BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
1
30-K
26

167.1 1870

Cuspiniani. De consulibus romanorum fol. Basileae 553.

.3 f. .11
10-738

Expurgatus in libro, qui de Austria

IOANNIS CVSPINIANI, uiri clariſsimi, Diui quondam MAXIMILIANI IMPERATORIS A' CONſilijs, & Oratoris, de Conſulibus Romanorum Commentarij, ex optimis uetuſtiſsimisq́; authoribus collecti.

PRAEFERTVR HIS COMMENTARIIS, SEXTI RVFFI V. Conſularis Rerum geſtarum Pop. Rom. decp acceſsione Imperij Epitome, cum eiuſdem Cuſpiniani eruditiſsimis Scholijs.

MAGNI AVRELII CASSIODORI SENATORIS Chronicon, ſiue de Conſulibus Romanorum Libellus, paſsim Cuſpiniani Commentarijs inſertus.

NICOLAI GERBELII IN EOSDEM COMmentarios, ad ornatiſs. uirum D. IOANNEM IACOBVM FVGGERVM Præfatio: in qua de Chronographis, de eorum diſcordia, deq́; huius Operis maxima utilitate.

Ad hæc, rerum atq uerborum toto opere memorabilium Index locupletiſsimus.

Cum S. Regiæ Maieſt. gratia & priuilegio ad decennium: cuius exemplum ſtatim poſt Præfationem reperies.

BASILEAE, EX OFFICINA Ioannis Oporini.

AD ORNATISS. UEREQUE NOBILEM HEROA, IOANNEM IACOBUM FUGGERUM, KIRCHBERGAE UUEISſenhorniq; Dominum, Muſarum ἀρχηγέτην, & ſtudioſorum omnium Patronum, NICOLAI GERBELII P. in doctiſsimi uiri IOANNIS CUSPINIANI CONSULES,

PRAEFATIO.

A SEMPER egregios & doctos homines aluit, regionũ omniũ nobiliſsima GRAECIA. Inter quos ſeptem præcipuè memorantur, qui ob humanarum, diuinarumq; rerum ſcientiam, ſapientes fuere cognominati. Ex his unus, ferè reliquorum princeps, Thales Mileſius, uel ut Leãder & Herodotus prodidere, Phœnix, Olympiade XXXV, Anco Marcio Romæ regnante, in lucem editus, uitæ ſuæ curſum ad LVIII uſq; Olympiadem, hoc eſt annum nonageſimum ſecundum, deduxit. Is ob ingenij diuinitatem, ab omnibus qui tum uiuebant, honore, uenerationeq; multa colebatur. Nam conſtans fama eſt, eundem primum omnium ſolis atq; lu-
B næ periodos defectusq; reperiſſe. Qua ſolertia, quo ingenij acumine inſtructus, eclipſim ſolis, quæ Aſtyagis Lydorũ regis temporibus uiſa eſt, multo antea quàm euenit, prędixit. Quã ob rem, utpote nouã, atq; adhuc mortalibus incognitã, Thaletem ueluti numẽ quoddã ſunt admirati. Neq; uerò id, mea quidẽ ſententia, iniuria. Cum enim eidẽ res futuræ ſatis cognitæ perſpectæq; eſſent, cuperetq; nominis ſui gloriam ac famam apud poſteros florere, præſciens uitæ ſuæ finem, locum quendam extra Miletum amicis affinibusq; indicat, rogatq; ut eum mortuum eò loci ſepeliant. Sciebat enim futurum, ut illic olim frequentiſsimũ forum deberet extrui: in quo ob hominum concurſum ſperabat gratos ciues, & benemerita ſua, tum ingenij dotes, amplioribus laudibus celebraturos. Hic Thales, inter multas alias illuſtres ſententias, & hãc crebrò in ore habuit, τὸν χρόνον εἶναι σοφώτατον, ὃς πάντα ἀνευρίσκει. hoc eſt, Quoniã omnia inuenit atq; in lucẽ produxit Tempus, nihil eo eſſe ſapientius. Quid enim uſquam eſt magnificum aut glorioſum in hominum negotijs, quod non inueſtigauerit

A graphos nobis exhibuerũt. Peloponneſus, totius GRAECIAE
arx, Hippiam: qui Olympiades, quę aliquandiu interquieuerant,
in ordinem digeſsit. ASIA, qua non alia toto terrarum orbe re
gio doctis & egregijs ingenijs magis inclaruit, Dionyſium nobis
præſtitit Halicarnaſſeum: cuius in obſeruatione temporum dili
gentiam, Flauius Clemens στρωματεὺς, & Euſebius, doctiſsimi epi
ſcopi, non indiligenter ſunt imitati. Eadem ex Aſia, Charaxem
Pergamenum, Epheſiumq́; Andronem accepimus. Trallis,
Cariæ ciuitas, Phlegonem dedit: qui ſub Seuero principe de O-
lympiadibus ſedecim libros conſcripſit, orſusq́; à prima, uſque
ad ducenteſimam & uigeſimam Olympiadem peruenit. Huius
teſtimonio uſus eſt Origenes, in cognitione admodum iucũda,
& Chriſtiano homini neceſſaria: quo tempore ſcilicet, terræmo
tus, ſolisq́; miranda illa obſcuratio, CHRISTO humani generis
redempore patiente, acciderit. Præterea Charon è Lampſaco,
urbe littorali Aſiæ, primi Darij tẽporibus, libris duobus urbium
κτίσεις atq; Chronica deſcripſit. Heſychius Mileſius, hiſtoriam
B Chronicam in ſex διαστήματα diſtributam (ſic enim libros ſuos
inſcribit) ad Anaſtaſij imperatoris uſq; ætatem deduxit. Neq;
prætereunda nobis Aegyptus, quæ Appionem, & temporum di
ligentiſsimum annotatorem Flauium Clementem, cuius paulo
antea meminimus, progenuit. Quid quæris? Aphrica illa, ſub-
aſpera & dura natio, Eratoſthenem, quo nõ alius frequentius in
doctorum uirorum ore uerſatur. Quale uerò flagitiũ fuerit, ſi
INSVLAS, delicias meas, præteriero? quæ etiam ſuos aluere, e-
ducaueruntq́; χρονογράφους. Thaſos inſula in Aegæo mari Thra-
ciæ oppoſita, Steſimbrotum exhibuit, quem LXXVIII Olym-
piade, Cimonis Periclisq́; tempore uixiſſe memorãt. eum inter
antiquiſs. authores numerat Tatianus, deq́; Homeri genere, poe-
ſi, ætateq́; qua floruerit, ſcripſiſſe adfirmat. Lesbos in eodẽ ma-
ri, Theophraſtũ. nam & ipſe, Suida Laertioq́; referentibus, Chro
nica ſcripſit, citante eundem libro XII πρὸς τοὺς ἑταίρους Parthenio,
perquàm uetuſto doctoq́; ſcriptore. Neq; mihi neceſſe eſt recen
ſere, apud Romanos Ciceronem in eodem ſcripti genere uerſa-
tum: qui in longiſs. illa ad Lentulum epiſtola, ſe III libros uerſi-
bus de temporibus ſuis ſcripſiſſe gloriatur. Nolo prolixius re-
ferre, quibus laudibus idem Cicero Atticum ſuum extollat: qui
magna cura notatis obſeruatisq́; temporibus, cum nihil memo-

ria dignum omitteret, ſeptingentorum annorũ curſum uno libro collegit. Fuit certe hoc peculiare ueteribus Hiſtoricis, ſummum ſtudium temporum notationibus impendere. id quod in Thucydide, Halicarnaſſeoq; Dionyſio, facilimè deprehendes. Multus eſt in ea diligentia Polybius, qui ſingulorum annorum acta, mira prudentia obſeruauit. Velleius Paterculus ſub finem libri primi, poetarũ, philoſophorũ, oratorũ, hiſtoricorũq; tempora accuratiſsimè digerit. adſeritq;, tempus, unius cõſimiliſq; profeſsionis authores, in unum breueq; ſpacium, uelut in ca pſam concluſiſſe. Eadem de grammaticis, pictoribus, plaſtis, ſcalptoribus, ſi quis temporũ notis inſtiterit, adfirmat. Quanta uerò ſolicitudine Diodorus Siculus, nuſquam non ingerit, ſub quibus Athenienſium ducibus, ſub quibus Conſulibus Romanorum, quibus Olympiadibus, ſingula uel bella geſta, uel illuſtrium uirorum egregia facinora patrata fuerint?

Sed & illud omnino memorabile, apud antiquos alias atq; alias extitiſſe annorum ſupputationes. ARGIVI ſuas à ſacerdotibus feminis numerabant. ut ſi ſacris hoc anno præfecta fuiſſet Chryſis, à Chryſide annorum numerum accipiebant. Achæi, ab aſtrorum reuolutione. Apud Athenienſes magiſtratus erat ἐπώνυμος, reliquorũ princeps: à quo, uelut à Conſulibus Romæ, anni nomenclaturam ſumebant. Quanquam Thucydides, grauiſs. author, non rectè ab Eponymis rerum geſtarum ordinem accipi arbitratur: quòd primis annis, tum medijs, tum extremis, plurima geruntur, quæ facilimè fallant, à ducibus annum cognominantes. Quam ob rem, ipſe in æſtates atq; hyemes tempora digeſsit, utpote quibus minus ineſſet erroris. Itaq; libẽter crediderim, hanc rationẽ poetas noſtros ſecutos, qui per meſſes hyemesq; faſtos ſuos ſignabant. Hinc perquàm eleganter Ouidius:

Vrbe uirum uidi, tectoq; animoq; recepi:
Hic tibi bis æſtas, bisq; recurris hyems.

Atq; alio in loco:

Tertia nudatas acceperat area meſſes,
Inq; cauos ierant tertia muſta lacus.

Sed multo elegãtius idẽ poeta à ſole tẽpora colligit, his uerſibus:

Signa recenſebat bis ſol ſua, tertius ibat
Annus, & exilio terra paranda nouo eſt.

Non minus lepidè Claudianus, egregius poeta, de ſenatore quodam, ſuburbium ſuum nunquam egreſſo, qui non à Conſulibus,

A ſed à fructibus & pomis tempora numerabat, ita cecinit:

Frugibus alternis, non Conſule computas annos:
Autumnum pomis, uer ſibi flore notas.

Deniq; multi rerũ geſtarum ſeriem ab annis ante urbẽ Troiam conditam, uel poſt captam deduxere. Homerus, poetarum pater, Troiæ euertendæ annos per paſſerculos ſignificauit. Illud aliquanto iucundius, Romanos ueteres, ſingulis annis, in ſacrarũ ædium parietibus clauum, quem annalem appellabant, figere ſolitos, à quo præteritos annos computabant. Siue igitur à ſacerdotibus feminis, ſiue ab aſtris, ab Eponymis, ab æſtate & hyeme, à clauo pomiſq; tempora notaueris: hoc in primis, atq; ante omnia maximopere cauendum, ne rerum geſtarũ narratio, cum temporum ratione pugnet. Nam hoc unum, ac propè ſolum erratum, de ueritate (cuius in hoc ſcripto ſummum eſt pondus) ſuſpectam reddit hiſtoriam. Thucydides, cuius apud omnes eruditos ſemper maxima fuit authoritas, Hellanicum, alioqui laudatum hiſtoricum, & qui Atticam hiſtoriam annis ante Thucydidem ſexaginta conſcripſit, quòd aliubi temporum inſcitia aber
B raſſet à uero, grauiter refellit. Sed infinitum foret, tædioq; plenum, ſi quis Hiſtoricorũ Chronographorumq; diſcordias, diſceſsiones, contradictiones, erroreſq; enumerare uelit. Nos monendi tantummodo gratia pauca ſubijciemus.

Summus ille philoſophus Plato, non uno in loco, erroris ab Athenæo inſimulatur, qui Socratẽ tribus interfuiſſe bellis refert: uni, ad Potidæam urbem Macedoniæ: alteri, ad Amphipolim Mygdoniæ, in eadem Macedonia: tertio, contra Bœotios. Adijcitq;, Socratem uictoriҽ νικητήρια præmiaq; accepiſſe, cum tamen hæc nullus hiſtoricus prodiderit. Itaq; hæc omnia falſa eſſe, neq; conſtare ſibi, non ſolum temporum ratio, ſed etiam totius belli genus coarguit. Tum enim copiæ ex ſelectiſsimis militibus inſtruebantur, Socrate præter pallium & baculum nihil armorũ gerente. Quid enim philoſopho, præſertim Socrati, cum armis? Præterea Platonem memoria lapſum in Critone, idem Athenæus adſerit, cum Socratem contra ea omnia quæ retulimus, in nulla unquam expeditione, præterquã in Iſthmiaca, fuiſſe refert. Non abſimilem errorem idem Athenæus impingit Xenophonti, atq; illorum libros huiuſmodi ἀσυγχήμασι plenos eſſe magna cõtentione adſeuerat. Mirum eſt, quod Halicarnaſſeus Dio

nyſius prodidit, multos in ea opinione hæſiſſe,ut Numam Pom A
pilium, ſecundum Romanorum regem, qui XVI Olympiade ad Imperij culmen electus eſt,certò crederent Pythagoræ & diſcipulum & auditorem fuiſſe,tum,cum philoſophiæ præcepta, ſilentiumq; ſectatores ſuos apud Crotonem doceret:cum tamẽ Numæ tẽporibus, nondum extructa fuerit Croton. immò uerò integris tribus ętatibus poſt Numam, utpote quinquageſima Olympiade,Pythagoram floruiſſe dicitur: inter quam & decimamſextã,qua Numa imperauit,triginta tres Olympiades,quæ annos centum triginta ſex conſtituunt, effluxere. Mirari ergo poterit aliquis,quid Ouidio,argutiſsimo poetæ,in mentẽ uenerit,qui hunc in modum de Pythagora Numaq; rege cecinit:

Primus oliuiferis Romam deductus ab aruis,
Pompilius,menſes ſenſit abeſſe duos.
Siue erat à Samio doctus,qui poſſe renaſci
Nos putat, Aegeria ſiue monente ſua.

Sed hoc erratũ,ſiquidem erratũ eſt(nam & de Pythagoræ libris hæc intelligi poſſunt) grauiter & eruditè Cicero diſcutit, libro Quæſtionum quarto,referens: Quum de Numæ ſapientia pieta B
teq; à maioribus ſuis plurima percepiſſent,ætates autem & tempora propter uetuſtatem ignorarent,eundem, quia ſapientia excelleret, Pythagoræ auditorem fuiſſe crediderunt. Non eſt huic diſsimile, quod de Piſandro ſcribitur: quem nonnulli Alexandrinum faciunt, cum Piſandri ætate nondum condita fuerit Alexãdria.uixit enim Piſander XXXIII Olympiade,cum circa centeſimam atq; undecimam ea urbs condita ſit. A.Gellius ſophiſtam quendam ἀπαίδευτον,qui palàm dixerat,Carneadem philoſophum ab Alexandro Magno pecunia donatum fuiſſe, grauiter inceſsit: atq; id optimo iure.Cum enim Alexãder circa centęſimam atq; undecimã Olympiadem rerum potitus ſit,Carneades centeſima quadrageſima ſecũda Olympiade legatione apud Romanos, & circà functus eſt. Inter quas Olympiades XXXI intercedunt, quæ annos efficiunt centum uigintiquatuor. Viden? quanto errore,ex temporum inſcitia, à uero putidus ille ſophiſta receſſerit? Iſocrates,qui paſsim à Cicerone laudatur,acerbè criminatur eos,qui Buſiridem, hoſpitum obtruncatorem,ab Hercule occiſum opinantur, cum Buſiris Herculem pluſquam ducentis annis præceſſerit:ſiue,ut Heſiodus hoc tempus computat, undecim ætatibus. Quàm pudendo uerò in errore uerſa-

A tur Suidas, alioqui diligentiſsimus author, cum adſcrit, Apollonium Tyanæum cum Poro rege, de ratione uictus, deq; alijs philoſophicis quæſtionibus diſputaſſe? cum tamẽ Porus Alexandri Magni, Apollonius Domitiani temporibus uixerit. Inter quos duos heroas, quantum ſit annorum interuallum, nemo non uidet. Philoſtratus ergo rectius Phraoti Indorũ regi tribuit ea, quę Poro Suidas adſcribit. Idem Suidas, Parthenium poetam adhuc puerum, à Cinna captiuum Romã deductum adfirmat, eumq; ad Tiberij tempora perueniſſe: cum tamen à Cinna uſq; ad Tiberium, anni propè centũ & uiginti numerentur. Cum olim totus ferè orbis teterrima peſte uaſtaretur, Græcis pro ea auerruncanda Apollinis oraculum ſciſcitantibus, reſpondit idolum, Athenienſes pro omnibus preces uotaq; ſuſcepturos. Hæc tam famoſa eluuies, quónam tempore acciderit, admiranda eſt Chronographorum diſcordia. Hippoſtratus circa III Olympiaden, Pindarus eam quinquageſimaquinta, qua Crœſus Lydorum rex imperauit, cœpiſſe prodit. Alij uigeſimamprimam Olympiadem definiuerunt. Quid tibi uidetur, de illa authorum pugnan
B tia? De Perdiccæ imperio non minor diſſenſio ſcriptorum. Acanthius Nicomedes, annum unum & quadraginta ante Archelaum imperauit. Theopompus annos ponit triginta quinq;, Anaximenes XL. Hieronymus XXVII. Ex hac confuſione, qualis error de Pericle ſubortus ſit, longè lateq; diſputat libro V Athenæus. Hippiæ tyrannis quàm diu durarit, non conuenit inter hiſtoricos. Eratoſthenes annos numerat quinquaginta, Ariſtophanes unum & quadraginta, Herodotus triginta ſex. Sed quid opus eſt uerbis? Quid rem tam exploratam in dubiũ reuocamus? Inter tot egregias artes, tot diſciplinas, tot præclara & a- «
mœniſs. ſtudia, uix aliud eſt excellentius, humanoq; generi con- «
ducibilius, quàm cognitio Hiſtoriæ. ex qua in primis PRVDEN «
TIA, quę tota in delectu optimarum pulcherrimarumq; rerum «
conſiſtit, pleniſsimè diſcitur. Et tamen propè nulla alia ſcientia, «
maioribus tenebris & erroribus, obſcuritate tẽporũ ac diſcrepantia eſt inuoluta, intricata, & obtecta, quàm illa ipſa Hiſtoria. Timæus Tauromenites (eſt aũt Tauromenium Siciliæ ciuitas) qui Chronica πραξίδια ſcripſit, hiſtoricos, qui ante ipſum res geſtas literis tradiderunt, πικρότατα, ut Suidas inquit, hoc eſt, acerbiſsimè reprehendit. Caſtor è Rhodo inſula, Chronica ἀγνοήματα compoſuit, quibus ignorantiam ſuperiorum ſeculorum peruellit &

emendat. Quoties Dionyſius Halicarnaſſeus Fabij Pictoris incuriam circa temporum obſeruationem caſtigat? Quoties Licinij, reliquorumq; eius ætatis hiſtoricorum lapſus, maximè ſub finem libri ſeptimi, perſtringit & refutat? Sic in Politicis Ariſtoteles, eos qui Lycurgum Thaletis auditorem fuiſſe adſtruunt, grauiter obiurgat. neq; id, ut mea fert opinio, iniquè. nam Lycurgus, annis ferè triginta quinq; ante Olympiades, leges ſuas condidiſſe fertur: cũ Thales, niſi me fallat Euſebius, poſtea annis propè centum, de principijs rerum ſcripſerit. In eundem modum Plutarchus, Græcorum omnium facile princeps, de Chronographorum incuria ſæpenumero cõqueritur: in primis autem ſub initia uitę eiuſdem Lycurgi. quo loco ingenuè fatetur, ſe neq; de tempore quo natųs eſt, neq; de eius genere, de peregrinationibus aut legibus, quicquam certi poſſe adfirmare. qua occaſione arrepta, diſertè admodum, atq; copioſe annorum perturbationẽ ex Ariſtotele, Eratoſthene, Apollodoro, Timæoq; explicat. Vt de ea temporum confuſione, rectiſsimè quidam dixiſſe uideri poteſt: Solos Deos neq; ſeneſcere, neq; mori: reliqua omnia ex tempore confundi. Nolo hic recenſere, quæ de Homeri Heſiodiq; incertiſsimis natalibus magni ſcriptores prodiderunt: neq; longiùs proſequi, quàm acerbè in Chronicorum errores inuehatur doctiſsimus ille Plinius, cum de pictoribus, alijsq; opificibus, reclamantes diſsidentesq; inter ſe Olympiades aſsignat. Sed potius ad rem ipſam propius accedamus, deq; Cõſulibus, quorum hæc propria eſt tractatio, quanta in his nominandis digerendisq; in ſuos annos authorum ſit inconſtantia, paucis exponamus.

Clodius in Enchiridio temporum, omnẽ errorum cauſam, in antiquiſsimos rerum Romanarum commentarios reijcit: utpote, qui urbe à Gallis capta, penitùs interierunt. Itaq; Aemilius Probus in libello de Imperatoribus Græcorum, de Hannibale, nemini non notiſsimo duce, refert, Pomponium Atticum in annales ſuos retuliſſe, ipſum, M. Claudio Marcello & Q. Fabio Labeone COSS. mortuum eſſe: Polybius autem, Aemilio Paulo & M. Bebio Pamphilo: Sulpitius, P. Cornelio Cetægo & M. Bebio Pamphilo COSS. exceſsiſſe è uita tradidit. T. Liuius, cuius in Romana hiſtoria ſemper magna fuit authoritas, non ſemel magiſtratuum Conſulumq; confuſionẽ grauiſsimè reprehendit. qui libro ab V. C. ſecũdo ſcribit, A. Poſthumio & T. Virginio COSS.
ad Re-

A ad Regillum lacum commiſſam pugnam: A. Poſthumium, quia collega dubiæ fidei fuerit, ſe conſulatu abdicaſſe: dictatorem inde factũ. Hic adijcit Liuius: Tanti errores implicant temporũ, aliter apud alios ordinatis magiſtratibus, ut nec qui Conſules ſecundum quoſdam, nec quid quoque anno actum ſit, in tanta uetuſtate, non rerum modò, ſed etiam authorum, digerere poſsis. Hæc ſanè ſunt Liuij uerba. Nec multo pòſt: L. Aemilius (inquit) & Opiter Virginius Conſulatũ ineunt. Vopiſcum Iulium, pro Virginio, in quibuſdam annalibus Conſulem inuenio. Viden, quæ nam ſit in Romanis annalibus ambiguitas? Libro VIII, ſatis modeſtè ciuiliterq́;, annalium magiſtratuumq́; libros, quos LINTEOS uocant, ab errore uindicare conatur: cuius tamen rei exiſtimationem relinquit apud Lectorem. EGO certè, cum huius neceſſariæ ac iucundiſsimæ cognitionis difficultatem incertitudinemq́; animo conciperem, ſæpe optaui, uel unum aut alterum ex uetuſtis illis Chronographis extare, ſi fortè certior aliqua temporum ratio, aut rerum geſtarum ordo, ex
B eorum commentarijs inueſtigari poſſet. Quoniam autem ſuperiorum ætatum negligentia & culpa utiliſsimos horum labores amiſimus, fruamur ijs, quos adhuc Dei benignitate poſsidemus. Excuſa ſunt ante annos duos, Flauij Clementis στρώματα, unà cum alijs æternitate dignis uoluminibus: quibus multa inſunt, ad temporum cognitionem accommoda. LOCVS eſt apud Euſebium de Præparatione Euangelica, ex Aphricani hiſtorijs excerptus: in quo aliquot ſeculorum notæ diligentiſsimè ſunt enumeratæ. nam & Hebræorum & Barbarorum, Græcorumq́; in Imperijs ſucceſsiones, breuiter atque argutè complectitur. Non poſtremas partes tribuerem Euſebio Cæſarienſi, epiſcopo doctiſsimo, ſi ad nos Chronicorum liber integer ac incorruptus perueniſſet: quem aiunt, à Diodoro Tarſi epiſcopo, ſub Iuliano & Valente Imperatoribus, ab erroribus ac mendis diligenter fuiſſe repurgatum. Sed quàm corruptus & deprauatus ad ætatem noſtram peruenerit, teſtantur omnes eruditi, qui in conſimili ſcripti genere cum laude uerſantur.

Hæc cum uerè ſe ita habeant, utiliſsimum erit hiſtoriæ amatoribus, ſi eos maximè authores, qui in notatione Conſulum fuere diligentiores, paulo maiore cura ſtudioq́; euoluerint. Ex ueteribus ſuperius nonnullos indicauimus. Aetate noſtra ſatis induſtrij

ſtrij ſolerteſq; extitere, Haloander, Glareanus,& poſt eos Func- A
cius. Cæterùm ante annos XXXVII,cum uir opt.ac commodi
publici ſtudioſiſsimus heros,IOANNES CVSPINIANVS ui
deret, quam utilitatem, quem fructum aliquis exhibere ſtudio-
ſis poſſet,qui Conſulum tempora,ſucceſsiones atq; ordinem ac-
curatè componeret,opus hoc egregiũ labore ſummo,adſiduiſq;
uigilijs tandem abſoluit.haud dubiè ſperans, ſe hac opera obſcu-
ris aliquot,turbatiſq; hiſtoricorũ locis nonnullam lucem allatu-
rum.Collatis enim uetuſtiſs. utriuſq; linguæ authoribus, ſi quos
in iſtis deprehendit errores, eos moderatiſsimè caſtigauit.Dein-
de uerò,qua ratione, quo modo, diſcrepantes diſsidenteſq; inter
ſe,reconciliandi ſint:quid addendum uni,quid adimendum alte
ri,incredibili cura induſtriaq; commonſtrauit. Quodq; ſingula
ri cum uoluptate leges,ſi qui inter ſe cõſenſerint, remq; eandem
ijſdem uerbis expoſuerint, eos omnes in unã ueluti claſſem con-
trahit,colligitq; ſtudioſiſsimè.Quę diligentia,quantam locis ob-
ſcuris tenebroſiſq; lucem adferat, quantã intricatis claritatem,
perſpicuitatem confuſis,nemo non, qui mediocri in literis iudi- B
cio pollet,intelligit. Breuiter,nihil inexploratum reliquit:excuſ-
ſit omnia, quæ ſibi uſui futura credebat. Bibliothecas plurimas
perluſtrauit: nihil tam recens, nihil tam uetus, quod nõ ſumma
uigilantia perueſtigauerit.Nullum omnino ſaxum, nullum lapi-
dem, nullum triumphalem arcum, nulla Imperatorum edicta,
nullas marmorum baſes,nullos parietes aut muros prætermiſit,
ex quibus non titulos, inſcriptiones, epitaphia deprompſerit,
inq; doctiſs.hos Commentarios tranſtulerit. Quam ob rem ſi
ſtudioſi,Lucubrationes Cuſpiniani, cum ueterum,cumq; recen
tiorum libris ſedulò cõtulerint,adfirmare auſim, eos ſi non per-
fectiſsimã, tamen aliquam, multoq; expeditiorem quàm hacte-
nus,harum pulcherrimarum rerum cognitionem adſecuturos.

Ob tam indefeſſos huius præclari uiri labores, ob tot uigilias,
tot innumerabiles curas,ob amorem ſummum,quo non modo
ſuæ ætatis homines, ſed etiam poſteritatem complexus eſt, non
ſpero quenquam futurum tam barbaris moribus, tam inhuma-
num aut crudelem,qui nõ perpetuis laudibus placidiſsimos Cu-
ſpiniani manes ſit exornaturus. Itaq; & ego, cũ diu multumq;
mecum agitaſſem animo, quem nam Cuſpiniano meo patro-
num deberem eligere, ſub quo tutus alacerq;, unà cum duobus
doctiſs.

A doctiſs. comitibus, Rufo & Caſsiodoro, tum etiam Conſulibus ſuis in publicum prodire auderet: memoriã mihi excitauerunt, quæ de præſtantia tua, ornatiſsime FVGGERE, uir omniũ optimus atq; doctiſs. Hieronymus Vuolfius, ſæpe mecũ ſuperioribus annis magna cũ gratia & ſuauitate cõmentari ſolebat. Quę deinde paulo fuſius, uir egregius atq; animo meo gratiſs. Ioannes Oporinus, de humanioribus literis optimè meritus, de tuis mãſuetiſs. moribus, de incredibili ardore promouendarum literarum, de iuuandis ſtudioſis, de extruenda pulcherrima & inſtructiſsima Bibliotheca, me audiente deprædicare conſueuit. Hæc inquam, cum memoriam mihi refricarēt, nihil amplius dubitaui, quin T. præſtantiam, tot egregijs nobilitatam dotibus, ilico ſeligerē: ſub cuius ueluti blandiſsimis alis, caput erigeret, exiretq; in doctorum hominum conſpectum, Cuſpinianus. Quare te uir præſtantiſsime, per Gratias, perq; ſtudiorũ præſides doctiſs. Muſas, oro & obteſtor, ne uel clientulum modò tuum Cuſpinianũ, uel me dedicatorem, aſpernari uelis: ſed utrunq; placida fronte, hilariq; uultu in patrocinium tuum ſuſcipere. Quod ſi impetra

B uero (quid autē mihi negaret tanta tua Humanitas?) me ſatis felicem, beatumq́; putabo. Vale, & uiue diutiſsimè, uir præſtanti & excelſo animo: cuius me fauori dignitatiq; commendo. Argentorati, Calend. Nouembr.

Anno M. D. LII.

HOS VERSICVLOS

NICOLAVS GERBE-lius Cuſpiniani manibus conſecrauit.

Tempus erat uernum, uernis erat undiq; tellus
Floribus ornata, atq; omnia plena roſis.
Triſte nihil, nihil incultum, nil deniq; durum,
Inſigni ſtabant omnia leticia.
Tempora prima iterum mundi rediſſe putaſſes,
Cuius in aſpectu nil niſi riſus erat.
Tum fortè Elyſijs in uallibus, inq; remotis
Doctorum errabat turba diſerta locis.
Aeris illecebris tam blandi excita, repentè
Caſtaliæ Clio ſedula liquit aquas.
Follibus à primis, à prima incude labores
Accipit ad ſeſe Cuſpiniane tuos.
Ilicet in campos lætos, & amœna uireta
Euolat, Hiſtoricis exhibitura librum.
Nec mora, quod uoluit doctiſsima Muſa peregit,
Doctorumq; gregi nobile reddit opus.
Læticiam illius cœtus, quis gaudia fando
Explicet, aut laudes Cuſpiniane tuas?
Quas in te doctus populus congeſsit, & uno
Diuinum ſcriptum comprobat ore tuum.
Floribus extemplo, uiolisq; recentibus omne,
Quîs nemus hoc ſacrum, quîs locus ille uiret:
Exornant doctæ monumenta inſignia dextræ,
Dextræ quam meritò Iuppiter æquus amat.
Quam grata egregijs æquabit honoribus ætas
Poſterior, multis accumulata bonis.
Pro quibus immenſas referēt pia pectora grates
Manibus ô felix Cuſpiniane tuis.

Priuilegij.

FERDINANDVS, diuina fauente clementia, Romanorum, Hungariæ, Bohemię, &c. Rex ſemper Auguſtus, Infans Hiſpaniarum, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, &c. Marchio Morauiæ, &c. Comes Tyrolis, &c. Proponimus cognoſcendu'm uniuerſis, quòd cum fidelis ſubditus noſter Nicolaus Chryſoſtomus Spieshamer, aliàs Cuſpinianus appellatus, ciuis ciuitatis noſtræ Viennẽſis, ad notitiam noſtram deduxerit, patrem ſuum quondam Ioannem Cuſpinianum, Præfectum eiuſdem ciuitatis noſtrę Viennenſis, duo uolumina magnis uigilijs & laboribus conſcripta poſt ſe reliquiſſe, unum nempe de uitis tam Græcorum quàm Romanorum Cæſarum & Imperatorum, qui uſque ad eius tempora fuerunt, iam antea quidem typis excuſum, ſed eius impreſsionis nulla amplius extare exemplaria uenalia: alterum uerò de Cõſulibus Romanis, nunquam adhuc in lucem editum. Se itaq; nunc ad doctorum uirorum, amicorum ſuorum, qui huius Cõſularis operis editionem iam diu auidiſsimè expectaſſent, adhortationem & perſuaſionem, utrunq; uolumen noſtro & ſacri Romani Imperij fideli dilecto Ioanni Oporino typographo Baſilienſi imprimendum aſsignauiſſe & tradidiſſe. Eundem tamen Oporinum, qui eorundem operum impreſsionem proprijs ſuis ſumptibus faciendam & elaborandam ſuſcepiſſet, magnopere uereri, ne ubi ipſe plurimum & laboris & ſumptuum fecerit, alij, ut frequenter hoc tempore fieri ſoleat, fructum & commodum ei debitum, imitatione, aut aliqua alia præpoſtera ratione præripiant, magnoq; ipſum damno & iactura afficiant: & propterea idem Nicolaus Chryſoſtomus à nobis humiliter petierit, ut eiuſdem Oporini in hac parte indemnitati clementer conſulere, & talem ab eo iniuriam auertere dignaremur. Nos idcirco tum æquiſsima hac petitione, tum alijs rationabilibus cauſis inducti, antenominato Ioanni Oporino, eiuſq; hæredibus, ex certa noſtra ſcientia, deq; Romanæ Regiæ, & qualiſcunq; nobis competentis poteſtatis plenitudine, hoc priuilegium noſtrum conceſsimus & dedimus, ac damus & concedimus hiſce literis noſtris, quo expreſſe efficaciſsimeq; uetitum & prohibitum eſſe uolumus, ne quiſquam alius memorata duo uolumina in uniuerſis ditionibus, terris, ciuitatibus, municipijs, colonijs, metrocomijs, atque alijs locis tam Sacro Romano Imperio, quàm cæteris Regnis, Dominijs, & Prouincijs noſtris hæreditarijs, mediatè uel immediatè ſubiectis, per continuum decenniũ, ab eo die, quo utriuſq; operis impreſsio per ipſum Oporinum, uel eius hęredes, aut cauſam ab eo habituros, abſoluta fuerit, computandum, imprimere, imprimi'ue mandare, coniunctim ſiue ſeparatim, in eadem uel alia forma, iiſdem'ue characteribus, aut in aliud idioma conuerſa, aut alibi impreſſa, adducere, uendere, diſtrahere publicè ſeu occultè præſumat. Quod ſi quis facere, & huic noſtro priuilegio quoquo

modo

modo contrauenire auſus fuerit, præter librorum impreſſorum ſeu aduectorum amiſsionē, quos idem Oporinus, eiusúe hæredes, uel ab eis mandatum habentes, ubicūq; repertos, auxilio magiſtratus loci, aut ſua etiam authoritate apprehēdere, & ſibi uendicare poſſunto, etiam pœnam quindecim marcharum auri puri ſe nouerit ipſo facto incurriſſe, noſtro uel Imperiali fiſco fraudis uindici, & præfato Oporino, eiusúe hæredibus ex æquo pendendam toties, quoties contrafactū fuerit. Mandantes proinde uniuerſis noſtris & Sacri Romani Imperij Electoribus, Principibus eccleſiaſticis & ſecularibus, Magiſtratibus, Officialibus, Communitatibus, & alijs ſubditis, cuiuſcunq; dignitatis, præeminentiæ, ordinis, ſeu conditionis exiſtentibus, ut antedicto Ioanni Oporino, eiusq; hæredibus & miniſtris, aut ab eis mandatum habentibus, pro executione præmiſſorum omnem fauorem & aſsiſtentiam præſtent, & præſtandam curent: potiſsimum autem typographis & bibliopolis, ne contra hoc noſtrum priuilegium facere quoquo modo audeant, ſeu præſumant, in quantum pœnas prædictas euitare uoluerint: harum teſtimonio literarum, ſigilli noſtri impreſsione munitarum. Datum in noſtra & Imperiali ciuitate Auguſta Vindelicorum, die quarta menſis Martij, Anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo: Regnorum noſtrorum, Romani uigeſimo primo: aliorum uerò, uigeſimo quinto.

FERDINANDVS.

Ad mandatum ſacræ Regiæ Maieſt. proprium.

I. Ionas D.
Vicecancellarius.

Iordanus.

SEX. RVFFI VIRI CONSVLARIS RERVM GESTARVM PO. RO. EPItome, de Conſulari & Imperiali dignitate, atq; acceſsione Ro. Imperij ad Valentinianum Imperatorem.

PIO PERPETVO DOMINO VALENTIniano Imperatori, & ſemper Auguſto, Ruffus Sextus uir Conſularis.

A BREVEM fieri clementia tua libellum præcepit. Parebo libens præceptis: quippe cui deſit facultas latius eloquendi. morem ſequutus calculatorum, qui ingentes ſummas ære breuiori exprimunt: res geſtas ſignabo, non eloquar. Accipe ergo, quo breuiter dicta breuius computentur, ut annoſam uetuſtatem R.P. legẽdo detineamus: ac præteriti facta temporis, non tam legere, glorioſe princeps, quàm numerare uidearis.

HAec eſt præfatio Ruffi in ſuum libellum, qui inſcribitur, De Regia Conſulari Imperialiq́; dignitate, ac de acceſſione Romani Imperij: qui ita mutilus & lacer inter Plutarchi uitas inſertus circũfertur impreſſus, ut in eo uix tres integræ lineæ cohæreant. Non potui nõ ſtomachari ac excandeſcere in eos, qui ſe correctores, immò potius corruptores, ſatis elatè in frontiſpicijs librorum inſcribunt, uno adie-

B cto ſolo Epiſtolio: quaſi ſatis ſit, lecta præfatione, toti operi fidẽ habere: id quod longè alienum eſt à uero, ex alieno ſcilicet labore famam aucupari fœliciter. Studui igitur, collatis pleriſq; exemplaribus, quoad licuit pro uirili, mendas tollere, & ex diuerſis autoribus quaſi repertorium aliquod Romanæ hiſtoriæ condere, quod uſui ſit ſtudioſis & bonæ frugis adoleſcentibus: diſtinxiq́; in capita ac rubricas, ut facilius ſingula intelligantur, reperianturq́; : quaſi calculator aliquis ex hoc opuſculo res geſtas numerare uelit, & in breui tabella uniuerſum orbem pictum cognoſcere. Superfluũ autem eſt, eloquentiam hic inueſtigare: quia

Ornari res ipſas nequit, contenta doceri. Quæcunq; enim in forma ſcripta ſunt enchiridij, amplam refutant eloquentiã: & ideo ſe breuem ſcribere profitetur. In aliorum quoq; cõtumeliam, qui longiſsima uſi præfatione, neſcio quos Chryſippæos tradunt commentarios. Sed ne ego quoq; excedam, & fabula prolixior ſit prologus, cætera adibo. Appellat autem Ruffus hunc ſuum libellum breuem, more ueterũ Romanorum, qui ſua ſcripta hac uoce appellabant: ut Imperatores Valentinianus, Valens & Gratianus, Tit. Codicis, de Conueniendis fiſci debitoribus, lib. decimo: Inter chartulas (aiunt) cõfiſcati breuis quidam aſſeueratur inuentus, &c. Inde deducitur diminutiua forma, breuiculus. Vnde in C. de Sententijs ex breuiculo recitandis, honeſtius & uerius legitur, quàm ex periculo: ſicut corrupti habent codices, ut Alciatus docuit. hodie etiam literæ ſummi Pontificis, Breuia Apoſtolica uulgò dicuntur.

NVMERVS ANNORVM AB VRBE *condita ad tempora Ruffi.*

Præfari de numeris hoc loco licet, quod Aurelius Auguſtinus quintodecimo Diuinæ ciuitatis libro, tertiodecimo capite conqueritur: numeros aliter ſe in Græcis co

dicibus & Latinis, aliter in Hebręis habere. Nam ubi numeri non faciunt intẽtũ ad A
aliquid quod facilè poſsit intelligi, uel quod appareat utiliter diſci, & negligẽter de-
ſcribuntur, & negligentius emendantur. Hinc & in ſacris literis tot ſubortæ ſunt diſ-
ſenſiones de numeris annorum, tot diuerſitates, tot ambiguitates, ut meritò noſtræ
religionis antiſtites, magnis inuoluti tenebris, coacti ſint quæſtionibus longis rem
diſcutere. Id quoq; in gentilibus literis factum, nemo miretur: cum tot, ſcribentium
negligentia, immò inſcitia potius, numerorum notas (quarũ Latini ſeptem tantum
habent, C.D.I.L.M.V.X.) ita inuerterunt ac deprauarũt, ut nuſquam idem numerus
in iiſdem etiam autoribus comperiatur. Sic effectum eſt, ut hiſtoriarũ libri ſint quàm
corruptiſsimi. Satis ſit nobis pro teſtimonio unus Plinius ſenior, cuius numeri tam
in ponderibus quàm in menſuris, nec nõ in numerandis menſibus ac annis ſunt ita
deprauati, ut immenſos & inexcuſabiles pepererint errores, quos etiam doctiſsimi
quique explicare neſciant. quod nimirum culpa accidit antiquitatis, quæ nimis aui-
da fuit notarum, quibus numeri annotantur. Antiqui cum libri, quaſcunq; nume-
rorum ſummas notula ſua pingebant. Et hinc eſt quòd diuus Hieronymus in tranſ-
latione Chronicorum Euſebii, librarium adiurat, ut ex fide numeros conſcribat. For-
tè augurabatur hoc uir ſanctiſsimus, quòd liber hic ueniret corruptiſsimus ad nepo-
tes, ſicut certè eſt. Vix enim umbram habemus Euſebii, ita mutilus & lacer eſt penè
undique in numeris. Hoc uerum eſſe quiſque intelliget, qui annos Conſulum nume
rabit ad primum Auguſtum Octauianum. Vnum uidi ſcriptum Euſebium, qui mul-
tum diſtabat ab hoc noſtro impreſſo: ſed uetuſtate corroſus, etiam in pleriſque le-
gi non poterat.

Ab urbe igitur condita in ortum perennitatis ueſtræ, quo proſperius
factum Imperium Romanum ſortitus es, anni numerãtur mille centum
ſeptem decem, ſic ſcilicet: Sub Regibus numerantur ducenti quadragin- B
ta tres: ſub Conſulibus, quadringenti ſexaginta ſeptem: ſub Imperatori-
bus, quadringenti ſeptem.

In alio quodam exemplari legitur ſic: Ab urbe igitur condita in ortum perhenni-
tatis ueſtræ, quo proſperius factum imperium Roma ſortita eſt, anni numerantur M.
C.XVII. Tot enim proueniunt anni, ſi ſimul colliguntur. Anni ſub Regibus, CC.
XLIII. Sub Imperatoribus, CCCCVII. Inde enim reſultat numerus ille, M.C.XVII.
qui hic ponit. Nec te moueat lector, quòd Florus ab urbe condita ad Auguſtũ ſe-
ptingentos numerat annos, cum pauculi aliquot ſuperſint, et à primis Conſulibus ad
Auguſtum CCCCL ab eo ſupputentur. Sed quomodo anni ſub COSS. ſint uariati,
& aliqui in locum mortuorũ ſuffecti, inferius in Caſsiodori COSS. uidebitur. Non
poſſum uerba Cornelii Taciti, libro primo Hiſtoriarum obmittere, quæ breuiſsimè
urbis Romanæ omnes dignitates complectuntur, ſic ordientis librum ſuum: Vrbem
Romam à principio Reges habuere: libertatem & Conſulatum Lucius Brutus in-
ſtituit. Dictaturæ ad tempus ſumebantur. neque Decemuiris poteſtas ultra biennũ,
neque tribunorum militum cõſulare ius diu ualuit: non Cinnę, non Syllæ longa do-
minatio. Et Pompeii Craſsiq; potentia citò in Cæſarem, Lepidi atque Antonii arma
in Auguſtũ ceſſere: qui cuncta diſcordiis ciuilibus feſſa, nomine Principis ſub impe-
rium accepit. Sed quando ſit urbs condita, paulo altius iudico repetendum.

De urbe condita, eiuſq; nomine & appellatione, longè diuerſiſsima autores ſcri-
bunt. Cato: Roma (inquit) principiò ſui paſcua bobus erat. Dehinc ſeptem rupes ur
bis deſcribit, pro comperto relinquẽs, à tribus tantum gentibus, Luceribus Thuſcis,
Ramnenſibus Albanis, & Tatienſibus Sabinis, Romam originem habuiſſe: non à
Græcis, ut multi aſſerunt, quemadmodum Plutarchus & Dionyſius Halicarnaſſeus
in primo Antiquitatum multis copioſe repetunt. Ob id C. Sempronius, cum de di-
uiſione Italiæ librum concluderet, dixit: Hæc ſunt uerè tam priſcæ Italiæ quàm urbis
Romæ antiquitates & origines, quibus, quoniam plures Græci poſtremis tempori-
bus in

A bus in Italiam commigrantes commixti fuerũt, ob id à ſe principiò emanaſſe Italiam,
Græcia falſo exiſtimauit. Græca tamen leuitas, tum fabuloſitas (tanta uidelicet tum
impudẽtia eorum, tum iactantia eſt) ut omniũ gentium & imperiorũ atq; urbium
præclariſsimarum ſe conditores eſſe, apertis ſæpe mendacijs conſcribant. Sed præ-
terea quæ Liuius in primo, Iuſtinus in quadrageſimo tertio, Solinus in ſuis Collecta-
neis, Feſtus, Varro, Gellius, Atteius Capito de urbe condita ſcribunt, & Ouidius in
Faſtorum libris, ea annotanda cenſeo, quæ Sempronius in hæc uerba ſcribit: Quam-
obrem parum conſideratè quidam ſcribunt, Romam poſtremis ac nouis ſeculis à Ro
mulo conditam, & appellatam atque cœptam, cum nullum ex ijs tribus uerum apud
maiores inueniatur memoratum, ſed ſint ab eis contraria prodita. Non enim Roma
à Romulo nomen habet, quippe quia geminis non Remus & Romulus nomina po
ſuit Fauſtulus Ethruſcus, & regius paſtor, ſed Rumulũ & Rumen illos ab euentu ap-
pellauit, quæ ſunt nomina Ethruſca. Alioqui Romæ nomen, & nominis origo uul-
gata eſſet atque manifeſta, quæ occulta eſſe ſaluberrima religio ſanxit: ne ſi origo no-
minis Romæ clareſceret, eius deus (in cuius tutela eſt, & à quo deriuationẽ habet)
gentibus patêret, & euocaretur, ut cæteri. Non igitur à Romulo Roma, ſed econtrà
ab ipſa potius Roma (cuius adeò eſt occulta deriuatio) Romulus nomẽ habuit: quę
ante ipſum Romulum cœpta legitur coli, annis paulo minus octingentis, ab Italo in
Auentino Capena, & filia eius Roma in Palatino colle, & ante hos pluſquam trecen
tis annis aureo ſeculo à Saturno Romulus ſolum ex oppidulo Roma in Palatino col
le, quadratam & regiam reddidit, ut pulchrè Q. Fabius Pictor edocet. uide illic pau
lo diligentius, quomodo eam condidit. Tandem ſubiungit: Sunt qui tradant, il-
lam conditam duodecima Olympiade: placet alijs octaua, ſeptima quibuſdam, ſexta
completa nonnullis. Præualet omnibus ijs Eratoſthenis inuicta regula, ut aiunt.
Sed cum Pomponius Atticus coram ſenatu atque doctiſsimis uiris conferret Græ-
corum certiſsima tempora, compertum eſt, quod ab Aenea & Troia exciſa per tem-
B pora regum Latinorum, uſque ad Romulum regem iam creatum, fluxerunt anni cir
citer triginta & quadringenti. Quare haud dubiè cõdita eſt Roma Olympiade ſepti
ma, aut eius anno ſecũdo. hæc Caius. Dionyſius autem, primo anno ſeptimę Olym
piadis: Euſebius, ſexta. Hinc lector, Oroſij & Eutropij aliorumq; opiniones con-
trarias facilè diſcernes. Oroſius enim libro ſecundo, capite quarto ſic narrat: Anno
igitur poſt euerſionẽ Troiæ circiter CCCXXXV, Olympiade autem ſexta, quæ quin
to demum anno, quatuor in medio expletis, apud Elidem Græciæ ciuitatem agone
& ludis exerceri ſolet, urbs Roma in Italia à Remo & Romulo, à geminis autoribus
condita eſt. Eadem ferè Eutropius, qui Oroſium citat. Quod ſi ſecundum illos eſt
condita ſextà Olympiade expleta & finita, conuenit cum Dionyſio, qui primo ſepti
mæ Olympiadis anno eam conditam (quod idem eſt) prodit. Sed profectò Soli-
nus in ſuo Polyhiſtore, cum & Fabij, & Cornelij Nepotis, Luctatij, Eratoſthenis, A-
pollodori, Pomponij Attici, & M. Tullij opiniones recitauit, doctè ſubiungit: Colla-
tis igitur noſtris & Græcorum temporibus, inuenimus incipiente Olympiade ſepti-
ma Romam conditam, anno poſt Ilium captum quadringenteſimo triceſimo tertio:
quippe poſt certamen Olympicum, quod Hercules in honorẽ Pelopis ataui mater-
ni ediderat, intermiſſum Iphitus Elæus filius eius reſtaurauit, poſt excidiũ Troiæ an-
no quadringenteſimo octauo. Ergo ab Iphito numeratur Olympias prima. Ita ſex
medijs Olympiadibus interiectis, quibus ſinguli anni quaterni imputantur, cum ſe-
ptima cæptante Olympiade Roma cõdita eſt. Inter exortum urbis & Troiam ca-
ptam, iure eſſe annos quadringentos & triginta tres conſtat. Huic argumento ac-
cedit & illud, quòd tum C. Pompeius Gallus & Q. Veranius, anno urbis conditæ
octingenteſimo primo fuerunt Conſules, Conſulatuq; eorum Olympias ſeptima &
ducenteſima actis publicis annotata eſt. Quater ergo multiplicatis ſex & ducentis
Olympiadibus, erunt anni octingenti uiginti quatuor: quibus ſeptimæ Olympiadi
annectẽdus eſt unus annus, ut in ſolidum colligantẽ DCCCXXV anni. Ex quibus,
detractis quatuor & uiginti annis Olympiadum retro ſex, manifeſtè anni octingen-

ti & unus reliqui fient. Quapropter cum octingenteſimoprimo anno urbis condi- A
tę, ducenteſima ſeptima Olympias computetur, par eſt, Romã ſeptimæ Olympiadis
anno primo credi conditam: quod & Dionyſius Halicarnaſſeus approbat. Et hinc
facile eorum opiniones tollentur. Quanquam, ut Metaſthenes Perſa inquit, qui de
temporibus ſcribere parant, neceſſe eſt illos non ſolo auditu & opinione Chronogra
phiam ſcribere, ne cum per opiniones ſcribant (uti Græci) cum ipſis pariter & ſe &
alios decipiant, & per omnem uitam aberrent. Sic igitur liquet, Romam antiqui-
tùs fundatam ac habitatam, reſtitutamq́;, ſed à Romulo inſtar urbis quadratam red-
ditam, & ab eo tunc Romam per ſyncopen, quaſi Romulam uocitatam, uno com-
muni nomine, quod effari licuit. Alterum uerò quod enunciari prohibitum erat,
ut Plinius libro tertio, & uigeſimo octauo ſcribit, & Solinus repetit, colligi poteſt ex
Beroſo: qui in quinto Chaldaicæ deflorationis, ſub rege Aſſyriorum ſextodecimo
Mamelo, ſcribit fuiſſe Romaneſſon, filium Romæ, filiæ Itali, qui primus fuit ſub re-
gibus montanorum Aboriginum. Interpretatur autem Roma ſublimitas, & ue-
tuſtiſsimum fortè ualidumq́; augurium, ut diuus Hieronymus interpretatur. Ergo
illi Romanceſſo, id eſt ſublimi fortitudini auguratæ & uaticinatæ nomen futura ſubli-
mitas Romani imperij indidit: quod Tuſcus eius pater à diſciplina augurandi Tu-
ſca, tum eximia, præſciuerit, ex eius urbe ac materno paternoq́; genere futurum fo-
re imperium orbis, ut interpretatio nominis ſignificat. Præterea cum, ut Manethon
in ſupplementis Beroſi notat, ante ſecundum Lartem Aegyptium, apud Celtiberos
regnauerit Romus: hic tum procul Sagunto Romam in littore conſtituerit, à poſte-
rioribus Romanis per interpretationem Valentia nuncupata eſt. Nam Romus, ua-
lens & robuſtus dicitur. Ob id Solinus, cum ſcribit Romæ uocabulum ab Euandro
inditum, intelligendum eſt, appellatione græca. Nam antea uocabulo barbaro etiam
Roma dicta fuit, à Roma prima conditrice, Itali filia, ut Beroſus & Plutarchus teſtan
tur. Roma autem græcè robur interpretatur: licet Hieronymus de interpretatione B
nominũ Hebræorum, non ſolum robur, ſed ſublimitatem cum tonitruo augurio &
imperio per Romam ſignificari aſſerat.

QUANTUM SUB REGIBUS
ſit gubernatum.

REgnarũnt Romæ per ducentos quadraginta tres annos Reges numero ſeptem. Romulus regnauit per annos triginta ſeptem. Senatores per dies quinos, ſinguli annum unum. Numa Pompilius regnauit annis quadraginta tribus. Tullus Hoſtilius regnauit annis triginta duobus. Ancus Martius regnauit annis uiginti quatuor. Tarquinius Priſcus regnauit annis triginta octo. Seruius Tullius regnauit annis quadraginta quatuor. Tarquinius Superbus expulſus eſt regno, anno uigeſimo quinto.

Si illi anni rectè ſupputentur, ueniet legitimus numerus ducentorum quadraginta quatuor annorum. Vno enim anno fuit interregnum poſt mortem Romuli, quo centum patres decem decurijs factis, ſingulisq́; in ſingulas decurias creatis, qui rerum ſummæ præeſſent, conſociant. Decem imperitabant: unus cum inſignibus imperij & lictoribus erat. quinque dierum ſpacio finiebatur imperium, ac per annos in orbem ibat, annuumq́; interuallum regni fuit. Id ab re, quod nunc quoque tenet nomen, Interregnum appellatum, ut Liuius in primo ab Vrbe condita docet, qui hunc magiſtratum Decurialem principatum appellat. Dionyſius Halicarnaſſeus in ſecundo Antiquitatum, pulchrè poſt mortem Romuli interregnum quod fuerit, explicat. Sed & cæteri autores ſæpius interregni meminerunt, ut Vopiſcus in Tacito, Aſconius Pedianus ſuper oratione pro Milone. De interrege Appianus in primo Ciuilium, ubi de Sylla dictatore agit, & in ſecundo, ac paſsim alibi, Numerum autem il-

lum

A lum ducentorum quadraginta quatuor annorum, ſic explicat Liuius in fine primi libri: Regnatum Romæ ab condita urbe ad liberatam, annos ducentos quadraginta quatuor. Hoc item Dionyſius in primo Antiquitatum aſſerens, ſic probat: Hoc (inquit) cognoſcitur ex ſucceſsionibus Regum, & annis, quibus unuſquiſq; imperium tenuit. Nam Romulus quidem urbis conditor, ſeptem & triginta annos tenuiſſe imperium dicitur. Poſtq; eum ſine Rege urbs fuiſſe tempus annuum. Rex deinde creatus à populo Numa Pompilius, tres & quadraginta regnauit annos. Tullus Hoſtilius poſt Numam annos duos & triginta. Qui uerò poſt eum regnauit Ancus Martius, quinque & uiginti. Poſt Martium Tarquinius Priſcus uocatus, octo & triginta. ſuccedens Seruius Tullius, quatuor & quadraginta. Seruium autem interficiens L. Tarquinius, uir tyrannicus, & ob iuſtitiæ contemptum Superbus cognominatus, ad quintum uſque & uigeſimum annum produxiſſe dominatum dicitur. Annis autem ducentis & quadraginta quatuor, quibus Reges imperarunt, unam & ſexaginta Olympiadas conficientibus, neceſſe eſt omnino primum urbi imperantem Romulum, anno primo ſeptimę Olympiadis imperium ſuſcepiſſe. Eandem penè ſupputationem uide in Solino, à principio libelli ſui, ubi & hos ſeptem Reges & Olympiadas notat. Et euidenti argumento comprobat, urbem conditam ſeptima Olympiade incipiente. Licet alij duodecima, alij octaua, alij ſexta prodiderint. Cum Plutarchus tertio anno ſextæ Olympiadis tradiderit iacta fundamenta urbis, credibile eſt primo ſeptimę Olympiadis anno muros abſolutos, adeò ut nulla differentia appareat. Eſt autem Olympias (quod tam ex Dionyſio quàm Solino diſcere potes) ſpacium quatuor annorum: quemadmodum luſtrum quinque annorum ſpacium definitur. Quia teſte Afranio, diligentiſsimè omnia quadriennio notabantur, ut omnis temporum confuſio tolleretur: ita apud Euſebium, Iſidorum, Plinium. Vnde ad illius differentiam Ouidius alibi dixit,

B In Scythia nobis quinquennis olympias acta eſt.

Quod certè non dixiſſet, niſi & quadriennis uera eſſet Olympias. Hæc enim poetica ſunt. ut apud Martialem:

Vt qui prima nouo ſignat quinquennia luſtro,
  Impleat innumeras Burrus Olympiadas. Et apud Auſonium item:
Fors erit, ut luſtrum cum ſe cumulauerit, illis
  Confectam Proculus ſignet Olympiaden.

Non tamen ex ijs probabitur, idem eſſe luſtrum & Olympiaden, quemadmodũ Seruius putabat: cum luſtrum quinquennalę ſit ſpacium, quo & ciuitas luſtrabatur, & uectigalia ac cenſus locabantur agrorum, ut crebrò, in lib. Digeſtorum, de Adminiſtratione rerum ad ciuitatem pertinentium, de Soluto matrimonio, de Liberatione legata, de Iure fiſci, & paſsim alibi cernitur apud Plinium iuniorem in Epiſtolis, libro ſecundo & octauo, ubi luſtri fit mentio, nuſquam Olympiadis: licet interpretes idem eſſe credant luſtrum & Olympiaden. quod uerè nuſquam conſtabit, cum Euſebius apertè ſignet in libro Temporum, Olympiadem eſſe ſpacium quatuor annorum. Et ſi totus is liber, qui tamen deprauatus eſt mirum in modum, paulo diligentius examinetur, ubiq; una Olympiade ſpacium quatuor annorum inuenieť. Quod & Suidas atteſtatur Græcus, qui quadrienne certamen aſſerit. Et Cenſorinus in libello ſuo Natalitio, capite nono, ſic ſcribens: Sed horum omnium penteridas maximè notandas temporibus Græci obſeruant, id eſt, quaternorum annorum circuitus, quos uocant Olympiadas. Vbi quidam haud indoctus cenſebat legendum Quinorum, non quaternorum annorum, &c. ſed perperam. Non enim penterida nominarunt, quod propriè quinque annis conſtaret, plenis atque perfectis: ſed quòd confecto quadriennio, conſummatoq;, adiecto intercalari die, qui quadrantibus conſtat, quinto quoque anno reſpondente, Græci Ioui Olympio agonem celebrarent, pleni quinquennij ſignificationem obtinuit. Id autem & hinc colligitur, quòd apud omnes hiſtoricos inuenimus rem aliquam eſſe geſtam primo, ſecundo, tertio, quarto anno Olympiadis decimæ, uel uiceſimæ: nuſquam, quinto anno alicuius Olym-

A

piadis. Vnde poſt ſuperiora uerba ſubiungit Cenſorinus, ſignificans tempus quo ſcripſerat: Et nunc apud eos ducenteſima quinquageſima quarta Olympias numeratur, eiusq; annus hic ſecundus. Sed reuertamur unde ſumus digreſsi. Oroſius & cæteri, ſexta Olympiade finita, urbem conditam ſcribunt: uide libro ſecundo, capite quarto. Hunc tamen eundem numerum fatetur, quando inquit: Sed Romani quanta mala per C C. X L I I I I. annos cõtinua illa Regum dominatione pertulerint, non ſolum unius Regis expulſio, uerùm etiam abiuratio Regij nominis & poteſtatis oſtendit. Nam ſi unius tantum ſuperbia fuiſſet in culpa, ipſum ſolum oportuiſſet expelli, ſeruata Regia dignitate. Melioribus igitur Regibus urbe propulſis, Romani conſulendum ſibi potius, quàm cuiq; ſuæ libertati dominandum rati, Conſules creauerunt, quibus ueluti adulta Reipublicæ creſcentis ætas robuſtioribus auſis exercebatur. Dionyſius quoq; librum ſuum quintum exordiens: Regius (inquit) dominatus, durans poſt urbem cõditam annos ducẽtos & quadraginta quatuor, ſub rege ultimo in tyrannidẽ cõuerſus, his eſt ex cauſis diſſolutus, per hos uiros, † Olympiade octaua & ſexageſima, qua uicit in ſtadio Iſchomachus Crotoniates, gerente Athenis annuum magiſtratũ Iſagro. Quantum uerò regnauerint ſinguli Reges, Liuius, Dionyſius, Plutarchus, Solinus, & inter iuniores Oroſius, Eutropius, Euſebius edocent. Sed numerorum notæ faciunt, ut aliquando inter ſe diuerſi ſint. Leuiuſculæ tamen ſunt mendæ, & ab mediocriter erudito facile eluibiles. Euſebius cum alijs nonnullis, attribuit Tarquinio Superbo triginta quinq; annos, quod Romani hiſtorici omnes pernegant. Inter omnes enim conſtat, ſeptem reges, ducentos quadraginta quatuor annos regnaſſe: & ſi aliter is numerus inuenitur, corruptus eſt. Intelligo autem & annum illum, quo interregnum fuit. Solini exemplaria habent X L I. ſed deprauata ſunt omnino, & hoc pacto corrigenda. Cæterùm quid ſub ſingulis breuiter geſtum ſit, inferius, dum Caſsiodorus enarrabitur, uberius explicabimus. Nunc uerò ordine ad Conſules progrediamur.

Locus mutilus. nominandi enim erant Brutus & Collatinus, &c.

QVOT FVERINT COSS. ET ANNI ipſorum.

B

CONſules deinde fuerunt, Publicola & Brutus. A' Publicola & Bruto, uſq; in Panſam & Hircium, octingenti decem ſex: præter eos qui in eodem anno forte aliqua ſunt ſurrogati. Per annos quadringentos quadragintaſeptem, quinque & quadraginta annis Romæ Conſules defuerunt. Sub Decemuiris, annis duobus: ſub Tribunis militaribus, annis tribus & X L. ſine magiſtratibus Roma fuit annis quatuor.

Tanta eſt in his paucis uerbis cõfuſio, ut qui bene ea reſoluat, non facilè inuenias, ob annorũ numerum cõfuſum. Numerat autem primũ C O S S. à Publicola & Bruto, qui fuerunt primi poſt exactos reges, uſq; ad Hircium & Panſam (qui erant, cum Octauianus Auguſtus rerum potiretũ) octingẽtos & decem ſex. Cum in quibuſdam exemplaribus repererim D, C C C. & X L I I I I, in quibuſdã L X X V I I I, in quibuſdam X V I I. Qui tamẽ numerus nullo pacto inuenitũ in C O S S. Caſsiodori, quos dehinc ſubiungã: ut planè appareat, non modò in notis numerorũ, ſed & in autoribus ipſis eſſe errores & mendas. Si enim regia poteſtas deſijt Olympiade octaua & ſexageſima, & Auguſtus Imperiũ aſſumpſit Olympiade centeſima octogeſima quarta, ferè altero anno quo Hircius & Panſa C O S S. fuerunt: hic numerus annorũ, qui hic ponitũ, non perueniet. Vnde & Euſebius inquit: Romæ poſt exactos reges primùm C O S S. duo à Bruto eſſe cœperunt, deinde Tribuni plebis ac Dictatores, & rurſum C O S S. Remp. obtinuerũt per annos fermè quadringentos ſexaginta quatuor, uſq; ad Iulium Cæſarem, qui primus ſingulare arripuit imperium, Olympiade centeſima octuageſima tertia. In principio autem imperij Auguſti, erant C O S S. Hircius & Panſa, anno quinto poſt Iul. Si itaq; ſingulis annis bini numeranũ C O S S. à Bruto & Publicola erunt nongẽti triginta ſex C O S S. Sed in ijs quadringẽtis ſexaginta & aliquot

annis

A annis fuerunt Decemuiri, duobus annis Tribuni militares cum conſulari poteſtate: non tribus annis, ut hic Ruffus dicit, ſed pluribus annis. Et Roma ſine magiſtratibus fuit annis quinq;, ut Liuius ſcribit in ſexto: non quatuor. Sed iuniores omnes in annis illis cum antiquis diſſident. Iornandes enim in ſuis Chronicis ſic ait: Conſules bini in annis ſingulis creati, Remp. gubernantes, ſequẽti anno ab alijs uenientibus ſuccedebantur: ſcientesq; ſe annis tantũ ſingulis præeſſe in populo, taliter erga alios agebant, qualiter eos erga ſe acturos ſperabant. Qui ordo uſq; ad Auguſtum Cæſarẽ obtinuit priuilegium per annos DCCXVI, in annis CCCCLVIII. Nouem ſiquidem annos ſine COSS. ſed tantum ſub Tribunis fuit, quatuor ſine iudicibus. Nam poſt exactos reges annũ unum ſinguli Senatorum remp. obtinuerunt. Quæ omnia inferius apertius in Caſsiodori COSS. lector candide de anno in annum uidebis. Nunc uerò, quia de Conſulibus agit, & inferius COSS. ponentur à primis duobus uſq; ad urbis deſtructionem per Gothos, ſemel de COSS. copioſe ſcribemus.

DE CONSVLATV, ET CONſulis officio.

Conſules ab initio à pop. Rom. electi ſunt, expulſis Regibus, ut penes illos regia eſſet poteſtas. Sed duo pro uno Rege facti, ut ſi unus malus foret, alter eius maliciam coerceret. Annuum tamẽ illis imperium fuit, ne per diuturnitatem poteſtatis inſoleſcerent, ſed magis ciuiles exiſterent, ſcientes non diuturnum fore illorum imperium. Vnde lib. primo Digeſtorum, de Origine iuris, L. ſecunda: Exactis deinde Regibus, Cõſules inſtituti ſunt duo, penes quos ſummum ius uti eſſet, lege rogatum. Dicti autem ſunt ab eo, quòd plurimum reip. conſulerent. Qui tamen, ne per omnia regiam poteſtatem ſibi uendicarẽt, lege lata factum eſt, ut ab eis prouocatio eſſet, néue poſſent in caput ciuis Romani animaduertere iniuſſu populi. Solum relictum eſt eis, ut cohercere poſſent, & in uincula publica duci
B iuberent. Vide eodem libro Digeſtorum, rubricam de officio Conſulum. Magiſtratus igitur annuus erat, & anni apud Romanos à Cõſulibus numerabantur. Lucanus: Annos à Cõſule nomẽ habentes. Pacatus in Panegyrico: Conſul creatur, hàbiturus eſt nomen annus. Habebant autem COSS. duodecim lictores, qui cum faſcibus præibant, quibus adalligatæ erant ſecures cum uirgis, quibus plectebantur ſontes, & qui grauiter & mediocriter delinquebant. Vtebantur uerò faſcibus tantum in urbe, ſecuribus extra urbẽ, ut Dion tradit, ex inſtituto Valerij Publicolæ: quo inuidioſum magiſtratus faſtigium, ad tolerabilem habitum deduceretur, teſte Valerio Maximo. Faſces, teſte Plinio, ex Gallica fiebant arbore, quæ ſpecies eſt populi, quam Latini betulam uocãt, quia flexibilis eſt: quod ſe ignorare fatetur Tortellius. Submittebantur autem faſces, quando COSS. in concionem populi prodibant, teſte Liuio & Quintiliano, quod populo admodum gratũ fuit: quia ſcilicet maieſtas pop. Rom. maior eſſet ipſo Conſule. Dabantur autem faſces lege Iulia, priori ex COSS. cui uel plures eſſent liberi, uel qui maritus, uel qui annis ſenior erat. hic primi mẽſis faſces habebat, ac maior Conſul uocabatur: uel qui priore loco Conſul renũciatus eſſet. Hunc uirgis inſignẽ uocat. Aderant tum ueſtes & trabeæ, quæ omnia ex Hetruria Romam à Tarquinijs, teſte Strabone, ſunt allata. Nam ut Beroſus in quinto ſcribit, in Vetulonia duodecim faſces dati ſunt à Iano, & quibus decorati atq; donati fuerunt poſtea Lydij. Silius in octauo, in catalogo populorum Italiæ:

Mæoniæq; decus quondam Vetulonia gentis,
Biſſenos hæc prima dedit procedere faſces,
Et iunxit totidem tacito terrore ſecures.
Hæc altas eboris decorauit honore curules,
Et princeps Tyrio ueſtem prætexuit oſtro.

Et hæc erant ornamenta cõſularia, quæ pòſt, ubi Imperatores rerum potiebantur, per indulgentiam Principis dabãtur etiam illis, qui ad conſulatum nunquam aſpirarant. Qualis autem honor dabatur COSS. docet Val. Max. libro ſecũdo de Inſtitutis. Inibatur olim hic magiſtratus Cal. Martijs, quia Marti deo ſuo initium anni dicauerunt. Tibullus:

Martis Romani feſtæ uenere Calendæ, A
Exoriens noſtris hic fuit annus auis.

Memorat Liuius in triceſimoprimo, quòd idibus Martijs olim conſulatus inibatur,
licet Cal. Ianuarij dies erat ſolennis ineundis magiſtratibus deputatus. Ianuario enim
menſe pòſt Conſulatum inibant, qui anno principium dat. Et tunc annus aperiri di-
cebatur, Plinio in Panegyrico: Faſtosq́ reſerare. Ouidius:

Ergo ubi Iane biceps longum reſeraueris annum,
Pulſus & à ſacro menſe December erit. Et copioſiſsimè in primo Faſtorum:

Iamq́ noui præeunt faſces, noua purpura fulget,
Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur. Lucanus:

Inſtabatq́ dies qui dat noua nomina faſtis,
Quiq́ colit primus ducentem tempora Ianum.

Id quod etiã Plutarchus in Problematis confirmat, ſcribens, Ianuariũ primũ menſem
cœptum numerari, quòd primo huius menſis die, quem Cal. Ianuarias appellant, pri
mi COSS. exactis regibus creati ſunt. Aliquando tamen fuerunt hi dies huic ſolen-
nitati deputati: ſicut olim Idus Maias fuiſſe ſolennes ineundis magiſtratibus, refert Li
uius in tertio. Idem in quinto, idus Decembres, ſolemnem fuiſſe ineundis magiſtrati-
bus diem prodidit. Idem memorat, COSS. iniſſe Conſulatũ olim Cal. Sextilibus: quia
principium anni eo die agebatur. Dionyſius in ſexto ſcribit, Poſthumium Cõmi-
nium & Sp. Caſsium COSS. iniſſe magiſtratũ Cal. Septembribus citius quàm cõſue
tudo erat, priuſquam aliud cæterorum agerẽt. Idem Dionyſius lib. 9. ſcribit: Sequenti
anno circiter conuerſiones æſtiuas Sextilis menſis, Conſulatum ſuſcipiunt uiri bello-
rum periti, Sp. Seruilius & A. Verginius. Qui proximis Cal. Martijs creati fuerunt,
COSS. ſequentibus Cal. Ianuarijs conſulatũ inibant. quamuis etiam prius initum le-
gamus apud Liuium. Sub Cæſaribus deinceps deſignabantur COSS. in uarios men-
ſes, pro libidine eorum. Et aliquando uno anno plures erãt COSS. Sic apud Tacitum B
legimus lib. 17. (ut ſunt libri hodie diſtincti) Otho conſul cum Titiano fratre in Cal.
Martias, ipſe proximos menſes Verginio deſtinat, ut aliquod exercitui Germanico
delinimentũ. iungitur Verginio Pompeius Vopiſcus, prætextu ueteris amicitiæ. Cæ
terùm Conſulatus ex deſtinatione Neronis, aut Galbæ, manſere Cœlio ac Flauio Sa-
binis in Iulias, M. Antonio & Mario Celſo in Septembres: quorum honori ne Vitel-
lius quidem uictor interceſsit. Qui autem poſtea creabantur in ſequentem annum,
ij Deſignati dicebantur, authore Flauio Vopiſco. Poſtremò adeò creuit ambitio
ſub imperatoribus, ut anno uno, tradat Lampridius, ſub Commodo triginta quinq́
COSS. deſignatos. Non eſt igitur audienda expoſitio Georgij Vallæ, in libro Cice
ronis de Fato, Hirciusq́ noſter Conſul deſignatus: id eſt, inſigni nomine conſulatus
clarior factus. Hæc enim diſputatio Ciceronis cum Hircio, facta fuit ante interitũ Ci-
ceronis, quando Hircius fuit Conſul in ſequentem annum deſignatus Cum uerò Hir
cius & Panſa COSS. iam eſſent, poſt hos fuit Cicero occiſus, ut in Caſsiodoro uidebi-
mus. Cum aliqua res relata ad Senatum fuerat, Conſules qui præſidebant, primùm
deſignatos COSS. ſuper ea re ſententiã rogabant, ac deinceps cæteros Senatores. De-
dit autem Conſul deſignatus Conſuli ordinario in ſella ſedenti, ſtans iuramentũ, quo
iurauit explanauitq́ uerba, quibus caput ſuum, domũ ſuam, ſi ſcienter fefelliſſet, deo-
rum iræ conſecraret. Quanquam autem Iureconſultus Vlpianus Digeſtorum primo,
titulum faciat de Officio Conſulum, quomodo ſcilicet conſilium præbere debeat. &
manumittere poſsit, quod tum ſcilicet erat ſub imperatoribus: antiquitùs tamen offi-
cia conſularia erant, ius reddendi locandi publicos reditus, ſumptus temperandi, de
rebus dubijs conſultandi. Quod pulchrè Ouidius inſinuauit, ad Sext. Pompeium his
uerſibus, in quarto de Ponto:

Aut reget ille ſuos dicendo iura Quirites,
Conſpicuum ſignis cum premet altus ebur.
Aut populi reditus poſitam componet ad haſtam,
Et minui magnæ non ſinet Vrbis opes.

A Aut ut erunt patres in Iulia templa uocati,
De tanto dignis Conſule rebus aget.
Aut feret Auguſto ſolitam, natoq; ſalutem,
Deq; parum noto conſulet officio.

Sed plenius Conſulare munus deſcribit in eodem quarto Ouidius, ad Græcinũ Conſulem. Qualia autem munera dabantur conſulibus, uide Vopiſcum in Aureliano longè lateq;. Præter enim palmatam ueſtem, baculus & fax dabatur, & alia quædam, ut ibi legitur. Eſt & titulus in C. lib. duodecimo, de Conſulibus, & non ſpargenda pecunia: ita miſsilia damnauit Imperator, quemadmodum Vopiſcus in Aureliano hanc profuſionẽ damnat. Sed in Authenticis quoq; longiſsima lex eſt de Conſulibus, Stagio Comiti ſacrarum largitionum ſcripta, ubi etiam talia acerrimè damnantur. Sed ea debent ſimul legi & conferri, ut antiquitas conſulatus bene innoteſcat: licet certè leguleí noſtri illa non intelligant, in apicibus (ut ipſi dicunt) iuris occupati. Sunt etiã nonnullæ mendæ in ijs legibus. Pomponius Atticus (ſi Cor. Nepoti credimus) uolumen ſcripſit, quo magiſtratus omnis maiorum expoſuit. Noſter Mar. Tullius lib. 3. de Legibus, Magiſtratus omnes Romanos breuiter & eleganter expoſuit. Vbi & de COSS. agitur, & eorum officium enarratur. Si placet etiam recentiores uidere, adeſt Feneſtella, Pomponius Lætus de Magiſtratibus, & Blondus lib. 3. de Roma triumphante. Sed nemo copioſius de officio Conſulatus ſcripſit, quàm Caſsiodorus libro Epiſtolarum 6. Hic eſt diligenter uidendus: licet aliud tum erat Conſulum officium ſub Imperatoribus, & pręſertim quando iam decoxit Imperium, & à tyrannis occupabatur, quàm olim in libera urbe. Et ideo diuerſa ratione legendi ſunt Tituli Iuriſconſulti in lib. Digeſt. & Codicis. Addam illud quoq;, quod Dionyſius ſcribit lib. quarto Antiquitatũ: Cõſules Gręcis appellari συμβούλους, ſiue προβούλους: ſymbulos, quoniam βουλὴν Romani conſilium uocant. ὕπατοι etiam aliquando nominati ſunt iſti à Græcis,
B à magnitudine poteſtatis, quòd & omnibus imperent, & ſupremam dignationem habeant. Quod enim eminet culmen, ὑπάτην uocabant priſci. Cæterùm de Publicola COS. abundè Plutarchus in eius uita, qui requirendus eſt. Fuerunt autem primi COSS. Brutus & Collatinus. Sed ubi Collatinus ſe conſulatu abdicauit, ſuffectus eſt in eius locum Publicola, ut Liuius & Dionyſ. docent, & inferius in Caſsiodoro latius uidebimus. De ijs ita Cicero lib. 2. de Finibus: ſtuprata per uim Lucretia à regis filio, teſtata ciues, ſeipſam interemit. Hic dolor pop. Rom. duce & autore Bruto, cauſa ciuitati libertatis fuit: ob eiuſq; mulieris memoriã, primo anno & uir & pater eius Conſul eſt factus. Eſt autem illud notatu dignum, quod Iulius Obſequens ijs uerbis ſcribit: Conſtat neminem, qui magiſtratum collegæ abſtulerat, annum uixiſſe. Abrogauerunt autem ij: L. Iunius Brutus Tarquinio Collatino, Tiberius Gracchus M. Octauio Cecinnæ, P. Tarquinius P. Marullo, Tullius Bruto & Caſsio pugnã aduerſus Cæſarem & Antonium molientibus.

QVOT IMPP. ET ANNI IPSORVM.

IMperatores ab Octauio Cęſare Auguſto, uſq; in Iouianum, fuerunt numero quadraginta quatuor, per annos quadringentos ſeptem. Sub ijs igitur tribus imperandi generibus, hoc eſt, Regio, Conſulari, & Imperatorio, quantum Roma profecerit, breuiter intimabo.

Appianus in procemio ſuæ hiſtoriæ ſcribit, quòd Imperator fuerit priſcorũ ducum nomen: à quo poſtea qui Remp. ſuo nutu regebat tanquã Rex, Imperator eſt dictus. Nam Imperatoris nomen ante armorum caſtrorumq; fuit, priuſquam inteſtina bella ex factionibus orta remp. deſtruxerunt: uerbo quidem legitima poteſtas, re autem uera dominatio erat. Qui enim rep. occupata Romanis dominabantur, Imperatores ſe appellari, non ſolum æquo, ſed etiam libenti animo patiebantur. Quia Imperatoriũ nomen & gratius & tolerabilius Romæ erat, quàm quiſquam titulus, qui dominationis ſpeciem præferret. Eratq; Imperatoria dignitas apud priſcos Romanos, longè inferior

inferior Regia dignitate. Poſtea in tantum creuit, ut illi qui reip. Rom. totiq; penè ter A
rarum orbi dominabantur, Imperatores ſe dicerent: quòd quemadmodum ipſi poten
tia anteibant alios, ſic nomine quoq; imperatorio reliquis anteferrētur omnibus. Me
morat Dion, Iulio Cæſari decretum nouum Imperatoris nomen, tanquam maximæ
alicuius pugnæ uictori: neq; ſumma dignitate prædito, ſed ueluti omnium rerum do-
mino, à quo cæteri Imperatores nomen traxere, & ab illo Imperatores Romanos con
numerandos. Aliud enim eſſe nomen Imperatoris olim uictoribus conceſſum, aliud
per quod omniū rerum arbitriū ſignificaretur. Namq; poſſe nouos milites recenſere
& conſcribere, pecunias contrahere, bellum indicere, pacem cōficere, Senatores mor
te punire: ex Cenſura uerò, uitas & mores omnium introſpicere, ac malè meritos no-
tare: Senatum legere, & quos uoluerit reijcere: ex Pontificatu omnium ſacrorum fa-
cultatē habere: ex Tribunatu plebis, inter alia eſſe ſacroſanctū, neq; uerbis neq; re-
bus ab aliquo poſſe lædi: eumq; qui id feciſſet, ſceleſtū fore, indictaq; cauſa damnatū.
Demum is Imperator nullis legibus ſubiacet, quod nemini antea unquā fuerat con-
ceſſum. Hinc idē Dion, in Auguſto: Imperatores adepti ſunt, quod nulli Romanorū
olim unquam cōceſſum fuerat. Soluti enim ſunt omnibus, nulliſq; ſcriptis tenentur.
Vnde Digeſtorū primo Vlpianus: Princeps legibus ſolutus eſt, uoluntate tamē ſua
ſeipſum ſubijcit. Eadē Paulus Digeſtorū 32. & Imperator Alexāder lib. 6. Codicis, ac
Iuſtinianus in Inſtitutionibus, ſed luculentius in Codice: Digna, inquit, uox eſt maie
ſtate regnantis, legibus alligatū ſe principem profiteri. Hinc Apollonius Veſpaſia-
no præcepit, legē Imperatori dominari debere: quia in illis ferendis erit modeſtior, ſi
eas non cōtempſerit. Cicero in Philippicis, indicat Hircium, Panſam & Auguſtum
eſſe Imperatores appellandos: docetq; Imperatorē ſolitum appellari à ſenatu, ſi quis
mille aut duo millia externorum hoſtium occidiſſet. Appianus in ſecundo Ciuilium
ſcribit, nomen Imperatoris uendicari ſolere ab ijs prætoribus, qui in Maximis belli o-
peribus uerſati ſunt cum laude: Nunc autem, inquit, ſub quo decem millia in bello ce B
cidiſſent, hac appellatione dignos haberi audio. Apud Marcum Tullium inquit An-
tonius: Imperator eſt, adminiſtrator belli gerendi. Et ut breuiter finiā, ex monumentis
hiſtoriarū ſatis patet, ductores exercituū & militarium copiarū præfectos, Imperato-
res latinè & eleganter dici. Et ideo paulo maior erat dignitas Imperatoris, quàm Cæ-
ſaris: qui licet infra Auguſti faſtigium poſitus, eiuſq; arbitrio bella gereret, ſummam
tamē poteſtatem in magiſtratus inq; milites habebat, iuſq; illi indicendi belli erat. Sic
Germanicus Agrippinæ pater apud Tacitū libro 12. Imperatoris nomine fuit decora
tus, licet nunquam dominationem aſſumpſerit. Sic & à Galba Piſo Cæſar eſt nuncu-
patus. Etenim Cæſarum Imperatorumq; creandi poteſtas primùm militibus conceſ-
ſa eſt. Sed Maximinum, poſthabita (ut inferius ſcribemus) Senatus autoritate, milites
Auguſtum fecere. Hodie uerò nomen eſt dignitatis ſupremæ: quia licet Turcorū
Imperator, Tartarorumq; Imperator uulgò dicatur: uerè tamen is eſt Imperator Ro-
manorum, qui principum Electorum omnium uel plurium conſenſu legitimè eſt ele
ctus, & coronatus debito loco & tēpore. Licet Leonardus Iuſtinianus Venetus Ger-
manos arguat, perperamq; reprehendat, quòd Regem ſuum Imperatorē appellitent:
cui tamen ſatis ingenioſè Bebelius in ſua Apologia reſpondit. Cæterùm neq; id o-
mittendum cenſeo, quid diſtent Auguſti à Cæſaribus. Ob quod ſciendum, Auguſtos
hos dici, qui nunc regnant, & ab Senatu Imperatoris nomine honeſtati ſunt. Cæſares
uerò dicuntur, qui ab ipſo Auguſto electi ſunt ad regendam prouinciam aliquā, cum
Cęſaris honore tantū, donec Auguſtus uixerit, poſt eius mortē ſucceſſuri in Imperio,
quaſi Auguſtæ Maieſtatis hæredes: interdicta tamen illis adminiſtratione, niſi aliquā
prouinciam Auguſti iuſſu haberent. Hinc nulla eis donatiui militibus dandi facul-
tas: ſed in comitatu eos ſolum habebant, quos Princeps tribuiſſet.

DE NVMERO CAESARVM.

De numero Cæſarum iterum non conueniunt authores, de annis. Si enim Cæſa-
res ab Auguſto uſq; in Iouianū numerantur, ſicut Euſebius in Chronicis numerauit,
& Caſsio-

A & Caſsiodorus: qui Galbam, Othonem, & Vitelliũ ſilentio prætericrunt, utpote qui uno tantũ anno & paucis menſibus tres ipſi rexerũt: erunt triginta ſeptem tantũ, nõ quadragintaquatuor, ut Ruffus in litera habet: ſi tamẽ illis triginta ſeptem addantur, Galba, Otho, Vitellius, L. Annius Seuerus, qui cũ M. Antonio imperauit: item Voluſianus, qui cum Gallo: item Galienus, qui cum Valeriano: item Florianus, qui poſt Tacitum aliquot diebus gubernauit: & Conſtannius, pater Conſtannini Magni: tum erunt quadraginta quatuor. Quòd ſi illis anni illi ſupputentur, quos Caſsiodorus attribuit ſecundum COSS. erunt anni quadringenti quinq;, menſes nouẽ, dies unus, ut inferius quærenti apparebit. Secundum Euſebium erunt anni quadringenti uigintiſex, tres menſes. Si uerò omnes numerantur ab Auguſto uſq; in Iouianum, qui Cæſares & Auguſti appellati ſunt, & unà cum alijs gubernarunt: licet etiam aliquot diebus aliqui rexerint, tantum erunt quinquagintaſeptem Cæſares, & anni ipſorum ſecundum alios autores erunt quadringenti trigintaocto. Quis in tanta autorum diuerſitate, & in tam corruptis & deprauatis exemplaribus, poteſt elicere uerum? Attamen ne dubites, ſub oculis omnes cum ſuis annis ponam, ut tu quoq; uarietatem autorum animaduertas.

CAESARVM IMPERIVM PER ANNOS,
& quot uſq; ad Valentinianum.

1 C. Iulius Cæſar annos quatuor, menſes ſeptem: ſecundum Caſsiodorum, menſes quatuor. Sed in Catalogo Cæſarum, illum non ſcribunt: quaſi ſit autor Cæſarum, non Auguſtus.

2 Octauianus Auguſtus, annos quinquaginta ſex, menſes ſex.

3 Tiberius, annos uiginti tres, ſecundum omnes.

4 C. Caligula, annos tres, menſes decem, ſecundum Euſebium: ſecundum Caſsio-
B dorum, menſes undecim. Alij tres annos, decem menſes, & octo dies attribuunt.

5 Claudius, annos tredecim, menſes nouem, dies uiginti octo, ſecundũ Euſebium. Caſsiodorus menſes octo ei attribuit, Tranquillus XIIII. annos, Ioſephus xiij.

6 Nero, annos quatuordecim, menſes ſeptem, dies xxviij.

7 Sergius Galba, menſes ſeptem.

8 Otho, menſes tres, dies quinq;, ſecundum Caſsiodorum, & Euſebium.

9 A. Vitellius, menſes octo, die uno.

10 Veſpaſianus, annos nouem, menſes undecim, diebus uiginti duobus, ſecundum Euſeb. & Caſsiodorum: ſecundum alios, annos decem.

11 Titus, annos duos, menſes duos: aliqui adijciunt uiginti dies.

12 Domitianus, annos quindecim, menſes quinq;.

13 Nerua, annum unum, menſes quatuor, ſecundum Euſeb. & Caſsiod. Alij, annum unum, menſes tres, & nouem dies ponunt.

14 Traianus, annos decem & nouem, menſes ſex. Caſsiod. menſes ſeptem & dies quindecim addit.

15 Hadrianus, annos uiginti unum, ſecundum Euſebium: at Caſsiod. annos uiginti, menſes decem, dies uiginti nouem.

16 M. Antoninus Pius, annos uiginti tres, ſecundum Euſebium: ſecundum Caſsiodorum, annos uigintiduos.

17 M. Antoninus philoſophus, & L. Annius Seuerus, annos decem & nouem, menſe uno: ſecundum aliquos, tantum annos decem & octo.

18 Commodus, annos tredecim,

19 Helius Pertinax, menſes ſex.

20 Didius Iulianus, menſes uiginti unum, dies quinq;. Aliqui ſeptem menſes illi attribuunt.

21 Septimius Seuerus, annos decem & octo.

22 Baſsianus Caracalla, annos ſex,

23 Macrinus, annum unum.

24 M. Antoninus Heliogabalus, annos 4. ſecundũ Euſeb. & Caſsiod. ſex. Aurelius A
enim, duob. annis & octo mẽſibus imperaſſe tradit: Herodianus, 6. annos ei attribuit.
25 Alexander, annos tredecim.
26 Maximinus, annos tres
27 Gordianus, annos ſex.
28 Philippus cum filio, annos ſeptem. Aliqui annos ſex ei attribuunt.
29 Decius, annum unum, menſes tres.
30 Gallus, & filius eius Voluſianus, annos duos, menſes quatuor.
31 Valerianus & Galienus, annos quindecim.
32 Claudius, annum unum, menſes nouem.
33 Aurelianus, annos quinq;, menſes ſex.
34 Tacitus, menſes ſex.
35 Florianus, dies octuaginta nouem.
36 Probus, annos ſex, menſes quatuor.
37 Carus, cum filijs Carino & Numeriano, menſes duos: ſecundum alios, annos 11.

38 { Diocletianus. Maximianus. Galerius, Conſtantius } annos uiginti. (Galerius, Conſtantius } *ab illis adoptati. Solus duos.*)

39 Conſtantinus Magnus, ſub quo & alij: Maxentius, Licinianus, Galerius, annos triginta, menſes decem.
40 Cõſtantinus, Conſtantius, Cõſtans, Dalmatius, fratres & patrueles, annos uigintiquatuor, menſes quinq;, dies duodecim, ſecundum Euſebium: ſecundum Caſsiodorum, diebus uiginti tribus. Secundum aliquos, hi regnarunt annis triginta octo.
41 Iulianus, anno uno, menſibus ſeptem. B
42 Iouianus, menſibus octo.

Hi ſunt Cæſares & Auguſti, qui per tot annos rexerunt, ut omnes hiſtorici & annales atteſtantur: exceptis tyrannis, qui ſub illis quandoq; ui ſibi imperium uſurparunt: quos etiam ſtudioſis ſubſcribere libuit, ut ipſorum nomina innoteſcant.

Sub Claudio fuit Furius Camillus Scribonianus: ſub Sergio Galba, Piſo Licinianus Cæſar quatriduanus: ſub Septimio Seuero, Peſcennius Niger.
Sub Alexandro, Taurinus, & Ouinius Camillus.
Sub Maximino, Maximus Pupienus, & Clodius Albinus.
Sub Gallo & Voluſiano, Aemilianus.

Sub Valeriano & Galieno fuerunt penè triginta tyranni, {
Odenatus, Mæonius,
Herodes, Zenobia,
Herennianus, Timolaus,
Macrianus iunior, Macrianus ſenior,
Valens, Piſo,
Aureolus, Baliſta,
Poſthumius, Poſthumius iunior,
Lollianus, Victorinus ſenior,
Victoria, Victorinus iunior,
Marius, Tetricus ſenior,
Tetricus iunior, Regillianus,
Ingenuus, Trebellianus,
Aemilianus, Celſus,
Cyriades, Saturninus,
Helianus.

Sub Claudio, Quintilius.
Sub Aureliano, Firmus.
Sub Probo fuerunt, Saturninus, Proculus, Bonoſius.

Sub Caro

A Sub Caro, Sabinus Iulianus.
Sub Diocletiano, Achilleus, Carauſius, Iulianus.
Sub Cōſtantio, Conſtante & Conſtantino fratribus, Nepotianus, Magnentius, Decentius, Britannion, Syluanus, Gallus.

Quorum omniū res geſtas, & quomodo imperium arripuerint, inferius latiſsimè in catalogo Cæſarū ſcribemus: require illic, quot annis ſinguli rexerint. Si hos cum ſuperioribus Cæſaribus & Auguſtis coniunxeris, erunt centum & nouem, qui illis quadringentis annis rexerunt. Sed pergamus ad enarrandum Ruffum.

QVANTVM CREVERIT ROM. Imperium ſub Regibus.

SVb Regibus ſeptē, per annos ducentos quadragintatres, nō amplius quàm uſq; Portum atq; Hoſtiam, intra octauumdecimum miliarium à portis urbis Romæ, utpote adhuc paruæ, & à paſtoribus conditę, cum finitimæ circum ciuitates premerent, Romanum proceſsit imperium.

Hæc omnia ſigillatim ſi quis ſcire uoluerit, quot bella, & cum quibus gentibus & urbibus habuerint Reges ſeptem, annis illis ducentis, primum Liuij ab urbe condita reuoluat librum. Dehinc priores libros quatuor Dionyſij Halicarnaſſei. Ingenioſa eſt inſuper L. Flori anacephalæoſis primi libri, de ſeptem Regibus, paulo diligentius lectitanda. Vbi Romulum ardentem, Numam religioſum, Hoſtilium bellatorē, Ancum ædificatorē, Priſcum ornatorē, Seruium inſtitutorē ciuitatis, Tarquiniū Superbum importunum appellat ſolicitatorem futuræ libertatis. lege hanc. Si extaret integer Appianus, ex libris tribus illis Italicis, primus, quem Regium inſcripſit, pleniſsime nos edoceret, quantum res Romana creuiſſet ſub regibus.

B *QVANTVM ROM. CREVERIT Imperium ſub COSS.*

SVb COSS. inter quos nonnunquam Dictatores fuerunt, per annos ſimul quadringentos ſexagintaſeptem, uſq; trans Padum Italia occupapata eſt, Aphrica ſubacta, Hiſpaniæ acceſſerunt, Galliæ & Britanniæ tributariæ factæ ſunt. Inde Illyrici, Iſtrij, Liburni, Dalmatę domiti ſunt. Ad Achaiā tranſitū eſt, Macedones ſubacti. Cum Dardanis, Myſijs, & Thracibus bellatum eſt: ad Danubium uſq; peruentum. In Aſiam, expulſo Antiocho, primum pedem poſuerunt Romani. Mithridate uicto, Ponti regnum occupatum eſt. Et Armenia minor, quam idem obtinuerat, armis obtrita ac obtenta eſt. In Meſopotamiam Romanus peruenit exercitus: cum Parthis fœdus initum eſt. Contra Carduennos ac Saracenos & Arabes bellatum eſt. Iudæa omnis uicta eſt. Cicilia, Syria, in poteſtatem pop. Rom. uenerunt. Aegypti reges fœderati erant.

Liuius, qui res urbis conditæ ab origine centum quadraginta libris ſcripſit, has res omnes copioſe enarrauit particulatim, quicquid ſub ſingulis COSS. geſtum ſit. Sed cum iactura temporū centum libri ex illis deſiderentur, adeundi ſunt alij, ut Dionyſius. Sed & ille imperfectus ad nos uenit. Nam ex quadraginta libris, quibus po. Ro. res geſtas uſq; ad primū bellum Punicū expreſsit, uix decē ſuperſunt integri. Quod idem de Polybio, Appiano, Marcellino, & cæteris hiſtoricis cōqueri poſſumus: quorum nullus integer ad nos uenit. Florus, qui Epitomen hiſtoriæ Romanæ ſcripſit, ubi poſt exactos reges bellum Ethruſcum, Latinum cum Faliſcis & Fidenatibus, Sabinis & Samnitibus, Tarentinis, Salentinis, Picentibus, & Vulſinenſibus enarrauit, in præfatione ſecundi libri ſic orditur: Domita ſubactaq; Italia, pop. Rom. propè quingenteſimum annum agens, cum bona fide adoleuiſſet, ſi quod eſt robur, ſi qua iuuentas,

tas,tum ille uerè robuſtus & iuuenis,& par orbi terrarum eſſe cœpit. Itaq; mirũ & in- A
credibile dictu,qui propè quingẽtis annis domi luctatus eſt (adeò difficile fuerat da-
re Italiæ caput)his ducentis annis qui ſequuntur,Aphricam, Europam, Aſiam,totũ
deniq; orbem terrarum bellis uictorijsq; peragrauit. Cæterùm obſerua hoc lector,
omnia hæc uerba Ruffi eſſe à Blondo Foroiulienſi in ſuam hiſtoriam de inclinatione
Imperij traducta, ubi in præfatione eius operis omnia hæc leges de uerbo. Neq; licet
præterire præfationẽ Appiani Alexandrini,in qua terminos Rom.imperij, & omnes
nationes à Romanis ſubactas,pulcherrimè recenſet. De quibus etiam ſingulis,ſingu
los libros conſcripſerat:regnum item Italicum,Samniticum, Celticum, Siculum, Hi-
bericum,Hannibalis Carthaginenſis,Macedonicum,Aegyptium,Aſiaticum,Liby-
cum,Syrium,Parthicum,Mithridaticũ,Illyricum. Et præter libros etiam bellorum ci
uilium quinq;,librum de Cęſaribus:quorum omnium maior pars perijt,minor extat.
Sed populos hic expreſſos,paulo inferius enarrabimus.

QVANTVM CREVERIT ROM. *Imperium ſub Imperatoribus.*

SVb Imperatoribus uerò per annos quadringentos ſeptem,cum diuer ſa reip.fortuna multi principes imperarint: acceſſerunt tamen Romanę urbi & Rom.imperio,Cantabri,& Aſtures,Hiſpani ab Auguſto ſubacti:alpes maritimæ,alpes Cottiæ,alpes Rhetiæ,Noricus,Pannonię,Mœſiæ,& omnis ora Danubij in prouinciam eſt redacta: Pontus omnis,Armenia minor, Oriens totus cum Meſopotamia, Aſſyria, Arabia cum Aegypto,ſub imperij Romani iura tranſiuit.

Imperatores factos eſſe quoſdam conſtatui, utpote qui uiolentia armorum impe- B
rium ſibi uendicarunt:quemadmodũ Iulius Cæſar,& dehinc Auguſtus, qui cæſo M.
Antonio & Lepido,imperiũ arripuit. Aliqui uerò fortitudine, multi Senatus electio-
ne:ſed plures prætorianorũ factione, qui rapere,ſtuprare, necare,incendere edocti,à
nullis horrendis ſceleribus abſtinuerunt:ſtipatores & cuſtodes principũ,& qui ipſos
principes nonnunquam ad grauiſsima quæq; uitia ſæuitiæ armabãt. hi primùm uena
le imperium propoſuerunt, & de capite principis decernebãt:quos primùm Celeres
Romulus appellauit,& auſpicatò legit,quorũ tamen factione imperiũ penè corruit,
quod ab initio plurimũ ſub imperatoribus fuit auctum. Ab ortu enim uſq; ad Indos
propagati imperij fines,non Euphrates, non Tigris uetuere, non ſuperbæ regũ Per-
ſarum minę:ut inferius magis clareſcet. A' meridie Aethiopes per legatos acceſſerũt.
ab aquilone barbaræ Sarmatarũ nationes domitæ.ab occaſu Genſoriacus Oceanus,
admirabilis uictoriæ teſtis eſt, ſimul & Britannicus. Itaq; toto orbe terrarum, undiq;
Rom.arma illuſtres uictorias aſſequuta,ſocijs lætitiam præbuere,rebellibus metum,
terroremq; pugnare cupientibus. Sed hæc particularius paulo inferius, ubi etiam de
locis & regionibus plura ſcribemus.

QVOMODO SINGVLAE PROVINCIAE *uenerint ſub ditionem Romanam.*

Quo autem ordine ſingulas prouincias Rom.reſp. aſſequuta eſt,oſtendam ut infrà.

Dicebatur aliquod regnum in prouincię formam redigi,quando ſublatis regibus,
miſſo cũ exercitu proconſule,Romanis legibus parebat,ac uectigalia pendebat. Vn-
de regiones longè ab Italia bello aquiſitæ, prouinciæ, à procul uincendo dictæ ſunt.
ad quas Prætores cum officio quia mittebantur,officia quoq; prouinciæ nominãtur,
autore Donato in Phormione. Egeſippus lib.2. Romani cum ius ſuum prodigerent
uincendo,procul poſitas regiones appellabãt prouincias. Cæterũ quomodo fuerint
diuiſæ

A diuiſæ prouinciæ in imperio Romano, & quo pacto quædam prætoriæ, quædã Con
ſulares dicebantur, & quale fuerit Imperium ſub Auguſto, & qualis ratio Romani im
perij, nemo pulchrius & copioſius ſcripſit, quàm Strabo in fine decimiſeptimi, qui tẽ-
poribus Auguſti & Tiberij diu Romæ uerſatus eſt: quæ hic ſubſcripſiſſem, niſi longi
tudinem uerborum eſſem ſubueritus: per quæ multa intelligentur in Suetonio de di-
uiſione prouinciarum, quæ aliàs ſubobſcura uidentur. Ob id etiam Velleius Patercu
lius, quem beatus Rhenanus, uir noſtræ ætatis inter doctos non poſtremus, nuper è
ſitu eruit, in 2. hiſtoriarum libro de Pompeio agens, cenſet neceſſariũ percurrere, quæ
cuiuſq; ductu gens ac nanio redacta in formulam prouinciæ ſtipendij pacta ſit.

DE SICILIA INSULA.

PRima prouinciarum facta eſt Sicilia. eam uicto Hierone Siculorum
rege Marcellus Cõſul obtinuit: deinde à Prætoribus recta eſt: poſtea
commiſſa eſt præſidibus, nunc à conſularibus adminiſtratur.

Sicilię ſitum deſcripſere latiſsimè Ptolemæus lib. 3. cap. 4. tabula ſeptima: Strabo in
ſexto Geographię, Plinius lib. 3. ca. s. Polybius in primo libro de bello Punico primo,
Diodorus Siculus lib. 6. Bibliotheces. plura Pomponius Mela, Dionyſius in Periege
ſi, Stephanus de urbibus, Thucydides, Iuſtinus in quarto. Sed & poetæ graphicè hãc
deſcripſerunt: Virgilius in tertio Aeneidos, Lucanus in tertio Pharſaliæ, Claudianus
de raptu Proſerpinæ in primo, Lucretius & alij. Quo pacto uerò Sicilia à M. Claudio
Marcello ſit deuicta, Florus docet libro ſecundo, rubrica de bello Punico primo, &
item de Punico ſecundo: Liuius in lib. uigeſimoſexto ab urb. cond. Plutarchus in ui-
ta Marcelli copioſe, Polybius in primo multa de Hierone rege. Claudij Marcelli e-
tiam meminit Frontinus lib. 2. Stratagematon, cap. 5. ſed perperam ibi Metellus pro
B Marcello ſcriptum eſt. Cicero in quarta Verrinarum, primam Siciliam eſſe factã pro-
uinciã docet. Sed eodem penè anno, ijſdemq; temporibus, Sicilia & Sardinia in Ro-
manam poteſtatem redactæ ſunt. Siciliam poſtea Flaminius prætor, Sardiniam M.
Valerius ſortiti ſunt. Poſtea fuit ſub Imperatoribus, ad Carolum uſq; Magnum. Diui
ſo tunc imperio, ceſsit Conſtantinopolitano Cæſari. Pòſt Sarraceni afflixerunt: dein-
de Comites Siciliæ orti ſunt, tandem Reges. Sed à diuerſis diuerſimodè afflictata eſt
hæc inſula, quemadmodum docent eius annales. De hac itaq; inſula Velleius ſic ſcri-
bit: Primus in Siciliam traiecit exercitũ Claudius COS. & prouinciam eam, poſt an-
nos fermè 52. captis Syracuſis, fecit Marcellus Claudius.

DE SARDINIA ET CORSI-ca inſulis.

SArdiniam & Corſicam Metellus uicit, qui & de Sardis triumphauit.
Rebellauere ſæpe Sardi. Iuncta adminiſtratio harum inſularum fue-
rat: pòſt quælibet ſuos prætores habuit. nunc ſingulæ à præſidibus gu-
bernantur.

De Corſicæ ſitu Ptolemæus lib. 3. tabula ſexta: de Sardinia, tabula ſeptima: Diony
ſius Aphet in Periegeſi, Stephanus de urbibus, Solinus, Martianus Capella, Plin. li. 3.
cap. 6. & 7. Strabo in quinto, Mela in ſecundo, Diodorus Siculus lib. 6. pulchra prodi-
dit. ſed & Ariſtoteles in aureo libello, de Admirandis auditu rebus. Dicebatur autem
Sardinia prius Ichnuſa, id eſt, humano ueſtigio ſimilis: & Corſica, Cyrnos, quòd mon
tibus tanquam capitum uerticibus abundet. κόρσαι enim tempora Græci appellant.
Sed & Pauſanias & Euſtathius multa de his ſcripſerunt. Quod autẽ Feſtus hic dicit,
L. Cecilium Metellum uiciſſe Sardos, & de his triumphaſſe, Liuius hoc in decimoſe-
ptimo L. Cornelio Scipioni attribuit, qui diruta Calari Sardiniæ urbe, & Hannone
ſuperato, de Sardis & Corſis triumphauit, ut etiam inferius in Caſsiodori Cõſulibus
uidebimus: & Frontinus lib. 3. cap. nono & decimo, Sardi item à Tib. Graccho perdo

miti, totꝗ́ captiuorum ab eo ducti, ut prouerbium fuerit celebratum, Sardi uenales. A Velleius autem: Sardinia (inquit) inter primum & ſecundum bellum Punicū, ductu T.Manlij COS. certum recepit imperij iugum, immane bellicæ ciuitatis argumentū, quod ſemel ſub Regibus, iterū hoc T.Manlio COS, tertiò Auguſto principe certę pacis argumentum Ianus geminus clauſus dedit. In ſequentibus temporibus Sarraceni diu habitauerunt, ſępe à Piſanis recuperata, ſæpe deperdita. Ad poſtremum in Hiſpanorum uenit poteſtatem, per Iacobum Aragonem prius recepta.

QUO PACTO APHRICA *ſubacta ſit.*

IN Aphricam, pro defenſione Siculorū, Romana tranſmiſſa ſunt ſigna. Ter Aphrica rebellauit: ad extremum delata per Aphricanum Scipionem Carthagine, prouincia facta eſt: nunc ſub Conſularibus agit.

De Aphrica tertia mundi parte, quæ & Libya dicitur, Ptol. libro 4. quam tabulis quatuor depingit. Strabo autem libro decimoſeptimo, Plinius lib. quinto, Mela lib. 1. Dionyſius, Stephanus, Solinus, Capella. Cæterùm de bello Aphricano, quod Romani aduerſus Carthaginenſes geſſerunt, nata ſunt illa inſignia tria Punica bella: de quibus cōcinnè, ſed breuiter, Florus ſcribit lib. 2. Copioſiſsimè aūt Appianus Alexandrinus in Libyco. De ſecūdo bello Punico cecinit Silius Italicus libros decē & octo, Liuius libros decē, qui & de primo & tertio ſcripſerat, ſi libri extarent: Polybius aūt libros quinꝗ́ de bello Punico, primo & ſecundo ſcripſit. nam tot ex quadraginta reſtant. Plutarchus item in uita Hannibalis & Scipionis, abundè ſatis. Cornelius Tacitus li. 20. in Veſpaſiano: Legio in Aphrica, auxiliaꝗ́ tutandis imperij finibus, ſub diuo Auguſto Tiberioꝗ́ principibus, proconſuli patebant. Mox C. Cæſar turbidus a- B nimi, ac M. Syllanum obtinentē Aphricam metuens, ablatam proconſuli legionem, miſſo in eam rem legato tradidit. Velleius: Primus Aphricā Regulus, nono ferè anno primi Punici belli. Sed pòſt 204. anno, P. Scipio Aemilianus diruta Carthagine, abhinc annos 182. Aphricam in formulam redegit prouinciæ.

DE NUMIDIA.

NVmidia ab amicis regibus tenebatur. Sed Iugurthæ, ob necatos Adherbalem & Hiempſalem, Micipſæ regis filios, bellum indictum eſt. Et eo per Metellum Conſulē attrito, perꝗ́ Marium capto, in poteſtatem pop. Romani Numidia uenit.

De Numidia, quæ pars eſt Aphricæ, Metagonitis dicta Græcis, Strabo, Ptolem. Plinius, Mela, Dionyſius, Solinus, Martianus, & paſsim alij coſmographi. Sed Numidas, ſiue Nomades populos graphicè deſcribit Virgilius Georg. tertio, & Silius in primo & tertio Punicorum. Saluſtius quoꝗ́ belli Iugurthini materiam copioſe peculiari opuſculo explicat. Florus item lib. 3. cap. 1. Sed & Liuius lib. ſexageſimoſecundo, ſexageſimoquinto & ſexto hoc bellum deſcribebat. Appianus in Libyco, Plutarchus in Mario. Sed Q. Metelli aduerſus Iugurtham ſtratagema, uide apud Frontinum lib. 1. cap. 8.

Mauritaniæ à Boccho obtentæ ſunt: ſed ſubacta omni Aphrica, Mauros Iuba rex tenebat: qui in cauſa belli ciuilis à Iulio Cæſare uictus, mortem ſibi propria manu conſciuit. ita Mauritaniæ noſtræ eſſe cœperunt.

Mauritania, & ipſa pars Aphricæ, Ptolemæo & Straboni in duas partes diuiſa, in Tingi-

A Tingitanam & Cæſarienſem: hodie Barbaria dicta, populi uerò Mauri, quos Saluſtius, Lucanus in tertio, & Silius deſcribūt, & in decimoſeptimo Strabo. Cæterùm de Boccho rege Mauritaniæ multa Plutarchus in Mario, & Liuius ſexageſimoſexto, Saluſtius in bello Iugurthino, Appianus in ſecundo Ciuilium: ubi etiam de Iuba rege Mauritaniȩ, cuius Lucanus quoq; meminit in octauo. Sed ante omnes uidendus eſt Cæſar in ſuis Commentarijs de bello Aphrico libro quinto, & de bello Alexandrino: ubi Bogud dicitur rex, qui hic Bocchus appellatur. Caius princeps Mauritaniā in Tingitanam, quȩ Sitiphenſis à loco antea dicebatur, & Cæſarienſem (uti refert Plinius) diſtinxit. Boccho ſucceſsit Iuba, qui in cauſa belli ciuilis, ut diximus, à C. Cæſare ſuperatus, mortem ſibi cōſciuit: cuius filius Iuba admodum puer, Romam in triumphum eſt ductus. Is fuit, qui poſtea ſcripſit hiſtoriam, quam ſæpius Plinius citat, ſingulari ingenio ac doctrina præditus, & Auguſti liberalitate demum ad regnum paternum remiſſus. Succeſſorem Ptolemæum ex Antonij & Cleopatræ filia natum habuit: quo per Caligulam interfecto, Mauritania in duas eſt prouincias deducta. Claudius princeps, primus Romanorum Mauritanis bellum intulit, per Suetonium Paulinum, regionesq; eas ſubegit, colonos nouos deduxit, nomina ciuitatum mutauit, & in prouinciæ formam redegit. Nunc uerò penitus abolita gente, Sarraceni ſucceſſerunt ex eo tempore.

IN QVOT PROVINCIAS DISTINcta ſit Aphrica.

AC per omnem Aphricam ſex prouinciæ factæ ſunt. Ipſa uerò Carthago, eſt proconſularis, Numidia conſularis, Hiratium conſula-
B ris: Tripolis & Mauritaniæ duæ, hoc eſt, Sitiphenſis & Cæſarienſis, præſidiales.

Sic diſtincta fuit Aphrica temporibus Ruffi. Ptolemæus libro quarto, ijs regionibus atq; hoc ordine diſtinguit. Primò duabus Mauritanijs, Maſsilia, Numidia, Aphrica minore, Cyrenaica, Marmarica, Aegypto. Sub Tingitana Aethiopes Athacas ponit, ſub Cæſarienſi Atlantem & Getuliam, ſub minore Nigretes Aethiopas; & ijs inferiorem Libyam: ſub ea quoq; Aethiopiam interiorem, æquinoctialem tranſgredientem: poſtremò ſub Aegypto, Aethiopiam ſub Aegypto appellatam. Fateor ingenuè, me ignorare quæ regio Aphricæ dicatur Hiratium, & unde ſit ita appellata. ſed cum tam ueteres quàm neotericos diligenter euoluerim, inuenio apud Iſidorum hæc uerba: Habet autem Libya prouincias, Libyam Cyrenenſem, Pentàpolim, Tripolim, Byzantium, Carthaginem, Numidiam, Mauritaniam Sitiphenſem, Mauritaniam Cæſarienſem, Mauritaniam Tingitanam, & circa ſolis ardorem Aethiopiam. Libya Cyrenenſis in parte Aphricæ prima eſt, à Cyrene urbe metropoli, quæ eſt in eius finibus, nuncupata. Hinc ab Oriente Aegyptus eſt; ab Occaſu Syrtes maiores, & Troglodytæ, à Septentrione mare Libycum: à meridie Aethiopiæ, & Barbarorum uariæ nationes, & ſolitudines inacceſsibiles, quæ etiam baſiliſcos creant. Pentapolis à quinq; urbibus nuncupata, ut Tripolis à tribus. Byzantia regio, ex duobus nobiliſsimis oppidis nomen ſortita eſt: Adrumetus unum, alterum Byzantium uocatur. Hæc ſub Tripoli eſt, patens paſſuum ducenta uel amplius milia: fœcunda oleis, & glebis ita præpinguis, ut iacta ibi ſemina incremento penè centeſimæ frugum naſcantur: & reliqua quæ ſequuntur. Ex quibus coniector in Feſto eſſe errorem, & ubi Hiratium ſcriptum eſt, Bizantium ſcribi debere. Facilis eſt enim literarum lapſus z in r, & h in b. cum cæteræ omnes literæ eædem ſint.

Quod ſi fortè aliquis diceret, Iſidoro in orbis deſcriptione parum credendum; tanquam autori non uſquequaq; recepto: huic Plinium obijcio libro quinto, capite quarto, qui ſic ſcribit: Libyphœnices uocantur, qui Byzantium incolunt, ita ap-

pellatur regio 150. mil. paſſ. per circuitum, fertilitatis eximiæ, cum centeſima fruge A agricolis fœnus reddente terra, &c. Ptolemæus item libro quarto, cap. 3. à meridie Libyphœnicum Byzantem regionem deſcribit: & paulo pôſt eodem capite, ſub Adrumeto ciuitate Byzantium ciuitatem ponit, & Byzantenū agrum Solinus deſcribit. Sed de Aphrica, & eius partibus, quas nomos & præfecturas appellat Strabo, in 17. lib. uidendus eſt.

QVO PACTO IN EVROPA PRIMVM *Hiſpania ſit deuicta.*

HIſpanis primū auxilium aduerſus Aphros per Scipionem tumlius. Rebellantes Luſitanos in Hiſpania per Deciū Brutum obtinuimus, & uſq; ad Gades & Oceanum peruenimus. Pôſt ad Hiſpanos tumultuantes Syllanus miſſus, eos uicit. Celtiberi in Hiſpania ſæpè rebellabant: ſed miſſo minore Scipione, cum excidio Numantiæ ſubacti ſunt. Omnes penè Hiſpaniæ, occaſione belli Sertoriani, per Metellum & Pompeium in deditionem acceptæ ſunt. Poſtea prorogato imperio in quinquennium, à Pompeio perdomitæ ſunt. Ad extremum quoq; ab Octauiano Cæſare Auguſto Cantabri & Aſtures, qui freti montibus reſiſtebant, deleti ſunt.

Quo pacto Scipio deuictis Aphris in Hiſpaniam traiecerit; & hanc deuicerit, uide Liuium libris 25. 26. & 28. Florum lib. 2. cap. de bello Punico ſecundo, & capite de rebus in Hiſpania geſtis, eodem libro ſecundo: Appianum in Libyco, & Plutarchū in Scipione. Sed in uigeſimooctauo Liuius de Hiſpania ſic ſcribit (quod non eſt omittendum) Itaq; Romanis prima inita prouinciarum, quæ quidem continentis ſint, poſtrema omnium noſtra demum ætate ductu auſpicioq; Cæſaris Auguſti perdomita eſt. Sic & Plutarchus in Scipione: Cæterùm eo anno, qui erat 14. ſecundi Punici belli, felici auſpicio proconſulis Scipionis, Hiſpania prima ex continentis regionibus uicta, poſtrema tamen in prouinciæ formam redacta ab Auguſto Cæſare longo interuallo fuit. Sed Velleius aliter: In Hiſpanias primi omnium duxere exercitus Cn. & P. Scipiones initio ſecundi belli Punici, abhinc annos 250. Inde uariè poſſeſſa, & ſæpe amiſſa partibus, uniuerſa ductu Auguſti facta ſtipendiaria eſt. De Decio Iunio Bruto atq; Luſitanis, Florus libro ſecundo, capite de rebus in Hiſpania geſtis. Liuius huius meminit libro quinquageſimoquinto. De Marco Syllano Plutarchus in Scipione. De bello Numantino Florus abundè libro ſecundô, Liuius quinquageſimoſeptimo & nono. Et de Q. Sertorio Liuius lib. nonageſimo ſecundo, & nonageſimoſexto. Abundè Plutarchus in Sertorio & Pompeio, Appianus in primo Ciuilium, Florus libro tertio de bello Sertoriano, Oroſius in quinto. Vide nobiliſsimum ſtratagema Sertorij, apud Sextum Frontinum libro primo capite decimo, cuius & Plutarchus & Plinius iunior, & Valer. Max. meminerunt. De Cantabrico bello Florus libro quarto, in fine: Suetonius in Auguſto, Strabo in tertio, Iuſtinus in ultimo. Cantabri populi deſcribuntur à Silio & Horatio poetis. Cantabria hodie Piſcaia uulgò dicitur. Cæterùm Velleius in ſecundo Hiſtoriarum, ubi poſt bella ciuilia agit de Auguſto, ſic ſcribit: Hiſpaniæ, nunc ipſius prouincia, nunc Agrippæ, quem uſque in tertium Conſulatum & mox collegium Tribunitiæ poteſtatis amicitia principis euexerat, multo uarioq; marte pacatæ. In quas prouincias, cum initio Scipione & Sempronio Longo COSS. primo anno ſecundi Punici, abhinc annos CCL. Romani exercitus miſsi eſſent, duce Cn. Scipione Africano patruo per annos CC. in ijs multo mutuoq; ita certatum eſt ſanguine, ut amiſsis Prætorijs Imperatorijsq; exercitibus, ſæpe contumelia, etiam nonnun-

A nonnunquam periculum Romano inferatur imperio. Illæ enim prouinciæ, Scipiones conſumpſerunt: illæ contumelioſo 20. annorum bello ſub duce Viriato, maiores noſtros exercuerunt: illæ terrore Numantini belli populum Rom. conceſſerunt. In illis turpe Q. Pompeij fœdus, turpiusq́ Mancini, Senatus cum ignominia dediti imperatoris reſcidit. Illa tot conſulares, tot prætorios abſumpſit duces: patrumq́ ætate in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium dijudicari non potuerit, Hiſpanis Romanis' ne in armis plus eſſet roboris, & uter populus alteri pariturus foret. Has igitur prouincias tam diffuſas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos fermè L. perduxit Cæſar Auguſtus, ut quæ maximis bellis nunquam uacauerant, eæ ſub C. Ariſtio, ac inde P. Sillio legato, cæteriſq́ poſtea etiam latrocinijs uacarent.

QVOT EIVS PROVINCIAE.

AC per omnes Hiſpanias ſex ſunt nunc prouinciæ, Tarraconenſis, Carthaginenſis, Luſitania, Galetia, Betica. Transfretum etiã inſula terræ Aphricæ prouincia Hiſpaniarum eſt, quæ Tingitana Mauritania cognominatur. Ex ijs Betica & Luſitania conſulares, cæteræ præſidiales ſunt.

Hiſpaniam, quam Græci Iberiam uocant, corio bubalo ſimilem dixit Strabo in tertio, quæ à Gallia montibus Pyrenæis diſcernitur. Hanc Ptolemæus libro ſecundo, in Beticam, Luſitaniam, & Tarraconenſem diſtinguit, & tabula ſecunda Europæ depingit. Plinius in tertio, in citeriorem & ulteriorem diuidit. In ulteriore Betica omnis, cum parte Luſitaniæ, tantum continetur. Hanc Anas fluuius à Luſitania diducit, Betis uerò mediam abluit. Strabo: Betica (inquit) plebi attribuitur, ad quam Prætor mittitur, qui Legatum habet, & Quæſtorem: reliqua Hiſpania Cæſaris B eſt, qui duos mittit Legatos, prætorium & cõſularem. Quidam recentiores in quinq́ diuiſere prouincias, in Carpentaniam ſcilicet, Beticam, Luſitaniam, Calletiam, & Tarraconenſem. Ruffus noſter in ſex. Hodie in regnum Granatę, Caſtellæ, Legionis, Nauarreæ, Arragonum. De laudibus Hiſpaniæ multa Solinus, plura Plinius in ultimo lib, & Iuſtinus lib. 44. Sed eſt & uidendus Martianus Capella.

DE GALLIA, QVOMODO ROMANIS *ſubiecta fuerit, & quot eius prouinciæ.*

CVm Gallis grauiſsima bella pop. Rom. habuit. Galli etiam illam partem Italiæ, ubi nunc Mediolanum eſt, uſq́ ad Rubiconem fluuium tenebant: in tantum uiribus freti, ut Romam ipſam bello peterent, & cæſis exercitibus Romanis apud Alliam fluuium, mœnia urbis intrarent, Capitoliumq́ obſiderent: ad cuius arcem ſexcenti nobiles & Senatores confugerant, qui mille auri libris ſe ab obſidione redemerunt. Poſtea Gallos cum uictoria remeantes, Camillus, qui in exilio erat, collecta de agris multitudine, oppreſsit: aurum & ſigna, quæ Galli ceperant, reportauit. Cum Gallis multi Conſules, Prætores, ac Dictatores euentu uario conflixerunt. Marius Gallos de Italia expulit: & tranſcenſis alpibus, feliciter aduerſus eos pugnauit. Cæterùm Cæſar cum decem legionibus, quæ quaterna millia militum Italicorum habuerant, Gallias ſubegit, per annos nouem. Cum Gallis ultra Rhenum poſitis conflixit, ab alpibus Britanniam uſq́ tranſiuit, decimo anno Gallias & Britannias tributarias fecit.

De primo bello Gallico abundè Liuius ab urb. con. lib. 5. & Plutarchus in Camil-

 lo, Flo-

lo, Florus in primo. De Rubicone & Allia fluuijs, Silius, Lucanus, Cæſar, Liuius, A
Florus, Plutarchus, Strabo, Plinius. Sed de bello Gallico Liguſtico, Florus libro ſecundo, rubrica de bello Gallico: Liuius uerò paſsim in multis locis. De Mario Florus lib. tertio de bello Cymbrico, Plutarchus in Mario De bello uerò Gallico, quod Cæſar geſsit, extant Cæſaris commentarij libri ſeptem, unus A. Hircij: Florus libro tertio, rubrica de bello Gallico: Plutarchus in Cæſare, Suetonius in primo, nonnihil etiam Appianus in Celtico: Liuius libro centeſimoquinto, ſexto & ſeptimo. & Ammianus Marcellinus in fine decimiquinti libri, Gallorum originem ſcribens, ſuccinctè, à quibus etiam Galli domiti ſint, explicat his uerbis: Hæ regiones, præcipuè quæ confines Italicis, leuius odere ſub imperium uenire Romanum, primò tentatæ per Fuluium, prælijs paruis quaſſatæ per Sextium, ad ultimum per Fabium Maximum domitæ, cuius negocij plenus affectus, aſperiore Allobrogum gente deuicta, hoc indidit cognomentum. Cæterùm ſi diligenter euoluamus ueterum hiſtorias, inueniemus ante aduentũ Hannibalis Gallos quinquies in Italiã traiecisse. Primùm, teſte Liuio, dulcedine uini allecti Celtæ, duce Bellouaco excitis Biturigibus, Heduis, Ambianis, Carnutibus, Aulericis, regnante Priſco Tarquinio, mutandi melioris ſoli gratia, in agro Inſubrium augurio pagi Heduorum ſic cognominati, Mediolanum ædificauerunt. Cenomanni Celitonio duce ueſtigia priorum ſequuti, eodem fauente Bellouaco, cum tranſcendiſſent alpes, ubi nunc Brixia & Verona, loca tenuere. Tertiò Boij Ligureſq; tranſgreſsi, cum intra Padum & alpes omnia tenerentur, Pado ratibus traiecto, non Etruſcos modò, ſed Vmbros inde pellentes, intra Apenninum ſeſe tenuere. Quartò, Senones omnium potentiſsimi, ad mare Adriaticum Senam urbem incoluere, ac ab Vſente fluuio ad Atheſim fines habuere. Hi ſunt, qui Brenno duce Cluſium obſedere: ac inde cum eſſent Legatorum temeritate laceſsiti, Romam properantes incenderunt, fuſo apud Alliam exercitu. quos deſcendentes Camillus opprimens, ſigna & aurum ablatum retulit. Quintò, paucis interiectiſ annis, cum Romanorum legatos interfeciſſent, L. Cecilium prætorem contra eos miſſum, cum toto exercitũ trucidauerunt. Iidem in Græciam traijcientes, ac Delphos ſpoliare conati, imbre grandineq;, Phœbo quodammodo ultore (uti putabatur) extincti ſunt. Et ut Strabo ait, qui reliqui fuere, in Aſia conſidentes, (Gallogræci, ſiue Galatæ dicti ſunt. Sed particularius in COSS. inferius de Gallis loquemur. Videndus eſt autem etiam Polybius libro ſecundo, qui Gallorum excurſionẽ latiſsimè explicat, & pulchra ſerie omnium ipſorum bella deſcribit. Velleius Paterculus: Gallias primũ Domitio Fabio, nepoti Pauli, qui Allobrogicus uocatus eſt, intratas cũ exercitu, magna mox clade noſtra ſæpe & affectauimus, & amiſimus. Sed fulgentiſsimum C. Cæſaris opus in ijs conſpicitur: quippe eius ductu auſpicijſq; infractæ, penè idem quod totus terrarum orbis ignauum conferunt ſtipendium. B

PROVINCIÆ GALLIÆ
quot.

SVnt Galliæ, cum Aquitannia & Britannis, decem & octo prouinciæ: Alpes maritimę, Prouincia (quæ & Maſsilienſis dicitur) Ambianẽſis, Viennenſis, Narbonenſis, Nouempopulonia: Aquitaniæ duæ, Cottiæ alpes, maxima Sequanorum, Germaniæ duæ, Belgicæ duæ, Lugdunenſes duæ: in Britannia, maxima Cæſarienſis, Britannia prima, Britannia ſecunda.

Aliter à priſcis diſtinguebatur Gallia. Cæſar Iulius in tres partes Galliam omnem diduxit, Belgicam, Celticam, & Aquitanicam, quæ Aremorica antè dicta eſt: quarum populi, Belgæ, Celtæ, & Aquitani dicebantur. Auguſtus in quatuor partes diſtinxit, Aquitaniam, Lugdunenſem, Belgicam, & Narbonenſem. Alij iterum in

A rum in tres partes: in Togatam, quæ eſt Ciſalpina: in Comatam, quæ eſt Tranſalpina: & Brachatam, quæ eſt Narbonenſis. Ptolemæus quatuor partes Galliæ, in tertia Europæ tabula depingit. Strabo lib. quarto: Plinius libro tertio, cap. quarto: & iterum libro quarto, capite decimoſeptimo. Martianus item, & Solinus: ſed omnium copioſiſsimè Ammianus Marcellinus in fine libri decimiquinti, poſtquam originem Gallorum deſcripſit, & quomodo Galli ſint domiti, ſubiungit: Regebantur autem Galliæ omnes inde, ubi crebritate bellorum urgenti ceſſere Iulio Dictatori, poteſtatē in partes diuiſa quatuor, quarum Narbonenſis una, Viennenſem intra ſe continebat, & Lugdunenſem: altera Aquitanis præerat uniuerſis: ſuperiorem & inferiorem Germaniā, Belgasq; duæ iuriſdictiones ijſdem rexere temporibus. At nunc numerantur prouinciæ per omnem ambitum Galliarum: ſecunda Germania, prima ab occidentali exordiens cardine, Agrippina & Tungris munita, ciuitatibus amplis & copioſis: dein prima Germania, ubi pręter alia municipia Moguntiacus eſt, & Vangiones, & Nemetes, & Argentoratus Barbaricis cladibus nota. Poſt has Belgica prima, Mediomatricos prætendit, & Treueros, domicilium principum clarum. Huic annexa eſt ſecunda Belgica, qua Ambiani ſunt, urbs inter alias eminens: & Cathelauni extremi. apud Sequanos, Bizantios uidimus, & Rauracos, alijs potiores oppidis multis. Lugdunenſem primam Lugdunus ornat, & Cabillones, & Senones, & Biturigæ, & Nicenum, Auguſtudini magnitudo uetuſta. Secundam enim Lugdunenſem Rothomagi, & Turini Mediolanū oſtendunt, & Tricaſpini Cottias alpes, & Pœninas, exceptis obſcurioribus incolunt: & reliqua, quæ diffuſē admodum de Gallis prodit: è quibus quidem uerbis intelliges Ruffi noſtri prouincias diſtinctas. Sed dé alpibus id quoq; obſeruandum, quatuor ad has eſſe uias: una per Ligures, mari proxima eſt: altera per Taurinos, qua Hannibal & Hercules tranſmiſere: quorum gratia Pœninæ & Graiæ ſunt appellatæ. Eædem & Cottiæ. In quibus duodecim ciuitates
B fuiſſe, Plinius autor eſt, regnū quondam Cottij regis: qui perdomitis Gallis, eas conſtruxit militibus uiatoribus accōmodas. Is, teſte Ammiano Marcellino in 15. Auguſti Cęſaris amiciſsimus fuit. Alius fuit Cotus Thracię rex, qui Pompeianas partes fouit, ut in Commentarijs Cæſar ſcribit, de quo multa apud Tacitum in lib. 2. Hiſtoriarum ab exceſſu Auguſti. His alpibus hodie Cineſius nomen eſt, tenduntq; in Prouinciam & Hiſpaniam citeriorem. Tertia uia per Salaſsios, quas Cæſar ſummas appellat, ac latronibus purgauit. hodie ſancti Bernhardi, non illius abbatis celebrati, ſed cuiuſdam Auguſtenſis archidiaconi, qui inter has alpes & ſyluas ſanctè degiſſe dicitur. hæ in Lugdunenſem Galliam ducunt. Quarta uia per Rhœtos, quæ & Rhœtiæ dicuntur alpes, & agro Tridentino ac Veronenſi adiacent. hodie S. Gothardi appellatæ, quæ ad circumrhenanos Danubianosq; populos ducunt, quas Iulias eſſe nonnulli dicunt. Alij Iulias poſt Rhœtias eſſe tradunt, ubi mons incipit Adrius, qui Illyriam à Pannonijs diſcernit, quarū etiam meminit Hieronymus. Noſtra ætate uir eruditus Alciatus, in Tacitum annotationes ſcribens, alpes Pœnas eſſe arbitratur, per quas ex Druentia flumine rectà in Italiam tenditur, Brigantionem uerſus & Ferietam, quæ ita noſtra tempeſtate frequens eſt. Sed Graias eſſe, quæ & maritimæ dicuntur, quòd per eas Hercules iuerit: ubi etiam Monœci portus, illi ſacer, ut autor eſt Ammianus libro 15. Cottias autem putat, qua à Seguſio oppido per Centronas itur: licet recentiores, ut Paulus Diaconus & Georgius Merula, Cottias eſſe exiſtiment, in quibus Bobium urbs eſt, quod antiquis autoribus non eſt probabile. Sed & Cottias appellatas, quandoq; etiam Iulias, quidam tradunt, quòd in eas per Tricaſpinos eatur. Belloueſum autem per Tricaſpinos in Iulias alpes ueniſſe, Liuius eſt autor. Sed (& non male) Tacitus Iulias appellat alpes, quæ uerſus Carnos ſunt. Vnde & Iulium Carnicum, & Forum Iulij, qua ex Venetia in Noricum itur. Cui ſententiæ aſtipulatur Sabellicus in Aquileienſi hiſtoria. Sunt & Rhœticæ alpes, quibus in Rhœtos uadimus, qui hodie, die grawenbundter patria lingua uocantur, quos uulgò Chriſones uocant. Incipiunt ab Adya monte (Straboni corruptè legitur nunc Adula, nunc Adurla) id eſt, inacceſſo. Vernacula ſimplici

tas montem Braliũ nuncupat in Volturena:ſeu,ut imperiti,in ualle Telina:& in Venetiam protenduntur,donec Ocræ ſubeunt.Leopontiæ adhuc ſeruant nomẽ: ſunt in Suitenſibus,quà Claronã ex Pilitionis caſtro rectà tendimus. In alpibus,quas Cæſar in Cõmentarijs ſummas appellat,cum cæteris conuenit. Sunt inter Sedunos & Veragros,ubi & Octodorus eſt pagus,quem S.Mauricij uocãt. At Ptolemæus inter Adulam & Ocram Pœnas alpes collocat:quo in loco Rhœtica iuga eſſe prodidit Alciatus.Sed ex Plinio illius ſententiã cõfutat,qui de Graijs & Pœninis in Salaſſos deſcendi tradit:ut fortaſſe alpes Pœninæ illic incipiant,& deſinant in Maritimas, ſi Ammianum ſequimur. Eſt & adhuc Suitenſibus,qui uulgò eorũ ſermone alpes Grey dicatur, mons,quà Friburgũ tendimus.Et hanc nomenclaturã apud ueteres fuiſſe nõ exiſtimant.nam & Plinius in Lepuntijs diſsidere uiſus eſt,qui cum Cottiana iuga Centronibus uicina tradidiſſet, Graijs alpibus aut eaſdem,aut certè contiguas Lepuntias mauult.quod idem Alciatus non probat,cum Cæſar in hac re ſit grauior autor:& Plinius aliorũ recitatione ſcripſerit.Ego alpium nomina & itinera tam ex terræmotibus, quàm ex arbitrio principum & accolarum,crediderim ſæpiſsimè uariata,& opinionibus ſcribentium nomenclaturã crebrò pro uniuſcuiuſq; conſtanti æſtimatione inuerſam,ut integrè de ſingulis nihil aſſerere poſsimus. Nam & urbium nomina plerunq; nobiſcum & intereunt & renaſcuntur, nedum montium ac collium, quibus crebrò paſtores ruſtica ſimplicitate nomina imponunt.

DE ILLYRICO, ET MARI *Adriatico, & Ionio.*

IN Illyricum, ab ora maritima paulatim regreſsi ſumus. Leuinus cos. Adriaticum atq; Ionicum mare primus ingreſſus, maritimas obtinuit ciuitates. B

Illyricum deſcribit Ptolemæus lib.3.cap.16.depingitq; eam tabula quinta Europæ. Strabo lib.7.Plin.cap. 20. Martianus,Solinus,& cæteri.Sed bellum Illyricum Florus deſcribit libro ſecundo,Polybius lib.2. Sed & de Aemylio quoq; Conſule, qui Illyricum cæpit,Polybius lib.3.ſcripſit.Præterea Appianus librum,cui eſt titulus Illyricus, qui eſt uidendus.De M.Valerio Leuino Cõſule multa Liuius lib.12.& 26.De Leuino præterea Iuſtinus abundè multa libro 29.Cæterũ Illyrico coniungitur Dalmatia,quæ alijs Delmatia quoq;,à Delminio oppido dicitur.Sed nunc terrarum nomina mutantur.Quicquid enim à campeſtribus Dalmatiæ locis in Iſtriam uſq; protenditur,Croacia alba appellatur:ab ijſdem campis ad Dyrrhachium uſq;,Croacia rubra.Pars uerò ad mare uergens,Dalmatia dicitur.Sed de Illyrico etiam latius paulo inferius.

DE CRETA INSULA.

CReta per Metellum Proconſulem,qui Creticus dictus eſt,prouincia facta eſt.

Creta hodie Candia,quæ olim Cureta,à Curetibus,qui primò inſulam inhabitauere,& inde per ſyncopen Creta dicta fuit:quondã Aerea dicta eſt. Et Macaron aliqui à temperie cœli appellauere. Secundum Stephanum,à Crete Iouis & Ideæ nymphę filio:ſecundum Plinium,à Creta nympha Heſperidis filia nomen ſuſcepit.Centum olim fuit urbibus habitata. Deſcribitur à Ptolemæo in fine libri tertij, cap 17. & tabula 10.Europæ: à Strabone lib.10.Plinio lib.4. cap.12.à Mela lib.2.Sed & Martiano,Solino, Stephano, & Dionyſio, Virgilio etiam in 3. Aeneid. De bello autem Cretico Florus libro tertio, Liuius ab urbe condita nonageſimo octauo, & ſequenti, ubi multa de Q. Metello Proconſule leges. Et Plutarchus quoq; in Pompeio, Metelli meminit. Velleius Paterculus: Per idem tempus à Q. Metello Creta inſula in pop. Rom.poteſtatem redacta eſt, quæ ducibus Panare & Laſtane, 24. millibus iuuenum coactis,

A coactis, uelocitate pernicibus, armorum laborumq́; patientiſsimis, ſagittarum uſu celeberrimis, per triennium exercitus fatigauerat. Et paulo pôſt: Creta Metelli ductu, longiſsimæ libertatis fine mulctata.

DE GRAECIA ET ACHAIA, ac Athenienſibus.

GRæcis in noſtram fidem confugientibus, ad Achaiam acceſsimus. Athenienſes aduerſus Philippum Macedonũ regem, auxilium noſtrũ petierũnt. Libera diu ſub amicis noſtris Achaia fuit. ad extremum legatis Romanorum apud Corinthum uiolatis, per L. Mummium Conſulem capta Corintho, Achaia omnis obtenta eſt.

Achaiam, quæ & Hellas dicitur, Ptolemæus libro 3. cap. 15. deſcribit, tabula Europæ decima: Strabo in fine ſeptimi, Plinius libro 4. paſsim alij: Stephanus, Mela, Solinus. Cæterùm de Athenienſibus apud Florum lib. 2. de bello Macedonico primo. Et Liuius abundè lib. 31. De bello uerò Achaico Florus lib. ſecundo, & Liuij abbreuiator 52. Sed ibi corruptè legitur L. Manlius, cum ſcribendũ ſit L. Mummius, cuius etiã Iuſtinus meminit lib. 34. Meminit & huius L. Mummij Frontinus lib. 4. Strategematon, cap. 3. Achæi autem, licet Philippo bellum intuliſſent, accepti tamen in amicitiam, maleq́; defenſi, uſi ſunt conceſſa libertate: legatos pop. Rom. uiolarunt, ac duce Critolao arma ſumpſerũt. Attriti ergo per Metellum Macedonicũ, poſtremò euerſa per L. Mummiũ Corintho, libertatẽ amiſere. Athenienſes uerò auxiliũ contra Philippum petiere: defenſiq́; ſunt, & ſua illis libertas cõceſſa eſt. Archelaus Mithridatis præfectus urbem occupauit, grauiq́; ſeruitio preſsit. L. Sylla circumſeſſam magno labore expugnauit, & antiquam illis libertatẽ reſtituit: neq; ullam urbem maiore honore di-

B gnatus eſt pop. Rom. Poſtremò cum Galli exciderent rebus Conſtantinopolitanis, Athenas diu tenuerunt. Sed poſtquam in regnum Neapolitanum ad manus Florentinorum translatum eſt, conceſsit ad Turcos.

DE EPIRO.

EPirotæ, qui aliquando cum rege Pyrrho etiã ad Italiam tranſire præſumpſerant, uicti: atq; Theſſali, ſimul cum Achiuorum & Macedonũ † regionibus, nobis acceſſerunt. † Al. populis.

De Epiro Ptolemæus lib. 3. cap. 14. tabula decima: Strabo in ſeptimo, Plinius lib. 4. cap. primo, Iuſtinus etiam nonnihil lib. 17. Item Stephanus & Mela. Romania à quibuſdam recentioribus dicitur. Nam primùm Moloſsi Pyrrhidę, deinde Epirotę hanc terram poſſederunt. Demùm ad Romanos uenit. Poſtremò ad Conſtantinopolitanos Imperatores, & eorum conceſsione ad Deſpotos. Bellum aũt Epiroticum, quod Pyrrhus geſsit cõtra Romanos, Florus lib. 1. Liuius lib. 12. & ſequenti, Plutarchus copioſe in Pyrrho, ſcripſere. Cæterùm Aetoli, gentes uicinæ Epirotis, à Glabrione uicti: & à M. Fuluio Nobiliore expugnata Ambracia, unà cũ Epiro ſubacti ſunt: quòd ab amicitia pop. Rom. deficientes, ſocietatem cum Antiocho rege iunxere, qui Græciæ bellum intulit, quiq́; compluribus urbibus captis, ad extremum apud Thermopylas uictus, ac omni Græcia expulſus fuit. M. Valerius Leuinus ſecundo bello Punico cum Aetolis fœdus percuſsit, captasq́; de hoſtibus urbes illis cõdonauit. Benignè tamen pôſt cum illis actum eſt, quòd plus apud iuſtiſsimum populum beneficiorum memoria, quàm recens defectio ualeret. Sunt autem Aetoli ab Aetolo Endymionis filio dicti, qui à Piſa profugus, in his locis conſedit. Ferox hominum genus, teſte Polybio, more ferarum degens.

DE MACEDONIA.

MAcedonia ter rebellauit, ſub Philippo, ſub Perſeo, ſub Pſeudophilippo. Philippum Flaminius, Perſeum Paulus, Pſeudophilippum Metellus oppreſsit. Quorum triumphis, Macedonia populo Romano adiuncta eſt. A

De Macedoniæ ſitu Ptolemæus lib. 3. cap. tredecimo, & tabula decima Europæ. Strabo lib. 8. copioſe: Stephanus, Mela, Solinus, Plinius lib. 4. cap. 10. qui eam in duas partes ſecat. quarum alteram Prouinciam, Strabo autem ſuperiorem & liberam appellat, eam uidelicet quæ per ſinum Ionico littore protenditur, Illyrico ac Italiæ proxima. Altera uerò ultra Candauiæ montes, Macedonicis regibus ſeruiebat: quibus ſublatis, uniuerſa in poteſtatem pop. Rom. peruenit. Quater autem Macedones in bello uiginti annorum uicti fuerunt. Primò, poſt ſecundum bellum Punicũ Philippus, Demetrij filius, à T. Quintio Flaminio: qui poſt uictoriam, omnes ciuitates Græciæ, quæ ſub illo erant, ſaluas & liberas eſſe iuſsit. Deinde Perſeus, à P. Aemilio Paulo, qui ſeptuaginta duas ciuitates (teſte Plinio) uno die direptas, uendidit. Tertiò Pſeudophilippus, à Q. Cecilio Metello. Poſtremò Pſeudoperſeus, à T. Aemilio. Sed hęc bella copioſiſsimè deſcripſit Liuius pluribus libris: 31. & 45. Macedoniam prouinciam factam ſcribit. Nonnihil etiam Appianus in Illyrico, & in Mithridatico, in principio, ubi de Perſeo ſcribit: Plutarchus in uita Pauli Aemilij, & T. Flaminij: Iuſtinus libro 29. & ſequentibus duobus. Florus pulcherrimè tria Macedonica bella lib. 2. exequitur. Vniuerſa hodie Macedonia ſub Turco eſt.

DE ILLYRICO ITERUM.

ILlyricos, qui auxilium Macedonibus tulerant, ex eadem occaſione per L. Manilium Prætorem uicimus, & eos cum rege Gentio in deditionem accepimus. B

De Illyrici ſitu ſuperius ſcripſimus. Sed de hoc bello Illyrico, Liuius ab urbe cond. lib. 43. & ſequenti: Florus lib. 2. tit. De bello Illyrico poſt Macedonicũ ſecundũ. Appianus in Illyrico, Polybius in ſecũdo. De rege Gentio prædicti omnes, & Oroſius ac Eutropius, præſertim Plutarchus in Aemilio. Sed & hoc quoq; obſeruandum, Gentium Illyricorum regem, gentianam herbam inueniſſe, teſte Plinio lib. 25. cap. 7.

Sed ne mireris lector, cur iterum de Illyrico bello ſcribat Ruffus, qui ſuperius Illyriorum commeminit. Scito quòd, cum regina Teuca, Agronis olim uxor, admonita à duobus Coruncanis legatis, quæ primo bello Punico oram maritimam populabatur, alterum Titum liberius loquutum, in itinere redeuntẽ interfeciſſet, à Cn. Fuluio Centimalo & L. Poſthumio Albino COSS. poſtea ſuperata, ſupplex reddita, ex cõditione Corcyræ, & Apolloniæ libertate, pacem obtinuit: quæ Demetrij uiri potentis, & Pharo Illyrico oriundi proditione, conſpirantibus Hiſtris, ſimul cum Iſſęis & Autitanis populis Illyricorum, fœdus cum Cõſulibus inierãt. Verùm paulo pòſt eiuſdem opera, Autiani occupatis in bello Gallico Romanis, rebellantes ad officiũ reducunt. Demetrius pulſus, cum reuertiſſet auxilio Philippi, captus atq; interfectus eſt, ac Pharos eius patria euerſa, Illyricis pax reddita. Et hæc quidem poſt primum bellum Punicum. Secundum autem, cum Philippus Italiæ propinquãs, Oricum occuparet, Apolloniamq; obſideret, anno quinto belli Punici ſecũdi à M. Valerio Prætore ſuperatus eſt, Illyricęq; oræ populi recepti. Valerius ob rem bene geſtam abſens Cõſul creatus, fœdus cum Aetolis inijt. Gentius deinde rex Illyrici, hoſti Perſeo precio coniunctus, cum legatos conqueſtum de hoc ad eum miſſos in uinculis tanquam canes cõmiſſarios habuiſſet, à Cn. Manlio triginta diebus terra mariq; uictus, ac unà cũ uxore ac liberis in triumpho ductus eſt. Eius urbes Paulus Aemilius tribus diruit horis.

DE DARDANIS ET MOESIIS.

A DArdanos & Mœſios, Curio Proconſul ſubegit, & primus Romanorum ducum ad Danubium uſq; peruenit. Sub Iulio & Octauiano Cæſaribus, per alpes Iulías iter factum eſt. Alpinis omnibus uictis, Noricorum prouinciæ acceſſerunt.

Dardanos populos uerſus Macedoniæ montes, ueteres ponunt: quem tractum hodie Raſcia ac Seruia tenet, ut aliqui putant. De Mœſia Strabo in ſeptimó, Plinius in tertio, cap. 25. Ptolemæus lib. tertio utramq; Mœſiam deſcribit, cap. nono Myſiam ſuperiorem, cap. duodecimo Myſiam inferiorem. Putant aliqui, quę in Europa ſunt, Mœſias: quę in Aſia, Myſias debere appellari, ex inſcriptione marmoris uia Tiburtina: T. PLANCI PROPRAETORIS MOESIAE, qui in ea plura quàm centū milia ex numero tranſdanubiorum, ad præſtanda tributa coniugibus ac liberis, & principibus aut regibus ſuis tranſduxit. Græci autem utraſq; indiſcriminatim Myſias dicunt. Noſtri Myſiam ſuperiorem Boſnam, inferiorē Bulgariam appellant. Inferiorem, teſte Strabone, Getæ incoluere, in qua eſt etiam Valachiæ pars, quam Maldouiam uocitāt. Et hoſtia Danubij Iſtriopolis, Tamis & Bulgari, quos putant nonnulli Tribalos antiquitùs appellatos. Has Mœſias Auguſtus per L. Piſonem in poteſtatem redegit: ſed aliquanto pòſt rurſum Dardani, qui poſt Macedoniam ſunt, in quam quotidie irrūpebant, auſi templo Delphico manus inferre uiolētas, L. Scipio auri pactione corruptus, cum Dardanis fœdus percuſsit. L. Sylla partim eos uicit: M. Curio Proconſul penitus ſub ditionem redegit. Scribonius Proconſul Cl. Appij, qui cōtra Rhodopeios pugnans, morbo abſumptus erat, ſucceſſor, declinato in Dardanos bello, intra trienniū ad Hiſtrum penetrauit, ac Daciam tenus uenit, ſed ſaltuū tenebras expauit. M. Lucullus, Lucij, qui Mithridatem uicit, frater, Mœſiorū regio-
B nem excurrit omnem, & uſq; ad fluuiū curſum tenuit, ut Appianus in Illyrico ſcribit. M. Craſſus Auguſti auſpicijs feliciter in eos pugnauit, quos cum peteret, rogitareturq; ab eorum duce qui nam eſſent, reſpōdiſſetq; Romanos gentiū dominos: ille, Ita (inquit) ſi nos uiceritis: ut habet Florus in fine quarti. Nec parum timoris incuſſit Domitius centurio, foculo ſupra caſsidem, tanquam ardente capite, collocato. Tiberius poſtremò Imperator, ſub Rom. eos iura redegit, tributumq; pendere coegit. Liuij abbreuiator lib. 95. Cn. Curio Procon. Dardanos in Thracia domuit. Huius etiam meminit L. Florus libro 3. de bello Thracico. Eutropius lib. 6. cap. 1. Gn. Scribonius Curio poſt Conſulatū Dardanos uicit, & uſq; ad Danubium penetrauit, triumphumq; meruit, & intra trienniū finem bello dedit. De hoc & Oroſius lib. 5. cap. 22.

Bellum autem Auguſti cum Alpinis gentibus, Florus deſcribit lib. 4. cap. ultimo, & Liuius 135. hos Salaſſos uocat. Strabo in 4. & Suetonius in Auguſto, Appianus in Illyrico. Adrius mons Straboni Mediam, ut Appenninus Italiam diducit, hinc Adriaticum, inde Pannonias reſpiciens. Mutat autem in itinere nomina: Occa, Carcus, Bebius, Albanus, Adules, Getius, Scardus, pro uarietate regionum appellatus. Hunc, præter Ruſtum auctorē noſtrum, diuus Hieronymus alpes Iulias uocat, quendam deſcribens locum: Inter Conſtantinopolim, inquit, & alpes Iulias.

DE PANNONIA.

BAthone Pannoniorum rege ſubacto, in ditionem noſtram Pannoniæ uenerūt, Amantinis inter Sauum & Drauum proſtratis. Regio Suauenſis, ac ſecundorū loca Pannoniorum obtenta ſunt. Machomanni & Squadi, de locis Valeriæ, quæ ſunt inter Danubium & Drauum, pulſi ſunt: & limes inter Barbaros & Romanos ab Auguſto, per Vindelicum, per Noricum, Pannoniam & Mœſiam eſt conſtitutus.

Aliter ego, quanquam in eodem ſenſu, reperi in alio exemplari, ſic ſcilicet: Pannonumq; regem in certamine ſuperans idem Lucius, in prouinciā redegit utraſq; Pan-

nonías. Amantinos autem, qui inter Sauum Drauumq́ flumina inſidēt, rege eorum A
interempto, ipſa uice Romanã fecit prouinciã. Marcomanni namq́, et Squadi, in illa
Valeria, quę inter Drauum Danubiumq́ interiacet, ab eodē tunc ductore oppreſsi:
finesq́ inter Romanos ac Barbaros Auguſtus uindicãs per Noricum Mœſiamq́ di
ſpoſuit. Et hæc lectio nõ eſt improbãda, niſi quòd Suauos obmittit. Cæterùm de ſin
gulis paulo altius quædã repetamus. Pannones, qui et Pannonij dicunt̃, ab Appia-
no talem dicunt̃ habere originē. Polyphemo cognomēto Cyclopi, ex Galathea tres
fuere filij nati, Celtus, Illyrius, Gallas: qui cum ex Sicilia mouiſſent (nam temporib.
belli Troiani in Sicilia regnauit Polyphemus, uir bellicoſiſsimus, et arte iaculandi pe
ritiſsimus) tribus ijs nationibus bello ſuperatis imperitarũt, Celtis, Illyricis atq́ Gal
lis: quibus etiam ſua nomina indiderũt. Sed ex Illyrij poſteritate nati autumant̃, Pan-
nonius, ſiue Pannon, & Scordiſcus, & Pæon, ac Triballus: qui etiam à ſuis ipſorũ no
minibus gentes, quas ſubiugarũt, appellauere. Vnde tam ex paterno ſanguine, q́ ex
aſsidua exercitatione, nihil magis oderunt quàm otiũ & pacē. Sed qui ea hodie loca
poſsidēt, Hungari appellant̃: populi Scythici, nõ ab Hunnis nominati, qui duce At-
tila Italiã intrauerũt, ſed propriũ hominũ eſt genus. Hungaria uerò, hodie hinc Ger
maniã attingit, illinc in Iazygas Metanaſtas ſe extēdit, uerſus Carpatinũ montē: ſub
quo Zepuſium à Polonia procurrens, in fines Hungariæ deſinit. Reliqua uerò Iazy-
gum Metanaſtarũ, & adiacētia Tibiſco amni, Hungari Tranſyluaniã uocant. Cui in-
ter Danubiũ & Carpathũ adiuncta eſt montana Vualachia, quæ quondã Dacia uo-
cabatur. Huic ueluti à tergo ad occidentem oppoſita eſt Boſnia, quam Raſcia & Ser
uia contingũt: illis in locis cum ea ſitę, quibus ſuperior Mœſia & Dardania olim con
tinebant̃. At Bulgaria, inferioris Mœſię partem, & utrunq́ latus Hemi mõtis, iugaq́
ipſa obtinet, uſq́ ad Triballos, in quos Boſnię oriētale latus deſinit. Altera uerò Vua
lachia, cui Melilonіæ nomen eſt, à flumine hoc tempore, apud antiquos inferioris
Mœſiæ pars fuit. Protendit̃ autem inter Danubiũ & Tiram, ab Ieraſſo amne, monta B
næ Vualachię termino, uſq́ ad Euxinũ. Hæc de Pannonijs. Amantini autem populi
ſunt inter Sauum & Drauum, quę Valeria dicit̃: id eſt, ſecunda Pannonia, quæ ſic eſt
à Valeria Diocletiani filia cognominata, teſte Marcellino: quos & Ptolemæus inter
Pannonios collocat. Sed ne dubites, ita ſcribit Ammianus lib. 19. ubi de Conſtantio
agit: Imperator Valeriam peruenit, partem quondã Pannoniæ, ſed ad honorē Vale-
riæ Diocleriani filiæ ita cognominatã, &c. Sauus autem ex alpibus Carnicis placi-
dior, Drauus è Noricis uiolētior in Danubiũ fluit, ut Plin. in 3. ſcribit. Qui autem tra-
ctus inter Drauum et Danubiũ extendit̃, Valeria dicitur, quę nunc Croacia putatur.
In hoc uerò ſpacio antiqua urbiũ nomina, Segeſtica, Sciſcia: à Sauo uerò Suauenſis
regio appellat̃. Sed Marcomanni Germaniæ populi dicunt̃ Straboni in ſeptimo, iu
xta Hercyniam ſyluam: & Ptolemæo lib. 2. qui etiam his Squados adiungit, quos alí
qui putant illic degiſſe, ubi hodie Morauia atq́ Sleſia eſt, Boemis uicini, qui priſcum
Boemorũ & locum & nomē retinent, à Morobaudo rege, paucis immutatis literis,
ſic appellati: ſiue à Mora fluuio, qui eam perlabit̃. Sed hoc non conuenit cum hoc no
ſtro autore, qui inter Drauũ & Danubiũ hos collocat. Hoc adijciendũ ex Marcelli-
no, Quados mucrones pro numinibus colere, et per eos iurare. Cæterùm ut de bellis
† Vibius eſt apud Florum. dicamus, in Pannonijs M. † Liuius ab Auguſto miſſus, Segeſtam cæpit, deletis Pan-
noniorum copijs auxilium ferentibus, & armis & hoſtibus in profluentem iactis,
quo uictoria cæteris repentè nunciaretur: quod Florus in fine quarti ſcripſit. Ba-
thonem eorum regem deinde Tiberius maxima cæde ſuperatum, donis ingentibus
muneratum tranſtulit Rauennam: gratiam referens, quòd ſe quondam exercitui ini-
quitate loci incluſum paſſus ſit euadere: quod & Suetonius in Tiberio annotauit, ru-
brica uigeſima. licet illic legat̃ Batronē Pannonũ ducem, pro Bathone: cuius Batho-
nis etiam eſt mentio apud Velleium, ubi de bello Pannonico agit. Deinde per alpes
Iulias itinere facto, biennio domuit, cum nullus ad eum diem auſus fuiſſet ad Danu-
bium arma transferre, quamuis ſæpe inſultantibus Barbaris. Bellum Pannonicum à
Tiberio geſtum, eleganter ſimul & copioſe deſcribit Velleius Paterculus, qui & huic
bello

A bello interfuit, & de Maroboduo plura ſcitu digna affert, quæ huic loco bene congruunt, quæq́ omnino ſtudioſo cuiq́ ſunt relegenda.

DE DACIA.

TRaianus Dacos ſub rege Decibalo uicit, & Daciam trans Danubiũ in ſolo Barbarico prouinciam fecit, quæ in circuitu habuit decies centena millia paſſuum. Sed ſub Galieno Imperatore amiſſa eſt, & per Aurelianum translatis exinde Romanis duæ Daciæ in regionibus Mœſiæ & Dardaniæ factæ ſunt.

Daci Getis cõtermini, ut Strabo in 7. docet, populi ſunt montani. Daciam Pannonijs uicinã, hodie Vualachiam appellamus, quam Tibiſcus mediã abluit. Alia eſt Dacia hodie in Cimbrica Cherſoneſo. Florus lib. 4. Daci, inquit, ſub Cotiſone rege in Pannonias & Mœſias irrumpebãt, concreto gelu Danubio. Contra quos Cor. Lentulus ab Aug. miſſus, tres eorũ duces cum magnis copijs deleuit: citeriorẽ ripã præſidijs muniuit, ſatis uictoriarũ putans, poſſe illos prohibere. Traianus inde Decibalũ uicit: eius legatis ſeruilem in modũ introductis, pax data. Iterum quoq́ in rebellantẽ proficiſcit: quo ſuperato, Daciam prouinciã fecit. Theſauros regios ſubter uada fluminis inuenit, pontẽ lapideum ingentẽ fecit, rex ſibi manus attulit, ut copioſe Dion ſcribit in Traiano: ſimiliter Oroſius ac Eutropius. Scribit Plin. iunior lib. 9. Epiſtolarum, Caniniũ Ruffum hoc Dacicũ bellũ græcis uerſibus deſcripſiſſe. Poſtq́ ſub Galieno perditiſsimo Imperatore Dacia amiſſa eſt, Aurelianus deſperans retineri poſſe, omnem Daciam trans Danubiũ ſublato exercitu prouincialib. reliquit, abductosq́ ex ea populos in Mœſiam collocauit, appellauitq́ ſuam Daciam, quæ duas Mœſias diuideret, ut Vopiſcus in Aureliano ſcribit. Prima autem & ſecunda Dacia dicta, quòd à duobus Legatis regeretur: qua ratione Mœſia, Armenia, Germania, diuiſæ erant, ut ex plerisq́ conſtitutionibus conſtat. Vnde & Iornandes in ſuis Annalibus ſic prodit: Aurelianus Imperator euocatis exinde legionibus in Mœſia collocauit, ibiq́ aliquam partem Daciam mediterraneam, Daciamq́ Ripenſem cõſtituit, &
B Dardaniam iunxit. Illyricus autem cuncta per partes quidem & membra deuicta, ad unum tamẽ corpus eſt redacta: quæ habet intra ſe prouincias decem & octo. & ſunt, Norici duo, Pannoniæ duæ, Valeria, Suauia, Dalmatia, Mœſia ſuperior, Dardania, Daciæ duæ, Macedonia, Theſſalia, Achaia, Epiri duæ, Preuales, Creta. Hæc mutuauit Iornandes ex Ruffo noſtro, qui habet hæc uerba penè in forma, ſic:

ILLYRICI PROVINCIAE.

HAbet Illyricus decem & ſeptem prouincias: Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Suauiam, Dalmatiam, Mœſiam, Daciarum duas: & in ditione Macedoniæ ſunt ſeptem, Macedonica, Theſſalonica, Achaia, Epiri duæ, Preuales, & Creta.

Ammianus Marcel. in 16. meminit Pannoniæ ſecundæ, nominatq́ Noricam ripenſem, & Montanam. Secundum enim mutationem principũ, mutantur & uariantur termini prouinciarum, ut latè in omnibus regnis patet.

DE THRACIA.

IN Thracias Macedonici belli occaſione tranſcurſum eſt. Sæuiſsimi omnium gentium Thraces fuerunt. In Thracum regionibus Scordiſci habitauerũt, pariter crudele & callidũ genus. De quorũ ſæuitia multa fabuloſè memorant, quòd hoſtiũ captiuos dijs ſuis litauerũt, atq́ humanũ ſanguinẽ in oſsibus capitũ potare ſoliti ſunt. Sæpe per eos cæſus eſt Romanus exercitus. M. Didius uagantes Thraces repreſſit: M. Liuius Druſus intra fines proprios cõtinuit: M. Minutius Ruffus in Hebri fluminis

 glacie

glacie uaſtauit. Per Appium Claudiū Proconſulē, ij qui Rhodopen inco- A
lebant, uicti ſunt. Europæ maritimas urbes antea Romana claſsis obti-
nuit. M. Lucullus per Thracias cum Beſsis primus pugnauit, ipſamq́ ca-
put gentium Thraciam uicit. Hemimontanos uicinos ſubegit: & Olym-
piadam, quę nunc Philippopolis dicit: & Muſcadoniam, quæ modò Ha-
drianopolis dicitur, in ditionem noſtram redegit. Caubilen cæpit, ſupra
Pontum poſitas ciuitates occupauit: Apolloniam, Galatiam, Partheno-
polim, Tomos, Iſtrum, ad Danubium uſque perueniens, Romana Scy-
this arma monſtrauit. In ditionem Reipublicæ ſex Thraciarum prouin-
ciæ ſunt conquiſitæ: Thracia, Hemimontium, Myſia inferior, Sythonia,
Rhodopeia: & in qua nunc ſecundæ artes Romanæ urbis ſunt conſtitu-
tæ, Conſtantinopolis.

Thraciam deſcribit Ptolemæus lib. 3. tabula Europę nona: Plin. lib. 4. Strabo lib. 7.
ubi fit copioſa mentio Thracum & Scordiſcorum ac Beſſorum, qui magna ex parte
montem Hemum incolunt, & propter latrocinandi ſtudiū latrones uocant. Thracia
aliàs Sython, Percecq́ dicit, & alijs nominibus apud Stephanū. Vide etiam Polybiū.
Beſsi Thraciæ populi, quorum multa nomina Plin. recenſet. Et alibi Ouidius ait:
Viuere quàm miſerum eſt inter Beſſaſq́, Getaſq́. De Scordiſcis etiam Frontinus
lib. 3. cap. 10. Hemimontanorū meminit Trebellius Pollio in Claudio, item Ammia-
nus Marcel. in 14. Cum Hadrianopolim intraſſet, urbem Hemimontanā, Muſcado-
niam antè appellatam. Idem in 21. lib. Hemum & Rhodopen montes cum alpibus Iu
lijs deſcribit, afferens hæc uerba: Conſertæ celſorum montium ſummitates, Hemi &
Rhodopes, quorum alter ex ipſis Hiſtri marginibus, alter ab Axij fluminis citeriori
parte conſurgit in anguſtias, tumuloſis collibus deſinūt per Illyricos, interſcindūt &
Thraces. Hinccine mediterraneis uicis & Derbices in Thracias deſpectantes, et Phi B
lippopolim, ciuitates amplas, & tanquam in ditionem Romanam redigendas. Sed
in 22. uniuerſam Thraciam cum ciuitatibus & fluuijs, uſq́ ad paludem Mæotidem.
Cæterùm quæ olim Thracia fuit, nunc Romània eſt: quæ inferior Myſia, nunc Saga-
ria: qui Hebrus, nunc Mariſa: quæ Bruſia, nunc Burſia: qui Triballi, nunc Bulgari:
quæ olim Rhodope, nunc Valiza: quę Dacia, nunc Vualachia: quę ſuperior Myſia,
nunc Seruia: ut Martinus Segouius Nouomontanus in ſuo libello ſcripſit. Hiſtoria
Tripartita lib. 10. cap. 4. Thracia in ſex prouincias diuiſa eſt, quę undecim adminiſtra
tionibus diſpenſat. De bello Thracum Florus lib. 3. ubi de crudelitate Thracum, &
ſæuitia Scordiſcorū, ſic: Didius uagos & libera populatione diffuſos, intra ſuam repu
lit Thraciam. Druſus ulterius egit, & uetuit tranſire Danubium. Minutius toto uaſta
uit Hebro, multis quidem amiſſis, dum per perfidū glacie flumen equitatur. Appius
in Sarmatas uſq́ peruenit. Lucullus ad terminum gentium Tanaim, lacumq́ Mæo-
tim. De M. Minutio Ruffo Appianus in Mithridatico. De Claudio uerò, Oroſius
lib. 5. cap. 22. ſic tradit: Interea Macedonicum bellum Claudius ſortitus, uarias gen-
tes, quę Rhodopeis montibus circunfuſę ſunt, at tum Macedoniam crudeliſsimè po
pulabantur. Nam inter cætera dictu audituq́ horrenda quæ inter captiuos agebant
populos, raptis, cum poculo opus eſſet, Romanorum capitum oſſibus, cruentis capil
latisq́ adhuc, ac per interiores cauernas malè effoſo cerebro oblitis, auidè & ſine hor
rore, tanquam ueris poculis utebantur: quorū cruentiſſima atq́ immaniſsima corda
ſciuerant. Hos itaque (ut dixi) Claudius Macedoniæ pellere finibus bello attenta-
uit, magnisq́ ſe malorū molibus obiecit. Vnde cum animo æger eſſet, curis circum-
ſeptus, morbo inſuper correptus, interijt. Huius ſucceſſor Scribonius, attentatarū ſu
periore bello gentium uim declinans, in Dardaniam arma conuertit, eamq́ ſupera-
uit. Item Liuius libro 91. de Appio Claudio Proconſule, qui Thraces deuicit, & li-
bro 97. de L. Lucullo, qui Thraces ſubegit, perſcripſit. Copioſius Appianus in Mi-
thridatico:

A thridatico: copioſiſſimè Plutarchus in Lucullo. Eutropius libro ſexto, cap. ſecundo: Mithridates pace rupta, Bithyniam & Aſiam rurſus uoluit inuadere. aduerſus eum ambo COSS. miſſi, non unam habuêre fortunam: poſtremo à Lucullo uictus eſt, &c. De M. autem Lucullo idem Eutropius lib. 6. cap. tertio: Lucullus Beſsis primus Romanorum intulit bellum, atq; eos ingenti prælio in Hemo monte ſuperauit, oppidum Vſcudaniam (ſic enim ibi ſcribitur) quod Beſsi habitabant, eodem die quo aggreſſus eſt, uicit. Cabyram cæpit, & uſque ad Danubium penetrauit. Expugnauit etiam gentes quæ Rhodopeis montibus circunfuſę ſunt. Inde multas ſupra Pontum poſitas ciuitates aggreſſus eſt, illicq; Apolloniam uertit: Galatiam, Parthenopolim, Tomos, Hiſtrum, Bruziam omnē cæpit: belloq; confecto Romã redijt, ac triumphauit. Hæc uerba Eutropij, noſtri autoris ſunt declaratiua: alter ab alio uideť mutuaſſe.

DE ASIA QVOMODO uicta ſit.

NVnc autem Eoas partes, totumq; Orientem, ac poſitas ſub uicino ſole prouincias, qui auctores ſceptris ſuis parauerint, explicabo: quo ſtudiũ Clementię tuæ, quod in ijſdem propagandis habeas, amplius incitetur. Aſia ſocietate Attali regis nota Romanis eſt, eamq; Attali teſtamento relictam, hæreditario iure poſſidemus. Ne quid tamen Po. Ro. non uiribus partum haberet, armis per nos ab Antiocho rege Syrorum maximo eſt uendicata: eademq; occaſione Lydia, ſedes antiqua regnorũ.

Aſiam tertiam mundi partem Ptolemæus libris tribus, quinto, ſexto, & ſeptimo, & tabulis duodecim effuſe tractauit. Strabo item quinque libris, id eſt, undecimo, duodecimo, tredecimo, quartodecimo, quintodecimo, & ſextodecimo. Inter eruditos nemo eſt qui neſciat, Melam, latus illud Aſiæ quod mediterraneo alluitur, primo
B libro, ac alterum latus in tertio ſcripſiſſe. Plinius lib. 5. cap. 27. Solinus in Polyhiſtore. Velleius: Aſiam L. Scipio, Aphricani frater, eripuit Antiocho, ſed beneficio Senatus populiq; Rom. mox † habita lis. poſſeſſam regibus M. Perpenna, capto Ariſtonico, fecit tributariam. † *habitabilis.* Cæterùm de Attalo rege Pergamenorum, Florus in fine libri ſecundi, Liuius 58. & 9. Iuſtinus lib. 36. Si uero Attali proſapiam legere copioſe uolueris, adeundus eſt Strabo in 13. Geographiæ, qui te ſingula edocebit: nonnihil Appianus in Syrio. De Attalo Valer. Max. titulo de Gratis, lib. quinto. & titulo de Liberalitate, lib. 4. & Plinius ſenior 33. Naturalis hiſtoriæ, cap. 11. item Eutropius, ac Oroſius. De Lydia, quę & Mæonia dicitur, Plinius lib. 5. cap. 29. Strabo in 12. Non ſunt obmittenda uerba Plinij, quæ 33. lib. cap. 11. traduntur: Aſia (inquit) primùm deuicta, luxuriam miſit in Italiam. Siquidem L. Scipio tranſtulit in triumpho argenti cælati pondo millia quadringenta quinquaginta, & uaſorum aureorũ pondo centum millia, anno urbis conditæ quingenteſimo ſexageſimoquinto. Eadem Aſia domita multo etiam grauius afflixit mores, inutiliorq; uictoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regijs uerecundia exempta eſt, urbis anno ſexcenteſimo uiceſimoſexto, medijs quinquaginta ſex annis, erudita ciuitate amare etiam, non ſolum admirari opulentiam externam, immenſo & Achaiæ uictoriæ momento ad interpellendos mores: quæ & ipſa hoc interuallo, anno urbis ſexcenteſimo octauo, Parthica ſigna & tabulas pictas inuexit. In emendatioribus exemplis Plinij, pondo mille quinquaginta: præterea non Aſia domita, ſed donata. Conſtat enim, Attalum regem Aſiæ, populum Romanũ hæredem inſtituiſſe. Deuictam igitur Aſiam tempore Antiochi intelligit, poſtea donatam ab Attalo, ut hic etiam noſter oſtendit. Dubito etiam de Parthicis ſignis, cum melius legeretur Corinthiaca. aliqui legunt Parta. Strabo libro decimotertio: Attalus hæredes Romanos inſtituit, qui poſtea eam regionem prouinciam fecerunt, & Aſiam uocauere, eodem nomine quo & continentem.

DE CARIA, HELLESPONTO, *& Phrygia.*

CAria, Helleſpontus ac Phrygia, in poteſtatem pop. Rom. iuncta deditione uenerunt. Rhodijs, & inſularum populis, primùm infeſtiſſimis, pòſt fideliſſimis uſi ſumus. Ita Rhodus & inſulæ primùm liberæ agebant: poſtea in conſuetudinem parendi Romanis † clementer prouocantibus, peruenerunt. Et ſub Veſpaſiano, principe inſularum, prouincia facta eſt. A

† *de iure*

De Caria Plinius lib. quinto, cap. 29. de Rhodo, eodem libro, cap. 31. quæ anno noſtræ ſalutis M D X X I I, in fine Decembris, à ſæuiſsimo Turcorum Solomet tyranno per uim occupata eſt, pluribus illic factis ſtragibus, non ſine turpiſsima S.P.Q. Ro. Hadriani Sexti Pont. M. & Caroli V. Imperatoris ignominia: qui non modò orbis Chriſtiani domini, ſed maris totius principes & haberi & appellari uolunt. De Helleſpõtó, Phrygia, Galatia, Cappadocia, Plinius lib. quinto, cap. 32. Sed lib. 6. cap. 3. Cappadociã repetit. Strabo autem lib. 12. & 13. Ptolemæus lib. 5. Solinus pulchrè in ſuo Polyhiſtore, de Phrygia, cap. 53. Cæterùm Suetonius in Veſpaſiano, tit. octauo, ſic ſcribit: Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum libertate adempta: item Thraciam, Ciliciam, & Comagenem, ditionis regiæ uſq; ad id tempus, in prouinciarum formam redegit.

DE PAMPHILIA, ICARIA, *& Bithynia.*

PAmphiliam, Phrygiam, Icariam, Seruilius Proconſul ad bellum piratarum miſſus obtinuit. Bithyniam, defuncti regis Nicomedis teſtamento ſumus aſſequuti. B

De bello piratico Florus libro tertio, Liuius 94. Appianus in Mithridatico. De Pub. Seruilio Liuius 93. De bello item piratico Plutarchus in Pompeio. Dion pariter, ac M. Tullius pro Imperatore deligendo. Appianus in Mithridatico Nicomedis pulchrè meminit. Liuius etiam in 93. Nicomedẽ Bithyniæ regem ſcribit pop. Rom. hæredem inſtituiſſe, regnumq; eius in prouinciæ formam redactũ. De eodem etiam Iuſtinus lib. 38. Hoc enim regnũ ad Eumenem primò uenit, deinde ad Pruſiam. Qui ubi Perſeum ſororium ſuum ſuperatũ à Romanis uidit, capite raſo, pileoq; ſumpto, Romam ultrò uenit, ſe libertum Senatus appellans, uenia & regno donatus. Succeſſorem filium Nicomedem, à quo interfectus eſt, habuit. Hic item Nicomedem Philopatorem, qui Rom. pop. hæredem inſtituit. De Bithynia, præter ſuprà dictos, uide Solinum cap. 54. De Icaria inſula abundè Strabo, lib. decimo quarto.

DE GALLOGRAECIA, QUANDO *ſubacta ſit.*

GAllogræciam, id eſt Galatiam (ſunt enim, ut nomen reſonat, ex Gallis Galatæ) quod Antiocho contra Romanos auxilium præbuiſſet, inuaſimus. † Mummius Proconſul Galatas perſequutus eſt, & cõ fugientes partim in Olympum, partim in Megaram, quæ nunc Mediacus dicitur, de arduis eos in plana detruſit, & uictos in perpetuam pacem redegit. Poſtea Galatiam Deiotarus tetrarches, nobis permittẽtibus, tenuit. Ad extremum ſub Octauiano Cæſare Auguſto, Galatia in formam prouinciæ redacta eſt. Eam primus M. Lolius Proprætor adminiſtrauit.

† *Al. Cn. Manlius*

De Gallogræcia Strabo in 12. Plinius lib. 5. cap. 32. populos Græciæ enumerat. De hac Solinus ita: Galatiam primis ſeculis priſcę Gallorum gentes occupauerũt: Toliſtobogi,

A ſtobogi, Noturi, Ambitani, quæ uocabula adhuc permanent. Quamuis Galatia unde dicta ſit, ipſo ſonet nomine. Iuſtinus lib. 32. bellum Gallogræcum, & unde Gallogræci dicti: Florus lib. ſecũdo, tit. undecimo, explicat. Sed longè uberius Liuius 38. lib. ubi inſigne uirtutis & pudicitiæ exemplum in femina narrat. Hic etiam de Antiocho. Sed quod in litera in omnibus quotquot uidi exemplaribus legitur, Mummius Proconſul: ſcribendum eſt, Cn. Manlius, ex Liuio, Floro, Appiano. Neq; Megaram. ſed Ancyram legendum eſt, quæ urbs metropolis eſt Galatiæ, cuius Ptolemæus lib. quinto in ſitu Galatiæ, cap. quarto meminit. & Apollonius, qui ab anchoris nauibus ereptis, nomẽ ſortitam ſcribit. Ancyrana Synodus celebratur in iure pontificio. Tractat hanc hiſtoriã uberrimè Liuius in 38. ubi populos Galliæ triplices deſcribit, aliquosq; confugiſſe in montem Olympum, aliquos in montem Maganam: quod obſeruandũ quoq; eſt. De rege Deiotaro Appianus in Parthico, Liuius 94. Aulus etiam Hircius de bello Alexandrino lib. quarto. Extat oratio Tullij pro rege Deiotaro. Sed Mar. Lollius Paulinus, magna apud Auguſtum autoritate fuit, ad quem etiam Horatius epiſtolam ſcribit: à quo facta eſt Lolliana clades, ut ſcribit Suetonius. Vide etiam Eutropium lib. 7. cap. 2.

DE CAPPADOCIA.

CAppadoces primò ſocietatem noſtram ſub Ariarathe rege per legatos petierunt, cuius deficiente ſtirpe, lectus Ariobarzanes rex Cappadocum, qui à Mithridate expulſus, Romanorum armis eſt reſtitutus: ſemperq; in auxilia noſtra fuere Cappadoces, & ita maieſtatẽ coluere Romanam, ut in honorem Auguſti Cæſaris Mazacha ciuitas Cappadociæ maxima, Cæſarea nuncuparetur. Poſtremò iterum tertia deficiente prole, ſub Imperatore Tiberio Claudio, Archelaus fauente Antonio, rex factus eſt: quem ſub Auguſto Tiberius oratione defendit. Imperio deinde ſuccedens, eundem blandè Romam accerſitum, non remiſit: ibiq; diu detentus, cum occubuiſſet, teſtamento Romanis Cappadociam reliquit: & ſic in prouinciæ ſpeciem Cappadocia migrauit. Vel, ut aliàs legitur, in prouinciam per Germanicum redegit.

B

De Cappadocia Strabo in duodecimo, qui totam regionẽ à Senatu ſcribit in decem diuiſam præturas, additamq; poſtea undecimam. Item Plinius lib. ſexto, cap. tertio, Plutarchus, Arianus. Solinus concinnè eam ſic deſcribit cap. 57. Cappadocia gentium uniuerſarum quę pontum accolũt præcipua, introrſus recedit: læuo latere utraſque Armenias & Comagenem ſimul tranſit, dextro plurimis Aſiæ populis circunfuſa. Attollitur ad Tauri iuga, & ſolis ortus. Præterit Lycaoniam, Piſidiam, Ciliciam: uadit ſuper tractum Syriæ, Antiochiæ, parte regionis alterius in Scythiam pertendens, ab Armenia maiore diuiſa Eufrate amne: quæ Armenia, unde Panhydri montes ſunt, auſpicatur. Poſthac & urbes deſcribit, inter quas & Mazacam, quam matrem urbium uocat, & quam Euſebius quoq; pulſo Archelao Cæſaream appellatam tradit. Vnde Gregorius Nazianzenus præſul. ſancti Hieronymi præceptor, & Baſilius eius frater, fuerunt. Cuius etiam meminit Ammianus Marcellinus lib. uigeſimo. Cæterùm de Ariarathe, Ariobarzane, & Archelao, regibus Cappadocũ, Strabo lib. duodecimo, Liuius lib. ſeptuageſimo, à L. Cornelio Sylla in regnũ Cappadociæ Ariobarzanem reductũ ſcribit. Sed & idem lib. 74. item Iuſtinus lib. 38. Neq; eſt negligendus A. Hircius, de bello Alexandrino lib. quarto. Suetonius in Caligula: Germanicus Conſul iterum creatus, ac prius quàm honorem iniret, ad componendum ſtatus orientis expulſus, quum Armeniæ regem deuiciſſet, Cappadociamq; in prouinciæ formam redegiſſet, annum ætatis agens quartum & trigeſimum, diutino morbo Antiochiæ obijt, non ſine ueneni ſuſpicione. Vide etiam Eutropiũ lib. ſeptimo, cap. tertio, & Tripartitam hiſtoriam lib. ſexto, cap. quarto. Sed nemo copioſius rem hanc

explicat, quàm Cornelius Tacitus, in ſecundo Hiſtoriarum ab exceſſu Auguſti ſic A ſcribens: Rex Archelaus quinquageſimum annum Cappadocia potiebatur, inuiſus Tiberio, quòd eum Rhodi agentem, nullo officio coluiſſet. Nec id Archelaus per ſuperbiam omiſerat, ſed ab intimis Auguſti monitus, quia florente C. Cæſare, miſſoq; ad res orientis, intuta Tiberij amicitia credebatur. Vt uerſa Cæſarum ſobole, Imperium adeptus eſt, elicit Archelaum matris literis: quæ non diſſimulatis filij offenſionibus, clementiam offerebat, ſi ad precandum ueniret. Ille ignarus doli, uel ſi intelligere crederetur, uim metuens, in urbem properat. Exceptusq; immiti à Principe, & mox accuſatus in Senatu, non ob crimina quæ fingebantur, ſed angore, ſimul feſſus ſenio: & quia regibus æqua, nedum infima inſolita ſunt, finem uitę ſponte an fato impleuit. Regnum in prouinciam redactum eſt: fructibusq; eius leuari poſſe centeſimę uectigal profeſſus Cæſar, ducenteſimā in poſterum ſtatuit. Quid uerò in ultimis Imperij annis ſub Tiberio geſſerint Parthi, & reges Archelaus, Tiridates, & Tigranes, latiſsimè explicat Tacitus in quinto hiſtoriarum. Velleius Paterculus: Tiberius Cæſar, quam certam Hiſpanis parendi confeſsionem extorſerat, parem Illyricis Dalmatisq;. Rhœtiā autem, & Vindelicos, ac Noricos, Pannoniamq; & Cordiſcos, nouas Imperio noſtro ſubiunxit prouincias: ut has armis, ita auctoritate Cappadociam populo Romano fecit ſtipendiariam.

DE PONTO, ET PAPHLAgonia.

POntus per Pompeiū, uicto Mithridate rege Ponti, formam prouincię accepit. Paphlagoniam Philomenes rex amicus Po. Ro. ui tenuit: ſæpe à Mithridate pulſus ex regno, à nobis eſt reſtitutus: quo mortuo, prouincia eius Paphlagonibus impoſita eſt. Al. ſtirpe deniq; regia deficiente, Neronis tempore prouincia facta eſt.

De regione Pontica Plin. lib. 6. cap. 1. item Strabo, Ptol. Mela, Solinus, & cæteri. B Verùm de bello Mithridatico, Appianus in eo lib. qui Mithridaticus inſcribitur, & Liuius lib. 102. Paphlagoniam autem idem lib. 6. cap. 2. qui eam Pylemoniam dicit uocari, à Pyle flumine, quod inter Mariandinos & Paphlagones fluens, fertur in Pontum. Euſtathius & Stephanus à Paphlagone, filio Phinei. Solinus graphicè cap. 56. Paphlagoniam deſcribit. Eutropius lib. 7. cap. 6. Duo tantum regna ſub Nerone prouinciæ factæ ſunt, Pontus Polemonianus concedente rege Polemone, & alpes Cottiæ rege defuncto. Suetonius in Nerone, rubrica 18. Ponti modò regnum concedente Polemone, item alpium defuncto Cottio, in prouincię formā redegit. Alpes Cottias aggeribus attolli ad ſolis ortus, teſtis eſt Marcellinus: aitq; eas extructas eſſe molibus magnis à Cottio rege, qui receptus fuit in amicitiam Octauij Cæſaris. In ijs alpibus Cottijs, quarum initium à Seguſia eſt oppido, pręcelſum erigitur iugum, nulli ferè ſine diſcrimine penetrabile. Iornandes in Annalibus: Paphlagoniæ Pylemones rex, amicus populi Romani, à multis dum inquietaretur, Romanum petijt auxilium: ſe quoque dum de inimicis ulciſceretur, defunctus, Romanos per teſtamentum hæredes reliquit.

DE TAURO, ET EIUS REGIONIbus adiacentibus.

VLtra iuga Tauri montis, quemadmodum Romana perrexerit poſſeſsio, conſequenti locorum magis quàm temporum ſeruata digeſtione monſtrabitur.

Sic Iornandes in ſuis Annalibus, Florum & alios ſequutus, eadem penè præfatione ijs uerbis utitur: Hactenus intra Taurum, nunc ulterius tranſgrediamur: quæ patriæ, aut quibus ſubiugantibus Pop. Rom. coniunctæ ſint, memorabimus.

DE

DE SYRIA.

A ANtiochus Syriæ rex potentiſsimus, bellum formidabile Po.Ro. intulit: trecenta millia armatorum habuit, falcatis etiam curribus & elephantis aciem inſtruxit: à Scipione Cos. fratre Scipionis Africani, apud Magneſiam uictus eſt: & accepta pace, intra Taurum montē regnare permiſſus eſt. Eius filij regnum Syriæ ſub clientela Po.Ro. retinuerūt: quibus defunctis, Syriarum prouincijs potiti ſumus.

De Syria, quæ & in Comagenam, & Phœniciam, & Palæſtinam, Leucoſyriam, Cœloſyriam, Seleuciden, & Babyloniam diſtinguitur, Ptol. lib. 5. cap. 15. & ſexto, tabula Aſię quarta. Strabo diffuſe lib. 16. Plinius lib. 5. cap. 12. & ſequētibus multis: Mela, Solinus, Dionyſius. Sed de Antiocho rege uide Iuſtinum lib. 27. Quomodo Syriæ prouinciæ factæ ſint, eundem Iuſtinum libro 40. De bello uerò Syriaco, eundem libro 31. Appianum in libro cui eſt titulus Syriacus. De hoc Liuius abundè ſcripſit libris trigeſimo quinto, ſexto, & ſeptimo: Plutarchus in Scipione, Florus lib. 2. de bello Syriaco: qui etiam trecenta millia peditum, equitum, falcatorumq; curruū non minorem numerum, unà cum elephantis Indicis Antiochum habuiſſe ſcribit. quæ eadem repetit Iornandes in ſuis Annalibus.

DE CILICIA ET ISAURIA.

CIlices & Iſauros, qui ſe piratis & prædonibus maritimis iunxerant, Seruilius Proconſul ad prædonū bellum miſſus ſubegit, & uiam per Taurum montem primus inſtituit. isq; de Cilicibus & Iſauris triumphauit, atq; Iſauricus eſt cognominatus.

B De Cilicia, quæ in Trachæam & Campeſtrem diſtinguitur cum Iſauria, Strabo in decimoquarto: Ptolemæus lib. 5. cap. octauo, Plinius lib. 5. cap. 27. ubi etiam de Iſauria. Cilix autem Agenoris filius, ad inquirendam Europam miſſus, ad piraticam ſe conuertit, & partis opibus in Cilicia conſedit. Vnde Cilices piratæ dicti, flagitio primi autoris ad poſteros manante. Hos Cneus Pompeius bello trimeſtri ſuperatos, partim relegauit, partim ſupplicio affecit. Videndus eſt omnino Marcellinus lib. 14. ubi graphice Ciliciam & Iſauriam deſcribit. Et ideo bene trutinandus eſt locus Suetonij, qui hactenus à tot interpretibus manſit inexplicatus. Nam in Veſpaſiano ſic ſcribit: Thraciam, Ciliciam, & Comagenem, ditionis regiæ uſq; ad id tempus, in prouinciarum formam redegit. Alciatus cenſuit, ut res eſt, iunctim Trachæam Ciliciam legendū, cum Thracia prius per ciues & Conſules, ut ſuprà patuit, & pòſt ſub Claudio eiectis regibus, in prouinciæ formam ſit redacta, ut Euſebius in Chronicis teſtatur. Vnde & Sex. Aurelius Victor in Veſpaſian. ſic ſcribit: Syria, Palæſtina, nec non Cilicia Trachæa, & Comagene, quam Auguſtofratēſem nominamus, prouincijs acceſſere, additiq; ſunt Iudæi. Cæterùm de Publio Seruilio Iſaurico, & de bello piratico, Appianus in Mithridatico, Florus lib. tertio, Liuius nonageſimoquarto, Plutarchus in Pompeio. Ammianus Marcellinus lib. decimoquarto, ubi Iſauriam latè deſcribit, ſic inquit: Duæ prouinciæ bello quondam piratico cateruis mixtæ prædonū, à Seruilio Próconſule miſſę ſub iugum, factę ſunt uectigales. Seruilius autem ab Iſaura Pamphiliæ ciuitate nomen habet. Ouidius:

Affrica uictorem de ſe uocat, alter Iſaurum,
Aut Cretum domitas teſtificatur opes.

Frontinus quoque tertio Stratagematon, Seruilij meminit: & Oroſius libro quinto, capite uigeſimoſeptimo: Eutropius libro ſexto, capite primo. Iornandes quoque in ſuis Annalibus ſic eius meminit: Hic Seruilius primus Romanorum Tauri iugum peruium fecit, triumphansq; de eorum ſpolijs, Iſauricus Ciliciusq; uocatus eſt.

Ciliciam

Ciliciam in prouinciæ formam redactam rexit: quemadmodum M. Tullius & Plutarchus, & eius opera edocent. A

DE CYPRO INSVLA.

CYprus famoſa diuitijs, paupertatem Po. Ro. ut occuparet, ſollicitauit. Eam rex fœderatus Ptolemæus regebat. Sed tanta fuit penuria ærarij Romani, & tam ingens fama opum Cypriorum, ut lege lata per P. Clodium Trib. pleb. Cyprus confiſcari iuberetur. Quo accepto nuncio, rex Cyprius uenenum ſumpſit, quo uitam prius quàm diuitias amitteret. Cato Cyprias opes nauibus aduexit: ita ut ius eius inſulæ auarius magis, quàm iuſtius, ſimus aſſequuti.

Et ita profectò eſt: omnem ſuam integritatem Romani hac auaritia defœdarunt. Sed iiſdem artibus alia pleraq; regna & prouincias ſunt aſſequuti. Sicut noſtra ætate Veneti omnes uicinos Reges & principes ſpoliarũt, ut ſuas opes ac ſuam Remp. augerent, nulla habita ratione honeſtatis. Et ob id digno Dei iudicio, ſatis humiliati ſunt per noſtrum Cæſarem Maximilianum, continuis nouem annis, & Deo uolente acrius adhuc punientur. Cæterùm ut ad rem reuertamur, de Cypri inſulę nominibus Stephanus & Euſtathius, de eius ſitu & fertilitate Strabo in fine decimi quarti, ubi etiam hæc hiſtoria recenſetur. Plinius lib. 5. cap. 31. Ptole. lib. 5. cap 14. tabula Aſiæ quarta. Mela in ſecundo. Hanc etiam pulchrè in 14. Ammianus Marcellinus deſcribit, & paulo pòſt ita ſubiungit: Nec piget dicere, auidè magis hanc inſulam Po. Ro. inuaſiſſe, quàm iuſtè. Ptolemæo enim fœderato nobis & ſocio, ob ærarij noſtri anguſtias iuſſo ſine culpa proſcribi, atq; ideo hauſto ueneno uoluntaria morte deleto, & tributaria facta eſt, & uelut hoſtiles eius exuuiæ claſſi impoſitæ, in urbem adductæ ſunt per Catonem. Qualis autem honor Catoni reuertenti ſit habitus, uide Val. Max. lib. octauo, rubrica decima ſexta. Tulit autem hanc legem P. Clodius Pulcher, qui captus olim à piratis, Ptolemæo ſcripſit, ut præmium ei ad liberationẽ mitteret: B quod exiguũ miſſum, à piratis cõtemptum eſt. Inde P. Clodius hanc legem in odium Ptolemæi (quòd parũ gratus uideretur erga Remp.) tulit, qua ſublatus eſt. Velleius: Cypro deuicta, nullis aſſignanda gloria eſt: quippe Senatuſconſulto, miniſterio Catonis, regis morte, quam ille cõſcientia acciuerat, facta eſt prouincia. Sed pòſt paulo ubi de Cicerone agit, ſubiungit: Idem P. Clodius in Senatu, ſub honorificentiſsimo miniſterij titulo, M. Catonem à Rep. relegauit: quippe legem tulit, ut is quæſtor prætorio adiecto, etiam Quæſtor emitteretur in inſulam Cyprum, ad ſpoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum uitijs eam contumeliam meritum. Sed ille ſub aduentum Catonis uitæ ſuæ uim intulit: unde pecuniam longè ſperata maiorem, Cato Romam retulit. cuius integritatem laudari nefas eſt, inſolentia penè argui poteſt: quod unà cum COSS. ac Senatu effuſa ciuitate obuiam, cum per Tiberim ſubiret nauibus, non antè is egreſſus eſt, quàm ad eum locum peruenit, ubi erat exponenda pecunia. Florus lib. tertio, de expeditione in Cyprum: Liuius lib. centeſimo quarto: ſed copioſe Plutarchus in Catone iuniore, ubi multa pulchra leges. Item in Pompeio. Appianus in ſecundo bellorum ciuilium. Iornandes: Cyprum alta claſſe nauigeram inuaſit Po. Ro. negantibus Cyprijs ſe habere aliquid. Magnas illic opes reperit, proſcriptionibusq; mulctauit. Quod nõ ferens Gnoſius rex eorum, ueneno hauſto ſemet occidit: & ſic Cyprus Romana prouincia facta eſt.

DE CYRENAICA REGIONE.

CYrenas cum cæteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis, Ptolemæi antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo Appionis regis arbitrio ſumus aſſequuti. Aegyptus omnis ſub amicis regibus fuerat. ſed uicta cum Antonio Cleopatra, prouinciæ formam Octauiani Cæſa-

A ris Auguſti temporibus accepit, & primùm apud Alexandrinos Cornelius Gallus adminiſtrauit.

De regione Cyrenaica, Strabo in decimoſeptimo, Ptolem. libro 4. cap. 4. tabula Africæ tertia. Plin. lib. 5. cap. 5. qui has quinque ciuitates, Cyrenam, Apolloniam, Barcen, Arſinoen & Berenicen regioni nomen dediſſe ſcribit: de qua & Stephanus, & Dionyſius poeta. Libya uerò interior ſub Cyrenaica eſt, unde & Libyphœnices, & Libyęgypti dicuntur. De hac Ptolemęus libro quarto, cap. ſexto: Plinius libro quinto, capite ſexto. De Aegypti uerò multis nominibus, Stephanus. nam & Thebais, & Aeria, & Heptapolis dicta olim. Plinius libro quinto, capite nono: Ptolemæus libro quarto, capite quinto. De Aegypti regibus multa Diodorus, multa Herodotus. De Ptolemæis regibus Strabo libro 17. Iuſtinus præterea. Eſt autē Cyrene primaria Aphricæ urbs, patria Callimachi, prius Calliſto, dein Thera, pòſt Cyrene dicta, urbs nemini non celebrata. Cæterùm quomodo hæc in ditionem Romanam uenerit, Ammianus Marcellinus in fine uigeſimiſecundi libri penè eadem ad uerbum, ubi etiam tota Aegyptus copioſe deſcribitur: Aegyptus (inquit) fertur habuiſſe temporibus priſcis Aegyptum ipſam, & Thebaidem, & Libyam: quibus duas adiecit poſteritas, ab Aegypto Auguſtanicam & Pentapolim, à Lybia ſicciore diſſeparatam. In Pentapoli Cyrene poſita eſt, urbs antiqua, ſed deſerta: quam Spartanus condidit Battus. Et Ptolemais, & Arſinoe, eademque † Hechira dicta, & Darius, & Berenice, quas Heſperidas appellant. Liuius libro ſeptuageſimo: Ptolemæus Cyrenarum rex, cui cognomentū Appionis fuit, mortuus, hæredem populum Romanum reliquit, & eius regni ciuitates Senatus liberas eſſe iuſsit. Sed de bello Auguſti cum Antonio & Cleopatra, Liuius libro trigeſimotertio, Florus libro quarto, Appianus in quinto Ciuilium, Plutarchus in Antonio. Tranquillus in Auguſto refert, Augu-

B ſtum Aegyptum in prouinciæ formam redactam, ut feraciorem habilioremque annonæ urbicæ redderet, foſſas omnes militari opere deterſiſſe. Videndus eſt & Oroſius libro ſexto, capite decimoſexto: & Eutropius capite ſeptimo libri ſecundi. Strabo in 16. ſcribit, Helium Gallum legatum ab Auguſto miſſum in Arabiam & Aegyptū. Meminit huius Cornelij Galli Ammianus in decimoſeptimo. Is eſt, ſi rectè exiſtimo, Gallus poeta, quem flens quodammodo in poſtrema Bucolicorum parte Virgilius carmine decantat. Velleius: Diuus Auguſtus præter Hiſpanias, aliasque genteis, quarū titulis forum eius prænitet, penè idem, Aegypto ſtipendiaria facta, quantum pater eius Galli in ærarium redita contulit.

† *Eadem quæ Teuchira.*

DE ARMENIA.

PEr confinia Armeniarū primùm ſub L. Lucullo Romana trans Taurum ſigna tranſmiſſa ſunt. Phylarchi Saracenorum, in Oſroene ceſſere, ſuperati.

Sic enim legendum eſt, non ut habent deprauati codices ſcripti & impreſsi, Fiſarci Sarracenorum, & Hierene ſuperati ceſſere: nec ut deteriores habent, Sulilarchi, quæ uox eſt nihili. Admonuit autem me ſic eſſe legendum, Iornandes in ſuis Annalibus, licet & illic quædam labecula ſit, eius tamen uerba ſubijciam: Montes tum Armeniæ primùm per Lucullum Romana arma uiderunt, per quem & in Oſroene Sarracenorum Filorci deuicti, Romanis ſe dediderunt. Vbi nimirum etiam nón Filorci, ſed phylarchi ſcribendum eſt. Vt autem ſcias quid ſit phylarchus, paulo altius repetendum eſt. φύλαρχος communiter pro tribuno exponitur, quod φυλὴ tribus, καὶ φῦλον genus, gentem, & nationē ſignificet. Et ideo Heſychius Græcus autor, phylarchon φυλῆς ἄρχοντα, id eſt, tribus præfectum interpretatur. Suidas autem ait, φύλαρχος, ὁ ἐπὶ φυλῶν ἑκάστων τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων, ὑπὸ τὸν ταγματάρχην δὲ τοῦ ἱππάρχου. Δημοσθένης Φιλιππικοῖς. id eſt: Phylarchum eſſe tribus cuiuſque equitatui præfectum, qui magiſtro equitum parêret. Demoſthenemque ex Philippicis citat, Paria leguntur apud Iulium

Pollucem

Pollucem libro octauo, de equitum præfectis, & tribuum principibus, in hæc uerba: οἱ φύλαρχοι δέκα εἷς ἀφ' φυλῆς ἑκάστης τῶν ἱππέων προΐσταται. Sed & Suidas iterum ſubiungit, Phylarcham nuncupari præſidem. adducitq; neſcio cuius ſcriptoris uerba, quorum eſt ſententia: Congreſſus eſt cum Traiano prope Acbarum, qui erat Oſroenes regionis præſes, cuius dignitatis homines illi Phylarchas appellant, quoniam & eorum regiones φυλαὶ nominantur. Manifeſtiſsimum igitur eſt, Phylarchum dignitatis cuiuſpiam nomen apud Sarracenos extitiſſe, quemadmodũ apud Perſas Surena. Ammianus Marcellinus libro uigeſimoquarto, in uita Iuliani: Hac quoque exuſta, biduo ad refectionem corporum dato, prope extremũ noctis, quæ ſecundum diem ſequuta eſt, Surena poſt Regem apud Perſas promeritæ dignitatis, & Malochus Pedaſatis nomine, Phylarchus Sarracenorum, Aſſauitarumq;, famoſi nominis latro, omni ſæuitia per noſtros limites diu graſſatus, &c. Appellat quoq; idem Ammianus & in uigeſimotertio libro, Sarracenorum regulos, quos ſuſpicor fuiſſe Phylarchos illos. Procopius libro primo de bello Perſico: Hanc Iuſtiniano donauit Abocharalus, Sarracenorum in ea parte præfectus, quem Imperator Phylarchum Sarracenorum in Palæſtina conſtituit, qui tutam regionem ab incurſu cuſtodijt. Ibi pòſt paulo plura ſcribit Procopius de Sarracenis, & diuerſis eorum generibus: quorum quædam dicuntur etiam Auzonitæ, ab Auzonide regia ciuitate. Vnde corrigendus erit locus deprauatus Marcellini, ſuprà paulo citatus, ubi appellat Arabes Aſſanitas corruptè, qui Auzonitæ dicuntur. Cicero in decimoquinto Epiſtolarum familiariũ: Eodem die à Iamblicho phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene ſentire, amicumq; eſſe Reipublicæ noſtræ, literæ de ijſdem rebus mihi redditæ ſunt. Neque illud etiam ignorandum, quòd Phylæ oppidum haud longè à Nilo, ab eodem Procopio deſcribitur. Et quanquam Ptolemæus Sarracenorum meminerit libro quinto, capite decimoſeptimo, tabula Aſiæ quarta: tamen nemo uberius de Sarracenis ſcribit, quàm Marcellinus libro decimoquarto, ubi & mores illius gentis, ac ritus uiuendi copioſe explicat. Et in uigeſimoſecundo, in deſcriptione Aegypti, Arabes Scenitas nominat, quos (inquit) nunc Sarracenos appellamus. Et in uigeſimo tertiò, Scenitas Arabes, quos Sarracenos poſteritas appellauit. Strabo libro decimoſexto, ubi deſcribit Arabes Scenitas: Phylarchi (inquit) qui ex utraque parte flumen accolunt, cum regionem habeant non ualde feracem, ac nimis ſterilem colant, ſuum quiſque dominatum exercens, ſuum etiam uectigal exigunt. Et paulo infrà: Parthici Imperij fines, Euphrates, & ulterior regio: citeriora Romani tenent, & Arabum phylarchi, uſque in Babyloniam. Iterum libro decimoſeptimo, in fine, ubi de prouincijs populi Romani agit: Sunt & principes quidam ſub eis, & phylarchi, & ſacerdotes, atque hi quidem ſecundum quaſdam patriæ leges uiuunt. Denique diuus Hieronymus in interpretationibus nominum Hebraicorum: Loomnimi (inquit) phylarchi multarum tribuum, uel principes multorum populorum. Vnde & Thalmudiſtæ, Lomnimi & phylarchos interpretantur: quemadmodum dicti erant tres fratres Geriones, à dictione Aramea Ionia, id eſt, phylarchia. unde Ethruſci, Sagi, Aramei, ubi urbs principatum tenet, cum Chaldæis Loniam addunt: ut Babylonia, Vetulo nia, Populonia: id eſt, Babel phylarchia, Vetulonia phylarchia, & puppium phylarchia. Virgilius in decimo:

Sexcentum dederat illi Populonia mater.
Nam popim Ethruſci, puppim dixere Latini.

Sed & quid ſit Oſroene, inueſtigandum eſt. & nuſquam clarius quàm ex his paucis Procopij uerbis indagari poteſt, qui libro primo ſic ſcribit de bello Perſico: Regio quæ eſt Samoſatis, extra Euphratem eſt, iamdudum Comagene, nunc autem ex fluuij nomine Euphrantia uocata eſt. Quæ autem intra utrunq; fluuium exiſtit, Meſopotamia, ex argumento nominis dicitur: cuius pars non ſolum hac appellatione, ſed alijs quibuſdam dicitur nominibus, ut ea quæ ad Autidam pertinent ciuitatem Armenia nonnullis uocitatur. Edeſſa uerò, cum ipſius circa locis, Oſroene. Eſt enim Oſroos uiri nomen, qui hic regnauit, quando hi coloni Perſis fœderati erant. Marcellinus

A cellinus tam in decimoquarto, quàm in uigeſimotertio, crebrò meminit Oſdroenes in Meſopotamiæ tractu, præſertim poſt Ciliciæ deſcriptionē. Et Herodianus in tertio hiſtor. Augari regis Oſrhoenorum meminit, cū geſta Seueri enarrat. Licet Suidas Oſroen diuerſam urbem ab Oſrhoenia, quam conterminam Parthis diximus, nominet. Vnde Imperator C. de militari ueſte donatis, Oſdroenes mentionem facit: & de fundis patrimonialibus. Meminit & Lampridius in Alexandro, & in Maximino. Et Ammianus in lib. decimoquarto, Oſdroeniam appellat: ſed Herodotus Oſrheniam. Sed neq; Plinius, neq; Ptolemæus quicquā de hac ſcribunt, licet de Armenia minore Ptolem. libro 5. cap. 7. tabula prima Aſiæ, de maiore idem libro 5. capite 13. tabula Aſiæ tertia. De utraq; Strabo libro 11. Plinius lib. 6. capite 8. & nono. De Armeniæ regno pulcherrima Iuſtinus libro 42. Plutarchus uitam Luculli copioſiſsimè deſcripſit, quomodo ſcilicet Armeniæ ſint ſubactæ, & quo pacto Sopheni atq; Gordiani ſponte ſua cum liberis atq; uxoribus ſe fidei ſuæ concrediderint. Sed nuſquam mentio fit Sarracenorum.

DE MESOPOTAMIA.

IN Meſopotamia, ab eodem Lucullo Niſibis urbs capta eſt. Poſtea per Pompeium eadem loca armis obtenta ſunt. Syriæ ac Phœnices bello à Tigrane Armeniorū rege receptæ ſunt. Arabes & Iudæi in Palæſtina uicti ſunt. Ad extremum ſub Traiano principe, regis maioris Armeniæ diadema ſublatum eſt: & per Traianum Armenia, Meſopotamia, Syria, & Arabia prouinciæ factæ ſunt: ac limes Orientalis, ſupra ripā fluminis Tygridis inſtitutus eſt. Sed Hadrianus, qui ſucceſsit Traiano, inuidens gloriæ Traiani, ſponte ſua Armeniam & Meſopotamiam cū Syria reddidit, ac medium inter Perſas & Romanos Euphratē eſſe uoluit. Et poſtea ſub
B Antoninis duobus, Marco & Vero, ac Seuero Pertinace, cæteriſq; principibus Romanis, qui aduerſus Parthos euentu uario dimicarunt, quater amiſſa, quater accepta eſt Meſopotamia: ac Diocletiani tēporibus, uictis prima congreſsione Romanis: ſecundo autem conflictu ſuperato rege Narſeo, & uxore eius ac filiabus captis, & cū ſumma pudicitiæ cuſtodia reſeruatis, pace facta, Meſopotamia eſt reſtituta, et ſuper ripam Tygridis limes eſt refirmatus, ita ut quinq; gentium trans Tygridem conſtitutarū ditionem aſſequeremur. Quæ conditio fœderis in tempus diui Cōſtantini conſeruata durauit.

De Arabia, quæ triplex eſt: Petræa, quæ & Nabathæa dicitur, Ptolemæus libro quinto, capite decimoſeptimo: Deſerta, quæ & Scenitis, Ptolemæus libro quinto, capite decimo nono: & Fœlix, quæ Eudæmon, Ptol. libro ſexto capite octauo. Plinius quoq; libro ſexto, capite uigeſimooctauo: Strabo libro decimoſexto, ubi etiam Meſopotamia deſcribitur, quam Ptolemæus deſcribit libro quinto, capite decimooctauo: Plinius lib. 6. capite 26. Paulo ſuprà citauimus Procopium etiam, qui Meſopotamiam deſcribit. eſt enim Meſopotamia, regio media inter Tygrim & Euphratem fluuios, unde & nomen ſortita eſt. Hæc prouincia Semnar à Chaldæis, pars Babyloniæ dicitur, quam Hebræi aram fluuiorum uocant, in qua natus fertur Abraam ducenteſimo nonageſimoſecundo anno poſt diluuium, ut ſupputat Moſes, Geneſ. undecimo capite, in ciuitate Vr Coa, ſiue Chaldæa, quæ perperam à ſciolis quibuſdam interpretatur pro igne, quaſi in ignem proiectus ſit Abraham: quod eſt ridiculum. Hic dicitur Saturnus turrim cum urbe deſignaſſe. Cæterùm de Niſibi urbe Plutarchus in Lucullo, Strabo in decimoſexto, Appianus in Mithridatico. Sed ante omnes uidendus eſt Plutarchus in Pompeio, ubi hæc eadem omnia, & de Tigrane

rege. Vide & Liuium lib. centeſimoſecūdo, Iuſtinum quadrageſimo ſecundo. Succin A
ctè & breuiter Florus eodem libro tertio, de bello Mithridatico. Sed de hoc Traiano hæc Dion Nicæus, ſiue eius abbreuiator Xiphilinus prodit: Traianus in Armenias profectus, Artemiſerim regem obuium habuit cum muneribus, equum ducentem ita edoctum, ut Traianum adoraret. Cognita illius cauſa, ac pro meritis mulctatus, ob quæ Traianus eſt optimus appellatus, omni mole in Parthos uerſa, legatum Armeniæ præpoſuit, eamq; prouinciam cum Syria & Meſopotamia fecit. De Hadriano idem Dion, ac etiā Aelius Spartianus. Sed & Eutropius libro octauo, & Oroſius libro ſeptimo, capite octauo. De Antoninis, Spartianus & Capitolinus copioſiſsimè, & Oroſius libro ſeptimo, capite nono: Eutropius libro octauo, capite quarto, & ſequentibus. Antoninus enim Verus, per Statium & Priſcum Artaxatis captis recepit Armeniam, delatumq; inde Antoninis Armeniacum cognomen. De Diocletiano Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſexto: Eutropius libro nono, capite uigeſimo. Inferius tamen de ſingulis Imperatoribus in noſtro catalogo uberius ſcribemus. Sed & in Caſsiodoro nonnulla de his Cæſaribus leges. Sed hoc addendum eſt, quæ ſint prouinciæ Tranſtygritanæ. Sunt autem quinq;, quæ ijs nominibus appellantur: Azatſauiena, Mozena, Zabdicena, Rhenumena, Carducna. Has quinq; prouincias poſtea ignobili fœdere Iouianus Perſis reddidit, adiuncta Singarena, Niſibi, et parte Meſopotamiæ: quas uictor Galerius Maximianus acceperat, ut ſcribit Ammianus Marcellinus libro uigeſimoquinto. Iornādes in ſuis Annalibus, quaſi hæc omnia ibi uideatur mutuaſſe, breuiter ſic tradit: Meſopotamiamq; idem ipſe, Niſiben quoq; urbem inuaſit. Poſt quem Pompeius eadem loca ingrediens, Romano confirmauit Imperio. Syriam cœlen iuſto prælio Tigrane deuicto inuaſerat. Arabes & Palæſtini eodem Pompeio ductante deuicti ſunt.

DE PARTHIA ET PERSIA, QUOT *Imperatoribus ſit ſubacta, & quibus temporibus.*

SCio nunc inclyte Princeps, quò tua uergat intentio. Requiris profe- B
ctò, quoties Babyloniæ & Romanorum arma collata ſint, & quibus
Al. Confoderint. uiribus ſagittis pila† contenderint. Breuiter euentus numerabo bellorum: fortè hoſtes in paucis inuenies eſſe lætatos, uera autem uirtute ſemper Romanos probabis extitiſſe uictores.

Hæc eſt altera pars opuſculi præſentis. Poſtquam enim treis orbis partes enūmerauit, quomodo in Romanam ditionē ceſſerint, nunc in Aſia ad Parthiam & Perſiam uenit, pro qua tot duces ac Imperatores toties dimicarunt, ueluti pro altero orbe. Nam non modò Coss. & dum Imperium priuatis regebatur magiſtratibus, pro hac decertarunt: ſed etiam poſtquam Cæſares monarchiam ſunt aſſequuti, cum regibus Parthorum congreſsi ſunt: quia Parthi Perſiam omnem occuparāt, ac unum dehinc regnum effecerant. Ob id Ammianus Marcellinus libro uigeſimotertio, plura tradit hoc regnum habuiſſe nomina. Sed eo tempore, quo apud Babylona raptus eſt Alexander, in uocabulū Parthiæ conceſsiſſe, ab Arſace obſcuri nominis & familiæ latrone. Lege illic latiſsimè Perſiæ ac Parthiæ deſcriptionem, per flumina, urbes, & montes, uſq; ad finem libri. Sed & Ptolemæus libro ſexto, capite quinto, Parthiam deſcribit. Perſiam uerò eodem libro, ſed capite quarto. Plinius item libro ſexto, capite uigeſimoquinto Parthiam: & eodem uigeſimo ſexto, Perſiam deſcribit. Strabo autem libro undecimo, ſic de Parthia tradit: Parthia non multa eſt: quapropter Parthi cum Hircanis Perſicè uiuebant, etiam multo pòſt tem pore quàm Macedones imperarent. Ad paruitatem accedit, quòd nemoroſa eſt, montana, atq; inops: quapropter eam reges curſu præteribant, cum regio hæc minimam quidem exercitus partem alere poſſet: nunc uerò exaucta eſt. Dehinc plura de urbibus & fluminibus narrat. Sed paulo pòſt in eodem undecimo, poſt Mediæ regionis deſcriptionem, de Perſis

A ac Perſica ſchola nonnulla tradit. Licet Parthiæ bona, & Perſarū etiā in decimo quinto latè ſcribat, & Perſarum mores uſq; ad finem libri copioſiſsimè exequatur. Sed & in decimoſexto, Parthici imperij fines graphicè depingit. Iuſtinus libro quadrageſimoprimo: Parthi, penes quos uelut diuiſione orbis facta, nūc Orientis imperium eſt, Scytharum exules fuerunt: hocq; etiam ipſorum uocabulo manifeſtatur. Nam Scythico ſermone Parthi exules dicuntur, hi & Aſsyriorum & Medorum temporibus, inter Orientales populos obſcuriſsimi fuere. Poſtea quoq;, cum imperium Orientis, à Medis ad Perſas translatum eſt, ueluti uulgus ſine nomine, præda uictorum fuere. Sed & de moribus Parthorum, & ipſorū bello, latiſsimè hinc toto libro proſequitur. Ex his omnibus, ſi quis paulo accuratius hiſtorias obſeruabit, facilè colliget, regnum Perſarum cum Parthis fuiſſe confuſum. Nam ex Perſis ad Macedonas, à Macedonibus ad Parthos, rurſus uerò ad Perſas reuerſum, tandem ad Sarracenos duce Machomete tranſijt. Dehinc ſucceſsere Turci: qui in hodiernum latè per Aſiam atq; Europam, diuerſis quidem familijs ac regnis dominantur.

DE L. SYLLA.

PRimùm à L. Sylla proconſule Arſaces rex Parthorum, miſsa legatione, amicitias Po. Ro. rogauit ac meruit.

Enumerat nunc Ruffus duces, uſq; ad finem opuſculi, qui uario euentu in Parthos bellum geſſerunt. Et primo loco ponit L. Syllam, cuius uitam elegantiſsimè & ornatiſsimè deſcripſit Plutarchus, qui uidendus eſt diligenter, ut ea intelligas quæ obiter hic narrat Ruffus. Non eſt negligendus Appianus, in libro cui titulus eſt Mithridaticus. Liuius hoc idem latiſsime proſequutus eſt, libro ſeptuageſimo: & Florus libro tertio. Fuit autem Arſaces, uir Scytha & ignobilis, qui uirtute bellica adeò
B claruit, ut collecta manu exulum Scytharum, quos ea lingua Parthos uocant, regnum Parthorum occuparit: à quo reges deinde Arſaces, & populi Arſacidæ nominati. Huius meminit & Marcellinus in uigeſimotertio. Sed latiſsimè eius originē ac proſapiam deſcribit Iuſtinus libro quadrageſimo primo. Iornandes, qui quaſi Ruffum (ut ſic dicam) traduxit, hæc omnia ſic colligit: Babylonij autem crebrò concertantes, ſæpenumero uicti, nunquam tamen ad integrum domiti ſunt, quos tamen primum L. Sylla proconſul ſub Arſace eorum rege deuicit, ab eoq; rogatus per legatos, pacem conceſsit.

DE L. LVCVLLO.

LVcullus Mithridatem regno Ponti exutum, ad Armeniam perſequutus eſt. Tigranem Armeniorum regem cum ſeptem millibus clypeatorum, & centum uiginti millibus ſagittariorum, ipſe cum decem & octo millibus Romanorum uicit. Tigranocertam, maximam Armeniæ ciuitatem, expugnauit: Madenam, opimam Armeniorum regionem obtinuit. Per Melethenam, ad Meſopotamiam deſcendit. Niſibim cum fratre Regis cæpit. Tendere enim in Perſas paratus, ſucceſsionem accepit.

Secundum ducem enumerat Ruffus, L. Lucullum, qui ſubacta iam Armenia, Parthos erat inuaſurus. Et nimirum, ſi non ſucceſſorem Pompeium habuiſſet, Parthorum omne regnum ſubegiſſet: pugnam uerò Luculli & Tigranis graphicè deſcribit Plutarchus in Lucullo. Sed quam regionem hic noſter Madenam, Plutarchus Mygdoniam uocat. Eius uerba hæc ſunt: Superato per alios ſaltus Tauro, in eam regionem deſcendit, quam Mygdoniam uocant, feraciſsimam atq; apricam. Vrbs erat in ea tum opibus, tum hominum multitudine opulenta, quam barbari Niſibim, græci Mygdoniam Antiochiam appellant. Huic nempe Guras Tigranis frater præerat. Et Pomponius Lætus in ſuis Cæſaribus, ideo hoc mutuatus ſcripſit

libro ſecundo: Niſibis urbs eſt Mygdoniæ. ſic appellauere proxima Syriæ Macedo- A
nes, à noſtris dicta Antiochia, à Barbaris Niſibis. Plinius libro ſexto Naturalis hiſto-
riæ, capite decimotertio: Totam eam Macedones Mygdoniam cognominauerunt,
à ſimilitudine: oppida, Alexandria, item Antiochia, quam Niſibin uocant. Mygdo-
nes populi ſcribuntur à Strabone libro ſeptimo. Vberius autem in duodecimo, ubi
de L. Lucullo & Mithridate rege fit mentio. De Mygdonia Ptolemæus libro tertio,
capite tertiodecimo, in deſcriptione Macedoniæ, & tabula Europæ decima. Cæterũ
Melitena Ptol. libro quinto, capite ſeptimo, in deſcriptione Armeniæ minoris, di-
citur & regio & ciuitas, ut apparet in prima Aſiæ tabula. Non ignoro, Meletenam
per e etiam, eſſe regionem Suſianæ, quæ ad Tigrim ſita eſt, quam Ptolemæus libro
ſexto, tertio capite, & quinta Aſiæ tabula deſcribit. Potuit Lucullus per utranq; regi-
onem in Meſopotamiam deſcendere, quam Euphrates & Tigris faciunt. Eſt etiam
Melitena minoris Armeniæ oppidum, teſte Marcellino in decimo nono & uigeſimo
libro. Meletes præterea Smyrnæorum fluuius eſt, ubi ortum quidam Homerum ſcri-
bunt, à quo Meleſigenes eſt nominatus. Sed uidendus eſt etiam Appianus in Mithri
datico, Liuius libris nonageſimoquarto, & tribus ſequentibus: Iuſtinus libro quadra
geſimo, Florus libro tertio: Iulius Frontinus libro ſecundo, capite primo & ſecundo:
Eutropius libro ſexto, capite tertio. Lucullus regnum Tigranis, qui Armenis impera
bat, ingreſsus, & Tigranocertam ciuitatem Armeniæ nobiliſsimam accepit: ipſum
regem cum ſexcentis clibanarijs, & centum millibus ſagittariorum & armatorum ue
nientem, decem octo millia militum habens, ita uicit, ut magnam partem Armenio-
rum deleuerit. Inde Niſibim profectus, eam quoq; ciuitatem cum Regis fratre cæ-
pit. Idem Oroſius libro ſexto, capite ſecundo. Iornandes: Secundò dum L. Lucullus
à Pontico regno Tigranem Armeniæ, cum decem & octo millibus ſuperatum ex-
pelleret, omni Armenia inuaſa, ad Meſopotamiam uenit: ibi Niſibim cum fratre re- B
gis Parthorum cæpit, æqua ſorte Perſiden cupiens deuaſtare, niſi à Senatu Pompeius
directus, ei adueniſset ſucceſsor. Cæterùm Tigranocertam urbem Armeniæ Appia-
nus in Mithridatico, & Plutarchus in Lucullo deſcribunt, paſsímq; cæteri. Ad hæc
quoq; id non prætereundum, quòd aliqui codices hoc loco non habent, clypeato-
rum, ſed clibanarijs ſeptem millibus, &c. quo uocabulo uſus eſt Lampridius in Ale-
xandro: Cataphractarios, quos illi clibanarios uocant, decem millia in bello inte-
remimus, eorum armis noſtros armauimus. Marcellinus libro decimoſexto: Et in-
cedebat hinc inde ordo geminus armatorum, clypeatus atq; criſtatus, coruſco lu-
mine radians, nitidis loricis indutus: ſparſimq; cataphracti equites, quos clibanarios
dictitant. Nazarius in Panegyrico ad Conſtantinũ: Operimento ferri equi atq; homi
nes pariter obſepti, clinabarijs in exercitu nomẽ eſt. Modeſtinus de Vocabulis rei mi
litaris: Bini cataphracti equi iungebantur ad currum, quibus inſidentes clibanarij,
ſariſsas, hoc eſt, longiſsimos contos in elephantum dirigebant. Clibanarij itaq; dicun
tur, qui ferro & armis muniti, ad bellum proficiſcuntur, quaſi more teſtudinis, cui cli
bani forma eſt, atcuati, & armis muniti.

DE CN. POMPEIO MAGNO.

CNeus Pompeius expertæ felicitatis, ad Mithridaticum bellum miſ-
ſus, Mithridatem in Armenia minore nocte aggreſſus, prælio ſupe-
rat: cæſis duobus & quadraginta millibus hoſtium, caſtra eius inuaſit. Mi
thridates enim cum duobus comitibus, & uxore, Boſphoron fugit. Ibi
deſperatione rerum ſuarum, uenenum hauſit: & cum uis ueneni parum a-
geret, à milite ſuo, ut ferro percuteretur, imperauit. Pompeius auxiliato-
rem Mithridatis Tigranem Armeniorum regem perſequutus eſt. ille ſe,
oblato diademate, apud Artaxata dedidit. Receptæ ſunt ab eo Meſopota
miæ, Syriæ, & aliquanta pars Phœnicis, atq; intra Armeniam minorem
regnare

A regnare permiſsus eſt. Idem Pompeius†Boſphoronianis & Colchis Ari- **Boſphora*
ſtarchum regem impoſuit. Cum Albanis conflixit, Orchodo Albano- *nis.*
rum regi ter uicto pacem dedit, Hiberiam cum Arſace rege in deditio-
nem accepit, Sarracenos, & Arabes uicit. Iudæa capta, Hieroſolymam
obtinuit. cum Perſis fœdus fecit: rediens apud Antiochiam, Daphnen-
ſem lucum, loci delectatus amœnitate, & aquarum abundantia, addito
nemore conſecrauit.

Hæc omnia Iornandes in ſuos Annales tranſtulit, ſententia ſeruata, uerbis paucis
mutatis, quæ ſic ſonant: Pompeius illico ueniens, nocturno prælio in minore Arme-
nia ſuper Mithridatem irruens, quadraginta duo millia Armeniorum eius proſter-
nens, caſtra ſuccendit. Vnde Mithridates cum uxore & duobus ſatellitibus fugiens,
Boſphoron uenit: nimiaꝗ deſperatione detentus, uenenum accepit. Sed dum nec ſic
mors ei accideret, alterum è duobus ſatellitum rogauit, ut ſe perimeret. Pompeius
autem maioris Armenię regem dum perſequeretur, quòd Tigrani contra Romanos
auxilium commodaſset: ille in Artaxata urbe regno depoſito, ultrò diadema ſuum
Pompeio obtulit. Sed Pompeius pietate ductus, ultra maiorem Armeniam ei con-
ceſsit regnare, auferens ab eo Meſopotamiam & Syriã, partemꝗ Phœnicię cum A r
menia. Nam Boſphoranis Colchiſꝗ Ariſtarchum regem Pompeius præpoſuit. Al-
banos inſequens, Orodem regem eorum tertiò ſuperauit: ad poſtremum rogatus, pa
cem conceſsit. Hiberiam ſimiliter cum Arſace rege in deditionem aceepit. Sarrace-
nos Arabeſꝗ exuperans, Hieroſolymam Iudææ capitulauit. Cum Perſis fœdere per-
cuſso reuertens, Daphnenſem agrum Antiochenis conceſsit, ob nimiam loci amœni
B tatem, pro munere. hæc ille. Sed latiſsimè hæc omnia Appianus in Mithridatico,
qui Bittitum appellat militem percuſſorem domini, cum Liuio Bithocus dicatur.
Hæc enim omnia prolixè ſcribebat Liuius, libro centeſimo primo & ſecundo, ſi ex-
tarent. Florus hoc idem bellum Mithridaticum libro tertio explicat. Sed & Fronti-
nus libro primo Strategematum, capite primo, meminit Mithridatis. Velleius Pater-
culus de Cn. Pompeio ſic ſcribit: Penetratæ cũ uictoria, Media, Albania, Hiberia: ac
deinde flexũ agmen ad eas nationes quæ dextra atꝗ intima Ponti incolunt, Colchos
Heniochoſꝗ & Achæos. Et oppreſsus auſpicijs Pompeij, in ſidijs filij Pharnacis Mi
thridates, ultimus omnium iuris ſui regum, præter Parthicos. Tum uictor omnium
quos adierat gentium Pompeius, ſuoꝗ & ciuiũ uoto maior, & per omnia fortunam
hominis egreſſus, reuertit in Italiam, cuius reditum fauorabilem opinio fecerat.
Quippe pleriꝗ non ſine exercitu uenturum in urbem affirmabant, & libertati pub-
licæ ſtatuturum arbitrio ſuo modum. Quo magis hoc homines metuerant, eo grati-
or ciuilis tanti Imperatoris reditus fuit. Omni quippe Brunduſij dimiſſo exercitu,
nihil præter nomen Imperatoris retinens, cum priuato comitatu, quem ſemper ua-
care illi moris fuit, in urbem redijt: magnificentiſsimumꝗ de tot regibus per biduum
egit triumphum, longeꝗ maiorem omni ante ſe. illata pecunia in ærarium, præter
quàm à Paulo ex manubijs intulit. Cæterùm in proprijs nominibus quandoꝗ error
fit. Appianus Orazen Albanorum, Totum Hiberorum regẽs uocat. Sed error eſt co
dicis, quia in fine libri Ortocen Hiberum, Orizen Albanum regẽ ſcribit. Plutarchus
in Pompeio, Coſim Albanum ducem uocat. Florus uerò in tertio, Orodem regem
Colchorum, Arthacem appellat regem Hiberorum: qui Hiberis imperitabat, &
liberos obſides dare cogebat. Belli Mithridatici ſeriem ſi breuiter & ſuccinctè lege-
re uolueris, ac quid Lucullus, quid Pompeius cum illo egerint, adi Oroſium libro
ſexto, & priora quinꝗ capita libri euolue, quæ tibi hunc Sextum Ruffum elario-
rem reddent: ubi regum quoꝗ nomina pulchrè inuenies, quæ corruptè paſsim le-
guntur. De Iudæa capta, & Hieroſolyma à Pompeio ſubacta, licet copioſiſsimè de
Bello Iudaico Ioſephus octo libris ſcribat, tamen pulchro compendio Tacitus in
uigeſimoprimo libro, ut nunc ſunt diſtincti libri, rem ſic explicat: Romanorum pri-

mus Cn. Pompeius, Iudæos domuit, templumq́ iure uictoriæ ingreſsus eſt. Inde A
†Al. nullas uulgatum† illatas intus deûm effigies, uacuam ſedem & inania arcana. Muri Hieroſolymorum diruti, delubrum manſit. Mox bello ciuili interno, poſtquam in ditionem, M. Antonij prouinciæ ceſſerant, rex Parthorum Pacorus Iudæa potitus, interfectusq́ à Pub. Ventidio, & Parthi trans Eufratem redacti. Iudæos C. Soſius ſubegit. Regnum ab Antonio Herodi datum, uictor Auguſtus auxit. Poſt mortem Herodis, nihil expectato Cæſare, Symon quidam regium nomen inuaſerat. Is à Quintilio Varo, obtinente Syriam, punitus: & gentem cohercitam, liberi Herodis tripartitò rexere. Sub Tiberio quies. Deinde iuſsi à C. Cæſare effigiem eius in templo locare, arma potius ſumpſere: quem motum, Cæſaris mors diremit. Claudius defunctis regibus, & ad modicum redactis, Iudæam prouinciam equitibus Romanis ac libertis permiſit. E quibus Antoninus Fœlix per omnem ſæuitiam ac libidinẽ ius regium ſeruili ingenio exercuit, &c. per hæc uerba, & ſequentia Ruffi clarius intelliguntur. Cæterùm Artaxata regia Tigranis erat, in qua & liberi eius & infantes erãt, ab Artaxo, ductu Hannibalis condita, ut latè Plutarchus in Lucullo ſcribit: cuius frequenter Cornelius Tacitus meminit, & Marcellinus. Daphne autem urbs amœna prope Antiochiam, religione ſacra, quam ſic Strabo in decimoſexto deſcribit: Vlterius eſt Daphne ad ſtadia quadraginta, mediocris habitatio, & lucus ingens, & opacus, fontanis aquis irriguus: in cuius medio eſt phanum, aſylum, & Apollinis ac Dianæ delubrum, in quo Antiochenſes finitimi feſta celebrare conſueuerunt. Luci ambitus eſt ſtadiorum octoginta. Prope urbem Orontes labitur. Sunt autem in eo ſpectanſsimæ lauri, autore Auſonio, unde & nomen ſumpſit. Addit Philoſtratus, alibi inſolitas in eo naſci cupreſsos, in memoriam Cypariſsi, quem Apollo dilexit, cui ille lucus eſt ſacer. Sed & eius meminit Arrianus, Pauſanius, Cæſar, Iulius Capitolinus in Antonino philoſopho: & Claudianus poeta,

Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.

Item Procopius belli Perſici libro ſecũdo, & Ruffinus in ſacra hiſtoria libro decimo. B
Hinc eſt, quod imperator Theodoſius ſub graui pœna prohibet, ne arbor ex luco Daphnẽſi excidatur: ut eſt uidere C. libro undecimo, de cupreſsis ex luco Daphnenſi, uel paſcuis per Aegyptum non excidendis. Dionyſius poeta ſic hunc locum deſcribit eleganter:

Hic nemoroſa uirent Daphnes loca, celſa cupreſsus
Erigitur, ramos innectit laurus odora.
Crine Dioneo myrtus diffunditur, aliæ
Conſurgunt pinus, & cœlum ſibila pulſant
Robora, mollicomis tellus inſternitur herbis.

Marcellinus in decimonono ſcribit, temporibus Conſtantij, apud Daphnem amœnum illud & ambitioſum Antiochiæ ſuburbanum, uiſu relatuq́ horrendum eſse natum monſtrum: infantem ſcilicet ore gemino, dentibus cum binis, & barba, quatuorq́ oculis, & breuiſsimis duabus auriculis, &c. Florus item libro tertio huius rei ſic meminit: Necnon in meridiem uerſo agmine, Libanum Syriæ, Damaſcumq́ tranſgreſsus, per nemora illa odorata, per thuris & balſami ſyluas, Romana circuntulit ſigna.

DE M. CRASSO.

M. Craſsus, Conſul, aduerſus rebellantes Parthos miſsus eſt. Is cum pacem, miſsa à Perſis legatione, rogaretur, apud Cteſiphontem reſponſurum ſe ait: qui apud Zeugma traiecit Euphratem, à transfuga quodam Macoro inductus, ad ignotam camporum ſolitudinem deſcendit, ibi undiq́ circumuolantibus ſagittariorum agminibus, à Syllace & Surena

A Surena præfectis regijs eſt cinctus exercitus, & ui telorum obrutus. Ipſe Craſſus cum ad colloquium ſollicitatus, uiuus penè capi poſſet, repugnantibus Tribunis euaſerat: & dum fugam petit, occiſus eſt. caput eius cum dextera manu reſectum, ad regem perlatum eſt: atque ita ludibrio habitum, ut faucibus eius aurum liquefactum infunderetur. ſcilicet ut qui ardens cupiditate prædandi, pacem regi rogatus abnuerat, etiam mortui eius reliquias auri flamma combureret.

Liuius id libro centeſimoſexto ſcribebat: Appianus in lib. cui titulus eſt Parthicus, Iuſtinus lib. quadrageſimoſecundo: Florus libro tertio, tit. de bello Parthico: Eutropius lib. ſexto cap. ſexto: Ioſephus item lib. Antiquitatum decimoquarto, cap. decimoquarto. Sed omnium copioſiſſimè Plutarchus in Craſſo. Iornandes etiam in ſuis Annalibus hoc repetiuit his uerbis: His & alijs rebus in Syria bene geſtis, unius fœdauit auaritia. Nam Craſſus COS. dum Parthico inhiat auro, undecim legiones penè cum ſuo capite amiſit: in cuius conſpectu & filius hoſtilibus telis effoſſus, & ipſe peremptus, caputq́ eius præciſum cum dextra manu ad regem deportatum, ludibrio fuit, neque indigno. aurum enim liquidum in rictum oris infuſum eſt, ut cuius animus arſerat auri cupiditate, eius etiam mortuum exangue corpus auro ureretur. Cæterùm Appianus transfugam illum Abarum Arabem uocat, Floro Mezeras Syrus dicitur. Plutarchus Arimanem appellat, Arabum principem, uirum ad fallendum aptiſſimum. Præterea Appianus & Florus, itemq́ Plutarchus, non apud Cteſiphontem, ſed apud Seleuciam, ſe reſponſurum, Craſſum dixiſſe, ſcribunt. cui etiam unus ex legatis Agiſſes nomine reſpondiſſe fertur: Prius in hac palma manus ſetæ naſcentur (inquit) quàm tibi Seleuciam conſpiciendi ſit poteſtas. Eſt autem Seleucia metropolis Aſſyriæ, à Nicatore ædificata, prima huius B nominis, & magnitudine & potentia, Straboni: quam item Plinius ſuo tempore Babyloniam uocatam dicit. A' Traiano primùm, deinde à Parthis occupata, rurſus à L. Antonio Imperatore recepta. Hic iuxtà Regum ſolet eſſe hybernatio. nam in Bactrianis æſtiuare dicuntur Euſtathio. Zeugma autem, ut in undecimo ſcribit Strabo, urbs eſt iuxta Euphratem, Satraparum regio appellata. quò tributa conferebantur: Plinio. Cteſiphon uerò regia ciuitas, à Parthis ædificata ad Euphratis ripam, terminus olim populi Romani, quò Traianus peruenit: fatoq́ quodam datum uidebatur, eam tranſire non licere ſine incommodo, quod etiam in Probo principe clarum eſt. Hanc Vardanes inſtituit, Pacorus ampliauit, teſte Marcellino in uigeſimotertio. Plutarchus item Scyllacis ac Surenæ, in Craſſo meminit. Surenas autem apud Perſas nomen dignitatis eſt, poſt regiam: quaſi prætorem dixeris, aut alium quemuis magiſtratum, ut Zozimus tradit, & Marcellinus in uigeſimoquarto: ut eſt apud Sarracenos Phylarchus, quod ſuperius annotauimus. Sed hic Surenas, teſte Plutarcho, non humili aut obſcuro loco inter Parthos oriundus erat, ſed qui diuitijs, genere, atque gloria ſecundus à rege numerabatur. Corporis autem robore ac fortitudine, ætatis ſuæ Parthorum omnium potentiſsimus, forma uerò ac magnitudine corporis ſupra cæteros omnes admirabilis: & cætera, quæ latè illic ſcribit Plutarchus.

DE C. CASSIO, ET P. VENtidio Baſſo.

C. Caſſius quæſtor, uir ſtrenuus, Craſſi reliquias fuſi collegit exercitus, contra Perſas in Syriam irrumpentes. Ter cum ſumma admiratione conflixit, eosq́ trans Euphraten relictos uaſtauit. Parthi Labieno duce, qui Pompeianarum partium fuerat, & uictus ad Perſas re-

fugerat, in Syriam irruperunt, ac totam prouinciam occupauerunt. Sed A P. Ventidius Baſſus Parthos, qui duce Labieno Syriam inuaſerant, occurrens in Caparo monte, cum paucis fugauit: Labienum occidit, perſequutus eſt † Perſas, & ad internecionem ſtrauit. Qua congreſſione Pacorum regis filium, die qua Craſſus uictus fuerat, occidit: ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Ventidius de Parthis triumphauit.

† Al. Parthos

Iornandes quaſi ſimia Ruffum imitatus, ſic ſcribit in Annalibus: Reliqui uerò infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamq; diſtracti, uix cladis tantæ nuncium retulerunt. Hac ergo clade, Parthi altius animos eleuantes, per Pacorum ducem Syriam inuadunt, ducemq; Labienum, quem dudum cæperant, exercitui præponentes, contra ſocios, id eſt, Romanos, prælio dirigunt. Sed Ventidius Baſſus Perſas ſub utroque duce Syriam depopulantes, ſuperatos effugat, Labienumq; interficit. Pacorum uerò, regium iuuenem, telis undique circumſeptum extinxit: moxq; capite eius dempto, & circumlato per urbes quæ ſe deſciuerant, Syriam ſine bello recepit. Sic Craſsianam cladem Ventidius Pacori capite, Labieniq; morte penſauit. Sed de hac re latè apud Appianum in Parthico. Hiſtoria uidenda eſt & apud Plutarchum in Antonio. Copioſiſsimè Liuius ſcribebat de C. Caſsio, quæſtore Craſsi, libro centeſimo octauo. Sed de P. Ventidio & Labieno, libro centeſimo & uigeſimoſeptimo, & ſequenti. In eius Abbreuiatore perperam C. Cæſius & L. Ventidius impreſſum eſt. Videndus eſt etiam Florus libro quarto, de bello Parthico, duce Ventidio: cuius & Tacitus meminit libro uigeſimoprimo. Sed & Iulius Frontinus libro primo, item libro ſecundo, capite ſecundo, ingenioſum Ventidij ſtratagema commemorat. Hic ſolus (inquit Plutarchus) uſque ad B ætatem noſtram triumphauit de Parthis: homo obſcuro loco natus, ſed celſi animi, & magnarum rerum cupidus. De eius etiam triumpho Appianus, qui unà cum Plutarcho, in Cyriſto, non Caporo, ſiue in Cyriſtica regione, Labienum occiſum ſcribit. Eſt autem Cyriſtica regio, teſte Strabone in ſextodecimo, uſque in Antiochenſem agrum extenſa. A' ſeptentrione eſt mons Amanus, non procul etiam Comagena, quibus Cyriſta coniungitur, eò uſque extenta. Hoc in loco eſt Tindarus ciuitas, Cyriſticæ regionis arx, & aptum latronibus receptaculum: & aliud quoddam, nomine Heraclium. Circa hæc loca Pacorus, qui erat natu grandior ex Parthi filijs, ducto in Syriam exercitu, à Ventidio deletus eſt. Perperam impreſſum eſt in uulgatis codicibus, Venditio deletus eſt. Sed diligenter uidendus eſt Iuſtinus libro quadrageſimoſecundo, ubi hæc omnia clarè, & de Pacoro multa, & de Caſsio ſimiliter. Non autem hic L. Caſsius, ut uulgati habent codices, ſed C. Caſsius appellabatur, qui in Philippicis poſtea contra Octauium & Antonium pugnans perijt. L. uerò Caſsius prioris ex fratre nepos fuit, & alius L. Caſsius ſuperioris frater. Item alius fuit Caſsius Parmenſis. huius Caſsij meminit Appianus in quarto Ciuilium, qui etiam in Rhodo inſula eruditum Græcis literis atque enutritum dicit. Tanta autem formido Parthis per hunc Caſsium iniecta eſt, ut intra Mediæ & Meſopotamiæ fines ſeſe omnes reciperent, tribus continuis pugnis ſumma ui ſuperati, ut Plutarchus in Antonio tradit. Hanc etiam hiſtoriam Eutropius libro ſeptimo tangit, capite ſecundo.

DE M. ANTONIO.

M. Antonius in Mediam ingreſſus, quæ nunc Medena appellat̃, bellum Parthis intulit, & primùm eos ĕiicit. Pòſt duabus legionibus amiſſis, cum fame, peſtilentia, tempeſtatibusq; premeretur, uix per Armeniam Perſis inſequentibus, exercitum reuocauit: tanto per momenta temporum

A porum terrore percuſſus, ut à gladiatore ſuo percuti poſtularet, ne uiuus ueniret in hoſtium poteſtatem.

Iornandes in ſuis Annalibus: Nec ſic contentus Po. Ro. Craſsianum interitum obliuiſci, niſi adhuc ſæuiat in Parthos. Nam M. Antonius in Madienam ingreſſus, contra eos arma commouit. Ibi primùm eos ſuperans, dehinc cum duabus legionibus inedia hyemeq́ꝫ correptus, uix in Armeniam Parthis ſequentibus fugit, ibi ereptus eſt. Sed hiſtoriam integram inuenies latiſsimè apud Plutarchum in Antonio, Appianum in Parthico, Florum libro quarto de bello Parthico Antonij. Liuius hoc ſcribebat lib. ab Vr. con. centeſimo trigeſimo. In eius abbreuiatore perperàm ibi ſcribitur C. Antonius, pro M. Antonio. Iuſtinus libro quadrageſimoſecundo ſic ſcribit: Huic Antonius propter auxilium aduerſus ſe & Cæſarem latum, bellum cum ſedecim ualidiſsimis legionibus intulit. ſed grauiter multis prælijs uexatus, à Parthia refugit: qua uictoria inſolentior Phraates redditus, cum multa crudeliter conſuleret, in exilium à populo ſuo pellitur.

DE OCTAVIANO AVGVSTO.

SVb Octauiano Auguſto Cæſare, Armenia cum Parthis conſpirauit. Caius Cæſar nepos Auguſti, cum exercitu miſſus ad Orientem, cum per Maieſtatem Romani nominis facile cuncta ſedaſſet, atque ei Armenij, qui tunc temporis ualidiores erant, Parthos dediſſent, iudicesq́ꝫ ex inſtituto Pompeij, dictis gentibus Caius Cæſar præficeret, Domnes qui-
B dam, quem Parthis Arſaces præpoſuerat, proditione ſimulata, libellum, in quo ſcripti theſauri continebantur, obtulit. Quem cum Romanus Imperator legeret intentius, cultro aggreſſus Caium uulnerauit. percuſſor quidem à militibus confoſſus eſt: Caius uulneratus, reuerſus in Syriam obijt. Parthi ad ſatisfactionem tam audacis admiſſi, obſides tunc primùm Octauiano Cæſari dederunt, & erepta ſub Craſſo ſigna retulerunt. pacatis gentibus Orientis, Auguſtus Cæſar etiam Indorũ legationem primus accepit.

Scribebat hoc latiſsimè Liuius libro ab Vrbe cõdita centeſimo trigeſimonono: Iuſtinus pulchrè libro quadrageſimoſecundo. Suetonius in Auguſto, rubrica uigeſimaprima: Parthi quoque & Armeniam uendicanti facilè ceſſerũt, & ſigna militariá quæ M. Craſſo & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt. Obſides inſuper obtulerunt. De ijs obſidibus Strabo libro decimoſexto ſic ſcribit: Parthi prius Romanorum amicitiam colebant. Poſtea Craſſum, qui belli initiũ fecit, ulti ſunt: quanquam nec ipſi non paria inuenerunt, quum bellum accendiſſent, Pacoro in Aſiam miſſo. Antonius uerò Harmenij conſilio proditus, malè pugnauit. At Phraates qui illi ſucceſsit, tantum circa Cæſaris Auguſti amicitiam ſtuduit, ut etiam illi trophæa remitteret, quæ Parthi de Romanis erexerant. Et uocato in colloquium Tito, qui per id tempus Syriæ præerat, quatuor ei filios legitimos obſides tradidit, Saraſpadem, Ceroſpadem, Phraanem, & Boonem: & duas eorum uxores, & filios quatuor, ſeditionem metuens, & ne ſibi inſidiæ ſtruerentur. Intelligebat enim, neminem aduerſum ſe præualiturum, ſi nullum ex Arſacio genere aſſumpſiſſet: propterea quòd Parthi ualde Arſaciorum ſunt amantes. Filios itaque eminus ablegauit, uolens eam ſpem maleficijs auferre. Quare eius filij quicunque ſuperſunt, Romæ publicè ac regaliter curantur. ſic Strabo. Itaque tota Parthia ex Craſsiano ſiue Antonij exercitu captiui recollecti ſunt, ſignaq́ꝫ cum ijs militaria Auguſto remiſſa. Sed & filij nepotesq́ꝫ Phraatis obſides Auguſto dati: plusq́ꝫ Cæſar magnitudine nominis ſui fecit, quàm armis alius Imperator facere potuiſſet. Cæterùm de Cæſare hiſtoria ſic ſe habet.

ſe habet. Auguſtus duos habuit nepotes, Caium & Lucium. Lucius Maſſyliæ inglo- A rius moritur. Hunc Caium cum mitteret ad Orientem, rogauit deos, ut illum comitaretur beneuolentia Pompeij, audentia Alexandri, ipſius uerò fortuna. Sed uota irrita fuerunt: quia à percuſſore interfectus eſt. Vnde pædagogus atque Cai miniſtri, cum ex uulnere periſſet Caius, cœperũt ſuperbè & auarè graſſari atque prædari in prouincia. Itaque ab Auguſto affecti ſunt ſupplicio capitali, & in flumẽ præcipitati, quo olim ſupplicio uſus eſt Alexander in ſeditioſos. Tacitus primo hiſtoriarũ ſuccinctè hanc rem. Sed Velleius hanc hiſtoriam non inconcinne in poſteriori uolumine ſignat, ijs uerbis: Breue ab hoc interceſſerat ſpacium, poſt relegatam Iuliam in exiliũ, quum C. Cæſar antè alijs prouincijs adſidendo obitis, in Syriam miſſus, conuento prius Tiberio Nerone, cui omnem honorem ut ſuperiori habuit, tam uariè ſe ibi geſsit, ut nec laudaturum magna, nec uituperaturum mediocria, materia deficiat. Cum rege Parthorum iuuene excelſiſſimæ inſulæ, quam amnis Euphrates ambiebat, æquato utriuſque partis numero coijt. Quod ſpectaculum ſtantis ex diuerſo hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter ſe eminentiſſima imperiorum & hominum coirent capita, perquàm clarum & memorabile, ſub initia ſtipendiorum meorum tribuno militum mihi uiſere contigit. Prior Parthus apud Caium in noſtra ripa, poſterior hic apud regem in hoſtili epulatus eſt. Quo tempore M. Lollius, quem ueluti moderatorem iuuentæ filij ſui Auguſtus eſſe uoluerat, perfida ac plena ſubdoli ac uerſuti animi conſila, per Parthum indicata Cæſaris ira euulgauit: cuius mors intra paucos dies fortuita an uoluntaria fuerit, ignoro. Sed quàm hunc deceſſiſſe lætati homines, tam paulo pòſt obijſſe Cenſorinum in iiſdem prouincijs, grauiter tulit ciuitas, uirum demerẽdis hominibus genitum. Armeniam deinde ingreſſus, prima parte introitus proſperè geſsit: mox in colloquio (cui ſe temerè crediderat) circa Artageram grauiter à quodam nomine Adduo uulneratus, ex eo ut corpus minus habile, ita animum minus utilem Reip. habere cœpit. Nec defuit conuerſatio hominum, uitia eius aſſen- B tatione alentium. Etenim ſemper magnæ fortunæ comes adeſt adulatio: per quæ eò ductus erat, ut in ultimo & remotiſſimo terrarum orbis angulo conſeneſcere, quàm Romam regredi mallet. Deinde reluctatus, inuitusque reuertẽs in Italiam, in urbe Lyciæ (Lymiram nominant) morbo obijt: quum ante annum fermè quintum, Cæſar frater eius Hiſpanias petens, Maſſylia deceſſiſſet. Hæc ille. Sed tu lector, pro Artageram meo periculo lege Artaxatam, quæ urbs eſt Armeniæ maioris, de qua uide Ptolemæum lib. Geograph. quinto, capite decimotertio, & tertiam Aſiæ tabulam. Sed & Florus clariſſimè rem hanc exequitur in quarto libro, ultimo titulo, in fine operis, cuius uerba ſubijcienda pro intellectu cenſeo: Ad orientem plus negocij cum Armenis. Huc alterum Cæſar ex nepotibus ſuis miſit: ambo fato breues, ſed alter inglorius. Maſſyliæ quippe Lucius morbo ſoluitur: in Lycia Caius ex uulnere, cum Armeniam ad Parthos ſe ſubtrahentem recipit, Armenios uicto rege Tigrane in hoc unum ſeruitutis genus Pompeius aſſueuerat, ut rectores à nobis reciperent. Intermiſſum ergo ius, per hunc recuperatum, non incruento, nec inulto cum certamine: quippe Domnes, quem rex Artaxatis præfecerat, ſimulata proditione adortus utrum intentum libello, quem ut theſaurorum rationem continentem ipſe porrexerat, ſtricto ferro cruentat uulnere in tempus. Cæterùm Barbarus undique infeſto exercitu oppreſſus, gladio & pyra, in quam ſe percuſſor immiſit, ſuperſtiti etiam Cæſari ſatisfecit. Sic eſt enim legendum: deprauati ſunt fermè omnes impreſſi codices. Domnes autem præfectus fuit Artaxatis, quæ regia Tigranis erat: ut non legatur rex Artaxates, ſicut plerique. Huius etiam urbis Tacitus meminit libro decimotertio, quæ ſub Nerone igne conſumpta, & ſolo æquata eſt, de qua ſuperius etiam ſcripſimus. Et Tacitus in ſecundo, ubi deſcribit nauigationem Germanici in Armeniam, inquit: Igitur Germanicus in urbe Artaxata approbantibus nobilibus, circũfuſa multitudine, inſigne regium capiti eius impoſuit. Cæteri uenerantes regem, Artaxiam conſalutauere, quod illi uocabulũ indiderant ex nomine urbis. De qua etiam ſuperius, ubi de Gn. Pompeio egimus, ſcripſimus abundè.

DE NERONE.

A NEro, quem turpiſſimum Imperatorem Romana reſpub. eſt paſſa, amiſit Armenias duas. Tunc legiones duæ ſub iugum à Parthis miſſæ, extremo dedecore Romani exercitus ſacra fœdauerunt.

Tranquillus in Nerone, rubrica trigeſimanona: Ignominia acceſsit ad Orientem, legionibus in Armenia ſub iugum miſsis, ægreq́ Syria retenta eſt. Eutropius lib. 7. cap. 6. Armeniam Parthi ſuſtulerunt, legionesq́ Romanas ſub iugum miſerũt. Idem Oroſius lib. ſeptimo, capite quinto. Iornandes in Annalibus: Nero non ſolum non profuit Reipub. immò obfuit nimis. nam duas legiones in Armenia cum ipſa prouincia ſimul amiſit, quæ Parthico iugo ſeruientes, grauem infamiam Romanis dederũt. Tacitus autem lib. decimotertio, de rebus à Nerone geſtis, bellum Parthicum quomodo cœperit, eleganter ſcribit. ſed & libro decimoquarto idem bellum explicat: in decimoquinto libro finem belli enarrat, & legiones ſub iugũ miſſas recenſet elegantiſsimè. Lege lector, & lætaberis

DE TRAIANO IMPERATORE.

TRaianus, qui poſt Auguſtum Romanæ reip. mouit lacertos, Armeniam recepit à Parthis, ſublato diademate, regi Armeniæ maioris regnum ademit. Albanis regem dedit. Hiberos, Boſphoranos, Colchos in fidem Romanæ ditionis accepit. Oſroenorum loca, & Arabum occupauit. Carduenos & Marcomedos obtinuit. Antemuſium opimam Perſidis regionẽ, Seleuciamq́, & Cteſiphontem ac Babyloniam accepit & tenuit. Vſq́ ad Indiæ fines poſt Alexandrum acceſſit. In mari rubro claſſem inſtituit: prouincias fecit, Armeniam, Meſopotamiam & Aſſyriam, quæ inter Tygridem atque Euphratem ſita, irriguis amnibus inſtar Ae-
B gypti fœcundatur. Porrò inter Romanos & Perſas, limitem Tygrim eſſe uoluit.

Mirari quiſpiam poſſet, cur hic Ruffus noſter inter cæteras præclarè à Traiano res geſtas, non meminerit, quomodo Daciam prouinciam fecerit, & Decibalum regem ſtrauerit? Sed illud ſuperius in prima opuſculi parte ſignauit. Quod Dion latiſsimè in eius uita tradit: qui de Armenia ſubacta, & Armeniorũ rege Parthamaſire, quem grauiter mulctauit, plura ſcribit: & quomodo Heniochorum regem proſequutus honore ſit. Sunt autem Heniochi Scythæ, Boſphoranis uicini. Cardimon item montẽ tranſgreſſus, Adiabenorum gentem ſubegit. Arbelam, Gangamela, Aſſyriæ oppida cæpit. Babylonem ſubegit, & urbem Cteſiphontem inuaſit. Tum mare rubrum ingreſſus, ut fines Indorum peragraret, more Alexandri Magni: quem ſæpe felicem dictitabat, quòd hanc gentem adijſſet, ſenectutem ſuam accuſans. Pòſt Arabiam petijt, & Agarenos rebellantes adortus eſt. Hæc Dion latiſsimè in eius uita proſequutus eſt. Carduena uerò, una ex quinq́ regionibus Tranſtygritanis, ut Marcellinus teſtatur. obtemperabat enim poteſtati Perſarum, ut in decimooctauo ſcribit. In decimo autem quarto, ubi Meſopotamiæ tractus enarrat circa Aſſyriam, Oſdroenem ſæpe nominat: & prope Cilicię deſcriptionem, ibi etiam paulo poſt Anthinuſiam nominat. Frequens eſt mentio Oſdroenæ, C. de fundis patrimonialibus, & paſſim alibi in Lampridio & Herodiano. Eutropius hæc loca & urbes cum populis explicat libro octauo, capite ſecundo, ubi de Traiano. Videndus eſt etiam Oroſius libro ſeptimo, capite octauo. Iornandes in Annalibus: Traianus de Dacia Scythisq́ triumphauit, Hiberosq́ & Sauromatas, Oſdroenos, Arabes, Boſphoranos, Colchos edomuit, poſtquam ad feritatem prorupiſſent. Seleuciam & Cteſiphontem, Babyloniamq́ peruaſit & tenuit. Necnon & in mari Rubro claſſem, unde Indiæ fines uaſtaret, inſtituit, ibiq́ ſuam ſtatuam dedicauit.

DE HADRIANO.

HAdrianum gloriæ Traiani certum eſt inuidiſſe, qui ei ſucceſſit in Imperio. Hic fortè propria ui deductis exercitibus, in Armeniam, Meſopotamiam & Aſſyriam conceſſit, & inter Romanos & Perſas Euphratem limitem eſſe uoluit. A

Iornandes in Annalibus ſic ſcribit: Claret Hadrianũ inuidum factis Traiani fuiſſe, quia mox ut ei ſucceſsit, ilico nulla neceſſitate exercitum ad ſe reuocans, Meſopotamiam, Aſſyriamq; & Armeniam Perſis reliquit, Euphraten flumen finem terminumq; inter Parthos Romanosq; conſtituens. Idem Eutropius libro octauo, capite tertio. Scripſit uitam illius eleganter, ſed græcè, Dion: latiſſimè Spartianus latinè. Oroſius item illius meminit lib. 7. cap. 8. Videndus eſt autem & Aurelius Sextus.

DE DUOBUS ANTONINIS.

ANtonini duo, Marcus & Verus, hic ſocer, ille gener, pariter Auguſti imperatores, orbis æquata primùm poteſtate imperium tenuerunt. Sed ex ijs Antoninus iunior, ad expeditionem Parthicam profectus eſt. Multa ingentia aduerſus Perſas geſsit feliciter. Seleuciam Aſſyriæ urbem cum quadringentis millibus hoſtium cæpit, ingenti gloria de Perſis cum ſocero triumphauit.

Iulius Capitolinus Antoninorũ uitas diligenter perſcripſit, quas diligens lector leget. Sextus item Aurelius cap. decimoſeptimo, & ſequenti. Eutropius lib. octauo, capite quarto. Sed & eodem capite ſequenti ita ſcribit: Ibellum contra Parthos geſſerunt, qui poſt uictoriam Traiani tum primum rebellauerunt. Sed Antonius Seuerus ad id profectus eſt, qui Antiochiæ & circa Armeniam agens, multa per duces ſuos & ingentia patrauit. Seleuciam Aſſyriæ urbem nobiliſsimam cum quadringentis millibus hominum cæpit, Parthicumq; triumphum reuexit: cum fratre eodemq; ſocero triumphauit. Idem, & aliquanto clarius, Oroſius libro ſeptimo, capite nono. Sed & Iornandes in ſuis Annalibus. B

DE SEPTIMIO SEVERO.

SEptimius Seuerus Apher, acerrimus Imperator, Parthos ſtrenuiſſimè uicit, Adiabenos deleuit, Arabes obtriuit, Arabiam prouinciam refecit. Huic cognomina ex uictorijs acquiſita ſunt. Nam Adiabenicus, Parthicus, & Arabicus cognominatus eſt.

Adiabena regio, quæ ad Babyloniam uergit, magna parte in plano ſita eſt, teſte Strabone in decimoſexto: nonnunquam Armenię adhæret. Vocantur autem Adiabeni & Saccopades. Vitam Septimij Seueri latiſſimè Herodianus libro ſecundo & tertio deſcripſit. & item Aelius Spartianus. Sed & Oroſius lib. ſeptimo, capite undecimo: Eutropius libro nono, capite decimo: ac Sextus Aurelius, cæteriq;. Iornandes in Annalibus, eadem penè quæ Ruffus. Sed & qua fortuna Parthos præter ſpem deuicerit, nemo pulchrius quàm Herodianus in tertio explicat.

DE ANTONINO CARACALLA.

ANtoninus cognomento Caracalla, filius Seueri Imperatoris, expeditionem in Parthos parans, in Oſdroena apud ciuitatem Edeſſam propria morte obijt, & ibidem ſepultus eſt.

Edeſſa ciuitas Meſopotamię, cuius meminit Ptol. lib. quinto, cap. 18. tabula quarta Aſiæ: quam ſacram urbem Strabo in 16. appellat. Cuius etiam meminit Stephanus, quòd inter aquarum impetus ſita, hoc nomen habeat. Hanc Hebræi Harac uocant, ad quam

A ad quam Tobias filium miſit Gabelo, ut habent literæ ſacræ. Hanc B. Thadeus Apoſtolus ad fidem Chriſti, prædicationis diuini uerbi ac miraculorum uirtute conuertit. Eadem Thomæ Apoſtoli oſsibus decorata, in qua olim Abagarus rex fuit: qui datis ad dominũ IESVM epiſtolis, fide promeruit, ſcripta Dei manu reſpõſa accipere, ut tradit Euſebius libro primo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 13. Temporibus Balduini tertij regis Hieroſolymitani, à barbaris eſt direpta. Sed quod ſcribit, eam eſſe in Oſroena, ſuperius ſcripſimus, eum tractũ eſſe haud longè à Meſopotamia. Nam & Herodianus in ſexto libro Oſroenorũ meminit, quos Alexander imperator ſecum contra Germanos duxit. Et in ſeptimo, militum Oſroenorum defectionem à Maximiano Cæſare ſcribit. Iureconſultus præterea, C. de fundis patrimonialibus, L. omnes fundi, Oſroenæ meminit: licet illic Odrozena perperam ſcriptum ſit. Et ſequẽti libro de milit. ueſte. L. prouinciæ. Cæterùm de Caracalla imperatore Herodianus lib. 4. abundè, item Spartianus, item Oroſius lib. 7. cap. 11. Eutropius lib. 8. cap. 11. Sextus Aurelius quoq;, & cæteri. Sed quod Ruffus tradit, ipſum propria morte obijſſe: Herodianus ſcribit, ipſum occiſum à Martiali, dum requiſita naturæ ſolus perageret prope Caras, ſiue (ut alij) inter Canras & Edeſſam. Adde quòd Romæ arcus nobilis ſub radicibus Capitolij, cognomina huius imperatoris & patris ſui habet: qui in memoriã patris ac filij Caracallæ (quia M. Aurelius Antoninus Pius & ipſe dictus eſt) extruebatur olim. Sunt autem inſcriptiones huiuſmodi:

IMP. CAES. SEPTIMIO M. F. SEVERO PERTINACI: AVG. P. P. PARTHICO. ARABICO. ADIABENICO. PONT. MAX. TRIB. POT. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS. ET IMP. CAES. M. AVRELIO L. F. ANTONINO. AVG. P. F. TRIB. POT. VI. COS. PROCOS. P. P. OPTIMIS FORTISSIMISQVE PRINCIPIBVS OB REMPVB. RESTITVTAM, IMPERIVMQVE POP. ROM. PROPAGATVM, INSIGNIBVS VIRTVTIBVS EORVM DOMI FORISQVE S. P. Q. R.

B Iornãdes in Annalibus ſic huius Imperatoris meminit: Antoninus cognomẽto Caracalla, filius Seueri, regnauit annis ſeptẽ. Nam ideo hoc nomẽ nactus eſt, quòd eiuſdem ueſtium genera Romæ de manibus erogans, ſibi nomen Caracalla, & ueſti Antoniana dederit. Hic enim Imperator, dum contra Perſas mouit procinctum, Oſdroenæ Edeſſa defunctus eſt.

DE ALEXANDRO IMPERATORE.

AVrelius Alexander quaſi fato quodam in exitium Perſicæ gentis natus, iuuenis admodum Romani gubernacula ſuſcepit imperij. Ipſe Perſarum regem nobiliſsimum * Axtaxaten glorioſe uicit. Hic Alexander Sacrorum ſcriniorum magiſtrum habuit Vlpianum iuriſconſultum. De Perſis ſpectabili pompa triumphauit. ** al. Darſem*

Alexandri uitam ſcripſere diligentiſsimè duo inſignes ſcriptores, qui extant integri (neq; enim nunc de Dione Græco loquendũ cenſeo) inter Græcos Herodianus, inter Latinos Aelius Lampridius. Sed Herodianus lib. 6. ſuorum temporum, tradit, Alexandrum exercitum amiſiſſe fame morboq; cõfectum, uictumq; potius quàm uictorem extitiſſe. Illic q; rex Perſarũ Artaxares dicitur, ſiue Artaxates. Lampridius autem ſcribit, Alexandrũ Imperatorẽ regem Perſarũ Artaxerxen potentiſsimũ uiciſſe, ſpecioſiſsimumq; triumphũ de eo egiſſe, quòd illic latiſsimè uidebis: quem ſequitur & Oroſius lib. 7. cap. 11. & Eutropius lib. 8. ca. 14. Et Iornãdes in Annalibus. Sed hi omnes regem Perſarũ Xerxen appellãt. Cæterùm de Vlpiano ſic Lampridius: Vlpianũ pro tutore habuit primùm repugnãte matre, deinde gratias agente, quę ſæpe à militũ ira eum obiectu purpuræ ſummæ defendit. atq; ideo ſummus fuit Imperator, quòd eius conſilijs præcipuè remp. rexit. Videnda eſt oratio Alexandri apud Lampridium, quam ad P. C. habuit, narrãs quomodo Perſas uicerit. Vbi inter cætera inquit: CXX.

.M.equitum eorum fudimus, cataphractarios (quos illi Clibanarios uocant) X. M. in A bello interemimus, eorum armis noſtros armauimus.

DE GORDIANO.

SVb Gordiano Auguſto ex iuuentutis acri fiducia rebellantes Parthi, ingentibus prælijs contuſi ſunt: isq́ue de Perſide rediens uictor, fraude Philippi, qui præfectus prætorio eius erat, occiſus eſt. Milites eius tumulum in uigeſimo miliario à Circeo caſtro, quod nunc extat, ædificauerunt, atq́ue exequias eius Romam cum magna reuerentia deduxerunt.

Tres fuerunt Gordiani: ſenior, qui Proconſulatum Aphricæ geſsit, quem milites ui impulerunt, ut imperium aſſumeret, ut tradit Herodianus in ſeptimo. Is poſtea filiũ Cæſarem fecit. Senior ſe laqueo ſuſpendit. Carthagini Gordianus iunior in exercitu occiſus eſt. Gordianus nepos cum annorũ eſſet fermè tredecim, princeps ab uniuerſis declaratus, Romanum ſuſcepit imperium: de quo hic noſter Ruffus ſcribit. Scripſit pulcherrimum libellum de his tribus Gordianis Iulius Capitolinus, qui extat, in quo de hoc noſtro Gordiano ſic inquit: Profectus eſt cõtra Perſas exercitu ingenti, & tanto auro, ut uel auxilijs uel militibus facile Perſas uinceret, &c. quæ ſequũtur. Circeum caſtrũ idem ſcribit in cõfinibus Perſidis eſſe, ubi in eius tumulo titulus ſcriptus eſſet literis Latinis, Græcis, Perſicis, Iudaicis, & Aegyptiacis. Quanquã Marcellinus lib. 23. locum illum ubi Gordiani tumulum ſe uidiſſe narrat, Zaitan appellat, id eſt, dea arbor. Videatur & Oroſius libro 7. cap. 12. Eutropius libro 9. cap. tertio, Iornandes in Annalibus.

DE VALERIANO ET GALIENO.

VAleriani infauſti principis fortunam tædet referre. Is cum Galieno ſu B ſcepit imperium. Sed hunc exercitus, Galienum Senatus imperatorẽ fecit. Ex quibus in Meſopotamia aduerſus Perſas Valerianus congreſſus, à Sapore Perſarũ rege ſuperatus eſt: & captus, in dedecore ſeruitutis conſenuit. Sub Galieno Meſopotamiam inuaſam, & Aſſyriam etiam ſibi uendicare Perſæ cœperũt, niſi (quod turpe dictu) Odenatus decurio Palmyrenus, collecta Aſſyriorum agreſtium manu, acriter reſtitiſſet: & fuſis aliquoties Perſis, non modò noſtrum limitem defendiſſet, ſed etiã ad Cteſiphontem Romani ultor imperij (quod mirum eſt dictu) penetraſſet.

Trebellius Pollio, Valeriani & Galieni, patris & filij, uitas uenuſtiſsimè ſcripſit, in quo ſingula latiſsimè uidebis, quę ſpectant ad autorem noſtrum, ubi de Odenato Palmyreno ſic ſcribit: Odenatus Palmyrenus collecto exercitu rem Romanam propè in priſtinum ſtatum redegit. Cæpit Regis theſauros, cæpit etiam quas theſauris chariores habent Parthici reges, concubinas. Quare magis reformidans Romanos duces Sapor, timore Baliſtę & Odenati in regnum ſuum ocyus ſe recepit. Videndi ſunt autem & Oroſius lib. 7. cap. 14. & ſequenti: & Eutropius lib. nono, cap. octauo, nono, & duodecimo: ac Sextus Aurelius in trigeſimoſecundo, & tertio. In litera autẽ eſt legendum, limitem, non militem, ut ferè omnes codices habent: ut eſt, limes Orientalis, limes Rhœticus, in autoribus antiquis.

DE AVRELIANO.

AVreliani imperatoris gloriæ, Zenobia Odenati uxor acceſsit. Ea enim poſt mortẽ mariti, ditione feminea Orientis tenebat imperium: quam Aurelianus, multis †clypeatorum & ſagittariorum millibus fretus, apud

† al. Clibanariorum.

A apud Emeſam, haud procul ab Antiochia, uicit, & captam Romæ triumphans ante currum duxit.

Flauius Vopiſcus Aureliani uitam in literas quàm diligentiſsimè miſit, in cuius medio hæc uerba ponuntur, quæ ad noſtrum Ruffum faciunt: Pugnatū eſt poſt hæc de ſumma rerum contra Zenobiam, & Zabam eius ſocium, apud Emeſſam magnô certamine. Cumq; Aureliani equites fatigati iam penè diſcederent, ac terga darent, ſubitò ui numinis, quod pôſtea proditum, hortante quadam diuina forma, per pedites etiam equites reſtituti ſunt. Fugata eſt Zenobia cum Zaba, & pleniſsime parta uictoria. Recepto igitur Oriētis ſtatu, Emeſſam uictor Aurelianus ingreſſus eſt, ac ad templum Heliogabali ſtatim tetendit, quaſi communi officio uota ſoluturus. De Zenobia uide Trebellium Pollionem, qui tyrannos ſimul complexus eſt. Vide & Eutropium lib. 9. cap. decimo quinto: Oroſium lib. ſeptimo, cap. 15. Cæterùm Emeſſa, à quà Emeſſeni dicuntur, urbs inſignis Phœniciæ mediterranea, circa Libanū montem. Emeſſenorum meminit Plinius lib. 5. cap. 23. Strabo in decimoſexto, Antoninus in Itinerario. Dicitur hæc & Emeſa: quanquam & Græci dicunt Emiſon. Sunt & qui neutrô genere Emiſa plurali numero ſcribāt, ut Stephanus & Euſtathius atteſtantur. Dionyſius Apher in ſua Periegeſi, Ruffo Auienô Paraphraſte, ſic meminit:

Et qua phœbæa procul incunabula lucem
Prima fouent, Emiſæ faſtigia celſa renident.
Nam diffuſa ſolo latus explicat, ac ſubit auras
Turribus in cœlum nitentibus: incola claris
Cor ſtudijs acuit, ſed & amplius imbuit ordo.
Deniq; flauicomo deuoti pectora ſoli
Vitam agitant: Libani frondoſa cacumina turgent,
B Et tamen ijs celſi certant faſtigia templi.

Corrupti libri hoc loco non Emeſam, ſed Hymas habent. Et ideo etiam deceptus Iornandes in Annalibus inquit, Aurelianus apud Hymas uicum Antiochiæ ſuperauit.

DE CARO.

CAri Imperatoris uictoria de Perſis, nimium potens ſuperno numini uiſa eſt. nam & inuidiam cœleſtis indignationis pertimuiſſe credenda eſt. Is enim ingreſſus Perſidem, & quaſi ei nullo obſtante uaſtauit. Soenem & Cteſiphontē urbes nobiliſsimas cæpit. Cum uictor totius gentis caſtra ſuper Tigridem haberet, fulminis ictu interijt.

Eadem penè uerba Eutropius lib. nono, cap. decimonono habet. Iornandes corrūptum exemplar nactus, ſic ſcribit: Hic enim omni Perſide uaſtata, nobiliſsimas eorum urbes occupauit, Cochem & Cteſiphontem. Cum ſcribendum ſit, Soenem & Cteſiphontem. Flauius Vopiſcus copioſius uitam Cari ſcribit, pluresq; ueteres recenſet, qui eius uitam in literas miſere. Oroſius lib. 7. cap. 16. idem tradit: ſed eadem menda librum ſuum occupauit, quę Iornandē explicuit. Eutropius uerò inquit: Nunciato autem tumultu Perſarum, ad orientem profectus, res contra Perſas nobiles geſsit, ipſos prælio fudit, Soenem ac Cteſiphontem urbes nobiliſsimas cępit.

DE DIOCLETIANO IMPERATORE, & Maximiano Cæſare.

SVb Diocletianô principe pompa uictorię de Perſis nota eſt. Maximiānus Cæſar prima cōgreſsione cum contra innumeram multitudinem cū paucis acriter dimicaſſet, pulſus receſsit. Hic tanta indignatione à Dio-

cletiano ſuſceptus eſt, ut ante carpentum eius per aliquot millia paſſuum A
cucurrerit purpuratus: & cum uix impetraſſet, ut reparato de limitaneis
Daciæ exercitu, euentum Martis repeteret. In Armenia maiore ipſe imperator
cum duobus equitibus explorauit hoſtes, & cum uiginti quinque millibus militum
ſuperueniens caſtris hoſtium, ſubitò innumera Perſarum agmina cõgreſſus, ad
internecionem occidit. Rex Perſarum Narſeus effugit, & uxor eius ac filię captæ
ſunt, & in maxima pudicitiæ cuſtodia reſeruatæ: pro qua admiratione Perſæ nõ
modò armis, ſed & moribus Romanos ſuperiores eſſe confeſſi ſunt. Meſopotamiam
cum Tranſtigritanis quinque regionibus reddiderunt. Pax facta eſt, & uſque ad
noſtram memoriam R.P. utilis perdurauit.

Eutropius diligenter Diocletiani res geſtas cõmemorat, lib. 9. ca. uigeſimo, & Oroſius lib. 7. cap. decimoſexto, & ſequenti. E quibus colliges, quomodo Narſeum Perſam Diocletianus ſubegerit, ipſiusque uxores, liberos ac concubinas, cum Perſica gaza abegerit, de eoque ſpecioſum triumphum Romæ egerit. Scripſit huius uitã eleganter, ſed græcè, Ioannes Monachus, quem nunc meus Angelus Coſpus Bononienſis, uir tum doctrina, tum moribus præter cæteros inſignis, Romana facit lingua loqui: quem propediem ſtudioſi ſumma cum animi hilaritate legent, & lætabuntur. Neque profectò contemnendus eſt Pomponius Lætus, qui libro ſecundo hiſtoriarum diligentiſsimè complexus eſt res geſtas Diocletiani, & ſimul Maximiani, utpote quem ſibi Cæſarem Diocletianus deputauit: & ideo promiſcua de utroque ſcribit. Eutropius poſt multa capita, de eorum ſucceſſoribus lib. decimo ponit: Nam hi duo poſt alios Cæſares adoptarũt ſibi Conſtantium & Galerium, ut omnes hiſtorici prodiderunt: de quibus & nos in noſtro Catalogo abundè ſcripſimus. Videndi tamen erunt Oroſius & Sextus Aurelius, & cæteri. Id unum obmittendum non eſt, quòd autor noſter militum meminit, qui Limitanei dicebantur antiquitùs. Atque hi appellantur, qui in Imperij liminbus excubabant aduerſus barbaros, contraque incurſum ac impetum hoſtium. Vnde de his ſcribit Aelius Lampridius in Alexandro: Sola quæ de hoſtibus capta ſunt, Limitaneis ducibus & militibus donauit, ita ut eorum eſſent, ſi hæredes eorum militarent, nec unquam ad priuatos pertinerent: dicens attentius militaturos eos, ſi etiam ſua rura defenderent. Ex quibus uerbis collige illud dictum de Limitaneis fundis, & agris Limitaneis, licet parum differant, ut Imperator docet in ultima conſtitutione, C. de fundis Limitrophis, lib. undecimo: qui ſine dubio dicti ſunt, quòd tenerentur eorum poſſeſſores, annonam inde prouenientem ad caſtra militum ducere, qui in limitibus Imperij excubabant. Erat autem & limes Orientalis, & limes Rhœticus, limes Rheni, & paſsim alij. Flauius Vopiſcus in uita Probi imperatoris: Accepit ſedecim milia tyronum, quos limitaneis militibus interſereret. Suidas hos præcipuè collocatos fuiſſe tradit in Oriẽtali limite, aduerſus Sarracenos & Perſas, cum quibus facta à Iuſtiniano pace, ueniſſe eos Conſtantinopolim: & ut rem gratam populo facerent, quicquid lucrati fuerant, clàm ſub ulnis tuliſſe. Stationarij uerò milites ſunt præſidiarij, quos Ordinarios appellamus: qui in locis hoſtium finitimis ſtationes agitare ſolent, ad rẽpentinos hoſtium incurſus intenti. Limenarchæ autem græco uocabulo, qui locis maritimis præſunt, unde traiectus eſt ad exteras nationes. Hos Ariſtoteles in fine ſexti Politicõn λιμενοφύλακας, id eſt, portuum cuſtodes appellauit. λιμὴν enim græcè, portus latinè dicitur. De his iureconſ. L. Liminarchæ. ff. de Seruis fugitiuis. Tranſtygritanę quinque regiones quia ſuperius enumeratę ſunt, ſuperfluum eſt repetere. De Narſe autem Perſarum rege, paulo inferius plura. B

De Con-

DE CONSTANTINO MAGNO.

A Conſtantinus rerum dominus, extremo uitæ ſuæ tempore expeditionem parauit in Perſas. Toto enim orbe pacatis gentibus, & recēti de Gothis uictoria glorioſior, multis in Perſas deſcēdebat agminibus. Sub cuius aduentu Babyloniæ in tantum regna trepidarūt, ut ſupplex ad eum legatio occurreret Perſarum, facturosq́ꝫ ſe imperata promitterent. Nec tamen pro aſsiduis eruptionibus, quas ſub Conſtantino Cæſare per Orientem tentauerunt, ueniam meruerunt.

Omnes hiſtorici prodiderunt, Conſtantinū in ſenio Perſis bellum indixiſſe, quòd Meſopotamiam diriperent. Eutropius libro 10. cap. 3. Bellum aduerſus Parthos moliens, qui iam Meſopotamiam fatigabant, uno & trigeſimo anno Imperij, &c. Oroſius lib. 7. cap. 19. Cumq́ꝫ bellum in Perſas moliretur, in uilla publica iuxta Nicomediam, &c. Scripſerunt multi uitam Conſtantini Magni: Euſebius Pamphili libros tres, quos citat in hiſtoria Eccleſiaſtica Ruffinus. & Tripartita hiſtoria priores tres libros de rebus Conſtantini geſtis habet. Sextus præterea Aurelius, Ioannes Monachus græcus diligentiſsimè huius uitam complexus eſt. Vertit nuper è græco in latinum autoris incerti libellum, Ioannes Capnion Sueuiæ triumuir, & trium linguarum doctiſsimus, in quo uita Conſtantini latiſsimè habetur. Pomponius item Lætus in ſecundo libro hiſtoriarum, haud negligenter eius uitam in literas miſit. Si extaret integrum Marcellini opus, proculdubio abundè res geſtæ eius forent in aperto. Raphael item Volateranus, & Antonius Sabellicus, qui cōmentaria & Enneadas ſcriptitarunt, Conſtantinum Cæſarem ſcripſerunt. Et nos in catalogo Cæſarum, ex omB nibus quædam haud indigna ſcitu excerpſimus.

DE CONSTANTIO.

Conſtantius in Perſas uario, ac magis difficili pugnauit euentu. Præter enim leues excubantiū in limite cōgreſsiones, acriore acie nouies decertatum eſt, per duces ſuos ſepties: ipſe præſens bis affuit ueris ac grauibus pugnis. Singarena, præſente Conſtantio: ac iterum Singarena Conſtantienſi quoq́ꝫ, & cum Amida capta eſt. Graue ſub eo principe Reſpub. uulnus accepit. Ter autem eſt à Perſis obſeſſa Niſibis ciuitas: ſed maiore ſuo detrimento, dum obſideret, hoſtis affectus eſt. Narſenſi autem bello, ubi Narſeus occiditur, ſuperiores diſceſsimus. Nocturna uerò in Elienſi agro prope Singaram pugna, ubi præſens Conſtantius affuit, omnium expeditionum compenſatus fuiſſet euentus, ſi locis ex nocte aduerſantibus, percitos ferocia milites ab intempeſtiuo pugnandi tempore Imperator ipſe ad loquendum reuocare potuiſſet: qui tamē inuicti uiribus, improuiſis aduerſus ſitim aquarum ſubſidijs, incumbente iam ueſpere, caſtra Perſarum aggreſsi, ruptis munitionibus occuparunt: fugatoq́ꝫ rege, cum à prælio reſpirantes prætentis luminibus repertæ inhiarent aquæ, nimbo ſagittarū obruti ſunt, cum ſtolidè ad dirigendos certius in ſe ictus lumina ipſi per noctem accenſa præberent.

Hic ille Conſtantius, Conſtantini Magni filius, ad quem ſumma imperij, poſt occiſos Conſtantē & Conſtantinū fratres, redijt: qui ſatis infeliciter res in Perſia geſsit. Et quanquā Ammianus Marcellinus à quartodecimo uſq́ꝫ ad uigeſimumprimū librum, copioſe res geſtas Conſtantij exequatur, tamē fortè in prioribus aliquid cōtinebatur,

unde hæc litera poterat caſtigari. Sed iactura temporũ, ut multa alia præclara opera, A
interierunt priores Marcellini libri. Bis enim apud Singarã pugnatũ, reſtat illud Mar-
cellini in decimoſexto: Poſt bellorũ aſsiduos caſus, & maximè apud Hileiã & Singa-
rã, ubi acerrima illa nocturna concertatione pugnatũ eſt, &c. Idem in decimo octa-
uo lib. meminit cuiuſdam oppidi, quod Conſtantiam uocat, in citeriore Euphratis
ripa, centeſimo lapide à Bebaſe uilla, unde proficiſcitur ad Samoſatam, ubi ſimili-
ter cum Perſis pugnatum eſt: & fortè hic noſter Ruffus hanc Conſtantienſem pu-
gnam appellat. Sic Narſenſe bellum, quod cum Narſe geſtum eſt. Sed nihil te-
merè aſſero, niſi hoc unum, literam hic ualde eſſe deprauatam: quanquam ſic cre-
dam eſſe legendum, ex hiſtorijs quas mox ſubiungam: Ipſe bis prȩſens affuit ue-
ris ac grauibus pugnis: Singarena, ſubintelligo ſcilicet, pugna ad Singaram geſta:
ac iterum Singarena, ſcilicet pugna. Conſtantienſi uerò, ſubaudi bello, quod uide-
licet ab eo geſtum, & tanquam ab autore ſic appellatum eſt, ſicut inferius, Narſen-
ſe Bizabda, & cum Amida capta eſt. Ac ita, donec inuenero emendatius exem-
plum, legendum & intelligendum cenſeo. Notum eſt enim, pugnam, prælium
ipſum, & bellum, tempus denominare, ſicut à Grammaticis uſurpatur. Sed pugna
quæ facta ad Amidam ciuitatem, deſcribitur libro decimo nono copioſe, adeò quòd
etiam mediocriter doctus intelligat, non eſſe amicam, ſed Amidam legendum, quæ
capta eſt. Vnde inter cætera ſic ſcribit de Sapore rege Perſarum: Rex uerò, licet ſe-
curitatem referens uultu, exultansq; ſpecie tenus urbis excidio uidebatur: profun-
do tamen animo grauiter æſtuabat, reputans, in obſidionalibus malis, ſæpe luctuo-
ſas ſe pertuliſſe iacturas, multoq; ampliores ſeipſum populos perdidiſſe, quàm è no-
ſtris cæperat uiuos, uel certè per diuerſas fuderat, pugnas, ut apud Niſibim aliquo-
ties euenit, & Singarã: pariq; modo, cum ſeptuagintatres dies Amidã multitudine
circumſediſſet, armatorum triginta millia perdidit bellatorum. Sed & libro uigeſi-
mo, iterum deſcribit pugnam ad Singaram, & quomodo Biſabda ſit capta. Dehinc B
paulo pòſt narrat, Amidam conflagratam incendio, & in cinerem redactam. Et ideo
librum uigeſimum claudens, inquit Ammianus: Venerat enim hoc, quaſi fata-
li conſtellatione ita regente diuerſos euentus, ut ipſum Conſtantium dimicantem
cum Perſis fortuna ſequeretur afflictos, unde uincere ſaltem per duces optabat. Quæ
omnia uidetur mutuaſſe Pomponius Lætus lib. ſecũdo Hiſtoriarum, cum ita ſcribit:
Conſtantius in Oriente aduerſa fortuna res geſſit. Hoſtis enim ſemper ſuperior fuit.
Anno undecimo Imperij, Perſica palma prærepta ſemel eſt temeritate militum ad
Singaram (nam octies cum hoſte congreſſus) & in hoc prælio cum uictoria pro eo
ſtaret, ad hoſtes tranſit, non ſine graui uulnere. Amiſſa eſt Singara, & Biſabda, & A-
mida. Hieronymus in additionibus Euſebij: Bellum Perſicum nocturnum apud Sin
garam, in quo haud dubiam uictoriam militum ſtoliditate perdidimus. Neque ue-
rò ullum Conſtantio ex nouem grauiſſimis prælijs contra Perſas grauius fuit. nam
ut alia obmittam, Niſibis obſeſſa, Bizabda & Amida captæ ſunt. Eutropius lib. deci-
mo, capite quarto: Diuerſa Conſtantij fortuna fuit. à Perſis enim multa & gra-
uia perpeſſus, ſæpe captis oppidis, obſeſsis urbibus, cæſis exercitibus, nullumq;
ei contra Saporem regem Perſarum proſperum bellum fuit, niſi quòd apud Singa-
ram haud dubiam uictoriam ferocia militum amiſit: qui pugnam ſtudioſè & ſtolidè
contra rationem belli, die iam præcipiti popoſcerunt. Oroſius lib. ſeptimo, capite de-
cimo nono: Conſtantius aduerſus Perſas & Saporem, qui Meſopotamiam uaſtaue-
rat, nouem prælijs parum proſperè decertauit: Seditione nouiſſimè atque intempe-
rantia militum nocte adoriri pugnam coactus, paratam penè uictoriam, inſuper ui-
ctus amiſit. Perperam in Oroſio impreſſum eſt Conſtans, pro Conſtantio. Caſſio-
dorus in hiſtoria Tripartita lib. quarto, cap. trigeſimo quinto: Poſt mortem Con-
ſtantini iunioris Perſicum contra Romanos motum eſt bellum, In quo Conſtan-
tius proficere non ualebat. Nam dum nocte prælium circa fines Romanorum & Per
ſarum fuiſſet, ualidiores tunc Perſæ ad breue tempus inuenti ſunt. Cæterùm de Ni-
ſibi obſeſſa, præter Marcellinum, uide etiam Tripartitam hiſtoriã lib. quinto, cap. qua

drageſi-

A dragesimo quinto. De Narſe, & familia regum Perſarum, nemo uberius ſcribit quàm Agathius, lib. quarto de Bello Gothorum. Sed quantum ſatis propoſito, Narſes plures habuit de more Perſico uxores. ex illuſtribus uerò ſuſcepit Adarnaſſem, Ormiſdam, & Narſen: ex humilis generis uxore, uerùm ſupra cæteras famoſa, genuit Saporem. Adarnaſſes ei ſucceſſurus erat: ſed ob ſæuitiam coronam non eſt aſſequutus, quæ cõmuni conſenſu ceſsit Sapori, qui illum occidit, & Narſen fratrem excæcauit, ac Ormiſdam in uincula coniecit. ſed inde liberatus, ad caſtra Romanorum fugit: & à Conſtantio ſuſceptus, ſecum in urbem peruenit, ut inferius latè patebit in Cæſaribus noſtris. Ex quibus omnibus res ipſa quidem liquet, ſed uerba deprauata confundunt lectorem. Fateor ingenuè, uerba illa non poſſe me emendare, licet diligentiſsimè euoluerim Marcellini libros. Sed cum & illi ſint corrupti, & plerisq; locis paginæ tranſpoſitæ, qui emendatiora inuenerint poſt me exemplaria, non grauẽtur meum laborem interpretari, & ſtudioſis conſulere.

DE IULIANO.

IVliano, in externos hoſtes expertæ felicitatis Principi, aduerſus Perſas modus defuit. Is cum ingenti apparatu, utpote totius orbis regnator, infeſta in Perſas ſigna commouit. Inſtructam cõmeatibus claſſem per Euphratem inuexit: Strenuus ingreſſus: multa Perſarum oppida & caſtella aut ſuſcepit dedita, aut manu cæpit. Cum contra Cteſiphontem in Tigridis & Euphratis ripa, iam mixtim caſtra haberet, ludosq; campeſtres, ut hoſti ſollicitudinem demeret, per diem agitaſſet, noctis in medio impoſitos nauibus milites, in ulteriorem ripam Parthis trãſuexit: qui per ardua
B nitentes, quà difficilis etiam per diem & nullo prohibente fuiſſet aſcenſus, Perſas ſubitò terrore miſcuerunt: uerſis agminibus totius gentis, apertis è Cteſiphonte portis uictor miles intraſſet, niſi maior prædarum occaſio fuiſſet, quàm cura uictoriæ. Tantam adeptus gloriam, cum à militibus de reditu admoneretur, intentioni ſuę magis credidit: & exuſtis nauibus, cum à transfuga, qui ſe ad fallendum obiecerat, inductus, ut in Madeniã uiæ compendia ſectaretur, dextrum iter aduerſa Tigridis ripa, nudato militum latere iter relegens, dum incautius per agmen errat, excito puluere ereptus è ſuorum conſpectu, ab hoſtium obuio equite conto per ilia ictus, inguinum tenus uulneratus eſt. Inter effuſionem nimĳ ſanguinis, cum ſuorum ordinem, licet ſaucius inſtauraſſet, cunctantem animam multo ſermone ſuos alloquutus efflauit.

Hic eſt ille Iulianus imperator, apoſtata, ſeu præuaricator cognomento dictus, qui religione Chriſtiana initiatus, poſtea defecit, à Libanio præceptore ſeductus. cuius uitam Ammianus Marcellinus, ſimul cum Conſtantĳ uita, à quo fuit Cæſar declaratus, in libris ſeptem, uidelicet à decimoquinto usq; ad uigeſimumprimum, promiſcuè deſcribit. Sed poſterioribus quatuor usq; ad uigeſimum quintum, latiſsimè de eius morte & clade diſſerit: è quibus libris pulcherrimè & miro quodam compendio, Pomponius Lætus uitã illius mutuauit. Copioſiſsimè item res eius geſtæ cõtinentur in hiſtoria Tripartita lib. 6. ubi bellum Cteſiphontis à quadrageſimoquarto cap. usq; ad quadrageſimumoctauum continetur. Eutropius item, qui ſe huic expeditioni interfuiſſe cõmemorat, lib. 10. cap. 7. Iulianum deſcribit. & Oroſius lib. 7. cap. 9. Sextus præterea Aurelius, rubrica quinquageſima prima: Iornandes in Annalibus. Sed ante omnia non erit negligendus Ioannes Monachus Græcus, qui eius uitam diligentiſsimè eſt complexus. Illud non eſt obmittendum, in omnibus penè exemplaribus lite

bus literam eſſe ualde corruptam, ſed nos ita multo labore correximus: & non E- A
minandonam, quæ uox nihili eſt: ſed, ut in Madeniam, &c. fore legendum. Supe-
rius autem ſcripſimus, Madeniam appellari Antiochiam, quæ Mygdonia quoq; an-
tiquitùs dicebatur. Sed Iulianum fuiſſe doctiſſimum, præter Marcellinum, etiam atte
ſtãtur eius ſcripta, quæ durant. Sed à fide Christiana multum abhorruit, pluresq; mar
tyres ſub eo coronam cœleſtem commeruerunt.

DE IOVIANO.

IOuianus prælij ſuperiorem, ſed confuſum ſubita morte Imperatoris amiſſi, ſuſcepit exercitum. Cum commeatus deficerent, & uia in reditu prolixior immineret, & Perſæ crebris excurſibus, nũc à fronte, nunc à ter go, mediorum quoq; latera incurſantes, inter agmina morarẽtur, conſum ptis aliquot diebus, tanta reuerentia Romani nominis fuit, ut à Perſis de pace primus ſermo haberetur, ac confectus inedia exercitus ſineretur, conditionibus (quod nunquam antea accidit) diſpendioſis Romanæ R. P. impoſitis, ut Niſibis & pars Meſopotamiæ traderentur: quibus cupi- dior regni quàm gloriæ Iouianus, imperio rudis adquieuit.

Iouiani uitam, etſi alij complures, Ioannes tamen Monachus eleganter & pul-
chrè, ſed græcè cõſcripſit. Breuiter Oroſius lib. ſeptimo, cap. decimo nono. Latius au-
tem Ammianus Marcellinus libro uigeſimo quinto, qui fœdus illud latiſſimè deſcri-
bit, quod ictum eſt à Iouiano cum rege Perſarum Sapore, ad annos triginta: ut ſcilicet
quinq; regiones Tranſtigritanæ à Sargamena, Mozena, Zabdictua, Riumena, &
Carduenna, de quibus ſuperius etiam ſcripſi, redderentur, cum caſtellis quindecim,
Niſibi & Singara urbibus, & caſtra Maurorum munimentum perquãoptimum cum B
parte Meſopotamiæ, &c. Imitatus eſt hunc Marcellinum Pomponius Lætus lib. ſe-
cundo hiſtoriarum ingenioſiſsimè. Hiſtoria autem Tripartita lib. ſeptimo eius uitam
ac res geſtas copioſe exequitur. Et Ruffinus in Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſupplemento,
lib. undecimo, primo capite. Huius Iouiani meminit Iornandes in Annalibus: Ioui-
anum Primicerium domeſticorum poſt Iulianum defunctum in regnum aſcitum tra-
dit, ac neceſsitate rerum compulſum, Niſibim & magnam partem Meſopotamiæ tra
didiſſe. Vt autem intelligas etiam quale hoc fuerit officium apud ueteres, ſcito Pri-
micerium notarium principis dictum, & honore inter notarios primum: ſicut & ſe-
quens dicitur ſecundicerius. à ceratis enim tabulis, in quibus antiqui ſcribebant, no-
men ſortiti ſunt. Vegetius lib. ſecundo: Primicerius (inquit) in officio Præfectorum
prætorio ad honeſtum quæſtuoſumq; militiæ peruenit finem. Sed non ſolum primus
notariorũ, ſed etiã aliarũ dignitatũ primus, Primicerius appellatur: ut Marcellinus,
Euſebius, & alij atteſtantur. Eius officij dignitatem oſtendit Caſsiodorus lib. ſexto
Epiſtolarum. Rubrica eſt in Codice, de Primicerio, quã peruerſe exponit Accurſius.
Meminit etiam huius hiſtoriæ Agathius libro quarto, in hæc uerba: Niſibis ciuitas,
quæ Romanorum fuit, in Perſarum ditionem peruenit, Iouiano Imperatore hanc
prodente. Is namque in ipſis mediterraneis Perſarum locis eorundem ditionis & iu-
ris, Iuliano repente deperdito, per milites exercitusq; & cæteram multitudinem Im-
perator mox declaratur. Et quoniam nuper ſibi delatum Imperium fuerat, perturba-
tis (uti par erat) iam rebus, & in hoſtili præcipuè, haudquaquam in præſentia poterat
lentius, ut decuiſſet, res ipſas diſponere: præſertim ut inde abſcedere cupidus, ne in
aliena moram diutius traheret, & ad ſua quamprimum rediret: ignominioſe & turpi-
ter cum Perſis paciſcitur, cõuentionesq; facit, quibus uel ad id temporis iacturam
non mediocrem Romana R. P. patitur. Et nouis quibuſdam terminis Romanum re
traxit imperiũ: idq; cum porrectius eſſet, & ultrà fuiſſet antea propagatũ, ſtolidè inter
cidit. Eutropius libro decimo, capite ultimo, Iouianum deſcribens, ſic huius fœderis
meminit: Perturbatis iam rebus, exercituq; inopia laborãte, uno à Perſis alteroq; præ

lio

A llo uictus: pacem cum Sapore, neceſſariam quidem, ſed ignobilem fecit. Mutatis finibus, ac nonnulla imperij Romani parte tradita, quod ante eum annis trecentis & † duobuſdeuiginti ferè (ſic enim eſt legendum ex uetuſto codice, non triginta) ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam accidit: quin etiam legiones noſtræ ita, ut apud Caudium per Pontium Theleſinum, & in Hiſpania apud Numantiam, & in Numidia ſub iugum miſſæ ſunt, ut nihil tamen finium traderetur. Ea pacis conditio non reprehendenda foret penitus, ſi fœderis neceſsitatē tum, cum integrum fuit, mutare uoluiſſet. Sicut à Romanis, omnibus his bellis, quæ iam memoraui, factum eſt. Nam Samnitibus, & Numantinis, & Numidis, confeſtim bella illata ſunt, neq; pax rata fuit. Sed dum æmulum imperij ueretur, intra Orientem reſidens, gloriæ parum conſuluit. Pauloq; poſt opus ſuum Eutropius cōcludens, penè eadem uerba cum noſtro autore tradit, utpote qui coætanei fuerunt. Quia autem ad inclytos principes, uenerandosq; peruentum eſt, interim operi modum dabimus. Nam reliqua ſtylo maiore adijcienda ſunt, quæ non tam prætermittimus, quàm ad maiorem ſcribendi diligentiam reſeruamus. Noſter autem Ruffus ſic concludit.

† *al. uiginti duobus.*

PERORATIO.

QVàm magno deinceps ore poſſum, tua, Princeps inuicte, facta, inclyta cum ſint, perſonabo: quibus me, licet imparem, dicendi niſu, & æuo grauior parabo. Maneat modò conceſſa Dei nutu, & amico, cui te credidiſſe creditus es, numine indulta felicitas, ut de hac gente, ſicut de Gothis, etiam de Babylonijs, tibi palma pacis accedat, glorioſiſsime Princeps Valentiniane Auguſte.

B Epilogus eſt autoris noſtri, quo pollicetur, Valentiniani principis res geſtas eminentiore ſtilo ſeſe ſcripturum: quem eleganter Ioannes Monachus deſcripſit, & Marcellinu, libro uigeſimoſexto, ubi de Gothorū irruptione multa. Videndi tamen ſunt & alij, Oroſiu, Diaconus, & Lætus. neq; negligēda eſt hiſtoria Tripartita, è quibus quod uolueris diſces. Cæterùm quæ poſt hunc ſequuta ſunt, inferius in Caſsiodoro, & Cæſarū catalogo diſces. Nunc huic autori finem imponimus: ſatis enim ſit hæc annotaſſe. Plura qui ſcire uolet, nullam conqueretur penuriam in præſenti felicitate temporum, ubi & Græca & Latina exemplaria paſsim inueniuntur paruo ære, & minimo labore, ſi modò adſit diſcēdi cupiditas. Quæ uerò geſſerint poſteri principes cum Perſis, qui ſciret uolet, adeat Procopium, abundè ſcribentem de bello Perſico.

SEXTI RUFFI, ET IN EUNDEM
Ioan. Cuſpiniani Scholiorum
FINIS.

Vita

VITA CASSIODORI, PER Cuſpinianum collecta.

SOLENT interpretes omneis ab initijs librorum, uitam recenſere autoris A
illius quem ſuſceperint interpretandum. Quem quidem morem cur nō
obſeruarem ego quoq;, plane ignorabam. Idcirco quæ de Caſſiodoro paſ-
ſim apud receptos autores comperi, breuiter ſubſcribam, ſine uerborum
contemnenda pompa. Caſſiodorus itaq; Rauennas, temporibus Impe-
ratoris claruit Anaſtaſij, uſq; ad Iuſtinum ſeniorem, quòd ex Coſſ. in-
ferius clareſcet: Theoderici regis Gothorum & Italiæ archigrammateus, quem noſtri Can-
cellarium dicunt: uir equidem, ut tum tempora ferebant, admodum eruditus, & ingenio
ſingulari. Unde ob eius doctrinam præceptor Theoderico primùm datus, à quo per omneis
dignitatis gradus ſubleuatus eſt. Senator factus, uir clariſſimus & illuſtris, meruit tum ſa-
cri Palatij eſſe Quæſtor, tum Conſul ordinarius, tum Magiſter officiorum, ac Patricius Ro
manus, quæ ſuprema erat dignitas. Illud autem ei obtigit, quòd innumeris uirtutibus adeò
claruit, cùm primum Siciliam inſulam probè adminiſtraſſet, Lucaniamq; ac Brutios diu
rexiſſet: ob quæ benemerita Theodericus rex Patriciatus dignitatē ei contulit, cū iam totius
Italiæ præfecturam geſſiſſet, Comesq; priuatarum ac ſacrarum largitionum fuiſſet. In quibus
omnibus ſummam continentiam ac æquitatem ſeruauit, ut omnium ſuffragio ſummis laudi
bus extolleretur, ac paſſim deamaretur, priuſquàm ad Palatium Theoderci cōſcenderet. à B
quo mox Præfectus prætorio eſt creatus: in quo quidem magiſtratu militibus erat ueren-
dus, prouincialibus mitis, dandi auidus, accipiendi faſtidioſus, deteſtator criminis, ama-
tor æquitatis: ut Theodericus rex Senatui Romano ſcribens, literis ſuis atteſtatur. Fue-
runt autem continua ſerie tres illuſtres uiri, Caſſiodori auus, pater, & filius: qui & uale-
tudine membrorum, & corporum proceritate præſtabant cæteris mortalibus. Pater no-
ſtri Caſſiodori, ſub Valentiniano Tribunus militum, ob egregias ſuas uirtutes factus eſt Prin
cipis Notarius: dehinc Patricius, & ob ſingularem prudentiam omnibus arduis adhibitus
conſilijs. tandem miſſus legatus ad Attilam Hunnorum regem, pacem deſperatam repor-
tauit: ob quæ merita Vir illuſtris creatus, & cenſibus auctus, ad Brutios conceſſit, ubi in
ſummo otio ac tranquillitate conſenuit ac quieuit. Auus autem Caſſiodori, uir æquè illu-
ſtris, Brutios ac Siciliam inſulam ab incurſione Vandalorum defendit: qua re tantum
effecit, ut in ijs prouincijs primatum haberet, Iudicis officium ageret, & uniuerſæ nobilita-
ti præeſſet, quorum animos ad ſeſe trahebat. Erant autem Caſſiodori omnes Impe-
ratoribus Orientis ob ſua merita quàm gratiſſimi, ac perchari. Unde & conſanguineus il-
lorum Heliodorus, Præfecturam urbis decem octo annis continuis geſſit. Sic in utroque or-
be æquè meriti, æquè honorati Caſſiodori, antiqua proles, & decora nobilitas. Quantum
autem amabatur à Theoderico, uel in tertio libro Variarum cuique patet. Cum itaque per
omnes dignitates nullo faſtu tranſijſſet, clariſſimorumq; uirorum, Conſulum & Sena-
torum fortunas conſpexiſſet: Gothorum enim tum ſæuiebat crudelitas in nonnullos
innocentes & candidos uiros, & fortuna imperio Romano dominabatur: quocirca al-
tius cogitationes ſuas in Deum optimum maximum collocans, abiectis dignitatibus ſecula-
ribus, Deo ſe deuouit: factusq; monachus, & Abbas cœnobij Rauennatis, diuinis ſe ſcriptu

ris

A *ris totum & contemplationi dedidit, uitamq; felicem ad annos nonaginta amplius tradu-
xit. In quibus multa ſcripſit, ut literas ſacras illuſtraret: in primis in Pſalmos, commenta-
rios non contemnendos: De ratione animæ: De Charitate Dei & proximi, ac uera amici-
tia: in Cantica Canticorum: Complexiones in Apocalypſim: in Epiſtolas Canonicas: in A-
ctus Apoſtolorum, Memoriale ſcripturarum: Librum introductorium in Diuinarum
ſcripturarum ſeriem, quo iuniores adhortatur ad ſacras literas capeſſendas: & librum alte
rum, in noticiam compendioſam ſecularium literarum introductorium. Uir equidem in-
genio ſingulari ac rotundo, utpote qui multa ſub Theoderico rege Gothorum expertus erat.
Nam & alia pleraque ſcripſit, in Hiſtorijs ſcilicet & Grammaticis: Duodecim uidelicet li-
bros de origine actibusq; Gothorum, ut ipſe fatetur in proœmio libri Epiſtolarum, quos ex-
cerpſit Iornandes, qui eum per excellentiam Senatorem appellat: item hiſtoriam quam So
zomenus, Socrates & Theodericus græcè ſcripſerunt, & Epiphanius latinitate donauit,
in bonam redegit ſeriem: & publicauit eam quæ uulgo Tripartita nuncupatur. Fecit & ple
roſque alios libros transferri, quemadmodum in Introductorio libro fatetur: inter quos e-
tiam numerantur uiginti libri Antiquitatum Ioſephi, qui opera & ſtudio Caſsiodori, in
latinum uerſi ſunt, præter hanc translationem Ruffini, quam hodie in manibus habemus:*

*Epiſtolarum quoque libros duodecim, quos Uariarum inſcribit: in quibus ea quæ ſub
Theoderico & Atalarico regibus, & Amalaſunta regina, in Republica geſta ſunt, conti-
nentur. Ultimi autem duo libri, quos ipſe Caſsiodorus in Præfectura ſua tanquam
Præpoſitus ac Senator, ad Senatum, Epiſcopos, Cancellarios, Iudices, Comites ſcribit, ſuo-*
B *rum temporum res geſtas æquè complectuntur: quibus apparet, quanta in eo fuerit integri-
tas, iuſticia, prudentia, & quanta diligentia Rempublicā curarit. Sed & multa alia, de qui-
bus cæteri, ſed ſine autore, loquuntur, ſcripſit. Præſens quoque opuſculum, quod quidam
Chronica, quidam Catalogum Conſulum inſcribunt, ad Coſs. Eutarichium & Iuſtinum
conſcripſit: in quo ſeriem Conſulum recenſet, & ſi quid inſigne interim acciderit, annotat.*

*Uerùm nō dubito multos affuturos, qui hæc exibilabūt: quaſi Caſsiodori opera barbaris,
non autem doctis ſint relegenda. Quibus ut paucis reſpondeam, uelim mihi dicant, quomo-
do utendum ſit ſermone? Nunquid reſpondebit Quintilianus? ueluti numiſmate, cui publi-
ca forma eſt. At hodie nullus eſt mercator, qui modò quæſtui ſtudeat, qui ullum aſpernabi-
tur nummum, ſiue aureus ſiue argenteus fuerit, ſiue etiam æreus: in ſuo certè ualore quem-
que accipiet, modò aliquid inde lucretur. Et cur nos tam diuerſis utimur ciborum obſonijs?
nonnunquam olera præferimus auiculis & delicatioribus cibis, quòd oporteat interdum
ſtercorare agrum. Miror itaq;, quare quidam tam delicati ſint ſtomachi, ut planè om-
neis literas librosq; deteſtentur, niſi ſint ſumma elegantia conſcripti: quaſi non debeant le-
gi ea quæ aut ſimplici edita ſunt ſtilo, ſine phaleris, ſine uerborum lenocinio: aut ſolam ueri-
tatem nudè ac ſimpliciter, ſine pingui uerborum copia complectuntur. Apud nonnullas e-
nim gentes ornatus is erat, qui barbaries pleriſq; dicitur. Et ueluti apud Romanos, Ennij,
Pacuuij, ac antiquiſsimorum latinorum loquendi modus diſplicuit poſteris: ſic apud Go-
thos, & eos qui breuitati ſtudebant, ingens uerborum copia uidebatur fugienda, ſatis cre-
dentes rem ſimpliciter eloqui. Non ſunt igitur etiam humiliores characteres contemnen-
di, cum ſæpenumero in illis recondita multa lateant: & plerumq; qui tam ſolliciti ſunt in e-
xornanda oratione, ueritatem amittant. Ego itaq; (ut ille dixit) Nullum librum credo
eſſe tam malum, quin boni aliquid nobis afferat. Arbitrorq;, cum nobis tempus ſupereſt,*

quoſcunq;

quoſcunq; legendos: cum omnium conatus fuerit, prodeſſe. Licet, ut in cibis, aliqui ſunt degu- A
ſtandi, aliqui edendi, aliqui uorandi. Iudico igitur malo ingenio imbutos, qui hunc dete-
ſtantur, ut barbarum: hunc ut Aphricano charactere, ut Gothico utentem, hunc ut mi-
nus elegantem: cum etiam doctiſsimi quiq;, & ſimul eloquentiſsimi, ſuos maſtigas habue-
rint. Sic nemo terrebitur à ſcribendi onere. & ideo haud inconcinnè dixit Flaccus:

Scribimus indocti doctiq; poemata paſsim.

Cæterùm ut dignitates noſtri autoris innoteſcant, & ſimul titulus operis intelligatur:
primùm fuit dictus uir Clariſsimus & Illuſtris. Apud recentiores enim Iureconſultos qua-
tuor inuenio dignitatum ſpecies, è quibus quidam ſunt Illuſtres, ut Conſules, Præfecti præto-
rio: alij Superilluſtres, ut Patricij et Senatores: quidā Spectabiles, ut Præfecti urbis, Præto-
res, Conſules: quarti Clariſsimi, ut Præſides prouinciarum. Ita recentiores tractant dignita-
tum ordines. Quod mihi certè uidetur alienum à ueritate: quum neq; ſatis legiti-
ma dictio ſit Superilluſtris, neq; in dignitatum ordine Superilluſtres apud receptos au-
tores reperiantur: præſertim cum Caſsiodorus in libris Epiſtolarum, nullam unquam
faciat Superilluſtrium mentionem, quamuis abunde de omnibus tractet magiſtra-
tibus & dignitatum ordinibus. Tradit enim, digniſsimos eſſe illuſtres, dehinc ſpectabiles.
Spectabilitas enim, inquit in ſexto lib. Uariarum, clara, & conſiſtorio noſtro digniſsima, in-
ter illuſtres ingreditur, inter proceres aduocatur. & alibi. Quis, inquit, hic uicinus eſt ho-
nor non illuſtribus, dū alter medius non habetur, delectet te illos imitari, quos proximitate
contingis. Ob id etiam Auſonius in Moſella, Præfectos ſpectabiles, ab illuſtrium dignitate
ſeparat, cum inquit: B

Quiq; ſuas rexere urbes, purumq; tribunal
Sanguine, & innocuas illuſtrauere ſecures,
Præfecturarum titulo tenuere ſecundo.

Cæterùm ſi diligenter Iuſtiniani codicem inſpexerimus, inueniemus neq; illam ſeriem di-
gnitatum, ut neoterici tradunt, uſquequaque ueram. Cum enim ultimum dignitatis gra-
dum ponant Clariſsimos, Iuſtinianus lib. XII. poſt hos ponit Perfectiſsimos, de perfectiſsima-
tus dignitate, L. unica codicillis. Adhac quamuis Leguleij ſingulos magiſtratus ſub
aliquo harum dignitatum gradu collocent, tamē ſi Caſsiodori epiſtolas, & antiquas inſpe-
xerimus hiſtorias, apertiſsimè inueniemus, Imperatores, cum alicui magiſtratus contu-
liſſent, titulos addidiſſe dignitatum, quibus frui poſſent. Hinc Præfectus urbis aliquando il-
luſtris, quandoq; ſpectabilis dictus. Et Præſides non ſemper clariſsimi, ſed nonnunquam per-
fectiſsimi dicti ſunt: ut in cæteris honoribus ſemper uariati ſunt tituli. Unde Marcellinus
lib. XXI. de Conſtantio principe ſcribens: Nec ſub eo (inquit) Dux quiſpiam cum clariſsi-
matu prouectus eſt, qui aliàs perfectiſsimi dicebantur. Unde maximè liquet, has acceſsio-
nes non fuiſſe officij, ſed principis largitione, ſecundum merita, id eſt anteactos honores, hos
dignitatum titulos collatos. Uerùm apud ueteres non omnes Præſides erant clariſsimi, aut
perfectiſsimi, ſed tantum hi qui Prouincijs nobilioribus præerant: ut Præſes Hiſpaniæ Tar-
raconenſis, Præſes Norici, Præſes Galliæ, ut ex antiquis inſcriptionibus ſtudioſiſsimo cui-
que patet. In Hiſpania Tarracone hæc inſcriptio in marmore legitur: PIISS. FORTISS.
FOELICISS. CONSTANTINO: MAX. VICT. SEMPER AVG. BA-
DIVS MACRINVS V. P. P. P. HIS. TAR. id eſt, Macrinus uir perfectiſsi-
mus, Præſes Prouinciæ Hiſpaniæ Tarraconenſis. Similis legitur inſcriptio: D. N. CON-

STANTI

A STANTINO CLEMENTISS. ATQVE VICT. AVG. MARTINIANVS V. P. P. P. NORICI. *Item Mediolani in diui Ambroſij cœnobio:* ATILIVS CRESCENS V. P. EX TABVLARIO PALATI. *Hæ notulæ Virum Perfectiſſimum ſignificant. Hinc etiā Eumenius in Panegyrico quodā de reparandis ſcholis, coram Præſide Galliæ habito, ſemper illum uirum Perfectiſſimum nominat: qui titulus ijs duabus notulis,* V. P. *id eſt, uir perfectiſſime, & illic, & in inſcriptionibus denotatur: ſicut* V. C. *notat uirum clariſſimum, qualis hic noſter fuit Caſſiodorus. Unde Tarracone illud etiam eulogium legitur:* M. AVRELIVS VALENTINIANVS V. C. P. P. HISP. CITER LEG. AVGG. *Et Romæ in foro Traiani, ſub ſtatua Claudiani ita legitur:* CL. CLAVDIO V. C. TRIB. ET NOTARIO. *Unde & Apuleius in oratione quam habuit coram Claudio Maximo Proconſule, appellat eum uirum clariſſimum: ut appareat, non ſemper Spectabiles fuiſſe Conſules, ſed aliquos quandoque Clariſſimos. quemadmodum Iulius Maternus in proœmio ſui operis, Mauortium Conſulem Clariſſimum uocat. quamuis Conſules ac Præfectos prætorio, Illuſtres: Patricios ac Senatores, Superilluſtres: Præfectum urbis, Prætorem, Proconſulem, Spectabilem: Præſidem uerò Prouinciæ, Clariſſimum appellant noſtri hodie Iuriſperiti. Sed plerunque falluntur. apud ueteres enim ſuos habebant titulos magiſtratus omnes. Et ideo noſter Caſſiodorus in libris Variarum, duos libros, ſextum ſcilicet & ſeptimum, de formulis omnium magiſtratuum ſcripſit: qui quidem duo libri, melius explanabunt omnes dignitatis gradus*
B *ac magiſtratus Iureconſulti, in duodecimo Codicis, quàm Accurſius delirus gloſſematis. Vide igitur libro ſexto formulam Illuſtratus, libro ſeptimo formulam Clariſſimatus: & omnino ij duo libri Caſſiodori ſtudioſiſſimo cuiq; Iureconſulto ſunt relegendi. Licet Andreas Alciatus, uir magnæ eruditionis, haud protritè hac de re conſcripſerit. Et Pyrrhus Aurelianenſis in tres poſteriores Codicis libros, diligenter quædam docta repetiuit. Fuit autem Caſſiodorus Patricius, quæ ſumma fuit dignitas. Patricij autem non eo modo ſunt accipiendi, ſicut apud ueteres. teſte enim Liuio in primo, Patricij apud Romanos dicebantur Senatorij ordinis uiri, quiq; ab ijs progeniti erant. In decimo uerò libro, Patricios dictos ſcribit, qui patrem ciere, auumq; poſſent: id eſt, nihil ultra quàm ingenuos. Nec enim omnes Senatores erant Patricij, quod & Tacitus Cornelius teſtatur. Apud poſteros autem, & tempore Græcorum Imperatorum, omnino maior erat dignitas, quæ non ex ſucceſſione uenerat, ſed à principe concedebatur. Sidonius Apollinaris Ecdıtio: Honor Patriciatus accedit celerrimè, ſi cogites eius ætatem: ſi merita, tardiſſimè. Sic Carolus Magnus Patricius factus eſt antè, quàm Imperator Romanorum, ab Adriano: ut habetur* LXIII *diſtinctione, c. Adrianus, ubi Patricius exponitur, quaſi pater Papæ in temporalibus: quia Patricij olim, ut patres filijs, Reip. prouidebant. Sic Henricus quartus dictus fuit Patricius. Sed reuera nomen excellentis tum dignitatis fuit. Licet plura de hoc ſcribat Nicolaus Cuſa libro triceſimo, de Concordantia catholica, cap. triceſimo: & Lupoldus de Translatione Imperij. Sic & noſter Caſſiodorus fuit Patricius. Unde ipſe libro ſexageſimo Epiſtolarum, formulam Patriciatus oſtendit, & qualis ea fuerit dignitas, & quomodo à principe Patricij honorabantur. ſed & de ijs Imperator Iuſtinianus lib. duodecimo Codicis, de Conſulibus, L. Sancimus uiros excelſos Patricios, &c. & item L. Nemini ad ſublimem Patriciatus honorem, qui cæteris omnibus anteponitur, aſcendere liceat, niſi prius aut Conſulatus honore po-*

tiatur, aut Præfectur a Prætorio, uel Illyrici, uel urbis adminiſtratione, aut Magiſtri mili- A
tum, aut magiſtratu, aut Officiorum in actu indulto poſitus, geſſiſſe noſcatur. Suidas Pa-
tricios eſſe tradit communes Reipub,. patres, qui in ſuprema dignitate ſenatorij conſilij eſſe
cenſentur. Meminit huius & Procopius lib. tertio: Interea Patricios uiros cum ſeptuagin-
ta milibus, qui ad ſe paulo antè conuenerant, in Siciliam miſit. De his Patricijs loquitur
Iureconſultus, C. de Patricijs. Accurſius in Inſtitutis, quibus mod. iuspat. pot. ſoluitur,
hanc dignitatem cum uetere confundit. Erat etiam Caſſiodorus Quæſtor. Sed neq; illa
dignitas fuit hac tempeſtate, ut apud ueteres, quæ ab inquirenda publica pecunia dicta eſt
olim: de qua inferius: quo tempore reperta latiſſimè ſcribemus, non tam ex hiſtoricorum
quàm Iureconſulti autoritate. Poſtquam autem Imperium Romanum immutatum eſt,
alia fuit dignitas Quæſtura: quam Caſſiodorus definit eſſe gloriam literarum, ciuilitatis tem
plum, genitricem omnium dignitatum, continentiæ domicilium, uirtutum omnium ſedem.
Quippe Quæſtor ſacri Palatij nuncupabatur, qui ſuo ore cogitationes Principis enunciabat,
qui à latere Principis nunquam diſcedebat: & qui ueluti theſaurus erat publicæ famæ, &
legum armarium, ac Principis paratum ſemper ſubſidium. Huius Quæſturæ formulam ac
officium latiſſimè deſcribit Caſſiod. lib. ſexto Uariarum. Et de tali Quæſtore loquitur Impe
rator, C. de Quæſtoribus & Magiſtris officiorum, lib. XII. Fuit præterea Magiſter
officiorum, quæ excellens admodum erat dignitas. Siquidem Magiſter officiorum diſci-
plinam Palatij adminiſtrauit, inſolentium mores repreſſit, confuſa in ordinem redegit, Se-
natores ac Legatos Principis conſpectui præſentauit: & illis modum alloquēdi Principem
dedit, ne metu deijcerentur: cauſarumq; auditor fuit. Ueredorum quoque curam habuit, B
ut ſi neceſſitas ingrueret, celeritate poſſet Orincipis mandata exequi. Ut autem intelli-
gas quid ſit ueredum, curriculi genus eſt, quibus præſunt ueredarij. hinc Parauer edorum
munus, de quo Imperator lib. x. C. de excuſatione munerum. Unde Caſſiod. Hiſtoriarum
lib. XIII. Inuenit Theodoſius quendam uirum omni habitu corporis fortiſſimum, qui tan-
ta uelocitate ueredos agebat, ut tribus diebus perueniret ad terminos Romanorum atque
Perſarum, & rurſus totidem remearet ad Conſtantinopolim. Is enim Romani imperij ter-
minos uelociter tranſibat, &c. Ceterùm formulam Magiſteriæ dignitatis, & officij il-
lius, pulchrè latiſſimeq; explicat Caſſiod. li. VI. Uariarum. De ijs Magiſtris officiorum lo-
quitur Imperator, C. lib. XII. de Quæſtoribus & officiorum Magiſtris. Geſſit autem
Caſſiodorus & Præfecturam urbanam, quæ magna fuit dignitas, quæ de Senatoribus quo-
que iudicabat. Sed & Præpoſitus fuit cubiculi. Qui autem hac dignitate ſunt præditi, plu-
rimùm excelluerunt: ut Imperator docet XII. lib. C. De Præpoſitis ſacri cubiculi, &
eorum priuilegijs, ubi inquit: Sacri cubiculi præpoſiti ea dignitate funguntur, qua ſunt præ
diti, qui eminentiſſimam Prætorianam uel urbanam meruerint Præfecturam: aut certè
militarem, magiſteriam'ue poteſtatem, ita ut ſit inter eos poſt depoſitas adminiſtrationes,
uel nulla diſcretio: ſiue noſtræ Serenitatis adoraturi admittuntur imperium, ſiue pro ſuo ar
bitrio ſolennes feſtiuitates & cœtus, uel ſalutationes, uel quælibet alia officia frequentent: ut
in ſedibus & in conſeſſu eis ordo ſeruetur, quem ordo prouectionis oſtenderit, cum habitu
ipſius conſueto. Hæ autem dignitates ita erant apud Imperatores Græcos frequentes, ut e-
tiam Græcis literis latinè enunciarentur: ſicut planè apparet apud Ioannem Monachum,
qui Cæſarum uitas græcè ſcripſit: ubi ſæpe legitur græcis literis, Præpoſitus, Quæſtor ſilen-
tiarius, id eſt, domeſticus, & id genus alia. Similiter apud Procopium, qui hiſtoriam
Gothorum

A *Gothorum & Vandalorum græcè ſcripſit, etiam Latinis nominibus utitur. Quod & Aga*
thius facit, qui Procopij hiſtoriam quinq; libris continuat. Nemo itaq; miretur, dignitates
& officia ſic fuiſſe immutata apud Romanos, ut cum eadem retinuerint nomina, tamen di
uerſas habuerint poteſtates: cum itidem hodie apud Imperatorem noſtrum noua & offi-
cia & officiorum nomina ſint excogitata, quæ neq; aui neq; ataui noſtri cognouerint. Ve-
rùm ut ad rem redeamus, ex ijs dignitatibus ac officijs erant quædam dignitates perpetuæ,
quædam temporales & annuæ: quibus expletis, immutabantur illorum nomina, ut dice-
rētur, Exconſules, Exquæſtores, &c. Exconſul uerò dicitur, qui quondā uir Conſularis ap
pellabatur, & qui conſulatus dignitate perfunctus erat. Sic enim apud Valerium, Liuium,
Pliniū dicebantur uiri Conſulares, Quæſtorij, Prætorij: qui poſtera ætate, quando Romana
eloquentia cum Imperio imminuebatur, Exconſules, Exquæſtores, Expræfecti uocitaban-
tur. Sic Iuſtinianus Auguſtus, in epiſtola ad Romanum Senatum, Ioannem Exquæſtorem,
& Leontium atq; Baſilidem Expræfectos prætorio appellat: quòd abſoluta iam dignitate
ſiue munere Conſulatus aut Quæſturæ, à magiſtratu uacarent. Et in Autenticis, de man
datis principum: Tribuniano Quæſtori ſacri noſtri palatij Exconſuli. Præterea Zeno Impe
rator ſcribit ad Præfectum prætorium Archadium, placere ſuæ dignitati, ut qui Patricij
uel Expatricij ſunt, quiq; Magiſtri officiorum, aut ſacri Palatij cuſtodes, uel ordini Se-
natorio ſociati fuerint, non poſſint niſi ab Imperatore ipſo, à ſacris cognitoribus in ius uo-
cari, aut puniri. Simul addit, eos uiros qui dignitatibus maioribus functi ſunt, minimè opor-
tere omniū iudicio ſubigi, aut pœnis mulctari. Itaq; hi homines Expræfecti, Exquæſtores, &
B *Exſenatores, in Iuſtiniani cōſtitutionibus nūcupantur. Licet aūt quidā Cōſulares eadē tem*
peſtate dicebantur, non tamen eodē ſignificatu. nam Conſularis prouinciæ Africa appella-
batur, aut alterius Prouinciæ, qui illic pecunias publicas exigebat: ut olim Quæſtores. Hinc
eſt, quòd apud Caſſiodorū lib. ſexto Variarū legitur, Formula conſularitatus. Alciatus,
uir eruditus, fatetur ſe hunc locum Caſſiodori in Epiſtolis annotaſſe, et iterum ſibi memoria
excidiſſe: quo probare uolebat, Exconſules dici, qui conſularem quidem dignitatem habe-
rent, ſed adminiſtratione carerent, & commodis. qualem patrem ſuum deſcribit Auſonius:
Curia me duplex & uterq; Senatus habebat,
Muneris exortem, nomine participem.
Motus Conſtitutione Impp. Leonis & Anthemij, L. Petition. C. de Aduo. diuerſ. iu-
diciorum, qua fiſci patrono poſt biennium conceditur Exconſularis moderatoris prouinciæ
dignitas. Poſt mutato conſilio, arbitratur conſulem idem eſſe quod exconſulem: ſed tempo-
rum uitio, quæ iam in barbariē lapſa fuerant, hanc legitimi ſermonis inductam corruptelā.
Putat id oſtendi ex Iuſtiniani conſtitutione ſecunda, T. de ueteri iure enucleando, L. ſan-
ta. ubi in principio conſtitutionis, Tribonianum Exquæſtorem appellat, quem inferius ſim-
pliciter Quæſtorem dicit. ex autographo græco id accipiens: Omne (inquit) ſtudium Tri-
boniano Magiſtro officiorum, uiro excelſo, & exquæſtori ſacri Palatij noſtri, & Conſuli
credidimus. Vbi ταμίας *græcè Quæſtor dicitur, qui tamen illic Exquæſtor appellatur.*
Sed hæc me non mouent, cum in hiſtorijs paſſim eius tempeſtatis Exconſules & Exquæ-
ſtores nominentur, qui tamē nō fungebātur ijs magiſtratibus, ſed functi erant: & Conſularis
alia tum erat dignitas, ut Caſſiodorus oſtendit, quàm horum qui Exconſules uocabantur.
Præterea autor ipſe Caſſiodorus in fine operis: Me etiam Conſule (inquit) in ueterū lau-
de temporum coadunato, clero ac populo Romanæ Eccleſiæ redijt optata etiam libertas.

Non dixiſſet, me Conſule, ſed Exconſule, ſi idem eſſet: quẽadmodum in titulo operis ſe Ex- A
cõſulem nominat. Ob id minimè aſſentior Alciato. Ceterùm ex ijs iam liquet titulus huius
operis, qui eſt talis: Magni Aurely Caſsiodori, Senatoris, uiri clariſsimi, & illuſtriſs. Ex-
quæſtoris ſacri Palatij, Excõſulis ordinarij (erant enim coss. duplices, ordinati & ſuffecti,
ut inferius docebimus) Exmagiſtri officiorum, Præpoſiti atq; Patricij, in Chronica præfatio.
Præpoſitus tum erat, ac Patricius, cum hoc opuſculum ſcriberet: alijs uerò dignitatibus per-
functus erat, ideo Expræpoſiti ſcribit, ſic ſcilicet:

IN CHRONICA MAGNI AVRELII CASSIODORI SENATORIS, VIRI C. ET ILLVSTRISS. EXQVAESTORIS SACRI PALATII, EXCOSS. ORD. EXMAG. OFF. PP. ATQVE PATRICII PRAEFATIO.

SApietia principali, qua ſemper magna reuoluiſtis,
in ordinem me Conſules digerere cenſuiſtis: ut qui
annum ornaueritis glorioſo homine, redderetis fa
ctis ueritatis priſtinæ dignitatẽ. Parui lubens præ-
ceptis: & librariorũ uarietate deterſa, operi fidem
hiſtoricæ autoritatis impreſsi: quatenus ueſter ani
mus per illuſtres delectatus euentus, blando com- B
pendio longiſsimam mundi percurrat ætatem.

BEda presbyter, qui Chronica ſcripſit, muhdo ſex ætates attribuit: Florũ
puto imitatus, qui populi Romani quatuor ætates poſuit, infantiã, pue-
ritiam, adoleſcentiam, & ſenectutem. Beda, ut quidam homini, ita mun-
do ſex dedit ætates. primamq; ab Adam ad Noe uſq; locauit, quæ (ut ip
ſe inquit) iuxta Hebraicam ueritatem continet mille ſexcentos quinqua
gintaſex annos: iuxta ſeptuaginta interpretes, duo milia, ducẽtos, quadragintaduos:
generationes, iuxta utramq; editionem, decem. quæ uniuerſali deleta eſt diluuio: ſicut
prima cuiuſq; hominis obliuio, demergere cõſueuit ætatem. Quotus enim quiſq; eſt,
qui ſuam recordetur infantiã? Secunda ætas, à Noe ad Abraham, annos continens
iuxta Hebraicam ueritatẽ ducentos 92. iuxta Septuaginta interpretes, annos mille ſe-
ptuagintaduos, generationes 11. Hæc quaſi pueritia fuit generis populi Dei. Et ideo
lingua in ea inuenta eſt Hebræa. À pueritia namq; homo incipit loqui: noſſe poſt in-
fantiã, quę hinc appellata eſt, quòd fari nõ poteſt. Tertia, ab Abrahã uſq; ad Dauid,
cõtinens generationes iuxta utramq; autoritatẽ 14. annos uerò 942. hæc ueluti adole-
ſcentia fuit populi Dei: à qua ætate quia homo incipit generare, propterea Matthæus
euangeliſta librũ Generationis orditur ab Abraham, qui etiam pater gentiũ eſt con-
ſtitutus, quando mutatum nomẽ accepit. Quarta ætas, à Dauid uſq; ad tranſmigra
tionem Babylonis, habẽs annos, iuxta Hebraicam ueritatem, 473. iuxta Septuaginta
interpretes, duodecim amplius, generationes 10 & 7. quas tamen Matthæus euange-
liſta certi myſterij gratia quatuordecim ponit: à qua iuuenili uelut ætate in populo
Dei, regũ tempora cœperunt. Hæc namq; in hominibus ætas, apta gubernando ſolet
exiſtere regno. Quinta quaſi ſenilis ætas, à tranſmigratione Babylonis uſq; in ad-
uentũ noſtri Saluatoris, generationibus & ipſa quatuordecim, porrò annis 500. octua
gintanouẽ extenta. In qua ut graui ſenectute feſſa, malis crebrioribus plebs Hebræa
quaſſatur. Sexta, quæ nunc agitur, nulla generatione uel ſerie temporum certa, ſed
ut ætas decrepita, ipſa totius ſeculi morte conſumenda, Has ærumnoſas plenasq;
laboribus

A laboribus mundi ætates, ſanctiſsimi quique felici morte uicerunt: ſeptima iam ſabbati perennis ætate, octauam beatæ reſurrectionis ætatem, in qua ſemper cum Domino regnabunt, expectantes. Hæc Beda, in præfatione ſui operis. Tu uerò diligenter uide præfationem Euſebij in ſuis Chronicis, quem autor noſter imitatus eſt.

Ab Adam primo homine, uſq; ad diluuiũ, quod factum eſt ſub Noè, colliguntur anni II CCXLII. id eſt, duo milia ducenti quadraginta duo. Diluuium autem factum eſt propter Gigantum nimiam feritatẽ, qui corporis magnitudine, pariq; animi ſæuitia præualentes, ius omne confuderant. Et à diluuio uſq; ad Ninum, qui primus omnium apud Aſſyrios regnauit, anni ſunt D. CCC. XCVIIII.

Euſebius in præfatione Chronicõn: A' diluuio uſq; ad Adam, inuenies annorum duo millia ducẽtos quadragintaduos: in quibus nulla penitus, nec Græca nec barbara, uel (ut loquar in commune) gentilis reperitur hiſtoria. Hæc ille. Aliter autem Philo Iudæus in ſuo breuiario, doctiſsimus ille Hebræus, qui omnia tempora ad integram ueritatem reduxit. Is ita ſcribit: Ab Adam uſq; ad diluuium fluxerunt anni mille ſexcenti quinquaginta ſex. Hi anni colliguntur ex primogenitis ſucceſſoribus, qui fuerunt in decem generationibus primis: Adam ſcilicet, Seth, Enos, Cayna, Malaleel, Iareth, Enoch, Mathuſalem, Lamech, & Noe. Quorum non annos ætatis, ſed ortus ipſorum collige, ſic uidelicet: Adam anno ætatis centeſimo & trigeſimo genuit Seth. qui centeſimo & quinto genuit Enos, à quo Cayna natus eius anno nonageſimo: Cayna uerò ſeptuageſimo anno genuit Malaleel, qui ſexageſimoquinto genuit Iareth, à quo natus eſt Enoch anno centeſimo ſexageſimoſecundo. Enoch anno ſexa-
B geſimoquinto produxit Mathuſalem, Mathuſalem anno centeſimo octuageſimoſeptimo genuit Lamech, à quo genitus eſt Noe anno centeſimo octuageſimoſecundo. Noe in quingenteſimo anno genuit Sem, Cam, & Iaphet: ſed ſexcenteſimo anno uitæ, uenit diluuium ſuper terras. Hos annos ſi ſimul collegeris, reperies mille ſexcentos quinquagintaſex, & non plures: ut etiam Moſes collegit, Geneſeos quinto cap. Adeò ut errore non careant ea quæ Ioſephus lib. primo Antiquitatum tradidit, cap. quinto, ſiue ſit translatio corrupta, ſiue aliena ſupputatio. Anni enim partim conueniunt, partim contrariantur. Rurſus idem Philo, à diluuio ad Abraham fluxiſſẽ annos CCXCII ſcribit, iterum per decem generationes. eſt enim Abraham decimus à Noe: qui anni pulchrè etiam à Moſe ponuntur, Geneſeos undecimo capite. Sed neq; cum illis concordant, quos Ioſephus lib. antiquitatum primo, cap. 14. ponit: ſiue ſit error ſcribentis, ſiue ſit alia ſupputatio. Noſter autem Caſsiodorus Euſebiũ ſequutus eſt. Cæterùm animus non eſt, omnia uelle in medium afferre, quæ ſuper hac re ſcripta ſunt. ubi enim finis inueniretur? ſed inſignium autorum afferre teſtimonia. & ueluti digito oſtendere fontem unde bibas, ne in immenſum opus excreſcat.

De mundi igitur creatione in primis librum Geneſeos requiras. Hunc conferas cum Ioſephi antiquitatibus: & quod deſideras, facile utrobiq; inuenies. De annis uerò uariè autores ſcribũt, propter anni diuerſitatẽ: cum alij menſtruos, alij ſolares computẽt annos. Xenophon enim, cum diuerſitatem ætatum deſcriberet in Aequiuocis ſuis: Annus (inquit) diuerſus eſt. etenim Aegyptij utuntur anno quãdoq; menſtruo, ſæpe bimeſtri, non rarò trimeſtri, ſæpe quadrimeſtri, nonnunquam ſolari: quæ uarietas etiam ex noſtris, qui ab eis literas habuerunt, ſapientes coegit aberrare. Hiberis annus quadrimeſtris ut plurimum eſt, rariſsimè ſolaris. Econtrà Chaldæi cum in antiquitate diſciplinarũ ſuarum utantur menſtruo, in cæteris ſemper ſolarẽ ſe intelligere fatentur. Sed de anni diuerſitate Plinius in ſeptimo, Cenſorinus multa de Die natali.

Ab Adam igitur primo Chaldæorũ & gentis humanæ ductore atq; parẽte, anni colligũtur uſq; ad Noe (ſub quo diluuiũ) qui decimus dux per ſucceſsionem fuit, ſecundum Hebræorum ſupputationem, ſolares M D CLVI. quem numerum poſuit Philo

Iudæus, in libro cui titulus eſt Breuiarium temporum, ut ſcripſimus. Licet ſecundum A Septuaginta interpretes inueniantur duo millia ducēti quadraginta duo anni: quem numerum ſequuti ſunt poſteriores, Euſebius, Beda de ſex mundi ætatibus, Iornandes, qui res Gothicas ſcripſit in Annalibus ad Vigilium, & hic noſter Caſsiodorus. Vnde & ſequens numerus à diluuio uariatur. Sed tu lector hos lege ſcriptores hic citatos, & quod placuerit eligito. Ante omnes tamen uidendus eſt Hieronymus in libro Quęſtionum Hebraicarum: Auguſtinus in Ciuitatis diuinę libro decimoquinto, capite decimo, & ſequentibus pluribus, ubi etiam de Gigantibus inuenies. Sed & Ioſephus lib. 1. cap. 5. recenſet, quæ tibi proderunt hic pro Caſsiodoro intelligendo. Sed de ijs quoq; uide Beroſum in libro primo Deflorationis ſuæ: & inſuper ſupputationem Pauli Oroſij libro 1. cap. 1. Sed illud planè non eſt obmittendum, quod Ioſephus libro primo Antiquitatum, capite octauo tradit: Nullus ergo ad uitam modernam, & annorum breuitatem, quibus nunc uiuimus, uitam comparans antiquorum, putet falſa quæ de illis ſunt dicta, ut ex eo quòd nunc uita tanto non ducatur tempore, credat, neq; illos ad uitæ illius longitudinem perueniſſe. Illi namq; cum eſſent religioſi, & ab ipſo Deo facti, & cum eis pabula opportuniora ad maius tempus exiſterent præparata, tantorum annorum circulos uitæ tenebant. Deinde propter uirtutes & glorioſas utilitates, quas iugiter perſcrutabantur, id eſt, Aſtrologiam & Geometriam, Deus eis amplius uiuendi ſolatia condonauit: quæ nunquam ante addiſcere potuiſſent, niſi ſexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus cōpletur. Teſtes autem mei dicti ſunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos & barbaros conſcribere maluerunt. Nam & Manethon, qui deſcriptionem fecit Aegyptiorum, & Beroſus, qui Chaldaica deflorauit, & Moſchus, & Eſtius, ad hæc & Hieronymus Aegyptius, qui Phœniciam diſpoſuerunt, concordant cum meis dictis. Heſiodus quoq;, & Hecathæus, & Hellanicus, & Acuſilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in hiſtorijs ſuis memoriam faciunt antiquorum annis mille uiuentum. B De his itaq;, ſicut ſingulis gratum eſt, ita conſideret. Scripſit noſtra ætate uir haud cōtemnendæ doctrinæ, Carolus Bouillus Samarobrinus, de ſeptem mundi ætatibus: & ex ſacris literis ita doctiſsima quæq; annotauit ſecundum Hebraicam ueritatem, ut nemo non doctus & ſtudioſus debeat illud opuſculum relegere: præſertim ſi res creationum mundi uoluerit probè callere. Noſter autem Caſsiodorus Euſebium eſt ſequutus, quem ante omnes legat, quiſquis temporum ſupputationes intelligere uelit. Vtinam tantū eſſet mendis depurgatus, quibus compluribus ſcriptorū incuria ſcatet.

REGES ASSYRIORVM.

Anteaquam Caſsiodori ſeriem regum Aſſyriorum ſubſcribam, paucula pro intellectu ſequentium ſunt præmittenda: id ſcilicet, quod Beroſus patria Babylonicus, & dignitate Chaldæus ſacerdos, in ſua hiſtoria ſcribit, quam Chaldaicam deflorationem appellat, ab anno ſalutis humanæ ab aquis maiores omnes annos hiſtoriarum ſcripſiſſe: quemadmodum & ipſe Græcorum errores auferens, ab ijs orditur, qui poſt inundationem illam generalem ſuperfuerunt, & ante Ninum regnauerunt. quare illinc repetendum cenſeo, quod hic deſideras, ſtudioſe lector, ubi ſic orditur: Ante aquarum cladem famoſam, qua uniuerſus perijt orbis, multa prætereunt ſecula, quæ à noſtris Chaldæis fideliter fuerunt obſeruata: & reliqua quę ſequuntur. Vbi inuenies, primum Babyloniæ regem Saturnum, ſecundum Belum Iouem, tertium Ninum dictos. Quis autem Aſſyrius fuerit, filius ſcilicet Beli Iouis, à quo regnum Aſſyriorum dictum, uide Xenophontem in libro de Aequiuocis diligenter. Vnde non immeritò indignatur Paulus Oroſius, in præfatione ſuæ hiſtoriæ ſic ſcribens: Et quoniam omnes propemodum, tam apud Græcos quàm apud Latinos, ſtudioſi ad ſcribendum uiri, qui res geſtas rerum populorumq; ob diuturnam memoriam uerbis propagauerunt, initium ſcribendi à Nino Beli filio, rege Aſſyriorum fecerunt: qui cum opinione cæca mundi originem, creaturamq; hominum, ſine initio credi uolunt, cœpiſſe tamen ab hoc regna bellaq; definiunt: quaſi uerò eatenus humanum genus ritu pecudum

A dum uixerit, & tunc primùm ueluti ad nouam prouidentiam cōcuſſum ſuſcitatumq; uigilauerit: ego initiū miſeriæ hominū, ab initio peccātis hominis ducere inſtitui, &c.

REGES ASSYRII.

I Ninus itaque regnauit apud Aſſyrios, annos quinquagintaduos: Huius imperij anno quadrageſimotertio, natus eſt Abraham. Is enim condidit Niniuen.

Dum Caſsiodorus reges Aſſyriorum recenſet, obmittit reges Sicyoniorum, Hebræorum & Aegyptiorū, ſuo commodo ſeruans ſibi propoſita. Sed Euſebius omnes ſimul recenſet. At Beroſus lib. quinto Chaldaicæ deflorationis, hunc Ninum tertium Babyloniꝫ regem ponit. nam primus rex apud eum Saturnus Nimbrotus, qui Babyloniā condidit: ſecundus Iupiter Belus, qui fundamenta Babyloniæ erexit. nam Nimbrotus Saturnus confuſione linguarum territus, paruam deſignauit Babyloniā tetrapolim, quam poſtea Semiramis urbem maximam fecit, ut magis dici poſsit illam ædificaſſe, quàm ampliaſſe. Ob id autores minimè diſſentire uidentur, qui eam à Semiramide inſtauratam, non conditam conſcribunt. Sed uide etiam Beroſum in quarto. Ninus uerò dehinc ordine eſt tertius regum, quem Caſs. primum ponit, Euſebium imitatus: ut & iuniores, Iornandes, Beda, & ſequaces omnes. Beroſus autem ſic inquit: Tertius rex Babyloniæ à noſtris ſcribitur Ninus, Iouis Beli filius: & regnauit annis quinquaginta duobus. Hic omnibus uiribus ſuis ſumptis armis patris ſui Iouis Beli, omnibus bellum intulit, nulli parcens: & Sabatium Sagam, quòd eſſet in omniū deſiderio, omni ſtudio ad interitum quæritabat: quare etiam toto huius tempore exul apud ſuos delituit. Hic omnium primus ex noſtris regibus Babylonicum regnum propagauit, & omnium primus templum Belo patri & matri Iunoni erexit, & Rheæ

B auiæ, & ſtatuas in medio Babyloniꝫ erexit: & reliqua quꝫ ſequūtur. Euſebius: Primus omnium Aſiæ, exceptis Indis, Ninus Beli filius regnauit, quem Belum Aſſyrij deum ſibi nominauerūt. Huius Nini 403. anno imperij ſui natus eſt Abrahā. Oroſius lib. 1. cap. 4. Ante annum urbis conditæ milleſimū tricenteſimum, Ninus rex Aſſyriorū primus (ut ipſi uolunt) propagandæ dominationis libidine, arma foràs extulit, cruentamq; uitam per quinquaginta annos per totam Aſiam bellis egit, à meridie rubroq; mari ſurgēs, ſub ultimo ſeptentrione Euxinum pontum uaſtando perdomuit: Scythicamq; Barbariem, adhuc tunc imbellem & innocentem, torpentemq; excitare, ſæuitiæ uires ſuas noſſe: & non lac iam pecudum, ſed ſanguinem hominum bibere, ad poſtremum uincere, dum uincit, edocuit. nouiſsimè Zoroaſtrem Bactrianorum regem, eundemq; magicæ artis (ut ferunt) repertorem, pugna oppreſſum interfecit. Pòſt ipſe dum deficientem à ſe oppugnat urbem, ſagittæ ictu interijt. Videndus tamen eſt Iuſtinus lib. 1. Trogi: quem utinam non decurtaſſet, ſed integrum ad nepotes tranſmiſiſſet. Videndus & Diodorus in tertio. Obſeruandum quoq; id quod Moſes ſcribit Geneſeos capite 10. quòd Aſſur filius Beli, & nepos Nimbroti, egreſſus è Babylonia, ædificauit tetrapolim Niniuen ciuitatem magnam: uocauit autem eam Niniuen, id eſt, Iouinam, à ſuo cognomine. Teſte enim Xenophonte libro de Aequiuocis, nomen proprium uiro fuit Aſſyrius Beli filius, quem Aſſyrij ſui cognominauerunt Ninum, id eſt, Iouem: quoniā Aſſyrius, qui fuit Babylonijs Hercules, idem fuit Aſſyrijs Iupiter. Cæterùm non eſt negligendus etiam Diodorus Siculus in tertio Bibliotheces, ubi plura de Nino, quæ operæprecium eſt ſcire, comperies lectòr ſtudioſe. Niniue autem poſteris Niſibis dicta eſt.

II Semiramis uxor Nini regnauit annos quadraginta duos: hæc Babyloniæ muros inſtauraſſe memoratur, non quòd condiderit.

Quarto loco hæc regnaſſe, apud Beroſum legit̃, de qua & Græci & Latini hiſtorici

plura prodiderunt. Trogus & Iuſtinus in primo: Oroſius de ea, & Nino huius marito, A
lib. primo cap. quarto, & rurſus lib. ſecundo cap. primo. ubi etiam edocet, cur omnes
uetuſtiſsimę hiſtoriæ à Nino ordiantur. Sed copioſiſsimè omnium de Semiramide &
Nino Diodorus Siculus lib. tertio Bibliotheces: ubi cum Beroſo ſentiens, Semirami
dem Aſcalonitam dicit, eamq́ꝫ ex dea genitam aſſerit, cui nomē à Græcis dictum eſt
Derceto, muliebri facie, reliquum uerò corpus figura piſcis. Vnde & à Barbaris Atar
gatis hęc dea dicta eſt, quod Syrorum lingua ualet ſine piſcibus. eam enim coli piſci
ū abſtinētia, Cornutus affirmat. Meminit huius deæ & Strabo in decimoſexto: Trās
Euphratem (inquit) eſt Bambyce, quam & Edeſſam & Hierapolim uocant, in qua
Atergatim Syriam deam colunt. & in fine eius libri, cū de mutatione nominū barba-
rorum ſcribit: Atergatim (inquit) barbari, quæ ſit Athara, uocant, quam Cteſias Der-
ceto. Ouidius item in quarto de transformatione, huius deæ meminit his uerſibus:

Cogitat, & dubia eſt, de te Babylonia narret
Derceti, quam uerſa ſquamis uelantibus artus
Stagna Palæſtini credunt coluiſſe figura.

Macrobius quoq́ꝫ ſecundo Saturnalium, maximum Aſſyriis deum Adad nomine,
ſolem uideri tradit: Atargatin uerò, terram. Sacræ item literæ Aſcalonitarum deam
eſſe Dagon lingua Hebręa dictam tradunt, quam iidem Hebræi piſcem interpretan-
tur: diuus Hieronymus piſcem mœroris aſſerit. Nam cum ea dea illegitimo coitu Se-
miramidem progenuiſſet, ob pudorem ac mœrorem in ſtagnum ſe demerſit, inq́ꝫ pi-
ſcem conuerſa, & à Palæſtinis prodigioſa pro numine culta eſt dea, ut latè Diod. ſcri-
bit: quæ cum ſacris conueniunt literis. Semiramis autem à columbis educata eſt, ob id
ſacras illi genti eas aues eſſe Tibullus notauit:

Alba Palæſtino ſancta columba Syro.

Vnde ſacer uates Hieremias, cum Babylonios Hebræorum uaſtatores uenturos ua-
ticinaretur, columbam illorum deam ac cōditorem expreſsit, dicens: Fugite (inquit) B
à facie gladii columbæ. Nam & moriens Semiramis in columbam conuerſa dicitur,
poſtquam annos uixit duos & ſexaginta, ac quadraginta duobus regnaſſet. Archilo
chus de Tēporibus ſcribit, hanc Babyloniā magnitudine indicibili extruxiſſe. Quo-
modo autem conſtructa fuerit, copioſe & graphicè deſcribit Oroſius libro lib. 2. cap.
6. Vide Iuſtinum, Euſebium, Oroſium præcipuè, & Iornandem. Cæterùm haud ab
re eſt, inſcriptionem columnæ Semiramidis huc apponere, quæ talis eſt: Mihi pater
Iupiter Belus, auus Saturnus Babylonicus, proauus Cur Saturnus Aethiops, abauus
Saturnus Aegyptius, atauus Cœlus Phœnix Ogyges. Ab Ogyge ad meū auum, ſol
orbem ſuum circumluſtrauit ſemel ac trigeſies & centies: ab auo ad patrem, ſexies
& quinquagies: à patre ad me, bis atq́ꝫ ſexagies: columnā, templum, ſtatuam, Ioui Be
lo ſocero, & eius matri Rheę, in hoc Olympo Semiramis dicaui. Verba autem Be-
roſi in quinto hęc ſunt: Quarto loco regnauit apud Babyloniā uxor Nini Aſcolonita
Semiramis, annis quadraginta duobus. Hæc anteceſsit militia, triumphis, diuitiis, ui-
ctoriis & imperio, omnes mortales. Ipſa hanc urbem maximā ex oppido fecit, ut ma-
gis dici poſsit illam ædificaſſe quàm ampliaſſe. Nemo unquam huic feminæ compa-
randus eſt uirorum: tanta in eius uita dicūtur & ſcribuntur, cùm ad uituperationem,
tum maximè ad collaudationem magnifica. Quę dehinc annis regni illius geſta ſunt,
uberius ab eo conſcribuntur in ſequentibus. Vide illic.

NINYAS.

111 Ninyas filius Nini & Semiramidis, regnauit annos trigintaocto.

Hic à Beroſo quintus dicitur, & Zameeis Ninias cognominatur, in Babylonico
regno parum reſplenduit: templa tamen deorum ornauit, & Chaldæos ampliauit.
Iuſtinus in primo: Contentus elaborato à parentibus imperio, belli ſtudia depoſuit,
& ueluti ſexum cum matre commutaſſet, rarò à uiris uiſus, in feminarum turba con-
ſenuit. Idem Diodorus in tertio libro: Poſt obitum Semiramidis, filius eius cum ſingu

lis pa-

A lis pacem egit, nequaquam matrem imitatus: ſed omne uitæ tempus recluſus in regia, conſpectum hominum uitans, inter pellices & eunuchos ocium & delicias ſequutus traduxit. Sub huius tricesimo anno & tertio, facta fuiſſe Abrahamo promiſſio legitur, teſte Euſebio.

ARIUS.

IIII Arius regnauit annos triginta.

Sextum hunc ponit Beroſus, qui imperio Bactrianos adieciſſe fertur: cuius itē 10. anno, centenariū Abraham genuiſſe filium Iſaac, literæ ſacræ atteſtantur, quod & Iornandes & poſteriores repetūt. Sextus, inquit Beroſus, Babyloniæ rex Arius regnauit annis triginta, qui adiecit imperio omnes Bactrianos. nam paulo ante mortem Ninyæ Cameſemeus pulſus ab omni fermè orbe in Bactrianos ſe contulerat, & illos magico præſtigio ſimul deuinxerat: adeò ut apud illos maximis uiribus imperaret. Coacto autem Cameſemeus exercitu populorum maximo, inuaſit Aſſyrios: cōtra quem Ninus dimicans, ſuperior fuit, & Cameſemeum obtruncauit. inde paulo pôſt ipſe obijt. Quare Arius collecto exercitu poſt patris Ninyę obitum, Bactrianos & omnes Caſpios ſibi ſubiecit.

ARALIUS.

V Aralius regnauit annis quadraginta.

Aſſyriorū hic ſeptimus rex Beroſo dicitur. Claruit is ingenio & ſtudio militari, primusq; adauxit pompas, & gemmas, & muliebres delicias. Huius in ultimo regni anno, naſcūtur Iſaac gemini, Iacob & Eſau, teſte Auguſtino. Quare hunc quidā nominauerint Artum, compertum non habeo, nec hactenus apud probatos ſcriptores reperi. Arthus tamen quibuſdam uocatur.

B

XERXES.

VI Xerxes, qui & Baleus, regnauit annos triginta.

De hoc ſic Beroſus: Octauus rex Babyloniæ fuit Baleus, cognomento Xerxes: & regnauit annis triginta. Hunc appellarunt Xerxen, id eſt, uictorem & triumphatorem, quòd imperauerit duplo plus gentibus quàm Aralius. Erat enim militia ferox, & fortunatus, & propagauit regnum uſq; prope Indos. Huius tempore Iacob germanum fugiens Eſau, deſcendit in Aegyptum ſolus, ditatusq; cum turba aſcendit.

ARMAMETRES.

VII Armametres regnauit annos trigintaocto.

Armatritis hic Beroſo dicitur, qui magis ad uoluptates & delicias conuerſus, eà quæ ad libidinem ſpectant cùm inuenit, tum inuenta maximè ampliauit. Hoc tempore Iacob à ſeruitute ſoceri Laban recedens, ad patrem reuertitur.

BELOCHUS.

VIII Belochus regnauit annos trigintaquinque.

Decimus is eſt apud Beroſum: qui idcirco à Belo ſumpſiſſe cognomē dicitur, quòd cum imperio uoluerit exercere maximum pontificium Beli Iouis, & maximè circa auſpicia & diuinationes occupatus fuerit. Hoc regnante, Ioſephus adoleſcens ſomnia ſua fratribus narrat, & patri. Belocus autem, Beli amator, apud Chaldæos interpretatur. A' quibuſdam hic Molochus ſcribitur: ſed, ut opinor, corrupte.

Baleus

BALEVS.

IX Baleus regnauit annos quinquaginta duos.

Beroſus duodecimum hunc ponit, qui poſt Semiramidem ſupra cæteros emicuit fama. Splenduit Imperio uſq; intra Indiam. Libros multos de eius geſtis Aſſyrij conſcripſerunt. Huius anno triceſimo, Iacob ob famis penuriam deſcendit in Aegyptum, ibiq; filium ſuum reperit Præpoſitum totius Aegypti: Oroſius lib. primo, cap. octauo. Fuit itaq; hæc fames magna ſub rege Aegyptiorũ Diapolito, cui nomen erat Amaſis, quo tempore Baleus Aſſyrios, Argiuos Apis regebat. Iuſtinus lib. trigeſimo ſexto, ubi de origine Iudæorum ſcribit, nonnihil de hac fame prodit: ſed Oroſius loco præfato diligentius hoc examinat. A

ALTADAS.

X Altadas regnauit annos trigintaduos. Huius temporibus fuit Prometheus, uir ſapiens.

Duodecimus eſt is Aſſyriorum rex, Altadas Beroſo: qui non ineruditè quidem philoſophabatur, imperitè tamen uixit. interpoſuit enim tempus ſuum delicijs, exiſtimans uanum eſſe & laboribus, & ſuæ uitæ miſeria continua laborare: non quidem aliorum humanæq; gentis utilitate ac beneficio, ſed exitio ac ſeruitute. Iccirco inſtitutum ſuum fuit, ut uita diuitijs & gloria aliena, ſtultitia præterea & miſeria, à ſe & maioribus partis ſibi frueretur quoad uiueret. Hoc eſt, abſtinendum ſuaſit ab omni labore bellico & lucroſo, quia in bellico ſudore ſibi labor & gentibus cædes occurrit: & in lucro miſer & infelix auarus efficitur magis cuſtos diuitiarum, quàm dominus. Præterea fruendum eſſe docuit bonis & gloria, aliena miſeria & ſudore partis, ne incidas in miſeriam & ſudores, dum parta bona fugis. Imperitè autem uixit inter pellices degens, & bonis partis abutens. Hoc regnante, defunctus eſt Iacob in Aegypto: B cuius cadauer Ioſeph magno honore duxit in terram Chanaan. In annalibus pluribus corruptis & perperàm impreſſis, hic rex Amychus ineptè cognominatur à recentioribus ſemidoctis. De Prometheo pleni ſunt omnes poetarum libri: ſed in primis uidendi Heſiodus & Fulgentius. Sed quomodo ſint ſub Deucalione homines reparati, Oroſius uidendus eſt li. primo, cap. nono: Euſebius libro de Tẽporibus. Secundum quorundam opinionem, ijs temporibus fuit Prometheus, à quo homines factos eſſe commemorant. & reuera. Cum enim ſapiens eſſet, fetitatem eorum & nimiam imperitiam ad humanitatem & ſcientiam transfigurabat.

MAMYNTVS.

XI. Mamyntus regnauit annos triginta.

Beroſus hunc tertiumdecimum ponit, qui dicitur ab eo Mamitres. Is rurſus milites exercuit, & aſſuefecit laboribus. Et interpoſitis delicijs, unguentis, & opobalſamis, militiam & pugnas exequebatur: cepitq; formidini eſſe Syris & Aegyptijs. Sub iſtius regni tempore moritur Ioſeph, & Hebręos deprimunt Aegyptij grauiſſima ſeruitute. Euſebius: Centeſimo decimo anno moritur Ioſeph, poſt cuius interitum Hebræi ſeruiunt annis centum quadraginta quatuor. Fiunt autem omnes anni, per quos Hebræi in Aegypto fuerunt, ducenti & quindecim: qui ab eo tempore computantur, quo Iacob cum filijs ſuis deſcendit in Aegyptum.

MAGEHALEVS.

XII. Magehaleus regnauit annos triginta. Huius temporibus Atlas frater Promethei præcipuus aſtrologus habetur.

Quartus decimus is eſt Beroſo, & Mamaleus nominatur: quo regnante, ſeruitus Hebræorum durat apud Aegyptios. Cur hunc omiſerit autor, qui magna chronica

Norinber-

A Norimbergę edidit, & alios Aegyptiorum reges, ipſe uiderit: mihi ſatis ſit indicare, iudicent eruditiores. Euſebius: Atlas frater Promethei præcipuus aſtrologus eſt, qui ob eruditionem iſtius diſciplinæ etiam cœlum ſuſtinere dicitur.

SPHAERUS.

XIII Sphæreus regnauit annis uiginti.

Dicitur Beroſo quintuſdecimus, & Sterus nominatur, ſi liber menda caret, cum ubiq; Sphærus legatur: niſi quòd in Euſebio errore impreſſorum Ipherus legitur corrupte. Virum fuiſſe, Beroſus ſcribit, de cuius geſtis & prudentia omne uulgus perſonet. Obſeruandum eſt, Deucalionem Theſſaliæ regem, natum eſſe primo anno huius Sphęri regis Aſſyriorum: quod Solinus tradit, à primo diluuio ſub Ogyge, uſque ad Deucalionem, fluxiſſe annos ſeptingentos & plus quàm nouem menſes. Totidem autem fluunt à Noe, id eſt Ogyge, à diluuio ad primum annum Sphæri, ſecundum Moſen & Euſebium. Præterea diluuium Deucalionis fuit, cum natus eſſet ipſe annos octuaginta quatuor: qui ſi computentur ad diluuium ipſius, primo anno Sphæri ortus eſt Deucalion. Iornandes ex Euſebio repetit, huius temporibus ultimis, Amram ex tribu Leui genuiſſe Moſen.

MAMYLUS.

XIIII Mamylus regnauit annis triginta.

Sextus decimus eſt Beroſo, Mamylas apud Euſebium dictus. licet Mamelus quibuſdam dicatur. Quo regnante, adoleſcens Moſes omnem philoſophiam didicit Aegyptiorum.

SPARETUS.

B XV Sparetus regnauit annos quadraginta. Huius temporibus à Cecrope rege Athenæ conditæ ſunt.

Nominat hunc Beroſus decimumſeptimum, ſub eoq; ſcribit miranda in orbe cœpiſſe. Nam terræmotus Babylonios terruit. Athenienſes regnum exorſi ſunt anno eius quarto, finieruntq; Aegyptij reges. Hoc tempore Moſes occiſo Aegyptio, in terram fugit Madian. Euſebius: Triceſimoquinto anno Moyſi, Cecrops regebat in Attica, à quo uſq; ad captiuitatem Troiæ fiunt anni trecenti ſeptuagintaquinq;. Paulo pòſt ſubiungit: Cecrops in Eubœa Athenas condidit, quam & Diadas nominauit: Hanc urbem Euboici Orchomenon appellauerunt.

ASTACADES.

XVI Aſtacades regnauit annos quadraginta. Huius temporibus Moſes in monte Syna diuinam ſuſcepit legem.

Aſtacades Beroſo dicitur decimus octauus, qui Babylonijs præfuit annis quadraginta unum, omnemq; Syriã ditionis ſuæ fecit: cuius anno decimo tertio, uitis inuenta apud Græcos narrat. Huius regni octauo, Moyſes quadringẽteſimo trigeſimo anno repromiſſionis (ut Euſebius ſcribit, & Iornandes repetit) populum Hebræum in ſignis & uirtutibus eduxit ex Aegypto, eiſq; in heremo per annos quadraginta legem exponit. Finit autem Beroſus librum ſuum quintum circa hunc regem, in hæc uerba ſcribens: Itaque qui reges & tempora traduntur à noſtris de primoribus regnis orbis à Iani diluuio primo, uſq; ad Dardaniæ regnũ conditũ (nam ſub id tempus regnũ Troianum cœpiſſe ſcribit) his noſtris breuiſſimis annotationibus ſint hactenus dicta. Manethon uerò Aegyptius, cuius & Ioſephus & Euſebius teſtimonijs utuntur, ubi ipſe reliquit, proſequutus eſt per reges Aegyptios, quemadmodum Beroſus per Aſſyrios. Vtemur ergo & nos illius teſtimonijs, ſi opus erit.

Amyntes.

AMYNTES.

XVII Amyntes regnauit annis quadragintaquinq;. Huius temporibus A
IESVS ſucceſſor Moſi, Palæſtinorum terram Iudææ genti diſtribuit.

Conuenit & Manethon, & Euſebius. Et Iornandes inquit: Huius nono anno mori tur Moyſes, & Ieſus Naue populum ueluti dux cuſtodit ac gubernat.

BELOCHUS.

XVIII Belochus regnauit annos uigintiquinq;.

Belochus hic iunior dicitur Mathoni, reſpectu ueteris, de quo ſuprà. Sub hoc primus iudex Hebræorum Gothoniel, ſacerdotium continet Phinees.

BELOPARES.

XIX Belopares regnauit annos triginta.

Meminit huius & Euſebius, & Manethon. Sub hoc Aoth Hebræorum iudex, Allophyliq;, omnino infeſti Hebræis. Fuit autem, ut in libro Iudicum ſcribitur, Aoth ἀμφιδέξιος, hoc eſt, ambidexter: quod Plato probat, & ſecundum naturam eſſe ſentit. Sicut & in pedibus nihil differre uidemur.

LAMPRIDES.

XX Lamprides regnauit annos triginta duos: aliàs, triginta tres.

Memoratur ab Euſebio & Manethone. Iornandes tantum triginta annis regnaſſe B ſcribit, ſi menda caret exemplar, quod uidi.

SOSARES.

XXI Soſares regnauit annis uiginti. Huius temporibus Pegaſus equus uelociſsimus inuenitur.

Pegaſus equus uelociſsimus, ſiue, ut Palæphatus ſcribit, Bellerophontis nauis fuit.

LAMPATDES.

XXII Lampatdes regnauit annis triginta.

Hi duo reges à Manethone non ſcribuntur, ſed Euſebius hos nominat: alijs Lampares dicitur.

PANNIAS.

XXIII Pannias regnauit annos decem & nouẽ. Huius temporibus Argonautarum nauigatio, & Orpheus Thrax muſicus clarus habetur.

Huius meminit Manethon. Euſebius uerò & Iornandes ſcribunt, hunc annis quadraginta quinq; gubernaſſe. Vereor numerum hic corruptum Caſsiodori: alioqui numerus inferior ſummarius non proueniret. Sub cuius tempore Iudæis præfuit Gedeon, qui & Hieroboal. De Argonautis Apollonius inter Græcos, Valerius Flaccus inter Latinos, copioſiſsimè ſcribunt.

SOSARMUS.

XXIIII Soſarmus regnauit annos decem & nouem.

Meminit huius Manethon & Euſebius, Sub hoc Abimelech, filius Gedeonis, & Thola, iudices fuerunt Hebræorum.

MITHREVS.

XXV Mithreus regnauit annis uigintiſeptem. Huius temporibus Hercules athla exercuit, & Priamus apud Ilium regnat.

Obmittit hunc Manethon: ſed poſt Soſarmū, Tautanem regem ponit, cui ſucceſſit Teuteus, poſt quē Themus, tum Dercylus, hinc Eupales: ita paulatim, inquit, Aſſyrios Thurehenos delicijs eneruatos decreuiſſe, Latinos uerò reges creuiſſe. At Euſebius, poſt Eupalem, Laoſthenem ſubiungit: hinc Pyritiaden, tum Orphateum, dehinc Ophratonon, tum Acrapapen, poſt Tonoſcon coleros, quē Sardanapalon græcè uocat, ultimumq́ regnaſſe ſcribit. qui in prælio uictus ab Arbace Medo, ſemet incendio concremauit, teſte Euſebio. Et interregnū Aſſyriorū ad Medos translarū eſt. Vnde Euſebius colligit, per illos trigintaſex reges, annos mille ducētos quadraginta à primo anno Nini. Sed Oroſius aliter in primo lib. licet fortè in genere ſcribat: cū regnum Aſſyriorū per mille centū ſexaginta annos uſq; ad Sardanapalū, per quinquaginta propemodū reges actū ſit, & nunquā penè in id tēpus quieuerit, &c. Sed Caſſiodorus eos tantū recenſuit uſq; ad principiū regni Latinorū, & ob id alios ab Euſebio deſcriptos prętermittit. ſed non queo obmittere uerba Oroſij, lib. 1. ſic inquiētis: Annos ante urbem cōditam ſexaginta quatuor, nouiſſimus apud Aſſyrios regnauit Sardanapalus, uir muliere corruptior: qui inter ſcortorū greges femineo habitu, purpuram colo tractās, à præfecto ſuo Arbacto, qui tunc Medis præerat, uiſus, atq; execrationi habitus, mox etiā excitis Medorū populis ad bellum prouocatus & uictus, ardenti pyrę ſe iniecit. Sed & Iuſtinus uidendus eſt libro primo Epitomę Trogi. Velleius Paterculus, qui hiſtoriā Rom. pulchro compendio latinè & eleganter ſcripſit, libro primo tradit, Sardanapalum regem mollicijs perfluentē, malo ſuo, tertio & trecenteſimo loco à Nino & Semiramide natū, ita ut ſemper ſucceſſor regni paterni foret filius. Puto ibi eſſe erratū, & ſcribendum, tertio & triceſimo loco, non trecenteſimo. Eadem Metaſthenes Perſa de Iudicio temporū repetit. De Hercule & Priamo pleni ſunt omnes poetarum codices: in primis tamen uidendus eſt Homerus. Euſebius: Hercules conſumit certamina, Anteum interficit, Ilium uaſtat. Cæterùm ἄθλον græcè neutro genere præmium, ut ἄθλος in maſculino genere certamen. Quatuor aūt Græcia celebrabat certamina, in honorem Iouis, Phœbi, Palęmonis, atq; Archemori. Quibus erāt ἆθλα, hoc eſt, præmia: pinus, oleaſter, laurus, & apium. Extat pulchrum Architæ poetæ ſuper hac re Tetraſtichon græcū, quod latinè ſic redditur: Sacra per Argiuas certamina quatuor urbes

Sunt, duo facta uiris, & duo cœlitibus:
Vt Iouis, & Phœbi, Melicertæq;, Archemoriq;.
Præmia ſunt, pinus, poma, apiumq;, oleæ. Græcè ſic:
τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' ἑλλάδα, τέσσαρες ἱεροί,
οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
ζηνός, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο.
ἆθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Vnde & quidam Græci inde deducunt, Pancratium pentathlum, quod conſtituitur ex pugillatu, curſu, ſaltu, diſco, & lucta. De quibus extat Simonidis hoc diſtichon:
ἴσθμια καὶ πυθοῖ διοφῶν ὁ φίλωνος ἐνίκα,
ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.
Iſthmia Philonis Diophon, & Pythia uicit,
Et curſu, & iaculo, ſaltibus, orbe, pale. Hos ludos Paulus iurecōſultus in L. 11. de Aleę luſu, deſcribit. Qui omnibus ijs ludis uiciſſet, Pancratiaſtes nūcupabatur. Quanquam Lucianus pro diuerſa ludicri ſpecie Pancratium ponit, dum palæſtram eſſe tradit, quod in lutea aſpergine fiebat: quod autē in puluere fit, recto ſtadio inuicē ſe percutientium, pancratium eſſe. Propertius:
Dum patitur duro uulnera pancratio,

Vnde & certamen quod in Herculis honorem fiebat, Heracleaniũ dictum eſt. Lampridius in Alexandro: Agoni præſedit, & maximè Herculeo, in honorem magni Alexandri. Velleius in Compendio Rom. hiſt. Clariſsimum deinde omnium ludicrũ eet tamen, & ad excitandam corporis animiq́ uirtutem efficaciſsimũ Olympiorum initium, habuit autorem Iphitum Eleum. Is eos ludos mercatumq́ inſtituit, ante annos quàm tu M. Vinici conſulatum inires, DCCCXXIII. Hoc ſacrum eodem in loco inſtituiſſe fertur abhinc annos MCCL. Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret: quo quidem in ludicro, omniſq́ generis certaminum Hercules uictor extitit. Tum Athenis perpetui Archontes eſſe deſierunt, cum fuiſſet ultimus Alcmæon: cœperuntq́ in denos annos creari, quæ conſuetudo in annos LXX manſit: ac deinde annuis commiſſa eſt magiſtratibus reſpub. Ex ijs qui denis annis præfuerunt, primus fuit Carops, ultimus Erix. Ex annuis, primus Erix. Cæterùm de agone Olympico, unde & à quo Originem ſumpſerit, Strabo libro octauo copioſè. Euſebius: Hercules agonem Olympicum conſtituit, à quo uſque ad primam Olympiadem ſupputantur anni 430.

Per hos igitur reges Aſſyriorum, colliguntur anni octingenti quinquaginta duo.

Is numerus reſultat annorum, ex ijs uigintiquinq́ Regibus, quos Caſsiodorus hic ponit: ſi Panniæ regi tribuantur quadragintaquinque, non decem nouem anni, ut annotaui ſuperius. Euſebius uerò computat à primo Nini anno uſq́ ad Sardanapalum, ultimum regem Aſſyriorum, mille ducentos quadraginta annos, cum illis qui poſt Mythreum regnarunt. Dehinc ad Medos translatum eſt imperium, tum ad Perſas: quos ideo obmittit Caſsiodorus, quia Conſules dicturus, neceſſe habet reges Latinos & Romanos enumerare: alios non eſt neceſſe. Adducit Velleius in ſuo compendio Aemilium Suram, de annis pop. Romani ſic ſcribentem: Aſſyrij principes omnium gentium rerum potiti ſunt. Deinde Medi, poſtea Perſæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo poſt Carthaginem ſubactam, deuictis, ſumma Imperij ad pop. Rom. peruenit. Inter hoc tempus & initium regis Aſſyriorum Nini, qui princeps rerũ potitus eſt, interſunt anni M. DCCCCXCV. Huius temporis æqualis fuit Heſiodus, circa 120. annos diſtinctus ab Homeri ætate: uir perelegantis ingenij, & molliſsima dulcedine carminum memorabilis, ocij quietiſq́ cupidiſsimus, ut tẽpore tanto uiro, ita operis autoritate proximus. qui uitauit, ne in id, in quod Homerus, incideret, patriamq́ & parentes teſtatus. Sed patriam, quia mulctatus ab ea erat contumelioſiſsimè.

REGES LATINI.

Latinos reges exordium habuiſſe poſt captam Troiam, cum Aeneas in Italiam ueniſſet, poſt tertium captiuitatis Troiæ annum, tradunt aliqui: uel poſt octauum, ut alij aſſerunt, cum Tautanes apud Aſſyrios regnaret. Manethon ſcribit, & conſtans opinio eſt, cum prius in Italia, ſub aurea illa ætate, quam Ninus primus Aſſyriorum rex uitiauit, regnaſſet Ianus, & Saturnus, ut Xenophon, Fabius Pictor, Cato in fragmentis, Trogus, Iuſtinus, Dionyſius, ac cæteri ſcripſerunt. Quos deinceps ſequuti ſunt Picus & Faunus: quibus regnantibus, feruntur centum quinquaginta anni euoluti, ut Eutropius Valenti Auguſto perſcripſit. Hos dimittit Caſsiodorus, & à Latino rege orditur. Hos primos Italiæ Reges quidam noſtræ ætatis inſignis poeta ſex uerſibus & monaſtichis ſic expreſsit, quos ſubiunxi, ne perirent.

Monaſticha primorum regum Italiæ.

Primus in Italia Ianus regnauit agreſti,
  Aurea Saturnus iugera falce colit.
Tertius Auſonijs dominatur Picus in oris,

Faunus,

Faunus & in Latio regna paterna capit.
Filia Laurentum regi fuit una Latino,
Dos fuit Aeneæ terra Latina pio.

Tu uerò curioſe lector Myrſilum Lesbium, quem Dionyſius in Antiquitatibus Romanis ſæpe citat, uide, de Origine Italiæ: ac Semproniū, de Diuiſione Italiæ, cum Q. Fabij Pictoris ac Catonis fragmentis, quæ extant.

LATINUS.

I Latinus regnauit annos trigintaduos, à quo Latini ſunt appellati. Huius imperij anno uigeſimoquinto, Troia capta eſt. ad quem Aeneas profugus uenit: factusq́ gener eius, ſucceſsit ei in regno.

Nam, ut Dionyſ. primo Romanorū Antiquit. ſcribit, in pugna aduerſus Rutulos ſine filijs mortuus, imperium Aeneæ, quem ſibi generum fecit, detulit. Hic Latinus Iliaci belli temporibus regnauit, à quo Latini dici cœpti ſunt. Aſſerit autem, hunc quinq; & triginta annos imperium obtinuiſſe. Erat autem Lauinia Latini filia Turno deſponſata, quam Aeneas accepit, & de nomine eius urbem condidit: de qua re Virgilius latè.

AENEAS.

II Aeneas poſt octauum Troiæ annum, regnauit in Italia annis tribus.

Dionyſius in primo aliter diſtinguit annos. Vide igitur, quo anno cōditum ſit Lauinium, & quo pacto Aeneas tres annos regnauerit poſt Latini ſoceri ſui obitū, nam quarto anno in bello mortuus eſt.

ASCANIUS.

III Aſcanius, filius eius, regnauit annis trigintaocto. Hic Albam Longam condidit.

Hic Aſcanius Iulius dictus eſt, quem & Florus in præfatione Epitomes Iulum appellat, ex Creuſa coniuge Troiæ genitum, ut Virgilius aſſerit, & Eutropius repetit. A' Dionyſio libro primo Euritíon uocatus, qui ſeptimo fermè anno poſt captum Ilium Latinorū imperium ſuſcepiſſe dicitur, & mutato nomine dictus eſt Aſcanius: trigeſimoq; anno deinde poſt Lauinij inſtitutionem condidit Albam Longam, quæ græcè λ*ό*υκὴ μακρὰ dicta eſt, à Tullo Hoſtilio deinde euerſa. Habuit Aſcanius Iulium Syluium filium, à quo familia Iuliorum orta eſt. Sed propter ætatem nondum regendis ciuibus idoneus, Syluium Poſthumum fratrem ſuum regni reliquit hæredem, ut tradit Euſebius. Et iterum inquit idem: Aſcanius derelicto nouercæ ſuæ regno Lauinij, Albam Longam condidit, & Syluium Poſthumium fratrem ſuum, Aeneæ ex Lauinia filium, ſumma pietate educauit.

SYLUIUS.

IIII Syluius Aeneæ filius ex Lauinia, regnauit annos uigintinouem. Huius temporibus poeta Homerus fuiſſe memoratur.

Filius hic Aeneæ, ſecundum Dionyſium, poſt obitum patris, Poſthumus fuit dictus: & quòd à paſtoribus in ſyluis ac montibus educaretur, Syluius, à Gręcis ὑλαῖος. Licet Liuius filium Aſcanij putet, qui Iulum quidem reliquit, cui ſacerdotij poteſtas eſt attributa, quo honore poſteritas eius uſa eſt deinceps. Fratrem autem Syluium Poſthumum regni hæredem reliquit, à quo Albanorum deinde reges Syluij uocati ſunt, & dominationis ius obtinuerunt. De Homero Plutarchus in ſua uita plura, & Herodotus, græci ſcriptores. Euſebius præterea uariorum autorum ſententias de Homeri ætate affert. Sed Velleius Paterculus de Homero hæc tradit: Clariſsimum

deinde Homeri ingenium illuxit, ſine exemplo maximum, qui magnitudine operis & fulgore carminum ſolus appellari meruit poeta: in quo hoc maximum eſt, quod neq; ante illum quem ipſe imitaretur, neq; poſt illum qui eum imitari poſsit, inuentus eſt: neq; quenquam alium, cuius operis primus author fuerit, in eo perfectiſsimum, præter Homerū & Archilochum reperiemus. Hic longius à temporibus belli quod cōpoſuit Troici, quàm quidam rentur, abfuit. Nam fermè ante annos DCCCCL floruit, intra mille natus eſt. Quo nomine non eſt mirandum, quod ſæpe illud uſurpat. hoc enim ut hominum, ita ſeculorum notatur differentia: quem ſi quis cæcum genitum putat, omnibus ſenſibus orbus eſt.

V AENEAS SYLUIUS.

Aeneas Syluius regnauit annos triginta unum. Huius temporibus Hebræorum rex Dauid Hieroſolymis regnat.

Euſebius: In alia hiſtoria reperimus, quartò Latinum Syluium regnaſſe, Lauiniæ & Melampodis filium, uterinum fratrem Poſthumi: & quintò, qui nunc hic quartus ponitur, Syluium Aeneā, Poſthumi filium. Sed animaduerte lector, quòd ab Aenea primo rege, non à Latino numerat.

VI LATINUS SYLUIUS.

Latinus Syluius regnauit annis quinquaginta. Huius temporibus Amazones Aſiam uaſtauerunt: Carthago condita eſt à Carchedone Tyrio, ut quidam dicunt. Solomon filius Dauid regnat Hieroſolymis, templumq; famoſiſsimum condidit.

Hic Latinus iunior dictus à Dionyſio, unum & quinquaginta annos gubernaſſe dicitur. Licet Euſebius, & alij penè omnes, quinquaginta tantum tribuunt. Ab hoc (inquit Liuius) coloniæ aliquot deductæ, priſci Latini appellati. Manſit poſtea Syluius omnibus cognomen, qui Albæ regnarunt. Amazones decantantur paſsim ab omnibus poetis & hiſtoricis. ſed Palæphatus arbitratur fuiſſe non fœminas, ſed uiros barbaros, qui effœminatis moribus & ueſtibus incedebant: colligatis mitra crinibus, barbam tonſi, ingenti tamen fortitudine: ut alijs militibus mulieres uulgò dicerentur. De Carthagine inquit Euſebius: Carthago cōdita eſt, ut quidam uolunt, à Carchedone Tyrio: ut uerò alij, à Didone filia eius, poſt Troianum bellum. Vide Strabonem, Dionyſium, & Euſtathium. Velleius Paterculus in compendio Rom. hiſt. de Carthagine ſic ſcribit: Aetate Pharnacis Medi, qui Sardanapalum imperio ui taq; priuauit, &c. ante annos quinq; & ſexaginta quàm urbs Romana conderetur, ab Eliſſa Tyria, quam quidam Didò autumant, Carthago conditur.

VII ALBA SYLUIUS.

Alba Syluius regnauit annos trigintanouem.

VIII AEGYPTIUS SYLUIUS.

Aegyptius Syluius regnauit annos uigintiquatuor.

Euſebius: Syluius Atys, ſiue Aegyptius, annis uiginti quatuor regnauit: Aegyptius autem, Albæ ſuperioris regis filius fuit.

IX CAPIS SYLUIUS.

Capis Syluius regnauit annos uigintiocto.

Euſebius

Euſebius: Capys ſuperioris regis filius, regnauit annis uiginti octo.

x *CALPETUS SYLUIUS.*

Calpetus Syluius regnauit annis tredecim.

Dionyſius libro primo: Poſt Albam (inquit) Capetus ſex & uiginti annos regnauit: poſt eum Capys duodetriginta: poſt Capym Calpetus, uſq; ad annum tertiumdecimum. Liuius uerò: Ex Alba dicitur Atys ortus, Aty Capys, Capy Capetus, Capeto Tiberinus. Ob id Euſebius & poſteri, iunctis nominibus octauum regem Syluium Atym ac Aegyptium appellant. Decimum autem Capetū Liuius uocat. Alij, niſi codices ſint mendoſi, Calpetum.

xi *TYBERINUS SYLUIUS.*

Tyberinus Syluius regnauit annis octo.

Hic in prælio mortuus (ut inquit Dionyſius) quod ſecundum flumen fuit, raptusq; à profluente, flumen ſibi cognomine reliquit, Albulam prius uocatum, Tyberim. Ouidius ſecundo Faſtorum:

Albula, quem Tyberim merſus Tyberinus in undis
Reddidit, hybernis fortè tumebat aquis.

Idem Liuius, & Virgilius:

AGRIPPA SYLUIUS.

xii Agrippa Syluius regnauit annos quadraginta.

Liuius: Agrippa inde, Tyberini filius. Dionyſius uerò: Deinde ſucceſſor Agrippa annos tres & triginta regnauit. Euſebius, & cæteri omnes, quadraginta huic annos attribuunt. ſubiungit ibi Euſebius: In Latina hiſtoria ad uerbum ſcripta reperimus, Agrippa apud Latinos regnante, Homerus in Græcia claruit, ut teſtatur Apollodorus grammaticus, & Euſebius hiſtoricus, ante urbem Romanam conditam ante centum uiginti quatuor annos: & ut ait Cornelius Nepos, ante Olympiadem primam, annis centum. Licet plures alias opiniones recitauerit de Homero idem Euſebius paulo ſuprà, ubi de Aenea Syluio ſcribit.

xiii *AREMULUS SYLUIUS.*

Aremulus Syluius regnauit annos decem nouem. Huius temporibus Lycurgus apud Lacedæmonas iura compoſuit.

Liuius: poſt Agrippam Romulus Syluius à patre accepto imperio, regnat: idq; Auētino, fulmine ictus ipſe, per manus tradidit. Aliter Dion. niſi codex ſit mēdoſus: Poſt Agrippam Alladius undeuiginti annos, res quædam tyrannica, & cum dijs inimicitias gerens. Nam ab eo deſpiciente numina, apparatæ ſunt fulgurum imitationes, & fragores tonitruis ſimiles, quibus terreri homines, tanquam eſſet Deus, poſtulabat. Cæterùm imbribus & fulminibus in eius domum cadentibus, atq; lacu iuxta quem habitabat, inſolitam inundationem capiente, incluſus, cum tota domo abſorptus eſt: & nunc adhuc perlucente lacu, in parte quadam, cum deficit latex, ſubſeditq; altitudo, apparent ruinæ, & alia ædificiorum ueſtigia. Eutropius & cæteri uocant hunc Remum Syluium: tanta eſt nominum diuerſitas. Inoleuit leuis error ex ijs nominibus. Siquidem apud Oroſium libro primo ita legitur, ubi de Phalaride tyranno agit: fuerat etiam paulo ſuperiori tempore apud Latinos rex Romulus, qui per annos decem & octo, flagitijs impietatibusq; creſcens, ad poſtremum diuino iudicio fulmine interceptus, matura ſupplicia immatura ætate exoluit. Euſebius: Syluius Aremulus, ſiue Remulus, Agrippæ ſuperioris regis filius, præſidium Albanorum inter

montes, ubi nunc Roma eſt, poſuit: qui ob impietatem poſtea fulminatus interijt. Huius filius fuit Iulius, proauus Iulij Proculi, qui cum Romulo Romam cõmigrans, fundauit Iuliam gentem. De Lycurgo autem legumlatore, quiſquis plura ſcire uoluerit, diligenter eius uitam apud Plutarchum perlegat. Eius præterea meminit Velleius Paterculus in compendio Rom. hiſt. in hæc uerba: Aetate Pharnacis Medi, qui Sardanapalum imperio uitaq; priuauit, clariſsimus Graij nominis Lycurgus Lacedæmonius, uir generis regij fuit, ſeueriſsimarum iuſtiſsimarumq; legum autor, & diſciplinæ conuenientiſsimæ uir: cuius quàm diu Sparta diligens fuit, excelliſſimè floruit.

XIIII *AVENTINVS SYLVIVS.*

Auentinus Syluius regnauit annos trigintaſeptem: à quo mons Romanus, quia ibi ſepultus eſt, nomen accepit.

Euſebius: Auentinus Romuli ſuperioris maior filius, in eo monte qui nunc pars urbis eſt, mortuus & ſepultus, æternum loco uocabulum dedit.

XV *PROCAS SYLVIVS.*

Procas Syluius regnauit annis uiginti tribus.

Oroſius libro ſecundo, capite primo: Nini & Babylonis regnum eò anno in Medos eſt deriuatum, quo anno apud Latinos Procas Amulij & Numitoris pater, auus autem Rheæ Syluiæ, quæ mater Romuli fuit, regnare cœpit. Vt autem omnia hæc ineffabilibus myſterijs & profundiſsimis Dei iudicijs diſpoſita, non aũt humanis uiribus, aut incertis caſibus accidiſſe perdoceam, omnes hiſtoriæ antiquæ à Nino incipiunt, omnes hiſtoriæ Romanæ à Proca exordiuntur. Deinde à primo anno imperij Nini, uſquequò Babylon à Semiramide inſtaurari cœpta eſt, interueniunt anni ſexagintaquatuor: & à primo anno Procæ cum regnare cœpit, uſq; ad conditionem urbis factam à Romulo, interſunt æquè anni ſexagintaquatuor. Ita regnante Proca, futuræ Romæ ſementis iacta eſt, etſi nondum germen apparet. Eodem anno ipſius Procæ regni, Babylonis regnum deficit, etſi adhuc Babylon ipſa conſiſtit.

OLYMPIAS prima.

A captiuitate Troiæ uſq; ad Olympiadem primam, ſunt anni 406. ubi erat agon gymnicus, in quo Corabus Elienſis uictor euaſit. Elienſes uerò quinquennale certamen agebat, quatuor annis in medio expletis, in quibus principes annos conſtituuntur. quam Olympiadem Iphitus primus inſtituit. Ab hoc Græca hiſtoria uera creditur, & poſt Sardanapalum regem Aſſyriorum orditur.

XVI *AMVLIVS SYLVIVS.*

Amulius Syluius regnauit annos quadraginta quatuor, qui fratrem ſuum Numitorem regno expulit.

Procas duos habuit filios, Numitorem & Amulium, ut Liuius abundè docet. Ob id Dionyſ. Deinde Amulius (inquit) haud iure regnũ occupans, cum Numitori deberetur, fratri ſeniori, duos & quadraginta regnat annos. Amulio autem interfecto à Romulo & Remo ex ſacra puella natis, poſt eius mortem imperiũ accipit, & quidem legitimum, Numitor auus maternus. Sequenti deinde anno regni Numitoris, colonos mittentes Albam Romulo & Remo ducibus, Romam condunt. Vnde miror, cur Florus primo lib. tit. primo, dicat: Alba tunc erat Latio caput, Iuli opus. nam Lauinium patris contempſerat: ab his Amulius iam ſeptima ſobole regnabat. Cum certè nõ ſeptima ſoboles aut gubernatio fuerit, ſed decimaquarta potius, aut decimaſexta. Dionyſ. Halicarnaſſeus in principio primi Antiquitatum Romanarum: Aetate autem ſextadecima poſt Troianum bellum, Albani hæc loca utraq; inhabitabant. Euſebius: Numitor Procę ſuperioris regis filius maior, à fratre Amulio regno pulſus, in agro ſuouixit. Filia uerò eius, adimendæ ſpei partus gratia, uirgo Veſtalis: quæ cũ ſeptimo patrui ſui anno geminos edidiſſet infantes, iuxta legem in terra uiua defoſſa eſt. Verùm paruulos prope ripam Tyberis expoſitos, Fauſtulus regij paſtor armenti, ad Acciam Laurentiam uxorem ſuam detulit: quam propter pulchritudinem & rapacitatem corporis quæſtuoſi, Lupam uicini appellabant: unde ad noſtram uſque memoriam meretricum cellulæ lupanaria dicuntur. Pueri cum adoleuiſſent, collecta paſtorum & latronum multitudine, interfecto apud Albam Amulio, auum

Numi-

AB VR. CON: Numitorem in regnum reſtituunt. Hæc copioſe apud Dionyſium & Liuium, & cæteros paſsim inuenies. Si igitur ritè anni ſupputentur ab excidio Troiæ, ad ſucceſſorem Amulij Romulum, integra fide inueniuntur anni quadringenti triginta. Cæterùm de Amulio & eius genere, ac urbis Romæ conditione, diligentiſsimè perſcripſit Strabo libro quinto. Vide lector ſtudioſe. De his regibus Albanis, etiam poeta noſtri ſeculi monaſticha elegantiſsima perſcripſit, quæ ſubiungere pro ſtudioſis, nullum eſt diſpendium: OLYM.

Condidit Aſcanius Longam rex Iulius Albam,
  Et Syluí regnum Poſthume frater habes.
Sylulus Aeneas triginta uno imperat annis,
  Per͡qꝫ decem ſceptrum luſtra Latinus habet.
Imperat Albanis ſucceſſor Syluius Alba,
  Dictus ab Aegypti nomine regnat Atys.
Rex Capys accepto Capuam capys omine dixit,
  Carpentus tantum nomina regis habet.
Albula mutauit titulum tibi rex Tiberinus,
  Hic pater Agrippæ, rex & Agrippa fuit.
Montibus inſuetis præſidia ponit Aremus,
  Iulia gens ueſter Iulius autor erat.
Præbet Auentinus Romano nomina monti,
  Regna uiciſſatim dat Proca pignoribus.
Germano regnum uiolentus Amulius aufert,
  Arripit hinc Numitor ſceptra nepotis ope.

I I *ROMVLVS.* VII

Romulus regnauit annos trigintaocto, à quo Roma condita eſt: & ex Latinis Romani ſunt nuncupati. Hic primus centum cõſtituit ſenatores. Huius temporibus Syracuſæ & Catinia in Sicilia conditæ ſunt.

Dionyſij Halicarnaſſei ſequemur Antiquitates, quæ ſeptima Olympiade urbem conditam ſcribit.

Adijt regnum, teſte Dionyſio in ſecundo, ſeptima Olympiade, qua uicit Daides Meſſenius, imperante Athenis Charopo. Item Liuius in primo, trigintaſeptem annos Romulo tribuit: in regno tantum, Dionyſius in primo ſimiliter trigintaſeptem, quod & ſecundo libro repetit, cum inquit: Qui (inquit) Romam condidit, primusqꝫ in ea rex creatus eſt Romulus, tali nece perijſſe dicitur. Nullam ex ſe progeniem relinquens, annos ſeptem & triginta dominatus, quintũ annum & quinquageſimum uitę agens. nam iuuenis admodũ potitus eſt regno. Decem enim & octo annos natũ fatentur omnes, qui de eo hiſtorias ſcripſere. At Plutarchus in Romulo ait: Fertur igitur Romulus quatuor & quinquaginta annos natus, trigeſimooctauo ſui regni anno è uita migraſſe. licet in Numa ſic ſcribat: Septimũ iam & trigeſimum annum rege Romulo Roma incolebatur. Sed fortè annus ille, quo per Senatores, per ſingulos quinos gubernabatur, interregnũ dictum (de quo in Numa Plutarchus plura, item Dionyſius, Liuius, & cæteri) illi attributus, Romulo trigeſimumoctauũ conſtituit, unde & poſteri decepti ſunt. Sed uide Velleium Paterculum (quẽ nuper beatus Rhenanus, nitidę eloquẽtiæ uir, & haud cõtemnendæ doctrinę, è tenebris eruit) ſcribentem Epitomen hiſtoriæ Romanæ, ad M. Vinicium, qui ſub Tiberio Conſul fuit, qui hæc prodit: Sexta Olympiade, poſt duos & uiginti annos, quàm prima cõſtituta fuerat, Romulus Martis filius ultus iniurias aui, Romam urbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad uos COSS. anni ſunt DCCCCLXXXI. Id actũ poſt Troiam captam annis CCCCXXXVII. Id geſsit Romulus, adiutus legionibus Latini aui ſui. Libenter enim his qui ita prodiderunt acceſſerim, cum aliter firmare urbem nouam, tam uicinis Veientibus, alijs Ethruſcis ac Sabinis, cum imbelli ac paſtorali manu uix potuerit: quanquam iam Aſylo facto inter duos lucos auxit. Hic cen-

OLYM. tum homines electos appellatoſq; patres, inſtar habuit conſilij publici: hanc originem nomen Patriciorum habet. De hoc & Eutropius libro primo, capite quarto, qui triginta nouem huic annos tribuit: ſed corruptum eſt ſine dubio exemplar. Cæterùm Oroſius eleganter ſimul & breuiter in ſecundo libro, quarto capite, ſic ſcribit: Romulus regnum parricidio imbuit, pariq; ſucceſſu crudelitatis ſine more raptas Sabinas improbis nuptijs confœderatas, maritorum & parentum cruore dotauit. Itaq; Romulus interfecto primùm auo Numitore, dehinc Remo fratre, arripuit imperium, urbemq; conſtituit. Regnum aui, muros fratris, templum ſoceri ſanguine dedicauit, ſceleratorum manum promiſcua impunitate collegit. Primus illi campus ad bellũ, forum urbis fuit: mixta ſimul externa ciuiliaq; bella nunquã defutura ſignificans. Sabinorũ, quos fœdere ludiſq; pellexerat, feminas, tam inhoneſtè præſumpſit, quàm nepharie defendit. Ducem eorum Titum Tatium ſenem, honeſtis pietatis cauſis inſiſtentem, diu armis propulſatum, mox ut in ſocietatem regni aſſumpſit, occidit, &c. Sed de Romulo Florus libro primo, tit. primo: Iuſtinus libro quadrageſimotertio: Strabo libro quinto, C. Sempronius, Q. Fabius Pictor libro ſecundo. Solinus breuiter eius res geſtas ſic commemorat: Romulus regnauit annos ſeptem & triginta: de Ceninenſibus egit primum triumphum, & Acroni regi eorum detraxit ſpolia, quæ Ioui Feretrio primus ſuſpendit, & opima dixit. Rurſum de Antennatibus triumphauit. De Veientibus poſtremò apud Capreæ paludem nonis Quintilibus apparere deſijt. Cæterùm quiſquis copioſius ſingulas res geſtas Romuli ſcire uoluerit, uitam eius apud Plutarchum, Dionyſium in ſecundo, Liuium in primo legat. De Syracuſis uerò ciuitate Siciliæ, quando condita ſit, uide Strabonem libro ſexto copioſiſsimè ſcribentem: ubi & de † Catinia locupletiſsimè ſcribit. Meminit & horum Euſebius. AB VR. CON.

† Catana

XVII, II

NUMA POMPILIUS. 39

Numa Pompilius regnauit annos quadraginta unum: qui duos menſes anno addidit, Ianuarium & Februarium, cum ante hunc decem tantum menſes apud Romanos fuiſſent. Capitolium quoque à fundamentis conſtruxit. Cuius etiam temporibus Sibylla in Samo inſignis habita eſt.

Hic Pompilius Pomponij illuſtris uiri filius, prudentiſsimæ ætatis fuit. Nam ab anno quadrageſimo non multum aberat, cum regia eſſet ei dignitas collata. Vir fuit religioſus, & qui religione ferocem pop. Rom. compeſcuit. Rexit quadraginta tribus annis, ut Liuius & Dionyſius ſcribunt. Obijt autem non longè octogenario maior, ut inquit Plutarchus. Dionyſius uerò in fine ſecundi: Annos, ait, uiuens ſupra octoginta, quadraginta tres regnans, facilima morte obijt, ſenio diſſolutus: prolem quidem relinquens, ut plures ſcribunt, filios quatuor, Pomponem, Pinum, Calpum, Mamercum, unde nobiles uenerunt familiæ: filiamq; ſolam Pompiliam. Vt autem tradidit Gn. Gellius, ſolam reliquit filiam, ex qua Martius peperit Ancum Martium regem, qui pòſt regnauit. Vide Florum libro primo, tit. ſecundo: Eutropium lib. primo, cap. quinto. Solinus autem breuiter (quod diffuſius Dionyſius, Liuius, Plutarchus tradunt) ſic de Numa ſcribit: Numa in colle primùm Quirinali, deinde propter ædem Veſtę, in regia quę adhuc ita appellatur, habitauit: qui regnauit annis tribus & quadraginta, ſepultus ſub Ianiculo. Vnde Ouidius ſexto Faſtorum deſcribens regiam, quam Numa habitauerit, ſic inquit:

Hic locus exiguus, qui ſuſtinet atria Veſtæ,
  Tunc erat intonſi regia magna Numæ.
Hic locus eſt Veſtæ, qui Pallada ſeruat, & ignem:
  Hic fuit antiqui regia parua Numæ.

Sed uidendus quoq; Euſebius de Temporibus, & Ouidius de duobus menſibus additis in primo Faſtorum, ubi à principio ſic canit:

Tempora digereret cum conditor urbis, in anno

AB VR. CON. Conſtituit menſes quinq; bis eſſe ſuo. Sed paulo pòſt ſubiungit: OLYM.
At Numa nec Ianum, nec auitas præterit umbras,
Menſibus antiquis præpoſuitq; duos.
De ambobus menſibus uidendi ſunt priores duo Faſtorum libri, cum Macrobio quoq;.

82 III *TULLUS HOSTILIUS.* XXVII

Tullus Hoſtilius regnauit annos triginta duos, qui primus apud Romanos purpura uſus eſt. Cuius temporibus Chalcedon conditur, & Byzantium, quæ nunc Conſtantinopolis appellatur.

De illo ſic Plutarchus in Numa: Hoſtilius uerò Tullus, qui Numæ ſucceſsit in regnum, & plurima ex illius honeſtis facinoribus, in primis q; ac potiſsimum pietatem in deos irriſionibus & contumelijs inſectatus, uti rem inertem & muliebrem, ciues in bellum uertit. Neq; ipſe igitur audacibus hiſce ac ſtultis facinoribus inſtitit, ſed graui ac uario morbo, mutata mente in deorum metum ac religionem conuerſus eſt, quæ nulla tamen ſimilitudine ad Numæ pietatem accederet: quinetiam eo magis alios huiuſmodi morbo infecit, quòd fulmine ictus conflagrauit, ut fertur. Dionyſius libro tertio: Annos duos & triginta cum regnaſſet, extinctus eſt, incenſa domo cum uxore & filijs, atq; alia familiari turba omni, igne comprehenſa. Succenſam domum eius alij dicunt per fulmen, ira Dei, ob quorundam ſacrorum intermiſsionem: alij, inſidijs Anci Martij, qui poſt eum regnauit. Vide Dionyſ. in tertio, qui illum imperium ſumpſiſſe ſcribit anno ſecundo ſeptimæ & uiceſimæ Olympiadis, qua uicit certamine Eurybates, imperante Athenis Leoſtrato. Liuius in primo ſcribit, ipſum commentarios Numæ, cum ibi quædam occulta ſolennia ſacrificia Ioui Erycio facta inueniſſet operatum, ijs ſacris ſe abdidiſſe, ſed non ritè initum aut curatum eſſe id ſacrum. Ideo ira Iouis ſollicitati praua religione, fulmine ictum cum domo flagraſſe. Vide Florum libro primo, titulo tertio, de hoc rege: Eutropium libro primo, capite ſexto: item Euſebium. Oroſius libro ſecundo, capite quarto, perſtringit Tullum Hoſtilium militaris rei inſtitutorem, fiducia bene exercitatæ iuuentutis, Albanis intuliſſe bellum, & diu altrinſecus ſpe incerta, certaq; clade tandem peſsimos exitus & dubios euentus, compendioſa Tergeminorum congreſsione fuiſſe. Rurſus pace diruta, Metium Suffetium Fidenato bello, meditata etiam proditione, ſuſpenſum curribus in diuerſa raptantibus, duplicis animi noxam pœna diuiſi corporis expendiſſe. Solinus ita perſtringit: Tullus Hoſtilius in Velia habitauit, ubi poſtea deûm Penatum ædes facta eſt: qui regnauit annos duos & triginta, obijt Olympiade quinta & trigeſima. Vt autem ſcias quid ſit Velia, ita pars montis Palatini, qua uidetur forum Romanum, appellatur Velia: quia ibi antiqui paſtores ante tonſuram ouium uellabant lanam ex ouibus. Eadem pars habuit domum Catilinæ & Catuli. Cum autem hoc loco Caſsiodorus Byzantium, quæ & Carthago, & Conſtantinopolis poſtea dicta eſt, conditum eſſe dicat: quærendum eſt, cur ſuperius ſub Latino Syluio, ſexto Latinorum rege, longè ante urbem conditam ſcribat, quòd uidelicet incerta ſit huius urbis origo, quam Lacedæmonij olim Pauſania duce in anguſtiſsimo Europæ Aſiæq; Euripo poſuere, Lygos antea dictum, pòſt Byzantium: quod uariante deinde fortuna, dum incerti iuris poſſeſsio adhuc eſſet, Athenienſibus Spartaniſq; id ſibi certatim uendicantibus, tandem libertatem ſibi aſſeruit: & dum neuter populus tanquam propriam urbem auxilijs iuuat, liberæ conditionis eſſe cœpit: per quæ tempora res eorum admodum floruit, agro fœcundo feraciq; in primis, & mari admodum opportuno. Vnde uectigalia, uectigalibusq; eorum augendis, piſcium uis ingens ad eorum littora deferebatur, quoniam commodè poſita eſſet. id quod oraculi Pythij ambages arguunt. Nam conſulentibus Græcis ubi urbem conderent, data ſors exciderat, ſedem oppido cæcorum aduerſam quærerent: Chalcedonios haud dubiè innuens, qui priores in ea loca profecti, Megaris peiora legerant. Piſces etenim ex Euxino in Propontidem illati, ubi ad Chal-

OLYM. AB VR. CON.

ad Chalcedonenſe littus incurrere, territi candicāte ſaxo, quod à uado ad ſummã pelluceat aduerſum Byzantij promontorium: ex ea cauſa Chryſoceras appellatum, præcipiti petunt agmine. Itaq; omnis captura Byzantij, Chalcedonenſibus penuria fuit. Quo pacto uerò ſit in uici formã poſt euerſionem à Seuero imperatore redacta, & à Cõſtantino, qui eius nomen immutauit reformata, à Cęſaribusq; Chriſtianis, DC. amplius annos gubernata, & hodie à Turcis per ſeptuaginta annos (proh pudor Chriſtianorum principum) poſſeſſa, inferius latiſsime ſcribemus. Quiſquis aũt & de Chalcedone & de Carthagine plura ſcire uoluerit, Strabonem, Plinium, Stephanum, & Euſtathium ſuper Dionyſio adeat, è quibus multa diſcet quæ ſtudioſo proderunt.

XXXV IIII *ANCUS MARTIUS.* 114

Ancus Martius regnauit annis uigintitribus, qui ſextodecimo miliario ab urbe Hoſtiam condidit.

Hic qua morte perierit, nec Liuius in primo, nec Dionyſius in tertio explicant: ubi tamen copioſiſsimè res eius geſtæ enumerantur. In Plutarcho, ubi uitam Numæ concludit, ſic inuenimus: Cum poſt Numam quinq; regnauerint, poſtremus ex imperio excidens, in exilio conſenuit. E' reliquis uerò quatuor, nemo naturali morte defunctus eſt: ſed tres inſidijs circumuenti, necati ſunt. Hoſtilius fulmine perijt. Dionyſius uerò ſic: His igitur ab hoc Rege in principatu ſuo geſtis hiſtoria dignis, tradens ipſe ſucceſſoribus ſuis Romam, haud paruo potentiorem quàm accepiſſet, quatuor & uiginti annos regno potitus moritur, duos relinquens filios: alterum puerilis ætatis, alterum maiorem natu, iam tum pubeſcentem. Suſcepit autem imperium anno ſecundo trigeſimæquintæ Olympiadis, qua uicit Sphærus Lacedæmonius, quo tempore annuum magiſtratum obtinuit Athenis Damaſia. At Liuius in primo ſic: Regnauit Ancus quatuor & uiginti annos, cuilibet ſuperiorum regum belli paciſq; & artibus & gloria par. Et filij prope puberem iam ætatem erant. Iuniores Euſebium imitantur, & tris tantum & uiginti annos Anco Martio tribuunt: ut hic Caſſiodorus noſter, & Eutropius libro primo, capite ſeptimo. Vide etiam de rebus eius geſtis Florum libro primo, tit. quarto. Oroſius tradit, Latinos Anco Martio duce ſæpe congreſſos, aliquando ſuperatos. Solinus ait: Ancus Martius in ſumma ſacra uia habitabat, ubi ædes Larium eſt: qui regnauit annis quatuor & uiginti, obijt Olympiade prima & quadrageſima. Addendũ illud quoq;, quod Feſtus tradit: Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, ut exporrigi non poſsit. De Hoſtia urbe, Strabo & Plinius uidendi ſunt.

XLI V *TARQUINIUS PRISCUS.* 138

Tarquinius Priſcus regnauit annos triginta ſeptem. Huius temporibus Maſsilia in Gallia condita eſt.

Hunc ſcribit Florus, titulo octauo libri primi, dignitatem regiam ornamentis & inſignibus, quæ duodecim Ethruriæ urbes ab eo ſubiugatæ donauerant, clariorem ac inſigniorem reddidiſſe, habitu uenerando ac nobili. Tandem cum regnaſſet annos octo & triginta, à duobus iuuenibus paſtoralibus ſimul litigantibus, per inſidias occiſus eſt, ut pluribus narrat Dionyſius in fine tertij: qui ipſum Imperium ſuſcepiſſe ſcribit anno ferè ſecundo primæ & quadrageſimæ Olympadis, qua uicit Cleomedes Thebanus, imperante Athenis Eniochida. Moriens autem duos reliquit filios paruulos, & duas filias, uiris in matrimonium datas. Idem Liuius in primo longè lateq;. De hoc uide Florum libro primo, tit. quinto: Eutropium libro primo, cap. octauo, qui tantum trigintaſeptem annos regnaſſe eum ſcribit, ſi corruptus non eſt liber, ſicut & Caſsiodorus. Euſebius triginta quinq;: Oroſius autem lib. ſecundo, cap. quarto perſtringit, Tarquinium Priſcum omnes finitimos & potentes tunc duodecim Tuſciæ populos innumeris concidiſſe conflictibus. Solinus autẽ: Tarquinius

AB VR. CON. nius Priſcus (inquit) ad Mugoniam portam, ſupra ſummam nouam uiam habitauit, OLYM. qui regnauit annis octo & triginta. Hic Priſcus Tarquinius antea Lucumo uocabatur, Demarathi Corinthij filius, ex Brachiadum familia oriundus. Qui cum diu mercaturam exercuiſſet, ingentes opes breui aſſequutus eſt. Cum autem Cypſelus patriam Corinthum occupaſſet, ratus non tutum fore, multa præſertim poſsidentem hominem, ſub tyrannide uitam agere, relicto ſolo patrio, ſumptisq́ ſecum quæ ferri poterant bonis, in Ethruriam quàm ocyſsimè nauigat: ubi ducta illuſtri uxore, duos procreat filios, Aruntem ſcilicet & Lucumonem. Arunte fratre mortuo, Lucumo ſolus paternas opes adeptus, Romam proficiſcitur: Ancíq́ regis familiaritatē conſequutus, tutor filiorum relinquitur, & tandem regno potitur præter æquum & fas, ut omnes hiſtorici tradunt. Cæterùm de urbe Maſsilia notabis, eſſe urbem Narbonenſis Galliæ, à Phocenſibus conditam, ſicut Strabo & Gellius docent. Vnde Phocais iuuentus Lucano, pro Maſsilienſi dicta eſt. Olim Maſsiliæ ſtudia ingenuarum doctrinarum adeò floruerunt, ut Romani pro Attica peregrinatione Maſſilioticum peterent gymnaſium, ad diſciplinas capeſcendas. Ob id Cornelius Tacitus tradit, Maſsiliam Agricolæ ſocero ſuo fuiſſe ſedem ac magiſtram ſtudiorum, græca comitate & prouinciali parſimonia mixtam, ac bene compoſitam. Ob id uidetur dixiſſe Plautus, Maſsilienſes mores, in Caſina, pro optimis ac probatiſsimis. Videndus eſt Strabo in quarto.

176 VI *SERVIVS TVLLIVS.* L

Seruius Tullius regnauit annos triginta quatuor: qui primus cenſum inſtituit ciuium Romanorū. Huius temporibus apud Perſas Cyrus primùm regnare cœpit.

Seruius hic à fortuna propria, quòd eum ſeruiens peperiſſet Ocriſia captiua, pulcherrima prudentiſsimaq́ Corniculana mulier: Tullius uerò à cognatione, nomine patris dictus eſt, ut Dionyſius in quarto, res eius geſtas plures enumerans, ſcribit. Tanaquillidis aſtu, ſocrus ſuæ, regnum adeptus eſt, quarto Olympiadis quinquageſimæ anno: quadragintaquatuor annos uerò gubernans (ut in primo libro ſcribit, in quarto enim eſt error impreſsionis) inſidijs Tarquinij generi & Tulliæ filiæ impiæ occiſus eſt, in uico à re ipſa Scelerato dicto. Idem Liuius libro primo. Vide Florum libro primo, titulo ſexto. Caſsiodorus noſter, puto ex Euſebio, trigintaquatuor annos, numerorum notis inuerſis, huic tribuit. Sic & Eutropius libro primo, capite nono. Sed annorum illa computatio ueritati non ſuffragatur. Iudica lector. Oroſius perſtringit, Veientes Seruio Tullio inſiſtente uictos fuiſſe, nec domitos. Solinus tradit, Seruium Tullium Exquilijs ſupra cliuum Olbium habitaſſe, qui regnauit annos duos & quadraginta. Non præteribo (uerba ſunt Plinij in trigeſimoſexto, quæ de hoc rege in hanc formam tradit) & unum foci exemplum, Romanis literis clarum. Tarquinio Priſco regnante, tradunt repentè in foco comparuiſſe è cinere genitale maſculini ſexus, eamq́ quæ ibi ſederat Tanaquilis reginæ ancillam Ocriſiam captiuam, conſurrexiſſe grauidam: ita Seruium Tullium natum, qui regno ſucceſsit. Inde & in regia cubanti puero caput arſiſſe uiſum, creditumq́ Laris familiaris filiū. Ob id compitalia & ludos Laribus primùm inſtituiſſe. De Cyro Xenophon, Iuſtinus, & Euſebius, ac cæteri.

220 VII *TARQVINIVS SVPERBVS.* LXI

Tarquinius Superbus regnauit annis trigintaquinq́. Huius temporibus Pythagoras phyſicus philoſophus clarus habetur.

Numerorum notæ hic iterum errorem ingeſſerunt, quia & Dionyſ. in quarto, & Liuius in primo, & Solinus in Polyhiſtore ſuo, Tarquinio Superbo uigintiquinq́,

non

OLYM. non triginta quinq; annos attribuunt, cum illi decem anni Seruio ſint attribuendi. Caſsiodorus, Euſebius & Eutropius, iunioribus hinc errandi occaſionem præbuere. Vide Florum libro primo, tit. ſeptimo, cum alijs dictis autoribus: unde hic Tarquinius Superbus dictus ſit, & cur in exilium miſsus, quo pacto caſtiſsima Lucretia à filio eius Sexto conſtuprata fuerit. Solinus: Tarquinius Superbus & ipſe Exquilijs ſupra cliuum Pullum habitauit, ad lacum Fagutalem, qui regnauit annis quinque & uiginti. Euſebius tradit, uincula & carceres ipſum inueniſſe. Oroſius libro ſecundo, capite quarto: Tarquinij Superbi regnum, occiſo ſocero, ſcelere aſſumptum, habita in ciues crudelitate detentum, flagitio adulteratæ Lucretiæ amiſſum, & intus domeſtica uitia, uirtutesq; forinſecus emicantes, id eſt, oppida ualida in Latio, uel fraude propria, uel pœna filij, uel Romanis uiribus perpetrauit. Aſſequutus eſt autem præter omne ius regnum, anno quarto primæ & ſexageſimæ Olympiadis: à quo turpius quàm acceperat, eiectus eſt, abdicato regiæ dominationis nomine. Sed cur non monaſtica cuiuſdam noſtratis poetæ, de ſeptem regibus Romanis, ſubijciam, ut poſteritati conſulatur? AB VR. CON.

Romulus aggreditur regnum, qui condidit urbem:
  Prima Remus quoniam mœnia tranſit, obit.
Numaq; diuinis impleuit cultibus urbem,
  Tullius inuentis faſcibus arma ciet.
Ancus Auentinum montem ſuperaddidit urbi,
  Priſce triumphali primus honore tumes.
Tullius inuenit cenſum, Vulcania proles:
  Tarquinius Sexti crimine pulſus abit.

Expulſo autem urbe Tarquinio, bini Conſules cœperunt pro uno Rege, annis ſingulis adminiſtrare rempublicam.

Reges nullis legibus obnoxij, domi populum, exercitum foris pro ſuo arbitratu regentes, nunc belli, nunc pacis artibus rem Romanam auxere: eoq; nutriendo perduxere, ut bonam frugem libertatis maturis iam uiribus ferre poſſet. Tarquinio autem Superbo ob immodicam dominandi licentiam regno exacto, regia poteſtas penitùs in urbe ceſſauit. Et hæc eſt infantia pop. Rom. ut L. Florus docet. qui urbis Romæ & pop. Rom. quatuor ponit ætates. Quem pulchrè poſtea æmulatur Ammianus Marcellinus in quartodecimo libro, qui omnino uidendus eſt: utinam non tam lacer & ſciſſus ac feneſtratus ad nos ueniſſet. Vnde Liuius in fine primi libri: Regnatum Romæ ab cõdita urbe ad liberatam, annos ducentos quadraginta quatuor. Duo Conſules inde comitijs Centuriatis, à præfecto urbis, ex commentarijs Seruij Tullij creati ſunt: L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus.

HINC CONSVLES.

Oroſius libro ſecundo: Quanta mala Romani per ducentos quadraginta annos, continua illa Regum dominatione pertulerint, non ſolum unius Regis expulſio, uerum etiam abiuratio Regij nominis & poteſtatis, oſtendit. Nam ſi unius tantum ſuperbia fuiſſet in culpa, ipſum ſolum expelli oportuiſſet, ſeruata Regia dignitate. Melius igitur Regibus urbe propulſis, Romani conſulendum ſibi, quàm cuiquam ſuæ libertati dominandũ rati, Conſules creauerunt: quibus ueluti reipub. adulta creſcentis ætas, robuſtioribus auſis exercebatur. Dionyſius autem à principio libri quinti, ſic ait: Regius dominatus durans poſt urbem conditam annos ducentos & quadraginta quatuor, ſub rege ultimo in tyrannidem conuerſus, his eſt cauſis per hos uiros diſſolutus, Olympiade octaua & ſexageſima, qua uicit in ſtadio Iſimachus Crotoniates, gerente Athenis magiſtratum annuum Iſagro. Paucorum autem principatu inito, primi quidem regium dominatum ſuſcipientes Conſules, quatuor menſibus ad annum illum deficientibus, L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus: quos

Ab urbe con. quos Romani lingua ſua Conſules appellant, alios aſſumentes multos aduenientiũ in urbem militũ ab exercitu,&c. Sic Liuius in fine primi libri ab Vr. con. Regnatum Romæ ab condita urbe ad liberatã, annos ducentos quadragintaquatuor. Duo Conſules inde comitijs Centuriatis à Præfecto urbis ex commentarijs Seruij Tullij creati ſunt, L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus. *Olym. Poſt re. exa.*

245 L. IVNIVS BRVTVS, ET L. TARQVINIVS COLLATINVS. LXVIII. I

Hi annum integrum minimè tenuerũt ad peragendum, ipſis alijs ſubrogatis: id eſt, P. Valerio, Sp. Lucretio, & Horatio Puluillo.

Horum duorum Conſulum meminit Liuius in ſecundo ab urbe condita, & Dionyſ. in quinto Antiquitatum, Plutarchus in Publicola. Vt autem ſigillatim de unoquoque loquamur, annotandum, primo anno poſt eiectos reges, quinque fuiſſe Conſules, quos ordine recẽſebimus. L. Iunius Brutus, filius fuit M. Iunij, eorũ unius qui cum Aenea coloniam deduxerunt, inter clariſsimos Romanorum ob uirtutem numeratus. Huic Marco Tarquinij regis prioris filia Tarquinia data uxor, hunc Lucium Iunium, & filium maiorem natu peperit: quos, patrem ſcilicet & filium maiorem, Tarquinius Superbus ob diuitiarum cupiditatem ſuſtulit. Lucius uerò ulciſci impotens patris mortem, fatuitatem ſimulat, ut uitam tueatur, opes nihili faciens. Itaq; in templo Delphico cum filijs Tarquinij oraculo accepto, eum regnaturum, qui prior ſcilicet matrem exoſculetur: caſum fingens, terram communem omnium matrem deoſculatur: & pòſt in enſem coniurans, quo ſe Lucretia confecerat, uindex fuit libertatis, primusq; Conſul: uir uehemens, & qui filiorum occiſiones immota facie, quia contra legem de reducendis regibus coniurarant, uidere ſuſtinuerit. L. uerò Collatinus Tarquinius, maritus fuit Lucretiæ interfectæ, autor etiam libertatis cum Bruto. Sed cum mitius cum Aquilijs ſororis ſuæ filijs, qui in eadem coniuratione conuicti fuerant, agendum cenſeret, in diſſenſionem cum Bruto uenit: inuiſus etiam populo factus, cui Tarquiniorum nomen exoſum erat, ſe magiſtratu abdicare coactus eſt. In cuius locum tertius Conſul ſubſtitutus, P. Valerius, non Lucius, ut Dionyſius, Liuius, Plutarchus atteſtantur: Publicola, quòd remp. coleret, & populo obſequentiſsimus eſſet, appellatus. de quo, quia integram uitam illius proſequutus eſt Plutarchus, nihil amplius repetam: hoc ſolo adiecto, quòd Plinius libro 36. cap. 15. hunc etiam L. Valerium Publicolam appellat, ſi eſt codex emaculatus. Nam de nobilibus ædificijs ac domibus ſcribens, inquit: Subit uerò cogitatio, quota portio harum fuerint areæ illę, quas inuictis Imperatoribus decernebant publicè ad exædificandas domos: ſummusq; illarum honos erat, ſicut in L. Valerio Publicola, qui primus Conſul fuit cum L. Bruto, poſt tot merita, & fratre eius, qui bis in eodem magiſtratu Sabinos deuicerat, adijci decreto, ut domus eorum fores extra aperirentur, & ianua in publicum reijceretur. Hoc erat clariſsimum inſigne inter triumphales quoque domos. Sed de ijs ſatis. Brutus uerò, cum Arunte Tarquinij filio, in prælio occiſus cum eſſet: Spurius Lucretius Tricipitinus, Lucretiæ pater, in locum defuncti ſuffectus eſt, quartus illius anni Conſul: qui non multos dies obtinens imperium, ob ſenectutem moritur. In Lucretijq; locum ſufficitur M. Horatius Puluillus, qui quintus erat anni primi Conſul. Sic omnes uetuſtiores ſcribunt autores. Liuius tamen hoc etiam adijcit: Apud quoſdam ueteres autores nõ inuenio Lucretium Conſulem, Bruto ſtatim Horatium ſuggerunt: credo, quòd nulla geſta res inſignem fecerit Conſulatum, memoria intercidiſſe. De his COSS. uidendus eſt etiam Florus, titulo nono libri primi: & Eutropius cap. undecimo, & Plutarchus in Publicola. Dionyſius autem hos COSS. principatum illum regiũ inijſſe ſcribit Olympiade octaua & ſexageſima, quatuor menſibus ad illum annum deficientibus. Neq; tamen illud

i obmit-

Olym. Poſt re. exa. *Ab urbe con.*

obmittendum, quod Macrobius tradit in primo Saturnaliũ, aliquos putare, Iunium menſem ab hoc Iunio Bruto appellatũ, quòd hoc menſe, Calendis Iuniјs, pulſo Tarquinio ſacrum Carnæ deæ (quæ humanis uitalibus præeſſe creditur) in Celio monte uoti reus fecerit. Oroſius lib. 2. cap. 5. Anno poſt urbem conditam ducenteſimo quadrageſimoquarto Brutus primus apud Romanos Conſul, primum conditorem regemq́ Romæ non ſolum exæquare parricidio, ſed & uincere ſtuduit. Quippe duos filios adoleſcentes, totidemq́ uxoris ſuæ fratres Vitellios iuuenes, reuocandorum in urbem regum inſimulatos, in concionem protraxit, uirgis cecidit, ſecuriq́ percuſſit. Quæ hoc anno geſta ſunt, clariſsimè & latiſsimè Dionyſius in quinto explicat, & Liuius in ſecundo.

2 2 P. VALERIVS PVBLICOLA II. ET T. LVCRETIVS. 246

Sub ijs Conſulibus, Dionyſ. nihil geſtum aliud mentione dignum ſcribit, quàm quòd cenſuræ factæ ſunt, & conſtitutiones conferendorum tributorũ in bella, ut Seruius Tullius rex ſanxerat, per tempus intermiſſa. Liuius uerò in ſecundo, ijs COSS. Tarquiniũ ueniſſe Cluſium, ad Lartem Ethruſcorum regem Porſennam, ſcribit (eſt autem Lartes Etruſco uocabulo, monarcha regum Lucumonum, qui duodecim erant, maximus: & ſic Lartes dignitatis nomen, non proprium, ut Dionyſius aberrat) ſub quo M. Horatius Cocles, & C. Mutius Scæuola, egregia fortitudinis opera exhibuerunt: regemq́ eò impulerũt, ut fœdera cum Romanis paciſceretur. Id quod Plutarchus etiam in Publicola tradit, ubi leges de Horatio Coclite & Mutio Scæuola pulchra: quæ & Liuius prolixè narrat, & Florus libro primo ſub compendium redigit. licet Mutij Scæuolæ egregium facinus, Porſenæ regis fœdus cum Romanis ictum, ac obſidum uirginum uirtutem, ſub P. Valerio tertio & M. Horatio Puluillo iterum COSS. factum, ſcribat in Publicola Plutarchus, & Dionyſius libro quinto latiſsimè: quos tamen COSS. P. Valerium tertiò, & M. Horatium iterum, neq́ Liuius nominat libro ſecundo, neq́ Caſsiodorus hic recenſet, licet P. Valerium quartò Conſulem fuiſſe ſignificet. Nam quòd paulo infrà Valerius tertiò, & P. Poſthumius ſcribitur, falſum eſt. is enim fuit M. Valerius Publicolæ frater, non ipſe P. Quocirca non ab re ſuſpicandus eſt Liuius hoc in loco, quemadmodum in pleriſq́, mancus & lacer. nam poſt obſidum uirginum narrationem, Aruntis filij Porſenæ regis mortem deſcribit: quæ quarto anno poſt exactos reges facta narrantur à Dionyſio, S.P. Largio & T. Herminio COSS. quos Liuius non ponit. Sed P. Lucretium, & P. Valerium Publicolam, quos alibi non leges, deſcribit: quorum nomina ſunt corrupta, & ideo ſine dubio hic ſcribendi ſunt.

3 3 P. VALERIVS III ET M. HORATIVS II. 247

Sicut illud quoq́, quod iunior Plinius de Viris illuſtribus (ſi non eſt Cornelij Nepotis opus, quod pleriq́ certò aſſerunt) ſcribit, tit. decimoquinto, ubi hunc Valerium P. uocat Lucium Valerium, contra omnium aliorum rationem. Niſi fortè quis dicat, Liuium alios ſequutũ annales, alios ſcripſiſſe COSS. quàm Dionyſium Alicarnaſseum: cum tamen ordo Dionyſij ſit admodum rationi conſonus, & anni ac res geſtę uideantur ſibi ita ſuccedere, ut inferius uidere licet ex Cenſorino, ubi de ludis ſecularibus agit, ſub Valerio Publicola quarto, & T. Lucretio iterum COSS. Facilis eſt enim lapſus prænominum, quæ ſimplici litera ſcribuntur. Siue fortè error hinc natus eſt, quòd Liuius ſcribit, ſe apud ueteres autores nõ inuenire Lucretium COS. & ideo ſuffectum M. Horatium Puluillum, qui Capitolium dedicauit: de cuius dedicatione multa erudita leges apud Plutarchum, quæ conſultò obmitto. Reijcio tamen hæc omnia ad iudicium eruditorum, qui emunctæ ſunt naris, & aures habent mordaci lotas aceto. Satis eſt tamen ingenuè aperire, quæ me nonnunquam in tanta rerum obſcuritate morantur, Cæterùm geſta illius tertij anni, Conſularis poteſtatis, bellum

ſcilicet

Ab urbe con. ſcilicet Ethruſcum cum rege Porſenna: Coclitis uirtutem qui pontem reſcidit, & coxa læſus claudicabat: ac inſigne Mutij facinus, qui ſcribam pro rege interfecit: cum egregia uirginum obſidum enatatione, complectitur Dionyſius lib. 5. Antiquitatum. *Olym. Poſt exa re.*

248 SP. LARGIVS, ET T. HERMINIVS 4. 4

Ita in Caſsiodori exemplo unico, quod habui, hi COSS. ſcribuntur: licet alter T. Heramnius perperam ſcriptus ſit. Quos tamē Liuius inter COSS. non nominat, ſed inter ſocios Horatij Coclitis, qui pontem ſuſtulit ab incurſu hoſtium, ambos claros genere, factisq́ collaudat. Vbi etiam in uulgatis codicibus perperam impreſſum eſt, Sp. Laertius, pro Sp. Largio, quod paulo infrà ex eodem liquet. Par menda eſt apud Dionyſium in quinto, ubi de ijs COSS. ſcribens, ita inquit: Anno autem quarto Conſulatum ineuntes M. Largius, Titusq́ Ermenius, ſine bello magiſtratum geſſere. Niſi alter Conſulum dictus ſit M. Spurius Largius: uel ut alibi reperi, Sp. Martius Largius. His itaq́ COSS. Aruns Porſennæ regis Ethruſcorum filius, Aricinam urbem annum iam ſecundum obſidens, moritur. Statim enim ſimulatq́ icta ſunt fœdera cum Romanis, à patre dimidium accipiens exercitus, Aricinis bellum intulit, ſibi proprium paraturus imperium: & cum parum abfuiſſet quin urbem caperet, adueniente Aricinis auxilio ex Antio & Tuſculo, Cumisq́ Campaniæ, instructus ipſe, uiribusq́ minoribus aduerſus maiores dimicans, alios quidem auertit, & ad uſque urbem perpulit: à Cumanis uerò, quos ductabat Ariſtodemus, Mollis cognomine, uictus moritur. Illud Liuius ſub P. Valerio iterum, & T. Lucretio, COSS. factum ſcribit in ſecundo. quod ſine dubio eſſe non potuit: id quod animaduertet, quiſquis rerum actarum rationem habebit. & quia tunc ſubiungit, P. Lucretius inde & P. Valerius Publicola COSS. facti: ſub quibus ſcribit (qui tamen nuſquam alibi leguntur) Porſennam iterum legatos de reducendo in regnum Tarquinio Romam miſiſſe. Quod non conuenit, ſi prius cum Romanis fœdera inijt, & pacem aſſumpſit. Et ideo coniector hic Liuium eſſe deprauatum, qui hos COSS. omnino prætermittit. Adhæc, reperi quendam uetuſtiſsimum codicem, cuius autor ignoratur: qui ſola nomina Conſulū ponit, ab eiectis regibus ad Gothorum tempora: & à quibuſdam cenſetur eſſe Pauli Oroſij: quem ſæpius hoc opere citabo, in quo ſemper quatuor annorum COSS. quaſi ſub una Olympiade ſcribuntur: & è regione nomina planetarum, cum quibuſdam numeris, quos neq́ intelligere potui, neque hactenus qui intellexiſſet reperi: dehinc alio colore rubro iterum alij, ſub hac ſcilicet forma,

Bruto & Collatino. Lu. XXIX.
Publicola II. & Tricipitino. Mar. X.
Publicola III. & Puluillo. Mer. XXI.
Rubr. RVFFO ET AQVILINO. Io. II.
Valerio & Tuberto. Sat. XIII.
Publicola IIII. & Tricipitino. Sol. XXIIII.
Tuberto II. & Lanato. Ven. V.

Dehinc iterum cum rubrica eodem ordine COSS. & cæteri numeri in ſuis columnis. E quibus nonnunquam COSS. didici, qui falſo erant in hoc opere Caſsiodori, incuria librariorum tranſcripti. Didici ergò ex illo codice, à Bruto & Collatino uſq́ ad Conſulatum Publicolæ quartum, & Lucretij, eſſe ſex Conſulatus: id quod etiam Dionyſius apertè in ſua hiſtoria oſtendit. licet tot in Liuio minimè inuenias. Per Ruffum autem, & Aquilinum, intelligo Sp. Largium & T. Herminium. Sic enim cognominabantur illi, qui nobiles erant. Tria enim nomina habebant nobiles Romani. Vnde illud poetæ: Et tria nomina nobiliorum. Inferius enim T. Largium Ruffum Conſulem habebimus, collegam Poſthumij Comminij: & T. Herminium Aquilinum, inferius paulo in libro ſecundo. Liuius legatum ſcribit fuiſſe A. Poſthumij Dictatoris, bello Latino: ac occidiſſe Octauium Manilium, generum Tarquinij, ictu transfixum per latera: ſed cum ſpoliaret corpus, ueruto percuſſum, cum ui-

Olym. Poſtre. exa. ctor in caſtra eſſet relatus, inter primam curationem expirauiſſe. Et Dionyſius in quinto, ubi ſub ſequentibus COSS. Valerio & Poſthumio bellum Sabinum deſcribit, ſeniorem Spurium, qui ſuperiore anno Conſul fuerat, equites ductaſſe narrat. Sic nanꝗ hi duo COSS. non poſſunt obmitti, ſi rectè tempora ſupputentur: id quod à nemine hactenus animaduerſum miror. Præterea inferius narrabitur de Dictatura, quæ nono anno ab exactis regibus fertur inſtituta: quòd non procederet, ſi ij COSS. obmitterentur. *Ab urbe con.*

Tubertus.

LXIX 5 VALERIVS III. ET POSTHVMIVS. 249

Corruptum eſt Caſsiodori exemplar. nam hic ſcribi debet M. Valerius, qui frater fuit P. Valerij Publicolæ: non Valerius P. qui quartò fuit Conſul, ut inferius patebit, & Dionyſius latè ſcribit. Sed huius collega erat P. Poſthumius Tubertus, ut Plutarchus in Publicola teſtatur, qui etiam laudes huius M. pulchrè deſcribit: & Liuius in ſecundo, ſub quibus Sabinorum incurſiones in agrum Romanum, punitæ ſunt, captis tredecim milibus hoſtium: de quibus & M. triumphauit, autore Plutarcho. quod Sabinorum bellum Dionyſius in quinto ingenioſe deſcribit, & Liuius leuiter attingit: ſed anno quinto hoc factum narrat, quo hos COSS. M. ſcilicet & Tubertum ponit Poſthumium, cum eſſet Olympias nona & ſexageſima, qua uicit in ſtadio Iſchomachus Crotoniates: Athenis uerò in magiſtratu iterum erat Aceſtorides. Hic autem eſt Poſthumius Tubertus, cuius Cicero in Legibus meminit, qui ſua uirtute promeruit, ut in urbe ſepeliretur: cum aliàs apud Romanos cautum lege foret, ne quis in urbe ſepeliri poſſet, præter eos tantum, qui egregia uirtute rebusꝗ clariſsimè geſtis meriti hoc eſſent. Quod exemplo Athenienſium fortè factum, qui Solonis leges de ſepulchris ſequuti ſunt. Sed & Plutarchus in quæſtionibus uidendus eſt.

2 6 P. VALERIVS IIII. & T. LVCRETIVS TRICIPITINVS II. 250

Sub ijs COSS. alterum bellum Sabinorum aduerſus Romanos excitum, duce Tarquinio Sexto: quo tempore Appius Claudius ex Sabinis cum quinꝗ millibus arma ferre uolentibus, Romam commigrauit: qui in Senatum lectus, & tribus Claudia ab eo deinceps dicta eſt, ut Plutarchus in Publicola, Liuius in ſecundo paucis, copioſius in quinto Dionyſius ſcribunt. Cum in hoc bello tredecim milia & quingenti hoſtium eſſent occiſi, quatuor milia & ducenti capti, ambo Conſules triumpharunt. Repetit Suetonius in Tiberio, Claudiam gentem cum magna clientum manu uel ſub Tatio, uel poſt exactos reges, ſexto ferè anno Romam ex Sabinis commigraſſe: ac deinde procedente tempore duodetriginta Conſulatus, dictaturas quinque, cenſuras ſeptem, triumphos ſex, ouationes duas, eſſe adeptam. Cæterùm cum ſub id tempus, ut in Publicola Plutarchus ſcribit, horrenda peſtis agros & urbes euaſtaret, mulieresꝗ imperfectos pueros ante legitimum tempus párerent, Publicola conſultis libris Sibyllinis orcum placauit: reuocatisꝗ Pythijs quibuſdã certaminibus, ſpes ciuitatis ad tem diuinã erexit, aramꝗ ſub terra tali inſcriptione occuluit,

P. VALERIVS PVBLICOLA FRVMENTARIVM CAMPVM DITI ET PROSERPINAE CONSECRAVI: ET LVDOS DITI ET PROSERPINAE ROMANORVM SALVTIS ERGO FECI.

Et illi dicebantur ludi Terentini, à quodam Valeſio inuenti, de quorũ origine Valerius Maximus libro ſecundo de Inſtitutis. plura M. Varro libro de Scenicis originibus primo. Hos poſtea ſeculares dixerunt, quòd plerunꝗ ſemel hominis ætate fierent: ut multa alia quæ rara ſunt, poſt ſeculum euenire dicimus. Licet aliqui centeſimo quoꝗ anno prodiderint facta, aliqui centeſimo & decimo. Vnde Cenſorinus de Diſtinctionibus ætatum hominis agens, capite tredecimo, de ludis ſecula-

Ab urbe con. ribus pulcherrimè diſputat, aſſerens ludos ſeculares Romæ factos nouies uſq; ad ſua *Olym. Poſt re. exa.*
tempora. Primos (inquit) ludos ſeculares exactis regibus, cum poſt Romam condi-
tam annis ducentis quinquaginta à Valerio Publicola inſtitutos eſſe conſtet (circi-
ter enim id tempus Publicola quartum geſsit conſulatum, quo ludi, teſte Plutarcho,
facti ſunt: & cum is ſextus ſit annus ab exactis regibus, priuſquam regnatum ſit
244. annis, reſultant 250. anni indubiè) ſequentes dehinc uariati ſunt ab autoribus,
& à quindecimuiris uſq; ad quintos, qui ſub Auguſto fuerunt, Furnio & C. Iunio
Syllano Coſſ. Et ideo ſemper duplices ponit Cenſorinus: ſed totus corruptus eſt, a-
deò ut etiam doctiſsimum Angelum Politianum deterruerit, cum hos ludos enar-
raret, lapſum propriorum nominum & numerorum notas cauſatus. Pauca quædam
tamen ex græco Zoſymo adducit: utinam & Coſſ. recenſeret, facile uulneribus Cen
ſorini mederi poſſemus. Sed quia hactenus Zoſymum non uidi, faciam quod poſ-
ſum: & ſub ſingulis Coſſ. à Cenſorino citatis, quoad ualeo, mendas tollam. Vide au-
tem de Origine horum ludorum, eundem Cenſorinum cap. 6. ubi de ſeculo agit: &
Politianum in ſuis Miſcellaneis.

Lanatus,

251 AGRIPPA MENENIVS, ET P. POST- 3 7

Tubertus.

HVMIVS II.

Sub ijs tertia fuit Sabinorum in Romanum agrum irruptio, qua Poſthumius Con
ſul magnam accepit ex indiligentia ſua cladem: quam eius collega, niſi mox uindi-
caſſet, malè de repub. Romana actum eſſet. Hic tamen Agrippa inſtituta acie, cum
Tuberto, iterum in Sabinos progrediens, eos cæcidit ac fugauit, multiſq; ſpolijs mi-
lites locupletauit. Ambo ſumma pompa urbem ingredientes, Agrippa triumphum,
Poſthumius ouationem egit: quæ tum p[illegible]nùm fuit inuenta, ut Dionyſius in quin-
to ſcribit. Liuius autem in ſecundo, ſub illis Coſſ. duas colonias Latinas, Pometiam
& Coram ad Aruncos defeciſſe ſcribit. Cum Aruncis quoq; bellum initum tradit,
quod Dionyſius obmittit. Sed uterq; tradit, ſub his Coſſ. mortuum eſſe Publicolam:
cui etiam ex publico funus eſt magnificentiſsimè decretum. Matronæ annum lu-
xerunt, teſte Plutarcho in eius uita, & Dionyſio atq; Liuio: necnon de Viris illuſtri-
bus Plinio iuniore, capite decimoquinto, qui plura etiam de Menenio Agrippa
capite decimooctauo perſcribit. Cæterùm licet hic Publicola bis triumphauit,
de Ethruſcis atq; de Sabinis, credo haud eſſe ab re, diſſerere quid triumphus diſtet ab
ouatione, quam primus COSS. hic Poſthumius egit. Triumphus itaq; (ut nonnihil
de illo dicamus) primùm à Baccho, poſt Indicam uictoriam eſt oſtenſus: nomenq;
ab re inditum eſt. Milites enim folijs ficorum, quæ ϑρία dicuntur, uultus cooperue-
runt, iambos & ſcommata canentes, quæ ſunt licentioſe dicta mixta ſalibus, in eum
qui triumphat. pòſt uerò milites uſi fuere rhythmis. Scribunt alij, triumphum dictum
ἐκ τῶν τριῶν, hoc eſt, tribus uelut ordinibus, Senatorio, populari & militari, à quibus
celebris eſt triumphus. Cognomentum Baccho triumphanti M. Varro tradidit: un-
de clamabant omnes, Io triambe, Bacche Io. Nos conuertimus in triumphum: &
Romani milites dicebant, Io triumphe. Tradunt & ſcenicos, priuſquam ora fecibus
tegerent, folijs ficorum uſos fuiſſe. Triumphus uerò plus eſt quàm ouatio. Domitis
multa cæde hoſtibus, habebatur triumphus, & boues cornibus auratis mactabãtur:
& bos ipſe qui mactabatur in triumpho, Triambos etiam dictus eſt. Cum uerò ho-
ſtes ſine pugna & ſanguine cum ducibus Romanis conueniſſent, quoniam ſine cæ-
de eſſet, ouatio erat. Pedes ingrediebatur urbem, qui ſic uiciſſet, ſine ferculorum pom
pa, myrto coronatus unà cum militibus: quia ea arbor dedicata Veneri, quieſcere ab
armis oſtendit. Tibicines ouantem præcedebant, quæ paciferæ choreæ inſtrumen-
ta ſunt. In ſacris mactabantur oues, unde ouationis nomen. Modò de triumpho
centuriæ decernebant, & comitia erant centuriata: modò Senatus. Primus qui
quadrigis urbẽ eſt inuectus, fuiſſe Priſcus Tarquinius memoratur. Sunt qui malint

Olym. Poſt re. exa. P. Valerium Publicolam. Prima ouatio hinc Poſthumio Tuberto data eſt. In triumpho clangor tubarum, in ouatione concentus tibiarum: ille Martis, hic Veneris eſt. Plinius libro decimoquinto, capite uigeſimonono, de myrto ſcribens ſic inquit: Bellicis quoq; ſe rebus inſeruit: triumphansq; de Sabinis Poſthumius Tubertus, in conſulatu, qui primus omnium ouans ingreſſus urbem eſt, quoniam rem leuiter ſine cruore geſſerat, myrto Veneris uictricis coronatus inceſsit, optabilemq; arborem ex hoſtibus fecit. Hæc poſtea ouantium fuit corona: excepto M. Craſſo, qui de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus inceſsit. De triumpho & ouatione ſi plura uolueris ſcire, adeas Plutarchum in Marcello. Nonnihil etiam in quinto libro Dionyſius ſcribit, aliam orationis originem afferens. *Ab urbe con.*

Oſtricatus, *Viſcellinus.*

4 8 OPITER VERGINIVS, ET SP. CASSIVS. 252

Sp. Caſsius Sabinorum bellum diſſoluit: cumq; uno conflictu circiter decem milia & trecentos ex Sabinis occidiſſet, pluresq; captiuos abegiſſet, de ijs triumphauit, ut Dionyſius in quinto ſcribit. Verginius uero alter Conſulum, Cameriam obſidens, ultima die cæpit, prædam militibus promiſit: turbam aliam uendidit, urbémq; euertit, autores defectionis interfecit. Liuius in ſecundo, hos COSS. ob iras magis grauiter ultas, quàm ob magnitudinem perfecti belli triumphaſſe ſcribit. Confer Liuium & Dionyſium, & ritè bellum hoc cognoſces. Opiter autem dicitur (ut illud quoq; in tranſcurſu explicemus) qui patre mortuo, auo uiuo gignebatur, ut hic. Quintilianus in libro primo præcipit, ſcrutandas eſſe à ſubtili præceptore origines, unde Agrippa, & Opiter, & Cordus, & Poſthumus dicatur. Ibi incurioſè ſcriptum eſt Codrus: tu lege Cordus. & eſt is dictus, qui ſerotina ſœtura natus eſt: ut cordum frumentum & fœnum, & cordi agni: ut Varro in ſecundo de re Ruſtica. Hinc quidam Cordus Cremutius dictus, cuius in Auguſto meminit Suetonius. & alius Cordus ſcriptor hiſtoriarum, apud Iulium Capitolinum in Gordiano.

Aruncus, *Ruffus.*

LXX 9 POSTHVMIVS, ET T. LARGIVS. 253

Hic Latini à Romanorum amicitia deſciuerunt, duce Octauio Manlio Tuſculano, Tarquinij genero, cuius & Florus libro primo meminit, titulo undecimo, de bello Latino. M. autem Valerius, uir Conſularis, legatus ad uicinas urbes, ne quid molirentur noui, repulſus eſt, ut Dionyſius in quinto ſcribit: cum etiam ſeruorum tum coniuratio aduerſus urbem deprehenſa eſt, ſeruiq; flagellis cæſi, è ſcopulo ſunt præcipitati. Liuius (niſi error ſit codicis) Octauium Tarquinij generum Mamilium uocat: quem Dionyſius, & Florus Manilium. Hos autem COSS. fuiſſe ſcribit factos Dionyſius ſeptuageſima Olympiade, qua uicit in ſtadio Niceas Locrenſis, imperante Athenis Myro.

HIS COSS. DICTATOR PRIMVS T. LARGIVS, ET MAGISTER EQVITVM SP. CASSIVS ORDINANTVR.

Refert Liuius libro ſecundo, Octauio Manilio autore quadraginta populos in excidium urbis coniuraſſe: ob idq; ſollicita ciuitate, Dictatoris primum creandi mentionem ortam: ſed nec quo anno, nec quibus COSS. id factum ſit, traditur. T. Largiũ omnes primum Dictatorem ſcribunt, quia Conſularis erat: licet aliqui M. Valerium Fuſcum, Voleſi nepotem, moderatorẽ & magiſtrum populi tradant, ut & Eutropius lib. 1. cap. 11. quos iuniores ſequuntur, qui nono anno tradunt ab exactis Romæ regibus, nouam dignitatẽ, Dictaturam ſcilicet, creatam: quam pluribus annis poſtea pri-

mum

Ab ur mùm inuentam, Dionyſius ſcribit libro quinto, ut inferius notabimus. In cuius li- *Olym. Poſt re.*
be con. bri hne multa de origine Dictaturæ, quæ paucis Liuius in ſecundo perſtringit, ab *exa.*
eodem eleganter perſcribuntur: quæ uideas illic accuratè. Iureconſultus in primo
Digeſtorum, de Officio præfecti prætorio, qualis ea etiam fuerit dignitas perſcri-
bit: ubi magiſtros equitum præfectis prætorio comparat. Sed quæ ibi deblatte-
rat Accurſius, merę ſunt nugæ, & non audiendæ. Videndus eſt Cicero in prima Phi-
lippica: ubi docetur, quòd Dictatura poſt mortem Cæſaris, Senatuſconſulto eſt ſub-
lata: & hanc dignitatem quaſi regnum quoddam appellat. Nemo autem crudelius
hoc magiſtratu uſus eſt, quàm Lucius Sylla: ut inferius patebit. Polybius quoq; li-
bro tertio, Dictatoris meminit. Inter iuniores Feneſtella etiam, libello de Romanis
magiſtratibus, titulo uigeſimotertio, omnia ex ueteribus colligit, quæ de Dictatura
traduntur, & magiſtro equitum, cuius ſumma poteſtas erat in equites & accenſos:
ut Dictatoris in populum, qui inde magiſter populi dicebatur, ut Varro & Seneca
perſcribunt, & memorat Cicero de Legibus libro tertio. Quomodo autem Di-
ctator à Conſule nocturno tempore dicebatur, uide Liuium in nono. & quemad-
modum à Græcis hæc tyrãnis introducta ſit, docet Dionyſius in quinto eruditè: qui
ante omnia eſt uidendus. Sed & Ariſtoteles tertio Politicorum huius meminit di-
gnitatis. Lege etiam Plutarchum in Fabio & Marcello, & in Problematis. Memi-
nit & Eutropius capite undecimo libri primi. Vide paulo inferius ſequenti conſu-
latu, de Dictatore.

Camarenus.

254 SERVILIVS SVLPITIVS, ET M. MAN- 2 10
LIVS TVLLVS.

Sub ijs nihil dignum memoria actum, Liuius in ſecundo ſcribit: Dionyſius uerò
in quinto, Fidenatium coniurationem factam eſſe, pluribus enarrat, per Tarquinios:
& quo pacto indicium ad Sulpitium Conſulem peruenerit, & Sulpitij prudentia
detecta coniuratio atq; punita ſit. lege illic quæ deſideras, ubi & horum COSS. nomi-
na. Sed Manlius alter COS. dum in ſacrificijs ex curru cecidiſſet, tertio poſt pom-
pam die mortuus eſt: in reliquum tempus ſolus Sulpitius Conſulatum geſsit. Hæc
omnia Liuius obmittit, ſed Dionyſius copioſe narrat. At Ioannes Monachus, Zo-
naras aliàs appellatus, græcus autor, in ſuo magno hiſtoriarum opere horum quoq;
COSS. ſic meminit, ad uerbum ita ſcribens, ubi res Romanas tractat: Seruio Sul-
pitio & M. Tullio COSS. moto rurſus à Latinis contra Romanos bello, multi erant
qui arma capere recuſarent, debitorum remiſsionem flagitantes. Propterea nouus
magiſtratus à potentioribus eſt factus: Dictatorem, qui eo fungeretur, appellarunt.
Is per omnia regibus æqualis non erat. nomen enim regium ob Tarquiniorum me-
moriam exoſum habebant. Cæterùm unius imperium, mirificè tum ad res bellicas,
tum etiam ad ciuiles ſeditiones comprimendas ſalutare, adamabant: ſub alio tamen
quàm regis nomine. Erat igitur Dictatura poteſtate regiæ dignitati par, excepto
hoc, quòd eques urbe egredi, Dictator niſi belli gerendi cauſa non poterat. Neq; pe
cuniæ publicæ aliquid impendere, niſi ex Senatus decreto, ei licebat: mulctare ue-
rò, & capite plectere domi belliq;, nec tantum plebeios, ſed & equites, Senatoresq;.
non poterat autem contra eum quiſquam aut dicere, aut agere aliquid: neq; ipſis tri-
bunis plebis fas erat. non etiam ab eius dicto licebat prouocare. Sex menſium tem-
pus Dictaturæ erat præfinitum: ne in tanto imperio, ſi diuturnum eſſet, inſolentior,
ac præter modum arrogans aliquis redderetur, ac ita ad tyrannidem aſpiraret. quod
ſuccedentibus annis à Iulio Cæſare factum eſt, poſtquã Dictator eſt declaratus. Ec-
ce hic autor, Dictaturam in hunc annum transfert: & ideo non fruſtra Liuius dubita-
uit, quo anno primùm ſit Dictatura inuenta. Iuriſconſultus autem libro primo Dige-
ſtorum, de Origine iuris & omnium magiſtratuum, huius ſic meminit: Populo dein-
de aucto cum crebra orirentur bella, & quædam acriora à finitimis inferrentur, in-
terdum re exigente, placuit maioris poteſtatis magiſtrum conſtitui. Itaq; Dictatores

Olym. Poſt re. exa. proditi ſunt, à quibus nec prouocandi ius fuit, & quibus etiam capitis animaduerſio data eſt. Hunc magiſtratũ, quoniam ſummã poteſtatem habebat, nõ erat fas ultra ſextum menſem retineri. Et ijs Dictatoribus magiſtri equitum iungebãtur, ſic, quomodo regibus tribuni Celerum: quod officium ferè tale erat, quale hodie præfectorum prætorio. magiſtratus tamen habebantur legitimi. *Ab urbe con.*

3 11 T. EBVTIVS, ET L. VETVSIVS. 255

Liuius in ſecundo C. Vetuſium ſcribit: Dionyſius in quinto, P. Veturium Geminium & P. Ebutium, qui & Elealas, COSS. XI. anni poſt exactos reges fuiſſe tradit. Tam diuerſa nomina COSS. dant autores, quæ quis non facile emendabit. Sub ijs Fidenæ obſeſſæ, Cruſtumeria capta, Præneſte à Latinis ad Romanos deſciuit, teſte Liuio. Dionyſius autem in quinto, Fidenates poſt obſidionem à Veturio Conſule ſcribit ſuperatos, cæſos, fugatos, fruſtraq; Tarquinium Sextum Romanorum coloniam Signiam obſediſſe: quam paulopòſt cum conſularis exercitus aduentaſſet, cum commeatu coactus eſt ſoluere, & abire. Sed hoc non obmittendum, quod Liuius his COSS. narrat, A. Poſthumium Dictatorem & T. Ebutium magiſtrum equitum, bellumq; illud Latinum ad Regillum lacum factum, quo brachio traiectus M. Valerius Publicolæ frater interfectus, Manilius à T. Herminio legato occiſus fuerat, & in quo Dictator uota Caſtori fecit: quæ omnia pòſt ſequentibus COSS. facta ſcribit Dionyſius. Ob id & illud Flori libro primo, titulo undecimo, paulo diligentius examinandum eſt: qui hoc bellum deſcribens, Poſthumium Dictatorem ſcribit, ubi ſine dubio Aulus intelligendus eſt. Coſſus uerò magiſter equitum quis fuerit, quærendum, cum T. Ebutium omnes ſcribant: niſi & ille Coſſus eſſet dictus, quod nuſquam legi hactenus: cum Dionyſio Elelaas dicatur, ut pauloantè annotauimus. Hæc ſunt paulo diligentius examinanda. Meminit illius A. Poſthumij & Plinius iunior de Viris illuſtribus, titulo decimoſexto. Cæterùm à ueteribus Coſsi homines rugoſi corporis dicebantur, à ſimilitudine coſſorum, qui uermes ſunt è ligno editi. Plinius libro decimoſeptimo, capite uigeſimoquarto: Luxuria coſſos roborum delicatiores adhibere cœpit cibo. Hinc Hieronymus contra Iouinianum: In Ponto, inquit, & Phrygia, luxuria eſt comediſſe xylophagion. Sic enim appellat coſſos, uermes obeſos, ex lignorum carie enaſcentes, qui apud illos à patrefamiliâs in magnis redditibus computabantur. Hinc fuerunt Romæ Coſsi, Coſsitij, Coſſunij, & Coſſutiani appellati.

Siculus, *Ruffus, uel Flauius.*

4 12 Q. CHLOELIVS, ET T. LARGIVS II. 256

His COSS. nihil factum, Liuius ſcribit. Dionyſius uerò in quinto, Fidenatium deditionem enarrat: ac Latinorũ concilium factum in Serentino agro aduerſus Romanos, ducibus Octauio Mamilio & Sexto Tarquinio. illicq; pluribus deſcribit unà cũ nominibus urbium Latinorum, qui iurarunt in deſtructionem urbis: item quemadmodum populus deciſionem æris alieni petebat, diuerſæq; ſententiæ à Valerio Appioq; Claudio ſuper hac re dictæ ſint. ac tum primùm nouum magiſtratum ſex menſium à Senatu excogitatum, contra popularem autoritatem, quam illis Publicola in fauorem condonauit. Illicq; Dionyſius plura de Dictatura enarrat copioſiſsimè: T. q; Largium primum Dictatorem, ac Sp. Caſsium primum magiſtrum equitum ſcribit, eorum officia explicans. Vide igitur quàm diuerſi ſint autores, cum alij nono poſt eiectos reges, alij duodecimo ſcribant dictaturam repertam. Sed fortè in cauſa eſt, quòd ea T. Largio Conſule inuenta ſit. Vtrum autem primo, an altero conſulatu, incertum eſt. T. enim Largius tam à Liuio, quàm à Dionyſio, primus Dictator, Sp. Caſsius magiſter equitũ primus nominabatur: licet tempus incertum fateatut Liuius. Fides penes autores ſit.

A. Sem-

Ab urb. | Atratinus. | Olym. Poſt re.
con. 257 A. SEMPRONIVS, ET M. MINVTIVS AVGVRINVS. LX exa. 13 XI

Liuius ædem Saturno dedicatam ijs COSS. ſcribit, & Saturnalia feſtus dies inſtitus fertur. Cæterùm Saturnaliorum origo latiſsimè à Macrobio enarratur, libro primo, capite ſexto Saturnalium. Nec eſt prætereundus Lucianus de Saturnalibus, homini ſtudioſo, qui plura rectè intelligere uoluerit. Dionyſius uerò libro ſexto eadem. Sed & induciarum meminit belli Latini, & decreti cuiuſdam inter Latinos & Romanos matrimonio iunctos: & originem feſti Saturni, ac templi dedicationem. Scribit autem hos COSS. magiſtratum inijſſe ſeptuageſima prima Olympade, qua uicit in ſtadio Tiſicrates Crotoniates, imperante Athenis Hipparcho.

Regillenſis, | Oſtricatus.
258 A. POSTHVMIVS, ET T. VERGINIVS. 2 14

His COSS. elapſæ ſunt cum Latinis induciæ, apparatusq́ bellici ab utriſq́ magni facti, ut Dionyſius in ſexto longè lateq́ explicat: & hoc demum anno ad Regillum lacum pugnatum eſt, Aulo Poſthumio Dictatore, cuius T. Ebutius fuit equitum magiſter: quod Liuius ſub T. Ebutio & G. Vetuſio, ſuprà ſcripſerat. Ob id & ipſe conſultò ſubiungit: Tanti errores implicant temporum, aliter apud alios ordinatis magiſtratibus, ut nec qui Conſules ſecundum quoſdam, nec quid quoq; anno factum ſit in tanta uetuſtate non rerum modò, ſed etiam autorum, digerere poſsis. Dionyſius uerò hoc loco pugnam illam copioſius enarrat, quam paucis uerbis Florus libro primo contraxit, undecimo titulo. Ceciderunt in hac pugna, teſte Dionyſio, triginta tria penè milia Latinorum. Hic Aulus Poſthumius Dictator, ei, cuius opera maximè expugnata caſtra Latinorum erant, coronam auream ex præda dedit: ut ſcribit Plinius libro triceſimotertio, capite ſecundo, docens quando primùm aurea corona data fuerit. Miraculum Caſtoris & Pollucis, & Sexti Tarquinij cædem, Latinorumq́ cladem ac fugam, tandemq́ eorundem cum Romanis conciliationē. poſt eiectos exules cum Tarquinio, qui annos quatuordecim ſollicitatis omnibus Latij populis, ſemper de reductione cum Romanis agebat, latè enarrat Dionyſius. Sex. Iulius Frontinus libro Stratagematon primo, cap. undecimo, dicit hoc excogitatum de Caſtore & Polluce, ab A. Poſthumio, ut ſuos milites animaret contra hoſtes. Sed Valerius Maximus quoq; uidendus, de Miraculis: & lib. ſecundo de Inſtitutis, de Equitum tranſuectione, unde originem ſumpſerit.

Sabinus. | Priſcus.
259 APPIVS CLAVDIVS, ET P. SERVILIVS. 3 15

Sub ijs Conſulibus, Liuius in ſecundo, mortem Tarquinij, Cumis apud Ariſtodemum cognomento Malacum, hoc eſt mollem, Romæ nunciatam ſcribit. De cuius Ariſtodemi origine, ſi multa uolueris ſcire lector, lege ſeptimum librum Dionyſij, à principio: tum bellum Volſcorū, quod Conſulum ingenio ſedatum eſt. Hinc longa ſerie narrat diſcordiam ortam inter patres & plebem, ob nexū æris alieni: in qua Seruilius neutris, Appius patribus fuit gratus. Tum Sabinus deſcribitur tumultus, Arū ciacie deuicti: poſtremò dedicatio ædis Mercurij, à M. Lectorio centurione facta. Penè eadem Dionyſius in ſexto. Sed Conſulum ſimultatem copioſius atque uberius explicat, mireq́ alter cum altero conuenit. Florus autem libro primo, titulo uiceſimoſecundo his uerbis diſcordiam ſignat breuiſsimè: quia ſub Appio Claudio uoluit uincere hoſtem, cum poſſet. Vide etiam Valerium Maximum libro nono, capite de Ira & odio, ubi & Conſulum & M. Lectorij, quem ipſe Pletorium uocat, fit mentio. Meminit horum Conſulum Plinius libro triceſimoquinto, capite tertio. Suorum clypeos in ſacro, uel publico, priuatim dicare, primus inſtituit (ut reperio)

Olym. Poſt re. exa. perio) Appius Claudius, qui Conſul cum Seruilio fuit anno urbis ducenteſimo quinquageſimonono. Poſuit enim in æde Bellonæ maiores ſuos, placuitq; in excelſo & titulos honorum legi. Decora res utiq;, ſi liberorum turbæ paruulis imaginibus ceu nidum aliquem ſobolis pariter oſtendant: quales clypeos, nemo non gaudens fauensq; aſpicit. Ab ur be con.

Montanus, Geminius.

4. 16 A. VERGINIVS, ET T. VETVSIVS. 260

Hi COSS. ſuſcipiunt Conſulare imperium anno ab urbe condita ducenteſimo & ſexageſimo, imperante Athenis Themiſtocle: futura deinde ſeptuageſima ſecunda Olympiade, qua uicit iterum Tiſicrates, ut Dionyſius in ſexto ſcribit: quæ ſupputatio uera eſt. nam ducentis quadraginta annis, & quatuor, pop. Rom. ſub regibus fuit: ab exactis autem regibus iſte eſt decimuſſextus. Erunt itaq; ſexaginta & ducenti anni. Sic Cicero in oratione pro Cornelio de maieſtate, ſcribit (teſte Aſconio Pediano, nam oratio interijt:) Tanta in illis uirtus fuit, ut anno decimoſexto poſt Reges exactos, propter nimiam dominationem potentium ſecederent, leges ſacratas ipſis ſibi reſtituerent, duos trib. crearent, montem illum trans Anienem (qui hodie Mons ſacer) in quo armati conſederant, æternæ memoriæ cauſa conſecrarent. Vide ibi plura apud Pedianum, qui & mentionem horum COSS. facit, & de trib. quædam ſcribit: COSS. q; uocat A. Verginium Tricoſtum & L. Veturium Cicurinum, aliàs Coturnium. Narrat autem Dionyſius, ijs conſulibus Sabinos iterum exercitum eduxiſſe, ac tum inter patricios ac plebem iterum ortam ſeditionem: M. Valerium Dictatorem, & Q. Seruilium Seruilij fratrem magiſtrum equitum creatos. Vbi mihi ſubit admiratio, quòd hic Dionyſius M. Valerium ſcribit, P. Valerij primi Conſulatum gerentis fratrem, electum pro Dictatore: cum prius anno decimoquarto ab exactis regibus. A. Poſthumio T. Verginio COSS. M. Valerium haſta percuſſum, P. q; ac M. Valerij Publicolæ filios patruum ſtrenuè protexiſſe: & ſpirantem adhuc, ne ſpoliaretur, ſcutis ad uallum delatum, ut eum ulciſcerentur, in medios ſe proieciſſe hoſtes, ac uiriliter pugnantes demum occubuiſſe. At Liuius M. hunc Valerium Voleſi filium, Dictatorem creatum ſcribit, à quo tandem collectus eſt exercitus contra Sabinos & Volſcos: quos Valerius deuicit, de hiſq; triumphauit. Sed cum plebi Senatores patricij fidem non ſeruarent promiſſam, in ſacrum montem ſeceſſerunt, maximaq; eſt orta plebis ſeditio: quam pluribus deſcribit in ſexto Dionyſius. Liuius in ſecūdo penè eadem: niſi quòd addit, Menenium Agrippam oratorem miſſum his COSS. ad ſacrum montem, pro concilianda plebe. quod Dionyſius ſequentibus COSS. factum ſcribit: quibus & tribuni plebis ſunt creati. Ob id Eutropius libro primo, capite undecimo ſcribit: Sextodecimo anno poſt exactos reges, ſeditionem populus Romæ fecit, tanquam à Senatu atq; COSS. premeretur. Tum & ipſe ſibi tribunos quaſi proprios iudices & defenſores creauit, per quos contra Senatum & COSS. tutus eſſe poſſet. De hac prima urbis diſcordia libro primo, titulo uigeſimotertio, Florus.

Viſcellinus.

LXXII. 17 SP. CASSIVS II. ET POSTHVMIVS 261

Aruncus.

COMINIVS II.

Liuius in ſecundo ſub ijs COSS. ſcribit ictū fœdus cum Latinis populis: bellumq; Volſcū fuiſſe, quo & Volſci & Antiates fuſi fugatiq; ſunt: oppidum Corioli captum ſtrenuitate Gn. Martij, qui Coriolanus pòſt dictus fuit: cuius uitam Plutarchus perſcripſit. Erant autem in fœderibus ſcripta talia:

Romanis atq; omnibus Latinis urbibus inter ſe pax eſto, donec cœlum terraq; eundem habebunt ſtatum.

Nec inter ſe bellum gerunto.

Ab urbe con. *Olym. Poſt re. exa.*

Neq; bella aliunde indicunto.

Neq; bellum inferentibus ullis tranſitus tutos præbento, bellumq; gerentibus opem ipſi ferunto.

Totis uiribus, ſpoliorumq; & prædæ de hoſtibus communibus, utriq; æquam partem ſortiuntor.

Priuatorumq; cõtractuum iudicia inter dies perficiantur decem, apud quoſcunq; contractus fuerit.

His fœderibus nihil addi adimi'ue liceat, niſi quòd Romanis omnibus Latiniſq; uideatur. Vnde & Eutropius inquit: Sequenti anno Volſci contra Rom. bellum parauerunt, & uicti acie etiam Coriolos ciuitatem, quam habebant optimam, perdiderunt. Subiungitq; Liuius: Sub ijs COSS. mortuum Menenium Agrippam, uirum probum, ac omni populo charum: cuius funus ære publico elatum eſt, teſte Halicarnaſſeo. Sed idem hos COSS. Calendis Septembribus, antequam conſuetudo permitteretur, imperium aſſumpſiſſe ſcribit. Septuageſima ſecunda Olympiade, qua uicit in ſtadio Tiſicrates Crotoniates, imperante Athenis Diogneto, creati ſunt COSS. cum nemo conſulatum peteret, ut ſcilicet plebs patribus conciliaretur, quæ tum in ſacrum montem ſeceſſerat. Illic pluribus enarrat Dionyſius, quomodo plebs ductu Menenij Agrippæ, ac aliorum legatorum reuocata ſit: & quo pacto in fauorem plebis Tribuni, qui ſacroſancti habiti ſunt, quinq; fuerint creati, quorum poteſtas illic latè deſcribitur. Meminit & Ouidius tertio Faſtorum: Gellius item libro tertiodecimo, capite duodecimo, paſsimq; cæteri, & Cicero tertio Legum copioſiſsimè. Sed de Tribunitia poteſtate lex erat:

Tribunum inuitum, tanquam unum è multis, nemo ullum agere cogito.
Neq; uerberato, neq; alteri ut uerberet imperato.
Neq; occidito, neq; occidi iubeto.
Si quis autem prohibitorum horum aliquid fecerit, impius, execrabiliſq; eſto.
Bonaq; eius publicanto ad ſacra Cereris.

Et qui aliquem hæc agentium occiderit, cædis expiatus eſto. Vide ſimiles leges apud Ciceronem. Sed & Valerius libro ſecundo, & diuus Auguſtinus libro ſecundo, cap. decimooctauo, multa de tribunis ſcribunt, quæ ſciens omitto. Poſtremò Dionyſius ſub ijs COSS. bellum Volſcorum deſcribit, & uirtutem Marci Coriolani, & hęc uſq; in finem ſexti libri, delibat tantũ Florus tit. 11. lib. 1. Cæterùm Plutarchus in Problematis teſtatur, tribunorum domus interdiu noctuq; patuiſſe cuiq; indigenti, quaſi ara eſſet omnibus acceſsibilis. Iuſtinianus uerò primo Digeſtorum, tit. de Origine iuris & omnium magiſtratuum, ſic originem tribunorum recenſet: Iiſdem, inquit, temporibus, cum plebs à patribus ſeceſsiſſet, anno ferè ſeptimodecimo poſt reges exactos, tribunos ſibi in monte ſacro creauit, qui eſſent plebeij magiſtratus: dicti tribuni, quòd tunc in tres partes populus diuiſus erat, & ex ſingulis ſinguli creabantur: uel quia tribuum ſuffragio creabantur. Verùm Feneſtella tit. 25. de Tribuno plebis, duos creatos ſcribit, A. Verginio & T. Vetuſio COSS. Dehinc tres additos, ut eſſent quinq;, anno uigeſimonono poſt eiectos reges, Appio Claudio & T. Quintio Coſſ. tandem adiectos quinq;, ut eſſent decẽ, anno quinquaſimotertio, Q. Minutio & M. Horatio COSS. ut inferius patebit. Erat autem tribunorũ propriè interceſsio, quibus ius fuit intercedendi, hoc eſt, uetãdi & prohibendi. Nãq; ut ſcribit Gellius, tribuni pleb. antiquitùs creati uidentur, nõ iuri dicendo, ſed interceſsionibus faciendis. Præterea tribuno Senatum diſſoluere licebat, ut autor eſt Appianus in ſecundo Ciuilium. Apud Liuium tribuni minantur Conſulibus, ſe illos in uincula duci iuſſuros, niſi Senatui dicto obedientes ſint. Sed uidendus ante omnia Dionyſ. in fine ſexti, ubi copioſe de Tribunis ſcribit: in ſeptimo etiam lex de Tribunis pulchra ſcribitur.

Macerinus. *Augurinus.*

262 T. GEGANIVS, ET P. MINVTIVS. 2 18

Narrat Liuius in ſecundo, ſub ijs COSS. caritatem fuiſſe annonæ maximã, ob incultos agros per ſeceſsionem plebis: & unde allatum ſit frumentum, ne ſerui morerentur,

tur,

Olym. Poſt re. exa. tur. & quomodo Cumis ab Ariſtodemo naues detentæ ſint, ob bona Tarquinij: Volſcos uerò peſtilentia inuaſerit. Eadem Dionyſius in ſeptimo: qui L. Geganium, fratrem Conſulis, & P. Valerij Publicolæ filium, in Siciliam pro frumentis abijſſe ſcribit, & alios alibi. Velitras urbem, Romanam factam coloniã, & Notbã ſimiliter. Nouam inſuper plebis cum patricijs diſſenſionem ortam, duce Sp. Sicinio trib. pleb. quæ omnia ubertim Dionyſ. in ſeptimo proſequitur, & Plutarchus in Coriolano: Oroſius lib. 2. cap. 5. T. Geſſonio P. Numitio COSS. duo uel maximè omnium malorum abominanda, fames & peſtilentia, urbem corripuere. Vbi tu lege Geganio, non Geſſonio: & Minutio, non Numitio. *Ab urbe com.*

Augurinus. *Atratinus.*

3. 19 M. MINVTIVS II. ET A. SEMPRONIVS. 263

Sub ijs COSS. M. Cotiolanus, hoſtis tribunitiæ poteſtatis, inuehitur in plebem: & pòſt abſens damnatus, in exilium uadit ad Volſcos. Fuerunt deinde ludi inſtauraticij, quorum præter Liuium ac Plutarchum, meminerunt & Auguſtinus & Lactantius, & Valerius Max. de Somnijs: à quibus ludis excludũtur Volſci, aſtu Accij Tullij, quem Plutarchus Tullium Amphidium uocat. Ob quod indignati Volſci, collecto exercitu, cum Gn. Martio Coriolano contra Romanos proficiſcuntur: urbes capiunt, Circeios, Satricum, Longulam, Poluſtiam, Coriolos, Nouellum, Lauinium, Corbionem, Veteliam, Trebium, Labicos: ut Liuius in ſecundo docet. Dionyſius uerò in ſeptimo, latiſsimè hanc ſeditionem plebis in patricios deſcribit, orationesq; artificioſas & Conſulum patriciorumq; & tribunorum ponens: item quomodo in concione exilio damnatus ſit Martius, & quomodo mira magnanimitate matrem ac uxorem ſalutans in exilium abierit, nemini aperiens ad quem locum eſſet demigraturus. Sed & Plinius iunior cap. decimonono, pulchra de Gn. Martio Coriolano. Latius Plutarchus in Coriolano ſcribit, ſed omiſsis Conſulibus. Eutropius, decimooctauo anno poſt eiectos reges, Coriolanum in exilium pulſum ſcribit. Ibi eſt error codicis, & ſcribendum eſt decimonono, non decimooctauo.

2. 22 SP. NAVCIVS ET SEX. FVRIVS.

Sub ijs COSS. Liuius in ſecundo ſcribit, miſſos legatos ad Cn. Martium, qui urbem obſidione cinxit, nihil profeciſſe. Dehinc ſacerdotes, augures, & aruſpices, pariter fruſtra ad caſtra Martij ueniſſe. Poſtremò Veturiam matrem Martij, & Volumniam uxotem, quam Plutarchus Vergiliam uocat, cum liberis & multitudine mulierum deuiciſſe Martium, ut obſidionem ſolueret: quibus ob meritum, templum Fortunæ, muliebri habitu, ædificatum, dedicatum eſt. quæ latè etiam Plutarchus in Cotiolano enarrat, & Valerius meminit de Miraculis, & libro quinto de Gratis. At Dionyſius libro octauo eadem omnia: ſed quàm latiſsimè, quemadmodum M. Coriolanus Romanum irruperit agrum, Tolerinorum urbem, Bolanorum, Lauicanorum, Pedanorum cæperit, ad † Ciuiliasq; foſſas caſtra locarit: legatisq; Romanorum primis contemptis, à mulieribus poſtremò ſit uictus, deſcribit: cum elegantiſsimis orationibus, & perſuaſionibus luculentiſsimis: item honore, quo matronæ ſunt Romanæ à Senatu honoratæ, templo Fortunæ muliebris. Tandem mors Coriolani, qua crudeliſsimè perijt, lapidibus obrutus, deſcribitur. Hæc omnia ſub ijs COSS. acta ſcribit Dionyſius. Sed ante hos Sp. Naucium & Sex. Furium, nominat alios, poſt M. Minutium & A. Sempronium, quos Liuius intermiſit, ſcilicet

† *Al. Cluilias*

4. 20 Q. Sulpitium Camerinum, & Ser. Flauium II. 264

Sub quibus ſcribit multas turbationes Romæ ex metu accidiſſe: peſtemq; pecorum ac hominum, multaq; prodigia quibus homines paſsim terrebantur, quòd optimum ſcilicet ciuem eieciſſent. In primisq; accidit illud T. Latini, ob quod ludi plebeij ſunt reſtaurati: de quibus Valerius Maximus de Somnijs, Lactãtius, Plutarchus in Coriolano: Dionyſ. autem copioſiſsimè in fine ſeptimi ſcribit, qui ante omnia eſt uidendus. Nam nuſquam alibi legi, quæ ſacrificia, quæ certamina ijs ludis plebeijs ſolenniter facta ſint. Dehinc ſubiungit alios Conſules, in principio octaui libri.

C. Iulium

C.Iulium,& P.Pinarium Ruffum. LXX exa.

Sub quibus deſcribit Dionyſ. quo pacto Coriolanus tum paulo antè quàm exi-
lio mulctatus eſt, profectus ſit ad Volſcos: quàm benignè ab Accio Tullio ſuſce- III 21
ptus, & quo pacto ludi inſtaurati, à quibus eiecti fuerunt Volſci: quod Liuius ſub
Coſſ. Minutio & Sempronio factum tradit. & quo pacto eius tandem conſilio Ro-
manis bellum ſit illatum, miſsis legatis prius à Volſcis ad Romanos. Et hæc omnia
in principio octaui libri, quos ſcribit iniſſe conſulatum tertia & ſeptuageſima O-
lympiade (ſic eſt enim legendum: nam litera corrupta eſt) qua uicit in ſtadio Aſty-
lus Crotoniates, imperante Athenis Anchiſa. Tandem ponit prædictos ſuperiores
Conſules, uidelicet

266 Spurium Nautium,& Sex.Furium. 2 22

Sub quibus finis fuit belli Volſcorum: adeò quòd duo penè deeſſent in ſupputa-
tione anni. licet omnia hæc ſub prædictis conſulibus acta Liuius ſcribat, obmiſſis
his Coſſ. quatuor: quod ex oratione Veturiæ matris Coriolani apud Dionyſ. diſce-
re poſſumus, quæ matronis Romanis ad eam in neceſſitate confugientibus, inter cæ
tera dixit: Et eſt quartus hic iam annus, ex quo patriam exulans, alienas nos omnes à
ſe exiſtimauit, &c. quod non procederet, niſi hi duo anni & conſulatus forent omiſſi
à Liuio. Verùm huius Sp. Naucij honorificè etiam meminit Dionyſ. lib. ſexto,
ſub Coſſ. Poſthumio Cominio & Sp. Caſſio, cum diſſenſio plebis & patriciorum fa
cta eſt, in hæc uerba ſcribens: Aſſurgit Sp. Nautius, familiæ ſucceſſor illuſtriſsimæ,
nam dux generis eorum Nautius ex eis erat, qui cum Aenea coloniam deduxere,
ſacerdos Palladis, cuſtodis urbium, & qui transferens ſimulacrum deæ attulit: quod
etiam cæteri Nautiorum generis obſeruant, ſubinde ipſi ab alijs accipientes. Vide-
batur autem hic etiam ob uirtutem propriam clariſſimus eſſe iuuenum, neq; multo
pòſt imperij potiturus conſularis. Hoc enim fuit decimoſeptimo anno poſt eiectos
reges, ut ſuperius liquet. Præterea in peruetuſto exemplari, ſine titulo autoris,
ubi ſolum nomina Conſulum ponūtur (quem ego ſuperius citaui, & ſæpe inferius ci
tare erit neceſſe) ſic ſe ordo habet Cōſulum, ubi nos habemus hic in Caſſiodoro, M.
Minutius II. & A.Sempronius II. alibi ſic ſcriptum eſt,

Augurino II. & Aratino.	
Cornuto & Labo.	Suſpicor eſſe Camerinum & Flauium.
Iulo & Mamertino.	Suſpicor Iulium & Pinarium.
Rutilo & Viſcellino.	Suſpicor Nautium & Furium.
Tuſco & Sabino.	Suſpicor Sicinium & Aquilium.
Rutilo & Viſcellino III.	Suſpicor Sp.Caſſium III. & Proculū Verginium.

Hæc ideo annotaui, ut eruditioribus cogitandi deliberatius afferam occaſionem:
non ut inſtar legis hæc ſint. Penes autores fides ſita ſit. Licentia abuti nolo. Liberum
cuique ſit, quod uolet, opinari: & ueteres quandoque etiam dormitaſſe animaduer-
tat, & homines fuiſſe, ſicut & nos ſumus: non uſquequaque extra omnem aleam
poſitos. Video certè in Liuio quædam non penitùs probanda, ſi uerum fateri li-
cet: cum tantam tamē apud ſe habuerit ſcriptorum copiam. In libello prædicto, quod
citaui, ſola nomina. & unica ponuntur. Coniecturari ideo licet, & cum in fine noſtri
autoris annales Aufidij Baſsi citantur, qui perditi ſunt iactura temporis, coniectare
eſt, quòd ſi extarent, facilius & illi & maiores poſſent errores auferri. Sed cum carea-
mus, coniectura opus eſt. Nunc cæteros ſubiungemus: ſed lector memoria tenebis
prædictos Coſſ. ſub quibus duo anni effluxerunt, ne ſupputatio te fallat.

267 T. SICINIVS, & C. AQVILIVS. 3. 23

Sub ijs Coſſ. cum Volſcis & Hernicis pugnatum eſſe, ſcribit Liuius in ſecundo

Olym. Poſt re. exa. breuiſsimè. Sicinius Volſcos deuicit, Aquilius æquo Marte cum Hernicis pugnauit. ambo uiri bellorum periti, ut Dionyſ. in octauo teſtatur, qui eadem longius deſcribit: atq; ob res bene geſtas Sicinio triumphum, Aquilio autem ouationem decretam tradit. Cecidit in bello Volſcorum Tullius Actius, qui autor fuit, ut Coriolanus lapidibus obrueretur, homo impius & iniquus. *Ab urbe con.*

4 24 SP. CASSIVS III. & PROCVLVS VERGINIVS. 268

Sub ijs Coſſ. Liuius in ſecundo ſcribit, cum Hernicis fœdus ictum. tum primum lex agraria promulgata eſt, & largitio à Sp. Caſsio facta: qui & damnatus eſt à populo, & ædes eius dirutæ: & ut alij dicunt, à proprio patre cæſus eſt domi. Dionyſ. uerò in octauo ſcribit, quomodo Volſcis data ſit pax à Caſsio & Hernicis: qui triumphum obtinuit uigeſimum ſecundum, & tres Conſulatus, quibus ſibi inuidiam pepe rit: quam dehinc auxit, cum legem agrariam eſſet promulgaturus. De qua, quo pacto ſit impedita per A. Sempronium Atratinum, ne tum agri diuiderentur, pulchrè Dionyſius explicat, ubi de locatione agrorum in quinquennium conſulitur: uariæque ſententiæ Verginij, Appij, A. Sempronij & aliorum leguntur. Proculus autem unde dictus ſit (ne id quoque ignoretur) ſciendum eſt, quòd Plutarchus in Coriolano, de cognomentis agens, inquit: Nonnullos adhuc è naſcendi ſorte nuncupauit: ut Proculum, qui foris abſente patre natus eſt: Poſthumium, qui patre mortuo: Vopiſcum, cum ex gemellis alteri ſuperſtiti eſſe contigerit. Vnde autem Sp. dicatur, & cur duabus literis Sp. ſcribatur apud Romanos, quia id eruditum eſt, docet Plutarchus in Problematibus, problemate cèntesimo primo: quod is orbus patre ſit, quaſi S. hoc eſt, ſine: & P. patre. Lege illic pulchra. Iuſtinianus aliter: Spurius, inquit, dicitur à græca dictione Spadon. Sed litera eſt deprauata: tu lege Sporadin, id eſt, paſsim, uulgò & ſparſim. Vnde & Sporades inſulæ ſunt dictæ.

LXXIIII 25 SERVILIVS CORNELIVS, & Q. FABIVS. 269

Liuius in ſecundo, ſub ijs Coſſ. ſcribit iram populi in Caſsium remiſsiorem factam, ob dulcedinem agrariæ legis. Sed Fabius Coſ. cum eo anno Volſci Equiq; uicti eſſent, quicquid ab hoſtibus captum eſt, uendidit. Dionyſ. uerò in octauo, ſub his ſcribit damnatum eſſe Sp. Caſsium: & quomodo & à quo ſit necatus, abundè. Inibiq; pulchra de lege apud Græcos, qua filij necantur. Meminit illius & Val. Max. li. ſexto, de Seueritate: & li. quinto, de ſeueritate patrum. Sed plebs iterum ad ſeditionem aſpirabat: quæ niſi à Cornelio in Veientes educta eſſet, quia Decemuiros petebat qui agros diuiderent, iterum tumultus fuiſſet exortus, ut Dionyſ. teſtatur. Volſci tamen ſunt clauſi, & fame perdomiti: præda uendita, & in urbem miſſa. Sunt autē hi Coſſ. creati quarta & ſeptuageſima Olympiade, qua uicit in ſtadio Haſtyllus Syracuſanus, Atheniſq; princeps erat Leoſtratus.

Mamerci filius, *frater Q. Fabij.*

2 26 L. AEMILIVS, & CAESO FABIVS. 270

Scribit Liuius in ſecundo, ijs Coſſ. Volſcos rebelles iterum, duce Aemilio perdomitos, & ſeditionem plebeiam ſedatam, Caſtoriſq; ædem dedicatam, quæ à Poſthumio uota fuit bello Latino, patrumq; ac plebis diſcordiam exortam. Dionyſius uerò hos Coſſ. ponit in annum urbis conditæ ducenteſimum ac ſeptuageſimum: ut ſuperiores etiam Coſſ. computentur, quos Liuius obmiſit. A. enim Verginius & T. Veturius annum ſexageſimū & ducenteſimū ſortiti ſunt, ut ſuprà patuit. Ab ijs decem acti ſunt anni. Volſcorum itaque bellum eleganter deſcribit Dionyſius, qua fortuna uſus ſit Fabius, & qua Volſci. Fuit autem Ceſon Fabius, Q. Fabij ſuperioris Coſſ. frater. qui cum L. Valerio proximo anno Quæſtoriam habebat dignitatem, ut Dionyſius ſcribit.

Ab ur. con. | *Olym. Poſt re. exa.*

Ceſonis F. & frater iunior prioris Coſ. *Potitus, M. filius.*

271 M. FABIVS, & L. VALERIVS. 3 27

Is Valerius Caſſium ter Coſ. accuſans tyrannidis affectatæ, perdidit, ut Dionyſ. teſtatur in octauo. Hi iterum conſcribebant exercitum in Volſcos hoſtes, licet plebeij nomina non darent: qui etiam mulctati ſunt & pecunijs & iumentis. nam Tribuni plebis extra urbem nihil afferre poterant, cum poteſtas eorum mœnibus urbis circumſcriberetur. Quemadmodum igitur pugnatum ſit in hoſtes (nam milites odio Coſſ. haud præclara geſta edebant) pulchrè enarrat Dionyſ. minasq́ numinum ac Veſtalem ſacra polluiſſe, deperdita uirginitate, commemorat, quam ipſe Popiniam, Liuius (qui eadem omnia) Oppiam appellat. Oroſius autem libro ſecundo, cap. octauo, Popiliam nominat, & ob crimen ſtupri uiuam defoſſam ait, poſt conditam urbem anno ducenteſimo ſeptuageſimoquinto, Olympiade ſeptuageſima quarta. Sed de diuerſitate Olympiadum hic obſeruandum, ut ſuperius annotauimus. Et anni illic ſcripti, ſunt corrupti.

Ceſonis F. *Tullius.*

272 Q. FABIVS II. & G. IVLIVS. 4 28

Hos Dionyſ. in fine octaui, ſcribit per interregem Sp. Largium, qui ab A. Sempronio Atratino nominatus Interrex fuerat, creatos eſſe Coſſ. propter plebis & patriciorum diſcordiam, ſeſe mutuò in comitijs impedientium. Nam hi, ne popularis conſul: illi uerò, ne omnino oſor plebeię cõmunitatis eligeretur, cauerunt. Ob id res ad interregnum redijt, ut defunctis regibus fieri conſueuit. Sub ijſdem, Dionyſ. ſcribit, Equos in Latinorum irrupiſſe regionem, mancipia abegiſſe, Veientes Romanorum agrum deuaſtaſſe. Contra quos ſcriptus exercitus, qui eorum regionem depopulatus eſt, cum hoſtes non exirent. Iterumq́ ſortitio agrorum ſuſpenſa eſt.

273 CESO FABIVS II. & SP. FVRIVS. LXXV 29

Scribit in nono Dionyſius, ortam inter patricios & plebeios tantam diſſenſionem, dum Conſules eligerentur, ut ea aliter ſopiri nequiuerit: donec alter ex optimatibus, alter à plebeijs eligeretur. Creati autem ſunt Olympiade quinta & ſeptuageſima, principe Athenis Calliade, quo tempore exercitum in Græciam Xerxes duxit. Sub ijs igitur Coſſ. pugnatum eſt contra Equos, duce Sp. Furio, cui omnia ad uotum ſucceſſerant. Et contra Ethruſcos, duce Ceſone feliciter, quod is Caſſium in iudicium uocans morti tradidiſſet. Ob id exercitus ei contumax & rebellis, non uoluit ut de hoſtibus triumpharet Conſul, ſed fuga elapſus ad urbem feſtinauit. Sp. item Licinius Trib. pleb. ob agrorum diuiſionem libenter, ne exercitus ſcriberetur, impedimento fuiſſet: ſed cum ei quatuor reſtitiſſent collegæ, fruſtra negocium attentauit. Liuius in ſecundo penè eadem: licet paucis inter ſe diſcrepent. nam de urbe Arctona ſub prioribus Coſſ. ſcribit Dionyſ. factam expugnationem, ut uidere licet.

al. Manlius, aut Manilius Cincinatus.

274 M. FABIVS II. & GN. MALLIVS. 2 30

Sub ijs Coſſ. ut Liuius in ſecundo, Dion. in nono ſcribunt, iterum plebeij ſortitionẽ agrorum impetu deſiderantes, T. Pontificio tribuno duce, ire in exercitum recuſarant: peruicerunt tamen patres. nam Veiens bellum crudele imminebat. Cum ergo aſcriptus exercitus cum Coſſ. exijſſet, Gn. Manlij Coſ. caſtra & tabernaculum ipſius fulmen diſſipauit. quod cum iniquè Ethruſci interpretarentur ex diuinandi arte ſua, acris pugna cum Ethruſcis orta eſt. in qua primùm Q. Fabius Marci frater bis cõſul, & tunc legatus, lancea per pectus ictus cecidit. Sic & Manilius conſul in cõflictu tra iectus lancea perijt, uallum Romanorũ captum eſt: ut ex Ethruria interpretati erant

Olym. Poſt re. exa. *Ab urbe con.*

augures. Sed M. Fabius Coſ. ope M. Flauolei primipili, & cõſilio T. Sicinij legati recuperatis caſtris, hoſtes fugauit, trucidauitꝗ. Ob quæ Senatus cum ei triumphum decreuiſſet, renuit, cum fratrẽ & collegã amiſiſſet. Abdicauitꝗ ſe magiſtratu, cum duo adhuc ſupereſſent menſes, & inualidus ipſe ex uulnere laboraret, ferreturꝗ lectulo. Abundè autem uterꝗ, & Liuius & Dionyſ. hoc bellum explicant. Meminit horum etiam Coſſ. Oroſius lib. ſecundo, cap. quinto, & breuiter hanc hiſtoriam deſcribit in hæc uerba: Veientes & Ethruſci graues hoſtes, adiunctis ſibi finitimorum populis in bella ſurgentes, obuijs M. Fabio & Gn. Manlio Coſſ. excipiuntur: ubi poſt ſacramẽtum iurationis, quo Romani deuouerant, non niſi uictores ad caſtra redituros: adeò atrox certamen fuit, ut uictis, uictoribusꝗ par fortuna eſſet: & amiſſo plurimo exercitu, occiſisꝗ in pugna Manlio Conſule & Fabio Conſulari, M. Fabius conſul oblatum ſibi à ſenatu triumphum ſuſcipere recuſaret: quia tantis Reipub. detrimentis luctus potius debebatur.

3 31 CESO FABIVS III. & T. VERGINIVS. 275

Liuius in ſecundo ſcribit, Fabium pro uirili elaboraſſe, ut ager promiſſus, & populi ſanguine partus, diuideret plebi: quod tamẽ patres recuſarũt. Nam Equi Latinorũ agros irrumpebant: contra quos cum miſſus eſſet Fabius, ad Equorum agrum depopulandum, in oppida ſeſe hoſtes receperunt. At Verginius in Veientes profectus, accepit cladem. & ni Ceſo cum exercitu in tempore ſubſidio ueniſſet, actum erat de exercitu. Cum uerò Veientes in forma latrocinij ſæpius agros Romanorum popularentur, eſſetꝗ Veiens hoſtis aſſiduus magis quàm grauis, & contumelijs ſæpius quàm periculo animos agitaret Romanorum, Fabia gens Senatum rogat, ut hoc bellum ſuæ genti detur. quod cum Senatus conceſſiſſet, non ſine magnis laudibus uno die ſex & trecenti milites, omnes unius gentis Fabiæ, comitantibus quatuor clientum & cognatorum millibus, per portam Carmentalem profecti, ad Cremeram fluuium perueniunt, ibiꝗ caſtra locant. Eadem Dionyſ. lib. nono. Corrige deprauatum codicem Eutropij, in quo ſic cap. undecimo primi lib. ſcribitur: Caio Flauio & L. Virginio Coſſ. trecenti nobiles homines, qui ex Fabia familia erant, contra Veientes bellum ſoli ſuſceperunt, promittentes Senatui & populo, per ſe omne certamen implendum. Itaꝗ profecti omnes nobiles, & qui ſinguli magnorum exercituum duces eſſe deberent, in prelio conciderunt. unus omnino ſuperfuit ex tanta familia, qui propter ætatem puerilem duci non poterat ad pugnam. Sed hæc Fabiorum ſtrages ſequentibus Coſſ. nõ ijs facta eſt. Præterea Ceſo Fabius, non C. Flauius: & T. Virginius, non L. ſcribendum eſſe, ex omnibus autoribus liquet. Deſcribit hanc hiſtoriam, ſed paucis, ut aſſolet, Florus lib. primo, tit. duodecimo: iunior Plinius, ſiue (ut alij uolunt) Cornelius Nepos de Viris illuſtribus, ti. decimoquarto. Sed & Ouidius lib. Faſtorum ſecundo ſic de Fabijs ſcribit:

Vna domus uires & onus ſuſceperat urbis,
Sumunt gentiles arma profeſsa manus. & pòſt ſubdit:
Vna dies Fabios ad bellum miſerat omnes,
Ad bellum miſsos abſtulit una dies.

Sillius Italicus lib. ſecundo & ſeptimo, huius hiſtoriæ ſic meminit:

Primoresꝗ patrum Fabius, Tirynthia proles,
Tercentum memorabat auos, quos turbine Martis
Abſtulit una dies, cum ſors non æqua labori
Patricio Cremeræ maculauit ſanguine ripas.

Oroſius li. ſecundo, ca. quinto: Glorioſiſsima illa numero & uiribus Fabiorum familia, Veientanum ſortita certamen, quantam reipub. orbitatem occaſu ſuo intulerit, infamibus uſꝗ nunc uocabulis teſtes ſunt, fluuius qui perdidit, & porta quæ emiſit. Nam cum ſex & trecẽti Fabij, uerè clariſsima Romani ſtatus lumina, ſpeciale ſibi aduerſum Veientes decerni bellum expetiſsent, ſpem temerè ſumptæ expeditionis primis ſucceſsibus firmauerunt. Dehinc ducti in inſidias, circumuentiꝗ ab hoſtibus, omnes ibidem trucidati ſunt, uno tantum ad enumerandam cladem reſeruato, ut miſerius

Ab urbe con. ſerius audiret patria perditos, quàm perdidiſſet. Olym. Poſt re.

Mamercus. C. Sergius, Dionyſ.

276 L. AEMILIVS II. & G. SERVILIVS. 4 32 exa.

Sub ijs Coſſ. Liuius ſcribit, Fabios trecentos & ſex omnes ad unum occiſos. reijcit tamen in fine, in ſequentem conſulatum, ſucceſſum Fabiorum deſcribens. At Dionyſ. in nono, narrat quo pactò Volſci & Equi communes exercitus in Romanos duxerint, Aemilius aduerſus Ethruſcos iuerit: Ceſo Fabius, ſuperioris anni Cōſul, ad Cremeram, ad cognatos, quos M. Fabius frater eduxerat, profectus ſit: Aemiliumq́ caſtris hoſtilibus potitum, & pacem Ethruſcis dediſſe: & magna ſibi inuidia concitata, plebem in patricios irritaſſe.

Puluillus, Lanatus, Agrippæ F.

277 G. HORATIVS, & T. MENENIVS. LXXVI 33

Liuius in ſecundo, ſub ijs ſcribit Menenium aduerſus Ethruſcos miſſum, Ianiculum ab hoſtibus obſeſſum, Horatium (qui cum Volſcis erat) euocatum: aliàs malè de re Romana actum foret. Dionyſius in nono, ſcribit hos nihil publicè egiſſe, donec ager irritatæ plebi diuideretur. Poſtea Horatium in Volſcos, Menenium in Ethruſcos exercitum duxiſſe. Dehinc pluribus deſcribit Fabiorum cædem, duplici opinione: coarguitq́ tanquam rem fictam, quòd unus ſolus Fabius ſuperfuerit domi. Sed ex tribus putat fratribus, qui ea clade perierunt, Ceſone, Marco, & Quinto, qui ſeptem continuos geſſerant conſulatus, relictum Marco eſſe filium, qui unicus dictus ſit, clarus & illuſtris. Tum quo pacto Menenius imperitus locandi caſtra, cæſus fugatusq́ ſit ab Ethruſcis, id uberius quàm Liuius recenſet: traditq́ illos conſulatum iniſſe ſexta & ſeptuageſima Olympiade, qua uicit in ſtadio Scamander Mitylenæus, imperante Athenis Phędone. Meminit horum conſulum & A. Gellius libro decimo ſeptimo, capite ultimo: Menenio Agrippa, M. Horatio Puluillo Coſſ. bello Veiente apud fluuium Cremeram, ab ijs ſex & trecenti patricij Fabij cum familijs ſuis uniuerſi ab hoſtibus circumuenti periere. Eleganter item Fabiorum cladem Oroſius libro ſecundo, cap. quinto depingit, ut ſuperius annotauimus. Plutarchus in Camillo delibat, ubi agit de diebus atris. 2

Rutilius, Ser. Seruilius, Dion. ſi non eſt error codicis.

278 A. VERGINIVS, & SP. SERVILIVS. 2 34

His Coſſ. Liuius in ſecundo ſcribit, Veientes crebris incurſionibus agro Romano infeſtato, excitaſſe, ut Coſſ. cum exercitu tandem obuiam hoſtibus prodirent. Seruilium quidem infeliciter pugnauiſſe: Verginium uerò ignominiam collegæ abſterſiſſe, dum Ethruſcos abire Veios coegerit, eorumq́ caſtra diripuerit. Sequuta uerò pax, & uberiorem retulit annonam, & frumentorum copiam ex Campania allatam. Dehinc à Tribunis T. Menenio dies dicta, qua & mulctatus eſt duobus milibus æris. Hæc eadem uberius Dionyſ. libro nono. Addit, patricios eſſe commotos iterum in plebem, diuiſionemq́ agrorum ſuſpendiſſe, quòd Menenium damnaſsent, cuius pater reconciliandæ plebis cum patricijs autor fuiſset, & qui poſt ignominiam hanc, mortis eſse calamitatem indicans, inedia finierat uitam. Tradit autem Dionyſius, hos Coſs. magiſtratum ſuſcepiſse circiter conuerſiones æſtiuas Sextilis menſis, uiros ambos bellorum peritos.

Rutilius, Publicola.

279 C. NAVTIVS, & P. VALERIVS. 3 35

Liuius in ſecundo narrat, quo pacto ſub ijs Coſs. Sp. Seruilius à Tribunis ſit accuſatus: ſed & ingenio ſuo feroci, & collegæ Verginij auxilio liberatus. Dehinc Veientes ac Sabini, qui arma coniunxerant, à Valerio conſule cæſi fugatiq́ ſunt. C. autem Nautius Equos Volſcosq́, qui agrum Latinorum uaſtauerant, perdomuit. Eadem Dionyſius libro nono. Sed illic uide prudentiſsimam orationem Sp. Seruilij, ſe pur-

Cum. poſt re. exa. gantis de obiecto crimine: ac triumphum Valerij, ob rem bene geſtam in Veientes atque Sabinos, cum eiſdem iam dictis. *Ab urbe con.*

Dion. A. Mallius, ſi integer eſt codex.

4 36 L. FVRIVS, & G. MANILIVS. 280

Sub ijs Coſſ. ut Liuius in ſecundo, & Dionyſ. in nono docent, Veientes duce Manilio conſule cincti, & fame coacti ſunt petere pacem: quibus datæ ſunt induciæ per annos quadraginta: & conſuli conceſſus minor triumphus, qui ouatio dicitur.

Mamercus, *Volſco.*

LXXVII. 37 L. AEMILIVS III. & OPITER VERGINIVS. 281

Inquit Liuius: Vopiſcum Iulium pro Verginio in alijs annalibus inuenio. Sic Dionyſius in nono: L. Aemilius Mamercus tertiò, Tulliusque Vopiſcus Olympiade ſeptima & ſeptuageſima, turbulentum geſſere magiſtratum, pacem agitantes ab externis bellis. Iis uero Coſſ. quemadmodum uterque ſcribit, Gn. Genutius Tribunus plebis, de agri diſtributione plebem ſollicitans, cum alia uia non poſſet, prioris anni Conſules Furium & Manilium coram populo duxit accuſandos. Sed dicta die, mortuus eſt in lecto repertus Genutius. cum igitur Coſs. P. Voleronem, ut exercitus conſcriberetur, in ordinem militum locaſſent, indignatus Volero, cum à lictoribus ſpoliaretur, plebem concitauit: quæ uiolatis lictoribus, fractisque faſcibus, compulit Conſules è foro in curiam fugere. Hincque maxima inter plebeios & Coſſ. diſcordia orta eſt, quam Florus li. primo, ti. uigeſimo ſecundo, de Seditionibus, his uerbis inſinuat: Quod duce Valerio Nerone, detrectantibus pleriſque militiam, fracti Conſulis faſces. Vbi correximus, Volerone, ex Liuio & Dionyſio, ſicut legendum eſt: non Nerone, ſicut perperam omnes deprauati codices habent.

2 38 L. PINARIVS, & P. FVRIVS. 282

Sub ijs Coſſ. Liuius ſcribit P. Voleronem Trib. pleb. legem ſtatuiſſe, ſeu rogationem ad populum, ut plebeij magiſtratus Tribunitijs Comitijs fierent. quæ qualia fuerint, Dionyſius explicat in nono: ut per hoc patricijs omnis poteſtas, per clientium ſuffragia creandi quos uellent tribunos, tolleretur, pro qua integro anno inter patres ac plebeios certatum eſt. Subiungit Dionyſius, quemadmodum initium huius anni moleſtiſſimum fuerit, ex prodigijs ſignisque multis ob iram deorum apparentibus: ſingularis'que morbus quidam feminas inuaſerit, qui maximè grauidas corripuerit: donec ex iudicio ſerui Vrbinia Veſtalis, quæ pudicitiam amiſerat, uiua eſt defoſſa. morbo autem muliebri finito, finis anni grauiſſimam habuit peſtilentiam, qualem antea urbs nunquam paſſa eſt. De tribus autem comitiorum generibus, uide Gellium lib. decimo quinto, cap. ſeptimo.

Sabinus, *Capitolinus.*

3 39 APPIVS CLAVDIVS, & T. QVINTIVS. 283

Scribunt Liuius in ſecundo, & Dionyſius in nono, hunc Appium Claudium, Appij filium, eius qui plebi aduerſatus ad reditum erat, à patricijs ad Conſulatum productum, quòd homo acerbus & oſor plebis eſſet: cum tanta molirentur Tribuni in patres, eumque multum contradicentem, & qui in campum propter conuicia ire noluerit, abſentem factum Conſulem, fuiſſe omnino diuerſæ naturæ à Quintio, qui mitis erat ingenij. Sub ijs igitur maximæ ortæ ſunt ſeditiones inter plebem & patres, cum P. Volero & C. Lectorius trib. legem de Tribunitijs comitijs ferre conarentur. Quibus maximè reſtitit Appius Claudius, ut ad arma tandem ueniretur. Sed Quintius rem ſedauit, factoque ſenatuſconſulto lex tandem perlata eſt, Tribunitijsque comitijs creati ſunt tribuni numero quinque: quia tres additi,

cum

Ab ur. con. cum prius duo tantum eſſent. Diodorus quatuor creatos aſſerit, nominatq́ alterum conſulem T. Curtium, ſed deprauatè. Poſtremò cum Equi ac Volſci incurſiones in Romanum agrum facerent, contra Equos Quintius profectus, feliciter pugnauit: contra Volſcos Appius, cui rebelles milites ob inuidiam erant. Tandem ab eo, quòd ſigna deſeruiſſent, puniti ſunt ac decimati, nouo genere ſupplicij. Narrat Liuius in tertio libro, Coſſ. P. Volumnio & Seruio Sulpitio, (de quibus inferius) hunc T. Quintium Capitolinum ter conſulem fuiſſe, ac Ceſoni, cui dies erat dicta, âſtitiſſe: qui inferius deſcribetur, ubi eius tertius Conſulatus. *Olym. Poſt re. exa.*

Politus, *Mamercus.*

284 L. VALERIVS II. & T. AEMILIVS. 4 40

Dionyſius in nono hos Coſſ. aliter nominat, ſcilicet P. Valerium & Tiberium Aemilium: cum tamen L. Valerius tunc fuerit Conſul, qui ut ſanaret iram plebis, quam in ſe contraxerat ob Sp. Caſsij mortem, quæ Quæſtor accuſauit, conſenſit in diuiſionem agrorum. Et item Aemilius conſul, ſiue Titus, ſiue Tiberius dictus fuit, filius L. Aemilij, cui Senatus triumphum negauit, pariter in fauorem plebis ſortitionem agrorum conceſſit. quibus tum uſque adeò reſtitit Appius Claudius, uir acer & uehemens, ut cum ei Tribuni diem dicerent, nihil ingeneroſum aut habitu aut affectu oſtenderet: ſed mortem præeligeret, quam ſibi ipſi conſciuit. Cuius corpus in concionem delatum, filius laudauit, & plebs exequias duxit. Coſſ. deinde in hoſtes ſunt profecti, Valerius aduerſus Equos, Aemilius in Sabinos, quos æquo Marte fudit. cum Valerius Equorum obſidionem ſoluens, fruſtra agros eorum depopulatus eſſet, & intra uallum continuiſſet. uide Liuium & Dionyſium.

Nomentanus.

285 T. NVMICIVS, & A. VERGINEVS II. LXX VIII 41

His Coſſ. ſcribit Dionyſ. in nono, Volſcos ſuburbanum quoddam incendiſſe, cuius fumus Conſules excitauit, ut expeditionem in hoſtes decernerent. Numicio itaque ad Antium exercitum educente, regio populata, & quoddam maritimum oppidum captum, quo ad latrocinia utebantur: prædâ inter milites diuiſa, Antiatum uiginti naues captæ, domus euerſæ, muri ſolo æquati. Verginius autem Equorum agros populatus, cladem accepit ab ijſdem in inſidijs latitantibus: ut Liuius & Dionyſius explicant. Inierunt autem Conſulatum hi Conſules ſeptuageſima octaua Olympiade, qua uicit in ſtadio Parmenides Poſſidoniates, imperante Athenis Theognide.

Capitolinus, *Priſcus.*

286 P. QVINTIVS, & QVINTIVS SERVILIVS. 2 42

Sub his Coſſ. ut Dionyſius in nono ſcribit, Sabini cum irrupiſſent in agrum Romanum, Seruilius conſul ita repreſsit eorum impetum, ut intra urbes refugerent, regionem'que uaſtandam Coſſ. relinqueret. Quintius contra Equos & Volſcos cum exercitu progreſſus, pulchro ſtratagemate eos deuicit, Antiumq́ urbem expugnauit: & imponens urbi præſidium, Romam exercitum abduxit. cui Senatus obuiam proceſſit, ac ultro triumphum obtulit. Hæc eadem Liuius in fine ſecundi libri. Nam hic eius liber ab urbe condita ſecundus finitur.

Mamercus, *Vibolanus.*

287 T. AEMILIVS II. & QVINTIVS FABIVS. 3 43

Liuius in tertio narrat, ijs Coſſ. Tribunos agrariæ legis petijſſe diſtributionẽ, cum ſcirent Aemilium fautorem plebis. Sed cum patres obſtarent, Fabij conſilio res eſt ſedata hoc pacto, ut agri Antiatiũ ſuperiori anno capti diſtribuerẽtur, Antiũq́ colo

Olym. Poſt re. exa. nia deduceretur Romanorum: etſi ea quidem diſtributio pauperibus ingrata eſſet, qui ſe patria abduci indignè ferebant. Creati ſunt Triumuiri pro agris diuidendis, T. Quintius, A. Verginius, P. Furius, uel ut ait Dionyſ. L. Furius, qui eadē in nono ſcribit. Dehinc Aemilius in Sabinorum regionem, quam deuaſtauit, quia aufugerant, cum exercitu progreſſus eſt. Fabius uerò in Aequorum regionem ſeceſſit: quos in eam neceſſitatem compulit, ut pacem peterent, pecunias & frumenta militibus darent. Fuit autem is Fabius, filius unius ducum, qui apud Cremeram extincti ſunt. *Ab urbe con.*

Priſcus, *Lauinius.*

4 44 Q. SERVILIVS II. & SP. POSTHVMIVS. 288

His Coſſ. Equi Antiatium ſuſcipientes exules, excurſiones in Latinorum agros faciunt, ac fœdera facta corrumpūt. Miſſus ob id legatus Q. Fabius, prioris anni Cos. & qui eos deuicerat, inuenit animos illorum ad bella paratos. Ob id indictum eſt eis bellum. Spurius autem alter Coſ. templum Fidei in colle Capitolino dedicauit, ut in nono Dionyſ. ſcribit. de his Liuius in tertio paucula prælibat.

Iulianus. Dionyſ. corruptè, ſed Vibulanus legendum. *Capitolinus.*

LXXIX. 45 Q. FABIVS II. & T. QVINTIVS III. 289

In hunc uſq; tertium annum protractum bellum Equorum, ut Liuius in tertio docet. Ad quod miſſus Fabius, qui prius pacem cum ijs fecerat, ſtrenuè pugnauit. & cū nihili facerent uiolatam à ſe fidem, fuſi fugatiq; ſunt, præda longè maxima abducta: cum Quintius interim ad cuſtodiam regionis finitimæ hoſtibus reſideret. à quo poſtea cenſus eſt actus, & conditum luſtrum, ut latè Liuius ſcribit. Eadem Dionyſ. in nono, ubi & iuſtitij à patribus indicti meminit: hosq; Coſſ. magiſtratum iniſſe tradit nona & ſeptuageſima Olympiade, qua uicit Xenophon Corinthius, imperāte Athenis Archidemide.

Albus Regillenſis. *Medullinus Fuſcus, Dion. ſi non eſt erratum.*

2 46 A. POSTHVMIVS, & SP. FVRIVS FVSIVS. 290

Sub ijs Coſſ. ut Liuius in tertio & Dionyſ. in nono atteſtantur, Equi iterum, cum ad ſe Volſcos attraxiſſent, & fides Antiatiū labaret ac lubrica eſſet, cum ingenti exercitu in Romanorum agros populabundi progreſſi ſunt. Ad quos miſſus Sp. Furius, cum infeliciter pugnaſſet, ſeq; in caſtra recepiſſet, ab hoſtibus obſeſſus eſt. & ni T. Quintius proconſul cum ſubitarijs & uoluntarijs affuiſſet militibus, malè de Conſule actum eſſet. Sed cum intellexiſſet hoc Sp. facto impetu in hoſtium egreſſus eſt caſtra. Eius frater P. Furius legatus, longius à uallo progrediens, ab hoſtibus, prius ſtrenuè pugnans, occiditur: tum conſul per femur uulneratur. Sed & alter conſul cum exercitu inſperato accurrens, hoſtes repulit, fudit ac fugauit: & cum uictoria in urbem exercitum reduxit. Subiungit Liuius, cœlum tum arſiſſe, & portenta quædam apparuiſſe. Ob quæ ſupplicationes factæ ſunt, & feriæ indictæ in triduum.

Helua *Priſcus.*

3 47 L. EBVTIVS, & P. SERVILIVS. 291

Sub ijs Coſſ. ut Liuius in tertio, & Dionyſius in nono ſcribunt, nullum bellicū aut ciuile opus à Romanis geſtum eſt. Licet Equi & Volſci Hernicorum & Latinorum popularentur agros, ab ipſis pòſt Latinis repulſi, ob maximam & crudeliſſimam peſtem, quæ tunc in urbe ſæuijt & graſſata eſt, ut plauſtris primùm aceruí cadauerum efferrentur: qua ambo Coſſ. perierunt, ac Tribuni complures, augures item, & multi uiri clari, integro anno durans, licet fruſtra tum Equi Volſciq; urbem

Ab urbe con. bem obſiderent. Liuius hos Coſſ. magiſtratum iniſſe Calẽdis Sextilibus, ut tunc prin cipium anni agebatur, tradit. Hanc peſtilentiam deſcribit Oroſius lib. ſecundo, cap. undecimo: ſed numerorum notæ ſunt mendoſæ. Subſcribã eius uerba, ut quis emendare facile poſſit: Romæ poſt conditam urbem anno ducenteſimo ac ſexageſimo, ſuſpenſo ad modicum bello grauis peſtilentia, quæ ſemper ibi ratas inducias aut facias intercepit, aut ut fierent coegit, per uniuerſam ciuitatem uiolenter incanduit, ut meritò præcedente prodigio cœlum ardere uiſum ſit, quando caput gentium tanto mor borum igne flagrauit. Nam eo anno Ebutium & Seruilium ambos Coſſ. peſtilentia abſumpſit, militares copias plurima ex parte confecit, multos nobiles, præcipueq; ple bem fœda tabe deleuit: quamuis iam ſuperiori etiam quarto anno oborta lues, eundem populum depopulata ſit. *Olym. Poſt rex exa.*

Tricipitinus. *Gemutius. Vetuſius, aliàs.*

292 L. LVCRETIVS, & T. VETVRIVS. 4 49

In hoc Conſulatu, ubi peſtis ſedata eſt, in hoſtes exercitus educti ſunt: Veturius in Volſcos, Lucretius ad Hernicos ſeceſſit, ut incurſiones hoſtiles arceret. Sed dum feruntur crudeli impetu Volſci in agros Latinorum, Lucretius tantam hoſtibus mox intulit ſtragem, ut propè Volſcorum nomen deletum eſſet. Nam decem millia & qua dringenti ac ſeptuaginta dicuntur in acie & fuga occiſa, mille ducenti & quinquaginta uiui capti, 14. militaria ſigna relata. Interea dum uterq; ab urbe abeſſet Conſul, Trib. pleb. iterum ſeditionem in plebe mouere moliti, nouam ferre legem uoluerant: quam Fabius urbis præfectus impediuit, donec Coſſ. redirent, & Lucretio meritus triumphus, Veturio uerò ouatio daretur. Hæc abundè Liuius in tertio, qui ſcribit hos Coſſ. magiſtratum iniſſe tertio Idus Sextilis: & Dionyſius in fine noni, qui hoc loco librum nonum concludit.

Camerinus.

293 P. VOLVMNIVS, & SER. SVLPITIVS. LXXX 46

Sub ijs Coſſ. ut Liuius in tertio, & Dionyſ. in decimo ſcribunt, lex Terentilla tentata quidem eſt maximo conatu, de decemuiris creandis, ut nouæ leges conſcriberentur: maximæq; ſubortæ ſunt inter patricios & plebeios diſſenſiones. Ceſo autem Quintius ferox iuuenis, L. Quintij Cincinnati filius, cum tribunos foro abegiſſet: A. Verginio Tribuno procurante, Ceſoni capitis dies dicta. Licet T. Quintius Capitolinus, Sp. Furius, & P. Lucretius (ſi non eſt litera Liuij deprauata, cum L. Lucretium prioris anni Conſulem fuiſſe legamus) fruſtra laudes iuuenis ſtrenuè dixiſſent: tamẽ M. Volſcius Ceſonem cum crimine homicidij urgeret, ne carceri daretur, decem uades poſuit, ipſe in exilium ante diem iudicij abijt. Sed pater coactus crudeliter pecuniam pro uadibus dare, diuenditis omnibus bonis, trans Tiberim ueluti relegatus, modicum tugurium cum agello poſſedit. Pulchrè Val. Maximus lib. quarto, de Paupertate, hoc recenſet. Sic ciuitas ab externis bellis otium habuit, cum ab inteſtina ſeditione premeretur, quanquam per totum annum lex eluderetur. Narrat etiam Liuius, ſub ijs Coſſ. multa prodigia facta: cœlum arſiſſe, terram commotam, bouem loquutam, carnem pluiſſe. quæ Val. Max. etiam repetit lib. primo, cap. ſexto, de Prodigijs: ubi certè pro P. Volumnio, ut Liuius & Dionyſ. habent, ſcriptum eſt perperam C. Volumnio, id quod ſæpe fit in prænominibus, quæ ſolis literis ſignantur. Horum Coſſ. mentionem faciens Plinius, li. ſecundo, cap. quinquageſimooctauo, ſic ſcribit: Et ſæpe aliàs relatum eſt in monumenta, carnem pluiſſe, L. Volumnio Ser. Sulpitio Coſſ. ex eaq; non perputruiſſe quod non diripuiſſent aues. Inierunt ij Coſſ. magiſtratum Olympiade octogeſima, qua uicit in ſtadio Torymbas Theſſalus, princi pe Athenis Phaſicleo imperante. Ibi de portentis, & de carne, eadem Dionyſ. ſcribit, quæ Plinius.

C. Clau-

Olym. Poſt ex. *Sabinus, Appij filius.* *Publicola.* *Ab ur.*

2 *re.50* C. CLAVDIVS, & P. VALERIVS II. c. 294

His Coſſ. maximæ ſimultates atq; iræ inter patricios plebeiosq; excitatæ ſunt: cum Tribuni legem ferre omnino anniterentur, Coſſ. ac Senatores uerò obſtarent. His interea Appius Herdonius Sabinus, uel ut ſibi tyrannidem pararet, uel ut patriã ſuam locupletaret potentia, collectis quatuor milium ſeruis, ac clientibus, Romam ueniens, Capitolium occupat. Perculſa urbs metu ac timore, congregato exercitu, hoſtes arce deturbat: auxilio etiam Tuſculanorum, quos L. Mamilius ductabat. Sed inter expugnandum Capitolium, dum ſtrenuè pugnat, P. Valerius occumbit, Herdonius telis obruitur: capta arce, de ſingulis ſupremum eſt ſumptum ſupplicium. Inſtabant iterum Tribuni, ut Claudius ſineret legem ferri: quod cum negaſſet ſe poſſe ſolum, in demortui cõſulis locum electus eſt L. Quintius Cincinnatus, Ceſonis pater, & ab agello reuocatus ad conſulatum. Cuius prudentia patrum ac plebis contentio, quæ tum gliſcebat, ſedata eſt hoc anno. Hæc latè Liuius in tertio, Dionyſ. in decimo ſcribunt. Auguſtinus tertio ſuæ Ciuitatis, cap. decimoſeptimo, obiter illius hiſtoriæ de P. Valerio meminit. & Oroſ. cap. duodecimo, lib. ſecundi eadem ſic: Proximo dehinc anno ciues exules, ſeruiq; fugitiui, duce Herdonio, uiro Sabino, inuaſerunt, inſcenderuntq; Capitoliũ: ubi quidem fortiſſimè Valerio conſuli & imperatori obſtitere iuniores. Sed adeò atrox & graue diſcrimen prælij fuit, ut ipſe quoq; conſul Valerius ibi fuerit occiſus, & indignam de ſeruis uictoriam, inſuper etiam ſua morte fœdauerit.

Vibolanus. *Maluginenſis.*

3 15 Q. FABIVS III, & L. CORNELIVS. 295

Sub ijs Coſſ. actum eſt decimum luſtrum ab origine urbis, ut Liuius in tertio ſcribit. Magnaq; iterum patrum ac plebis contentio fuit. Sed dum Volſcorum exercitus nunciatur Antium penè occupaſſe, moliriq; Equos bellum: Fabio negotium datum, ut legiones Antium duceret, Cornelius præſidio urbis domi maneret. Fabius itaque Volſcos adortus, caſtris exuit: fugientesq; perſequutus, maxima cæde cecidit. Interim Equi Tuſculum noctu ui capiũt. Fabius itaq; omiſſa præda, mox Tuſculanis ſubuenit, hoſtes dehinc fame domiti, à Tuſculanis ſub iugum ſunt miſſi. Ignominioſa dehinc fuga Conſul conſequutus, in Algido (Algedonem urbem Dionyſ. appellat) ad unum omnes occidit. Conſul item alter pacatam urbem uidens, pariter hoſtes aggreſſus eſt. Sic & Volſci & Equi fuſi, fugatiq; ſunt: quod latè Liuius in tertio narrat. Breuius Dionyſ. in decimo, qui ordinem rerum geſtarum parum inuertit. Meminit Algidi Strabo in quinto, & Florus, ſed uerbo tantum. Sed quid iuuat has quiſquilias omnes conſectari? ut oſtentatores quidam faciunt, pro aura populari captanda, qui ſingula uerba, ut multiſcij appareant, citra omnem utilitatem afferunt. Obſeruandum præterea, quòd Eutropius poſt occiſos trecentos Fabios, Ceſone Fabio, T. Verginio Coſſ. ſcribit: Poſt hoc cenſus in urbe habitus eſt, & inuenta ſunt ciuium capita centum & triginta duo millia, quadringenti, & decem & nouem. Sic enim legendum eſt. Sed is cenſus factus eſt uiginti annos poſtea, ijs Coſſ. iam poſitis. Nam ſequitur: Sequenti anno cum in Algido monte, &c. cum Quintius Cincinnatus fuit Dictator. Hoc ſequentibus Coſſ. actum eſt. Addendum hoc quoque, Quæſtores Volſcium illum, qui iniquum in Ceſonem tulerat teſtimonium, in ius uocaſſe: quod latiſſimè Liuius in tertio proſequitur.

Genutius. *Rutilius, ſecundum Liuium. Dion. autem, C. Nautius II. Vide uperius anno triceſimoquinto.*

4 52 L. MINVTIVS, & L. NAVTIVS. 296

Magis accedo Dionyſio, qui in decimo ſcribit, C. Nautium iterum conſulatũ geſſiſſe, cũ L. Minutio: nõ L. Nautiũ. uitiumq; eſſe puto librariorũ. Cæterùm ſub ijs Coſſ. Equi, quibus ſuperiori anno pax data, fracto fœdere, duce Graccho Chlœlio, uel ut Dionyſ.

Ab urbe con. Dionyſ. ait, Celio, Latinum agrum ac Tuſculanum populati, in Algido caſtra locârunt. Ad hos miſſus L. Minutius (nam C. Nautius contra Sabinos exercitum duxit, ac proſperè cum ijs dimicauit) infeliciter in caſtris obſeſſus eſt. In conuallibus Q. Fabius relictus, urbis præfectus, conſilio alterius conſulis Nautij, Dictatorem L. Quintium Cincinnatum ex agro ſuo Tranſtyberino, qui pòſt Prata Quintia uocatus eſt, euocauit. quem ex agro euocatum dixiſſe ferunt: Ergo huius quoque anni fructus ob occupationes meas amittitur, eſuriemusq́ omnes malè. qui tamen mox cum L. Tarquinio, magiſtro Equitum, uiro ſtrenuo, ſed paupere, exercitum uerſus Equos duxit hoſtes, omnesq́ compulit ſub iugum ire, amiſſis armis, & liberato Conſule ac Romano exercitu: uinctis autem hoſtium ducibus, quos in triumphum Romam abduxit ſplendidiſſimum. Ipſe uerò Quintius licet ex præda ditari poſſet, nihil penitus accepit, magis ſe efferens paupertate, quàm alij diuitijs: eamq́ inter milites ſuos diuiſit, hac ſemeſtri tantum uſus dignitate. ſed ſexto decimo die ſe Dictatura abdicauit, ut Liuius in tertio, & Dionyſius in decimo abundè ſcribunt. Adeò ut errorem eſſe ſuſpicer in Floro, ti. undecimo, qui intra quindecim dies cœptum peractumq́ bellum ſcribit: licet Dionyſ. in undecimo, in quadā oratione Valerij, intra quatuordecim dies rem omnem confeciſſe Cincinnatum prodat. Sed leuia hæc ſunt. Verùm & illud eodem loco animaduertendum eſt in Floro, quod hunc Lucium Quintium, Titum uocat: & conſulem obſeſſum, M. Minutium: cum alij omnes, utriq; L. prænomen attribuant. id quod etiam Val. Max. lib. ſecundo, cap. de Diſciplina militari, abundè ſcribit, ubi præſentem hiſtoriam annotat. Eſt autem is Quintius Cincinnatus, à familia Cincinnatorum appellatus: quibus inſigne erat crinis, quem cincinnum appellant, hoc eſt, capillus intortus & criſpulus: ut M. Varro interpretatur. Decantatus etenim is eſt etiam à noſtræ religionis antiſtite diuo Auguſtino, quinto lib. Ciuitatis diuinæ, capite decimo octauo. De quo paſſim quoq; alij: Plinius ſenior lib. decimooctauo, tertio capite: iunior, uel potius Cornelius Nepos, de Viris illuſtribus, ti. ſeptimodecimo: Val. Max. li. quarto, caput de Paupertate: necnon Perſius poeta, prima Satyra, Sulcoq́ terens dentalia Quinti, Cum trepida ante boues Dictatorem induit uxor. Cæterùm huius hiſtoriæ ſub ijs Coſſ. geſtæ, meminerunt & poſteriores: Oroſius li. ſecundo, capite duodecimo: & Eutropius libro primo, capite undecimo in fine. In Minutij autem Coſ. locum ſuffectus Q. Fabius, qui Algidum miſſus eſt, ut ſcribit Liuius. Cætera quæ cum Tribunis hoc anno de ferenda lege geſta ſunt, illic uide: de damnato ſcilicet Volſcio, & in exilium miſſo. *Olym. Poſt re. exa.*

Augurinus Pulillus, Dionyſius autem C.

297 Q. MINVTIVS, & M. HORATIVS. LXXXI 53

His Coſſ. Sabini iterum in agros Romanos ruebant. Equi nuper uicti, præſidium Corbioni relictum interficiunt: iram quam in Romanos non poterant, in ſocios exercebant. conſcribi exercitus non poterat, Tribunis (qui tum in quintum uſq; annum eundem magiſtratum gerebant) reclamantibus: qui legem ferendam ſanciebant, ac poſtulabant. Nec aliter uinci poterant, niſi Senatus aſſentiret, pro quinq; tribunis, deinde decem, binos ex ſingulis claſſibus, eligendos: quod hoc trigeſimo ſexto anno à primis Tribunis factū eſt: ut facile liquet, ſi ſupputationem feceris à Coſſ. Sp. Caſſio II. & Poſthumio Cominio II. ſub quibus Tribuni primi fuerūt. Tum ſcriptus exercitus. Minutius contra Sabinos profectus, hoſtes non inuenit. Horatius contra Equos feliciter pugnat, Corbione oppido expugnato, murisq́ ſolo æquatis: ut Liuius in tertio, Dionyſius in decimo latè deſcribunt. qui tradit, hos Coſſ. magiſtratum iniſſe prima & octogeſima Olympiade, qua uicit in ſtadio Polymnaſtus Cyrenæus, principe Athenis Callia. De Tribunis ſuperius abundè multa. Pomponius Lætus libello ſuo de Magiſtratibus, pulchrè de Tribunis plebis: ſed in fine commiſcet Tribunos cum conſulari poteſtate, imprudenter. De nouis autem legibus tribunorum, & eorum iureiurando, ſiue iuramento, uide Dionyſ. in decimo, in ſequenti conſulatu.

M. Vale-

Olym. Poſt re. *Maximus.* *Celimotanus.* *Ab ur.*

2 ex. 54 M. VALERIVS, & SP. VERGINIVS. c. 298

His Coſſ. ut Liuius in tertio docet, domi foriſq; otium fuit, & annona carior, propter aquarum intemperiem. Dehinc lata eſt lex de Auentino monte exædificando, quia incultus erat, & ſyluis plenus. quod pluribus proſequitur Dionyſius in decimo, ſcribens etiam quo pacto ciuiles offenſæ Tribunorum cum Coſſ. nouæ exarſerint: quia tentatum à Tribunis fuit, ut Senatum ſibi in curiam uocare liceret: cum Coſſ. ad eam diem poteſtas fuiſſet patres conuocare, & è curia quoq; demittere. Dicebat enim alter Coſſ. Abite ſi placet, non amplius moramur uos P. C. quemadmodum Tribuni etiã concionem populi tenere & ſoluere, quoad libuiſſet, poterãt: id quod à quodam tribuno Icilio tentatũ fuit, ut latè Dionyſ. in decimo perſcribit. Sub ijs Coſſ. ludi ſeculares ſecundi facti ſunt, ut ſcribit Cenſorinus, poſt conditam urbem anno ducenteſimo nonageſimo nono (nonageſimo octauo, rectius eſt legendum) M. Valerio & Sp. Verginio Coſſ. licet reliqui anno quadringenteſimo decimo, M. Valerio Coruino & C. Petilio Coſſ. factos ſcribant: ut etiam infrà annotabimus. Vnde miror, Angelũ Politianum in ſua centuria ſcribere, ex Zoſymo græco autore, ſecundos ſeculares factos ſecundo & quinquageſimo poſt Romam conditam anno, quo nondum erant Coſſ. ſed Reges. & hic quædam ualde incõuenientia ſubiungit, quæ certè non conueniunt rationi, ut patebit. Potius credo in Zoſymo ſcriptum fuiſſe, anno ducenteſimo octauo & nonageſimo: qui numerus legitimè prouenit. Sunt enim, quemadmodum nos correximus, in Cenſorino numeri ferè omnes deprauati. Miror autem, neq; Liuium, neq; Dionyſium, horum ludorum facere mẽtionem: quamuis Dionyſ. de Auentini ſacris ſcribat, qui eo anno exædificatus eſt.

Geminius. *Vaticanus.*

3. 55 G. VETVRIVS, & T. ROMVLIVS. 299

Liuius in tertio ſcribit, prioris anni tribunos refectos, miram iterum excitauiſſe in plebe ſeditionem contra patricios. Sed dum hæc agerentur, iterum Equi impetum in agrum Tuſculanum fecerant. & licet Tribuni reſiſterent, exercitus tamen ſcriptus, cum utroq; Conſule aduerſus hoſtes progreſſus eſt. In Algido ſuperati, quatuor milia hoſtium ſunt deſiderata. ingens præda accepta ac uendita eſt, propter ærarij inopiam: unde ſibi maximam Coſſ. inuidiam peperere. Dionyſ. uerò in decimo, latiſſimè deſcribit, quemadmodum urbs tempore belli ſemper concors fuit, ac diuitijs aucta: in pace uerò, ſeditionibus flagrauit, ac depauperata ſit: & quanta, qualiſq; fuerit altercatio Coſſ. cum tribunis, qui acerbiſſimè patricios perſequuti ſunt: maximè cum plebs à quodã plebeio L. Sicinio Dentato fuiſſet perſuaſa. cuius meminit & Plinius li. ſeptimo Naturalis hiſtoriæ, cap. uigeſimo octauo: & Val. Max. li. tertio, ca. de Fortitudine. Vide igitur apud Dionyſium, quo pacto Sicinius fuerit, cum ex bello Equorum redijſſet, à plebe pater, ſeruator & deus appellatus. Obſeruandũ & hoc eſt, quod quidam hunc Conſulem T. Romulum uocant, ut Plin. li. ſeptimo, cap. quo ſuprà. & hunc Sicinium Dionyſius Siccium uocat, & item Liuius in tertio, cum agit de ſecundo Decemuiratu.

Capitolinus *Dion. Termenius, ſi non eſt error libri.*

4. 56 SP. TARPEIVS, & A. ATERINVS. 300

Plinius lib. ſeptimo, cap. uigeſimo octauo, A. Thermum uocat: ſi non literæ coniunctæ uel diſſolutæ errorem pepererunt. Lege illic quæ de Dentato Trib. pleb. ſcribit. Vidi etiam, qui hunc A. Aetermium ſcriberet Conſulem. Sub ijs Coſſ. dies dicta Romulio, prioris anni Conſuli, qui damnatus eſt decem milib. æris: & item Veturio collegæ, qui duodecim milibus æris damnatus eſt. Ob id præſentes Coſſ. ſeniores fuerunt, ad reſiſtendum Tribunis: qui reiecta ueteri lege, ut finis certaminum fieret, cum patribus egerunt, ut legati mitterentur Athenas, qui leges Solonis conſcriberent. Nam de legibus conuenerant & patres & plebeij: de latore diſcrepabant. Romulius tam egregiè patrib. cõſuluit, ut Sicinius ei mulctã remitteret, quam

ſeruare

Ab urbe con. *Olym. Poſt rex exa.*

ſeruare tamen noluit. Id Liuius in tertio copioſiſsimè, Dionyſius in decimo deſcribunt hos duos patricios & conſulares uiros, poſt eiectos decemuiros Trib. pleb. cooptauere in ſuum collegiũ, ut Liuius in tertio ſcribit, COSS. Sp. Herminio & T. Verginio. De legatis tamen miſsis, ſubiungit etiam noſter Caſsiodorus.

His COSS. Legati Athenas miſſi, ad leges deſcribendas.

Liuius miſſos ſcribit Sp. Poſthumium Album, P. Sulpitium Camerinum, A. Manlium. Eoſdem Dionyſius nominat, ſed pro P. Sulpitio Seruilium Sulpitium ſcribit: ut inclytas Solonis leges, iura etiam & mores ciuitatum noſcerẽt. Hos etiam nominat Feneſtella, tit. uiceſimonono, de Romanorum magiſtratibus.

Tergeminus. *Verus.*

301 P. CVRIATIVS, ET SEX. QVINTILIVS. LXX XII 57

Dionyſius in decimo, primum Conſulem uocat P. Horatium, non Curiatium, qui cum Quintilio Conſulatum geſsit, annis ab urbe condita trecentis expletis, ſecunda & octogeſima Olympiade, qua uicit ſtadium Lycus Theſſalus Lariſſeus, imperante Athenis Cherephane. Fuit enim hic annus quinquageſimus ſeptimus ab exactis Regibus: qui, ſi adijcientur ducentis quadraginta quatuor, quibus reges imperitarunt, erunt trecenti anni expleti, & unus. Sub quibus tanta fuit peſtilentia, ut omnes famuli penè amiſsi ſint, & ciuium ferè pars dimidia, non ſufficientibus neque medicis, neque propinquis, neceſſaria adminiſtrantibus: adeò ut multę domus deſertę eſſent. cum enim corpora neque cremari, neq; humi poſſent omnia mandari, proiecta in fluuios, aquas corrumpebant. Inde & homines & pecora inficiebantur: & alter COSS. Quintius (ſic enim alijs dicitur) moriebatur, cui fuit ſuffectus Sp. Furius. ex tribunis quatuor, ex ſenatoribus multi mortui. Quinimo & Equi hoſtes talem nacti opportunitatem, cum exercitum uerſus Romanos educerent, aliasq; finitimas gentes ſollicitarent, eodem morbo correpti, Volſcos Sabinosq; omnes infecerunt, ut redire domum cogerentur. Huic malo coniungebatur fames, quæ ex incultis agris naſcebatur. Itaque nihil geſtum eſſe à Romanis, neque ciuile, neque bellicum, Dionyſ. ſcribit. Liuius in tertio, Flaminem Quirinalem, augurem, tres tribunos cum Conſule mortuos ſcribit. Oroſius libro ſecundo, capite duodecimo ſic ſcribit: Anno qui ab urbe cõdita proximus trecẽteſimo fuit, dum legati ad Athenienſes, propter Solonis leges deferẽdas, miſsi expectant, arma Romana, fames peſtilentiaq; cõpeſcuit. Diuus item Auguſtinus lib. tertio, cap. decimoſeptimo, illius famis peſtilentiæq; meminit.

Lanatus. *Vaticanus.*

302 T. MENENIVS, ET P. SEXTIVS. 2 58

Dionyſ. in decimo ſcribit, L. Menenius & P. Siccinius, uel Siccius. Sed puto eſſe erratum. nam paulo pòſt eundem Seſtium nominat. Siue quòd Græci latina nomina minimè rectè Gręcis literis ſcribere ſciant, ſiue ſuo more Latina ac Romana nomina ſic enunciãt. Obſeruaui hoc ſæpius in Dionyſio Alicarnaſſeo, Diodoro Siculo, Polybio, & Ioanne Monacho, aliàs Zonara dicto, qui nomina Coſſ. græcè aliter ſcribũt, quàm Liuius & Latini. Liuius penitus hos non nominat: quod excuſari non poteſt. Cum uerò legati in Græciam miſsi, tertio anno reuerſi, occaſioni fuerint decemuiros creandi: quomodo ille cõſulatus & is annus poſsit obmitti, nõ uideo. Ideo puto hoc loco mancum eſſe Liuium. Scribit enim idem Liuius in tertio: Anno trecenteſimo altero quàm condita Roma fuerat, iterum mutat̃ forma ciuitatis ab COSS. ad Decemuiros, quemadmodũ ab Regibus antè ad COSS. uenerat. Id etiam ex recentioribus placet obſeruare. Vide Feneſtellã, qui de Magiſtratibus ſcripſit, aut quiſquis ille fuerit. Pomponius item Lætus in libello ſuo de Magiſtratibus, de Decemuiris ſcribit. Sed ab initio eſt error librariorũ, cum ita ſcribit: Anno ab urbe cõdita trecẽteſimonono, Decẽuiri pro Coſſ. creati ſunt, et tertio anno depoſiti libidine Appij Claudij. Scribendũ eſt enim, trecenteſimo ſecũdo. ſed facilis fuit lapſus. Conſentit Cicero lib. 2. de Finibus: qui ſexageſimo anno ab exactis Regibus, Verginiam à patre occiſam tra-

Olym. Poſt re. exa. dit, ut infrà patebit. Euſebius: Trecenteſimo ſecundo anno ab urbe cōdita, Decemuiri creati. Sed noſter Caſsiodorus ſic de ijs ſcribit: *Ab urbe con*

Hoc tempore à COSS. ad Decemuiros translatũ imperiũ eſt, per quos duobus annis adminiſtrata Reſpub. eſt. atq́ iterũ COSS. creati ſunt.

In exemplari Caſs. quod unicũ habui, ſcribebat̃, quadraginta annis: ſed erratũ eſt. notæ enim numerorũ fuerunt à librario inuerſæ, cum ſic ſcriptũ ibi eſſet, I I. ex incuria ſcripſit, X L. id quod frequenter accidit hominibus qui ſunt ſocordes & negligentes. Narrat Dionyſ. quo pacto ſub ijs Coſſ. uis morbi ſuperioris anni in totum extincta ſit, frumentumq́ allatũ, ut penuria diſſolueret̃. Interea ueniſſe Athenis & ab alijs Græciæ urbibus legatos, ferentes leges: Tribunosq́ mox poſtulaſſe, ut ſecundũ Senatuſconſultũ legumlatores crearent̃. Coſſ. autem cum optimatiũ potentiam ægrè diſſoluere paterentur, reiecerunt in ſequentes Coſſ. deſignatos, Appium Claudiũ & T. Genutium. Præterea Menenius Conſul diutina laborans ægritudine, alterum collegam tutum fecit ab inſolentia Tribunorum: qui deſignatũ adeuntes Conſulem Appium, pollicitationibus multis eum tam repentè immutarũt, ut ex atroci inſectatore plebis, mite ingenium indueret, & plebicola euaderet. Sicq́ rem confecerũt, ut Sextius ſolus Senatum cõuocaret: ſententiamq́ obtinerent, ut uiri decem eligerent̃, illuſtriſsimi Senatorũ, qui ipſo electionis die imperarẽt, poteſtatem ſuper omnes qui in urbe eſſent habentes, eam quã Coſſ. habuerant, & quam prius quoq́ reges, cæteriq́ magiſtratus omnes. Interim nõ eſſent in urbe. Proximisq́ dehinc comitijs centuriatis creati ſunt decemuiri. Hæc Dionyſ. Liuius uerò nullã faciens Coſſ. mentionẽ (ut etiam error illic, uel defectus quiſpiã appareat, ſi quis eius annos cõnumeret, ut antea dixi) ſic ait: Iam redierãt legati cum Atticis legibus: eo intentius inſtabãt tribuni, ut tandem ſcribendarũ legum initiũ fieret. Placet creare triumuiros ſine prouocatione: & ne quis eo anno alius magiſtratus eſſet, ne admiſcerentur plebeij, controuerſia aliquandiu fuit. Poſtremò cõceſſum patribus, modò ne lex Icilia de Auentino, aliæq́ ſacratæ leges abrogarẽt̃. Vnde ſubiungit uerba ſequentia, quæ non uidentur cum ſuperioribus cohærere: Anno trecenteſimo altero, quàm condita Roma erat, iterum mutatur forma ciuitatis, ab Coſſ. ad Decemuiros, quemadmodũ à Regibus ante ad Conſules uenerat, translato imperio minus inſignis: quia non diuturna mutatio fuit. læta enim principia magiſtratus eius nimis luxuriauere. Eo citius lapſa res eſt: repetitumq́, duobus uti mandaret̃ Conſulum nomen, imperiumq́. Idem Euſebius in lib. Temporum, idem Eutropius lib. primo, cap. duodecimo: & Solinus in Polyhiſtore, ſcribit, Decemuiros creatos anno urbis trecenteſimo ſecundo. Vereor eſſe inemendatum codicẽ Oroſij, qui lib. ſecundo, cap. duodecimo, ſcribit: Ipſo aũt trecenteſimo anno, hoc eſt, Olympiade nonageſima quinta, poteſtas Coſſ. Decemuiris tradita, conſtituendarũ legum Atticarũ gratia, magnã Reip. perniciẽ inuexit. cum Dionyſ. dicatur tertia & octogeſima Olympias, & paulo antè. Meminit & Gellius lib. decimo ſeptimo, cap. ultimo, ſed obiter, illius Decemuiratus.

DECEMVIRI.

3 59 Appius Claudius, T. Genutius, P. Sextius, L. Veturius, C. Iulius, A. 303
Manlius, P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Poſthumius.

Ita eos nominat Liuius in tertio. Dionyſ. pro P. Curiatio Horatium ponit: pro P. Sulpitio, Seruilium Sulpitium: pro Sp. Poſthumio, P. Poſthumiũ. Ex ijs erant Conſulatum accepturi eo anno,

Appius Claudius Sabinus, & T. Genutius Augurinus.

Et ideo deſignati à Liuio dicuntur COSS. & quòd is honor pro honore illis ſit redditus, & Sextio alteri Conſulũ prioris anni, quòd eam rem collega inuito ad patres retulerat. Ex quibus quidem uerbis ſanè apertiſſimè intelligit̃, Liuius hoc loco corruptus. Si enim Sextius prioris anni fuit conſul, ut fuit, cur ſuo loco non adſcribitur: ſed

T. Ro-

Ab urbe con. T.Romulius, qui populi iudicio damnatus quidem erat, ſed popularis dehinc effe-ctus eſt princeps: Poſthumius, Sulpitius & Manlius, legati fuerãt in Græciam. Eos item repetit Feneſtella de Magiſtratibus, tit. uigeſimonono: & inter neotericos Lætus Pomponius, inter ueteres Pomponius iureconſultus Digeſtorum primo, de origine iuris. ubi Accurſius, ille ſplendidus legum interpres, pulchras nugas aniles de quodam Græco, qui in urbem uenerat, recenſet: cuiuſmodi pueris narrare ſolent nutrices. Quo pacto uerò leges in tabulas redactę ſint, illic ex Iureconſulto diſce: et cum ijs conferas, quæ Liuius in tertio, Dionyſius in decimo in fine ſcribũt: quo pacto primùm decem conſcriptæ fuerint tabulæ, dehinc ijs duæ aliæ adiectæ, ut lex duodecim tabularum dicatur. de qua item A. Gellius lib. uigeſimo, cap. primo ſcribit. Fuerunt autem ab Hermodoro Epheſio ſcriptæ, qui tum in Italia exulabat, ut Pomponius Iurecõſultus refert. Cui poſtea locata fuit ſtatua in Comitio, ut Plinius trigeſimoquarto lib. ſcribit, cap. quinto. Nihil aũt eo anno geſtũ, ſcribit Dionyſ. quàm annũ fuiſſe tranquillum domi, & leges eas in æneas baſes eſſe cõſcriptas: omnesq́ alios magiſtratus patrios ſublatos, Tribunos, ædiles, & quæſtores: omne uerò imperium Decemuiros ſibi uſurpaſſe, qui omnia decreta confirmarunt, & iudicia exequebantur. Huius Appij Claudij nominatim meminit Iureconſultus, de Origine iuris, cum omnes antiquos Iuris profeſſores recenſet. Sed & Suetonius in Tiberio: Claudius Appius Regillanus Decemuir legibus ſcribendis, uirginem ingenuã per uim, libidinis gratia in ſeruitutem aſſerere conatus, cauſa fuit plebi ſecedendi rurſum à patribus. Sed & ſequenti anno per factionẽ creati ſunt Decemuiri, quòd imperfecta uidebaẽ legũ latio, & quòd quædã forent addenda. Creati ſunt igitur ſequẽtes Decemuiri: *Olym. Poſt rex.*

304 Appius Claudius iterum: Q. Fabius Vibolanus, qui ter conſul fuerat: M. Cornelius Maluginenſis: M. Sergius: (Seruilius à Dionyſ. dictus) L. Minutius: T. Antonius Merẽda: M. Rubelius: (uel, ut Dionyſ. Manlius, etiam Manilius) & hi omnes patricij erant. Ex plebeijs autem erant, Q. Petilius, Ceſo Duillus, & Sp. Oppius Cornicen. 4. 60

Sic enim ſe habent nomina Decemuirorum, quæ deprauata leguntur apud Dionyſium, Feneſtellamq́. Sub ijs Decemuiratus in apertam exiuit tyrannidem. nam & die quo inibant magiſtratum, hoc eſt idibus Maij, quæ ſolennes tum ineundis magiſtratibus fuere, quia ducebant menſes ſecundum lunam, incidit q́ in idus ipſas plenilunium: ſinguli cum duodecim faſcibus uirgarum, quibus alligatæ erant ſecures, prodibant in publicum, cum Valerius Publicola ſecures ſubmiſiſſet, & cæteri deinceps COSS. omnes, niſi uerſus hoſtes exercitus ducerent, coniurationem quandã occultam inierunt, ut poſſeſſum perpetuò obtinerent imperium. Cœpitq́ Appius plebeijs eſſe inuiſus, qui prius, quòd aurę popularis captator eſſet, Plebicola dictus erat. Duas tum prioribus adiecere tabulas, ut eſſent duodecim tabulæ, unde Ius duodecim tabularum dictum poſtea eſt, ut Liuius in tertio abundè, & in fine decimi Dionyſius, qui hanc quoq; legem in ijs ſcriptam tradit: Non licere patricijs coniungi cum plebeijs connubio. quæ lex poſtea multorum malorum cauſa fuit.

305 Sequenti anno ijdem Decemuiri eundem magiſtratum iniuſſu populi ſeruant. LXX XIII. 61

Dionyſ. in undecimo: Poſt hunc annum Olympias erat octogeſima tertia, qua uicit Criſon Himereus, imperante Athenis Philiſco: conſularemq́ poteſtatem obtinebat Romę Appius Claudius tertium iam annum continuum, princeps Decemuiratus, & qui cum eo ſuperiore anno imperantes, iterumq́ in eadem permanentes poteſtate. Tum apertè ſeditiones in urbe excitę ſunt, aduerſantibus et patricijs & plebeijs huic magiſtratui, ut latiſſimè Dionyſ. enarrat. Nam & Sabini agrum Romanũ, Equi Tuſculanum populabantur, & in Algido caſtra locabant. Dum Decemuiri pro conſcribendo exercitu ſenatum cõuocant, maximus oritur inter patres tumultus. Vide artificioſiſſimas ſenatorum orationes apud Dionyſium, in undecimo. Qui igitur ex

OLYM. POST EX.RE. AB VR. CON.

Decemuiris uerſus hoſtes cum exercitu prodierunt, infeliciter pugnarunt: & L. Sicium, quem ſuperius Sicinium nominauimus, quòd inſcitiam eorum in arte militari coarguiſſet, per inuidiam ac inſidias trucidarunt. Appius autem Claudius quum in urbe cum Sp. Oppio maneret pro cuſtodia, crudele aggreſſus facinus, L. Verginij plebeij filiam Verginiam ſpecioſiſsimam, cum ob libidinem, qua flagrabat, aſſerere in ſeruitutem, & adiudicare M. Claudio clienti ſuo niteretur, quo eius deinceps potiretur amore: pater Verginius, cultro lanij ſeruitutem filiæ ultus eſt: exercitumq; commouit, ut in Auentinum plebes caſtra locarent, quoad diſſolueretur Decemuiratus: fierentq; comitia pro nouis COSS. ac tribunis plebis. Hiſtoriam autem de Verginio, quia pulcherrima eſt, quære apud Liuium lib. tertio: apud Dionyſ. lib. undecimo: Iuriſconſultum libro primo ff. de Origine iuris. Sed & Val. Max. lib. ſexto exemplorum, cap. primo meminit: & iunior Plinius, ſiue Cornelius Nepos, cap. uigeſimo-primo, de Viris illuſtribus. Cicero lib. ſecundo de Finibus: L. Verginius ſexageſimo anno poſt libertatem receptam, uirginem filiam ſua manu occidit, potius quàm ea P. Claudij libidini, qui tum erat ſummo imperio, dederetur.

Hæc adieci Caſsiodoro, ut clarior eſſet: quia Decemuiros non nominat, contentus COSS. tantum recenſere nomina. quorum nunc iterum nomina ſubiungam ex Caſsiodoro ipſo.

Potitus *Barbatus.*

2 62 L. VALERIVS, ET M. HORATIVS. 306

Hic conſulatus popularis fuit, ut Liuius in tertio indicat, & in undecimo Dionyſius: quoniam leges quas tulerant Conſulares, pro libertate plebis erant omnes, ut late Liuius docet. Iis itaque COSS. dies Appio Claudio à Verginio dicta eſt: & cum ad populum prouocaret, miſſus in carcerem, ſe laqueo ſuſpendit. Sp. Oppius & ipſe in carcerem miſſus, ſibi ipſi mortem conſciuit. Reliqui Decemuiri exilio ſeipſos mulctarunt: bonaq; eorum in publicum redacta per Quæſtores. M. Claudius exilio pulſus, cum Appium profeſſus eſſet omnia ſuo iuſſu feciſſe. Cumq; interim hoſtes iterum Romanum popularentur agrum, Valerius contra Equos & Volſcos copias eduxit, Horatius contra Sabinos. Et cum uterque ob res feliciter geſtas rediens triumphum peteret, Senatus negauit, populus Romanus præmium dedit. Tribunis ſollicitantibus, ſineq; patrum autoritate, COSS. triumphant. Iis item COSS. Latini & Hernici, ob concordiam patrum & plebis, quòd Decemuiros eieciſſent, Ioui Capitolino auream coronam obtulerant, prout res eorum erant opulentę: legesq; duodecim tabularum in æs ſunt inciſæ, & in publicum propoſitæ. Fuit autem Valerius Conſul uir nobilis ex progenitoribus. nam pater eius is fuerat, qui Herdonium Sabinum obſederat, Capitolium obtinentem: locumq; recuperauerat, ipſe in pugna moriens. & paternus auus Publicola, is qui reges eiecerat, conſtitueratq; optimatum potentiam. M. uerò Horatius Barbatus, pronepos fuit Horatij eius, qui cum Valerio Publicola Conſul fuit, poſt eiectionē Regum: uir in bellicis rebus grauis, nec ad dicendum inualidus, & iampridem Valerio amicus. Vide quæ leges ijs COSS. latæ ſint pro plebe, & quomodo tribuni ſint ſacroſancti dicti, & quædam alia, apud Liuium in tertio.

Celimontanus.

3 63 SP. HERMINIVS, ET T. VERGINIVS. 307

His COSS. otium domi foriſq; fuit: nihilq; præclarè geſtum, niſi quòd L. Trebonius Aſper tribunus plebis, infenſus patribus, rogationē tulit, de patricijs & conſularibus à tribunis non cooptandis: ut Liuius in tertio narrat. Dionyſius in undecimo, hoc loco & in ſequentibus mancus eſt, & alterius nomen Conſulis penitus deprauatum: alioqui hoc anno quippiam de Quæſtoribus nobis traderet Dionyſius. Sed inferius hæc ſunt uidenda.

M. GEGA-

Macrinus. *Al. iuniut, ſi non eſt error codicis.*

308 M. GEGANIVS, ET C. IVLIVS. 4 64

His Coſs. ut Liuius in tertio ſcribit, ſedatę ſunt Tribunorum conciones aduerſus nobilium iuuentutem ortę. pl. ebem, decreto ad bellum Volſcorum & Equorum delectu ſuſtinendo, rem à ſeditionibus continuere: urbanoque otio foris omnia tranquilla eſſe affirmantes, per diſcordias ciuiles externos tollere animos. Quieſcenti plebi, ab iunioribus patrum iniuriæ fieri cœperant: tanquam aut facere iniuriam, aut pati ſemper neceſſe eſſet. Tribuni & ipſi in ea altercatione penè uiolati: citra tamen maiorem offenſam, omnis contentio ad tempus ſtetit. Sed ij quoque Coſs. ut ſuperiores, deſunt in Dionyſio: ita eſt liber hoc loco mancus & imperfectus.

Capitolinus. *Agrippa.*

309 T. QVINTIVS IIII. ET A. FVRIVS. LXXX IIII. 65

Cum diutius nobiliũ & plebeiorũ diſcordiæ reprimi non poſſent, ut Liuius in tertio narrat, in aperta prodierunt certamina. Interim Equi & Volſci congregatis uiribus, abnuente iam plebe imperium, Latinum agrum populanť: & prædabundi uſque ad portam urbis Eſquilinam, in contumeliam irrumpunt, prædam abigentes. Tum T. Quintius uocato ad concionem populo, acerbiſsima oratione ita flexit, ut omnis iuuentus poſtero die in campo Martio armata adeſſet. Vterque Conſul itaque hoſtes in acie aggreſſus, ita fudit, ut omnem prædam recuperarent Romani abactam. Itaque ad internecionem penè hoſtibus deletis, decreuit eis non petentibus Senatus triumphum: quem præ timore petere minimè audebant. Fœdum dehinc facinus populus Romanus commiſit. Cum enim Aricini & Ardeates de agris quibuſdam contendentes, populum Romanum ſelegiſſent iudicem, ductu cuiuſdã plebeij ſenis P. Scapſij (cuius mentionem facit Dionyſius in fine undecimi, licet Captius ibi ſit ſcriptum) populus Romanus imprudenter contra uoluntatem Conſulum ac Patriciorum, non ſine magna uerecundia, fecit ſe dominũ illius agri, cuius erat iudex electus. Quod iudiciũ fœdius turpiusque patribus, quàm Aricinis & Ardeatibus, uiſum eſt.

Minutius.

310 M. GENVTIVS, ET P. CVRIATIVS. 2 66

Dionyſius in undecimo, pro P. Curiatio, C. Quintium ponit. alij Augurinum & Philonem ponũt. Pomponius Lætus refert, in Diodori hiſtorijs, poſt Appij Claudij & T. Curtij Conſulatũ annos uigintiquinque, M. Minutio Genutio Agrippa & Curtio Chilone Coſs. tres tribunos conſulari poteſtate creatos, quod nimirũ ijs Coſs. factum, & Liuius ab initio quarti atteſtatur: quos Dionyſius præfectos nominat, ſi tranſlatio eſt ſincera. Nam hic annus domi foriſque æſtuabat. C. enim Canuleius trib. pleb. de connubio plebis & patrum promulgauit, ut populo poteſtas eſſet ſeu de plebe, ſeu de patribus, quos uellet Conſules faciendi. Maxima patrum ac Tribunorum altercatio fuit, donec T. Genutij fratris alterius Conſulis cõſilio, plebi perſuaſum eſt, ut nouus magiſtratus tam ex plebe, quàm ex Patricijs fieret, qui hoſtibus nõ ſineret ridiculam fieri urbem. Nam & Ardeates, quibus abiudicati agri fuerant: & Veientes & Equi, cum Volſcis, Romanum agrum populabantur. Tum creati ſunt ex Patricijs (quia plebs ſola mentione contenta fuit, & de connubio patres iam conſenſerant) nulla facta mutatione de creandis Coſſ. tres Tribuni militares, cum conſulari pote-

311 ſtate: A. SEMPRONIVS ATRATINVS, L. ATTILIVS LONGVS, ET T. CECILIVS SICELVS, aliàs Quintius. Quos arbitrať Liuius in quarto, electos propter Equorum, Volſcorum, & Ardeatium bellum: quòd duo Coſſ. tot ſimul obire bella nequiuerint. Anno enim trecenteſimo decimo, quàm urbs Romana cõdita erat, primùm Tribuni militares pro Coſſ. magiſtratum ineunt: & tertio menſe poſtquam inierunt, augurũ decreto, proinde ac uitio creati, honore abiere. Sub ijs etiam Tribunis, legati Ardeatium iniuriam ſuam querebantur, & miti reſpõſione remiſsi ſunt. Pomponius iurecõſultus ff. primo, de Origine iuris, etiam meminit, quo pacto, & quare Tribuni militum creati ſint, & quot. Dionyſius libro undecimo, ſcri- 3 67

Olym. Poſt re. exa. *Ab urbe con.*

bit hos tres proconſulare accepiſſe imperium, anno ιerno octogeſimę quartæ Olympiadis, imperante Athenis Diphilo: obtinentesq́ iſti illud ſeptuaginta tres dies iantum, ultro ipſi depoſuere, ſecundũ patrias cõſuetudines, ob miſſa quædam à Deo ſigna, prohibentia eos publica adminiſtrare. Abdicantibus uerò ſe ijs magiſtratu, conueniens Senatus creat Interreges, qui comitia prædicẽtes, tradentesq́ populo cognitionem, utrum Præfectos creare uellent, an Conſules: indicanti ipſimet manendũ eſſe in ueteri cõſuetudine, permiſerunt patritijs, ut qui eorum uellent peterent Conſulatum. Id ſi uerum eſt, citati ſunt Tribuni anno trecenteſimo undecimo, non decimo. Sed Euſebius lib. temporũ, octogeſima tertia Olympiade Trib. pleb. & Aediles Romæ factos Coſſ. eiectis commemorat. Sed cum manifeſto errore librariorum illic Trib. pleb. ſcripti ſint, pro tribunis militũ: iudica lector, quatenus ſit credendũ, pręſertim cum Olympias etiam non cõueniat: cum ibi tamẽ dicat, COSS. eiectis: & infrà in Olympiade nonageſima octaua ſcribat, Tribuni militares procõſules eſſe cœperũt: quod ſimiliter deprauatũ eſt. Florus lib. primo, tit. uiceſimoquinto: Tertiam, inquit, ſeditionẽ excitauit matrimoniorũ indignitas, ut plebeij cum patricijs iungerenť, qui tumultus in monte Ianiculo duce Canuleio tribuno plebis exarſit. Sed neque Liuius in quarto, neq́ Dionyſ. in undecimo, meminerũt ſeceſſus plebis in Ianiculũ. Abbreuiator Liuij lib. undecimo, illum deſcribit, quo Quintus Hortẽſius Dictator fuit. Et item diuus Auguſtinus lib. tertio Diuinæ ciuitatis, decimoſeptimo cap. & paſsim alij. Feneſtella tit. trigeſimoprimo, ijs COSS. Conſulatu abeuntibus, hos tribunos militares cõſulari poteſtate uſos ſcribit. Fuerunt autẽ numero ſex ab initio, poſtea octo creati: ut Liuius in 5. ſcribit. Et ideo tollenda eſt menda in lib. primo ff. de Origine iuris, ubi de Tribunis agens, inquit: Hi quoq́ cõſtituti ſunt uario numero. interdũ uiginti fuerunt, interdum plures, nõnunquam pauciores. Legendum eſt: Interdum ſeni, interdũ plures: non uiginti, uitio librariorũ, ut emendauit Budęus. Illud etiam ex Plutarcho in Camillo obſeruauimus, qui de Tribunis ſic ſcribit: Ciuilis perturbatio cauſa fuit, ut tribuni militares deſignarentur, populo aduerſus Senatum diſcrepante: qui etſi omnia autoritate conſulari adminiſtrarẽt, tamen minus moleſtè magiſtratus propter multitudinem ferebatur. Nam & ſex uiros, & non duos præfeciſſe rebus, leuabat moleſtiam illorum qui principatum paucorum graui animo tolerabant. Erat autem Tribunorum militum officiũ, ut eleganter Marcellus de Re militari ſcribit, in caſtris milites cõtinere, & ad exercitationem producere, uigilias circuire, rei frumentariæ præeſſe, querelas commilitonum audire, ualetudinarios inſpicere. Quoniam is qui tali officio præeſt, & dare & obſeruare caſtrenſia omnia debet. Hi autem à Gręcis dicuntur Chiliarchi. Cæterùm duo fuerunt genera Tribunorum militarium, ut Aſconius Pedianus ſuper ſecunda Verrina atteſtatur: qui ſcilicet in exercitu creabantur, & Ruſfuli dicti ſunt: ac qui Comitiati, in comitijs deſignabantur, ut illi. Liquet ergo, hos nomine ipſo Conſularem habuiſſe & honorem & adminiſtrationem, ſolis nominibus mutatis. Nunc iterum COSS, Caſsiodori proſequemur, qui ea adiecimus pro faciliori intellectu.

Mugilanus. *Atratinus.*

3. 67 L. PAPIRIVS, ET L. SEMPRONIVS. 311

Dionyſius in undecimo, primũ Conſulem (ſi non eſt error codicis) appellat Minutium Patriciũ Mugilanũ. In unico quod habeo exemplari, ſiue Oroſij, ſiue alterius incerti autoris ſit, ubi ſola COSS. nomina ponunť, hoc loco Siculus & Luſcinius ponunť: fortè illorũ agnomina. Fuit autem L. Sempronius frater A. Sempronij, qui Tribunus militũ erat. ob id atteſtať Dionyſ. quòd in priſcis Annalibus nunc inueniantͭ nomina COSS. tantum, nunc Tribunorũ ſiue præfectorũ tantum: in quibuſdã utrunque magiſtratũ eodem anno ſimul extitiſſe. Liuius item, quòd neq́ in Annalibus priſcis, neq́ in libris magiſtratuũ inueniantͭ hi COSS. ſubdubitat: Credo, inquit, quòd tribuni militum initio anni fuerũt, perinde ac per totum annũ in imperio fuerint, ſuffectis his COSS. prætermiſſa ſunt nomina COSS. horum, teſte Licinio Macro. Sed hoc argumen-

Ab urbe con. argumentum eſſe dicit, hos fuiſſe Coſs. quod horum imperio cum Ardeatibus fœdus renouatum eſt. Subiungit igitur Liuius, Macrum autorem eſſe, & in fœdere Ardeatino, & linteis libris ad Monetæ inuentis, hunc annum ſeu Tribunos modò, ſeu tribunis ſuffectos Conſules habuiſſe: & ideo pro uno anno ſuperiores Trib. & hos Coſs. locauimus. Dionyſ. uerò ſubiungit, nihil ſub horum magiſtratu, neq; bellicum neq; ciuile opus hiſtoria dignum eſſe geſtum. *Olym. Poſt re. exa.*

Macerinus. *Capitolinus.*

312 M. GEGANIVS II. & T. QVINTIVS V. 4. 68

His Coſs. ut Liuius in quarto ſcribit, legati ab Ardea ueniunt, auxilium propè urbi euerſæ implorantes: propter factionem ciuiũ, quæ omnibus malis eſt deterior. Nam cum plebeiam uirginem, & nobilis & plebeius ſponſam peteret: certamen exortum, plebẽ urbe eiecit: quæ auxilio Volſcorum, agros populata nobilium, urbem obſedit. Miſſus iis in auxilium Geganius conſul, dicto citius Volſcorum exercitum fugit, Ciuilium eorum ducem & arma in triumphum Romam detulit: miſſisq; Volſcis ſub iugum, principes factionis Ardeæ ſecuri percuſſit: nec bellica tantam ſibi gloriam peperit, quantam animi moderatione, & uita perquàm honeſta, quinq; ſuis conſulatibus T. Quintius collega. Sub iis enim Coſs. cenſoria poteſtas primam originem habuit, cum Coſs. hi edocerent, ob continuas conſulum militias, aliaſq; res, cẽſum legitimum annis decem & ſeptem intermiſſum eſſe, pluribuſq; ob id fieri ſupremam iniuriam. Cæterùm à parua origine res tanto incremento aucta eſt, ut morum diſciplinæq; Romanæ ratio cenſorum eſſet, penes regimen ſenatus, Equitumq; ac centuriarũ omne decoris & ignominiæ diſcrimen: itemq; publica priuataq; loca recognoſcere, uectigalia po. Ro. ſuo arbitrio locare poſſent. Primiq; creati ſunt Cenſores, prioris anni Coſs. de quorum, ut dixi, conſulatu dubitatur. Meminit autem & horum Coſs. Dionyſius in undecimo, & ſunt ultimi Coſs. in hoc opere: quia reliqua deſiderantur. Cenſores ſub illis creatos quoq; tradit, & hi ſunt, L. Papirius & L. Sempronius: fueruntq; hi primi cenſores creati anno ab urbe condita trecenteſimo duodecimo: quia à conſulatu Q. Fabij & L. Cornelij, ſub quibus proximus cenſus actus fuit, uſq; ad hos Coſs. decemſeptẽ interceſſerant anni. Proximus autem annus, quo tres Tribuni militares creabantur, trecẽteſimus undecimus erat: duodecimuſq; is annus eſt, quia priores Conſules cum Trib. militaribus uno anno fuerũt, quum tamen ſeptuaginta dies eſſent in magiſtratu. Refert Aſconius Pedianus ſuper prima Verrina, quæ Diuinatio inſcribitur, quòd cenſores quinto quoq; anno creari à Romanis ſolebant. Hi prorſus ciues ſic notabant, ut qui ſenator eſſet, eijceretur ſenatu: qui eques Romanus, equum publicum perderet: qui plebeius, ne in tabulas referretur, & ærarius fieret, & per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ: ſed ad hoc non eſſet ciuis tantum, tantummodo ut pro capite ſuo tributi nomine æra præberet. Iidem completo quinquennio, urbem luſtrabant: & ſoli taurilia ſacrificia de ſue, oue, tauro, faciebant. Illud autem tempus, ut inferius patebit, fuit immutatũ ob id. De Cenſorijs notis plura Gellius in Noctibus Atticis lib. quarto, cap. uigeſimo: & libro ſeptimo, capite ultimo notauit: & Val. Max. li. ſecundo, cap. quarto, de Cenſoria nota quædã: Feneſtella item, titulo trigeſimo ſecundo, plurima de cenſoribus ſcribit, quæ huc mutuare facile poteris. Cenſorum præterea meminit Pomponius iureconſultus ff. primo, de Origine iuris. Nec iuniores certè aſpernandi ſunt, qui multa eruditè collegerunt: Pomponius Lætus libello de Magiſtratibus Romanis, & Blondus Foroliuienſis li. tertio in Roma triumphante. Si quis uerò & cenſoriam modeſtiam uoluerit ſcire, Plutarchum in Aemilio Paulo legat: Leges uerò cenſorias, in tertio Legum apud Ciceronem. Non eſt negligendus Liuius in quarto, ubi de origine huius magiſtratus ſcribit. Liceat hoc loco mihi iacturam reipublicæ literariæ deplorare, quam in amiſſione operum Dionyſij de hiſtoria Romana paſſa eſt. Nam cum Dionyſius prouinciam ſuſcepiſſet ſcribendi res Romanas ab urbe condita, uſq; ad bellum Punicum primum, cuius initium fuit anno tertio centeſimæ & uigeſimæ octauæ Olympiadis: hoc in loco eius libri deficiunt.

OLYM. POST EX.RE. unt.Nec deinceps, heu dolor, Dionyſij poſsumus uti opera. Rogo tamen literatos omneis, ſi fortuna aliqua propitia adhuc inuenientur cæteri eius libri, ne hos bibliotaphi celent: ſed officinæ literariorum concredant, ut in publicum prodire poſsint. Sumus enim, ut aliàs defleuimus, in hiſtorijs pauperrimi, & admodum egeni: ita res omnis iactura temporis euertente. AB VR. CON.

Vibolanus. *Cornicen.*

LXXXV. 69 M. FABIVS, & POSTHVMIVS EBVTIVS. 313

Pax iſto anno domi forisq; fuit, ut Liuius in quarto docet. Cæterùm ut Coſs. annū inſignem redderent, agrum (ut ſuperius annotauimus) infami plebis iudicio ablatum Ardeatibus, Senatuſconſulto reſtituerunt, ne reſcindendi iudicij conſilium intelligerent Tribuni. Nam ciuitas Ardeatum inteſtino tumultu ad paucos redacta, colonis indigere præſidij cauſa uiſa eſt. S.C. ad populum latum eſt, ut Rutilis & Romanis is ager diuideretur. ſic ager ad Ardeates reuerſus eſt. Creati autem ſunt deducendæ coloniæ Triumuiri, magiſtratus nouus: quorum erat officium, ut agros nouis colonis diuiderent, urbes deſignarent, ædificare uolentibus areas partirentur, commodis regionibus ciuitatem diſtinguerent, legibus magiſtratus ſiſterent, & ad ſpeciem optimi tabernaculi remp. effingerent. Fuerunt autem illi tum creati, AGRIPPA MENENIVS, T. DVILLVS SVCVLVS, M. EBVTIVS HELVA. Horum meminit Liuius in quarto: & Feneſtella ab eo mutuauit, titulo trigeſimotertio. Sed nomina illic ſunt deprauata. Quæ autem fuerit deducendarum coloniarum cauſa & utilitas, Cicero in oratione in Legem agrariam Rulli prima ſic oſtendit: Eſt operæprecium diligentiam maiorum recordari, qui colonias ſic in locis idoneis, contra ſuſpicionem periculi collocarunt, ut eſſe non oppida Italiæ, ſed propugnacula imperij uiderentur. Aſconius Pedianus ſuper oratione Ciceronis in L. Piſonem, duo ponit coloniarum genera. nam & Latinæ & Romanæ fuerant coloniæ. Sed quid à colonia differat municipium, A. Gellius tradit lib. decimoſexto, cap. tertiodecimo, & cæteri.

Pacilius.

2 70 G. FVRIVS, & PAPIRIVS CRASSVS. 314

Et hic annus pacatus fuit, niſi Petilius tribunus cauſam ſeditionis fruſtra quæſiuiſſet: nulla tamen ſequuta diſcordia, & Ludi à decemuiris uoti perſoluti ſunt. Liuius in quarto.

Macerinus. *Lanatus.*

3 71 PROCVLVS GEGANIVS, & L. MENENIVS. 315

His Coſs. turbulentiſsimus fuit annus, multiplicíq; clade ac periculo inſignis. Nã fame ſeditionibuſq; ita fuit turbatus po. Ro. ut propè liberate amiſsa, Regium dominatum ſubijſſet. Fames enim ex ſterilitate tanta fuit, ut multi ex plebe ſpe amiſsa, obuoluto capite ſeſe in Tyberim præcipitarent, priuſquam fame cruciarentur. Miſerrimum enim mortis genus eſt, fame mori: ut Plato dixit. et ob id Homerus in Odyſsea,

Dura quidem miſeris mors eſt mortalibus omnis:
At perijſse fame, res una miſerrima longè eſt.

Tum eques Ro. Sp. Melius pulchram occaſionem nactus, quia prædiues, undiq; ex Ethruria ab hoſpitibus clientibuſq; frumentum priuata pecunia coemit, gratisq; populo diſtribuit: largitionibuſq; plebem ſibi adeò deuinxit, ut quacunq; incederet, ingenti ſtipatus multitudine hominum apertè conſulatum inuitis patribus affectare uideretur. Sed ut eſt animus hominis inſatiabilis, ac nullo honore explebilis, immaturis conſilijs uiſus eſt regnum quoq; affectare. Creauit tum plebs Romana, haud aduerſante Senatu, Præfectum annonæ L. Minutium: qui certè magiſtratus non niſi ex indigentia frumenti creari ſolitus erat. Et ut Pomponius Iureconſultus ff. primo, de Origine iuris, diſseruit: extra ordinem utilitatis cauſa fiebat, ſicut Præfectus uigilum. licet aliqui quintodecimo anno poſt exactos reges, Appio Claudio & P. Seruilio Coſs. præfecturã annonæ originem habuiſse contendant. Alij uerò, decimooctauo anno,

AB VR. CON. anno, T. Geganio & P. Minutio coss. Hic tamen L. Minutius primus legitur, qui hoc magiſtratus honore, hac neceſsitate creatus dicitur. Vide Feneſtellam, tit. trigeſimo, qui ex quarto Liuij hoc mutuauit. OLYM. POST. RE. EX.

Capitolinus. *Lanatus.*

316 T. QVINTIVS VI. & AGRIPPA MENENIVS. 4 72

Scribit Liuius in quarto, L. Minutium & hoc quoque anno Præfectum annonæ fuiſse: qui cum intellexiſset, quotidie in domo Sp. Melij occulta tractari conſilia, multaque in eius domum tela conferri, plures etiam ibi quotidie haberi conciones, ex ijs temeritatem affectati regni in Sp. Melio cognouit. Vt ergo Cōſulibus rem propoſuit, quia ab ijs prouocatio erat ad populum, uiſum eſt ijs, pro tanto malo opprimendo, Dictatore eſse opus. L. igitur Quintius Cincinnatus in ſumma ſenectute Dictator creatur, qui Sp. Halam magiſtrum Equitum dixit. à quo cum in ius uocaretur Sp. Melius, ad crimen diluendum: ipſe uerò recuſaret uenire, apparitoremque magiſtrū Equitum repelleret, Quiritiū fidem implorans, ab Hala obtruncatur. Vocato tum in concionem populo, Quintius Dictator feroci oratione populo perſuaſit, iurè cæſum Sp. Melium. dehinc domum eius dirui iuſsit, ut monumentum eſset oppreſsæ nephariæ ſpei. Eſt hæc area tum Equimelium appellata. L. Minutius autem boue aurato eſt donatus, ut Liuius: uel ſtatua extra portam Trigeminam, ut Plinius docuit. Hanc hiſtoriam copioſius à Liuio deſcriptam, Florus in fine libri primi, ti. uigeſimo ſexto, pulcherrimè, cum ea quæ ſuperius de Sp. Caſsio narrata eſt, anno uigeſimoquarto poſt exactos reges, his paucis uerbis ſic complectitur: Inter omnia hæc nullius acrior cuſtos, quàm libertatis fuit Po. Ro. nullaque in precium eius potuit largitione corrumpi, cum, ut in magno, & indies maiore populo. interim perniciosi ciues exiſterent: Spurium Caſsium agraria lege, Melium largitione ſuſpectum, præſenti morte mulctauit. ac de Spurio quidem Caſsio ſupplicium pater ipſius ſumpſit: hunc Quintij Dictatoris imperio, in medio foro magiſter Equitum Seruilius Hala confodit. Sic enim eſt legendus Florus, alioqui corruptus. Delibat & hanc hiſtoriam diuus Auguſt. lib. tertio, ca. decimoſeptimo, cum ait: Vbi erant dij, quando rurſus po. Ro. cum fame laboraret, præfectum annonæ primum creauit: atque illa fame inualeſcente, Sp. Melius (ita enim legendum eſt. nō Aemilius, ut paſsim corrupti habent codices) qui eſurienti multitudini frumenta largitus eſt, regni affectati crimen incurrit, & eiuſdem præfecti inſtantia per Dictatorem L. Quintium ætate decrepitum, à Seruilio Hala magiſtro Equitum, cum maximo & periculoſiſsimo tumultu occiſus eſt. Tribuni plebis queſti Melij mortem ſunt, apud plebem Seruilium & Minutium accuſantes: quorum hic indemnatum obtruncaſset, ille falſum homini intendiſset crimen. Ad leniendam igitur plebem, paſsi ſunt patres ſequenti anno tribunos militum creari, hos ſcilicet,

317 L. Quintium Cincinnati filium, M. Aemilium, & I. Iulium. LXXX VI. 73

Sub quibus & Fidenæ, Romanorum colonia, ad Lartem Tolumnium Veientum regem defecere: & legati ab urbe miſsi, contra ius gentium ſunt interfecti. Atrox igitur bellum cum Fidenatibus & Veientibus à fœda cauſa ortum, concordiam fecit, ut conſules pro tribunis crearentur. Addidi hos quoque tribunos militares, licet in Caſsiodoro ſcripti non ſint, ut annos & ſeriem hiſtoriæ contexam ſtrenuè.

Macerinus. *Fidenas. à bello quod geſsit cognominatus.*

318 M. GEGANIVS III. & L. SERGIVS. 2 74

His COSS. Sergius cum Larte Tolumnio cis Anienem proſperè pugnauit, obtigitque uictoriam Romanis haud incruentam. Maior fuit dolor ciuitatis ex ciuibus ea pugna amiſsis, quàm ex fuſis hoſtibus lætitia. Hinc ergo creatus Dictator Mamercus Aemilius. Quintius uerò Cincinnati filius magiſter Equitū, nouo delectu facto contra Veientes, quibus ſe & Phaliſci coniunxerant: & contra Fidenates copiæ Romanæ proceſserant, ut tandem hoſtes ita crudeliter cæſi profligatique ſint, ut non modò Dictator cum triumpho urbem ingreſsus ſit, ſed et A. Cornelius Coſsus, qui Lar-

tem

Olym. Poſt re. exa. tem Tolumnium interfecit, eiq; arma detraxit, Ioui Feretrio opima ſpolia, ſecundus poſt Romulum detulerit, dedicaueritq;. Ordinem illius pugnæ longè lateq; diſserit Liuius in quarto, ubi etiam multa de A. Cornelio Coſso, an tribunus militum, an conſul fuerit. Val. Max. lib. tertio, de Fortitudine, huius Coſsi quoq; egregiè meminit, eumq; magiſtrum Equitum uocat. Sed & Conſul & magiſter equitum is poſtea fuit, ut infrà patebit. Cornelius item Nepos, ſiue iunior Plinius, de uiris illuſtribus, cap. uigeſimoquinto, huius Coſsi inſignem mentionem facit. Florus lib. primo, ti. duodecimo, uerbo tantum hanc notat hiſtoriam: Spolia de Larte Tolumnio rege ad Feretrium reportata. Sic enim eſt legendū, non Laerte, hoc nomen enim Lartes non proprium eſt, ſed commune dignitatis uocabulum Etruſcum: ſicut Auguſtus, et Pharao. In triumphalibus Ethruſcis inuenitur per aſpirationem ſcriptum Larth, & Larthi. Erant enim in dynaſtia, ſiue potentatu Ethruriæ duodecim Lucumones, in Vetulonia reſidentes: id eſt, duodecim reges, quibus unus præerat, ut Seruius autor eſt ſuper octauum Aeneidos. Hic ſupremus Larth, uocabulo Ethruſco, id eſt, regum maximus dicebatur, non ſolum quia cæteris præerat, uerumetiam quia anniuerſariè cæteris duodecim reuocatis, ipſe per uitam totam perſeuerabat. Vnde & Manethon ſcribit, poſt Menophim cœptā eſse dynaſtiam Larthum, ut in Italia: quæ durauit annis ſolaribus centum nonaginta quatuor in Aegypto. Fuit autem (ut ad propoſitum redeam) hic Tolumnius Veiens ſecundus Larthes poſt Porſennam Cluſium, qui regnauit apud Ethruſcos uiginti duos annos, ut habet Chronographia Ethruſca. Meminit eius item hiſtoriæ Eutropius lib. primo, cap. decimo tertio. Sed tu ibi pro M. Aemilio, lege Mamerco, quod Dictatoris nomen fuit. Anno id trecenteſimo decimo quinto ab urbe condita factum eſse dicit: ſed non conuenit. Vide etiam numerum hic appoſitum. *Ab urbe con.*

Craſſus. *Maluginenſis.*

3. 75 L. PAPIRIVS, & M. CORNELIVS. 319

Sub ijs Coſs. exercitus in agrum Veientem & Faliſcum ducti, præda hominum & pecorum abacta, hoſtis nunquam inuentus eſt. Vrbes tamen ob peſtilentiam non oppugnatæ, quia morbus inualuit, & crebri terræmotus ex ruinis tectorū homines terruerunt. Quæ cauſa etiam fuit, ut & Sp. Melius tribunus plebis, ac perempti neceſſarius, fruſtra Minutio diem dixerit, ad populumq; de Seruilij bonis publicandis rogationem tulerit, & Duumuiris obſecrationes à populo demandatæ ſint. Erant enim Duumuiri ſacrorum à Tarquinio Superbo inſtituti: qui ſacris libris legendis, carminibusq; Sibyllæ, ac fatis pop. Romani interpretandis præerant, antiſtitesq; ceremoniarum uocabantur. Hi quoties prodigia emerſerant, magnos aliquos rerum euentus portendentia, lectiſternijs ad deorum puluinaria factis, iras deorum auertebant, ſacriſq; placabant. Numerus illorū fuit uariatus. nunc enim decem, nunc quindecim creabantur. Meminit horū & Feneſtella, tit. Decimotertio. Tu uide Dionyſium Halicarnaſſeum lib. quarto, de origine horum, quando cœperint, eleganter ſcribentem: & Gellium libro primo, decimonono cap. de Sibyllinis libris.

4. 76 C. IVLIVS II. & L. VERGINIVS. 320

Scribit Liuius in quarto, tantam eſse factam & in urbe & in agris ex peſte uaſtitatem, ut Venientes & Fidenates (Faliſci enim adeſse noluerunt) tranſito Aniene, ad portam Collinam ſigna adducerent. In tanta trepidatione Seruilius Priſcus, uel Structus, Dictator, & Poſthumius Ebutius Helua magiſter Equitum, conſcripto exercitu, hoſtes repulerant: Fidenasq; tandem per cuniculos expugnant, atq; capiunt. Hoc anno C. Furius Pacilius & M. Geganius cēſores, cenſum populi in uilla publica campi Martij egerunt. Non eſt igitur legendū P. Acilius, ut corrupti habent codices.

LXXX VII. 77 C. IVLIVS III. & L. VERGINIVS II. 321

Liuius in quarto refert, in hunc quoq; annum refectos hos Coſs. autoritate Licinij Macri,

Ab urbe con. *Olym.* *Poſt re. exa.*

Macri. quanquam Valerius Antias & Q. Tubero alios ſcripſerunt huius anni Coſs. ſcilicet M. Manilium & Q. Sulpitium. Caſsiodorus noſter Liuium imitatus, Iulium & Verginium Coſs. ponit. quicunq; tamen fuerint, hoc anno Romæ tumultuatum eſt, quod ad phanum Voltumnæ omnes Ethruriæ populi, Veientibus & Faliſcis accerſentibus, coiuiſse dicerentur, de bello communi nomine Romanis inferendo diſputaturi. Dictator igitur creatus M. Aemilius iterum, A. Poſthumius Tubero magiſter equitum. ſed cum urbs trepidaret interim, mercatores renunciant, negata eſse auxilia ab uniuerſa Ethruria Veientibus & Faliſcis. Belli ergo cura amota, ne Dictator nihil ſuo magiſtratu ageret, Cenſuræ magiſtratum, qui quinquennalis erat, ut ſuprà annotauimus, in annuum & ſemeſtre ſpacium lege ad populum lata contraxit, Dictaturaq; ſe abdicauit. A' cenſoribus igitur in ordinem redactus, & tribu amotus, ærarius factus eſt octuplicato cenſu. Corrigenda ſunt nomina apud Feneſtellam, ubi de Cenſoribus agit: quæ ſunt penitus corrupta. Tribuni igitur plebis indignati aſsiduis concionibus, prohibendo conſularia comitia, euicere ut Tribuni conſulari poteſtate crearentur ſequenti anno:

322 M. Fabius Vibulanus, M. Folius, & L. Sergius Fidenas. 2 78

Omnes hi patricij, & nullus plebeius: propter quos tamen certamen fuit peſtis fuit hoc anno ingens, cladesq; in urbe & agris promiſcuè hominum ac pecorum. Vota Apollini ædes, pro ualetudine hominum. Multa Duumuiri placādæ deûm iræ, auertendæq; à populo peſtis cauſa fecerunt. Famesq; ſuſpecta fuit: ob id in Campaniam & in Siciliam miſsi frumētatores. Conſularium comitiorum nulla mentio habita eſt. Creati Tribuni iterum conſulari poteſtate, omnes patricij:

323 L. Pinarius Mamercus, L. Furius Medullinus, & Sp. Poſthumius Albus. 3 79

Vis morbi eo anno leuata eſt, quia prouiſum erat. nulla etiam ex frumentis penuria fuit. Conſilia item agitata de mouendo bello in Volſcos, Equosq;: ſed res in ſequentem annum dilatæ. Dum igitur foris otium eſſet, Tribuni plebis, non ſine patrū certamine, legem tulerunt, ne cui liceret petitionis cauſa album ueſtimentum induere. Apparebat autem nobilium ambitione fieri, ut quum ad tribunitiam dignitatem conſulari poteſtate promiſcuè nobilibus & plebi pateret aditus, nemo tamen plebeius adhuc eſset magiſtratum adeptus. Patres igitur haud ignari quorſum tenderet illa rogatio, totis uiribus adnixi peruicere, ut ſequenti anno conſularia comitia haberentur, quibus creati ſunt Coſs.

Cincinnatus Pœnus. *Mento.*

324 T. QVINTIVS VII. & GN. IVLIVS. 4 80

His Coſs. ut Liuius in quarto tradit, cum Latini Herniciq; nunciaſsent, Equorum Volſcorumq; concilium, qui in Algido conuenerant, lege ſacrata eò bina caſtra ualidis munitionibus locaſse: territa urbs, ac Senatus ob accuratiorem hoſtium apparatum ſtupefactus, conſuetum in eiuſmodi terroribus remedium, Dictatorem, inuitis Coſs. aſsiſtentibus uerò Tribunis plebis, creat, A. Poſthumium Tubertum, qui L. Iulium magiſtrum equitum dixit: conſcriptisq; copijs, relicto pro urbis præſidio altero conſule Cn. Iulio, uerſus hoſtes itum eſt. Quo ſtratagemate uſus ſit Dictator, & qua arte dimicatum contra hoſtes, ubertim Liuius edocet in quarto. Caſtris enim captis, præter ſenatores ac nobiles, omnis multitudo ſub corona uendita eſt: præda Latinis Hernicisq; reddita, pars uendita. Relicto Quintio pro caſtris, Dictator triumphauit, deuictis fuſisq; hoſtibus. Contendunt aliqui, A. hunc Poſthumium in caſtris filium ſuum ſecuri percuſsiſse, quòd iniuſsu patris præſidio deceſsiſset. Sed Liuius pernegat, Manlio hoc adſcribens, qui ex ea re Imperioſus cognomento eſt dictus. Hoc item tempore Carthaginenſes, propter ſeditio-

nes

Olym. Poſt Re. exa. nes Siculorum ad partis alterius auxilium in Siciliam duxerunt exercitum, ac mare traiecerunt. Hoc præterea tempore celebre illud in Gręcia bellum exortum eſt, quod Peloponneſiacum dicitur, de quo ſic ſcribit A. Gellius lib. decimoſeptimo, cap. ultimo: Bellum deinde in terra Græcia maximum, Peloponneſiacum (quod Thucydides memoriæ mandauit) cœptum eſt, circa annum ferè poſt conditam urbem Romã trecenteſimum uigeſimumquartum (ſic enim legendum, non uigeſimonono, ut corrupti habent codices) qua tempeſtate A. Poſthumius Torquatus Dictator Romæ fuit, qui filium ſuum, quòd contra ſuum edictum in hoſtem pugnauerat, ſecuri necauit. Hoſtes tum pop. Rom. fuerant Fidenates. Vereor autem errorem irrepſiſse. Hic enim Dictator Liuio Tubertus dictus eſt, non Torquatus, uir ſeueriſsimi imperij, & ſocer Quintij conſulis. Sed Val. Max lib. ſecundo, ca. de Militari diſciplina, utrumq; ponit, & Poſthumium & Manlium. *Ab urbe con.*

LXXX VIII 81 L. PAPYRIVS CRASSVS, & L. IVLIVS. 325

Licet tribuni plebis, ut Liuius in quarto docet, multum agitarent pro tribunis militaribus creandis: Conſules tamen hi creati ſunt. Venerunt tum legati Equorum, à ſenatu fœdus petentes: quibus deditio oſtentabatur. inducias tamen octo annorum impetrauerunt. Volſcorum res ſuper acceptam cladem in certamine ſtetit. Lex de mulctarum æſtimatione ad populum, admodum grata, per Coſs. lata eſt, ne tribuni præuenirent.

Fidenas. *Tricipitinus.*

2 82 L. SERGIVS II. & HOSTIVS LVCRETIVS. 326

Sub ijs Coſs. nihil dignum dictu actum eſse, Liuius in quarto ſcribit. Nulla igitur re annus illorum, domi foris'ue geſta, inſignis fuit.

Pœnus. *Cincinnatus.*

3 83 A. CORNELIVS COSSVS, & T. QVINTIVS II. 327

His Coſs. Veientes in Romanum agrum excurſiones fecerunt, quibus Fidenatiũ quidã immixti, & per hoc quibus ſuper ea re cognitio conceſsa eſt, Hoſtiam relegati, additiq; ſunt noui coloni ueteribus. Fuit is annus ita ſiccus, ut non modò cœleſtes aquæ deeſsent, ſed & terra ingenito humore uix ad perennes fluuios ſufficeret. Exaruerunt torridi fontes, pecorumq; ſiti morientiũ paſsim ſtrages edita, pleraq; ſcabie abſumpta, uulgatiq; attactu in homines morbi primò in agreſtes & ſeruitia, mox & ciuitatem corrupit tetra lues. Orta eſt ex ea clade multiplex ſuperſtitio, peregrinaq; ſaxa in ſacellis paſsim fiebant. Quod patres ægrè ferentes, negotium Aedilibus dedere, ut diligenter aduerterenr, ne alio in urbe ritu quàm patrio ſacra fierent, ut Liuius in quarto docet. Sed & huius cladis ac morbi meminit Thucydides, quam lib. ſecundo graphicè & eleganter perſcribit. Vide ibi, de peſtilentia Athenienſium.

Hala. *Mugillanus.*

4 84 C. SERVILIVS, & L. PAPYRIVS. 328

Scribit Liuius in quarto, his Coſs. bellum Veientibus eſse indictum, quòd priuſquam induciæ exijſsent, quas ad Nomentum & Fidenas uicti, ſuppliciter petierant, rebellaſsent. Miſsi igitur fœciales, ad res repetendas. Sed cum iterum ob quandam religionem tribuni populum concitaſsent, ut impediretur delectus, in ptoximum annum & ſequentem Tribuni conſulares creati ſunt quatuor patricij.

LXXX IX 85 T. Quintius Pœnus, C. Furius, Martius Poſthuminus, & A. Cornelius Coſsus. 329

Tres habito delectu ptofecti ſunt Veios (nam Coſsus urbi præfuit) infeliciterq; pugnãtes docuerunt, cum diuerſum ſinguli tenerent, Imperatorum multitudinẽ eſſe malã & noxiã, Nã legiones Romanę fuſę fugatęq; ſunt, & caſtris exutę ab Ethruſcis.

Ab urbe con. Mamercus igitur Aemilius, ut fit in magna urbis trepidatione, Dictator dictus, A. Cornelius Coſſus magiſter equitum. Veientes igitur uictoria elati, omnem Ethruriam ſollicitarunt ad defectionem. Fidenates, qui proximo biennio colonos acceperant, ut bellum à ſcelere ordirentur, omnes trucidarūt, & ad Veientes defecerunt. Fidenas, locum ad rem gerendam, belli ſedem hoſtes legūt. eò itaq; Veientes, traiecto Tyberi, omnem bellicum apparatum contulere: Romæ trepidatum, poſt aduerſę pugnæ nuncium. Nouus delectus habitus, & ante portam Collinam caſtra locata: armati in muris diſpoſiti: iuſtitiū in foro, tabernæq; clauſæ Dictatoris edicto. Sed proh dij immortales. Dictator ingenio ſuo atq; ſui magiſtri equitum Coſsi, locatis caſtris prope Fidenas, hoſtes ita cecidit, ut fugientes in urbem, mixti ſimul ingrederent̄ Romani, urbemq; ac arcem caperent, murosq; diriperēt, ſuoq; igne ſe Fidenates cōcremarent, hoſtes necarēt, et ſub corona uenderent. Exercitus præda ſpolijsq; onuſtus, cum dictatore triumphante in urbem regreditur: qui ſextodecimo die, quàm hunc ſemeſtrem acceperat, magiſtratu ſe abdicauit. Paucis equidem uerbis Florus, ut aſſolet, Fidenatium interitū ſic ſcribit, titulo duodecimo libri primi: Cremati ſuo igne Fidenates, rapti funditùs, deletiq;. Paulo pòſt: Fidenę, quia pates nō erant ferro ad terrorem mouendum, facibus armatæ, & diſcoloribus ſerpentum in modū uittis furiali more proceſſerāt. Sed habitus ille feralis euerſionis omē fuit. Vbi obſeruandū illud, quod minimè aduerterunt ſcioli, Florum ſiue librariorum uitio deprauatum, ſiue memoria deceptum, ut fit interdum maximis etiam uiris. Vbi enim in lib. primo, tit. undecimo, de bello Latino ſcribit: Apud Regillum, inquit, lacum dimicatur diu marte uario, donec Poſthumius ipſe Dictator ſignum in hoſtes iaculatus eſt. Nouum & inſigne commentum, uti peterent curſu, Coſſus magiſter equitum exuere frenos imperauit: & hoc nouum, quo acrius incurrerēt. Annotauimus ſuperius, anno undecimo ab exactis regibus, T. Ebutio & L. Veruſio COSS. locum hunc Flori diligentius examinandum. Nam ut Liuius in ſecundo, & Dionyſius in quinto referunt, tunc A. Poſthumius Dictator T. Ebutium magiſtrum equitum habuit. Neq; tamen equis freni ſunt adempti, nouo commēto. ſed in hoc bello Veientum & Fidenatium, cum Dictator pulchro ſtratagemate (ut Liuius docet in quarto) aciem locaſſet: Magiſter equitum, inquit, & ipſe nouat pugnam equeſtrem, frenos ut detrahant equis imperat: & ipſe princeps calcaribus ſubditis euectus, effreno equo in medios ignes infertur: & alij concitati equi, libero curſu ferunt equitem in hoſtem. In eo libello qui de Viris illuſtribus, quibuſdam Plinio, quibuſdā Cornelio attribuit̄, tit. decimoſexto, ad Regillum lacū, A. Poſthumio dictatore factū dicitur: ſed magiſter equitū non nominatur. Si error in Floro, librariorum uitium non eſt, peccatum eſt memoriæ, nō eruditionis in Floro: quod magnis ſępe uiris accidit. nam & Tullius, ut teſtat̄ Gellius lib. decimoquinto, cap. ſexto, cum uerſus Homeri ex octauo interpretaret̄, memoria lapſus eſt. & in Bruto atq; Attico ſæpe Eupolim pro Ariſtophane, & Agamemnonem pro Vlyſſe nominat. Seneca quoq;, ut Fabius ait, nonnunquā, deceptus ab ijs quibus aliqua inquirenda mandauerat. & Plinius lib. trigeſimoquinto, Alexandrum Macedonem ſcribit, in Apellis pictoris officinam uenire ſolitum: cum Plutarchus & Aelianus hoc de Megabyzo ſcribant: & in triceſimoquarto Plinius nominet pro Cn. Popilio. Sic potuit Florus memoria labi, & alium pro alio magiſtro equitū ponere, & rem quæ alibi geſta eſt illuc traducere. Nam & in bello Samnitium, L. Furio & Iunio Bruto Coſſ. ut in octauo Liuius ſcribit, & inferius repetetur, L. Cominius tribunus, qui aliquoties in agro impetu capto, perrumpere non poterat hoſtium agmen, detraxit frenos equis, atq; ita concitatos equos calcaribus permiſit, ut ſuſtinere eos nulla uis poſſet. Licet in hiſtorico ueritas undequaque exigatur. Sequens annus (ut redeamus eò unde digreſsi ſumus) Tribunos iterum militum conſulari poteſtate habuit tres, ſcilicet *Olym. Poſt rexa.*

330 A. Sempronium Atratinum, L. Quintium Cincinnatum, L. Horatium 2 86
Barbatum.

Olym. Poſt re. exa. Sub quibus, Veientibus annorũ uiginti induciæ datæ ſunt: & Equis triennij, cum plurium annorum petijſſent. & à ſeditionis urbanis otium fuit. Sequenti anno fuerũt iterum creati Tribuni Con. Pot. Ab ur. con.

3 87 C. Craſſus, Sp. Neuius Rutilius, T. Sergius Fidenas, & Sex. Iulius Tullus. 331

Hunc annum, Liuius in quarto inquit, neq; bello foris, neq; domi ſeditione, inſignem fuiſſe: ſed ludis bello uotis celebrem, & tribunorum militum apparatu, & finiti morum concurſu. Sed tandem Tribuni plebis aſſiduis cõcionibus ad multitudinem queſti ſunt, quod nemo adhuc plebeius Tribunus con. po. creatus eſſet: cum tamen lex non obſtaret. Nemo etiam Conſul fuiſſet ex plebe, è qua tamen multi domi militiæq; ſpectati fuiſſent uiri, quibus querelis accenſa multitudo, ſperabat proximis comitijs è corpore ſuo Tribunos futuros. Sed cum Volſci nunciarentur prædatum exijſſe in Hernicorum agros, Tribuniq; ad eam rem inſpiciendam proficiſcerent, relicto Appio Claudio Decemuiri filio, præfecto urbis, comitia conſularia facta ſunt, in quibus creati ſunt Coſs.

Atratinus. *Vibulanus.*

4 88 A. SEMPRONIVS, ET Q. FABIVS. 332

His Coſſ. ut tradit Liuius in quarto, Vulturnus urbs Ethruſcorum, quæ Capua eſt poſtea dicta, à Samnitibus capta eſt. fuerant hi in ſocietatem agrorum ab ueteribus colonis, quos bello fugauerãt, accepti. Erant illi Ethruſci ſanguinis. eos itaq; feſti diei epulis & uino graues, Samnites cæde adorti, urbe potiti ſunt. Hoc etiã anno Latini & Hernici poſt creatos Coſſ. trepidè nunciarũt, Volſcos in armis eſſe, adeoq; in apparando bello occupatos: ut experiri uellẽt plane, utrũ hi eſſent, qui uirtute, patientia, diſciplina militari, cum populo Romano poſſent ex æquo contendere: an perpetuò potius illis imperio cedendũ eſſet. A. Sempronius ex conſul ad illud bellũ eſt miſſus. Is fortuna ciuitatis fretus, temerè prælium ingreſſus: non bene ordinibus firmata acie, ut propè uictoria hoſtibus ceſsiſſet. Sed Sex. Tempanij decurionis equitũ uirtus ac fortuna, labantem aciem reſtituit. Dum in pedes equitum ordo ex equis reſiliret, pugna autem in noctẽ uſq; cedente, ac fuga in utriſq; caſtris & Romanorũ & hoſtium facta, cum malè pugnatũ Romam nunciaretur, urbsq; trepidaret ſuperuenientibus equitibus, & paulo pòſt aduentante Conſule cum legionibus, urbs metu eſt ſoluta. Sed ita Sempronij cõſulatus iterum in tribunos militum Con. po. uerſus eſt. Vide apud Liuium, qui patricijs Tribuni plebis diem dixerint, quid Tempanius in concione pro conſule Sempronio, & alia quoq; multa quę Liuius recenſet. Obiter examinandus eſt locus Val. Max. lib. tertio, cap. de Fortitudine, ubi de iuuẽtute Romana ſub Sempronio agitur: Reddendus, inquit, eſt nunc Romanæ iuuentuti debitus gloriæ titulus. Q. Catulo Sempronio Atratino Coſſ. cum Volſcis apud Verruginẽ parum proſperè dimicante, ne acies noſtra iam inclinata propelleretur, equis delapſa ſeipſam centuriauit, atq; hoſtium exercitum irrupit: quo dimoto, proximum tumulum occupauit, effecitq; ut omnis Volſcorum in ſe conuerſus impetus, legionibus noſtris ad confirmandos animos ſalutare laxamentum daret, &c. Id profectò Q. Fabio Vibulano (non Q. Catulo) et A. Sempronio Atratino (non, ut omnes habẽt incaſtigati codices, Atratinio) Coſſ. factum eſſe, & Liuius & omnes cæteri fatentur. quare diligenter id examinandum cenſeo. Sed iam ad hiſtoriam noſtram redeamus. Tribuni ſequenti anno fuerunt:

xc 89 L. Manlius Capitolinus, Q. Antonius Merenda, L. Papyrius Mugilanus. 333

Huius anni principio L. Hortenſius trib. plebis, A. Sempronio prioris anni Conſuli diem dixit, quòd po. Ro. legiones ſeduxiſſet. quem cum quatuor cæteri è collegio tribunorum orarent, ne Imperatorem uexaret ſuum, in quo nihil præter aduerſam belli fortunam reprehendi poſſet, ad eos Hortenſius cõuerſus: Sic rem perago, inquit:

Ab ur. con. inquit: num erepturi ius ſuum po. Ro. eſtis? quum illi iudicium populi neq; tollere ſe uelle, neq; poſſe, reſpōdiſſent, ſed ſi preces ſuæ reo, quem patris loco haberet, nihil profuturæ eſſent, mutaturos ſe cum eo ueſtem. tum Hortenſius: Non uidebit plebs Romana, Sempronij cauſa, tribunos ſuos ſordidatos. nihil reum moror, quando hoc eſt imperio conſequutus, ut tam charus ſit ſuis militibus. Fuit placabile Hortenſij ingenium plebi, & patribus non minus gratum, quàm tribunorum quatuor in Sempronium pietas. Nec Volſci diu quieuere, ambiguam uictoriā pro ſua amplexi. hæc Liuius in quarto. Olym. Poſt re. ex4.

Vibulanus. *Capitolini filius.*

334 CN. FABIVS, & T. QVINTIVS CAPITOLINVS.

His Coſſ. Equi bellum reparare auſi, ambiguam uictoriam pro ſua complexi, Fabij ductu, cui ea prouincia euenerat, leui prælio fuſi ſunt. Nec aliud memoria dignū eo anno foris geſtū eſt: Conſul urbem ouans ingreſſus eſt. Sed inter tribunos plebis & patres nonnihil certatum eſt: Tribunis petentibus, ut quando de Quæſtorum numero augendo, mentio iniecta eſſet, fuiſſentq; ad id tempus duo tantum ex patricio ordine creari ſoliti, iam inde ex plebe crearentur. Res per altercationes eò deducta eſt, ut patres de augendo numero actionem omiſerint. Exceperunt omiſſam Tribuni: nec eam ſolum, ſed turbulentiores aliæ agrariæ diuiſiones: Tribuniſq; per hæc quietam alioqui ciuitatem exagitantibus, pars anni interregno exacta eſt. Creati inde Tribuni con. pot. quum patres Conſules maluiſſent: & de Quæſtoribus creandis ad arbitrium populi, ex alterutro ordine, ut de tribunis militum plebi cōceſſum. Etſi appatebat, haud dubiè ambitione patrum, plebeium neminem creatum iri, ut in tribunicijs ad id tempus comitijs euenerat. Tribuni igitur pro Conſulibus creati. 2. 90

335 L. Quintius Cincinnatus III. Sex. Furius Medulinus iterūm, Martius Manlius, & A. Sempronius. 3. 91

Sed Quæſtores etſi ex illuſtrioribus plebeijs quidam petijſſent, atque ijdem tribunorum eius anni pernéceſſarij: patricij tamen omnes creati ſunt. Tribuni plebis eam repulſam ægrè ferentes, omnem iram in Sempronium detorſere: quem ob Volſcum bellum malè adminiſtratum, populo damnandum obiecere. Duo reo obfuere: & A. Sempronins eius patruelis, qui in Quæſtorijs comitijs habendis, fraude uſus dicebatur, quo minus plebeij crearētur: & quòd Sempronius ipſe agrarijs tribunorum actionibus fortiter obſtiterat. Quindecim igitur milibus æris eſt ob priſtinam belli noxam damnatus. Vnde autem Quæſtores dicantur, & quomodo primi creati ſint, Pomponius iureconſultus ff. primo, de Origine iuris, explicat. Vlpianus autem copioſiſsimè ff. primo, de Officio quæſtoris, ex Iunio Gratiano: quem iuniores poſtea ſunt ſequuti. Feneſtella titulo decimooctauo: Pedianus Aſconius, nonnihil: & Gellius libro decimotertio, capite duodecimo, & ſequenti: Pomponius item Lætus ſuo libello de Magiſtratibus. Sed quanquam hi omnes abundè ſcribant de Quæſtoribus, libuit tamen mihi uerba Cornelij Taciti ſubſcribere. Cornelius itaque Tacitus in undecimo hiſtoriæ Auguſti ſcribit, ut nunc ſunt libri partiti: Quæſtores regibus etiam imperantibus inſtitutos fuiſſe, quòd lex Curiatia oſtendit, à L. Bruto repetita. Manſitq; poteſtas deligendi, donec eum quoq; honorem populus mandaret. Creatiq; primum Val. Poſthumius, Aemilius Mamercus, ſexageſimotertio anno poſt Tarquinios exactos, ut rem militarem comitarentur. Mox duplicatus numerus, ſtipendiaria iam Italia, & accedentibus prouinciarum uectigalibus. Pòſt lege Syllæ uiginti creati, ſupplendo Senatui, cui iudicia tradiderat. Et quanquam Equites iudicia recuperauiſſent, Quæſtura tamen ex dignitate candidatorum, aut facilitate tribuentium, gratuitò concedebatur: donec ſententia P. Dolobellæ uelut uenundaretur, temporibus Claudij Imperatoris. Vide Tacitum. Apud poſteros autem hoc officium Quæſtoris fuit immutatum, ut pleraque alia: quod pulchrè docet Caſsiodorus libro ſexto Variarum: & Imperator Iuſtinianus in Autenticis, de Quæſtore, l. cum Dei auxilio: quod latiſsimè in præfatione Caſsiodori ſcripſimus. Cæ-

Olym. Poſt re. exa. terùm ut domum repetamus, eodem anno Poſthumia Veſtalis, quòd elegantiorem cultum quàm Veſtalem deceret, geſsiſſet, de inceſtu cauſam dixit. Eam ampliatam pontifices pro collegio abſoluerunt, ut deinceps à iocis abſtineret, & ſanctè potius quàm ſcitè ſe coleret. Quid autem apud ueteres fuerit ampliatio, & quid à comperendinatione diſtaret, Pedianus docet in tertiam Verrinam. Eodem item anno à Campanis Cumæ, quam Græci tum urbem tenebant, capiuntur. Inſequens annus iterum Tribb.mil.con.pot.habuit, Ab ur. con.

4. 92 Agrippam Menenium Lanatum, P. Lucretium Tricipitinum, & Sp. Nautium. 336

Hoc anno, ut Liuius teſtatur in quarto, his Remp. domi adminiſtrantibus (nam foris pacatæ res erant) ſeruitia urbem incendere deſtinarũt: ciuitateq́ꝫ præſenti clade occupata, Capitolium & arcem inuadere. Coniuratione ad Tribunos indicio delata, ſumptum eſt de ſontibus ſupplicium: libertas, & dena milia æris grauis, quæ tum diuitiæ habebantur, indicibus data. Nuncium deinde Romam allatum eſt, bellum ab Equis reparari cœptum, & nouos hoſtes Lauicanos conſilia cum Veientibus iungere. Lauicos legati miſsi, cum dubia retuliſſent reſponſa, Tuſculanis negotium datum, ut animaduerterent ne quid noui tumultus Lauicis oriretur. Sequenti anno hi fuerunt Tribuni con.pot.

Q. Seruilij Priſci filius.

XCI 93 L. Sergius Fidenas, M. Papyrius Mugillanus, & G. Seruilius. 337

Cum nunciatum eſſet, Labicanos arma cæpiſſe, & cum Equorum exercitu depopulatos agrum Tuſculanum, caſtra in Algido poſuiſſe: indicto Labicanis bello, factum eſt Senatuſconſultum, ut duo tribuni ad bellum exirent, tertius urbi præeſſet. Orto inter eos certamine, quia bellicam prouinciam ambitioſe ſinguli affectabant, Q. Seruilius Priſcus, qui prius Fidenas diruit, filium ſuum iuſsit urbi præeſſe: ſciens certamen tribunorum (id quod tum in bello accidit) indies magis magisq́ꝫ augeri, præcepitq́ꝫ filio ut nouum militem ſcriberet, patientiſsimumq́ꝫ ad futuros caſus haberet, uir magna prudentia, & futurorũ bonus uates. Cum itaq́ꝫ diſcordia tribunorum res militares malè adminiſtrarent, Romanæ legiones cæſæ fugatæq́ꝫ ſunt, multi fuga oppreſsi, obtruncatiq́ꝫ. Duces legatiq́ꝫ cum ſigniferis Tuſculum ſe receperũt. Q. Seruilius Priſcus Dictator creatus, filium ſuum (uel ut alij dicunt, Seruilium Halam) magiſtrum Equitum dixit: hoſteſq́ꝫ uictoria elatos ita perculit, ut caſtra amitterent. Inde legiones Labicos admouit, quo magna pars Equorum confugerat, ac raptim diripuit. Exercitum Romam reduxit. Coloni mille & quingenti Labicos miſsi ſunt. Octauo die quàm magiſtratum inierat, poteſtate abijt. Colonis bina iugera diſtributa ſunt, ut ſeditiones agrariæ tollerent. Fuerunt anno ſequenti iterũ Trib.mil.con.pot.

2. 94 Agrippa Menenius Lanatus II. P. Lucretius Tricipitinus II. & Sp. Rutilius Craſſus. 338

Hoc anno foris pax. nihil enim memoratu dignũ geſtum eſſe, Liuius narrat. Sequens annus iterum Tribunos militares habuit con.pot.

3. 95 A. Sempronium Atratinum III. M. Papyrium Mugillanum II. & Sp. Nautium Rutilium. 339

Et hoc anno quoq́ꝫ tranquillæ res externæ fuerant, diſcordia domi ex agrarijs legibus fuit. Sp. Mecilius, & Metelius Tri.ple. autores, recens patribus certamen inijcere rogatione promulgata, ut quicquid agrorum ubiq́ꝫ eſſet quæſitum, id populo diuideretur. quam legem ſi plebs ſciuiſſet, omnes nobilium fortunæ in publicum redigebantur. Cæterùm ſex tribunorum interceſsione, quos Senatus Appij Claudij ſenatorum natu minimi monitu ſubornatos, tribunitijs actionibus obiecit (erat ille legum latoris Appij nepos) qui domeſtico conſilio in curiam delato, autor fuit ut cæteri tribuni blandè à principibus patrũ appellati, rem ſua interceſsione diſcuſſerint.

Ab ur. con. Iactati ſunt proinde Tribuni in concione populi, ab autoribus legis, plebisq́ proditores appellati, & nobilium ſatellites: truciq́ oratione inuecti, actionem depoſuere. Fuerunt ſequenti quoq́ anno Tribb. mil. con. pot. quinq́, Olym. Poſt re. exa.

340 P. Cornelius Coſſus, G. Val. Potitus, Q. Cincinnatus, Gneus Martius, & M. Fabius Vibulanus. 4 96

Habuiſſet hic annus, teſte Liuio in quarto, ardua bella, niſi Tyberis inũdatio (qui ſuper ripas effuſus, cum multa uillarum clade per agros eſt euagatus) Senatui decernendi eo anno ſuper ripas belli religionem inieciſſet. Ab Equis excurſiones in Labicanum agrum factæ, & oppidum nouis colonis ademptum. Fruſtra fuit deinde tentatum à L. Decio Trib. pleb. de colonia Volarum fienda, quum eam amiſiſſent una leuiq́ pugna. Tum iterum deſignati tribuni con. pot. quatuor,

341 Gn. Cornelius Coſſus, L. Val. Potitus, Q. Fabius Vibulanus iterum, & M. Poſthumius Regillenſis. XCII 97

Ex his tribunis Poſthumius exercitum contra Equos duxit: qui cum ui Volas urbem irrupiſſet, primo conatu prædam multitudini permiſit. Capto oppido, mentem mutauit: ac ne quid à uictore exercitu tangeretur, certamine in ſuos uerſo, pertinaciter obſtitit. Inde animi militum ab eo alienati duce, cum in urbem accerſitus ad tribunitias diſcordias de lege agraria cohercendas, in concione tanquam uecors malum militibus ſuis minaretur, orto & in caſtris maiore certamine, cum in tumultu lictor miſſus uiolaretur, & Quæſtor uiolaretur: Poſthumius accurrens, ad ſupplicium milites rapturus: ſed militaris indignatio eò proceſsit, ut ducem ſuum Poſthumium lapidibus obruerent. Florus hanc ſeditionem libro primo, tit. uigeſimoſecundo paucis deſignat: Et inde eſt, quòd exercitus Poſthumium imperatorem, inficiantem quas promiſerat prædas, facta in caſtris ſeditione lapidauit. Decernẽtibus autem tribunis quæſtionem de morte collegæ, & aduerſantibus Tribb. pleb. nouum inter ordines de comitijs ortum eſt certamen: quo factum, ut res ad interregnum redierit, obtinuerunt tamen patres, ut Coſſ. eo anno fierent, creatiq́ ſunt,

Coſſus. *Medulinus.*

342 A. CORNELIVS, & L. FVRIVS. 2 98

His Coſſ. ut Liuius in quarto teſtatur, Poſthumianę cædis quæſtio uolente plebe Coſſ. permiſſa: eſtq́ paucorum ſupplicio, qui ſibi mortem cõſciuere, res tranſacta. Licet ægerrimè plebs ferret, quòd ſanctiones commoda plebis ſpectantes, tam diu irritæ eſſent: ſed quæ ſanguinem & ſupplicium concernerent, magnam uim haberent. Furius hoc anno etiam legiones in Hernicos duxit: hoſteq́ non reperto, Ferentinum, ubi Volſci eſſe dicebantur, progreſſus, oppidum priore nocte deſtitutum, ſine certamine occupat. Ager Hernicis datus eſt.

Petilius.

343 Q. FABIVS AMBVSTVS, & G. FVRIVS. 3 99

Scribit Liuius in quarto, annum hunc modeſtia tribunorum quietum, excepiſſe L. Icilium: qui Tribunus plebis, gentile negocium aggreſſus, agrarijs actionibus cœperat urbanum ocium uexare, quum peſtilentia magis minax quàm pernicioſa ciuitatem inuaſit. Tum uerò animis ciuium eo metu à foro ad ſe & ſuos curandos auerſis, tribunicia uis ſua ſponte paulatim remiſit: minusq́ peſtẽ damnoſam fuiſſe, quàm ſeditio futura fuerit, credunt. Defuncta ciuitate plurimorũ morbis, perpaucis funeribus, peſtilentẽ annum inopia frugũ, neglecto cultu (ut plerunq́ fit) agrorũ accepit.

344 P. ATRATINVS, & C. NAVTIVS RVTILIVS. 4 100

Hos Coſſ. Liuius ſic nominat: ſed pro P. Atratino Caſsiodorus ponit M. Papyrium, ſi codex eſt ſincerus. & in Coſſ. Pauli Oroſij, ſiue cuiuſcunq́ fuerit illud opuſculum,

m 3

Olym. Poſtre. culum, inuenio hoc loco Mugilanum (quod Papyrij cognomen erat)& Rutilium. Abur.
exa. Eſt igitur uidendũ, ſi Liuianus codex ſit emaculatus. Cæterùm ijs Coſſ. fames quàm con.
peſtilentia triſtior erat. Miſsi circa omnes populos legati, qui publicè frumentũ coemerent. Nullibi frumentatio infeſtior Romanis fuit, quàm apud Samnites, qui tum Capuam & Cumas tenebant. Ab ijs Romani prohibiti commercio, Siculamq; frumentationem ſequuti, conſuetam urbi annonam reſtituerunt. Nihil igitur eo biennio inteſtini externi' ue incommodi fuit. At ubi hæ ſolicitudines diſceſſere, omnia quibus turbari ſolita eſt ciuitas, domi diſcordia, foris bellum exortum eſt: ut mox ſequentibus Coſſ. & trib. mi. patebit.

XCIII 101 M. AEMILIVS, & P. VAL. POTITVS. 345

Martium Aemylium uocat Liuius alterũ Conſulem: Caſsiodorus Marcum, & alterum C. Valerium. In altero Conſulum codice ſcribit, Mamertino & Voluſio Coſſ. ut nihil prætercam, quod uſui fore credam. Sed his Coſſ. ut in quarto Liuius ſcribit, Equi in armis eſſe nunciabantur, multis Volſci nominis priuatim ſuppetias ferentibus. Etiam in Hernicum Latinumq; agrum deſcenderant, quum Valerium Conſulem, delectum habentem, Martius Menenius Trib. pleb. agrariæ legis lator, impedire eſt adortus. Ex iunioribus nemo citatus reſpõdebat, tribunitio auxilio fretus: quũ repentè afferret, Caruentanam arcem ab hoſte occupatam. ea res Menenio inuidiæ fuit. Et tribuni, qui in gratiam patrum ſua ſponte erant interceſſuri, audaciores facti, Menenio obuiam iuere. Cum igitur paucis appellantibus tribunũ, collum torſiſſet Conſul, cæteri ſacramento dixere. Ductus itaque eſt exercitus continuò ad hoſtem, qui ſub primum Conſulis acceſſum loco deceſsit: quicquid ibi prædæ eſt quæſitum, Valerius rebus uenditis, Quæſtores iuſsit ærario inferre, prædicans participem prædæ fore exercitum, cum militiam non abnuiſſet. Quo facto iratum militem, iratiorẽ reddidit. Cum ergo ouans urbem intraret, iocularibus carminibus, non ducem, ſed Menenium tribunum paſsim celebrauere. Ea re inſtructi patres, ueriti ne ſi tribuni con. pot. in ſequentem annum crearent, Menenius locum obtineret, pro magno negotio habuerunt Conſularia comitia decernere: quibus creati ſunt Conſules,

Coſſus. *Medullinus.*

2 102 CN. CORNELIVS, & L. FVRIVS II. 346

His Coſſ. teſte Liuio in quarto, plebs tanta ira exarſit in patres, ut cum quattuor creandi forent quæſtores, tres crearet plebeios: Quintium Syluium, P. Elium, & P. Pipium: patricium unum, Claudium Fabium Ambuſtum. Eo ſucceſſu Tribb. plebis erecti, magnum Coſſ. & Senatui intendebant negotium, ſumma ope annixi, ut in ſequentem annum Tribunitia comitia haberentur. Nemini dubium erat, plebem præſenti certamine irritatam, maiorem tribunorum partem ſui corporis relaturam. eratq; plebis cauſa tribunorũ uiolentia ſuperior. Cum ſubitò nuncij affuere, Volſcos & Equos prædatum extra fines exijſſe in agrum Latinum, Hernicumq;, ac Caruentanam arcem cæſo præſidio iterum occupaſſe. Tribuni ferocius coorti, omnem ſpem habendi delectus Coſſ. adimũt, niſi prius Senatuſconſultũ fieret, uti tribuni con. pot. in ſequentẽ annum crearent: quod ipſum ea eſt conditione conceſſum, ut nemini eorum qui tum Tribb. pleb. eſſent(Icilios nimirum denotante Senatu) proximis comitijs liceret petere. Senatuſconſulto in eam ſententiam facto, Coſſ. delectu habito, ad bellum ambo ſunt profecti. An alter Romæ ad habenda comitia ſubſtiterit, incertum eſt autoribus. Certum uerò, poſt multos conatus, hoſtem ex Carmentana arce deijci nequiuiſſe, atq; re infecta inde exercitum abductum: receptam tamen Verruginem, populationesq; in Equis & Volſcis factas, multumq; prædæ ex hoſte Romam abactum. Romę interim contra omnium expectationem, patricij omnes creati ſunt Tribuni mi. con. pot. tres,

3 103 Cn. Iulius Tullus, Cn. Cornelius Coſſus, G. Seruilius Hala. 347

CVSPINIANVS LECTORI.

Præfari mihi hoc loco pernecesſe eſt, ut inuidis, priuſquam dentes acuant in me, tranquillè reſpondeam. Si qui enim poſt meum Stabium, & me, inuenerint Casſiodori Coſs. cum illic non inuenient, quos & antea & nunc deinceps ſubiungam tribunos mil. con. pot. Ecce, clamabunt, attulit hic Tribunos, & Coſs. commiſcuit, quos conſultò fortè Casſiodorus præteriuit, ut alienum laborem oſtētaret fruſtra, & auctorem confunderet: ſatis erat, ut inferius Casſiodorus annotat, ſignificasſe quot annis Romani habuisſent Tribunos, & Conſules tantum Casſiodori enarrasſe. Fateor ingenuè, diu me ſubdubitasſe, & anxietate quadam animi quoq; fuisſe perturbatum, an tot intermitterem Tribunos, & pergerem Coſs. recenſere: an ut cœperam, ordine ſingula explicarem. Peruicit tandem, & hæc animo meo inſedit ſententia, ut licet Tribunos Casſiodorus obmiſiſset, ego tamen ſeruata ſingulorum ſerie annotarem: tum ut anni Romanæ urbis colligerentur uerè, tum etiam, quia hi Conſularem habuere poteſtatem, perinde ac ſi ſub Coſs. res geſtæ forent, ſingula erant conſcribenda. Accesſit demum ea ratio, quòd in uetuſtiſsimo illo opuſculo incerti autoris (licet aliqui Oroſio illud tribuant, quod habeo in manibus, in quo Coſs. nomina ponuntur) ea parte annorum, ubi fuerunt tribuni, ſemper duo ex ijs nominati ſunt loco Conſulum: adeò ut lectorem fallat, niſi oculatus fuerit, ſi Coſs. omnes in eo extitiſſe putabit. Ob has igitur cauſas, nunc huius etiam ueſtigijs innixus, tribb. nomina ex Liuio conſignabo: & quicquid ſub ijs geſtum eſt, paucis conſcribam. Dabis itaq; ueniam Lector, ſi extra conſilium tuum id fecerim: ac benignè laborem meum interpretaberis, Vale.

Sed redeo ad hiſtoriam. Cum præter ſpem, ut dixi, omnes patricij electi esſent, fremebant tribuni, ac fraude id patrum prædicabant factum, ne plebeij locum tenuisſent ullum: utpote qui operam dedisſent, ut ſordidisſimi dignioribus admixti peterent: quorum tædio, fraudis ignara, in patricios ſua inclinasſet ſuffragia. Tum nunciabantur Volſci & Equi in armis esſe, longeq; maiore apparatu, quàm ſuperioribus annis, bellū moliri: ſiue Verrugine priore anno in Volſcis amiſsa irritati, ſiue ſucceſsu Caruentanę arcis retentæ. Placuit tum Senatui, in tanta rerum formidine Dictatorem dici. Quod cum recuſasſent Iulius & Cornelius, poſt longas altercationes, quas apud Liuium in quarto leges, Seruilius P. Cornelium tandem Dictatorem dixit: à quo & ipſe magiſter Equitum eſt creatus, ac ſimul ad bellum profecti ſunt. Vnoq;, atq; eo facili prælio hoſtibus ad Antium cæſis, quò omnes duarum gentium coiuerant: minori quidem certamine quàm ab initio fuerat perſuaſum, uictoriam ſunt adepti. Volſcus inde ager ferro & igni uaſtatus, expugnatumq; oppidum ad lacum Fucinum, in eoq; tria milia hominum capta. Dictator Volſcis intra mœnia compulſis, felicitate maiore quàm gloria in urbem reuerſus, ſe magiſtratu abdicauit. Tribb. mil. mentione nulla comitiorum conſularium habita, ob iram creati Dictatoris, tribunorum militum comitia edixerunt: creatiq; omnes ſunt patricij, iam honore functi, quatuor:

348 L. Furius Medulinus, Cn. Valerius Potitus, Gn. Fabius Vibulanus, G. Seruilius Hala. 4 104

Fuerunt hoc anno plebeij eadem arte, qua prius, excluſi: Seruilius autem continuato honore refectus, tum ob alias uirtutes, tum ob recentem fauorem unica moderatione partum. Verùm hoc anno quia induciæ cum Veientibus exierant, ad res de more repetendas fœciales ex urbe Veios miſsi ſunt. rogantibusq; Veientanis, ne res repetitas uellent, tantiſperq; omne ius belli à ſe abſtinerent, donec res Veientium, quæ inteſtina ſeditione parum quietæ esſent, componerentur: paſsi ſunt patres id à ſe impetrari. Tantum abfuit, ut ex alieno incommodo tunc ab Romanis occaſio ulla peteretur. Eſtq; per id temporis præſidium Verrugineum à Volſcis cæſum. Cuius id culpa ſit factum, Liuius in quarto explicat. Sequens uerò annus habuit hos tribunos mil. conſulari pot. quatuor:

Olym. Poſt re. 94. ex. 105 P.& Gn. Cornelium Coſsum, Fabium Ambuſtum, & L. Valerium Potitum. Ab ur. con. 349

His tribunis, miſsi ſunt legati ab urbe Veios, res de more repetitum. Sed à Veientibus faceſsere, finibusq́ ſtatim excedere iuſsi ſunt: niſi eorum exemplo, qui ſub Tolumnio fuiſsent rege cæſi, uelint & ipſi pœnas dare. Tulere ſuperbum Veientum reſponſum patres perinde ægrè, ut debuerunt: confeſtimq́ decernunt, ut Tribuni militum ad populum referant de bello Veientibus inferendo. Grauabatur iuuentus, multiplici bello uno tempore implicari: cum nondum cum Equis & Volſcis debellatum eſset. Indignationem multitudinis Tribb. multipliciter auxere, ut Liuius docet. Trib. igitur militum in Volſcum agrum exercitum ducere annixi ſunt. Gn. Cornelius Romæ relictus. Tripertito igitur exercitu Tribb. profecti, ad deuaſtãdos hoſtium fines: Valerius Antiatem agrum populatus, Ecetrã Cornelius, Fabius Anxur (Tarracinæ eſt id oppidum inde nominatum, urbs Latij prona in paludes) cœpit oppugnare: & capta urbe, duo milia & quingenti uiui capti ſunt. Superuenientibus deinde duobus alijs exercitibus, oppidum ueteri fortuna opulentum, tres exercitus diripuere. Quæ res plebem cum patribus conciliauit: ibiq́ auditum, quod maximè fuit militari ætati acceptum, fore deinceps ut ſtipendium miles ex publico acciperet, quum de ſuo quiſq; ad id tempus militari functus eſset munere. Nihil unquam tanto gaudio eſt à multitudine exceptum. Hoc cum ægerrimè trib. pl. ferrent, ut plebem auerterẽt, multa in patres iactabant opprobria: ex alieno id patres militibus largituros, ex tributo populi ſcilicet. Cæterùm pendendi tributi initio à patribus facto, pro ſe quiſq; enixi, æs graue ex cenſu in medium contulerunt, plauſtris ad ærarium conuehentes. adhuc enim argenti ſignati uſus nullus erat apud Romanos. Quod ubi multitudo cõſpexit, omnis tribb. pl. irritus erat conatus. et lege perlata de indicendo Veientibus bello, exercitum magna ex parte uoluntarium noui tribuni Veios duxere.

2 106 . T. Quintius Capitolinus, Q. Quintius Cincinnatus, Gn. Tullius Iulius II. A. Manlius, L. Furius Medulinus III, M. Aemilius Mamercus. 350

Sub ijs Tribunis Veij obſideri cœpti. Sub cuius initium obſidionis, cum Ethruſcorum conſilium ad fanum Volumniæ habitum eſset, parum conſtitit, belló ne publico gentis uniuerſæ tuendi Veientes eſsent. Ea oppugnatio ſequenti anno ſegnior fuit, exercitu ad Volſcum bellum inde auerſo. Tribunos Cõſulares is annus habuit ſex:

3 107 . C. Valerium Potitum III. M. Sergium Fidenatem, P. Cornelium Maluginenſem, Gn. Cornelium Coſsum, C. Fabium Ambuſtum, Sp. Nautium Rutilium iterum. 351

Scribit Liuius in fine quarti, horum ductu & auſpicio inter Ecetrã & Ferentinum proſperè in Volſcos Romanum exercitum dimicaſse. Inde Artenam Volſcorum urbem oppugnari cœptam. unde hoſtes eruptione facta, prælio uicti, quum in urbem compellerentur, ſecum Romanos mixto agmine intra muros traxere. Fuit militibus captum oppidum prædæ. Arx, quò ſe plurimi receperant, aliquot dies circumſeſsa, ſerui cuiuſdam proditione capta eſt. proditori præter libertatem, duarum familiarum bona in præmium data: ipſe Seruius Romanus uocitatus. Duces oppido & arce dirutis, omnium armorum impetum in Veios uerterunt. Octo dein creati tribb. mil. con. pot.

4 108 M. Aemilius Mamercus II, L. Valerius Potitus III. Ap. Claudius Craſsus, M. Quintilius Varus, M. Iulius Rullus, M. Poſthumius, M. Furius Camillus, M. Poſthumius Albinus. 352

Tanta

Ab ur. con. Olym. Poſt re. exa.

Tanta ira odioꝗ Romani, pace alibi parta, Veios perpeti obſidione adorti ſunt, quum antea ſemel atꝗ iterum eſset intermiſsa. ut igitur omnia domi foriſꝗ commodius fierent, octo hos Tribunos (quod nunquam aliàs factum) creauerũt. Sed penes Furium Camillum, omnis Veientanæ urbis captæ, laus poſtea fuit. Verùm, ut Liuius copioſe ſcribit lib. quinto, cum forent Veientes obſeſsi, ſublato ex urbe ſua ueteri magiſtratu, regem ſibi creauerunt. Qua re cæteros Ethruriæ populos adeò offenderunt, ut undiꝗ eis auxilia ob id ſolummodo fuerint negata. Interim Romani res ſuas auxerunt, hybernaculaꝗ tum primùm ſibi milites ſtruxere, ſub pellibuſꝗ hyemis ſpacio durare ſtatuerunt. De qua re cum grauiſsimæ eſsent tri. pl. querelæ, Appius Claudius, qui in urbe relictus à collegis fuerat, oratione luculentiſsima atꝗ artificioſiſsima, ita trib. querelas confudit, ac ſeditiones compeſcuit, ut uniuerſa multitudo non modò pertinacius ad obſidionem inflammaretur, ſed etiam Equeſtris ordo curiam ingreſsus, ſe ſuis equis ſtipendia facturum profeſsus ſit. Quod ſtudium plebs ſequuta, pedeſtrem operam & ipſa ad bellum gratuitam pollicetur: affirmantes, ſi Veios ducti ſint, fore ut non prius inde abſcederent, quàm urbs ipſa caperetur. Tanta ad hoc recens Equitum & plebis ſtudium ſenatui & patribus orta eſt lætitia, ut non per aliquem unum agendas eſse multitudini gratias conſueuerint: ſed pro ſe quiſꝗ uoce manibuſꝗ ſignificabant, felicem urbem, inuictamꝗ, & æternam præſenti concordia futuram. Laudatis igitur ordinibus ex ſenatus decreto, placebat peditibus ſtipendia procedere, & Equitibus certam pecuniam aſsignari. Quo contigit, ut tum primùm Equites publicum merere cœperint ſtipendium. Voluntarius deinde exercitus conſcriptus, Veioſꝗ perductus eſt: qui non ſolummodo opera, quæ interrupta erant, reparauit, ſed recentia etiam alia incredibili celeritate conſtituit. Habuit ſequens annus tribunos militares hos,

353 C. Seruilium Halam III, Q. Seruilium, P. Verginium, Q. Sulpitium, xcv 109
A. Manlium II, & M. Sergium II.

His Tribunis, ut in quinto Liuius recenſet, cum tota ciuitas Veientano bello incumberet, præſidium quod Anxuri erat, quum negligentius urbem aſseruaret, à Volſcis eſt oppreſsum: urbſꝗ Romanis pulſis, ab hoſte recepta, proditis portarum cuſtodibus. Nec Veijs interim melius res geſta, Romanis ducibus in adminiſtranda republica diſcordibus. Nouum à Capenatibus & Phaliſcis ſuperuenit bellum. hi duo enim Ethruriæ populi, cum poſt Veios eſsent periculo proximi, uictis copijs in eam partem qua M. Sergius curabat, ex improuiſo impetũ fecere: intulit inopinatus illorum acceſsus terrorem Romanis ingentem, totam Ethruriam adeſse ratis. eademꝗ opinio Veientes ex urbe exciuit, unde ancipiti prælio caſtra Ro. oppugnabantur. Nec Verginius quo in diſcrimine res eſsent ignorabat, in cuius caſtra trepidiſsimè illatum erat, aliquot iam caſtella ab hoſtibus oppugnata, Sergiũꝗ teneri duplici prælio: hinc Veientes, hinc Capenates atꝗ Phaliſcos ſibi arma moueri. Laborabant priuato odio duces. nam Verginius ſe miſsurum ad collegam copias affirmauit, ſi auxilio indigeret, rogareturꝗ. Sergius uinci ab hoſte maluit, quàm inuiſum ciuem uincere. Dum igitur neꝗ hic auxilio ire curat, neꝗ ille ut eatur poſtulat, magna pars militũ in medio cæſa eſt: alij in maiora caſtra fuga delati: Sergius cum altera manu Romam contẽdit. Ibi in ſenatu (nam & Verginius Romam accerſitus eſt) inter ſe duces altercati, culpam acceptæ cladis uterꝗ in alterum reijciebant, inceſsebantꝗ ſe mutuò: donec patrum autoritate ipſi & collegæ ſe magiſtratu ante tempus ſolitum abdicarunt. Nam Kalendis octobribus noui creati tribuni magiſtratum inibant, cum Idus Decembres ſolennes ad hoc eſsent.

354 L. Valerius Potitus IIII, M. Furius Camillus II, M. Aemilius Mamer 2 110
cus III, M. Cornelius Coſsus II, Cl. Fabius Ambuſtus, L. Iulius Tullus.

Fuit

Olym. Poſt re. cxi. Ab ur. con.

Fuit hic annus, ut Liuius in quinto teſtatur, inſignis & multiplici bello, & inteſtina propè ſeditione ac tumultu. Nam ad Capenam & Falerios debellatum: & ut Anxur reciperetur, in Volſcos itum, quũ nihilo ſegnius interim Veij obſiderentur. Certatum inſuper domi inter ordines: contraq́; Treboniam legem, patrum ſtudijs, qui labefactari legem cupiebant. Claudius Lacerius & M. Acutius à cæteris tribunis cooptati ſunt: quum ſuffragio populi tribunorum numerum ex præſcripto legis augeri oportuiſset. P. Curiatius, M. Metilius, & M. Minutius, qui eos in gratiam patrum inuita plebe cooptauerant, quum multo odio apud multitudinem flagrarent, ut odium à ſe in patriciorum aliquem auerterent, Sergium & Verginium, quorum culpa priore anno erat infeliciter ad Veios pugnatum, in iudiciũ arreptos, iratæ plebi obiecerunt. Dein milibus æris ambo damnati ſunt. Promulgant ad hæc Tri. pl. agrariam legem, tributumq́; conferre prohibent. Gliſcebat per hæc domeſtica diſcordia: ubi tribuni militum inter ſe prouincias partiti, alius aliò profecti ſunt. M. Aemilius & Q. Fabius Veios ſortiti, caſtellaq́; ſuperiore anno miſsa recipiunt, recepta pręſidijs firmant: M. Furius Camillus in Phaliſcos duxit: Cornelius in Capenatem agrum, ubi cum hoſtes nuſquam occuriſsent, uaſtati ſunt agri, uillæ incenſæ, prædaq́; opulenta utrinq́; abacta. Valerius, cui Volſci prouincia euenerant, quum Anxur primo impetu capere non potuiſset, foſsa & uallo cinxit. Turbare interim omnia Tri. ple. tributũ dari uetando: & miles foris ſtipendium poſcebat, nec res procul à ſeditione aberat. Præterea tri. ple. hortabantur multitudinem, ut honores non Sergijs & Verginijs, ignauiſsimis hominibus, demandarẽt, ſed uiris potius ſui corporis. Quàm multos crederent è plebe eſse, qui utilius reipublicæ admoueri poſsent, quàm quiuis patriciorum, qui nihil ſecum præter ſuperbiam in prouinciam ferrent? Quibus ſuaſionibus adeò commota plebs eſt, ut proximis comitijs unum è plebe tribunum, cæteros patricios creauerit. Latè Liuius utriuſq́; ordinis diſcordias, & duorum tribunorum damnationem, in quinto proſequitur.

3 111 P. Licinius Caluus, P. Manlius, P. Titinius, P. Melius, L. Furius Medulinus, L. Popilius Volſco. 355

P. Licinius plebeius erat, nullis antè honoribus uſus, ætate tamen grauis. ſed undecunq́; gratiam meruerit, plebs mirabatur ſe tantam rem obtinuiſse: in cauſaq́; fuit, ut de tributo, quod antè conferri uetuerant trib. pl. remiſerint: collatum obedienter, miſsumq́; ad exercitum eſt. Anxur interim receptum eſt: fuitq́; annus ille inſignis gelida & niuoſa hyeme: adeò ut uiæ clauſæ, & Tyberis innauigabilis factus ſit. Licinius ita moderatè tribunatum geſsit, ſtrenueq́; Remp. adminiſtrauit, ut ſequẽti anno pręter patricium Veturium, cæteri plebeij Tribuni creati ſint:

4 112 M. Veturius, L. Titinius, P. Menenius, G. Genutius, L. Racilius. 356

Sed in alio exemplari inuenio ſic nominatos, error enim ſubeſt:

M. Veturius, M. Pomponius, Gn. Duillus, P. Volero, Gn. Genutius, & L. Attilius.

In opuſculo incerti autoris de Conſulibus, ſcribũtur hoc anno Augurinus & Longus. Hyemem triſtẽ ex intemperie cœli, æſtas ſubſequuta eſt hoc anno (ut Liuius in quinto narrat) ex mutatione temporum grauis ac peſtilens. Atq; adeò ad uim morbi auertendam Sibyllini libri à Duumuiris ſunt aditi: quorum iuſsu lectiſternia tum primùm Romæ facta tribus lectis, quàm opulentiſsimo potuerunt apparatu, ſtratis: Apollini & Latonæ uno, altero Dianæ & Herculi, tertio Mercurio & Neptuno. hos enim tum dæmones cæca uetuſtas pro dijs ſtultiſsimè uenerabatur. Interea uerò ad Veios, aduerſus Phaliſcos & Capenates & Veientes, qui ut antea in caſtra erumpere ſunt auſi, magna hoſtium cæde eſt feliciter dimicatum. Terrifico illi acceſsu caſtra oppugnare aggreſsi, adduxiſsent haud dubiè rem Romanam, ea parte qua impetum fecerant, in aliquod diſcrimen: niſi Setgij & Virginij damnatio, documento

tribunis

Ab ur. tribunis fuiſset,ſuis maturè ſubueniendi. Adductis itaq; ad hoſtem legionibus, qua Olym. Poſt re.
con. plurimum periculi erat,cum multa ſtrage & cæde à Romano uallo reiecerunt. Perierunt Capenatium multi circa caſtrorum munitiones: ſed multo plures, qui in Romanos populatores inciderunt. Veientes & ipſi pro portis, cum in urbem compellerentur, nihilo minore ſunt ſtrage affecti. Hæc foris eo anno ſunt acta. Romæ interim iniquo ferebat animo nobilitas, ſummum imperium non modò cum plebe uulgatum, ſed proximo biennio propemodum ademptum: itaq; cum honoratiſsimo quoq; ſui ordinis egere, ut proximis comitijs peterent. quo contigit, ut tantorum nominum prætereundi uerecundia, patricios omnes plebs crearit. ex4.

357 L. Valerius Potitus, Q. Valerius Max. M. Furius Camillus III. L. Furius Medulinus III. Q. Seruilius Fidenas II. & Q. Sulpitius Camerinus II. XCVI 113

His tribunis, ut Liuius in quinto ſcribit, ad Veios nihil admodum memorabile actum eſt. tota uis in populationibus fuit: maximè prædæ abactæ ex Capenate agro, & Phaliſco. Sed multa interim prodigia facta dicebantur. omnium uerò præcipue fuit religioni, miraculoq; ciuitati, quòd lacus in Albano nemore, nullis cœleſtibus aquis auctus, repẽtè in altitudinem increuit inſolitam. Miſsi confeſtim Delphos, Coſſus Licinius, Valerius Potitus, & Fabius Ambuſtus, ſciſcitatum ab oraculo, quid ea res portenderet. Dum in Græciam nauigant, propriorum eſt fatorum interpres oblatus Romanis, ſenex quidam, Veiens, qui inter ſtationarios milites, dum (ut fit) cauillarentur, & mutuo ſe conuicio inceſserent: Tum inquit fore ut Romani Veijs potirentur, cum Albani lacus aqua corriuaretur. Id uelut temerè iactatum, milites primò ſpernebant: mox ubi res inter plures celebrata eſt, cupido animos inceſsit ſciſcitandi, ecquis ſenex ille eſset, qui eas de Albano lacu effunderet ambages? Cognitus eſse augur, à milite quodam, dum ſecretius colloquium petit, raptus, & in caſtra perlatus, dehinc Romam: futurum prædixit, ut Romani de Veientibus uictoria potirentur, ſi ritè aquam de lacu Albano emitterent. Læti patres id audiuere: quæ tamen deriuatio adhibenda eſset, ut ritè facta uideretur, oratorum ex Delphis reditum expectabãt: qui anno circumacto redierunt. Meminit huius Val. Max. li. primo, de Prodigijs.

358 L. Iulius Tullus, P. Furius Medulinus IIII. L. Sergius Fidenas, Aurelius Poſthumius Regillenſis, P. Cornelius Maluginenſis, A. Manilius. 2 114

Hi ſex Trib. militares con. pot. creati ſunt, ut Liuius in quinto atteſtatur, priuſquam à Delphis oratores redirent, Albani'ue prodigij piacula inuenirentur. Quo anno Tarquinienſes noui hoſtes repentè facti ſunt, occaſionem unam ſequuti, quòd Romanos multiplici bello occupatos cernerent, Romanum agrum prædabundi irrumpunt. Nec illis res impunè ceſsit. quin L. Iulius & Aurelius Poſthumius, eos præda onuſtos, cum uoluntariorum manu (delectus enim trib. pl. impedientibus haberi non potuit) per Ceretanum agrum obliquis tramitibus abeuntes adorti, præda exuerũt, ſubitoq; terrore diſsipatos paſsim obtruncarunt. Sub id tempus ſunt legati ex Græcia reuerſi, oraculum Delphicum de emittendo lacu Albano per agros irrigando ferentes: quod Pythium carmen apud Liuium lege. Id cum concordaſset cum ijs quæ Veiens aruſpex prius dixiſset, maior religio acceſsit. Cornelius & Poſthumius tribuni Albanum prodigium curare ſunt iuſsi. Mox ut auſpicia de integro repeterentur, & quia ſacrificia in Albano monte parũ ritè facta à magiſtratibus conſtabat, Tribunis eius anni ſeſe abdicare iuſsis, interregnum eſt initum. Poſtremò P. Licinius Caluus prærogatiua trib. con. pot. creatur. is ætatem ſenilem cauſatus, quòd corporis uires iam effœtæ eſsent, à populo petijt, ut id beneficium in filium, à ſe militari diſciplina inſtitutum, conferretur. Quod ubi datum eſt, refecti omnes ex co collegio,

P.Menenius

Olym. Poſt re. cxa. P. Menenius, Gn. Genutius, L. Racilius, L. Titinius, P. Lucinius iunior. Ab ur. con.

3 115 Horum Titinius & Genutius in Phaliſcos & Capenates miſsi, in hoſtium inſidias praecipitarũt. Genutius honeſta morte ante ſigna occubuit. Titinius collectis in editũ collem ex praeſenti trepidatione militibus, aciem reſtituit: ſed confligere cum hoſte non eſt auſus. Nuncius acceptæ cladis Veios in caſtra perlatus, tantum terrorem intulit (rumor enim erat, Romanis ducibus cum exercitu cæſis, Phaliſcos & Capenates ad oppugnanda caſtra contendere) ut uix miles in caſtris ducum ſit imperio retentus. Sed maior omnino metus ciuitatem inuaſit, cum ſuper acceptam cladem caſtra oppugnari dicerentur. Iam ludi Latinæq; feriæ iuxta oraculum erant inſtauratæ, & aqua ex Albano lacu ritè emiſsa. Inſtabat iam fatale Veijs excidium. Vrbs igitur ad conſuetum malorum remedium uerſa, M. Furium Camillum Dictatorē creauit: is P. Cornelium Scipionem magiſtrum equitum dixit. Nouo hoc duce urbs nouam ſpeciem mutati animi ac fortunæ attulit: nam habito delectu, cui etiam Hernici latiniq; acceſserant, uotaq; Matutæ matri æde, ſi res proſperè eueniant, ad bellum Dictator profectus, cum Phaliſcis & Capenatibus in Nepeſino agro ſigna contulit, & hoſtes acie uictos caſtris exuit. Poſt eam uictoriam exercitum Veios admouit, munitionibusq; firmatis, ac excurſionibus inhibitis, cuniculos in hoſtium arcem effodit. Dehinc Apollinem precatus, Iunoni ædem uouit, decimamq; prædæ Apollini promiſit. Dehinc urbem adortus, oppidanis muro deiectis, & per cuniculos emiſso armato milite, ciuitatem iniecto igne ad terrorem cæpit. Tetra ciuium eſt edita cædes: fuiſſetq; maior, niſi Camillus parci inermibus iuſsiſset. Præda militibus conceſsa ſecundum Senatuſconſultum, quod Licinius ſua ſententia impetrauit: ut qui Veientanæ prædę uellent participes fieri, in caſtra ad Dictatorem irent. Sic Ethruriæ urbs nobiliſſima Veij, in hunc modũ capti ſunt, decennio pòſt quàm à Romanis oppugnari cœperant. Quatriduò Romæ circa ſacras ædes ſupplicatũ eſt præ gaudio. Camillus quatuor equis albis, quod imperatorũ nulli antè contigerat, uectus, urbem triumphans ingreſsus eſt. Florus hanc hiſtoriam more ſuo paucisſimis uerbis complectitur lib. primo, titulo duodecimo. Sed de Camillo, quoniam Plutarchus abundè in ſua uita ſingula digeſsit, ſuperuacuum eſt omnia quæ & Liuius ſcribit lib. quinto, huc afferre. Vide Plinium iuniorem de Viris illuſtribus, titulo uigeſimotertio. De decima Pythio miſsa, Valerius Max. lib. quinto, de Pietate erga parentes. Oroſius in fine libri uiceſimiprimi (ſed error numeros occupauit) Anno, inquit, trecenteſimo quinquageſimoquinto, obſidio Veiorum decem cõtinuis annis obſeſſores magis quàm obſeſsos detriuit. Nam Romani repentinis ſæpe hoſtium eruptionibus comminuti, præterea in hybernis bella ſortiti, hyemare ſub pellibus, poſtremùm famem ac frigus in conſpectu hoſtium perpeti coacti ſunt: urbem nouiſsimè ſine ullo digno Romanæ uirtutis teſtimonio, cuniculis & clandeſtina obreptione cæperunt. 359

4 116 P. Cornelius Coſsus, P. Cornelius Scipio, M. Valerius Maximus II. Ceſo Fabius Ambuſtus II. L. Furius Medullinus V, Q. Seruilius III. 360

Veijs captis, pax eſt Volſcis & Equis petentibus data, magis ut ciuitas longo defeſsa bello aliquando quieſceret, quàm quòd perpetui Romani nominis hoſtes ita meriti eſsent. Camillusq; iam fauorem multitudinis amiſerat, quòd decimam Veientanæ prædæ, quam pro uictoria Apollini uouerat, exigendi autor fuit, cum hi Trib. iam eſsent con. pot. creati: qui ſortiti inter ſe prouincias, Capenates Valerius & Seruilius ſunt adepti, duo Cornelij Phaliſcos. Nulli horum in oppugnandis urbibus conatus extiterunt, ſed utriuſq; populi eſt ager populatus. Neq; felix fuit arbor uſpiam, quæ non uiolata fuerit à Romanis. Quæ clades adeò Capenates fregit, ut pro ampliſſimo ſint munere pacē complexi, quæ petentibus data eſt. Reliqui erant hoſtes Phaliſci. Interim Romæ multiplex ſeditio. Cœptum enim agitari, ut colonia ex patribus & plebe Veios mitteretur. T. Sicinius tri. pl. eius rogationis ad populum ferendæ autor fuit. Patres uerò ſumma ui reſiſtebant, aſſerentes, uix unam ciuitatem à perpetua diſ-

cordia

Ab ur. con. cordia uindicari poſſe: quid ſi duo uelut populi, duæq; urbes locis & mœnibus inter ſe diſtantes fierent? Sæuiebat & propter hæc, & propter decimas exoluendas, multitudo: ad quam inuidiam eximendam Pontifices, Camillo iuſſu patrum adhibito, omnem Veientanam prædam cum muris & agro æſtimarunt, quanti ſcilicet incolumes adhuc Veij æſtimari potuiſſent. Tantum que eſt pecuniarum ex publico depromptum, ut decimam rerum omnium partem exæquaret. Acceſsit noua cura, unde tantum auri ex ea pecunia pararetur, ut ſatis eſſet, ad domum Apollini conflandam. Matronæ ſua ſponte, quicquid auri in ornatum habuere, ad ſacri muneris uſum in medium contulere: pro qua opportuna munificentia eſt eis datum, ut plauſtro ad ſacra ludosq; ueherentur. Feſtis uerò diebus ac profeſtis, carpento alioqui uti poſſent, pecuniæ nihilo ſecius pro auro ſingulis datæ. Plutarchus in Camillo, non carpenti uſum, ſed ut in funere mulieres laudarentur, datum ſcribit, quum ad id tempus honor ille uiris tantum eſſet ſolitus dari. Aureus crater conflatus eſt, qui Delphos portaretur. Sequenti anno hi Tribuni mil. con. pot. fuerunt, *Olym. Poſt re. exa.*

361 M. Furius Camillus IIII. L. Furius Medullinus VI. C. Aemilius, Valerius Publicola, Sp. Poſthumius, P. Cornelius II. XCVII 117

Principio anni, teſte Liuio in quinto, tribuni plebis nihil mouerunt, donec Camillus in Phaliſcos proficiſceretur, quem aduerſarium metuerant: ſed differendo deinde res elanguit. Ad cuius aduentum Phaliſci, locorum aſperitate freti, mille paſſus ab urbe caſtra locant. Camillus caſtris multa nocte motis, duce regionum peritiſſimo uſus, prima luce loco aliquanto ſuperiore ſeſe hoſtibus oſtendit. Quæ res inopinata pauorem tantum iniecit hoſtibus, ut cum magna iactura in urbem redierint. Romanus hoſtium caſtris potitus, prædam omnem in publicum redegit. Phaliſci inde obſeſſi ſunt. Sed quum ludimagiſter, Phaliſcorum liberos, ueteri Græcorum inſtituto ante urbem de more ſuo educere ſolitus, longius eos abduxiſſet, inq; caſtra Romana Camillo obtuliſſet: Camillus denudatum, manibusq; à tergo reuinctis, pueris in urbem reducendum tradidit: additæ & uirgæ, quibus proditorem uerberantes domum agerent. Quo ſpectaculo ſubitò Phaliſci ad deditionem animos inclinant. Legati primò ad Camillum, dehinc ad urbem miſſi, qui ſe ſuaq; dedant. Camillus imperata pecunia in ſtipendiũ eius anni deditis, triumphans Romam reuerſus eſt, maiore uirtutis admiratione, quàm cum de Veijs triumphauit. Signat hanc hiſtoriam Florus libro primo, titulo duodecimo: Copioſè Plutarchus in Camillo: Valerius Max. libro ſexto, capite de Iuſtitia: iunior Plinius titulo uigeſimotertio. Mutuauit id quoque Claudianus in Gildonem: —Ductosq; Camillus
Trans murum pueros obſeſſæ reddidit urbi. & cæteri paſſim.
Eodem anno & legati Romanorum, qui aureum craterem Delphos tulerant, à Liparenſibus capti, donum amiſiſſent, ni Thimaſiteus, qui ſummum tum magiſtratum in ea inſula gerebat, non modò oblatum reddidiſſet, ſed & naues pro præſidio adieciſſet. Qua re effecta eſt deinceps ſocietas Liparenſibus cum Romanis. Meminit & Valerius Maximus libro primo huius rei, capite de Neglecta religione. Eodem item anno Sp. Poſthumius & Aemylius tribunus militum dubio euentu cum Equis pugnarunt, mox altero prælio cæſis ac fuſis hoſtibus: qua uirtute id factum ſit, Liuius in quinto latè explicat. Cum igitur ſequenti anno plebs autores agrariæ rogationis tribunos refeciſſet, patres & ipſi in plebis inuidiã, ut Coſſ. magiſtratus ipſi ordini infenſus ac inuiſus crearetur, enixè curauerunt. Atque ita quinto decimo poſtquam Coſſ. creari deſierant, anno creati ſunt. quos item & noſter Caſsiodorus nunc repetit, qui Tribunos omnes, ut paulo antè notaui, licet cõſularem habuerint poteſtatem, obmiſit. Vnde & ſæpius Conſules ab autoribus dicuntur. Valerius Maximus libro ſexto, capite de Iuſtitia: Camillo conſule, inquit, Phaliſcos circumſiden te, magiſter ludi, &c. Quanquam, ut Plutarchus inquit, Camillus conſulatum non attigerit, ſexies Tribunus militum, & quinquies Dictator, quater triumpho potitus.

Flauius.

Olym. Poſt re. cxi. L. LVCRETIVS, & SERGIVS SVLPITIVS CAMERINVS. Ab ur. con.

2 118 His Coſſ. ut Liuius in quinto ſcribit, Lucretius in Equos profectus, qui Vitellam coloniam Romanam in ſuo agro expugnauerant, hoſtes prælio congreſſos egregiè ſuperauit. Romæ A. Verginius & Q. Pomponius, qui biennio antè fuerant trib. mil. iratæ multitudini ſunt à Tribb. pleb. obiecti: quia patribus gratificantes, tribunitiæ rogationi acrius reſtitiſſent. Senatu & Coſſ. fruſtra opem ferentibus, denis milibus æris ambo damnati ſunt. Huiuſmodi uictoria Tribuni plebis elati, diem indicunt ferendæ legi, coloniæ Veios mittendæ. Tum Camillo autore, Senatus cum uniuerſa nobilitate ſuis tribulibus mixti, cum lachrymis orare, ne uetere patriam augurio conditam, omnium circà populorũ uictricem, in qua tot templa, tot deorum aræ eſſent, in qua cineres & umbrę maiorum ſepulti, relinqui paterentur: urbem nuper captam, dirutam, deorumq; & hominum conſenſu damnatam ſequuti: melius fuiſſe non capi Veios. Religione & precibus mota plebs, legem antiquauit. Fuit res adeò patribus grata, ut poſtero die factum ſit S. C. ut Veientani agri ſeptena iugera plebi diuiderentur. Nec ut patrum familiæ tantum, ſed filiorum etiam ratio haberetur: uellentq; in eam ſpem ciues liberos tollere. Eo munere plebe delinita, Conſularia comitia habita ſunt, creatiq; Coſſ. 362

Potitus. Capitolinus.

3 119 Q. VALERIVS, & M. MANLIVS. 363

Horum Coſſ. meminit Dionyſius Halicarnaſſeus in primo Antiquitatum, ubi diſputat, qua Olympiade condita ſit urbs Roma, iſs uerbis: Gallorum inuaſionem, per quam capta eſt Roma, fuiſſe ferè inter omnes conſtat, imperante Athenis Pyrgione, anno primo octauæ & nonageſimæ Olympiadis. Tempus autem ante eam, deductum ad L. Iunium Brutum, & L. Tarquinium Collatinum, primos Romæ Coſſ. poſt regni diſſolutionem, annos cœpit centũ & uiginti. Oſtenditur autem hoc tum ex multis alijs, tum ex monumentis cenſuarijs uocatis, quæ filius à patre ſuſcipit: magniq; æſtimant hi uiri, ea poſteris ſuis tanquam ſacra paterna tradere. Multi uerò ex cenſorijs ſunt domibus uiri illuſtres, qui ea conſeruant. In quibus quidem inuenio, anno ante urbem captam, luſtrum ſecundũ à populo Romano factum, cui aſcriptum eſt, ſicut & alijs, hoc tempus: Coſſ. L. Valerio Potito, & T. Mallio Capitolino, poſt eiectionem regum, anno centeſimo decimonono. Ita ut Gallicam inuaſionem, quam ſecundo anno eius luſtri inuenimus, centum & uiginti annis expletis fuiſſe appareat. Si autem hoc temporis ſpacium triginta Olympiadum eſſe inuenitur, confiteri neceſſe eſt, qui primi creati ſunt Coſſ. imperante Athenis Iſagro, Conſulatum iniſſe anno primo octauæ & ſexageſimæ Olympiadis: & ab eiectione regum ad Romulum relatum tempus, ad ducentos & quadraginta quatuor annos. Capta autem (ut illud ſuperaddam) urbs his Coſs. non eſt, ut tradit Caſsiodorus: ſed biennio pòſt, ut infrà clarè patebit. Ideo error hic annotandus eſt. Cæterùm ſub iis Coſs. Liuio teſte, ludi magni facti ſunt, qui fuerant Veientano bello uoti: & ædes Iunonis à Camillo eodem bello uota, magna matronarum frequentia eſt dedicata. In Algido quoq; à Coſs. Equi prælio uicti ſunt, Valerioq; triumphus decretus, qui hoſtibus terrore perculſis diutius cedendo inſtitiſſet: Manlio, ut ouans ingrederetur urbem, datum. Bellum Volſinienſibus & Salepinatibus indictũ, quòd iunctis exercitibus in Romanum agrum, ciuitate morbo implicita, hoſtiliter irrupiſſent. Et M. Cornelius eodem anno in C. Iulij Cenſoris demortui locum ſuffectus eſt. id, quia co luſtro Roma poſtea à Gallis capta eſt, religioni fuit, ut iam inde in demortui Cenſoris locum quiſquam ſufficeretur. Coſs. morbo implicitis (fuerat enim nimia ſiccitate atque inſolito æſtu annus ille Romanæ urbi peſtilens) per interregem trib. con. pot. creati: ut ſi cui eorum incommoda ualetudo fuiſſet, copia magiſtratuum Reipublicæ eſſet. Iſte eſt M. Manlius, qui cognomentum Capitolini inde ſuſcepit, à defenſo

Ab ur. con. ſenſo Capitolio, cum anſerum clangore ac ſtrepitu eſſet ante alios excitus: ut latè Liuius tradit. Sed priuſquam Tribunos ſubſcribam, uerba quæ hoc loco ponit Caſsiodorus, ſubiungam: licet non ſub ijs Coſs. ſed ſub ſequentibus Tribunis geſta, Liuius in quinto ſcribat. Olym. Poſt rexa.

His Coſs. poſt urbem captam redeuntes Gallos dux Romanus nomine Camillus extinxit. De quibus triumphans, in urbē, quaſi & ipſe patriæ conditor Romulus, meruit nuncupari. Tunc dignitates mutatæ ſunt, & in loco Conſulum per annos decem & ſeptem Tribuni militares fuerūt. Quibus ob inſolentiam remotis, per annos IIII. poteſtas Conſulum Tribunorumq́; ceſſauit. Deinde rurſus tribus annis, per Tribunos militares eſt adminiſtrata Reſpublica. Poſt annos uerò uigintiquatuor, reuerſa eſt dignitas Conſularis.

Hæc uerba Caſsiodorus ponit, moxq́; alios Coſs. ſubiungit, obmiſsis omnibus Tribunis. Cæterùm nos, qui ordine prouinciam ſuſcepimus res Romanas annotandi, progrediemur ut cœpimus Tribunos recenſere, & quæ ſub ſingulis geſta ſunt ſtrictim enarrare. Tum cuilibet mediocriter erudito patebit, ſi uerba Caſsiodori de numeris annorum (quibus nihil eſt difficilius, ob deprauatos codices) cōſtare poſsint: quod inferius clarius intelliges. Sed nunc Tribunos ponemus, qui poſt Coſs. creati calendis Quintilibus magiſtratum accepere. fuerunt autem ſex,

364 L. Lucretius, Ser. Sulpitius, M. Aemilius, L. Furius Medullinus VII. Agrippa Furius, Claudius Aemilius II. 4 120

Ex his Tribunis Lucretius & Cl. Aemilius Volſinenſem prouinciam ſortiti ſunt. At Salpinates Agrippæ & Sulpitio euenere. Cum Voſinenſibus leui prælio debellatum, ad octo millia hoſtium à Romano equitatu interclusa, abiectis armis deditionem fecere. Romana deinceps arma per Volſinenſem agrum liberè euagata, quoad hoſtibus multiplici clade affectis, pacem ſuppliciter petentibus, in uiginti annos ſunt induciæ datæ, his conditionibus, ut rebus Romano populo redditis, ſtipendiū militibus anni illius exhiberent. Salpinates ab initio ſe intra mœnia tenuerunt, territi Volſinienſium clade: fœdatus eorum ager. Nihil præterea in ea prouincia dignum memoria fieri cōtigit. hæc eo anno foris geſta. Romæ M. Ceditius, homo plebeius, Tribunis renunciauit, ſe noua uia ſilentio noctis uocem humanam clariorem audiuiſſe, quæ iuberet magiſtratibus nunciari, Gallos aduentare. Sed ludibrio eſt habitus, cum Galli adhuc Romanis ignoti eſſent. Verùm ingruentibus fatis, poſtea non ſolummodo non credita res eſt, ſed Camillus, quem pop. Rom. imminenti tempeſtati turò obijcere potuiſſet, à L. Apuleio Tribuno plebis ob Veientanam prædam (dicebatur enim æneas portas domi habere, quas inde cōpilaſſet) in iudicium arreptus, quum nihil præſidij in ciuibus eſſe cerneret, ultrò in exilium abijt. Sed abſens quindecim milibus grauis æris eſt damnatus. Nec ita multo pòſt, cum Galli Cluſium obſediſſent, miſsiq́; legati à Romanis cum Gallis altercaſſent, ac contra ius gentium pugnaſſent: Galli oratores ad Senatum miſerunt, queſtum de iniuria ab legatis illata. Sed cum cognitionem rei ſenatus ad populum reieciſſet, contempti abiere Galli ad caſtra, propalàm minitantes bellum. Vberrimè hæc Liuius in quinto, & Plutarchus in Camillo. De Gallorum uerò in Italiam tranſitu, eorumq́; populis & regibus, uide Liuium in quinto. Sequenti anno Trib. mil. con. pot. creati ſex:

365 Fabij tres, Q. Sulpitius Longus, Q. Seruilius IIII. P. Seruilius Maluginenſis. XCVIII 121

Licet hi ſex Tribuni creati eſſent, tamen ſumma rei penes Fabios erat, quorū temeritate fuit bellum contractum. Legati enim ad Gallos circa obſidionem Cluſi-

Olym. Poſt re. exa. nam erant tres Fabij. Cæterùm nihilo accuratiore delectu uſi ſunt, quàm ſi à finiti- Ab urb. con. morum populorum aliquo bellum intenderetur: quin imò neque Dictatorem dixere, qui in minori ſæpe expectatione dici ſolitus eſt. Galli igitur in Romanos omnem uim belli auertunt, latè omnia ſternentes, ac tumultuoſe ad urbem properantes: tantaq; fuit hoſtium celeritas, ut uix ad undecimum lapidem ire obuiam potuerint. Huc Tribuni cum tumultuario exercitu ad quadraginta mſlia armatorum profecti, circa Alliam fluuium, temerè nullo cõſilio utentes, à Gallis, quorum dux Brennus erat, fuſi fugatiq; ſunt. Hinc collecta præda cæſorum, iter Romam intendunt: quò cum tertia die ueniſſent, ut ait Plutarchus, apertas inuenerunt portas, nullasq; ſtationes, quia maior pars Romanorum Veios fugiebat: ac per agros ſparſim dilapſa, reſeruanda quærebat. Senatus cum iuuentute militari Capitolium & arcem occupauit, acceptis etiam ſacerdotibus cum ſacris. Triumphales ſenes cum imbelli turba in urbe remanſerunt, obſtinato moriendi animo. Quos Galli per portam ingreſſi Colinam, intuentes in ſellis ſuis, humano habitu auguſtiores, primò ut deos uenerati, paulo pòſt trucidarunt, cum à M. Papyrio Gallus ſcipione percuſſus eſſet eburneo, quòd ei barbam permulſiſſet ira motus. Id quod & Val. Max. libro tertio, de Fortitudine annotat. Dehinc paſsim domus direptæ, flammaq; tectis iniecta eſt: ac Roma capta eſt, anno ab eius conditione ſexageſimo, poſt trecenteſimum, paulo plus: ut Plutarchus in Camillo teſtatur. Sed non ab re ſubiungit: Si fidum eſt aliquam temporum diligentiam ſeruare in ijs rebus, quibus illa rerum perturbatio de alijs nouioribus dubitationem iniecit. Vide quæ ſequuntur, de Heraclito & Ariſtotele. Plinius quatuor huic numero annos adijcit, libro trigeſimotertio Naturalis hiſtoriæ, capite primo, dicens eam anno trecenteſimo ſexageſimoquarto captam. Alij autem anno Olympiadis ſeptimæ & nonageſimæ ſecundo, quo (ut Iuſtinus in ſexto docet) pax in tota Græcia facta eſt, & urbs Romana à Gallis capta. Sed neque Olympiadis numerus conuenit, cum à Dionyſio (ut paulo antè diximus) dicatur Olympias nonageſimaoctaua: id quod etiam numeri annorum oſtendunt, trecenti ſexagintaquatuor. Liuius in fine quinti, in oratione Camilli (ſi emaculatus eſt liber) Trecenteſimus ſexageſimuſquintus annus, inquit, inter tot ueterrimos populos, &c. Ita ut unus tantum annus ponatur in dubium. Nam ex Euſebio nihil certi colligere poſſumus, ita ſunt anni illius confuſi: quod cuique patebit, quando leget Gallos urbem cæpiſſe Olympiade nonageſimaſeptima, & Camillum Gallos ſuperaſſe Olympiade centeſima quarta: quæ minimè conueniunt, cum eodem anno omnia illa acta ſint. Nam Romani Camillum paſsi non ſunt ſe Dictatura abdicare, niſi anno circumacto: ut Plutarchus, & Liuius in principio ſexti docent. Sed capta urbe Galli Capitolium inuadere nituntur ſumma ui, uerùm ſtrage & ruina ad ima detruduntur. Cum deinde pars relicta pro obſidione, pars in finitimos agros dilapſa, Ardeam perueniſſet: à Camillo, qui tum ibi exulabat, cæſa: qui in Antiatem agrum fuga delati ſunt, fœdè & ipſi obtruncantur. Hi qui Veios confugerant, Camillum accerſerunt ex Ardea, ut patriæ ſubueniret labanti. quod & Senatores concupierunt, obſeſſi in Capitolio: per Pontium Cominium impigrum iuuenem, qui Capitolium aſcenderat. Sic Dictator creatus. Sed interim proditi Galli cantu anſerum, cum noctu ad Capitolium ſcanderent fruſtra: quos M. Manlius, ob id Capitolinus dictus, arreptis armis deiecit, arcemq; defendit. Longa tum obſidio Romanos fame laborare fecit: Gallos inopia ſimul & peſtilentia inuaſit, ut breui tempore plura corpora concremata nomen loco dederint, qui Gallica buſta dicitur. Interim colloquio cum hoſtibus habito, pacti inter ſe ſunt, ut mille pondo auri ſe populus Romanus redimeret, Brennus cum exercitu ex urbe & Romano agro decederet. Sed priuſquam aurum eſt appenſum, ob altercationem, Camillus cum copijs affuit, Gallos urbe eiecit: atrociore dehinc pugna afflixit, octauo ab urbe lapide, Gabinia uia. Dehinc triumphans Camillus, in urbem reuerſus eſt: Romulus, parens patriæ, ac alter urbis conditor dictus. Quæ Camillus autem poſt receptam urbem hoc anno fecerit, cum luſtratione urbis, ac prohibitione, ne Veios commigrarent, alia quo-

que

Ab ur. con. que multa ubertim Plutarchus in Camillo, Liuius in quinto. Polybius in ſecundo, poſtquam Italiam deſcripſit, ac mores Gallorum, in fine ſubiungit: Interiectis temporibus, cum bellum aduerſus populum Romanum gererent, ſuperatos prælio Romanos, ac turpiter in fugam conuerſos perſequuti, triduo poſt initam pugnam, Roma præter Capitolium potiti ſunt. Sed Venetis per id tempus regionē eorum infeſtantibus, retrocedere coacti, fœdere cum Romanis percuſſo, ac reſtituta urbi libertate, domum remigrarunt. Hinc inteſtinis inter ſe bellis uexari cœpere. nam qui alpes incolebant, animaduertentes uires iſtorum indies ſummopere augeri, plerunque aduerſus eos mouebant. Interea Romani inſtauratis uiribus, res Latinorum compoſuere. Florus libro primo, titulo decimo tertio: Gellius libro quinto, capite decimo ſeptimo: Appianus in Celtico, etiam meminere: Eutropius libro primo, capite decimotertio, ſimiliter. Vnde & ſequenti libro, primo capite, eadem quæ Caſſiodorus (ut alterum ab altero penè mutuaſſe ſuſpicandum ſit) ſcribit ſic: Anno trecenteſimo ſexageſimoquinto ab ur. con. poſt captam autem primo, dignitates mutatæ ſunt, & pro duobus Coſſ facti Tribuni militares conſulari poteſtate. Cum id, ut iam patuit, paulo antea factum ſit: quæ cauſa fuit, ut iuniores qui annales ſcripſerunt, multum in annorum ſupputatione errauerint. Tu uerò ſi ſingulos annos diligenter computabis, quibus regnatum eſt per Reges, Coſſ. & Tribunos Conſulares, inuenies trecentos ſexagintaquinque circiter, cum eo quo Camillus Dictaturam exercuit, plebemq́ continuit ne urbem relinqueret: quo item, Fabio dicta dies, ſed mors eum præuenit. Oroſius in tertio Ormeſtæ, capite primo, captiuitatem urbis Romæ anno trecenteſimo ſexageſimoquarto factam ſcribit. Cum iam in fine uiceſimi primi libri copioſè Gallorum irruptionem comparaſſet Gothorum in urbem irruptioni, & ruinam urbis pulchrè & breuiter explicat, cum uero numero annorum, qui hic integer & ſincerus reperitur. quod & Plinius libro triceſimotertio obſeruauit, ut ſuprà ſcripſimus. Cum tamen tum in urbe fuiſſent capitum liberorum cenſa centum quinquaginta duo milia, quingenti octuagintatria, & duo tantum milia auri reperta. Per interreges dehinc creati Tribuni con. pot. ſex.

Olym. Poſt re. exa.

366 A. Valerius Publicola II. L. Verginius, P. Cornelius, A. Manlius, L. Aemilius, & L. Poſthumius. 2 122

Hi Tribuni, ut in ſexto Liuius atteſtatur, leges duodecim tabularum, & quaſdam ipſorum Regum conquiſitas, in publicum redigendas curauerunt: & circa religionem nonnihil eorum cura uerſata eſt. Diem ad decimum quintum Kalendas Sextiles duplici clade inſignem, & quod ad Cremeram Fabij cæſi eſſent, & ad Alliam cum Gallis infeliciter dimicatum, infauſtum cenſuere, Allienſemq́ uocarunt. Paulo pòſt fama uenit, totum nomen Ethruſcum ad Volturnæ fanum in Romanos coniuraſſe. nam & Volſci bellum minabantur: & Latini Hernicíq́, qui centum propè annos in fide permanſerant. præſentem urbis fortunam aſpernati, ad defectionem ſpectabant. Ad conſuetum igitur remedium populi Romani in tanto terrore, Camillum Dictatorem creat tertio, à quo magiſter Equitum Cl. Seruilius Hala dictus: qui conſcripto exercitu, trifariam diuiſit. Vnam partem præſidio urbis in caſtra locauit: alteram circa Veios Ethruſcorum motibus obiecit: ipſe cum tertia in Volſcos profectus, qui territi eius aduentu, congeſtis arboribus, in uallo ſe continuerunt: cui iniectus ignis, tantum metum iniecit, ubi fumus & crepitus flammarum in uiridem materiam graſſantium, ad ſenſum peruenit, ut minore negotio hoſtium uallum, quàm ſeptum ipſum incenſum, tranſcenderit miles. Præda exercitui conceſſa, Dictator Volſcam regionem populatus, ſeptuageſimo demum anno quàm bellari cœptum erat, totam gentem ad deditionem compulit. Victor inde exercitus in Equos ductus, qui & ipſi ſumma ope bellum comparabant, eorum copijs ad Bolam repertis, caſtraq́ ante urbem munita erant. Inde Bolas ipſas primo impetu cæpit. Cum autem Ethruſci Sutrium, ſociam populi Romani urbem, adorirentur, urbem ea conditione dedunt, ut ipſi cum uxoribus & liberis ſingula ueſti-

O'ym. Poſt re. exa. menta habentes, liberi mitterentur. Quibus cum obuiaſſet Camillus, improuiſam urbem, eodem die amiſſam recepit, magna cæde edita. Sic trium bellorum uictor, triumphans in urbem reuerſus eſt, inſigni captiuorum multitudine ante currum acta: quibus ſub haſta uenditis, tantum inde pecuniarum eſt exactum, ut perſoluto matronis auro, quod in medium Gallico bello contulerant, tres aureæ pateræ inde factæ ſint, cum Camilli inſcriptione, atque in Capitolio dicatæ. Phaliſcis & Capenatibus, qui medio belli tempore Romam confugerant, ciuitas data, & ager aſſignatus. Ex Veijs Romani ſub capitali mulcta reuocati ſunt: auctaq́ indies urbana multitudo, & urbs nouis ædificijs inſtaurata, intra annum ex integro ſtetit. Abundè omnia Liuius, & Plutarchus in Camillo. Eutropius libro ſecundo, primò capite, breuiter omnia perſtringit ijs uerbis: Camillus Volſcorum ciuitatem, quæ per ſeptuaginta annos bellũ cum Romanis geſſerat, uicit, & Equorum urbem occupauit. Sutrium recuperauit, deletis Ethruſcorum exercitibus, et tres ſimul triumphos egit. Sic enim legenda eſt litera, alioqui deprauata. *Al. urbe con.*

3 123 T. Quintius Cincinnatus, Q. Seruilius Fidenas, Q. Iulius Tullius, L. Aquilius Coruus, L. Lucretius Tricipitinus, Seruilius Sulpitus Ruffus. 367

Sub ijs Tribunis, ut fatetur Liuius in ſexto, Equorum agri ab reſiduo bellorum odio, ne rebellandi materia adeſſet, uaſtati ſunt. Hoc anno alter exercitus in Ethruſcos miſſus. Cartuoſam & Contenebram urbes ui ex hoſte cæpit: direpta hæc, illa direpta & incenſa. Eodem anno Capitolium quadrato ex ſaxo ſubſtructum: opus uel in ea rerum opulentia, quæ ſequuta eſt poſtea, conſpicuum. Et Tribuni plebis, agrariæ legis autores ſe profiteri, Pontini agri diuiſione. pòſt Volſcorum res à Camillo acciſa, multitudini propoſita. Sed plebs ſiue contemptu rei, ſiue religione, præſentem tribunorum illecebram aſpernata eſt. Etenim ut auſpicia renouarentur, res ad interregnum redijt. Creati ſunt pòſt aliquot Interreges Tribuni militum con. pot.

4 124 L. Papirius Curſor, Gn. Sergius, L. Aemilius II. Licinius Menenius Lanatus, L. Valerius Publicola III. 368

Hoc anno, ut in ſexto ſcribit Liuius, & ædes Martis dedicata eſt à T. Quintio Duumuiro, quæ Senonico fuit bello uota. Sunt & ueteri numero quatuor tribus additæ, Stellatina, Sabbatina, Romentina, & Narnienſis, atque ita quinque & triginta deinceps fuerunt, cum minor omnino ad id tempus numerus fuiſſet. Tum de Hernico & Latino bello nonnihil agitatum, eoq́ maiore ciuitatis cura, quòd & Ethruria in armis eſſe dicebatur. Sed res in ſequentem annum dilata, in quo Tribb. ſex hi fuerunt,

XCIX 125 M. Furius Camillus, V. Seruilius Cornelius Maluginenſis, Q. Seruilius Fidenas, VI. L. Quintius Cincinnatus, L. Horatius Puluillus, & P. Valerius. 369

Principio anni ciuitas ab Ethruſco bello in Antiates auerſa eſt. Ferebantur enim Antiates ſumma ui atque ope bellum inſtruere, iuuentutemq́ à Latinorum populis ad id bellum miſſam. Senatus et Tribb. iam Camillum quartò Dictatorem creare conati ſunt. Sed honorem illum reiecit, gratias agens, & cum collegis ſeſe omnia facturum pollicitus: Seruilium iubet cum exercitu circa urbem ſedere, ſi quid Latini aut Hernici mouerent: Quintium iubet mœnibus urbis præſidere cum ſenioribus, & cauſarijs: Horatium, arma, tela, frumentum, ad bellum expedire: Seruilium Cornelium religioni, comitijs & legibus præeſſe. Ipſe cum Valerio ad bellum profectus, ad Satricum primò conſedit; quò Antiates non ſolum Volſcos, ſed ex Latinis & Hernicis ingentem uim hominum contraxerant. Vnde maximus Romanis terror natus, ſed à Camillo ſua prudentiſſima hortatione diſiectus, cum ab equo deſiliens, pedes, proximum ſigniferum ſecum in hoſtem raperet, milites du-

cem

Ab urbe con. cem ſenem intuiti, ſublato clamore in hoſtem procurrunt: qui ad unum omnes fuſi fuiſſent, niſi ingens procella uictoriam diremiſſet. Subito imbre Hernici et Latini, quia primi conatus proſperè parum ceſſerant, abiere domum. Volſci auxilijs deſtituti, Satricum petierunt: quod Camillus ui expugnauit, cum interim Ethruſci iterum Sutrium atq; Nepetem cæpiſſent. Sutrium à Camillo occupatur, cæduntur Ethruſci fuga dilapſi, atq; oppidanis reſtituitur. Nepeſina oppugnatio ob id difficilior, quòd factio ciuium una fuerat autor delendæ urbis. Capta urbe, Camillus Ethruſcos armatos inermesq; ad unum cæde cōfecit: defectionisq; autores ſecuri percuſſi ſunt. Vrbs quoq; & fortunæ ſocijs reſtitutæ: relictoq; Nepete præſidio, uictorem exercitum ingenti gloria domum reduxit. Res inde ab Hernicis & Latinis repetitæ, quæſitumq; quid eſſet, cur biennio ex ueteri formula militem non dediſſent? Reſponſum eſt, nequiuiſſe iuuentutem domeſtico bello occuparam, foràs ablegare: negatumq; publicè, ſuos in caſtris Volſcorum militaſſe. Viſum patribus, ultionem in aliud tempus differendam. Liuius hæc omnia latè in ſexto. Delibat Plutarchus in Camillo. Olym. Poſt re. exa.

370 A. Manlius, P. Cornelius, T. Quintius, L. Quintius Capitolinus, 2 126
L. Papyrius Curſor.

Hoc anno, ut latiſſimè Liuius in ſextò ſcribit, graue bellum à Volſcis inſtabat, Latinorum defectione, atq; Hernicorum: & domi ingens ſuboriebatur ſeditio, à M. Manlio, qui Gallos ex Capitolio depulerat. Cuius facinoris laude tumidus, Camillo inuidebat, cui exercitus crederentur, & omnes darentur ſupremi honores. Nec minus Senatum criminabatur, totus popularis factus: cumq; tribb. pl. conſilia conferebat ad agrarias leges, & ad æs alienum diſcutiendum, te quoq; autorem ad omnia audenda pollicebatur. In tantis motibus, A. Cornelius Coſſus Dictator creatus, T. Quintium Capitolinum magiſtrum Equitum dixit. In Pontinum agrum legiones duxit, quò magnus Volſcorum numerus, ſed maior Latinorum & Hernicorum, conuenerat: & ex Circenſibus colonis nonnulli, Velitrisq; aderant. inſigniq; ſtratagemate, cum uibratis gladijs in hoſtem Romani prorumperent, nouo terrore ordines ſubitò ita turbarunt, ut fuga inclinata paſſim diſiecti, cum palantes diſcurrerent, omnibus caſtris exuti, Circenſes coloni ac Veliterni inter captiuos cogniti, Romam miſſi ſunt. Contra quos Dictator iuiſſet cum exercitu: ſed gliſcebat Romæ indies ſeditio, quam Manlius excitauit. Et cum cēturio per creditorem à foro abduceretur, perſoluto ære domum dimiſit: maximas dehinc calumnias patribus irrogauit, de ſe arrogantiſſimè atrocia uerba iactitans. Plebis igitur multitudine ſtipatus, nobilitatem quibus modis potuit infeſtā reddidit, tam falſis quàm ueris criminibus. Ob id accerſitus Dictator, ut motus plebeios ſedaret, per uiatorem Manlium ad tribunal uocat, ut diceret quí nam patres Gallicos theſauros occultarent (ut paſſim clamabat) unde æs alienum perſolui poſſet. Cui feroci reſponſo Manlius, in plebem confiſus, reſpondit, ut in uincula & carceres duceretur: non ſine magna plebis conſternatione. Sed maieſtas Dictatoria effecit, ut neq; Tri. pl. neq; plebs ipſa auſa ſit attollere frontem.

Pòſt dictator de hoſtibus triumphauit. & ut plebis ira leniretur, Satricum propoſita colonia: quæ à uulgo repudiata eſt. Interim ſe Cornelius magiſtratu abdicauit. tum Manliani ſæuire, & per urbem diſcurrere, querelisq; patres afficere, ut ſenatus cogeretur Manlium uinculis eximere. His diebus legati à Latinis & Hernicis Romam uenerunt: & Veliterni ac Circenſes, ſe purgaturi à Volſci ſuſpicione. Quibus reſponſum eſt, ut confeſtim à conſpectu abirent, ne grauiora paterentur. Vide Plutarchum in Camillo. cum iam recrudeſceret Manliana ſeditio, creati Tribuni ſunt,

371 Sergius Cornelius Maluginenſis II. P. Valerius Potitus II. M. Fu- 3 127
rius Camillus, Q. Seruius Sulpitius II. C. Papyrius Craſſus, T. Quin-
tius Cincinnatus ſecundùm.

Olym. Poſt re. exa. — Ab ur. con.

Hic annus, ut in ſexto Liuius docet, ab externis armis quietus fuit. Sed domi Manlius carceris iniuria irritatus, ferociorq; factus, multitudinem in patres domeſticis concionibus concitabat, ut iam caput inciperet Romana plebs attollere. Cœpit etiam clanculum de regno agitare. Quod ubi patres intellexerunt, tribunos diligenter aduertere iuſserunt, ne reſpublica caperet detrimentum. M. Menenius & Q. Publius tribuni plebis, Manlium accerſere uelle affectati regni pronunciant, cum nullum crimen Romanæ ciuitati eſset magis inuiſum. Die dicta, cum ſolus ſine fratribus & propinquis in iudicium ueniſset, multa de ſe glorioſe iactitans, etiam Capitolium à ſe defenſum oſtendit. producta die, populus in Petelinum lucum deſcendit, unde Capitolium uideri non potuit. Ibi damnatus Manlius, populi ſuffragio, ex Capitolina rupe præcipitatus eſt. Cautumq;, ne patricius in Capitolio habitaret amplius, nec in Manlia gente quiſquā Marci prænomen ferret. Abundè, præter Liuium, Plutarchus in Camillo: Florus libro primo, titulo uigeſimo ſexto: iunior Plinius de Viris illuſtribus, titulo uigeſimo quarto: Valerius Maximus li. ſexto, capite de Seueritate: Plinius item ſenior lib. ſeptimo, cap. uigeſimooctauo, laudes recenſet Manlij. De hoc etiam Ouidius ſexto Faſtorum.

4 128 L. Valerius IIII. A. Manlius IIII. Ser. Sulpitius III. L. Aemilius III. 372
M. Trebonius.

Hic annus duplici malo inſignis fuit, peſtilentia & fame, quæ ſubſequebatur. Bellum etiam, inito magiſtratu, in Volſcos, ad Romanum nomen exercendum natos, parare ſunt iuſsi. Deſtinati noui hoſtes Veliterni, & Circenſes coloni. Exercitus ob peſtilentiam eo anno adduci non potuit. Coloni interea non ſolum id tempus in deprecanda culpa conſumpſere, ſed turbatoribus pacis multitudinem irritantibus, auſi ſunt etiam Romanum agrum incurſare. Præneſtini quoq; eo anno nunciati ſunt defeciſse, & quòd Tuſculanorum, Gabinorum, Labicanorum agros populati eſsent. Sed ea credita minimè ſunt, ut Liuius in ſexto ſcribit. Sequenti anno,

C 129 Sp. Papyrius, L. Papyrius, Sergius Cornelius Maluginenſis, Q. Seruilius, G. Sulpitius, L. Aemilius. 373

Ex ijs Tribunis duo Papyrij, noui Tribuni, Velitras ad bellum ſunt profecti. Vbi cum maior numerus Præneſtinorum quàm colonorum eſset, à Tribunis eſt feliciter dimicatum. Oppugnatione urbis, quia arduum uidebatur opus, conſultò Romanus uictor abſtinuit. Præneſtinis bellum eſt indictum, quia Veliternis hoſtibus auxilia miſiſsent. Hi cum Volſcis coniuncti, ſequenti anno Satricum Po. Ro. coloniam expugnarunt, fœdeq; in colonos uictoriam exercuere. Sed alij quatuor tribuni ad Vrbis præſidium relinquebantur, ſi quid ex Ethruria moueretur. nam inde quoq; belli minæ impendebant. Cum uerò Romani ægrè ferrent Præneſtinorum facinus, ſequenti anno maiore cura tribunos crearunt con. pot. hos ſcilicet ſex,

2 130 M. Furium Camillum, A. Poſthumium, L. Poſthumium Regillenſem, 374
L. Furium, L. Lucretium, M. Fabium Ambuſtum.

Sub ijs tribunis bellum Volſcum Camillo extra ordinem decretum: cui fortè L. Furius collega in magiſterio datus eſt. Erat iam ſenio confectus Camillus, ut ciuilia iam haud multum obiret officia: uegetum tamen ingenium in uiuido pectore uigebat. Cum quatuor igitur legionibus ad Satricum profectus, tantam uim hoſtium ibi offendit, ut Volſci uiribus ſuis freti, ultrò aciem in Romanorum conſpectu explicauerint, nullam moram dimicationi facturi. Camillus tenuit ſuos intra uallum, nihil moturus, priuſquam omnia per otium exploraſset. Creuit deinde, ut fit, hoſtibus audacia: proximeq; uallum accedentes, conuicia in Romanos iaciebant, L. Furius inſtigabat

gabat

Ab ur. gabat militem, Camilliq; autoritatem eleuabat, cunctatoremq; factum ex bellatore praedicabat, ætatemq; criminabatur. Tum exercitum contra Camilli conſilium eduxit. Sed Volſcis in pugna uerſis, Romana acies præceps agebatur, & paſsim terga dabat: & niſi ſuccurriſset Camillus, actum erat de exercitu. ſed ſua adhortatione milites uerſi in hoſtes, caſtris eos exuerunt. In recẽſendis captiuis Tuſculani quidam agniti, qui rogati, quum ſe publico conſilio militare dixiſsent: intellectum eſt, eos defeciſse. Cum his Camillus Romam conceſsit, collega in caſtris relicto. Senatus re intellecta, bellum in Tuſculanos decreuit. eaq; prouincia Camillo decreta, ut quem uellet ſibi collegam aſsumeret: præter ſpem omnium L. Furium optauit, qua animi moderatione ſibi ingentem gloriam peperit, & collegæ infamiam leuauit. Cum igitur Tuſculum ueniſset Camillus, omnia intus exploraturus, artificesq; ſuis operibus intentos inueniſset: nihilq; ficti offenderet, uocato ſenatu Romam ire iuſsi ſunt, ut ueniam deprecarẽtur: quod & factum. Nam Dictator Tuſculanus patres in curia oratione ſua adeò demulſit, ut non ſolum pax ſit precantibus reddita, ſed haud multo pòſt Tuſculani omnes ciuitate donati ſint. Legionibus à Tuſculo Roma reductis, Camillus uirtute imperatoria & felicitate inſignis, magiſtratu abijt. Abundè hanc etiam hiſtoriam Plutarchus in Camillo deſcribit. Tribuni con. pot. creati, ſequuti ſunt, ut teſtatur Liuius in ſexto, Olym. Poſt re. con. exa.

375 L. Valerius v. P. Valerius III. G. Sergius III. Licinius Menenius II. P. Papyrius, Sergius Cornelius Maluginenſis. 3 131

Scribit Liuius in ſexto, Tribunis plebis hoc anno delectum impedientibus ob æs alienum, Præneſtinis, qui iam antea arma intenderant, occaſionem datam eſse, ut comparato exercitu ad Collinam portam uſq; proceſserint. Ingens in urbe tum trepidatio fuit: concurſumq; eſt in muros, & ad portam. Tum ciuitas à ſeditione ad bellum conuerſa, Dictatorem T. Quintium Cincinnatum dixit, à quo A. Sempronius Atratinus magiſter Equitum eſt creatus. Dictatoris nomine uix bene audito, hoſtes confeſtim ab urbe receſsere, & plebs ad danda nomina Dictatori obſequentior fuit. Dum igitur Romæ exercitus conſcribitur, hoſtes ad Allium fluuium caſtra muniuere, inter ſe iactantes operæprecium eſse, cum caſtris locum à ſe potiſsimum capi, qui Romæ ciuitati inſigni clade funeſtus eſset: fore ut Romani, ſi eò accederent, nihilo meliore euentu pugnaturi eſsent, quàm antea cum Gallis pugnarant. Romani contrà, ſcire ſe, ubicunq; Latinum hoſtem adipiſcerentur, eundem pugnæ exitum fore, qui ad Regilli lacum olim fuerat: qua pugna Latini fracti, centum propè annos Romano imperio paruiſsent. Irritauit locus militum animos ad Senonicæ cladis infamiam recenti uictoria delendam. His utrinq; animis ad Alliam diuerſi exercitus conſedere. Dictator itaque precatus deos fœderum teſtes, & ordinato exercitu hoſtes aggreſsus, primo clamore ac impetu ordines hoſtium diſsoluit. Tum aperta fit fuga: fuſi diſiectiq; hoſtes, præter ſua caſtra præcipiti curſu deferuntur uſq; ad Præneſte. Dictator circumlatis primò ſignis, octo oppida quæ Præneſtinæ ditionis erãt, ui ſubegit. Mox Præneſte bello repetitum: id non ui, ſed ſeditione eſt receptum. Quintius Dictator clariſsimam uictoriam uiginti dierum ſpacio adeptus, Romam rediens triumphauit: ut Liuius copioſè ſcribit. Eutropius ab initio ſecundi libri, breuiter totam hiſtoriam ijs uerbis deſcripſit: T. Quintius Cincinnatus Dictator Præneſtinos, qui uſq; ad urbis Romæ portas cum bello uenerant, perſequutus, ad flumen Alliam uicit: octo ciuitates, quæ ſub illis agebant, Romanis adiunxit. ipſam Præneſtem aggreſsus, in deditionem accepit: quæ omnia ab illo geſta ſunt uiginti diebus. triumphusq; ipſi decretus, in quo ſignum Iouis (teſte Liuio) Præneſte deuectum, in Capitolium tulit: dedicatumq; eſt inter cellam Iouis atque Mineruæ. tabulaq; ſub eo fixa, monumentum rerum geſtarum, his fermè literis inciſa:

Olym. Poſt re. exa. IVP. ATQVE DII OMNES HAEC DEDERVNT, VT T. QVINTIVS DICTATOR OPPIDA NOVEM CAPERET. Ab ur. con.

Ex his locus Flori lib. primo, tit. undecimo, ſubobſcurus ab, alijs præteritus, facilè intelligitur: Et æſtiuæ Præneſte deliciæ, nuncupatis in Capitolio uotis, petebātur. Creati præterea ſunt hoc anno cenſores, Cl. Sulpitius Camerinus, ac Sp. Poſthumius Regillienſis. Sed ob mortem alterius, res uſꝗ ad tertios uenit. Sed religio uetuit.

Patricij.

4 132 P. Manlius, G. Manlius Capitolini F. L. Iulius: G. Sextilius, M. Albi- 376
Plebeij.
nus, & L. Antiſtius.

Hi Tribuni (teſte Liuio) æquato numero patriciorum plebeiorumꝗ creati fuerũt. Volſci prouincia extra ſortem duobus Manlijs data, quòd genere plebeijs, gratia Iulium anteirent. Qui in hoſtem profecti, quum cohortes in explorato populatum miſiſſent: nec ita multo pòſt falſus in caſtra nuncius ueniſset, quem hoſtes occultè ſubornauerant: circumuentas à Volſcis præſidiarias cohortes, in aperto diſcrimine eſse, niſi maturè ſubueniretur (erat enim is qui ea nunciabat Latinus, non Romanus) temerè duces caſtris egreſsi, ut ſuis ſuppetias irent, in inſidias præcipitantur. Ibi dum magis uirtute militum quàm conſilio ſe tutantur, Romana caſtra quæ in planicie erant, diuerſa ſunt parte ab hoſte oppugnata: ægreꝗ ab his qui ſine duce, ſine ſtationibus relicti fuerant, defenſa. Ea trepidatio Romam perlata, Dictatorem uoluit creari. Sed ubi omnia ex Volſcis quietiora afferebantur, placuit duces & exercitum Romam reuocari. Fuiſsentꝗ foris res in reliquum anni admodum quietæ, niſi Præneſtini Latinorum populis ad res nouas concitatis rebellaſsent. Nec is motus quidem tanti fuit, ut Romanum ex urbe ante principium alterius anni exciuerit. Creati inde ſunt Tribb. con. pot.

CI 133 Sp. Furius, Q. Seruilius II. Licinius Menenius III. P. Clœlius, M. Ho- 377
ratius, L. Geganius.

His Tribunis, ſeditio ingens ob æs alienum orta eſt domi. ad quod cognoſcēdum creati ſunt Cenſores, Sp. Seruilius Priſcus, & Q. Clœlius Siculus. Id malum adeò inualuerat, ut nullo modo fieri amplius poſset. Interim Volſcis Romanos fines inceſſantibus, Tri. pl. delectum impediendo ui patribus expreſsere, ut tributum, quoad eſset cum hoſte debellatum, nemo daret, ne'ue de pecunia credita ius diceretur cuiquam: eoꝗ laxamento plebi dato, nulla eſt delectui mora amplius facta: bipertiti Romani duces in Volſcum hoſtem duxere. Q. Seruilius, Sp. Furius, & M. Horatius, dextrorſum ſecus mare atꝗ Antium: Q. Seruilius, & M. Geganius, læua ad montes Ecetranos uerſus. Neutra parte hoſtis obuius fuit Romanis. omnis proinde ultionis ira in agros eſt uerſa: utrobiꝗ exuſtæ uillæ, frugiferæꝗ arbores cæſæ: ne ſatis quidem in ſpem frugum relictis, ſed aut deſectis, aut de induſtria attritis. Vis præterea ingens pecorum in prædam acta eſt. Atꝗ hæc foris eo anno geſta. Maiores inde belli apparatus extitere, cum ſequenti anno hi eſsent conſulares Tribuni,

2 134 L. Aemilius, P. Valerius IIII. G. Veturius, Seruius Sulpitius, L. Quin- 378
tius Cincinatus, G. Quintius Cincinatus.

His Tribunis, ut latiſsimè Liuius in ſexto ſcribit, Volſci & Latini coniunctis legionibus, caſtra ad Satricum fecerant: triplexꝗ ob eum motum conſcriptus eſt exercitus. unus quidem ualidiſsimus, quem ad Satricum P. Valerius & L. Aemilius duxere: alter, qui præſidio urbi eſset: ultimus, ut ſi quis caſus tuliſset, ſubitò hoſtibus obijceretur. Romani duces ad Satricum progreſsi, hoſtem inſtructa acie inuenerunt: nec ipſi cunctantius ſuos ad pugnam producunt. Ingentibus utrinque animis erat iam initum prælium, quum imber ingenti procella effuſus, pugnam diremit.

Poſtridie

Ab ur. con. Poſtridiè pari ardore eodem loco concurſum. reſtiteruntq́; in primis Latini, Romanæ militiæ aſsueti. Poſtremò Romanus eques magno impetu in diuerſam aciem inuectus, tantum ordines turbauit, turbatosq́; miles acrius inſtando fudit. Magna deinde cædes edita, caſtra capta, direptaq́;. Eques Satricum, quod ad duo milia paſsuum diſtabat, fugientes cum multa cæde eſt perſequutus. Latini & Volſci huc compulſi, ueriti ne uallo circumſeſsi ad deditionem compellerentur, oppido proxima nocte relicto, Antium effuſo agmine abierunt. Romanus eueſtigiò ſubſequutus, obſidione (quia nihil ad ipſam paratum haberet) abſtinuit. Diſcordia deinde hoſtium Romanis uictoriam fecit. Antiates multis cladibus afflicti, pacem malebant. contrà Latini noua rebellione feroces, bellũ ſuadere: Nec enim ad unam aduerſam pugnã animos frangi oportere. Sed ubi hortando nihil proficiunt, ex Antio ſe præcipitantes, Satricũ occuparunt: igniq́; tectis in Antiatium inuidiam, à quibus deſertos ſe querebantur, iniecto, omnia ſacra & prophana hoſtiliter concremarunt. Inde concitati Tuſculani, quia ea ſola ciuitas in Romanorum fide adhuc erat, patentibus portis irrumpunt. Tuſculani re ſubita conſternati, in arcem confugerunt. Dehinc miſſo Romam nuncio, à Senatu exercitum L. Quintij & Seruij Sulpitij impetrant. Vnde alacriores facti, in hoſtem decurrunt. Romanus denſa parte portarum molimina refringit. Latini ancipiti metu uicti, ne eruptione quidem tentata, in medio ad unum cæſi: Tuſculoq́; recepto, ac ſocijs reſtituto, uictor exercitus domum conceſsit. Ea Latinorum clades effecit, ut foris pax peropportuna ſequuta ſit. Romæ ita potentiorum opes creuerant ob æs alienum, ut in plebe nemo eſset, qui non modò ad Tribunatum militum, qui patriciorum factus uidebatur: ſed ne ad plebeios quidem magiſtratus petendos, caput attolleret. Amplius accidit interea res, unde ingens procella excita eſt. Fabio Ambuſto duæ erant filiæ, quarum maior Seruio Sulpitio, tum Tribuno conſulari nupſerat: altera Licinio Stoloni, illuſtri quidem uiro, ſed plebeio: cum minor ſoror apud maiorem ſtrepitum fieri conſuetum à lictoribus cum uirgis, conſuetudinis ignara, inaudiſset, triſtior facta, patrem perpulit, ut cum genero inde Stolone & L. Sextio ſtrenuo adoleſcente conſilium caperet, ut Tribunatum illi peterent: proponẽrentq́; plebi populares rogationes, quibus fortunæ & opes inter ordines æquarentur. Ambo proximis comitijs Tribuni plebis creati, leges promulgant, ut ad æs alienum leuandum, quicquid eſset uſuris annumeratum, de capite deduceretur: et ſi quicquam ſupereſset, triennio æquis ſolueretur penſionibus: Ne'ue quis plus quingenta iugera agri poſsideret, Neu tribunorum militum comiria fierent amplius, Et ut alter ex plebe conſul deinceps crearetur. Leges graues, & quæ ſine ingenti certamine obtineri non poterant. Nec patres tantam rerum molem ſunt aſpernati, quin ad uetus remedium conuerſi, ex Tribunorum collegio aliquot ſibi interceſsores comparant. Hi populo id ſuffragium nequicquam ſolenne fieri ſunt paſsi. Tum Sextius comitia Tribunorum indixit, comitiaq́; nulla præter ædilium & Tribunorum plebis ſunt eo anno habita. Appellat Lucius Florus libro primo, titulo uigeſimo ſexto, hanc quartam urbis diſcordiam, quam honorum cupido excitauit. Olym. Poſt re. exa.

379 QVINQVENNIVM RESPVB. SINE CVRVLI 3
380 MAGISTRATV FVIT. 4
381 CII
Sextus enim & Licinius Tribuni plebis refecti, ut Liuius in ſexto deſcribit, nullos
382 Curules magiſtratus creari paſsi ſunt. Eaq́; magiſtratuum ſolitudo, & plebe refi- 2
383 ciente duos tribunos, & ijs comitia Tribunorum militum tollentibus, per quin- 3
quennium urbem tenuit. Vnde examinanda ſunt uerba Caſsiodori, quæ ſuperius, L. Valerio Potito & M. Manlio Coſs. ſubſcripta, erroribus non carere annotaui. inquit enim, cum de Tribunis militum loquitur: Quibus ob inſolentiam remotis, per annos quatuor poteſtas Conſulum Tribunorumq́; ceſsauit. cum Liuius hic quinquennium dicat, Ruffus item Sextus, uir conſularis, ad Valentinianum im-

Olympiad. peratorem, ubi annos conſulum ſupputat: Sine magiſtratibus, inquit, Roma fuit annis quatuor. Sic Eutropius lib. ſecundo, cap. primo inquit: Verùm dignitas militarium tribunorum non diu perſeuerauit. nam poſt aliquantum, nullos placuit fieri: & quadriennium ita fluxit, ut poteſtates ſibi maiores præſumpſerint. tamen Tri. militares con. pot. iterum dignitatem, & triennio perſeuerauerunt. Cum ij tres autores ſimul ita concordent, unus uidetur ab alio mutuaſse: niſi numerorum notæ, quod maximè ſuſpicor, ſint deprauatæ. Diligens itaq; lector hæc paulo accuratius penſitet. quia ſi Olympiades in certum debent redigi numerum, duo anni deficient: ideo annorum notas addici tamen ſuperſedebo. Flauius inſuper Vopiſcus in Tacito repetit, cum de interregno agit: Maiores noſtros quadriennium nullos habuiſse Curules magiſtratus. Cæterùm ut ab exactis regibus ad hiſtoriam redeam, cum ea magiſtratuum ſolitudo per quinquennium urbem teneret, plebe eoſdem Tribunos plebis ſemper reficiente, Tribunis ipſis comitia impedientibus, bella interim opportunè quieuerunt. Poſtremò Veliterni Tuſculum ſunt oppugnare adorti. Inde Romam miſsi, qui ſibi ueteribus ſocijs, ciuitateq; recens donatis auxilium implorarent. tum demum Tribunis (pudor enim negando auxilio obſtitit) remittentibus, comitia ſunt per Interregem habita. Creati Tri. con. pot. Ab ur. con.

4 L. Furius, A. Manlius, Ser. Sulpitius, Ser. Cornelius, A. Valerius, & G. Valerius. 384

His tribunis, ut Liuius in ſexto ſcribit, plebs haudquaquam tam obediens in delectu, quàm in comitijs fuit. ingentiq; contentione ſcripto exercitu, non ſolum hoſtis eſt à Tuſculo repulſus, ſed compulſus etiam intra ſua mœnia, & in reliquum anni obſeſsus. tenebat obſidio, cum noui tribuni militum creati ſunt,

CIII Q. Seruilius, G. Veturius, A. Cornelius, & M. Cornelius, Q. Quintius, M. Fabius. 385

Corruptè legitur in Liuio, M. Aulus: cum apud Romanos conſuetum non fuerit prænominibus præponere prænomina. His tribb. nihil memorabile ad Velitras geſtum. Domi Sextius & Licinius octauum iam tribuni plebis refecti, M. Fabio Ambuſto fauente, qui ſe legum ſuaſorem eſt profeſsus: & ex collegio Tribunorum plures cum plebe ſentire, ferociores facti, tantum non fortunam plebis iterum experiri, quòd exercitus in urbem expectabatur. Interim patricios in concione ſtantes, aſsiduis altercationibus inceſsabant. Rogabant coràm, num ipſi, qui tot annos æquiſsimarum legum lationem remorarentur, iniquum aliquid fieri putarent, ſi quum bina iugera plebi diuiderentur, quinquaginta poſsiderent: parumq; abeſset, quin unus trecentorum ciuium poſsideret portionem. An'ne præterea placeret, fœnore circumuentam multitudinem potius adduci in neruos & ſupplicia, quàm ſortem creditoribus diſsolui, repleriq; nobilium domus ciuibus uinctis, ceu mancipijs bello captis: ut ubicunq; patricius habitet, ibi ſit & priuatus carcer. Hæc cum illi maiore audientium, quàm ſua, indignatione dicerent: patricios metus inceſsit, ne in ſe impetus à multitudine fieret. Tribunitiæ erat concionis ſumma hæc, ut niſi conſul alter ex plebe crearen-
1 tur, futurum nunquam ut patricij finem facerent, per occaſionem in plebem graſsan-
di. Hæc cum indies maiore aſsenſu audirentur, adijciunt & aliam rogationem: ut
2 Decemuiri crearentur ad peragenda ſacra, quorum quinq; plebeij eſsent. Anno in- 386
3 terea circumacto, priuſquam à Velitris reducerentur legiones. Ita ſuſpenſa de legibus 387
res, ad nouos militum tribunos eſt dilata. eoſdem enim Tribunos plebis reficiebant. Collige hinc iterum, deeſse annos aliquot: & ſi Sextius & Licinius octo annis tri. pl. fuerunt, numerum annorum certum non poſse conſtare. Tum creati Tribuni militum conſulari poteſtate:

4 T. Quintius, Ser. Cornelius, Ser. Sulpitius, Sp. Seruilius, L. Papyrius, L. Veturius. 388

Sub

Ab urbe con. Sub ijs tribunis, ut latè Liuius in fine ſexti ſcribit, iam ad ultimam de legibus dimi- *Olympiad.* cationem uenerat: cum Senatus atq; totus ordo magno tribunorũ clamore exterriti, Camillum Dictatorem creant: tantũ abfuit, ut is magiſtratus latores ipſos legũ percu lerit, ut maiore quodam ardore accenſi, plebiſq; cauſam arctius amplexi, aſsiduis con cionibus fouerent. Interim Camillus re neutrò inclinata, Dictatura abijt: ſiue quia ui- tio creatus eſſet, ut quidam credidere: ſeu quòd tribuni ad plebem tulere, idq; plebs ſciuerat, ut ſi M. Furius Camillus quid pro Dictatore egiſſet, quingentorum milium æris mulcta eſſet. In cuius locum P. Manlius Dictator dictus eſt. is G. Licinium ple- beium magiſtrum equitum dixit: unde à patribus illi inuidia orta eſt. Et iam ne Dicta tor quidem multũ rogationi obſtabat: nec patres, quà ſe uerterent, amplius ſatis per- ſpicere poterant. Tum patriciorũ cauſa planè inclinante, Appius Claudius Craſſus, Decemuiri nepos, acerrimam ad plebem habuit orationem (quam apud Liuiũ lege) ea nihilominus tantum effecit, ut tempus rogationibus ſit adhuc nonnihil proroga- tum. Hinc tribuni plebis decimùm refecti ſunt, Sextius & Licinius. Vnde iterum colligitur, annos aliquot deeſſe. Decemuiri igitur ſacrorum creati quinq; ex plebe, cæteri patricij: eoq; gradu uia facta iam ad conſulatũ uidebatur. Cæterùm plebs præ- ſenti uictoria contenta, facile paſſa eſt proximis comitijs tribunos militum creari. Creati ſunt itaq;,

389 A. Cornelius, M. Cornelius II. M. Geganius, P. Manlius, L. Vetu- rius, P. Valerius ſextùm. CIIII

His tribunis, durante adhuc Veliterna obſidione, repentè Gallici belli fama illata, ingentem, priſtinæ cladis memoria, tulit ciuitati terrorem. Ea res cauſa fuit, ut Furius Camillus quintùm Dictator ſit dictus: is T. Quintium Pœnum magiſtrum equitum dixit. Obſcura inde fama eorum quæ in Gallos geſta ſunt, ad poſteros manauit. Clau dius Quadrigarius circa Anienem fluuium cum Gallis eo anno dimicatum, in Anna libus prodidit: inclytamq; in ponte pugnã fuiſſe, qua T. Manlius Gallum, cum quo manum ex prouocatione conſeruit, in duorum exercituum conſpectu peremptum, aureo torque ſpoliauit. Plures tamen, quibus Liuius accedit, decimo pòſt anno id ac- cidiſſe aiunt. Satis conſtat, in Albano agro, Camillo Dictatore, proſperè cum ea gen- te hoc anno dimicatum: multaq; Gallorum milia cæſa, multa in caſtris oppreſſa. alij diſpalati, Apuliam petiere. Abundè hoc bellum Plutarchus in Camillo deſcribit. Sed ibi inſignis error, ab illis etiam qui nuper Plutarchum emendatum à ſe gloria- ti ſunt, non eſt animaduerſus. Verba Plutarchi hæc ſunt: Hanc dimicationem & ter- tio fuiſſe anno poſt captam Romam ferunt. Cum ille annus non ſit tertius, ſed uigeſi mustertius: adeò ut uerbum unum deſit, ſicut apparet ei qui rectè annos ſupputat. Florus libro primo, titulo decimotertio, hanc hiſtoriã paucis delibat. Camillus trium phans in urbem redijt. nec ita multis interiectis diebus, Dictator & uniuerſus ordo, tribunorum conſenſu uicti, ſæuientis populi leges ferebant: & comitia conſularia ha- bita ſunt, & rurſus COSS. creati.

Admoneo hic, lector, te, ut nunc annos tribunorũ numeres, quibus rexerint, quo- niam rurſus pop. Rom. COSS. habuit, ut intelligas, uerá ne ſint uerba Caſsiodori quæ ſuprà ſcripta ſunt de numero annorum, quibus tribuni imperium tenuerint: cum non decem & ſeptem annis, ſed ſex & quadraginta gubernarint.

Plebeius. *Patricius.*

390 L. SEXTIVS, ET L. AEMILIVS MAMERCVS. 2

Cum plebs Conſularia comitia ex formula rogationis paſſa eſt fieri, creatus eſt pri mus ex plebe Conſul L. Sextius. Cuius creationis, quia patres ſe autores futuros ne- gabãt, tanta eſt perturbatio orta, ut tertiò à patribus plebs ſeceſſura fuerit, niſi per Di- ctatorem diſcordia ſedata eſſet. Ex illius igitur autoritate Senatus ſe autorem nouo Conſuli præſtitit: permiſſumq; eſt patribus à plebe, ut è ſuo corpore magiſtratũ crea- rent, qui ius in urbe diceret, qui Prætor à præeundo uocaretur. Sed ob ciuitatis con-

Olympiad. cordiam ludos maximos faciendos Senatus cenſuiſſet, ut dies unus triduo adijceretur: Aedilibus plebis id munus recuſantibus, conclamatũ à iuuenibus patricijs eſt, ſe id deorũ immortaliũ cauſa libenter facturos, ſi ædiles fierẽt. Actæ illis gratiæ, factũq́ Senatuſconſultum, ut Dictator qui comitia habebat, duos ædiles ex patribus populum rogaret. Atq; ita factum, ut Sp. Furius Camillus M. filius primus prætor ſit creatus: Gn. Quintius Capitolinus & P. Cornelius Scipio, ædiles: quos, ut prætorem, curuli ſella & prætexta inſtrui placuit. Cæterùm quòd prætor iuri dicundo præeſſet, ſic appellatus eſt & urbanus, & peregrinus ſic dictus poſtea: iusq́ eius honorarium. de hoc Pomponius iureconſultus primo ff. de Origine iuris: & titulus eodem primo libro, de Officio prætoris: inter iuniores Feneſtella, titulo trigeſimoquarto: Lætus, & Blondus ſecundo triumphantis Romæ, abundè differunt. De ædilibus præterea, uide Liuium ab initio ſeptimi: Varronem primo de Latina lingua, iureconſultũ Pomponium ff. primo, de Origine iuris: Dionyſium libro ſexto: Gelliũ decimoſeptimo, capite uigeſimoprimo, quando primum ſint creati hi COSS. ſed & Feneſtella titulo uigeſimooctauo, Lætus, & Blondus tertio triumphãtis Romæ, de Aedilibus. Sed ut redeam ad hiſtoriam, hic annus inſignis fuit nouo in plebe conſulatu, prætura, curuli ædilitate, nouis tum magiſtratibus. Patribus de induſtria famam de Gallis occultantibus, qui per Apuliam fuga diſsipati, in unum coire dicebantur, & Hernici ad defectionem ſpectare: ne in plebeio Conſule inſigne aliquid eo anno gereretur, domi proinde foriſq́ otium fuit. Tantum trib. pleb. pro concione fremebant, indignum facinus admitti, quòd pro uno Curuli magiſtratu plebi communicato, duos ſibi Curules nobilitas aſſumpſiſſet. Impoſuit ea res pudorem patribus, ne ex ſuo corpore Curules ædiles creari uellent: ſed alternis annis pebeios ad eum honorem admitti paſsi ſunt, mox & promiſcuum fieri. Hos COSS. (niſi deprauatus ſit codex) Plutarchus in Camillo L. Sextium & M. Aemiliũ uocat. ubi in fine uitæ Camilli ſcribit hæc uerba: Sequenti anno cum Roma graui peſte laboraret, ex multitudine innumera uis cecidit: ex principibus uerò plurimi, inter quos Camillus, omniũ annis grauiſsimus, maturo funere obijt: & plus deſiderij ac luctus, quàm cæteri omnes, qui ea tẽpeſtate peſtilentia ciderant, Romanis reliquit. Superauit autem octogeſimum ætatis annũ. *Ab urbe con.*

3 L. GENVTIVS, ET Q. SERVILIVS. 391

His COSS. peſtilens annus fuit. illuſtres uiri plerìq; defuncti, Cenſor, Aedilis Curulis, tres tribuni plebis, & M. Furius Camillus: cuius mors, etſi grandis natu perijt, acerba tamen fuit ciuitati: quippe unicus ſua tempeſtate imperator, & in omni fortuna Romanorum omnium longè princeps, pace belloq; ante exilium clarus, ſed clarior in exilio factus: qui ad auxilium patriæ reuocatus, incredibili uirtute & ſe & patriam reſtituit. Pari deinceps gloria quinq; & triginta annos uixit, dignus qui ſecundus à Romulo urbis conditor fuerit appellatus. Sic ingens peſtilentia & magnam plebis multitudinem abſorpſit, ne uacaret urbs à periculis, quia à ſeditione & bello annus alioqui quietus erat. Ita ferè Liuius in ſeptimo. Vereor tamen, ne ſit uitiatum exemplar: quia ſi ſinguli anni tribunis & COSS. ſupputabuntur, uenient quinq; & uiginti anni, quibus Camillus poſt captam urbem uixit: non quinq; & triginta, ſi prope annum ſequentem mortuus eſt Camillus, quemadmodum licet ex Plutarcho diſcere: quoniam & in ſequentem annum durauit peſtis. Tamen quicquid ſit, unus iterum annus relinquitur dubius: niſi deſint & in Liuio aliquot tribuni militares, aut COSS. quod maximè ſuſpicor. Nam paulo inferius, G. Genutio & L. Aemilio COSS. ſecundum Diodorum erit centeſima & quinta Olympias. quæ ſupputatio ſi eſt uera (ut eam ueram eſſe omnino credo) deerunt duo anni ab Olympiadis nonageſimæſeptimæ anno ſecundo, quo iuxta alios, Roma à Gallis capta eſt. Meminit horum COSS. & Eutropius libro ſecundo, primo capite: & ſimiliter mortis Camilli ac ingentis peſtilentiæ, quam item graphice deſcribit Oroſius libro tertio, capite tertio. Horum autem COSS. mentionem facit & diuus Auguſtinus, de Ciuitate

Ab urbe con. tate diuina libro tertio, capite decimoſeptimo, ubi in ludos ſcenicos inuehitur, qui *Olympiad.* tum reperti ſunt. Sed anni ab urbe cōdita in Oroſio, indigēt examine. nam ipſe hunc annum ab orbe condita ponit trecenteſimum octogeſimumquartum. Si uerò ſecundum COSS. & tribunos anni numerētur, proueniēt trecenti octogintaocto amplius. Mortis uerò Camilli meminit Plutarchus pulchrè, & breuiter.

Potitus.

392 T. SVLPITIVS, ET G. LICINIVS STOLO. 4

Duraſuit & in hunc uſq; annum peſtilentia, & ideo nihil dignum memoria actum: niſi quòd pacis deûm expoſcendæ cauſa, tertiò tum poſt conditam urbem lectiſternium fuit. & inter cætera deûm placamina, ſcenici ludi primùm celebrati: res ab initio rudis, ſine carmine, ullá ue carminis imitatione. Ludiones tantum ex Ethruria acceſiti, ad tibicinis modulos ſaltantes, haud indecoros more Tuſco reddebāt motus. Imitari hos primò Romana iuuentus, incomptis inter ſe carminibus iocularia fundentes: nec motus interim abſoni à uoce, mox diligēti uſurpatione eò proceſsit uſus, ut uernaculi eius rei artifices, quia nihil iam à Tuſcis ludionibus diſtarent, hiſtriones appellati ſint: quia Ethruſca uoce hiſter ludio uocaretur. Hi deinceps non inconditum & rude carmen, alterniſq; ut à principio iactatum, uſurparunt, quod Feſcenino fuit ſimile: ſed modulatas Satyras, deſcripto ad tibicinem cantu, decoroq; motu peragebant. Liuius Andronicus ab Satyris digreſſus, fabulam argumento fecit, factaq; cum ſæpius egiſſet, obtuſa demum frequenti uſu uoce, puerum qui caneret ante tibicinem ſtatuit. Inde, ut ad tibicinis latus hiſtriones canerent, receptum. Vbi igitur res à riſu & ſoluto ioco auocari cœpta eſt, ludoq; in artem paulatim uertente, iuuentus fabularum actu hiſtrionibus relicto, ueteri inſtituto ridicula uerſibus intexta inter ſe iactabant. Vnde ex odio fabulis potiſsimum Attellanicis conſerta extiterunt. Id ludorum genus ab Oſcis acceptū, tenuit poſtea iuuentus, nec hiſtrionibus attingere permiſſum. quo factum, ut Attellanarum actores, ne tribu quidem mouerentur, unaq; cum cæteris militarent, perinde ac hiſtriones non eſſent. Res à modico, & ſine principio orta, ſed quæ ad inſaniam rerum opulentia ſit poſtea perducta. Medio talium ludorum ſpectaculo, quum fortè Tyberis circum maximum inundaſſet, ingens ciuitatem terror inuaſit. Creditum uulgò, ut uana fuit eius temporis ſuperſtitio, deos ea placamina repudiare.

Mamercus.

393 G. GENVTIVS ET L. AEMILIVS II. CV

His COSS. ut in ſeptimo Liuius ſcribit, fuit ciuitas in conquirendis piaculis ſupra modum occupata. Quum igitur uulgò morbis corpora afficerentur, Dictator figendi claui gratia dictus L. Manlius, cognomento imperioſus. Repetitum erat memoria, clauo aliquando à Dictatore fixo, peſtilentiam in urbe ſedatam. Sed figendi claui ratio aliunde ſumpta. Cum paratæ ea tempeſtate literæ eſſent, lex ſcripta fuit, ut qui Prætor maximus in urbe eſſet, Idibus Septembris clauum figeret, ut nota uelut annorum eſſet. Lex ipſa idcirco in Mineruæ templo creditur dicata, quia numerus, ipſius ſit deæ inuentum. Fixus eſt igitur dextro latere in æde Iouis, qua parte Mineruæ templum proximum illi fuit. Primùm id COSS. factitarunt. ad Dictatores inde eſt hoc munus translatum: quia maius eſſet imperium. Poteſtq; ex hoc ipſo intelligi, Prætoris appellatione Conſularem etiam & Dictatoriam dignitatem ueteres accepiſſe. Volſcinijs in templo Nortiæ deæ Ethruſcæ clauos annorum indices figi ſolitos, tradidit Cincius. Manlius Dictator, fixo clauo Hernici belli cauſa, uelut ad id exequendum, non ad religionem creatus eſſet, acerbum delectum haberet cœpit. Cæterùm tribuni plebis in eum ferociter coorti, incœpto abſterruerunt. Meminit horum COSS. Diodorus Siculus, libro decimoſexto Bibliotheces: quo libro incipit res Alexandri commemorare, & anteceſſorum. Scripſit enim, referente Suida, libros quadraginta. In primis tribus libris Barbarorum res, in reliquis Græ-

Olympiad. corum narrantur: in undecim inde ſequentibus conferuntur deinde, quæ in bello Troiano uſq; ad Alexandri Macedonis mortem geſta ſunt. In poſtremis uigintitribus continentur, quæ deinceps uſq; ad bellum Gallicum, quod Romani duce Iulio Cæſare geſſerunt, ſunt acta. Nam ſub Auguſto uixit, & ſupra. Sex ego libros græcos, à decimoſexto uſq; uigeſimum, reperi Budæ, in Bibliotheca regia, cum illic oratorem Cæſaris agerem: e quibus paucula pro commodo meo excerpſi. Ibi autem loco citato ſcribitur: Regnante Athenis Callimede, Olympiade quinta & centeſima, cum in ſtadio uicit Poros Cyreneus, Romani COSS. habuerunt Gn. Genutium & L. Aemilium. & quæ dehinc Philippus Aminthi filius geſsit, enarrat copioſius: quæ iſtinc requiras. Duos ex illis ſex elegãtiſsimè eſt interpretatus Angelus Coſpus Bononienſis, qui honeſtas literas hic Viennæ non ſine ſumma gloria profeſſus erat. Ab urbe con.

Hala.

2 · Q. SERVILIVS II. ET L. GENVTIVS II. 394.

His COSS. L. Manlio, & M. Pomponio tribuno plebis dies dicta eſt, quòd hominis natura uulgo erat inuiſa: dabaturq; illi crimini, quòd in acerbiſsimo delectu, iuuenum corpora, nomen dare recuſantiũ, nudari cædiq; feciſſet: quòd filium iuuenẽ nullius probri compertũ, niſi quòd largiore lingua eſſet, procul urbe in agris haberet. Sed filius ægrè ferens patrem ſua cauſa à tribuno uexari, tribuni domum ingreditur, remotisq; arbitris ſtricto cultro compellit tribunum, ut patrem liberum pronunciaret. Fuit ea res ac pietas inſignis iuueni apud populum honori. Nam cum eo anno tribuni militum in legionibus creationis ſuffragio eſſent (Imperatores antea eos creare conſueuerant, Ruffulosq; uocabant) factum eſt, ut ſecundum inter alios T. Manlius iuuenis locum obtinuerit. Meminit huius, præter Liuium in ſeptimo, Valerius Max. libro quinto, capite de Pietate: & Cicero libro tertio Officiorum, de Fortitudine: Specus ingens hoc anno medio foro uaſto derepentè hiatu patuit. ea uorago quum multo terræ ingeſtu expleri nequiſſet, canebant uates, id, quo plurimum Rom. nom. poſſet, ipſi loco dicandum, ſi rem Romanam incolumem uellent. M. Curtius ergo uiris armisq; Romanos pollere oſtendit, cumq; bellatore equo armatus in ſpecum ſe deiecit: unde & Curtius eſt lacus dictus. Meminit & huius ſpecus Eutropius libro ſecundo, capite primo: ac Paulus Oroſius libro tertio, capite quarto. Sub id tempus eſt Hernicis bellum indictum, à quibus res repetitæ fuerant, nec redditæ. L. Genutius Conſul ad illud profectus, infelicibus auſpicijs bellum inijt, & interficitur. Ex cuius cæde patribus occaſio data fuit cõtra plebem fremendi, quòd plebeius Conſul inauſpicatò pugnaſſet: multaq; tum, ut fit, in plebem iactabãt. Seruilius Conſul iuſſu patrum, Dictatorem Appium Claudium dixit. Is iuſtitio indicto, delectum habuit. Cæterùm priuſquam legiones in Hernicos ueniſſent, C. Sulpitij legati ductu, res per occaſionem in hoſtes eſt egregiè geſta, fuſis fugatisq; Hernicis. Aduentu Dictatoris cum iam Hernici nouas conſcripſiſſent copias, ad duoq; milia paſſuum Romana caſtra ab Hernicis diſtarent, media planicie collatis ſignis pugnatum eſt, ancipiti primùm pugna: poſtremò fuſi hoſtes, in caſtra compulſi ſunt. Poſtridiè caſtra ab hoſte deſerta, ſaucijs relictis, diffuſum palatumq; agmen, per agros diuerſum in ſuas urbes abijt. Nec Romanis incolumis acies manſit, quarta penè militum parte amiſſa, præter hos & aliquot equites cecidere. Horumq; COSS. meminit Diodorus Siculus decimoſexto Bibliotheces libro, cum Athenis regnauerit eo tempore Euchariſtius. Sed appellat utrunque conſulem prænomine Q. Quintium Seruilium & Q. Genutium, ſi codex eſt emaculatus. Vide ibi quæ Philippus, quæ Dionyſius Syracuſanorum tyrannus fecerit: & quomodo Dionyſius iunior duas urbes in Apulia conſtruxerit.

Caluus.

3 L. SVLPITIVS, ET G. LICINIVS. 395

Hoc anno, ut Liuius ſcribit in ſeptimo, COSS. in Hernicos exercitum duxere: nec

Ab urbe con. *Olympiad.*

nec hoſte uſpiam reperto, Ferentinam urbem ui cæperunt. Inde redeuntibus Tyburtes portas urbis clauſere. ea cauſa fuit, ut & Tyburti populo ſit bellum indictum. Eo anno Galli ad tertiū lapidem ſalaria uia proximè urbem acceſſere. Dictator T. Quintius Pœnus eſt dictus: omneſq́ iuniores ſacramento adacti. Hoſtes ultra Anienem caſtra fecerant: eratq́ pons medius inter utranq́ munimenta. eum uacuum Gallus ingenti ſtatura occupat, altaq́ uoce fortiſsimum prouocat Romanorum ad ſingulare certamen: ut ex talis pugnæ euentu intelligi poſſet, utra gens melior eſſet. Tum T. Manlius L. filius, qui patrem à tribunitia uexatione defenderat, ut paulo antè annotauimus, uenia à Dictatore petita, in hoſtem pergit. Excipit Gallus Romanum uenientem cum deriſu, exerta in deſpectum (ut mos eſt gentis) lingua. Erant duorum exercituum lumina in unum id certamen defixa. Gallus ſcuto læuaq́ in Romanum proiecta, cæſim gladium cum ingenti ſonitu, in eum deiecit. Contrà ille mucrone ſtricto, cum unum ſcutum ſcuto perculiſſet, hoſti inſinuatus, uentrem atq́ inguina uno atq́ altero hauſit ictu: Gallumq́, quantus erat, moribundum ingenti ſpacio porrexit: iacentem aureo torque ſpoliat, quem cruore reſperſum collo circundedit ſuo. inuaſit pauor Gallos, inopinata clade attonitos. Romani contrà alacres, ab ſua ſtatione ſuum militem cum lætitia & gratulatione excipiunt. inter iocularia militum carmina, Torquati cognomen auditum uictori ipſi & poſteris deinceps manſit: Dictator illi coronam auream dono dedit, eumq́ pro concione laudauit. Tanta ex ea pugna barbaris trepidatio orta eſt, ut ſequenti nocte relictis caſtris, in Tyburtem agrum conceſſerint. Ibi cum Tyburtibus ſocietate inita, commeatuq́ adiuti, in Campaniam tranſiuere. Meminit huius T. Manlij Valerius Max. libro tertio, de Fortitudine: Florus libro primo, titulo decimtertio: Eutropius libro primo, capite ſecundo. Sed perperam ibi ſcriptum eſt L. Manlius, cum ſit legendum T. Manlius, qui filius fuit L. Manlij. De eo item iunior Plinius de Viris illuſtribus, titulo uigeſimooctauo. Sed Gellius nono libro Noctium Atticarum, capite decimotertio, ex Q. Claudij Quadrigarij annalibus hanc pugnam deſcribit. Gallorum item hanc inundationem, Oroſius libro tertio, capite quinto narrat. Sed ibi iterum numerus annorum eget examine. nam anno ab urbe condita tricenteſimo octogeſimooctauo, factam hanc inundationem prodit, cum iam effluxerint quadringenti & tres anni, ab initio. Horum item COSS. Diodorus Siculus in decimoſexto meminit, ſed utrunque pariter Caium prænomine appellat: ubi plura de Dione philoſopho, Timæo hiſtorico, & de Tauromínio Romanorum colonia unde ſic dicta ſit, de Chabria Athenienſi: & quo pacto Philippus Amphipolim cæpit, ſibiq́ obedientē fecit: & cur moneta aurea à Philippo ſit appellata: cū tunc apud Athenieſes regnaret Cephiſodotus.

aliàs Libo, *Ambuſtus.*

396 G. POETILIVS BALBVS, ET M. FABIVS. 4

His COSS. Fabius in Hernicos, Pœtilius in Tyburtes cū exercitibus profecti ſunt. Galli Tyburtium oppugnatione ex Campania reuerſi, Labicanum agrum fœdè populantur. Inde in Tuſculanum & in Albanum tranſgreſsi, pari clade proculcant. Is terror Romā perlatus, Dictatoris creandi materiam præbuit. Q. Seruilius Hala creatus eſt, qui magnos ludos uouit, ſi præſens bellum proſperè ceſsiſſet. Conſularem inde exercitū aduerſus Tyburtes, ut antea, bellare iubet. Ipſe cum omni militari iuuentute, quam ſacramento adegerat, in conſpectu urbis, haud procul à Collina porta cum Gallis, qui effuſa populatione Romam uenerant, confligit, Gallumq́ fundit ac fugat: fuſum conſularis exercitus, qui circa Tybur ſedebat, ferro exceptum deleuiſſet, niſi Tyburtes ſuorum periculo commoti, auxilio fuiſſent. Fuit aliquandiu graue prælium. Poſtremò hi ſimul, Galliq́, Tybur compelluntur. Aliter Polybius huius belli meminit in ſecundo, ſic ſcribens: Annus erat poſt captam urbem trigeſimus, cum Galli ingenti exercitu comparato, Albam reuertuntur: Romani, quòd aduentus eorum repentinus fuit, & neq́ exercitum cogere, neq́ à ſocijs auxilia conuocare potuerunt, haudquaquam aduerſati Gallis fuere. Cæterùm Fabius conſul interea

Olympiad. Ab urbe con.

proſperè in Hernicos depugnauit. Petilius ob Gallos & Tyburtes à ſe uictos, triumphans in urbem redijt. Fabio alteri Conſuli minor triumphus datus, ut ouans Romam ingrederetur. Dictator omnium geſtarum rerum honore COSS. remiſſo, ſe Dictatura abdicauit. Irridere interea Tyburtes Pœtilium, quòd pro prælio inter paucos ante portas ſuæ urbis commiſſo, triumphum ſibi decerni paſſus eſſet: ſed breui fore, ut uana illa lætitia fieret Romanis funeſta. hæc illi coràm. Diodorus Siculus libro decimoſexto: Cum Agathocles Athenis regnaret, ſcribit M. Fabium & G. Popilium (ſic enim habet græcus codex) COSS. apud Romanos fuiſſe: quando ſcilicet Minoa oppidum Siciliæ, à Minoe rege Cretæ fuit ædificatum: ubi poſtea quædam tradit de Demophilo hiſtorico, Calliſthene hiſtorico, & Duillo hiſtorico.

Lenas, *Capitolinus.*

CVI M. POPILIVS, ET GN. MANLIVS. 397

His COSS. ut in ſeptimo Liuius docet, ſilentio noctis, infeſto Romam agmine uenere Tyburtes. Fuit nocturna illa trepidatio ciuibus terrori. Conclamatum eſt repentè ad arma. Nec ſomno exciti ſatis ſcire, qui hoſtes undé ue eſſent. Vbi uerò illuxit, atq; Tyburtes eos eſſe conſtitit, ipſorum paucitate contempta, duabus COSS. portis cum armata iuuentute egreſsi, modico negotio in medio hoſtilem exercitum cecidiſſent: niſi ad primum clamorem per agros dilapſi Tyburtes, domum abijſſent. Sub id tempus Tarquinienſes, maiore agrorũ quàm urbis tumultu, Romanos fines ea parte qua Ethruriæ adiacent, populati ſunt. Horum COSS. mentionem ita facit Diodorus Siculus, libro decimoſexto: Regnante Athenis Elpino, Romani conſtituerunt COSS. M. Puplium Lenatem, & Gn. Memelium (ita græcè ſcribitur) imperioſum, Olympiade ſexta & centeſima, cũ in ſtadio uicit Porus Malieus. Vbi dehinc multa de Faliſte, qui ſeipſum interfecit, infamiam timens: de bello ſociali, Iphicrate & Timotheo ſcribit.

2 G. PLAVCIVS, ET G. FABIVS. 398

Sub ijs COSS. G. Plaucius iuſſu populi Tarquinienſibus bellum indixit. Fabius in Hernicos prouinciam accepit. Occupat interea Gallici belli fama ciuium animos, peropportuneq; pax Latinis data eſt: milesq; ab ijs ex ueteri formula acceptus. Quibus freti auxilijs, minore animorum motu Romani audiuerunt Præneſte Gallos ueniſſe, atq; in Pedum progreſſos. C. Sulpitius Dictator eſt dictus: qui cũ robore duorum Conſularium exercituum in Gallos profectus, ubi hoſtes in conſpectu habuit, locum caſtris cępit. Neq; hi ullam prælio moram fecere. Dictator etſi ſuos ſatis ad pugnam animatos uidebat, abſtinere tamen congreſſu: bellumq; de induſtria trahebat, ratus omnia hoſti tempus deteriora facturum. Romanus miles id ægrè ferens, cùm Sulpitium ut tumidum carpere, tum patres cõmuniter criminabantur. Tandem Seruium Tullium primipilum ad Dictatorem miſerunt cum multa querela, ſe ut feminas intra uallum teneri, quo hoſtibus ludibrio eſſent: niſi in aciem ducerentur, futurum ut aut domum, aut in hoſtem occaſione proficiſcerentur. Dictator etſi parum probabili ratione fieri hoc crederet, pollicetur tamẽ, ſe exercitum educturum: uſusq; inſigni & nobili ſtratagemate, quod apud Liuium in ſeptimo latiſsimè inuenies, Gallos fudit, fugauitq;, non ſine ingenti cæde. multis enim Gallis fuga in ſyluas ac montes delatis, omnibus æqua mors ſuperuenit. Vnde & Sulpitio triumphus decretus. Nec ullus de Gallis iuſtiorem triumphum, poſt Camillum, egit, quàm is Sulpitius. A' COSS. eodem anno uario eſt euentu pugnatum. Hernici à Fabio uicti prælio, ſubactiq; ſunt. Contra Plaucius incautè, ac proinde parum feliciter in Tarquinienſes pugnauit. Nec tantum cladis in acie acceptum, quàm quòd Tarquinienſes Romanorũ odio trecentos & ſeptem milites captos, uictimarum more iugularunt. Vaſtati ſunt & Romani agri eodem anno, Priuernatium primò, mox Veliternorum incurſione. Ludi, quos Camillus uouerat, facti: & lex de ambitu à C. Petilio tribuno plebis, patribus autoribus, tum primùm ad populum lata, qua nouorum hominum ambitionem,

Ab urbe con. nem, qui mundicias & conciliabula obire ſoliti erant, compreſſam credebant. Gallorum cædem paucis etiam recenſet Eutropius libro ſecundo, capite primo. Facit & horum Conſulum mentionem Diodorus Siculus decimoſexto: Cum, inquit, regnaret Athenis Calliſtratus, Romani conſtituerunt COSS. M. Fabium (ſic ibi ſcribitur, non G.) & G. Plotium. Deſcribit dehinc bellum ſacrum, & de Archidamo Lacedæmoniorum rege nonnulla prodit, & de tripode ac oraculo. Olympiad.

Rutilius. *Capitolinus.*

319 G. MARTIVS, ET GN. MANLIVS. 3

His COSS. Faliſci quoq; hoſtes facti, quia cum Tarquinienſibus eorum iuuentus militaſſet, ea prouincia Gn. Manlio ſorte euenit. G. Martius eius collega, in Priuernatem agrum duxit, longa pace intactum: ibiq; miles breui præda expletus, ad Priuernum eſt urbem adductus. Priuernatibus in urbem prælio deiectis, cum iam ſcalę mœnibus admouerētur, deditio ab oppidanis facta eſt. Triumphauit Martius de Priuernatibus. Ab altero Conſule nihil memoria dignum actum eſt: niſi quòd in illis caſtris lex tributim de uiceſima illorum qui manumitterentur, lata eſt. Eius legis abrogandæ, quia haud paruum inde uectigal inopi ærario quærebatur, autores fuere tribuni plebis. Nec tam re quàm exemplo moti, capite ſanxerunt, ne quis poſtea tali de cauſa populum ſeuocaret, prohibitumq; in caſtris iam inde ſanciri legē ullam. C. Licinius Stolo hoc anno decem milibus damnatus, ex præſcripto legis, quā ipſe tulerat: quoniam mille ſoli iugera cum filio poſſideret. Require Plutarchum in Camillo, qui eadem de Licinio Stolone prodit. Meminit horum quoq; COSS. Diodorus Siculus libro decimoſexto: quos fuiſſe ſcribit, cum Athenis regnaret Diotimus.

Ambuſtus. *Lenas.*

400 M. FABIVS II. ET M. POPILIVS II. 4

His COSS. ut Liuius in ſeptimo ſcribit, duo bella Romani habuere. Popilius Lenas in Tyburtes profectus, proſperè rem geſsit. Alterum Conſulem Phaliſci & Tarquinienſes prima pugna fuderunt, Romanis falſa ſpecie & uelut phanatica deceptis. ſacerdotes enim hoſtium cum facibus incenſis, furiali inceſſu anguium nodos intendentes, militem ſpectaculo inſueto turbauerunt. Inde ubi à Conſule & tribunis cœptum eſt in uanum illum metum reclamari, quòd puerorum more talia expaueſcerent: pudore affecti milites, ferociter in hoſtes uertuntur. Atq; in ea ipſa, quæ nuper extimuerant, uelut amentes ruunt. inde hoſtili ludibrio confeſtim diſcuſſo, in armatos cuneos ſeſe inferunt. Fuitq; tantus Romanorum in prælium redeuntium impetus, ut ne ab armato quidem, non modò inermi hoſte ſuſtineri potuerint. Fuſa acie, caſtris Romanus uictor potitus eſt. Concitauit hæc Phaliſcorum & Tarquinienſium clades omne Ethruſcum nomen in Romanos: atq; duobus populis ducibus, ad Salinas uſq; prædabundus hoſtis proceſsit. Aduerſus hunc terrorem M. Rutilius primus è plebe Dictator eſt dictus: qui C. Plaucium plebeium magiſtrum equitum dixit. Ferebant patres iniquo animo, Dictaturam quoq; in promiſcuo eſſe. Nihil itaq; illi decreuere, ut irrita Dictatura flueret. Ea iniuria populus inſtructus, maiore quàm ullo antea ſtudio, omnia ad bellum neceſſaria detulit. Parato itaq; exercitu, Rutilius in hoſtem contendit: exercituq; ratibus Tyberim traiecto, populatoribus multifariam oppreſsis, ex improuiſo caſtra hoſtium ui cæpit. Octo milia hoſtium capta Romam duxit, ac ſine patrum autoritate populi iuſſu triumphauit. Cum nec plebeius Dictator, nec Popilius Conſul, comitia conſularia indicerent, res ad interregnum rediji: & facta contentione, tandem duo patricij COSS. ſunt electi, quanquam tribunis reclamantibus. Memorat & hos quoq; COSS. Diodorus Siculus, libro decimoſexto, cum Athenis regnaret Eudemon. ubi plura de Artabazo, & quomodo Philippus factus ſit luſcus, & de Mauſolo plura.

Olympiad. *Potitus,* *Publicola.* Ab urbe con.

CVII G. SVLPITIVS III. ET M. VALERIVS.

Hos COSS. Liuius ſcribit in ſeptimo, magiſtratum iniſſe quadringenteſimo anno quàm urbs Romana condita erat, quinto & trigeſimo quàm à Gallis recepta, ablato poſt nonum annum à plebe conſulatu. Examina diligenter lector, ut numerum inuenias certum. Fuit enim hic annus circiter quadringenteſimus ab urbe condita: quantum poſſumus in tanta rerum caligine deprehendere. Nam ut Diodorus tradit, hoc anno fuit Olympias centeſima ſeptima. Cum igitur ſeptima Olympiade condita ſit urbs, centum Olympiades faciunt annos quadringentos. Sed quo ad Romam à Gallis captam, numerantur tantum trigintaquatuor anni, niſi Romana reſpublica ſine magiſtratibus ſexennio, non quinquennio ſtetit, iterum unus annus uenit in dubiū. Sed & de altero Conſule Sulpitio dubium, quem ſcribit tertium Conſulem Liuius. Si à tribunis ſit ſupputatio, ter quidem Sulpitius fuit Conſul. Sed primo datur praenomen Titus, alteri Lucius, huic Gaius: niſi erratum ſit in praenomine, quod ſimplici litera ſcribitur, T. L. G. Vnde ſit facilis lapſus literarum, ex una in alteram: ſiue diuerſi ſint, quod inquiſitione indiget. Sed ad hiſtoriam. Nihil eo anno foris relatione dignum fieri contigit, niſi quòd ex Tyburtibus Empulum eſt captum. Maius omnino certamen COSS. in urbe fuit, cum plebe annitentibus, ut integer conſulatus iam inde in nobilitate eſſet. Extulerant credo patricijs animum, quòd contra praeſcriptum legis ambo ſui ſanguinis COSS. eo anno creati eſſent. Contrà plebs fremere: Regesq́; ac Decemuiros, & ſi quod triſtius imperij nomen animo occurreret, citius laturа uidebatur, quàm magiſtratum duorum ciuium uirtute quaeſitum, uniuerſo ordini per ignauiam extorqueri. Saeuiebant tribuni aſsiduis concionibus. Deſcenſum alienis utrinq; animis in campum: atq; per irritas altercationes, cum plures dies comitiales exiſſent, poſtremò tribuni COSS. pertinacia uicti, clamitantes actum de libertate eſſe, urbem captam & oppreſſam patriciorum regno, cum magna parte plebis ſe ex campo proripuerunt. Sequuntur nihilo ſecius COSS. incoeptum: atq; ea ciuium infrequentia, quae aderat, comitia perficiunt. Creanturq́; iterum ambo Patricij COSS. Diodorus Siculus libro decimoſexto: Regnante Athenis Ariſtodemo, Romani habuerunt Conſules G. Sulpitium & M. Valerium, Olympiade ſeptima & centeſima, cum in ſtadio uicit Smicrinas Tarentinus.

Ambuſtus, *Capitolinus.*

2 M. FABIVS III. ET T. QVINTIVS. 402

His COSS. Tyburtes uicti deditionē fecere, Saſſula ex ijs urbe prius capta, triumphatumq́; de ea ciuitate eſt: fuitq́; uictoria illa mitis. magis autem in Tarquinienſes ſaeuitum, qui acie uicti, quotquot uiui capti ſunt, praeter trecentos quadragintaocto nobiles, qui Romam ſunt miſsi, caeteri ad unum trucidati. Nec mitior propterea factus eſt populus in eos, quibus armatus miles pepercerat. in foro uirgis caeſi, ad unū ſecuri omnes ſunt percuſsi. Idq́; pro Romanis in Tarquinienſium foro immolatis, eſt poenae hoſtibus repenſum: foedus eo anno cum Samnitibus, qui ad hoc ipſum legatos Romam miſerant, eſt ictum. non eadem domi, quae militiae, fortuna erat plebi Romanae. Nam etſi unciario foenore facto leuata uſura erat, ſorte ipſa obruebantur inopes, nexumq́; inibant. Iterum igitur Patricij creati COSS. Horum COSS. ſic mentionem facit Solinus in Polyhiſtore: Notatur eadem die conflagrauiſſe templum Epheſi, qua Alexander Magnus Pellae natus eſt: qui oritur, ut Nepos tradit, Marco Fabio Ambuſto T. Quintio Capitolino COSS. anno poſt Romam conditam trecenteſimò octogeſimoquinto. Qui numerus annorum non conuenit, cum ſit annus quadringenteſimus, ob id corruptus. Sed neq; Oroſij numerus ferri poteſt, qui libro tertio, capite quinto, ſic ſcribit: Anno ab urbe condita quadringenteſimo ſecundo, legati à Carthagine Romam miſsi ſunt, foedusq́; pepigerunt, &c. Quibus diebus & Alexander Magnus, uerè ille gurges miſeriarum, atque atrociſsimus turbo totius Orientis, eſt natus. Plutarchus Alexandrum Magnum natum

Alij huius loco M. Popelliū Conſulem ponūt, inquit Liuius.

Ab urbe con. natum tradit circa idus Auguſti. Ipſo eius natali die templum Dianæ Epheſiæ eſt *Olympiad.* concrematum, quo tempore Philippus Potideam urbem cæpit. quam captam tradit Diodorus anno tertio centeſimæ quintæ Olympiadis: licet alij anno primo Olympiadis ſextæ & centeſimæ, Euſebius anno ſecundo ſextæ & centeſimæ Olympiadis ſcribat. Tanta eſt autorum diuerſitas. Iudicet, qui ſit nare emuncta. Diodorus Siculus libro decimoſexto horum COSS. mentionem facit: Regnante Theſſalo apud Athenienſes, Romani COSS. erant M. Fabius & T. Quintius. Vbi de Artaxerxe, de Tripode & Nectanabo plura. Gellius libro decimoſeptimo, cap. uiceſimoprimo: Philippus Amyntę filius, Alexandri pater, regnum Macedoniæ adeptus eſt; inq; eo tempore Alexander natus eſt.

Potitus. *Publicola.*

403 G. SVLPITIVS IIII. ET M. VALERIVS II. 3

His COSS. ut in ſeptimo Liuius ſcribit, bellum & à Ceritibus inſtabat, qui Tarquinienſium cōſanguineorum cæde permoti, bellum ſtudio inſtruebant. Et Latinorum legati nunciabant Volſcos in armis eſſe, ſuisq; finibus imminere. Profecti COSS. in prouinciam, Valerius in Volſcos contendit: qui ubi ex Sulpitij literis cognitum eſt, magis quàm opinio eſſet, bellum ab Ethruſcis imminere, Ceritesq; cum Tarquinienſibus ſentire, Romam Conſul reuocatus, iuſſu patrum T. Manlium, L. filium, Dictatorem dixit, qui Cōſulari contentus exercitu, bellum Ceritibus indixit. Hi ubi ſe hoſtiliter peti uiderunt, ſubita pœnitentia adducti, Romam legatos mittunt, eius culpæ pœnam deprecaturos. Legati à patribus ad populum reiecti, multum pro concione obteſtati ſunt, ut pro ueteri ſua pietate in Veſtam & cæteros Romanos deos, quos Senonico bello ab omni externa iniuria pientiſsimo hoſpitio ſeruaſſent, ne præſentem noxam ultione perſequerentur. Tarquinienſes ſceleſtiſsimos homines, quum infeſtum agmen per Ceriten agrum ducerent, traxiſſe ui potius quàm uoluntate ſuam iuuentutem. Iam omnes pœnitere facti, poſcereq; ſuppliciter ut ueniā darent eam Veſtali religioni, & dijs quos Cerites non ſolum ſeruaſſent, ſed religioſe etiā coluiſſent. Valuit plus uetus meritum apud Romanos, quàm præſens cauſa: ac ueteris beneficij potius, quàm præſentis iniuriæ memoria, data pax eſt Ceritibus, & induciæ in centum annos. In Phaliſcos deinde itum, qui in eadem cauſa erant. Hoſtes ibi nuſquam reperti: ſed ager fœda uaſtatione ac populatione uaſtatus. Nec in Ethruria eſt aliud eo anno geſtum. Legionibus ergo Romam reductis, turres & muri inſtaurati: Apolliniq; ædes dedicata eſt. Longum deinde certamen plebis & patrum fuit, quod Conſularia comitia ad undecimum interregnum protraxit: Tribunis Licinia lege innixis: contrà patribus totum potius conſulatum tollere paratis, quàm promiſcuum habituris: poſtremò Tribuni obtinuerūt, ut alter è plebe Conſul crearetur. Memorātur & hi COSS. à Diodoro libro decimoſexto, cum archon Athenis fuerit Apollodorus. Scribit Plinius lib. ſecūdo, capite uigeſimoſeptimo, de cœli coloribus, quod huic loco conuenit: Fit, inquit, & ſanguinea ſpecie, quo nihil terribilius mortalium timori, incendium ad terras cadens inde: ſicut Olympiadis centeſimæſeptimæ anno tertio, cum rex Philippus Græciam quateret.

Publicola, patricius. *Plebeius.*

404 P. VALERIVS, ET G. MARTIVS RVTILIVS II. 4

His COSS. ad fœnebrem cauſam leuandam quinq; uiri menſarij creati ſunt, qui à pecuniæ diſpenſatione appellati, ſuo arbitrio æs alienum ex publico diſſoluerent. Quæ res inueteratam urbanæ diſcordiæ materiam prorſus è ciuitate ſuſtulit. Exierant iam Conſules in prouinciam, cum ex Ethruria trepidè nunciatur, duodecim eius gentis populos in Romanum nomen coniuraſſe. Patres S. C. ad COSS. in caſtra miſerunt, ut ſtatim Dictatorem dicerent. C. Iulius eſt dictus, & foris omnia quieta fuere. Dictator Romam reuerſus, comitia conſularia habuit. Creatiq; ſunt Patricij duo. Fuerunt hi COSS. teſte Diodoro libro decimoſexto, quū Athenis archon fuit,

Olympiad. fuit, & princeps Callimachus. Sed alter COS. illic M. Fabius corruptè ſcribitur. Ab urbe cond.

Potitus, *Pœnus, aliàs Ceſo.*

CVIII G. SVLPITIVS, ET T. QVINTIVS. 405

His COSS. duo bella habita ſunt: Quintius ad Phaliſcum profectus, Sulpitius ad Tarquinienſe. Agri latè utrobiq; uaſtati, quum ipſi mœnibus incluſi tenerentur, fractiſq; ea clade animis pacem petiere: quam legatis Romam miſsis, in quadraginta annos impetrarunt. Cum tunc cenſum agi placuiſſet, G. Martius Rutilius, qui primus Dictator de plebe fuerat, auxilio tribunorũ impetrauit, ut Cenſor cum Manlio Neuio crearetur. M. Fabius inde Dictator eſt creatus, ut tribunis Liciniæ legis aſſertoribus reſiſteret. Sed plus lex ualuit quàm Dictatoria maieſtas, quia unus ex plebe Conſul creatus eſt. Diodorus libro decimoſexto: Regnante Athenis Theophilo, apud Romanos COSS. fuerunt, G. Sulpitius & Q. Quintius (ſic enim hic legitur) Olympiade octaua & centeſima, quando in ſtadio uicit Polycles Cyreneus. Deſcribitur dehinc ibi expugnatio Olynthi, & quædam alia.

Lenas, plebeius. *Scipio, patricius.*

2 M. POPILIVS III. ET L. CORNELIVS. 406

His COSS. cũ Galli in Latino agro eſſent, Popilio Gallici belli prouincia extra ſortem data, quia collega infirmus erat. Cum quatuor igitur legionibus in hoſtẽ iturus, patribus autor fuit, ut ad nouos caſus alterum in urbe exercitum ſubitò conſcriberent. Vbi uerò hoſtis in conſpectu fuit, qua arte illos aggreſſus, caſtris exuerit, & illorum impetum fregerit, donec ordinibus confuſis cum ſtrage & cæde multa eos fudit ac cecidit: abundè Liuius in ſeptimo docet. Cum uerò in Albanam arcem Galli profugiſſent, Conſul, qui per humerum erat ſauciatus, & uulnere grauabatur, à longiore inſectatione abſtinuit: caſtra uerò hoſtium uictor diripiẽda dedit militibus. Inde Romam eſt exercitus reductus, triumphusq; dilatus, quoad Popilius à uulnere conualuiſſet. L. Furius Camillus Dictator patribus poſſeſsionem priſtinam Conſulatus reddidit: ob cuius meritum ipſe creatus eſt Conſul. Hos COSS. etiam ponit Diodorus lib. decimoſexto, regnante Athenis Themiſtocle. Sed alterum COS. appellat G. Corneliũ, nõ L. ſi eſt fides libro ſcripto habenda. Sed obſeruandum, quòd Diodorus ſequentes COSS. Camillum & Claudium non ponit, ſed poſt hos ſubiungit: Regnante Athenis Archia, Romani COSS. fuerũt M. Aemilius & T. Quintius. Poſt regnante Athenis Eubolo, apud Romanos COSS. fuerunt M. Fabius & Sergius Sulpitius. Tandem conſulatum M. Valerij & M. Pompilij ponit. adeò ut ſeries COSS. illic ſit omnino diuerſa: qui fortè alios eſt ſequutus annales. ſed fides penes autorem ſit. Vtiq; ad complendam illam Olympiaden, deeſt unus Conſulatus. Paulo autem inferius in ſequenti Olympiade ſunt quinq; Conſulatus: & M. Fabius cum ſuo collega Seruio Sulpitio nominatur, ita ut unus huc debeat referri. alioqui numerus annorum non procederet.

3 L. FVRIVS CAMILLVS, ET APPIVS CLAVDIVS CRASSVS. 407

Hi COSS. priuſquam magiſtratum inirent, Popilius de Gallis triumphauit: Galli uerò ex Albania arce excurrentes, & Græca claſsis in Antiatis Laurentiniq; tractus oram ex alto inuecta, præſentem annum fecere inſignem. Marinimi prædones cum Gallis congreſsi, incerta uictoria ſeſe ad naues receperunt. Concilium frequens Latinorum ad lucum Ferentinæ habitum. ubi Romanis auxilia de more poſtulantibus reſponſum eſt: Deſinerent tandem ijs imperare, quorum auxilijs indigerent: Latinos pro ſua libertate potius, quàm pro alieno imperio bella obituros. Subita Latinorum defectio eo Romanis terribilior fuit, quòd duo externa bella ſatis ſua magnitudine ciuitatem per id tempus ſollicitam haberent. Tum uerò, quia aut proprijs uiribus ſtandum erat, aut bello ſuccumbendum, accurratiſsimus in urbe & totis agris eſt delectus habitus. Suntq; decem legiones conſcriptæ quaternûm &

ducenûm

Ab urbe con. *Olympiad.*

ducentum peditum, equitum trecentorum. Appius Claudius medio belli apparatu uita deceſsit: incumbebatq; totum onus reipublicæ Camillo, alteri Conſuli. qui duabus legionibus ad urbis præſidium relictis, cæteras copias cum L. Pinario prætore partitus, cum maritimam oram aduerſus Græcos tutari iubet, prædonesq; procul littoribus arcere: ipſe ad hoſtem eo cõſilio proficiſcitur, ut inhibita excurſione aſſidendo domaret. Galli cum in conſpectu eſſent, mox unus qui magnitudine corporis & armis cæteros præcellebat, unum ex Romanis prouocat alta uoce. Cui M. Valerius Tribunus, explorata Conſulis uoluntate occurrit. Aiunt aduentaſſe coruum, ac inſediſſe galeã, qui alis ac roſtro cum Valerio uerberaret: ac tandem à Valerio Gallus proſtratus occiditur, cum utrinq; ex ſtationibus fieret concurſus. ſed adhortatione Conſulis poſt certamen acre ac diu anceps, Galli fugam arripiunt: perq; Volſcos ac Falernum agrum diſsipati, in Apuliam & oram ſuperi maris abierunt. Conſul tribunum pro concione laudatum, decem bobus & corona aurea donauit: manſitq; illi ab eius uictoriæ euentu Coruini cognomen, uſq; in longam poſteritatẽ. Iunxit deinde Conſul caſtra cum prætore aduerſus Græcos, qui de induſtria bellum trahebant potius, quàm abſtinebant. Dixitq; abſens iuſſu patrum T. Manlium Torquatũ ad conſularia comitia habenda Dictatorem: à quo hic Valerius treis & uiginti annos natus, ſummo fauore populi Conſul creatur. Polybius in ſecundo pulchrè hanc hiſtoriã cõplectitur his uerbis: Cæterùm cum poſt duodecimũ annum iterum Galli eòdem reuerterentur, e ueſtigiò Romani aduentu eorum cognito, obuiam alacres cum exercitu proceſſere, nihil magis quàm dari ſibi ab hoſtibus pugnandi cõpiam cupientes, qua de omni imperio uno tempore decerneretur. Galli audacia Romanorum perterriti, ſimul orta inter ſe ſeditione, per noctem terga uertentes, turpi fuga redierũt in patriam, atq; annos tredecim quieti permanſere. Poſtea cum uires pop. Rom. indies quàm maximè augeri cernerent, de pace agere cœperunt: qua impetrata, ad trigeſimum annum quieuere. Perpaucis hanc hiſtoriam Florus libro primo, titulo decimotertio deſignat: Iterum Pontino agro, cum in ſimili pugna L. Valerius, inſidente galeæ ſatyrica alite adiutus retulit ſpolia. Tu ibi lege M. non L. Valerius, quod omnes atteſtantur. Per ſatyricam autem alitem, intellige coruum: quoniam ſcilicet eſt libidinoſa & ſalax auis, & quòd ore morigeratur: id obtinente fabula, qua eas planè ore párere & coire, uulgus arbitratur. Vnde & coruinum ouum dicitur. Ariſtoteles uerò & Plinius in decimo pernegant. Dicitur enim ſaty Græcis uirile membrum, unde ſatyrion inflectitur, urigo uenerea, quæ à medicis recentioribus priapiſmus dicitur. De quo Auicenna in tertio, 20. Fen. Inflectitur inde quoq; Satyrus, qui ad libidinem pronus & procliuis eſt. Et per Satyrica ſigna, apud Pliniũ in decimonono, ad hortos cuſtodiendos ſuffixa, Priapus intelligendus eſt. niſi Saturnica malis legere. Hic ergo ſatyrica auis, coruus libidinoſa intelligẽda eſt. Quia uerò aliqui ſatyriã genus corui eſſe dicunt, ipſi uiderint. neq; enim Ariſtoteles, neq; Plinius, quod hactenus animaduerti, hoc aſtruũt. Cæterùm de hoc Valerio Coruino, & Eutropius lib. ſecundo, capite primo: Val. Max. libro tertio, capite de Fortitudine: Plinius iunior titulo uigeſimo nono, de Viris illuſtribus: Oroſius libro tertio, capite quinto. Sed iterum relegendus eſt Valerius Maximus libro octauo, titulo decimoſexto, quæ cuiq; magnifica contigerunt.

Coruinus, patricius. *Lenas, plebeius.*

403 M. VALERIVS, ET M. POPILIVS IIII. 4

Tum Camillus nihil adhuc cum Gręcis memorabile geſſerat: quia quum aliquandiu in Latini littoris ora ſine prælio uerſati eſſent, aqua deficiẽte, in altũ abierunt. Porrò qui Gręcorum fuerint, qui tum Latium claſſe ſunt infeſtare adorti, Liuius ignorat: licet Siculos fuiſſe, atq; ab eius terræ tyrannis claſſem inſtructam, ſuſpicetur. Sed Timoleonis ductu & auſpicijs per hæc tempora Sicilia tyrannide liberata eſt, ut Plutarchus uidetur ſignificare. Peſtilentia nonnihil eſt Romæ laboratum, & cum Carthaginenſium legatis fœdus ictum, cum ſocietatem petijſſent: cuius fœderis icti

meminit

Olympiad. meminit Oroſius libro tertio, capite quinto. Cæterum otium domi foriſq; fuit. Horũ Ab urbe con.
COSS. facit mentionem Diodorus lib. decimoſexto: Regnante Athenis Lyciſco, Romani COSS. conſtituti erant M. Valerius & M. Poplius (ſic ibi legitur) Olympiade centeſima & nona, quando in ſtadio uicit Ariſtolochus Athenienſis. Sed cum unus annus deſit huic Olympiadi, uidetur erratũ, & ſequentibus COSS. Olympias 109. adſcribenda: quod & ex Cenſorino colligendũ eſt, qui quadringẽteſimo & decimo anno ludos ſeculares factos tradit. Sed & ſuperius, & paulo interius, ubi M. Fabius & Ser. Sulpitius COSS. fuerunt, res illa memorabitur: quia conſulatus ſunt tranſpoſiti.

Torquatus, Venox.

CIX. T. MANLIVS II. ET G. PLAVCIVS. 409

His COSS. de fœnore res acta: & in penſiones æquas trienñ diducta ſors, ut plebs leuaretur. Nec quicquam memorabile actum eſt hoc anno. Superſeſſum de tributo, & delectu. Horum quoq; COSS. meminit Diodorus libro decimoſexto, cum apud Athenienſes archon fuit Pythodorus.

Coruinus. Libo.

2 M. VALERIVS II. ET G. POETILIVS II. 410

His COSS. cum Volſcis bellum fuit. Nunciabatur enim, Antiates legatos Latium circumire, ad cõcitandum in Romanos bellum. Coruinus ad Satricum proficiſcitur: quò Antiates & alij Volſci, præparatis ad id tempus copijs, occurrunt. Nulla itaq; dimicandi mora facta eſt. Volſci, ferocior ad bellandum gens, quàm ad bella gerenda, modico negocio uicti, Satricũ fuga repetunt. Cingit oppidum Romanus uictor: ſcaliſq; circa muros admotis, deditio facta eſt. Quatuor armatorũ milia cum imbelli multitudine dedita: eos ante currum uinctos triumphans Conſul egit. Horũ COSS. meminit Cenſorinus de Die natali, de diſtinctionibus ætatum hominis ſcribens, ſub ijs tertios ludos ſeculares factos, in hæc uerba, ſi non errorem habent: Vt uerò in cõmentarijs Quindecimuirorũ ſcriptũ, anno quadringẽteſimo & decimo, M. Valerio Coruino & C. Petilio COSS. tertij ludi fuerunt. Sed certè, ni prorſus fallor, ſecundũ commentarios Quindecimuirorum (ſic enim dicuntur, non Duodecimuiri) hi fuerũt ſecundi ludi ſeculares. nam de primis inter omnes conuenit, quòd fuerint ſub P. Valerio Publicola. Secundi deinceps fuerunt uariati ſecũndum autores. Debuit Angelus Politianus, cum de Secularibus ludis in ſua Miſcellanea ſcriberet, ex Zoſimo nomina COSS. recenſere ex fide, ut errata Cenſorini potuiſſent tolli, etiam ſi lapſus fuiſſet, & in proprijs & in numerorum notis. Miror Liuium nihil de ijs ludis ſcribere, nec hic, nec alibi. Diodorus quoq; Siculus libro decimoſexto, horum facit COSS. mentionem, licet ſuſpicer mendoſum librum. appellat enim COSS. M. Valerium & M. Popſlium: qui paulo antè fuerũt annotati. Sed eo tempore regnauit apud Athenienſes Saſigenes.

Camerinus.

3 M. FABIVS DORSVO, ET SER. SVLPITIVS. 411

His COSS. Aruncum bellum ab repentina eſt incurſione cœptum: metuſq; ciuitatem inuaſit, ne totius Latini nominis conſenſu Arunci arma induiſſent. Ob id L. Furius Camillus Dictator dictus eſt. Romanæ legiones in Aruncos confeſtim ductæ: ibiq; prædonũ animi magis quàm hoſtium reperti. Deſcenſum tamen eſt in aciem: Dictatorq; Iunoni Monetæ ædem uouit, ſi uictor acie diſceſsiſſet. Tum damnatus uoti, ubi Romam uenit, autor patribus fuit ut Duumuiri crearentur ad eam ædem in Capitolio erigendam, ubi fuerant Manlij Capitolini ædes: annoq; ſequenti, quàm uota fuerat, dedicata eſt. COSS. Dictatoris exercitu ad bellum uſi, Soram de Volſcis ui cæperunt. Hos COSS. Diodorus ſuperius poſuit, ante Olympiadem nonam & centeſimam, regnante apud Athenas Eubolo. & hic intermittit, quia mox poſt ſuperiores dictos ponit Martium & Manlium: quod etiam pro ſupputatione Olympiadum obſeruandum eſt.

G. Mar-

Ab urbe con. | *Rutilius,* | *Torquatus.* | *Olympiad.*

412 **G. MARTIVS III. ET T. MANLIVS II.** 4.

His COSS. in Albano lapidibus pluit, & nox interdiu uiſa eſt intendi. Feriæ proinde indictæ, Dictatorꝗ ad id creatus P. Valerius Publicola. Nec tantum à Romanis tribubus ſupplicatum, ſed à finitimis etiam populis. Iudicia eo anno pop. in fœneratores facta: quibus eſt ab ædilibus dicta dies. Hos COSS. ſcribit Diodorus in decimoſexto, Romæ fuiſſe, quando Nicomachus Athenis fuit archon. Macrobius in primo Saturnalium refert, ædem Iunonis Monetæ Calendis Iunijs dicatam, COSS. C. Martio Rutilio III. & T. Manlio Torquato II. Sed COSS. in impreſsis codicibus deſunt. His enim COSS. ædes Iunoni Monetæ fuit dedicata, teſte Liuio in ſeptimo, anno poſtea quàm uota erat.

Coruinus, | *Coſſus.*

413 **L. VALERIVS III. ET A. CORNELIVS.** CX.

His COSS. bellum cum Samnitibus ortum eſt, gente tum opibus & armis ualida: quod bellum aliud grauius cum Pyrrho rege, mox & cum Pœnis grauiſsimum pepe rit. Ferunt Rom. tum in primis opibus floruiſſe, quum Sidicinis, qui Teanum habue runt, magis quia plus poterant, quàm quòd iuſtam ullam haberent belli cauſam, arma inferrent. Sidicini Campanis ſeſe iungunt, qui inter finitimos & ipſi maximè pol lebant. Hi uerò ocij & luxus magis quàm rei bellicæ erant ſtudioſi. Igitur in Sidicino agro haud magno negotio uicti, omnem belli molem in ſe uertunt. Samnites omiſsis Sidicinis, Capuam ferociter inuadunt, ac Tifata, colles Capuæ imminentes, primò occupant, & quadrato agmine urbem petunt. Campani in planicie uicti, tum magna ſtrage in urbem deiecti, legatos Romam pro auxilio mittunt. Cum uerò hæc negata, quia Samnites confœderati Romanis erant: Capuani mox ſeſe, omniaꝗ ſua Romanis dediderũt. Quibus receptis in deditionẽ, legati in Samnitium caſtra ſunt miſſi, qui deditionem à Campanis factam exponerent, peterentꝗ ut ijs parcerent, ac armis abſtinerent. Sed Samnites reiectis Romanorum petitionibus, illis uidentibus in Campanum agrum cohortes prædatum ire iuſsi ſunt. Quibus Romam nunciatis, bellum indictum eſt Samnitibus. COSS. cum duobus exercitibus ab urbe profecti, Cornelius in Samnium, Valerius in Campaniam diuerſi abierunt. Valerius Samnites primò fudit, in Campaniam dehinc in fugam uertit. nam oculi militum Romanorum ardere ex furore uiſi ſunt, quibus territi Samnites fugierunt. Cornelius cum in Samnium incautè exercitum in uallem duxiſſet, P. Decij tribuni auxilio periculum euaſit Romanus exercitus. Sed eius quoꝗ conſilio caſtra Samnitium perrumpuntur. Cædes ingens intra extraꝗ edita eſt. nam ad triginta milia hoſtium in eo exercitu fuere, quorum pars longè maxima deſiderata eſt. Laudatus à Conſule Decius, ac aurea corona cum centum bobus donatus, ut longiſsimè Liuius in ſeptimo explicat. Valerius trepidis ab Sueſſula nuncijs accitus, quòd eò Samnites omnem militarem iuuentutem exciuiſſent: poſtquam ad hoſtem uenit, facto in hoſtium caſtra impetu, tanta uis hominum cæſa eſt, ut ad quadraginta milia ſcutorum, & centum ſeptuaginta ſigna militaria ſint ad Conſulem relata. Tam ingens uictoria & Phaliſcos, cum quibus induciæ erant, ad fœdus petendum compulit: & Latinos, qui exer citum in Romanos comparatum habebant, in Pelignos auertit. Carthaginenſes quoꝗ, legatos cũ corona aurea XXV. pondo Romã miſerunt pro uictoriæ cõgratulatione. Conſules ambo de Samnitibus triumpharunt. Campani & Sueſsini præſidia à patribus petierunt, quæ & aſſequuti ſunt. Plinius libro decimoſexto, capite quinto, huius Conſulis ijs meminit uerbis: P. Decium patrem tribunum militum frondea donauit exercitus ab eo ſeruatus, imperatore Cornelio Coſſo Conſule, Samnitium bello. Meminit & horum COSS. Cicero in primo de Diuinatione, ubi ſomnium P. Decij narrat, quod ei poſtea tertio anno in ſuo conſulatu euenit. Horum item COSS. Diodorus meminit in decimoſexto, ſic ſcribens: Regnãte Athenis Theo

Olympiad. phraſto, Romani COSS. erant, M. Valerius, A. Cornelius, Olympiade centeſima decima, quando uicit in ſtadio Anticles Athenienſis. Si extaret integrum Appiani Alexandrini opus, ex libro illo qui Samniticus ab eo inſcribabetur, poſſent omnia bella cum Samnitibus à Romanis geſta legi. Sed fatum quod alios libros eripuit, illos quoq; legere nos, & manibus uerſare noluit. Sed Liuium in ſeptimo diligenter lege, & inuenies ibi ornatiſsimas & elegantiſsimas orationes. Ab urbe con.

Rutilius, *Hala.*

2 G. MARTIVS IIII. ET Q. SERVILIVS III. 414

In ſeptimo Liuij perperam ſcribitur Claudius Martius, cum Gaius legendum ſit: quod leui errore & literarum lapſu fit, quoniam hic quartùm Conſul, & prius cenſor & dictator fuit: quod de Claudio non legitur. Ex ijs COSS. Seruilius in urbe relictus, Rutilius in Campaniam profectus eſt. Ibi comperit per tribunos militum, coniurationē inter milites factam, Capuæ ui occupandæ, ut Campani ſuo ipſi exemplo opprimerentur, quo ueteres inde colonos expuliſſent. Conſul itaq; uidens rem haud procul à ſeditione abeſſe, ex ſuis præſidijs milites in caſtra traduxit. Inde ſeditioſam multitudinem exonerare adortus, alios alia de cauſa domum ablegere cœpit, & in primis coniurationis capita. Nec res eſt ab initio animaduerſa: uerùm ubi, qui miſsi fuerant, domi retinebantur, perculſi conſcij ne cauſam Romæ dicere cogerentur, ſeceſsione facta quodam colle conſederant, ſub Albæ Longæ iugo. Deinde ut ſibi ducem facerēt, nocte T. Quintium in Tuſculano agro ruſticantem ui cæperunt, ac rapto deinceps agmine Romam contendunt. Quibus M. Valerius Coruinus Dictator obuiam cum exercitu progreſſus, ad octauum lapidem, tam populari oratione deliniuit, ac tempeſtiua adhortatione illam ſeceſsionem cōpreſsit, ut legibus multis latis noxa illa tolleretur: Scilicet ne fœnerare liceret, ne quis eundem magiſtratum intra decem annos caperet: neu uno anno duo magiſtratus gereret: utq; liceret COSS. ambos plebeios creari. quæ latiſsimè in fine ſeptimi libri apud Liuium leges. Meminit horum COSS. Diodorus in decimoſexto: ſed alterum conſulem Marcum Rutilium uocat.

Venox, *Mamercus.*

3 G. PLAVTIVS II. ET L. AEMILIVS. 415

His COSS. Romani Priuernatibus bellum indixere, quia Norbam & Setiam colonias eſſent populati. Volſci quoq; ad Satricum caſtra communierant. Plautius, cui ea prouincia obuenerat, prælio Priuernatibus uictis, eorum urbem ui cæpit, captæq; præſidium impoſuit. In Antiates deinde mouit, qui ad Satricum caſtra fecerant. dubio hic marte dimicatum, prælium ſubita tempeſtas diremit. Antiates nocte abierunt. Conſul duplici prælio uictor, omnem hoſtium regionem ad mare uſq; populatus eſt. Aemylius Sabellicum agrum ingreſſus, lateq; omnia prædatus, cum multa populatione circumagebat exercitum, nuſquam hoſte comparente. Vnde Samnites clade perculſi, pacem per legatos petunt, quæ eis iterum reddita eſt per Senatum. Ob id noua obſidione Sidicinos repetunt: qui cum ſe Romanis dederent in ultima neceſsitate, recepti non ſunt. Ad Latinos igitur confugiunt: qui eos recipientes, auxilia tranſmittunt in Samnium: quibus iunguntur Campani quoq;. ab his Samniticus ager depopulatus eſt, & Latini ſuperiores in certamine ſemper fuere: quod Romanis Samnites conquerebantur. Ob id Campani metu alienati ſunt, Latini uerò penitus defecerunt. Cum igitur conſilia noua inijſſent contra Samnites, rumor Romam allatus, fecit nouos creari conſules: ut Liuius in octauo ſcribit. Diodorus in decimoſexto, hos COSS. ſcribit Romæ regnaſſe, quando Athenis Charondas archon fuit.

T.Man-

416 T. MANLIVS III. ET P. DECIVS MVS. 4

His COSS. Alexander Epiri rex, Magni Alexandri auunculus, in Italiam claſſe appulit. Latini itaq; populi, qui iam defecerant à Romanis fœdere, per L. Annium Setinum à Romanis petunt, ſi in fœdere uellent Latinos permanere, ut alter conſul iam inde Latini nominis crearetur: & par ſenatorum numerus ex eadem gente foret, ut ex æquo Latini cum Romanis uiuerent. Iuſſus è curia diſcedere Annius, cum ſe tumultuoſe proriperet, lubricitate ſcalarum lapſus, ſaxo ceruicem fregit. Bellum igitur magno ordinum conſenſu in Latinos decretum. COSS. duobus exercitibus conſcriptis, in Samnium profecti ſunt: in quo bello P. Decius ſe pro pop. Romano deuouit, & in acie ſtrenuè pugnans occubuit. Alter Manlius Conſul filium, quòd extra ordinem iniuſſus pugnaſſet, ſecuri percuſsit. unde Manliana imperia dicta ſunt. Cæterùm Latini fuſi fugatiq; ſunt. Id quod abundè Liuius, longo uerborum ambitu in octauo deſcribit. Florus libro primo, titulo decimoquarto paucis delibat: ſed alterum COSS. Decium Murenam appellat, cum Liuio & cæteris omnibus P. Decius Mus dicatur. Licinius autem Craſſus Murena dictus eſt, ut Macrobius in tertio ſcribit, quòd hoc piſce effuſiſsimè delectatus ſit: adeò lautæ habebatur gulæ. De hoc piſce murena Columella, Plinius libro nono, Iuuenalis in quinta Satyra. Credo itaq; legendum in Floro: Manlio Torquato, Decio Mure COSS. Meminit horum Conſulum & Valerius Maximus libro primo, capite de Somnijs. Sed Titi Manlij meminit libro tertio, de Fortitudine: & libro ſexto, de Mutatione morum & fortunæ: & ſecundo item libro, capite de Diſciplina militari. A. præterea Gellius nono libro, decimotertio capite, Torquati ex Quadrigarij annalibus facit mentionem. Iunior item Plinius titulo uigeſimoſexto, de P. Decio Mure ſcribit: in titulo uerò uigeſimooctauo, T. Manlij Torquati meminit. Hanc hiſtoriam etiam mutuauit à ueteribus Eutropius libro ſecundo, capite primo: breuiter Oroſius libro tertio, capite octauo, ubi etiam alterius conſulis nomen corruptum eſt. Sed cum dicit bellum id factum anno ab urbe condita quadringenteſimonono, acriore indiget examine: cum non nonus, ſed decimuſquintus ſit annus poſt quadringenteſimum, ut patet manifeſtò. De Decio Valerius in quinto, capite de Pietate erga patriam. Meminit & ſenior Plinius Decij, uigeſimoſecundo libro, cum de coronis agit, capite quinto. Sed COSS. amborum in decimoſexto meminit Diodorus Siculus. Cæterùm hunc deuouendi morem primus creditur introduxiſſe Linus Codri filius, qui pro patria bello Dorico ſe deuouit. Hic Miletum coloniam Athenienſium deduxit in Ionia. Sed quomodo mos deuouendi apud Romanos fieri debeat, latè Liuius in octauo: qui requirendus eſt.

417 T. AEMILIVS MAMERCVS, ET P. PHILO. CXI

Cum ſuperiori anno Manlius iterum inter Sinueſſam & Minturnas, Latinos recenti prælio fudiſſet, resq; hoſtium acciſæ eò ueniſſent, ut Latini nominis ciuitates ultrò ſeſe dederent, ob eam deditionem Latinus ager & Phalernus, qui Campani populi fuerat, uſque ad Vulturnum flumen Romanæ plebi eſt diuiſus. Hi igitur Conſules Latinos dolore amiſsi agri ad rebellandum impulſos, prius acie uictos caſtris exuerunt. Sed dum Philo, cuius ductu & auſpicijs fuerat pugnatum, cæteros Latinos recepit in fidem: Aemilius Pedum oppidum oppugnat. Tuebantur Pedanos Præneſtini, Tyburtes, & Veliterni: aderant illis ex Lauinio quoque & Antio auxilia. His prælio uictis, dum ad Pedum & alias ſocias hoſtium urbes circumagit exercitum, audito collegæ triumpho, ipſe quoq; Romam cupiditate laudis, infecta prouincia deceſsit. Negantibus triumphum patribus, niſi Pedum ui captum aut deditum eſſet: adeò Aemilius eſt à patribus alienatus, ut in reliquum tempus anni nō minus fuerit nobilitati infenſus, quàm Philo, qui plebeius erat. Nec contentus illa inle-

Olympiad. ctatione, quum ob Latij motum Dictator dicendus eſſet Aemilius, cuius tum faſces erant, Philonem collegam dixit, pactus fore, ut populares leges Dictator ferret. Legum autem quæ latæ ſunt uno capite ſancitum, ut plebiſcita omnes ciuitatis ordines tenerent: altero, ut legum quæ centuriatis comitijs ferrentur, prius patres autores fierent, quàm populus in ſuffragia mitteretur: poſtremò, ut cenſor alter ex plebe crearetur. Perſuaſum fuit patribus, maiorem domi cladem eo anno, ob inuiſas leges acceptam, quàm foris eſſet bellica opera quæſitū. Diodorus in decimoſexto: Regnante Athenis Pythodoro, Romani COSS. erant, Q. Poplius & Tiberius Aemilius Mamercus (ita enim ibi legitur) Olympiade undecima & centeſima, quando in ſtadio uicit Cleomantis Clitorius. & quæ tum in Græcia hoc tēpore geſta ſunt, abundè deſcribit, finiens decimumſextum librum. Ab urbe con.

2 L. FVRIVS CAMILLVS, ET G. MENIVS NEPOS. 418

His COSS. Latini, qui ira adempti ſibi agri, omnia prius ferre poterant, quàm ociū & quietem: in omnem nouandarum rerū erant occaſionem erecti. Oppugnabantq́ iam COSS. Pedum: quòd in Aemilij contemptū patres non ſolum captū, ſed etiam euerſum uolebant. Tyburtes & Præneſtini ſuppetias Pedanis tulere. Diuerſa parte Aricini, Lanuuini, Veliterni, & Antiates, ad Aſturam fluuium caſtra fecerant: quos Neuius ex improuiſo adortus fudit. Camillus interea facta ex Pedo eruptione, atq́ exercitus parte in fugam inclinata, laborioſé aliquandiu hoſtem ſuſtinuit. Inde inſtaurato prælio, non ſolummodo aduerſam aciem perculit, ſed oppidum etiam admotis ſcalis ui cæpit. Nec ſecundum eam uictoriam prius quieuere COSS. quàm uniuerſum Latium partim ui, partim uoluntaria deditione ſubegerint. Præſidijs inde oppidatim relictis, Romam reuerſi, omnium cōnſenſu de Latinis triumpharunt: ſtatuæq́ equeſtres illis in foro poſitæ. Cum igitur Camillus de ſtatu Latij referret, decreuerunt patres, ut pro meritis cuiuſq́ ciuitatis, illis ſuum beneficium impertiretur. Lauinijs itaq́ ciuitas data, ſuaq́ illis ſacra reddita. Aricini, Nomentani, Pedani eodem iure in ciuitatem aſciti. Tuſculanis ſeruata ciuitas, quam antea adepti fuerant. Veliterni, quoniam ſæpius rebellaſſent, grauius mulctati, eorum muri diſiecti, ſenatus Romam abductus, iuſſusq́ trans Tyberim habitare. Antiatibus ciuitas data eſt: naues ademptæ, mariq́ interdictum. Tyburtibus & Præneſtinis ager ex parte ademptus: nec tantum ob recens crimen, ſed quia pop. Romani odio cum Gallis arma iunxiſſent. Cæteris Latinis connubia, commercia, & concilia inter ſe adempta. Campanis equitibus, Fundanis & Formianis ciuitas ſine ſuffragio data. Cumanos & Sueſſulanos eiuſdem iuris eſſe placuit, cuius Capua. Antiatum naues quædam ſunt in nauale ſubductæ, aliȩ incenſæ, quarū roſtris ſuggeſtum eſt in foro extructū. Id templum Roſtra ob eam rem dixerunt. Hinc ſcribit Caſsiodorus:

His Coſs. roſtra nauium de Antiatibus in foro fixa ſunt.

Quod Liuius in octauo, & Florus lib. primo, titulo undecimo, ijs uerbis annotat: Extant & parta de Antio ſpolia, quæ mœnibus in ſuggeſtu fori, capta hoſtiū claſſe ſuffixit: ſi tamen illa claſsis, nam ſex fuere roſtratæ. Sed hic numerus illis initijs nauale bellum fuit. Plinius triceſimoquarto libro, capite quinto ſcribit, ea roſtra in ſuggeſtu deuictis Antiatibus fixa, anno urbis quadringenteſimo decimoſexto: credo decimoſeptimo legendum. Huius conſulis G. Menij columnam illic deſcribit & Diodorus libro decimoſeptimo, ac L. Furium & G. Menium COSS. ſcribit fuiſſe, quando Athenienſibus imperauit Euenetus.

3 G. SVLPITIVS LONGVS, ET P. AELIVS POETVS. 419

His COSS. bellum inter Sidicinos & Aruncos eſt ortum. Arunci quia à T. Manlio

Ab urbe con. lio fuerant in deditionem accepti, auxilium ab Roma petiuere. Iuſsi COSS. Aruncis opem ferre, qui priuſquam eò ueniſſent, nunciatum eſt, Aruncos relicta patria populariter profectos Sueſſam muniuiſſe: quæ res fuit in cauſa, ut iam inde Sueſſa ſit Arunca dicta. Veterem Aruncam, quam illi reliquere, Sidicini funditus deleuerant. Senatus COSS. iratus, quòd ſerò opem tuliſſent, Dictatorem dici Claudium Regilienſem iuſsit. Sed quòd uitio creatus eſſet, ſe magiſtratu abdicauit. Eo anno Minutia Veſtalis uiua ſub terram, ad portam Collinam dextra uia, eſt defoſſa: Scelerato campo nomen loco factũ, cuius & Oroſius libro tertio meminit, octauo capite. Is etiam annus, quòd P. Philonem primùm è plebe prætorem habuerit, inſignis apud Romanos fuit. Horum COSS. mentionem facit Diodorus libro decimoſeptimo, ſed alterũ conſulem L. Papyrium nominat. Vereor errorem codicis. Regnauit tunc Athenis Cteſicles. Illic deſcribitur Alexandri tranſitus ex Europa in Aſiam. *Olympiad.*

Craſſus.

420 L. PAPYRIVS, ET CESO DVILLIVS. 4

His COSS. cum Auſonum gente bellum fuit. Cales oppidum Auſones tenebant. Iunxerant cum Sidicinis arma. Vterq; populus uno leui prælio eſt à Romanis fuſus. Cæterùm quando Sidicini adeò infeſto erant in Romanos animo, placuit id bellum non intermitti: ut Liuius in octauo ſcribit. Horũ Coſſ. mentio fit apud Diodorum lib. decimoſeptimo, qui tradit, Ceſonem Valerium & L. Papyrium Romæ Coſſ. fuiſſe, quando Nicocratus Athenis archon fuit.

Coruinus. *Regulus.*

421 M. VALERIVS IIII. ET M. ATTILIVS. CXII

His Coſſ. data eſt Coruino extra ſortem Sidicinorum prouincia: qui uictore exercitu à ueteribus Coſſ. accepto, Cales duxit. Ibi hoſtes prælio congredi auſos, egregiè uicit: inde Cales oppugnat. Tantus erat militum ardor, ut ſcalis muro admotis, per æqua & iniqua conarentur in arduum euadere. Sed conſuli res difficilior uiſa, quàm ut temerè milites in apertum uitæ diſcrimen adirent: tantiſper abſtinendum cenſuit, donec uineæ & turres muro admouerentur. Interea M. Fabius Romani ſanguinis, qui ab Auſonibus captus in urbe cuſtodiebatur, ruptis uinculis, ex muro hoſtium ſe reſte dimiſit. Is ad Conſulis præſentiam conſtitutus, autor illi fuit, ut Calenos uino & epulis feſto die ſepultos, repentè adoriretur. Quo facto, haud maiore eſt certamine oppidum captum, quàm Caleni acie fuiſſent nuper uicti. Conſul hinc Romam rediens triumphauit. Inde ambo Coſſ. in Sidicinos duxere: qui priuſquam Roma proficiſcerentur, Dictatorem dixere ad comitia cõſularia habenda, in quibus hi creati ſunt Coſſ. Sed de his ita ſcribit Diodorus Siculus in decimoſeptimo: Regnante Athenis Nicerato, Romani Coſſ. erant M. Attilius & M. Valerius, Olympiade duodecima & centeſima, quando in ſtadio uicit Gryllus Chalcidenſis.

Caluinus. *Albinus.*

422 T. VETVRIVS, ET SP. POTSHVMIVS. 2

His Coſſ. cum Coruinus & Attilius bellum aduerſus Sidicinos gererent, Romæ Triumuiri creati ſunt, ad coloniã Cales deducendam. Nec ita multo pòſt noui Coſſ. Sidicino bello adhuc reſiduo à ueteribus, exercitum acceperunt: qui Sidicinos fines ingreſsi, quum latè omnia popularentur, rumor percrebuit, Samnites à Sidicinis ad arma conciri. Vnde P. Cornelius Ruffinus Dictator eſt dictus: qui cum uicio eſſet creatus, magiſtratu ſe abdicauit. Deinde per interregem ſunt Coſſ. creati. Cæterùm in decimoſeptimo hos Coſſ. Diodorus nominat, quum Athenis archon fuit Ariſtophanes, & quando Alexander tranſiuit in Aegyptum: ubi eius illic geſta pulchrè deſcribuntur. meminit & horum Coſſ. Velleius Paterculus in ſua fragmentata hiſtoria ijs uerbis: Sp. Poſthumio, Veturio Caluino Coſſ. Campanis data eſt ciuitas, partiq; Samnitium ſine ſuffragio. Et eodem anno Cales deducta colonia.

Olympiad. 3 — **L. CORNELIVS II. ET GN. DOMITIVS.** — Ab urbe con. 423

His Coſs. Gallici belli fama ciuitate perculſa, Dictatorem dixere M. Papyrium Craſſum. & iam Dictator cœperat ſumma cura delectum habere, quum exploratores ad id miſsi, omnia ex Gallia pacata retulerunt. Samnium interea ſuſpectum Romanis erat: eaq; ſuſpicio in cauſa fuit, ut Romanus exercitus nõ ſit hoc anno ex Samnio abductus. Samnites Alexandri Epirenſis bellum in Lucaniam traxit. Ibi duo populi aduerſus regem, excurſionem à Peſto facientem, acie conflixerunt: fuitq; ea pugna Alexander ſuperior, uictorq; pacem cum Romanis fecit, ut Liuius in octauo ſcribit, & Caſsiodorus ab eo fortè mutuauit his uerbis:

His Coſs. pax cum Alexandro rege Epiri facta eſt.

Tamen cum hactenus nuſquam lectum ſit, regem hoſtile quippiam in Romanos egiſſe, fœdus potius fuiſſe credendum eſt. De hoc Alexandro Oroſius libro tertio, capite decimo ſic ſcribit: Anno ab urbe condita quadrageſimo uigeſimoſecundo, Alexander rex Epirotarum, Alexandri magni auunculus, traiectis in Italiam copijs, cum bellum aduerſus Romanos pararet, & circa finitimas Romæ urbes firmaret uires exercitus ſui, auxiliaq; uel ſibi acquirere, uel hoſtibus ſubtrahere ſtudens, bellis exerceretur, à Samnitis, qui Lucaniæ genti ſuffragabantur, maximo bello in Lucania uictus atq; occiſus eſt. Hoc anno tribus Meria & Scaptia ueteribus additæ, & Acerranis ciuitas ſine ſuffragio data eſt. Sed Diodorus in decimoſeptimo ſic de his conſulibus ſcribit: Regnante Athenis Ariſtophonte, Romæ Coſs. fuerũt C. Domitius & A. Cornelius. ſic ibi legitur, non Gn. aut L. ſi modò menda liber caret.

Marcellus, *Potitus, aliàs Flaccus.*

4 — **M. CLAVDIVS, ET T. VALERIVS.** — 424

Infamis hic annus fuit, quum multi ex primoribus patrum ſimili morbo & euentu mortui eſſent. Ancilla quædam ad Q. Fabium Maximum ædilem curulem uenit, cauſamq; eius cladis prodituram ſe profeſſa eſt, ſi fides ſibi daretur, id indicium apud dominos haud futurum ſibi noxæ. Fabius re ad Coſs. delata, à Coſs. ad ſenatum: ac fide, conſenſſu ordinis, indici data, patefactum eſt, muliebri fraude eam cladem accidere: multas eſſe quæ in uirorum perniciem coquerent uenena, ac ſi ſecum eant, fore ut in eo opere deprehenderentur. Miſsi qui ancillam ſequerentur. Hi medicamenta coquentes quaſdam, apud alias re cõdita inueniũt. Quibus in forũ delatis, uigintiq; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehẽſum, publicè accerſitis: & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis. quæ cũ ſalubria eſſe contenderent, bibere iuſſæ, ſpacio ad colloquendum ſumpto inter ſe loquutæ, id haurire ſtatuunt. Medicamento in conſpectu populi epoto, ad unam interiere. inde ad centum ſeptuagintæ, eiuſdem ſceleris conuictæ, capitali ſunt ſupplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam fuerat ueneficij inquiſitum, prodigij eſt loco habita: uelut alienatis furore mentibus, id flagitiũ perpetrari contigiſſet. Ob id Dictator creatus eſt figendi claui gratia G. Quintilius: quòd eo olim periculo mens plebis diſcordia alienata, compos ſui demum facta, ad concordiam reuocata eſſet. Meminit huius hiſtoriæ, præter Liuium in octauo, Valerius Maximus libro ſecundo de Inſtitutis: diuus Auguſtinus in tertio diuinæ ciuitatis, capite ſeptimo, ubi inquit: Erãt dij, quando alia peſtilentia grauis de uenenis matronarum exorta credita eſt: quarum ſupra fidem multarum atq; nobilium mores deprehenſi ſunt, omni peſtilentia grauiores. Paulus item Oroſius libro tertio, capite nono, horum conſulum atq; mulierum meminit: ſed in numero neq; cum Liuio, neq; cum Valerio concordat. Scribit enim, trecentas ac octuaginta eſſe damnatas: niſi mendoſus (quod facile credo) ſit codex, ob numerorum notas, quæ facile inuertuntur. Diodorus in decimoſeptimo hos COSS. appellat G. Valerium, non T. & M. Clodium,

Ab urbe con. *Craſſus.* Olympiad. CXIII

425 L. PAPYRIVS II. ET L. PLAVTIVS VENOX.

His COSS. legati à Volſcis, Sidicinis, & Lucanis Romam uenerunt, fidem pop. Rom. implorantes, dedenteſq; ſe & ſua, ut ab Samnitium iniuria defenderentur. Secundum eam deditionē iuſsi ſunt Samnites per legatos ab deditorum finibus abſtinere. quod factum quoq; eſt, quia ad bellum inſtructi non erant. Priuernates interim, Fundanis in ſocios adſcitis, Romana in ſe arma uertunt: qui Vitruuij Fundani ductu, Setinum agrum, Norbanum & Coranum, effuſa populatione uaſtarunt. Hos Papyrius Conſul uix explicata acie fuſos, caſtris exuit: exutos Priuernum compulit. Plautius alter conſul Priuernatem agrum latè populatus, in Fundanum tranſijt. Fundani ſupplices occurrunt, orantq; ne à ſua ciuitate pœnas eorum exigat, quæ Vitruuius, homo facinoroſus, priuato, non publico conſilio, in ſocios populi Romani feciſſet. Conſequuti ueniam à conſule Fundani, Priuernum inde belli impetum auertunt. Obſidēt Priuernum duo conſulares exercitus, quum COSS. alter inde Romam ad habenda comitia eſt uocatus. Crebreſcebat enim indies Gallici belli fama. Noui igitur COSS. electi, eo ipſo die Calendis Quintilibus magiſtratus inierūt. Hos COSS. fuiſſe ſcribit Diodorus in decimoſeptimo, quandò Athenis regnauit Euthycritus, Olympiade decimatertia & centeſima.

Mamercus, aliàs C.

426 L. AEMILIVS II. ET GN. PLAVTIVS. 2

His COSS. ut ſcribit Liuius in octauo, partitæ prouinciæ: Mamerco Gallicum ſorte bellum obtigit, qui decreto patrum nouum conſcripſit exercitum. Opifices & ſellularij, genus hominum parum alioqui militiæ aſſuetum, inautorati. Proceſsit conſul Veios uſq;, inde intentius explorans, qua parte eſſet hoſti occurſurus. Cæterùm cum quieta omnia nunciarentur, omnis uis belli in Priuernum cōuerſa eſt. Oppidum paucis diebus captum, muriſq; nudatum. Vitruuius ibi captus, Romæ capitali eſt ſupplicio affectus. Eius ædes, quæ in palatio fuere, diruendas cenſuit Senatus: bonaq; obſcuro genio, qui Semoni lano nomine aduerſus Quirini ædem colebatur, conſecrauit. Plautius de Priuernatibus triumphum egit. dehinc ex autoritate conſulis, cum Priuernatium cauſa in curia agnoſceretur, latum eſt ad populum, ut ciuitas Priuernatibus daretur. Eodem anno Anxur trecenti in coloniam miſsi ſunt, bina iugera agri acceperunt. Diodorus in decimoſeptimo ponit hoc anno COSS. P. Cornelium & A. Poſthumium, quo apud Athenas regnauit Chremes.

Proculus.

427 P. PLAVTIVS, ET P. CORNELIVS SCAPVLA. 3

His COSS. nihil memorabile eſt domi foris'ue geſtū: niſi quòd uiſceratio populo data eſt à M. Flauio, in funere matris: & Fregellæ (Signiorum is ager, deinde Volſcorum fuerat) colonia deducta. Palæpolitani Samnitium ſocietate freti, hoſtiliter interim Campanum Falernumq; agrum inuaſere. Fuit Palæpolis haud procul Neapoli. eadem gens utraq; urbē habebat, Cumis oriūda. Cumani uerò ipſi à Chalcidenſibus fuerūt, & Cumæis, ab Euboia inſula profectis. Res primò more à Palæpolitanis repetitæ, non modò non redditæ ſunt: ſed legati etiam qui ad id miſsi fuerant, minaciſsimum à Græcis tulere reſpōſum. Diodorus in decimoſeptimo, ponit hoc loco COSS. L. Cornelium, & Q. Popilium, quo tempore Athenis regnauit Anticles: ſi fides Græco exemplari eſt habenda.

428 L. CORNELIVS, LENTVLVS ET P. PHILO II. 4

His COSS. ut ſcribit Liuius in octauo, Palæpolis prouincia Philoni euenit. Cor-

Olympiad. nelius cum reliquo exercitu miſſus eſt, qui Samnites obſeruaret, quorũ ſocietas iamdudum parum fida haberi cœperat: & iam rumor erat, magiſtratuum iuſſu in Samnio accuratiſsimum delectum haberi, Fundanosq; & Priuernates ad defectionẽ ſollicitari. Mittuntur qui id explorent. Haud quidem laturi Samnites uidebantur, quòd Romani Fregellas oppidum Samnitici agri occupaſſent. & cũ Romanus legatus, cognitionẽ de ea re nihil grauatè pop. Rom. ad ſocios delaturũ diceret: Samnites negotium armis decernendum æſtimant. Digreſsi ab ijs Romani, apertum cum Samnitibus bellum denunciant. Philo interea inter Neapolim & Palæpolim caſtrametatus, utramq; urbem bello premebat. Cornelius in caſtris Dictatorem dicere iuſſus à patribus, M. Claudium Marcellum dixit: qui ſe mox magiſtratu abdicauit, quia uitio erat creatus. Tum res ad interregnum redijt, quo creati ſunt COSS. ſequentes. Hos iterum Diodorus in decimoſeptimo appellat, L. Cornelium Lentulum, & Q. Poplium. credo eſſe Q. Publium Philonem. *Ab urbe con.*

Libo,

CXIIII G. PETILIVS III. ET L. PAPYRIVS CVRSOR. 429

aliàs Mugilanus.

His COSS. ut Liuius teſtatur in octauo, patrum decreto Samnitibus (quia ſuperbè Rom. legatis reſpondiſſent, armaq; iam ex confeſſo inſtruerent, Fregellas repetituri) bellum intulere. Sabellicus ager primò populatus eſt, & tria ex gente oppida in poteſtatem recepta: Aliſe, Calliriſe, & Ruffrium. Apuli & Lucani, qui neq; hoſtes neq; ſocij ad id tempus fuerãt, in fœdus & amicitiam pop. Rom. ultrò uenerunt. Neapolitani & Palæpolitani, qui iampridem à P. Philone obſidebantur, quum non pauca indigna à Samnitibus & Nolanis præſidiárijs paterentur, haud multum diuerſa ab his quæ pati ſolent qui bello capti ſunt: Nimphidij ductu & Charilai, Samnitibus per expeditionis ſpeciem urbe ablegatis, Romanum præſidium intra mœnia accepere. Receptis Græcorum urbibus, triumphus Philoni decretus eſt: cui duo noui honores contigerunt, & quòd ei conſulatu defuncto imperium eſt prorogatum, & quòd iam acto honore triumpharit: quod Romanorum nulli fuerat ad id tempus datum. Interim Tarentini, à quibus ex Neapoli & Palæpoli implorata fuerant auxilia, ubi Romanorum fidem ſequutos accepere, accuſata ſociorum inconſtantia, hortantur Samnites, ut forti animo bellum ſuſtineant: qui auxilia promittentes, odium in Romanos concipiunt: ac Lucanorum quoſdam ſubornant, qui ipſi inter ſe mulctati uirgis, in media ſuorum concione quererentur, iuſſu Romani conſulis fœdè cæſos, quòd in Romana caſtra ingredi eſſent auſi. Quo mendacio tanta animorum mutatio facta eſt, ut mox miſsi ſint, qui cum Samnitibus ſocietatem renouarent. Coacti à Samnitibus obſides dare, & præſidia in arces & munitiora loca accipere: præcipitante ira nihil recuſatum. Nec ita multo pòſt fraus apparuit, autoribus defectionis Tarentum profectis. Sed amiſſa ſua poteſtate, nihil ſupererat, niſi ut fruſtra conſilij pœniteret. Et ita Lucani à Romanis defecerunt. Romæ hoc anno, cum mala libido Papyrium cæpiſſet, ut ingenuo adoleſcenti, ob paternum æs alienum, ſtuprum inferret, & recuſantem uerberibus cecidiſſet, cauſa fuit ut COSS. ad populum ferrent: ne ciuis Romanus, niſi noxam meruiſſet, donec pœnam lueret, in uinculis haberetur. Atq; ita nexi ſoluti ſunt: cautumq;, ne in poſterum necteretur quiſpiam. Eodem anno Veſtini & ipſi ſe Samnitibus iunxere. Populus etſi apparabat bellum cum Marſis, Pelignis, & Marrucinis habendum, ſi Veſtini armis inceſſerentur: bellum tamen aduerſus eam gentem iuſsit, in quo maior Romanæ ciuitatis animus, quàm conſilium extitit. Sed euentus docuit, fortunam fortes iuuare. Hos COSS. Diodorus in decimoſeptimo appellat G. Poplium & Papyrium, quo anno Athenis regnabat Ageſias, Olympiade decimaquarta & centeſima, quando in ſtadio uicit Micinas Rhodius.

His

Ab urbe con. | Olympiad.

His Coſſ. Alexandria in Aegypto condita eſt.

Hoc Liuius atteſtatur in octauo, ubi etiam de morte Alexandri Epirotæ ſcribit. De Alexandria uerò urbe, uide Strabonem in decimoſeptimo, Plutarchum, Procopium, Plinium, Dionyſium poetam, Melam, Ptolemæum, Stephanum, Solinum, Diodorum in decimoſeptimo, paſsim cæteros. Euſebius in Chronicis: Alexandria, inquit, in Aegypto ab Alexandro condita, ſeptimo anno regni eius, quo tempore etiam Latini à Romanis perdomiti ſunt. Sed hoc factum Olympiade centeſima duodecima ſcribit: quod ſine dubio errore nõ caret, uitio librariorum. nam columnæ annorum & res geſtæ ſunt tranſpoſitæ, & rariſsimè conueniunt: quod à paucis eſt animaduerſum hactenus: & ideo cautè legendus eſt. & ut in præſatione ſcripſimus, non ſine cauſa diuus Hieronymus adiurationem præpoſuit huic operi. Obſeruandus eſt idem error apud Solinum, qui de hac re ita ſcriptum reliquit: Alexandriam & operis ipſius magnitudo, & autor Alexander Macedo nobilitant: quam metatus Democrates architectus, ſecundum poſt conditorem inter memorabilia locum obtinet. Condita autem Alexandria eſt duodecima centeſimaq; Olympiade, L. Papyrio, Sp. F. C. Petilio C. F. COSS. Romanis, haud longè ab oſtio Nili fluminis, quod Heracleaticon, alij Canopicon appellant. hæc ille. Si quis COSS. quos hic rectè nominat, cum Olympiade conferat, inueniet apertam differentiam cum Diodoro, qui eos in Olympiaden decimamquartam reijcit. Velleius Paterculus in ſuis fragmentis ſic prodit: Interiecto deinde triennio, Fundani & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipſo anno quo Alexandria condita eſt. Sed hic annus ſuperius eſſet ſupputandus.

430 L. FVRIVS CAMILLVS II. ET IVNIVS BRVTVS. 4

Sceua.

His COSS. diuiſæ prouinciæ. Brutus Veſtinos ſortitus eſt, Furius Samnium. Exercitus utrobiq; ducti, prohibitiq; hoſtes tuendorum finium ſtudio copias iungere. Sed uis morbi Camillum bello ſubtraxit. Iuſſus itaq; Dictatorem dicere, L. Papyrium Curſorem dixit: à quo Q. Fabius Maximus Rutilianus magiſter equitum eſt dictus. Brutus in Veſtinis hoſtem, agrorum populatione in prælium euocatum, acie fudit, fuſum caſtris exuit. Mox urbes oppugnare adortus, Catinam & Cingliam ex ea gente ui captas, militi diripiendas dedit. In Samnio res in acie proſperè ceſsit: ſed uictoriam imperatorum diſcordia fœdauit. Repetiturus enim ex urbe auſpicia Papyrius, magiſtro equitum denunciat, ut ſe intra uallum caſtrorum teneat, neu cum hoſte ſe abſente manum conferat. Cum uerò Fabius diſſoluta omnia cerneret, conſenſu militum uiginti milia hoſtium iniuſſu Dictatoris cecidit. Qua re Dictator commotus, uoluit Manlij exemplo Fabium corripere. Sed primò militum, dehinc Senatus ac patrum, tandem tribunorum ac populi interceſsione uix euaſit: ut latiſsimè in octauo Liuius explicat: & Valerius Maximus libro ſecundo, de Militari diſciplina: & Eutropius libro ſecundo, capite primo. Per eos dies frumentatores Romani exercitus in Samnio ab hoſtibus circumuenti, quum ſubueniri potuiſſet, quia legati Fabij exemplo deterriti, nihil mouere ſunt auſi, cæſi ſunt ad unum. Quæ clades Dictatoris inuidiam haud mediocriter auxit, uſq; adeò, ut penè ſeditione obrueretur, donec ſe militibus conciliauit. Tandem Samnites ſubacti pacem à Dictatore petierunt: ſingula militibus ueſtimenta & annuum ſtipendium pacti, inducias in annum impetrauere. Dictator triumphauit, & hinc COSS. creauit. Diodorus Siculus libro decimo octauo, horum COSS. meminit, ſcribens quo anno Athenis Cephiſodorus regnauerit, Romæ L. Furium & Decium Iunium COSS. fuiſſe.

Longus.

431 G. SVLPITIVS II. ET Q. AELIVS CERETANVS. 3

His COSS. Samnites, etſi inducias haberent, non diu quieuere: ſed non multo

pòſt

Olympiad. *Ab urbe con.*

pòſt quàm Romanæ legiones è Samnio ſunt abductę, Apulis in ſocietatem belli aſcitis, rebellarunt. In Apuliam igitur Aemilius conſul cum exercitu eſt miſſus. Fuerunt qui ſcriberent, Apulos non tantum armis petitos à Romanis, quàm à Samnitium iniuria defenſos. Sulpitius alter conſul in Samnium profectus, latè hoſtium regionem uaſtauit. Romę per id tempus nocturnus terror ciuitatem ſomno excuſsit. Conclamatum eſt ad arma, ac tumultuatum, uelut omnia hoſtibus plena eſſent. Vbi uerò illuxit, neq; terroris illius autor, nec cauſa comparuit. Tuſculani eodem anno Flauia rogatione ad populum ſunt uexati: ſed ſordidati cum coniugibus ac liberis, & genubus cum lachtymis aduoluti, ueniam meruere. Hos COSS. Diodorus in decimooctauo appellat G. Sulpitium & G. Aelium, quo tempore apud Athenas tegnauit Philocles.

4 Q. FABIVS RVLLIANVS, ET L. FVLVIVS. 432

His COSS. ut Liuius in fine octaui ſcribit, inſtabat graue cum Samnitibus bellum. nam fama aduenerat, cõduxiſſe eos ex finitimis uim hominũ ingentẽ. A' Cornelius Aruina eſt Dictator creatus, qui delectu accuratiſsimè habito, in hoſtẽ cõtendit. Tantum abfuit ut Samnites Romanũ exercitũ, ſuos fines ingreſsũ, ut antè, effugerint, & multitudine freti, ultrò ad Romana caſtra uenerint, nullam dimicationi morã facturi. Fuiſſentq; caſtra oppugnare auſi, quia Romanus intra munitiones ſe tenebat, niſi nox interueniſſet. Dictator multis ignibus circa uallũ accẽſis: ſilenti nocte caſtris profectus eſt, ne cogeretur iniquo loco dimicare. Nec tacitus Romanorũ digreſſus hoſtẽ fefellit: quũ Samniticus equitatus, extremum agmẽ adeptus, tumultuoſo certamine iniecto moratur abeuntes: inde ſub lucẽ peditum robur affuit. Ibi cũ nec caſtra quidẽ Romanus metari poſſet, in Samnitẽ conuerſus, pugnã conſerit. Ibi à quinta diei hora ad octauã, adeò ancipiti marte dimicatũ eſt, ut aduerſæ inter ſe acies, ſuo utraq; gradu obnixè ſtarẽt: multus interim cruor fuſus, ut militi uires, ducibus conſiliũ deeſſet. Interim Samniticus equitatus in Romanorũ impedimenta, ex improuiſo impetũ facit: hos prædę intentos magiſter equitũ Fabius adortus, cum multa ſtrage diſsipat, pedeſtremq; aciem inuadit, ut turbatis ordinibus fluctuarent. Tum cædes ingens facta. Vbi fuga inclinare cœpit, deditioq; Samnitium facta eſt, quę tamen irrita fuit, Dictator Romam reuerſus triumphauit: quẽ aliqui, ut ludis præſideret, prætore morbo implicito, creatum ferunt. In decimooctauo ponit Diodorus COSS. Q. Popilium, & Q. Popliũ, quo anno Apollodorus regnauit. Sed ſuſpicor nomina COSS. corrupta eſſe: quemadmodum & ſequentis anni, & alterius qui ſequitur, COSS. ab eo non ponuntur: ſiue ſciens obmiſerit, ſiue codex mancus ſit.

Caluinus.

CXV T. VETVRIVS II. ET SP. POSTHVMIVS. II. 433

Hic annus inſignis ac nobilis fuit clade Romana: quã apud Caudinas Furcas ambo COSS. cum legionibus paſsi ſunt, inermesq; omnes ſub iugũ miſsi: ac datis obſidibus pacem acceperunt. Quam cladem, cum uberrimè Liuius ab initio noni libri explicet, ſuperfluũ eſt hic multis eam toties deſcriptam repetere. Florus libro primo, titulo decimoſexto, ſic de ea ſcribit breuiter: Maximè tamẽ nota eſt illuſtris ex hac gente clades apud Caudinas Furcas, Veturio Poſthumioq; COSS. Clauſo enim per inſidias intra eum ſaltum exercitu, unde non poſſet euadere: ſtupens occaſione tanta hoſtium dux Pontius, Herennium patrem conſuluit. & ille, mitteret omnes, uel occideret, ſapienter, ut ſenior, ſuaſerat. Hic armis exutus, mittere ſub iugum maluit: ut nec amici forent beneficio, & poſt flagitium hoſtes magis. Eutropius item libro ſecundo, primo capite, hanc hiſtoriam ſignat. Oroſius quoque libro tertio, capite decimoquarto, cuius uerba penè ſingula tranſcripſit Eutropius. Sed numerum annorus examen deſiderat, ſi modò uera ſunt Liuij ſcripta, & annorum ſupputatio. Siquidem

Ab urbe con. quidem Oroſius id factum tradit anno ab urbe condita quadringenteſimo uigeſimoſexto: cum ſecundum ueram ſupputationem, anno quadringenteſimo triceſimoſecundo acciderit. quod cuiq; ſtudioſo patebit, ſi ritè annales euoluat. Valerius Maximus libro quinto, de Humanitate: & libro ſeptimo, de Sapienter dictis & factis, illius hiſtoriæ mentionem facit. Iunior Plinius de Viris illuſtribus, titulo trigeſimo: ſed ibi perperam Caius Veturius, pro Tito Veturio ſcriptum eſt. Diuus quoq; Auguſtinus tertio Ciuitatis, decimoſeptimo capite, huius rei geſtæ meminit. Paſsim alij, Lucanus & Plutarchus. Meminit horum COSS. & Cicero in Catone maiore, ubi de uoluptate quædam ſecreta prodit, paucis obuia: & Gellius libro decimoſeptimo, capite ultimo, ubi recenſet uiros illuſtres illius ſeculi ex libris Chronicis, ſic ſcribens: Iiſdem tempeſtatibus pop. Rom. graui & diutino Samnitium bello conflictatus eſt, COSS. q; T. Veturius & Sp. Poſthumius in locis iniquis apud Caudium à Samnitibus circumuallati, ac ſub iugum miſsi, turpi fœdere facto diſceſſerũt. Ob eam cauſam populi iuſſu, per fœciales dediti, recepti non ſunt. *Olympiad.*

Curſor, *Philo.*

434 L. PAPYRIVS II. ET Q. PVBLIVS. III. 4

His COSS. Sp. Poſthumius, & collega, quoniam ſua deſponſione pop. Rom. obſtringere nequiuerant, nudi uinctiq; hoſtibus ſunt Samnitibus adducti. Scriptus tum exercitus: ſed deditio per fœcialem facta, à Pontio Herennio recepta non eſt. Interim Papyrius Luceriam ire pergit, ubi Romani equites aſſeruabantur in cuſtodia. Publius in Samnio ſubſtitit aduerſus Caudinas legiones: ibiq; Samnites caſtris exuti, Apuliam fuga petierunt, & ſe Luceriam conferunt. Sed ubi inopia rerum laborare incipiunt, cum Romanis congrediuntur, licet fruſtra Tarentini legati dimicationem prohiberent. Ruptis igitur hoſtium caſtris, ad unum omnes obtruncaſſent, niſi COSS. & ſexcenti equites, qui in cuſtodia habebantur, pari crudelitate potuiſſent necari. Publius per Apuliam uagatus, multa oppida in fidem recepit, & tum ad Luceriam ſeptem milia Samnitiũ ſub iugum miſſa ſunt. Et præda apud Furcas amiſſa, recuperata eſt. quinimo & Pontius cum cæteris ſubiugatus. Hæc longè lateq; differit Liuius in nono: Oroſius libro tertio, & Eutropius in ſecundo, paucis rem, graphicè tamen deſcribunt.

Mugilanus.

435 L. PAPYRIVS, ET Q. AELIVS CERETANVS. 5

Subdubitat Liuius, an L. Papyrius Curſor, an L. Papyrius Mugilanus, hoc anno conſul fuerit. Si fuerit cognomen Papyrio Curſor, cui à pernicitate pedum cognomen datum eſt, fuit is eius tertius conſulatus. Quod uerò Liuius Q. Aurelium Ceretanum iterum Conſulem ſcribit, ſuſpicor mendam irrepſiſſe: pro Aemilioq;, Aurelium ſcriptum: quandoquidem Aurelius nuſquam ſuperius conſulatum ullum geſsit, ſed Q. Aemilius Ceretanus, quinto abhinc anno. Vel hic, uel illic error eſt. In opuſculo autoris incerti ſcribitur: Mugillano III. & Ceretano. Cæterùm ut ad hiſtoriam redeam, hi COSS. reliquias belli confecerunt. Ceretanus cum Ferentanis uno ſecundo prælio debellauit eorum urbem: quà uicta, acies in fugam inclinauerat, in deditionem recepta. Pari fortuna belli Papyrius uſus, qui Satricanis (qui ciues Romani, poſt Caudinam cladem ad Samnites defecerant) pacem petentibus reſpondit: Niſi Samnitium præſidio, quod ſecum haberent, interfecto aut tradito, non eſſe cur pacati à ſe quicquam expectarent. Quo reſponſo territi, quum in urbe duæ factiones eſſent, quæ ad Samnites rem traxerat, ad promerendam Romanorum gratiam, occultè docet Conſulem, qua hora noctis & qua regione Samnites ex oppido egreſſuri eſſent. Cæterùm Romanæ factionis uiri, eadem hora Conſulem intra urbem accepere: atque ita uno tempore Satricum

eſt re

Olympiad. eſt receptum: & Samnites in inſidias præcipitati, occidione occiſi ſunt. Papyrius au- toribus defectionis interfectis, tum demum Romam reuerſus, de hoſtibus ſub iugum ad Luceriam miſsis, & Satrico recepto triumphauit. Multa de fortitudine & ſeuero huius imperio Liuius in nono ſcribit, ubi pulchram digreſsionem de hoc uiro facit, & Grræcorum cum Romanis comparationem, & cur ſit Curſor cognominatus. Diodorus in decimooctauo, horum Conſulum mentionem facit: ſed alterum appellat Q. Aelium, non Aemilium: & ſic etiam appellari credo, quandoquidem in Caſsiodori exemplari etiam ſic reperio ſcriptum: & paulo inferius Liuius in nono tradit, Q. Aelium Ceretanum magiſtrum equitum Q. Fabij Dictatoris fuiſſe: qui ſine dubio hic eſt, qui in bello occiſus eſt: ubi perperam undique ſcriptum eſt Aulius, uoce nihili. *Ab urbe con.*

Flaccus.

4 L. FVLVIVS, ET L. PLAVTIVS VENOX. 436

His coss. fœdus petentibus Samnitibus, in biennium induciæ datæ. Flaccus Plautius ex Apulis Theanenſes & Canuſinos populationibus feſſos ad deditionem compulit: obſidibus in fidem eorum, quæ promittebantur, acceptis. Tum eodem præfecti Capuæ cœpti creari, legibus à L. Furio prætore datis. Duæ inſuper tribus hoc anno priori ſunt numero additæ, Vfentina & Valeria. Horum coss. meminit Diodorus in decimonono. Sed alterum conſulem appellat Manium Fuluium, quo tempore Athenis regnauit Demogenes.

aliàs Brutus, *Barbula.*

CXVI C. IVNIVS BVBVLCVS, ET Q. AEMILIVS. 437

His coss. Theates, & ipſi Apuli, deditionem fecere: atque per hæc Apulorum animis ad accipiendum iugum ſemel inclinatis, tota ferè gens in deditionem uenit. Ex Apulia coss. in Lucaniam tranſiuere paucis diebus, Florento & Nerulo ex ea gente captis. Antiates quoque, ut Campani, iura Romana acceperunt, datis coloniæ patronis qui ea ferrent. Diodorus mentionem facit horum coss. in decimonono, cum Athenis regnauit Democlidus Olympiade centeſima decimaſexta, quando in ſtadio uicit Diomenes Lacon.

Lucillus.

2 SP. NAVTIVS, ET M. POPILIVS LENAS. 438

His coss. Samnites rebellarunt, propter Satriculam, quam L. Aemilius Dictator oppugnare adortus eſt. Sed cum hinc Satriculani portis irrumperent in Romanos, illinc Samnites coacto exercitu ſocijs auxilia ferrent, duplici terrore Romanus miles concuſſus eſt. Fugientibus autem Satriculanis, in Samnites tota uis uerſa eſt. Quomodo autem deinceps Pliſtia obſidione cincta eſt, & Soram tranſlatum eſt bellum, latiſsimè Liuius in nono deſcribit: quæ ſcire operæpreciū eſt. Omnia enim quæ alibi ſcripta ſunt, ſuperfluum cenſeo repetere gratis. Horum coss. mentionem facit Diodorus in decimonono, cum eo anno Athenis regnaret Praxibolus.

Curſor, *Philo.*

3 L. PAPYRIVS IIII. ET Q. PVPLIVS IIII. 439

Hos coss. Liuius in nono non ponit, nec ullam horum mentionem facit. Superiori enim anno Dictatorē factum: ſed qua ratione, nō ſcribit. Ego hos in Caſsiodori unico exemplari offendi: & itē in eo opuſculo ignoti autoris, quo coss. nomina ponuntur, quod quidā Oroſij eſſe autumant, ſimiliter reperi. Diodorus itē Siculus decimonono Hiſtoriarum ſcribit, L. Papyrium IIII. & Q. Poplium II. (ſic enim ibi ſcribitur) Romæ fuiſſe coss. quo anno Athenis Nicodorus regnauit. Nolui hos prætermittere, licet quid ſub ijs geſtum ſit, non habeam. Neceſſariò autem hic requiritur unus conſu-

Ab urbe con. Conſulatus, alioqui decima ſexta Olympias eſſet imperfecta. & cum ſequenti anno, teſte Frontino, per quadringentos quadraginta unum annos urbs ſine aqua inducta ſteterit, non poteſt hic conſulatus deeſſe. Liuius autem ſub ijs Coſſ. quos nouos uocat, obmiſſis eorum nominibus, tradit Q. Fabium Dictatorem cum magiſtro equitum Q. Aurelio Cetetano, qui in bello cecidit, feliciter contra Samnites pugnaſſe, eorumque ducem ſtrauiſſe, Satriculam cæpiſſe, Samnitesque debellaſſe. Quod longè lateque prodit, licet Coſſ. eo anno in urbe mãſerint. Vide lector. Nunc illos ſubiungam, quos & Liuius & Caſſiodorus ponunt. *Olympiad.*

Longus III.

440 M. PETILIVS LIBO, & G. SVLPITIVS 4

His Coſſ. Sora oppugnari cœpta eſt, & proditione capta, ut latè Liuius in nono enarrat. Facta dehinc deditione, Coſſ. ducentos uiginti quinque autores defectionis Romam miſere, qui ad unum in foro uirgis cæſi ſunt, ac ſecuri percuſſi. Dehinc Coſſ. Auſonum genti bellũ intulerunt. nam & hi Samnitibus acceſſerãt olim, qui (ut Sorani) ſuorum proditione uicti ſunt, ſæuitumque eſt in miſeros oppidanos. Vna enim hora tres urbes Romani acceperunt, Auſonam, Nutumnam, & Veſtinam. Luceria eodem anno, Romanis colonis ſubita defectione interfectis, Samnites in urbem accepit. Sed tam his quàm Soranis priore anno, ſua perfidia exitio fuit: urbe paucis diebus à Ro. recepta: Lucerini cum Samnitium præſidio, ſunt ad unum cæſi. Tranſcripta eò duo milia colonorum, & quingenti. Capuæ quoque hoc anno coniuratio oppreſſa eſt, ſublatis capitibus defectionis, qui ſibi ultrò mortem conſciuere. Romæ Dictator factus: & inquiſitio in eos qui in unum coire dicebantur, facta eſt. Samnites ſpe Campanæ defectionis, ex Apulia Capuam petiere. Sed à Coſſ. ad triginta milia Samnitium cæſa dicuntur. Maleuentum pauci confugerunt, quod mox Beneuentum eſt appellatum. Horum Coſſ. fit mentio apud Diodorum lib. decimonono. Sed alter conſul illic appellatur M. Poplius, quando Athenis regnauit Theophraſtus. Tradit etiam, tum apud Rom. fuiſſe Dictatorem C. Manium, magiſtrum Equitum Manium Fuluium, quem Liuius M. Follium nominat.

Curſor, *aliâs Brutus II.*

441 L. PAPYRIVS V. & C. IVNIVS BVBVLCVS. CXVII

His Coſſ. Bouianum, quod prioris anni Coſſ. circumſederant, Claudius Petilius Dictator & ipſe diu obſedit: quò ubi allatum eſt, Samnites Fragellanam arcem occupaſſe, ſoluta obſidione, ad recipiendas Fregellas occurrit. Hoſtis in Campaniam fugiens, Nolam ingreditur. Sed & Fregellæ receptæ, & Nola capta eſt. quod quibuſdam Iunio conſuli aſcribitur. Sueſſa & Pontiæ eodem anno coloniæ deductæ. Minturnum quoque & Caſsinum ut coloni mitterentur, Senatus decreuit. Meminit horum Coſſ. Diodorus lib. decimonono hiſtoriarum, quum Athenis regnauit Palæmon, Olympiade centeſima decimaſeptima, quando in ſtadio uicit Parmenion Mitylenæus.

Maximus, *Mus.*

442 M. VALERIVS V. & P. DECIVS. 2

His Coſſ. Samnitico bello nondum profligato, triceſimus licet eius belli annus ageretur, aliud recens atque terribilius, ob gentis opulentiam, ab Ethruria ortum eſt. Cum igitur Valerius ad Samnitium reliquias profectus, Decius uerò morbo implicitus eſſet, Iunius Bubulcus Dictator dictus, confeſtim delectum conſcribit, iturus in hoſtem. Ethruſci tamen ſe intra fines ſuos tenuerunt. Meminit horum Coſſ. Diodorus quoque Siculus decimonono Hiſtoriarum, quo anno Athenis regnauit Simonides. Fuit hic annus inſignis cenſura Appij Claudij, & C. Plautij. Appius uiam lapidibus muniuit, & aquam induxit. ea opera ſolus perfecit: quia ob infamem Senatus electionem, collega pudore uictus, ſe magiſtratu abdicauit. quo conti-

Olympiad. git, ut tam aqua, quàm uia, alterius nomen tulerit. Ob id ſcribit Caſsiodorus: Ab urbe con.

His Coſſ. per Appium Claudium cenſorem, uia facta, & aqua inducta eſt, quæ ipſius nomine nuncupantur.

Induxit autem in urbem Anienem, in Auentini uſque uerticem flumine corriuato: quæ Claudia eſt aqua dicta. Viam ab urbe ad Algidum produxit, quæ Caſsilinum progreſſa, uiginti ſtadijs à Capua Latinæ uiæ iungitur. Quomodo autem Appio autore Poticia gens, quæ ad aram maximam ſacrificauit, extincta ſit, & excæcatus Appius: Liuius in nono, & Valerius Maximus libro primo docent, de Neglecta religione. Meminit & Eutropius in ſecundo uiæ Appiæ, & Euſebius: ſed hanc factam ſcribit Olympiade centeſima decimaquarta, quod minimè conuenit: ideo penſandus. Sed nemo clarius de aqua Appia, quàm Iulius Frontinus libro de Aquæductibus, ubi in hæc uerba ſic ſcribit: Ab urbe con. per annos quadringentos quadraginta unum, contenti fuerunt Romani uſu aquarum, quas aut ex Tyberi, aut ex fontibus hauriebant. Fontium memoria cum ſanctitate & adhuc extat, & colitur. Salubritatem enim ægris corporibus afferre credimus, ſicut C. Amaranus Apollinaris meminit. Nunc autem in urbem influunt plures aquæ: Appia, M. Valerio Maximo, P. Decio Mure Coſſ. anno uigeſimo poſt initium Samnitici belli (trigintarectius leges, ſi initium ſupputaueris Samnitici belli) inducta eſt ab Appio Claudio Craſſo cenſore, cui poſtea Egro fuit cognomen (credo Cæco potius legendum, quàm Egro) qui & uiam Appiam, à porta Capena uſque ad urbem Capuam, muniendam curauit. Collegam habuit C. Fabium, cui ob inquiſitas eius uenas, Venocis cognomen datum eſt, (C. Plautius nominatur Liuio, corruptè fortaſſe) Sed is intra annum & ſex menſes, deceptus à collega, tanquam idem facturo, abdicauit ſe à cenſura. Nomen aquæ ad Appij tantum honorem pertinuit: qui multis tergiuerſationibus extraxiſſe cenſuram traditur, donec & uiam & aquæductum conſummaret. Plura de uia Appia, & aqua Appia, Diodorus libro uigeſimo. Sed Procopius libro primo, de bello Gothorum, ubi deſcribit quomodo Belizarius Romam ingreſsus ſit, longitudinem & latitudinem uiæ Appiæ, & qua arte quo'ue ingenio ſit facta, graphicè depingit.

Bubulcus, *Barbula.*

3 C. IVNIVS III. & Q. AEMILIVS II. 443

Ex ijs Coſſ. Iunius Cluuianum ſubitò adortus, ui cæpit, puberesq́ ad unum trucidauit: quòd Romanum præſidium Samnites crudeliter illic trucidaſſent. Inde Bouianum ui expugnat, ubi plus prædæ quàm cædis fuit. Cum dehinc Samnis inſidias moliretur, diffiſus ſuis uiribus, tanta ſtrage ex inſeſſo iugo eſt deturbatus, ut uiginti milia hominum deſiderata dicantur. Interim uniuerſum nomen Ethruſcum, præter Aretinos, Sutrium, ſociam Po. Romani urbem, ſummis uiribus oppugnabat: quam Aemilius, alter conſul, ex urbe profectus, liberauit, atrociq́ prælio Ethruſcos fudit, ac magnam partem exercitus hoſtium conſumpſit ac ſtrauit. Apud Romanos tantum uulnerum fuit, ut plures poſt prælium mortui ſint, quàm in acie cecidiſſent: ut pulchrè Liuius in nono enarrat. Hoc item anno tibicines urbe excluſi, quo ingenio à Tyburtibus ſint reducti in plauſtris ebrij, luculenter Liuius deſcribit: cum alijs, quæ à tribunis hoc anno geſta ſunt, in creandis nouis magiſtratibus, duobus tribunis ſcilicet militum, & Duumuiris naualibus. Horum Coſſ. mentio fit à Diodoro Siculo. in uigeſimo libro Hiſtoriarum, ubi alter Conſulum, corruptè fortaſſis, appellatur C. Iulius.

Rullianus, *Rutilius.*

4 Q. FABIVS II. & GN. MARTIVS. 444

Inſignis hic annus fuit domi foriſq́. Romæ enim P. Sẽpronius Trib. pleb. Appium

Claudium

Ab urbe con. Claudium ultra Aemiliæ legis præſcriptum in cenſura perſeuerantem, pro roſtris increpauit. Foris uerò maxima bella geſta. Fabius enim, cum ad Sutrium longè maiore hoſtium exercitu congreſſus, cùm natura loci quem cœperat, tum militum uirtute adiutus, Tuſcum magna ſtrage fuſum, atque in Ciminiam uſque ſyluam fugatum, ipſorum caſtris cum ingenti præda potitur. Quo pacto uerò ſit ſyluam tranſgreſſus Conſul cum exercitu, præmiſſo fratre exploratore, ibiꝗ pulchro ſtratagemate ad ſexaginta milia Ethruſcorum cęciderit, induciasꝗ illi in triginta annos à ſenatu impetrauerint, latiſſimè Liuius in nono recenſet, cum ijs quæ Rutilius in Samnio egit: qui multa Samnitium caſtella cæpit, deleuitꝗ. Pòſt uulneratus, in cauſa fuit, ut Papyrius Dictator crearetur, qui Samnites multa cæde diſsipatos caſtris exuit. Romam dein ad triumphum reuerſus eſt, cum auratis ſcutis: quibus forum dehinc ornatum eſt, & conſuetudo fori ornandi cœpit. Sic & Fabius, poſtquam tertiò, proſpero euentu cum Ethruſcis pugnauit, Peruſiamꝗ ad deditionem coegit, triumphaturus Romam conceſsit. Hæc ubertim omnia Liuius: carptim, ut aſſolet, Florus libro primo, ti. decimoſeptimo. Meminit horum Coſſ. Diodorus libro uigeſimo Hiſtoriarum: alterum autem conſulem uocat G. Martium, quo anno Athenis regnauit Demetrius Phalereus. Fuit autem is Fabius Rullianus, filius Fabij Ambuſti, qui ſic dictus eſt, quòd olim adoleſcens fulmine tactus in natibus fuerit. Hinc etiam pullus Iouis, quaſi dilectus ab eo uideretur, & mutata litera poſtea Rullus dictus: & Eburnus à candore, ut Feſtus ait. Fuit etiam princeps ſenatus, quem honorem & filius hic poſtea Rullianus, & ex eo nepos Fabius Gurges, ex ſucceſſione obtinuere: quod Plinius in rara commemorat felicitate, libro ſeptimo, capite quadrageſimo primo. ſic enim legendus. Plutarchus Rullianum Rullum appellat, ſcribitꝗ, cum eſſet Cenſor, & quoſdam uiros libertinis genitos amoueret à ſenatu, quòd Maximus ſit appellatus: quem honorem nulli niſi Valerio, qui patres à plebe diſsidentes conciliauit, tribuerunt. Cæteri autem hunc Rullianum, Rutilianum malè cognominant: ut Petrarcha. Cæterùm nemo princeps Senatus conſtituebatur, ut Plutarchus in Scipione ſcribit, niſi qui auctoritatem & gloriam, maximis in Rempub. meritis, præſtantiſſimisꝗ rebus geſtis conſequutus fuerat. Olympiad.

Rullianus.

445 Q. FABIVS III. & P. DECIVS MVS II. CXVIII

Fabio conſulatus prorogatus eſt ob res feliciter geſtas: quo cum collega prouincias partito, Decio Ethruria ceſsit, Samnium Fabio. Qui in prouinciam profectus, Samnites prælio fudit, in qua acie Marſi noui hoſtes à Samnitibus ſtetiſſe dicuntur. Tarquinienſes interea à Decio in Ethruria ſubacti, inducias in quadraginta annos petiere. Et Volſinienſium quoque caſtella partim capta, partim ſubuerſa, ne receptaculo hoſtibus eſſent. Quo terrore, inducias in annum à Decio conſequuti Ethruſci ſunt. Sed Vmbrorum defectio materiam rebellandi Ethruſcis obtulit: quos tamen Fabius nullo labore, à Samnio ueniens, ira cęcidit, ut turpiſsimam facerent dedinionem. Ad Samnium dehinc redijt, cui ob præclaras res geſtas imperium foris, Senatuſconſulto in ſequentem annum prorogatum eſt. Horum Coſſ. fit mentio apud Diodorum Siculum, lib. uigeſimo, quando Athenis regnauit Carinas, Olympiade decimaoctaua & centeſima.

Cæcus, *Violenſis.*

446 APPIVS CLAVDIVS, & L. VOLVMNIVS. 2

His Coſſ. Salentini noui hoſtes Volumnio dati. Appius urbanis negotijs aptior quàm bello, Romæ manſit. Volumnius rem foris feliciter adminiſtrauit: hoſtibus ſæpe prælio uictis, aliquot urbes ademit. Fabius, cui erat propagatum imperium, cum Samnitibus proſperè conflixit, hoſtibus in acie fuſis, atque in caſtrorum munimenta compulſis, poſtridie cum ſingulis ueſtimentis deditos ſub iugum miſit.

Olympiad. Qui cum Samnitibus erant, præter Hernicos, ſeruiliter uenere. Hernici Romam miſsi, Latinis ſunt in cuſtodiam traditi. Meminit horum Conſulum Diodorus libro uigeſimo, quo anno apud Athenienſes regnauit Anaxicrates. Hunc Appium Claudium inter maximos Iureconſultos enumerat Pomp. ff. de Origine iuris, in hæc uerba ſcribens: Poſt hunc Appius Claudius eiuſdem generis maximam ſcientiam habuit. Hic Centimanus appellatus eſt, & Appiam uiam ſtrauit, & Claudiam aquam induxit, & de Pyrrho in urbem non recipiendo ſententiam tulit. Hunc etiam actiones ſcripſiſſe traditum eſt, primùm de uſurpationibus, qui liber non extat. Idē Appius Claudius inuenit r literā, ut pro Valeſijs Valerij eſſent, pro Fuſijs Furij. *Ab urbe con.*

Aruina, *Tremulus.*

3 .P. CORNELIVS, & Q. MARTIVS. 447

Hi Coſſ. inter ſe prouincias partiti, Cornelius Samnites, Martius Hernicos adepti ſunt. Fuit illud bellum ſpecie magis quàm euentu terribile, inſeſsis ab hoſte itineribus inter utraque Coſſ. caſtra. Sed Hernici ter paucis diebus uicti, ac caſtris exuti, inducijs in triginta dies impetratis, deditionem fecere. Martius itaque perfecto bello ad Samnium, incompoſito agmine uenit, opem Cornelio laturus, qui obſeſſo quàm obſidenti propior erat. Samnites itaque improuiſa re perculſi, fœdam fugam amiſsis caſtris inierunt. Ad triginta hominum milia Samnites iterum amiſere: cæteri in proximos montes fuga dilapſi, ſuperuenientes cohortes deterruerūt. Cum deinde pacem peterent, annuum ſtipendium & ſingulis militibus tunicas dederunt. Martius de Hernicis triumphauit. Tribus populis, qui in fide permanſerunt, Alatrinati, Verulano & Ferentinati, ſuæ leges redditæ. Anagninis ciuitas ſine ſuffragio data eſt. Horum Coſſ. meminit Diodorus lib. uigeſimo, quo anno Athenis princeps erat Corybus. Subiungit Caſsiodorus:

His Coſſ. uiæ per agros publicæ factæ.

Hoc de Maximo Valerio, cenſore huius anni, Liuius in nono ſcribit. Fœdus item tertium eſt hoc anno cum Carthaginenſibus renouatum. Polybius in tertio, ſub id tempus, quo Pyrrhus in Italiam uenit, id factum arbitratur: ubi formula ueruſti fœderis per Iouē lapidē eleganter explicat, locus eruditione plenus, & antiquitate inſignis. Vbi etiam ordine tria illa fœdera Carthaginenſium cum Romanis ponunt.

Megellus, *Augurinus.*

4 L. POSTHVMIVS, & T. MINVTIVS. 448

Calpburnius Piſo in ſuis Annalibus, hos Coſſ. Q. Fabio & P. Decio ſubiecit, biennio prætermiſſo, quo Claudius & Volumnius prius, mox Cornelius & Martius Coſſ. fuerunt. Noui igitur Coſſ. quia Samnites excurſionem in campum Stellatem fecerant, diuerſi in hoſtem duxerunt exercitum: Tifernum Poſthumius, Minutius Bouianum. Cum Poſthumio hoſtes ad Tifernum congreſsi, æquo marte diſceſſerunt: licet alij uictos Samnites ſcribant, & triginta milia captos. Sed uafro conſilio Poſthumius ad collègam, inſcijs hoſtibus, cum ſuo exercitu uenit, cum pugnam illam cum hoſtibus iniſſet, qua caſtra Samnitium capta ſunt, eorumq; dux Statius Collius, & ſigna militaria unum & triginta. Bouianum deditum, Minutius in pugna uulneratus obijt, L. Fuluius in eius locum ſuffectus. Eodem anno Sora, Arpinum, Ceſentia, à Samnitibus recepta. Meminit horum Coſſ. Diodorus lib. uigeſimo, appellatq; alterum conſulem Tiberium Minuniū, quo anno Xenippus Athenis regnabat.

Auerrio, *Sophus.*

CXIX P. SVLPITIVS, & P. SEMPRONIVS. 449

His Conſulibus ut Liuius in fine libri noni ſcribit, cum legati Samnitium rurſus pacem peterent, Sempronius Cos. in Samnium cum exercitu miſſus, quia ibi omnia pacata occurrerant, iuſſu Patrum, antiquum fœdus Samnitibus petentibus reſtituit.

Ab urbe con. tuit. In Equos inde bellum tranſlatum, qui Samnites iuuerant. Ambo Coſſ. ad id bellum miſsi, qui intra quinquaginta dies triginta oppida cæperunt: ac Equitum nomen penè deletum. Qua re territi Marſi, Peligni, Ferentani, pacem à Romanis petierunt, Coſſ. de Equis triumpharunt. Eodem anno, cùm C. Flauius ſcriba Aedilis curulis factus, ius ciuile uulgaſſet, ac faſtos in albo propoſuiſſet, ædemq́ Concordiæ dedicaſſet, ac ueluti duas factiones in ciuitate, in nobilium indignationem excitaſſet: Q. Fabius cenſor factus, cum P. Decio concordiæ cauſa, omnem forenſem factionem in quatuor tribus coniecit, quæ Vrbanæ ſunt dictæ: inſtituitq́, ut Idibus Quintilibus Equites in trabeis tranſueherentur: cuius & Valerius Maximus libro ſecundo, de Inſtitutis meminit. Quæ omnia uulgo tam grata fuere, ut inde Maximi cognomen adeptus (quod tot uictorijs parare non poterat) in nepotes uſque tranſmiſerit. Cur autem non & Plinij ſenioris uerba ex trigeſimotertio libro, & primo capite ſubſcribemus? in quibus & hi conſules, & hæc res pulchrè ſignatur: Frequentior, inquit, uſus annulorum non ante Gn. Flauium, Annij filium, deprehenditur. Hic namque publicatis diebus faſtis, quos populus à paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus eſt, alioqui libertino patre genitus, & ipſe Appij Cæſi ſcriba, cuius hortatu exceperat eos dies, conſultando aſsiduè ſagaci ingenio, promulgaueratq́, ut Aedilis curulis crearetur cum Q. Anitio Præneſtino, qui paucis antè annis hoſtis fuerat: præteritis C. Petilio & Domitio, quorum patres conſules fuerant. additum Flauio, ut ſimul tribunus plebis eſſet. Quo facto tanta Senatus indignatione exarſit, ut annulos ab eo abiectos fuiſſe, in antiquis reperiatur annalibus. Fallit pleroſque, qui tum & Equeſtrem ordinem id feciſſe arbitrantur. Annulos quoque depoſitos à nobilitate, in Annales relatum eſt: non à ſenatu uniuerſo. hoc actum P. Sempronio Longo, L. Sulpitio Coſſ. Flauius uouit ædem Concordiæ, ſi populo reconciliaſſent ordines: & cum ad id pecunia publica non decerneretur, ex multatitia, fœneratoribus condemnatis, ædiculam æream fecit in Græcoſtaſi, quæ nunc ſupra Comitium erat: inciditq́ in tabula ærea, quatuor annis poſt Capitolinam dedicatam. Ita quadringentis quadraginta nouem annis à con. ur. geſtum eſt, & primum annulorum ueſtigium extat. In quibus Plinij uerbis, obſerua alterius Conſulis nomen uariatum, & poſtea Flauium pro Fabio corruptè poſitum, qui ædem Concordiæ uouit. Vide de hoc Fabio Plinium iuniorem, de Viris illuſtribus, ti. trigeſimoſecundo. De P. Sempronio ſcribit Valerius Maximus libro ſexto, de Seueritate, quòd coniugem repudij nota affecerit, quòd ſe ignorante ludos ſpectare auſa fuerit. De hoc Sempronio ſine dubio ſcribit Iureconſultus in Digeſto ueteri, de Origine iuris: ubi corruptè Simphronium Sophim indocti Leguleij legunt. uerba hæc ſunt: Fuit poſt eos maximæ ſcientiæ Sempronius, quē Po. Roman. appellabat Sophum, nec quiſquam ante hunc hoc nomine cognominatus eſt. Horum Coſſ. mentio fit à Diodoro Siculo libr. uigeſimo Hiſtoriarum, quo anno Athenis regnauit Pherecles, Olympiade decima nona & centeſima, quando in ſtadio uicit Andromenes Corinthius. Olympiad.

450 L. GENVTIVS & SER. CORNELIVS. 2

His Coſſ. ut Liuius in decimo prodit, Soram & Albam in Equis, colonias Romani deduxerunt. Eodem anno Arpinatibus & Tribulanis ciuitas data: & Fuſinates, quia Hernicos ad bellum ſollicitaſſe indicio comperti ſunt, capitibus coniurationis ſecuri percuſſis, tertia parte agri ſunt mulctati. In Vmbria quoque nonnihil bellatum, ſuntq́ duo milia hominū in ſpelunca quadam igni & armis oppreſſa. Quemadmodum noſter MAXIMILIANVS Cæſar, hoc anno quo hæc ſcripſimus, cum bellum in Venetos acerrimum gereret, prope Vincentiam, in monte quodam excauato ac peruio, tria penè milia ruſticorum, qui toties rebellabant, & iugum excuſſerāt, fumo necauit, obdurato introitu igne ac ſulphure. Horum Coſſ. mentio fit in libro uigeſimo à Diodoro Siculo, quo anno Athenis regnauit Leoſtratus.

Olympiad. Ab urbe con.

alias Dexter. *Paulus.*

3 M. LIVIVS DEXTER, & Q. AEMILIVS. 451

His Coſſ. ut Liuius in decimo ſcribit, bellum ab Equis renatum, qui Albam coloniam erant expugnare adorti. tantum uerò terroris iniectum eſt, ut Q. Iunio Bubulco Dictatore dicto, exercitus in Equos eductus ſit: qui paucis diebus de eis ſubactis, triumphans in urbem rediјt, & Salutis ædem dedicauit. Aemilius conſul in Salentinis Cleonymum Lacedæmonium, qui claſſe appulſa Thurias occupauerat, prælio uictum ad naues compulit. quod late Liuius explicat. Eodem anno Carſeoli colonia in Marſos deducta eſt, & Ethruſci rebellabant, cum M. Valerius Dictator creatus eſt, qui Marſos deuicit. Sed eo abſente, Romanæ cohortes in inſidias præcipitatæ ſunt. Sed cum reuerteretur Dictator, Ethruſci caſtris exuti, teterrimaq; cæde affecti, pacem iterum petierunt: qua negata, inducias in biennium dedit. ij uerò ſtipendium annuum, & frumenta duorum menſium dare coacti ſunt. Effecerunt res fortiter geſtæ M. Valerij, ut & abſens, & non petens, conſulatum aſſequereretur. Facit mentionem horum Coſſ. Diodorus lib. uigeſimo. Sed alterum Conſulem appellat M. Aemilium, non Q. quo anno Athenis archon erat Nicocles.

4 Coruo II. & Rulliano. 452

Vigeſimo enim anno ſuperius, ubi ſcribuntur Coſſ. Q. Fabius Rullianus, & L. Fuluius, ſcribitur in eo opuſculo incerti autoris, Coruo & Rulliano. Quis autem is fuerit Coruus, hactenus à me repertus non eſt. Veriſimile autem, hunc Conſulatum hic deeſſe, ſi numerus annorum debet rectè ſupputari. Obteſtor antiquarios omnes, ut hunc meum laborem & ipſi citra inuidiam iuuent: quandoquidem iam amplius Diodori Siculi hiſtorijs uti nequeo, qui XX tantum in hunc diem libros uidi. Si quis poſt me plures inueniet, non grauetur ſubſcribere, quæ ei cognita fuerint. Idcirco etiam hos Coſſ. licet in Caſsiodoro non inuenerim, appoſui.

Coruinus, Maximus. *Panſa.*

CXX M. VALERIVS, & Q. APVLEIVS. 453

His Coſſ. cum foris annus hic pacatus eſſet, domi inter Patres & plebem uetus certamen renatum: plebe poſtulante, ut è ſuo quoq; corpore pontifices & augures crearentur, quod ad id tempus non fuerat impetratum. Cumq; multum inter ſe contendiſſent Appius Claudius & P. Decius, ut longè lateq; Liuius explicat, euicit plebs, ut quatuor pontifices, quinq; augures è plebe crearentur, ut octo eſſent pontifices, & nouem augures: quod prius non fuit. Eodē anno Valeria lex & Porcia latæ ſunt. Et Valerius conſul in Equos bellum geſsit: ſed nihil memoria dignum hoc anno accidit. Apuleius collega Nequinū Vmbriæ oppidū, quod Norina pôſt dictū eſt, obſedit: ſed ob ſitum arduū capere non potuit. Cæterùm an hic conſulatus ſit Corui ni ſextus, paulo inferius copioſius diſputabo. Satis ſit hoc loco admonere te, ſtudioſe lector, quòd in opuſculo incerti autoris uidetur adhuc conſulatus unus eſſe, qui hic deeſt. Sic enim illic ſcribuntur Coſſ.

Dextro,	& Paulo.
Coruo II.	& Rulliano.
Coruino V.	& Panſa

Corui & Rulliani conſulatus hic non eſt, neque apud Liuium. Sed hunc iudico quintum eſſe Coruini conſulatum, ſecundum illum antiquum autorem. Si uerò eſt ſextus conſulatus, tunc erunt inter primum eius conſulatum, & hunc, ſupputato etiam illo qui hic & apud Liuium deeſt, anni ſex & quadraginta: ut Plinius, Cicero, Plutarchus, Valerius ſcripſere. Si uerò hic eſt quintus, & inferior de quo ſcribemus ſit

ſextus,

Ab urbe con. ſextus, proueniet alius numerus, ut inferius aliquanto etiam latius ſcribemus. Olympiad.

Pætus,

454 M. FVLVIVS, & T. MANLIVS TORQVATVS. 2

His Coſſ. Anienſis & Tarentina tribus ueteri numero additæ, & luſtrum conditum. Nequinum oppidanorum proditione captum, qui noctu conſulem Fuluium in urbem induxere. Eò colonia aduerſus Vmbros miſſa, atque à Narte fluuio Narnia appellata eſt. In Ethruria bellum eſt Gallorum interuentu motum: cum quibus paciſcuntur Tuſci pecunia, ut in Romanos ſecum bellum gerant. accepta pecunia Galli negant ſecum inire bellum contra Romanos, niſi in partem agri recipiantur: quod ubi recuſant, retrò abierunt Galli. Contra hos Manlius legiones duxit: ſed in ferocioris equi circumactu in terram effuſus, triduò expirauit. In cuius locum M. Valerius ſurrogatus, in Ethruriam uenit: & cum ſe continerent hoſtes, uaſtatis agris, uilliſq; incenſis, Romam rediit. Polybius in ſecũdo, ubi irruptiones Gallorum in Italiam quaſi per catalogum recenſet, ſic ſcribit: Iam uerò Tranſalpini, iteratò eos infeſtare. Hinc utrinque premerentur ueriti, per generis affinitatem precari, ne ſibi inimici eſſent. Munera præterea opima offerre, ut bellum in Po. Ro. conuerterent hortari, ſe omnibus uiribus eis affuturos oſtendere. Id ubi perſuaſum illis intelligunt, omnes unanimi conſenſu aduerſus Romanos per Tyrrheniam profecti, (quippe magnus Tyrrhenorum numerus apud eos morabatur) facta ingenti præda incolumes domum reuertuntur. Hic orta inter eos pro diuiſione prædæ ſeditio uſque adeò proceſsit, ut non ſolum prædæ, uerumetiam Imperij magnam partem perdiderint. Quod frequẽter Gallis accidere conſueuit, ob immoderatas eorum crapulas atq; ebrietates.

Scipio, *Centumalus.*

455 L. CORNELIVS, & GN. FVLVIVS. 3

His Coſſ. Lucanorum legati queſtum uenere de iniuria Samnitium, qui hoſtiliter ſuos fines uaſtarent, quòd ab illis in ſocietatem belli trahi nequiuiſſent, cum nihil antiquius Romana haberent amicitia. Cum Lucanis igitur fœdus percuſſum, bellumq; Samnitibus illatum. Contra quos Fuluius profectus eſt. nam Ethruria Scipioni euenit ſorte: in qua Scipio agros populatus, uicos & uillas incendit, quia fuga dilapſi ſunt hoſtes. In Samnio autem tanta uictoria Fuluius potitus eſt, ut triumphans urbem ingrederetur.

Maximus IIII. *Mus* III.

456 Q. FABIVS RVLLIANVS, & P. DECIVS. 4

Magna difficultate populus impetrauit, ut Fabius Maximus conſulatum acciperet: qui ſibi prius P. Decium collegam aſciuit, ut Liuius ſcribit. Cæterùm hi Coſſ. cum de ſortitione prouinciarum, & de delectu accuratiſsimè habendo cõſilia conferrent, ex Nepete & Sutrio affertur, in Ethruriæ concilijs de pace agitari. Ea res utrumq; Conſulem in Samniũ auertit. diuerſi tamen in hoſtem mouere: per Soranum agrum Fabius, Decius per Sidicinos, uterque ſuam regionem populatus. Fabius ad Tifernum hoſtem nactus, ſuos in aciem eduxit: uſus mirabili ſtratagemate, ut hoſtes in fugam uerteret. Tum tria milia hominum feruntur cæſa, & quadringenta ſigna militaria, tria & uiginti capta. Decius Apulorum duo milia ſtrauit, priuſquam Samnitibus iungerentur. In Samnio quinq; & quadraginta locis caſtrametatus eſt, Fabius ſex & octuaginta. Cimetramq; urbem cæpit, ac regio tota depopulata & deformata eſt.

Cæcus II.

457 L. VOLVMNIVS II. & APPIVS CLAVDIVS. CXXI

His Coſſ. imperium Fabio & Decio, ut rem in Samnio gererent, prorogatum. Deciuſq;, collega abſente, adeò hoſtium opes populationibus afflixit, ut Samnites patrio ſolo pulſi, in Ethruriam abierint: ubi omne Tuſcum nomen in Romanos concitarunt, Galloſq; accerſiuerunt. Interea Decius ad uicos & oppida circumagens exercitum, Marguntiam ualidam gentis urbem ui cæpit. Inde Romuleam, mox Ferentinum: ubi tria milia hoſtium cæſa circa muros ſunt, Dum hæc in Samnio gerun-

Olympiad. tur, terribilis belli in Ethruriã rumor Appium in Ethruria exciuit. Volumnius cum in Samnium eſſet profectus, literis eſt in Ethruriam accerſitus, quia parum proſpere Appius pugnauit. Sed cauillationibus ſuperbè ab Appio acceptus, reuerſurus erat in Samnium, niſi exercitus eum prohibuiſſet. Tum pertinaci animo contra hoſtes pugnatum eſt: & ad ſeptem milia ac trecenti hoſtium cæſi, duo milia & ducenti capti, caſtraq; à militibus direpta ſunt. Interea ex Samnio nouus hoſtium exercitus per Veſtinos in Campaniam Falernumq; agrum deſcendit, quem circa Vulturnum fluuium Volumnius caſtris exuit, ſexq; milia hominum cædit ac ſternit, duo milia & quingentos cum ſuo duce capit: quodq; lætiſſimum Romano militi fuit, ſuper aliam prædam ſanè opulentam, ſeptem milia captiuorum ſunt ibi recepta. Quæ omnia metum Romæ ſedarunt, qui ortus erat de congregatione hoſtium in Ethruria. Actum deinde de colonijs duabus deducendis. Interim Tuſci, Galli, Vmbri, & Samnites, in unum coiuerant, binaq; caſtra fecerant: quæ Volumnius in urbem rediens, Po. Ro. aperuit, ut Imperatorẽ dignũ talibus hoſtibus eligerent: ut latiſsimè in decimo Liuij patet. Polybius in ſecundo de Gallis, ſic meminit huius hiſtoriæ: Quarto dehinc anno cum Samnitibus coniuncti, denuò Romanos inuadunt, plurimos eorum cædunt. Non multis interiectis diebus, eos iteratò aggreſsi, iuxta Sentinatium regionem prælium ineunt, plurimos obtruncãt, reliquos ad ſuam quemq; domũ fugere compellunt. *Ab urbe con.*

Mus IIII.

Q. FABIVS MAXIMVS V. & P. DECIVS. 458

Hic annus, ut latiſſimè docet Liuius in decimo, fuit felix rebus bellicis, peſtilentia grauis, ſollicitus prodigijs. In hoc ara Pudicitiæ à matrona plebeia Virginia dedicata. Aedes Veneris à Q. Fabio Gurgite, conſulis filio, facta eſt. Supplicationes multæ factæ, ſimulacra locata in Capitolio. Sed licet hi Coſſ. tres ſimul conſulatus & cenſuram, pari ſemper gloria & unanimi conſenſu geſsiſſent prius, nunc ad diſſenſionem uenere: cum Fabio Ethruriam patres extra ordinem decreuiſſent, & Decius ſortem habere uellet. Nihilominus Fabius in Ethruriam profectus, licet Scipionem cum una legione amiſiſſet, cum abſens eſſet: quoniam apud Samnites iam P. Decius patris exemplo ſe deuouit, & in bello concidit, cuius interitus inclinatam aciem à fuga reuocauit: Fabius hinc Gallos in fugam uertit, Samnitium caſtra oppugnauit. Cæſa eo die quatuor & uiginti hoſtium milia, octo capta: ex Decij exercitu ſeptem milibus, ex Fabij mille & trecentis amiſsis. Plinius in uigeſimo octauo libro Naturalis hiſtoriæ, capite ſecundo, ubi de potentia uerborum agit, Deciorum patris filijq;, quo ſe deuouere, carmen durare ſcribit. Quod latiſsimè Liuius in decimo explicat: G. Fuluius in Ethruria manum cum Tuſcis conſeruit, ac tria hoſtium milia confecit. Samnitium agmen cum abiret, à Pelignis circumuentum. ex quinq; milibus, qui ſupererant, mille obtruncati ſunt. Fabius triũphauit de Gallis, Vmbris, Samnitibus: cum quibus ab M. Valerio tertiùm, & A. Cornelio Coſſ. ſex & quadraginta annos pugnatum eſt, ut Liuius in decimo ſcribit: licet tantum quadragintaquinque iuueniantur conſulatus, adeò ut etiam uix menda careat Liuius. Signat hanc hiſtoriam Oroſius quoque libro tertio, capite decimonono: ubi etiam Decius Murena, pro Decio Mure, perperam ſcribitur. Sed & numerus annorum illic ſcriptus, corruptiſsimus eſt. inquit enim: Anno ab Vr. Con. tricenteſimo & quinquageſimo, Fabio Maximo quinquies, Decio Murena quater Coſſ. quatuor florentiſsimi fortiſsimiq; populi Italiæ in unum agmen fœduſq; coierunt, &c. Conſtat autem, hunc annum ab ur. con. non tricenteſimum, ſed quadringenteſimum & quinquageſimumſeptimum fuiſſe. Sed numerorum notis hunc errorem tribuo. Subiungit paulo pòſt de peſtilentia illius anni notanda. Cæterùm de hoc Decio, & Valerius Maxim. lib. quinto, cap. de Pietate erga patriam. Amborum Deciorum meminit diuus Auguſtinus, nunc in quarto, uigeſimo capite: nunc in quinto, capite decimooctauo. Paſſim & poetæ, Vergilius, Iuuenalis, ac cæteri. Meminit & horum Coſſ. Velleius Paterculus,

Ab urbe con. terculus ſic: Fabio V. Decio Mure IIII. Coſſ. quo anno Pyrrhus regnare cœpit, Sinueſſam Minturnasq; miſsi coloni, poſt quadriennium Venuſinum. Olympiad.

Megellus II. *Regulus.*

459 M. POSTHVMIVS, & M. ATTILIVS. 3

Hic eſt ſextus & quadrageſimus annus, quo cum Samnitibus eſt pugnatum: contra quos ambo Coſſ. miſsi, ſed mala ualetudo Poſthumium domi tenuit. Attilius igitur in Samnium profectus, Samnites admiranda audacia reperit eos ſibi obuiare: cū quibus manum cōferens, primò caſtris eiecit, & trecentos interfecit. ſed & Romanorum perierunt ducenti circiter, & triginta. Territi rumore Romani, ualetudinarium conſulem in prouinciam miſere: qui Miloniam expugnauit, ubi tria hoſtium milia cæſa, quatuor capta, & ſeptingenti. Ferentinum dehinc, & alia oppida capta ex Samnitibus. Attilius autem in Lucerinis cum Samnitibus ſumma ferocia congreſſus, inuitis militibus ſtragem magnam edidit. Septemq; milia deditorum, & ſeptingenti ſub iugum miſsi ſunt ab eo, cum quatuor milia perijſſent ex hoſtibus, ex Romanis uerò ſeptem milia & trecenti. Attilio Romam redeunti negatus eſt triumphus. Poſthumius Volſinienſem agrum populatus, duo milia hoſtium cęcîdit. Finitimaq; populatus, coegit Tuſcos pacem petere. Induciæ in quadraginta annos datæ, mulctaq; quingentûm milium æris ſingulis ciuitatibus indicta. Deinceps triumphauit inuitis patribus. Hoc latiſsimè apud Liuium in decimo.

Curſor.

460 L. PAPYRIVS, & SP. CARVILIVS. 4

His Coſſ. ut in fine decimi Liuius copioſiſsimè explicat, tam ingenti prælio Samnites ſunt deuicti à Papyrio, quanto prius à Papyrio patre Conſulis. Nam ſacrata quadam lege, & noua coniuratione, ad quadraginta milia armatorum, qui Linteatę legiones dicebantur, in Samnio conuenerant. Quos quo pacto deuicerint, & quæ oppida cæperint, Liuius enarrat. Satis ſit indicare, ubi hæc legas. Quòd ſi extaret liber Appiani, cui titulus erat Samniticus, unus ex tribus Italicis libris, longè copioſius bellum illud innoteſceret: ut ſuperius annotauimus. Eodem anno Phaliſcis pacem petentibus, in biennium induciæ datæ ſunt. Ipſi centum milia grauis æris, & ſtipendium eius anni exercitui dederunt. Vterq; conſul triumphauit. Liuius pompam utriuſq; explicat ubertim. Cenſus hoc item anno factus eſt: & luſtrum conditum à P. Cornelio Aruina, & C. M. Rutilio, cenſoribus. Huius belli & Oroſius libro tertio, capite decimonono meminit: ubi & de peſtilentia graui eius anni, ob quam Aeſculapius eſt aduectus, cuius in fine Liuius meminit: qui & de cenſoribus & luſtris quædam ſcribit, quæ examine indigent. Si enim ritè calculaueris à primis cenſoribus luſtra, unumdetriginta, non deuiginti inuenies. Sed nemo ijs eſt intentus: ſpuma uerborum curatur, non res ipſa.

Maximi filius, *Scæua.*

461 Q. FABIVS GVRGES, & IVNIVS BRVTVS. CXXII

His Coſſ. ne non ſemper cauſa eſſet aliqua, quæ ciuitatem recenti aliqua imbueret ſuperſtitione, quum fortè ille annus peſtilens eſſet, ex Sibyllinis libris de more aditis, relatum eſt, Aeſculapium in eius mali remedium, ex Epidauro Romam accerſendum. Verùm Coſſ. bello occupatis, quia eo anno nemo eſt in Græciā miſſus, ſupplicatio in diem unum illi decreta eſt: ut in fine Liuius decimi libri aſſerit. Quem Aeſculapium, diuus Auguſtinus libro tertio, duodecimo capite, irridet: & in tertio Oroſius, capite decimonono. Fabulam autem longam Aeſculapij, Ouidius libro decimoquinto de Transformatis, in fine, decantat. Sed legatis miſsis in Græciam, paulo pòſt accidit, ut Liuius libro undecimo ſcribit, ut ex Abbreuiatore colligere licet. Cæterùm cum Fabius Gurges malè aduerſus Samnites pugnaſſet, & Senatus de remouendo eo ab exercitu ageret, Fabius Maximus, eius pater, legatus, filio ignominiam repreſsit. Cuius opera filius uſus, cæſis Samnitibus triumphauit.

Olympiad. triumphauit: & Pontium Samnitium ducem poſt triumphum ſecuri percuſsit. Meminit illius & Oroſius libro tertio, capite decimo nono, pulchrè hiſtoriam enarrans: & Eutropius libro ſecundo, capite primo. Macrobius autem cauſam cognominis dicit, ob deuoratum patrimonium in luxu. Sed inſequuta uirtus, uitia prioris compenſauit ætatis. Ab urbe con.

Megellus III. *Brutus.*

2 L. POSTHVMIVS, & C. IVNIVS. 462

Hic iterum, ut omnibus conſtat, Liuianus codex deficit, iactura temporis: aut fortè bibliotaphorum, qui bonas literas, ut ſoli ſapere uideantur, abſcondunt, nec ſinunt in lucem prodire. Attamen ex Abbreuiatore, Oroſio, Eutropio, cæteris, quantum poſſumus, quidquid ſub ſingulis geſtum eſt Coſſ. ſubiungemus, partim ratione, partim coniectura utentes. His itaque Coſſ. ſuſpicor legatos miſſos in Græciam, ſecundum Sibyllini carminis oraculum, ut ab Epidauro Aeſculapium, qui ſub forma anguis illic latebat, accerſerent, quia biennio iam ciuitas laborauerat: cui in inſulam amnis Tyberini templum locauerunt. Cuius rationem pulchram explicat Plutarchus in Problematibus. Poſthumius cum exercitum eduxiſſet, nec hoſtes in conſpectu apparerent, uſus fertur opera militum in ſuo agro colendo: propter quod ſequenti anno damnatus eſt. & Samnitibus pacem petentibus, quartò fedus renouatum eſt. Aeſculapium irridet Auguſtinus tertio Ciuitatis Dei, capite decimoſeptimo.

Ruffinus.

3 P. CORNELIVS, & M. CVRIVS DENTATVS. 463

Hi ambo Coſſ. ut Eutropius in ſecundo docet, contra Samnites miſsi, ingentibus prælijs rem confecerunt: ita ruinas ipſas urbium diruentes, ut Samnium in ipſo Samnio requiratur, nec inueniri facile poſsit: & ut Florus libro primo inquit, nec facile appareat materia quatuor & uiginti triumphorum. Tum bellum cum Samnitibus per annos nouem & quadraginta actum, ſublatum eſt: neque ullus hoſtis fuit intra Italiam, qui Romanam uirtutem magis fatigauit. Quod uerò Appianus ſcribit in præfatione ultimi, Samnites erunt qui Ionium incolunt, & magno difficiliq; bello per annos octuaginta conflictati ſunt, & reliqua: id intelligendum eſt de his, qui poſtea à L. Sylla uicti, capti, deletiq; ſunt in campo Martio, ut infrà patebit. Sed priores, teſte Floro, quinquaginta ferè annis rebellarunt Romanis. Scripſit ob id Appianus integrum librum de bello Samnitium, cui erat titulus Samniticus: ſed iactura temporis, ut alij multi, interijt, quod prius adnotauimus. Curius igitur Dentatus cæſis Sabinis, qui rebellauerant, & Samnitibus uictis, & in deditionem acceptis, bis in eodem magiſtratu triumphauit. Deſcribit bellum hoc Sabinum Florus libro primo, titulo decimo quinto: Quo, inquit, tantum hominum, tantum agrorum redactum in poteſtatem, ut in utro plus eſſet, ne ipſe poſſet exiſtimare qui uicerat. Quod etiam Oroſius atteſtatur tertio libro, decimo nono capite, ſic ſcribens: Anno ſubſequente cum Sabinis Curio Cos. bellum geſtum eſt: ubi quot hominum milia interfecta, quod capta ſint, ipſe Coſ. oſtendit, qui cum in Senatu magnitudinem acquiſiti agri, & multitudinem capti populi referre uellet, numerum explicare non potuit. Plinius de Viris illuſtribus, ſiue Cornelius Nepos, titulo trigeſimo tertio, plurima de Curio ſcribit. Quem arbitror eo tempore memorabile illud continentiæ exemplũ, quod Valerius Maximus libro quinto de Abſtinentia ſcribit, Samnitibus exhibuiſſe. Qui cum magnam uim auri occulti mitterent, quo mitius Samnium uexaret: Malle ſe, inquit, aurum habentibus imperare, quàm aurum poſsidere. Quod & in Catone Maiore Cicero ſcribit: & Plutarchus in uita Catonis Senioris. Quòd autẽ cum dentibus natus eſt, ideo Dentatũ eſſe cognomento dictum, Plinius Senior libro ſeptimo ſcribit, ſextodecimo capite. & Solinus in Polyhiſtore. De P. Cornelio Ruffino Gellius lib. decimo ſeptimo cap. ultimo ſcribit. Quòd eum Fabricius, cum eſſet Cenſor, ſenatu mouerit: quòd eum cõperiſſet argẽti facti cœnæ gratia, decem pondo habuiſſe. quod & in decimoquarto Liuius explicauit, & Val. Max.

lib. ſecundo

Ab urbe con. lib. ſecundo, cap. de Cenſoria nota. Itē Plinius li. ſeptimo, ca. quinquageſimo. P. Cornelius Ruffus, qui Cos. cum M. Curio fuit, dormiens oculorum uiſum amiſit, cum id ſibi accidere ſomniaret. Sub id tempus Triumuiri capitales creati dicuntur ab Abbreuiatore Liuij, ex libro undecimo. Siue ſub ijs id Coſſ. ſiue ſub alijs factum ſit, incertum. Meminit horum Coſſ. Velleius Paterculus ijs uerbis: M. Curio & Ruffino Cornelio Coſſ. Sabinis ſine ſuffragio data ciuitas. Id actum ante annos fermè CCCXXX, intellige ad M. Vinitium Coſ. Olympiad.

464 M. VALERIVS, & Q. CAEDITIVS. 4

In opuſculo autoris incerti, hoc loco nomina Coſſ. ponuntur, Coruini & Noctuę. Si igitur hic eſt M. Valerius Coruinus cognomento dictus, erit is eius ſextus conſulatus: licet annorum numerus non proueniat, quem Plinius & Valer. Max. ſcribunt. Plinius enim ſeptimo libro, quadrageſimo octauo capite ſic ſcribit: M. Valerius Coruinus centum annos compleuit: cuius inter primum & ſextum conſulatum quadraginta ſex anni interfuere. Plutarchus in uita Marij, quinq; & quadraginta interfuiſſe annos ſcribit. Valer. Max. lib. octauo de Senectute: M. Valerius Coruinus centeſimum annum compleuit: cuius inter primum & ſextum conſulatum quadraginta & ſex anni interceſſerunt: ſuffecitq; integris uiribus corporis, non ſolum ſpecioſiſsimis Reipublicę miniſterijs, ſed etiam exactiſſimę agrorum culturę, & ciuis & patris familiâs optabile exemplum. Idem Cicero in Catone Maiore: M. quidem Valerium Coruinum accepimus ad centeſimum annum uitam perduxiſſe. Cum enim eſſet exacta iam ætate in agris, eosq; coleret: cuius inter primum & ſextum conſulatum ſex & quadraginta anni interfuerunt. Itaque quantum ſpacium ætatis maiores noſtri, ad ſenectutis initium eſſe uoluerunt: tantus illi curſus honorum fuit. Tres utique autores paria ſcribunt, ſi modò notę numerorum ſunt integræ. Si uerò Conſulatus numerabis, alius tibi ueniet numerus annorum à primo conſulatu Coruini, ſcilicet ſex & quinquaginta: utpote ſi litera numeralis X ante L poſita in prædictis autoribus ſuperflueret. Si uerò numerus eſt integer: quoniam quatuor autores conueniunt, non proletarij, hic Coruinus fortè illius fuit familiæ, ſed alius à priore. Tu lector pro tuo quoq; iudicio examina diligenter.

Tremulus II. *Aruina II.*

465 Q. MARTIVS, & P. CORNELIVS. CXXIII

Geſſerunt & hi Coſſ. ſimul etiam ſuperius conſulatum: ut libro nono Liuius docuit. Sed quid nunc horum conſulatu geſtum ſit, cum autores non habeam, diuinare nolo. Illi ſcribant, qui ſe integrum Liuium habere gloriantur. Mihi ſatis ſit, Coſſ. nomina tantum recenſere, ubi nihil certi habeo.

Marcellinus, *Rutilius.*

466 M. MARCELLVS, & C. NAVTIVS. [illegible]

Maximus, *Petus.*

467 M. VALERIVS, & C. AELIVS. 3

Tradit Iureconſultus in Digeſto ueteri, de Origine iuris, duos Aelios maximam habuiſſe iuris ſcientiam, & Coſſ. fuiſſe: & quendā Sex. Aelium laudatum fuiſſe ab Ennio: Cuius liber, inquit, extat, & tripertitus inſcribit̄, ueluti cunabula iuris continens.

Cannia, *Lepidus.*

468 C. CLAVDIVS, & M. AEMILIVS. 4

469 C. SERVILIVS, & L. CECILIVS METELLVS. CXXIIII

Sub id tempus, ut ex undecimo Liuij colligitur, grauis ſeditio urbē inuaſit, ob æs alienum,

Olympiad. alienum: uarijsq; certaminibus plebs agitata, in Ianiculum ſeceſſit. Q. Hortenſius Di- *Ab urbe con.* ctator reduxit. Mox pacato ciuitatis ſtatu, contra Volſinienſes & Lucanos eſt bella- tum: contra quos auxilium Tyrrhenis ferre placuit. Sed quibus Coſſ. id factum ſit, incertum.

Dolobella, *Caluus.*

2 P. CORNELIVS, & CN. DOMITIVS. 470

His Coſſ. (ut teſtatur Oroſius lib. tertio, cap. decimonono) Lucani, Brutij, Samni- tes quoq; cum Ethruſcis & Senonibus Gallis facta ſocietate, cum rediuiuum contra Romanos bellum molirentur, Romani ad exorandos Gallos miſere legatos. quos cum Galli interfeciſſent, L. Cecilius prætor ad ulciſcendam legatorum necem, & comprimendum hoſtium impetum, cum exercitu miſſus eſt: & ab Ethruſcis Gallisq; oppreſſus interijt. Septem præterea tribuni militum in ea pugna occiſi, multi nobiles trucidati, tredecim etiam milia militum Romanorum illo bello proſtrata ſunt. Sed in eo loco ſcribitur, id factum anno ab ur. con. quadringenteſimo ſexageſimo tertio, qui numerus non conuenit, cum hic ſit ſeptuageſimus annus ſupra quadringenteſi- mum, ſi bene ſingula ſupputentur. Cæterùm quo ad hiſtoriam, idem & Eutropius li. ſecundo, primo cap. Interiectis aliquot annis, iterum ſe Gallorum copiæ contra Ro- manos, Tuſcis Samnitibusq; iunxerunt. Sed cum Romam tenderent, à Gn. Corne- lio Dolobella deletæ ſunt. Cornelius ille paſsim à cæteris P. non Cn. prænomine ap- pellatur. Florus li. primo, ti. decimotertio: Necnon poſt aliquot annos omnes reli- quias Gallorum in Ethruria ad lacum Vadimonis Dolobella deleuit: ne quis exta- ret in ea gente, qui incenſam à ſe Romanam urbem gloriaretur. Signat hanc hiſto- riam etiam diuus Auguſtinus, libro tertio, decimoſeptimo capite. Abbreuiator Li- uij ex duodecimo: Cum legati Romanorũ à Gallis Senonibus interfecti eſſent, Bel- lo ob id Gallis indicto, L. Cecilius Prætor cum legionibus ab ijs cæſus eſt. Polybius hæc omnia clarè (ibi enim in ſecundo, irruptiones Gallorum in Italiam quatuor per catalogum recenſet) ſic prodit: Iam uero Tranſalpini iteratò eos infeſtare. Hi utrinque ne premerentur ueriti, per generis affinitatem precari, ne ſibi inimici eſ- ſent. Munera præterea opima offerre, ut bellum in Po. Romanum conuerterent hor- tari, ſe omnibus uiribus eis affuturos oſtendere. Id ubi perſuaſum illis intelligunt, omnes unanimi conſenſu aduerſus Romanos per Tyrrheniã profecti (quippe ma- gnus Tyrrhenorum numerus apud eos morabatur) facta ingenti præda, domum in- columes reuertuntur. Hic orta inter eos pro diuiſione prædæ ſeditio, uſq; adeò pro- ceſſit, ut non ſolum prædæ, uerùm etiam imperij magnam partem perdiderint: quod frequenter Gallis accidere conſueuit, ob immoderatas eorum crapulas atque ebrie- tates. Sed Gellius lib. decimoſeptimo, libros Chronicos reuoluens, ſic ſcribit: Poſt annum deinde urbis conditæ quadringenteſimum & ſeptuageſimum, bellum cum rege Pyrrho ſumptum eſt. Ea tempeſtate Epicurus Athenienſis, & Zeno Citienſis, Philoſophi celebres erant. Sed hoc paulo pòſt clarius. Eodemq; tempore C. Fabri- cius Luſcinius, & Q. Aemilius Pappus, Cenſores Romæ fuerunt: & P. Cornelium Ruffinum, qui bis conſul & Dictator fuerat, ſenatu mouerunt: cauſamq; iſti notæ ſubſcripſerunt, quòd eum compeiſſent argenti facti cœnæ gratia decem pondo ha- bere. quod & paulo ſuperius in eius conſulatu annotauimus.

Luſcinus, *Pappus.*

3 C. FABRICIVS, & Q. AEMILIVS, 471

Geſſerunt hi ſimul conſulatum & cenſuram. In cenſura P. Cornelium, Ruffi- num bis conſulem Senatu amouerunt: ut ſuprà annotauimus ex Gellio & Val. Quid autem ſub ijs in conſulatu geſtum ſit, in- certum eſt.

L. Aemi-

Ab urbe con. *Barbula.* *Philippus.* Olympiad.

L. AEMILIVS, & Q. MARTIVS.

472 His uel prioribus Coſs. quantum coniectura licet aſſequi, ex Oroſio lib. quarto, primo capite, Tarentinum bellum fuit inchoatum: quia ſequenti anno cum Pyrrho rege eſt pugnatũ à Valerio Leuino Conſule, quod omnes atteſtãtur. Gellius autem lib. decimoſeptimo, ultimo cap. Poſt annũ, inquit, urbis cõditæ quadringenteſimũ ferè et ſeptuageſimũ, bellum cum rege Pyrrho ſumptũ eſt. Licet Plinius lib. octauo, cap. ſexto, ubi elephantes deſcribit, Pyrrhi regis bellum in annum urbis quadringenteſimũ ſeptuageſimũſecundũ reijcit: quod bene conuenit. Atq; ideo numerus Oroſij errore nõ caret: qui anno ab ur. con. quadringenteſimo ſexageſimoquarto, Tarentinos Romanam claſſem inuaſiſſe ſcribit. Cæterùm hoc bellũ Tarentinũ inde ortum habuit, quòd cum claſsis Romana fortè frumentatũ in Apuliam exijſſet, à Tarẽtinis, qui forte tum ludos celebrabant, capta eſt, duce qui claſsi præerat occiſo. Legati ad eos à Senatu miſſi repetitũ res, ac ut de iniurijs quererentur: qui maiori ſunt contumelia affecti. Ob id bellũ illis indictũ. Et cum feliciter cum eis dimicatũ eſſet, Pyrrhum Epirotarum regem in Italiam accerſerunt: ut ex Plutarcho in uita Pyrrhi, ex duodecimo Liuij, ex quarto Oroſij, ex ſecundo Eutropij, ex decimooctauo Iuſtini, colligi facile poteſt. Sed bellum Tarentinum eleganter Florus lib. primo, tit. decimooctauo deſcribit. Meminit & huius Val. Max. lib. ſecundo, de Inſtitutis: & diuus Auguſtinus lib. tertio Ciuitatis, cap. decimoſeptimo: Cicero in prima Tuſculana, Solinus, Plinius in ſeptimo libro, capite uigeſimo quarto. Huius legationis meminerũt omnes. Hi uidendi ſunt, ut hiſtoria innoteſcat, quoniam Liuio caremus. 4

Leuinus.

473 P. VALERIVS, & T. CORVNCANVS. CXXV.

Hic eſt ille Valerius Leuinus, qui cum Romano exercitu etiam ex proletarijs conſcripto, contra Tarentinos profectus, omnia igni ferroq; uaſtauit: plurimaq; oppida expugnauit, ut iniuriam inſolenter acceptam crudeliter uindicaret. Cui Pyrrhus, iam in Italiam excitus à Tarentinis, cum exercitu obuiam profectus eſt: præmiſſo caduceatore ad Romanos, ſi uellent ante bellum ſe iudice cum Tarentinis de iure cauſam decerni. Cui Leuinus Conſul reſpondit, populum Romanũ nec elegiſſe Pyrrhum iudicem, nec hoſtem formidare. Licet Plutarchus hunc conſulem Albinum, non Leuinum appellet. Deinde circa Syrin fluuium cõmiſſa eſt pugna: quam pulchrè Plutarchus deſcribit: in qua Romani ſepties pepulerunt hoſtes, ac pulſi ſunt. Sed cum elephantes induxiſſet Pyrrhus, ijs territi equi, ſeſſores excludentes, Romani in fugam uerſi maxima cum clade. Nam & caſtra Romanorum cæpit, ac urbes ſociorum recuperauit: licet optimos ex amicis & ducibus, quibus fidebat, amiſiſſet. Ex Romanis mille & octingentos cæpit, quos honeſtè tractauit, mortuosq; ſepeliuit. quos cum aduerſo uulnere omnes truci uultu iacere uideret, ſe totius orbis dominum exclamauit, ſi tales milites ſibi contigiſſent. Dehinc ad Romam perrexit, Campaniamq; populatus, ad Præneſte uſque uenit. Sed cum conſul ſequeretur, in Campaniam ſe recepit. Cyneas legatus Pyrrhi cum pluribus donis Romam miſſus, à nemine acceptus eſt: licet pacem afferret, ad quam alioqui Senatores inclinabant. Sed Appius Claudius Cæcus ſella in Senatum delatus, acerrima oratione pacem diſſuaſit, cum iam diu ob aduerſam ualetudinem cõſilio abſtinuiſſet, Ennij uerbis uſus in principio ſuæ orationis, ut Cicero in Catone ſcribit, his ſcilicet:

Quò uobis mentes, rectè quæ ſtare ſolebant
Antehac, dementi ſeſe flexere ruina? & in ſexto Faſtorum Ouidius cecinit,
Appius eſt autor, Pyrrho qui pace negata,
Multum animo uidit, lumine captus erat. & reliqua quæ ſequuntur. De hoc & Valerius Maximus libro octauo, de Senectute. Suetonius in Tyberio, rubrica ſecunda, huius Appij Cæci mentionem facit. Et Iuriſconſultus ff. primo: Appius, in-

Olympiad. quir, Claudius maximam iuris ſcientiam habuit, Appiam uiam ſtrauit, Claudiam *Ab urbe*
aquam induxit, & Pyrrho, in urbem non recipiendum, ſententiam tulit. Item Iure- *con.*
conſultus libro tertió ff. quærit, Nunquid cæcus gerere magiſtratum poſſit: & ex-
tat, inquit, exemplũ eius qui geſſit, Appius Claudius cæcus conſilijs publicis inter-
erat, & in Senatu dixit ſeueriſſimam ſententiam de Pyrrhi captiuis non recipien-
dis. Meminit huius Appij iunior Plinius titulo trigeſimoquarto. Cynea itaque di-
miſſo, reſponderũt patres: Si Pyrrhus Italia decedet, Populum Romanum paratum
eſſe cum eo fœdus inire: quoad uerò in armis eſſet, aduerſus eum belligeraturum.
Vide Plutarchum, Florum, Eutropium, Oroſium, Plinium iuniorem titulo trigeſi-
moquinto, quæ Pyrrhus à Cynea interrogauit. Credo item hunc eſſe Tiberium Co
runcanum, qui maximam iuris ſcientiam habuit, & primus profiteri cæpit: ut Iure-
conſultus docet de Origine iuris, libro primo Digeſtorum: & quidem inquit, Ex
omnibus qui ſcentiam nacti ſunt ante Tiberium Coruncanum, publicè profeſſum
nemo traditur.

P. SVLPITIVS, & P. DECIVS. 474

Horum Coſs. meminit Eutropius libro ſecundo, cap. primo: ſcribitq́ certamine
cum Pyrrho cõmiſſo uulneratum fuiſſe, ac elephantos interfectos, & uiginti milia
hoſtium cæſa, cum ex Romanis tantum quinq; milia cecidiſſent. Suſpicor ante hanc
pugnam Fabricium cum cæteris legatis ad Pyrrhum, pro redimendis captiuis miſ-
ſum: quem nec auro, nec elephanto permouere potuit, nec oblatione portionis quar
tæ regni ſui: ut latiſsimè in Pyrrho Plutarchus docet, & Val. Max. quibus rebus per
motus Pyrrhus, captiuos Fabricio dedit: ut Saturnalia cum domeſticis ac parẽtibus
peragerent: ſi Senatus pacem abnueret, poſt feſtiuitatem ut redirent.

Luſcinus II. *Pappus.*

C. FABRICIVS, & Q. AEMILIVS. 475

Horum Coſs. meminit Cicero in tertio de Officijs, in hæc uerba: Pyrrhi bello C.
Fabricio iterũ conſule, perfuga in caſtra Fabricij uenit: eiq́ eſt pollicitus ſi præmiũ ei
propoſuiſſet, ſe ut clàm ueniſſet, ſic clàm in Pyrrhi caſtra rediturum, & eum ueneno
necaturum. Plutarchus in Pyrrho apertius hanc hiſtoriam deſcribit: Cum enim iam
caſtra uicina haberet cõtra Pyrrhum Fabricius, quidã à medico regis epiſtolam obtu
lit, qua ſe offerebat, ueneno regẽ necaturũ, ſi præmia darent. At Fabricius iniuriam
deteſtatus, hominẽ uinctum reduci iuſsit, cum literis: quarũ exemplar lege apud Plu
tarchum, qui horum conſulũ illic meminit. Scribit Eutropius, regem tunc admiratũ
dixiſſe: Ille Fabricius difficilius ab honeſtate, quàm ſol à curſu auerti poteſt. Con-
uicto tum medico (quem Gellius in tertio libro, cap. octauo, & Val. Max. in ſexto,
Timocharen appellant) & ſupplicio affecto: ad retributionem beneficij, captiuos
omnes gratis Fabricio Romaniſq́ reſtituit. Romani parem Tarentinorum ac Sam-
nitium numerum captiuorum Pyrrho remiſerunt, pacem quam poſtulabat & amici
tiam abnuẽtes, donec Italiam relinqueret. Apud Aſculũ igitur grauiſsima pugna rex
Pyrrhus cum Romanis congreſſus, tum iam elephantorum terror exoleuerat, utpo-
te cum à Minutio quartæ legionis haſtato elephantis proboſcide abſciſſa, beluas mo
ri poſſe oſtendebatur. In hoc certamine brachium Pyrrhi haſta transfixum eſt, &
quindecim milia hominum utrinq; cecidiſſe narrantur. Ob id in Siciliam traiecit Pyr
rhus. Fabricius autem uictis Samnitibus & Lucanis, triumphauit. Corrige locũ de-
prauatũ in Floro lib. primo, tit. decimooctauo: ubi ſcribit, Apud Aſculum melius di
micatum eſt Curio Fabricioq́ Coſſ. Hi enim nunquam ſimul fuerunt Coſs. licet u-
terq; Pyrrhum profligauerit: Fabricius apud Aſculum, Curius apud Beneuentũ. Igi
tur legendum cenſeo, Aemilio Fabricioq́ Coſſ. aut Curij Fabricijq́ conſulatibus.
Tunc enim apud Aſculum pugnatum eſſe, & Plutarchus ipſe in Pyrrho fatetur. Præ-
terea cum paulo pòſt Florus ſubiũgit: Quales porrò ipſi duces uel in caſtris, cum me-
dicũ uenale regis Pyrrhi caput afferentẽ Curius remiſit. cum hoc de Fabricio legat,
non de Curio, in Cicerone, Plutarcho, Gellio, ac paſsim cæteris. Cæterùm atrocitatẽ
cladis,

Ab urbe cladis,ut Oroſius lib. quarto,primo cap.teſtatur,Pyrrhus in templo Tarentini Iouis, Olympiad.
con. tali eulogio faſſus eſt: QVI ANTEHAC FVERE INVICTI, PATER O-
PTIME OLYMPI, HOS EGO IN PVGNA VICI: VICTVS'QVE
SVM AB EISDEM. Plutarchus ſcribit,Pyrrhum dixiſſe: Si alia item pugna Ro
manos uicerimus, omnino peribimus. Vide continentiam Fabricij apud Valerium
Maximum lib.quarto,de Abſtinentia:apud Gellium lib.primo,cap.14.

Ruffinus II. *Brutus.*

476 P. CORNELIVS & G. IVNIVS. 4

Quanquam non immeritò ſtudioſiſsimus quiſq; Liuij fragmentatos libros quera
tur, mihi tamen in primis hæc iactura moleſtiſsima eſt, qui non habeam, quo geſta
Coſs.ſemper afferam. Nuda enim eorum nomina hic mihi uerecundiã in facie,& ſto-
machum mouent. Facio tamen pro uirili quæ poſſum,nihil temerè. Ob id ſi cõiectu-
ris locus eſt, circa id tempus geſtum eſt id quod Polybius tradit in ſecundo,ubi Gal-
lorum in Italiam irruptiones commeminit: uel paulo pòſt, quando L. Cecilius fuit
conſul.nam L.conſulis meminit. Verba eius hæc ſunt: Poſt decimum annum (re-
quire proximam Gallorum dimicationem) comparato ingenti exercitu, in Ethru-
riam profecti,Aretium obſident. Romani Aretinis auxilium ferentes, non longè ab
urbis mœnibus dimicarunt. In qua pugna ſuperati, L. Conſule amiſſo, Manium Cu-
rium in eius locum ſuffecere. Hic ſtatim legatos in Galliam ad redimendos captiuos
mittit. Qui cum eò perueniſſent,uiolato iure gentium,à Gallis interficiunt. Quo ſce
lere indignati acriter Romani, nouo delectu habito,penetrare in Galliam aggrediũ-
tur. Sed parum proceſſum erat,cum eis Senones occurrunt: hos collatis ſignis, eueſti
giò aggreſsi ſuperant. Magnam partem interficiunt: ſi qui ſuperauerant, ſedibus fu-
gant, regione potiuntur, nouam ipſi in urbem coloniam inducunt: cauſamq; ueteri
nomine,quòd primo à Gallis habita fuerit, Senam appellant. Eſt autem ea urbs in lit
tore Adriatici maris ſita,ubi campi Italiæ terminantur. Boij, cum Senones proprijs fi
nibus fugatos à Romanis intelligerent, ueriti ne ipſi quoq; idem paterentur,coacto
exercitu, Tyrrheniſq; omnibus in ſubſidium uocatis, arma aduerſus Romanos mo-
uent. Nec multis interiectis diebus prælium ineunt: in quo Tyrrhenorum magna pars
cæſa, Boiorum ad extremum quàm pauciſsimi fugere. Nec tamẽ ob eam ſtragem ce-
cidere animis: quin proximo anno iterum uocatis uiribus,collectaq; omni iuuentu-
te,quæ ad uſum armorum apta uidebatur, in Romanos exeunt: ubi adeò fuſi profli-
gatiq; fuere,ut penè ad internecionẽ delerẽtur. Quamobrem mitigatis parumper a-
nimis, fœdus cum Romanis per legatos percutiunt. Erat, dum hæc gerebant, tertius
annus poſt traiectionẽ Pyrrhi in Italiam: & quintus poſt eam cladem, quam Galli a-
pud Delphos paſsi fuere. Ita ea tempeſtate fortuna, quaſi peſtis quædam hoſtilis in
Gallos immiſſa, paſsim omnes perſequebat. Hæc ſine dubio Liuius in undecimo,u-
bi eius Abbreuiator inquit: Cum legati Romanorũ à Gallis Senonibus interfecti eſ-
ſent, bello ad id Gallis indicto, L. Cecilius prætor cum legionibus ab ijs cæſus eſt.
Subiungit uerbum annotatu dignũ Polybius, quod huic loco conuenit, dicens: Ve-
rùm enimuero ex ijs prælijs quæ ſuprà numerauimus, duplicẽ utilitatẽ Romani cæ-
pere. Nam & aſſuefacti dimicare cum Gallis, quorũ nomine nihil apud eos tetrius,
nihil horribilius eſſe conſueuerat, præſtantiſsimi aduerſus Pyrrhum certatores facti
ſunt. Et ita Gallorum audaciam paulatim cõtriuerunt, ut nõ longè poſt ſecuri, primò
cum Pyrrho de Italia, deinde cum Carthaginẽſibus de imperio Siciliæ dimicauerint.
Galli ſuperioribus prælijs uexati, quinq; & quadraginta annos quieuere, non uiola-
ta pace quam cum Romanis habebãt. Is P. Cornelius Ruffinus bis Conſul, eſt Fabri-
cio Cenſore amotus Senatu, utpote qui nimis luxurioſam cœnã inſtruxiſſe ferebat:
ut ſuperius ex Gellio in 14.lib.cap.7. & Val. Max.lib.ſecũdo, cap.de Cenſura anno-
tauimus. Quod abbreuiator Liuij in 14. annotat. Tum credo etiam prodigia illa fuiſ-
ſe facta: quando, ut idem ſcribit, fulmine deiectũ eſt in Capitolio Iouis ſimulachrũ,
& ut Oroſius in 4. ſcribit, eiectũ. Tum pabulatores fortè egreſſos, uelut hoſtilis quæ-

Olympiad. dam oborta tempeſtas, cum horribili fragore cœli correptos diris fulminibus exuſ- *Ab urbe* ſit. Quippe trigintaquatuor eorū quidam turbo proſtrauit, uigintiduo ſemineces re- *con.* licti: iumenta exanimata ſunt. De hoc P.Cornelio Ruffino, Cicero in ſecundo de Oraore, quem locum etiam citat A.Gellius lib.quarto, capite octauo.

Elepſina.
Clepſina.

CXXVI Q. FABIVS GVRGES II. & G. GENVTIVS. 477

His Coſs. ut Oroſius lib.quarto, cap. ſecundo ſcribit, peſtilentia grauis urbem ac fines eius inuaſit: quæ omnes, tum præcipuè mulieres pecudesq́ corripiens, necatis in utero fœtibus, futura prole uacuauit: & immaturis partubus cum periculo matrū, extorti abortus proijciebantur adeò, ut defectura ſucceſsio, & defuturum animantiū genus, adempto uitalis partus legitimo ordine crederetur. Diuus Auguſtinus in tertio diuinæ Ciuitatis, cap. decimoſeptimo, huius peſtis ſic meminit: Atq; in ſtrage tanta bellorum, etiam peſtilentia grauis exorta eſt mulierum. Nam priuſquam maturos partus ederēt, grauidę moriebanť. Vbi ſe credo Aeſculapius excuſabat, quòd archiatrum ſe, non obſtetricem profitebať. Pecudes quoq; ſimiliter interibant, ut iam defecturum genus animalium crederetť. Interea Pyrrhus fertur relicta Sicilia traieciſſe in Italiam. ac cum è Sicilia abiret, reſpexiſſe ac dixiſſe: O' qualē Carthaginēſibus & Romanis pro hac inſula palæſtram reliquimus: & hoc quidem ut cōiectatus eſt, ita euenit. Interim uerò Samnites, teſte Plutarcho, multis iam prælijs erant ſuperati, quia tunc Romani in Samnio caſtra habebant. Ipſe autem ex Tarentinis delectū faciens, cum prius ſecum uiginti equitum, triginta peditum milia adduxiſſet, copias diuiſit, partim in Lucaniam miſsas ut alterum conſulem demoratētur: ipſe contrà, alium ad Beneuentum exercitum duxit. Eutropius, ſi numeri ſunt caſtigati annorum, prodit, quòd anno quadringenteſimo ſeptuageſimoſeptimo, cum iam clarum urbis Romæ eſſet nomen, arma tamen extra Italiam mota non fuerant, factum ſit. Vt ergo cognoſceretur quæ copiæ Romanorum eſſent, cenſus eſt habitus. Tum inuenta ſunt ciuiū capita ducentena nonagintaduo milia, trecenta trigintaquatuor, quanquam à condita urbe nunquam bella ceſſaſſent.

Dentatus II. *Lentulus.*

2 M. CVRIVS, & L. CORNELIVS. 478

Horum Coſs. meminit Plutarchus, & Oroſius. Item Eutropius libro ſecundo, capite primo inquit: Hi aduerſum Pyrrhum miſsi ſunt: Curius contra eum pugnauit, exercitum eius cæcidit:: ipſum Tarento fugauit, caſtra cæpit. Ea die cæſa ſunt hoſtiū uigintitria milia: Curius in conſulatu triumphauit, & primus Romam quatuor elephantes duxit. Plutarchus ſcribit in Pyrrho, regem ſe præparaſſe, ut antè Curium opprimeret, quàm collega aduentaret, fortiſsimisq; militibus & bellicoſiſsimis elephantibus aciem inſtruxiſſe. Quos tamen Curius ita in fugam uertit, ut elephantes quoſdam caperet, quoſdam in fugam uerteret: quæ res uictoriam Romanis, & ſimul principatum tradidit. Sic Pyrrhus ſex annorum tempore abſumpto, Italia exceſsit. Oroſius (ſed exemplar timeo ne ſit mendoſum) quintodecimo anno ſcribit, Italiam reliquiſſe. Sed cum in Italiam uenerit, P. Valerio & T. Coruncano Coſs. hic erit annus ſextus, non quintusdecimus. Et Florus: Vno (inquit) bello Tarentino intra quadriēniennium maximam partem Italiæ, &c. Cæterùm pugnam pulchrè deſcribit Oroſius: Reuerſum, inquit, ex Sicilia Pyrrhum, Curius conſul excepit: tertiumq; id bellum cōtra Epirotas apud Lucaniam in Aruſinis campis geſtum eſt. Itaq; primò concurſu, cum Pyrrhi milites Romanorū impreſsione trepidarēt, circunſpectantesq; fugam belli cedere molirenť, Pyrrhus elephātes ex ſubſidijs iuſsit induci. Romani aſſueti iam pugnare cum beluis, cum malleolos ſtuppa inuolutós ac pice oblitos, uncis inſuper atq; aculeis tenaces præparauiſſent, eosq; inflammatos in terga beluarū, turresq; uibrarent: non difficulter furentes ardentesq; beluas, in eorū excidia, quorum ſubſidia

Ab urbe con. ſubſidia fuerant,retorſerunt. Florus lib. primo, titulo decimooctauo: Lucaniæ ſupre ma pugna ſub Aruſinis,ut uocant, campis, ducibus iiſdem quibus ſuperius: & tunc tota uictoria exitum,quem datura uirtus fuit,caſus dedit.Nam productis in primam aciem elephantis, unum ex illis pullum adacti in caput teli grauis ictus auertit: qui cum per ſtragem ſuorum currens ſtridore quereretur, mater agnouit, & quaſi uindicatura exiluit. Tum omnia circa quaſi hoſtilia graui timore permiſcuit, ac ſic cædem feræ,quæ primam uictoriam abſtulerant,ſecundam parem fecerũt, tertiam ſine controuerſia tradidere. Meminit L. Lentuli conſulis Plinius libro trigeſimo tertio, capite ſecundo, ſic ſcribens: L. Lentulus Cos. Seruilo Cornelio Merendę Samnitum oppido capto,coronã dedit. Continentiam Curij quam hoc bello exhibuit, uide apud Valerium Maximum, libro quarto, capite de Abſtinentia: ubi etiam de continentia Romanorum agit, qui munera legatorum Pyrrhi recuſarunt. quod Florus uel uerbo ſignificat: Depulſi, inquit, cum muneribus ſuis legati. Eſt præterea illud in eo loco obſeruandum, quòd omnes penè Flori codices Lyrin fluuium habent, cum Syrin aliqui legendum putent, ex Plinio libro tertio, capite undecimo. Vnde & Strabo libro ſexto: Pòſt Heracleopolis, ſupra mare paululum, & nauigabiles amnes duo, Aciris & Siris: ſuper quo eiuſdem nominis eſt ciuitas Troiana, à qua procedente tempore deducti à Tarentinis coloni Heracleam tenuerunt. Stephanus de Vrbibus: Siris ciuitas Italiæ eſt, haud longè à Metaponto, & fluuius eiuſdem nominis. Neq; tamen certè aſſerendum. nam Lyrin fluuium Latij Strabo libro quinto deſcribit, Clauinq; uocatum inquit, & de Appenninis collibus ortum, & qui Fregellas præterfluat, & inter Minturnas erumpat. ut ſuſpicandum ſit, Florum utrunque hoc titulo deſignaſſe. Nam primum, inquit, apud Heracleam & Campaniæ fluuium Sirim, Le uino Conſule, & reliqua. Hic etiam, teſte Plutarcho, prima pugna commiſſa eſt. Dehinc de Pyrrho loquens, qui uſque ad urbem cum exercitu feſtinauit: Totam tremententem Italiam, Campaniam, Lirim, Fregellasq; populatus, prope captam urbem, &c. Plinius libro tertio, capite quinto, Latium antiquum à Tyberi ad Lirim amnem proceſsiſſe ſcribit, Glanicum appellatum. Hinc felix, inquit, Campania eſt. Examinandum tamen relinquo erudito: quia naſuti magis curioſum quàm uerũ indagant, & ambitione pleni ſæpe cæcutiũt. In Pyrrhi uita apud Plutarchum, Sirine ſcribitur: fortè pro Sirin, uitio librarij. Olympiad.

479 SER. CORNELIVS MERENDA, & M. CVRIVS DENTATVS III. 3

Scribit Oroſius in quarto, cap. tertio, quòd anno ab ur. con. quadringenteſimo ſeptuageſimoſexto, Tarentini Pyrrhi morte cõperta, iterum noua aduerſus Romanos arma ſollicitauerint, Carthaginenſiumq; auxilia popoſcerint per legatos. Sed conſerto prælio, iterum uicerũt Romani. An hoc ijs Coſs. geſtum ſit, dubito. Numerus certè annorum Oroſij menda non caret.

480 C. FABIVS LICINIVS, & C. CLAVDIVS CANNIA II. 4

Hos Coſs. Eutropius in ſecũdo lib. cap. primo nominat: ſcribitq;, quòd Tarentini Pyrrhi morte cõperta, iterum noua arma aduerſus Romanos ſollicitarint. Cæterùm domeſticis uiribus diffiſi, ad Carthaginenſiũ opes confugiunt, auxilia per legatos poſcunt, & accipiunt. Carthaginenſes à Romanis uincuntur: qui etſi nondum hoſtes ex confeſſo erant, ſenſerunt tamen ſe poſſe à Romanis uinci. Subiungit idem Eutropius: Quadringenteſimo ſexageſimoprimo anno, C. Fabio Licinio, C. Claudio Cannia Coſs. legati Alexandrini à Ptolemæo miſsi Romam uenere, & à Romanis amicitiam, quam petiuerant, obtinuerunt. quod etiam abbreuiator Liuij in decimoquarto ſcripſit. Sed hic numerus, ut Oroſij, eſt corruptus. Sed potius legendum, quadringenteſimus ſeptuageſimuſnonus. Meminit horum Coſs. Velleius Paterculus: Coſſa & Peſtum coloniæ Romanorum factæ, annos abhinc trecentos, Fabio Dorſone & Claudio Cannia conſulibus.

Olympiad. CXXVII

L. PAPYRIVS CVRSOR II. & SP. CARVILIVS.

Ab urbe con. 481

Horum Coſs. ſic meminit Iulius Frontinus, de Aquæductibus: Incipit, ait, uetus Anio diſtribui uico publico, Publicij alueo ad portam Trigeminam, qui locus Salinæ appellantur, poſt annos quadraginta quàm Appia perducta eſt, anno ab ur. con. quadringenteſimo octuageſimonono. M. Curius Dentatus, qui cenſuram cum L. Papyrio geſsit, Anienis, qui nunc dicitur uetus, aquam perducendã in urbem ex manubrijs de Pyrrho captis curauit, Sp. Caluiſio L. Papyrio Coſs. Item poſt bienniũ deinde actum eſt in Senatu de cõſummatione eius aqueæ operæ, poſt annũ nonum Minutius prætor edidit. Tum ex S.C. Duumuiri aquam perducentes creati, Curius & Fuluius Flaccus, locauerant. Curius intra quintum diem, quàm erat Duumuir creatus, deceſsit: gloria perductæ pertinuit ad Fuluium. Sed & hi quoq; numeri egent examine. nam quadrageſimus quidem eſt annus poſt Appiam aquam inductam, ſed ab ur. con. eſt quadringenteſimus octuageſimusprimus circiter.

2

C. QVINTIVS, & L. GENVTIVS.

482

Circa id tempus Sextilia uirgo Veſtalis damnata inceſti, uiua defoſſa eſt. Euſebius circa id tempus unam uirginum Veſtalium tradit in corruptione deprehenſam, percuſſam eſſe. & paulo pòſt alteram ſubiungit, laqueo uitam finiſſe. Sed de annis, quibus hæc facta ſunt, nemo credat ſe poſſe rectè æſtimare. Coloniæ tum deductæ ſunt, Poſsidonia & Coniſa. Carthaginenſium claſsis auxilio Mamertinis uenit, quo facto fœdus ab ijs uiolatum eſt.

3

Clepſina. *Bleſus.*

C. GENVTIVS II. & GN. CORNELIVS.

483

Eo ordine, & ijs nominibus ponuntur Coſs. à Caſsiodoro, in unico quod habeo exemplari. In opuſculo uerò Coſs. incerti autoris, quod quidã Oroſio attribuũt, ijdẽ ſic nominantur, poſt Ser. Corneliũ & Curiũ Dentatũ III. ſi non ſunt (quod uereor) nomina corrupta. ob quã cauſam ego ea ſubiũgo, ut nihil obmittã, quod prodeſſe reor.

Licinio	&	Cinna.
Curſore II.	&	Maximo.
Claudio	&	Clepſina.
Clepſina	&	Bleſo.
Gallo	&	Pictore.

Cæterùm ſub quibus Coſs. factum ſit illud, quod Oroſius lib. quarto, cap. 3. ſcribit: quod nimirũ ex 15. Liuij collegiſſe uidetur, ut ex Abbreuiatore apparet, incertũ planè eſt de legione Campana, quæ Rhegiũ occupauerat: quæ deditione facta, ſecuri percuſſa eſt. Nam ſequenti anno, inquit Oroſius, magnam uiſcerũ ſuorũ partẽ ſeueritas Romana cõcidit. Nam aduentante dudum Pyrrho, octaua legio diffidens Romanæ ſpei, nouũ ſcelus auxit: Rheginos omnes, quibus ſubſidio præerat, interfecit, prędam ſibi omnem, atq; ipſum oppidũ uendicauit. Hoc facinus in tam ſceleratos puniendũ Genutio cõſuli uiſum eſt: qui obſeſſa Rheginorum urbe, captisq; omnibus, ipſe quidem in reliquos perfugas & latrones exercuit digna ſupplicia: Romanos uerò milites integræ legionis Romam miſit, qui populi iuſſu in medio foro uirgis cæſi, ac ſecuri percuſsi ſunt. Viſa eſt tunc ſibi Roma uincere, cum legionem ſuam integram occidit: quæ ſine dubio uicta fuiſſet, ſi eam hoſtili prælio perdidiſſet. An id ſub L. Genutio, an ſub G. Genutio, qui iterũ conſul fuerat, acciderit, incertũ eſt. Deſcribit hanc hiſtoriam luculenter Polybius primo libro, ſed Coſs. non nominãt. Accidit per id tempus, ut Apolloniatũ legati ad ſenatũ miſsi, Romæ à iuuenibus quibuſdã pulſati ſint: quo flagitio ne ius gentium impunè uiolatum uideretur, luſu populi ſontes ad ſupplicium Apolloniatibus ſunt dediti: ut abbreuiator Liuij in 15. annotat. Narrat Oroſius eodem quarto libro, & quarto cap. obſcœna & tetra prodigia, quæ acciderunt: quę lector diligens leget, quia miranda. quibus autem Coſs. mihi diuinare non licet. nam au-

Rectè ſupputanti apparebit, hoc factũ eſſe Q. Fab. Max. et Quintio Gulone cõſulibus.

Ab urbe con. nam numerus annorum, quem ponit, corruptus eſt. Cæterùm poſt nominatos iam Coſs. à Caſsiodoro, ponuntur ab Eutropio lib. ſecundo, ca. ſecundo, hi duo Coſs. Q. Gulo, & Fabius Pictor: ut in opuſculo Coſs. incerti autoris, fortaſse Gulone, nõ Gallo, & Pictore, ſit legendum. Hos item ſubiungere placuit, licet in Caſsiodoro non inuenerim. Boni lector conſulas, ſi nimis tibi uidear curioſus. Prodeſse enim, & alios excitare, qui ſomnium Epimenidis dormiunt, laboro. *Olympiad.*

484 Q. Gulo, & Fabius Pictor. 4

His Coſs. teſte Flauio Eutropio, lib. ſecundo, cap. ſecundo, Picentes noui hoſtes facti, Romana in ſe arma exciuere. Picentis autẽ belli cauſam non inuenio. Ipſa gens à Sabinis oriunda, uoto uere ſacro, cuius opes adeò procedente tempore creuere, ut uno tempore trecenta ſexaginta milia Picentum in fidem Po. Ro. uenisſe dicantur. Fortè quia Tarentinis auxilia tulerunt, placuit Po. Ro. hoſtiũ ſocios perſequi. Sunt igitur à ſequentibus Coſs. ſuperati. Fuit ergo hic quintus annus ante primum Punicum bellũ, quo anno primùm, teſte Liuio, Po. Ro. argento ſignato uti cœpit. Quod & Plinius lib. trigeſimo tertio, cap. tertio annotauit: Argentum, inquit, ſignatum anno urbis quingenteſimo octogeſimoquinto, Q. Fabio conſule, quinq; annis ante primum bellum Punicum. Sed error ineſt his uerbis. non enim quingenteſimo, ſed quadringenteſimo, eſt legendum, ut clarè apparet: & quarto, non quinto. Euſebius argenteum nummum primùm in urbe ſignatum tradit Olympiade CXXVII. quod cum numerò noſtro non cõuenit. Cæterùm de Fabio Pictore Plinius triceſimo quinto, cap. quarto ſic tradit: Apud Romanos quoq; honos maturè huic arti contigit. Siquidẽ cognomina ex ea pictores traxerunt, Fabij clariſsimæ gentis: princeps eius cognominis, ipſe ædem Salutis pinxit, anno Vr. con. quadringenteſimo quinquageſimo: quæ pictura durauit ad noſtram memoriam, æde Claudij principatu exuſta.

Sophus, *Ruffus.*

485 P. SEMPRONIVS, & APPIVS CLAVDIVS. CXXVIII

Eutropius lib. ſecundo, horum Coſs. meminit, ſub quibus Picentes deuicti ſunt, et de his triumphatum eſt. Meminit huius belli Florus in primo, decimonono titulo: Domiti hinc Picentes, ſed caput gentis Aſculum Sempronio duce: qui tremente inter prælium campo, Tellurem deam promiſsa æde placauit. Quod ſignificantius Oroſius in quarto, & quarto capite expreſsit: Sequenti, inquit, ab hinc anno, Sempronius conſul aduerſus Picẽtes duxit exercitum. Et cum directa intra iactum teli utraq; acies conſtitiſset, repentè ita cum horrendo fragore terra tremuit, ut ſtupore miraculi utrumq; pauefactum agmen hebeſceret: diu attoniti utrinq; populi hæſitauere. Præiudicata inceſti conſciẽntia, tandem pro curſu concito certamen iniere. Triſte adeò id bellum fuit, ut meritò dicatur, tantum ſanguinem immanum ſuſceptura, etiam cum gemitu horriſono terra tremuiſse. Romani, qui pauci admodũ eò prælio euaſere, uicerunt. Sed quemadmodum ille uetuſsimus Græcorum Mileſius Iouis nutritor tellurem uelut uxorem colere inſtituerit, abundè Lactantius docet li. 1. ca. trigeſimo ſecundo, & Auguſtinus in quarto. Telluris item deæ meminit Macrobius primo Saturnalium, Ouidius in quarto Faſtorum, Plinius libro triceſimo quarto, cap. ſexto; quod apud neminẽ alium inuenio. Frontinus in primo Stratagematon, duodecimò capite, hunc Sempronium conſulem T. Sempronium Gracchum uocat: ubi etiam huius hiſtoriæ meminit, quod apud neminem alium inuenio. Tam diuerſi ſunt autores in nominibus Coſs. ſi modò codices ſunt à menda ſecuri, & nõ uitio librariorum deprauati. Sed facilis eſt lapſus literarum, quibus prænomina figurantur. Ariminum in Togatæ Galliæ finibus, colonia per id tempus facta: Romani eò coloni miſsi. Vmbri ab initio habuerunt Ariminum flumen, illi proximũ: utrum alterum alteri nomen dederit, haud facilè dixerim. Miſsi & Beneuentũ coloni eo tẽpore: id uerò eſt in Samnio, olim Maleuentũ dictũ. Terra hoc tempore prodigia apparauere. Fõtes pluribus locis cruore fluxiſse dicuntur, & lac in ſpeciẽ pluuiæ pluiſse: ut Oroſ. in quarto, cap. 5. explicat (ſed numerus annorum, ut ferè ſemper, mutilus eſt) & in 2. Eutrop. Meminit

Ab urbe con. 489 — *Caudex, frater Cæci,* — *Flaccus, Fabius.* — Olympiad. CXXIX

APPIVS CLAVDIVS, & Q. FVLVIVS.

Sub ijs Coſs. Po. Ro. egreſſus eſt Italiam, ut inquit Florus libro ſecundo, cum iam adoleuiſſet prope quingenteſimum annum. Fertur eſſe monumentum ueteris inſcriptionis hodie in Meſſana ciuitate Siciliæ, in hac forma:

S.P.Q.R. AP. CLAVDIO: Q. FABIO: COSS: altero Meſſanam Siciliæ ciuitatem claſſ. præfecto reſerante, percepit. Hieronem Syracuſanorum regem, Pœnorum quoq; copias Hieroni coniunctas, tam celeriter ſuperatas, ut Ap. Claudium Cos. ad hanc rem gerendã potius ciuitas ſuæ uirtutis admirationem, quàm belli ſuſciperet adiutorem. Nam rex Pœniq; urbis nõ tam multitudine ac animoſa nobilitate propulſi uictos, quàm ſeſe didicere congreſſos: qui ante conſulis aduentum ultra Leontinum profugi, pacem expoſcentes, Romanorũ gloria, Meſſanenſium nobilitate, propria mulcta, centum talenta æraria ſoluenda ſupplices impetrauerunt. Ob quod ſtatuit, urbem titulis nobilitatis extolli: alijsq; prouinciæ ciuitatis, eiusq; ciues Romanorum honore Siciliæ caput illic fungi poteſtate Romana: lapides eius à Leontino uſq; Phedas extendi. nam id ſpacium, cæteris deficientibus, Romanæ ditioni ſeruauit: chirographum hoc faſtis Romanorum adiunctum, laudem ciuitatis oſtentans adſcribi, Romanamq; gratitudinẽ merito reſpõdere. Approbatum eſt præſens decretum patrum à Gn. Calatino tribuno plebis, poſt urbẽ conditã anno quadringẽteſimo nonageſimo, remp. primo bello Punico turbãte.

Cæterùm annorũ numerus diuerſiſsimus eſt apud autores: qui me non parũ diu anxium ſuſpendit, adeò ut quid certò ſtatuerẽ, non ad aſsem facilè inuenirem. Cogitaui omnium autorum ſententias afferre, quotquot reperire poteram: ut hinc ſtudioſus lector uerum indagaret. Dionyſius itaq; Halicarnaſseus (ut in præfatione ſui operis atteſtatur) ſuſcepit hiſtoriam Romanam ſcribere ab origine urbis ad primum bellum Punicum: licet magna pars librorum, iactura temporis interijt, ut ſumus ſuperius lamentati. Narrat autem ibi, ſe hiſtoriam extendiſse ad tertium annum uſq; centeſimæ uigeſimæoctauæ Olympiadis, quod fuit initium primi belli Punici. At Polybius, qui quadraginta libris uolebat hiſtoriam Romanam continuare, ab Olympiade centeſima quadrageſima, coactus præmittere cauſas & initia belli Hannibalis, quæ duobus libris explicat, facit principium ſui libri, primam Romanorum ex Italia transfretationem, quæ eſt ijs continua, quæ Timæus ultimo loco ſcripſit: id eſt, Olympiadem centeſimam uigeſimamnonam. Ibiq; copioſè recenſet, quo tempore Romani eiecto ex Italia Pyrrho, profligatisq; Samnitibus ac Gallis, Rhegium urbem obſederunt & expugnarunt. Et tamen Mamertinis traducto in Siciliam exercitu, per Appium Claudium conſulem ſuppetias ferebant. Id, cum Polybius centeſima uigeſima nona Olympiade factum prodat, cum Dionyſio conuenit, qui centeſima uigeſimaoctaua librum ſuum concluſit. Euſebius etiam in Chronicis, Romanos tradit Syracuſas cæpiſse uigeſimanona & centeſima Olympiade: quæ ſi computentur, ſubductis annis ante ſeptimam Olympiaden, qua eſt urbs condita, erunt anni quadringenti octogintanouem. Sic initium primi belli Punici ueniret ad annum quadringenteſimum octuageſimumnonum. Liuius in præfatione trigeſimi libri, uel ut uulgus dicit, tertiæ Decadis, numerat quadringentos ſeptuaginta octo annos à condita urbe ad Appium Claudium conſulem, qui primus Carthaginenſibus bellum intulit. Sed omnino codex eſt deprauatus, quum octuagintaocto, non

ſeptuaginta

Ab urbe con. Romanorum partes quàm Pœnorū ſequi, præſertim cum Syracuſani inueteratum odium aduerſus Pœnos gererent: Legatos ad Coſs. miſit, qui ab ijs pacem & ſocietatem peterent. Romani, quia Carthaginenſes per maria inſulam inſederent, ueriti ne commeatus ſibi intercluderentur, commodiſsimā Romanæ rei eam pacem arbitrati, his conditionibus cum Hierone ſocietatem iunxere: ut rex captiuos Romanis ſine precio reſtitueret, & centum argenti talenta penderet, Syracuſani ſocij amiciq; Po. Ro. appellarentur. Hiero per hæc conciliatus, iam inde in ſtudio & obſeruantia Romani nominis, quamdiu uixit, conſtantiſsimè perſeuerauit: quo contigit, ut Syracuſanorum res fauore Romanorū feliciores fuerint, quàm ſub ullo regū antea fuiſſent. Probauit Po. Ro. eam pacem, fretusq; ſocij regis opibus, ut maior eſset uni exercitui omnium rerum copia, alterum ex inſula conſulem cum ſuis copijs in Italiam reuocauit. Carthaginēſes, poſtcaquam Hieronem cum Romanis fœdus percuſsiſse auditū eſt, maioribus eſse copijs opus arbitrati, Ligurum & Gallorum uim ingentē mercede conducunt. Ex Hiſpania quoq; miles ſtipendio accerſitus, copiasq; Agrigentum contrahunt, ac commeatum parant. Hieronis regis originem & prodigia ſcribit Iuſtinus libro uigeſimotertio, & Polybius in primo: Eutropius in ſecūdo, capite tertio: Valerio M. & Otacilio Coſs. in Sicilia à Romanis res magnę geſtæ ſunt: Taurominitani, Carthaginenſes, & præterea quinquaginta ciuitates in fidem acceptæ. Subiungit præterea, tertio anno in Sicilia contra Hieronem regem pugnatum, & ducentis talentis pacem comparaſse. quod ab Oroſio quoq; libro quarto, capite ſeptimo ſcribitur. licet Polybius hoc anno factum ſcribat, non tertio anno belli Punici, hoc eſt, ſequēti. Eſt hic Valerius Maximus, poſtea à deuicta Meſsana Siciliæ urbe, Meſsala cognominatus: quod poſtea nomen familiæ permanſit, ut ſcribit Macrobius primo Saturnalium. Facit huius Valerij conſulis mentionem, Plinius. lib. triceſimoquinto, cap. quarto. Dignatio autem præcipua picturæ Romæ increuit, ut exiſtimo, à M. Valerio Maximo conſule Meſsala: cum princeps tabulam picturæ prælij, quo Carthaginenſes & Hieronem in Sicilia deuicerat, propoſuit in latere curiæ Hoſtiliæ, anno ab Vr. con. quadringenteſimo nonageſimo. Olympiad.

Megellus, *Vitulus.*

491 L. POSTHVMIVS, & Q. MANVLIVS. 3

Polybius in primo, alterum conſulem Q. Aemilium uocat: ſed uereor codicem eſse deprauatū. niſi (quòd in Græcis ſæpe obſeruaui) nomina Romana à Græcis ſcriptoribus frequenter ſint inuerſa. His Coſs. exercitu in inſulam deportato, ſpeculantur hoſtium conſilia, qui unum in locum omnem bellicum apparatum cōtulerunt: Agrigentum ad octo ſtadia proximè conſederunt. & cum æſtas eſset, milites frumentatū effuſi, in ſpem hoſtem eduxerunt, rei per occaſionem bene gerendæ. Itaq; eruptione ex oppido facta, una pars caſtra inuadunt, alij in frumentatores faciunt impetū. Sed hoſtes cum multa cæde in urbem reiecti, Coſs. dehinc exercitu in binas partes diuiſo, bina circa urbem caſtra muniunt, ac duplici foſſa urbē cingunt, ne erumperent, ne'ue auxilia inferrent. ac quinq; menſibus hoſtem obſident: ut iam fames ualidiſsima Hannibalem, qui intus erat, cum quinquaginta milibus corriperet. Ob quam rem Carthaginenſes nouum exercitum, cum magno elephantorum numero, ac nauibus pluribus, ad Hannonem mittunt, quo Agrigentum obſidione leuaret. Qui Herbeſum Romanorum horreum proditione occupat: ut etiam Romani penè coacti obſidionem penuria rerum ſoluere fuiſsent, niſi ab Hierone commeatu & alijs neceſſarijs benignè eſſent prouiſi. Laborabat præterea exercitus Romanorum peſtilentia. quare Hanno cū Numidis, equites Romanos in inſidias deduxit. Duobus tamen mēſibus ocium fuit. Sed cum Hannibal tentaret erumpere, Romanus miles in elephantōs uictor incidit, Carhaginenſium acie pulſa. Sed beluæ fuga exterritæ, ſtragem fœdam ſuis dederunt. Elephantibus potiti, & hoſtium ſpolijs, cum in caſtris ex re bene geſta negligentius uallum urbis cuſtodirent, Hannibal repletis foſsis paleis, ſilenti

nocte

Olympiad. nocte abijt. Fuga manè cognita, Agrigentum urbem hoſtiliter irrumpunt, ac opibus ſpoliant. Quæ res uictorioſa Romam illata, magnam patribus ſpem iniecit, breui to ta Sicilia potiri. Hanc hiſtoriam pulchrè Oroſius in quarto deſcribit, ca. ſeptimo. Sed Coſs. non nominat. Lege ſtudioſe lector, & hos ſubintellige Coſs. Ab urbe con.

Flaccus, *Craſsus.*

4 L. VALERIVS, & T. OCTACILIVS. 492

His Coſs. ut Polybius in primo ſcribit, cum exercitus ingens in Siciliam eſset miſſus, magna pars Siciliæ ad Romanos defecerat: quod nemini dubium erat, Romanos terreſtri bello ualidiores Punicis eſse. Carthaginenſes tum imperium obtinebant maris. quæ cauſa fuit, ut maritimæ urbes, ſub aduentu primæ claſsis à Pœnis ſint receptæ. Infeſtabatur interea & Italiæ ora, ab altera Carthaginenſium claſse, cum interim Aphrica ab omni hoſtili iniuria immunis eſset. Hinc patres ea animo reputantes, de claſse publicè paranda decretum tulerunt, quæ centum uiginti haberet naues, quarum centum quintuplici ordine agerentur, tertio reliquæ. Quæ ædificatio ideo perdifficilis fuit, quòd nullus tum uſus nauium in Italia erat. Nam prius in traijciendo Tarentinorum, Locrenſium & Rheginorum nauibus uſi fuerant. Itaq; tam intrepidè pelagus ingreſsi ſunt, ut prius nauali bello cũ Carthaginenſibus certarent, quàm eius rei periculum facerent. Quo uerò ingenio primam exædificarint, à quadam Carthaginenſium naue, & quo pacto artem nauigandi didicerint, copioſe Polybius in primo explicat: illic uideas lector, quæ deſideras. Horum Coſs. neq; Oroſius, neq; Eutropius meminit. Sed de claſse parata ſexaginta diebus, Florus in ſecundo libro, titulo ſecundo: Oroſius in quarto, capite ſeptimo: Plinius in Naturali hiſtoria libro decimoſexto, capite quadrageſimo: Sillius Italicus in fine ſexti Punicorum. Plutarchus præterea in Marcello, Octacilium fratrem Marcelli fuiſse ab eo protectum ſcribit, ab imminenti periculo, trucidatis qui in eum acri ferebantur impetu.

Aſina,

CXXX CN. CORNELIVS, & C. DVILLIVS. 493

His Coſs. teſte Polybio in primo, miſsus iterum exercitus in Siciliam, Cornelio claſsis data: qui cum omnibus nauibus ad fretum uſq; Siculũ progreſsus, cætera claſſe in Italia relicta, ipſe cum ſeptemdecim nauibus Meſsanam tranſfretauit: paratisq; hic omnibus quæ ad uſum claſsis uiſa ſunt neceſsaria, cum ijſdem nauibus Liparam traiecit. Erat tum Hannibal Panormi, auditoq; Coſs. aduentu, Boodem Carthaginenſem nobilem, cum uiginti nauibus ad eum opprimendum ire iubet: qui Romanas naues cum Conſule intercludit faucibus portis inſeſsis. quo malo perculſus Cornelius, inops conſilij, ſeſe cum nauibus tradidit. Sed ut ex decimoſeptimo Liuij colligitur, & Floro, Punica claſse circumuentus, & per fraudem ueluti in colloquium euocatus, captus eſt. C. Duillius de collegæ caſu factus certior, cõfeſtim deſcendit ad mare, pugnaturus cum Punica claſse: quæ ne ſibi agilitate elaberetur, factis coruis machinis (quas affabrè Polybius deſcribit) ac nauibus Carthaginenſium iniectis, primo impetu triginta naues Conſul cæpit: & in his prætoriam ſeptiremem, quæ Pyrrhi regis fuiſse ferebatur. Hannibal ubi rem perditam uidit, in ſcapham deſiliens, ad ſuos pertrepidus fugit: tum amiſsis ſexaginta nauibus, cæteri in fugam uertuntur. Florus libro ſecũdo, titulo ſecundo, horũ quoq; Coſs. meminit, & huius cladis. Quẽ Oroſius eſt ſequutus libro quarto, cap. ſeptimo: licet in numero nauium non conueniant. Eutropius item libro ſecundo, cap. tertio. Eſt autem Cornelijs Aſinæ cognomentum datum: quoniam princeps Corneliæ gentis, empto fundo, ſeu filia data marito, cũ ſponſores ſolenniter ab eo poſcerentur, aſinã cum pecuniæ onere perduxit in forũ, quaſi pro ſponſoribus præſens pignus. Hæc Macrobius primo Saturnaliũ. Sed Duillius primus omniũ Romanorũ naualis uictoriæ duxit triumphũ: ob quã cauſam perpetuus ei honos eſt habitus, ut reuertẽti à cœna tibicines canerẽt, et funale præferretur, Quod annotauit et

Tullius

Ab urbe con. — *Olympiad.*

Tullius in Catone maiore, & Val. Max. cap. ſexto, lib. 3. & iunior Plinius titulo trigeſimo octauo: Licet hic eum appellet Cn. & Pœnorum ducem Himſlconem, quod nõ facit Polybius. Plinius ſenior lib. trigeſimoquartò, cap. quinto ſcribit, C. Duillio Coſ. in foro locatam eſſe columnã, quòd primus naualem triumphũ egit de Pœnis. Meminit huius Duillij & Frontinus in primo Stratagematon cap. quinto, & capite tertio libri duodecimi. Silius Italicus in fine ſexti ſic de eo canit:

Aequoreum iuxta decus & nauale trophæum
Roſtra gerens, niuea ſurgebat mole columna,
Exuuias Marti, donumq; Duillius alto
Ante omnes merſa Pœnorum claſſe dicabat.
Cui nocturnus honos, funalia clara, ſacerq;
Poſt epulas tibicen adeſt, caſtosq; penates
Inſignis læti repetebat murmure cantus.

Florus. *Scipio.*

494 C. AQVILIVS, & L. CORNELIVS. 2

Hos Coſs. Polybius non ponit, quia (ut ipſe dicit) nihil à Romanorum exercitu hoc anno memoria dignum in Sicilia geſtum eſt: nec fortè his Coſs. Siciliam attigerunt. Verùm ut idem Polybius teſtatur, cum Hannibal cum his nauibus, quæ prælio ſuperfuerant, cum Duillio facto, Carthaginem réuerſus eſſet: non multo pòſt cum aliquot triremibus in Sardiniam mittitur, ubi nihilò eſt meliore fortuna uſus, quum portum inſediſſet quendã, ubi à Romanis ex improuiſo circumſeſſus, claſſem ferè omnem amiſit. Ipſe media trepidatione elapſus, ubi primũ Carthaginẽ uenit, ob rem toties malè geſtã, eſt cruci affixus. Quod nimirũ ſub ijs Coſſ. factũ, ut Oroſius in quarto libro, cap. ſeptimo ſcribit, ijs uerbis: Poſtea Carthaginenſes C. Aquilio Floro, & L. Cornelio Scipione Coſs. Hannonẽ in locũ Hannibalis ſurrogatũ, pro Sardis & Corſis defenſandis, nauali prælio præfecerũt: qui à Scipione conſule uictus, amiſſo exercitu, ipſe cõfertiſsimis hoſtib. ſe immiſcuit, ibiq; interfectus eſt. Penè eadẽ Eutropius li. 2. cap. 3. ubi & hos Coſs. nominat. Sed Oroſius ſubiungit: Eodem anno tria M. ſeruorum, & quatuor M. naualiũ ſociorũ, in urbis Romæ excidiũ coniuraſſe: & niſi matura proditio conſilium præueniſſet, deſtituta præſidio ciuitas, ſeruili manu perijſſet. Abbreuiator Liuij in decimòſeptimo: Lucius Cornelius cõſul in Sardinia, cõtra Sardos & Hannonẽ Pœnorum ducem feliter pugnauit. Item eadem Florus libro ſecundo, titulo ſecundo, qui etiam Cornelij cõſulis meminit. Et Silius in fine ſexti cecinit:

Scipio ductoris celebrabat funera Pœni,
Sardoa uictor terra. —

Calatinus. *Paterculus.*

495 A. ATTILIVS, & C. SVLPITIVS. 3

Ita inuenio horũ Coſs. nomina in unico, quod habeo, exemplari Caſsiodori. Sed Polybius primum conſulem A. Rutilium appellat, ut Perotus & Aretinus in ſuis tralationibus habẽt: cum cæteri omnes, Liuius, Florus, Plinius, Oroſius, Calatinum uocitent. Teſtatus tamen ſum prius, Græcos nomina Romana propria plerunq; corruptè effari. Sed quo ad hiſtoriã, ſcribit Polybius, Sulpitiũ in inſulã profectũ, confeſtim copias Panormũ admouiſſe, ubi tunc hoſtes erant: Pœnoq; pugnã detrectante, Romanũ inde cõſulem auerſum, Hippanum oppidũ occupaſſe: mox Miſiſtratũ, & Camarinam. Dum hæc à Sulpitio gerũtur, Rutilius, cuius erat imperiũ claſsis, quiq; ad Tindariũ in occidua Siciliæ ora ſtationẽ habebat, cõſpicatus hoſtiũ naues, ipſe temerè cum decem nauibus in Pœnos euehitur, iuſsis alijs ſe ſequi. Hic atrox inceptum præliũ, Punicis nauibus diſiectis: quarũ octo depreſſæ ſunt, decem captæ, reliquæ Liparas curſum tenuerũt. Ex hac pugna ſic diſceſſum eſt, ut utriq; primas ſibi uictoriæ partes uendicarẽt. Ob id ſub initiũ æſtatis acrius bellũ inſtituerũt, aucto nauiũ numero. Romanorũ enim cõſiliũ erat, in Aphricã nauigare, ut eò omnẽ uim belli ex Sicilia

Olympiad. auerterent: Pœniq; nõ minus de ſolo patrio, quàm de Sicilia pugnare cogerent. Carthaginenſes eius cõſilij haud ignari, prius omnia pati cogitabãt, quàm incolumi claſſe ſinerent Romanos eius nauigationis fieri compotes. Hæc Polybius. Liuius in decimoſeptimo, ut ex Abbreuiatore apparet, ſcribit Attilium Calatinũ conſulem, cum in locũ iniquũ à Pœnis circumſeſſum temerè duxiſſet exercitũ, à M. Calphurnio tribuno militũ liberatũ, qui cum trecẽtis militib. eruptione facta in ſe cõuertiſſet. Idem Florus lib. ſecundo, titulo ſecundo, Calatinũ Dictatorem appellat, & has anguſtias Thermopylis cõparat, cum tunc conſul eſſet: Dictator autẽ poſtea factus, P. Claudio & L. Iunio Coſs. nouẽ annis poſt hoc bellũ, quod ex decimonono Liuij colligi poteſt. Iunior Plin. trigeſimũnonũ titulũ de Attilio Calatino ſcribit, ubi hæc quoq; inſeritur hiſtoria. Frontinus lib. 1. Stratagematon, cap. 5. Oroſius lib. quarto, cap. ſeptimo: Anno ab hoc proximo Calatinus cõſul, Camerã Siciliæ urbẽ petẽs, temerè in anguſtias deduxit exercitũ, quas Pœnorũ dudum iam copiæ præſtruxerãt: cui cum omnino nulla uel obſiſtendi uel euadendi facultas eſſet, Calphurnij Flammę uirtute & ope liberatus eſt: qui lecta trecentorũ uirorũ manu, inſeſſum ab hoſtibus tumulũ occupauit, & in ſe Pœnos omnes pugnando cõuertit, donec Ro. exercitus obſeſſas anguſtias trãſiret. Sed omnes trecẽti cęſi ſunt, Calphurnius cõfoſſus uulnerib. euaſit. **Ab urbe con.**

CVSPINIANVS LECTORI BENE EXAMINARE.

Quandoquidem Liuianus codex hac in parte ſuffragari nobis nequit, quia mancus eſt: ideo ſine præfatione ſequentes ſcribere Coſs. noluimus. Cum enim unicũ nobis fuiſſet allatũ Caſsiodori exemplar, idq; nonnunquã ſatis deprauatũ, tutum huic confidere ſanè non erat. Nec item contra fidẽ illius autoris aliquid, quod liber is non haberet, inſerere honeſtũ. Cum igit̃ poſt prædictos Coſs. Polybius ponat M. Attiliũ Regulum, & L. Manliũ, quos & Eutropius & Oroſius ponũt: eos quoq; cõiectare licet ſubſequutos, ex decimoſeptimo et decimooctauo Liuij: quos tamen Caſsiodorus nõ ponit, niſi nomina Cos. quod facilè ſuſpicor, ſint deprauata. Dubiũ in mentẽ uenit, ſi hi forent à librario fortè paulo negligentiore obmiſsi. Tum præcipuè, quòd Polybius circa finẽ primi libri (ſi modò fideles ſunt & Nicolai Peroti & Leonhardi Aretini translationes, ſcribit, bellũ Punicũ annos quatuor & uiginti duraſſe: ut etiã ex his duobus uiginti quatuor conſulatus dinumerentur, ſi adijciatur conſulatus M. Attilij & L. Manlij, qui eſt neceſſariò addendus, ſi numerari debent uigintiquatuor anni in hoc bello Punico primo. Licet Oroſius, quem & Eutropius nonnunquã imitatur, tres tantum & uiginti aſſerant. Et Liuius lib. primo belli Punici ſecundi, Pœnũ hoſtem Romana arma uexaſſe tres & uiginti annos duriſsima militia ſcribat, adeò quòd bellum hoc primum uigintitribus annis tantum duraſſe conſtet. Si nobis integer eſſet Liuius, & has & alias tolleremus mendas. At ſi anni à Coſs. numerent̃ Appio Claudio & Q. Fuluio, quibus hoc bellum incœptũ eſt, uſq; ad C. Luctatiũ & A. Poſthumium Coſs. quibus finitũ, tres tantum & uiginti exibunt anni, dempto conſulatu Reguli. Quod etiam inuenio in eo ignoti autoris opuſculo, quo Coſs. nomina ſola ponuntur: in quo poſt Calatinum & Paterculum, hæc uerba ſubijciuntur:

Regulo,	&	Bleſo II.
Longo,	&	Regillo.
Nobiliore,	&	Paulo.

Sed ſi retrorſum tredecim numerabis annos, reperies C. Genutiũ ſecundum, & Gn. Cornelium Bleſum Coſs. ſcriptos, ut fortè Caſsiodori liber menda carere uideat̃. Licet alterum quod ponitur conſulis nomen, C. Acilius Eranus, omnino uideatur deprauatum. Satis tamen mihi ſit, ut inuenerim, ita Coſs. reddere nomina, interim dum meliora nanciſcemur, & ſinceriora uolumina. Tu candide lector, æqua lance ſingula paulo diligentius conſidera.

Bleſus II. *Eranus.*

4 CN. CORNELIVS, & C. ACILIVS. 496

Puto hoc loco ſcribendũ, ſi modò ij Coſs. fuerũt, C. Attilium Serranum, non Acilium Eranum, Liuius enim 2. lib. belli Punici ſecundi, tradit: Cum M. Terentius Varro Conſul

ro Conſul deſignaret̃, tres patricios petijſſe conſulatum, P. Corneliũ Merendam, L. Manlium Vollonem, M. Aemyliũ Lepidum, ac duos nobiles familiares plebi, C. Attilium Serranum, & Acilium Pætum: quorum alter pontifex, alter augur erat. Sed nihil defimo: nec quid ſub ijs geſtum ſit, temerè aliquid affero.

497 Q. CEDITIVS, & L. MANLIVS. CXXXI

Sed uix errore hoc caret, cum hic conſulatus habeat Q. Censitiũ et Lucium Manlium: & pòſt ſequitur M. Attilius & L. Manlius. Niſi ſint tranſpoſita Coſs. nomina: ob id magna opus diligentia, ſi quis rectificare hanc ſupputationem uoluerit. Facio tamen quod poſſum: ſuppleant poſteri defectũ. Polybius uerò lib. primo, ijs obmiſſis, pòſt Attilium Calatinum & C. Sulpitium ponit. Neceſſe eſt enim, unum cõſulatum ex ijs eſſe ſuperfluum, ſi debent Olympiades eſſe certæ.

M. Attilius Regulus, & L. Manlius.

Is Eutropio Vulſo cognominat̃. Hi in Aphricam tranſtulerũt bellum. Habuit Romana claſsis ſupra centum quadraginta milia hominum. In ſingulis nauibus trecenti erant remiges, & legionarij milites centũ uiginti numero. Cum igitur tam ingens eſſet bellatorũ numerus, ordinata acie Coſs. in Punicã claſſem irruperũt, & ad quinquaginta Carthaginenſiũ triremes momento temporis opprimunt: conuulſæ ſunt Romanorũ quatuor & uiginti. Romana dehinc claſsis in Libyam appulſa eſt, ac Clypeam urbem oppugnauit exercitus Romanus: Carthaginenſiumq́ agrum populati, ſuburbana ædificia incendunt, captiuorũ ſupra triginta milia ad naues adducunt, quos Manlius Romã aduexit, relicto in Aphrica Regulo. Contra quẽ Baſtar, Haſdrubal & Hamilcar, Pœnorũ duces, omnes infortunatiſsimè pugnarunt: cum, ut Eutropius inquit, duodeuiginti milia hoſtiũ tum ſint deſiderata, quinq; milia capta, & cum ijs elephanti duodeuiginti. Alium numerũ Polybius, alium Florus, alium Oroſius ponit. Attilius hoſtium caſtris potitus, perq; hoſtiũ agros euagatus, quum ad Bagardam amnem cõſediſſet, ſerpentẽ inuſitatæ magnitudinis, qui aquatores pleroſq; necarat, catapultis & baliſtis ueluti molem quandã expugnauit: cuius exuuiæ centũ uiginti pedũ longitudine, & maxillę uſq; ad Numantinum bellum in publico pependiſſe dicũtur: ut inquit Gellius lib. ſexto, cap 3 Liuius in decimonono, & Plinius, quę Polybius neſcio cur amiſit, cum tamen diligentiſsimè hoc bellũ ſcribat. Tandem Attilius, cum Carthaginenſes Xantippum Lacedæmonium ducem haberẽt, uictus ac captus eſt, etiam in catenas miſſus, cum prius pacem à Carthaginenſibus petitam denegaſſet. In numero cæſorũ & captorũ, autores non conueniũt. Cæterùm copioſiſsimè hæc omnia Polybius in primo, qui fortunã prudentiſsimè docet inſpiciendã, ne quis ob eam inſoleſcat. Item Florus in ſecundo, titulo ſecũdo, breuiter: Oroſius lib. quarto, cap. ſeptimo, latiſsimè: Eutropius in ſecundo, cap. tertio, diligenter rem omnẽ exequunt̃. Iunior Plinius de Viris illuſtribus, tit. quadrageſimo: & Appianus in principio Libyci, hiſtoriã ex fide pertractãt. Vbi narrat Appianus, quomodo Xantippũ pro benefactis ſuis Carthaginẽſes muneribus ornauerũt, redeuntemq́ in mari obruerunt. Sed de ſerpente ſcribit Silius in fine ſexti Punicorum:

Lentus arenoſo ſpumabat Bagrada campo
Viperea ſanie, turmisq́ mirantibus ultrò
Pugnabat ſerpens, & cum duce bella gerebat. & plura antè.

Xantippi præter alios meminit Frontinus quoq;, ſecũdo lib. Stratagematon, cap. 3. Sed cur perfecta illa Romanorũ clade diſceſſerit, uide Polybiũ. Hęc omnia latiſsimè Liuius in 18. ſcribebat.

Paulus, *Nobilior.*

498 M. AEMILIVS, & SERVILIVS FVLVIVS. 2

His Coſs. teſte Polybio in primo, trecẽtæ naues in Siciliam tranſgreſſę, Aphricam dehinc proſpera nauigatione attigerũt: Carthaginenſibusq́, qui ijs obuiã ut arcerẽt progreſsi ſunt, centum & quatuordecim ademerũt. Receptoq́ Romano pręſidio, ex Clypea Siciliã Coſs. repetunt. Sed in mari Siculo tam atrox perpeſsi naufragiũ ſunt, ut ex trecentis, octoginta duntaxat incolumes ſuperfuerint: cæteræ abſorptæ, ac ſco-

Olympiad. pulis illiſæ, maximã hominum iacturã fecerunt. Ob id Abbreuiator in 18. inquit: Res à ducibus Romanis omnibus terra mariq́ʒ proſperè geſtas, deformauere naufragia claſsium. Fama huius cladis Carthaginenſes in ſpem erexit, Siciliæ adhuc armis retinendæ. Continuò itaqʒ Haſdrubal cum claſſe trecentorũ nauium, & elephantis centum et ſexaginta, in Siciliã eſt miſſus, qui copijs expoſitis, ſocias Romanorũ ciuitates grauiter infeſtaret. Patres, etſi multũ ob acceptã territi eſſent cladem, ne maris poſſeſsione cederẽt, claſſem tanto ſtudio repararũt, ut triũ menſium ſpacio ducentę et uiginti naues ſint ad bellũ inſtructæ. Hæc eadem Oroſius lib. quarto, cap. ſeptimo: Eutropius lib. ſecũdo, cap. 3. Sed hic omnia in maius auget: uterqʒ uerò Coſs. hos nominat. *Ab urbe con.*

Aſina II. *Calatinus II.*

CN. CORNELIVS, & A. ATTILIVS. 499

3 In Polybio alter Cos. Aquilius appellatur, ſi non eſt librariorũ uitium. Cæterũ hi Coſs. accepta claſſe, ut Polybius in 1. ſcribit, in Siciliam traiecere. Circa Meſſanam acceptis nauibus, quæ ex naufragio ſupererant, trecenti nauium claſſem expleuere. Hinc digreſsi Panormũ ui ſubita adoriunt̃, duobus locis circa urbem metati. Paucis inde diebus arcem tormentorũ ui diſiectam capiũt: & cum ea arce pars urbis capta eſt, quã Neapolim dixere. Quo caſu oppidani perculſi, haud multo pòſt Romanis ceſſere. Capto Panormo, Coſs. relicto in urbe præſidio, Romam reuertuntur.

Cepio, *Bleſus.*

4 C. SERVILIVS, & C. SEMPRONIVS. 500

Vtrunq́ʒ Eutropius in ſecundo CN. appellat, & Seruiũ & Semproniũ: ſed Polybius Caios. Cæterùm hi Coſs. miſsi in prouinciã, claſſe & exercitu à ueteribus Coſs. accepto, in Aphricã traiecerunt. Hi diu multumq́ʒ per hoſticum euagati, ad Lothophagorum inſulam deuenere. Mirinx ea dicitur, haud multũ à minore Syrti diſtans, ubi locorũ inſcitia in breuia delati, ſubito pelagi receſſu aquis deſtituunt̃. Mox alterno maris æſtu naues fluctibus ablatæ, plurimarũ rerum iactura prius facta, ui remorũ in altũ abierunt. Coſs. in Siciliã relati, nõnihil Panormi conſederũt. Vnde digreſſi, ſubita & atroci tempeſtate iactati, centũ quinquaginta naues amiſere. Quæ recentior clades adeò rem Romanam affecit, ut à mari iam inde abſtinendũ, multi in curia fremerent. Hæc eadem Oroſius lib. quarto, cap. ſeptimo: Eutropius lib. ſecundo, cap. 3.

Cotta, *Geminus.*

CXXXII C. AVRELIVS, & P. SERVILIVS. 501

Hos Coſs. Polybius non ponit, ſiue quod nil memoratu dignum ſub ijs geſtũ, eſt, ſiue quòd in prouinciam non uenerint. In Caſsiodoro tamen et Oroſio reperi. Vnde Oroſius lib. quarto, cap. ſeptimo, ſic ſcribit: Præterea Cotta Cos. in Siciliã tranſgreſſus, plurimis prælijs aduerſus Pœnos & Siculos terra mariq́ʒ pugnauit: & per totam Siciliam, partim hoſtium, partim etiam ſociorũ inhumanas ſtrages reliquit. Crebra etiam naufragia fecerũt, ut Patres ſexaginta nauium tantum claſſem pro tuenda Italia decernerent: licet diu illud decretum non durauerit.

Metellus, *Placidus.*

2 L. CECILIVS, & C. FVRIVS. 502

Illius L. Cecilij Metelli meminit Dionyſius in ſecũdo, ubi de uirginibus Veſtalibus Numæ regis ſcribit, in hæc uerba: Sunt qui dicant, etiam præter ignem arcana quædam eſſe in templo deæ ſacra, quorũ neqʒ Pontifices cognitionem habent, neqʒ uirgines: cõiecturam huic ſermoni adhibẽtes, non paruũ templi incenſi caſum, bello Punico primo, quod Romanis in Sicilia cum Carthaginenſibus fuit. Incenſo enim templo, fugientibusq́ʒ ex igne uirginibus, pontifex quidam L. Cecilius Metellus, uocatus uir conſularis, is qui memorabilem illum de Sicilia & de Carthaginenſibus triumphum duxit, centum trigintaocto elephantorum: propriæ ſecuritatis negligens, publicæ utilitatis cauſa, ſummo ſuo periculo, in ardentia irrupit: ac relicta à uirginibus ſacra rapiens ex igne, ſeruauit. Quam ob cauſam magnos à ciuitate honores tulit, ſicut ſimulachri eius in Capitolio poſiti inſcriptio teſtatur. Quando autem incen-

tem incendium illud fuerit, paulò inferius oſtendemus. Polybius autem alterum appellat conſulem Curium: ſed puto librum eſſe corruptum. Hi Coſs. cum pedeſtribus copijs miſsi ſunt, cum ſexaginta nauibus (teſte Polybio) ad frumentũ cõuehendum, aliaq; exercitui neceſſaria. Tum cõtigit rem Punicam iterũ fieri ſuperiorẽ. nam & mare late obtinebat Punica claſsis, & terreſtribus copijs non minus quàm Romani pollebant. Accedebat elephantorũ metus, qui poſt Libycam cladem Romanorũ animos inceſſerat: ut biennio neq; in Aphrica, neq; in Sicilia auſi ſint cum Pœnis æquo marte dimicare. Quo militũ metu animaduerſo, cõtinuò latum eſt decretũ, ut noua claſsis ad bellum inſtrueret. Interim ſunt Coſs. ſequẽtes deſignati per Furium. Eutropius & Oroſius horũ Coſs. mentionẽ facientes, tradũt, quòd ijs Coſs. Haſdrubal, nouus Carthaginenſiũ imperator, cum elephantis centũ trigintatribus, & equitũ peditumq; amplius uiginti M. Lilybæum uenit ex Aphrica, & continuò cum Metello cõſule apud Panormum pugnam cõſeruit. Sed Metellus uim magnam belluarum timens, prius eas, magno uſus conſilio, uel in fugam, uel in mortem egit. Et ſic facilè quamuis magnam uim hoſtiũ ſuperauit. Viginti milia Carthaginenſiũ in eo prælio cæſa ſunt: elephanti quoq; uigintiſex interfecti, centumquatuor capti, & per Italiam ducti, maximum Italis gentibus ſpectaculũ præbuerunt. Haſdrubal cum paucis Lilybæum profugit, atq; abſens à Pœnis capite damnatus eſt. Abbreuiator Liuij in decimonono: Cecilius Metellus rebus aduerſus Pœnos proſperè geſtis, ſpecioſiſsimũ egit triumphũ, tredecim ducibus hoſtium & centum uiginti elephantis in eo ductis. Florus compẽdio hoc attigit. Polybius hanc rem copioſius explicat in primo, poſtquam Coſs. deſignatos Attilium & Manlium nominauit.

503 C. ATTILIVS, & L. MANLIVS VOLSO II.

Haſdrubal audito Furij digreſſu, quum Metellus cum dimidio copiarũ relictus diceretur, ex Lilybæo profectus, exercitũ in Panormitanũ agrum induxit. Metellus autem ſuos intra mœnia tam diu tenuit, quoad Haſdrubal eſſet proximũ flumen tranſuectus. Tum expeditos milites mittit, qui tela in beluas iacerẽt, atq; irritatis in foſſas urbis refugientes, earũ impetũ declinarẽt. Ipſe auerſa parte urbis, cum robore copiarum paratus ſubſtitit, in omnẽ occaſionẽ intentus. Beluæ irritatę, agmina ſuorũ perturbant: Pœni cadũt, decem elephanti cum ſuis magiſtris in poteſtatẽ ũenere. Cæteri excuſsi ſeſſoribus, circa fluuiũ uagi ad unũ capti, qui centũ & triginta numero fuiſſe dicunt. Sunt & uiginti milia Carthaginenſiũ cæſa. Qua uictoria elati Romani, omni ope annixi ſunt, cum hoſte in Sicilia bellare. Interim noui illi Coſs. in prouinciã miſsi uenerũt. Metellus Romam reuerſus, egregiũ de Pœnis triumphũ egit, de rebus proſperè geſtis, tredecim ducibus hoſtiũ & centũ uiginti elephantis in eo ductis: ut in 19. Liuij Abbreuiator annotat. Florus in ſecũdo, tit. ſecũdo, ſcribit centũ fuiſſe elephantes. Plin. lib. octauo, cap. ſexto: Eadem Roma anno quingenteſimoſecũdo, uictoria L. Metelli pontificis, in Sicilia plurimos uidit elephãtes de Pœnis captos. centũ quadraginta duo fuere traiecti ratibus, quas doliorum cõſertis ordinibus impoſuerant. Quod & Frontinus annotauit in primo libro, cap. 7. Scribit Polybius, hunc fuiſſe decimumquartũ annũ primi belli Punici: quoniã, ut ſuperius annotauimus, in annotatione quadam Coſs. Cn. Cornelius cum C. Acilio, & Q. Ceditius cum L. Manlio, à Polybio nõ ponunt. Huius item Metelli idem meminit in ſeptimo, cap. 43. Vide & Oroſium in quarto, & Eutropiũ in 2. Cæterùm Coſs. Attilius & Manlius, poſt Metelli uictoriam in Siciliam miſsi, breui Pœnos recenti clade perculſos in Lilybęum compulerant. Verùm cum Lilybæũ obſiderẽt Romani, ut latiſsimè Polybius in 1. ſcribit, acris ſuborta pugna, qua atrociter utrinq; pugnatũ eſt. Tandem uehementior quædam procella, bellica Romanorũ opera mirũ in modum cõcutiebat: qua occaſione hoſtes uſi, ignem inijciũt. Flamma aridæ materiæ inſinuata, turres, arietes, & machinas ferè omnes momẽto temporis cõſumpſit. Miror cur Polybius nullã Reguli faciat mentionẽ, quum tamẽ (ut ex Abbreuiatore Liuij in decimooctauo, circa id tempus, uel paulo ſuperius, colligere poſſumus) hunc à Carthaginenſibus Romam miſſum cõſtet, ut captiuorũ faceret permutationẽ: quam tum in Senatu publicè diſſuaſit,

Olympiad. atq; ob id reuerſus miſerabilibus tormentis eſt cruciatus. Quod penè omnes ſcribũt: Ab urbe con.
Florus lib. ſecundo, titulo ſecundo : Gellius libro ſexto, cap. quarto : Cicero primo
Officiorum: iunior Plinius tit. quadrageſimo : Oroſius lib. quarto, cap. octauo: Val.
Max. lib. nono, cap. de Crudelitate : diuus Auguſtinus 1. de Ciuitate Dei, cap. 15. Eu-
tropius fideliter hiſtoriam narrat. Meminit horũ Coſs. Oroſius lib. quarto, cap. 8. ſic
ſcribens: Attilius Regulus & Manlius Vulſo, ambo bis Coſs. cum claſſe ducentorũ
nauium, & quatuor legionibus Lilybæum profecti ſunt: quod oppidũ in promonto
rio ſitũ, Romani obſidere conati ſunt, ſuperueniente Hannibale, qui Hamilcaris fuit
filius, uicti: maiore exercitus ſui parte perdita, ipſi ægrè euaſerũt. Et Iuſtinus lib. qua-
drageſimoprimo, qui ſic ſcribit: Primo Punico bello, L. Manlio Piſone, Attilio Re-
gulo Coſs. huius defectionis, &c. Vbi quoq; animaduertendũ, quòd omnes hunc L.
Manlium Vulſonem appellant, ſolus Iuſtinus Piſonem: niſi ſit uitiatus codex.

Pulcher. *Pullus.*

4 P. CLAVDIVS, & LIVNIVS. 54

His Coſs. infeliciter eſt à Romanis pugnatum. Nam Claudius, cum iturus in Sici
liam cum noua eſſet claſſe, contra auſpicia profectus, iuſsit immergi pullos, qui ciba-
ri nolebant. Ob id infeliciter aduerſus Carthaginenſes pugnauit. Et ut Florus in 2. li
bro, tit. 2. inquit: Non ab hoſtibus, ſed à dijs ipſis ſuperatus eſt, quorum auſpicia con-
tempſerat. nam ex omni claſſe, ut Polybius ſcribit, circiter triginta retinuit: tres & no-
naginta in Carthaginenſium poteſtatem uenere. Præterea omnes copiæ captæ, exce
ptis ijs quæ proiectis in terram nauibus perierant. Ipſe tandem conſulatu abdicatus,
ſumma cum ignominia in iudicio cõcidit. De hoc Claudio Val. Max. lib. primo, cap.
de Auſpicijs : Cicero ſecundo de Natura deorum : Frontinus lib. ſecundo, cap. 13. L.
uerò Iunius reparata noua claſſe, nouiſq; coactis copijs, in Siciliam uenit. Sed ingẽti
procella, ac magna agitatus tempeſtate, naufragium perpeſſus eſt. Verùm ut hanc
quoq; ignominiã leuaret, terreſtri pugna Erycinæ Veneris templo & oppido potit:
ut abundantiſsimè Polybius enarrat. De hoc Iunio Val. Max. lib. primo, de Auſpi-
cijs : L. inquit, Iunius, P. Claudij collega, neglectis auſpicijs claſſem tempeſtate ami-
ſit, damnationiſq; ignominiam uoluntaria morte præuenit. Verùm hiſtoriam refert
abbreuiator Liuij lib. decimonono : Oroſius lib. quarto, cap. octauo. Sed ibi ſcriptũ
eſt, Caius quoq; iunior collega : pro, L. Iunius. Eutropius quoq; libro ſecundo, cap.
tertio, Caius ſcribit, pro L. Iunius : ut appareat in alterutro error. Vterq; Coſs. & rerũ
geſtarũ mentionẽ facit. Cenſorinus in libello de Die natali, ubi de ludis agit ſeculari-
bus, horũ Coſs. mentionẽ facit in hæc uerba : Tertij ludi fuerũt Antiate Liuioq; auto-
ribus, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo Coſs. anno quingẽteſimo duodeuigeſimo,
P. Cornelio Lentulo, C. Liuio Varo Coſs. Hoc ultimũ errore non caret. Cenſorinus
equidẽ, meo iudicio, tertios ſeculares duplices eſſe ſignificat, ſecundũ uarietates au-
torum : quemadmodũ de ſecundis annotauimus, & de quartis dicemus. Aliqui er-
go, inquit, uolunt hos tertios ludos ſeculares fuiſſe ſub P. Claudio & Iunio Pullo: alij
uerò ſub P. Lentulo & C. Liuio Varo: quorũ ſuſpicor nomina aut hic eſſe in Caſsio-
doro, aut in Cenſorino corrupta. Vtinã nobis Angelus Politianus ex fide interpreta
tus fuiſſet Zozimũ, cum de ſecularibus ludis ſcriberet. Si uerò cõiecturæ eſt locus, ſu
ſpicor ultimos Coſs. eſſe, quos inferius poſt tredecim cõſulatus Caſsiodorus appel-
lat C. Liciniũ Varronẽ, & P. Corneliũ. Facilis enim eſt collapſus literarũ Liuij & Li-
cinij. Et tunc erit ſic caſtigandus Cenſorinus, qui ſemper duplicẽ ludorũ ſecularium ra-
tionem ponit: Tertij ludi fuerũt Antiate Liuioq; autoribus, P. Claudio Pulchro, L. Iu
nio Pullo cõſulibus, anno quingenteſimo quarto. Vt uerò in commentarijs Quinde
cim uirorũ ſcriptũ eſt, anno quingẽteſimo duodeuigeſimo, P. Cornelio Lentulo, C.
Licinio Varrone Coſs. Ita penitus puto legendũ, quod & ſupputationi cõuenit, & hi
ſtoriæ. Si quis tamẽ meliora inuenerit, non grauet adijcere, ut rem ſincerã ſtudioſi ha
beant. Sed cum ij ludi fuerint centeſimo quoq; anno celebrati, nonnunq; fuerunt ua
riati duobus tribuſq; annis, nonnunquam decem : adeò ut non ſemper in centeſimũ

annum

Ab urbe con. annum rectè ceciderint. Verùm ab ijs tertijs ludis ſecularibus, ad quartos ludos, qui fuerunt initio tertij Punici belli, numerantur rectè centum anni, uſq; ad conſulatum L. Martij Cenſorini & M. Manlij, qui fuerũt Coſs. anno Vr. Con. 604. Ob id notæ numerorum ſemper ſecum mendas afferunt, niſi rectè ſcribantur. Plinius quoq; hos Coſs. nominat libro decimoquinto, de copia olei loquens, capite primo: Vrbis quidem anno quingenteſimoquinto, Appio Claudio Cæci nepote, L. Iunio Coſs. olei libræ duodenæ aſsibus ueniere. Sed & Polybius alterum conſulem, Appium Claudium nominat: licet annorum numerus mendoſus appareat in Plinio. *Olympiad.*

Geminus, *Cotta.*

505 P. SERVILIVS II, & C. AVRELIVS. CXXXIII.

Oroſius libro quarto, capite octauo: Pòſt Claudium & Iunium Coſs. anno, inquit, ſequenti claſsis Punica in Italiam tranſijt, eiusq; plurimas partes longè lateq; uaſtauit. Quæ eadem uerba Eutropius repetit. Polybius uerò nullos Coſs. nominat uſq; ad Luctatium, ſub quo pax facta eſt: ſed tradit, Hamilcarem Barcham claſsi præfectum, cum omnibus copijs in Italiam delatum, maritima omnia deuaſtaſse. Sed hoc decimooctauo eius belli anno factum ſcribit. Et poſtquam Locrorum ac Brutianorum agros populatus eſt, cum omni claſse in Panormitanum agrum reuerſum narrat, montem quendam occupaſse. Sed crebrò iterum irruiſse in Italiam, & pedeſtri exercitu nonnunquam Romanos eſse laceſsitos: ibiq; tres ferè annos commoratum, donec Romanis Ericynam urbem fraude abſtulit. Suntq; tunc Romani à Carthaginenſibus, & Carthaginenſes à Romanis obſeſsi. Hamilcar autem Romanos ſemper in mari infeſtauit, quòd illi ferè annos quinq; mari abſtinuerant. Et ideo omnes hos Coſs. obmittit Polybius.

Metellus.

506 L. CECILIVS II. & CN. FABIVS. 2

Hunc Cecilium Metellum bis fuiſse Conſulem, uel Plinius in ſeptimo indicat, quadrageſimotertio capite. Vereor, licet certi nihil habeam, collegam eius hoc conſulatu fuiſse ueterem, C. ſcilicet Furium Placidum: quia in opuſculo ignoti autoris legitur Megello II. & Butilo II. quæ uerba nimirum corrupta ſunt. ſed diuinare nolo. Si emerget quandoq; Liuius, patefient & hæc & alia.

Licinius, *Craſsus.*

507 C. FABIVS II. & C. OCTACIVS. 3

Magis erubeſco, quando nudi Coſs. ponuntur ſine rebus geſtis, quàm ſcribere audeo. Sed malo hanc uerecundiam pati, quàm aut incerta ſine autore ponere, aut mendacia confingere. Spero ſemper affuturum Liuium, qui poſsit nobis hac in re optimè mederi: quemadmodum nuper Cornelij Taciti priores libri quinq;, ex tetro carcere liberati, ad nos redierunt.

Buteo, *Balbus.*

508 M. FABIVS I. & OCTACILIVS. 4

Buteo accipitrum genus eſt præcipuum, teſte Ariſtotele, nono libro, de Hiſtoria animalium, capite trigeſimoſexto, Triorchis à numero teſtium nuncupatus: cui, ut inquit Plinius in decimo, capite octauo, principatum in augurijs Phœmonoe dedit: familia etiam ex eo cognominata, cum proſpero auſpicio in ducis naui ſediſset. In Fabio Maximo apud Plutarchum eſt menda, ubi ſcribitur Fabius Bulco, pro Fabius Buteo. Buteonis oratoris mentio eſt apud Senecam, libro ſecundo Controuerſiarum. Sed Sextus Pompeius ita ſcribit: Buteo genus auis, quæ eo ſe alit, quod accipitri eripuerit: uaſtitatisq; eſt cauſa in ijs locis quæ intrauerit, ut bubo, à quo etiam creditur appellatus buteo. In uigeſimotertio Liuius, Maximum Fabium Buteonem Dictatorem factum ſcribit, quo tempore duo Romæ Dictatores creati ſunt. quod & Plutarchus tradit. ſed ibi, ut dixi, Bulco ſcribitur, pro Buteo. Meminit horum Coſs. Florus libro ſecundo, titulo ſecundo: M. Fabio Buteone Conſule claſſem hoſtium in Aphrico mari apud Egimurum (inſula eſt apud Strabonem in decimo-

Olympiad. ſeptimo deſcripta: de qua plura ſcriberem, niſi Hermolaus in quintum Plinij copio- *Ab urbe*
ſiſsimè omnia foret executus) iam in Italiam ultrò nauigantem, cecidit: quamuis *con.*
Octauio (ſuſpicor legendum Octacilio) triumphus tempeſtate intercidit, cum opulenta præda claſsis aduerſis acta uentis, naufragio ſuo Aphricam & Syrtes, omnium imperia gentium, inſularum littora impleuit. Magna clades: ſed non ſine aliqua principis populi dignitate intercepta tempeſtate uictoria, & triumphum perijſse naufragio. Et tamen cum Punicæ prædæ amnibus inſuliſq; fluitarent, populus Romanus triumphauit.

Atticus, *Bleſus.*

CXXX A. MANILIVS, & C. SEMPRONIVS II. 509

IIII. Hos Coſs. ſicut & ſuperiores, Polybius prætermittit: ſiue quòd nihil geſtum eſt præclari in Sicilia, ſiue quòd domi manſerunt, & Italiam egreſsi non ſunt. Sed Caſsiodorus, & autor ignotus, hos ponunt.

Fundalus, *Gallus.*

2 C. FVNDANIVS, & C. SVLPITIVS. 510

Hos Coſs. ordine dictos, Polybius in primo, qui tamen diligentiſsimè primum bellum Punicum ſcripſit, dimittit, nec ullā facit horum mentionem: Quoniam, ut ipſe ſcribit, annos ferè quinq; Romani abſtinuerant mari, poſt acceptas tot naufragio clades, quibus hi tum Coſs. fuerunt. & ſic legendus eſt Polybius, non quindecim annos, ut peruerſi habent & deprauati codices. Quod ſi integer nobis Liuius eſset, mox ſciremus ſub quibus conſulibus Attilius Calatinus Dictator primus extra Italiam exercitum duxiſset, ſub quibus cum Pœnis captiuorum mutatio facta fuiſset, ſub quibus coloniæ Fregellas & Brunduſium deductæ, ſub quibus luſtrum conditum, ſub quibus Claudia ſoror Claudij multata fuiſset, & id genus alia, quæ Liuius in decimonono fideliter conſcripſit. Nam & Oroſius et Eutropius atteſtantur, Italiam eſse poſt acceptas clades, à claſse Punica ſæpius infeſtatam ac populatam. Quod & Polybius, & quidam alij inſinuant.

Catulus, *Albinus, Eutropio Allicanus.*

3 C. LVCTATIVS, & A. POSTHVMIVS. 511

Cum bellum illud Carthaginenſium traheretur duce Amilcare Barca, qui pater fuit Hannibalis, eius qui pòſt bellum cum Romanis geſsit, uiro profectò fortiſsimo & prudentiſsimo, commoti patres hoſtium iniuria, ſummo ſtudio claſſem comparant. Cæterùm diuturni belli ſumptu ærario exhauſto, priuatim ciues in hūc uſum pecuniam contulerunt. Pleriq; quinqueremem unam proprio ſumptu conſtruebant. Tanta tunc erat reipublicæ charitas, propagandiq; imperij ſtudium. Ducentas quinqueremes conſtructas, Luctatio cōſuli committūt. Qui tanta felicitate apud Aegathes inſulam Carthaginenſes deuicit, ut quinquaginta hoſtium naues ſubmerſæ, ſeptuaginta cum turmis captæ, cæteræ fuga abreptæ ſint. Qua clade territi Carthaginenſes, pacem petunt: quæ data eſt ijs conditionibus, ut tota prorſus Sicilia Pœni abſtinerent, neq; Hieroni bellum inferrent, nec contra Syracuſanos arma mouerent: Captiuos ſine precio redderent, talenta Euboica argenti tria millia & ducenta annos uiginti penderent. Sic bellum illud uigeſimotertio, ſecundū Oroſium & Eutropium: ut Polybius, uigeſimoquarto, finitum eſt: quod etiam Liuius uigeſimoprimo atteſtatur. Vide Oroſium libro quarto, capite octauo & nono. Sed lege ibi Aegathes, non Egades, ut perperam ſcriptum eſt. Inſula ea eſt, quàm Polybius Eguſam appellat, quæ non longè abeſt à Lilybæo. Silius de Hannibale in primo:

— Auet Aegathis abolere parentum
Dedecus, & Siculo ſummergere fœdera ponto. Et alibi:
— Fuſaq; per æquora claſse Aeathes cernam.

Hodie

Ab urbe con. Hodie hanc inſulam nautæ corruptè Gotham dicunt. Florus item luculenter conflictum illum deſcribit: et Eutropius in ſecundo, capite tertio. Verùm ut Abbreuiator in decimonono Liuij annotat, Cecilius Metellus Pon. Max. A. Poſthumium conſulem, quoniam idem & flamen Martialis erat, cum ille ad bellum gerendum uellet proficiſci, in urbe tenuit, nec paſſus eſt à ſacris recedere. Et ideo Polybius ſolius Luctatij meminit Cos. & non Poſthumij. Quod & Val. Max. libro primo, de Cultu deorum, obſeruauit. Idem de Luctario, libro primo, capite de Auſpicijs, ſic ſcripſit: Luctatius, qui primum Punicum bellum confecit, à ſenatu prohibitus eſt, ſortes Fortunæ Præneſtinæ adire. auſpicijs enim patrijs, non alienigenis Rempub. adminiſtrare iudicabant. Meminit huius Luctatij & Plinius de Viris illuſtribus, ſed fruſtra. Q. enim illic appellatur, qui C. dicebatur. quod & Liuius in uigeſimo primo repetit. *Olympiad.*

Cæterùm haud ab re fuerit, uerba Polybij ex primo ſubſcribere de hoc bello, qui ſic ſcribit: Durauit id bellum continuos quatuor & uiginti annos: omnium ſanè, quæ nos audiuerimus, longiſſimum atqꝫ maximum. In quo, ut alia obmittam memoratu digna, ſemel quinqꝫ remibus ex utraqꝫ parte amplius quingentis, iterum non multo minus quàm ſeptingentis, inuicem pugnatum fuit. Amiſerunt in eo bello Romani quinqueremes ſeptingentas, præter eas quæ diuerſis naufragijs perierunt: Carthaginenſes uerò circiter quingentas. Quibus ex rebus conſtat, Romanos neqꝫ fortuna (ut quidam Græcorum putant) neqꝫ caſu, ſed propria uirtute, audacia, magnitudine animi, tantum imperium conſequutos, ut tandem rerum omnium potiti fuerint.

Cerconius, *Atticus.*

512 Q. LVCTATIVS, & A. MANLIVS II. 4

His Coſs. teſte Oroſio in quarto, capite nono, diuerſæ ignium, aquarumqꝫ clades penè abſumpſere urbem. nam Tyberis inſolitis auctus imbribus, & ultra opinionem, uel diuturnitate, magnitudine redundans, omnia Romæ ædificia in plano poſita deleuit. Diuerſæ qualitates locorum ad unam conuenere perniciem. Quoniam quæ ſegnior redundatio tenuit, madefacta reſoluit: & quæ curſus torrentis inuenit, impulſa deiecit. Aquarum grauiſſimam cladem, grauior ignis ſequuta uaſtatio eſt. qui ignis, incertum unde ſurrexerit, plurimas ciuitates partis peruagatus, cum hominum domorumqꝫ miſerabilem ſtragem feciſſet, tum etiam tantum opum uno incendio conſumpſit, quantum plurimæ uictoriæ conferre non poſſent. Dehinc cũ omnia in circuitu fori popularetur, ædem Veſtæ corripuit: & ne ſibi quidem dijs ſubuenientibus, ignem illum qui æternus putabatur, temporarius ignis oppreſſit. Vnde etiam Metellus, dum arſuros deos eripit, uix brachio ſemiuſto ablatus aufugit. Val. Max. libro primo, capite de Auſpicijs: Cum Metellus Pontifex maximus Tuſculanum petens iret, corui duo in os eius, aduerſum ueluti iter impedientes aduolauerunt, uixqꝫ extuderunt ut domum rediret. Inſequenti nocte ædes Veſtæ arſit: quo incendio Metellus inter ipſos ignes raptum Palladium incolume ſeruauit. Meminit & Abbreuiator Liuij, in decimonono, huius rei. Tradit Oroſius, id factum anno ab Vrbe condita quingenteſimo ſeptimo, cum ſecundum Coſs. Caſſiodori numerentur anni quingenti duodecim, & Euſebius in Chronicis Veſtæ templum incenſum tradat centeſimæ trigeſimæquartæ Olympiadis anno tertio. Qui quidem numerus conuenit ferè cum Coſs. Caſſiodori: licet nihil certi poſſimus ex Euſebio aſſerere, qui totus eſt corruptus. cum enim columnas pingat regum Macedonum, Aſſyriorum, in columna Coſs. ne uerbo quidem Coſs. deſcribuntur, qui ordine omnes ſine dubio ſunt ab Euſebio ſcripti: quod hinc licet coniectare, quod cum Euſebius deſijt, & Proſper chronica continuauit, ordine recenſentur Coſs. Horum quoqꝫ Coſs. Eutropius meminit, ſcribitqꝫ Phaliſcos ſub ijs debellatos, ijs uerbis: Q. Luctatio, A. Manlio Coſs. Romani bellum Phaliſcis intulerunt, quæ ciuitas Italiæ opulentiſſima quondam fuit. Quod ambo Coſs. intra ſex dies quàm uenerãt, tranſegerunt, quindecim milibus hoſtiũ cæſis: cæteris pace conceſſa, agro tamen ex medietate ſublato. Quod Oroſius ſub alijs

factum

Olympiad. factum annotat,ut inferius dicemus. Polybius quoq; in primo libro: Fœdere, inquit, *Ab urbe* inter Romanos Carthaginenſesq; percuſso,ſimiles ferè caſus utrumq; populum ex- *con.* cepere. Romani enim ſtatim cum gente Phaliſcorum bellum gerere cœperunt, quod tum intra paucos dies, ciuitate eorum potiti, terminarunt. Carthaginenſes uerò per id tempus finitimorum, ac Numidarũ, & aliorum Aphricæ populorum bello circumuenti, in extremum ferè diſcrimen deuenere. Quod quidem bellum Polybius Aphricanum nominat, ac eleganter in fine primi deſcribit, tertioq; anno finitimum prodit.

Cento, *Tuditanus.*

CXXXV. C. CLAVDIVS, & M. SEMPRONIVS. 513

His Coſs. ludis Romanis primùm tragœdia & comœdia ad ſcenam data, à Liuio Andronico.

Gellius libro decimooctauo, capite ultimo: Annis deinde paulo pòſt pluribus uiginti, cũ Pœnis pace facta, Coſs. Claudio Centone Appij Cæci filio, & M. Sempronio Tuditano, primus omnium L. Liuius poeta fabulas docere Romæ cœpit, poſt Sophoclis & Euripidis mortem annis plus ferè centum & ſexaginta, poſt Menandri annis circiter quinquaginta duobus. Hoc & M. Cicero probat, qui ad Brutum ſcribens, anno ante Ennium natum refert Liuium fabulas dediſſe. Illius Liuij meminit Suetonius. Laudant eius carmen, T. Liuius & Val. Maximus.

Turrinus, *Falcò.*

2 C. MANILIVS, & Q. VALERIVS. 514

His Coſs. teſte Gellio libro decimooctauo, capite ultimo, natus dicitur Ennius poeta, à M. Varrone in primo de poetis libro: eumq; ſubdit, quum ſeptimum & ſexageſimum annum ageret, duodecimum Annalem ſcripſiſſe, quod ipſe in eodemmet libro fatetur. De hoc quicquid annotatu dignum ueteres ſcripſere, Petrus Crinitus libro primo de Poetis accuratè collegit. Superuacuum eſt igitur, ea pluribus repetere. Eutropius antè genitum ſcribit: ſed error eſt. Nam & Tullio referente, ſequenti anno, quo C. Clodius Cæci filius & M. Tuditanus conſulatum geſſere, poſt bellum Punicum genitus eſt, & moritur (ſecundum quoſdam) M. Cornelio Cethego & P. Tuditano Coſs. licet Varro longius eius uitam producat: quia prætore C. Sulpitio Gallo ludos Apollini faciente, cum Thyeſten fabulam docuiſſet, Q. Martio & Cn. Seruilio Coſs. mortem obijt: ſecundum Serenum, articulari morbo correptus, quia nimio uino indulgebat. Euſebius uerò, quarta & trigeſima Olympiade ſupra centeſimam, anno quarto, Ennium poetam Tarenti natum ſcribit: & à Catone quæſtore Romam translatum, in monte Auentino habitaſſe, parco admodum ſumptu contentum, & unius ancillæ miniſterio. Sed non eſt fidendum eius libro, ita corrupto.

Gracchus,

3 T. SEMPRONIVS, & P. CORNELIVS. 515

Oroſius, cui hac parte magis accedo (uereor enim Caſsiodori libellum eſſe deprauatum) libro quarto, capite nono, ponit T. Sempronium Gracchum & C. Valerium Falconem. In opuſculo quoque incerti autoris, hoc loco ſcribitur, Graccho & Falcone. Id me facit credere, Sempronio fuiſſe collegam Valerium Falconem, non Cornelium. His itaque Coſs. cum Phaliſcis bellauere Romani: eo'que prælio quindecim milia Phaliſcorum interfecta ſunt. Vnde & Abbreuiator in decimonono inquit: Phaliſci cum rebellaſſent, ſexto die domiti, in deditionem uenerunt. Eutropius in fine ſecundi libri, ſub Q. Luctatio & A. Mallio Conſulib. paulo antè dictis, id bellum confectum eſſe ſcribit, ſi huic fides habenda eſt: quod etiam ex Polybio ſuprà annotauimus.

L. COR-

Ab urbe con. Olympiad.

Flaccus.

516 L. CORNELIVS, & G. FVLVIVS. 4

Eutropius libro tertio, capite primo, ſcribit paulo ante hos Coſs. Hieronem regem potentiſsimum Siciliæ, Romam uieniſse ad ludos ſpectandos, & ducenta milia modiorum tritici populo dono dediſse. Et cum iam Galli Ciſalpini & Ligures, noui hoſtes cõtra Romanos ueniſsent, cum ijs intra Italiam bellum geſtum eſt. nam idem Coſs. primi trans Padum Romanas duxere legiones. Pugnatum ibi eſt cum Inſubribus & Liguribus: quorum interfecta ſunt, ut idem ſcribit, uiginti tria milia, quinq; milia capta ſunt, & de ijs triumphatum eſt. Oroſius libro quarto, capite decimo, aliter illud bellum deſcribit, & numerum occiſorum minuit: idq; ſub Valerio conſule ſcribit factum, cum cæteri omnes ſub Cornelio geſtum tradant. Ad hæc in opuſculo Coſs. ignoti autoris (ut nihil ſciens obmittam, quod ſtudioſis profuturũ arbitror) hi Coſs. & ſequentis anni ſic ſcribuntur: Caudino & Flacco, Caudino II. & Varro: ut ſuſpicer, hunc Lentulum etiam Caudinum cognominatum (licet Eutropius Lentulum uocitet) & in ſequenti anno non P. Cornelium, ſed fortè L. Cornelium iterum fuiſse conſulem: cum ſcribitur Caudino II. Sed hæc, ut incerta, curioſis rerũ antiquiſsimarum, & ipſis (ut ſic dicam) antiquarijs examinanda relinquo. Satis mihi ſit, illis hanc offam obijcere, ut paulo curioſius indagent uetuſta marmora. Sed & luculenter hoc bellum Liguſticum à Floro deſcribitur libro ſecundo, titulo tertio, ubi Fuluij quoq; conſulis fit mentio. Abbreuiator in ſecundo Liuij, huius hiſtoriæ de Liguribus meminit. Cæterùm non eſt obmittendum, quod Polybius tradit libro ſecundo, irruptiones Gallorum in Italiam deſcribens, in hæc uerba: Galli ſuperioribus prælijs uexati, quinq; & quadraginta annos quieuere, non uiolata pace, quam cum Romanis habebant. Poſtquam uerò ſenes, qui & conſpexerant ſæpe pericula, & uarias fuerant experti iacturas, naturæ conceſserunt, inſurrexere iuuenes ingenio prauo, rudes, & præteritarum rerum inexperti. Hi, ut fert natura hominum, confeſtim nouis rebus ſtudere cœperũt: & quocunq; res ferret, infeſti Romanis eſset à Tranſalpinis etiam auxilium aduocare. Verùm id principio duces tantum, inconſulta plebe, peragebant. Quo factum eſt, ut uenientibns Ariminum cum exercitu Tranſalpinis, multitudo Boiorum, quæ rerum ignara erat, aduentum Tranſalpinorum uerita, cum ducibus ſuis in diſsenſionem uenerit: ac regibus interfectis, prælium cum Tranſalpinis commiſerit. Romani quoq; ea tempeſtate aduentu Tranſalpinorum deterriti, copias eduxerant: ſed cum primum Gallorum inter ſe conflictum audiuere, domum iter uerterunt. Scripſit hauddubiè hæc latiſsimè Liuius, quem deſideramus.

Varro.

517 C. LICINIVS, & P. CORNELIVS. CXXXVII.

Eutropius, licet hos Coſs. non nominet: ſequenti tamen, inquit, anno in Piceno flumen ſanguine effluxit, & apud Tuſcos cœlum ardere uiſum eſt, & Arimini nocte multa luce fulgentes tres ſimul lunæ apparuere. De quibus prodigijs iterum pauló inferius, de bello Gallico, C. Flaminio & P. Furio Coſs. uberius ſcribam. Carthaginenſes præterea, cum bellum reparare tentarent, Corſos & Sardos inſtigarunt, ut rebellarent: ſed ſubacti, ut abbreuiator in uigeſimo Liuij ſcribit, & Eutropius, per legatos ueniam impetrarunt. Hos eſse Coſs. illos, ſub quibus aliqui, ut ex Cenſorino paulo antè admonui, ternos factos ludos ſeculares ſcribunt: ea ducor coniectura, quod Cenſorinus ſolet ludos ſeculares computare ſecundum Valerium Antiatem, Heminam & Liuium, ac ſecundum commentarios Quindecimuirorum. Et cum ab illo nominentur hi Conſules, Publius Cornelius Lentulus & C. Liuius Varro: facilis eſt lapſus literarum. nam in ignoto autore, alter Caudinus, alter Varro dicitur: ut euidens ſit coniectura, eoſdem eſse.

T. MAN-

Olympiad. Ab urbe con.

Torquatus, *Bubulcus.*

2 T. MANLIVS, & C. ATTILIVS. 518

His Coſs.ut Oroſius libro quarto,capite decimo ſcribit,Sardinia inſula rebellauit, autoribus Pœnis. unde mox Sardi ſubacti & oppreſsi ſunt. Carthaginenſibus autē uiolatoribus pacis,quam ipſi popoſciſsent,inferre bellum decretum eſt. Contrà Carthaginenſes pacem ſuppliciter popoſcerunt. & cum hi miſsis legatis nihil profeciſcent,pòſt etiam decem principibus bis æquè ſupplicantibus non impetrarent: nouiſsimè Hannonis,minimi hominis inter legatos,oratione meruerunt. Eutropius id ſuperioribus Coſs. factum ſcribit:ſed ſub ijs de Sardis triumphatum, ac pacem omnibus locis factam Romanos tunc habuiſse:quod Romanis tantum ſemel poſt conditam Romam,regnante Numa,contigerat:id quod inter omnes conſtat. Vnde hoc anno porta Iani Gemini clauſa eſt,Plutarcho etiam atteſtante in Numa. Licet ibi ſcribatur,M. Attilio,pro C. Attilio. Sed & Florus lib.2.tit.3. aliter: Peracto,inquit,Punico bello,ſequuta eſt ſanè breuis,& quaſi ad recipiendum ſpiritum, requies: argumentumq́; pacis,& bona fide ceſsantium armorum. tunc primùm poſt Numam clauſa fuit porta Iani:ſed ſtatim,ac ſine mora,patuit. Deridet pacem illam leuiſsimam Oroſius argutiſsimè,libro quarto,capite undecimo. Sed numeri annorum quàm ſint caſtigati,uideat quiſquis ingenium habet: diuus item Auguſtinus libro tertio Ciuitatis, capite nono. Sed cur portæ huius templi in pace claudantur,bello aperiantur, docet Macrobius in primo Saturnalium,capite ſexto. Atq; hinc Ianum Patulcium atq; Cluſium nominatum ueteribus,ſcribunt Ouidius in Faſtis, Vergilius in ſeptimo Aeneidos,Seruius grammaticus, Sillius,paſsim cæteri omnes poetæ. Cæterùm huius T. Manlij Torquati meminit Liuius in uigeſimo tertio libro, de bello Punico ſecundo, ſic ſcribens: Ad eam rem miſſus eſt T. Manlius Torquatus,qui bis conſul,cenſorq́; fuerat,ſubegeratq́; in conſulatu Sardos. Velleius Paterculus in ſuis fragmentis, ſcribit Brunduſium coloniam factam, Torquato Semproniòq; Coſs. circa hæc tempora. Quos tamen nuſquam collegas inuenio.

Albinus. *Maximus.*

3 L. POSTHVMIVS, & SP. CARBILIVS. 519

Arbitror hunc eſse Poſthumium,cuius meminit Florus libro ſecundo,titulo tertio,de bello Liguſtico,ubi ſic ait: Incognitas tandem Fuluius latebras eorum ignibus ſepſit, Bebius in plana deduxit: Poſthumius ita exarmauit,ut uix reliquerit ferrum quo terra coleretur.

Verrucoſus, *Matho.*

4 Q. FABIVS, & M. POMPONIVS. 520

M. Pomponius Matho prætor pòſt fuit,bello Punico ſecundo, Terentio & Aemilio Coſs.ut narrat Liuius libro uigeſimo ſecundo,ab Vrbe condita.

Malleolus.

CXXX VII. M. LEPIDVS, & M. OBLICIVS. 521

Polybius libro ſecundo,ubi omnes Gallorum irruptiones in Italiam ordine edocet,ut ſuperius ſemper annotauimus,quinto dehinc anno ponit, ſub M. Lepido conſule, C. Flaminium legem tuliſse,ut ea regio Galliæ,quam Picenum uocant,unde Senones fuerunt expulſi,Romanis militibus diuideretur. Quæ res cauſa extitit,ut nouum ſtatim bellum exuſcitatum fuerit. De quo uide ibi abundè Polybium,ſcribentem de Regibus Gallorum, & eorum coniuratione in Romanos.

C. PAPY-

Ab urbe con. *Olympiad.*

Maſo, *Matho.*

522 C. PAPYRIVS, & M. POMPONIVS. 2

Horum Coſs. meminit Dionyſius Halicarnaſſeus in ſecundo Antiquitatũ, cum de legibus Romuli ſcribit, ubi cum de mulieribus loquitur, in hæc uerba ſcribit: Conſtat enim intra quingentos uiginti annos nullum Romæ fuiſſe diuortium: centeſima uerò & triceſima Olympiade, Coſs. M. Pomponio et C. Papyrio, primus uxorẽ ſuam dimiſiſſe dicitur Sp. Seruilius, uir non obſcurus: iurare coactus à Cenſoribus, liberorum gratia ſe matrimonium colere. Erat aũt ei coniunx ſterilis, quo tum facto, quamquam ob neceſsitatem, populo inuiſus fuit. Eſt autem ibi legendum Carbilius, non Seruilius. Similis penè error in Plutarcho, in comparatione Numæ & Lycurgi, ubi hæc uerba leguntur: Nam ſicut apud nos hiſtorici primos ſcribunt, qui uel ciuilem necem perpetrarunt, uel bellum fratribus intulerũt, uel patrem matrem'ue necarunt: ita Romani memoria tradiderunt, Sp. Coruinum primum extitiſſe, qui poſt urbem conditam ducenteſimo trigeſimo anno, cum uxore diuortiũ fecerit, cum nihil prius huiuſmodi factum eſſet. Vbi non Sp. Coruinus, ſed Sp. Carbilius legendum eſt. Nec etiam numeri annorum cõſtant, quia mendoſi. Gellius libro ſeptimo, capite ultimo: Anno deinde poſt Romam conditam quingenteſimo undeuigeſimo, Sp. Carbilius Ruga primus Romæ de amicorum ſententia diuortium cum uxore fecit, quòd ſterilis eſſet, iuraſſetq́ apud cenſores, uxorem ſe liberûm quærendorũ cauſa habere. Val. Max. libro ſecundo, de Inſtitutis antiquis: Repudium inter uxorem & uirum à con. ur. uſq; ad uiceſimũ & quingenteſimũ annũ nullũ interceſsit. Primus autem Sp. Carbilius uxorem ſterilitatis cauſa dimiſit. qui quanquam tolerabili ratione motus uideretur, reprehenſione tamen non caruit, quia ne cupiditatem quidem liberorum coniugali fidei præponi debuiſſe arbitrabatur. Sed ut intelligas lector, diuerſitatẽ annorum apud autores, quo ſemper diſtringor: audi rurſus Gellium libro quarto, capite tertio, dicentem: Memoriæ traditum eſt, quingentis ferè annis poſt Romam conditam, nullas rei uxoriæ neq; actiones, neque cautiones in urbe Roma, aut in Latio fuiſſe: quia profectò nihil deſiderabatur, nullis etiam tunc matrimonijs diuertentibus.

Lycoſth. omittit hoc loco annũ duorum cõſulum, quorum nomina ignorantur, quibus tamen Glareanus in ſua ſupputatione locum dedit: quo factum eſt, ut in ſequentibus unius anni anticipatione à Cuſpiniano diſcrepet.

Seruius quoque Sulpitius in libro quem compoſuit de Dotibus, tum primum cautiones rei uxoriæ neceſſarias eſſe uiſas ſcripſit, cum Sp. Carbilius, cui Ruga cognomentum fuit, uir nobilis, cum uxore diuortium fecit, quia liberi ex ea, uitio corporis, non gignerentur: anno ur. con. quingenteſimo uigeſimotertio, M. Attilio, P. Valerio Coſs. (qui infrà quarto pòſt anno ponentur) Atque is Carbilius traditur uxorem, quam dimiſit, egregiè dilexiſſe, chariſsimamq́ morum eius gratia habuiſſe, & iuriſiurandi religionẽ animo atque amori præuertiſſe, quod iurare à cenſoribus coactus erat, uxorem ſe liberorũ quærendorum gratia habiturum. Attende quæſo autorum diuerſitatem. Sed haud dubiè hoc loco Coſs. in Gellio ſunt deprauatè ſcripti, & numerus annorum minus uitio caret: quia ſi, ut Dionyſius ſcribit, centeſima trigeſimaſeptima Olympiade diuortium illud factum eſt, erit annus quingenteſimus uiceſimus ſecundus & tertius circiter, ut patet rectè ſupputanti.

Barbula, *Pera.*

523 M. AEMILIVS, & M. IVNIVS. 3

His Coſs. Hamilcar, Hannibalis pater, in Hiſpania bellum Romanis parans, occiſus eſt. hic ſolitus eſt dicere, quatuor ſe filios contra Po. Ro. ueluti catulos leoninos educare.

Oroſius libro quarto, capite undecimo: Anno ab urbe condita ſexingenteſimo quadrageſimoquarto, Hamilcar dux Carthaginenſium, ab Hiſpanis in bello, cum aliud bellum aduerſus Romanos clàm pararet, occiſus eſt. Sed aduerte lector, quæ monſtra notas numerorum occuparunt: cum longè alius numerus annorum ſit, quàm qui hic ponatur, ſi quis ſaltem digitis numerare poſsit. De morte autem Hamilcaris, Polybius etiam in principio libri ſecundi, in hæc uerba ſcripſit: Poſtquam

Olympiad. Carthaginenſes Aphricę res cōpoſuere, confeſtim Hamilcarem cum exercitu in Hiſpaniam mittūt. Hic cum omnibus copijs profectus, Hannibale filio comite, qui tum nonum ferè ætatis ſuæ annum agebat, ſuperatis columnis Herculis, magnam Hiſpaniç partem Carthaginenſibus recuperauit. In ijs locis annos circiter nouem commoratus, multis Hiſpaniæ ciuitatibus bello ſubactis, pleriſq; etiam pacta ſalute atq; impunitate bonorū in fidem Carthaginenſiū receptis, dignam tandem rebus à ſe geſtis mortem obijt. Siquidem aduerſus atrociſsimos uiros ac potentiſsimos populos bellum gerens, & maximis quibuſq; periculis intrepidè ſeſe, ac cum ſumma omniū admiratione ſubijciens, extremum uitæ diem morte confecit. *Ab urbe con.*

Albinus. *Centumalus.*

4 L. POSTHVMIVS II. & CN. FVLVIVS. 524

Sub ijs Coſs. ut abbreuiator Liuij in uigeſimo ſcribit, & Oroſius lib. quarto, cap. duodecimo: item Eutropius lib. tertio, cap. primo, bellum Illyricis indictū eſt, quòd unum ex legatis Teuca regina Illyriorum contra ius gentiū obtruncaſſet: ob quam miſsi Coſs. Poſthumius cum terreſtrib. copijs, Fuluius cum claſſe ducentarū nauiū, pleriſq; ciuitatibus captis, reginam cōpulerunt, ut quotannis tributū Romanis perſolueret, ac ab omni Illyrio excederet, paucíſsimis locis exceptis: & quod maximè ad Græcos attinebat, ut nauigare ei deinceps ultra Lyſſum non liceret, niſi cum duobus lembis, atq; ijs inermibus. Deſcripſit hoc bellum abundè ac diligenter Polybius lib. ſecundo: ſed is Coſs. C. Fuluium & A. Poſthumium appellat, cum cæteri omnes L. & Gn. uocitent. Florus item lib. ſecundo, tit. quinto: qui tamen Illyricum Gallico ſubdit, cum antea geſtū ſit, ut clariſsimè ex Polybio ac Liuio patet. De hoc præterea bello Appianus in libro qui inſcribit Illyricus, ubi legati Romanorū ſcribuntur fuiſſe P. Iunius Coruncanus, & T. Coruncanius: qui in Polybio C. & Lucius Coruncani dicuntur. Quibus ſtatuas poſitas in roſtris, ſcribit Plin. trigeſimoquarto, ſexto cap. Superius item apud Ruffum Feſtum de Illyria Teucæ reginæ, eſt huius mentio facta belli. Sed nemo pulchrius hoc bellum, quàm Polybius in ſecundo, deſcribit, cauſas tradens huius transfretationis in Illyrium.

Verrucoſus. *Maximus.*

CXXXVIII Q. FABIVS II. & SP. CARBILIVS II. 525

Cur Fabius dictus ſit Verrucoſus, Plutarchus in Fabio docet. Sed huius cōſulatus Cicero in Catone ſic meminit: Nec uerò in armis præſtantior, quàm in toga, qui conſul iterum Sp. Carbilio collega quieſcente, C. Flamminio Tribuno plebis quoad potuit reſtitit, agrum Picenum & Gallicum uiritim, contra Senatus auctoritatē diuidenti. Sub id tempus (quantum licet ex Polybio deprehendere) cum iam Carthaginenſes poſt Hamilcaris interitū, Haſdrubalem eius ſocium exercitui præfeciſſent, incredibili uirtute imperiū Carthaginenſiū in Hiſpania adauxerat. Vrbem condiderat, quæ à quibuſdam Carthago, ab alijs Noua ciuitas appellaē, ob loci opportunitatē, non ſolum ad res Hiſpaniæ, uerumetiam Aphricæ cōmodiſsimam. Romani cum intelligerent uires Carthaginenſium uſq; adeò in Hiſpania creuiſſe, nec eam quidem partem negligendam putauere: ſed ignauiam ſuam accuſantes, quòd anteactis temporibus per ſocordiam quaſi dormitantes aboleri in Hiſpania Carthaginenſiū nomen permiſerant, recuperare quod obmiſſum fuerat decreuerunt. Verùm mouere in præſentia aduerſus Carthaginenſes bellum nō audebant, ueriti imminentē Romanæ urbi Gallorum multitudinē, quorum impetū indies magis formidabant. Quamobrem componere primùm cum Haſdrubale de rebus Hiſpaniæ, deinde aggredi Gallos, & utcunq; ceſſura res eſſet, ſubire periculū ſtatuerūt. Haud dubij, ſe non ſolum nō dominari Italia, ſed nec tutò quidem patriam aut proprios penates tenere poſſe, niſi domitis Gallis. Miſsis igitur ad Haſdrubalem in Hiſpaniam legatis, percuſſum cum Carthaginenſibus fœdus fuit. In quo inter cætera cautū, ne liceret Carthaginenſibus Hiberum fluuium cum armis trajcere, per reliquam Hiſpaniam impune progredi ualerent. His compoſitis, mox bellum in Italia contra Gallos mouerunt.

P. VALE-

Ab urbe con. *Olympiad*

Flaccus, *Regulus.*

526 P. VALERIVS, & M. ATTILIVS. 2

Meminit huius Attilij Reguli Plinius libro decimoctauo, capite quinto, ijs uerbis: Attilius Regulus ille Punico bello bis Coſ. aiebat, neq; fœcundiſsimis locis inſalubrem agrum parandum, neq; effœtis ſaluberrimum. Horum autem Coſs. meminit Gellius libro quarto, capite tertio, de diuortio agens Sp. Carbilij, ut paulo ſuperius meminimus: ſi codex Gellij eſt emaculatus.

527 L. APVSTIVS, & M. VALERIVS. 3

Ita ſcribuntur hi Coſs. in Caſsiodori exemplari unico, quod in hunc diem uidi. Cæterùm in opuſculo ignoti autoris, hoc loco ſcribitur, Torquato II. & Flacco II. Hæc ideo adpoſui, ut ſi aliquãdo integer ad nos remeet Liuius, diſcernere de ijs ualeamus.

Regulus, *Pappus.*

528 C. ATTILIVS, & L. AEMILIVS. 4

Pappos dixere priſci, flores carduorum. Lucretius:

—Nec plumas auium, papposq; uolantes.

†*Coggygriæ* Plinius pappum uocari ait, lanuginẽ deciduam ex fructibus arboris † Congrygiæ. Pappon Græci anum uocant. Auſonius:

—Pappos, auiasq; trementes,

Anteferunt paribus ſeri noua cura nepotes. Vnde hæc familia cognomen habuerit igitur, examinandum eſt. Horum Coſs. meminit Polybius libro ſecundo, ubi longa ſerie omnes Gallorũ in Italiam irruptiones diligentiſsimè deſcribit: quem ſtudioſe lector omnino adeas, ſi Gallorum res geſtas ſcire cupis. Cæterùm cum nunciatum eſſet Romæ, quo pacto Gallorum circiter quinquaginta milia, equitum bigarumq; duo milia in Italiam aduentarent, Romani auxilia à ſocijs undiq; conquiſiuerunt. Polybius in ſecundo, & Plinius in tertio, autores ſunt, peditum ſepties centena milia, & ſeptuaginta equitum eo tumultu Romæ, & in cætera Italia conſcripta. Liuius trecenta milia fuiſſe ſcribit. Libet uerba Plinij ſubſcribere, ex libro tertio, capite decimonono: Super hæc Italia, quæ L. Aemilio Paulo, C. Attilio Regulo Coſs. nunciato Gallico tumultu, ſola ſine externis ullis auxilijs, atque etiam tunc ſine Tranſpadanis, equitum octoginta M. peditum ſeptingenta milia armauit, metallorum omnium fertilitate nullis cedit terris: ſed interdictum id uetere conſulto patrum, Italiæ parci iubentum. Cæterùm eo bello miſſus Aemilius Ariminum, ut hoſtiũ impediret tranſitum (nam C. Attilius in Sardinia inſulanorum motus compoſuerat) reuerſus tamen, ubi Piſis copias expoſuit, intellecta Gallorum digreſsione, quos Aemilius ſubſequebatur, cùm his congreſſus, fortiſsimè dimicans occiditur, horrendo ac crudeli prælio. Aemilius uerò tanta uirtute hoſtes ſtrauit, ac in fugam uertit, ut in eo prælio quadraginta milia Gallorum cæſa Polybius ſcribat, decem milia capta: inter quos Congolitanus rex fuit, qui uiuus in poteſtatem Romanorum cum cæteris captiuis uenit. Nam alter rex Gallorũ Anereſtes, cum in propinquũ locum cum paucis quibuſdam comitantibus fugiſſet, non longè pòſt, omnes ſibi mortẽ cõſciuere. L. Aemilius conſul ſpolia Romam miſit, prædam quorũ erat reſtituit: per Liguriam in Boiorum agros profectus, omnia depopulatur ac deuaſtat: ditatoq; exercitu, Romam reuertitur, Capitolium armis torquibusq; aureis ornat, inſignemq; triumphum ducit. Abbreuiator Liuij in uigeſimo huius belli meminit. Oroſius libro quarto, capite duodecimo: Eutropius libro tertio, capite primo, hoc bellum copioſe deſcribunt: ubi Gallorum natura graphicè depingitur, eſſe primo impetu maiores uiris, dehinc minores feminis. Lege illic quæ deſideras. Florus libro ſecundo, titulo quarto. Sed nomina ducum Gallorum ponit, quæ alibi non leguntur. Ante omnes tamen Polybius diligentiſsimè de Gallorum irruptione, libro ſecundo ſcripſit. Licet nonnihil etiam Appianus, in eo libro qui Celticus dicitur, ſed mancus eſt & mutilus. Plutar-

Olympiad. chus in Marcello, cauſas huius belli pulchrè enarrat, ſcribitq; poſt Punici primi belli uix dum ſedati uigeſimumſecundum annum, primordia incœpiſſe. Ab urbe con.

Torquatus. *Flaccus.*

CXXX T. MANLIVS III. & Q. FVLVIVS II. 529

IX. Hos Coſs. ut Polybius in ſecundo ſcribit, cum ingenti exercitu Romani mittunt in Galliam, in ſpem adducti, expellẽdi omnino ex Italia Gallos, cum iam Gallorum conatus eſſent irriti. Hi ſimul ac prouinciam ingreſsi fuere, Boios in deditionem po. Ro. uenire compulerũt. Deinde cum in reliquos Gallos graſſari cœpiſſent, multitudine imbrium, ac ſubinde peſtilentia impediti, deſiſtere coacti ſunt. Scribit Oroſius libro quarto, capite duodecimo, hos Coſs. primos trans Padum Romanas duxiſſe legiones, interfectaq; aliquot milia Gallorum narrat.

2 C. FLAMINIVS, & P. FVRIVS PILO. 530

Hi Coſs. rurſus cum exercitu in Gallos profecti, ut Polybius in ſecundo ſcribit, contra Inſubres, quorũ quinquaginta circiter milia erant, fortiter ſtrenueq; pugnarunt. Vocatis enim Cenomanis, qui ſocij Romanorum erant, cum Abduam amnẽ tranſijſſent, ut illis facultatem ad hoſtes profugiendi eriperet, Flaminius pontẽ reſcindit: ſuperatoq; primo Gallorum impetu, qui ferox plerunq; eſt, uictoriam propria uirtute adeptus eſt: ingentiq; captiuorũ multitudine, ſpolijsq; onuſto exercitu, Romam reuerſus eſt. Meminit huius quoq; belli Oroſius libro quarto, cap. duodecimo, qui contemptis auſpicijs Flaminium pugnaſſe ſcribit: narratq; prodigia illa eueniſſe, de quibus ſuperius ex Europio ſcripſimus, ſub Coſs. C. Licinio & P. Cornelio, annis retrorſum tredecim: quòd ſcilicet in Piceno flumen ſanguine fluxerit, cœlum arſerit, & tres lunæ apparuerint: ut appareat in alterutro eſſe errorem. Licet Plin. lib. ſecundo, capite trigeſimoſecundo, ea prodigia ſub Gn. Domitio & L. Annio facta ſcribat. Verùm Plutarchus in uita Marcelli, dubium tollit, cum in hæc uerba ſcribit: Cum Flaminius ac Fuluius (Furius credo legendum) Coſs. in Inſubres copias haberent, fluuius qui per Picenum agrum labitur, cruore fluxiſſe uiſus eſt. Tres quoq; Græcos penes Ariminum apparuiſſe traditum eſt. Id quid ſit, tres Græcos apparuiſſe, neſcio. Alij certè, tres lunas apparuiſſe ſcribunt. Vide ibi, quomodo contra S.C. Flaminius depugnauit, antequam ſe conſulatu abdicauit, ut triumphum aſſequeretur: quod etiam repetit Liuius in fine libri uigeſimiprimi, ubi agit de ſecundo eius cõſulatu, quem Arimini inijt. Lege Liuium.

Marcellus. *Scipio, al. Caluus.*

3 M. CLAVDIVS, & CN. CORNELIVS. 535

Hi Coſs. teſte Polybio in ſecũdo, mira celeritate exercitũ in prouinciã educũt. quibus Galli, deſperata pace, quaſi extremum periculum ſubituri, cum triginta milibus conductis Geſſatarũ militibus occurrerũt, Coſs. obſiderunt, Acerras & Claſtidium obſeſſum ab Inſubribus liberarũt. Initoq; certamine Galli fuſi paſsim, profligatiq; fuere: multi in fluuiũ præcipitati, uorticibusq; abſorpti: magna pars hoſtiũ cæſa, reliqui uiui capti. Marcellus medio quoq; conflictu Viridomarũ Gallorũ regem, ut Liuius: aut Britomarũ, ut Plutarchus, obuiũ obtruncat, iacentiq; opima detrahit ſpolia, quæ tertia à Romulo, ſupremaq; Feretrio ſunt Ioui ſuſpenſa. quod neſcio cur Polybius omiſit. Oroſius in quarto, Eutropius in tertio, Val. Max. in tertio, de Fortitudine: Florus in ſecundo, tit. quarto, paſsim cæteri enarrarunt. Quinimò & Virgilius in ſexto Aeneidos, de hac re ſic cecinit:

Aſpice ut inſignis ſpolijs Marcellus opimis
Ingreditur, uictorq; uiros ſupereminet omneis.
Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,
Siſtet eques, ſternet Pœnos, Gallumq; rebellem,

Tertiaq;

Ab urbe con. Tertiaq; arma patri ſuſpendet capta Quirino. De ſpolijs his opimis, ac Ioue Pheretrio, plura Seruius: multo plura Plutarchus in uita Marcelli. Poſtea bellum hoc Gallicum eſt finitũ: quo nullũ uſq; in hunc diem, uel obſtinatione animorũ, uel militum audacia, uel atrocitate præliorũ, uel multitudine interfectorũ, uel numero copiarũ, maius fuit in Italia geſtum, ac memorabilius. Hic eſt ille Claudius Marcellus, quinquies qui conſul fuit, M. Claudij filius, à Marte cognominatus: in quinto eius conſulatu ab Hannibale circumuẽtus ac interfectus: cui nepos Marcellus, qui interijt cum in Aphricam naues traijceret, monumentũ erexit, ut Aſconius Pedianus ſcribit, tali titulo: HIC SITI SVNT MARCELLI TRES, NOVIES COSS. AVVS QVINQVIES, FILIVS SEMEL, NEPOS TER. Vide Plutarchum in eius uita, & iuniorem Plinium titulo quadrageſimoquinto. *Olympiad.*

Aſina. *Ruffus.*

532 P. CORNELIVS, & M. MINVTIVS. 4

Sub ijs Coſs. teſte Oroſio lib. quarto, cap. duodecimo, Hiſtri noui hoſtes excitati ſunt: quibus bellum eſt illatum, quia Romanorum naues frumento onuſtas intercepiſſent. Sed perdomiti à Romanis ſunt, licet uictoria Ro. haud incruenta fuit. Meminit & horum Coſs. Eutropius libro tertio, capite primo.

Philo. *Scæuola.*

533 L. VETVRIVS, & C. LVCTATIVS. CXL

His Coſs. uia Flaminia munita, & circus factus, qui Flaminius appellatur.

Liuius in trigeſimo octauo docet, ut inferius ſcribemus, uiam Flaminiam à C. Flaminio, qui collega M. Aemilij Lepidi in conſulatu fuit, ne ocio milites contabeſcerent, ſtrauiſſe. Vnde hoc autem ſumpſerit Caſsiodorus, quod hoc tempore uia Flaminia facta ſit, hactenus nuſquam legi.

Salinator. *Paulus.*

534 M. LIVIVS, & L. AEMILIVS. 2

His Coſs. Hannibal, Hamilcaris filius, in Hiſpania bellum mouit.

Huius M. Liuij Salinatoris meminit Cicero in Catone, Plutarchus in Fabio (etſi perperã in omnibus uoluminibus legat̃ M. Lucius, pro M. Liuius) item Liuius in 26. mentionem huius M. Liuij facit, ubi agit de obſidione Tarentinæ arcis, quam ipſe præfectus tenebat. Liuius Salinator cognominatus eſt, quòd legẽ tulit, ne quis ſalẽ uenderet ſine uectigali, cum antea ius eſſet omnibus uendendi ſalis. Arbitror legendum in Liuij 22. libro, cum de C. Terentio Varrone & L. Aemilio Coſs. ſcribit, L. Aemilius Paulus, qui cum M. Liuio conſul fuerat, & damnatione collegæ & ſua propè ambuſtus euaſerat: cum aliàs legatur, M. Lelio. Cæterùm unde cognomen Salinatori Liuio ſit inditum, uide Liuium in fine uigeſimi noni libri. Vide & Val. Max. de Liuio Salinatore, titulo de Cenſoria nota: & Suetonium in Tiberio, rubrica tertia. Sed L. Aemilij meminit Polybius in tertio, ijs uerbis: Cum Hannibal omni ſpe celerius Saguntum cæpiſſet, & bellum iam non in Hiſpania tantum, ſed prope urbem & per omnem Italiam ardeſceret, Romani hoc conſilio freti, L. Aemilium in Illyrium cum exercitu miſere, qui res eius prouinciæ componeret, anno primo centeſimæ & quadrageſimæ Olympiadis. Poſt hoc latè deſcribit, quomodo Aemilius Illyrium ſubiugauit, & de hoc triumphauit: commemoratq; ſex fœdera inter Romanos & Carthaginenſes, & legatorum nuncia, & Hannibalis in Italiam ingreſſum. Horum Coſs. ita meminit Plinius libro uigeſimonono, capite primo: Caſsius Hemina ex antiquis autor eſt, primum è medicis ueniſſe Romam Peloponnenſem Archagatum, Lyſaniæ filium, L. Aemilio, M. Liuio Coſs. anno urbis quingenteſimo trigeſimoquinto: eiq; ius Quiritium datum, & tabernã in Compito Acilio emptam: ob id publicè Vulnerarium fuiſſe eum tradunt uocatum, mireq; gratum aduentum eius initio, mox à ſæuitia ſecandi urendiq; tranſiſſe nomen in Carnificem, & in tædium artis.

Olympiad. 3 — *Scipio.* — *Longus.* — Ab urbe con. 535

P. CORNELIVS, & T. SEMPRONIVS.

Bellum Punicum ſecundũ.

Sub ijs Coſs. bellum eſt incœptum omnium grauiſsimum, Punicum ſecundum: quod quia eſt ubertim à pluribus conſcriptum, ſuperuacuum cenſeo pluribus hic immorari. Diligentiſsimè illud deſcripſit Polybius libro tertio: utinam ſupereſſent reliqui. Liuius libro uigeſimo primo ab ur. con. & ſequentibus: Florus lib. ſecundo, tit. ſexto: Plutarchus paſsim in Fabio, in Marcello, in Hannibale (ubi horũ Coſs. etiam meminit) & Scipione. Sed admonendus eſt hic lector ſomniculoſus, uitam Hannibalis & Scipionis non eſſe ex Plutarcho tantum tralatas, ſed ueluti ab autore Donato collectas & congregatas: quemadmodum uitam Ciceronis conſcripſit Aretinus, non tranſtulit. Sed & hoc bellum deſcripſit etiam Appianus in Libyco, Silius Italicus libris decẽ & ſeptẽ: Oroſius libro quarto, capite decimoquarto, decimoquinto, decimoſexto, decimoſeptimo, & decimooctauo: Eutropius libro tertio, capite ſecundo, tertio, quarto & quinto. Sed illud Flori, quadriennij requies, examine indiget. Ex Coſs. namq; præſcriptis apparet, plures interfuiſſe quàm quatuor annos inter duo bella Punica, cum tres & uiginti uſq; numerentur conſulatus. Et Scipio in oratione ad milites, referente Liuio in uigeſimoprimo, inquit, A' quibus ſtipendium: ut appareat, multo plures interfuiſſe annos quàm quatuor. repetit enim paulo pòſt: Experiri licet utrum alios Carthaginenſes per uiginti annos terra ediderit, an ijdem ſint. Præterea in ſuperiori bello pacis conditiones erant, ut uiginti annis penderent tributa, quæ iam erant exacta. Niſi intelligamus, poſt Punicum primum uix per quatuor annos pacem habuiſſe Romanos, cum porta Iani clauſa eſſet. Nam, ut pleriq; intelligũt, quatuor tantum interfuiſſe annos inter duo Punica. Polybius enim ſcribit in tertio, hoc bellum incœptũ centeſima quadrageſima Olympiade: Solinus, anno ab ur. con. quingẽteſimo trigeſimoquinto: Oroſius, quingenteſimo trigeſimo quarto. Quæ diuerſitas cogit ſubdubitare de fide librorum. Cæterùm ad hiſtoriam redeundo: cum Hannibal poſt expugnatam Saguntum Alpes penetraſſet, & ad Ticinum amnem caſtra locaſſet, inito certamine cum Romanis, in fugam uertit. Scipio Conſul accepto uulnere, à filio, qui pòſt Aphricanus eſt dictus, ſeruatus eſt. Dehinc ad Trebiam fluuium in altiora loca caſtrametatur. Ad quæ Sempronius collega literis à Senatu miſsis certior factus, ex Sicilia uenit, re illic egregiè geſta. Sed dum aduerſante Scipione, Sempronius cum hoſte manus conſerere feſtinat: eandem cladem apud Trebiam ipſe, quam nuper apud Ticinum Scipio, paſſus eſt. Quæ res maximè urbem in magnũ timorem poſuit. Bellum utrumq; apud Ticinum & Trebiam abũdè Polybius in tertio: Liuius in uigeſimoprimo, qui totus eſt de Hannibalis tranſitu, & quæ hoc cõſulatu geſta ſunt, deſcribũt. Sed etiam Plutarchus in Hannibale & Fabio huius belli meminit: item Florus lib. ſecundo, tit. ſexto. Oroſius pulcherrimè has duas ſtrages cõtrahit in decimũtertium caput, lib. quarti, ubi horum quoq; Coſs. fit mentio: quæ Eutropius lib. tertio imitatur, cap. ſecundo. Sed ibi perperam legitur Sempronius Gracchus, qui Longus cognomento ferebatur: quod omnes atteſtantur autores. Cornelius Tacitus in decimonono hiſtoriæ Auguſtæ, ubi Vitellium deſcribit, horum conſulũ ſic meminit: Hic exitus Cremonam habuit, ducẽteſimo octogeſimoſexto: à primordio ſui condita erat, T. Sempronio & Cornelio cõſulibus, ingruente in Italiam Hannibale, propugnaculũ aduerſus Gallos trans Padum agentes, & ſi qua alia uis per alpes irrueret. Polybius item in tertio, eadem tempeſtate Placentiam atque Cremonam conditas docet: ubi & horum Coſs. fit mentio, & quæ ſub ijs geſta ſunt. Sed originem belli, & argumentum, cur Hannibal hoc bellum ſuſceperit, inuenies in præfatione ſecundæ Decadis apud Liuium, ut hunc uulgo loquimur. Boiorum uerò tumultum in legatos Romanorum ac Triumuiros, cum Hannibal per alpes tranſiret, inuenies in uigeſimoprimo libro: ubi quicquid ijs Coſs. geſtum eſt, latiſsimè ſcribitur.

CN. SER-

Ab urbe con. *Olympiad.*

Geminus.

536 CN. SERVILIUS, & C. FLAMINIUS II. 4

Priuſquam hi Coſs. magiſtratum inirent, uictus eſt Hannnibal apud Placentiam, qui ſe per Apenninum in Ethruriam mouit: magnam ibi expertus tempeſtatis ſæuitiam, cum & priori prælio ſaucius eſſet, & pòſt oculum amitteret. Sed cum Romæ multa accidiſsent prodigia, quæ Liuius in fine uigeſimiprimi libri enarrat, & in principio uigeſimiſecundi: ac Oroſius in quarto, capite decimoquarto: Flaminius contemptis auſpicijs, Arimini idibus Martijs inijt conſulatum, cum per id tempus Seruilius Romæ conſulatum accepiſſet, & magiſtratum iniuiſſet: Flaminius ferocioris ingenij, & moræ impatiens, non expectato collega, apud lacum Thraſimenum nebula & caligine deceptus, ab Hannibale occiditur, & cum eo quindecim milia Romanorum: ut copioſiſsimè Liuius in principio uigeſimiſecundi libri ſcribit: Polybius in tertio, ubi horum quoque Coſs. fit mentio: Plutarchus in Fabio, & Hannibale. Clades apud Thraſimenum facta coegit, ut à populo tunc primùm Q. Fabius Maximus Prodictator diceretur, M. Minutius Ruffus magiſter Equitum: qui cum eſſet etiam ingenij paulo inſolentioris, Fabium Cunctatorem criminabatur, uno aut altero prælio feliciter geſto. Sed cum æquato imperio in diſcrimen cum Hannibale ueniſset, tandem à Fabio liberatus periculis, prudentiam uiri & ore & literis confeſſus eſt. In locum Flaminij Conſulis, M. Attilius Regulus ſuffectus eſt, quem Fabianum Liuius appellat. qui cum Gemino Seruilio Muſitano, pòſt acceperunt exercitum à Q. Fabio, exacto magiſtratu: & in hybernaculis maturè munierunt, carpentes agmen Hannibalis, quoties frumentatum exiret. Hanc hiſtoriam præter ſuprà dictos, ſcribit paucis Florus in ſecundo, titulo ſexto: Oroſius libro quarto, capite decimoquarto: Eutropius libro tertio, capite ſecundo. Horum Coſs. meminit Plutarchus in Hannibale, Plinius item iunior titulo quadrageſimoſecundo, & quadrageſimotertio. Silius Italicus hanc pugnam Thraſimenam graphicè deſcribit in quinto Punicorum. Quæ uerò hoc tempore in Hiſpania geſta ſunt, Liuius in uigeſimoſecundo, & Polybius in tertio elegantiſsimè deſcribunt: ubi copioſiſsimè rem omnem inuenies, & quid ſub ijs etiam ſuffectis Coſs. factum ſit, cum legatis Neapolitanis Romam miſsis, cum quadraginta aureis pateris: & de ſpeculatore Carthaginenſium, qui biennio Romæ fuerat: & de legatis ad Philippum Macedonum, & ad Pineum Illyricorum reges miſſis: & quo pacto hi Coſs. uocati ſint ad comitia: & qualis iterum concertatio plebis cum patricijs fuerit, priuſquam Terentius Varro Conſul crearetur.

Paulus, *Varro.*

537 L. AEMILIUS II. & C. TERENTIUS. CXLI

Alter Conſulum Terentius Varro, loco non humili ſolum, ſed etiam ſordido natus, patrem lanium habuit, ipſe inſtitor mercis: filioque hoc ipſo in ſeruili eius miniſterio uſus eſt. Sed iuuenis, ubi ex eo genere pecunia quæſtus à patre relicta, animum ad ſpem liberalioris fortunæ adieciſſet, togaque & forum placuere, pro ſordidis hominibus populi proclamando, cauſiſque aduerſus rem & famam bonorum, primùm in notitiam populi, deinde ad honorem peruenit: Quæſturaque, & duabus Aedilitatibus, plebeia & curuli, poſtremò & Prætura perfunctus eſt. Tandem ad Conſulatum peruenit, aura populari adiutus. Et cum temeritate ſua, & exercitatione apud exercitum periclitatus eſſet, aufugiſſetque, barbam deinceps capillumque ſubmiſit: & poſtea nunquam recumbens cibum cæpit, omnibus honoribus renuncians. Meminit huius Terentij Varronis Valerius Maximus quoque libro primo, de Neglecta religione: & libro tertio, De ijs qui humili loco nati, clari

Olympiad. euaſerunt. Cæterùm ſub ijs Conſulib. ut Polybius in tertio, Liuius in uigeſimoſe- Ab urbe cundo memorant, memorabilis illa clades apud Cannas, Apuliæ uicum ignobilem, con. haud longè ab Aufido fluuio facta eſt, conſulis Terentij temeritate: qua Pub. Aemilius occiſus eſt, & quadraginta milia peditum, cum duobus milibus equitum, & ſeptingentis: tria milia capta, & trecenti equites: ut Liuius ſcribit, qui uigeſimum ſecundum librum in deſcriptione cladis Cannenſis conſumit. ex qua clade Varro conſul aufugit: quam cladem omnes penè ſcriptores luculenter enarrant. Plutarchus in Fabio, & Hannibale: Florus libro ſecundo, titulo ſexto. Sed in eo loco legitur, Adherbalem Bomilcaris ferunt, &c. cum Liuius & Plutarchus in Hannibale, Maharbalem ſcribant. In Fabio autem Maximo Plutarchus: Barcham Carthaginenſem, inquit, ferunt iratum aduerſus Hannibalem, dixiſſe: Vincere ſcis Hannibal, uictoria uti neſcis. Hannibalis autem pater Barcha cognominabatur. Sed quod paulo antè legitur, documenta cladis cruentus aliquandiu Aufidus, pons de cadaueribus iuſſu ducis factus, in torrente uerò Vergilij, modij duo annulorum Carthaginem miſsi: alius legit, In terrorem Varronis, uel Seruilij: uel in terrorem uergentis. Ego ſimpliciter Torrente legendum cenſeo, non terrore. Silius in fine octaui:

— Pons ecce cadentum
Corporibus ſtruitur, tacitusq; cadauera fundit
Aufidus. — & in nono:
At parte in dextra, ſinuat qua flexibus undam
Aufidus, & curuo circumerrat gurgite ripas.

Inueni in manuſcripto codice, in torrente Vergello. Legendum autem cenſeo, In torrente uerò Gello. Cuius quidem torrentis meminit Valerius Maximus libro nono, titulo de Crudelitate, cuius uerba hæc ſunt: Eorum dux Hannibal, cuius maiore ex patre uirtus ſæuitia cõſtabat, in flumine Gello corporibus Romanis ponte facto, exercitum tranſduxit: ut æquè terreſtrium ſceleſtum Carthaginenſium copiarum egreſsum terra, quàm maritimarum Neptunus experiretur. Sic enim eſt legendus Valerius: nec referẽdum ad Gelam fluuium Siciliæ, ut Valerij interpres aberrat. Sed ad hunc torrentem, cuius Florus meminit, & Appianus in Libyco, captiuos Hannibal partim foſsis obruit, partim fluminibus immerſit, per quorum corpora tanquam per pontes ductaret exercitum. Oroſius libro quarto, capite decimoquinto, hanc etiam cladem deſcribit: & Eutropius libro tertio, capite tertio. Sed ibi deprauatè legitur P. Terentius Varro, qui C. dicebatur. Aequalis eſt error apud Oroſium. De numero cæſorum, & modijs annulorum, autores diuerſi. Strategemata Hannibalis, quibus uſus fuit, lege apud Plutarchum in Hannibale, Valerium Maximum libro ſeptimo de Strategematibus: Frontinum libro ſecundo, capite ſecundo, de loco ad pugnã eligendo, ubi hæc uerba ſcribit: Apud Cannas cum comperiſset Vulturnum amnem ultra reliquorum naturam fluminum, ingentes auras manè perflare, quæ arenarum & pulueris uertices agerent, &c. quæ correſpondent uerbis Eutropij. At Liuius Vulturnum uentum appellat, qui campis torridis ſiccitate nubes pulueris uehit, quem ſic ab incolis eius regionis appellari ſcribit. A' Floro Eurus uocatur, ab oriente flatus. Fluuius uerò iuxta Cannas Aufidus dicitur, non Vulturnus. Vide igitur quàm fœdè lapſus ſit Frontinus. Sed hominem fortè decepit, quòd Vulturnus etiam fluuius in finibus Campaniæ, iuxta Caſilinum delatus, in eiuſdem nominis urbem erumpit: ut Strabo in quinto ſcribit. Et Plutarchus in Fabio: Hanc urbem, inquit, Alocronus fluuius, quem Vulturnum Romani uocant, per medium fluens diripit. Meminit huius Vulturni fluminis Liuius in uigeſimo tertio ſæpius: Vulturni uerò uenti, & Aufidi fluminis, in uigeſimo ſecundo, quia in Apulia eſt. Lucanus item libro ſecundo, in deſcriptione montis Apennini, & fluuiorum qui hinc naſcuntur, inquit:

Senaq;, & Adriacas qui uerberat Aufidus undas. Pôſt paulo ſubiungit:
Dexteriora petens montis decliuia Tybrim

Vnda

Ab urbe Vnda facit, Rutubamq; cauum: delabitur inde *Olympiad.*
con. Vulturnusq; celer, nocturnæq; editor auræ

Sarnus—E quibus apertè patet, Aufidum eſse Apuliæ fluuium, Vulturnum Samnij ac Campaniæ. Quod etiam Ptolemæus libro ſecundo Coſmographiæ, & tabula ſexta Europæ explicat. Sed de Vulturno uento etiam Plutarchus in Hannibale, ubi etiam tradit, Capuam urbem primò Vulturnum appellatam. Verùm cladem hanc Cannenſem graphicè Silius Italicus decantat, octauo, nono & decimo libris. Nam quòd alij paſsim huius ſtragis meminerunt, & diuus Auguſtinus in tertio libro Ciuitatis, nono & decimo capite: et Firmianus Lactantius in ſecundo, capite decimoſeptimo, nulla opus eſt admonitione. Studioſus lector undiq; hæc colliget. Sed neq; numerus annorum inter autores conuenit, cum quidam hanc cladem Cannēſem anno quadrageſimo poſt quingenteſimum ur. con. factam ſcribant, ut Oroſius & Eutropius: Polybius anno primo centeſimæ quadrageſimæ primæ Olympiadis, quòd eſſent anni quingenti triginta ſeptem. Meminit horum præterea Coſs. Plutarchus in Hannibale, Paulus uerò Aemilius filiam reliquit Aemiliam. quæ Scipioni nupſit, & filiū Paulum, cuius uitam diligentiſsimè Plutarchus ſcripſit. Plutarchus L. Pauli Conſulis ſic meminit: Sed L. Pauli aduerſa apud Cannas fortuna, prudentiam & fortitudinem eius oſtendit. nam poſtquam collegam ſuum à conſilio dimicandi remouere ſuadendo non potuit, inuitus licet, pugnæ quidem particeps fuit, fugæ uerò nequaquam particeps: ſed autore periculi ac pugnæ fugam arripiente, ipſe manens aduerſus hoſtes pugnando interijt. Cæterùm quæ Hannibal poſt Cannenſem cladem egit ſub ijs Conſulib. & quomodo Campaniam, in qua exercitus ſuus eneruatus eſt, occupauit, ac legationem Carthaginem miſit: abundè Liuius in uigeſimotertio explicat: ubi etiam inuenies, quæ ſub id tempus in Hiſpania per Scipiones geſta ſunt. Sed ante omnia ſtudioſe lector uideas in uigeſimo libro Liuij de bello Punico, orationē Fabij ad L. Aemilium Paulum: & tum facilius temeritatem Varronis cōſulis carpere poteris, & bonitatem laudare Aemilij: dehinc Gn. Lentuli ad Aemilium Paulum, in miſerabili clade Cannenſi, & Fabij Maximi in re tam trepida conſilium: captiuorumq; orationes ad Patres Conſcriptos, cum Torquati ſcientia: è quibus diſces prudentiam non uulgarem, ſi animum intenderis. Quo pacto uerò Hannibal poſt hanc cladem ſe geſſerit in Italia, & quos ſibi populos aſciuerit, in Campaniaq; eius exercitus emollitus fuerit, legatos autem Carthaginem miſerit, urbesq; quaſdam expugnauerit, Liuius in tertio latè explicat.

Gracchus, *Maximus.*

538 T. SEMPRONIVS, & Q. FABIVS III. 2

In eo opuſculo, quo nomina Conſulum deſignantur incerti autoris, hoc loco ſcribuntur, Gracchus & Albinus. Id ne quempiam moueat, aut Caſsiodorum erraſſe ſuſpiceretur, animaduertendum eſt, id quod Liuius ſcribit in uigeſimo tertio, quòd in comitijs deſignati ſunt Conſules L. Poſthumius III. cognomento Albinus, abſens, qui tum Galliam prouinciam obtinebat: & T. Sempronius Gracchus. Sed in Gallia Poſthumius cum omni exercitu deletus eſt, caputq; ducis præciſum: quod Boij ouantes templo intulerunt, & caluam auro cælauerunt: in cuius tandem locum Fabium Maximum ſuffecerunt. Et ideo Liuius & Caſsiodorus hos Conſules hoc anno ponunt. Sub ijs Conſulibus res in Hiſpania feliciter geſtæ à Pub. & Gn. Scipionibus fratribus. In Italia Gracchi Conſulis conſilio Campani cæſi ad Cumas. Pœni quoq; profligati ac fuſi in Lucania, belliq; Macedonici origo inchoata. Sardi præterea à Manlio cæſi, duces capti. Interea & Samnites ſe Hannibali coniunxerunt. Cædes Pœnorū ad Nolā quoq; facta eſt. Quæ omnia abundè Liuius in uigeſimotertio, ac uigeſimoquarto latiſsimè exequitur: ubi mors Hieronis traditur, & res Sicilienſes. Sub ijs & Claudius Marcellus ex proprætore Procōſul deſignatus, Hannibalis exercitū prælio fudit: primusq; poſt tantas Reip. ruinas ſpē fecit, Hanibalē poſſe ſuperari.

Horum

Olympiad. Horum Coſs. meminit Oroſius libro quarto, capite decimoquinto: Eutropius libro tertio, capite tertio: qui pulchrè ea quæ geſta ſunt hoc anno, ſuccinctè enarrat. Liuius autem in tertio explicat, quo pacto Philippi regis Macedonum legatus ad Hannibalem cum quibuſdam Carthaginenſibus captus ſit, & Sempronio Conſuli allatus, qui in Campania Cumis res feliciter geſsit. Et quo pacto in Sardinia res geſtæ ſint, quomodo item in Campania, uide lector eruditam Samnitium orationem, & Hannibalis reſponſum. Vide item Marcelli ad milites orationem ardentem, & frigidam Hannibalis: & quæ hoc geſta ſunt conſulatu, uſque ad quartum librum. *Ab urbe con.*

Verrucoſus IIII. *Marcellus.*

3 Q. FABIVS, MAX. & M. CLAVDIVS III. 539

Priuſquam hi Conſules deſignantur, prærogatiua iuniorum iam electi erant T. Octacilius Craſsus, & M. Aemilius Regulus. Sed conſilio Conſulis prioris anni, nequicquam refragante T. Octacilio, Fabius & Marcellus eliguntur. Sub quibus inaudita penè prodigia euenerunt, quæ latiſsimè Liuius in uigeſimoquarto deſcribit libro. ubi Hannibalis ad Auernum ſacrificia deſcribuntur, qui Nolam occupare nitebatur. Sed à Marcello prohibitus, magnam ſuorum ſtragem uidit, quam Marcellus intulit. quod ijs uerbis ſignificauit Florus in ſecundo, titulo ſexto: Inde Claudio Marcello duce congredi auſus cominus uenit, & pepulit è Campania ſua, & ab obſidione Nolæ urbis excluſit. Dehinc Caſilinum urbem cæpit. Fabius Samnium depopulatus, multa oppida ui cæpit. Marcellus in Siciliam profectus. Narrat res Siculas illic copioſius Liuius, quomodo Syracuſæ ſint obſeſsæ, & quomodo Archimedes fruſtratus ſit Romanorum conatus. Quod & Plutarchus in Fabio, & in Marcello ubertimè proſequitur: quod etiam Eutropius annotauit. Sed illic ſcriptum eſt: Quarto anno belli Punici ſecundi illud factum: quod examine indiget. Sunt & pleraque alia in eodem capite, cum quintus ille annus ſit. nam & Oroſius teſtatur, Syracuſas captas à Marcello, anno ab ur. con. quingenteſimo quadrageſimotertio. Sed illud factum eſt Conſulib. Q. Fuluio & App. Claudio. Tribus enim annis obſidebatur urbs ea, priuſquam caperetur, ut latiſsimè in uigeſimoquinto Liuius tradit, & paulo inferius recenſebimus breuiter. Sub ijs preterea Conſulibus & contra Philippum regem ſuſceptum eſt bellū, duce Maximo Valerio prætore. Qui Philippus ad Appoloniam eſt caſtris exutus. Res inſuper in Hiſpania proſperè eo anno à Scipionibus geſtæ ſunt, niſi quòd Pub. Cornelius tragula circa femur uulnerabatur. Saguntum quoque recuperatum eſt. Vide diligenter Plutarchum tum in Fabio, tum in Marcello: & Liuium in uigeſimoquarto: ubi multa quæ ſub ijs Conſulibus acta ſunt, copioſe ſcribuntur: quæ ſi hic repeterentur, faſtidium gignerent.

Maximi filius. *Gracchus.*

4 Q. FABIVS, & T. SEMPRONIVS II. 540

Horum Conſulum meminit Liuius in uigeſimoquarto, qui eos ſcribit deſignatos ambos abſentes. Poſtquam uerò magiſtratum inierunt, Sempronius in Lucanos, in Apuliam Fabius eſt profectus. Filio obuiam pater profectus, iuſsus eſt ab equo deſcendere: quod patri placuit, quòd cōſulem ſe ſciret agere: ut Valerius, Plutarchus, & Liuius pulchrè deſcribunt. Sub ijs Conſulibus Syphax rex Numidiæ factus eſt amicus populi Romani: quòd Scipiones ex rebus proſperè in Hiſpania geſtis, animum quoque adieciſſent ad Aphricam. Tum quæ Hannibal ad Tarentum, & Sempronius in Lucanis fecerit, his Conſulibus docet Liuius in uigeſimoquinto, à principio: ſub quibus & fœdum incendium per duas noctes ac diem unum, urbem deformauit.
Quæ uerò hi Conſules in Campania & Italia fecerint, ac Sicilia, latiſsimè Liuius in quarto, qui diligenter eſt
uidendus.

Ab urbe con. 541 — *Flaccus, Pulcher.* — Olympiad. CXLII.

Q. FVLVIVS III. & AP. CLAVDIVS.

His Conſulib. ut tradit Liuius in uigeſimoquinto, Hannibal per proditionem Tarentum accepit: ſola arx in poteſtate Romanorum permanſit, quam fruſtra & oppugnare, & obſidione cingere tentauit, nihil proficiens. Coſs. ambo in Samnio Campanorum agros deuaſtabant, multosq; hoſtes cædebant. Sed & bis exercitus Romanorum fœdam paſſus eſt cladem ab Hannibale. ſed tandem Capua obſeſſa à duobus Coſs. & Claudio Nerone Prætore: in Sicilia quoq; à Marcello Syracuſæ captæ ſunt, quæ in tertium uſq; annum fuerat obſeſſæ. De qua re in primis uide Plutarchum in Marcello copioſius diſſerentem. In Hiſpania uero, cum ambo Scipiones fratres conſilium de opprimendo hoſte cogitaſsent, P. Scipio ab hoſtibus circumuentus occiditur. Gn. Scipio undetrigeſimo die poſt fratris obitum, octauo anno poſtquam in Hiſpaniam uenerat, pariter occiſus eſt. Vnde Florus libro ſecundo, titulo decimo ſeptimo, ſic de ijs breuiter inquit: Prima per Pyrenæum iugum ſigna Romana P. & Gn. Scipiones intulerunt, prælijsq; ingentibus Hannonem & Haſdrubalem fratrem Hannibalis cæciderũt. Raptaq; erat impetu Hiſpania, niſi fortiſsimi uiri in ipſa uictoria ſua oppreſsi, Punica fraude cecidiſsent, terra mariq; uictores. Sed L. Martij equitis, Septimij filij, opera hoſtes iterum ſuperati, cæſi profligatiq; ſunt. Et ut Liuius ſcribit, nocte ac die bina caſtra hoſtium oppugnata, ad triginta ſeptem milia ſunt cæſa. Meminit huius Martij & Valerius Maximus, & Liuius in principio uigeſimi ſexti. Sunt his Conſulib. ludi Apollinates primùm à Prætore urbis facti, ut Liuius in uigeſimoquinto indicat.

Centumalus, Seruilius Galba, F.

542

CN. FVLVIVS, & P. SVLPITIVS.

Sub ijs Conſulib. ut Liuius in uigeſimoſexto tradit, Hannibal, etſi ſpe arcis Tarentinæ teneretur occupandæ, tamen quia Capua firma tenebatur obſidione, ut eam liberaret, cum exercitu & leui armatura uenit: atrociq; pugna cum Romanis congreſsus, ex ſuo exercitu octo milia hominum perdidit, & ex Campanis tria. Suntq; Carthaginenſibus adempta quindecim ſigna, duodeuiginti Campanis. Hannibal, ut obſidionem Campanam diſſolueret, ad urbem contendit, Anienem tranſuectus. Cui Flaccus cum exercitu occurrens, extremam experiri uterque fortunam nitebatur. Sed imber ingens grandine mixtus, utramq; aciem turbauit. Eademq; tempeſtas poſtero die eodem loco ſtructas acies diremit, ut Hannibal fateretur, deos ſibi immortales fore contrarios. Ob id ſcribit Florus libro ſecundo, titulo ſexto: ô populum dignum omni fauore & adminiſtratione, hominum ac deorum. Compulſus ad ultimos metus, ab incœpto non deſtitit: & de ſua urbe ſollicitus, Capuam tamen non amiſit: ſed parte exercitus ſub Appio Conſule relicta, parte Flaccum in urbem ſequuta, abſens ſimul præſensq; pugnabat. Quid ergo miramur, mouenti caſtra à tertio lapide Hannibali iterum ipſos deos, id quod nec fateri pudebat, reſtitiſse? Illud igitur nõ ſub Claudio Appio & Fuluio Flacco geſtum eſt, ſed ſequentibus Conſulib. nam ut Liuius ſcribit, prioris anni Conſulib. prorogatum imperium fuit. Et ita intelligendus erit Florus. Interim Capuani, cum per biennium obſeſsi & fame macerati eſsent, tandem uicti ſunt: & Fuluius Capuam ingreſsus, cum iam Vibius Virrius cum uiginti ſeptem Senatoribus exitialem cœnam, qua omnes mortui ſunt, accepiſsent. Vide eius orationem pulchram apud Liuium, in uigeſimo ſexto: Senatores quinq; & uiginti Cales in cuſtodiam, duodetriginta Theanum miſsi, de quibus poſt ſupplicium ſumptum eſt: Campani uenditi, urbs recuperata, & præſidio firmata. Sub ijs præterea Conſulib. Publius Cornelius Scipio, Scipionis illius qui in Hiſpania ceciderat, filius, uiginti quatuor annorum, ante legitimam ætatem ſuffragio populi imperium Hiſpaniarum ſortitus eſt. Et Marcellus ex Sicilia ueniens, priuſquam urbem ouans iniret, in monte Albano triumphauit. Horum Conſulum meminit

Olympiad. minit Oroſius libro quarto, capite decimoſexto. Sed examine indiget, quod ſcri- Ab urbe bit hunc annum decimum fuiſse, poſtquam Hannibal in Italiam uenerit: cum octa con. uus ageretur, ſecundum Liuium & Caſsiodorum. Meminit & Scipionis miſsi in Hiſpaniam Oroſius, libro eodem, capite decimoſeptimo: Eutropius libro tertio, capite quinto, qui & horum illic Conſulum mentionem facit. Ac Plutarchus in Hannibale, & Florus libro ſecundo, titulo ſexto, & titulo decimoſeptimo: Appianus in Libyco: Plutarchus in Scipione: Silius in tredecimo de clade duorum Scipionum, & decimoquinto: Val. Max. libro tertio, de Fiducia.

Marcellus, *Leuinus II.*

3 M. CLAVDIVS IIII, & M. VALERIVS. 543

Ante hos Coſs. T. Octacilius, & T. Manlius Torquatus, prærogatiua iuniorum eligebantur. Sed poſtquam Manlius, ut in uigeſimoſexto Liuius ſcribit, ualetudinem oculorum excuſauit, Claudium tum domita Sicilia fulgentem, & Valerium Leuinum, qui aduerſus regem Philippum terra mariq; ſtrenuè pugnauit, abſentes Coſs. crearunt. Vt uerò intelligas, quid ſit prærogatiua iuniorum, repete ea quæ Pedianus in ſecundam Verrinam ſcribit. Erant enim tribus, quæ dicebantur prærogatiuæ, quæ primæ ſuffragium ferebant antè iure uocatis. Sed tribus iure uocatæ ſecundæ erant, quod in his ſequente populo, ut ſæpe contigit, prærogatiuarum uoluntate iurè omnia complerentur. Hæ enim iure uocatæ ueniebant iuſsu Conſulis, aut tribunorum, in concionem, quò ad ſuffragia ferenda uocabantur: tamen prius ſermo in populo habebatur de dignis ac indignis, & candidatus plerunq; magiſtratum aſſequebatur, in quem ſermo populi inclinabat. Quicquid igitur ſuffragijs uniuerſalis concionis confirmandum atq; ratificandum eſt, quamuis id rogati patres decreuerint, prærogatiua ſenatus dici poteſt. Talia autem ſuffragia ferebantur comitijs centuriatis in campo Martio, ubi maiores magiſtratus legebantur. Nam in curiatis comitijs per lictorem curiatim calabantur, id eſt, uocabantur, curiæ triginta quinq;: & tunc uiritim ſuffragia dabantur. De prærogatiua igitur iuniorum Florus libro ſecundo, titulo ſexto, de bello Punico ſecundo, ſic inquit: Quid autem in eligendis magiſtratibus, quæ centuriarum ſapientia, cum iuniores à ſenioribus conſilium de creandis conſulibus petiuere? Quem locum mendoſum diſsimulanter tranſeunt, qui Florum interpretantur. Cæterùm ſub ijs Coſs. Aetoli cum Romanis fœdus ſanciunt: incendiumq; graue Romæ per diem & noctem continuatum, Campanorum quorundam malicia factum, multa urbis loca deformauit: de quibus ſupremum acceptum eſt ſupplicium. Sub id tempus Campani urbem ingreſsi, Flaccum fruſtra criminantur. Et Siculi pariter gratis Marcellum criminantur. Dum inde Marcello Italia, Leuino Sicilia eſſet decreta, forentq; æraria exhauſta: tum patres annulos, bullas aliaq; ornamenta in publicum contulerunt. Et Marcellus in Campaniam profectus, Daſij Salapini opera aſtutiſsima Salapiam recuperat. Romana claſsis ad Sacriportum infeliciter pugnauit. Leuinus in Sicilia Pœnos expugnat, ac inſulam pacatam reddit. Scipio in Hiſpania nouam Carthaginem oppugnat, multaſq; res præclaras edidit, & continentiæ maxima inſignia. De quibus Plutarchus, Liuius, Valerius Maximus: Gellius libro ſexto, octauo capite: Plinius iunior titulo quadrageſimonono: Sillius libro decimoquinto, paſſim cæteri. Marcellus Hannibalis exercitum fudit. Sed G. Syluius ſtragem inſignem paſsus eſt. Hic eſt Marcellus, uir bello clariſsimus, teſte Plutarcho: qui primus magnitudine quadam animi, Hannibalem docuit poſſe uinci. Eodem item tempore legati Syphacis, amicitiam à ſenatu Romano petierunt. Cui & cæteris regibus Ptolemæo ac Cleopatræ munera ſunt miſſa: ut Liuius in uigeſimoſeptimo docet. Meminit horum Coſs. & Oroſius libro quarto, capite decimoſexto, ſcribens aurum argentumq; in publicum à Populo Romano collatum paſsim. Et Florus elegantiſsimè libro ſecundo, titulo ſexto, huiuſce hiſtoriæ meminit. De hoc quarto Marcelli conſulatu, uide etiam Plutarchum.

Ab urbe con. — *Maximus, Verrucoſus,* — *Flaccus.* — Olympiad.

544 Q. FABIVS V. ET Q. FVLVIVS IIII. 4

Hi Coſs. ut Liuius in uigeſimoſeptimo docet, ſortiti prouincias, Fabius Tarentũ, Fuluius in Lucanos ac Bruttios profectus eſt. Marcello prioris anni Cõſuli prorogatum imperium, legionesq́ decretæ. Cum uerò multæ coloniæ & urbes Latini nominis defectionem cogitarent, Coſs. aurum uiceſimarium, quod in ſanctiore ærario ad ultimos caſus ſeruabatur, promi placuit. Eſt autem uiceſimarium aurum, collectum ex uiceſimis. Dicimus enim uigeſimam, triceſimam, quadrageſimã, cum tributi, ſiue pœnæ nomine de quoq́ illo numero unũ aufertur: ut ex Tacito, Tranquillo, M. T. ad Atticum colligimus. A. Offilius equeſtris ordinis, & Cæſaris familiariſsimus, qui libros de Iure ciuili plurimos, omnem partem operis fundantes, reliquit, de legibus uiceſimæ primus cõſcripſit, autore Pomponio de Origine iuris. Sed antequam Coſs. proficiſcerẽtur, prodigia procurata. Tum uerò Marcellus cum Hannibale congreſſus, primò infœliciter, dehinc ſecunda pugna pugnauit, Hannibalemq́ in fugam uertit: quem, ne Marcellus ſequeretur, multitudo ſauciorum prohibuit. Fabius uerò Conſul Tarentum mirabili arte recuperauit: adeò, ut Hannibal diceret: Eadem qua ceperamus arte, Tarentum amiſimus. Scipio in Hiſpania res proſperè geſsit, ut Romæ eius iam fama indies creſceret. Marcellus uerò accuſatus, ſe nobiliſsimè perpurgauit, ut latiſsimè Liuius docet. & Plutarchus in Marcello & in Fabio. Sed tam Oroſius, quàm Eutropius, etiam quæ tũ geſta ſunt, paucis delibant. Val. Max. ſcribit, Aretij repertam tabulã, in qua Q. Fabius Maximus bis Dictator, quinquies Cõſul fuiſſe annotabatur. quod & Plutarchus in Fabio obſeruauit. Hoc tẽpore, ut Florus in ſecũdo ſcribit, titulo ſexto, Fabius Cunctator & Scutum imperij uocatus eſt Marcellus uerò Enſis. Meminit horũ Coſs. Plutarchus in Hãnibale. Scribit Plinius in ſeptimo, capite quinquageſimotertio, Q. Fabium Maximum in cõſulatu ſuo, pridie Cal. Ianuarij obijſſe. In cuius locum M. Orellius pauciſsimarũ horarum conſulatũ perijt.

Marcellus, — *Criſpinus.*

545 M. CLAVDIVS V. ET T. QVINTIVS. CXLIII

His Coſs. ut Liuius in uigeſimoſeptimo ſcribit, cum de Ethruriæ defectione ciuitas ſollicita eſſet, Marcellus Conſul eò miſſus, metu liberauit. Fuit autem is annus belli Punici undecimus, et Marcelli cõſulatus quintus: ut numeretur conſulatus, quem uitio creatus non geſsit. Incidit in eum annum peſtilentia grauis, & prodigia multa, quæ exitiali euentu in capita Conſulum uerſa ſunt. Nam circa Venuſiam Marcellus dum improuidè cum Hannibale congreditur, transfixus lancea prolabitur. Criſpinus collega, & Marcelli filius, ſaucij fugiunt. Hannibal potitus corpore Conſulis, & annulo, ciuitates quaſdã obruere conatus, ſed Criſpini prouidentia fruſtratur: qui tamen paulopòſt ex uulnere mortuus eſt, alijs Tarenti, alijs in Campania ſcribentibus, ut Liuius tradit. Id quod nullo antè bello acciderat, ut duo Coſs. ſine memorando prælio interfecti, uelut orbam Rempub. relinquerẽt. Meminit horum Coſs. Oroſius libro quarto, capite decimoſeptimo. Eutropius libro tertio, capite quinto, obiter Marcelli meminit: Plutarchus in Marcello copioſiſsimè. ubi pulchra de eius morte, ſi uis, leges. Eſtq́ ibi huius epitaphium. Vbi illud quoq́ obſeruandũ, quòd dum Plutarchus tradit, pulueres eius cadaueris à prædonibus interceptos, citat Corneliũ Nepotem, qui nunc uulgò dicitur Plinius iunior, de Viris illuſtribus. Quod eſt euidens argumentũ, ſicut nonnulla alia, falſò librũ illum Plinio abſcribi. Sed idem Plutarchus in Hannibale, ac Liuius in uigeſimoſeptimo, qui geſta cõtra Philippum regem commemorat, & bellum Aetolicum deſcribit, atq́ Achaicum, meminerunt.

Nero, — *Salinator.*

546 C. CLAVDIVS, ET M. LIVIVS II. 2

Hic M. Liuius Salinator erat multis annis antè ex cõſulatu, populi iudicio damnatus.

Olympiad. tus. Quam ignominiã adeò ęgrè tulerat, ut & rus migraret, & per multos annos Vrbe careret. Octauo poſt damnationem anno, M. Claudius Marcellus, M. Valerius Leuinus Coſs. reduxerunt in Vrbem, ueſte obſoleta, capilloq́ & barba prolixa, præſeferentem uultu habituq́ inſignem memoriã ignominiæ acceptæ. Hic Conſul cum Liuio factus, apud Metaurum fluuium, Haſdrubalem, Hannibalis fratrem, ex Hiſpanijs in Italiam per Alpes uenientem, cum omni exercitu deleuit, cladem q́ Cannenſem æquauit. Nam quinquaginta ſex millia hoſtium cęſa ſunt, capta quinq; millia & quadringenti, cum prędа auri & argenti magna. Ciuium Romanorum, qui capti erant apud hoſtes, quatuor millia recepta. Caput Haſdrubalis ante caſtra Hannibalis proiectum. duo Afri ſoluti, qui acta narrarent. Territus hac clade Hannibal, in extremum angulum Italiæ, Brutios adijt, dicens ſe fortunam Carthaginis agnoſcere, ut Liuius in uigeſimoſeptimo ſcribit: & Plutarchus in Hannibale, ubi hi quoq; Coſs. nominantur: & Florus libro ſecũdo, titulo ſexto: Valerius in tertio, de Fiducia ſui, & lib. 7. de Stratagematibus, ſcribunt. Silius quoq; Italicus lib. 15. eleganter cecinit: Ab urbe con.

Tum Nero procera ſublimia cuſpide portans
Ora ducis cæſi, Cannas penſauimus, inquit,
Hannibal, & Trebiam, & Thraſimeni littora tecum
Fraterno capite. i. duplica perfida bella,
Et geminas arceſſe acies. Hæc pręmia reſtant,
Qui tua tranſmiſsis optarint Alpibus arma.

Celeritatem uerò qua Tiberius Nero Conſul aduenientem ex Hiſpania Haſdrubalem oppreſsit, ſic laudat Silius:

—Et penna & fulmine & undis
Hybernis, & Achæmenio uelocior euolat arcu.

De hoc etiam ſcribit Suetonius in Tiberio, rubrica ſecunda: Tiberius Nero aduenientem ex Hiſpania cum ingentibus copijs Aſdrubalem, priuſquam Hannibali fratri, cõiungeretur, oppreſsit. Sed idem eodem libro, rubrica tertia, de M. Liuio Salinatore, altero Conſule, ſic ſcribit: Salinator uniuerſas tribus in cenſura notauit leuitatis nomine, quòd cum ſe poſt priorem conſulatũ mulcta irrogata cõdemnaſſent, Conſulem iterum Cenſorem q́ feciſſent. Paulus item Oroſius lib. 4. cap. 17. horum Coſs. meminit, & huius cladis: ac Eutropius lib. 3. cap. 5. Sed ibi alter Coſs. Appius Claudius Nero appellatur, cum Liuio C. Claudius dicatur: ut appareat eundem eſſe, diuerſis tamen prænominibus. Quæ uerò ſunt in Hiſpania à Scipione geſta, clariſsimè Liuius à principio uigeſimioctaui copioſè edocet, & quæ in Grecia cũ Philippo rege.

Philo. Metellus.

3 L. VETVRIVS, ET Q. CECILIVS. 547

His Coſs. ut Liuius in uigeſimooctauo tradit, omnis uis contra Hannibalem decreta. Cum q́ ad exercitum ueniſſent Coſs. Lucani in ditionem po. Ro. ſine certamine redierunt. Sed cum Hannibale nihil eo anno geſtum eſt, quia Brutiorum urbes ſeſe Romanis dediderunt. Quæ uerò Scipio in Hiſpania ſub ijs Coſs. geſsit, abundè nimium Liuius explicat: quo pacto ſcilicet Syphacis, regis Maſæſylorũ, amicitiam Scipio aſſequutus eſt, eodẽ die quo Haſdrubal idem ab Syphace petijſſet, eadẽ menſa, eodem q́ tecto ſimul accepti: & quo pacto poſt morbũ Scipionis Maſiniſſa cum eo conuenerit, in amicitiam po. Ro. ſuſceptus, & ſeditionem militũ caſtigarit. Dehinc re feliciſsimè geſta, uenit Romam, multaq́ pondera argenti in ærarium detulit. Quæ omnia item eleganter ſcribit Plutarchus in Scipione: Oroſius quoq; in quarto lib. cap. 17. huius rei breuiter meminit, ſic ſcribẽs: Poſt hæc anno cõtinuo, inter Hannibalem & Romanos, quies à tumultu bellorũ interceſsiſſe uiſa eſt: quia inquietudo morborũ in caſtris erat, & grauiſsima peſtilentia utriq; exercitus angebantur. Eutropius uerò lib. 3. cap. 5. horum Coſs. mentionem facit. Sed ibi perperam pro L. Veturio, L. Valerius ſcriptus eſt. Latiſsimè res Hiſpanicas Liuius proſequitur.

P. COR.

Ab urbe con. *Scipio, poſt Africanus,* *Craſſus, Diues.* Olympiad.

S. CORNELIVS, ET P. LICINIVS. 548

4 Hi Coſs. ut in uigeſimooctauo Liuius commemorat, 14. anno Punici belli facti,
prouincias extra ſortem adierunt. Craſſus Brutios: Siciliam 45. die quàm claſsis fue
rit extrui cœpta. In Brutijs cum Hannibale nihil geſtũ eſt: quia peſtilentia utrũq; ex
ercitum moleſtauit, fames etiam Pœnos. Scipio uerò, ut Liuius in 29. refert, Lælium
in Africam ad Maſiniſſam præmiſit, ut ſingula perquireret. Interim in Hiſpania no-
ui motus exorti: ſed bellum poſtea illic finitum. Sed ante omnia uide duas grauiſsi-
mas orationes, Q. Fabij Max. & P. Scipionis. An conueniat Africam prouinciã Sci
pioni dari, lege cum ſale. Tum hoc anno in Italia Locri à Romanis recipiuntur. Le-
gati præterea in Aſiam miſsi, ad Idæam matrem inde Romam deportandã. Qui ab
Attalo rege comiter ſunt accepti, ut Liuius in uigeſimonono ſcribit. Oroſius libro
quarto, & Eutropius in tertio horum Coſs. meminerunt.

Cethegus, *Tuditanus.*

549 M. CORNELIVS, ET P. SEMPRONIVS. CXLIIII

His Coſs. teſte Liuio in uigeſimonono, Mater deûm ex Peſsinunte Romam alla-
ta eſt: quam P. Scipio Naſica, omnium optimus à Senatu iudicatus, excepit, & Clau
dia Quintia matrona. Ludiq; inſtituti ſunt, qui Megaleſia dicuntur. Cæterùm Coſs.
partiti prouincias, Cornelio Ethruria, Sempronio Brutij euenerũt. Interim Locren-
ſes Romam uenerunt, lamentantes de crudelitate Q. Pleminij Legati, qui captus in
carcere obijt. Vide adoleſcens elegantiſsimã Locrenſium orationem apud Liuium.
Scipio uerò ex Sicilia in in Africam traiecit: licet legati Syphacis, qui à fœdere Ro-
manorũ defecit, ob Sophonisbę cõiugis amorem, eum impedire à cõcepto bello co-
narentur. Cũ Scipio Africã attigiſſet, euaſtatis agris, & occiſo Hãnone iuniore, Ma-
ſiniſſã lętiſsimè excepit. Cũ quo & Hãnonẽ, Amilcaris filiũ, & mille equites occidit:
ut præter Liuiũ Plutarchus etiã docet in Scipione. In Brutijs Sempronius aduerſus
Hannibalẽ primò infeliciter, tũ proſperè pugnauit, cęſis quatuor millibus Pœnorũ,
captis trecentis uiuis. Vnde & Hannibal Crotonẽ exercitũ reduxit. Oroſius lib. 4.
cap. 17. ſcribit, Sempronium Conſulem cum Hannibale congreſſum, et uictum, Ro
mam fugiſſe: in quo cum Liuio, nec cum cæteris conuenit. Quare examinandus.
Vide etiam Appianum in Libyco.

Cepio, *Geminus.*

2 GN. SERVILIVS, ET GN. SERVILIVS. 550

Sextuſdecimus Punici belli annus hos Coſs. habuit: qui prouincias ſortiti, Cepio
Brutios, Seruilius Geminus Ethruriã aſſequutus. Is tamẽ nulla memorabili re in pro
uincia geſta, patre Gn. Seruilio, & C. Luctatio patruo, ex ſeruitute poſt 16. annũ rece
ptis, qui à Boijs capti fuerant, Romam redijt. Alter Conſul in Brutijs multas ad ſe de-
ficientes ciuitates recepit, Hannibalemq; in agro Crotonienſi cęcîdit. Quo tempore
legati Carthaginenſiũ Hannibalẽ ex Italia reuocant: quam fremens gemensq; reli-
quiſſe fertur: multisq; Italis occiſis, qui in Africã ire abnuerũt. Vocatus erat & frater
Hãnibalis Mago, cum quo paulo antè cõgreſsi Quintilius Varus Prætor, & M. Cor
nelius Proconſul, inſignẽ ſtragem edidere. Mago ſaucius, uix dũ ſuperata Sardinia
ex uulnere mortuus, amiſſa claſſe & nauibus plurimis. In Africa uerò interea Scipio
tanq; uigilantiſsimus imperator, Syphacem regẽ tentauit, ut in fœdere antiquo per-
maneret cum Romanis. Quod cũ abnegaſſet, mox incendio flãmisq; eius caſtra ſunt
expugnata. Dehinc ipſe captus, Haſdrubal fugatus, Cirtha regia urbs capta à Maſi-
niſſa. Tuneta occupauit Scipio. A' Lælio Syphax cum captiuis multis Romam du-
ctus. Carthaginenſes in ſumma deſperatione, legatos pro pace impetrãda Romam
mittunt: ſed non exauditi, re infecta ſine reſponſo dimiſsi ſunt, ut Liuius copioſiſsi-
mè in libro triceſimo explicat. Hiſtoriã abundè narrant, Appianus in Libyco, Plutar
chus in Scipione. Delibant Oroſius in quarto, Eutropius in tertio.

Olympiad. · *Geminus,* · *Nero.* · Ab urbe con.

3 M. AVRELIVS, ET T. CLAVDIVS. 551

Annus hic inſignis fuit incendio ingenti, aquarum multitudine, annonæ uilitate, morte Q. Fabij Maximi, qui duos & quadraginta annos Augur fuit: uir exactæ ætatis, & tanto dignus cognomine, qui cunctando rem reſtituit, & ante finitum bellum morbo correptus, obijt. Cuius uitam diligentiſsimè perſcripſit Plutarchus. Cum uerò Romani intellexiſſent Hannibalis in Africam aduentum, uarijs affecti ſunt curis, quum grauiorem in ſua terra futurum Hannibalem, quàm in aliena fuiſſet, ſuſpicarentur, ut olim Fabius prædixerat. Erat tum Annibal Adrymetti. Sed cum ad Zama contenderet, præmiſſos Scipio ſpeculatores iuſsit captos per caſtra circunduci, ut omnia uiderent. Inde liberos retro ad Hannibalem dimiſit. Quibus rebus non lętior factus Hannibal, in colloquium cum Scipione uenit. Sed cum Hannibal pacem peteret, Scipio abnueret, infecta re digrediūtur. Vide, lector, apud Liuium utriuſq; ingenioſiſsimas orationes. Dehinc cū armis rem tranſigendam concluſiſſent, ubi magnus conſeruerunt, uictores Romani uiginti millia Pœnorum proſtrauerunt. par numerus captus eſt cum ſignis militaribus. Hannibal fuga elapſus, Adrymettum profugit. Inde uocatus, Carthaginem uenit, ſexto ac triceſimo anno poſtquam puer inde profectus fuerat: pacemq; petendam omnino ſuaſit. Cui cū Giſco aduerſaretur, commota turba ad Antiochum regem profugit. Tum Vermina, Syphacis regis filius, pari clade à Romanis eſt profligatus. Ob id Carthaginenſes à Scipione pacis conditiones petere ſunt annixi. Quas cum legati Carthaginenſium & Romanorū Romam detuliſſent, maximam in lætitiam tota Vrbs effuſa, in triduum ſupplicationes decreuit. Vide hiſtoriam copioſe apud Liuium libro trigeſimo, Plutarchum in Scipione, Appianum in Libyco. Oroſius libro quarto, capite decimooctauo; & Eutropius libro tertio, capite quinto, pariter hanc deſignant.

Lentulus, · *Pætus.*

4 CN. CORNELIVS, ET P. AELIVS. 552

His Coſs. ut Liuius in fine trigeſimi libri ſcribit, auditi Romæ legati Macedonū, qui auxilia Carthaginenſibus, & ſocijs po. Ro. iniurias intulerant. Quibus cum acrimonia tali reſponſum eſt, ut bellum ſit ſubſequutum. Auditi & Carthaginenſium legati: quibus reſponſum eſt, ut Scipio pacem faceret, ut è re ſibi uideretur. Miſsi quoq; fœciales, qui fœdus percuterent. Naues Carthaginenſium quinquaginta incenſæ. Scipio triumphans in Vrbem redijt: & primus nomine uictæ à ſe gentis eſt nobilitatus, Africanuſq; appellatus: ut Plutarchus in Scipione, Appianus in Libyco, abundè deſcribūt. Meminit horum Coſs. Oroſius libro quarto, capite decimooctauo. Hiſtoriam ſignat Eutropius libro tertio, capite quinto. Sed ibi ſcribitur, decimonono anno perfectum bellum, cum decimooctauo ſit finitum his Coſs. Quod incipiebat P. Cornelio Scipione, huius patre, & T. Sempronio Coſs. à quibus hucuſq; numerantur anni decem & ſeptem. Cum Cornelius Conſul in Africam cupiditate honoris, ut in ſe laudem transferret, plurimū feſtinaret, Scipio finem bello impoſuit. Ideo Liuius 17. anno bellum finitum ſcribit. Quod etiam ideò facit, ut numerus quadraginta annorum compleatur, quo pax prima cum Carthaginenſibus facta eſt, Q. Luctatio, & A. Manlio Coſs. (non Marco, ut corrupti habēt codices) quum primū bellum Punicum finitum eſt. Poſt tres hinc & uiginti annos bellum Punicum ſecūdum eſt inceptū. Vnde & Oroſius lib. 4. cap. 19. Punicum ſecundum geſtum eſſe annis decem & ſeptem ſcribit. Et ob id in præfatione trigeſimiprimi libri, corruptè legitur, tres & quadraginta annos: tot enim ſunt à primo Punico, ad bellum ſecundum finitum Punicum: cum legendum ſit, tres & ſexaginta, non quadraginta. Sed numerorum notæ hanc corruptelam fecerunt, quum in aliquibus exemplaribus legatur XL. & in alijs LX. tres anni: quod facit literarum tranſpoſitio. Ob id etiam ne ſatis Floro fiden-

Ab urbe con. fidendum, qui libro ſecundo, titulo ſexto, de bello Punico ſecundo ſcripſit: Poſt primum bellum Punicum uix quadrienniј requies: cum tres et uiginti interceſſerint anni, ut etiam ſuperius annotauimus. Appianus in Libyco ſcribit, hoc bellum finitũ Olympiade quarta & quadrageſima, ſupra centeſimam. Cæterũ ut ad hiſtoriam redeã, cum ambo Coſs. in Gallia eſſent, ad Ptolemæũ, Aegypti regem, legati miſsi, qui gratias agerẽt, quòd in fide manſiſſet, nec hoſtibus auxilia tuliſſet. Verùm in Gallia plerique Romanorum cęſi ſunt à Boiјs, ut narrat Liuius in initio 31. libri: ubi de Philippo quædam traduntur. Meminit & horum Coſs. Plinius lib. 18. cap. 18. iјs uerbis: Et in frugibus oſtentũ ſemel, quod equidem inuenerim, accidit, P. Aelio, Gn. Cornelio Coſs. quo anno ſuperatus Hannibal. In arboribus tunc nata produntur frumenta. *Olympiad.*

Galba, *Cotta.*

553 P. SVLPITIVS, II. ET GN. AVRELIVS. CXLV

His Coſs. ut Liuius ſcribit lib. 31. licet deprauatus ſit, qui annus fuit ab urbe condita quingenteſimus & quadrageſimus, bellum cum rege Philippo initum eſt, paucis menſibus poſt pacem Carthaginẽſibus datam. Coſs. prouincias ſortiti, Sulpitius Macedoniam, Aurelius Italiam adeptus eſt. Sed priuſquã Aurelius Vrbem exiret, Galli Inſubres, Cenomani, & Boiј, duce Hamilcare Pœno ibi relicto, irruptiones in agros proximos fecerunt, & oppida flãmis ac incendio diripuerunt: quos L. Furius Prætor compeſcuit, multis millibus cæſis ac captis. Et deinceps de his, inuito Conſule, triumphauit. Id quod Eutropius lib. 4. cap. 1. etiam retulit: & Oroſius lib. 4. cap. 19. Cuius uerba ideo ſubſcribam, ut hinc ueritas de numero annorũ extrahatur. Sic aũt ſcribit: Anno ab Vrbe cond. quingenteſimo quadrageſimo ſexto, bellũ Punicũ finitum eſt: quod geſtum eſt annis 17. Cui Macedonicum continuò ſucceſsit. Quod Q. Flaminius ſortitus eſt, & cætera. Hic dicit hunc annũ 46. ſupra quingenteſimũ, Liuius quingenteſimũ quadrageſimũ. Sed neutrũ procedit. etiamſi, ut Oroſius tradit, urbs Roma, ſexta, nõ ſeptima, ut ferè omnes tradũt, Olympiade ſit condita: quia tunc prouenient quingenti quinquaginta ſex anni. Si aũt Appiano credendũ eſt, qui bellum Punicum finitum tradit Olympiade centeſima quadrageſimaquarta, erit hic annus quingenteſimus quinquageſimuſtertius. Cui ſupputationi proximè accedit Eutropius lib. 4. cap. 1. in hæc uerba ſcribens: Tranſacto Punico bello, ſequutũ eſt Macedonicum, contra Philippum regem, quinquageſimo & 51. anno ab Vrbe condita: & reliqua quæ ſequũtur: ut neceſſe ſit in alterutro aut eſſe errorẽ, aut malam ſupputationẽ. Quo pacto uerò Sulpitius Macedoniã ſit ingreſſus, & quæ cauſæ fuerint Macedonici belli, Philippi ſucceſſus, Abydenorũ deſperatio, & miſerabilis caſus, & quomodo Philippus Athenienſes oppugnare conatus ſit, Aetolorumque conſilium, & quæ Sulpitius & ſui in Macedonia geſſerint, Liuius toto lib. 31. exequitur. Sed uide etiam Iuſtini lib. 29. Quod ſi extaret Appiani Macedonicus, cuius in præfatiõe meminit: aut liber de Græcis, quem in Syrio citat: abundè hęc tractarentur. qui cum non extant, è Liuio ſunt ea mutuanda. Meminit illius belli in uniuerſum Florus libro ſecundo, titulo ſeptimo: & Oroſius ac Eutropius in libris ac capitibus citatis.

Lentulus, *al. * Tribulus.*

554 L. CORNELIVS, ET A. IVLIVS APPVLVS. 2

Sic eos Coſs. appellat Liuius in trigeſimoprimo, in fine. In principio trigeſimiſecũdi, niſi, quod uereor, ſit mendoſus codex, P. Lentulus & P. Iulius ſæpe ſcribitur. Et in Plutarcho in uita T. Flaminiј P. Villius legitur corruptè, pro Iulio: Publiuſque crebrò nominatur. Et Liuius lib. 31. inter Decemuiros pro agris diuidendis P. Iulium nominat. Sortiti prouincias, Italia Lentulo ceſsit, Iulio Macedonia. Is cũ in Macedoniam ueniſſet, atrocem militum ſeditionem compeſcuit, qui miſsionem affectabant. Nec tamen quicquam memorabile geſsit, cum iam Philippus aliquot oppida ſubegiſſet. Alter uerò Conſul, cũ C. Bebius Pamphilus apud Gallos Inſubres, ſex millia & ſex-

** P. Villiũ Tappulum uocat Liuius lib. 1. dec. 4.*

Olympiad. centos milites amiſiſſet, Vrbe excitus in prouinciam uenit. Vt omnia plena tumultus repperit, multis probris increpatum Prætorem prouincia decedere iuſsit. & ipſe pòſt comitiorum cauſa Romam uenit. His præterea Coſs, multa prodigia acciderūt, ut Liuius in 32. ſcribit. Inter quæ à Sulpitio Proconſule ex Macedonia literas allatas tradit, Quibus inter cætera ſcriptū erat, lauream in puppim nauis longè enatā. Quod & Florus lib. 2. tit. 7. annotauit, dicens: Et manifeſtam uictoriā nata in Prætoria puppi laurus pollicebatur. Vbi quidam Florum caſtigans, qui ſcripſit: Primò igitur Leuino Cōſule populus Romanus Ioniū mare ingreſſus, & reliqua: cenſet ſcribendum, Leuino Prætore, ꝙ Prætoria puppis laurū habuit: cum in Conſulis Sulpitij naui, quę & Prætoria dicitur (ut in caſtris, Prętoriū tabernaculū) laurus nata ſit: & ijs illis Coſs. Valerius Leuinus ſit mortuus. Cui filij P. & M. ludos funebres et gladiatoriū munus per quatriduū in foro mortis cauſa inſtituerūt. Qui priore anno P. Sulpitio, Gn. Aurelio Coſs. Proprętor in Macedonia fuit: Leuinus aūt prius bis Coſ. fuerit, ut ſuprà patuit: alterumꝗ cōſulatū ſit adeptus cum M. Marcello, quē egregiè aduerſus Philippū regem geſsit terra mariꝗ, ut Liuius in 26. fatetur, qui & eo libro geſta contra Philippum memorat. Et Iuſtinus lib. 29. eum Prætorem cum Attalo rege ſocietatē feciſſe, ac Græciam euaſtaſſe, pluribus ſcribit. Hoc anno Carthaginenſes argentū in ſtipendium impoſitum, primùm Romam aduexerunt. Ab urbe con.

Pætus, *Flaminius.*

3 SEX. AELIVS, ET T. QVINTIVS. 555

Hi Coſs. ut Liuius in 32. ſcribit, ſortiti prouincias, Aelius Italiam, Flaminius Macedoniā ſortitus eſt. In quam cum maturè ueniſſet, in colloquiū cum Philippo rege deſcendit: propoſitiſꝗ poſtulatis, indignatione adeò Regē incendit, ut ęgrè miſsilibus mittendis temperaret. Cumꝗ re ſic infecta diſceſsiſſent, Flaminius Conſul ductu cuiuſdam paſtoris Philippum ex ualle eiecit, regiaꝗ caſtra diripuit, & ipſum in fugam compulit. Quas hinc urbes cæpit, & quæ apud Achæos ſunt acta, ubertim Liuius 32. explicat: ubi & geſta Galliæ ponuntur, & quemadmodū ſeruilis tumultus ac ſeruorū coniuratio detecta eſt. Quomodo uerò Flaminius nondum triginta annorū ſit cōſulatum adeptus, in eius uita Plutarchus copioſe diſſeruit: ubi & huius Cōſulatus mentionē facit, & eorum quæ geſta ſunt: & Plinius iunior tit. 51. Eſt aūt ille Quintius Flaminius, filius illius C. Flaminij, qui cecidit bello Punico ad Thraſimenū lacū, Sexti Aelij meminit Iureconſulius de Origine iuris, Digeſtorum primo, ſi hic eſt.

Cethegus, *Ruffus.*

4 GN. CORNELIVS, ET Q. MINVTIVS. 556

Hi Coſs. ut in trigeſimoſecundo Liuius teſtatur, dū ſortiri uellent prouincias, Tribuni impediuerunt, ne Tito Flaminio ſucceſſor mitteretur. Prorogatū eſt igitur imperium, & ambobus Coſs. Italia prouincia decreta eſt. Supplementum Flaminio in Macedoniā miſſum: & L. Quintius Flaminius, Titi frater, claſsi præſſe iuſſus. Quo pacto autem iterum Philippus & T. Flaminius congreſsi colloquiū habuerint, & ſocij Romanorū de pace tractauerint, miſsiꝗ legati Romā reſponſum receperint, Liuius abundè in 32. docet: & Plutarchus in Flaminio, qui Philippi exercitū ad Cynocephalas in Theſſalia debellatū ſcribit, incuriaꝗ Aetolorum effugiſſe, cui poſtea pacem dedit, & Græciæ libertatē reſtituit, ut prouerbio ſoluiſſe Græciæ cōpedes iactaret. ob id Delphis in parmā ſuā iuſsit inſcribi: ~Spartani regis, Tyndareūꝗ genus,
Hoc Titus Aeneades ſummo uos munere donat,
Quo duce libertas oppida Græca tenet.

Quę omnia & Liuius proſequutus eſt lib. 33. qui nuper Mogūtiæ eſt repertus. Vtinam & reliqui nobis appareāt. Eſt & ab ijs Coſs. res proſperè in Gallia geſta, ut abundè Liuius 32. fatetur. Plinius lib. 19. cap. 8. Cornelij Cethegi meminit, & inquit: Inuenio muſtum rutatū populo datum à Cornelio Cethego, in conſulatu collega Q. Flaminij,

Ab urbe con. minij, comitijs peractis. Vide in 33. Liuiũ, quo pacto bellum Syriacũ ſit incœptũ, quę Antiochus cum Rhodijs egerit, quo pacto Attalus rex 72. ætatis ſuæ anno mortuus ſit, nouumq́ꝫ bellum in Hiſpania coortũ ſit. Quæ omnia ubertim Liuius tradit. *Olympiad.*

Purpurio, *Marcellus.*

557 L. FVRIVS, ET M. CLAVDIVS. CXLVI.

Hos Coſs. Liuius in trigeſimotertio ponit. fuit aũt L. Furius Purpurio olim Pretor, ut Liuius in 31. ſcribit. M. autem Claudius Marcellus, filius erat Marcelli quinquies Conſulis, qui poſtea cum T. Flaminio cenſuram geſsit. Hi Coſs. Boios & Inſubres Gallos ſubegerunt. Marcellus triumphauit. Quod latè Liuius in trigeſimotertio docet. Et Hannibal, ut in fine trigeſimitertij latiſsimè ſcribit Liuius, fruſtra in Africa bellum molitus, ob metum Romanorũ, qui legatos ad Carthaginenſium Senatum de eo miſerant, profugus ad Antiochũ, regem Syriæ ſe contulit, bellum contra Romanos parantem. De quo multa apud Plutarchum in Flaminio & in Hannibale. Oroſius lib. 4. cap. 19. ſcribit, Marcellũ Conſulem in Ethruria à Boijs oppreſſum, magnam partẽ exercitus perdidiſſe. huicq́ꝫ alterũ Conſulẽ Furiũ auxilio acceſsiſſe, atq́ꝫ uniuerſam Boiorũ gentẽ igni ferroq́ꝫ uaſtatam. Eadem Eutropius in 4. cap. 1. Sub ijs Coſs. teſte Liuio in trigeſimotertio literæ à Quintio allatæ ſunt, Philippũ in Theſſalia fuſum fugatumq́ꝫ eſſe: Macedonumq́ꝫ legati pacem accipientes auditi, & ad Quintium redire iuſsi: bellumq́ꝫ in Hiſpania quinto pòſt anno q̃ ſimul cum Punico bello finitũ. Cõditiones aũt pacis Philippo datę. Et quę tũ egerint Bœotij et Aetoli, uidenda ſunt apud Liuiũ: & quid legati cũ Antiocho rege egerint, qui urbes Ptolemæi ſibi uſurpare annixus, à Romanis eſt prohibitus. His Coſs. primũ Triũuiri Epulões ſunt creati.

Flaccus, *Cato.*

558 L. VALERIVS, ET M. PORCIVS. 2

His Coſs. ut Liuius teſtatur in trigeſimoquarto, lex Oppia (quam M. Oppius & T. Romulus uiginti annis tulerant, qua mulieribus aurũ & uerſicolores ueſtes erant interdicta) cœpta eſt abrogari: pro qua multa Cato Conſul, multa L. Valerius Tribunus plebis dixere. Tandem abrogata eſt. Sed illa ipſa materia tribus cultiſsimis declamationibus iterum à Leonardo Aretino, ut creditur, tractata eſt. Quas nuper mihi Auguſtinus Olomucenſis, literarum aſylum, tradidit edendas, tanquam ſtudioſis omnibus amplexandas ac exoſculandas. Cato multa pręclara geſsit in Hiſpania, quę ei decreta erat: ut præter Liuium in trigeſimotertio, Plutarchus etiã ubertim perſcripſit: & Florus libro ſecundo, titulo decimoſeptimo, uno uerbo complexus eſt: Cato, inquit, ille Cenſorius Celtiberos, id eſt, robur Hiſpaniæ aliquot prælijs fregit. Valerius Flaccus proſperè in Gallia conflixit cum Boijs: ad quos ipſe profectus eſt. T. uerò Flaminius in Græcia bellum aduerſus Lacedæmonios, & tyrannum eorum Nabidem proſperè geſsit: data ijs pace qualem ipſe uoluit, liberatisq́ꝫ Argis qui ſub ditione tyrãni erant, finiunt bellum. Lege pacis conditiones in Liuio, quas tamen Nabis repudiauerat, & tandem iterum recepit. Lege præterea Plutarchum in Philopœmene & in Flaminio. Sed ibi ſemper Onabis ſcribitur, pro Nabis, ſi eſt ſyncerus codex: ſi fortè articulus ὁ fefellit interpretem. Oroſius libro quarto, capite decimonono ſcribit his Coſs. Antiochum regem Syrię bellum contra po. Ro. inſtruentem, in Europam transijſſe ex Aſia. Meminit & Oppiæ legis.

Scipio, *Longus.*

559 P. CORNELIVS, II. ET T. SEMPRONIVS. 3

His Coſs. teſte Liuio in 34. Italia ambobus Coſs. eſt decreta: licet Scipio Macedoniam affectaret, quòd diceret graue bellum ab Antiocho imminere, quum ſua iam ſponte in Europam eſſet tranſgreſſus, & Hannibal ſimulare non ceſſaret. Tum Scipio à Cenſoribus princeps Senatorum eſt electus. Quintusq́ꝫ Pleminius propter multa Locris admiſſa ſcelera, cum ordinaſſet qui urbem incenderent, in inferiorem

Olympiad. dimiſſus eſt carcerẽ, necatuſq́. Sempronius in prouinciam profectus, Boios primũ ancipiti marte, tandem inſigni ſtrage cæcidit. In Macedonia T. Quintius Romana præſidia è Græcia Brunduſium deduxit, aduocato fratre Lucio, cum omni claſſe: collectiſq́ captiuis Romanis, qui Punico bello erant uenundati (de quibus multa Plutarchus in Flaminio & Philopœmene) Romamq́ ueniens, triduo triumphauit. Demetrium regis Philippi filium, & Armenem Nabidis, obſides cum multis nobilibus captiuis ducens, ſequentibus capitibus raſis, qui ſeruitute exempti fuerant, ut Plutarchus & Liuius diſſerunt. Fuit autem Sempronius ille, Sempronij illius filius, quem Hannibal magna affectum clade ad flumen Trebiã ſuperauit. Hi Coſs. ut in Scipione Plutarchus ſcribit, primi in ſpectandis ludis patres à populo ſecreuerunt. Quam ſelectionem plebs Romana moleſtiſsimè tulit, aduerſus Cõſules indignata, quòd honorem Senatorij ordinis extuliſſe, ſuum cõtempſiſſe uiſi erant. Quod pœnituiſſe Scipionem tradunt poſtea, quòd nouum hunc morem introduxit. Sic ſunt Megaleſia ludi ſcenici primùm ſpectati ſequentibus Coſs. cum magno populi faſtidio, ut latè Liuius explicat: & Cicero elegantiſsimè meminit in oratione pro L. Cornelio, de Maieſtate: ut ex Aſconio Pediano diſcere poſſumus, qui haud parum multa ſuper hac re commentat̃: idq́ ſeptimo anno, poſt finitum ſecundũ bellum Punicum, factum aſſerit. Horum Coſs. & Flaminij triumphi meminit Oroſius lib. 4. cap. 19. Eutropius lib. 4. cap. 1. Sed mirandũ eſt, cur idem Scipioni adijciat collegam Attilium Glabrionẽ, quem nemo alius ponit: cum inſerius Scipio Naſica & Attilius Glabrio alium conſulatum geſſerint, ut infrà patebit. Sed conſulatus confundit, quia hos Coſs. poſtponit, qui prælocandi erant. Fuerunt autem horum Coſs. patres, Coſs. primo anno ſecundi belli Punici, ut Liuius obſeruauit. *Ab urbe con.*

Merula, *Thermus.*

4 L. CORNELIVS ET Q. MINVTIVS. 560

His Coſſ. ut ſcribit Liuius in trigeſimo quarto, maximi & grauiſsimi terræmotus, ut feriæ ob id indictæ ſint multæ. Minutius à Liguribus in extremum periculi adductus, & inſidijs circumuentus, uix Numidarum induſtria liberatus eſt. Legati qui ex uniuerſa Gręcia Romam uenerant, auditi ſunt. Referuntur inde à Liuio cauſæ belli cum Antiocho contracti. Auditi enim ſunt regis Antiochi legati, & Romanorum legati ad regem remiſsi: legati inſuper à Carthagine aduentare, nunciantes Antiochũ bellum parare: Annibale ſollicitante, ut exercitum in Italiã traduceret. Vide illic Ariſtonis Tyri cuiuſdam aſtum: & quo pacto Romani ſuos legatos uiciſsim Carthaginem remiſerint. In Hiſpania res feliciter geſtæ. Et Liguſtici belli pars, ac cędes Boiorum, deſcribuntur à Liuio in principio trigeſimiquinti.

Flaminius, *Aenobarbus.*

CLXVII L. QVINTIVS, ET M. DOMITIVS. 561

His Coſſ. ut Liuius in trigeſimoquinto ſcribit, in Liguribus, quod proximis prioribus Coſſ. factum, ut Oroſius putat, factum eſt quòd Numidarum opera, Conſulis exercitus & caſtra defenſa ſunt. Præterea Aetoli contra Romanos, Nabim, Philippum, & Antiochum reges, per legatos ſollicitabant, ut exercitus pararent, & iura populi Romani contemnerent, atq́ rebellarent. Vide apud Liuium legatorum orationes: & quid Scipio cum Hannibale de præſtantia imperatorum diſputauerit: & Antiochi regis conſultationem de bello ſuſcipiendo. Quæ etiam reperies in principio Appiani, in libro qui inſcribitur Syrius, ubi apparatus belli aduerſus Antiochum deſcribitur: quẽ & Liuius deſcribit. Videndus eſt & trigeſimus liber Iuſtini. De L. Flaminio Plutarchus in Flaminio, & Valerius Maximus.

Gn. Scip. filius, *Glabrio.*

2 P. SCIPIO NASICA, ET M. ATTILIVS. 562

His Coſs. deſignatis, ſcribente Liuio in trigeſimo quinto, Nabis, Lacedęmoniorum rex, Gytheum urbem oppugnat, ut Græcos irritaret contra Romanos. Contra

quem

Ab urbe con. | *Olympiad.*

quem Philopœmenes profectus, Achæorum Prætor: quia Nabis ab Aetolis ſollicitabatur, qui & Philippum et Antiochum, ad inferendum bellum po. Ro. ſollicitabant. Eum deuicit, Lacedæmonasq; ſtrauit ac fugauit. Aetoli à Romanis defecerũt: in cauſaq; fuerunt, ut Antiochus accerſeretur ad liberandam Græciam, diſceptandumq; inter Aetolos & Romanos. Tum Demetrias urbs ab Aetolis occupatur, & mirabili fraude Nabis obtruncatur. Sed hoc prioribus Coſs. factum, tradunt alij: ut latiſsimè Liuius in trigeſimoquinto docet. Sub ijs uerò cum magiſtratum iniÿſſent, ut in trigeſimoſexto ſcribit, Antiochus quamuis Thermopylas, quarum munimine tutior propter dubios belli euentus fieret: tamen cõmiſſo bello à Cõſule Glabrione ſuperatus, uix cum paucis effugit è prælio, Epheſumq; peruenit. Vide hanc deſcriptionẽ pugnę elegãter apud Plutarchũ in Catone, & Liuium in 36. Scipio cum Boijs proſperè rem geſsit, de ijsq; triumphauit, uirq; optimus à Senatu iudicatur. Aedẽ matris deûm dedicauit. Quæ omnia latiſsimè Liuius ſcribit, qui totum librum 36. in hac re conſumit, enarrãs urbes deditas & oppugnatas. quæ omnia ſi huc transferrentur, Chryſippi acerui naſcerentur. Et Iuſtinus 31. lib. Appianus in Syrio: Florus lib. 2. titulo 8. Eutropius in 4. cap. 1. Oroſius lib. 4. cap. 19. Plutarchus in Philopœmene, & Flaminio. In Catone quoq; ſeniore Attilium appellat Aciliũ, ſi eſt ſyncerus codex: Appianus uerò Acinum Manium. Videndus eſt iunior Plinius titulo 54. qui hiſtoriam Antiochi concinnè abbreuiauit. Obſerua, candide lector, apud Liuiũ in 26. ubi prodigiorũ meminit, ex libris Sibyllinis fuiſſe tum inſtitutum ieiunium Cereri: quod quinto quoq; anno ſeruabatur. quod antea apud Romanos hactenus nuſquam legi factum.

Scipio Aſiaticus.

563 L. CORNELIVS, ET G. LAELIVS. 3

His Coſs. ut Liuius latiſsimè in trigeſimoſeptimo commemorat, cum prouinciæ eſſent per ſortes locandę, effectum eſt, ut fauore P. Cornelij Scipionis fratris Cõſulis Græcia & Aſia L. Cornelio cederet: cui ſe legatum profecturum pollicitus eſt. Profectus igitur ad bellũ aduerſus Antiochũ gerendũ, in Aſiam primus omniũ Romanorum ducũ traiecit. Aemilius Regillus aduerſus regiam claſſem Antiochi feliciter pugnauit, Rhodijs iuuãtibus. Filius Africani ab Antiocho captus, patri remiſſus eſt. Victus dehinc eſt Antiochus à L. Cornelio Scipione, adiuuante Eumene rege, Attali Pergameni filio. Pax hinc data, ut omnibus prouincijs cis Taurum montem cederet, & alijs plurimis conditionibus: quas in Liuio inuenies, & Appiani Syrio, in Plutarchi Scipione, (ubi hi quoq; Conſules nominantur) in Iuſtini libro trigeſimoprimo. Vide Florum quoq; libro ſecundo, titulo octauo. Sed ibi animaduertendus eſt locus in comparatione. (Ne ſibi placeant Athenæ, in Antiocho uicimus Xerxẽ, in Aemilio Themiſtoclem æquauimus) non Alcibiadem legendum: niſi memoria lapſum, alterum pro altero, ut fit ſæpe etiam doctiſsimis, Florum ſuſpicemur. Hoc te edocebit Plutarchus in Themiſtocle. Aemilius Probus pariter in Themiſtocle. Oroſium libro quarto, capite decimonono: Eutropiũ libro quarto, capite primo, paſsim alios nõ negligendos cenſeo. Sub ijs præterea Coſs. Attilius Glabrio Romę triũphauit de Antiocho & Aetolis deuictis. Vide apud Liuium crudelem illam pugnam L. Scipionis Coſ. cum Antiocho: & legatos ex Aſia uenientes Romam. Lege Eumenis regis petitionem & Rhodiorum. dehinc Senatus decretum: & quibus conditionibus pax Antiocho ſit data: et deinde triumphum L. Scipionis Coſs. qui ob hoc bellum eſt Aſiaticus dictus. In Hiſpania autem res ſunt infeliciter geſtę, magno exercitu Romanorum cęſo. De L. Cornelio Plinius quoq; iunior titulo quinquageſimo tertio. Sed horum Conſulum meminit Iulius Obſequens in libello Prodigiorũ: qui quidem libellus imperfectus eſt & acephalus: ſed in quo prodigia quæ ſub ſingulis Coſs. acciderũt, enarrat. Hos primùm Coſs. L. Cornelium & C. Lęlium deſcribens, ſic inquit: L. Scipione & C. Lęlio Coſs. Iunonis Lucinæ templum fulmine ictum, ita

ut

Olympiad. ut faſtigium, ualuęꝗ deformarentur. In finitimis pleraꝗ de cœlo icta. Nurſiæ ſereno nimbi orti: & homines duo exanimati. Tuſculi terra pluit. Mula Reate peperit. Supplicatio per decem pueros patrimos matrimos, totidemꝗ uirgines habita. Plinius ſenior libro Naturalis hiſtoriæ trigeſimo tertio, capite undecimo, L. Scipionem ſcribit tranſtuliſſe in triumpho argenti cælati pondo milia quadringenta quinquaginta : et uaſorum aureorum pondo centum millia: anno Vrbis quingenteſimo ſexageſimoquinto. Id forté ſequentibus eſt annis factum, ut paulo infrà uidebis, lector, non hoc anno: ideo te annorum numerus non conturbet. Ab urbe con.

Nobilior, *Volſo.*

4 M. FVLVIVS, ET GN. MANLIVS. 564

His Coſs. teſte Liuio in 37. S.C. in Aetolos datum eſt, ut 15. die Italia excederent: & tanquam hoſtes ſunt iudicati. Aetolia quoꝗ M Fuluio decreta, Aſia Manlio. Eumenes rex Romam uenit cum M. Aurelio Cotta, & legatis Antiochi, cui eſt ob merita in po. Ro. regnum ampliatum. Eſt præterea publicum decretum de Aſiæ rebus, decem legatis factum. Eodem tempore L. Scipio ad Vrbem uenit: anno ferè poſteaquã de rebus à ſe geſtis diſſeruit in Senatu. Triumphus ei eſt decretus, quẽ ſpecioſiſsimũ egit: meruitꝗ à prouincia, ut olim frater, Aſiaticus appellari. Et ideo forté uel ſub ijs, uel ſequentibus Coſs. triumphauit: adeò ut numerus annorum, quem Plinius, ut paulo ante ſcripſimus, ponit, conſtare poſsit. Quo pacto M. Fuluius in Aetoliam profectus, Ambraciã oppugnauerit, eiuſꝗ frater ex matre G. Valerius Leuinus opem tulerit, ac quibus cõditionibus pax cũ Aetolis facta ſit, Liuius in 38. explicat. Vbi etiam deſcribitur bellum Gallogræcũ, quod alter Conſul Gn. Manlius in Gallogræcia geſſit. Deſcribuntur & qui ſint Gallogræci populi, Toloſtobogijꝗ, qui corrupte in Floro Soloſtagij ſcribuntur, ac Tectoſagi. De quibus etiã eſt uidendus Strabo lib. 11. Plinius libro quinto, cap. 32. Florus elegantiſsimè bellum Aetolicum, quod Fuluius geſſit, deſcribit libro ſecundo, titulo nono: & Gallogræcũ titulo undecimo, quod Manlius confecit. Sed ibi ſic legendũ: Quamuis in altiſsimos ſe montes recepiſſent, quos Toloſtobogij Tectoſagiꝗ iam inſederant. Hæc eſt uera ſynceraꝗ lectio, quam cæteri fermè omnes corrumpunt. Fuluij Cõſulis Oroſius lib. 4. meminit, cap. 19. Et iunior Plinius, de Viris illuſtribus, titulo quinquageſimoſecundo, & titulo quinquageſimoquinto. Meminit Manlij & Sextus Feſtus, ut ſuperius patuit. Videndus eſt Iuſtinus libro trigeſimoſecundo, qui hæc bella etiam paucis perſtringit. Corrigenda ſunt uerba deprauata in abbreuiatore Liuij libro trigeſimooctauo, ubi legitur: Gn. Manlius Conſul Collega, Gallogræcos, Aetolos Regios, Totoſagios, & Trocinos. Tu uerò lege Gallogręcos, Toloſtobogos, Tectoſagos & Trocinos. Vide apud Liuium in 38. inſigne facinus Oriſgontis reguli Gallorum uxoris. Velleius Paterculus tradit, Gn. Manlio Volſone, & Fuluio Nobiliore Coſs. Bononiam coloniam deductam, quum prius ſub aduentum Hannibalis in Italiam Cremona atꝗ Placentia deductæ eſſent: ac deinde uacaret Romanis colonias condere, dum Hannibal in Italia eſſet, cum potius eſſet miles in bello conquirendus, quàm dimittendus: & poſt bellum, ullres renouandæ potius, quàm ſpargendæ. De eadem Bononia Liuius in 38.

Meſſala, *Salinator.*

CXLVIII M. VALERIVS, ET G. LIVIVS. 565

Hi Coſs. ut in trigeſimooctauo ſcribit Liuius, ſortiti prouincias, Meſſalę Ligures, Salinatori Gallia obtigit. Nam de Aetolia & Aſia nihil mutatum eſt. Sed prioribus Coſs. prorogatum eſt imperium in annum. Ad Manlium uenerũt legati Gallorum, ut pacis leges dicerẽtur: & ab Ariarathe rege Cappadocum legati, ueniam petentes quòd Antiochũ iuuiſſent: qui pòſt eſt in amicitiam Romanorum receptus, ꝗ Eumeni regi filiam deſponderat. Fœdus dehinc eſt cum Antiocho cõſcriptum. Quod pluribus explicat Liuius, Sed pulchrè ſubinde narrat, quàm grauiſsimis muneribus onerati

Ab urbe con. rati Romani fuerant, à Thracibus uerò adorti, et ſpoliati. Manlius in Theſſaliam ueniens, Appollonię hybernauit. Meminit horum Coſs. Iulius Obſequēs, qui libellum ſcripſit Prodigiorū (ſed imperfectus ad nos peruenit & mutilus) his uerbis: M. Meſſala & C. Liuio Coſs. luce inter horam tertiam & quartam tenebræ ortæ. In Auentino lapidum pluuiæ, nouendiali expiatæ. In Hiſpania proſperè militatū. Sacrum nouendiale factū, ꝙ in Piceno lapidibus pluit. Ignesꝗ cœleſtes multifariam orti, leui afflatu complurium ueſtimenta aduſſerunt. Aedes Iouis Capitolini fulmine icta. In Vmbria ſemimas duodecim fermè annorum natus, aruſpicumꝗ iuſſu necatus. Galli qui Alpes tranſierunt in Italiam, ſine prælio eiecti. Vide etiam de his prodigijs Liuium. *Olympiad.*

Lepidus.

566 M. AEMILIVS, ET G. FLAMINIVS. 2

Hi Coſs. ut in trigeſimooctauo docet, ambo Ligures ſortiti, licet multi intercederent. Fuluius & Manlius prouincijs decedere iuſsi, & exercitus Romam deducere. Interea Aemilius Conſul, qui priuatas habuit cū M. Fuluio Proconſule inimicitias, ſubornauit accuſatores, qui Ambracienſes ſpoliaſſe eū, & contra fœdus magnā intuliſſe iniuriam conquererentur. Senatusꝗ conſultum exarſit pro Ambracienſibus, cum Flaminius collega ęgrotaret, qui ei contrarius erat. Supplicatio deinde pro ualetudine populi fuit: quia peſtilentia grauis Vrbem & agros uaſtabat. Profectis deinceps Coſs. in prouinciam, Romam uenit Manlius, triumphum petēs ob res à ſe ſtrenuè geſtas. Cui decem legati miſsi cum Antiocho pacem ſanciendam reſtiterunt: peneꝗ euiciſſent, quòd Manlio negatus foret triumphus, niſi cognati amiciꝗ eius ſummis conatibus annixi forent, ut pudor malignitatem uinceret, triumphumꝗ decernerent. Ob id Florus libro ſecundo, titulo undecimo dixit: An fuiſſet cupidus triumphi Manlius, an eos inuiſos ſimulauerit, dubium certè. Negatus eſt uictori triumphus: quia cauſam belli non comprobauit Senatus. Tamen Liuius Manlium triumphaſſe de Gallogræcis, libro trigeſimonono, ſequentibus Coſs. ſcribit. Sub ijs Coſs. ſcribit Liuius latè, quemadmodum ſtimulante M. Porcio Catone P. Scipioni dies dicta ſit, & quomodo in ſpontaneum profectus ſit exilium, Liternum: ubi & mortuus & ſepultus eſt, ut ingratam patriam fugeret. Et quomodo eius frater L. Scipio in carcerem ducendus erat, niſi T. Sempronius Gracchus, cui eius filia poſtea ceſsit in uxòrem, interceſsiſſet. De qua horrenda inuidia Plutarchus in Scipione, Val. Max. lib. quinto, tit. de Ingratis. Fateor ingenuè, nunquā me poſſe ſine ſtomacho trigeſimumoctauum librum legere (legi autem ſæpius & cum gemitu & cum execratione) de Scipionibus fratribus: quorum alter in exilium, alter in carcerem, niſi quidam obſtitiſſent, erat iturus ſine omniū noxa. Tandē ualuit inuidia Catonis, quē dicunt ſapientem, ego eum perfidiſsimum, & nulla prudentiæ ueneratione dignū cenſeo, qui nequiuit ob rempub. & tam præclaras res Scipionum feliciter geſtas, priuatum odium ſupprimere, & ſuæ inuidiæ moderari. Coſs. aūt hi ſtrenuè in Liguria pertinaciā gentis repreſſerunt. Et cum pax Liguribus data eſſet, uia Flaminia & uia Aemilia, ne milites ocio tabeſcerent, perfectę ſunt. Flaminius enim uictor Ligurū, ſtrauit uiam Flaminiam, ex urbe Roma per Tuſciam & Vmbriam, uſꝗ ad Ariminū, teſte Strabone in quinto: licet Liuius à Bononia ad Aretium perduxiſſe ſcribat. Aemilius aūt à Placentia, ut Flaminiæ cōmitteret, Ariminum perduxit. Triumphusꝗ M. Fuluio decretus eſt, ut Liuius in principio trigeſiminoni ſcribit.

Albinus, *Philippus.*

567 SP. POSTHVMIVS, ET Q. MARTIVS. 3

His Coſs. deſ. ut Liuius libro trigeſimonono ſcribit, Gn. Manlius de Gallogræcis triumphauit: Aſiaticasꝗ illecebras inuexit Romam, primaꝗ ſemina futuræ luxuriæ fecit. His præterea Coſs. Bacchanalia, nocturna feſta, Romam ſunt allata: quæ indicio Hiſpalæ ancillæ detecta ſunt, & quæſtiones habitæ. Vide igitur apud Liuium

Baccha-

Olympiad. Bacchanalium initia, et ſcelera ſacris admiſſa, & publica decreta ad ea tollenda. Eſt et in Hiſpania Luſitanorum & Celtiberorũ cædes ſub id tempus fermè facta. Horum Coſs. mentionem facit Plinius libro trigeſimotertio, cap. 10. Populus Romanus, inquit, ſtipem ſpargere cœpit Sp. Poſthumio, Q. Martio Coſs. Caſsiodorus ſubiungit: Ab urbe con.

His Coſs. athletarum certamina primùm à Fuluio ſunt edita.

Hoc latè Liuius explicat, qui ſcribit, M. Fuluium ludos exhibuiſſe, quos Aetolico bello uouerat, multosq́ artifices ex Græcia aduectos: & athletarũ certamen tum primò Romanis ſpectaculo fuiſſe. Eutropius lib. 4. cap. 1. horũ Coſs. meminit: ſcribitq́, Fuluium ſub ijs Coſs. triumphaſſe. Sed parum ſunt deprauata nomina Conſulum.

Pulcher, Tuditanus, Labeo.

4 APPIVS CLAVDIVS, ET M. SEMPRONIVS. 568

Sub his Coſs. referente Liuio in trigeſimonono, belli Macedonici ſecundi cauſæ atq́ origines actæ ſunt. Referuntur ibi populorum querelæ aduerſus Philippum, & legatorum decretum: ac quale Philippi fuerit ſtudium erga Romanos, aduerſus Eumenem. Præterea ſub his Coſs. L. Manlius ex Hiſpania rediẽs, ouationem egit: quia triumphus negabatur. In Apulia ſeruilis motus fuit, & coniuratio paſtorum, quia uias latrocinijs paſcuaq́ publica infeſta habuerant. à Poſthumio Prætore deprehenſa eſt, ac mulctata. Fuit inſuper hoc anno inſignis Hiſpanorum cædes: Conſules in Liguribus uaſtando agros, ac urendo uicos, hoſtes deiecerunt.

Pulcher, frater Appij, Licinus.

CXLIX. P. CLAVDIVS, ET L. PORCIVS. 569

His Coſs. narrante Liuio in trigeſimonono, legati qui ad diſceptandum inter Philippum & Eumenem reges, Theſſalorumq́ ciuitates, miſsi erãt, redierunt Romam: nouaq́ legatio eſt miſſa, cuius princeps Appius erat, qui Philippo nunciaret, ut ab Achæis abſtineret. Sub ijs C. Calphurnius Piſo, & L. Quinctius Criſpinus, de Luſitanis Celtiberiſq́ triumpharunt. Fuerunt hoc anno Cenſores, M. Porcius Cato, & L. Valerius Flaccus: qui ſeuerißimè cenſuram egerunt, ſeptemq́ ex Senatu mouerũt: & in ijs L. Quintium Flaminiũ. (de quo in T. Flaminio Plutarchus, et Valerius, præter Liuium) L. Scipioni equum ademit. Quàm triſtis & aſpera hæc cenſura fuerit, Liuius & Plutarchus in Catone docent: & nonnihil etiam Plinius iunior de Viris illuſtribus, titulo quadrageſimoſeptimo. Conſules uerò huius anni nec domi, nec militiæ memorabile quicquam egerunt. Præcipuas autem Catonis maioris laudes relege hic apud Liuium: illiſq́ adiunge laudibus, quas Plinius libro ſeptimo, capite uigeſimoſeptimo deſcribit: ut interim Plutarchum & alios obmittamus.

Marcellus, Labeo.

2 M. CLAVDIVS, ET Q. FABIVS. 570

His Coſs. Ligurum prouincia decreta eſt, teſte Liuio libro trigeſimonono. Sed priuſquã in prouincias proficiſcerentur, auditæ tranſmarinæ legationes, quæ de Philippo conquerebantur, quòd non deduceren tur ex Thracia præſidia: & quòd in Bithyniã Pruſiæ auxilia miſſa aduerſus Eumenem forent. Fuerat tum in urbe Demetrius, Philippi filius, in cuius gratiam ſenatus gratum decretum promulgauit. Sed cum in Macedoniam redijſſet, uulguſq́ Macedonum tanquam iuſtum patris ſucceſſorem amplecteretur, licet minor natu eſſet (nam Perſeus ex pellice natus erat) Philippus occulta conſilia inijt, quæ Demetrius ignorauit, & belli ſomitem nutriuit. Meminit horum Coſs. Oroſius libro quarto, capite decimonono. Et Iulius Obſequens in libello Prodigiorum ſic ſcribit: M. Claudio, Q. Fabio Labeone Coſs. in area Vulcani per biduum, in area Concordiæ totidem diebus ſanguinem pluit. in Sicilia inſula noua maritima. Hannibal in Bithynia perijt: Celtiberi ſubacti. Eadem Liuius in fine trigeſiminoni. Sed Caſsiodorus ſubiungit:

His Coſs. Hannibal apud Pruſiam ueneno perijt.

Fuit

Ab urbe con. *Olympiad.*

Fuit ad Pruſiam regem, teſte Liuio in trigeſimonono, miſſus legatus T. Quintius Flaminius, qui Hannibalem repeteret: quem ubi ad ſe miſſum Hannibal intellexit, cum nullus eſſet fugiendi locus, ueneno accepto ſeſe interfecit: ut latiſsimè Liuius, Plutarchus in Hannibale & in Q. Flaminio, Oroſius & Eutropius docent. Mortui ſunt eo anno tres clariſsimi imperatores, Hannibal, Scipio, & Philopœmenes, teſte Liuio. Quod etiam Iuſtinus libro triceſimoſecundo in fine obſeruauit, ex Trogo.

Paulus, *Pamphilus.*

571 L. AEMILIVS, ET GN. BEBIVS. 3

His Coſs. ut Liuius in quadrageſimo ſcribit, Ligures, quia nulla erat ꝓuincia, decernebantur ſequentibus Conſulibus. Sed priuſquā proficiſcerentur, legationes trāſmarinæ in Senatum ſunt introductæ, Eumenis, Pharnacis, Philippi, regum: & Rhodiorum, Achæorum, & Lacedæmoniorum. Interim odia inter fratres Perſeum & Demetrium, filios Philippi, orta. In medium prodierunt ex decurſione militari Macedonica, ut latè explicat Liuius. Quę odia ueluti ſemina iacta ſunt Macedonici belli, quod cum Perſeo gerendum erat. Aegreferebat enim Philippus, regnū ſuum minui à Romanis, eoꝙ cogeretur à Thracibus alijsꝙ locis pręſidia deducere. Eſt res pręterea Liguſtica hoc anno feliciter geſta, & ſimiliter Hiſpanica. Sunt ad hæc diſceptationes inter Carthaginenſes & Maſiniſſam ortæ. Quemadmodum autē Ligures à L. Paulo ſint deuicti, omnium copioſe ſcribit Plutarchus in Paulo. Eſt autē uulgò paſsim in Liuianis codicibus Coſ. Tamphilus impreſſus, cum ſit ſcribēdum Pamphilus. Quod Liuius in uigeſimoprimo libro, ubi agit de legatis miſsis ad Hannibalē ad Sagunthū, teſtatur: Princeps legationis uocabat̄ Q. Fabius Pāphilus, qui fortè ex eadem familia erat. Sed cum in omnibus codicibus, quos ego hactenus uiderim, Tamphilus falsò ſcriberetur, uolui monere lectorē. Sed Plinius libro ſeptimo, capite quinquageſimotertio, Gn. Bebium Pamphilum præfectura functum, repētina morte obijſſe ſcribit. ut omnino credam Pamphilum, non Tamphilum, legendum. Iulius autem Obſequens de Prodigijs, ſi liber eſt caſtigatus: L. Aemilio Paulo, inquit, Gn. Bebio Pamphilo Coſs. procelloſa tempeſtate ſtrages in Vrbe facta, ſigna ænea in Capitolio deiecit, ſigna in Circo maximo cum columnis euertit, faſtigia templorum aliquot à culmine abrupta diſsipauit. Mulus tripes Reate natus. Aedes Apollinis Caietæ fulmine ictæ. In area Vulcani & Concordiæ ſanguinē pluit. Haſtæ Martis motæ. Lanuuij ſimulachrum Iunonis Soſpitæ lacrymauit. Peſtilentię Libitina non ſufficit. Ex Sibyllinis ſupplicatum, cum ſex menſibus non pluiſſet. Ligures prælio uicti, deletiꝙ. Eadem prodigia, licet non omnia, Liuius in quadrageſimo proſequitur, ſed ſub ſequentibus Coſs. Sed uide Eutropium, qui breuiter omnem hiſtoriam Philippi complectitur. At Liuius diligentiſsimè legendus propter duas orationes fratrum Perſei & Demetrij.

Lentulus, *Pamphilus.*

572 P. CORNELIVS, ET M. BEBIVS. 4

His Coſs. quemadmodum Liuius in quadrageſimo ſcribit, tanta peſtilentia erat, ut Vrbem, uillas, & agros euaſtaret: uixꝙ conſcribi exercitus poſſet in Sardiniā, contra defectionem Corſorum. Tantaꝙ fuit ſiccitas, ut ſex menſes nunquam pluiſſe, memoria proditum ſit. quam ſiccitatē inopia frugum ſubſequuta eſt. In Macedonia innoxius adoleſcens Demetrius, regis filius, interficitur, procurante fratre Perſeo, ueneno admodum crudeliter, confictis falſis literis, ac pluribus malis ſuſpicionibus. In Liguria primùm caſtra Romana ſunt obſeſſa. Tandem magna Ligurum facta eſt cædes. Eodem anno, ut elegāter Liuius ſcribit, & Val. Max. libro primo, de Seruata religione, repetiuit, in agro L. Petilij ſcribæ, ſub Ianiculo dum cultores altius moliuntur terram, duæ lapideæ arcæ inuentæ ſunt, operculo plumbeo deuinctæ. Literis latinis græcisꝙ utraꝙ arca inſcripta erat. In altera Numam Pompilium, regem Romanum, ſepultum eſſe: quæ aperta, inanis inuenta, ſine ullo ueſtigio corporis humani,

Olympiad. aut ullius rei, per tabem tot ſpacio annorum omnibus abſumptis. In altera libros Numæ Pompilij ineſſe: quæ aperta, duos habuit faſces inuolutos candelis, cum ſeptenis libris recentiſsima ſpecie. Septem libri Latini de Iure Pontificio erāt: ſeptē Græci, de diſciplina ſapiētię, quæ illius ætatis eſſe potuit. Hos Q. Petilius, Prætor urbanus, cū legiſſet, animaduertiſſetq; pleraq; eſſe diſſoluendarum religionum, à Senatu impetrauit, ut libri in Comitio cremarentur, precio perſoluto domino. Meminit & huius hiſtoriæ de libris Pompilij aduſtis, & horum Coſs. Lactantius libro primo, capite uigeſimoſecūdo: ſed omnium copioſiſsimè Plinius libro decimotertio Naturalis hiſtoriæ, capite tredecimo: ubi & hos Coſs. nominat, & latiſsimè de his libris ex Caſsio Hemina uerba ſubſcribit. licet ille in agro Gn. Terētij ſcribæ, Liuius uerò & eius abbreuiator, in agro L. Petilij inuentas arcas prodant. Ceterùm in Hiſpania aliquot ſecunda prælia acta. Liguribus pax data: de quibus triumphauit L. Aemilius Paulus. Et prima aurata ſtatua M. Attilio Glabrioni in Italia poſita eſt. Ab urbe con.

Albinus, Luſcus, *Piſo.*

CL A. POSTHVMIVS ET C. CALPHVRNIVS. 573

Inſignis hic annus peſtilentia fuit, quæ tertium iam annum urbem Romanā atq; Italiam uaſtabat. Hæc T. Minutium Prætorem, C. Calphurnium Conſulem, ac multos alios illuſtreis uiros abſorpſit. C. Seruilius Pon. Max. Decemuiri, ac Conſul, Apollini Aeſculapio dona uouere, & Saluti. Sed ſuſpicio ueneficij mox etiam orta eſt, propter mortem Coſs. qui necatus putabatur ab uxore Hoſtilia, ut eius filius Q. Flaccus in locū uitrici ſubſtitueretur. Dehinc Coſs. ambobus, teſte Liuio, Ligures à Senatu decreti. Et cum legati à Quintio Fuluio Flacco, qui Hiſpanijs præerat, miſsi peterent triumphum Flacco, quòd Celtiberos debellaſſet, & abductionem ſeu miſsionem exercitus, L. Poſthumius in ulteriorem, T. Sempronius Gracchus in citeriorem Hiſpaniam ſunt miſsi, nouusq; exercitus illis datus in ſupplementum. Sed priuſquā hi in prouinciam uenirent, Fuluius Flaccus Proconſul Celtiberos ita cæcidit, ut una clade ſterneret decem & ſeptem millia hoſtium: tria millia uirorum caperet, cū multis ſignis militaribus. Ob quas res triumphum meruit, & conſulatum in ſequentem annum. Priuſquam etiam Coſs. in Ligures exercitum ductarent, P. Cornelius, & M. Bebius, prioris anni Coſs. qui in ſuo conſulatu nihil pręclari geſſerant, ante aduentū Coſs. nullum bellum expectantes Ligures oppreſſerunt, ac duodecim millia hominum in deditionem acceperunt. Dehinc iuſſu Senatus ad quadraginta millia liberorum capitum cum fœminis puerisq;, publico ſumptu traducti ſunt in agros Romanorum. Ob id ambobus illis à Senatu triumphus decretus eſt: quem nullo bello meruerunt: tantum hoſtes ducti ante currum. Poſtea Coſs. in Ligures profecti ſunt, & multos in deditionem acceperunt, & Samnium miſerunt. Eodem anno L. Durònius, Prætor Illyrici, Romam reuerſus, Gentium regèm latrocinij poſtulauit. Et licet Gentius per legatos ſuos ſe purgaret, C. Claudio Prętori tamen res eſt commiſſa: ut Liuius in quadrageſimo libro, in appēdice qui nuper Moguntiæ eſt repertus, atteſtatur. ubi etiam mortuorum clarorum uirorum nomina recenſet, & qui ſint in eorum locū cooptati. Subiungit etiam, eo anno Cumanis petentibus permiſſum, ut publicè latinè loquerentur, & præconibus latinè uendendi ius eſſet. Quod obſeruandum duco ſtudioſis, propter contentiones quas Leon. Aretinus, Franciſcus Philelphus, Valla, & pleriq; alij doctiſsimi uiri, inter ſeſe habuere.

Flaccus, *Acidinus.*

2 Q. FVLVIVS, ET L. MANLIVS. 574

Horum Coſs. mentionem facit Liuius in quadrageſimo libro nuper reperto: ſcribens, alterum Coſs. Q. Fuluium Flaccum triumphaſſe de Celtiberis: ac eo anno rogationem latam à L. Iulio Tribuno, ut magiſtratuum quicūq; eos peterent caperētq;

annos

annos ſcriberent. Vnde familiæ nomen inditũ, ut Annales appellarentur. His Coſs. eadem prouincia, quę ſuperioribus pari numero exercitus decreta eſt. Sed priusq́ in prouinciã irent, Q. Fuluius ludos, quos Ioui uouit in bello Celtiberico, & ædem Fortunæ equeſtri dicandã ſtatuit. M. Aemilius Lepidus, Pon. Max. & M. Fuluius Nobilior, illuſtres uiri, Cenſores ſunt facti: & atroces inter ſeſe inimicitias, rogati à Senatu, depoſuerunt: fideliq́ inter ſe concordia Senatum elegerunt, ac cenſurã egerunt. Gracchus & Poſthumius feliciter res in Hiſpania geſſerunt, multis cæſis ac captis, & pluribus oppidis in deditionem receptis. Q. Fuluius Cõſul proſperè cũ Liguribus pugnauit, ac triumphũ meruit. Quæ omnia latiſsimè Liuius in quadrageſimo exequitur. Vbi etiam de morte Philippi, regis Macedonũ, qui mœrore conſumptus ex Demetrij filij innocentiſsimi adoleſcentis morte, à fratre Perſeo ſibi per uim illata, multa pulchra traduntur: & quomodo Antigonum ſubſtituere in regnum uoluerit, Perſeo excluſo: qui tamen præuenerat, admonitus à medico Calligene, qui curationi præerat. Lege illic, quæ Antigonus, quæ Baſtarnæ moliti ſunt, ſed fruſtrà, quũ Perſeus regno potiretur, & Antigonum interfici iuberet. Quod & Iuſtinus libro triceſimoſecundo narrat, & Plutarchus in Paulo Aemilio. Meminit horũ Coſs. Iulius Obſequens libello de Prodigijs. Sed alterum Coſ. C. Manlium appellat, ſic ſcribens: Q. Fuluio, C. Manlio Coſs. nimbis continuis in Capitolio ſigna aliquot deiecta fulmine: Romæ, & circà, plurima decuſſa. In lectiſternio Iouis terræmotu deorũ capita ſe conuerterunt, lana cum integumentis, quæ Ioui erant appoſita, decidit de menſa. Oleas mures pręroſerunt. Quæ Liuius in fine quadrageſimi ſub ſequentibus Coſs. ponit, ac alia prodigia ſub his Coſs. ſcribit: quæ illic uidere poteris. Sed noſter Caſſiodorus alterum conſulem L. pręnominat. in alterutro error eſt. Plinius quoq́ horũ Coſs. mentionem facit libro trigeſimoquinto, capite tertio, in hæc uerba: Maiorum quidem noſtrorum tanta ſecuritas in ea re annotatur, ut L. Manlio, Q. Fuluio Coſs. anno Vrbis quingenteſimo ſeptuageſimoquinto, M. Aufidius, tutelæ Capitolij redemptor, docuerit patres, argenteos eſſe clypeos, qui pro æreis per aliquot iam luſtra aſsignabantur.

Brutus, Volſo.

575 M. IVNIVS, ET GN. MANLIVS. 3

In fine quadrageſimi libri Liuius hos Coſs. ponit: ſed alterum appellat M. Attiliũ Volſonẽ, ſi eſt codex emaculatus. Sed quæ ſub ijs geſta ſunt, ſequẽti libro nimirũ ſcripſit: qui deſideratur & cũ alijs libris. His Coſs. prętereà, ut ſcribit Iulius Obſequens, incendio circa forum cum plurima eſſent deuſta, ædes Veneris ſine ullo ueſtigio cremata. Veſtæ penetralis ignis extinctus. Virgo iuſſu M. Aemilij Pon. Max. flagro cæſa eſt. In Hiſpania & Hiſtria bella proſperè geſta. Paria abbreuiator Liuij annotat quadrageſimoprimo libro. Et illud eſt bellũ Hiſtricũ, quod L. Florus deſcribit eleganter libro ſecũdo, titulo decimo. Sed qui ſint populi Hiſtri, docet Iuſtinus libro trigeſimoſecundo. Meminit Hiſtrorũ & Liuius ſuperioribus quoq́ libris crebrò, & trigeſimonono, & quadrageſimo. Vtinam dies ille feliciſsimus illuceſcat, quo cæteri Liuiani libri è tenebris ſe prouant. Pereat, ſi quis bibliotaphus habet eos carceri mãcipatos. Memini olim Petrum Paſchalicum Venetum, cum apud Diuũ Maximilianum Oratorem ageret, emerendi fauoris gratia, me tum aſtante, ſeſe omnes Liuij libros à ſe in Gallijs repertos, ꝓpediẽ titulo Cæſaris Maximiliani edituros. Sed inferos iam petijt nugator ille, & pientiſsimo Principi impoſuit, dum ſibi gloriã arrogaret. Vos precor, rogo & obteſtor poſteri, ac poſthumi, ſi quid uel totius operis uel opus integrum nacti fueritis, in commune ſtudioſorũ commodum edatis, ut mei illi Coſs. ſplendidiores poſthac poſsint ab omnibus illuſtrari.

Gracchus, Pulcher.

576 T. SEMPRONIVS, ET C. CLAVDIVS. 4

Hic eſt ille T. Sempronius Gracchus, qui Celtiberos uictos in deditionẽ accepit.

Olympiad. Quod in fine quadrageſimi libri Liuij nuper reperti latè explicat. licet dubio procul *Ab urbe con.*
in libris ſequentibus, qui deſiderãtur, multo plura de hoc ſcripſerit: & quo pacto monimentum operum ſuorũ, Gracchorum oppidũ in Hiſpania conſtituerit. Cuius etiã meminit abbreuiator libro quadrageſimoprimo: Oroſius libro quarto, capite decimo. Claudium uerò Pulchrũ illũ eſſe puto, cuius Florus meminit de bello Hiſtrico, in ſecundo, & Appium Pulchrum appellat. Niſi fortè Appius conſularis uir, cũ Gn. Manlio tanq̃ legatus aut Proconſul miſſus ei ſucceſſerit. De Graccho uerò ſic Florus libro ſecũdo, titulo decimoſeptimo: Gracchus, pater ille Gracchorũ, eoſdem centũ & quinquaginta urbiũ euerſione mulctauit. Abbreuiator Liuij, quadrageſimoprimo: T. Sempronius Gracchus Proconſul Celtiberos uictos in deditionem accepit, monimentũq; operum ſuorũ, Gracchorũ oppidũ in Hiſpania conſtituit. Vnde autẽ ſint dicti Gracchi, M. Varro docet: q; mater illius qui primus eſt dictus Gracchus, duodecim menſes filium geſtauit. Quare q; legitimum parturitionis tempus ſupergreſſa ſit, cumq; diutius, q̃ ſit grauidarũ mulierum mos, geſſerit partum, Gracchũ à geſtando nominarunt. Alij rurſus Gracchũ loquacem interpretantur, & tumultuantem: quẽadmodum graculus, auis tumultuatrix & obſtrepera eſt. Sed cũ Græci cũ aſpiratione ſcribant, & Quintilianus nõ improbet, neſcio cur tantopere ſit de h diſputandum, an hæc aſpiratio ſit ei uoculæ adiungenda, nec ne.

Leuinus, *Spedo.*

CLI. CN. CORNELIVS, ET Q. PETILIVS 577

Horum Coſs. ſic meminit Iulius Obſequens: Cũ immolaſſent uictimas Conſules, iecur extabuit. Cornelius ex monte Albano rediens, membris captus, ad aquas Cumanas mortuus. Petilius contra Ligures dimicans, occiſus eſt. Sed hunc, niſi ſit error codicis, uocat L. Petiliũ. Fortè is eſt Q. Petilius, de quo ſuprà ſcripſimus, qui Prætor urbanus exiſtens, libros Numæ combuſsit.

Aemilius, *Sceuola,*

2 M. LEPIDVS, ET Q. MVTIVS. 578

De his Coſs. Iulius Obſequens hæc prodidit: Graui peſtilentia hominũ boũq; cadauera, nõ ſufficiente Libitina, cũ iam iacerẽt, ulterius nõ apparuit: Celtiberi deleti. Paulus uerò Oroſius libro quarto, capite decimonono: His Coſs. inquit, Baſternarũ gẽs ferociſsima, autore Perſa Philippi filio, prædarũ ſpe ſollicitata, & trãſeundi Hiſtri fluminis facultate, ſine ulla pugna, uel aliquo hoſte deleta eſt. Nã tunc fortè Danubius, qui & Hiſter, craſſa glacie ſuperſtratus, pedeſtrẽ tranſitũ facilè patiebat. Itaq; cũ improuidè toto & maximo ſimul agmine inæſtimabilis hominũ ac equorũ multitudo trãſiret, enormitate ponderis & cõcuſsione gradientiũ cõcrepãs gelu, & glacialis cruſta diſsiluit: uniuerſumq; agmen, quod diu ſuſtinuerat, medijs gurgitibus tandẽ & cõminuta deſtituit, atq; eadẽ rurſus fragmẽtis impediẽtibus ſuperducta ſubmerſit. Pauci ex omni populo per utrãq; ripã uix cõciſis euaſere uiſceribus. Et hæc fortè fuerunt initia belli Macedonici ſecũdi. De quibus abbreuiator in quadrageſimoprimo ſcribit, & Plutarchus in Paulo Aemilio.

3 SP. POSTHVMIVS, ET Q. MVTIVS. 579

In opuſculo Coſs. quod Paulo Oroſio attribuit, hoc loco ſcriptũ eſt, Paulo & Sceuola. Ceterùm quid ſit geſtũ ſub ijs priuatim, nõ inuenio. Certũ eſt tamen, ſub hoc tẽpus Perſeũ ſollicitaſſe Carthaginenſes, & multas Græciæ urbes, aduerſus Romanos. Verùm qui reges auxilio fuerint Perſeo, q Romanis, Eutropius docet libro quarto, capite primo. Plinius libro ſecundo Naturalis hiſtoriæ, capite trigeſimo primo horũ Coſs. mentionẽ facit, ſic ſcribens: licet alterius Conſulis nomen ſit uariatum. Inquit autẽ: Trinos ſoles antiqui ſæpius uidere, ſicut Sp. Poſthumio, Q. Minutio Coſs. & cętera quæ ſequuntur. niſi ſit alius cõſulatus paulo inferius, ubi ponuntur SP. Poſthumius, & M. Minutius. Pono hęc in diſputationem, ne quid temerè innouem.

L. POST-

Ab urbe con. *Albinus,* *Lenas.* Olympiad.

L. POSTHVMIVS, ET M. POPILIVS. 4

580 Hic eſt ille Popilius, qui poſt hoc tempus bello Macedonico ad Antiochū legatus miſſus eſt, ut omnes atteſtātur hiſtorici. De quo Velleius ſic ſcribit: Cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicū inchoauit, tum regē Syriæ Ptolemæū Alexandriæ obſideret, miſſus eſt ad eū legatus M. Popilius Lænas, qui iuberet incœpto deſiſtere: mandataq́ꝫ expoſuit. Et regē ſe deliberaturū dicentem, circumſcripſit uirgula: iuſsitq́ꝫ prius reſponſum reddere, q̄ꝫ egrederet, finito harenæ circulo. Sic cogitationē regiam Romana diſiecit conſtantia, obeditumq́ꝫ imperio. Sed aliquanto poſt hæc facta ſunt.

Lenas, *Ligo.*

581 C. POPILIVS. ET P. AELIVS. CLII.

Subſcribe lector quid memoratu dignum inuenies poſt me: ego temerè nihil uolui ignarus adijcere.

Craſſus, *Longinus.*

582 P. LICINIVS, ET C. CASSIVS. 2

His Coſs. ut Oroſius ſcribit libro quarto, capite decimonono, Macedonicū bellū geſtū eſt: meritò inter maxima bella referendū. Nā inter auxilia Romanorū primū erat tota Italia: deinde Ptolemæus rex Aegypti, & Ariarathes Cappadociæ, Eumenes Aſiæ, & Maſiniſſa Numidiæ: Perſen autem Macedones ſecuti ſunt, Thraces cū rege Cote, & uniuerſi cū rege Gentio Illyrij. Aduenīēti Craſſo Perſes occurrit: cōmiſſoq́ꝫ prælio, miſerabiliter uicti fugere Romani. Sequenti pugna penè pari clade partis utriuſq́ꝫ diſceſſum eſt. Et, ut Eutropius in quarto ſcribit, Romani quanq́ꝫ ſuperati, pacē regi dare petenti noluerunt, niſi ſeſe cū uniuerſo regno dederet. Abbreuiator tamen Liuij libro quadrageſimoſecūdo, tradit, P. Liciniū Craſſum, cui Macedonia decreta erat, equeſtribus prælijs in Theſſalia cū Perſeo felici euentu pugnaſſe. Vide diligenter Plutarchū in Paulo Aemilio, Iuſtinū in trigeſimotertio: Florū libro ſecūdo, titulo duodecimo. Horum Coſs. meminit Plinius libro ſeptimo, capite quarto. Ex fœminis mutari in mares, non eſt fabuloſum. Inuenimus in Annalibus, P. Licinio Craſſo, C. Caſsio Longino Coſs. C. Aſinij puerū factū ex uirgine ſub parentibus: iuſſuq́ꝫ aruſpicum deportatū in inſulam deſertam. Vbi hoc quoq́ꝫ notandum, quòd ferè omnes libri habent Caſini. Sed ſic legendum eſt ex Gellio libro nono, capite quarto.

Mancinus, *Serranus.*

583 A. HOSTILIVS, ET A. ATTILIVS, 3

Auguror ſub id tēpus in Hiſpania res feliciter geſtas. Nā in quadrageſimotertio abbreuiatore Liuij ſcribitur: Motus qui in Hiſpania factus erat ab Olonico, ipſo intercmpto, cōſedit. Florus libro ſecundo, titulo decimoſeptimo latius. Tota certaminū moles cū Luſitanis fuit & Numantinis: nec immeritò: q̄ppe ſolis gentiū duces cōtigerūt. fuiſſet & cū omnibus Celtiberis, niſi dux illius motus initio belli oppreſſus eſſet, ſummæ uir aſtutiæ & audaciæ, ſi receſsiſſet Salondicus: qui haſtā argenteam quatiens uelut cœlo miſſam, uaticinanti ſimilis omniū in ſe mentes cōuerterat. Sed cū pari temeritate ſub nocte caſtra Conſulis adijſſet, iuxta tentorium ipſum pilo uigilis exceptus eſt. Vbi obſeruandum, Salondicum dici à Floro, qui Olonicus aliàs dicitur: ut ſuſpicanda ſit menda. *Philippus,* *Cepio.*

584 L. MARTIVS, ET Q. SERVILIVS. 4

Abbreuiator in quadrageſimoquarto Liuij, appellat Philippum C. Martiū, qui per ſaltus ſcilicet penetrauit in Macedoniā, cōpluresq́ꝫ urbes occupauit. Cuius & Florus meminit libro ſecundo, titulo duodecimo. Nam Martio Philippo Cōſule, eam prouinciam ingreſſus po. Ro. exploratis diligenter acceſsibus, per Aſtrudem paludem, per acerbos dubioſq́ꝫ tumulos, illa quæ uolucribus quoq́ꝫ uidebantur inuia, acceſsit: regemq́ꝫ ſecurum, & nil tale metuentem, ſubita belli irruptione terruit. Cuius tanta

 trepidatio fuit, ut pecuniam omnem in mare iuſſerit immergi, ne periret: claſſem cremari, ne incenderetur.

Paulus, *Craſſus.*

CLIII L. AEMILIVS, II. ET C. LICINIVS. 585

Alterum hunc conſulatũ Paulus accepit inuitus, iam ſexagenarius, ſed ualido corpore. Cui mox Macedonia decreta. Ad quam cum exercitu profectus, à Brũduſio Ionium mare tranſgreſſus, Corcyrã applicuit. Quinta die Delphis ſacrificium perfecit. Quinq; diebus copias ex Macedonia accepit: luſtratoq; exercitu, rem adortus, quintadecima die pòſt bellũ confecit: Macedoniã ſubegit, Perſeũ regem cũ liberis cæpit, ciuitates liberas eſſe iuſsit, dimidium tributum ſuſtulit, ac precioſiſsimũ triumphũ tribus diebus continuis egit. Vnde Plinius libro Naturalis hiſtoriæ trigeſimotertio, capite tertio inquit: Intulit Aemilius Paulus Perſeo Macedonico rege deuicto, prædã pondo trium milliũ. à quo tempore Po. Ro. tributũ pendere deſijt, ut Plutarchus annotat, uſq; ad Hircij & Panſæ conſulatum. Quę ſi pulcherrima ſerie agnoſcere lector ſingula eius belli uolueris (nã Poſsidonius qui huic bello interfuit, & pluribus libris explicuit, iamdudum iactura temporis perijt) Plutarchum in Aemilio: Iuſtinũ libro trigeſimotertio, Florũ, Oroſium, Eutropiũ legito diligenter: & accuratè Pliniũ quoq; iuniorem, titulo quinquageſimoſexto. Sed Plutarchus omnium copioſiſsimè in Paulo deſcribit, quid in primo, quid hoc ſecundo conſulatu egerit. Abbreuiator Liuij in quadrageſimoquarto inquit: Anteq; confligeret (de Paulo ſic ſcribens) dixit exercitui, ne miraretur q luna nocte proxima defectura eſſet. Quod Plinius etiam annotauit libro ſecundo Hiſtoriæ naturalis, capite duodecimo: & paulo inferius recenſebimus. Plutarchus autẽ deſcribit ſacra, quę tum Paulus in eclipſi lunæ fecit. Vide inſuper in abbreuiatore Liuij, ſub id tempus Gentium, Illyricorũ regem captum, cum uxore, liberis, & propinquis, Romam miſſum. Velleius Paterculus in fragmentata Ro. hiſt. libro primo ſic tradit hoc bellũ: Biennio, inquit, adeò uaria fortuna cũ Coſs. conflixerat, ut plerunq; ſuperior Perſeus fuerit, magnamq; partem Græciæ in ſocietatem ſuam perduxerit. Quibus Rhodij quoq; fideliſsimi antè Romanis, tum dubia fide ſpeculati fortunam, proniores regis partibus fuiſſe uiſi ſunt. Et rex Eumenes in eo bello medius fuit animo: neq; fratris initijs, neq; ſuæ reſpondit conſuetudini. Tum S.P.Q.R. L. Aemilium Paulum, qui & Prætor & Coſ. triumphauerat, uirũ in tantum laudandum; in quantum uirtus intelligi poteſt, Coſ. creauit, filium eius Pauli qui ad Cannas quàm tergiuerſanter pernicioſam Reip. pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat. Is Perſeum ingenti prælio apud urbem nomine Pydnam, in Macedonia fuſum fugatumq; caſtris exuit: deletisq; eius copijs, deſtitutũ omni ſpe, coëgit è Macedonia profugere. Quam ille linquens, in inſulam Samothraciam profugit, templiq; ſe religioni ſupplicem credidit. Ad eum Octauius Prętor, qui claſsi prę-erat, peruenit: & ratione magis q̃ ui perſuaſit, ut ſe Romanorum fidei committeret. Ita Paulus maximũ nobiliſsimumq; regẽ in triumpho duxit. Quo anno & Octauij Pr. naualis & Anicij, regem Illyriorum Gentium, ante currum agentium, triumphi fuere cerebres. Paulo pòſt ſubiungit: L. autem Paulo magnæ uictoriæ compote, quatuor filij fuere: ex ijs duos natu maiores. unũ P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex paterna maieſtate præter ſpem nominis uigoremq; eloquentiæ retinenti, in adoptionẽ dederat: alterum Fabio Maximo, duos minores natu prætextatos, quo tempore uictoriam adeptus eſt, habuit. Is cum in concione extra Vrbem more maiorum ante triumphi diem, ordinem ſuorum actorum cõmemoraret, deos immortales precatus eſt, ut ſi quis eorum inuideret operibus ac fortunæ ſuæ, in ipſum potius ſæuirent, q̃ in Rempub. Quę uox ueluti oraculo emiſſa, magna parte eum ſpoliauit ſanguinis ſui. Nam alterum ex ſuis, quos in familia retinuerat, liberis, ante paucos triumphi, alterum poſt pauciores amiſit dies.

Q. AELIVS

Ab urbe con. Penno. Olympiad.

586 Q. AELIVS PAETVS, ET M. IVNIVS. 2

Horum Coſſ. meminit Iulius Obſequens, ſed alterum appellat Q. Aemilium Petum, alterum M. Iulium, ſi liber eſt caſtigatus. Scribit autem ſub ijs Coſſ. reges, Illyriorum Gentium, & Macedoniæ Perſen deuictos. Romę aliquot ſacra prophanaq; loca cœlo tacta. Anagniæ terra pluit. Lanuuij fax ardẽs in cœlo uiſa. Calatiæ in agro publico per triduũ & per duas noctes ſanguis manauit. Eſt autem, ut puto, hoc tẽpore inſigne illud bellum geſtum, quod Florus libro ſecundo, titulo decimotertio deſcribit, quo Gentius, rex Illyricorum, cũ rebellaſſet, à C. Anitio Prætore uictus, in deditionem cum uxore & liberis ac propinquis Romam eſt ductus. Quod in quadrageſimoquarto libro ſcribit abbreuiator Liuij. Sed ibi deprauatè ſcriptũ eſt Licinio, pro L. Anitio: cuius conſulatus inferius patebit, de quo & Plutarchus in Aemilio, & Appianus in Illyrico: ubi hoc bellum deſcribitur abundè. Eutropius libro quarto, capite primo, prænomine corrupto uocat C. Anitium: ubi plura de Gentio rege perſcribit. Ceterùm an ſub ijs Coſſ. legati miſſi ſint Antiocho, ut in quadrageſimoquinto libro Liuius annotat: & Pruſias, Nicomedes, Eumenes reges Romã uenerint, ut in quadrageſimoſexto Liuij abbreuiator commemorat: incertum eſt, cum Liuio caremus. Sed ex abbreuiatore colligitur hoc anno factum.

Marcellus, Gallus.

587 M. CLAVDIVS, II. ET G. SVLPITIVS. 3

In Caſsiodoro ſcribebat M. Mamercus. Sed ex Liuio deprehẽdi & Iulio Obſequẽte, legendũ fore (ſed hi quoq; nõ menda carent) M. Marcellum. licet & idem Iulius alterum conſulem P. Sulpitium, quẽ omnes alij C. uocant, dixerit. Sic enim ſcribit: M. Marcello, P. Sulpitio Coſſ. in Campania multis locis terra pluit. In Pręneſtino cructi ceciderunt imbres. Veienti lana ex arboribus nata. Tarracinæ in æde Mineruæ, mulieres tres quæ operatæ ſedebant, fulmine exanimatæ. Ad locum Libitinæ in ſtatua equeſtri ænea, ex ore & pede aqua manauit. Diu Galli Ligures deleti. Comitia cum ambitioſiſsimè fierent, & ob hoc ſenatus in Capitolio haberetur, miluus uolans muſtellam raptam de cella Iouis in medio conſeſſu patrum miſit. Sub idem tempus ædes Salutis de cœlo tacta. In colle Quirinali ſanguis terra manauit. Lanuuij fax in cœlo nocte conſpecta. Fulmine pleraq; diſcuſſa. Caſsini & ſol per aliquot horas noctis uiſus. Theani Sidicini puer cum quatuor manibus, & totidẽ pedibus, natus. Vrbe ſtrata, pax domi foriſq; fuit. Sed ut abbreuiator in quadrageſimoſexto ſcribit, Claudius Marcellus Alpinos Gallos, Sulpitius Ligures ſubegit. Horum Coſſ. meminit Plinius ſecundo Naturalis hiſtoriæ, capite duodecimo, in hæc uerba: At rationẽ quidem defectus utriuſq; primus Romani generis in uulgus extulit Sulpitius Gallus, qui Conſul cum M. Marcello fuit. Sed tum Tribunus militum, ſollicitudine exercitu liberato, pridieq; Perſes rex ſuperatus à Paulo eſt, in concionẽ ab imperatore productus ad prædicendam eclipſim. mox & compoſito uolumine: &c. Et quia incidimus in Plinium, corrige in hoc capite deprauatiſsimam literã, ac ſic lege: Viri ingentes, ſupraq; mortalium naturam tantorum numinũ lege deprehenſa, & miſera hominum mẽte, abſoluta in defectibus ſtellarum ſcelera & mortem aliquam ſiderum pauentes. Quo in metu fuiſſe Steſichori aut Pindari uatum ſublimia ora, (deliquio ſolis & in luna ueneficia arguente mortalitate, & ob id crepitu diſſono auxiliãte) palàm prodidiſſent. Quo pauore, &c. Omnes aliæ lectiones ſunt caſſæ & friuolæ, abſque intellectu: etſi fruſtrà profiteãtur quidam, tanq; omnia ſeſe narraturos.

Torquatus.

588 GN. OCTAVIVS, ET T. MANLIVS. 4

Iulius Obſequens ſcribit, his Coſſ. peſtilentia fameq; ita laboratum eſſe Romæ, ut

Olympiad. ex Sibyllinis populus circa compita ſacellaq́; operaturus ſederit. In æde Penatiũ ualuas ſua ſpõte adapertas, & lupos Exquilijs, & in colle Quirinali meridie apparuiſſe, & agitatos fuiſſe: ſed Vrbe luſtrata, nihil triſte accidit. Is eſt Gn. Octauius, qui Prętor prius in bello Macedonico claſsi præerat: ac Perſeo ratione magis ꝙ ui perſuaſit, ut ſe Romanorum fidei cõmitteret. Is cum poſtea triumpharet, nemo eius triumphum interpellauit: ſicut pleriq́; Pauli triumphum impedire annixi ſunt. Ab urbe con.

Torquatus, *Longinus.*

CLIIII. A. MANLIVS, ET Q. CASSIVS. 589

Hos nimirũ Liuius in quadrageſimoſexto deſcripſit. Verùm quid ipſi geſſerint, diuinare non licet: quoniam abbreuiator in eo libro multa commemorat illo tempore geſta cum Eumene, Ptolemæo, Ariarathe, & Antiocho regibus: ſed ſub quibus Coſs. incertũ eſt. Si tamẽ diuinare licet, ut ex Velleio Paterculo diſcimus, circa id tẽpus poſt uictum captumq́; Perſeum, qui quadriennium pòſt in libera cuſtodia Albæ deceſsit: Pſeudophilippus, à mendacio ſimulatæ originis appellatus, qui ſe Philippum, regiæq́; ſtirpis ferebat, cum eſſet ultimæ, armis occupata Macedonia: aſſumptis regni inſignibus, breui temeritatis pœnas dedit. Quippe Metellus prior, cui ex uirtute Macedonici nomen inditum erat, præclara uictoria ipſum gentemq́; ſuperauit, & imnani etiam Achæos rebellare incipientes fudit acie.

Gracchus, *Hemus,* *Talua.*

2 T. SEMPRONIVS, II. ET M. IVVENCIVS. 590

Meminit horum Coſs. Iulius Obſequens, qui plurima & horrenda recenſet prodigia, quę his Coſs. acciderunt: Capuæ ſcilicet ſolem noctu uiſum, & Piſauri. Cęre porcum humanis manibus & pedibus natum. Et pueros quadrupedes & quadrumanes natos. In Stellati agro ueruecum de grege partem exanimatam. Tarracinæ pueros tergeminos natos. Concij hominem ex ſpeculo acie orta combuſtum. Formijs duos ſoles interdiu uiſos. Cœlum arſiſſe. Gabijs lacte pluiſſe. Fulmine pleraq́; decuſſa in Palatio. In templum Victoriæ cygnum illapſum, per manus capientium effugiſſe. Priuerni puellam ſine manu natam. In Cephalenia turbam in cœlo canere uiſam. Procelloſa tempeſtate tecta diruta, ſtragesq́; agrorum factas, crebrò fulminaſſe. Fuit autem is T. Sempronius Gracchus, pater T. & C. Gracchorum. Cui quanq́; duobus conſulatibus, duobusq́; triumphis, & inſuper cenſuræ gloria, magna dignitas aderat, plus tamen ex uirtutibus, ꝙ magiſtratibus, dignitatis aſſequutus fuit. Vxorem habuit Corneliam, Scipionis Africani filiam, ex qua duodecim filios reliquit, ut Plutarchus pulcherrimè indicat. Vide de hoc Sempronio Gracchio Pliniũ iuniorem, titulo quinquageſimoſeptimo. Plinius in libro ſeptimo, capite quinquageſimo tertio tradit, M. Iuuencium Taluam Conſulem, cum ſacrificaret, expiraſſe. Val. Max. libro nono, de Morte non uulgari: M. Iuuencius Talua, collega Tiberij Gracchi Conſulis iterum, cum in Corſica, quam nuper ſubegerat, ſacrificaret, receptis literis, decretas ei à Senatu ſupplicationes nunciãtibus, intento illas animo legens, caligine orta ante foculum collapſus, mortuus humi iacuit.

Naſica, *Siculus.*

3 P. SCIPIO, ET GN. MARTIVS. 591

Iulius Obſequens horum Conſulũ meminit: pluraq́; ſub ijs prodigia accidiſſe ſcribit. Ac Gn. Octauiũ legatum in Syria per Lyſiam, tutorẽ Antiochi pueri, in gymnaſio occiſum. Huius Antiochi abbreuiator Liuij in quadrageſimoſexto meminit. Prodigia autem quę Obſequens narrat, hæc ſunt: P. Scipione Naſica, & Gn. Martio Coſs. Anagniæ cœlum nocte arſit, fulmine pleraq́; decuſſa. Fruſinone bos loquutus. Reate mulus tripes natus.

Valerius, *Strabo.*

4 M. MESSALA, ET C. FANNIVS. 592

Horum Coſs. meminit Suetonius de claris Rhetoribus in præfatione, in hæc uerba:

Ab urbe con. uerba:C.Fannio Strabone,M.Valerio Meſſala Coſs.M Pomponius Prætor Senatum conſuluit,quòd uerba facta ſunt de philoſophis & rhetoribus. De ea re ita cenſuerunt, ut M.Pomponius Prætor animaduerteret curaretq́, ut ſi ei è Repub. fideq́ ſua uideretur,uti Romæ ne eſſent.De eiſdē interiecto temporis Gn. Domitius Aenobarbus,L.Licinius Craſſus Cenſores ita edixerunt: Renunciatum eſt nobis, eſſe homines qui nouū genus diſciplinæ inſtituerunt,iuuentus ad quos in ludum conueniat:eos ſibi nomen impoſuiſſe,latinè ſcilicet Rhetores: ibi homines adoleſcentulos totos dies deſidere:& maiores noſtri,quæ liberos diſcere,& quos in ludos intrare uellent, inſtituerūt.Hæc noua,quę præter cōſuetudinē ac morē maiorū fuerūt, neq́ placēt,neq́ recta uident.Quapropter & ijs qui eos ludos habēt,& ijs qui eò uenire conſueuerunt,uidetur faciundū,ut oſtendamus noſtrā ſententiā uobis nō placere.Vnde & Cornelius Tacitus in dialogo Oratorū,reprehendens peruerſum ordinē docēdi, inquit:At nunc adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenam ſcholaſticorū,qui Rhetores uocantur:quos paulo ante Ciceronis tempora extitiſſe, nec placuiſſe maioribus noſtris,ex eo manifeſtū,q̀ M.Craſſo & Domitio Cenſoribus, cludere,ut ait Cicero, ludum impudentiæ iuſsi ſunt.Huius Fannij meminit Plinius libro decimo, capite quinquageſimo,his uerbis:Gallinas ſaginare Deliaci cœpere. Hoc primū antiquis cœnarū inter dictis exceptum inuenio iam lege C.Fannij Coſ. undecim annis ante tertium Punicum bellum,ne quid uolucrum proponeretur,præter unam gallinam, quæ non eſſet altilis.Hunc arbitror eſſe Fannium Cōſulem, qui cum legatis Romæ Iudæorū pacem & amicitias fecit,& ueterem ſocietatem renouauit,ut Ioſephus ſcribit tredecimo Antiquitatum,capite decimoſexto. Olympiad.

Gallus, *Cethegus.*

593 L. ANITIVS, ET M. CORNELIVS. CLV.

Pontinas Paludes à Cornelio Cethego Conſule,cui ea prouincia euenerat,ſiccatas,abbreuiator ex quadrageſimoſexto Liuij colligit, agrumq́ ex ijs factum. L.autē Anitius Gentium Illyriorum regem deuicit.

Dolabella, *Nobilior.*

594 GN. CORNELIVS, ET M. FVLVIVS. 2

Inquire lector,quid huic lacunæ inſeras:ego nihil nihil inuenire potui memoratu dignum.

Lepidus, *Lenas.*

595 A.AEMILIVS, ET C. POMPILIVS II. 3

Horum Coſs.meminit Cenſorinus in libello de Die natali,ubi explicat ludos Seculares.Diffiniens quid ſit ſeculum,ſic ſcribit:Sed noſtri maiores,quòd natura ſeculū quantū eſſet,exploratum non habebant,ciuile ad certū annorum modulum, annorū centum ſtatuere.Teſtis eſt Piſo,in cuius annali ſeptimo ſic ſcriptū eſt:Roma condita anno quingenteſimo quinquageſimo,ſeculum accipit his Coſs.(ſubaudi P. Valerio Publicola IIII.& T.Lucretio II, Coſs. ſub ijs enim primi fuerunt ludi Seculares: de quibus non ambigitur.Secundi autē Seculares ludi,ob corruptum & uitiatū exemplar Cenſorini,non ſatis certè conſtant:nec tertij.De quartis inferius certiora pauliſper.Ob id uerba Cenſorini quæ ſequuntur,uix à quopiam intelliguntur, ita ſunt deprauata)qui proximi ſunt Coſs.M.Aemilius, M.filius Lepidus, C.Pōpilius abſens. De hinc reddit rationem huius numeri centenarij.Vide illic.Meminit horum & Plinius libro trigeſimoquarto,capite ſexto, his uerbis: L. Piſo prodidit, M. Aemilio & C.Pompilio II.Coſs.à Cenſoribus P.Cornelio Scipione,& M.Popilio, ſtatuas circa forum,eorum qui magiſtratus geſſerant, ſublatas omnes, præter eas quæ populi aut Senatus ſententia ſtatutæ eſſent.

His Coſs.metalla in Macedonia inſtituta.

De Macedonia & eius partibus ac nominibus,ſi ſemel uis omnia rectè intelligere,adi Strabonem in ſeptimo.

SEX.

Olympiad. *Ceſar,* *Horeſtes.* Ab urbe con.

4 SEX. IVLIVS, ET L. AVRELIVS. 596

Plinius libro trigeſimotertio Naturalis hiſtoriæ, capite tertio, horum Coſs. in hæc uerba meminit: Auri in ærario pop. Ro. fuere, Sex. Iulio, L. Aurelio Coſs. ſeptē annis ante bellū Punicū tertium, pondo ſeptingenta uigintiſex, argenti nonaginta duo millia: & extra numerū, trecēti & ſeptuaginta quinq; millia. Sed hi numeri adeò corrupti ſunt, ut ridiculū foret credere, ærariū Romanū fuiſſe tam inops. Ob id in antiquo exēplari legiſ: Auri in ærario pop. Ro. fuere, Sex Iulio, L. Aurelio Coſs. ſeptem annis ante bellū Punicū tertiū, pondo ſedecies octingenti, & decē argenti, XXII. Septuaginta. & in numerato LXII. octoginta quinq; & quadringenta. *Figulus.*

CLVI. L. LENTVLVS, ET C. MARTIVS. 597

Horum Coſs. meminit Iulius Obſequens, qui multa prodigia ſub ijs accidiſſe ſcribit, ac Dalmatas Scordis ſuperatos. Procelloſa ſcilicet tempeſtate in Capitolio ędē Iouis, & circà, quaſſatā. Pontis maximi tectū cum columnis in Tiberim deiectū. In circo Flaminio porticū inter ędem Iunonis reginę, & Fortunæ tactam: & circà edificia pleraq; diſsipata. Taurū, ad immolationē cū duceretur, ob hæc ipſa corruiſſe. Abbreuiator libro quadrageſimoſeptimo inquit: Gn. Martius Conſul aduerſum Dalmatas parum proſpere primū, poſtea feliciter pugnauit. Cum quibus bello cōfligendi cauſa fuit, ꝙ Illyrios pop. Ro. ſocios uaſtauerant. Hoc bellum ſic deſcribit Appianus in Illyrico: Dalmatæ Illyriorū diuerſa natio, Illyrios Romanis obſequentes inuaſerant, & legatos Romanorū eam ob cauſam ad eos uenientes minimè admiſerūt. Quā ob rem uidentē Romani aduerſus illos ſumpſiſſe arma, M. Figulo Cōſule ducente. At hi Figulo ꝗprimū inferente copias, cuſtodias aggreſsi, ſuperarunt, easq; ab exercitu in campū pepulerunt, ita ut ad Naronē uſq; fluuiū fuga peruenerint. Verùm ijdē retrouertere gradum. Iam enim inſtabat hiems. Figulus ratus eos inoppinè aggredi poſſe, diſcurrētes undiq; ad eius impetū ex oppidis offendēs, in fugā uertit: donec ad Vrbē Delminiū, à qua Dalmatarū nomen illis inditū, terga dare cōpulit. Cum nihil ex impetu aduerſus munitā urbē conari, neq; machinas ob altitudinē adhibere poſſet, ad alias excurſiones ſe cōuertit. Deſtitutis omnibus, & inhoſpitis, ob inſultus in Delminium factos, ipſe bicubitas ſudes pice ac ſulphure ſtupaq; cōponens, ex catapultis in Delminium iacit. Quæ ab impetu ſuccenſæ, & lampadarum uice per inane uolitantes, quęcunq; attigiſſent, igne corripiebant. Ita multa à flammis abſumuntur. Eoq; modo finis belli à Figulo Dalmatis imponitur.

Naſica, *Marcellus.*

2 P. SCIPIO II. M. CLAVDIVS. 598

Abbreuiator Liuij quadrageſimo ſeptimo libro ſcribit, Illyricam gentem à Cornelio Scipione Naſica Conſule perdomitam.

3 L. POSTHVMIVS, ET Q. OPIMIVS. 599

De ijs Coſs. Iulius Obſequens hæc ſcribit: In prouinciā proficiſcens Poſthumius Cōſul, cū immolaret, in plurimis uictimis caput in iocinore nō inuenit: profectusq;, poſt diē ſeptimū æger Romā relatus, expirauit. Conſę arma uolare in cœlo uiſa. Fulmine pleraq; decuſſa. A' Gallis & Luſitanis Romani per arma grauiter uexati. Abbreuiator Liuij libro quadrageſimoſeptimo: Q. Opimius Conſul Tranſalpinos Ligures, qui Maſsilienſium oppida Antipolim & Niceam uaſtabant, ſubegit.

Nobilior, *Fuſus.*

4 Q. FVLVIVS, ET T. ANNIVS. 600

Hi primi Coſs. Calendis Ianuarijs magiſtratum inierūt, propter ſubitum Celtiberiæ bellum.

Abbreuiator Liuij lib. quadrageſimoſeptimo: Cōſules anno quingēteſimo nonageſimooctauo ab Vrbe condita, magiſtratū peractis comitijs inſequentis anni Coſs. creatis inire cœperunt. Mutandi comitia cauſa fuit, ꝙ Hiſpani rebellabant.

Marcellus, *Flaccus.*

601 M. CLAVDIVS III. ET L. VALERIVS. CLXVII.

His Coſs. ut Iulius ſcribit, turbinis ui in campo columna ante ædem Iouis decuſſa cum ſigno aurato. Cumq; aruſpices reſpondiſſent, magiſtratuum & ſacerdotum interitũ fore, omnes magiſtratu ſe protinus abdicauerunt, quòd Ariciæ lapidibus pluerat: ita ſupplicatio habita, quòd Romæ multis locis ſpecies togarum uiſæ appropinquantium oculos eludebant. In Luſitania uariè, in Gallia proſperè pugnatum. Abbreuiator Liuij libro quadrageſimooctauo, recenſet ſemina tertij Punici belli ſub id tempus iacta. Sub quibus tamen Coſs. quia Liuium non uidi, diuinare nolo. Amiſit ſub id tempus filium M. Cato: & Andriſcus, qui ſe Perſei filium ementiebatur, hoc tempore Romam eſt miſſus. Qui qualem fabulam ipſe de ſe finxit, in quadrageſimo nono abbreuiator explicat. De ueneficijs quoq; quæſitum. Publia & Licinia, nobiles fœminæ, quæ uiros ſuos necaſſe inſimulabantur, cognita cauſa, cum Prætori prædes uadesq; dediſſent, cognatorum decreto necatæ ſunt. De M. Claudio Marcello ſic ſcribit Cicero in oratione contra L. Piſonẽ: M. Marcellus, qui ter Cõſul fuit, ſumma uirtute, pietate, gloria militari, perijt in mari: qui tamen ob uirtutem gloriæ laude uiuit. Fuit autem M. Marcelli nepos, eius qui Punico bello ſecundo Syracuſas uicit, & quinq; conſulatus adeptus eſt. Hic autem perijt naufragio ad ipſam Africam, paulo ante cœptum Punicum bellum tertium, ut Pedianus ſcribit. Idem cum ſtatuas ſibi, ac patri itemq; auo poneret, in monumentis aui ſui, ad honoris ac uirtutis decorem, ſubſcripſit: Hi Marcelli nouies Coſs. auus quinquies, pater ſemel. Itaq; neq; mentitus eſt, & apud imperitiones patris ſui ſplendorem auxit.

Lucullus, *Albinus.*

602 L. LICINIVS, ET A. POSTHVMIVS.

His Coſs. teſte Oroſio libro quarto, capite uigeſimo, cum omnes Romanos ingens Celtiberorum metus inuaſiſſet, & ex omnibus non eſſet qui ire in Hiſpaniam uel miles uel legatus auderet, P. Scipio, qui poſtea Africanus eſt dictus, ultrò ſeſe militaturum in Hiſpaniam obtulit: cum tamen in Macedoniam ſorte iam deputatus eſſet. Itaq; profectus in Hiſpaniam, magnas ſtrages hominum dedit: ſæpius etiam militis quàm ducis officio uſus. Nam & Barbarum prouocantem ſingulariter cõgreſſus occidit. Sergius autem Galba Prætor à Luſitanis magno prælio uictus eſt: uniuerſoq; exercitu amiſſo, ipſe cum paucis uix elapſus, euaſit. Hoc tempore Cenſores theatrum lapideum in Vrbe conſtrui cenſuerunt. Quod, ne tunc fieret, grauiſſima oratione Scipio Naſica diſſuaſit. Hæc eadem Eutropius libro quarto, capite ſecundo. Quæ omnia Liuius quadrageſimooctauo libro complexus eſt, ut ex abbreuiatore colligitur. L. Licinius Lucullus, A. Poſthumius Albinus Coſs. cum delectum ſeuerè agerent, nec quenquam gratiã dimitterent, à Tribunis plebis, qui pro amicis ſuis uacationem impetrare non potuerunt, in carcerem coniecti ſunt. Hiſpanienſe bellum cum parum proſperè aliquoties geſtum, ita confudiſſet ciuitatem Romanã, ut ne hi quidem inuenirentur, qui aut Tribunum exciperent, aut legati ire uellent, P. Cornelius Aemilianus proceſſit: & ſe excepturum militiæ genus, quodcunq; imperatum eſſet, profeſſus eſt. Quo exemplo ad militandi ſtudium omnes incitauit. L. Lucullus Coſ. qui Claudio Marcello ſucceſſerat, pacaſſe omnes Celtiberiæ populos cum uideretur, Vacceos, Cantabros, & alias regiones, & iterum alias incognitas nationes in Hiſpania ſubegit. Ibi P. Cornelius Africanus Scipio Aemilianus, L. Pauli filius, Africani nepos & adoptiuus, prouocatorem barbarum Tribunus militum occidit, & in expugnatione captæ Vrbis maius multo etiam periculum adijt. Nam murum primus omnium tranſcendit. Subdubito etiam, an ſub ijs, an. ſequentibus Coſs. Carthaginenſes aduerſum fœdus Maſiniſſæ bellum intulerint, uictiq; ab eo ſint, a gente iam nonageſimumſecundũ annum, & ſine pulpamiue mandere & guſtare cibũ ſolito, unde Romanũ bellũ meruerũt, quia, ut Appianus in Libyco ſcribit, fœdera inter

utroſq;

Olympiad. utroſq; icta, per annos quinquaginta manſere, quo potiſsimum tempore Carthago floruit. Hucuſq; autē tot anni numerantur. Oroſius enim hos Coſs. ſcribit factos anno ab Vrbe condita ſexingenteſimo. Id quod etiam Eutropius fatetur. Ab urbe con.

Flaminius, Balbus.

3 T. QVINTVS, ET M. ACILIVS. 604

Arbitror ſub his Coſs. Carthaginenſibus bellum indictum, quòd cōtra fœdus naues haberent, & extra fines exercitum duxiſſent: & ꝙ eius filium Culuſſam, qui cum legatis Romanis erat, in oppidum minimè recepiſſent: quemadmodum ex quadrageſimonono Liuij abbreuiator obſeruauit. ubi etiam ponitur conſultatio de bello aduerſus Carthaginēſes ſuſcipiēdo: & diſcordia M. Catonis & Scipionis Naſicæ, de qua uide Plutarchum in uita Catonis ſenioris, in fine. Vide præterea Plinium libro decimoquinto Naturalis hiſtorię, cap. decimooctauo.

Cenſorinus, Duellius, al. Manlius.

4 L. MARCIVS, ET M. MANLIVS. 605

His Coſs. exortum eſt inſigne illud Punicum bellum tertium, quod Liuius quadrageſimonono, quinquageſimo, & quinquageſimoprimo libris explicuit, ſi extarent: & Appianus in libro cui titulus eſt Libycus, qui horū Coſs. meminit: Florus in ſecundo libro, titulo quintodecimo, ubi hi quoq; Coſs. nominantur, cum ſerie rerū geſtarū: apud Paulum item Oroſium libro quarto, capite uigeſimoprimo: atq; Eutropium libro quarto, capite tertio. Vterq; Carthaginis ſitū deſcribit, & quid ſub ijs Coſs. geſtum ſit: ſed pulchrius Appianus, apud quem ordine iſta leges quæ quadriēnio acta. nam & priori anno ſunt huius belli ſemina iacta. In immēſum opus creſceret, ſi ſingula ſubſcribere: ſatis ſit digito indicare, ubi ea inuenias, candide lector. Velleius Paterculus horum Coſs. ſic meminit: Ante trienniū quàm Carthago deleretur, M. Cato perpetuus diruendæ eius auctor, L. Cenſorino, M. Manlio Coſs. mortem obijt. Sed de cauſis itē belli, uide quę Plinius libro decimoquinto Naturalis hiſtoriæ ſcribat. Capite decimooctauo, & decimonono, Carthaginis meminit. Abbreuiator autem Liuij inquit: Tertij belli Punici initium altero & ſexcenteſimo anno ab Vrbe condita (quod ego intelligo ſuperiori cōſulatu Licinij & Poſthumij factū, dum Carthaginenſes Maſiniſſæ bellum inferrēt) intra quintum annum, quàm erat cœptum, conſummatū omnino eſt. Plinius item libro uigeſimoſecundo, capite ſexto, Manlij Conſulis meminit, ſic ſcribens: Aemilianum quoq; Scipionem Varro autor eſt donatum obſidionali in Africa Manilio Conſule, cohortibus ſeruatis, totidemq; ad ſeruandas eas eductis. In abbreuiatore Liuij uterq; Conſul nominatur, & ipſorum res geſtæ. Sub ijs Coſs. ut Liuius in quadrageſimonono ſcribebat, Diti patri ludi Seculares ad Tarentum, ex pręcepto librorū Sibyllinorum facti: qui anno primo primi Punici belli, quingenteſimo & altero anno ab Vrbe condita, facti erāt. Sed hoc quoque eget examine. Nam neq; apud Liuij abbreuiatorem (quandoquidem hoc loco deficit ipſe autor) neque apud Cenſorinū, qui de Secularibus ludis egit diligētiſsimè, inuenies primo anno primi belli Punici eſſe actos ludos Seculares, ſed anno eius belli fermè ſedecimo: hoc eſt, anno Vr. con. quingenteſimoquarto, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Paulo Coſs. A' quorum conſulatu in hunc præſentem numerantur centū anni: cum hic ſit ſexingenteſimuſquartus annus, quo Solinus tertium Punicum bellum dicit incœptum: non ſexingenteſimo altero anno, ut Oroſius & Eutropius putant. Sed audiamus Cenſorinum de ijs ludis ſcribentem ſic in libello Natalitio: De quartorum ludorum anno triplex opinio eſt. Antias enim & Varro & Liuius, relatos eſſe prodiderunt L. Marcio Cenſorino, M. Manlio Coſs. poſt Romam conditam anno ſexingenteſimoſecūdo. At Piſo Cenſorinus, & Gn. Gellius, ſed & Caſsius Hemina, qui illo tempore uiuebat, poſt annum factos tertium ſcribūt, Gn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Achaico Coſs. idem anno ſexingenteſimoquinto. In Quindecimuirorum autem cōmentarijs notantur ſub annis ſexingentis uigintiſex ab Vr. con. Ae-

Ab urbe con. milio Lepido, L. Aurelio Horeſte Coſs. ut infrà patebit. Erũt igitur numeri caſtigan- di, qui paſsim in omnibus exemplaribus ſunt corrupti, hoc modo dicto. *Olympiad.*

Piſo.

605 SP. POSTHVMIVS, ET L. CALPHVRNIVS. CLVIII

In opuſculo Coſs. Oroſij hoc loco Coſs. nomina ſcribuntur, MAGNO, ET CESONIANO. ſi fortè ita cognominati hi Coſs. Quorum & Iulius Obſequẽs mentionem in libello Prodigiorum facit, ſic ſcribens: Sp. Poſthumio, L. Piſone Coſs. uaſto incendio Romæ, cum regia quoq; ureretur, ſacrariũ, & ex duabus altera laurus ex medijs ignibus inuiolata eſt, & erunt. Pſeudophilippus deuictus. De quo Liuius libro quinquageſimo: Ex his Calphurnius miſſus in Africã cum L. Mancino præfecto claſsis, Carthaginenſes acri obſidione cinxerunt. licet ex Mancini temeritate pęnè clades Romanis accidiſſet ingens, ſi non Scipio prouidiſſet, ut latè Appianus deſcribit. Eſt igitur Florus examinandus, qui ſcribit: Mancino deinde Conſule, terra mariq; ferue bat obſidio. cum Mancinus pręfectus claſsis fuerit, nõ Conſul, teſte Appiano. Meminit autem & Calphurnij Piſonis Coſ. Appianus in Libyco, & Mancini claſsis præfecti: & quid hoc conſulatu geſtum ſit in Libya, pulchre explicat.

Aemilianus, *Druſus.*

606 P. AFRICANVS, ET C. LIVIVS. 2

Hic P. Scipio in familiam Corneliam, cum P. Aemilij eſſet, adoptatus, & hinc Aemilianus dictus, cum ædilitatem peteret, Conſul eſt à populo dictus. Quoniã per annos Conſulem fieri minimè liceret, cum maximo certamine ſuffragantis legis, & repugnantibus aliquantulum patribus, legibus ſolutus, & Conſul creatus eſt: ut Appianus, & abbreuiator Liuij in quinquageſimo libro, atteſtantur. Hic eſt à deuicta poſtea Carthagine, more aui ſui, Africanus dictus. De quo Cato dicere ſolebat, teſte Plutarcho, illud Homericum: Iſte ſapit ſolus, reliqui uelut umbra uagãtur. Nam Paulus Aemilius, teſte Plutarcho, ex quatuor filijs, formæ inſignis, egregiæ indolis, duos iure adoptionis in Corneliam Fabiamq; gentem ſibi ipſe denegauit, duos ei fortuna abſtulit: ut mirandum ſit. quo pacto Appianus auſus ſit ſcribere, hunc filiũ fuiſſe Scipionis ab Antiocho captum, & libertate donatum. Cui omnes alij hiſtorici contrarij ſunt. quandoquidem P. Scipio. Scipionis Aemiliani auus fuit genere, cum eius filius hunc adoptaſſet, ut ex Plutarcho & Cicerone liquet. Quomodo autem iſte Scipio tutor factus ſit filiorum Maſiniſſę, & quomodo urbem Carthaginem cæperit, & euerterit, & de ea triũphauerit, Appianus abundè in Libyco, et abbreuiator Liuij in quinquageſimoprimo. Meminit & horũ Coſs. Iulius Obſequens in libello Prodigiorum: ſed alterum Conſulem Lælium appellat, non Liuium (ut in alterutro appareat eſſe menda) ſic ſcribẽs: P. Africano & C. Lælio Coſs. Amiterni puer tribus pedibus, una manu, natus. Romę, & circà, fulmine pleraq; icta. Cęre ſanguinis riui terra fluxerũt, & nocte cœlum ac terra ardere uiſum. Fruſinone aurum ſacrum mures adroſerunt. Lanuuij inter horam tertiam & quintam duo diſcolores circuli ſolem cinxerunt: rubente alter, alter candida linea. Stella arſit per dies trigintaduos. Et cum obſideretur Carthago, in captiuos Romanorum per Haſdrubalem barbaro more ſęuitum. Mox Carthago per Aemilianum diruta. Meminit aũt & horum Coſs. Appianus in Libyco: & ordine, quid ſub ijs geſtum ſit, enarrat: in primis quomodo Scipio conſulatum adeptus ſit contra leges, cum ædilitatẽ peteret. Velleius Paterculus de Scipione hæc tradit: Sub idem tempus magis quia uolebant Romani quicquam de Carthaginenſibus dicebatur credere, quàm quia credenda afferebantur, ſtatuit Senatus Carthaginem excindere Ita eodem tempore P. Scipio Aemilianus, uir auitis P. Africani, paternisq; L. Pauli uirtutibus ſimillimus, omnibus belli ac togę dotibus, ingenijq; ac ſtudiorum eminentiſsimus ſeculi ſui: qui nihil in uita non laudandum & fecit, & dixit, ac ſenſit, quem Paulo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio diximus. Aedi-

Olympiad. litatem petens, Cōſul creatus eſt. Bellum Carthagini iam ante biennium à prioribus Ab urbe Coſs. inlatum, maiore ui intulit, cum antè in Hiſpania murali corona, in Africa obſi- con. dionali donatus eſſet: in Hiſpania uerò etiam ex prouocatione ipſe immodicus uirium immanis magnitudinis hoſtem interemiſſet: eamq́ urbem magis inuidia imperij, quàm ullius eius temporis noxę inuiſam Romano nomini, funditus ſuſtulit. Fecitq́ uirtutis ſuæ monumentum, quod fuerat aui eius clementiæ. Sed attende quid ſubiungat libro ſecundo: Potentiæ, inquit, Romanorum prior Scipio uiam apperuerat, luxuriæ poſterior aperuit. quippe remoto Carthaginis metu, ſublataq́ imperij æmula, non gradu, ſed præcipiti curſu à uirtute deſcitū, ad uitia tranſcurſum. Vetus diſciplina deſerta, noua inducta. In ſomnum à uigilijs, ab armis ad uoluptates, à negocijs in ocium conuerſa ciuitas. T. Scipio Naſica in Capitolio porticus, tum Metellus in Circo, Gn. Octauius multo amœniſsimā moliti ſunt: publicamq́ munificentiam ſequuta priuata luxuria eſt.

Lentulus, *Achaicus.*

3 CN. CORNELIVS, ET L. MVMMIVS. 607

His Coſs. teſte Oroſio libro quarto, capite uigeſimoſecundo, P. Scipio ſuperioris anni Cōſul, delere Carthaginem ſuprema ſorte molitus, Cothonem ingreditur. Vbi dum ſex continuis diebus ac noctibus pugnatur, ultima Carthaginenſis deſperatio traxit ad deditionem, petentes, ut quos belli clades reliquos feciſſet, ſaltem ſeruire liceat. Vrbs ipſa decem & ſeptem diebus cōtinuis arſit, miſerumq́ ſpectaculum de uarietate conditionis humanæ uictoribus ſuis præbuit, omni murali lapide in puluerē comminuto, anno ſeptingenteſimo quo condita eſt. Ita quarto anno, poſtquam cœptum fuit bellum Punicum tertium, exterminatum eſt. Quod graphicè deſcriptum leges apud Appianum in Libyco. Meminit horum Coſs. Velleius Paterculus in hæc uerba (quæ tamen in numeris auguror eſſe deprauata, ut ferè ubiq́ ſunt) Carthago diruta eſt, cum ſteriſſet annis DCLXVIII. abhinc annos CCLXXVII. Gn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Coſs. Hunc finem habuit Romani imperij Carthago æmula, cum qua bellare maiores noſtri cœpere Claudio & Fuluio Coſs. ante annos CCXCVI, quàm tu M. Vinici conſulatum inires. Ita per annos CXV, & bellum inter eos populos & belli præparatio, & infida pax fuit. Neq́ ſe Roma iam terrarū orbe ſuperato, ſecuram ſperauit fore, ſi nomen uſq́ ſtantis maneret Carthaginis: adeò odium ex certaminibus ortum, ultra metum durat, & ne in uictis quidem deponitur: neq́ antè inuiſum eſſe deſijt, q̄ eſſe deſijt. Eſt & eodem anno ſub ijs Coſs. teſte Oroſio lib. 5. cap. 1. Corinthus, Achaiæ urbs potētiſsima, euerſa, duce Mummio, qui de ea triūphauit, & Corinthia uaſa cum multis ſignis in Vrbem intulit. Quod bellū uulgò Achaicum dicitur, pulchreq́ deſcribitur à Iuſtino lib. 34. & L. Floro lib. 2. titulo 16. Sed ibi ſcribit Metellus Conſul, quem Oroſius & Eutropius lib. 4. cap. 3. Prætorem, non Conſulem appellant: & hiſtoriam ipſam pulchrè & breuiter enarrant, quomodo Corinthus ſit deſtructa, & æs inde Corinthiū, & uaſa Corinthia dicta. Verùm Oroſius hunc annum ſexingenteſimumſextū uocat, cū ſit ſexingenteſimusſeptimus. Similis penè error eſt in abbreuiatore Liuij lib. 52. ubi hoc bellum continetur. Hic perperam ſcriptū eſt, Ad Iſthmum à L. Manlio Conſule uictus eſt, cum L. Mummio ſcribi debet. Velleius Paterculus ſic de hoc bello ſcribit: Vniuerſa deinde inſtincta in bellum Achaia, cū pars magna Metelli Macedonici uirtute, armiſq́ fracta erat, maximè Corinthijs in arma cum grauibus etiā in Romanos contumelijs inſtigantibus, deſtinatus ei bello gerendo Coſ. Mummius. Subiungit paulo pòſt: L. Mummius Corinthum poſt annos DCCCCLII. quàm ab Alete Hippotis filio erat cōdita, funditus eruit. Dehinc comparat Scipionem Mummio, dicēs: Vterq́ Imperator, deuictæ à ſe gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus eſt Achaicus. Nec quiſquam ex nouis hominibus prior Mummio cognomen uirtute partum uindicauit. Diuerſi imperatoribus mores, diuerſa fuere ſtudia. Quippe Scipio tam elegans liberaliū ſtudiorum, omniſq́

doctrinæ

Ab urbe con. doctrinæ & autor & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumq́, præcellenteis ingenio uiros, domi militiæq́ ſecum habuerit. Neq enim quiſquã hoc Scipione elegantius interualla negotiorum ocio diſpunxit, ſemperq́ & belli & pacis ſeruijt artibus. Semper inter arma ac ſtudia uerſatus, & corpus periculis, & animum diſciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac ſtatuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici conducentibus, ſi eas perdidiſſent, nouas eos reddituros. quanquam ſatius fuerat pro Rep. manere adhuc rudem Corinthiorũ intellectum, q̃ in tantum ea intelligi: neq dubiũ quin hac prudentia, illa imprudentia decori publico fuerit conuenientior. Sunt eodem pene tempore tres triumphi acti. Africanus de Carthagine, Mummius de Corintho, Q. Cæcilius Metellus de Andriſco (qui Pſeudophilippus dicebatur uulgò) triumphauit. De quo abbreuiator Liuij lib. 50. Florus lib. 2. titulo decimoquarto, hoc bellum deſcribit, & Macedonicum tertium appellat: à quo Q. Cęcilius Metellus, qui tunc Prætor hoc confecit, Macedonicus dictus eſt: autore Plinio iuniore de Viris illuſtribus, titulo ſexageſimoprimo. Eſt hoc in loco admirandum, incidere tantam diuerſitatem inter autores illuſtreis. Appianus in fine Libyci tradit, triumphum Africani & Mummij centeſima & ſexageſima Olympiade factum. Sed timeo translatoris indiligentiam, quæ toto opere ſentitur. Plinius lib. 34. cap. 2. ſcribit excisam Corinthum anno tertio centeſimæ Olympiadis ſextæq́ & quinquageſimæ, qui fuit urbis Romæ ſexcenteſimus octauus: quod minimè procedit. Nam ſi de centum & quinquaginta ſex Olympiadibus ſex ante conditam Vrbem ſuſtuleris, ut debes, remanebunt centum & quinquaginta Olympiades. Hæ conſtituũt annos ſexingentos, non amplius. Verior eſt apud Euſebiũ ſupputatio hoc loco, qui ſcribit, q̃ Olympiadis centeſimæ quinquageſimæ octauæ, anno tertio, Carthago in ditionem Romanorũ per Scipionem redigatur, habens à conditione ſui annos ſexingentos ſexagintaocto: ut uerò alij affirmant, ſeptingentos quadragintaocto. Quod licet Liuio ſit contrarium, uero tamen eſt propinquius. Sed parem diuerſitatem autorum tradit Oroſius quoq de bello Achaico, de numero occiſorum, inter Claudium hiſtoricum, Valerium Antiatem, & Polybiũ. Hi ſi extarent, errores huiuſmodi facile tollerentur. Si tamen conſulatus Caſsiodori, ut credo, bene procedunt, erit hic annus Vrbis cond. ſexingenteſimusſeptimus: qui erit tertius annus Olympiadis cẽteſimæ quinquageſimæ octauę. Ideo calculus Plinij uno anno deficit. Sed Olympiades non ſunt iuſte annotatæ. Nã & Solinus rectè tradit, hoc tertium Punicum bellum ſexingenteſimoquarto, non altero, inchoatum: & intra quatuor annos confectum, omnes produnt. Erit itaq ſexingenteſimusſeptimus hic annus. Illud addendum cenſeo, quod Plutarchus in Mario ſcribit, L. Memmij (Sic enim Gręci hunc appellant) qui Corinthum deleuit: tertium nomen dicere non poſſumus. Nam Achaicus huic, ut Africanus Scipioni, ut Metello Numidicus, ex re geſta, agnomen fuit. Vbi pulchra quædam leges de nominibus Romanorum. Meminit horum Cõſulum Cenſorinus de Die natali, ubi de ludis Secularibus agit, ut paulo antè ſcripſimus.

Olympiad.

Aemilianus. *Mancinus.*

608 Q. FABIVS MAXIMVS, ET L. HOSTILIVS. 4

Iſte eſt Fabius Maximus Aemilianus, Pauli Aemilij filius, quẽ pater in familiam Fabiam adoptandum dedit, ut Plutarchus teſtatur. Mancinus autem is eſt, qui pręfectus claſsis bello Punico tertio fuit. Quid hoc anno geſtum, quia Liuium nõ habeo, temerarij ſcriptoris infamiã incidere nolo. Hoc conſtat, Fabium Conſulem magnam partem Luſitaniæ recuperaſſe, multis urbibus recuperatis.

Galba. *Cotta.*

609 SER. SVLPITIVS, ET L. AVRELIVS. CLIX

Per hæc tempora motus Syriæ, & bella inter reges Demetrium & Ptolemęum ge

Olympiad. ſta, nimirum facta ſunt. Cæterùm ſub quibus Coſs. nihil certi habeo. De his Coſs. ab *Ab urbe con.*
breuiator Liuij libro quinquageſimoſecundo: Oroſius libro quinto, capite ſecundo.
De Viriato Luſitano paſtore, & latrone, multa pulchra breuiter ſcribit, quæ nõ ſunt
aſpernanda, & huic loco conueniunt, Velleius Paterculus libro ſecundo: Triſte, in-
quit, deinde & contumelioſum bellum in Hiſpania, duce latronum Viriato, ſequu-
tum eſt. Quod ita uaria fortuna geſtum eſt, ut ſæpius Romanorum gereretur aduer-
ſa. De his Coſs. Val. Max. libro ſexto, titulo de Grauiter dictis & factis, ſic ſcribens:
Idem Seruius Sulpitius Galba & Aurelius Coſs. cum in Senatu contenderent, uter
aduerſus Viriatum in Hiſpaniam mitteretur, ac magna inter P.C. diſſenſio eſſet, om
nibus, quónam eius ſententia inclinaretur, expectantibus: Neutrum, inquit Scipio,
mihi placet: alter nihil habet, alteri nihil eſt ſatis: æquè malam licentis imperij magi-
ſtram iudicans inopiam, atq; auariciam. Quo dicto ut neuter in prouinciam mittere-
tur, obtinuit. Horum atq; ſequentium Coſs. ſic meminit Iulius Frontinus de Aquæ-
ductibus: Anno ab Vrb. con. ſexingenteſimooctauo, Ser. Sulpitio Galba, L. Aure-
lio Cotta Coſs. cum Appiæ Anieniſq; ductus uetuſtate quaſſati, priuatorum etiam
fraudibus interciperentur, datum eſt à Senatu negocium M. Titio, qui tum Prætor
inter ciues & peregrinos ius dicebat, eorum ductuum reficiendorum & uindicando
rum. Et quoniam incrementum urbis exigere uidebatur ampliorem modum aquæ,
eidem mandatũ à Senatu eſt, ut curaret, quatenus alias aquas poſſet, in Vrbem per-
duceret. Ampliores ductus Reipub. cauſa ttt. miliario fabrorum duxit, cui ab autore
Martiæ nomen eſt. Legimus apud Feneſtellam, in hæc opera Marco decretũ ſexter-
tiũm mille & octingentos. Sed quoniam ad conſummandũ negotium non ſufficie-
bat, ſtatuit præturã in alterum annum prorogatã. Eodem tempore Decemuiri dum
alijs ex cauſis Sibyllinos libros inſpiciunt, inueniſſe dicuntur, nõ eſſe aquam Martiã,
ſed Anienem. De hoc non conſtantius traditur, in Capitolium perduci. De eaq; re
in Senatu uerba faciente Lepido pro collega, actũ Appio Claudio, Q. Cęcilio Coſs.
Eademq; poſt annum decimũ à L. retractata, C. Lęlio, Q. Seruilio Coſs. Sed utroq;
tempore uiciſſe gratiam Q. Martij Regis, atq; ita eſſe in Capitoliũ aquam perductã.
Vbi lector animaduerte et numerorum et propriorum eſſe lapſum. Hi enim Coſs. ut
mox apparebit, quinto anno, nõ decimo fuerũt: alterq; Gn. Seruilius Cepio ab alijs.

Pulcher, *Macedonicus.*

2 AP. CLAVDIVS, ET Q. METELLVS. 610

Appius Claudius, ut ex quinquageſimotertio Liuij diſcimus, Salaſſos gentem AL-
pinam domuit. Et ut Oroſius lib. 5. cap. 2. ſcribit, ubi horum Coſs. mentio fit, aduerſus
Salaſſos Gallos congreſſus, & primùm uictus, decem millia militum perdidit: repara
ta pugna, quinq; millia hoſtium occidit. Sed cum iuxta legem, qua conſtitutum erat,
ut quiſquis quinq; millia hoſtium peremiſſet, triumphandi haberet poteſtatem: iſte
quoq; cum triumphum expectaſſet, propter damna uerò ſuperiora non impetrauiſ-
ſet, infami impudẽtia atq; ambitione uſus, priuatim cum tribus triumphauit. Horum
Coſs. meminit quoq; Iulius Obſequens, licet alterum cõſulem P. prænominet: quod
errorem eſſe puto. Qui ſcribit, ſub ijs Amiterni puerũ tribus pedibus natum. Cauræ
ſanguinis riuos è terra fluxiſſe: & cũ à Salaſsis illata clades eſſet Romanis, Decemui-
ros pronunciaſſe, quod inuenirent in Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi eſſent,
ſacrificari in eorum finibus oportere. Vide de hoc Appio Claudio Plutarchum in ui
ta Gracchorum. Sed de Q. Metello ſic abbreuiator Liuij libro quinquageſimotertio:
Q. Cæcilius Metellus Proconſul Celtiberos cæcidit. à Q. Fabio Conſule pars maxi-
ma Luſitaniæ, expugnatis urbibus, recepta eſt. Florus libro ſecundo, titulo decimoſe
ptimo: Metellus ille qui ex Macedonia cognomen meruerat, & Celtibericus fieri, cũ
& Cantabriam memorabili cæpiſſet exemplo, & Verſobrigis maiori gloria peper-
cit. De Metello ſic Velleius Paterculus, libro ſecundo: Paucis ante Iunium Brutum
annis,

Ab urbe con. annis,qui Hiſpanos uicit,tam ſeuerũ illius Q. Macedonici in ijs gentibus imperium fuit, ut cum urbem Contrebiam nomine in Hiſpania oppugnaret, pulſas præcipiti loco quinque cohortes legionarias, eódem protinus ſubire iuberet, facientibusque omnibus in procinctu teſtamenta, uelut ad certã mortem eundum foret: non deterritus propoſito,perſeuerantia ducis quem moriturum miſerat, militem uictorem recepit. Tantum effecit mixtus timori pudor,ſpesque deſperatione quæſita. Hæc ille. Sed in primo libro ſuæ hiſtoriæ fragmentatæ inquit: Hic eſt Metellus Macedonicus,qui porticus quæ fuere circundatæ duabus ædibus ſine inſcriptione poſitis,quæ nunc Octauiæ porticibus ambiuntur, fecerat: quique hanc turmam ſtatuarum equeſtrium,quæ frontem ædium ſpectarent,hodieque maximum ornamentum eius loci,ex Macedonia detulit. Cuius turmæ hanc cauſam referunt: Magnum Alexandrum impetraſſe à Lyſippo,ſingulari talium autore operum ,ut eorum equitum, qui ex ipſius turma apud Granicum flumen ceciderant , expreſſa ſimilitudine figurarum , faceret ſtatuas , & ipſius quoque ijs interponeret. Hic idem primus omnium Romæ ædem ex marmore in ijs ipſis monumentis molitus,uel magnificentiæ uel luxuriæ princeps fuit. Vix ullius gentis,ordinis,hominem inueneris,cuius felicitatem fortunæ Metelli compares. Nam præter excellentes triumphos,honoresque ampliſsimos,& principale in repub. faſtigium,extenuatumque uitæ ſpacium, & acreis innocentiæque pro repub. cum inimicis contentiones,quatuor filios ſuſtulit: omneis adultæ ætatis uidit, omneis reliquit ſuperſtites & honoratiſsimos. mortui eius lectum pro Roſtris ſuſtulerunt quatuor filij, unus conſularis & cenſorius, alter conſularis, tertius Cos. quartus candidatus conſulatus: quem honorem adeptus eſt. Hoc eſt nimirũ magis felicitatis de uita migrare,quàm mori. Sed de illo ſuperius aliquoties. Olympiad.

Metellus, *Seruilianus.*

611 L. CAECILIVS, ET Q. FABIVS MAX. 3

His Coſs. ut Iulius Obſequẽs docet,& Oroſius libro quinto teſtatur,capite ſecundo, fames & peſtilentia cum eſſent, per Decemuiros ſupplicatum . Lunæ androgynus natus, præcepto aruſpicũ in mare deportatus. Tanta fuit Lunẽſibus peſtilentia, ut iacẽtibus in publicũ paſsim cadaueribus,qui funerarẽt defuerint. Itaque magnæ domus uacuæ uiuis, plenæ mortuis remanſerunt. largiſsimæ introrſum hæreditates , & nulli penitus hæredes. Deinde non ſolum in urbe uiuendi,ſed etiam appropinquandi ad urbem negabatur facultas. tam ſæui per totam urbem tabeſcentium ſub tectis, atque in ſtratis ſuis cadauerum fœtores exhalabant. In Macedonia exercitus Romanus prælio uexatus,quia alter Pſeudophilippus, ut abbreuiator Liuij in quinquageſimotertio docet, in Macedonia à L. Tremellio Quæſtore cũ exercitu cæſus eſt. Aduerſus Viriatum dubié dimicauit pop. Rom. Nam, ut Oroſius docet,Fabius Conſul contra Luſitanos & Viriatum dimicans, Bacciam oppidum, quod Viriatus obſidebat,depulſis hoſtibus liberauit: & in deditionem,cum plurimis alijs, caſtellum recepit. Quingentis etiam principibus eorum,quos ſocietate inuitatos deditionis iure ſuſceperat, manus præcidit. Licet Cicero Lælio hanc uictoriam tribuat, ut inferius patebit. De Fabio ſic Velleius Paterculus: Metellus uirtute ac ſeueritate facti,at Fabius Aemilianus, Pauli exemplo, diſciplinæ in Hiſpania fuit clariſsimus.

Cepio, *Nepos.*

612 CN. SERVILIVS, ET Q. POMPEIVS. 4

Hic Q. Pompeius Conſul, ut abbreuiator Liuij quinquageſimoquarto libro docet. in Hiſpania Termeſtinos ſubegit. Cum eiſdem quidem & Numantinis pacem ob infirmitatem fecit. ob id Eutropius libro quarto, capite tertio: Q. Pompeius, inquit, Conſul à Numantinis, quæ ciuitas Hiſpaniæ eſt opulentiſsima, ſuperatus, pacem ignobilem fecit. Velleius Paterculus libro ſecundo, huius Pompeij ſic memi-

Olympiad. nit: Numantia urbs nunquam x. milibus plura propriæ iuuentutis armauit. Sed uel ferocia ingenij, uel inſcitia noſtrorum ducum, uel fortunæ indulgentia, cùm alios duces, tum Pompeium, magni nominis uirum, ad turpiſsima deduxit fœdera. Hic primus è Pompeijs Coſ. fuit. Nec minus turpia ac deteſtabilia Mancinum Hoſtilium Coſ. Sed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum uerecundia: quippe non recuſando perduxit huc, ut per feciales nudus, ac poſt tergum religatis manibus, dederetur hoſtibus: quem illi ſe recipere negauerunt, ſicut quondam Caudini fecerūt dicentes, publicam uiolationem fidei non debere unius lui ſanguine. Oroſius libro quinto, capite ſecūdo: Pompeius Numantinorum fines ingreſſus, accepta maxima clade diſceſsit: non ſolummodo exercitu penè omni profligato, uerumetiam plurimis nobilium, qui eius militiæ aderāt, interemptis. Viriatus cum iam quatuordecim annos Romanos duces atq; exercitus protriuiſſet, à proditoribus, conſilio Seruilij Cepionis, eſt interemptus, & ab exercitu eius nobiliſsimè tumulatus. Deinde cum interfectores eius pręmium à Cepione, ut ſcribit Eutropius (non Scipione, nam hoc nomen ibi corruptum eſt) peterent, reſponſum eſt, nunquam Romanis placuiſſe, imperatores à ſuis militibus interfici. Et ideo inquit Oroſius: In hoc ſolo Romanis circa eum fortiter agentibus, quòd percuſſores eius indignos præmio iudicarunt. Hinc Velleius Paterculus inquit: Sed interempto Viriato fraude magis quàm uirtute Seruilij Cepionis, Numantinum grauius exarſit bellum. Sed quis ille fuerit Viriatus, & quot Romanos duces occiderit, abbreuiator Liuij libro quinquageſimoſecundo, & L. Florus libro ſecundo, titulo decimoſeptimo, pręter Eutropium & Oroſium, abundè explicant. De hoc Viriato Luſitano iunior Plinius, de Viris illuſtribus, titulo ſeptuageſimoprimo. Val. Max. libro nono, capite de Perfidia. ſed ibi Conſul Q. Seruilius Cepio dicitur. Meminit & huius Viriati Cicero in ſecundo Officiorum, alios fortaſsis ſequutus annales, ſic de eo ſcribēs: Viriatus Luſitanus, cui quidem exercitus noſtri imperatoresq; ceſſerunt: quem C. Lælius, is qui ſapiens uſurpatur, Prætor fregit ac comminuit: ferocitatemq; eius ita repreſsit, ut facile bellum reliquis traderet. In Bruto quoq; hanc laudem Lælio attribuit Cicero, dicens: Viriati bello egregium fuiſſe Lælium repperi. Et ideo auguror ſequenti conſulatu Viriatum eſſe ſub Gneo Cepione & G. Lælio ſuperatum. Et hunc Q. Seruilium potius dici debere, non Gn. literarum prænominum confuſio hanc confuſionem parit. Silius Italicus quoq; huius Viriati meminit in tertio Punicorum. Iuſtinus uerò libro quadrageſimoquarto, hoc eſt ultimo, Viriatum decem tantum annos fatigaſſe uaria uictoria Romanos ſcribit. Liuij uerò abbreuiator, uirum ac ducem maximum Viriatum appellat, per quatuordecim annos, quibus cum Romanis bellum geſsit, frequentius ſuperiorem fuiſſe. De Pompeio item tradit Velleius alio quodam loco, hæc ſcribēs: Seu duæ, ſeu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus eius nominis, ante annos ferè CLXVIII, quàm Pompeius cum Gn. Seruilio Coſ. fuit. *Ab urbe con.*

Q.

CLX CN. CEPIO SERVILIVS, ET G. LAELIVS. 613

Horum Coſs. meminit Iulius Obſequens libello Prodigiorum, qui ſcribit ſub ijs Coſs. Præneſte, & in Cephalenia, ſigna de cœlo deſcendiſſe uiſa. Item mons Aetna ignibus abundauit. Prodigium maioribus hoſtijs quadraginta expiatum. Annus pacatus fuit, Viriato uicto. Horum Coſs. mentionem fecit Iulius Frontinus de Aquæductibus, ubi de Martia aqua in Vrbem atq; in Capitolium introducta loquitur. Sed alterum Coſ. Q. Seruilium, non Gneum prænomine appellat: quod & ego credo. Alioqui hic eſſet II. Gn. Cepionis cōſulatus. Sed quàm facilis ſit lapſus in proprijs, cuiuis mediocriter erudito manifeſtum eſt.

2 CN. PISO, ET POPILIVS LAENAS. 614

Huius M. Popilij ſic meminit abbreuiator quinquageſimoquinto: M. Popilius à Numan-

Ab urbe con. Numantinis, cum quibus pacem factam, Senatus irritam cenſuerat, cum exercitu fuſus fugatusq; eſt. Olympiad.

Naſica, *Brutus.*

615 P. SCIPIO, ET DECIMVS IVNIVS. 3

P. Cornelio Naſicæ cognomen Serapion fuit, ab irridente Curiatio Trib. pleb. impoſitum, ut abbreuiator Liuij quinquageſimoquinto explicat. Sed ijs Coſs. delectum habentibus, in conſpectu tyronum res ſaluberrimi exempli facta eſt. Nam C. Matienus accuſatus eſt apud Tribb. pleb. quòd exercitũ in Hiſpania deſeruiſſet: damnatusq; ſub furca, diu uirgis cæſus eſt, & ſeſtertio uenit. Tribb. pleb. quia nõ impetrarunt, ut ſibi denos, quos uellent, milites eximere liceret, Coſs. in carcerem mitti iuſſerunt. Meminit horũ Coſs. Cicero tertio de Legibus: Quid iuris bonis uiris Tib. Gracchi tribuinatus reliquit: etſi quinquennio ante Decimum Brutum & P. Scipionem Coſs. quos, & quantos uiros homo omniũ infimus & ſordidiſsimus Tribunus plebis C. Curiatius in uincula coniecit: quod antè factum non erat. Iunius Brutus Coſ. in Hiſpania ijs qui ſub Viriato militauerant, agros oppidumq; dedit, quod Valentia uocatum eſt. M. Popilius à Numantinis, cum quibus pacem factam Senatus irritam cenſuerat, cum exercitu fuſus fugatusq; eſt. Iunius Brutus præterea, ut eodem loco ſcribitur, Luſitaniam urbium expugnationibus uſq; ad Oceanum perdomuit: & cum fluuium Obliuionum tranſire nollent, raptum ſignifero ſignum ipſe tranſtulit: & ſic, ut tranſgrederetur, perſuaſit. Velleius Paterculus huius Bruti meminit, prænomine tamen deprauato. Ante, inquit, tempus exciſæ Numantiæ præclara in Hiſpania militia Decimi Bruti fuit: (ſic enim legendum) qui penetratis omnibus Hiſpaniæ gentibus, ingenti ui hominũ urbiumq; potitus numero, aditis quæ uix erant, Gallecij cognomen meruit. Florus libro ſecundo, titulo decimoſeptimo: Decimus Brutus aliquando latius Gallecios Luſitanosq;, omnis Galatiæ populos, formidatumq; militibus flumen Obliuionis, peragratoq; uictor Oceani litore, non prius ſigna conuertit, quàm cadentem in maria ſolẽ, obrutumq; aquis ignem, nõ ſine quodam ſacrilegij metu & horrore deprehendit. Eſt autem hic fluuius Obliuionis Lethes appellatus, à Ptolemæo Limius dictus, cauſa nominis, ut ait Strabo in tertio, quod cum Galli atq; Turduli ſocijs ad id flumen armis perueniſſent, eo traiecto, ſeditione orta diſsidentes, eorumq; duce extincto, obliti quòd in Hiſpanos mouerant bellum, iuxta flumen reſedere. Lucanus in nono:

Quam iuxta Lethes tacitus perlabitur amnis,
Infernis, ut fama trahens, obliuia uenis. Silius:
Inferni populis referens obliuia Lethes.

Porcina,
Lepidus, *Mancinus.*

616 M. AEMILIVS, ET C. HOSTILIVS. 4

His Coſs. ut Iulius Obſequens ſcribit, cum Lanuuij auſpicarentur, pulli è cauea in ſyluam Laurentinam euolarunt, neq; inuenti ſunt. Præneſte fax ardens in cœlo uiſa, ſereno intonuit. Tarracinæ M. Claudius Prætor in naue fulmine conflagrauit. Lacus Fucinus per multa millia paſſuum inundauit. In Græcoſtaſi & Comitio ſanguine fluxit. Hoſtilius Mancinus Conſul in portu Herculis cum conſcenderet nauem, petens Numantiam, uox improuiſè audita, Mane Mancine. Cumq; egreſſus, poſtea nauem Genuæ conſcendiſſet, anguis in naui inuentus, è manibus effugit. Ipſe Conſul deuictus, mox Numantinis deditus. Oroſius qui horum Coſs. meminit libro quarto, capite ſecundo: Mancinus Cõſul, inquit, poſtquam à Popilio apud Numantiam ſuſcepit exercitum, adeò prælia infeliciter cuncta geſsit, atq; in id ſuprema perductus deſperatione eſt, ut turpiſsimum fœdus cum ijſdem Numantinis facere cogeretur: quamuis & Pompeius iam aliud æquè infame fœdus cum ijſdem Numan

Olympiad. tinis paulo antè pepigiſſet, Senatus diſſoluit fœdus, & Mancinum tradi præcipit Nu- Ab urbe mantinis: qui nudato corpore, manibus poſt tergum reuinctis, ante portas Numan- con. tiæ eſt expoſitus. Ibi uſq; in noctem manens, à ſuis deſertus, ab hoſtibus autem non receptus, lachrymabile utriſq; ſpectaculum præbuit. Repete ea ex Paterculo quæ ſuperius annotaui in conſulatu Cn. Seruilij & C. Hoſtilij Mancini. Eadem penè Eutropius libro quarto, capite tertio: abbreuiator Liuij libro quinquageſimoquinto, & quinquageſimoſexto. Val. Max. libro primo, capite de Prodigijs: Plinius iunior de Viris illuſtribus, titulo quinquageſimonono. Sed ibi perperam, A. Hoſtilius, pro C. Hoſtilio, ſcriptum eſt. Sed Conſul fuit. Vide tertium caput quarti libri Oroſij de hoc Mancino: & Florum libro ſecundo, titulo decimooctauo: Plutarchum in Gracchorum uita: & Plinium ſeniorem libro trigeſimoquinto, capite quarto.

Pilo, *Serranus.*

CLXI P. FVRIVS, ET SEX. ATTILIVS. 617

Commemorat horrenda prodigia ſub his Coſs. Iulius Obſequens, in hæc uerba: Rhegium penè totum incendio cōſumptum, ſine ullo humanæ fraudis aut negligentiæ ueſtigio. Puer ex ancilla quatuor pedibus, manibus, oculis, auribus, duplici obſcœno natus. Puteolis in aquis calidis riui manarunt ſanguine. Fulmine pleraq; deiecta. Aruſpicum iuſſu puer crematus, cinisq; eius in mare deiectus. Ab Achæis exercitus Romanus cæſus. Hoc loco animaduertendum, Euſebium in Chronicis ſcribere, L. Actium tragœdiarum ſcriptorem clarum per hæc tempora fuiſſe: quem natum tradit Mancino & Sarrano Coſs. parentibus libertinis, & ſeni Pacuuio Tarentiſua ſcripta recitaſſe, & cæt. Quem imitatus eſt Petrus Crinitus libro primo de poetis, qui plura adijcit de hoc L. Actio tragico poeta. Sed cum hi Coſs. nuſquam ſimul legantur (priori enim anno C. Hoſtilius Mancinus Coſ. fuit, ſed collegam habuit, M. Aemilium Lepidum: hoc anno Sextus Attilius Cōſul fuit, ſed collega eius P. Furius Pilo erat) ideo examinandus eſt liber Euſebij. Adhæc attribuit hæc Olympiadi centeſimæ ſexageſimæ, in qua Q. Fabius Maximus, L. Hoſtilius Mancinus Coſs. fuerant, & alij. Sed mox in Olympiade centeſima ſexageſima prima, ſcribit bellum ſeruile ortum in Sicilia: quod proximo anno factum, nemo dubitat. Iccirco hæc ſine errore tranſire nequeunt.

Flaccus, *Piſo.*

2 SER. FVLVIVS, ET Q. CALPHVRNIVS. 613

Sub his Coſs. narrat Iulius Obſequēs, & Paulus Oroſius libro quarto, capite quarto, admiranda prodigia accidiſſe: quæ illic in utriſq; leges: longum enim eſſet omnia ſubſcribere. Hinc in Sicilia bellum ſeruile ortum eſt: quod adeò graue & atrox multitudine ſeruorum tunc ad arma inſtructorum, & magnitudine uirium fuit, ut Coſs. quoq; terruerit. Nam ſeptuaginta millia ſeruorum conſpirantium fuiſſe, duce Euno Syro, & Cleone ſeruis referuntur. excepta urbe Meſſana, quæ ſeruos liberaliter habitos in pace continuit. De quo inferius uberius dicetur, ex illuſtriſsimis auctoribus. Fuluius Flaccus Cōſul Vardeos in Illyrico ſubegit, ut abbreuiator Liuij quinquageſimoſexto libro ſcribit. Huic Fuluio Conſuli bellum mandatum eſt. Subiungit Caſſiodorus poſt Coſs. hæc uerba:

His Coſs. Aemilianus Scipio ob Numantinum bellum, cum candidatus non eſſet, Conſul creatur.

Cum initio ducum, bellum Numantinum, non ſine publico pudore duraret, delatus eſt ultrò Scipioni Africano à S.P.Q.Ro. conſulatus. Quem cum ille capere, ob legem quæ uetabat quenquam intra decem annos iterum Conſulem fieri licere, minimè uellet, ſicuti priori cō ſulatu, legibus eſt ſolutus: ut abbreuiator Liuij libro quinquageſimoſexto ſcribit. Si extaret uita Scipionis illius apud Plutarchum, & hæc & alia pulchriora haberemus.

P. AFRI-

P. AFRICANVS, ET G. FVLVIVS. 3

619 Horum Coſs. meminit Iulius Obſequens, qui multa narrat ſub ijs eueniſſe prodigia Coſs. Quæ omnino legenda ſunt lectori ſtudioſo. Ceterùm is Africanus miſſus in Hiſpaniam ad euertendam Numantiam, qualiter corruptum exercitum luxuria reformauerit, priuſquam hoſtes debellaret, docent abundè Florus libro ſecundo, titulo decimooctauo, de bello Numantino: Val. Max. libro ſecũdo, titulo de Diſciplina militari: Liuij abbreuiator libro quinquageſimoſeptimo: Oroſius libro quinto, capite quinto: Eutropius libro quarto, capite tertio: iunior item Plinius titulo quinquageſimooctauo, de Viris illuſtribus. Quemadmodum autem Scipio Numantiam obſederit, & fame confecerit, in ſummamq́ demum deſperationem redegerit, ut ſe per uices trucidarint, abbreuiator Liuij quinquageſimonono docuit: in quo ſcribit, captã urbem à Scipione, deletam quartodecimo anno poſt deletam Carthaginem, ac de ea pòſt triumphaſſe. Quod annis aliquot pòſt accidit, ut liquet. Cum uerò in Hiſpania Scipio eſſet, Romæ à Tiberio Sempronio Graccho ſeditio orta eſt, in qua occiſus fuit: quam Liuius quinquageſimooctauo libro longè lateq́ exequutus eſt, & Plutarchus in Gracchis, & Appianus primo Ciuilium. Velleius Paterculus: P. Scipio Africanus Aemilianus, qui Carthaginem deleuerat, poſt tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum Conſul, miſſusq́ in Hiſpaniam, fortunæ uirtutiq́ expertæ in Africa, reſpondit in Hiſpania: & intra annũ ac tres menſes quàm eò uenerat, circundatam operibus Numantiam, exciſamq́ æquauit ſolo. Nec quiſquam ullius gentis hominum ante eum clariori urbium excidio, nomen ſuum perpetuæ cõmendauit memorię: quippe exciſa Carthagine ac Numantia, ab alterius nos metu, alterius uindicauit contumelijs. Hic eum interroganti Tribuno Carbone, quid de Tiberij Gracchi cęde ſentiret, reſpondit: Si is occupandæ Reipub. animum habuiſſet, iure cæſum. Et cum omnis concio acclamaſſet: Hoſtium, inquit, armatorum toties clamore non territus, quî poſſum ueſtro moueri, quorum nouerca eſt Italia? Reuerſus in Vrbem intra breue tempus M. Aquilio, C. Sempronio Coſs. abhinc annos CL. poſt duos cõſulatus, duosq́ triumphos, & bis exciſos terrores Reipub. manè in lectulo repertus eſt mortuus: ita ut quædam eliſarum faucium in ceruice reperirentur notæ. De tanti uiri morte nulla eſt habita quæſtio: eiusq́ corpus uelato capite elatum eſt, cuius opera ſuper totum terrarum orbem Roma extulerat caput: ſeu fatalem, ut plures: ſeu conflatam inſidijs, ut aliqui prodidere memoriæ, mortẽ obijt. Vitam certe digniſsimam egit, quæ nullius ad id tempus præterquam auito fulgore uinceretur. Deceſsit anno fermè LVI. De quo ſi quis ambiget, recurrat ad priorem conſulatũ eius in quem creatus eſt anno XXXVI. ita dubitare deſinet. Florus libro tertio, titulo decimoquarto de ſeditione Tiberij Gracchi: Plinius de Viris illuſtribus, titulo ſexageſimoquarto: ſed Gracchum occiſum ſequentibus Coſs. docet. Gellius item libro ſecundo, capite decimotertio: & Valerius Maximus in primo de Auſpicijs, mortis Gracchi meminerunt: ſed clarius, quo tempore occiſus ſit, ſub Mutio ſcilicet Scæuola, ſequentis anni Conſule, libro tertio de Fortitudine. Nonnihil etiã idem libro ſeptimo, titulo de Sapienter dictis & factis. Vide Paulum Oroſium libro quinto, capite ſexto & ſeptimo: Eutropium libro quarto, capite tertio. De Attalo Valer. Max. libro quinto, de Gratis: Abbreuiator libro quinquageſimooctauo. Sed audi quę Plinius libro trigeſimotertio ſcribat, capite undecimo: Eadem Aſia domita multo etiam grauius afflixit mores, inutiliorq́ uictoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regis uerecundia exempta eſt, urbis anno ſexingenteſimo uigeſimoſexto, medijs quinquageſimoſeptimo annis, erudita ciuitate amare etiam, & non ſolummodo admirari opulentiam externam: immenſo & Achaicæ uictoriæ momento ad impellendos mores: quæ & ipſa hoc interuallo, anno Vrbis ſexingenteſimooctauo, Parthica ſigna et tabulas pictas in uexit, ne quid deeſſet. pariterq́

luxuria

Olympiad. luxuria nata eſt, & Carthago ſublata, ita cõgruentibus fatis, ut liberet amplecti uitia, & liceret peccare ex dignatione. Numeri amiorum, ut in pleriſq; alijs, egent examine. Præterea ſeruilis contagio in Sicilia multos latè prouincias infecit. Nam & Minturnis 450. ſerui in crucem acti. Sinueſſæ ad quatuor millia ſeruorum à Q. Metello & Gn. Cornelio Cepione oppreſſa ſunt. In metallis quoq; Athenienſium idem tumultus ſeruilis Heraclito Prætore diſcuſſus eſt. Sic & apud Delon ſerui tumultum excitarunt, ut Oroſius lib. 5. docet, cap. 7. Velleius tradit, ſub P. Africano, Numantino bello, Lucilij nomen celebre fuiſſe, ac equitem ſub eo militaſſe: quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha, ac Marius ſub eodem Africano militantes, in ijſdem caſtris didicere, quæ poſtea in contrarijs facerent. Hiſtoriarum autem ſcriptor iam tum Siſenna erat iuuenis: ſed opus belli ciuilis, Sullaniq́; poſt aliquot annos ab eo ſeniore editũ eſt. Vetuſtior Siſenna fuit Celius, ęqualis Siſennę, Rutilius, Claudiusq́; Quadrigarius, & Valerius Antias. Sanè non ignoremus, eadem ætate fuiſſe Pomponiũ ſenſibus celebrem, uerbis rudem, & nouitate inuenti à ſe operis commendabilem. Ab urbe con.

Scæuola, *Piſo.*

4 Q. MVTIVS, ET L. CALPHVRNIVS. 620

Sub his Coſs. Gracchana prior ſeditio fuit ſedata, & Tiberius occiſus. Nã Mutius Conſul nihil uolebat ui agere contra Gracchum. Quandoquidem, ut Plutarchus in Gracchorum uita ſcribit, cum Gracchus legem ferre aggrederetur, pręſtantiſsimorũ uirorum conſilium adhibuit: itner quos Craſſus Pontifex Maximus, & Mutius Scæuola iuriſconſultus, qui per id tempus Cõſul erat, & Appius Claudius ſocer, fuerunt. Mutij Scæuolæ iuriſperiti crebra mentio apud Ciceronem. Piſo Conſul ſucceſsit Fuluio, prioris anni Conſuli. In Sicilia Mamercũ oppidum expugnauit: ubi octo millia fugitiuorum interfecit, & patibulo affixit, ut Oroſius in quinto, capite ſeptimo ſcribit. Sed neq; illud obmittendum, quod Plinius tradit libro triceſimotertio, capite ſecundo, his uerbis: Iudicum autem appellatione ſeparari ordinem equeſtrem, primi omnium inſtituere Gracchi, diſcordi popularitate in contumeliam Senatus. mox ea debellata, autoritas nominis uario ſeditionum euentu circa publicanos ſubſtitit, & aliquandiu tertiæ uires publicani fuere. Obſerua, ſtudioſe lector, quæ Velleius ſcribit in ſecundo libro, in hæc uerba: Immanem deditio Mancini, ciuitatis mouit diſſenſionem. Quippe Tib. Gracchus, Tib. Gracchi clariſsimi atq; eminentiſsimi uiri filius, P. Africani ex filia nepos, quo Quæſtore & autore id fœdus ictum erat, nunc grauiter ferens aliquid à ſe factum infirmari, nunc ſimilis uel iudicij uel pœnæ metuens diſcrimen, Trib. pl. creatus, uir alioqui uita innocentiſsimus, ingenio florentiſsimus, propoſito ſanctiſsimus: tantis deniq; adornatus uirtutibus, quantas & perfecta & natura & induſtria, mortalis conditio recipit: P. Mutio Scæuola & L. Carphurnio Coſs. abhinc CLXII. annos deſciuit à bonis: pollicitusq́; toti Italiæ ciuitatem, ſimul etiam promulgatis agrarijs legibus, omnibus ſtatum concupiſcentibus, ſummis ima miſcuit, & in præruptum ac præceps periculum adduxit Rempub. Octauioq́; collegæ pro bono publico ſtanti, imperium abrogauit. Triumuiros agris diuidendis, colonijsq́; deducendis, creauit, ſe ſocerumq́; ſuum Conſularem, Appium, & Gracchum fratrem admodum iuuenem. Tum P. Scipio Naſica, eius qui optimus uir à ſenatu iudicatus erat, nepos, eius qui Cẽſor porticus in Capitolio fecerat, filius, pronepos aũt Gn. Scipionis celeberrimi uiri, P. Africani patruus, priuatusq́; et togatus cũ eſſet, conſobrinus Tiberij Gracchi, patriã cognationi præferens, & quodcũq; publicè ſalutare non eſſet, priuatim alienũ exiſtimãs. Ob eas uirtutes primus omniũ abſens Pontifex Maximus factus. cũ data lęuo brachio togę lacinio ex ſuperiori parte Capitolij ſummis gradibus inſiſtens, hortatus eſt, Qui ſaluã uellent Remp. ſe ſequerẽ. Tũ optimates Senatus, atq; equeſtris ordinis pars melior et maior, & intacta pernicioſis cõſilijs plebs, irruere in Gracchũ ſtantẽ in area cũ cateruis ſuis, & cõcientem

penè

Ab urbe con. penè totius Italiæ frequentiam, is fugiens decurrenſq́ cliuo Capitolino, fragmine ſubſellij ictus, uitam quam glorioſiſsimè degere potuerat, immatura morte finiuit. Hoc initium in Vrbe Roma ciuilis ſanguinis, gladiorumq́ impunitatis fuit. Inde ius ui obrutum: potentiorq́ habitus prior. diſcordiæq́ ciuium antè à conditionibus ſeruari ſolitæ, ferro dijudicatæ: bellaq́ non cauſis inita, ſed prout merces fuit. *Olympiad.*

Lenas, *Rutilius.*

621 P. POPILIVS, ET P. SVLPITIVS. CLXII

Abbreuiator Liuij lib. 59. ſcribit, P. Attiliũ, quem debebant Rutiliũ dicere (nam error eſt librariorum, in Sicilia cum fugitiuis pugnaſſe. Priori libro ſimilis menda ineſt. A. Antoniũ enim ſcribit contra Gracchum in Senatu peroraſſe. Tu lege T. Annium, non Antonium, ex Plutarcho in uita Gracchorũ. De hoc Rutilio ſcribit Oroſius lib. 5. cap. 7. ꝙ Taurominium & Aetnam, firmiſsima fugitiuorũ refugia, bello receperit: ubi amplius q̃ uiginti millia ſeruorum trucidata referuntur. Lege paria (licet tempora non diſtinguat) apud Eutropium lib. 4. cap. 3. Vide de his Coſs. Val. Max. lib. 4. titulo de Amicitia, quibus mandatum erat à Senatu, ut in eos animaduerterẽt, qui cum Graccho conſentiſſent in lege agraria ferenda. In 13. Epiſtolarum Cicero ad Atticum meminit L. Popilij & P. Rutilij Coſs. ſi codex eſt emaculatus: quos eſſe hos iudico. Horum item Conſulum meminit Velleius Paterculus in hæc uerba: Eadem Rutilium Popiliumq́, qui Coſs. aſperrimè in Tiberij Gracchi amicos ſæuierant, poſtea iudiciorum publicorum meritò oppreſsit inuidia.

Mutianus,
Licinius, *Placcus.*

622. P. CRASSVS, ET L. VALERIVS. 2

Sub his Coſs. Ariſtonicus, regis Eumenis filius ex pellice Epheſia, cithariſtrię filia, Aſiam occupauit, cum teſtamento Attali regis legata po. Ro. libera eſſe deberet. Aduerſus eum P. Licinius Craſſus Conſul, cum idem pon. Max. eſſet, quod nunquã antea factũ erat, extra Italiã profectus, prælio eſt uictus & captus ab hoſte: qui nominis Romani memor, mori maluit, quàm ad Ariſtonicum perduci. præcluſaq́ omni alia ad mortem uia, uirga qua equum regebat, abducentium uni oculum excuſsit, à quo in ultionem cõtinuò obtruncatus eſt. Caput Ariſtonico delatum, corpus Smyrnæ ſepultũ. De hoc Liuius libro quinquageſimonono, Iuſtinus libro trigeſimoſexto. Velleius Paterculus huius hiſtoriæ ſic meminit: Interim dum hæc in Italia geruntur, Ariſtonicus, qui mortuo rege Attalo, à quo Aſia po. Ro. hæreditati relicta erat, ut relicta poſtea eſt à Nicomede Bithynia, mentitus regiæ ſtirpis originem, armis eam occupauerat. Is uictus à M. Perpenna, ductuſq́ in triumpho. Sed Aquilio capite pœnas dedit, cum initio belli Craſſum Mutianum, uirum iuris ſcientiſsimum, decedentem ex Aſia proconſulem interemiſſet. Vbi Craſſus Proconſul, ſicut à Floro Prætor nominatur. Florus enim libro ſecundo, titulo uigeſimo, P. Craſſum Prętorem dicit, qui omnibus alijs Conſul dicitur, & fuit: niſi ſequenti anno, quod Iulius Obſequens tradit, fuerit cæſus, quo Prætor eſſe potuit ſequentibus Coſs. De Craſſo Val. Max. libro tertio, titulo de Fortitudine: Oroſius libro quinto, capite octauo, qui numerat hunc annum ſexingenteſimum uigeſimumſecundum rectè: Eutropius libro quarto, capite tertio. Strabo quoq́ libro decimoquarto huius Craſsi & ſequentium Coſs. Perpennæ & Aquilij meminit, Ariſtoniciq́ regis. Sed illic legitur Manlius Aquilius, pro M. Aquilio. Et quia huc faciunt, ipſius uerba Strabonis ſubſcribamus: Poſt Smyrnã Leucæ oppidulum, quod Ariſtonicus poſt Attali Philometoris obitum ad defectionem perduxit: qui putans ſe ex regia eſſe ſtirpe, imperium ſibi uendicare cogitauit. Quare ab eo excidit circa Cumanum agrum, ab Epheſis nauali prælio ſuperatus. Aſcendens in mediterraneam, hominum inopum ac ſeruorum ad libertatem uocatorum, quos Heliopolitanos appellabat, tumultuariã manum congregauit. Primumq́

Thyatira

Olympiad. Thyatira aggreſſus eſt, deinde capta Apollonide, alia caſtella capiebat. Sed non diu reſtitit. Nam continuò ciuitates exercitum miſerunt. Nicomedes quoq; Bithynius, & Cappadocum reges, auxiliū tulere. Poſtea quinq; legati à Romanis miſsi. Deinde exercitus & Conſul P. Craſſus, deinde M. Perpenna: qui capto Ariſtonico, & Romā miſſo, bellum abſoluit. Ariſtonicus ipſe in carcere mortuus eſt. Perpenna morbo abſumptus. Craſſus, cum quidam eum apud Leucas adorirentur, in prælio occubuit. Poſtea M. Aquilius Conſul cum decem legatis miſſus, prouinciā in eam gubernationis formam perduxit, quæ adhuc perdurat. Ab urbe con.

Lentulus, *Nepot.*

3 APPIVS CLAVDIVS, ET M. PERPENNA. 623

Horum Conſulum meminit Iulius Obſequēs, qui multa prodigia ſub ijs accidiſſe narrat. Perpēna audita morte Craſsi, raptim in Aſiam peruolat. Ariſtonicum recenti uictoria feriantem, improuiſo bello adortus, nudatum omnibus copijs in fugā uertit, dehinc ad deditionem coegit. Perpenna Conſul apud Pergamum correptus morbo, diem obijt. Ariſtonicus ductus Romam, in carcere ſtrangulatus eſt. Vide Iuſtinū lib. 36. Florum lib. 2. titulo 20. Oroſium lib. 5. cap. 8. Eutropium lib. 4. cap. 3. Abbreuiator Liuij libro quinquageſimonono ſcribit, tum primum utrumq; ex plebe Cenſores factos, Q. Pompeiū & Q. Metellum: qui cenſuit, ut uxores omnino liberorum creandorū cauſa omnes ducere cogerētur. Cuius oratio in Auguſti tempora uſq; durauit, & cuius uerba etiam Gellius citat. Eodem tempore Ptolemæus rex ab Alexandria pulſus. Antiochus à Parthis oppreſſus interijt. Meminit Perpennæ Plinius libro ſeptimo, capite quadrageſimooctauo, ſic ſcribens: M. Perpenna, & nuper L. Voluſius Saturninus, omnium quos in conſulatu ſententiam rogauerant, ſuperſtites fuere. Perpēna ſeptem reliquit ex ijs quos Cenſor legerat. Vixit annos nonagintaocto. Qua in re & illud annotare ſuccurrit, unum omnino quinquennium fuiſſe, quo Senator nullus moreretur. Cum Flaccus & Albinus Cenſores luſtrum condidere uſq; ad proximos Cenſores, ab anno Vrbis quingenteſimo ſeptuageſimonono. Neq; illud tranſeundum, quod grāmaticum eſt, Perpennam eum uocari, qui larido deditus ſit: quo nomine caro ſalſa intelligitur, teſte Macrobio. Iulius autem Obſequens cum prodigia narrat quæ his Coſs. euenerunt, ſcribit hoc tempore Aſiam Attali teſtamento Romanis legatam: quod multo antè accidit. Vide Obſequentem.

Acilius.

Tuditanus, *Aquilinus.*

4 C. SEMPRONIVS, ET M. AQVILIVS. 624

His Coſs. ut Oroſius libro quinto, capite octauo docet, P. Scipio Africanus uit in lecto mortuus repertus, quòd inſectaretur grauiter rogationem Gn. Carbonis Trib. pleb. quam tulit, ut plebeij quoties libitum eſſet, eundem Tribunum ſæpius reficere liceret. Cum Africanus dixiſſet, uideri ſibi Tiberium Gracchum iure cæſum, qui ocium ciuitatis pernicioſis rogationibus corrūperet, ut Gn. Carbo exagitare auſus eſſet. Quæ uox multitudinis ſtudium ab eo uehemēter alienauit. Creditur à Sempronia uxore, ſorore Gracchorū, ueneno clàm necatus. Repete ea de morte Scipionis, quæ ex Velleio in eius proximo conſulatu excerpſimus, ubi horum Coſs. fit mentio. Aquilius, teſte Floro lib. 2. titulo 20. Aſiatici belli reliquias confecit, mixtis ueneno fontibus, ut latè illic ſcribitur. Abbreuiator Liuij libro quinquageſimonono ſcribit, C. Sempronium Conſulem contra Iapygas primò malè rem geſsiſſe: mox uictoria cladem acceptā emendauit uirtute Decimi Iunij Bruti, eius qui Luſitaniam ſubegerat. Hinc Appianus primo Ciuilium, Conſulem Tuditanum (qui Turdianus credo corruptè ab eo appellatur) in Illyrios ad bellum profectus ſcribitur, cum iudex electus eſſet ad decernendum, an Lex Gracchi, quam Scipio non contempſit, bene lata uideretur. Vide illic de morte Scipionis uarias opiniones.

Ab urbe con. | Olympiad.

Ruffus.

625 CN. OCTAVIVS, ET T. ANNIVS. CLXIII

Hunc puto fuiſſe T. Anniũ, de quo Plutarchus in Gracchis ſcribit, qui immodeſtè nimis contra Tiberium Gracchum loquutus eſt in Senatu. Et in abbreuiatore Liuij perperam dicitur Antonius Cõſul. Per hæc tẽpora bella inter Antiochũ regem Syriæ, & Phraartem Parthorum regem geſta ſunt. Et res turbidæ Aegyptiorum. Ptolemæus enim Euergetes dictus, ob nimiam crudelitatem ſuis inuiſus, incenſa à pop. Ro. regia, clàm in Cyprum profugit: & cum ſorori eius Cleopatræ, quam, eius filia uirgine per uim compreſſa, & in marimonium ducta, repudiauerat, regnum à populo datum eſſet, infenſus, filium quem ex ea habebat, in Cypro occidit, caputꝗ eius & manus & pedes matri miſit.

Rulla,

626 L. CASSIVS, ET L. CINNA. 2

Lector quære quod huic ſubijcias lacunæ. Ego inuenire nil potui, niſi quòd L. Caſſius ſequenti tertio anno Cenſor fuit.

Lepidus, *Horeſtes.*

627 M. AEMILIVS, ET L. AVRELIVS. 3

Horum Coſs. meminit Cenſorinus de Die natali, ubi de ludis Secularibus ſcribit quartis, ſecundum commentarios Quindecimuirorũ: & in libello Prodigiorũ Iulius Obſequens. Et Paulus Oroſius libro quinto, capite nono, ſcribit ſub his Aetnam uaſto tremore concuſſam, exundaſſe ignes globis, rupesꝗ uicinas aduſtas diſſoluiſſe, piſcesꝗ exanimatos ſupernatantes excoxiſſe: pluresꝗ homines ſuffocaſſe, qui non diffugerint. Vide alia prodigia apud Iuliũ Obſequentẽ. Abbreuiator Liuij libro ſexageſimo, ſcribit Aurelium Conſulẽ Sardos ſubegiſſe. Plutarchus in uita Gracchorum, ſcribit Horeſtem Conſulem in Sardiniã nauigaſſe, eiusꝗ Quęſtorem fuiſſe C. Gracchum, Tiberij fratrem. Ibi multa de hoc Conſule.

Hypſeus, *Flaccus.*

628 M. PLAVTIVS, ET M. FVLVIVS. 4

Meminit horum Coſs. Iulius Obſequẽs, qui multa ſub his Coſs. eueniſſe prodigia narrat. Et Oroſius libro quinto, capite decimo, peſtilentiã maximã in Africa natã ex multitudine locuſtarũ, copioſe deſcribit. Quam & abbreuiator Liuij in ſexageſimo deſignat: & Eutropius libro quarto, capite tertio M. Plautij Hypſei (quẽ Iulius Obſequens corruptè puto P. Plautiũ uocat) meminit. Florus libro tertio, titulo decimonono, de bello ſeruili in hæc uerba: Capta ſunt caſtra Prætorum: nec nominare ipſos pudet, caſtra Manilij, Lentuli, Piſonis, Hypſei. Corruptè itẽ in Oroſio Iſeus dicit. Sub ijs Iulius Obſequens prodit Fregellas, quæ aduerſus Romanos coniurarant, dirutas: & Ligures Sallyes trucidatos. Fortè id quod abbreuiator libro ſexageſimo ſcribit: Fuluius Flaccus primus omniũ tranſalpinos Ligures bello domuit. L. Opimius Prætor, Fregellanos qui defecerũt, in deditionẽ accepit: Fregellas diruit. Fuluius Flaccus is eſt, qui Triumuir pro partiendis agris præ cæteris eſt operari uiſus, magnumꝗ incitamentũ ſeditionũ præbuit, ut Appianus in primo Ciuiliũ ſcribit. Hic conſulatũ gerens, primùm retulit de admittendis in ciuitatẽ Italis, deꝗ iure honorũ illis cõcedendo. Quod cũ impetrari nõ potuiſſet, irati Itali Romanis, duce T. Afranio, bellũ intulerunt. Quorũ partes cũ Ethruſci quoꝗ ſequi cõſtituiſſent, dubitantes Romani, ne tantam belli molem ſuſtinere nõ poſſent, eos præoccupauerunt. Sic Ethruſci priores in Vrbẽ aſciti. Demũ cũ aliquãdiu cũ Italis belligeratũ eſſet, multaꝗ incõmoda ultrò citroꝗ illata, tandẽ pax ſecuta eſt: & Itali quoꝗ ciues Romani facti ſunt. Sed hæc pòſt acta ſunt. De his Coſs. hęc tradit Iulius Frõtinus libello de Aquęductibus, ſed pleraꝗ illic ſunt corrupta: Gn. Seruilius Cepio, & L. Caſſius Longinus, qui Rulla appellatus, Cenſores, anno poſt Vr. con. ſexingenteſimo uigeſimoſeptimo, M. Plautio Hiſ-

ſapone, Fuluio Flacco Coſs. aquam quæ uocatur Tepida, ex agro Lucullano, quem quidam Tuſculanum credunt, Romam & in Capitolium adducendam curauerunt. Anno enim uno diuerſus eſt à noſtra ſupputatione.

C. Sextius, Caluinus.

CLXIIII C. CASSIVS, ET SEX. DOMITIVS. 629

Sic hos Coſs. appellat Eutropius libro quarto, capite quarto. Caſsiodorus Conſulē alterum C. Sextium appellat, Iulius Obſequens C. Sextilium. Sub ijs, inquit, in Græcoſtaſi lacte pluit. Fulmine Crotone grex ouium cum cane & tribus paſtoribus exanimatus. Saturæ uitulus biceps natus. tumultus in Vrbe fuit, Graccho leges ferente. Quo pacto treis tulerit pernicioſas leges, frumentariam, agrariam & iudiciariam, uide abbreuiatorem Liuij libro ſexageſimo, Appianum libro Ciuilium bellorū primo, Plutarchum in uita Gracchorū: Florum libro tertio, titulo decimoquinto. Eutropius ſcribit libro quarto, capite quadrageſimo: Anno ſexcenteſimo uigeſimoſeptimo ab Vrb. con. C. Caſsius Longinus, & Sex. Domitius Caluinus Coſs. Gallis tranſalpinis bellum intulerunt, & Arbennorum tunc nobiliſsimæ ciuitati, atq; eorum regi Bituito, infinitamq; multitudinem iuxta Rhodanum fluuium interfecerunt. Deniq; cum Bituitus paucitatem Romanorum uix ad eſcam canibus, quos in agmine habebat, ſufficere poſſe iactaret, & ipſe centum octoginta millia armatorum haberet, conſerta pugna à Romanis ſuperatus eſt. Ex cuius exercitu partim in bello, partim ſubmerſi in ponte, quem ſibi iunctis nauibus ſupra Rhodanum extruxerant, centum quinquaginta millia perierunt. Prędа ex torquibus Gallorum ingens perlata eſt. Bituitus ſeſe Domitio dedidit, atq; ab eo Romam deductus eſt, magnaq; gloria Coſs. ambo triumpharunt. Meminit horum Coſs. Velleius Paterculus his uerbis: Caſsio Longino & Sextio Caluino, qui Sallyes apud Aquas, quę ab eo Sextiæ appellātur, deuicit, Coſs. Fabrateria deducta eſt, abhinc annos fermè CLVII. Et poſt annum Scylacium, Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthago, quæ in Africa prima extra Italiam colonia condita eſt.

Metellus, Apelles, Flaminius.

2 Q. CAECILIVS, ET T. QVINTIVS. 630

Sub his Coſs. Carthago in Africa à Scipione euerſa, iuſſa eſt reſtitui: deductis eò ciuium Romanorū familijs, quæ eam incolerent. C. Gracchus ipſe Triumuir, coloniā deduxit. Sed quę in metando limites prodigia acciderint, uide Plutarchum in Gracchis, Appianū in primo Ciuilium. Oroſius libro quinto, capite undecimo: Eutropius libro quarto capite tertio, horum Coſs. meminerunt. Sed Eutropius hos Coſs. prioribus præponit: ſiue error ſit autoris, ſiue librarij. Narratq; Carthaginem eſſe reparatā annis duobus & uiginti euolutis, poſtq; à Scipione fuit euerſa. Sed uide q; corrupti ſint numeri apud Oroſium, qui ſic ſcribit: Anno ab Vrb. con. ſexingenteſimo triceſimoſeptimo, L. Cęcilio Metello, & Q. Tito Flaminio Coſs. Carthago in Africa reſtitui iuſſa, uigeſimo & ſecundo demū anno quo fuerat euerſa, deductis ciuium Romanorum familijs, quæ eam incolerent, &c. cum hic ſit annus uigeſimuſtertius ab euerſa Carthagine, & ab Vr. con. ſexingenteſimus uigeſimus. Abbreuiator Liuij libro ſexageſimo ſcribit, Q. Metellum Conſulem aduerſus Baleares inſulas profectum, quas Græci Gymneſias appellant, quia ęſtatem nudi exigant: aut Baleares, à teli miſſu, dictas: aut à Baleo, Herculis comite ibi relicto, cum ad Geryonem nauigaret. Sed plura de his inſulis apud Diodorum Siculum libro ſexto, titulo ſexto: Strabonem libro tertio: Pliniū libro tertio Naturalis hiſtoriæ, capite quinto. Hinc eſt illud bellū appellatum à Floro Balearicum. Et hic Q. Metellus, Macedonici filius, Balearicus libro tertio, titulo octauo appellatus eſt. Perperam in Eutropio hic L. Metellus dicitur, cum ab omnibus Q. dicatur, licet Oroſius etiam L. appellet: qui Gracchanam ſeditionem hoc anno excitatam prodit: quam pluribus etiam deſcribit undecimo capite

quinti

Ab urbe con. quinti libri. Vbi etiam de bello Allobrogum, & Balearibus inſulis, quædam referuntur. Olympiad.

Aenobarbus.

631 CN. DOMITIVS, ET C. FANNIVS. 3

C. Fannium ad conſulatum, pro eo intercedens euexit, cum ipſe Trib. pleb. ſecundùm crearet C. Gracchus, teſte Plutarcho in uita Gracchorũ, ut promulgãdis legibus animos plebis in ſeſe conuerteret. Senatus ueritus Gracchi potentiã, Liuiũ Druſum contra eum ſuſcitauit. De quo multa Plutarchus. Sed de M. Liuio Druſo titulo ſexageſimoſexto Florus: Gn. Domitius contra Allobroges ad oppidum Vindaliũ multũ feliciter pugnauit. Quibus bellum inferendum cauſa fuit, quòd Teutomalium Saliorium regem fugientem recepiſſent, & omni ope iuuiſſent: quodq; Heduorum agros ſociorum pop. Rom. uaſtauiſſent. Nam C. Sextius gentem Saliorum paulo ante deuicerat, ut abbreuiator Liuij in ſexageſimoprimo libro oſtendit. Deſcribit hoc bellum eleganter L. Florus libro tertio, capite ſecundo, de bello Allobrogico. Oroſius libro quinto, capite undecimo, addit, hoſtes, hoſtiumq; equos, noua forma elephantorum cõterritos diffugiſſe, ac uiginti millia Allobrogum cæſa, & tria millia capta. Iulius Obſequens horũ Coſs. meminit, qui multa prodigia ſub ijs eueniſſe ſcribit: ſubiungitq;, Sallyes & Allobroges deuictos. Sed cogitandum cenſeo, ne aut hic, aut in Plinio, alterius Conſulis nomen ſit corruptũ. In ſecundo enim Naturalis hiſtoriæ libro, capite trigeſimoſecundo, ſic ſcribit: Lunæ quoq; trinæ ut Cn. Domitio, C. F. L. Annio Coſs. apparuere: quos plerique appellauerunt ſoles nocturnos. Iulius autem Obſequens in Galliã tres ſoles & tres lunas uiſas oſtẽdit, ſub Domitio & C. Fannio, niſi alij ſint diuerſi ab his, quos non inuenio. Additq; Caſsiodorus:

His Coſs. C. Sextius oppidum ædificauit, in quo Aquæ Sextiæ in Gallijs.

Abbreuiator Liuij in ſexageſimoprimo: Sextius coloniam Aquas Seſtias condidit, ob aquarum copiam, & calidis & frigidis fontibus, atq; à nomine ſuo ita appellatas. Meminit & Velleius Paterculus in ſua hiſtoria.

632 L. OPIMIVS, ET Q. FABIVS MAXIMVS. 4

Horum Coſs. meminit Iulius Obſequens libro Prodigiorum. Sub his occiſus eſt in Auentino monte C. Gracchus & Fuluius Flaccus ſocius eius, his uocatis ex S. C. à L. Opimio Conſule. Seriem rei geſtæ uide copioſiſsimè apud Plutarchum in Gracchorum uita, apud Appianum in primo Ciuilium, apud Florum in tertio. Oroſius quoq; eius rei meminit in quinto, capite undecimo: Plinius iunior titulo ſexageſimoquinto. Saluſtius in Iugurtha: L. Opimius homo clarus, & tamen in Senatu potens, qui Coſs. C. Graccho, M. Fuluio Flacco interfectis, acerrimè uictoriam nobilitatis in plebem exercuerat, princeps legationis pòſt fuit ad Iugurtham. Non graueris lector ex Velleio Paterculo totam hiſtoriam diſcere graphicè in hanc formam ſcribentem: Decem interpoſitis annis, qui Tib. Gracchum, idem C. fratrem eius occupauit furor, tam uirtutibus eius omnibus, quàm huic errori ſimilem ingenio etiam, eloquentiaq; longè præſtantiorem. Qui cum ſumma quiete animi ciuitatis princeps eſſe poſſet, uel uindicatione fraternæ mortis gratia, uel præmuniendę regalis potentiæ, eiuſdem exemplo tribunatum ingreſſus, longè maiora & acriora repetens, dabat ciuitatem omnibus Italicis, extẽdebat eam penè uſq; ad Alpeis: diuidebat agros, uetabat quenquam ciuem plus quingentis iugeribus habere. Quod aliquando lege Licinia cautum erat, noua conſtituebat portoria, nouis colonis replebat prouincias, iudicia à Senatu transferebat ad equites. Frumentũ plebi dari inſtituerat: nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum deniq; in eodem ſtatu relinquebat: quin alterum etiam continuauit tribunatum. Hunc L. Opimius Coſ. qui prætor Fregellas

Olympiad. Ab urbe con.

exciderat, perſequutus armis, unaq; Fuluium Flaccum conſularem ac triumphalem uirum, æquè praua cupientem quę C. Gracchus, in locum T. fratris III uir, nominauerat, eum ſocium regalis aſſumpſerat potentiæ, morte afficit. Id unum nefariè ab Opimio proditũ, q; capitis non dicam Gracchi, ſed ciuis Romani precium ſe daturum, idq; auro repenſurum propoſuit. Flaccus in Auentino armatus ad pugnam ciens, cũ filio maiore iugulatus eſt. Gracchus profugiens, cũ iam cõprehenderetur ab his quos Opimius miſerat, ceruicẽ Euporo ſeruo præbuit: qui nõ ſegnius ſeipſum interemit, quàm domino ſuccurrerat. Quo die ſingularis Pomponij equitis Romani in Gracchum fides fuit, qui more Coclitis ſuſtentatis in ponte hoſtibus, eius gladio ſe transfixit. Vt Tiberij Gracchi antea corpus, ita Caij mira crudelitate uictorum in Tiberim deiectum eſt. Hunc Tib. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, uiua adhuc matre Cornelia, Africani filia, uiri optimis ingenijs malè uſi, uitæ mortiſq; habuere exitum. Qui ſi ciuilem dignitatis concupiſſent modum, quicq; tumultuando geſtierant quietis obtuliſſet Reſpub. Huic atrocitati adiectum ſcelus unicum, quippe iuuenis ſpecie excellens, nec dum duodeuiceſimum tranſgreſſus annum, immuniſq; delictorum paternorũ, Fuluij Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miſeſerat, ab Opimio interemptus eſt, quem cum aruſpex Tuſcus amicus flentem in uincula duci uidiſſet, Quin tu hoc potius, inquit, facis? protinuſq; illiſo capite in pontem lapideum ianuæ carceris, effuſoq; cerebro, expirauit. Crudeleſq; mox quæſtiones in amicos clienteſq; Gracchorum habitæ ſunt. Sed Opimium uirum alioqui ſanctum & grauem, damnatum poſtea iudicio publico, memoria ipſius ſæuitiæ, nulla ciuilis proſequuta eſt miſericordia. Hic eſt Opimius, à quo Coſ. celeberrimum Opimiani uici nomẽ, quod iam nullum eſſe, ſpacio annorum colligi poteſt: cum ab eo ad te M. Vinnici Coſ. anni CLI (uide ne uini potius q̃ uici ſit illic legẽdum) factum Opimij, quòd inimicitiarum quæſita erat ultio, minor ſequuta auctoritas: & uiſa ultio priuato odio magis q̃ publicæ uindictæ data. Parce lector, q; tanta attuli. ſatis nunc de Opimio Conſule. Alter uerò Coſ. Q. Fabius Maximus, Pauli nepos, aduerſus Allobroges & Bituitũ Aruernorum regem feliciter pugnauit. Ex Bituiti exercitu cæſa hominum millia centum uiginti. Et cum ipſe ad ſatisfaciendum Senatui Romam profectus eſſet, Albæ cuſtodiendus datus eſt: quia contra pacem uidebatur, ut in Galliam remitteretur. Decretum quoq; eſt, ut Cõgentiatus, filius eius, comprehenſus, Romã mitteretur. Allobroges in deditionẽ accepti: ut abbreuiator docet ſexageſimoprimo libro. Meminit huius Fabij & Florus libro tertio, titulo ſecundo. Et Plinius in ſeptimo, capite quinquageſimo: Q. Fabius Maximus Coſ. apud flumen Iſaram prælio commiſſo aduerſus Allobrogum regem, Aruernorumq; gentes, ad VI. Idus Auguſtas centum triginta millibus perduellium cæſis, febri quartana liberatus eſt in acie. Miror, cur Eutropius Bituitum à Domitio Caluino, ut ſuperius patuit, ſuperatũ ſcribat, cũ aliter à Liuio narretur. Vide Oroſiũ libro quinto, capite decimotertio, qui hanc hiſtoriã Gallorũ reijcit in annum Vrb. con. ſexingenteſimum uigeſimumoctauum. L. Opimij meminit Cicero in oratione contra L. Piſonem, in hęc uerba: L. Opimius eiectus eſt à patria, is qui Prætor & Cõſul maximis Rempub. periculis liberarat. Nõ in eo cui facta eſt iniuria, ſed in his qui fecerunt, ſceleris & conſcientiæ pœna permanſit. Notum eſt enim, teſte Q. Aſconio, Opimium in prætura Fregellas cæpiſſe: quo pacto uiſus eſt cæteros quoq; nominis Latini ſocios malè animatos repreſsiſſe: eundemq; in conſulatu Fuluium Flaccum conſularem, & C. Gracchum tribunitium, oppreſsiſſe. ob quam inuidiam poſtea iudicio circumuentus eſt, & in exilium actus. Plinius horum Coſs. ſic meminit libro ſecundo, capite uigeſimonono: Circa ſolem arcus apparuit L. Opimio III. Q. Fabio II. Coſs. Et L. Opimij Conſulis meminit libro decimoquarto, capite quarto: natalem tunc Vrbis aſſerens fuiſſe ſexingenteſimum trigeſimumquartum, ſi notæ ſunt integræ. Plinius hic ingenioſe Opimij Conſulis mentionem faciens, uinum Opimianum miris laudibus celebrat:

Alicui

Ab urbe con. *Olympiad.*

Alicui anno, inquit, fuit omnium generum bonitas, L. Opimio Conſule, cum C. Gracchus tribunus plebis ſeditionibus agitatis interemptus, ea cœli temperies fulſit, quam cocturam uocant, ſolis opere, natali Vrbis ſexcenteſimo trigeſimoquarto. Durantqꝫ adhuc uina ducentis ſerè annis, iam in ſpeciem redacta mellis aſperi. Ad hoc alludit Satyricus: Ille capillato diffuſum Cõſule potat. & Lucanus in quarto: Nobilis ignoto diffuſus Conſule bacchus. Eſt enim id diffundere ex dolijs, in amphoras uel cados tranſmittere, uel de uaſe in uas trãsferre: quod aliàs & elutriare dicitur, & trãſuaſare, & detrullare, ut apud ueteres autores legimus. Plinius libro eodem, capite decimoquarto: Apothecas fuiſſe, & diffundi ſolita uina, anno ſexingenteſimo triceſimoquarto Vrbis, apparet indubitato Opimiani uini argumento, iam intelligente ſuum bonum Italia. nondum tamen iſta genera in claritate erant. Itaqꝫ tunc omnia genita, unũ habent Conſulis nomen. Duobus annis numeri noſtris nõn reſpondent.

Balbus.

633 P. MANLIVS, ET C. PAPIRIVS. CLXV

Nec quid certi his Coſs. geſtum ſit, habeo, lector candide: tu id quòd ego feci, inquire ſedulò, & ſubſcribe.

Metellus, *Cotta.*

634 L. CAECILIVS, ET L. AVRELIVS. 2

Iulius Obſequens ſcribit ſub his Coſs. androgynum in agro Romano annorum octo inuentum, & in mare deportatum: ac uirgines ternouenas in Vrbe ceciniſſe. Sed longam concertationem Cottæ Conſulis cum G. Mario, Tribuno plebis, qui legem de ambitione ſuffragiorum ferebat, ac Conſulibus carcerem minatus eſt, uidè apud Plutarchum in Mario diligenter.

Cato, *Rex.*

635 M. PORCIVS, ET Q. MARTIVS. 3

Meminit horum conſulum Iulius Obſequens, qui multa tradit accidiſſe ſub ijs prodigia, ſic ſcribens: M. Catone, & Q. Martio Coſs. Catone Cõſule immolante exta tabuerunt, caput iocinoris inuentum nõ eſt. lacte pluit. terra cum mugitu tremuit. examen apum in foro conſedit. Sacrificium ex Sibyllinis. Mentionem horum quoqꝫ facit Plinius libro ſecundo, capite trigeſimoprimo: Trinos ſoles antiqui ſæpius uidere, ſicut Q. Martio, M. Porcio Coſs. Eutropius ſcribit, ſub ijs Narbonem in Gallia coloniam deductam, anno urbis ſexcenteſimo & trigeſimotertio: cum trigeſimo quinto ſit ſcribendum. Velleius Paterculus: Narbo Martius in Gallia, Porcio Martioqꝫ Coſs. abhinc annos circiter CLII deducta colonia eſt. Ita ſcribit in primo libro. Sed in ſecundo eadem repetit, ac ſubiungit: Mandetur deinde memoriæ ſeueritas iudiciorum: quippe Coſ. Cato conſularis M. Catonis nepos, Africani ſororis filius, repetundarũ ex Macedonia damnatus, cum lis eius IIII æſtimaretur. Adeò illi uiri magis uoluntatem peccandi intuebantur, quàm modum factaqꝫ ad conſiliũ dirigebant. & quid: non in quantum admiſſum foret, æſtimabant. Abbreuiator Liuij ſexageſimoſecundo libro tradit, Q. Martium Cõſulem Sarnios gentem Alpinam expugnaſſe. Quod & Oroſius repetiuit libro quinto, capite tertiodecimo: Q. Martius Conſul Gallorum gentem ſub radice Alpium ſitam, bello aggreſſus eſt: qui cum ſe Romanis copijs circumſeptos uiderent, belloqꝫ impares fore intelligerent, occiſis coniugibus & liberis, in flammas ſe proiecerunt. Qui uerò præoccupantibus Romanis peragendæ tunc mortis ſuæ copiam non habuerant, captiqꝫ fuerant, alij ferro, alij ſuſpendio, alij abnegato cibo ſeſe conſumpſerunt. Nulluſqꝫ omnino uel paruulus ſuperfuit, qui ſeruientis conditionem uitæ amore tolerauit.

Diadumenus,

Metellus, *Sceuola.*

4 L. CAECILIVS, ET Q. MVTIVS. 636

Eutropius libro quarto, capite quarto ſcribit, ſub ijs de Dalmatia triumphatum eſſe. Vnde Appianus in Illyrico ſic ſcribit: Sequenti tempore Cæcilius Metellus conſulatum adeptus, nihil delinquentibus Dalmatis, triumphandi libidine bellū ex decreto intulit: à quibus amicè ſuſceptus, in Salone, eorum urbe tranſegit hyemem. Poſtremò Romam delatus, nulla ex cauſa triumphauit. Horum Coſs. item meminit Iulius Obſequens, qui multa narrat ſub his accidiſſe prodigia. Sed pro Q. Mutio L. Aurelium Cōſulem ſcribit ſic in hæc uerba: L. Cęcilio, L. Aurelio Coſs. fulmine Romę, & circà, pleraq; tacta. Præneſte lacte pluit. Haſtæ Martis motæ in regia. Priuerni terra ſeptem iugerum ſpacio in cauerna deſedit. Saturniæ androgynus annorū decem inuentus, & mari demerſus, Virgines uigintiſeptem Vrbem carmine luſtrauerunt. Reliquum anni in pace fuit.

Geta, *Eburnus.*

CLXVI. C. LICINIVS, ET Q. MAXIMVS. 637

Subſcribe lector, quid his & ſequentibus Conſulibus factum ſit, ſi fortunatior me libros, qui me fugerunt, adeptus fueris.

2 M. METELLVS, ET M. SCAVRVS. 638

His Coſs. L. Metellus, & Cn. Domitius Cenſores, artem ludicram ex Vrbe remouerūt, præter Latinū tibicinē cū cantore, & ludum Calanum.

Abbreuiator Liuij libro ſexageſimoſecundo, ſcribit hos Cenſores, duos & triginta Senatu amouiſſe. Vtinam extaret Liuius integer, ut agnoſcere liceret, an hic, uel alius Domitius cenſuram, uel poſtea cum Craſſo geſsiſſet, à Val. Max. libro nono, titulo de Luxuria celebratam. Quam Plinius trigeſimoſexto, capite tertio repetit: & decimoſeptimo, capite primo. Sed ſi anni Vrbis conditæ rectè numerantur, tunc hæc cenſura poſtea facta eſt, ut infrà annotabimus. Nominum enim ſimilitudo, ſi anni non correſpondent, parit confuſionem.

Balbus, *Saloninus.*

3 M. ACILIVS, ET C. PORCIVS CATO. 639

Scribit Iulius Obſequens, ꝙ ſub his Coſs. Pompeius Eluinus, eques Romanus, à ludis Romanis cum reuerteretur, in agro Stellati, filia eius uirgo equo inſidēs, fulmine icta, exanimataq;, ueſtimento deducto in inguinibus exerta lingua per inferiores locos, ut ignis ad os emicuerit. Reſponſum, infamiam uirginibus & equeſtri ordini portendi, quia equi ornamenta diſperſa erant. Tres uno tempore uirgines Veſtales nobiliſsimæ, cum aliquot equitibus Romanis, inceſti pœnas ſubierunt. Aedes Veneri Verticordiæ facta. Vide Aſconiū Pedianum ſuper oratione Tullij, quā habuit pro Milone de iudicio harū trium uirginū: quarū una corruptè illic uocatur Maceria, cū Martia ſcribendū ſit, & intelliges reconditum Ciceronis locum. Hæ tres uirgines in abbreuiatore Liuij libro ſexageſimotertio nominantur, Aemilia, Licinia, & Martia. Vbi etiā legitur ꝙ Cato Porcius Conſul, in Thracia malè aduerſus Scordiſcos pugnauit. Quod ſignificantius exprimit L. Florus libro tertio, capite quarto, de bello Thracio. Eutropius libro quarto, capite quinto, horū Coſs. meminit, & illius belli: reijcitq; in annum Vr. con. ſexingenteſimū trigeſimumquintū, cum ſit trigeſimuſnonus. Sed idem illud prodigium de uirgine fulmine tacta, ac de uirginibus cōſtupratis, lege Oroſium libro quinto, capite decimoquarto. Sed equitem illum appellat L. Aeliū: ut appareat, in alterutro eſſe errorē. Meminit & eius prodigij Eutropius libro quarto in fine quinti capitis. Horū conſulū meminit Plinius libro ſecundo, capite quinquageſimo ſexto: Præter hæc inferiore cœlo relatum in monumenta eſt, lacte & ſanguine pluiſſe M. Acilio, & C. Porcio Coſs.

C. CAECI-

Caprarius,
Metellus, *Carbo.*

640 C. CAECILIVS, ET CN. PAPYRIVS. 4

Horum Coſſ. meminit Plinius libro ſecũdo Naturalis hiſtoriæ, capite triceſimotertio: Lumẽ de cœlo noctu uiſum eſt C. Cæcilio, Cn. Papyrio Coſſ. & ſæpe aliàs, ut diei ſpecies noctu luceret. Sub his Coſſ. ut Iulius Obſequens prodit, Albanus mons nocte ardere uiſus. Aedicula & ſignũ de cœlo tacta. Ara Salutis interrupta. Terra in Lucanis & Priuernati latè hiauit. In Gallia cœlum ardere uiſum. Cimbri Teutoniꝗ Alpes tranſgreſsi, fœdam ſtragem Romanorũ ſociorumꝗ fecerunt. Ob id abbreuiator Liuij libro ſexageſimotertio: Cimbri, inquit, gens uaga, populabundi in Illyrium uenerunt. ab ijs Papyrius Carbo Cõſul cũ exercitu fuſus eſt. Sub his item Coſſ. ut Eutropius libro quarto atteſtatur, capite quinto, duo Metelli fratres eodẽ die, alterũ ex Thracia, ex Sardinia alterũ triumphũ egerũt. Nunciatũꝗ eſt Romæ, Cimbros è Gallia in Italiã tranſijſſe. Velleius Paterculus: Circa eadẽ tẽpora M. & L. Metelli fratres uno die triũpharunt. Tum Cimbri & Teutoni tranſcendêre Rhenũ, multis mox noſtris ſuiſꝗ cladibus nobiles. De his ſic ſcribit Cor. Tacitus in Germaniæ deſcriptione: Sexcenteſimũ & quadrageſimũ annũ Vrbs noſtra agebat, cũ primũ Cimbrorum audita ſunt arma, Cęcilio Metello, ac Papyrio Carbone Coſſ. ex quo ſi ad alterũ Imperatoris Traiani conſulatũ cõputemus, ducenti fermè & decẽ anni colligũtur. Tám diu Germania uincitur: medio tam longi æui ſpacio multa inuicem dãna. Non Samnis, nõ Pœni, non Hiſpaniæ Galliæ'uæ urbes, ne Parthi quidem ſepius admonuere: quippe regno Arſacis acrior eſt Germanorũ libertas. Quid enim aliud nobis ꝙ cædẽ Craſſi, amiſſo & ipſo Pacoro, infra Ventidiũ deiectus oriens obiecerit? At Germani Carbone & Caſsio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cepione, M. quoꝗ Manlio fuſis uel captis, quinꝗ ſimul conſularis exercitus pop. Ro. Varũ, treſꝗ cũ eo legiones etiã Cæſari abſtulerunt. Nec impunè C. Marius in Italia, Diuus Iulius in Gallia, Druſus ac Nero & Germanicus in ſuis eos ſedibus perculerunt. Mox ingentes C. Cæſaris minæ in ludibriũ uerſæ. Inde ociũ, donec occaſione diſcordiæ noſtræ & ciuilium armorum expugnatis legionum hybernis, etiam Gallias affectauere: ac rurſus pulſi, inde proximis temporibus triumphati magis, quàm uicti ſunt.

Druſus,

641 M. LIVIVS, ET L. PISO CESONIANVS. CLXVII

Abbreuiator libro ſexageſimo tertio: Liuius Druſus Coſ. aduerſus Scordiſcos, gẽtem à Gallis oriũdam, in Thracia feliciter pugnauit, magnũꝗ honorẽ tulit. Meminit huius & Florus libro tertio, titulo quarto, de bello Thracio. Suetonius in Tiberio, rubrica tertia tradit, primum Druſum ab hoſtium duce Drauſo uel Druſo, Germanorum uel Gallorum, cominus trucidato, ſibi poſteriſꝗ ſuis cognomen inueniſſe.

Naſica, *Beſtia.*

642 P. SCIPIO, ET L. CALPHVRNIVS.

His Coſſ. maxima pars Vrbis, ut Iulius Obſequens ſcribit, exuſta, cũ æde Matris magnæ. Lacte per triduum pluit, hoſtijſꝗ expiatum maioribus. Iugurthinum bellũ exortũ. Quod Calphurnius Conſul Beſtia gerere iuſſus, ac pacem cũ Iugurtha iniuſſu populi & Senatus fecit, ut in ſexageſimoquarto Liuij continetur. Id quomodò, aut qua ſerie ſit geſtum, peculiari opere C. Saluſtius Criſpus deſcripſit, qui horũ Conſulũ mentionem facit: Scipioniꝗ ſorte Italiam, Calphurnio Numidiã eueniſſe ſcribit. Florus libro tertio, titulo primo: Oroſius libro quinto, capite decimoquarto, qui tradit hos Coſſ. fuiſſe anno ab Vrb. con. ſexingenteſimo trigeſimoquinto, cùm alius numerus certè proueniat: Eutropius libro quarto, capite quinto: nonnihil etiã Plutarchus, nunc in Sylla, nunc in Mario. Velleiuſꝗ Paterculus in ſecũdo libro ſuæ hiſtoriæ hoc bellum latiſsimè proſequitur, qui aſpernandus non eſt.

Olympiad. *Albinus,* *Ruffus.* Ab urbe con.

3 SP. POSTHVMIVS, ET M. MINVTIVS. 643

Sub his Coſs. A. Poſthumius Conſulis frater ac legatus, infeliciter prælio aduerſus Iugurtham geſto conflixit, pacemq́ etiam multum ignominioſam adiecit. Quã quidem minimè eſſe ſeruandam, Senatus cenſuit, ut ſexageſimoquarto libro Liuius refert: & Florus libro tertio, titulo primo: Oroſius in quinto, capite decimoquarto: Eutropius in quarto, capite quinto: ante omnes uerò copioſiſsimè Saluſtius in Iugurthino, ubi horum quoq; fit mentio Coſs. M. uero Minutiũ Ruffum hunc eſſe puto, qui Thraces toto uaſtauit Hebro, ut Florus libro tertio ſcribit, titulo quarto: ſed tũ Procõſul, ut abbreuiator Liuij in ſexageſimoquinto libro notat: & Eutropius libro quarto, capite quinto, qui tradit à Minutio Ruffo in Macedonia Scordiſcos & Triballos uictos. Velleius Paterculus: Per eadem tempora clarus eius Minutij, qui Porticus quæ hodieq; celebres ſunt, molitus eſt, ex Scordiſcis triumphus fuit. Superius admonui hos Coſs. eſſe animaduertendos, ubi citaui Plinium ex ſecundo libro, capite triceſimoprimo, qui ſcribit tres ſoles uiſos Sp. Poſthumio, Q. Minutio Coſs.

Metellus, Numidicus. *Syllanus.*

4 Q. CAECILIVS, ET M. IVNIVS. 644

Q. Metellus Conſul duobus prælijs Iugurtham fudit, & uniuerſam Numidiam uaſtauit, ut in Liuij ſexageſimoquinto libro patet, Saluſtio, Floro, Oroſio atq; Eutropio: ac de Iugurtha triumphauit, ac Numidicus dictus eſt, Plinio de Viris illuſtribus titulo ſexageſimoſecũdo. Velleius de Cęcilio hæc tradit: Vt Domitiæ familiæ, ita Cęciliæ notanda claritudo eſt: quippe intra XII fermè annos huius temporis Coſs. fuere Metelli, & Cenſores, & triumpharunt amplius XII. ut appareat quemadmodũ urbiũ imperiorumq́, ita gentiũ nunc florere fortunã, nunc ſeneſcere, nunc interire. M. Iunius Syllanus alter Cõſul aduerſum Cimbros infeliciter pugnauit, ut abbreuiator notat: quia legatis Cimbrorũ ſedem & agros, in quibus perſiſterent, poſtulantibus, Senatus negauit. Cuius & Florus meminit libro tertio, titulo tertio: & Eutropius libro quarto, capite quinto. Cęterùm ſi Cimbrorũ originẽ inueſtigare uolueris, lege quæ Plutarchus in Mario ſcribit, q ſi ad latinos ueniſſet uita Metelli Numidici, quam Plutarchus ſcripſit, multa quæ latent, nobis forent cognita. Horum Coſs. meminit Cicero in oratione de Maieſtate, pro L. Cornelio, ut Pedianus teſtatur, qui multas leges ſcribit ſub his latas, quas Iunias appellat: ac M. Iunium Syluium uocat, ſi eſt caſtigatus codex ille fragmentatus. Plinius in ſecundo Naturalis hiſtoriæ, capite quinquageſimonono, tradit, quòd armorum crepitus, & tubæ ſonitus Cimbricis bellis auditi ſint crebro & prius, & poſtea.

Sulpitius, *Scaurus, Hortenſius.*

CLXVIII SER. GALBA, ET M. AVRELIVS. 645

Horum Coſs. meminit Iulius Obſequens libello Prodigiorum: qui multa recenſet ſub ijs eueniſſe prodigia. Inter cætera inquit: Puella, integris omnibus membris, puer à parte priore aluo aperto, ita ut nudum inteſtinum conſpiceretur. Idem poſteriore natura ſolidus natus, qui uoce miſſa expirauit. Contra Iugurtham proſperè eſt dimicatum. Cæterùm de M. Aemilio Scauro Plinius iunior titulo ſeptuageſimoſecundo: & Plinius ſenior libro ſecundo, capite quinquageſimoſexto, ſic ſcribens: Magna obſeruationis huius uanitas, tacta Iunonis æde, Romæ deprehenſa eſt M. Scauro Conſule, qui mox princeps fuit. De Seruio uerò Galba unde dictus ſit, audi quæ Tranquillus ſcribit in Galba, rubrica tertia: Qui primus, inquit, Sulpitiorum cognomen Galbæ tulit, cur aut, unde traxerit, ambigitur. Quidam putant, quòd oppidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum, illitis demum galbano facibus ſuccenderit. Alij quòd in diuturna ualetudine galbeo, id eſt remedijs lana inuolutis aſſiduè uteretur. Nonnulli, quòd præpinguis fuerit uiſus, quem Galbam Galli uocant:

uel contrà, ꝙ tam exilis, quàm ſunt animalia quæ in eſculis naſcuntur, appellantur galbæ, Galbeum uerò, ſiue calbeum, ueteres armillas appellant, quibus utuntur triumphantes, quibusq́ ob uirtutem donantur milites. Galbeum enim, ornamenti genus Feſtus appellat. Galbana, ueſtimenta delicatorum uirorum, taxat Iuuenalis:

Cærulea indutus ſcutulata & galbana raſa.

Inde Martialis galbanatum uocat. & galbini mores, molles & ſupini appellantur. Et tunica galbina Vopiſco appellatur à colore lurido. & galbeus, paſſeris nomen luteis pennulis. Germanos credo hodie hunc colorem ſua patria lingua appellare gelb, corruptè, à galbeo. Familiam autem illuſtrauit Sergius Galba conſularis, ſuorum temporum eloquentiſsimus. quem tradunt Hiſpaniam ex prætura obtinentem, triginta Luſitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatini belli cauſam extitiſſe. Cuius ſępe Cicero meminit in 1. de Oratore, & in Bruto. Velleius Paterculus: Eodem temporum tractu nituerunt oratores, Scipio Aemilianus, Læliusq́, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papyrius. Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes Craſſus, & M. Antonius. Quorum ætati ingenijsq́ ſucceſſere, C. Cæſar, Strabo, P. Sulpitius. Namq́ Mutius iuris ſciẽtia, ꝙ ꝓpria eloquẽtia celebrior fuit.

Longinus, *Arpinas.*

646 L. CASSIVS, ET G. MARIVS. 2

L. Caſsius Cõſul à Tigurinis Gallis, pago Heluetiorum, qui à ciuitate ſeceſſerant, in finibus Allobrogum cum exercitu cæſus eſt. Milites qui ex ea clade ſuperfuerant, obſidibus datis, & dimidia omniũ rerum parte, ut incolumes dimitterentur, cum hoſtibus pacti ſunt. Abbreuiator Liuij libro ſexageſimoquinto, cuius & Cæſar primo libro Cõmentariorum Gallicorũ meminit. Oroſius libro quinto, capite decimoquarto addit, L. Piſonem, uirum conſularem, legatũ Caſsij Coſ. interfectum: G. Publiũ, alterum legatum, ne reſidua exercitus portio, quæ in caſtra cõfugerat, deleretur, obſides & dimidiam partem rerum omniũ, Tigurinis turpiſsimo fœdere dediſſe: Romã reuerſum, à Cęlio Tribuno plebis die dicta, in exilium egiſſe. A Gaio uerò Mario altero Conſule, Iugurtha pulſus ex Numidia, auxilio Bochi Maurorum regis adiutus: tandem uinctus & traditus eſt Mario. In qua re præcipua opera L. Cornelij Syllæ Quæſtoris Marius uſus fuit. Abbreuiator Liuij libro ſexageſimoſexto. Sed quo pacto G. Marius Arpinas nouus homo conſulatũ ſit adeptus, & qua arte Iugurthã ſtrauerit, uide Saluſtium omnia abundè perſcribentem: Plutarchum in Mario, & Sylla: Florum libro tertio: Oroſium libro quinto, capite decimoquarto: Eutropium libro quarto, capite quinto: Pliniũ iuniorem titulo ſexageſimoſeptimo. Horũ Coſs. meminit Plinius libro decimo, capite decimotertio: Sed alterius Coſ. nomen uitiatum eſt. Pro L. Caſsio enim ſcriptum eſt, L. Craſſo. Verba eius hæc ſunt: Inauſpicata eſt & incendiaria auis, propter quã ſæpenumero luſtratã Vrbem in Annalibus inuenimus: ſicut L. Caſsio, G. Mario Coſs. Quo anno & bubone uiſo luſtrata eſt. Iulius Obſequens ſcribit, bubonem extra Vrbem uiſum G. Mario & C. Flacco Coſs. qui erat alter conſulatus Marij. De Mario Velleius ſic ſcribit: G. Marius natus equeſtri loco, hirtus atq́ horridus, uitaq́ ſanctus, quantum bello optimus, tantum pace peſsimus, inſatiabilis, impotens, immodicus glorię, ſemperq́ inquietus. Hic per publicanos, aliosq́ in Africa negotiantes criminatus Metelli lentitudinem, trahentis iam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis ſuperbiam, immorandiq́ in imperijs cupiditatem, effecit, ut cum commeatu petito Romam ueniſſet, Coſ. crearetur: belliq́ penè patrati à Metello, qui bis Iugurthã acie fuderat, ſumma cõmitterẽt ſibi. Metelli tamẽ & triumphus fuit clariſsimus, & meritum: uirtutiq́ cognomen Numidici inditum.

Cepio, *Sarranus.*

647 Q. SERVILIVS, ET C. ATTILIVS. 3

Horum Coſs. meminit Iulius Obſequens: ſed manifeſtarius in eo libello eſt error.

Olympiad. error. duos enim conſulatus pro uno ponit, Q. ſcilicet Seruilij Cepionis, & Attilij Sarrani: tum Publij Sarrani, & C. Attilij, cum unicus tantũ fuerit cõſulatus. Narratis autem plurimis prodigijs, quæ hoc tempore acciderunt, ſubiungit in fine (per quod ſignificatur unus fuiſſe conſulatus) per Cepionem Conſulem ſenatorum & equitum iudicia communicata. Cætera in pace fuerunt. Id etiam Caſsiodorus: *Ab urbe con.*

His Coſs. per Seruilium Cepionem Coſ. iudicia equitibus & ſenatoribus communicata ſunt.

Hæc poſtea lex Seruilia dicta fuit, ut Q. Pedianus teſtatur ſuper oratione Tullij pro M. Scauro, ubi multa de hoc Seruilio. Sub his item Coſs. natus dicitur Arpini M. Tullius Cicero, ut Eutropius tradit: qui fortè ex Euſebio mutuatus eadem uerba, ſic ſcribit: Olympiade centeſima ſexageſimaoctaua M. Tullius Cicero Arpini naſcitur, matre Heluia, patre equeſtris ordinis, ex regio Volſcorũ genere. Sed Plutarchus eius uitam copioſe, & Aretinus ſimul ubertim latinè, deſcripſere. Ponit Eutropius in principio quinti libri, M. Manliũ & Q. Cepionem Coſs. qui bello Cimbrorũ interfecti ſunt: quos Oroſius in quintodecimo capite quinti libri Proconſules appellat, ſi codex eſt emaculatus: reijcitq; in annum Vr. con. ſexingenteſimum quadrageſimũſecundum. Et abbreuiator Liuij pariter ſexageſimoſeptimo libro, qui eos bis caſtris exutos ſcribit ab hoſtibus: ac ſecundum populi Romani iuſsionem, Cepionis, cuius temeritate clades accepta erat, bona publicata: eiq; primo poſt regem Tarquiniũ imperiũ abrogatũ. Sub quibus tamen Coſs. & M. Aurelius Scaurus Coſ. legatus à Cimbris captus, & à Bolo rege occiſus, & Procõſules tot millia militũ perdiderint, ob deperditas Liuij hiſtorias, non ſatis conſtat. Florus libro tertio, titulo tertio regm Beleũ appellat, qui poſtea ſub Mario in acie dimicans impigre, nec inultus occubuit. Legendi ſunt tamen diligenter Eutropius & Oroſius. Meminit horum Coſs. Velleius, ubi de morte Cn. Pompeij Magni agit: Sub C. Cæſare, P. Seruilio Coſs. facta, cum duodeſexageſimum annum tunc ageret. Vt ſuſpicandum ſit, circa id tempus hunc natum, cũ tot numerãtur anni ab hoc ad illorum conſulatũ, felici ſemper annorũ digeſtione.

Ruffus, *Maximus.*

4 P. RVTILIVS, ET G. MANLIVS. 648

Iulius Obſequens alterum Conſulem P. Attilium, alterum Cornelium Manlium uocat, ſi non eſt corruptus, ut uereor, libellus. De his tamen hæc prodit: Trebulæ, Mutuſcæ anteq; ludi committerentur, canente tibicine, angues nigri aram circunderũt: deſinente cantare, delapſi: poſtero die exorti, à populo lapidibus enecati. Foribus templi adapertis, ſimulacrum Martis ligneum ſtans capite inuentum. A' Luſitanis exercitus Romanus cæſus.

Fimbria.

CLXIX G. MARIVS II. ET C. FLACCVS. 649

Ob metum Cimbrici belli, ut latiſsimè Plutarchus docet, fuit Mario conſulatus ultrò delatus, & per plures annos continuatus, quod hactenus nulli cõtigit, legibusq; ſolutus. Narrat Iulius Obſequens multa prodigia, quæ his Coſs. euenere: quæ illic uidere poteris. Suſpicor aut ſub ijs, aut ſequentibus Coſs. G. Manliũ & Q. Cepionem Proconſules, tũ aduerſus Cimbros, Teutones, Tigurinos & Ambronas crudeliſsimã illam cladem paſſos, quam deſcribit Oroſius libro 5. capite 15. Iudica lector: nam diuinare coniecturis nonnunq; licet. Tradit tamen Iulius Obſequens, quòd his Coſs. Cimbri Alpes tranſgreſsi, per Hiſpaniã uaſtatã iunxerũt ſe Teutonis. Vide etiã Florum titulo tertio libri tertij. In hoc ſecundo conſulatu Marij, L. Sylla fuit Conſulis legatus, ac Tectoſagorũ ducem Copillum cæpit, teſte Plutarcho. Aſconius Pedianus ſuper oratione Tullij de Maieſtate, horum Coſs. meminit, ſub quibus ſcribit L. Caſſium, L. Longinum, Tribunos plebis plures leges, ad minuẽdam nobilitatis potentiam, tradidiſſe. In quibus & hæc fuit, ut quem populus damnaſſet, cui'ue imperium abrogaſſet, in Senatu non eſſet. Quod fecit propter ſimultates quas cum Q. Cæcilio

habuerat

habuerat, qui paulo antè Conſul fuerat, & cui populus, quia malè aduerſus Cimbros rem geſſerat, imperiū abrogauit. Sub his prætere a Coſs. Cornelius magno ſententiarum numero abſolutus eſt, ut idem Aſconius fatetur in fine huius orationis. Deniq́ lex tabellaria, quæ & Caſsia dicitur, ſub his Coſs. lata eſt à Caſsio Longino, qua populus per tabellam ſuffragium ferebat: cum prius non uiritim, ſed per curias conuocatus, magiſtratus crearet: & quod pluribus uiſum eſſet curijs, ad Senatum referebatur. hoc eſt, cauebat non uoce, ſed puncto debere fieri ſuffragia. Quæ anniqui nō ſcripto, ut poſtea, in ciſtam tabellas ſuas conijcientes, eaſq́ candidati cui ſauebant inſculptas literas habentes, ſed puncto in tabellam facto notabant. Quod M. Tullius pro Plancio oſtēdit: & Horatius in Arte poetica tetigit, Omne tulit punctum. id eſt omnium tribuum ſuffragium habuit. Nam tribus conuocatæ, per tabellam ferebant ſuffragia: quibus latis, ſortitio fiebat. Præco renunciabat quem tribus creaſſent. Auctores habeo Varronem in Re ruſtica, & Ciceronem pro Plancio. De hoc Marij altero conſulatu ſic Velleius: Deſignatus iterū Coſ. in Vrbem reuerſus, ſecundi conſulatus initio Cal. Ian. Bochum regem in triumpho duxit. Dehinc effuſa immanis uis Germanorū gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat, cum Cepionem Manliumq́ Coſs. & antè Carbonem Syllanumq́ fudiſſent fugaſſentq́ in Gallijs, & exuiſſent exercitu, Scaurumq́ Aurelium Coſs. & alios celeberrimi nominis uiros trucidaſſent, Populus Romanus non alium repellendis tantis hoſtibus magis idoneum imperatorem quàm Marium eſt ratus.

Horeſtes.

650 C. MARIVS III. ET L. AVRELIVS. 2

Huius conſulatus meminit ſic Plinius libro ſecūdo, capite quinquageſimonono: Tertio uerò conſulatu Marij ab Amerinis & Tudertibus ſpectata arma cœleſtia ab ortu occaſuq́ inter ſe concurrentia, pulſiſq́ ab occaſu erant. Et libro triceſimotertio, capite primo ſic: Triumphauit de Iugurtha C. Marius. Aureum annulū non ante tertium conſulatum ſumpſiſſe traditur. Tertiū hunc conſulatū Mario collatū ſcribit Plutarchus, ꝙ Treboniū coronauerit, qui C. Lucium ex ſorore nepotem ob turpem in ſe amorē occiderit. Lege uitam Marij. In hoc tertio conſulatu L. Sylla fuit Tribunus militum, & Marſos, populoſiſsimam gentem, ad Rom. pop. amicitiam ſocietatemq́ perduxit. Tradit Oroſius libro quinto, capite decimoquinto, quòd ijſdem temporibus Q. Fabius Maximum filium ſuum adoleſcentem ruri relegatum, cum duobus ſeruis parricidij miniſtris interfecit, ipſoſq́ continuò ſeruos in preciū ſceleris manumiſit. Die dicta Gn. Pompeio accuſante damnatus eſt. De tertio Marij Conſulatu ſic Velleius: Tertius in apparatu belli cōſumptus, quo anno Gn. Domitius Trib. pl. legem tulit, ut ſacerdotes, quos antea collegæ ſufficiebant, populus crearet.

Catulus.

651 C. MARIVS IIII. ET Q. LVCTATIVS. 3

Quartum Mario conſulatū pop. Ro. dedit, perſuaſione L. Saturnini, qui magnus in populo princeps erat: licet eum recuſaret, tanquam non indigeret, fugiendorum laborum gratia, ut Plutarchus ſcribit. in quo tamen conſulatu ſumma ui, ut in ſexageſimooctauo libro Liuij abbreuiator narrat, oppugnata à Teutonis & Ambronibus caſtra defendit. Duobus inde prælijs circa Aquas Sextias eos hoſtes deleuit. In quibus cæſa traduntur ducenta millia, capta nonaginta. Velleius ſic tradit: Quarto Conſulatu trans Alpeis circa Aquas Sextias cum Teutonis conflixit, amplius CL. millia hoſtium priore ac poſtero die ab eo trucidatis, genſq́ exciſa Teutonum. Ordinem uerò illius conflictus lege apud Plutarchum: Florum in tertio, de bello Cimbrico: Oroſium libro quinto, capite decimoquinto: Eutropium libro quinto, capite primo. Sed ibi corrige, ducem eorum Teutobochum alijs dici, qui ibi Teutomodus dicitur. Multaq́ prodigia accidiſſe ſub his Conſulibus, apud Iulium Obſequentem leges, & admiranda. Qui tradit, his Coſs. piratas in Sicilia à Romanis

deletos,

Olympiad. deletos, Teutonas à Mario trucidatos, Luſitanos deuictos, Hiſpaniam ulteriorem & Ab urbe Cimbros deletos. Meminit horum Coſs. & Plinius libro uigeſimoſecundo, capite con. ſexto, de coronis ſcribens.

4 C. MARIVS V. ET M. AQVILIVS. 652

Hic quintus conſulatus abſenti Mario datus eſt: oblatusq́ ei triumphus, quem diſtulit, donec Cimbros uinceret. Cimbri repulſo ab Alpibus fugatoq́ Q. Catulo Proconſule, qui fauces Alpium obſederat, & ad flumen Atheſim (quod Athiſonē uocat Plutarchi interpres) caſtellum editum inſederat, reliqueratq́: ubi uirtute ſua explicata, fugientem Proconſulem exercitumq́ proſequuti, in Italiam traieciſſent, iunctis eiuſdem Catuli & G. Marij exercitibus, prælio uicti ſunt. Ab eis Marius totius ciuitatis conſenſu receptus, pro duobus triumphis, qui offerebantur, uno cōtentus fuit: ab omnibusq́ acclamatum eſt, ab eo Rempub. conſeruatam: tertiusq́ appellatus Romę conditor, ut latiſsimē Plutarchus docet. Liuius ſexageſimooctauo, Florus, Oroſius, Eutropius. Velleius: Quinto conſulatu Marius citra Alpeis in campis quibus nomē erat Raudis ipſe Coſ. & Procoſ. Q. Luctatius Catulus fortunatiſsimo decertauere prælio. cæſa ac capta amplius, c̄. hominū. Hac uictoria uidetur meruiſſe Marius, ne eius nati Rempub. pœniteret, ac bona malis repenſa eſſe. M. Aquilius Coſ. ſcribitur in abbreuiatore libro ſexageſimonono, in Sicilia bellum ſeruile concitatum confeciſſe: cuius & Florus meminit libro tertio, titulo decimonono. De M. Aquilio Liuius quoq́ ſequenti libro. De ſtrage Cimbrorum, & mulierum præſertim, uide Oroſium libro quinto, capite decimoquinto. Euſebius in Chronicis, Olympiade cēteſima ſeptuageſima: G. Marius quinquies Coſ. iuxta Eridanum Cimbros ſuperans, pōſt de ijs cum Catulo triumphauit. Animaduerte lector, ſi uerba hæc ſint caſtigata.

Flaccus.

CLXX C. MARIVS VI. ET L. VALERIVS. 653

Sextum hunc conſulatum Marius emit, per tribus argentū circūferens, & ſuffragia emens. Antea enim prēterq́ Valerio Coruino nemini tot conſulatus po. Ro. cōtulit. Valerio autem utebatur miniſtro potius, q́ collega, ut Metellum Numidicum, cui infenſus erat, Vrbe eijceret, atq́ in exilium ageret, ob Luciū Apuleium Saturninum, legem agrariā per uim ferentem: qui Tribunus plebis ſeditioſus, paulo pōſt captus, & à Capitolio digrediens, fuſtibus cæſus, ſaxisq́ interfectus eſt. Propter cuius mortē pōſt C. Rabirius à Labieno accuſatus, à Cicerone Conſule defenditur oratione quæ adhuc extat: in qua & horum Coſs. fit mentio. Et Aſconius Pedianus ſuper oratione Tullij in L. Piſonem, hos ſingulari quodā loco deſignat. Ceterùm de hac Apuleiana ſeditione uidendi erunt, Liuius libro ſexageſimonono, Plutarchus in Mario: Florus libro tertio, titulo decimoſexto: Oroſius libro quinto, capite decimoſexto. Sed ibi hæc uerba ſcribuntur, quæ menda non carent: Anno ab Vr. con. ſexingenteſimoquinto, poſt Cimbricum & Teutonicum bellum, & quintū Marij conſulatū, quo ſtatus imperij Romani iure conſeruatus iudicatur, conſulatu ſexto eiuſdem C. Marij ita labefactatus eſt, ut penè uſq́ ad extremum inteſtina clade conciderit. Lege deinceps originem ſeditionis breuiter. Inibi autem numerorum notæ ſunt deprauatæ. Sed de hac etiam Appianus primo libro Bellorum ciuilium: Plinius iunior de Viris illuſtribus, titulo ſexageſimoſeptimo, in Mario ſeniore: ſed titulo ſeptuageſimotertio plenius de L. Apuleio Saturnino. Valerius Maximus libro tertio, titulo de Fortitudine, huius ſeditionis ac conſulatus meminit: paſsim alibi. Meminit & horum Coſs. Iulius Obſequens, qui his Coſs. tradit fugitiuos in Sicilia prælijs trucidatos. Meminit præterea horum Coſs. Cicero in prima inuectiua in Catilinā: & Plinius libro ſecūdo, capite trigeſimoquarto: licet illic nomina ſint parū uariata: Clypeus ardēs ab occaſu ad ortum ſcintillans tranſcurrit ſolis occaſum, L. Valerio, Cn. Mario Coſs. Cenſeo C. Marium legendum. Velleius Paterculus quoque horum mentionem

Coſs.

Ab urbe con. Coſs.faciens,tradit Eporediam in Baciennis coloniam deductã,Mario VI. Valerioq; Olympiad.
Flacco Coſs.Sed in ſecundo libro inquit:Sextus conſulatus ueluti præmiũ ei merito-
rum datus.Non tamen huius conſulatus fraudetur gloria, quo Seruilij Glauciæ, Sa-
turniniq; Apuleij furorem cõtinuatis honoribus Rempublicam lacerantium,& gla-
dijs quoq; & cæde comitia diſcutientium, Coſ. armis compeſcuit,hominesq; exitia-
biles in Hoſtilia curia morte mulctauit.

Albinus.

654 M. ANTONIVS, ET A. POSTHVMIVS. 2

Hic M.Antonius,ut ſeptuageſimo libro abbreuiator Liuij ſcribit,pro M. Aquilio repetundarum accuſato perorauit,tunicam à pectore eius diſcidit, ut honeſtas cicatrices oſtenderet:quibus conſpectis,abſolutus eſt.Scribit Iulius Obſequens,inter cętera prodigia,quæ multa enumerat, q; Sextius Trib.pleb. de agris diuidendis populo, cũ repugnantibus collegis pertinaciter legem ferret,corui duo numero in alto uolantes ita pugnauerunt ſupra concionem, ut roſtris unguibusq; lacerarentur. Aruſpices ſacra Apollinis litanda,& de lege quæ ferebatur ſuperſedendum pronunciarunt. Subditq;, in Luſitania proſpere à Romanis pugnatum, & rebellãtes Luſitanos ſubactos. Horum Coſs.ſic meminit Plinius libro octauo,capite ſeptimo:Romæ pugnaſſe elephantos,Feneſtella tradit, primũ omnium in Circo Claudij Pulchri ædilitate curuli, M.Antonio,A. Poſthumio Coſs. anno Vrbis ſexcẽteſimo quinquageſimo quinto, forte quinquageſimoquarto legendum.

Iunius.

655 Q. METELLVS, ET T. DIDIVS. 3

Horum Coſs.meminit Iulius Obſequens, qui multa prodit eueniſſe prodigia ſub ijs:ſubiungitq;,Hiſpanos pluribus prælijs deuictos.Fuit autẽ is Metellus,Balearici filius,ac Macedonici nepos , quem C. Curio accuſauit. Metellus autem moriens, filiũ ſuum Q.Metellum Nepotem cognominatum petijt, ut Curionem accuſatorẽ ſuum accuſaret. Quod iureiurando ſe facturum promiſit.Et Curionem reum dehinc fecit. Poſtea inter eos pactio interuenit.Hoc apud Aſconium Pedianum reperies ſuper oratione Tullij pro Cornelio,de Maieſtate,qui horum ibi Coſs.mentionem facit.

Lentulus, Craſſus.

656 CN. CORNELIVS, ET P. LICINIVS. 4

Sub his item meminit Iulius Obſequens plura eueniſſe prodigia. Ac tandẽ ſubiungit, Celtiberos,Medos,Dardanos ſubactos.Plinius horum Coſs.ſic meminit libro trigeſimo, capite primo: Sexingenteſimoquinquageſimo ſeptimo demum anno Vrbis, Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Craſſo Coſs.ſenatuſconſultum factum eſt,ne homo immolaretur:palamq; in tempus ſiluit ſacri prodigioſi celebratio.

Aenobarbus, Longinus.

657 CN. DOMITIVS, ET C. CASSIVS. CLXXI

Iulius Obſequens horum Coſs. mentionem facit,prodigiaq; multa ſub ijs facta cõmemorat.Ac tandẽ addit,Ptolemæum regem Aegypti Cyrenis mortuum, S. P. Q. R. hæredem reliquiſſe. Abbreuiator Liuij libro ſeptuageſimo : Ptolemæus Cyrenarum rex,cui cognomentum Appionis fuit,mortuus po. Rom. hæredem reliquit: & eius regni ciuitates Senatus liberas eſſe iuſsit. Plutarchus in Aemilio tradit eum primum Aenobarbũ dictum, qui Caſtori & Polluci non credidit narrantibus uictoriã factam in Macedonia : cui cũ demulſiſſent barbam, ex nigra in fuſcam mutata eſt. Et hinc poſtea Aenobarbi cognomen tulit L.Domitius Aenobarbus, à quo familia tota cognomentum ſortita eſt, ſeptem conſulatibus inſignita, triumpho cenſuraq; duplici, & inter patricios allecta, ut Suetonius in Nerone ab initio narrat. Nec ulla

Ab urbe con. eſſe errorem: multaq; admiranda ſcribit ſub ijs facta prodigia. Quorum quædam libet ſubſcribere: reliqua in ipſo autore inuenies. Puella biceps, quadrupes, quadrimana, gemina fœminea natura, mortua nata. Fæſulis ingēs multitudo inter ſepulchra, lugubri ueſte, pallida facie, interdiu ambulare gregatim uiſa. Per Naſicam Hiſpaniæ principes, qui rebellabant, ſupplicio cōſumpti, urbibus dirutis. Aſconius item Pedianus ſuper oratione Tullij pro Cornelio, de Maieſtate, meminit cuiuſdā S.C. facti ſub his Coſs. C. Cælio & Cn. Domitio: ſic enim alterum appellat Conſulem. Olympiad.

Flaccus.

660 C. VALERIVS, ET M. HERENNIVS. 4

Sub his Coſs. Iulius Obſequens iterum plura deſcribit prodigia: Herennioq; Cōſuli bis immolanti tradit ſemper caput iocinoris defuiſſe: ſed luſtratione proſperè expiatum, totum annum domi foriſq; tranquillum fuiſſe. Meminit & horum Coſs. Plinius libro decimonono, capite tertio, de laſerpitio ſcribens: Quo minus omittendum uidetur, Valerio, M. Herennio Coſs. Cyrenis aduecta Romam publicè laſerpitij pondo XXX.

Pulcher.

661 C. CLAVDIVS, ET M. PERPENNA. CLXXII

Narrat Iulius Obſequens multa prodigia, quæ his Coſs. euenerunt, quòd ſcilicet bubo in æde Fortunę equeſtris comprehenſus, inter manus expirauit. Fęſulis fremitus terræ auditus. Puer ex ancilla natus ſine foramine naturæ, quo humor emittitur. Mulier duplici natura inuenta. Fax in cœlo uiſa. Bos loquuta. Examen apum in culmine priuatæ domus cōſedit. Volaterris ſanguinis riuus manauit. Romæ lacte pluit. Aretij duo androgyni inuenti. Pullus gallinaceus quadrupes natus. Fulmine pleraque icta. Supplicatio fuit. Populus Cereri & Proſerpinæ ſtipē tulit. Virgines uiginti ſeptem carmen canentes, Vrbem luſtrauerunt. Subnectitq; in fine: Medorū in Macedonia gens prouinciam cruentè uaſtauit. Scribit Plinius in ſeptimo, capite quadrageſimooctauo, M. Perpennam & L. Saturninum, omnium quos in conſulatu ſententiam rogauerunt, ſuperſtites fuiſſe.

Philippus. *Cæſar.*

662 L. MARTIVS, ET SEX. IVLIVS. 2

Sub his Coſs. horrenda prodigia euenerunt, quæ bellum ſociale anteceſſerunt: ut Iulius Obſequens latiſsimè narrat: & Paulus Oroſius quinto libro, capite decimoſeptimo. Eſt autem ſociale appellatum, & Marſicum. Sociale, quoniam omne Latium atq; Picenum, & Ethruria omnis atq; Campania, poſtremò Italia contra matrem ac parentem ſuā Romā conſurrexerunt. Marſicum uerò, quoniam à Marſis rebellandi ſuſcitatum fuerat initium: qui receptaculum fecerunt Corfinium, Pelignorū metropolim: & creatis imperatoribus biēnio aduerſus Romanos, donec in ciuitatē Romanam pariter uocarent, belligerarūt, ut ſcribit Strabo in quinto. Suſcitauit autem illud bellū M. Liuius Druſus Tribunus plebis, cū Latinos omnes ſpe libertatis attraxiſſet, ut leges agrarias frumentariaſq; ferret: & item legem iudicialem, ut æqua forent iudicia penes Senatum, & ordinem equeſtrem. Cum uerò promiſſa præſtare non poſſet, defectionem Italici cœperunt. Et Druſus, tanquam autor ſocialis belli, domi occiſus eſt. Velleius Paterculus huius rei ſic meminit: Deinde interiectis paucis annis, tribunatum inijt M. Liuius Druſus, uir nobiliſsimus, eloquentiſsimus, ſanctiſsimus, meliore in omnia ingenio animoq;, quàm fortuna uſus. Qui cum Senatui priſcum reſtituere cuperet decus, & iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinem (quippe eā poteſtatem nacti equites Gracchanis legibus, cū in multos clariſsimos ac innocentiſſimos uiros ſæuiſſent, tum P. Rutilium, uirum non ſeculi ſui, ſed omnis æui optimū, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu ciuitatis damnauerant) in

Olympiad. Ab urbe con.

ijs ipſis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit aduerſarium, non intelligentē, ſi qua de plebis commodis ab eo agerentur, ueluti ineſcandæ, inliciendæq; multitudinis cauſa fieri, ut minoribus præceptis, maiora permitteret. Denique ea fortuna Druſi fuit, ut malefacta collegarum, q; eius optime ab ipſo cogitata, Senatus probaret magis: & honorem, qui ab eo deferebatur, ſperneret: iniurias, quæ ab alijs intendebantur, æquo animo reciperet: & huius ſummæ gloriæ inuideret, illorum modicā ferret. Tum conuerſus Druſi animus, quando bene cœpta malè cedebāt, ad dandam ciuitatem Italię. Quod cum moliens reuertiſſet è foro, immēſa illa & incognita (quæ eum ſemper comitabatur) cinctus multitudine, in atrio domus ſuæ cultello percuſſus, qui affixus lateri eius relictus eſt, intra paucas horas deceſsit. Sed cum ultimum redderet ſpiritum, intuens circumſtantium mœrentiumq; frequentiam, effudit uocem conuenientiſsimam conſcientiæ ſuæ. Ecquando ne (inquit) propinqui amiciq; ſimilem mei ciuem habebit Reſpublica? Hūc finem clariſsimus iuuenis uitæ habuit: cuius morum minimè obmittatur argumentum. Cum ædificaret domum in Palatio, in eo loco ubi eſt quæ quondam Ciceronis, mox Cenſorini fuit, nunc Statelij Siſennæ eſt: promitteretq; ei architectus, ita ſe eam ędificaturum, ut libera à conſpectu, immuniſq; ab omnibus hominibus eſſet, neq; quiſquam in eam deſpicere poſsit: Tu uerò, inquit, ſi quid in te artis eſt, ita compone meam domum, ut quicquid agam, ab omnibus perſpici poſsit. Mors Druſi iampridem tumeſcens bellum excitauit Italicū. Quod bellū Liuius ſeptuageſimoprimo, & ſequentibus quinq; libris explicauit: Florus libro tertio, titulo decimooctauo pulchrè complexus: Appianus in primo Ciuilium: Eutropius libro quinto, capite primo, qui hoc bellū accidiſſe ſcribit anno Vrb. con. ſexingenteſimo quinquageſimooctauo, in quatuor annis lapſus. Oroſius uerò ſexingenteſimo quinquageſimonono, tribus annis deceptus, ſi non numerorum notæ ſunt deprauatæ. Vterq; latè hoc bellum exequitur. Plinius libro triceſimotertio Naturalis hiſtoriæ, capite primo, tradit originem ſocialis belli, & exitia rerum proueniſſe, ex inimicitijs inter Cepionem & Druſum, ob annulum in auctione nauali uenditum. Quomodo uerò Q. Seruilius Procoſ. in oppido Aſculo cum ciuibus Romanis ſit occiſus, & Seruilius Galba à Lucanis comprehenſus, in ſeptuageſimoſecundo Liuij, & apud Appianum, inuenies. Meminit Coſs. Aſconius Pedianus ſuper oratione Ciceronis quæ inſcribitur, Pro Cornelio, de Maieſtate. Sed eadem oratio non extat. Plinius libro ſecundo, capite octogeſimoquinto, his Coſs. refert in agro Mutinenſi duos montes inter ſe concurriſſe, crepitu maximo aſſultantes recedenteſq;: flammaſq; ac fumum prodijſſe, &c. anno ante Sociale bellum. Idem libro triceſimotertio, capite tertio, inquit: In ærario publico, Sexto Iulio, L. Martio Conſulibus, hoc eſt belli ſocialis initio, octingenta quadraginta ſex auri pondo fuiſſe. Sed in antiquo Plinij exemplo legitur, Auri ſedecim M. argenti octingenta, uigintinouem. Et hæc eſt uerior lectio.

P. Lupus.

3 L. CAESAR, ET G. RVTILIVS. 663

Appianus in primo Ciuilium, Sex. Iulium Cæſarem, & P. Rutilium Lupum hos Coſs. uocat. Sed error eſt ex confuſione ſuperioris conſulatus. Quod tum ex Liuio, tum ex alijs cognoſcere poteris. Sed & Iulius Obſequens, qui horum Coſs. meminit, alterum Coſs. Rutilium P. appellat, non G. ut erratum quoque eſſe in Caſsiodoro deprehendatur. A' Picentibus Romani barbaro more excruciati, ubiq; in Latio clades accenſa. Cum P. Rutilius Coſ. parum proſperè contra Marſos pugnaſſet, & in prælio cecidiſſet, G. Marius legatus eius meliore euentu cum hoſtibus conflixit, ut in ſeptuageſimotertio Liuius aſſerit: & Appianus, Oroſius, Florus, ac Eutropius atteſtantur. Iulius Obſequens ſcribit, Rutilium Lupum ſpretis religionibus, cum in extis caput non inueniſſet iocinoris, amiſſo exercitu, in prælio occiſus eſt. L. uerò Cæſar.

Coſs.

Ab urbe con. Coſs. feliciter contra Samnites pugnauit. Ob eam uictoriam Romæ ſaga poſita ſunt. *Olympiad.* G. Marius prælio Marſos fudit, Gn. Pompeius Picentes, ut in ſeptuageſimoquarto Liuij patet. Velleius Paterculus horum Coſs. mentionem faciens, ſcribit: L. Cæſare & P. Rutilio Coſs. (ſic enim eſt legendum, non Pompeio) abhinc annos CXX cum bellum Italicum in uniuerſa Italia, ab Aſculanis ortum eſſet (quippe Seruium Prætorem, Fonteiumq; legatum occiderant) ac deinde à Marſis exceptum, in omnes pene traſſet regiones, arma aduerſus Romanos cæpit. Quorum ut fortuna atrox, ita cauſa fuit iuſtiſsima. Petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebãtur per omneis annos atq; omnia bella: duplici numero ſe militum equitumq; fungi: neq; in eius ciuitatis ius recipi, quæ per eos in idipſum perueniſſet faſtigium, per quod homines eiuſdem & gentis & ſanguinis externos alienosq; faſtidire poſſet. Id bellum amplius CCC. M. iuuentutis Italicæ abſtulit. Clariſsimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello, Cn. Pompeius, Cn. Pompeij Magni pater: Caius Marius, de quo prædiximus: L. Sulla, anno antè prætura functus: Q. Metellus, Numidici filius, qui meritum cognomen Pij erat conſequutus: quippe expulſum ciuitate L. Saturnino Tribuno plebis, quòd ſolus in leges eius iurare noluerat, pietate ſua, autoritate Senatus, conſenſu Reip. reſtituit patrem. Nec triumphis honoribusq;, quàm aut cauſa exilij, aut exilio, aut reditu, clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Popedius, Herius Aſinius, Iuſteius Cato, C. Pontidius, Teleſinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilius. Neq; ego uerecundia domeſtici ſanguinis gloriæ quicquam, dum uerum refero, ſubtraham: quippe multum Minatij Magij atavi mei Aſculanenſis tribuendum eſt memoriæ: qui nepos Decij Magij, Campanorum principis, celeberrimi & fideliſsimi uiri, tantam hoc bello Romanis præſtitit fidem, ut cum legione quam ipſe in Hirpinis conſcripſerat, Herculaneum ſimul cum T. Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret, Coſamq; occuparet. Cuius de uirtutibus Hortenſius in Annalibus ſuis retulit. Appianus uerò particulatim hoc bellum deſcribens, qui ſub ſingulis Coſs. militauerint, ac ſtrenuè pugnauerint, explicat. Illic uide que deſideras, & paſsim, quomodo Cepio à Q. Pompilio circumuentus, interemptus ſit. Horum Coſs. meminit & Plinius libro ſecundo Naturalis hiſtoriæ, capite triceſimo: Circulus rubri coloris apparuit L. Iulio, P. Rutilio Coſs. Illud preterea annotandum ex Aſconio Pediano, ſuper Oratione Tullij pro M. Scauro, duos Iulios Cæſares fratres fuiſſe, qui poſtea à ſatellitibus Marij ſunt occiſi cum Antonio, cũ P. Craſſus eundem caſum ſua manu præueniſſet, ut inferius dicemus. Ex quibus fratribus L. & Coſ. & Prætor fuit: C. ædilitius quidem occiſus eſt. Quomodo autem cùm contentione conſulatum adeptus ſit Cæſar, Pedianus pluribus docet. Idem inter primos ſui temporis oratores & tragicus poeta bonus. Huius enim ſunt tragœdiæ quæ inſcribuntur Iulij.

Strabo, *Cato.*

664 CN. POMPEIVS, ET L. PORCIVS. 4

Gn. Pompeius, Magni Pompeij parens, Conſul Marſos acie uicit. Cum ære alieno oppreſſa eſſet ciuitas, A. Sempronius Aſellius Prætor, quoniam ſecundũ debitores ius dicebat, in foro occiſus eſt, ut in ſeptuageſimoquarto Liuius oſtendit, & Appianus primo Ciuiliũ. L. Porcius Conſul rebus proſperè geſtis, fuſisq; aliquoties Marſis, dum caſtra eorum expugnat, cecidit. L. Sylla Hirpinos domuit, Samnites fudit, aliquot populos recepit: quantisq; raro quisq; ante conſulatũ rebus geſtis, ad petitionem conſulatus Romam eſt profectus, ut in ſeptuageſimoquinto abbreuiator Liuij explicat. Oroſius libro quinto, capite decimoſeptimo, eleganter explicat quæ ſub his Coſs. geſta ſunt: confuſius Eutropius: Florus, ut aſſolet, perſtringit: Appianus copioſe ſingula. Sed alterum Conſulem, Cornelium Catonem uocat perperam. Plura quæ ſub his Coſs. in Macedonia à Thracibus per Mithridatem cum Ariobarzane Cappadoce, & Nicomede Bithynio geſta ſunt, explicauit Liuius ſeptuageſimoſexto

Ab urbe con. mo ſexageſimoſecundo illud bellum cõmotum ſcribunt (licet paucis annis diſcrepãt *Olympiad.*
à uera ſupputatione) nondum finito ſociali bello, quo etiã Mithridaticum cœptum
eſt. Sed pluribus paſsim locis de hoc & Val. Max. & Lucanus poeta. Plinius item iu-
nior, titulo ſeptuageſimoquinto, de Sylla ſcribit: cuius uitã atq; mores elegantiſsimè
Plutarchus depinxit. Mithridates rex ſub id tempus Aſiam occupauit. Proconſulẽ &
legatum Aquilium in uincula coniecit: & quicquid ciuium Romanorũ in Aſia re-
perit, uno die trucidauit, ut Liuius ſeptuageſimooctauo libro cõmemorat. Velleius
Paterculus ſic horũ Coſs. meminit: Finito ex maxima parte, niſi quę Nolani belli ma
nebant reliquiæ, Italico bello (quo quidem Romani uictis afflictisq; ipſi exarmati, ꝗ
integris uniuerſis ciuitatẽ dare maluerunt) conſulatum inierunt Q. Pompeius, & L.
Cornelius Sulla: uir qui neq; ad finem uictoriæ ſatis laudari, neq; poſt uictoriã abun-
dè uituperari poteſt. Hic natus familia nobili, ſextus à Cornelio Ruffino, qui bello
Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cũ familiæ eius claritudo intermiſſa eſſet, diu
ita ſe geſsit, ut nullã petẽdi conſulatũ cogitationẽ habere uideretur. Deinde poſt prę-
turam illuſtratus bello Italico, & antè in Gallia legatione ſub Mario, qua eminentiſsi-
mos duces hoſtium fuderat: ex ſucceſſu animum ſumpſit, petensq; conſulatũ, penè o-
mniũ ciuiũ ſuffragijs Coſ. factus eſt: ſed eũ honorem undequinquageſimo ætatis ſuę
anno aſſequutus eſt. Per ea tẽpora Mithridates Ponticus rex, uir neq; dicendus, neq;
ſilẽdus ſine cura, bello acerrimus, uirtute eximius, aliquando fortuna, animo ſemper
maximus, cõſilijs dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupata Aſia, neca
tisq; in ea omnibus ciuibus R., quos quidem eadem die atq; hora, redditis ciuitatibus
literis, ingenti cum pollicitatione præmiorum interimi iuſſerat. Proſequitur dehinc
latiſsimè quæ Rhodij Mitylenij egerunt. De M. Aquilio, de P. Sulpitio, de Mario, &
quæ ad Nolam acta ſunt, multa, in fine ſubiungit: Hoc primùm anno ſanguine Coſ.
Romani militis imbutæ manus ſunt. Quippe Pompeius collega Syllæ, ad exercitum
Gn. Pompeij Proconſulis ſeditione, ſed quam dux excitauerat, interfectus eſt. Sed
extat Appiani liber Mithridaticus dictus, quo omnia hæc continentur, quæ pluribus
libris Liuius eſt exequutus: Florus libro tertio, titulo quinto perſtringit: paſsim alij,
Plutarchus, Oroſius, Eutropius, Val. Max. Plinius iunior. Multa prodigia hoc bello
præceſſerunt, quæ Iulius Obſequens ſcribit, quæ negligenda non ſunt. Oroſius illud
ſeorſum libro ſexto, capite primo proſequit̃, ſecundo, & tertio, ſequentibus. Meminit
horũ Coſs. Aſconius Pedianus in oratione Cornelij de Maieſtate. Sed cũ Quintilia-
nus in primo dicat, doctorẽ ſubtilem origines nominum ſcrutaturũ, unde Sullę dicti
ſint: poſſunt uideri Sullæ nuncupati à ſylo naſo, eſt enim ſylus naſus, ſurſum uerſus
& repandus. Ex habitu enim corporis Syllas dici, ſicut Burrhos, Plancos, & Scauros
exiſtimauit. Macrobus uerò ait, Corneliũ Ruffum, cum eſſet unus ex Decẽuiris Sibyl
linis, cognominatum eſſe Sibyllam: qui mox, corrupto uocabulo, primus Sylla cœ-
pit uocitari, à quo cæteri deinde. Plutarchus quoque ex corporis habitu denomina
tiones ritè imponi ſcribit, ut Silli, Nigri, Ruffi, Cæci & Clodij dicuntur. Suidas Syl-
lam per y græcum ſcribi docet.

Cinna.

666 L. CORNELIVS, ET GN. OCTAVIVS. 2

His Coſs. crudeliſsimæ cædes in Vrbe factę ſunt. Nam diſsidẽtibus inter ſe Coſs.
Cinna à Cn. Octauio pulſus Vrbe, in eius locum L. Cornelium Merulam flaminem
Dialem ſubſtituit. Cinna, collecto exercitu, ac reuocatis exulibus, cum quatuor e-
xercitibus, quos Cinna & Marius, Carbo & Sertorius ductabant, euaſtatis multis op
pidis ac uillis, Vrbem ingrediuntur. Obuios quoſque trucidant, aduerſæ factionis
caput Octauij obtruncant, atque ante Roſtra affigunt. Item & caput M. Antonij ora
toris, & plurium aliorum. Nam & C. Cæſar, L. filius, in penatibus ſuis unà cum
fratre L. Iulio Cæſare, fuit interfectus, eiúſque caput pro Roſtris poſitum. Ci-
cero in tertio de Oratore eius meminit. Neque uerò non longè ab eo C. Iulij

Olympiad. caput, hoſpitis Ethruſci ſcelere proditum, cum L. Iulij fratris capite iacuit. Hic fuit facetiſsimus orator, qui diſputat de riſu ac facetijs apud Ciceronem in ſecundo de Oratore: cuius & in Bruto meminit: & Diuus Auguſtinus in tertio Ciuitatis diuinę. Vnde & Suetonius in Caligula, obſeruatū ſcribit tres Cæſares, quibus C. prænomen fuit, ferro perijſſe. Hunc ſcilicet temporibus Cinnanis, C. Iulium Cęſarem, & C. Caligulā Cæſarem. Præterea in hac clade Syllæ amicos atque neceſſarios interficiunt, domum euertunt, ac bona publicant: fugatis uxore ac liberis, ipſum hoſtem iudicant. Nam interim Sylla in Aſia ſumma uirtute aduerſus Mithridatem pugnauit, captis Athenis, & pluribus alijs locis. Dehinc cū dies Merulæ Conſuli dicta eſſet, atq; Catulo Luctatio, Merula uenas ſibi incidit. Catulus carbonibus incēſis, in cubiculo illicito & humido ſeipſum ſpontè ſuffocauit. P. Craſſus, pater M. Craſsi qui apud Parthos perijt, ne in manus incideret inimicorū, ſeipſum interemit, ut Cicero pro M. Scauro ſcribit. Tum ſine ullis comitijs in ſequētem annum ſe ipſos Cinna & Marius Coſs. crearunt. Quę omnia Liuius ſeptuageſimonono ac octogeſimo libris complexus eſt. Tu uerò Appianum latiſsimè in primo Ciuilium hanc rem deſcribentem perlege: necnon L. Florum libro tertio ingenioſiſsimè comprehendentem, quæ his Coſs. geſta ſunt, titulo uigeſimoprimo, ubi hos quoque Coſs. nominat: paſsim Plutarchus in Mario, Oroſius, & Eutropius in quinto, horum Coſs. meminerūt: & Plutarchus in Sertorio, ubi hoc bellum pulchrè etiam deſcribitur. Velleius de hoc conſulatu hæc prodit: Non erat Mario Sulpitioq; Cinna temperatior. Itaque cum ita ciuitas Italiæ data eſſet, ut in octo tribus contribuerentur noui ciues, ne potentia eorum & multitudo, ueterum ciuium dignitatem frangeret, plusq; poſſent recepti in beneficium, q̄ autores beneficij: Cinna in omnibus tribubus eos ſe diſtributurū pollicitus eſt. Quo nomine ingentem totius Italiæ frequentiā in Vrbem acciuerat. E qua pulſus, collegę optimatiumq; uiribus, cum in Campaniam tenderet, ex autoritate Senatus, conſulatus ei abrogatus eſt: ſuffectusq; in eius locum L. Cornelius Merula, flamen Dialis. Hæc iniuria homine q̄ eximio dignior fuit. Tum Cinna corruptis primò Centurionibus ac Tribunis, mox etiā ſpe largitionis militibus, fretus ingēti numero nouorū ciuiū, è quorū delectu CCC amplius cohortes conſcripſerat, ac triginta legionum inſtar impleuerat. Opus erat partibus, autoritate, gratia, cuius augendæ C. Mariū cum filio de exilio reuocauit, quiq; cum ijs pulſi erant. Dum bellum autē infert patriæ Cinna, Cn. Pompeius, Magni pater, cuius pręclara opera bello Marſico, præcipuè circa Picenū agrum uſa erat Reſpub. quiq; Aſculum cæperat, circa quam urbem cum in multis alijs regionibus exercitus diſperſi forent quinq; & LXX ciuium Romanorū, amplius LX Italicorum una die conflixerant: fruſtratus ſpe continuandi conſulatus, ita ſe dubium mediumq; partibus præſtitit, ut omnia ex proprio uſu ageret, tēporibusq; inſidiari uideretur, & hinc atq; illinc, unde ſpes maior affulſiſſet potentiæ, ſe exercitumq; deflecteret. Sed ad ultimum magno atrociq; prælio cum Cinna conflixit. Et cum utrumq; exercitum uelut parum bello exhauſtum laceraret, peſtilentia Pompeius deceſsit. Cuius interitus uoluptas amiſſorum aut gladio, aut morbo, ciuium penè damno repenſata eſt. Pop. Ro. quam uiuo iracundia debuerat, in corpus mortui cōtulit. Cinna & Marius, haud incruentis utrinq; certaminibus editis, Vrbem occupauerunt. Sed prior ingreſſus Cinna, de recipiendo Mario legem tulit. Mox C. Marius peſtifero ciuibus ſuis reditu intrauit mœnia. Nihil illa uictoria fuiſſet crudelius, niſi mox Sullana eſſet ſequuta. Addit deinde, quomodo Octauius Coſ. ſit interfectus, quomodo Merula, quomodo M. Antonius, princeps ciuitatis atq; eloquentiæ: quomodo Q. Catulus. Tandē ſubiungit: Omnia erant pręcipitia in Rēpub. Nec tamē adhuc quiſq; inueniebat, qui bona ciuis Romani aut donare auderet, aut petere ſuſtineret. Poſtea id quoq; acceſsit, ut ſæuitiæ cauſam auaricia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo cōſtitueretur: & qui fuiſſet locuples, fieret innocens. ſui quiſq; periculi merces foret: nec quicquam uideretur turpe, quod eſſet quæſtuoſum. Ab urbe con.

L. CORNE-

Cinna.

667 L. CORNELIVS II. ET C. MARIVS VII. 3

Hic eſt primus Romanorum C. Marius, qui ſeptimum geſsit conſulatum: quẽ cũ Cal. Ianuarij iniret de more, Sex. Liciniũ, ꝙ & ipſi & Vrbi affuturas calamitates prædixerat coniectura, de ſaxo præcipitẽ deiecit. At cũ acciperet L. Syllã cõfecto Mithridatico bello in Italiã redire, animi mœrore & continuis uigilijs exhauſtus, Idibus Ianuarijs, decimoſeptimo die ſeptimi conſulatus, anno ætatis ſexageſimooctauo, mortuus eſt: uir, dubium, an bello melior, an pace pernicioſior: qui Rempub. penè armis euaſtauit, ut Plutarchus in Mario, & Liuius libro octuageſimo, ſcribunt. In cuius locum L. Valerius Flaccus ſubſtitutus, ac Syllæ ſucceſſor miſſus, propter auaritiam inuiſus exercitui ſuo, à G. Fimbria legato ipſius, ultimæ audaciæ homine, occiſus eſt, & imperiũ ad Fimbriã translatũ: ut narrat abbreuiator Liuij libro octogeſimoſecundo. Qui in ſequenti quoqꝫ libro ſcribit, ſæpius copias Mithridatis ab eo fuſas ac fugatas, magnã partẽ Aſiæ recuperaſſe. Meminit & horũ Coſs. Iulius Obſequens, qui & prodigia & res ſub ijs geſtas delibat. Sed coniuncti illic ſunt duo conſulatus ab impreſſoribus, qui ſunt diſtinguendi: alioqui fiet cõfuſio. Vide ſtudioſe lector ibi de Pompeio ſidere afflato. Pro pleniori autẽ intellectu lege Appianũ, Florũ, Oroſium, Eutropiũ. Plinius libro undecimo, capite quadrageſimoquinto, huius C. Marij ſic meminit: C. Mariũ, qui ſepties Cõſul fuit, ſtantem ſibi extrahi paſſum unũ hominẽ, Oppius autor eſt. & in decimooctauo, capite ſexto. De hoc conſulatu ſic ſcribit Velleius Paterculus: Secũdum deinde conſulatũ Cinna, & ſeptimum Marius, in priorũ dedecus inijt. Cuius initio, morbo oppreſſus, deceſsit: uir in bello hoſtibus, in ocio ciuibus infeſtiſſimus, quietisqꝫ impatientiſsimus. In huius locũ ſuffectus Valerius Flaccus, turpiſsimæ legis autor, quæ creditoribus quadrantem ſolui iuſſerat. Cuius facti merita cum pœna intra biennium conſequuta eſt. Dominante in Italia Cinna, maior pars nobilitatis ad Syllam in Achaiam, & deinde pòſt in Aſiam profugit. Sylla interim cum Mithridatis præfectis circa Athenas Bœotiamqꝫ & Macedoniam ita dimicauit, ut & Athenas reciperet, & plurimo circa multipliceis Pirę̨i portus munitiones labore expleto, amplius C̄C̄ hoſtium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatæ à Sylla ſunt, imputat Athenienſibus, nimirum ueri uetuſtatisqꝫ ignarus eſt. Adeò enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, ut ſemper & in omni re, quicquid ſincera fide gereretur, id Romani Attica fieri prædicarent. Cę̨terùm tum oppreſsi Mithridatis armis homines miſerrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora neceſsitati ſeruientes intra muros habebant. Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sylla, parentem ante omnia, ſupplicémque Mithridatem inuenit. Quem multa cum pecunia, ac parte nauium, Aſia, omnibúſque alijs prouincijs, quas armis oçcupauerat, decedere coegit: captiuos recepit: in perfugas, noxioſqꝫ animaduertit: paternis, id eſt Ponticis finibus, coņtẽtum eſſe iuſsit. Deſcribit deinde C. Flauij Fimbriæ mortem, & quomodo P. Lænas Sex. Licinium, quem Lucillium ipſe uocat, interemerit.

Cinna. *Carbo.*

668 L. CORNELIVS, III. ET CN. PAPIRIVS. 4

His Coſs. à ſeipſis per biennium creatis, cum bellum contra Syllam pararent, effectum quidem eſt per L. Valerium Flaccum, principem Senatus, & eos qui concordię ſtudebant, ut legati ad Syllam de pace mitterentur: ut octogeſimotertio libro ſcribit Liuius. Appianus ſcribit, Cinnam & Carbonem per uniuerſam Italiam nonnullos miſiſſe, qui pecunias, frumentum, & exercitus pararent: diuites cum omni ſubſtantia aſſumerent, ex urbibus nouos ciues excitarent, naues ſumma celeritate in Siciliam deducerent, quę maritimam tutarentur oram. Denique nihil omiſſum eſt, quod ad apparatũ belli pauore & celeritate indigeret. Velleius Paterculus: Sylla cõpoſitis

Olympiad. *Ab urbe con.*

tranſmarinis rebus, cum ad eum primum omnium Romanorũ legati Parthorũ uenißent, & in ijs quidam magi ex notis corporis reſpõdißent, cœleſtem eius uitam & memoriam futuram, reuectus in Italiam, haud plura XXX armatorum millia, aduerſum C̄C amplius hoſtium expoſuit Brunduſii. Vix quicquam in Syllæ operibus clarius duxerim, quàm quòd cum per trienniũ Cinnanæ Marianæq́ partes Italiam obſiderent, neq́ inlaturum ſe bellum ijs, diſsimulauit: nec quod erat in manibus, omiſit: exiſtimauitq́ antè frangendum hoſtem, quàm ulciſcendum ciuem: pulſoq́ externo metu, ubi quod alienum eſſet uiciſſet, ſuperaret quod erat domeſticum. Cæterũ Cn. Papirium Carbonem Plinius libro ſeptimo, capite decimoſexto, prodidit cum dentibus natum, ut olim M. Curium, qui ob id Dentatus cognominatus eſt.

Cinna, *Carbo.*

CLXXIIII L. CORNELIVS IIII. ET CN. PAPYRIVS II. 669

Cum ſe iterum refeciſſent Coſs. hi duo, Senatus autem legatos Syllæ miſiſſet, qui conciliationem agerent: Cinnæ autem & collegæ edixiſſet, ne delectus ullos in eum facerent, quod ab ijs promiſſum eſt: abſentibus interim legatis, ulterius ſe Coſs. eſſe recuſarunt, ne ob proxima futura comitia redire cogerentur. Deinde omnem Italiã peragrantes, exercitus parabant: quos in Liburniam, uelut eo in loco Syllæ occurſuri, per mare mittebant. Pars proſpera nauigatione uſi, pars naufragio diſiecti, in patriam rediere. Reliqui terrore perculſi, in Liburniam nauigare recuſarunt. Quos cũ inuitos cogere Cinna niteretur, lapidibus & exertis enſibus in ipſo conſulatu eſt iugulatus. Vide Plutarchum in Pompeio, & Appianum. Carbo ſolus conſulatum geſsit. Inuitus & minis coactus in Vrbem ueniens, cum aruſpicibus tantum egit, ut ad æſtiuas cõuerſiones comitia differrentur. Interea Sylla ad Brunduſium uenerat, ad quẽ diuerterunt, Cæcilius Metellus Pius, Cn. Pompeius Magnus, Cethegus: cum quibus poſtea in Italiam & Vrbem migrauit. Nam in Aſia iam pacem cum Mithridate fecit, ita ut ijs cederet prouincijs, Aſia, Bithynia, Cappadocia: ut in octogeſimoſecũdo Liuius, in Mithridatico Appianus, in Sylla Plutarchus ſcribunt, ubi fœdera Syllæ & Mithridatis regis continentur. Velleius: Ante aduentum L. Syllæ, Cinna ſeditione orta ab exercitu interemptus eſt: uir, dignior qui arbitrio uictorũ moreretur, quàm iracundia militum. De quo uerè dici poteſt, auſum eum, quæ nemo auderet bonus: perfeciſſe, quæ à nullo niſi fortiſsimo perfici poſſent: & fuiſſe eum in conſultando temerarium, in exequendo uirum. Carbo nullo ſuffecto collega, ſolus toto anno Coſ. fuit. Putares Syllam ueniſſe in Italiam non belli uindicem, ſed pacis autorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamq́ cum ſingulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniam, tentauitq́ iuſtis legibus & æquis conditionibus bellum componere. Sed ijs quibus & peſsima & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Creſcebat interim indies Syllæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque, ſanctiſsimoq́. Vide Oroſium libro ſexto, capite decimooctauo, & duobus ſequentibus, de crudelitate Syllæ. Vnde Caſsiodorus ſubiungit:

His Coſs. Aſiam in quadraginta quatuor regiones Sulla diſtribuit.

Aſiaticus, *Balbus.*

2 L. SCIPIO, ET C. NORBANVS. 670

Horum Coſs. Plutarchus in Sylla meminit, Appianus in primo Ciuilium: Florus libro tertio, titulo uigeſimoprimo. Et Iulius Obſequens in libello de Prodigijs: qui pleraque horrenda enarrat ſub his Coſs. eueniſſe portenta. Quæ etiam Appianus commemorat. L. Sulla poſt quintum penè annum uictor in Italiam reuerſus, magno terrori fuit inimicis, qui primum Norbanum Coſ. deuicit haud longè à Capua. Inde etiam ad Scipionẽ ſe conuertit: & ante præliũ, totum eius exercitũ ſine ſanguine in deditionẽ accepit. Scipio, cũ interimi poſſet, dimiſſus eſt, ut Liuius octogeſimoquinto

Ab urbe con. ſimoquinto explicat. Velleius huius conſulatus ſic meminit: Felici deinde circa Capuam euentu Scipionem Norbanumq; Coſs. ſuperat Sylla. Quorum Norbanus acie uictus. Scipio ab exercitu ſuo deſertus ac proditus, inuiolatus à Sylla dimiſſus eſt. Adeò enim Sylla diſsimilis fuit bellator ac uictor, ut dũ uincit, iuſtiſsimo lenior, poſt uictoriã audito fuerit crudelior. Meminit & huius Plutarchus in Pompeio pulchrè, & in Sertorio: & Eutropius libro quinto, capite ſecundo repetit. Scribit Appianus, cum his etiam Coſs. Carbonem æquè conſulatu uſum, cum illud bellũ initium ſuſceperit Olympiade quarta & ſeptuageſima ſupra centeſimam. Per triennium inde propagatum eſt. Quo ordine uerò ſingula à Sylla geſta ſunt in Italia, Appianus clare oſtendit. Per ea tempora Romæ Capitolium igne conflagrauit. Quod opus nonnulli Carbonis eſſe dicebant, alij Coſs. alij Syllæ. Veritas tamen incerta eſt. Nihilominus Capitolium quod ſub regibus per quatercentos & ultra annos conditum fuit, igne correptum eſt. Cuius cauſa uniuerſos latuit. Ideo ſubiungit Caſsiodorus: *Olympiad.*

His Coſs. Capitolium cuſtodum negligentia concrematur.

Iulius Obſequens: Aeditui incuria Capitoliũ una nocte conflagrauit. Plutarchus in Sylla ſcribit, ſeruum Pontij numine à Bellona ſe miſſum iactitantẽ, ut belli potentiam, atq; uictoriam nunciaret: quod ſi non maturaret, Capitolium incendio periret. Quod & pridie Nonis Quintilibus, quo die prædictũ ab homine fuerat, euenit. Sed Cornelius Tacitus in decimonono Hiſtoriæ Auguſtæ, ut ſunt nunc libri diſtincti, de incenſione Capitolij multa q; elegantiſsimè ſcribit, ubi & horum Coſs. facit mentionem: & quomodo ſub Vitellio ſit incenſum, pulcherrimè explicat. Vide lector ſtudioſe, & huc transfer, quæ de Capitolio Tacitus annotauit. Dionyſius Halicarnaſſeus libro quarto Antiquitatum, uitam ſcribens Tarquinij Superbi, ubi de libris Sibyllinis agit, ſic loquitur: Hęc itaq; oracula permanſere uſq; ad bellum Marſicum ſub terra poſita, in templo Capitolini Iouis, in arca lapidea, ab hominibus decem cuſtodita. Poſt centeſimam autem & ſeptuageſimam tertiam Olympiaden, incenſo templo, ſiue ex inſidijs, ut aliqui putant, ſiue caſu, ſimul cum alijs deo repoſitis iſta quoque correpta ſunt igni.

Carbo, *Gratidianus.*

671 CN. PAPIRIVS III. ET C. MARIVS. 3

Hic Marius ab Appiano dicitur fuiſſe illius Clarionis Marij affinis atq; cognatus: à Floro frater Marij, & iuuenis Marius: à Liuio libro octogeſimo ſexto, C. Marij filius, & ante uigeſimum annum per uim Coſ. creatus: cum Appianus ſcribat eum ſeptimum & uigeſimum nondum egreſſum annum, Conſulem factũ: quem L. Sylla circa Præneſte ad Sacriportum caſtris exuit, in fugamq; uertit, ac in Præneſtinam urbem receptum obſedit, ut octogeſimoſeptimo libro Liuius, ac Plutarchus & Appianus abundè docẽt. Carboniſq; exercitus à Metello ſuperatur. Hinc Romam Sylla ingreditur, ſeditioſis quibuſcunq; arripientibus fugam, eorum ſubſtantias in commune detulit, ac publicè uenundari mandauit. Deinde ordinata Repub. Cluſiũ ad reſidua belli profectus eſt, ubi æquo marte cũ Carbone decertauit, nocte pugnam dirimente. Et cũ Carbo collegæ Mario ſubuenire uellet obſeſſo, prohibitus eſt à Põpeio. Albinouanus deinceps præmiſſa crudelitate in Carbonis Prætores, ad Syllã defecit. Norbanus Rhodum confugit, Carbo in Libyã. Tum Samnites cum ſuis ducibus ad urbem properant, ut eam intercipiant uiris uacuam: quos Sylla repulit, multoſq; iugulauit. Dicuntur quinquaginta millia cæſa, capta octo millia. Dedidere ſe Prenęſtini. Marius ſeſe interfecit, cuius caput ante Roſtrum poſitum eſt. Pompeius Carbonem perſequutus, cathenis deuinxit, & caput ad Syllam miſit. Serie qua id geſtum eſt, uide Plutarchum in Pompeio. Velleius Paterculus horum Coſs. in ſecundo libro ſuæ hiſtoriæ meminit, ſic ſcribens: Interea Coſs. Carbo III. & G. Marius, Marij ſepties Conſulis filius, annos natus XXVI, uir animi magis quàm æui paterni,

Olympiad. paterni, multa ſortiterq́ molitus, neq́ uſquam inferior nomine Conſulis, apud Sacri *Ab urbe*
portum pulſus à Sylla acie, Præneſte, quod antè natura munitũ, præſidijsq́ firmaue- *con.*
rat, ſe exercitũq́ contulit. Subdit poſtea: Dũ ad Sacriportũ dimicat, Damalippus Prę
tor Domitiũ Scæuolã etiã Pon. Max. & diuini humaniq́ iuris autorẽ celeberrimũ, &
C. Carbonẽ prætoriũ Coſ. fratrem, & Antiſtium ædilitiũ, ueluti fauentes Syllæ parti
bus, in curia Hoſtilia trucidauit. Narrat deinde, quomodo Antiſtij uxor ſeipſam in-
terfecerit: & quomodo Pontius Teleſinus ad portã Collinam dimicauerit cũ pericu-
lo Reip. quũ uociferaret eruendã delendãq́ Vrbẽ: adijciens, nunq̃ defuturos rapto-
res Italicę libertatis lupos, niſi ſylua, in quã refugere ſolẽt, eſſet exciſa. Poſtera dehinc
die ſemianimis repertus eſt, uictoris magis q̃ morientis cultũ præferens: cuius abſciſ-
ſum caput ferri geſtariq́ circa Præneſte Sylla iuſsit. Tũ demũ deſperatis rebus ſuis C.
Marius adoleſcens, per cuniculos, qui miro opere fabricati in diuerſas agrorũ partes
fuerunt, conatus erũpere, cũ foramine è terra emerſiſſet, à diſpoſitis in idipſum inter-
emptus eſt. Sunt qui ſua manu, ſunt qui concurrentẽ mutuis ictibus cũ minore fratre
Teleſino unà obſeſſo & erũpente, occubuiſſe prodiderint. Vtcũq́ cecidit, hodie tanta
patris imagine non obſcurat eius memoria. De quo iuuene quid exiſtimauerit Sylla,
in promptu eſt. Occiſo enim demũ eo, Felicis nomen aſſumpſit: quod quidẽ uſurpaſ-
ſet iuſtiſsimè, ſi eundẽ & uincendi & uiuendi finẽ habuiſſet. Vide dehinc ludos Sylla
næ uictorię inſtitutos, & quomodo ſe Dictatorem creauerit, & tabulã proſcriptionis
inuenerit. Sylla enim tum in Vrbe ſumma crudelitate in optimates ciuesq́ deſęuit.
Quod animus meminiſſe horret, dictuq́ refugit. Euſebius Olympiade centeſima ſe-
ptuageſimaquinta: Sylla Romam obtinuit, & poſt biennũ moritur. Puto eſſe uitiatũ
exemplar, & ſequenti anno id factum. Sed leuis eſt error unius anni. Imago deinceps
ex auro ſibi ante Roſtra poſita eſt, in qua Felix, fauſtus ac uenuſtus inſcribebat. Tum
tabula proſcriptionis crudeliſsimè primũ in Vrbe eſt uiſa, cum Samnites in Circo &
inter ouilia mactari triduo immiſsis militibus fecit, captos è Repub. eſſe dicẽs, ne Sa-
mnites quidẽ ullo pacto conſiſterent. Quod pulcherrimè Strabo in fine quinti Geo-
graphiæ explicauit, de Samnitibus agens: & Liuius libro octogeſimonono. Et hoc
eſt quod Appianus in pręfatione Hiſtorię ſuæ dixit: Vltimi Samnites erãt, qui Ioniũ
incolunt, & magno difficiliq́ bello per annos octoginta conflictati ſunt. Quo pacto
deinde monarchiam obtinuerit, ac Dictator factus, cum uigintiquatuor faſcibus mo
re regio in publicũ proceſſerit, ac Reipub. ſtatum reformauerit, tribunitiam poteſta-
tem ſuſtulerit, Pontificum augurumq́ collegia auxerit, omneq́ ius ſuſtulerit, Liuius
libro octogeſimonono deſcripſit: abundè Appianus primo Ciuilium: Florus libro
tertio, titulo uigeſimoprimo, ubi & horũ Coſs. fit mentio: Oroſius libro quinto, capi-
te ſecundo, paſsim alij. Adde hæc quoq́, M. Mariũ Gratidianum, ſiue is, ſiue alius fue
rit, hominem popularem & bis Prætorem obtruncatum à Catilina, eiusq́ caput cir-
cumlatũ in Vrbe, qui arcta neceſsitudine contingebat Ciceronẽ, ut Aſconius Pedia-
nus notat in oratione Tullij quam in toga candida habuit. Horum item Coſs. memi-
nit Plinius libro ſeptimo, capite quadrageſimooctauo: Valeria Copiola Emboliaria
reducta eſt in ſcenam Cn. Pompeio, Q. Sulpitio Coſs. ludis pro ſalute diui Auguſti
uotiuis, annum centeſimum & quartum agens: quæ perducta fuerat tyrocinio à M.
Pompeio Aedili plebis, C. Mario, Cn. Carbone Coſs. ante annos nonaginta unum.
Et à Magno Pompeio, magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Et ite-
rum eodem libro, capite quadrageſimonono: C. Mario, Cn. Carbone III. Coſs. ad
quintum Cal. Iunias, M. Cælius Ruffus, & Cornelius Licinius Caluus, eadem die ge
niti ſunt, oratores quidem ambo, ſed diſpari euentu. Et libro trigeſimotertio C. Marij
ſic meminit, capite primo: Eadem poſt annos trecentos & ſeptem, quod ex Capitoli-
næ ædis incendio cæterisq́ omnibus delubris C. Marius filius Pręneſte detulerat, tre
decim millia pondo, ſub eo titulo in triumpho tranſtulit Sylla.

Ab urbe con. *Olympiad.*

Decola, *Ortulius, ſecundum Appiā nū, ſi eſt codex emaculatus.*

672 M. SYLVIVS, ET CN. DOLABELLA. 4

His Coſs, ut ex Appiano colligimus, Sylla Dictator imperioſe ac uiolēter regnās, trecētos ex ordine equeſtri in Senatum, qui tot cædibus exhauſtus erat, elegit, ac ſeruos plures ciues creauit. Tum Q. Lucretium Offellam, cuius & Liuius meminit, conſulatum contra ſuam uoluntatem petere auſum, interimi in foro iuſsit: quòd in equeſtri ordine cum adhuc eſſet, & priuſquam Prætor ac Quæſtor extitiſſet, conſulatum inire deprecaretur. Aſconius Pedianus ſcribit hunc à L. Bellieno occiſum, quem Cicero auunculum fuiſſe Catilinæ cōmemorat. Qui etiam M. Sylium Syllanum appellat. Triumphum deinde ex Mithridatico bello egit. Alexandrū deinde regem Aegyptiorum ex decreto Alexandrinis præeſſe uoluit, quem tamen poſt decem & nouem dies interfecerunt. Et quanquam Sylla Dictatura fungeretur, ſub diſsimulatione tamen ſpecimen quoddā democraticæ tenuit politiæ: ac denuò cum Metello, qui Pius cognominabatur, conſulatū inijt, exemplo Cæſarum ſequentiū, qui nonnunquam conſulatū & ipſi aſſumpſere, ut patebit: non indecorū exiſtimantes, cū maiore dignitate unà conſulatum gerere. Quod & Plinius in Panegyrico ad Traianum docet.

Sulla, *Metellus, Pius.*

673 L. CORNELIVS, ET Q. CAECILIVS. CLXXV

Quid ſit geſtum hoc anno, his Coſs. planè nō liquet, cum ex Appiano nihil deprehendamus. Niſi fortè illa ſint quę Liuius 89. perſcripſit, quo pacto ſcilicet Pompeius in Africa Cn. Domitium proſcriptum, & Hiericam regem Numidarum (quem Plutarchus in Pompeio Hiarbam, Oroſius Hiercam uocant) bellum molientes uictos interemerit. & uix uigintiquatuor natus annos, eques triūphauit: quod adhuc nemini contigerat: et Sylla quoque Magnus cognominatus eſt. Quod poſtea ſibi ſemper nomen permanſit, ut Plutarchus docet: & Plinius in 7. cap. 26. Et quomodo Norbanus in Rhodo deprehenſus, ſeſe occiderit: & quomodo Nolā in Samnio receperit, ut ſuperius ſcripſimus: hæc ueluti incerta affero, donec ſeſe nobis integer, ſi modò adhuc eſt in orbe, Liuius offerat. Velleius enim: Sub aduentum, inquit, L. Syllæ Gn. Pompeius, Cn. Pompeij filius, quem magnificentiſsimas res in Senatu geſsiſſe bello Marſico prædiximus, XXIII. annos natus, priuatis ut opibus, ita conſilijs magna auſus, magnificeque conata exequutus. Ad uindicandā reſtituendamque dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, cōtraxit exercitum. Poſtea eius uitā deſcribens pluribus, ſubiungit: Metellus & Pompeius ex Hiſpanis triumpharūt. Sed Pompeius hoc quoque triumpho adhuc eques Romanus ante diem quàm conſulatum iniret, curru Vrbem inuectus eſt. Cæterùm, ut Appianus ſcribit, ſequenti anno, quo Syllæ populus obſequeretur, conſulatum eundem ut gereret, deprecatus eſt. Cui aduerſatus Sylla, Iſauricū & Pulchrū Coſs. deſignat. Sed Metellus ille alter Conſul, Numidici filius fuit: & quod precibus ac lachrymis aſsiduis patrē ab exilio reuocaſſet, Pius eſt cognominatus. De quo iunior Plinius titulo 63.

Seruilius,
Iſauricus, *Pulcher.*

674 P. CORNELIVS, ET APPIVS CLAVDIVS. 2

Admirandum certè eſt, quod Plutarchus & Appianus tradunt, quòd L. Sylla hac tempeſtate nemine cogente, ſponte Dictaturam, præſtantiſsimā dignitatū omnium, depoſuerit, & priuatus in publicum prodijt, qui centum & plura hominū millia confecerat, tot domeſticos hoſtes occiderat, ſenatores nonaginta, Conſules quinque ſupra decem, equeſtris ordinis ad duo millia & ſexcentos: alios deinde expuliſſet, quorum bona publicauerat: quoſdā inſepultos proiecerat, urbes & mœnia diſiecerat. Auſus tamen eſt ideo ſe Dictaturam depoſuiſſe, ut eorum quæ feciſſet, ſi quis exigeret, reddere ſciret rationē. Ab uno adoleſcente conuicijs laceſsitus, dixiſſe fertur: Adoleſcēs

Olympiad. is docebit, ne quis deinceps Dictaturam ſponte ponat. Tanta patientia adoleſcentis pertulit inſolentiā. Cumas deinde ſe cō tulit, uenationi deditus, priuatā uitam agens, donec phthiriaſi morbo periclitaretur: feliciſsimus ad omnia uſq; in finem, tantū proſperitatis, quantū concupiuerat, nactus, ſexageſimo anno exacto, è uita diſceſsit. Horum Coſs. meminit Oroſius lib. 5. cap. 21. ubi numerus occiſorū bello Italico ſociali et Syllano ciuili ingēs explicatur. Iulius Obſequēs tradit centena millia hominū cōſumpta Italico atq; ciuili bello. Eutropius uerò tradit bellū Italicū, quod & ſociale dictū eſt, & ciuile, quę ambo tractata ſunt per annos decem, conſumpſiſſe ultra centū quinquaginta millia hominum, uiros cōſulares 23. prætorios 7. ædilitios ſexaginta, Senatores ferè trecētos. De Appio Claudio ſic Eutropius lib. 6. Ad Macedoniam miſſus eſt Appius Claudius poſt conſulatum. leuia prælia habuit contra uarias gentes, quæ Rhodopen incolūt, atq; ibi morbo mortuus eſt. Eadem Oroſius lib. 5. cap. 22. latius. De altero uerò Conſule ſic Eutropius: Ad Ciliciam & Pamphyliā miſſus eſt pōſt Seruilius, uir ſtrenuus, qui primus Romanorū in Iſauriam iter fecit, & reuertens triumphum accepit, & nomen Iſaurici meruit, Latius de illo Oroſius lib. 5. cap. 23. *Ab urbe con.*

Lepidus, Catulus.

3 M. AEMILIVS, ET Q. LVCTATIVS. 675

Plutarchus in Sylla atq; Pompeio, ſcribit Lepidū auxilio atq; interceſsione Pompeij creatum Conſulē. Quod Sylla certè iniquiſsimè tulit, dicens: Vide, ô adoleſcens, ne nimium læteris: ualidiorem enim aduerſarium tibi conſtituiſti. Ob id inito magiſtratu Coſs. inter ſe diſsidere cœperunt. Lepidus enim Coſ. Syllæ acta reſcindere tentauit. Cui cum aduerſaretur Catulus, Italia pulſus eſt: & in Sardinia fruſtra bellū molitus, perijt. Quod bellum ciuile ſub Lepido Liuius nonageſimo libro, Florus libro tertio, titulo 23. ubi hos quoq; Coſs. nominat: Appianus in primo Ciuiliū, Plutarchus in Pompeio, Oroſius lib. 5. cap. 21. Eutropius in fine libri quinti, deſcripſere. Eſt itaq; his Coſs. licet plurimum reluctaretur Lepidus, qui Marianæ factionis erat, Catulo & Pompeio annitentibus, Syllæ corpus per Italiam in Vrbem lectica aurea regium in morem illatum, & in campo Martio ſepultū. Cuius funeris pompam latè Appianus deſcribit. Quomodo aūt Lepidus ex morbo diſtillationis perijt, ut Appianus: ut uerò Plutarchus, q; intellexerat uxorem adulterā, ex utriſq; diſce. Eutropius lib. 6. à principio, ſub his Coſs. quatuor noua bella exarſiſſe ſcribit. Vnū in Hiſpania, aliud in Cilicia, tertiū in Macedonia, quartum in Dalmatia. Idem Oroſius lib. 5. cap. 21. Sed hęc quatuor bella exorta ſcribit anno ab Vrb. con. ſexingenteſimo ſeptuageſimotertio, cum aliter ſupputatio noſtra eueniat. Primū Sertorianū dictum Floro, lib. 3. titulo 22. Liuius lib. nonageſimoprimo, nonageſimoſecundo, et cęteris. Appianus in 1. Ciuil. Cæterùm ut quicquid ſtudioſis eſſe acceptum dinoſcimus, afferamus, de Lepido ſcribit Plinius in ſeptimo, capite duodecimo (quod & Solinus in Polyhiſtore repetit) in Lepidorū gente tres intermiſſo ordine fuiſſe, obducto membrana oculo genitos. In trigeſimo uerò ſexto libro, capite ſexto, huius conſulatus meminit, in hæc uerba: Deniq; M. Lepidus Catuli in conſulatu collega, primus omnium limina ex Numidico marmore in domo poſuit magna reprehenſione. Is fuit Coſ. anno Vrbis ſexingēteſimo ſexageſimoſexto. Euſebius in id penè tempus etiam Lepidū reijcit, qui hoſtem iudicatū publicè ſcribit, Olympiade centeſima ſeptuageſimaquinta. Meminit huius conſulatus Plinius libro triceſimoſexto, capite decimoquinto, ubi de pulchritudine domus Lepidi ſcribit. Sed libro trigeſimoquinto, capite tertio horum Coſs. ſic meminit: Poſt Appium Claudium, M. Aemilius collega in conſulatu Q. Luctatij, non in baſilica modò Aemilia, uerùm & domi ſuæ poſuit. Id quoq; Martio exemplo. Scutis enim qualibus apud Troiam pugnatū eſt, cōtinebantur imagines, unde & nomen habuere clypeorum, non ut peruerſa grāmaticorum ſubtilitas uoluit, à cluendo. Origo plena uirtutis, faciem reddi in ſcuto cuiuſq; qui fuerit uſus illo. Et libro 10. cap. 21. Inuenitur in Annalibus, in Ariminenſi agro, M. Lepido, Q. Catulo Coſs. in uilla Galerij

Ab urbe con. lerij loquutum gallinaceum, ſemel, quod equidem ſciam. Item lib. 36. cap. 15. M. Lepido, Q. Catulo Coſs. ut conſtat inter diligentiſsimos autores, domus pulchrior non fuit Romę, ꝗ Lepidi ipſius. At hercule intra annos trigintaquinq; eadem centeſimũ locum non obtinuit. Catulo non ſolum nos latini, ſed etiam Græci ipſi, ut Cicero refert, ſolẽt ſuæ linguæ ſubtilitatẽ elegantiamq; cõcedere. Epigrãmata luſiſſe, autor eſt Gellius, qui Catuli uerſus adducit: Aufugit mi animus, credo, ut ſolet, ad Theotimũ. *Olympiad.*

Mamercus,

Lepidus, *Iulianus.*

676 M. AEMILIVS, ET D. BRVTVS. 4

Sub his Coſs. ut tradit Iulius Obſequens, Didius Lælius, legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factũ, in lecto uxoris duo angues conſpecti, in diuerſumq; lapſi, proximè Pompeio in caſtris ſedenti accipiter ſuper caput acceſſerat. In Hiſpania aduerſus Sertorium inter pabulatores occiſus eſt. Fuit ſub his Coſs. D. Bruto & M. Lepido, ut Aſconius teſtatur in oratione de Maieſtate, Cn. Domitius Trib. pleb. qui M. Syllanum quinquennio antè Conſulem apud populum accuſauit, quòd aduerſus Cimbros rem malè geſſerat, atq; iniuſſu populi fuiſſet principium calamitatum, quas eo bello populus accepiſſet: ac de eo tabellam quoq; edidit. Sed pleniſsimè Syllanus abſolutus eſt. Nam duæ ſolæ tribus, Sergia & Quirina, damnauerunt.

Scribonius.

677 CN. OCTAVIVS, ET C. CVRIO. CLXXVI

His Coſs. referente Iulio, Reate terræmotu ædes ſacræ in oppido agriſq; commotæ. Saxa, quibus forum ſtratum erat, diſcuſſa. Pontes interrupti. Ripę labentis fluminis in aquam prouolutæ. Fremitus inferni exauditi, & poſt paucos dies quæ concuſſa, corruerũt. Saxum uiuum quum prouolueretur, in præcipiti rupe immobile ſtetit. A' Sertorio in Hiſpania exercitus Romani cæſi. Aduerſus Medos uariè dimicatum. Nonageſimoprimo libro tradit Liuius, Cn. Pompeium, Quæſtorem adhuc, cum imperio conſulari aduerſus Sertoriũ miſſum. Et ſequenti libro docet ipſum dubio euentu cum Sertorio pugnaſſe: Calagurriq; obſeſſum, multa damna obſidentibus tuliſſe. Plinius lib. 2. Naturalis hiſtoriæ, cap. 35. Scintillam è ſtella cadere, & augeri terræ appropinquantem: ac poſtquã in lunę magnitudinem facta ſit, illuxiſſe ceu nubilo diei. Dein cum in cœlũ ſe reciperet, lampadem factam. Semel unquã proditur, Cn. Octauio, C. Scribonio Coſs. Vidit hoc Licinius Syllanus Proconſul cũ comitatu ſuo. Hic Scribonius, ut Oroſius & Eutropius atteſtantur, Appio Claudio ſucceſſor in Macedoniã miſſus, Dardanos uicit, & uſq; ad Danubiũ penetrauit, triumphumq; meruit, & intra trienniũ finem bello dedit. Superius in Ruffo Sexto eius fecimus mentionẽ.

Cotta.

678 L. OCTAVIVS, ET C. AVRELIVS. 2

Sub his Coſs. ſcribit Iulius Obſequẽs, Sertorio in Hiſpania exercitum ducenti, tale prodigium eſſe factũ, ſcuta equitum parte exteriore iaculaq; & pectora equorum cruenta uiſa. Quod proſperum ſibi interpretatus eſt Sertorius: quia exteriora hoſtili ſanguine maculari ſolent. Continua ei prælia cum ſucceſſu fuerunt. (de quibus Plutarchus, Appianus & Liuius) Cyzicum Mithridates cum oppugnaret, Ariſtagoræ quæ in ſummo magiſtratu erat, Proſerpina in quiete uiſa eſt dicere aduerſus tibicines, ſe tibicinem cõparaſſe: quod & Plutarchus in Lucullo recenſet. Poſtero die turres hoſtium uento diſiectæ ſunt. Ad immolandũ bos ſacra iniuſſa de montibus per hoſtium claſſem adnatauit, ſeq; ad aras percutiendam obtulit. Quod pariter & Plutarchus in Lucullo ſcribit. Fuit aũt, ut obiter id interſeram, Aurelia familia ex Sabinis oriunda, à Sole, cui peculiariter Romę ſacra faciebat, dicta. Antiquitùs uerò Auſelij, ut Valeſij, Papiſij, pro Aurelij, Valerij, Papirij appellati. Cotta aũt dici uidetur ab ira, quam Græci κότον uocant. Et hoc eſt quod inquit Quintilianus, Grãmaticum ſcrutaturũ origines nominũ, unde Scipiones & Cottæ & Serrani dicantur. C. aũt Cotta

Olympiad. magnus orator habitus, & compar in ea gloria P. Sulpitio & C. Cæſari. Cuius ſæpe Cicero meminit. Tres aũt fuere fratres, C. Cotta, & M. Cota, & L. Cotta: qui lege ſua, iudicia inter tres ordines cõmunicauit, Senatũ, Equites, Tribunos ærarios: adeptiq; ſunt omnes conſulatũ. De ijs Aſconius Pedianus ſuper oratione Ciceronis, quam habuit pro Cornelio, de Maieſtate. In oratione contra Piſonem Tullius C. Cottæ meminit: cui cũ decretus triũphus eſſet, mortuus eſt ante diẽ triũphi, cũ cicatrix uulneris eius, quod ante plures annos in prælio acceperat, reſciſſa eſſet: ut inquit Aſconius. Ab urbe con.

Cotta.

3 L. LVCVLLVS, ET M. AVRELIVS. 679

Hic eſt ille Lucullus Græcè & Latinè eruditiſsimus, cui cõmentaria rerũ ſuarũ inſcripſit L. Sylla, à quo & tutor filij ſui teſtamento inſtitutus: uir omnino clariſsimus, cuius uitam ac mores diligentiſsimè perſcripſit Plutarchus: qui hũc Conſulẽ declaratum cum M. Cotta ſcribit circa centeſimam & ſeptuageſimamſextam Olympiaden. Euſebius Olympiade centeſima ſeptuageſimaſexta: L. Lucullus primus Imperator appellatus eſt, uicta Armenia, Meſopotamia & Niſibi cum fratre regis capta. Plinius itẽ iunior de Viris illuſtribus huius meminit, titulo 74. Liuius uerò nonageſimotertio libro ſcribit, M. Cottam Conſulẽ ad Chalcedoniã prælio à rege uictũ Mithridate. (Nam rex fœdere cũ Sertorio icto, bellũ po. Ro. intulit ſecundũ: rexq; poſtea à Pompeio & Metello uictus) & ut contra Sertoriũ egerunt, qui omnibus belli militiæq; artibus par fuit. quos etiam ab obſidione Calagurrj oppidi depulſos, coegit diuerſas regiones petere, Metellũ ulteriorem Hiſpaniã, Pompeiũ Galliã. L. uerò Lucullus Conſul aduerſus Mithridatem equeſtribus prælijs feliciter pugnauit, & expeditiones aliquas proſperè fecit: poſcentesq; pugnam milites, à ſeditione inhibuit: ut Liuius libro 94. Appianus in Mithridatico, Florus lib. 3. titulo 5. atteſtãtur. Hic L. Lucullus Conſul, ut Plinius 36. cap. 6. docet, nomẽ marmori Luculleo dedit. Horũ præterea Coſs. meminit Eutropius lib. 6. cap. 2. qui his Coſs. mortuum ſcribit Nicomedẽ, regem Bithyniæ, qui teſtamento pop. Ro. hæredem fecit. Quod anno factum ſcribit ab Vrbe con. ſexingenteſimo ſeptuageſimoſexto. error trium annorũ. De hoc Nicomede Liuius nonageſimotertio, Eutropius tradit utrumq; Cõſulũ diuerſam habuiſſe fortunã contra Mithridatem, Cottam ab eo uictum: Lucullum uiciſſe apud Cyzicum: unaq; hyeme & æſtate à Lucullo centũ ferè millia hominũ regis extincta eſſe. Haud ab re cenſeo, priora quinq; capita ſexti libri Oroſij hoc loco eſſe relegenda, in quorũ altero capite inſignis error omniũ codices deprauauit: qui eliminãdus eſt. Ibi ſic legitur de Mithridate fugato: Tunc etiam Fannius, qui ſe Mithridati iunxerat, & Metrophanes regius Prætor, à Mamerco uicti, cum duobus millibus equitũ in Mœſiam profugerunt. Atq; inde in Niconiã digreſsi, in colles camposq; & in heremos inciderunt. Vbi non ſolum montes uſti, uel ſaxa quaſi quadam fuligine obfuſcata cernuntur: uerùm etiam campi ambuſti ſolo ſqualidi per quinquaginta paſſuum, ſine ullo ignis uel fornacis indicio, & pendulo in profundum cinere putres iacent. Tribus etiam locis torridę uoragines oſtenduntur, quas Græci Phyſias uocant, in quibus diu àberrarũt, &c. Quæſiui diu, ubinam loci eſſet illa Niconia, quam nunquã inuenire potui. Tandem me Strabo docuit in tertiodecimo Geographiæ libro, non Niconiã, ſed Mæoniam fore legendum. Eius uerba ſubſcribam, quoniã hunc locũ clarius interpretantur: Poſt hæc eſt regio, quæ ex uſta dicitur, quingentorũ ſtadiorum longitudine, latitudine quadringentorũ, ſiue ea Myſia ſiue Mæonia nominanda ſit: nam utroq; modo dicitur. Ea tota arboribus caret, præter uitem quæ ex uſtum uinũ fert, ita elegãs ut nulli cedat. Summa camporũ facies cinerulenta eſt, montana, petroſa & nigra, tanquã ex aduſtione quadam. Quidam putant hoc ex crebro fulminũ atq; fulgurũ ictu contingere. Nec dubitant, quæ de Typhone dicuntur, hoc in loco fabulari. Xanthus ſcribit Armiũ quendã horum locorũ regem fuiſſe. Sed nequaq; ueriſimile eſt, tantam regionem propter eiuſmodi cauſas ex toto deflagrare: ſed potius propter ignem ſubterraneum,

Ab urbe con. neum, cuius ortus nunc defecerunt Monſtrãtur tamen foſſæ tres, quas Folles uocãt. *Olympiad.*
hæ inter ſe ad ſtadia quadraginta diſtant. Imminent colles aſperi, quos par eſt efflatis ſeminibus eſſe accumulatos. Ex his diſce, Mꝫoniã, non Niconiam legendũ: facilis enim fuit lapſus literarũ. Strabo Folles appellat, Oroſius Phyſias: & ita Grçcè φῦσα, ueſicula aut follis appellatur. Sub id tempus, teſte Plutarcho, cũ Pompeius Senatui ſcripſiſſet, Niſi mitteret pecuniam, relicta Hiſpania atq; Sertorio, omnes in Italiam copias ſe reducturũ: Lucullus effecit ut pecunia ſibi mitteretur, ne ſe Conſule remearet in Vrbem, ipſe uerò ad Mithridaticum mitteretur bellum. Quod pulchrè Plutarchus & Appianus deſcribunt. Item Deiotarus, Gallogræciæ tetrarches, præfectos Mithridatis circa id tempus bellum in Phrygia mouentes cæcidit.

Licinus, *Varro.*

680 M. LVCVLLVS, ET C. CASSIVS. 4

His Coſs. quatuor & ſeptuaginta gladiatores Capuæ ex ludo Lentuli Barciati profugerunt: & congregata ſeruorum & ergaſtulorũ multitudine, Chryſo, Oenomao & Spartaco ducibus bello excitato, Claudiũ Pulchrũ legatũ, & P. Varenũ Prætorẽ prælio uicerunt. Liuius lib. 95. Natumq; hinc eſt bellũ quod Spartacũ dicitur. Quod Florus lib. 3. titulo 20. Appianus in primo Ciuiliũ, Plutarchus in Craſſo: Oroſius lib. 5. ca. 24. qui horũ Coſs. meminit, quos reijcit in annũ Vr. con. 689. Sed Eutropius lib. 6. cap. 2. Anno, inquit, Vr. con. 678. (utriuſq; numerus eſt ſatis uitioſus) Macedoniam prouinciã M. Licinius Lucullus accepit, cõſobrinus eius qui cõtra Mithridatem bellum gerebat. Dehinc bellum gladiatoriũ ac ſeruile deſcribit, ubi nomina ducũ ualde deprauata legunt: qui tamen ducebãtur, Spartacus, Chryſus, & Oenomaus. Quod quidẽ bellũ à pluribus deſcribitur, et paſsim cçteri huius meminerũt: Val. Max. Frontinus, Claudianus. Lucullus interea ad Cyzicũ urbem exercitũ Mithridatis fame ferroq; deleuit: pulſumq; à Bithynia regẽ, uarijs belli ac naufragiorũ caſibus fractũ coegit in Pontũ profugere. Velleius: Dum Sertorianũ in Hiſpania bellũ geritur, LXIIII. fugitiui è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladijs, primò Veſuuiũ montẽ petiere. Mox creſcente indies multitudine, grauibus uarijſq; caſibus affecere Italiam. Quorum numerus in tantum adoleuit, ut qua ultimò dimicauere acie XL. CCC. hominum ſe Romano exercitui oppoſuerint. Huius patrati gloria penes M, Craſſum fuit, mox Reipublicæ omnium principem.

Publicola,

681 L. GELLIVS, ET CN. LENTVLVS. CLXXVII

Cum Clodius, P. Vatinius, Furius, Coſsinius, infeliciter contra fugitiuos pugnaſſent, tanq; ad maximũ ac difficillimũ bellũ Coſs. ambos proficiſci, Patres decreuere. E' quibus Gellius, ut Plutarchus in Craſſo ſcribit, parũ cautè in hoſtes ruens, cum plurimum Germanorũ uiribus fideret, è quibus maxima pars exercitus cõſtabat, omnes ferè copias amiſit. Lẽtulus uerò alter Coſs. circũducta exercitus parte, medios hoſtes clauſiſſe putabat: uerùm illi à tergo Coſ. adorti, cõmiſſa pugna legatos ſuperarũt, & caſtra ſimul cũ omnib. impedimentis cæpere. Inde ad Alpes, ut ſtatuerunt, proficiſci cõtendunt. Quibus uenientibus, Caſsius, qui circa Padũ orã Galliæ cũ exercitu Prætor obtinebat, obuiã profectus eſt: ac pugna cõmiſſa, pluribus è Romanis interfectis, Caſsius ipſe uix euaſit incolumis. Scripſit de his et Liuius lib. 96. et Appianus primo Ciuiliũ: ſed Coſs. nõ nominat. Oroſius ult. cap. lib. 5. hos Coſs. nominat, et copioſè de hoc bello fugitiuorũ & gladiatorũ ſcribit. Sub id tẽpus aut ſequentibus Coſs. Q. Sertorius à M. Antonio & M. Perpẽna, & alijs cõiuratis in cõuiuio interfectus eſt, octauo ducatus ſui anno: magnus dux, & aduerſus duos imperatores, Pompeiũ & Metellũ, ſæpe par, aut frequentior uictor, ad ultimũ deſertus & proditus, ut Liuius prodidit. Corrige quendã locũ deprauatũ Eutropij lib. 6. cap. 1. ubi ſic ſcribit: 18. anno Sertorius per ſuos occiſus eſt, & finis ei bello datus eſt per Gn. Pompeiũ adoleſcentẽ, & Q. Metellũ Piũ, etc. Tu uerò lege, Octauo demũ anno, etc. Egerũt hi Coſs. poſt annos aliquot aſperã cenſurã, qua 64. Senatu amouerũt. Inter quos & C. Antonius fuit, qui

Olympiad. poſtea collega Ciceronis in cõſulatu fuit, ut Aſconius teſtatur ſuper oratione Cicero *Ab urbe con.*
nis in toga cãdida. Huius L. Gellij meminit Cicero in oratione in L. Piſonẽ. Honori
ficè amborum Coſs. fit mentio à Plutarcho in Craſſo. Velleius: Tum M. Perpẽna prę
torius è proſcriptis, gentis clarioris quàm animi, Sertorium inter cœnam Etoſcę in-
teremit, Romanisꝗ certam uictoriam, partibus ſuis excidium, ſibi turpiſsimam mor
tem peſsimo autorauit facinore.

Horeſtes, Lentulus.

2 CN. AVFIDIVS, ET P. CORNELIVS. 682

Horum Coſs. meminit Eutropius lib. 6. cap. 3. qui ſcribit, duo tantũ grauia bella his
Coſs. imperio Romano fuiſſe: Mithridaticũ ſcilicet, & Macedonicũ. Quæ duo bella
duo Luculli geſſerant: L. Lucullus Mithridaticũ, & M. Lucullus Macedonicũ. Quæ
bella quomodo ſint geſta, breuiter & pulchrè Eutropius docet: rejcitꝗ hos Coſs. in
annũ 681. Vrb. con. Suntꝗ in eo loco Coſs. nomina manca. Itẽ ſuſpicor his Coſs. (Id
quod Appianus 1. Ciuiliũ, et Liuius 97. libro prodidere) factũ, ſcilicet quòd M. Li-
cinius Craſſus Prętor cũ parte fugitiuorũ, quę ex Gallis Germanisꝗ cõſtabat, felici-
ter pugnauit, cæſis inimicorũ XXXV. & duce eorum Granico, cũ Spartaco deinde
bellauit: cæſus cum millibus quadraginta. Quod latè in Plutarcho in Craſsi uita inue
nies. De quo bello M. Craſſus in Vrbẽ ueniens, ouationẽ egit, ſed laurea coronatus:
cũ aliàs myrtea uterentur corona, ut in 15. Naturalis hiſtoriæ Plinius docuit, cap. 21.
Nam Eutropio teſte, bellum illud triennio finitum eſt.

Craſſus, Magnus.

3 M. LICINIVS, ET CN. POMPEIVS. 683

Facta eſt amicitia in hoc conſulatu Craſsi & Pompeij, quorũ uterꝗ graues ſimul-
tates contra alterũ gerebat, quòd M. Craſſus ſenior Pompeio honores, quibus indies
creſcebat, inuidit, Pompeius Craſsi diuitijs. Sed tandẽ populi uicti precibus cõciliati
ſunt, ut pluribus Appianus in fine primi Ciuiliũ, et Plutarchus in Craſſo et Pompeio
narrat. Poſt tamẽ initũ conſulatũ iterũ graues inter eos emerſere diſſenſiones. Apud
Patres enim potentior erat Craſſus, ſed apud plebẽ Pompeius. Coſs. itaꝗ facti, ſicut
Pompeius anteꝗ geſtaret quæſturã, ex equite Romano. Tribunitiã poteſtatẽ reſtitu-
erunt. Iudicia quoꝗ per M. Aureliũ Cottam Prætorẽ ad equites Romanos translata
ſunt, ut Liuius 97. ſcribit. Velleius: Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod
C. Gracchus ereptum Senatui, ad equites, Sylla ab illis ad Senatum tranſtulerant, æ-
qualiter inter utrumꝗ ordinẽ partitus eſt: ut Roſcius lege ſua equitibus in theatro lo-
ca reſtituit. Legem enim iudiciariã tulit Aurelius Cotta Pretor, qua cõmunicata ſunt
iudicia Senatui et equitibus Romanis & Tribunis ęrarijs. Rurſus Pompeio & Craſ-
ſo iterum Coſs. hæc iterum lex promulgata, ut ampliſsimo ex cenſu centurijs, aliterꝗ
antea lecti iudices, tamen æquè ex illis tribus ordinibus res iudicarent, ut innuit Cice
ro in oratione cõtra L. Piſonem: & Plutarchus in Pompeio, qui eius uitã atꝗ mores
elegantiſsimè deſcripſit, ut Craſsi. A' quo utriuſꝗ geſta mutuare ſtudioſus lector faci
lè poterit. Lege etiã quæ Velleius de Pompeio tradit: Cuius uiri, inquit, magnitudo
multorũ uoluminũ inſtar exigit. Sed operis modus paucis eum enarrare iubet. Fuit
hic genitus matre Lucilia, ſtirpis ſenatoriæ, forma excellens, nõ ea qua flos cõmenda
tur ætatis, ſed ex dignitate conſtantiaꝗ in illam cõueniens amplitudinẽ fortunamꝗ
eius ad ultimam uitæ comitata eſt diem. Innocẽtia eximius, ſanctitate præcipuus, elo
quentia medius: potentiæꝗ quæ honoris cauſa ad eum deferretur, non ut ab eo occu
paretur, cupidiſsimus: dux bello peritiſsimus: ciuis in toga (niſi ubi uereretur ne quẽ
haberet parem) modeſtiſsimus. In accipienda ſatisfactione facillimus, potentia ſua
nunꝗ aut rarò, ad impotentiam uſus: amicitiarum tenax: in offenſis exorabilis, in re-
concilianda gratia fideliſsimus. Penè omniũ uotorum expers. Et reliqua quę ſequun
tur relege. Arbitror quoꝗ ſub id tempus Mithridatem deſperatione rerũ ſuarum coa
ctum, ad Tigranem Armeniæ regem confugiſſe. Horum Coſs. meminit Saluſtius
quoꝗ in Catilinario, ſcribens ſub his tribunitiã poteſtatem reſtitutam. Velleius: Hoc
conſulatu

Ab urbe con. conſulatu Pompeius tribunitiam poteſtatem reſtituit, cuius Sulla imaginem in iure reliquerat. Pòſt ſubiungit: Conuerterat Gn. Pompeij perſona totum in ſe terrarum orbem, & per omnia maiore ui habebatur. Qui cum Coſ. per quam laudabiliter iuraſſet ſe in nullã prouinciam ex eo magiſtratu iturum, idꝗ ſeruaſſet: poſt biennium A. Gabinius Trib. legem tulit, ut cum belli more, non latriciniorũ, orbem claſsibus, iã non furtiuis expeditionibus piratæ terrerent, quaſdamꝗ etiã Italiæ urbes diripuiſſent, Cn. Pompeius ad eos opprimẽdos mitteretur: eſſetꝗ ei imperiũ æquũ in omnibus prouincijs, cum Procoſ. uſꝗ ad 50. miliariũ à mari. Quo Senatuſcoſ. penè totius terrarũ orbis imperiũ uni uiro deferebatur. Sed tamẽ idẽ hoc ante bienniũ in M. Antonij Prætura decretũ erat. Diſſuadebãt optimates, ſed cõſilia impetu uicta ſunt. Sub his præterea Coſ. C. Verres perfunctus quæſtura, à Cicerone eſt accuſatus, & orationes Verrinę ſunt dictæ. Tradit Euſebius in Chronicis, Virgiliũ Maronẽ in pago qui Andes dicitur, haud procul à Mantua, natum Pompeio ac Craſſo Conſulibus. Olympiad.

Creticus, *Nepos.*

684 Q. METELLVS, ET Q. HORTENSIVS. 4

Horum Coſ. M. Tullius meminit in ſecunda Verrina crebrò. Fuerunt autem, teſte Pediano, ea tempeſtate tres Metelli: Q. Metellus Conſul, L. Metellus Siciliæ Prætor, M. Metellus iudex in Vrbe conſtitutus de pecunijs repetundis. Sub id tempus L. Metellus Prætor in Sicilia aduerſus piratas proſperè rem geſsit, ut Liuius 98. habet. Ioſephus refert in hunc cõſulatum Q. Metelli & Q. Hortenſij, bellum pluſquam ciuile: nempe fraternum inter Ariſtobolum & Hircanũ, circum Olympiadem centeſimam octogeſimamtertiã. ſed hic eſt error annorum. Et ſub ijs Coſ. templũ Iouis in Capitolio, quod incendio conſumptum erat, refectum à Q. Catulo dedicatum eſt. Hinc ſubiungit Caſsiodorus:

His Coſ. à Catulo reparatum dedicatumꝗ Capitolium eſt.

Huius Catuli Luctatij nomen inter tanta Cęſarũ opera uſꝗ ad Vitellium manſit, auctore Tacito ac Plutarcho. Hinc Martialis dixit: Sic laudãt Catuli Iulia templa patres. Suetonius in Cæſare ſcribit, primo Pręturæ die Q. Catulum de refectione Capitolij ad diſquiſitionẽ populi uocatũ à Cæſare, ut in alium transferret: ſed prohibitus, non potuit. Cicero in oratione de ſignis teſtis eſt, Capitoliũ non ſolum per Catulum dedicatum, ſed etiam magnificentius eſſe reſtitutum ꝙ antea fuit. aitꝗ Capitoliũ clariſsimum & pulcherrimũ Catuli monumentum eſſe, cuius nominis ęterna memoria ſimul cũ templo conſeruatur. Et inde etiam Capitolinus dictus eſt, quòd curator fuit reſtituendi Capitolij: quod Tarquinius Priſcus rex bello Sabino ædificaturũ ſe uouerat, ieceratꝗ fundamentũ: Tarquinius aũt Superbus, capta Pometia, ex hoſtiũ ſpolijs extruxit: expulſo Tarquinio, Horatius Puluillus Cõſul dedicauit: interiecto deinde quadringentorũ & quindecim annorum ſpacio, igni cõſumptum eſt. Refectionis curam uictor Sylla ſuſcepit, neꝗ tamen dedicauit. hoc eſt ſolum eius felicitati negatum. Galba imperator, qui Neroni ſucceſsit, ut Plutarchus, Tacitus & Suetonius in Galba ſcribunt, neceſsitudine Catulo coniunctũ, & hinc gloriatum fuiſſe ſcribũt. Velleius dignã memoriã Q. Catuli cenſet, qui cum diſſuaderet legem pro Cn. Pompeio latam ab A. Gabinio, dixiſſetꝗ eſſe quidem pręclarum uirum Gn. Pompeium, ſed nimium iam liberè Reip. imperaret, neꝗ omnia in uno reponenda: adieciſſetꝗ, Si quid huic acciderit, quem in eius locum ſubſtitueris: Succlamauit uniuerſa cõcio, Te Q. Catule. Tum ille uictus conſenſu omnium, et tam honorifico ciuitatis teſtimonio, è cõcione diſceſsit. Hic hominis uerecundiam, populi iuſticiam mirari libet: huius, quòd non ultrà contendit: plebis, quòd diſſuadentem & aduerſarium uoluntatis ſuæ uero teſtimonio fraudare noluit. Tranquillus in Auguſto prodit, quòd Q. Catulus poſt dedicatum Capitoliũ duabus continuis noctibus ſomniauit: prima, Iouem opt. max. prætextatis cõpluribus circa aram ludentibus unum ſecreuiſſe, atꝗ in eius

Olympiad. ſinum ſignum Reip. quod manu geſtaret, repoſuiſſe: atq; in ſequenti animaduertiſſe ſe in gremio Capitolini Iouis eundẽ puerũ: quem cum detrahi iuſsiſſet, prohibitũ monitu dei, tanq; is ad tutelã Reip. educaret. Ac die proximo obuiũ ſibi Auguſtũ, quũ incognitũ aliàs haberet, & non ſine admiratione contuitus, ſimillimũ dixit puero de quo ſomniaſſet. Si uolueris, ſtudioſe lector, de cõſecratione & ædificatione tẽpli Capitolini plura legere, quæ te iuuabũt mirũ, adito Plutarchũ in Publicola, & lætaberis, ubi copioſe inuenies quæ deſideras. His Coſs. ut ſcribit Aſconius Pedianus, triũphauit M. Piſo de Hiſpania, teſte Cicerone contra L. Piſonem. Fuit autem & P. Piſo eiſdem temporibus quibus Cicero: ſed tanto ætate maior, ut adoleſcentulũ Ciceronem pater ad eum deduceret, quòd in eo eſſet quædam uitæ ſimilitudo, & multæ erant literæ, oratorq; frequentior habitus eſt. Ab urbe con.

CLXXVIII L. METELLVS, ET Q. MARTIVS. 685

Arbitror circa id tẽpus Q. Cæciliũ Metellũ Proconſulẽ, quod 99. libro Liuius abundè ſcripſit, Gnoſon & Lyctiũ & Cydoniã, & alias plurimas ciuitates expugnaſſe in Creta inſula: bellumq; Creticũ cõfeciſſe, quod eo libro fuit à Liuio perſcriptũ. Hoc elegãter Florus 3. lib. tit. 7. deſcripſit. Eutropius lib. 6. cap. 4. ſic de illo inquit: Ad bellum Creticũ miſſus eſt Cęcilius Metellus, qui ingentibus prælijs intra tricnniũ omnẽ prouinciã cæpit, appellatusq; eſt Creticus: deq; inſula triũphauit. Ob id Velleius Paterculus per id tempus ſcribit à Q. Metello Cretã in po. Ro. poteſtatẽ redactã. Et ſubiungit: Sed & Luculli & Metelli triũphũ, cùm ipſorũ ſingularis uirtus, tũ etiã inuidia Põpeij apud optimũ quemq; fecit fauorabiliorẽ. Cretenſes aũt, ut Val. Max. lib. 7. cap. de Neceſsitate ſcribit, in obſidione Metelli, ad ultimã uſq; penuriã cõpulſi, ſua iumentorumq; urina ſitim torſerũt. Quia dum uinci timẽt, id paſsi ſunt quod eos ne uictor quidẽ pati coegiſſet. De hoc Metello Plutarchus in Põpeio multa. Nã eodẽ penè tẽpore bellũ Piraticũ fuit, quo cõmerciũ annonæ interclusum fuit. Ad quod Pompeius ire iuſſus, lege ad populũ lata per A. Gabiniũ, ut ſuperius ex Velleio ſcripſimus, intra 40. diem toto mari eos expulit. Bello cũ ijs in Cilicia cõfecto, acceptis uerò in deditionẽ piratis, agros & urbes dedit: ut abbreuiator Liuij lib. 99. ſcribit. Velleius ſic de piratico bello: At Gn. Pompeius multis & præclaris uiris in id bellũ aſſumptis, deſcriptoq; in omnes receſſus maris præſidio nauiũ, breui inexuperabili manu terrarũ orbẽ liberauit. Prædonesq; per multa à multis locis uictos circa Ciliciã aggreſſus, fudit ac fugauit. Et quo maturius bellũ tam latè diffuſum cõficeret, reliquias eorũ cõtractas in urbibus, remotoq; mari loco, in certa ſede cõſtituit. Sed illud bellũ elegãtiſsimè deſcripſit Florus lib. 3. titulo 6. abundè Appianus in Mithridatico, copioſe Plutarchus in Põpeio. Sed animaduerte lector, quod Tullius in oratione in L. Piſonẽ (de quo inferius plura) meminit duorũ Coſs. L. Luſelli & G. Marij, quos Q. Aſconius Pedianus ſuper eadẽ oratione ſcribens, L. Iuliũ & G. Mariũ appellat. Sub quibus collegia & magiſtri collegiorũ ſublati ſunt. qui ludos faciebãt. Quos P. Clodius dehinc nouẽ annis in conſulatu L. Piſonis reſtituit. hos auguror ego illos fuiſſe, & nomina in alterutro autore corrupta. Perpende diligenti examine ſingula. Lege autem Ciceronis in L. Piſonem uehementem orationem, & admiraberis quæ ſcribo.

2 C. PISO CALPHVRNIVS, ET M. GLABRIO. 686

Hunc puto eſſe Piſonem, qui ira atq; inuidia ſtimulabatur contra Pompeiũ, ut Plutarchus in Pompeio ſcribit: eiq; apparatũ naualẽ ſoluit, militesq; ſtipendijs liberauit. Vnde Pompeius claſſe ad Brunduſiũ miſſa, per Ethruriam Romã accedit. Cui tanta multitudo à mœnibus Vrbis effuſa obuiã eſt, tantaq; facta lætícia poſt finitũ piraticũ bellũ, ut fermè Piſo cõſulatu ſeſe abdicaſſet. Sed hoc uetuit Pompeius paulo pòſt (etſi ſub quibus id Coſs. factũ ſit, planè mihi nõ conſtet) Manlius Trib. pleb. ut idem Plutarchus teſtatur, rogationẽ tulit, uti quotquot loca in prouincia Lucullus obtinebat, ea omnia Pompeio obuenirent, cũ omnibus illis copijs: præterea Bithynia, cui tum Glabrio præerat, accepta, aduerſus Mithridatẽ regem atq; Tigranẽ dux belligerendi

Pompeius

Ab urbe cond. Pompeius declararetur. Et illud eſt quod Liuius lib. 100. ſcribit: Gn. Manlius Trib. *Olympiad.*
pleb. indignatione maxima nobilitatis legē tulit, ut Pōpeio bellū Mithridaticū man-
daretur. Pro hac lege Manilia dixit Cicero tū Prętor elegantiſsimā illam orationē de
laudibus Gn. Pompeij, quæ in ordine adhuc prima orationum familiariū extat. Hic
C. Calphurnius Piſo Coſ. legē Calphurniā de ambitu tulerat, in qua præter alias pœ-
nas, pecuniaria quoq; pœna adiecta erat, ut Aſconius teſtatur ſuper oratione Cicero
nis de Maieſtate. Velleius Paterculus: Cum eſſet in fine bellū piraticū, cum & L. Lu-
cullus (qui ante ſeptem annos ex S. C. ſortitus Aſiam, Mithridati oppoſitus erat, ma-
gnasq; ac memorabiles res ibi geſſerat, Mithridatē ſæpe multis locis fuderat, egregia
Cyzicū liberarat uictoria, Tigranē regū maximū in Armenia uicerat, ultimāq; bello
manum penè magis noluerat imponere, quàm non potuerat, qui alioqui per omnia
laudabilis & bello penè inuictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellū adhuc
adminiſtraret, Manilius Trib. pl. ſemper uenalis, & alienæ miniſter potentiæ, legem
tulit, ut bellū Mithridaticū per Gn. Pompeiū adminiſtraretur. Accepta ea, magnisq;
certatū inter imperatores iurgijs, cum Pompeius Lucullo infamiā pecuniæ, Lucul-
lus Pompeio interminatā cupiditatē imperij obijceret, neuterq; ab eo quod argueba-
tur mentitus, argui poſſet. Nā neq; Pompeius, ut primū Remp. aggreſſus eſt, quenq;
animo parē tulit: & in quibus rebus primus eſſe debebat, ſolus eſſe cupiebat. Neq; eo
uiro quiſquam aut alia omnia minus, aut gloriā magis concupijt: in appetendis hono
ribus immodicus, in gerendis uerecundiſsimus, ut qui eos ut libentiſsimè iniret, ita fi
niret æquo animo: & quod cupiſſet arbitrio ſuo ſumere, alieno deponeret. Et Lucul
lus ſummus alioqui uir, profuſę huius in ædificijs conuictibusq; & apparatibus luxu
riæ primus autor fuit. Quem ob iniectas mari moles, & receptum ſuffoſsis montibus
mare, haud infacetè Magnus Pompeius Xerxen togatum uocare aſſueuerat.

687 CN. LEPIDVS, ET L. TORQVATVS. 3

Sic nominātur Caſsiodoro. Sed Aſconius Pedianus eos appellat (ſi hi ijdem ſunt)
L. Cottam & L. Torquatū. Sub quibus Cicero orationē dixit pro Cornelio de Maie
ſtate, quę iactura temporū perdita eſt. Qui quidē Cornelius Quęſtor Gn. Pompeij
fuerat, deinde Trib. pl. C. Piſone Coſ. Hinc alienatus à Senatu, ex cauſa quā plurib.
Aſconius recenſet. L. Cottæ & L. Torquati Coſs. meminit Cicero in 3. Inuectiuarū
in Catilinā, ubi prodigia plura recēſet, quæ ante coniurationē Catilinæ apparuerūt,
quę à Iulio Obſequēte ſub C. Antonio et Cicerone uiſa ſcribunt. Sed corruptus eſt et
mancus libellus ille: uterq; lector uidendus eſt. Scribit Cornelius Nepos in uita Pom
ponij Attici, ipſum Pomponiū L. Cotta & L. Torquato Coſs. ab Athenis Romā re-
migraſſe. Quantū uerò ex Aſconio deprehendimus, ante L. Cottā & L. Torquatum
Coſs. fuerant. *Tullius.*

688 M. LEPIDVS, ET L. VOLCATIVS. 4

Quo anno Prætor Cicero fuit, & reum duo fratres Cominij lege Cornelia de Ma-
ieſtate Cornelium fecerūt, & Cicero pro eo hinc orauit: & ut Pedianus in oratione,
quā in Toga candida habuit Cicero, quæ item perijt, teſtatur. Sub his Coſs. Catilina
ex Africa prouincia decedēs, petiturus conſulatū, à legatis Afris repetundarū accu-
ſatus eſt: quare à petitione deſtitit. Sub his præterea Coſs. ut ex eadem oratione Cice
ronis & ex Saluſtij Catilinario deprehendimus, prima cōiuratio contra Senatū facta
fuit à Catilina & Gn. Piſone, qui in Hiſpania perijt, anteq; in lucē erumperet. Ob id
P. Sylla & P. Antronius cum conſulatū peterent, ambitus damnati, in eorū locū crea
ti ſunt L. Cotta & L. Torquatus, quos, teſte Saluſtio, Catilina & Antonius Cal. Ianua
rij parabāt in Capitolio interficere, niſi res fuiſſet intercepta. Et ob id abbreuiator Li-
uij lib. 101. ſcribit: Cōiuratio eorum qui in petitione cōſulatus ambitus damnati erāt,
facta de interficiendis Coſs. oppreſſa eſt. Suetonius in Iulio, rubrica nona, meminit
horū Coſs. Sed pro P. hic ſcriptū eſt, L. Antronio. Sed pro illo P. Sylla tandē Cicero
orauit oratione pulcherrima, quæ extat. Verùm ut quicquid quod ſumma elucubra-
tione

Olympiad. tione inueſtigauerim, ſtudioſis utile afferam:poſt hos Coſs.in opuſculo quod Paulo Ab urbe
Oroſio aſcribitur,ſcribuntur nomina Coſs.qui deſunt in hoc Caſsiodori exemplari: con.
quos etiam ſubiunxi, ut nihil ſcilicet ſciens obmittam. Sic autem ſcriptum eſt ibi, ut uſq; ad conſulatum Ciceronis,& hos & ſequentes ponam:

Lepido	& Tullo.
Sulla	& Pæto.
Cæſare	& Turino.
Cicerone	& Antonio.

In Caſsiodori uerò exemplari poſt Lepidum & Torquatum, omiſsis Sylla & Pæto,ponuntur hi:

Iulius, Figulus.

CLXXIX L. CAESAR, ET Q. MARTIVS. 689

Cæterùm quid ſub ſingulis geſtum eſt,non ſatis ob iacturã Liuij conſtat.quanq; facili coniectura aſſequi poſſumus,per hæc tempora Pompeiũ,ad gerendũ bellum aduerſus Mithridatem profectũ, cum rege Parthorum Phraarte amicitiam renouaſſe: equeſtri prælio Mithridatẽ uiciſſe, ac in fugam compuliſſe ultra Boſporum: Tigranẽ in deditionem accepiſſe,& ea quæ Plutarchus in Pompeio ac Lucullo prodidit,& in Mithridatico ſcribit facta. Quæ Liuius complexus fuit centeſimo libro,& duobus ſequentibus. Sed ut ad Coſs.iterũ redeam,Saluſtius in Catilinario hos Coſs.nominat: Sub quibus Calendis Iunij Catilina cõiuratores ſuos cõuocat,eosq; magnis præmijs ad coniurationem cohortatur. Quorum Cicero & in oratione pro P.Sylla,& in alijs pluribus meminit. In ea oratiõe ſic:Primũ Cincius, iudices,L.Iulio,G.Figulo Coſs. profectus eſt aliquanto ante furorem Catilinæ.Sub his item Coſs.L. Cæſare & Figulo,teſte Pediano,M.Cicero orationẽ habuit in toga candida,poſt annum q; pro Cornelio dixerat, qua competitores à ſe repulit, quos ſex habuit in petitione conſulatus: duos patricios, P.Sulpitium Galbam, & L.Sergium Catilinã:quatuor plebeios, ex quibus duos nobiles, C.Antoniũ, M.Antonij oratoris filium,L.Caſsium Longinũ: duos,qui tamen non primi ex familijs ſuis magiſtratũ adepti erant, Q. Cornificiũ & C.Licinium Sacerdotem:uiri nulla improbitate notati. Solus Cicero ex competitoribus equeſtri erat loco natus,atq; in petitione patrem amiſit. Cæteri cõpetitores modeſtẽ ſe geſſere. Caſsius poſt paucos menſes in coniuratione Catilinæ repertus. Catilina & Antonius quanq; infamis eorum uita erat,tamen multum poterant. Coierant enim ambo,ut Ciceronẽ conſulatu deijcerent,adiutoribus uſi firmiſsimis,M.Craſſo & C.Cæſare, qui Ciceroni refragabantur,quòd eius indies ciuilem creſcere dignitatem animaduertebant. Contra hos duos itaq; competitores in Senatu Cicero habuit orationem,quæ in Toga candida inſcribitur (ſed perdita eſt)qua in eos acerrimè inuectus eſt,ut lege ambitus,qui tum augebatur,damnarentur. Sic iterum reiectus eſt à cõſulatu Catilina. Et hinc ſcribit abbreuiator Liuij libro centeſimoſecũdo:Catilina bis repulſam in petitione conſulatus paſſus,cum Lentulo Prætore & Cethego & pluribus coniurauit de cæde Coſs.& Senatus,incendijs Vrbis, opprimenda Repub.exercitu quoq; in Ethruria comparato.Scribit præterea Cicero ad Atticum primo epiſtolarum,ſub his Coſs.ſe filiolo auctum,ſalua Terentia: & cogitare ſuum competitorem Catilinam ſe defenſurũ. Ex his omnibus, ut anacephalæoſim Conſulum breuem faciam, coniectare licet, hoc pacto atq; ea ſerie fuiſſe Coſs. licet illud examini acriori eruditiſsimorum ſemper ſubijciam. Nam temerè aſſerere nil per inſolentiam uolo, ut nunc ſequuntur:

C.Piſo	& M.Glabrio 686.
M.Lepidus	& L. Volcatius Tullus 687.
L.Cotta	& L.Torquatus 688.
L.Cæſar	& C.Figulus 689.
M.Cicero	& C.Antonius 690.

Ex

Ab urbe con. Ex illis enim Coſſ. Cicero aliquos nominat in ſecunda Philippica, qua in M. Antonium ardentiſsimè inuectus eſt, & propter quam etiam, teſte Iuuenale, interfectus eſt. Eius uerba aūt hæc ſunt: Non placet Antonio conſulatus meus: at placuit P. Seruilio, ut eum primum nominē ex illius temporis conſularibus, qui proximè eſt mortuus. Placuit L. Catulo, cuius ſingularis ſemper in hac Repub. uiuet autoritas. Placuit duobus Lucullis, Lucio & Marco: Q. Hortenſio, C. Curioni, C. Piſoni, M. Glabrioni (ſic enim eſt legendum in Cicerone, non Labeoni, ut ferè omnes habent codices) L. Volcatio, C. Figulo, D. Syllano, L. Murænæ, qui tunc erant Coſſ. deſignati, et cætera quæ ſequuntur. Plinius libro octauo, quinquageſimotertio capite: A cquè facilis mixtura cum fero, qualiter natos antiqui hibridas ſues uocabant ſemiferos: ad homines quoq;, ut in C. Antonium, Ciceronis in conſulatu collegā, appellatione tranſlata. Sed nō omittendū cenſeo, quod idem Plinius lib. 33. cap. 2. ſcribit: M. Cicero ſtabiliuit equeſtre nomen in conſulatu ſuo, ei Senatum concilians: ex eo ſe ordine prouectum eſſe celebrans, & eius uires peculiari popularitate quærens. Ab illo tempore planè hoc tertium corpus in Repub. factū eſt: cœpitq; adijci, Senatuiq; populoq; Romano, equeſter ordo. qua de cauſa & nunc poſt populū ſcribitur, quia nouiſsimè cœptus eſt adijci. Studioſi nihil obmittere per inertiam debēt. Ideo conſulo hic, ut etiam Q. Ciceronis libellum ad M. Tullium fratrem legant de Petitione conſulatus. Olympiad.

Cicero,

690 M. TVLLIVS, ET C. ANTONIVS. 2

Sub his Coſſ. ut Oroſius in ſexto ſcribit, capite quinto, Cn. Pompeius, accepto occiſi Mithridatis nuncio, Syriam & Phœnicem bello aggreſſus, Ityreos, Arabasq; primùm perdomuit: urbemq; earum quam nominant Petram cæpit. Hinc Iudæos ſubegit, & fanum eorum in Hieroſolyma, inuiolatum ante id tempus, cæpit: ut centeſimoprimo libro Liuius ſcripſit: in Mithridatico Appianus, in Pompeio Plutarchus. Velleius aūt ſic: Dum in Vrbe Italiaq; de ſeditione Catilinæ Coſſ. agerent, Gn. Pompeius memorabile aduerſus Mithridatem, qui poſt Luculli profectionē magnas noui exercitus uires repararat, bellum geſsit. At rex fuſus fugatusq;, & omnibus exutus copijs, Armeniā Tigranemq; ſocerū petit, regem eius temporis, niſi quia Luculli armis erat infractus, potentiſsimū. Simul itaq; duos proſequutus Pompeius, intrauit Armeniam. Prior filius Tigranis, ſed diſcors patri, peruenit ad Pompeium. Mox ipſe ſupplex & præſens, regnumq; ditioni eius permiſit: præfatus neminē alium, neq; Romanum, neq; ullius gentis uirum futurum fuiſſe, cuius ſe ſocietati cōmiſſurus foret, q̄ Gn. Pompeium. Proinde omnem ſibi uel aduerſam uel ſecundam, cuius autor ille eſſet, fortunam tolerabilem futuram. Non eſſe turpe ab eo uinci, quem uincere eſſet nefas: neq; ei inhoneſtè aliquem ſubmitti, quem fortuna ſuper omnes extuliſſet. Seruatus regi honos imperij, ſed multato ingēti pecunia: quæ omnis, ſicut Pompeio moris erat, redacta in Quæſtoris poteſtatē, ac publicis deſcripta literis. Syria, aliæq; quas occupauerant prouinciæ, ereptæ, & aliæ reſtitutæ: pop. Ro. Syria tum primùm facta eſt ſtipendaria. Ioſephus decimoquarto Antiquitatum, & primo libro belli Iudaici. Sed in decimoquarto Antiquitatū, capite octauo, horum fit Coſſ. mentio, in hæc uerba: Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio menſe ieiuniorum, centeſima ſeptuageſima Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coſſ. hoſtes templū ingreſsi, cunctos peremerunt, qui ſacrificijs occupati, nullatenus ſacra ruperunt, &c. Non eſt prætereundus locus Oroſij in primo capite libri ſexti, qui ſcribit, Mithridaticum bellum per quadraginta annos deductum. Nam ſexingenteſimo (inquit) anno ab Vr. con. quo etiam ciuile bellum cœperat inardeſcere. Conſulatu autem Ciceronis & Antonij, ut uerbis poetæ optimi loquar, barbarico uix conſummata ueneno eſt. Sed in his temporibus triginta gerendi belli anni inueniuntur. Qualiter autem quadraginta à pleriſq; dicti ſint, non facilè diſcernitur. Eodē tamen libro, capite ſexto hos Coſſ. ponit anno Vrb. con. 99, qui numerus deprauatus eſt. Quoniam mox ſequenti capite 7.

eodem

Olympiad. eodem libro, conſulatum C. Cæſaris & L. Bibuli, qui quartus eſt ab hoc, reijcit in an Ab urbe con.
num ſexingenteſimum nonageſimumquartũ. Iccirco ſuperfluit in priori denarius
unus, ut & Eutropius fatetur, qui annum hunc ponit ſexingenteſimum octogeſi-
mumnonum: & tradit, Mithridatem quadraginta annos contra Romanos bellũ ha-
buiſſe. Si numerabis conſulatus à L. Cornelio Sylla, & Q. Pompeio Ruffo, ad conſu
latum Ciceronis & Antonij, inuenies annos uigintiſex. Cæteri ponunt triginta an-
nos, quos tamen ex conſulatibus non ſupputabis. Alij id uideant. Hoc addendum,
quod Euſebius Catilinariam ſeditionem, quæ hoc anno quoq; acta eſt, Olympiadi
centeſimæ ſeptuageſimænonę adſcribit: quæ ſupputatio ueritati eſt propinquior. Ic-
circo apud Ioſephum puto deeſſe unum uerbum: & legendum, Centeſima ſeptuage
ſimanona Olympiade. In Oroſio libro ſexto, capite primo, duplex error. Nam neq;
quadraginta annos bellũ Mithridaticũ eſt actum, neq; ſexingenteſimo incœptum.
In eiuſdem ſexto capite deeſt uerbum ſexingenteſimo, & abundat nono: cum hic ſit
annus Vrb. con. & hoc bellum Mithridaticum non ſit ultra trigintaſex annos produ
ctum. Et hæc eſt uera calculatio. Sed dubio procul notæ numerorum hunc errorem
pepererunt. Sub id tempus eruta eſt coniuratio Catilinæ, prouidentia M. Tullij Cice
ronis. Quæ quo pacto ſopita atq; extincta ſit, peculiari opere Saluſtius explicauit,
quod Catilinarium dicitur, & extat: præterea quatuor elegantiſsimis inuectiuis enar
ratur à Cicerone ſcriptis, & quadam artificioſa Porcij Latronis declamatione. Appia
nus inſuper in ſecundo libro Ciuilium abundè deſcribit. Florus ingenioſe perſtrin-
git libro quarto, titulo primo: qui horum quoq; Coſs. mentionem facit. Plutarchus
paſsim in Cicerone atq; Cæſare. Meminit horum Coſs. & huius coniurationis Eu-
tropius libro ſexto, capite quarto: & Iulius Obſequẽs, qui prodigia ſcribit. Quantus
honor Ciceroni ſit ob hoc datus, quòd pater Patriæ eſt dictus, Pomponius Atticus
teſtatur, qui librum Græcè ſcriptum de conſulatu Ciceronis edidit, teſte Cor. Nepo-
te: cuius Cicero meminit in ſecundo ad Atticum libro epiſtolarum: Plinius in ſepti-
mo Naturalis hiſtoriæ, capite trigeſimo. Plutarchus, Appianus, Saluſtius, poetæ Lu-
canus atq; Iuuenalis, paſsim alij idem declarant. Vide Plutarchum quoq; in Catone
iuniore. Id prætereundum non eſt, quòd Plinius libro nono Naturalis hiſtoriæ, capi
te trigeſimonono, ubi de purpura agit, ſcribit Lentulum Spintherem Aedilem fu-
iſſe, ac dibapha, id eſt, bis tincta uſum, Vrb. con. anno ſeptingenteſimo, Cicerone
Coſ. Sed numerorum notæ corruptæ ſunt, ut ſæpe teſtatus ſum, ideoq; nullibi reſpon
dent. Vellej Paterculi uerba nullo piaculo obmittenda cenſeo, qui ſic ſcribit: Per hęc
tempora M. Cicero, qui omnia incrementa ſua ſibi debuit, uir nouitatis nobiliſsimę,
& ut uita clarus, ita ingenio maximus: qui effecit, ne quorũ arma uiceramus, eorum
ingenio uinceremur. Coſ. Sergij Catilinæ, Lentuliq; & Cethegi & aliorum utriuſq;
ordinis uirorum coniurationem, ſingulari uirtute, conſtantia, uigilia, curaq; eripuit.
Catilina metu conſularis imperij Vrbe pulſus eſt. Lentulus conſularis & Prætor ite-
rum, Cethegusq;, & alij clari nominis uiri, autore Senatu, iuſſu Coſ. in carcere neca-
ti ſunt. Ille Senatus dies, quo hæc acta ſunt, uirtutẽ M. Catonis iã multis in rebus per-
ſpicuã atq; prænitẽtẽ altiſsimè illuminauit. Hic genitus proauo M. Catone, principe
illo familiæ Porciæ, homo uirtuti ſimillimus, & per omnia ingenio dijs ꝗ hominibus
propior: qui nunquam rectè fecit, ut facere uideretur, ſed quia aliter facere non potue
rat: cuiq; id ſolum uiſum eſt rationem habere, quod haberet iuſticiæ. Omnibus hu-
manis uitij immunis: ſemper fortunã in ſua poteſtate habuit. Hic Tr. pl. deſignatus,
adhuc admodum adoleſcens, cum alij ſuaderent, ut per municipia Lentulus coniura
tiq; cuſtodirentur, penè inter ultimos interrogatus ſententiam, tanta ui animi atq; in-
genij inuectus eſt in coniurationem, & ardore oris orationem omniũ lenitatem ſua-
dentium, ſocietate conſilij ſuſpectam fecit. Sic impendentia ex ruinis incendijsq; ur-
bis, & commutatione ſtatus publici pericula expoſuit. Ita conſilij uirtutem amplifica
uit, ut uniuerſus Senatus in eos, quos prędiximus, cenſeret: maiorq; pars ordinis eius

Catonem

Ab urbe con. Catonem proſequerentur domum. At Catilina non ſegnius uota obijt, quàm ſceleris conandi conſilia inierat. quippe fortiſsimè dimicans, quem ſpiritum ſupplicio debuerat, ſupplicio reddidit. In hoc conſulatu Rullus legem ægrariam promulgauit, teſte Plinio: cuius Rulli pater, P. Seruilius, ſolidum aprum in epulis appoſuit. His prætcrea Coſs. teſte Suetonio in Auguſto, rubrica quinta, natus eſt Auguſtus nono Calendas Octobris, paulo ante ortum ſolis. Et cum de coniuratione ageretur in curia, & Octauius ob uxoris puerperium ſerius affuiſſet, nota ac uulgata res eſt, P. Nigidium comperta moræ cauſa, ut horam quoq; partus accepit, affirmaſſe dominum terrarum natum Octauio. Et hinc Velleius in ſua hiſtoria ſcripſit: Cõſulatui Ciceronis non mediocre adiecit decus. Natus eo anno diuus Auguſtus abhinc annos LXXXII. omnibus omnium gentium uiris magnitudine ſua inducturus caliginem. Fuit autem C. Octauius pater Auguſti, qui ex prætura Macedoniã ſortitus, reſiduam Spartaci & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes, in itinere deleuit. Negocio ſibi in Senatu extra ordinem dato, ac Beſsis & Thracibus magno prælio ſuſis, ſocios humaniſsimè tractauit, ut Suetonius & Cicero atteſtãtur. De quo Velleius ſic ſcribit: Fuit C. Octauius ut non patricia, ita admodum ſpecioſa equeſtri genitus familia, grauis, ſanctus, innocens, diues. Hic Prætor inter nobiliſsimos creatus, primo loco cum ei dignatio Iulia genitam Acciam conciliaſſet uxorem, ex eo honore ſortitus Macedoniã, appellatusq; in eã imperator. Decedẽs ad petitionẽ conſulatus, obijt, prætextato relicto filio: quẽ C. Cæſar, maior eius auunculus, educatum apud Philippum uitricum dilexit ut ſuum: natumq; annos XVIII. Hiſpanienſis militiæ, aſſequutum ſe poſtea, comitem habuit: nunquam aut alio uſum hoſpitio quàm ſuo, aut alio uectum uehiculo: pontificatusq; ſacerdotio puerum honorauit. Et peractis bellis ciuilibus, ad erudiendum liberalibus diſciplinis ſingularis indolem iuuenis, Apolloniam eum in ſtudia miſerat, mox belli Getici ac deinde Parthici habiturus commilitonem. *Olympiad.*

Syllanus,

691 D. IVNIVS, ET L. MVRENA. 3

Hic eſt ille Syllanus, qui proximo anno Conſul deſignatus, teſte Saluſtio cenſuit coniuratos ultimo ſupplicio afficiendos eſſe. Sed Cæſare orante, ut Suetonius in Iulio ſcribit, rubrica decimaquarta, coactus eſt ſuam ſententiã lenius interpretari, quia immutare non licuit. Et Eutropius libro ſexto, capite quarto, horũ Coſs. meminit: ſcribitq; quòd his Coſs. Metellus de Creta triumphauit, Pompeius de bello Piratico & Mithridatico. Nulla unquam pompa triumphi ſimilis fuit. Ducti ſunt ante currum eius, filij Mithridatis & Tigranis, & Ariſtobolus rex Iudæorum. prælata ingens pecunia, aurum atq; argentum infinitum. De cuius triumphi pompa uide Plutarchum in Pompeio: licet Plinius in ſequentes Coſs. reijciat. Abbreuiator Liuij Pompeium triumphaſſe de liberis Mithridatis & Tigranis, libro cẽteſimotertio prodidit: ſed neſcio ſub quibus. Horum Coſs. meminit Plutarchus in Catone iuniore, qui ſcribit Catonem Trib. pl. iureiurando teſtatum fuiſſe (quia comitia cõſularia uenalia uiderat) ſeſe quicunq; largitionem faceret, ei diem eſſe dicturum. Excepit tamen Syllanũ, qui ſororem eius Seruiliam habebat propter neceſsitudinem. L. Murenã ambitus accuſauit, quòd per largitionem obtinuiſſet, ut cum Syllano Conſul deſignaretur. Quem cum Cicero Coſ. defenderet, multumq; riſum iudicibus inieciſſet: Cato ridẽs quoq; dixit, Dij boni quàm ridiculum Conſulẽ habemus. Murena abſolutus, omnia in conſulatu ex Catonis uoluntate geſsit. Lege orationem Tullij pro L. Murena elegantiſsimam & artificioſiſsimam, cuius iam his ex ſcriptis argumentum tenes.

Calphurnianus, *Meſſala.*

692 M. PVPIVS, ET M. VALERIVS. 4

M. Pupij mentionem facit Cicero in longa illa oratione quæ inſcribitur, Pro domo ſua, ad Pontifices.

Olympiad. His Coſs. Catilina in agro Piſtorienſi à C. Antonio bello peremptus eſt. Ab urbe con.

Liuius libro centeſimotertio, Catilinam à C. Antonio Proconſule cum exercitu cæſum eſſe ſcribit. Quod & Saluſt. in fine Catilinarij facit belli. Eutropius in 6. ca. 4. Catilinā prælio uictum ſcribit ſexingenteſimononageſimo anno, Vrb. con. ubi duorum annorum eſt quæſtio. Cæſar primo Conmentariorū belli Gallici, ubi de Orgentorige Heluetiorum rege ſcribit exordia belli, meminit Coſs. M. Meſſalæ & P. Piſonis: ut in alterutro menda appareat. licet nonnulli L. Piſonem habeant. Plinius lib. 7. cap. 26. ſic horum Coſs. meminit, ubi de laudibus Magni Pompeij ſcribit: Triumphi uerò, quem duxit ad tertium Calendas Octobris, M. Meſſala, M. Piſone Coſs. præfatio hæc fuit: Cum oram maritimam à prædonibus liberaſſet, & imperium maris po. Ro. reſtituiſſet, ex Aſia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudęis, Albanis, Hiberia, inſula Creta, Baſtarnis: & ſuper hęc de regibus Mithridate ac Tigrane triumphauit. Vbi id notandū, quòd alter Coſs. nunc Piſo, nunc L. Piſo, nunc M. Piſo à diuerſis appellatur. Sed de M. atq; P. Piſone Aſconius conſulendus eſt, ſuper oratione Tullij contra L. Piſonem. Cicero tamen libro primo epiſtolarum ad Atticum, deſcribens quomodo P. Clodius muliebri ueſte in domo Cęſaris, dum ſacrificaretur, deprehenſus ſit, bis horū meminit Coſs. duabus epiſtolis, M. Meſſalæ, & M. Piſonis. E quibus epiſtolis omnibus uelim hiſtoriā huius temporis ac res geſtas omneis intelligas, ſtudioſe lector. De triumpho Pompeij repete ea quæ ex Vellcio in Sexto Ruffo ſuperius annotaui. Sed idem ſubiungit: Abſente Gn. Pompeio T. Ampius & T. Laberius Trib. pleb. legem tulerunt, ut ſcilicet ludis Circenſibus corona aurea & omni cultu triumphantium uteretur: ſcenicis autem prætexta, coronaq; aurea. Id ille non plus q̄ ſemel, & hoc ſanè nimium fuit, uſurpare ſuſtinuit. Huius uiri faſtigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primus ex Africa, iterū ex Europa, tertiò ex Aſia triumpharet. Et quot partes terrarū orbis ſunt, totidem faceret monumenta uictoriæ ſuæ. Nunquam eminentia inuidia carent. Itaq; & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Metellus Creticus non iniuſtè querens (quippe ornamentum triumphi eius, captiuos duces Pompeius ſubduxerat) & cum ijs pars optimatiū refragabatur, ne aut promiſſa ciuitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia ad arbitrium eius perſoluerentur. Iulius Obſequens libello Prodigiorum ſic meminit Catilinæ ſubacti: Cū in agro Piſtorienſi Catilinā deuiciſſet Antonius, laureatos faſces in prouinciam tulit: ibi à Dardanis oppreſſus, amiſſo exercitu profugit. Apparuit eum hoſtibus portendiſſe uictoriam, cum ad eos laurum uictricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere. Meminit horū præterea Coſs. Plinius in 8. lib. cap. 36. Annalibus notatū eſt, M. Piſone M. Meſſala Coſs. ad 14. Calendas Octobris, Domitium Aenobarbum, Aedilem curulem, urſos Numidicos centum, & totidem uenatores Aethiopas in Circo dediſſe. Et lib. 37. cap. 2. iterum repetit: Ergo tertio triumpho q̄uē de piratis, Aſia, Ponto, gentibusq; & regibus in ſeptimo operis huius uolumine indicatis, M. Piſone, M. Meſſala Coſs. pridie Calendas Octobris die natalis ſui egit, tranſtulit alueum cum teſſeris luſorium è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor. Et reliqua quæ ſequuntur.

Lapſus uidetur Cuſpinianus, non obſeruans Obſequentem Marci Ciceronis cum Antonio conſulatum bis poſuiſſe, & errore in capite 60. Marcū Cæſonem, pro Cicerone ſcripſiſſe. Spectant igitur hæc Obſequentis uerba ad annum ab Vrbe cōdita 690.

Celer,

Q. METELLVS, ET L. AFRANIVS. 693

CLXXX Horum Coſs. meminit Iulius Obſequēs in hæc uerba: Die toto antè ſereno, circa horam undecimā nox ſe intendit. deinde reſtitutus fulgor, turbinis ui tecta deiecta, ponte ſublapſo homines in Tiberim præcipitati. In agris pleræq; arbores euerſæ radicitus. Luſitani Gallœci deuicti, id quod Plutarchus in Cæſare ſcribit et Appianus. Abbreuiator Liuij lib. 303. ſcribit C. Cęſarē Luſitanos ſubegiſſe, eoq; cōſulatus candidato & captante Remp. inuadere, conſpirationem inter tres principes ciuitatis factam, Gn. Pompeium, M. Craſſum & P. Cæſarem. Quod latius in ſecundo Ciuilium

Appianus

Appianus deſcribit, Tricipitiumꝙ appellat. Sub id tẽpus P. Clodius accuſatus, quòd in mulieris habitu ſacrariũ ingreſſus, in quo uirũ intrare nefas erat: cumꝙ intraſſet, uxorem Cæſaris Pompeiam ſtuprauiſſet, abſolutus. De qua re Seneca 16. lib. Epiſtolarum ad Lucillium: Cicero in epiſtolis ad Atticum ſæpe: Suetonius in Iulio, rubrica ſexta: ſed lucidiſsimè Plutarchus in Cæſare Dictatore: nonnihil etiam Aretinus in uita Ciceronis. Ex hac re, quòd Cicero teſtimoniũ in P. Clodiũ dixerat, natus eſt furor Clodianus. Nã & Clodius legibus prçuaricatis, à C. Fonteio adoptatus eſt, & ad plebem tranſijt, ut Trib. pleb. factus ſe ulciſceretur de Cicerone. Vide orationem Tullij quæ inſcribitur, Pro domo ſua, ad Pontifices: ubi de his rebus, ac de iure adoptionis, pulchra leges. Aſconius item Pedianus in oratione in L. Piſonẽ Q. Metelli Coſ. mentionem facit, dicens: Ante bienniũ ꝙ reſtituerentur collegia, Q. Metellus Celer Coſ. magiſter ludorũ ludos Compitalitios facere prohibuerat. Horum item Coſs. Florus meminit lib. 4. titulo 2. cauſas ciuilis belli pulcherrimè enarrans: & Cicero lib. 1. epiſtolarum ad Atticum res geſtas huius temporis graphicè deſcribens, ex quo mutuanda ſunt, quæ deſideras. Horũ Coſs. meminit Plinius lib. 2. cap. 69. Cornelius Nepos de Septentrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, C. Afranij in cõſulatu collegæ, ſed tum Gallis Proconſuli, Indos à rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij cauſa nauigantes tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti.

Cæſar, *Bibulus.*

694 C. IVLIVS, ET M. CALPHVRNIVS. 2

Cum Iulius Cæſar ulteriorem Hiſpaniam tenuiſſet, & iam ad triumphũ Romam feſtinaret, quo tempore comitia erant edicta: multumꝙ laboraſſet, ut legibus ſolueretur, abſentiꝙ ſibi liceret cõſulatum petere: cui cum multi obſtarent, ne Senatu excluderetur, coactus eſt triumphũ dimittere: ut Suetonius Tranquillus, Appianus ſecundo Ciuilium, Plutarchus atteſtantur. Cum uerò duos haberet conſulatus competitores, M. Bibulum ac L. Luceiũ, cum Luceio pactus, quoniã ditiſsimus erat, ut cõmuni nomine per centurias nummos pronũciaret. Qua re cognita, optimates M. Bibulum dederunt collegam Cæſari: ne ſi concordẽ collegam haberet in ſummo magiſtratu, omnia auderet. Tum Craſſum Pompeio conciliauit: ac cum utroꝙ ſocietatẽ inijt, ne quid ageretur in Rep. quod diſplicuiſſet ulli è tribus. Tum leges agrariæ à Cæſare Cõſule latç ſunt, cũ maxima cõtentione, inuito Senatu, & collega Bibulo: quẽ è foro obnũciantẽ armis expulit, coegitꝙ ut domo abditus latêret, ipſe ſolus ad arbitriũ omnia in Rep. adminiſtraret. Vnde quidã iocãtes dixere, res geſtas nõ Cçſare et Bibulo Coſs. ſed Iulio et Cçſare, bis eũdẽ nominãtes. De qua re mox hi uerſus circũlati ſunt:

Non Bibulo nuper quicquam, ſed Cæſare factum eſt:
Nam Bibulo fieri Conſule, nil memini.

Cæterùm quæ in hoc conſulatu Cçſar geſsit, uide apud Appianum in ſecundo Ciuilium, qui alterũ Cõſulem ineptè P. Bibulũ uocat: Plutarchũ in Iulio: Tranquillum in Cæſare Dictatore, rubrica uigeſima, copioſè deſcribentẽ acta conſulatus Cæſaris. Horum Coſs. item meminere Oroſius lib. 6, cap. 6. qui ſcribit, lege Vatinia Cçſari Galliæ treis prouincias cum legionibus ſeptem datas in quinquenniũ: & Eutropius lib. 6. cap. 5. qui ambo occaſionem nacti, Cæſaris Iulij res geſtas complectuntur. Sed numeri annorum apud Oroſium ſunt integri, quod mirum eſt, qui hunc annum ſexingenteſimum & nonageſimũquartum uocat: alter nonageſimũoctauum ſupra centeſimũ ponit, in quatuor annis lapſus. Sed & Florus lib. 4. titulo 2. perſtringit eadem quæ Plutarchus & Tranquillus latiſsimè explicant. Lege tum Plutarchũ quoꝙ in Catone iuniore de his Coſs. pulchra, quæ alibi non inuenies, & in Pompeio. Item facit Tullius horum Coſs. mentionem in longa illa epiſtola primi libri ad Lentulum. In primo Cõmentariorum ſcribit Cçſar ſe Cõſule Ariouiſtũ regem Germanorum, amicitiam pop. Ro. petijſſe, & aſſequutum. Cuius & Liuius in centeſimoquarto meminit. Quanquã aũt luculenter Plutarchus, concinnè Suetonius Cæſaris uitam per-

Olympiad. ſcripſerint, omnino tamen ſtudioſis uidendus eſt Velleius Paterculus, qui eius originem ac res bene geſtas ad hunc uſq; ſcribit conſulatum. quæ penitus ſunt pro rebus hac ætate geſtis neceſſariò adducenda. Tandem ſubiungit: In hoc conſulatu Cæſar legē tulit, ut ager Campanus plebi diuideret, ſuaſore legis Pompeio. ita circiter XX. ciuiū eo deducta, & ius ab his reſtitutū poſt annos circiter CLII. ꝗ bello Punico ab Romanis Capua in formā præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæſaris cū actiones eius magis uellet impedire, ꝗ poſſet, maiore parte anni domi ſe tenuit: quo facto, dū augere uult inuidiā collegæ, auxit potētiā. Tū Cæſari decretæ in quinquēniū Galliæ. Ab urbe con.

3 L. PISO CALPVRNIVS, ET A. GABINIVS. 695

Tertullianus in Apologetico, cap. 6. Piſo & Gabinius Coſs. nō utiq; Chriſtiani euerſis etiā deorū aris abdicauerunt, turpiū & ocioſarum ſuperſtitionū uitia cohibentes: hiſq; uos reſtitutis ſummā maieſtatē cōtuliſtis. Huius L. Piſonis Calphurniā filiā Cęſar in uxorem acceperat, quoniā ſibi erat ſucceſſurus in conſulatu: cuius ſuffragio, atq; Gn. Pompeij, cui item & filiā ſuam Iuliam uxorem dederat, Galliā prouinciā obtinuit. Quam ob rem Cato exclamauit, nuptiarū lenocinio Remp. labefactari, ut Appianus, Plutarchus & Tranquillus docent. Sunt deinceps Vatinius & P. Clodius cognomine Pulcher, qui infamiæ notā in mulierū celebritate ſubierat, Tribuni declarati. Cæſar nō prius in expeditionē profectus dicitur, teſte Plutarcho, ꝗ Ciceronem & Clodiū, turbulētis inter ſe altercationibus irritaſſet. Vnde Abbreuiator Liuij lib. 103. ſcribit: M. Cicero, lege à P. Clodio Tribuno plebis lata, quia indemnatos ciues necauiſſet, in exilium miſſus eſt. Hinc ſcribit Caſsiodorus:

His Coſs. Clodij rogatione Cicero in exilium eſt profectus.

Vide de hac re Appianū 2. Ciuiliū lib. Plutarchū in Cæſare & Tullio: inprimis orationem Ciceronis illius, quæ inſcribitˀ Pro domo ſua, ubi quoq; Coſs. horū crebra eſt & multiplex mentio: ac illius quæ in Vatiniū teſtem inſcribitur: item de Aruſpicū reſponſis, in Clodiū: item de ſortiendis prouincijs cōſularibus. Sed omnino uidenda eſt oratio quā ad equites dixit, pridie ꝗ in exiliū iret Cicero, ſi modò ſua eſſe credi debet. Cæterùm penitus uidenda eſt oratio Ciceronis, quam in L. Piſonē habuit, ubi omnia eius geſta exprobrat. De A. Gabinio Plutarchus in Antonio, et Liuius lib. 105. plura. Sed & horū Coſs. mentionē Cæſar facit, 1. libro Cōmentariorū belli Gallici. Et Plutarchus in Catone iuniore, qui alterū Coſ. Gabiniū Paulum appellat: quē in Pompeio, ubi horū quoq; mentio fit, egregiū adulatorē Pompeij uocat. Scribit præterea Aſconius Pedianus ſuper oratione Tullij pro Milone, III. Idus Sextiles his Coſs. cū Pompeius in Senatū ueniſſet, ſeruo P. Clodij ſicam excidiſſe, quæ ad Gabiniū Conſulem delata eſt: & dictū, ſeruo imperatū à P. Clodio, ut Pompeius occideretur. quod notat in ea oratione Cicero. Per id tempus P. Clodius homo nobilis, diſertus, audax, qui neq; dicendi, neq; faciendi ullū, niſi quem uellet, noſſet modum, malorū propoſitorum exequutor acerrimus, infamis etiā ſororis ſtupro, et actus inceſti reus ob initū inter religioſiſsima P. R. ſacra adulteriū: cum graues inimicitias cū M. Cicerone exerceret, & à patribus ad plebē tranſiſſet, legem in tribunatu tulit, qui ciuem Romanū damnatū interemiſſet, ei aqua & igni interdiceretur. Cuius uerbis etſi nō nominabatur Cicero, tamen ſolus petebatur. Ita uir optimè meritus de Rep. conſeruatæ patriæ precium calamitatē exilij tulit. Non caruerunt ſuſpicione oppreſsi Ciceronis Cæſar & Pompeius. Hoc ſibi cōtraxiſſe uidebatur Cicero, quòd inter XX. uiros diuidendo agro Campano eſſe noluiſſet. Idē intra bienniū ſecura Gn. Pompeij cura, uerùm & cupito interitu, uotiſq; Italiæ ac decretis Senatus, uirtute atq; actione Annij Milonis Trib. pl. dignitati patriæq; reſtitutus eſt. Neq; poſt Numidici exilium aut reditum, quiſquam aut expulſus inuidioſius, aut receptus eſt lætius. Cuius domus quàm infeſtè à Clodio deiecta erat, tam ſpecioſe à Senatu reſtituta eſt.

Spinter, Nepos.

696 P. LENTVLVS, ET Q. METELLVS. 4

Horum Coſs. crebra mentio in oratione Tullij quæ inſcribitur contra L. Piſonem.

His Coſs. propter ciuiles diſcordias per ſe de exilio Cicero reuocatur.

Abbreuiator Liuij lib. 104. M. Cicero Pompeio inter alios orante, & T. Annio Milone Trib. pleb. ingenti gaudio Senatus ac uniuerſæ Italiæ ab exilio reductus eſt. Appianus in ſecundo Ciuiliū: Cum Clodius Pompeio ſe aduerſum præſtaret, Pompeius Milonem, qui cum Clodio conſulatum poſtulabat, ad ſpem concitat, & in Clodiū illi pollicet, reditumq; Ciceroni ex decreto iubet decernere. Sic Cicero ob Pompeium Vrbe eiectus, ab eodem domum reſtitutus eſt, 16. poſt expulſionem exacto menſe. Domus illi ac cætera publicis impēſis inſtaurata ſunt. Plutarchus in Pompeio narrat, quòd cū Cicero in extremo periculo Pompeij oraſſet auxiliū, cotàm uenire haud paſſus, ueſtibulo clauſo, poſtico egreſſus eſt: ſed tandē eū reuocauit. Sed & Aretinus in uita Ciceronis hæc omnia latè exequitur. Videndæ tamen ſunt potiſsimum duæ luculentiſsimæ orationes quas Cicero poſt reditū habuit & ad Senatores & ad Quirites: primaq; epiſtola ad Pomponiū Atticū, lib. 4. totusq; is liber, qui hiſtoriam omnē continet. Sub id tempus Cęſar Ambianos, Sueſsiones, Viromanduos, Atrebates Bolgarum populos prælio deuictos, in deditionē accepit. Neruios oppreſsit, atq; deleuit, ut in 104. lib. Liuius prodidit: Cæſar uerò in Cōmentariorū libris tribus prioribus elegantiſsimē ſcripſit. Florus, ut ſolet, acutiſsimè perſtringit lib. 3. titulo 10. Plutarchus in Cæſare & Suetonius abundè omnia narrant. Ex quibus ſuſtulit Oroſius, quod ſcribit lib. 6. cap. 6. 7. 8. & 9. & Eutropius lib. 6. cap. 5. Si integer eſſet Celticus Appiani, poſſemus et aliqua hic inueſtigare. Eodem tempore Cato in Cyprū nauigauit, lege lata de redigēda in prouinciæ formā Cyprū, & publicanda pecunia regia, ut Liuius 104. & Plutarchus in Catone iuniore prodiderunt. Quo honore affectus ſit Cato, præter Plutarchū Val. Max. quoq; cōmemorat lib. 8. titulo, Quæ cuiq; magnifica contigerunt. Hiſtoria hæc item ab Appiano in ſecundo Ciuiliū enarratur de Catone & rege Cyprio. Florus lib. 3. titulo 9. elegantiſsimè perſtrinxit. Meminit & Ammianus Marcellinus lib. decimoquarto: & Lucanus obiter in tertio Pharſaliæ libro, Quod Cato longinqua uexit ſuper æquora Cypro.

Sed & de hac re Dion conſulendus eſt: & Velleius Paterculus, ut in Sexto Ruffo docuimus. Horū Coſs. mentionē facit Plinius lib. 7. cap. 12. de ſimilitudine, ubi litera deprauata, ſic emendatius eſt legenda: Sicut Spinter Secundanus Retiariusq; Pamphili collegio Lentuli & Metelli Coſs. in quo perquā informe fortuitū hoc fuit, duorum ſimul Coſs. in ſcena imagines cerni. Qui infortunè legunt, ſint infortunati ingenio ſemper. Q. Aſconius Pedianus præterea in Miloniana oratione ſic de his Coſs. ſcribit: L. Cæcilius Ruffus fuit Prætor P. Lētulo Spintere, Q. Metello Nepote Coſs. quo anno Cicero reſtitutus eſt. Is cū faceret ludos Apollinares, ita infima coacta multitudo annonę caritate, tumultuata eſt, ut omnes qui in theatro ſpectādi cauſa cōſederant, pellerentur. Ad hunc Lentulū ſcripſit Cicero primū librū Epiſtolarū familiariū. nā in hoc conſulatu Ptolemæus rex Alexādrinus Romā uenit: qui cū eſſet P. R. amicus, Senatus datus petijt reduci. Poſt hūc cōſulatū Cilicia prouincia Lentulo demandata eſt, unde petijt à ſe regē reduci. Quia hinc facilis erat in Aegyptum tranſitus.

Marcellinus, Philippus.

697 GN. LENTVLVS, ET L. MARTIVS. CLXXXI

Hic eſt ille L. Martius, cuius filiam Martiam, Porcius Cato poſt diuortiū Attilię in uxorem accepit. Quam deinde impregnatā Q. Hortenſio clariſsimo uiro conceſsit, atq; ſponſalia fecit: poſtq; à Catone filiā Porciam Bibulo nuptam aſſequi nō potuit, ut refert Plutarchus. Hic igitur Coſ. tūc erat, cū Cato è Cypro rediret: & utetq; Con

Olympiad. ſul, ob eximias uirtutes Catonis, cum uniuerſo Senatu decreuere Catoni prætură ex *Ab urbe con.*
tra ordinē, & ludos inſpicere ueſte purpurea: quæ tū Cato deprecatus, ut teſtatur Plutarchus in Catone. Tū Cicero etiā tabulas Clodij in Capitolio fixas, qua geſta eius tribunatus cōtinebantur, fregit ac diſiecit: abſentemq́ Clodiū accuſauit: ac præclarā illam orationē, quæ inſcribitur de Aruſpicū reſpōſis, in P. Clodiū habuit. Dehinc acerrimè inuectus eſt in Senatu in L. Piſonē & A. Gabiniū Coſs. ſub quibus eiectus eſt in exiliū. Habuitq́ uehementē illā orationē quæ inſcribitur, de Prouincijs cōſularib. ſortiēdis. Ambæ, lector ſtudioſe, tibi ſunt hoc loco relegendæ, ut res geſtas intelligas: quandoquidem quæ Liuius 105. lib. ſub his Coſs. ſcripſit, perdita ſunt, ut haud ignoras. Meminit horū Coſs. Tullius in 1. Epiſtolarū lib. ad Lentulū, antepenultima epiſtola, q̄ multa te docebit, lector, huius tēporis geſta: quā diligēter leges, qa longiſsima eſt.

Magnus, *Craſſus.*

2 CN. POMPEIVS II. ET M. LICINIVS II. 698

Cum Cæſar in Gallia multa ſtrenua imperatoris edidiſſet opera, ut omniū in ſe animos alliceret, multis dona in Vrbē remiſit. Tandē cum Lucā ueniſſet, tantus ad eum amicorū uenerat numerus conſularium ac illuſtrium uirorum, ut 120. faſces circa eius fores ſederent. Craſſus aūt & Pompeius, remotis arbitris, ut omnē in ſe Romani imperij potentiā transferrent, colloquuti, decreuerunt ut ambo iterū conſulatū peterēt: Cæſari in aliud quinquenniū Gallia prouincia demandaretur. Vtrūq; perfectū. Nā Craſſus & Pompeius conſulatū adepti, nō obſtante L. Domitio cōpetitore, cuius famulus cum lucerna eſt interfectus, licet Cato hunc tuuaret. Et Cæſari Gallia in aliud luſtrum demandata eſt. Poſtq́ magiſtratū inierunt, ſortiti prouincias, Pompeio Hiberia & Africa, Craſſo Syria, Parthia, cū adiacentibus euenere regionibus. Craſſus ob nimiā auaritiā & cupiditatē dimiſſo conſulatu in prouinciā inuito populo profectus eſt: infeliciterq́ pugnauit, interfectus à Parthis, unà cum P. Craſſo filio ſuo, ac penè uniuerſo exercitu, bello Parthico: quod peculiari libro Appianus deſcripſit, cui titulus eſt Parthicus. Plutarchus in Craſſo: Florus lib. 3. titulo 11. Iuſtinus delibat 42. lib. In centeſimo ſexto libro Liuius hoc bellū perſcripſit: Oroſius lib. 6. cap. decimo: Eutropius lib. 6. cap. 6. Vterq; ab altero in annis Vr. con. diſsidet. Valerius Max. 1. libro Exemplorum, prodigia ſcribit, quæ Craſſo euenerūt. Craſſus enim, referente Plinio libro 33. negabat diuitem eſſe, niſi qui redditu annuo legionē tueri poſſet. In agriſq; ſuis ſeſtertiū uiginti millia poſſedit, Quiritiū poſt Syllam ditiſsimus. Crebra eſt mentio huius apud Ciceronē in primo de Officijs, in tertio de Finibus bonorum & malorum, & paſsim alibi. Pompeius uerò interim Iuliam uxorē amiſit, quæ grauida immaturum partum edidit, quòd ueſtes Pompeij uidit ſanguine cōperſas in comitialibus contentionibus. Conſtruxit præterea theatrum, & ſpectacula multa edidit, cum exquiſitiſsimis ac magnificentiſsimis omnis generis ludis, quibus beneuolentiam ſibi populi contraxit: atq; alia, quæ Plutarchus in eius uita commemorat: qui in Craſſo, in Pompeio, in Catone iuniore horū Coſs. meminit. Velleius: Cū immanes res uix multis uoluminibus explicandas, C. Cæſar in Gallia ageret, nec contentus plurimis ac feliciſsimis uictorijs, innumerabilibusq́ cæſis, & captis hoſtium millibus, etiam in Britanniam traieciſſet exercitum, alterum penè imperio noſtro ac ſuo quærens orbem, inuictum par Conſulum Gn. Pompeius & M. Craſſus alterum iniere conſulatum: qui neq; petitus honeſtè ab his, neq; probabiliter geſtus eſt: Cæſari lege, quam Pompeius ad populum tulit, prorogatæ in idem ſpacium temporis prouinciæ. Craſſo bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. Qui uir cætera ſanctiſsimus, immuniſq́ uoluptatibus, neq; in pecunia, neq; in gloria concupiſcenda aut modum norat, aut cupiebat terminum. Hunc proficiſcentem in Syriam diris cum ominibus Tribb. pl. fruſtra retinere conati: quorum execrationes ſi in ipſum tantummodo ualuiſſent, utile imperatoris damnum ſaluo exercitu fuiſſet Reipub. Tranſgreſſum Euphratem Craſſum, petentemq́ Seleuciam, circumfuſos immanibus copijs equitum,

Ab urbe con. *Olympiad.*

rex Orodes unà cũ parte maiore Romani exercitus interemit. Reliquias legionum C. Caſsius, atrociſsimi mox autor facinoris, tũ quæſtor cõſeruauit: Syriamq́ adeò in P.R. poteſtate retinuit, ut tranſgreſſos in eam Parthos, felici rerum euentu fugaret ac funderet. Plinius lib. 8. cap. 7. Pompeij quoq; altero cõſulatu, dedicatione templi Veneris Genitricis, pugnauere in Circo uiginti elephanti: aut ut quidã tradunt, decem & ſeptem. Getulis ex aduerſo iaculantibus, mirabili unius dimicatione, qui pedibus confoſsis repſit genibus in cateruas, arrepta ſcuta iaciens in ſublime, quæ decidentia uolubilitate ſpectantibus uoluptati erant in orbem circumacta, uelut arte, non furore beluæ, iacerẽtur. Horum Coſs. præterea mentionem facit Plinius lib. 33. cap. 1. his uerbis: Nec ignoro, M. Craſſum duo millia pondo auri rapuiſſe, ſuo & Pompeij tertio conſulatu, è Capitolini Iouis ſolio, à Camillo ibi condita: & ideo à pleriſq; exiſtimari, duo millia pondo collata. Vbi ſuſpicor erratum. Nam hic ſecundus, non tertius Pompeij conſulatus fuit, & tertium non cum Craſſo geſsit. Item Appianus in ſecundo Ciuilium: & Cæſar Commentariorum Gallicorum libro quarto, quo bellum Cæſaris & Germanorum continetur. Quod Liuius centeſimoquinto libro ac ſequentibus deſcripſit. His præterea Coſs. teſte Aſconio Pediano Cicero orationẽ habuit acerrimã: qui ob ſententiã Lentuli & Philippi Coſs. de quibus ſuprà ſcripſimus, è prouincia reuerſus, de inſectatione Ciceronis in Senatu conqueſtus eſt, fiducia Cæſaris ſoceri ſui, qui tum Gallias obtinebat. Lege hanc orationem, lector candide.

Pulcher, *Aenobarbus,*

699 APPIVS CLAVDIVS, ET L. DOMITIVS. 3

Appius Claudius frater P. Clodij fuerat, qui ex patricia familia in plebeiã tranſierat per ſummã infamiã. Duæ enim erant familiæ Claudiæ, teſte Aſconio. Vna Marcellorũ appellata eſt, et plebeia fuerat: altera Pulchrorũ, quæ patricia erat. L. uerò Dominius, Gn. Domitij filius fuit, & Neronis Cæſaris abauus: qui Prætor Cæſarem abeuntem conſulatu, quem aduerſus auſpicia, legesq́ geſsiſſe exiſtimabatur, ad diſquiſitionem uocauit Senatus. Mox Coſ. imperatorẽ ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit, ſucceſſorq́ ei per factionẽ nominatus, principio ciuilis belli ad Corfiniũ captus eſt. unde dimiſſus, Maſsilienſes obſidione laborantes cum aduentu ſuo confirmaſſet, repentè deſtituit, acieq́ demũ Pharſalica occubuit: uir neq; ſatis conſtans, & ingenio truci, in deſperatione rerum mortem timore oppetitã, ita expauit, ut hauſtũ uenenũ pœnitentia euomuerit: medicumq́ manumiſerit, qui idem ſibi prudens ac ſciens minus noxiũ temperaſſet, ut Suetonius in Nerone, rubrica 2. & Seneca in 3. Beneficiorũ ſcribẽtes atteſtãtur. Hic Porciam ſororem Catonis uxorẽ habuit, qui ſuperiori anno repulſam paſſus fuit. De quo multa Plutarchus in Catone. Horum Coſs. meminit Cæſar ſuo Gallico Cõmentario 5. qui ſcribit ſe tunc ad Illyricũ profectum, ubi re pacata ad exercitũ redijt in Galliã: & Induciomarũ ac Centorigem deficientes cõfirmauit. multaq́ in Gallia geſsit ſtrennua, quæ eo libro continentur, & quæ in Britannia fecit. Nam, ut A. Hircius atteſtatur in additione belli Gallici, Cæſar pro ſingulis annis ſingulos Cõmentarios ſcripſit. Cæterùm his Coſs. teſte Pediano, orationẽ Cicero pro M. Scauro, M. Scauri filio, qui princeps Senatus fuit, quę hodie nõ extat, habuit. Horum item Coſs. meminit Iulius Obſequẽs: qui ſcribit M. Craſſum ad Parthos profectum, Euphraten traieciſſe, multaq́ prodigia neglexiſſe. Cum enim coorta tempeſtas eſſet, ſignifero ſignũ arreptũ immerſit gurgiti: et cũ effundente nimborũ caligine prohiberentur tranſire, pertinaciter perſeuerans, cum filio & exercitu interijt. Cõmemorat eadem Valerius de prodigijs, & Plutarchus, ut paulo antè dixi: et Liuius centeſimoquinto lib. Cæterũ bellum Gallicũ, quod Cæſar geſsit, ijſdẽ temporibus ipſemet libris ſeptem expreſsit. Hircius octauũ adiecit. Liuius carptim pluribus libris, 103. & ſequentibus cõplexus eſt. Florus perſtrinxit lib. 3. titulo 10. Oroſius lib. 6. ut ſuperius cõmemorauimus. Velleius: Per hæc inſequentiaq́ tempora amplius $\overline{CCCC}$. hoſtiũ à C. Cęſare cæſa ſunt, plura capta, pugnatũ ſępe directa acie, ſępe in agminib. ſępe eru-

 ptionibus,

Olympiad. ptionibus, Bis penetrata Britannia. Nouem deniq; æſtatibus uix ulla non iuſtiſsimus triumphus emeritus. Circa Alexiam uerò tantæ res, quantas audere uix hominis, perficere penè nullius niſi dei fuerit. *Ab urbe con.*

4 CN. DOMITIVS, ET M. MESSALA. 700

Horum Coſs. meminit Plutarchus in Pompeio, & Aſconius Pedianus ſuper oratione Tullij pro Milone. Arbitror ſub id tempus Cæſarē Treuiris in Gallia uictis, iterum in Germaniā transijſſe, ut ex 107. Liuij colligi poteſt. Tum ortę ſunt grauiſsimę illę cōtentiones inter candidatos cōſulatus T. Annium Milonē, P. Plautiū Hypſeum & Q. Metellū Scipionē: qui non ſolū largitione palàm profuſa, ſed etiā factionibus armatorum ſuccincti, conſulatū petierant. P. Clodius cū ipſe pręturā peteret, hanc debilem futurā augurabatur Milone Conſule: cui alioqui infenſus erat, ꝙ Ciceronē reduxiſſet, ob id Clodius Hypſeo & Scipioni ſtudebat. Cum itaq; ob aſsiduas cōtentiones comitia cōſularia perfici nō poſſent, & menſe Ianuario nulli neq; Coſs. neq; Praetores eſſent, Miloq; comitia confici uellet, Clodius reſiſteret: ideo Pompeius ad Senatum referre, pro Interrege creando ad Calēdas Februarij cenſuit. Sequētibus diebus Clodius ab Aricia rediens, ultra Bouillas, ubi Bonę deę ſacellū eſt, cū ſeruis XXX expeditis, Miloni occurrit, orta pugna inter ſeruos, Clodius uulneratus in tabernā delatus, quē extractū Milo occidit. Corpus Romā delatū et in curia cōbuſtū, curiā & M. Lepidi domū incēdit. Quæ res effecit, ut Gn. Pompeiū Dictatorē creare ſenatores niterentur. Cui Cato obſtabat. Sed M. Bibulo ſententiā dicente, ut aſſerit Plutarchus, Cato aſſenſit, & unicus Conſul ſine collega creatus eſt: donec in ultimis menſibus quinq;, Metellum Scipionem ſocerum, cuius filiam Corneliam, quæ P. Craſſo apud Parthos defuncto uirgo nupſerat, duxerat uxorem, collegam aſciuit. Et ideo Caſsiodorus eos ſimul ponit. Quanquam ſeorſum ponendus ſit Pompeius ſolus, ut in opuſculo ignoti autoris, ubi Coſs. nomina ponuntur.

Pompeius ſolus Cos.

Paterculus Velleius: 7. fermè anno Cæſar morabaẗ in Gallijs, cū mediū iā ex inuidia pōti malè cohærētis, inter Gn. Pompeiū & Cęſarē cōcordię pignus uxor Magni deceſsit: atq; omnia inter deſtinatos tāto diſcrimini duces, dirimente fortuna, filiusq; paruus Pōpeij Iulia natus, intra breue ſpaciū obijt. Tū in gladios cædesq; ciuiū furente ambitu, cuius neq; finis reperiebatur, neq; modus, tertius conſulatus ſoli Gn. Pōpeio, etiam aduerſantium antea dignitati eius iudicio delatus eſt. Cuius ille honoris gloria, ueluti reconciliatis ſibi optimatibus, maximè à Cæſare eſt alienatus. Sed eius conſulatus omnem uim in coercionem ambitus exercuit. Quo tempore P. Clodius à Milone candidato cōſulatus, exemplo inutili, facto ſalutari Reipub. circa Bouillas, cōtracta ex occurſu rixa, iugulatus eſt. Milonē reū non magis inuidia facti ꝗ Pompeij damnauit uoluntas. Quem quidē M. Cato palàm lata abſoluit ſententia. Qui ſi maturius tuliſſet, nō defuiſſent qui ſequerentur exemplum, probarentq; eum ciuem occiſum, quo nemo pernicioſior Reipub. neq; bonis inimicior uixerat.

Magnus, *Scipio,*

CLXXXII GN. POMPEIVS, III. ET Q. METELLVS. 701

Cum itaq; Pompeius iuxta S. C, ab Interrege Seruio Sulpitio quinto Calendas Martij menſe intercalario, Conſul creatus eſt ſolus, ſtatim conſulatum inijt. Deinde poſt diem tertium de legibus nouis ferendis retulit. Duas ex S.C. promulgauit. Alteram de ui, qua nominatim cædem in Appia uia factam, & incendiū Curiæ & domū M Lepidi Interregis oppugnatā comprehendit. alteram de ambitu, pœnam grauiorem & formam iudiciorū breuiorem. Vtraq; enim lex prius teſtes dare, deinde uno die atq; eodem & ab accuſatore & ab reo perorari iubebat: ita ut duæ horæ accuſatori, tres reo darentur. Sed cum ex clamore ac perturbatione teſtes audiri non potuiſſent, & tumultus penè nouus excitaretur, Pompeius ad ſextum Idus Aprilis, quo iudicium peragebatur, poſt ſortitionem iudicum, exercitum in forum & omnibus in templis.

Ab urbe con. templis, quæ circa forũ ſunt, collocauit. Quod tam ex oratione Ciceronis, quã tunc Olympiad.
pro Milone trepidè ſatis dixit, quàm ex eo opuſculo apparet de Optimo genere oratorum. Et Lucanus ſic de eo cecinit:

Atq; auſo medias perrumpere milite leges,
Pompeiana reum clauſerunt ſigna Milonem.

Quæſtione igitur decreta de morte P. Clodij, Milo iudicio damnatus, in exilium actus eſt, teſte Liuio 107. lib. Maſsiliamq; profectus, bona eius propter æris alieni magnitudinem ſemiunciã uenierunt. Plinius inter prodigia humani animi ponit, tunc Milonem ſextertia DCC. M. æris alieni debuiſſe. Verùm ut Plutarchus in Catone iuniore ſcribit, cum Pompeius tertiò Conſul factus eſſet, et abſens & ſolus, quod nemini unq; contigit, à Catone poſtulauit, ut in ſuburbanum ad ſe ueniret, ſibiq; in gerendo conſulatu adiutor eſſet. Cui Cato ſeſe affuturum promiſit in omnibus quę è Rep. eſſent. Dehinc eius conſilio nouam & magnã pœnam cõtra decuplatores ſtatuit. Cæſar interim feliciter res geſsit aduerſum Gallos, ut Liuius ſcribit: quæ & in Plutarcho & Tranquillo inuenies. Vnde & lex dicta eſt per Tribunũ plebis, qua Pompeio decreto Senatus prouinciæ in aliud quadrienniũ datæ: milleq; talenta quotannis, ut exercitum aleret. Cæterùm quemadmodũ inde ſocerum Scipionẽ in ultimis menſibus ſibi aſciuerit Pompeius, & quæ geſſerit, uide apud Plutarchũ in Pompeio & Catone iuniore: & Appianũ 2. Ciuiliũ. Sed inprimis lege orationẽ Tullij pro Milone: & Suetoniũ in Iulio, rubrica 26. Si extarẽt libri illi tres de Temporibus ſuis, quos Cicero uerſibus conſcripſit, quemadmodum in primo Epiſtolarũ libro fatetur, multo plura patẽrent. Plinius lib. 15. cap. 1. tradit Gn. Pompeium quarto conſulatu oleum prouincijs Italiam miſiſſe. Puto erratum eſſe in notis numerorũ, cum tres tantum geſſerit conſulatus. Huius item conſulatus meminit Tacitus in tertio hiſtoriarũ ab exceſſu Auguſti in hęc uerba, ubi deſcribit originem iuriũ, & quomodo multitudo ſit redacta ad paucitatẽ: Tum Gn. Pompeius III. Cõſul corrigendis moribus delectus & grauior remedijs q̃ illicita erãt, ſuarumq; legum auctor idem ac ſubuerſor, quę armis tuebatur, armis amiſit. Et in continua per uiginti annos diſcordia non mos, non ius, deterrima quæq; impunè, ac multa honeſta exitio fuere.

Marcellus,

702 M. CLAVDIVS, ET P. SERVIVS SVLPITIVS. 2

Hi duo Coſs. creati effecerunt ut M. Cato repulſam ferret, quã tulit conſtantiſsimè, ut in Catone Plutarchus docet. Cum uerò Cæſar Germanos cõtra fœdus laceſsiſſet, trecentaq; millia occidiſſet, ob rem proſperè geſtã cæteris ſupplicationes decernentibus, Cato reſtitit, ipſumq; hoſtibus cenſuit dedendũ. Et cum Cæſar epiſtola quadam in Senatu lecta Catonẽ criminaretur, tam acerbè in eũ inuectus eſt, ut pleriq; de ſucceſſore Cæſari mittendo loquerentur. Quod & Marcellus Conſul ſuaſit, qui cõtumelioſe plura in Cæſarẽ dixit. Sed Põpeius orationis placabilitate tumultũ cõpoſuit, q; indignũ eſſet uiro de Rep. benemerito cõceſſum tẽpus eripi, quod lege impetraſſet. Hũc M. Marcellũ Cicero in Bruto inter oratores ſuæ tempeſtatis miro præconio laudis extollit. Vbi & huius Sulpitij iuriſconſulti eloquentiſsimi meminit, quòd maluit in ſecunda arte, id eſt iuris ciuilis ſcientia primus eſſe, q̃ in prima, hoc eſt eloquẽtia ſecundus. De hoc in Philippicis ſic ſcribit, quòd omnes qui ex omni ætate hac in ciuitate iuris ſcientiã habuerũt, ſi unũ in locũ conferãtur, cũ Seruio Sulpitio cõparãdi non ſint. Hic etiã Marcello collegæ cõtra Cæſarẽ agenti reſtitit: à Q. aũt Mutio Scæuola, quẽ in cauſa amici cuiuſdã de iure rogaſſet, eiuſq; reſponſum nõ intellexiſſet, cõmotus, iuri humano atq; diuino operã dedit ſub Albo Lucillio, ſed maximè inſtructus ab A. Aquilio. Inde legatus ad M. Antoniũ in ciuilibus bellis, obijt in legatione, cui ſtatua decreta eſt. Cuius etiã iureconſulti meminerũt de Origine iuris. De hoc eſt nona Philippica Tullij: qui & paſsim illius, & in oratione pro L. Murena, crebrã mẽtionem facit. Extant adhuc Seruij Sulpitij epiſtolæ paucæ quidẽ, ſed luculenter ſcriptæ.

Fabius

Olympiad. Fabius iuriſconſultiſsimū appellat. ac Gellio aſſerente, iuris ciuilis autor, & bene literatus, nec minus facundus orator, M. Varrone familiariter uſus eſt. Quintilianus tres eius orationes uidiſſe teſtatur. Quæ igitur M. Marcellus Coſ. contra Cęſarē machinatus eſt, eripiendo ei priuilegiū, & adimendo ius ciuitatis Nouocomenſibus, quos colonos Cæſar deduxerat, lege apud Suetoniū in Dictatore, rubrica 28. & Appianū in ſecundo Ciuilium, Liuium centeſimooctauo libro: ubi horum Coſs. fit mentio. *Ab urbe con.*

Paulus, *Marcellus.*

3 L. AEMILIVS, ET C. CLAVDIVS. 703

Hi ambo Coſs. inimici ac Cæſaris hoſtes fuerunt: Tribunusq; C. Curio populo acceptus, & ad dicendū paratus, Cæſari inimiciſsimus ac uiolentiſsimus. Quod Cæſar animaduertēs, Paulum alterum Coſ. mille & quingentis talentis beneuolū ſibi reddidit, deſenſoremq; cōparauit: ut Plutarchus, Suetonius ac Appianus ſcribunt. Ex qua pecunia Paulus pòſt in foro nobiliſsimā baſilicam, Fuluiæ dicatā, extruxit: quæ Pauli baſilica dicta eſt. Quam Plinius inter magnifica urbis Romæ connumerat. Et Papinius in primo Syluarum illo uerſu ſignificat:

Illinc belligeri ſublimis regia Pauli.

Alterū uerò Conſulē Claudiū, M. Marcelli filium, patruelem & conſanguineum, nullis pollicitationibus ad ſe trahere potuit. Ad ultrumq; Conſulem extant epiſtolæ Tullij lib. 15. perq; elegantes: & pariter ad M. Macrellū. Sed horum Coſs. meminit in lib. epiſtolarum 13. epiſtola ad Plancū. Curionē item Trib. pl. maximo ære alieno oppreſſo liberauit, ut Cęſaris tādē acerrimus fieret propugnator: de quo Lucanus dixit:

Audax uenali comitatur Curio lingua.

Et Plinius in 36. hūc inquit nihil in cenſu habuiſſe præter diſcordiā principū. Hinc Seruius dixit hunc Romam Cæſari uendidiſſe 27. millibus aureis. Hic eſt ille Curio ad quē Cicero ſecundū epiſtolarū librū ſcripſit. Cuius cōſilio & aſtutia, ut latiſsimè in 2. Ciuiliū Appianus docet, Cæſar, ne ſibi ſucceſſor tū mitteretur, effecit. Qui Põpeiū in ſuſpicionē Senatus tantā duxit, ut turbato animo in ſuburbia cōceſſerit iratus, & ſibimet moleſtus, q tribuniciā poteſtatē, à Sylla imminutā ac diſiectā, in priſtinū ſtatū redegerit. Senatus enim decretū fuit, ut uterq;, Cæſar & Pompeius, exercitū in Syriā mitteret, cuſtodię cauſa, ob Craſsi nuper cæſi calamitatē: ut A. Hircius elegāter in fine ſuę additionis belli Gallici deſcribit. Velleius uerò ſic de hac re inquit: Intra breue deinde ſpaciū belli ciuilis exarſerūt initia, cū iuſtiſsimus quiſq; & à Cæſare & à Pompeio uellet dimitti exercitus. Quippe Pompeius in ſecundo conſulatu Hiſpanias ſibi decerni uoluerat, eaſq; per trienniū ipſe abſens, ac pręſidens Vrbi, per Afraniū & Petreiū conſularem ac prætoriū legatos ſuos adminiſtrabat: & ijs qui à Cæſare dimittendos exercitus cōtendebāt, aſſenrabatur: ijs qui dimittēdos ab ipſo quoq;, aduerſabať. Qui ſi ante biennium quàm ad arma itum eſt, perfectis muneribus theatri et aliorum operum quæ ei circundedit, grauiſsima tentatus ualetudine deceſsiſſet in Campania (quo quidem tempore uniuerſa Italia uota pro ſalute eius primo omniū ciuium ſuſcepit) defuiſſet fortunæ deſtruendi eius locus: & quam apud ſuperos habuerat magnitudinem illibatam, detuliſſet ad inferos. Bello autem ciuili, & tot quæ deinde per continuos XX. annos conſequuta ſunt malis, non alius maiorem flagrantioremq; quàm C. Curio Tr. pl. ſubiecit facem, uir nobilis, eloquēs, audax, ſuę alienęq; & fortunę & pudicitię prodigus: homo ingenioſiſsimè nequā & facundus malo publico. Huius animo uoluptatibus uel libidinibus neq; opes ullæ, neq; cupiditates ſufficere poſſent. Hic primò pro Pompeij partibus, id eſt, ut tunc habebať, pro Rep. mox ſimulatione cōtra Põpeiū et Cęſarē, ſed animo pro Cęſare reſtitit. Id gratis, an accepto cēties H-S fecerit, ut accepimus, in medio relinquemus. Ad ultimū ſaluberrimas & coaleſcētis cōditiones pacis, quas & Cęſar iuſtiſsimo animo poſtulabat, & Pompeius æquo recipiebat, diſcuſsit et rupit, unicè cauēte Cicerone cōcordię publicę. Quę tū Curio contra Claudium Coſ. fecit in Senatu, ac quō relicta Vrbe ad Cæſarē uenit, lege

apud

Ab urbe con. apud Appianum, Plutarchum in Pompeio: qui horum Coſs. meminit, multos refert, Olympiad. milites Cæſarianos tum Romam ueniſſe: quorũ unus cum audiſſet Cæſari prorogationem non dari, manu enſis capulo percuſſo, inquit, At hic dabit gladius. Hinc cauſæ ciuilium armorũ & initia nata ſunt. De quibus multa Lucanus in primo Pharſaliæ, qui bellũ hoc decem libris complexus eſt: Suetonius in Dictatore, rubrica trigeſima: Liuius 109. Appianus & Plutarchus. Nullibi tamẽ breuius ac ſuccinctius cauſæ belli ciuilis, atq; illud ipſum bellum, ſcribitur, ꝙ à Floro lib. 4. titulo. 4. licet extẽt Cæſaris Cõmentarij ſex de hoc bello. Iulius Obſequens his Coſs. ſcribit mulam parientem diſcordiã ciuium, bonorum interitum, mutationẽ legum, turpes matronarũ partus ſignificaſſe. Multaq; ſubdit prodigia, quæ ſubſcribere longum eſſet, cum libellus hic circumferatur impreſſus. Incendiũ quo maxima pars Vrbis deleta eſt, prodigij loco habitũ. Quod Oroſius lib. 6. cap. 11. deſcribit in hæc uerba: Anno ab Vrb. con. ſeptingenteſimo, incertum unde concretus plurimã partem Vrbis ignis inuaſit. Neq; nunꝗ antea tanto correptã ac uaſtatam ciuitatem ferunt. Nam quatuordecim uicos cum uico Ingario conſumptos, memoria proditum eſt. Hinc iam ciuile bellum committitur, quod magnis iamdudũ diſſenſionibus ac molitionibus parabatur. Horũ itẽ Coſs. meminit Plinius lib. 2. cap. 58. L. Paulo, C. Marcello Coſs. lana pluit iuxta caſtellum Cariſſanum, iuxta quod poſt annum T. Annius Milo occiſus eſt.

704 L. LENTVLVS, ET C. MARCELLVS. 4

Cum hi Coſs. principio anni magiſtratũ inijſſent, ut refert in ſecundo Appianus, Curio: ut uerò in Cõmentariorũ Ciuilium primo ſcriptũ, Fabius epiſtolam à Cæſare ad Senatum ſuperbam nimis defert. Licet Plutarchus modeſta eum deprecatũ in epiſtola ſcribat. Qua irritatus Senatus, mox L. Domitiũ Aenobarbũ ſucceſſorẽ Cæſari decernit. Pompeium iubet ad cuſtodiã eius inuigilare. Antoniũ & Caſsium Trib. pl. è Senatu abijciũt. Qui mox ad Cæſarem ſeruili habitu ueniunt: quos exercitui Cæſar oſtendit. Et tum ex utraq; parte oritur bellum. Et ut Florus lib. 4. titulo 2. ſcribit, ubi horum Coſs. facit mentionẽ, rumpitur prima cõiurationis fides. Cæterũ qualis apparatus bellicus in Cæſarem factus ſit, & quomodo Cæſare Rubicone fluuio traiecto Coſs. & Pompeius Brunduſiũ confugerint, Corfiniumq; Cæſar obſederit, ac Domitium cæperit, Cæſar Romam uenerit, & ærarium ſpoliauerit, Prætores creauerit, Hiberiam acceperit in poteſtatẽ ſuam, apud Placentiã militũ ſeditionem ſedauerit, ac in Vrbem reuerſus ſeipſum Dictatorem nominauerit, ſed poſt undecim dies ſe Conſulem cum Iſaurico deſignauerit, latiſsimè apud Appianũ in ſecundo Ciuiliũ inuenies. Sed uberius omnia eadẽ manu Cæſar, qua arma tractauit, perſcripſit lib. 1. ac 2. Commentariorum Ciuiliũ. qui tibi omnino uidendi ſunt, lector ſtudioſe, ꝙ centeſimus decimus ac undecimus Liuij, qui Maſsiliæ obſidionẽ, legionũ Hiſpaniarũ deditionem, Curionis interitũ continebant, deſiderantur. Velleius horũ Coſs. in hæc uerba mentionem facit: Lentulo & Marcello Coſs. poſt Vrbem con. annis DCCIIII. (ſic enim ille eſt locus caſtigandus) & LXXVIII. ꝙ M. Vinici Conſulatum inires, bellum ciuile exarſit. Alterius ducis cauſa melior uidebatur, alterius erat firmior. Hic omnia ſpecioſa, illic ualentia. Pompeiũ Senatus auctoritas, Cæſarem militum armauit fiducia. Conſules Senatusq; cauſæ non Pompeio ſummã imperij detulerunt. Nihil relictum à Cæſare, quod ſeruãdæ pacis cauſa tentari poſſet. Nihil receptũ à Pompeianis. Cum alter Coſ. iuſto eſſet ferocior, Lentulus uerò ſalua Repub. ſaluus eſſe nõ poſſet: M. autem Cato moriendum, anteꝗ ullam conditionẽ ciuis accipiendã Reip. contenderet: uir antiquus & grauis, Pompeij parteis laudaret magis, prudens ſequeretur Cæſaris, & illa glorioſa, hæc terribiliora duceret. ut deinde ſpretis omnibus quæ Cæſar poſtulauerat, tantũmodo contentus cum una legione titulũ retinere prouinciæ, priuatusq; in Vrbem uenire, & ſe in petitionem conſulatus ſuffragijs pop. Ro. cõmittere decreuerit: ratus bellandũ Cæſar, cum exercitu Rubiconẽ tranſijt. Gn. Pompeius Conſulesq; & maior pars Senatus, relicta Vrbe, ac deinde Italia, trãſmiſere Dyrrhachium.

Latiſsimè

Olympiad. Latiſsimè dehinc deſcribit quid Cæſar Corfinij, quid Brundusij egerit, quid in Vrbe, quid in Hiſpanijs: tum pugnam Pharſalicam & cædem Pompeij. Quæ ſtudioſo cenſeo omnia perlegenda. Vide & Plutarchũ in Cęſare Dictatore, ubi horum Coſs. fit mentio. Lege & Oroſiũ libro ſexto, capite duodecimo, & ſequentibus. Ob id quæ alij omnes latè tradiderunt, Caſsiodorus breuibus his uerbis contraxit. Sed horum Coſs. meminit Ioſephus quoq; lib. 14. Antiquitatũ, cap. 12. deſcribens quomodo Iudæi à militia dimiſsi ſunt. Vbi plura S.C. Lentuli, Iulij Cæſaris, & aliorũ legũtur. Meminit & horum Coſs. Cicero decimoquinto Epiſtolarum ad Atticum. *Ab urbe con.*

His Coſs. pernicioſæ in curia conflantur & Pompeio Cæſareq; diſcordiæ. Sed C. Iulius Cæſar, de Gallis ueniens, Pompeium fugauit Italia. Aurum atq; argentum Romæ de ærario ſuſtulit: ac primus Romanorum ſingulare obtinuit imperiũ. à quo Cæſares Romani principes appellati. Imperauit aũt annis quatuor, menſes ſex. Sub quo hi Coſs. fuerũt ſequẽtes.

IMPERATORES ROM.

C. IVLIVS CAESAR I.

Iſauricus.

CLXXXIII C. IVLIVS CAESAR II. ET P. SERVILIVS. 705

Poſt res in Hiſpania perfectas, & circa Maſsiliã ſedatas, Cæſar Romam reuerſus, ſeipſum Conſulem fecit, ut ait Florus, Iſauricumq; collegam aſſumpſit. Erat enim is annus, quo per leges ei Conſulẽ fieri liceret. Prætores ad prouincias prout libuit, aut miſit à ſe, aut immutauit. Populo fame laboranti gratuitam annonã præbuit. Exules reduxit. Petentibus debitorum abſolutiones ob bellum, ſeditiones peractas, ignominiamq; exinde ſequutam eos qui talia egiſſent, debitorum abſolutiones renuit. Cenſores rerũ emptarũ inſtituit, qui debitores creditoribus pecuniarũ loco aſcriberent. Hinc Vrbem egreditur uerſus Brunduſiũ Decembri menſe, non expectato proximi anni menſis initio, quo conſulatũ iniret. Interim Pompeius toto anno apparatum belli ex uniuerſo oriente inſignemq; delectum habuit: cum Cæſar peditũ legiones decem, equitum decem millia haberet. Pompeius uerò ex Italia duxit legiones undecim, equitum ſeptem millia, ſed ex ſocijs ſupra uigintitria millia. Facto igitur prælio primùm apud Dyrrhachium, Cęſaris milites in fugam uerſi, uictoriam Pompeio dederunt. Cum uerò Cæſar in Pharſalum campum Theſſaliæ exercitũ ſuum duxiſſet, collata acie, etſi Pompeius longè ampliorem haberet exercitum, (nam quadraginta quinq; millia contra uigintiduo pugnabant, teſte Plutarcho) uictus ſuperatusq; eſt: ac in fugam uerſus, Lariſſam uenit: cũ iam Cęſar caſtris ſuis potitus, in ſtrage illa Pompeianorum numeraſſet Italorum 25. millia, quorum cadauera iacebãt inſepulta. Delatus inde Pompeius in Aegyptum, ut Ptolemæi regis auxilium imploraret, conſilio Achillæ, qui præfectus erat exercitus, Phòtini eunuchi, qui regios cuſtodiebat theſauros, ac Theodoti Samij præceptoris regis, Pompeius à Septimio obtruncatur. Cuius interfectores Cæſar, poſteaq; in Alexandriã Pompeium ſubſequutus uenit, morte mulctauit. Et hinc Alexandrinum bellum excitauit, teſte Appiano. Sed tandẽ uictor Cleopatram in regnum Aegypti fratris loco reſtituit, nouem menſibus cum hac moratus. Sed plures Plutarchus belli Alexãdrini enumerat cauſas: quas illic uidebis. Quæ omnia latiſsimè ſcripſit ipſe Cæſar tertio libro Ciuilium cõmentariorũ. Appianus ſecundo libro abundè. Plutarchus in Pompeio & Cæſare. Hęc eadem ſcribit Florus in quarto, titulo ſecundo. Apud quẽ locus deprauatiſsimus de Pompeio legitur: ut ne illi quidem ipſi, qui hunc enarrandum & interpretandũ ſuſcipiunt, intelligant. Verba hæc ſunt: Pulſus Hearis in deſerto Ciliciæ ſcopulo, &c. Tu meo periculo ſic le

ges,

Ab urbe con. ges,& de Pompeio intelligas. Superſtes dignitatis ſuæ uixit, ut cum maiore dedecore per Theſſalica tempe equo fugeret: ut pulſus, una nauicula Lesbon applicaret: ut pulſus Lariſſa, in deſerto Ciliciæ ſcopulo, fugam in Parthos, Africam uel Aegyptum agitaret: ut deniq; in Peluſiaco litore imperio uiliſsimi regis, conſilijs ſpadonum, & ne quid malis deſit, Septimij deſertoris ſui gladio trucidatus, ſub oculo uxoris ſuæ liberorumq; moreretur. Ita eſt legendus Florus, & hæc uerba deſunt in uulgatis exemplaribus. Nõ enim quid ſit Hearis, uel Sphinx ille interpres reſolueret. Quòd aũt ſic legendum ſit, ex hoc uerbo Appiani in ſecundo Ciuilium patet, qui ſic ſcribit: Pompeius mutata ueſte conſcendit equum: quatuorq; ex amicis eum comitantibus, nullo in loco curſum intermiſit, quoad exorta luce Lariſſam tandem uenit. Lucanus in 7. *Olympiad.*

Vidit prima tuæ teſtis Lariſſa ruinæ,
Nobile nec uictum fatis caput.

De oppido autem Theſſalia, quo nomine & pleræq; aliæ urbes appellantur, uide Strabonem in fine decimi. Sunt aũt de hoc bello uidendi & Suetonius in Iulio, rubrica 35. Oroſius, et Eutropius in 6. Hęc eadem Velleius Paterculus: Pompeius profugiens cum duobus Lentulis conſularibus, Sextoq; filio, & Fauonio prætorio, quos comites ei fortuna adgregauerat: alijs ut Parthos, alijs ut Africã peteret (in quo fideliſsimum partium ſuarũ haberet regem Iubam) ſuadentibus, Aegyptum petere propoſuit: memor beneficiorum quę in patrem eius Ptolemęi, qui tum puero ꝗ iuueni propior regnabat, Alexandriæ cõtulerat. Sed quis in aduerſis beneficiorũ ſeruat memoriam? aut quis ullam calamitoſis deberi putat gratiam? aut quando fortuna nõ mutat fidem? Miſsi itaq; à rege qui uenientẽ Gn. Pompeiũ, (is iam à Mitylenis Corneliam uxorem receptã in nauem, fugæ comitem habere cœperat) conſilio Theodoti & Achillæ exciperent: hortarenturq; ut ex oneraria in eam nauem quæ obuiam proceſſerat, tranſcenderet. Quod cum feciſſet princeps Romani nominis, imperio arbitrioq; Aegyptij mancipij, C. Cæſare, P. Seruilio Coſs. iugulatus eſt. Hic poſt tres cõſulatus et totidem triumphos, domitumq; terrarũ orbem, ſanctiſsimi ac pręſtantiſsimi uiri, in id uecti, ſuper quod aſcendi non poteſt, duodeſexageſimũ annum agentis, pridie natalem ipſius uitæ fuit exitus: in tantum in illo uiro diſcordante fortuna, ut cui modò ad uictoriam terra defuerat, deeſſet ad ſepulturam.

Calenus, *Ciaticanus.*

706 Q. FVSIVS, ET P. VATINIVS.

Vterq; fuit legatus Cæſaris in hoc bello ciuili. Quorũ ſæpe mentionem facit in libris Cõmentariorum ciuiliũ Cæſar ipſemet. Contra hunc Q. Fuſium Calenũ multa dixit Cicero in 10. & 12. Philippica, cum amicus eſſet M. Antonij. Fuſij Caleni meminit & in 5. Appianus. Arbitror ſub id tempus reuerſum Cæſarem in Africã, & P. Scipionem ſocerũ Pompeij debellatũ, quo tempore in Vtica Cato fuit, qui pòſt ſeipſum interfecit, cum Scipio, Petreius & Afranius ſeipſos occidiſſent. Quod Liuius 13. & 14. ſupra centeſimũ libris expreſsit: ubi etiam quomodo Pharnaces, Mithridatis filius, ſine ulla mora à Cæſare uictus ſit, ſcribitur. Quod præter Appianũ & Plutarchũ, Florum ac Tranquillũ, A. Hircius in quarto Cõmentariorũ et quinto locupletiſsimè docet. Hunc uide, lector, ſi Alexandrinũ bellum uolueris ad unguem ſcire. Cęterùm, hos Coſs. apud ſolũ Caſsiodorũ hactenus inueni, & apud ignotum autorẽ de Coſs. Quia teſte Suetonio, rubrica 75. ita Cæſar abuſus eſt dominatione, ut continuũ cõſulatũ, perpetuã dictaturã, pręfecturamq; morũ receperit: inſuper prænomẽ imperatoris, cognomẽ Patris patriæ, & ſtatuã inter reges. Et Appianus in 2. inquit: Cęſar calcatis legib. Coſ. per decẽniũ cõtinuũ deſignatus fuit, et Dictator in oẽm uitã electus eſt.

His Coſs. Cæſar Pompeium Pharſalico prælio ſuperauit. Pompeius fugiens in Aegyptum, occiſus à Theodoto milite.

Suſpicor erratum, ꝙ Caſsiodorus his Coſs. Pharſalicum bellum factũ ſcribit: eſſeq;

Olympiad. uitium ſcriptoris. Nec enim poterat illos ſubſtituere, cũ interim Seruilius Romæ mul- Ab urbe con.
ta egerit, ut omnes ſcribunt. Et cũ ipſe Alexandriã Cæſar ueniſſet, ſicut in fine tertij li-
bri Ciuiliũ cõmentariorũ à ſe ſcriptum reliquit, controuerſias regum ad populũ Ro-
manum, & ad ſe quidẽ, ut ad Cõſulem pertinere exiſtimans, magiſq; ſuo officio con-
uenire putabat, ꝙ proximo cõſulatu cũ patre Ptolemęo S. C. ſocietas erat facta. Præ-
terea Liuius in 112. lib. ſcribit, Cæſarem Dictatorẽ creatũ poſt Alexandrinũ tumultũ
ſedatum, quo fortè tempore hi Coſs. fuerunt. Et paulo antè ex Velleio Paterculo do-
cuimus, Pompeium iugulatum C. Cæſare & P. Seruilio Coſs.

Lepidus.

3 C. IVLIVS CAESAR III. ET M. AEMILIVS. 707

Eutropius lib. 6. cap. 6. ſcribit Cæſarẽ deuicto Phraarte rege Ponti, qui Pompeio
auxiliũ in Theſſaliã miſerat, Romã reuerſum tertiò ſe Conſulẽ feciſſe cũ M. Aemilio
Lepido, qui Magiſter equitũ ei Dictatori fuerat ante annũ, inde in Africã profectus
eſt. Vbi magna nobilitas cũ Iuba Mauritanię rege bellũ reparauerat apud Thapſum,
quos omnes tũ prælio ſuperauit ſecũdo bello Libyco. Imperatores uerò Romani ſi-
bijpſis mortẽ conſciuerũt, Scipio, Cato, Petreius, Afranius, cæteri. Quod Plutarchus
& Appianus pulchrè deſcribunt: ſed inprimis Plutarchus in Catone iuniore. In An-
tonio uerò ſcribit idem Plutarchus, quòd cũ Antonius inter ſcorta, mimos & ebrios
uerſaretᷣ, ſumptuoſiſsimaq; prandia pararet, & totã Vrbẽ luxurioſe calcaret, ſeditio-
nes in tribunatu ſuo excitans, ac cõtra Dolabellã arma ſumens, Cæſar in Vrbẽ reuer-
ſus, Dolabellæ ueniã dedit: & tertiũ Coſ. factus, non Antoniũ, ſed Lepidũ elegit col-
legam. Scribit Cenſorinus in aureolo libello de Die natali, C. Cæſarẽ Pontificẽ ma-
ximũ III. & M. Aemilij Lepidi Coſs. quo retro delictũ corrigeret, duos mẽſes inter-
calares dierũ 68. in menſem Nouembrẽ & Decembrem interpoſuiſſe, ut annũ ciui-
lem ad ſolis curſum formaret. Vnde etiã anni dicti ſunt Iuliani. Sed quo ingenio id
fecit, uide eius libelli cap. 16. longum quidẽ, & difficile. Quod et Suetonius ſcripſit de
Cęſare, rubrica 40. de ordinatione anni ac faſtorũ dierum. ac Macrobius 1. Saturna-
lium, cap. 16. Horum præterea Coſs. meminit & Iulius Obſequens in hæc uerba: De-
cimæ legionis aquilæ Gn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, uiſæ dimittere, & in
ſublime auolare: ipſe adoleſcens Pompeius uictus, & fugiens occiſus eſt. Plinius ſeni-
or lib. 8. cap. 7. tradit, pugnaſſe elephãtos Cæſari Dictatori tertio cõſulatu eius uigin-
ti contra pedites quingentos: item totidẽ turritos cũ ſexagenis propugnatoribus, eo-
dem quo priores numero peditũ & pari equitũ è diuerſo dimicante. Cæterùm perfe-
cto bello in Libya, Cęſar Romã reuerſus, interpoſitis diebus, ut inquit Appianus &
Plutarchus, quatuor ſplendidiſsimos triumphos egit, Gallicũ, Ponticum cõtra Phar-
nacem, Alexandrinũ de Iuba deuicto, Africanum cõtra Scipionẽ & Petreium, mul-
tas circumferens imagines, uariaq; ſpectacula edidit. De his triumphis Suetonius ru-
brica 37. de ſpectaculis, rubrica 39. copioſe ſcribit, & Liuius 115. libro.

Maximus.

4 C. IVLIVS CAESAR IIII. ET FABIVS. 708

In eo ignoti autoris opuſculo, ubi nomina Coſs. traduntur, ſcribitur Cæſar quartò
Conſul & ſolus. Eutropius lib. 6. cap. 6. Poſt annum Cæſar Romam quatuor trium-
phis ingreſſus, quartò ſe Conſulẽ fecit, & ſtatim ad Hiſpanias eſt profectus: ubi Pom-
peij filij Gn. & Sextus ingens bellũ pręparauerant. Vtrinq; multis expeditionibus fa-
ctis, & aliquot urbibus expugnatis, ſummã uictoriã cũ maximo diſcrimine ad Mun-
dam urbem conſequutus eſt: ut palàm teſtaretur, alibi ſe pro uictoria, hic pro uita di-
micaſſe. Quod bellũ pręter Plutarchũ, Appianum, Tranquillũ, Velleium Paterculũ,
Oroſium & Eutropiũ, abundantiſsimè A. Hircius peculiari opere, hoc eſt lib. 6. de
bello Hiſpaniẽſi cõplexus eſt, licet imperfectus ſit. Ex Hiſpania Cæſar, ut Liuius 116.
lib. ſcribit, quintum triumphũ egit. cuius & Suetonius meminit de triumphis. & cũ
multi maximiq; honores ei à Senatu decreti eſſent, inter quos ut Pater patriæ appel-

lar etur,

laretur, & ſacroſanctus ac Dictator in perpetuū eſſet, inuidiæ cauſam aduerſus eum præſtiterunt, ut inferius patebit. Cæterum mortuo altero Conſule Caninium Rebulum ſubſtituit. In quem Cicero iocatus, teſte Macrobio ſecūdo Saturnaliū, Quàm uigilantem Conſulē habemus Caniniū, qui in cōſulatu ſuo ſomnū non uidit. Alij quærebant quibus Coſs. Conſul factus eſſet: alij Cōſulem Dialem, à die, ſicut olim Flamines Diales uocabant. Ob id Suetonius dixit: Pridie aūt Cal. Ianuarij repentina Conſulis morte ceſſantem honorem in paucas horas petenti dedit. Ad hunc Conſulē, teſte Plutarcho, congratulandi ac aſſociandi gratia pluribus euntibus, Cicero, Maturemus, inquit, ut hominē ante ſui conſulatus exitum præueniamus. Et alibi tunc tali eſt ioco aſperſus: Conſulem habuimus tam ſeuerum, tamq́ cenſoriū, ut in eius magiſtratū nemo prāderit, nemo cœnauerit, nemo dormierit. Talis fuit pòſt ſub Galieno Imperatore Marius tyrannus, ut ſcribit Trebellius Pollio, qui una die factus eſt Imperator, alia die uiſus eſt imperare, tertia interemptus eſt. Obſerua item ex Cenſorino ab hoc quarto Cæſaris conſulatu annos Iulianos fore numerandos: huncq́ primum appellari, ut capite decimoſexto docet Cenſorinus. Quod autem Caſsiodorus ſubdit,

His Coſs. Iulius Cæſar per quatriduum triumphauit,

Dictum eſt ſuperius de quatuor triumphis. Quintum enim triumphū egit Hiſpanienſem, poſt deuictos Pompeios, ut Plutarchus, Appianus & Suetonius ſcripſerūt. Quem po. Ro. mœſtus aſpexit. Florus eleganter ſingula ita complectitur: Cæſar in patriam uictor inuehitur. Primum de Gallia triumphum tranſmiſerat Rhenus, Rhodanus, & ex auro captiuus Oceanus: altera laurus Aegyptia. tunc in ferculis Nilus, Arſinoe, & ad ſimulachrū igniū ardens Pharus. Tertius de Pharnace currus, & Ponto. Quartus Iubam & Mauros, & ijs ſubactā oſtendebat Hiſpaniā. Pharſalia & Thapſos & Munda nuſq́, & quanto maiora erant, de quibus nō triumphabat. Appianus in ſecundo, hoc bello confecto ſcribit Cæſarē inſolentiorē factū, omneſq́ ſibi arripuiſſe honores. Appellatus tamen eſt Pater patriæ, & Dictator in omnē uitam electus, Cōſulq́ ad decenniū. Corpus eius ſacrum & intemeratū habitū. Quomodo tum ius ab aureo ſolio dixit, abundè Tranquillus. Velleius Paterculus: Cæſar omniū uictor, regreſſus in Vrbem, quod humanā excedat fidem, omnib. qui contra ſe arma intulerāt, ignouit: magnificētiſsimiſq́ gladiatorij muneris, naumachię, et equitū peditūq́, ſimul elephantorū certaminis ſpectaculis, epuliq́ per multos dies dati celebratione, repleuit eam. Quinq́ egit triumphos. Gallici apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexādrini teſtudine, Africi ebore, Hiſpaniēſis argento raſili cōſtitit. Pecunia ex manubijs lata paulo amplius ſexies millies HS.

709 C. IVLIVS CAESAR V. ET M. ANTONIVS. CLXXXIIII

Scripſimus paulo antè, Cæſarem poſt Hiſpanienſem triumphū, conſulatū calcatis legib. per decenniū aſſumpſiſſe, ex Appiano. tamen, ut ſcribit Tranquillus rubrica 75 tertiū & quartū conſulatū titulotenus geſsit, cōtentus Dictaturę poteſtate decretę cū cōſulatib. ſimul: atq; utroq; anno binos Coſs. ſubſtituit ſibi in ternos nouiſsimos menſes, ita ut medio tempore comitia nulla habuerit pręter Tribunorū & Aediliū pl. Plutarchus uerò in Antonio; ſi litera eſt caſtigata (uereor enim ſubeſſe mendā de numeris conſulatuum Cæſaris) in hæc uerba ſcribit: Quartùm deinde Coſ. creatus Cæſar, Antonium ſibi aſſumpſit collegam. Inſtituerat autem ſe magiſtratu abdicare, & in ſuum locum Dolabellam ſubſtituere. Qua de re etiam ad Senatum uerba fecerat. Sed indignatus Antonius, inimicum Dolabellam ſubſtituere. Nec pauciora tamen de ſe audiuit. Itaq; infecta re Senatus dimiſſus eſt. Deinde cum Cæſar in ſententia perſtaret, & Conſulem Dolabellā renunciari iuſsiſſet, obiecit auguria Antonius, effecitq́ ut Cæſar ab incœpto deſiſteret. Erat ſanè in Dolabella nō minus nequitiæ, q̃ in ipſo Antonio. Feruntq́ aliquādo cum quis Antonium Dolabellamq́ ad Cæſarem ſubaccuſaret, atq; illos in ſuſpicionem adduceret inſidiarum: reſpondiſſe Cæſarem, non

Olympiad. uereri huiuſmodi homines nitidos, rubicũdos & comatos, ſed illos graciles & pallentes: Caſsium & Brutum deſignans. Sed Appianus in ſecundo inquit: Cæteras dignitates, cõſulatu per decenniũ excepto, ſibi aſſumẽs Coſs. ſe et Antoniũ magiſtrũ equitum eius declarauit: Lepido imperans, ut interim pro Antonio magiſtratũ gereret. Qui Iberiæ præpoſitus, amicorum gratia illi præerat. Ideo Appianus in tertio Ciuilium addit, Dolabellã etiã inſidias Cæſari ſtruxiſſe: & in die necis, ut in Vrbe adeſſet, ſtatuiſſe. qui in ſecũdo libro ſcribitur ab Appiano cenſuiſſe, eſſe ignoſcendũ tanq; tyranni occiſoribus. Licet in eodem tertio, orãte L. Piſone, dicat duos menſes ſolũ Antonium poſt Cæſarẽ occiſum Vrbi præfuiſſe, & percuſſores inquiſiuiſſe: & iterum ſolũ præfuiſſe, cũ Dolabella in Syriã eſſet profectus, ſcilicet in cõſulatu cũ M. Antonio, ſicut inferius dicemus. Et iccirco in Iulio Obſequente primũ mentio fit Coſs. Iulij Cęſaris & M. Antonij tum Coſs. M. Antonij & P. Dolabellæ. In uetuſtiſsimo præterea opuſculo, ubi nomina à Iulio Cæſare, ad Alaricũ regẽ ponuntur, diuerſo ab eo quem toties citauimus, & à nõnullis Oroſij eſſe creditur (nã quantũ poſſumus, omnia ſcrinia euoluimus, ut ueritatẽ inueniamus) inuenio alia Coſs. nomina ſub Iulio Cretonianum & M. Aemilianũ & Seruiliũ Antoniũ II. Iſauricum: quos fortè Cæſar ſubſtituit, cum ipſe titulũ Conſulis tantũ acciperet. Et cur illa non adderemus, cum Liuius ſæpenumero diuerſitatẽ annaliũ quo ad Coſs. inſinuet. Cæterùm Cenſorinus illius quinti Cæſaris cõſulatus ſic meminit: Quintilis mẽſis Iulius cognominatus eſt C. Cæſare V. & M. Antonio Coſs. anno Iuliano ſecundo. De quo quidẽ Quintili menſe, præter Appianum & Suetoniũ, Macrobius primo Saturnaliũ ſcribit, cap. 9. & Cenſorinus libello de Die natali. Habeo Itinerariũ uetuſtiſsimũ incerti autoris, quod Iulio Cæſari aſcribitur, in quo hæc uerba traduntur: A' Iulio Cæſare & menſe ac Antonij conſulatu, orbis terrarũ metiri cœpit: hoc eſt, à conſulatu ſuprà ſcripto uſq; in conſulatum Auguſti tertiũ & Craſsi, annis uigintiuno, menſes quinq;, dies nouẽ, à Notodoxo omnis oriens dimenſus eſt. A' cõſulatu item Iulij Cæſaris & menſe ac Antonij uſq; in conſulatum Auguſti ſeptimũ & Agrippæ, à Didymo occidens ut pars dimẽſa eſt annis triginta uno, menſes tres, dies duodecim. A' conſulatu item Iulij Cæſaris & Antonij uſq; in conſulatũ Auguſti decimũ annis uigintinouẽ, menſes octo, dies decem, à Theodoto ſeptentrionalis pars dimenſa eſt. A' conſulatu ſimiliter Iulij Cęſaris uſq; in conſulatũ Saturni & Cimræ, à Polyclito meridiana pars dimenſa eſt annis triginta duobus, menſem unum, dies uiginti. Et ſic omnis orbis terræ intra annos 32. à dimenſoribus peragratus eſt, & de omni eius cõtinentia perlatũ eſt ad Senatũ. Quo pacto uerò Iulius quinquies Coſ. Iudæis S.C. exhibuit, & pacem renouauit, ac quid in eo cõſulatu cũ Iudæis egit, Ioſephus cumulatè docet 14. lib. cap. 21. Ab urbe con.

His Coſs. M. Antonius Lupercalibus ſella aurea ſedenti Cæſari diadema renuenti impoſuit: atq; Idibus Martijs Cæſar in Pompeiana curia occiſus eſt.

Cæſaris mortem ac coniurationem in eum factam deſcripſere abundè Liuius 116. libro: Plutarchus in Cæſare & Antonio: Tranquillus rubrica 79. et ſequentibus: Florus in 4. titulo 2. Oroſius in 6. cap. 14. Eutropius in 6. cap. 6. ſed omnium copioſiſsimè Appianus in ſecũdo Ciuilium uſq; ad finem. Velleius uerò de eius morte ſic ſcribit: Neq; illi tanto uiro, & tam clementer omnibus uictoribus ſuis uſo, plus quinque menſium principalis quies contigit. Quippe cum menſe Octobri in Vrbem reuertiſſet, Idibus Martijs, coniurationis autoribus Bruto & Caſsio, quorum alterum promittendo conſulatũ non obligauerat, contrà differendo Caſsium offenderat, adiectis etiam conſiliarijs cædis familiariſsimis omniũ, & fortuna partium eius in ſummũ reuectis faſtigiũ, D. Bruto & C. Trebonio, alijſq; clari nominis uiris, interemptus eſt. Cui magnam inuidiam conciliarat M. Antonius, omnibus audendis paratiſsimus, conſulatus collega, imponẽdo capiti eius Lupercalibus ſedentis pro Roſtris inſigne regium.

Ab urbe con. *Olympiad.*

regium, Quod ab eo ideo repulſum erat, ut non offenſus uideretur. Laudandum experientia conſilium eſt Panſæ atq; Hircij, qui ſemper prædixerant Cæſari, ut principatum armis quęſitũ, armis teneret. Ille dictitãs, mori ſe q̃ timeri malle, dum clementiam quã præſtiterat expectat, incautus ab ingratis occupatus eſt, cũ quidẽ plurima pręſagia atq; indicia, dij immortales futuri obtuliſſent periculi. Nã & aruſpices præmonuerãt, ut diligentiſsimè Iduũ Martiarũ caueret diẽ. Et uxor Calpurnia, territa nocturno uiſu, ut eã die domi ſubſiſteret, orabat. Et libelli cõiurationẽ nunciãtes dati, ab eo neq; ꝑtinus lecti erãt. Sed profectò ineluctabilis fatorũ uis, cuius cũ fortunã mutare cõſtituit, cõſilia corrũpit. Euſebius de Tẽporib. inquit: C. Iulius Cæſar in curia occiditur Idibus Martijs, & faſces ſtatim ſuſcipit P. Dolabella. Vnde quod ſuperius diximus, etſi Caſsiodorus hos non ponit, cæteri illos ſubiungunt morti Cæſaris.

M. Antonius & P. Dolabella.

Dolabella enim adoleſcens quintum ſupra uigeſimũ agens ætatis annum, cum ex lege uix ſibi liceret aſſequi conſulatũ, ut in ſecundo Appianus explicat, licet Cęſar uiuus, cum Vrbe exceſsiſſet, eum Conſulẽ deſignaſſet, & cõſularẽ ueſtem cęteraq; conſularia inſignia tradidiſſet, cũ à M. Antonio intelligeret confirmanda eſſe acta Cęſaris, & ratificanda quæcunq; in Repub. ſtatuiſſet, & in deſignandis magiſtratibus & in deſignatis prouincijs, mox à priori ſententia receſsit, qua dixit omnia Cæſaris acta abolẽda: maximeq; inſtitit, ut conſulatũ adipiſceretur. Quem eo facilius Senatus Antonio collegam adiunxit, quòd Dolabellã ſemper Antonio aduerſum cognouerat, ueritus ne & ipſe ſibi monarchiã aſciſceret, ut olim Cæſar. Sed Antonius aſtutus, ubi eius factus eſt collega, perſuaſit ut Syriã prouinciã à po. Ro. peteret, quo ipſe Macedoniam ſortiretur, in qua iam Caſsius & Brutus Cæſaris percuſſores exercitũ coegerant. Sic ergo pro uoluntate ſua omnia Antonius adminiſtrauit, ut in principio tertij Appianus docet. Ob id Florus lib. 4. tit. 3. inquit: M. Antonio & P. Dolabella Coſs, imperiũ Romanũ ad Cæſares trãsferẽte fortuna, uarius & multiplex motus ciuitatis fuit: quodq; in annua cœli conuerſione fieri ſolet, ut mota ſidera tonent, ac ſuo flexu tẽpeſtates ſignificẽt, &c. Quæ uerò hi egerint Coſs. copioſe in ſecundo & tertio libris Appianus edocet latè. Meminit & in tranſitu eorum in quarto Ciuilium, initium belli Philippenſis narrãs. Lege ſtudioſe lector hoc loco priores orationes Ciceronis, primam ſcilicet, ſecundã, tertiam & quartã, quæ Philippicæ dicuntur, quoniã his Coſs. dictę ſunt. Velleius Paterculus de his Coſs. ſic ſcribit: Quo anno id patrauere facinus, Brutus & C Caſsius Prætores erãt. D. Brutus Coſ. deſignatus. Hi unà cum coniurationis globo, ſtipati gladiatorũ D. Bruti manu, Capitoliũ occupauere, cum Coſ. Antonius (quẽ cum ſimul interimendũ cenſuiſſet Caſsius, teſtamentumq; Cæſaris abolendũ, Brutus repugnauerat, dictitans, nihil amplius ciuibus præter tyranni, ita enim appellari facto eius expediebat, petendũ eſſe ſanguinẽ) conuocato Senatu, cum iam Dolabella, quẽ ſubſtituturus ſibi Cæſar deſignauerat Coſ. faſces atq; inſignia corripuiſſet Coſ. uelut pacis autor liberos ſuos obſides in Capitoliũ miſit, fidemq; deſcendendi tutò interfectoribus Cęſaris dedit. Et illud decreti Athenienſiũ celeberrimi exemplum relatũ à Cicerone obliuionis præteritarũ rerum, decreto patrum cõprobatum eſt. Cæſaris deinde teſtamentũ apertũ eſt, quo C. Octauiũ nepotẽ ſororis ſuæ Iuliæ adoptabat. Iulius item Obſequens horum Coſs. faciens mentionẽ, plurima ualde cõmemorat tum accidiſſe prodigia, cum terræ motu, ſtella crinita, & alijs, treſq; tum ſoles fulſiſſe. Quę certè ſubſcriberẽ omnia, niſi faſtidiũ pertimeſcerẽ. Quę eadẽ apud Appianũ inuenies. Quod & Plinius lib. 2. ſignificat, cap. 31. ubi horũ Coſs. mentionẽ facit. Sed eodem libro Plinius cap. 28. ſcribit: Cernuntur & ſtellæ cum ſole totis diebus, plerunque circa ſolis orbem, cui ſpecies coronæ & uerſicoloris circuli: qualiter Auguſto Cæſare in prima iuuenta Vrbem intrante poſt obitum patris ad nomen ingens capeſſendum. Et idem eodẽ libro, capite triceſimoprimo: Trinos ſoles antiqui ſæpius uidere, ſicut M. Antonio, P. Dolabella Coſs. Penèparia Iulius Obſe-

Olympiad. quens his Coſs. Sol puri ac ſereni cœli orbe modico incluſus extremæ lineæ circu lo, Ab urbe con.
quaſi tendi arcus in nubibus ſolet, eam circumſcripſit. Circa ſolem imum corona ſpi-
cæ ſimilis in orbem emicuit: et poſtea in unum circulũ ſole redacto, multis menſibus
lux languida fuit. Auguror hinc fabulã illam exortam de Sibylla & Auguſto, quam
Innocentius tertius eſtinxit in arca cœli factã, & quã Valla de Cõſtantini donatione
coarguit. Tũc enim ex Epiro Octauius, Cæſaris nepos, Romã uenit, ut habet Liuius
117. lib. Et Oroſius lib. 6. cap. 17. ſcribit: Cum ex Apollonia rediẽs Auguſtus Vrbem
ingrederetur, hora circiter tertia, repentè liquido ac puro ſereno circulus ad ſpeciem
cœleſtis arcus orbẽ ſolis ambijt, quaſi unũ eum ac potiſsimũ in hoc mundo, ſolũq́ cla
riſsimũ in orbe mõſtraret: cuius tempore uenturus eſſet, qui ipſum ſolem ſolus, mun-
dumq́ totũ & feciſſet, & regeret. Hoc à Suetonio mutuauit rubrica 93. Ioſephus 14.
lib. Antiquitatũ, cap. 21. deſcribit, quomodo poſt Caij mortẽ M. Antonius & P. Dola
bella Coſs. cum Senatũ cõgregaſſent, cum Hircani legatis amicitiã innouarũt, facto
S. C. quod in æneas tabulas fuit inciſum, & per ſingulas urbes tranſmiſſum. Vbi plu-
ra pulchra de Dolabella ſcribuntur. Lege ſtudioſe lector totum id caput 21. & ſequẽs.
Extat elegantiſsima oratio funebris de morte Cæſaris ex Dione, quam M. Antonius
fecit, à Baptiſta Guarino uerſa, ad Quirites ac po. Ro. utilis ſtudioſo.

CAESAR OCTAVIANVS II. IMP.

Cui ſucceſsit Octauianus Cæſar, qui regnauit annis quinquaginta ſex,
menſibus ſex, per quæ tempora hi Coſs. extiterunt.

Octauiani uitã ſcripſit Tranquillus Suetonius, Sex. Aurelius, Eutropius: paſsim
de eo Plutarchus, Oroſius, Appianus in ultimis libris bellorũ ciuiliũ. Et nos ex ſingu
lis decerpſimus eius uitã in Cæſarũ catalogo. Quemadmodũ uerò Octauius ab Ap-
pollonia rediens, poſt occiſum auunculũ, Brundusij læte ab exercitu exceptus, ac ſu-
bitò Cæſar appellatus eſt: dehinc Romã ueniẽs, hęreditatẽ adierit: pecuniãq́ ab An-
tonio repetens, cum eo indignatus ſit, ac bis cõciliatus per milites: præter Suetonium
in Auguſto, latiſsimè Appianus in tertio Ciuiliũ explicat: & Liuius in 17. ac 18. ſupra
centeſimũ abundè enarrauit. Velleius autẽ Paterculus ſic hanc rem explicat: Vbi nun
ciatũ eſt Octauio de cæde auunculi, cũ protinus ex uicinis legionibus centuriones
ſuã, ſuorumq́ militũ operã ei pollicerentur, neq́ eam ſpernendã Saluidienus & Agrip-
pa dicerent, ille feſtinãs peruenire in Vrbem, omnẽ ordinationẽ & necis & teſtamen
ti Brundusij comperit. Cui aduentanti Romã immanis amicorũ occurrit frequẽtia.
Et cum intraret Vrbẽ ſolis orbis ſuper caput curuatus æqualiter, rotundatusq́ in co-
lorem arcus, uelut coronã tanti mox uiri capiti imponens cõſpectus eſt. Non place-
bat Acciæ matri, Philippoq́ uitrico, adiri nomen inuidioſæ fortunę Cæſaris. Sed aſ-
ſerebant ſalutaria Reip. terrarumq́ orbis fata conditorẽ, conſeruatoremq́ Romani
nominis. Spreuit itaq́ cœleſtis animus humana cõſilia, & cũ periculo potius ſumma,
q̃ tutò humilia propoſuit ſequi: maluitq́ auunculo & Cæſari de ſe, quàm uitrico cede
re: dictitans nefas eſſe, quo nomine Cæſari dignus eſſet uiſus, ſemetipſum uideri indi
gnum. Hũc protinus Antonius Cos. ſuperbè excipit. Neq́ is erat cõtemptus, ſed me
tus: uixq́ admiſſo in Pompeianos hortos loquendi ſecũ tempus dedit. Mox etiã ue-
lut inſidijs eius petitus, ſceleſtè inſimulare cœpit, in quo turpiter deprehẽſa eius uani
tas eſt. Apertè deinde Antonij ac Dolabellæ Coſs. ad nefandã damnationẽ erupit fu
ror. H-S. ſepties millies depoſitũ à C. Cęſare ad ædẽ Opis occupatũ ab Antonio: acto
rũ eiuſdẽ inſertis falſis, ciuitatibusq́ corruptis cõmentarijs, atq́ omnia precio tempe-
rata uendente Remp. Cos. Idem prouinciã D. Bruto deſignato Cos. decretã Galliã
occupare ſtatuit. Dolabella tranſmarinas decreuit ſibi. Interq́ naturaliter diſsimili-
mos, ac diuerſa uolentes, creſcebat odium. Cęterùm uerba Sexti Aurelij ſubſcribam:
Anno Vrb. con. ſeptingenteſimo uigeſimoſecũdo, ab exactis uerò regibus quadrin
genteſimo octogeſimoq́, mos Romæ repetitus eſt uni prorſus parendi pro rege Im-
peratori,

Ab urbe con. peratori, uel ſeueriori nomine Auguſto appellato. Qui quidem numerus annorum neq; cõuenit cum Eutropio, qui annos ponit Vrb. con. ſeptingentos, & ferè nouem, cum interfecto Cæſare Octauius bella ciuilia reparauerit: neq; cum Oroſio, qui 79. quem imitatur Honorius Auguſtodunenſis: neq; cũ Euſebio, qui Olympiade 184. Auguſtum bella mouiſſe ciuilia tradit. Atq; ideo hi numeri quoq; examinandi ſunt. Solinus etiam ab Vrb. con. ad conſulatum Hircij & Panſę ſupputat annos ſeptingentos & decem. Sed Sextus Aurelius ſupputat annos Auguſti à monarchia, quando uidelicet Auguſtus fuit appellatus poſt deuictum Antoniũ. Et ſic tum penè omnes conueniunt: licet in anno uno uel altero ſint diſcordes, quod fieri poteſt uel corruptione librorum, uel diuerſa uolumtate numerantium. Id enim, quod ſæpius dixi, confuſionem parit numerandi, quòd à principio Vrb. con. non conueniunt, quam aliqui ſexta, alij ſeptima Olympiade conditam ferunt: & hinc illæ diuerſitates. Sic etiam Tacitus libro 13. nouum tomum operis ſui incipiens, uel alteram partem, mox à principio inquit: Nam poſt conditam Vrbem ſeptingentos & uiginti prioris æui annos multi autores retulerunt, dum res memorabantur pari eloquentia ac libertate. Poſtꝙ bellatum apud Actium, atq; omnem poteſtatem ad unum cõferri pacis interfuit, magna illa ingenia ceſſere, ſimul ueritas pluribus modis infracta eſt. & reliqua. Nimirũ Tacitus denotat & ſignat illum annum quo Cæſar Auguſtus dictus eſt, id eſt, ſeptingenteſimum uigeſimum poſt Vrb. con. ſicut & Aurelius Sextus. Atq; ideo illa ſunt hoc pacto intelligenda. *Olympiad.*

710 C. PANSA, ET A. HIRCIVS. 2

His Coſs. referente Appiano in tertio, in Senatu tumultuatum eſt, Cicerone cum ſuis amicis annitente, ut M. Antonius hoſtis iudicaretur: & refragante Tribuno Saluio, qui intercesſit, L. Piſone adiutore. Demum hi Coſs. Cæſarem unà militare cum ſuis copijs edicunt, Statuam illi ex auro apponendam fore, ſententiam inter conſulares afferre poſſe: conſulatũ per decem annos petere ante annos ꝙ ex lege liceat, indulgent. Tum Cicero quintam Philippicã detonuit, quæ omnino hoc loco legenda eſt: quam in Senatu ad P.C. habuit, & ſequentes omnes uſq; ad finem, quia in illis res geſtæ huius temporis continentur. Tum bellũ illud ciuile primùm ſubſequutũ eſt, quod Mutinenſe uocant, ab Appiano in tertio Ciuiliũ deſcriptũ: à Suetonio in Auguſto, rubrica 10. à Floro lib. 4. tit. 4. à Plutarcho in Antonio. Poetas citare, qui huius belli obiter & in tranſitu meminerint, Ouidij, Propertij, Lucani, oſtentationis potius eſt, ꝙ utilitatis. Hoc bello ambo Coſs. mortui ſunt. Hircius inter Antonianos uiriliter pugnans, confoſſus eſt. Panſa ſagitta percuſſus in ilibus, Bononiã delatus expirauit, ut Suetonius rubrica 11. diſſeruit. De quibus Cicero ad Brutum ſic ſcribit: Conſules duos bonos quidem, ſed duntaxat bonos amiſimus. Hircius quidem in ipſa uictoria occidit, cum paucis diebus magiſtro prælio antè uiciſſet. Nam Panſa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Velleius Paterculus res geſtas huius temporis ſic tradit: Torpebat oppreſſa dãnatione Antonij ciuitas, indignatio & dolor omnibus, uis ad reſiſtendũ nulli erat. Tum C. Cæſar XIX. annũ ingreſſus, mira auſus, ac ſumma conſequutus, priuato cõſilio maiorẽ Senatu pro Repub. animũ habuit. Primũq; à Galatia, mox à Caſilino ueteranos exciuit paternos, quorum exemplũ ſequuti alij breui in formã iuſti coiere exercitus. Mox cum Antonius occurriſſet exercitui, quẽ ex tranſmarinis prouincijs Brunduſiũ uenire iuſſerat, legio Martia & Quarta, cognita & Senatus uoluntate, & tanti iuuenis indole, ſublatis ſignis ad Cæſarẽ ſe contulerunt. Eum Senatus honoratũ equeſtri ſtatua, quę hodieq; in Roſtris poſita, ętatẽ eius ſcriptura indicat. (qui honor non alij per CCC. annos, ꝙ L. Syllæ & Gn. Pompeio & C. Cæſari cõtigerat) pro P.R. unà cum Coſs. deſignatis Hircio & Panſa bellum cum Antonio gerere iuſsit. Ab eo annũ agente uiceſimũ, fortiſsimè circa Mutinam adminiſtratũ eſt. Et D. Brutus obſidione liberatus, Antonius turpi ac nuda fuga coactus deſerere Italiã, Cõſulũ aũt alter in acie, alter poſt paucos dies ex uulnere mortẽ obijt.

Olympiad. *Ab urbe con.*

Omnia anteꝗ fugaretur Antonius, honorificè à Senatu in Cæſarē exercitumꝗ eius decreta ſunt, maximè autore Cicerone. Sed ut receſsit metus, erupit uoluntas, protinusꝗ Pompeianis partib. rediјt animus, Bruto Caſsioꝗ prouincię, quas iã ipſi ſine ullo S.C. occupauerãt, decretæ, laudati quicunꝗ his ſe exercitus tradidiſſent, omnia tranſmarina imperia eorũ cõmiſſa arbitrio. Quippe M. Brutus, et C. Caſsius, nũc metuentes arma Antonij, nunc ad augendã eius inuidiã ſimulãtes ſe metuere, teſtati edictis, libẽter ſe uel in perpetuo exilio uicturos, dum Reip. cõſtaret cõcordia, nec ullã belli ciuilis prębituros materiã, plurimũ ſibi honoris eſſe in cõſcientia facti ſui: profecti Vrbe atꝗ Italia, intento ac pari animo ſine autoritate publica prouincias exercitusꝗ occupauerãt: & ubicunꝗ ipſi eſſent, prætexẽtes eſſe Remp. pecunias etiã quæ ex trãſmarinis prouincijs Romã ab Quęſtorib. deportabant, à uolentibus acceperãt. Quæ omnia Senatus decretis cõprehenſa & comprobata ſunt. Et D. Bruto, ꝙ alieno beneficio uiueret, decretus triũphus. Panſæ atꝗ Hircij corpora publica ſepultura honorata. Cæſaris adeò nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitũ eius miſsi erãt, iuberentur ſummoto eo milites alloqui. Nõ fuit tam ingratus exercitus, ꝗ fuerat Senatus. Nam cũ eam iniuriã diſsimulando Cæſar ferret, negauere milites ſine Imperatore ſuo ulla ſe audituros mãdata. Hoc eſt illud tempus, quo Cicero inſito amore Pompeianarũ partiũ, Cæſarē laudandũ & tollendũ cẽſebat: cũ aliud diceret, aliud intelligi uellet. Paulo pòſt ſubiungit: Hæc ſunt tẽpora quibus M. Tullius cõtinuis actionibus æternas Antonij memorię inuſsit notas: ſed hic fulgentiſs. & cœleſtiore, at Tribunus Cãnutius cõtinua rabie lacerabat Antoniũ. utriꝗ uindicta libertatis morte ſtetit. Sed Tribuni ſanguine cõmiſſa ꝓſcriptio, Ciceronis uel ſatiato Antonio pœna finita. His Coſs. aut ſub ea tẽpeſtate natus eſt Tibullus poeta, ut lib. 3. ipſemet ſignificare uidet.

Natalem primò noſtri uidere parentes,
Quum cecidit fato Conſul uterꝗ pari.

Quo item tempore, ut ex Triſtibus colligitur lib. 4. Ouidius natus eſt. Licet Euſebius ſecundo imperij Cæſaris anno Pelignis hunc ortum ſcribat, Sic tamen ipſe canit

Editus hinc ego ſum, nec non ut tempora noris,
Cum cecidit fato Conſul uterꝗ pari.

Solinus in Polyhiſtore: Ad Hircium & Panſam Coſs. anni numerãtur ſeptingenti & decem. Quorũ conſulatu Cæſar Auguſtus Cos. creatus eſt, 18. annum agens: qui principatũ ita ingreſſus eſt, ut uigilantia illius non modò ſecurum, uerumetiã tutum Imperium eſſet. Horum Coſs. Iulius Obſequens meminit, plurima enumerans prodigia, quæ ſub ijs acciderunt. Quæ profectò omnia ſunt legenda, quòd pernece ſſaria ſunt huic loco. Facit & Suetonius Tranquillus in libello de Claris rhetoribus horum mentionem, cum in præfatione ſic inquit: Paulatim & ipſa utilis honeſtaꝗ apparuit, multiꝗ eã præſidij cauſa & gloriæ appetiuere. Cicero ad Præturam uſꝗ etiam gręcè declamabat, Latinè uerò ſenior quoꝗ & cũ Cõſilibus Hircio & Panſa, quos diſcipulos & grandis prætextatos uocabat. Meminit illius Hircij Cicero libro de Fato, cum quo diſputabat, ut in eius præfatione patet. Et amborũ Coſs. meminit Plutarchus in Aemilio. Oroſius lib. 6. cap. 15. Eutropius lib. 7. cap. 1. Vterꝗ hoc Mutinenſe bellum deſcribit: & Liuius 119. Cum uerò in hoc bello Antonius fuſus fugatusꝗ eſſet, ad Lepidum ueniẽs ægrè admiſſus eſt. Senatum enim Lepidus uerebatur. Senatus parum gratus in Cęſarē fuit. Quem neꝗ honore triumphi, neꝗ conſulatus dignitate decorare uoluit. Ambo enim Coſs. bello perierunt. Pompeiani Decimum Brutum conſulatum petere ſuaſerunt, qui à Cicerone ſemper in epiſtolis deſignatus Cos. appellatur. Cæſar Ciceronem admonuit, ut ſecum conſulatũ peteret, quo iuuenis ipſe à ſeniore gubernaretur. Senatus uerò perſpecta Ciceronis ambitione, ipſum deriſit. Percuſſorum cognati ueriti ne Cæſar Cos. effectus pœnas ab illis ſumeret, dilationibus factis rem ex lege protrahebant, ætatē Cæſaris cauſati: donec turmarũ duces apertè à Senatu Cæſari peterẽt conſulatũ. Cum enim cunctante Senatu, ut Tranquillus ſcribit,

Cornelius

Ab urbe con. Cornelius Centurio princeps legationis, reiecto ſagulo, oſtendẽs gladij capulũ, non dubitaſſet in curia dicere, Hic faciet, ſi nõ feceritis uos: tũ Cæſar cũ exercitu Vrbi admotó, pecunias publicas in Ianiculo repertas in unum contuliſſet, electus eſt Conſul menſe Sextili, ut ait Suetonius. *Olymp. Imp. Aug.*

C. Cæſar Octauianus, & Q. Pedius. 1

Iulij hic etiam Cæſaris nepos fuit Pedius, & Octauiani cohęres, teſte Suetonio. cuius mortẽ deſcribit Appianus in initio quarti Ciuiliũ. Ac cuius nepos, teſte Plinio 35. cap. 4. cum natura mutus eſſet, eum Meſſala orator, ex cuius familia auia erat picturam docendum cenſuit. Idq; diuus Auguſtus cõprobauit. Puer magni profectus in ea arte obijt. Pedius collega Cæſaris Cos. legem tulit, quæ Pedia lex dicta eſt: qua omnibus qui Cęſarẽ patrẽ interfecerãt, aqua igniq; damnatis interdictũ erat. Cæſar uerò Cos. cũ Pedio factus, 18. tantũ natus annos, ut Liuius: uel uiginti, ut Plutarchus in Bruto teſtanť. Quod uerisimilius, ſi etiã conſulatus omnes numerenť uſq; ad eius obitũ, & à natali ſuo Tullio & Antonio Coſs. Vrbẽ ingreſſus, ſacrificauit, duodecim uulturibus, quot olim Romulo condenti Vrbẽ apparuerũt, inter ſacrificandũ conſpectis. Quod præter Appianũ, Suetoniũ rubrica 93. etiam Iulius Obſequens ſcripſit: Ac tum perfectis ſacris iterũ ſe parenti in adoptionẽ dedit ex lege Curiatia. Dehinc aduerſus cõſpiratores de patrata cęde propoſuit, qua uirũ maximũ dignitate indemnatũ occidiſſent, lege lata in eos quorũ opera occiſus eſſet. Poſtulatiq; ea lege M. Brutus, C. Caſsius, D. Brutus, abſentesq; damnati ſunt. Dehinc ad Antonij conciliationẽ cõuertit animũ, factus certior uiginti iã legiones in exercitu Bruti cõueniſſe, ex Vrbe profectus ſupra Ioniũ ſenſim carpebat iter, relicto Pedio in Vrbe, qui Senatui perſuaderet, ut Antonio & Lepido cõciliaretur: idq; impetrauit ut decreta antiquarenť, quibus iudicati hoſtes erãt. Paulopòſt D. Brutus à latronibus captus obtruncatur. caput ad Antoniũ perlatũ eſt. Hæc omnia Appianus in fine tertij Ciuiliũ. Velleius aũt ſic hanc rem enarrat: Lepidus deinde à Senatu hoſtis iudicatus eſt, ut antè fuerat Antonius. Tũ inter eũ Cæſarẽq; & Antoniũ cõmercia epiſtolarũ & cõditionũ iacta mẽtio, cũ Antonius & ſubinde Cæſarẽ admoneret, ꝙ inimicæ ipſi Põpeianæ partes forẽt, & in quod iã emerſiſſent faſtigiũ, & quãto Ciceronis ſtudio Brutus Caſsiusq; attollerenť. Denunciaretq; ſe cũ Bruto Caſsioq;, qui iã decẽ & ſeptẽ legionũ potentes erãt, iuncturũ uires ſuas, ſi Cæſar eius aſpernareť concordiã, diceretq; plus Cæſarẽ patris, ꝙ ſe amici ultione debere. Igitur inita potẽtiæ ſocietas, & hortantib. orantibusq; exercitibus, inter Antoniũ etiã & Cęſarẽ facta affinitas, cũ eſſet priuigna Antonij deſponſata Cæſari. Cõſulatũq; inijt Cæſar pridie ꝙ uiginti annos impleret x. Cal Octobres cũ collega Q. Pedio poſt Vrbẽ conditã annis DCCIX. ab hinc ante LXXII. ꝙ tu M. Vinici cõſulatũ inires. Vidit hic annus Ventidiũ per quã Vrbẽ inter captiuos Picentiũ in triumpho ductus erat, in ea conſularẽ prætextã iungentẽ prætoriæ. Idẽ hic poſtea triumphauit. Furẽte inde Antonio, ſimulq; Lepido, quorũ uterq; hoſtes iudicati erãt, quũ ambo mallent ſibi nũciari quid paſsi eſſent, ꝙ quid meruiſſent, repugnãte Cęſare, ſed fruſtra, aduerſus duos, inſtauratũ Syllani exẽpli malũ proſcriptio. Nihil tam indignum illo tempore, ꝙ quòd aut Cæſar aliquem proſcribere coactus eſt, aut ab illo Cicero proſcriptus eſt: abſciſaq; ſcelere Antonij uox publica eſt, cum eius ſalutem nemo defendiſſet, qui per tot annos & publicam ciuitatis, & priuatã ciuium defenderat. Deplorat dehinc Velleius Ciceronis obitum pluribus, quam ſtudioſus illic legat. Appianus autem inquit: Poſt hæc in inſula Lauinij fluminis conuenerunt, Cæſar, Antonius, & Lepidus. Collocato Cæſare in medio tanquam Conſule & digniore, Triumuiratum concluſerunt. Vnde Cæſar conſulatum Ventidio commiſit. Concludebant autem, ut ſcribit Liuius centeſimo uigeſimo libro, ut ipſi tres uiri Reipub. conſtituendæ per quinquennium præeſſent, diuiſis inter ſe prouincijs omnibus. Ipſe Lepidus & Antonius ſtatuerunt ut ſuos quiſque inimicos proſcriberent, De quo ſic ſcribit Caſsiodorus:

His

Olymp. Imp. Aug. — Ab urbe con.

His Coſs. Cæſar Octauianus, Antonius & Lepidus amicitiæ fœdus inierunt. M. Cicero Caietæ per Popiliũ militẽ occiſus eſt, annorum ſexagintatrium. Cæſar Octauianus forum Auguſtum ædificauit.

Tacitus in dialogo de Oratoribus: Hircio nempe & Panſa Coſs. Cicero, ut Tyro libertus eius ſcripſit, ſeptimo Idus occiſus eſt, quo anno diuus Auguſtus in locũ Panſæ & Hircij ſe & Q. Pedium ſufficit. Cęterùm de triumuiratu & crudeli trecentorum ciuium proſcriptione uide Plutarchum in Bruto, Antonio & Cicerone: quoniã uigeſimus ac centeſimus Liuij non extat, quo ſingula complectebãtur. Vide Florum lib. 4. titulo 5. Suetoniũ in Auguſto, titulo 27. Oroſium libro ſexto, capite decimoquinto: Eutropium libro ſeptimo, capite primo: paſsim cæteros, quos recenſere faſtidium eſt. Vnus omnium abundantiſsimè Appianus in quarto Ciuiliũ, qui de proſcriptione ciuiũ ac nece Ciceronis ſingula tam diligenter perſcripſit, ut nihil deſiderare poſſis. Si tamẽ, unde Ciceroni mors uenerit, inueſtigare uolueris, diligenter euolue quatuordecim Ciceronis Philippicas: hæ te edocebunt multa huius ſeculi geſta. Cæterũ hi tres uiri partiti prouincias inter ſe, decreuerũt Antonium ac Cæſarem bellum inferre Bruto ac Caſsio, Lepidum in futurum conſulatum gerere. Poſtq́ ergo ingreſsi ſunt Vrbem, cum fœda ciuium proſcriptione P. Titius Tribunus legẽ protulit, conſulatum ſub præſentium Triumuirorum conſtitutione, in quinquenniũ uacare: cum ipſi quaſi Coſs. eſſent, ut Appianus ſcribit. De foro ſic ſcribit Suetonius, rubrica 55. Forum Auguſtus fecit, non auſus extorquere poſſeſſoribus domos ſuas.

Munatius.

3. 2 M. LEPIDVS II. ET L. PLANCVS. 711

Quantum tum graſſata eſt crudeliſsima ciuiũ proſcriptio, qua filij in patres, in maritos uxores, ſerui in dominos deſæuierunt, uix quiſpiam in Appiani quarto Ciuiliũ ſine ſuſpirijs ac gemitu leget. Ob id Velleius inquit: Huius temporis fortunã nec deflere quidem quiſq́ ſatis dignè potuit: adeò nemo exprimere uerbis poteſt. Id tamen notandũ eſt, fuiſſe in proſcriptos, uxorũ fidem ſummã, libertorũ mediam, ſeruorum aliquam, filiorum nullam. Adeò difficilis eſt hominibus utcunq́ conceptę ſpei mora. Ne quid ulli ſanctũ relinqueretur uel in dotem inuitamentumq́ ſceleris, Antonius L. Cæſarem auunculũ, Lepidus Paulum fratrem proſcripſerant. Nec Planco gratia defuit, ad impetrandũ ut frater eius Plancus Plotius proſcriberetur. Eoq́ inter iocos militares, qui currum Lepidi Planciq́ ſequuti erant, inter execrationẽ ciuium uſurpabant hunc uerſum: De Germanis, nõ de Gallis duo triumphãt Coſs. Licet in Appiano multa pietatis exempla, ſeruorum, filiorum, & coniugum ſcribantur. Vt hic Conſul Plancus L. Antonij auunculi M. proſcripti reductionẽ decreuit. Cum enim mater Antonij, ut fratrem penes ſe publicè haberet, erubeſcentibus turmarum ducibus eam attingere, ut imperatoris matrem, in forum deſcendẽs: Me ipſam accuſo, inquit, Lucium penes me ſuſcepiſſe, & habere iterũ, ac habiturã eſſe, quouſq́ nos ambos interfeceris. Idem Plancus Conſul, reditũ decreuit Sergio, ut in quarto Appianus ſcribit. Euſebius tradit, Munatiũ Plancum, Ciceronis diſcipulũ, oratorem inſignẽ, cum Galliam Comatã regeret, Lugdunũ condidiſſe, quæ urbs temporibus Senecæ incendio deflagrauit. Hic eſt ille Plancus, quem Tullius, cum Prætor eſſet in Gallia, Conſulem deſignatũ cum D. Bruto appellat. Cuius epiſtolę elegantiſsimè ac luculenter ſcriptæ in 10. Familiarium epiſtolarum libro Ciceronis legũtur. Cuius frater Titus prænomine uocabatur. Contra hunc Plancum cum Aſinius Pollio orationes ſcriberet, quæ poſt mortem Planci ederẽtur, ne reſpondere poſſet, Plancus fertur dixiſſe haud illepidè, Cum mortuis non niſi laruas luctari. Quo dicto ſic repercuſsit illas Pollionis orationes, ut apud eruditos nihil impudẽtius, teſte Plinio, iudicetur. Munatij Planci etiam meminit Tacitus in primo hiſtoriarum: qui ſcribit, eum penè à militibus occiſum, dum iret legatus ad Germanicũ, mortuo Auguſto, ſiue is ſit, ſiue eius filius. Hu-

ius

Ab urbe con. Olymp. Imp. Aug.

ius præterea ſententia, teſte Suetonio, in Senatu Auguſti nomen Cæſar obtinuit, ut inferius clareſcet. Quemadmodum igitur, ut ad hiſtoriam reuertar, ſub id tempus C. Caſsius Dolabellam mori coegit, & M. Brutus C. Antonium occidit, ut Liuius in 121. docuit: & quemadmodum Brutus ac Caſsius coierunt cum exercitibus, teſte Liuio 122. Ac quomodo Sextus Pompeius Siciliam occupauit, cum Antonius & Cęſar traiecerunt exercitum in Macedoniam, ubi apud Philippos uterq; Brutus & Caſsius eſt deuictus prælio, quod Philippenſe ab hiſtoricis nominatur, ut Liuius in 123. ac 124. ſcripſit, omnia diligenter Appianus in quarto Ciuiliũ enarrauit. Velleius aũt ſic breuiter rem perſtringit: Iam & Dolabella in Aſia C. Treboniũ conſularẽ, cui ſuccedebat, fraude deceptũ Smyrnæ occiderat, uirum aduerſus merita Cæſaris ingratiſsimũ, participemq; cędis eius, à quo ipſe in cõſulare profectus faſtigiũ fuerat. & C. Caſſius acceptis à Sex. Murco & Criſpo Martio prætorijs uiris, imperatoribus, præualidis in Syria legionibus, incluſum Dolabellã, qui præoccupata Aſia in Syriam peruenerat, Laodicea expugnata interfecerat: ita tamen, ut ad ictũ ſerui ſui Dolabella non ſegniter ceruicẽ daret, & decem legiones in eo tractu ſui iuris faceret. Et M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonij in Macedonia, Vatinioq; circa Dyrrhachiũ uolentes legiones extorſerat, ſed Antoniũ bello laceſsierat, Vatinium dignatione obruerat, cum & Brutus cuilibet ducum præferendus uideretur, & Vatinius nulli nomini nõ eſſet poſtferendus. in quo deformitas corporis cũ turpitudine certabat ingenij: adeò, ut animus eius digniſsimo domicilio incluſus uideretur. Sed præter hunc Philippenſis belli eruditè meminit Florus lib. 4. tit. 6. Trãquillus rubrica 13. Plutarchus in Bruto abundè, & in Antonio. Oroſius lib. 6. cap. 15. Eutropius lib. 7. cap. 1. Velleius graphicè Philippenſe deſcribit bellum, in quo Brutus Caſsiusq; cecidere. Vnde ſubiungit: Protinus Meſſala fulgentiſsimus iuuenis, proximus in illis caſtris, Bruti Caſsijq; autoritati, cũ eſſent qui eũ ducẽ poſcerent, ſeruari beneficio Cæſaris maluit, q; dubiã ſpem armorũ tentare amplius. Nec aut Cęſari quicq; ex uictorijs ſuis fuit lętius, q; ſeruaſſe Coruinum: aut maius exemplũ hominis grati ac pij, q; Coruinus in Cęſarẽ fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clariſsimorũ uirorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum Hortenſiumq;, eminẽtiſsimorum ciuium filios, fortuna abſtulit. Nam Varro ad ludibrium moriturus Antonij, digna illo ac uera de exitu eius magna cũ libertate ominatus eſt. Druſus Liuius, Iulię Auguſtę pater, & Varus Quintilius, ne tentata quidẽ hoſtis miſericordia, alter ſeipſe in tabernaculo interemit. Varus autem liberti, quem id facere coegerat, manu, cum ſe inſignibus honorum uelaſſet, iugulatus eſt. Hunc exitum M. Bruti partium ſeptimum & trigeſimum annum agentis fortuna eſſe uoluit, corrupto animo eius in diem, quæ illi omnes uirtutes unius temeritate facti abſtulit. Meminit horum Coſs. M. Lepidi & Munatij Planci Iulius Obſequens: qui multa prodigia ſub ijs accidiſſe commemorat. Inter quæ illud prodit, quod & Plinius libro ſecundo, capite triceſimoprimo ſcribit, de tribus ſolibus: Soles, inquit, tres circiter horam tertiam diei uiſi, mox in unum orbem contracti. Pòſt ſubiungit rem meo quidem iudicio obſeruandam: Notatum eſt prodigij loco fuiſſe, quòd P. Titius Prætor propter diſſenſiones collegæ magiſtratum abrogauit, & ante annum eſt mortuus. Conſtat, neminem qui magiſtratum collegæ abſtulerat, annum uixiſſe. Abrogauerunt autem hi: L. Iunius Brutus Coſ. Tarquinio Collatino, Tiberius Gracchus M. Octauio Cæcinnæ: P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius, Bruto & Caſsio pugnam aduerſus Cæſarem & Antoniũ molientibus. Sub ijs præterea Coſs. teſte Suetonio in Tiberio rubrica quinta, natus eſt Romæ in Palatio decimoſexto Calendis Decembribus Tiberius poſt bellum Philippenſe. Sic enim in faſtis, actaq; in publica relatum eſt. Nec tamẽ deſunt, qui partim antecedente anno Hircij & Panſæ, partim inſequente Seruilij Iſaurici Antonijq; conſulatu genitum eum ſcribant. Sunt autem Planci, ut id quoq; ediſſeram, ab antiquis dicti, qui ſupra modum pedibus planis eſſent, quæ plancæ appellantur.

Olymp. Imp. Aug. — *Iſauricus,* — Ab urbe con.

4. 3 P. SERVILIVS II. ET L. ANTONIVS. 712

Cæſar ualetudinarius, perfecto bello Philippenſi, in Italiam reuertitur, relicto Antonio in trāſmarina prouincia. Cum enim triumuiratū conſtituiſſent, diuiſum imperium inter illos ita eſt, ut terminum facerent Ionium mare: dum ad orientem tractus Antonio, ad Heſperiam Cæſari conceſſus, Lepido Africa permiſſa. Conſulatus uerò quoties ipſi uellent amicis cuiuſq; proportione cō cedi placuit, teſte Plutarcho in Antonio. Cęſar itaq; ueteranis agros diuidens, ſeditiones excitauit: quas Fuluia Antonij uxor & L. Antonius Coſ. procurarunt: à quibus ſunt milites inſtigati, ut Cæſari bellū inferrent. Quod Cæſar ſumma fiducia accepit, & perfecit id non ſine ſummo periculo. Hoc bellum Peruſinū dicitur ab hiſtoricis, deſcriptū Liuio 125. ac 126. libris: Floro lib. 4. titulo 7. his uerbis, quæ in omnibus penè libris deprauata legūtur: Alterum bellū concitauit agrorū diuiſio, quos Cæſar ueteranis in caſtris preciū militiæ perſoluebat, ſemper Antonij peſsimū ingeniū, Fuluia gladio cincta, uirilis militiæ uxor, agitabat. Oroſius lib. 7. cap. 1. Tranquillus rubrica 14. & 15. omniū copioſius Appianus in 5. Ciuilium. Velleius aūt ſic hanc Peruſinā cladem deſcribit: Dum Antonius tranſmarinas obiturus prouincias ſubſtitit, Cæſar in Italiā re recepit, eamq; longè q̄ ſperauerat tumultuoſiorē reperit. Quippe L. Antonius Coſ. uitiorū fratris ſui cōſors, ſed uirtutū quæ in illo erant expers, modò apud ueteranos criminatus Cęſarē, modò eos qui iuſte diuiſione prædiorū, nominatiſq; colonis agros amiſerant, ad arma conciens, magnū exercitū conflauerat. Ex altera parte uxor Antonij Fuluia, nihil muliebre præter corpus gerens, omnia armis tumultuq; miſcebat. Hęc bellis ſedē Præneſte cæperat. Antonius pulſus undiq; uiribus Cæſaris, Peruſiā ſe cōtulerat. Plancus Antonianarū adiutor partiū, ſpem magis oſtēderat auxilij, q̄ opem ferebat Antonio. Vſus Cęſar uirtute & fortuna ſua, Peruſiā expugnauit, Antoniū inuiolatū dimiſit. In Peruſinos magis ira militū. q̄ uoluntate ſæuitū ducis. Vrbs incenſa. Cuius initiū incendij princeps eius loci fecit Macedonicus, qui ſubiecto rebus ac penatibus ſuis igni, trāſfixū ſe gladio flāmæ intulit. Seruilij aūt Iſaurici filiā Auguſtus adoleſcēs adhuc ſponſam habuit. ſed cōciliatus poſt primā diſcordiā Antonio, expoſtulantibus utriuſq; militibus, ut neceſsitudine aliqua iungerentur, priuignā eius Claudiā Fuluiæ ex P. Clodio filiam duxit uxorem, ut Suetonius ſcribit rubrica ſexageſimaprima. Is Seruilius mortuus elatus eſt publico funere.

Caluinus, *Pollio.*

CLXXXV 4 CN. DOMITIVS, ET C. ASINIVS. 713

Hic Domitius Caluinus bello Philippēſi, ut ſcribit Appianus in quarto, onerarijs nauibus duas Cæſari legiones, quæ Martiæ ob audaciā earū cognominabant, afferebat: prætoriā inſuper cohortē, duū milliū uirorū, equitū turmas quatuor, aliāq; multitudinē collectā ad bellū. Quā triremes eorū paucę ſequebant, quib. magnā hoſtiū claſſem in mari Ionio ſtrauit, & ob id Cæſari perq; charus ſemper fuit. Alius aūt eſt ab illo, de quo Velleius inquit. Cn. Domitius, pater L. Domitij eminentiſsimæ ac nobiliſſimæ ſimplicitatis uiri, auus huius Cn. Domitij, clariſsimi iuuenis, occupatis nauibus cū magno ſequentiū cōſilia ſua comitatu, fugæ fortunæq; ſe cōmiſit, ſemetipſo cōtentus duce. Nā hic eſt Caluinus Domitius, de quo Velleius paulo pòſt, cū bellū Siculū Sex. Pōpeij deſcribit, ſic dicēs: Eadē tēpeſtate Caluinus Domitius, cū ex cōſulatu obtineret Hiſpaniā, grauiſsimi cōparandiq; antiquis exēpli autor fuit, quippe primipili centurionē, nomine Iubilliū, ob turpē ex acie fugā fuſte percuſsit. C. Aſinius Pollio atriū Libertatis extruxit, adhortāte Auguſto, qui prætorius clariſsimū bellū in Hiſpania aduerſus Sex. Pompeium geſsit.

Sabinus.

2. 5 L. CENSORINVS, ET C. CALVISIVS. 714

Meminit Caluiſij crebrò Appianus in 5. Ciuiliū, quē ſcribit Prætorē claſsis fuiſſe ſub Cęſare, initio belli naualis, quod cū Sex. Pōpeio Cęſar geſsit. In 5. idē Appianus,

Ab urbe con. Sabinū à Cæſare electū ſcribit,ut ſeditiones in urbe & Sicilia ob deprædationes exci- Olym. Imp. Aug.
tatas,& latrocinia ſedaret ac cōprimeret. Caluiſij & Cicero, decimo Epiſtolarū meminit,ad Furniū ſcribēs:& Angelus Politianus in ſua Centuria,de Ludis ſecularibus ſcribens,ex Zozymo Græco autore(quem ego non uidi hactenus)tradit diuum Auguſtū ludos ſeculares abolitos atq; intermiſſos paulatim inſtaurauiſſe, magno (ut ait Liuius) apparatu, L.Cenſorino & M.Mālio Duellio COSS. Atteio aūt Capitone circuitum ſpaciumq; ſubijciente, ritum uerò ſacrorum libris indicantibus Sibyllinis. Et quia,ut inferius paulo ex Cenſorino annotabimus,ſub alijs COSS. facti ſcribūtur ludi ſeculares,ſcilicet Furnio & Syllano COSS. non de hoc L. Cenſorino intelligendi ſunt illi,ſed de eo qui fuit tempore belli Punici tertij, ut ſuperius ſcripſimus: ut requirenda ſit in Politiano uel Zozymo diligētia ſupputationis. Oroſius lib.7. ca.1. Anno 714. ab ur.con.flamma conſurgens incertum,urbis uicos conſumpſit:nec unquam,ut ait Liuius,maiore incendio uaſtata eſt:adeò ut poſt aliquot annos Cæſar Auguſtus, ad reparationem eorum quæ tunc exuſta erant, magnam uim pecuniæ ex ærario publico largitus ſit.Hinc gloriatur apud Suetoniū,rubrica uigeſimaoctaua, marmoream ſe relinquere urbem, quam lateritiam acceperit. Nam Romam fuiſſe incendijs obnoxiam,& Plinius & Gellius teſtantur.Scripſit idem Oroſius, incendium ingens urbem euaſtaſſe anno eius conditionis ſeptingenteſimo, ante bellum ciuile Cæſaris & Pompeij:quod pluribus repetit Honorius Auguſtudinienſis,qui id accidiſſe Lentulo & Marcello COSS.ſcribit.

Pulcher, Flaccus.

715 APPIVS CLAVDIVS, ET C. NORBANVS. 5. 6

Velleius: Per eadem tempora exarſerat in Campania bellum,quod profeſſus eorum qui perdiderant agros patrocinium,ciebat T.Claudius Nero Prætorius & Pontifex, Tib. Cæſaris pater, magni uir animi, doctiſsimiq; ingenij: id quoq; aduentu Cæſaris ſepultum atq; diſcuſſum eſt.Quis fortunæ mutationes,quis dubios rerum humanarum caſus ſatis mirari queat?quis non diuerſa præſentibus,contrariaq; expectatis, aut ſperet,aut timeat? Liuia,nobiliſsimi & fortiſsimi uiri Druſi Calidiani filia, genere, probitate, forma, Romanarum eminentiſsima, quam poſtea coniugem Auguſti uidimus, quam tranſgreſsi ad deos ſacerdotem & filiam, tum fugiens mox futuri ſui Cæſaris arma, tum bimum hunc Tiberium Cæſarem, uindicem Romani Imperij, futurumq; eiuſdem Cæſaris filium geſtans ſinu, per auia itinerum uitatis militum gladijs,uno comitante,quo facilius occultaretur, fuga peruenit ad mare, & cum uiro Nerone peruecta in Siciliam eſt.Ciceronis epiſtolæ ſunt libro tertio ad Appium Pulchrum,qui imperator fuit in Cilicia: quem hunc fuiſſe ideo ſuſpicor, quòd libro decimo ad eundem ſcripta eſt epiſtola: quæ uidetur ſignificare res geſtas tēpore Iulij Cæſaris.Doctioribus tamen iudicium relinquo.

716 M. AGRIPPA ET L. CANINIVS 4. 7
GALLVS.

Agrippa gener erat Cæſaris. nam cum ex Scribonia uxore filiam haberet Iuliam, quę primùm Marcello,filio Octauię,ſororis Auguſti,nupſit:illo mortuo ſuaſit Octauia, ut Agrippam generum ſuum caperet.quod cum Cæſari placeret,repudiauit Agrippa filiam Octauiæ Marcellam,& factus eſt gener Cæſaris:ut Plutarchus & Suetonius tradunt.Sed & Agrippa mortuo,Iuliam Tiberio priuigno ſuo tradidit,qui & Agrippinan. repudiauit, ex qua iam Druſum filium ſuſceperat. Hic autem Agrippa indignabundus & impatiens, ſibi Marcellum Octauiæ filium anteferri, contulit ſe Mitylenas. Vnde Cæſa: M. Agrippæ patientiam deſiderauit,ut Trāquillus fatetur. Sunt autem Agrippæ(ut illud quoq; iunioribus aperiam) qui in pedes naſcuntur, ab ægritudine pedum denominati: quos infelices propemodum eſſe, omnes eruditi teſtantur. Vnum felicitatis exemplum eſt hic Agrippa, qui & ipſe ita natus eſt: quanquam is puerperij ſui præpoſteri luiſſe pœnas exiſtimatur, multis incommodis, & in primis aduerſa pedum ualetudine cōflictatus: quem dolorem cum perpeti nequiret,

E unius

Olym. Imp. Aug. unius medicorũ portentoſa ſententia, ignorante Auguſto, demerſit crura in acetum calidum, in acerrimo impetu morbi, atq; ita euaſit. Tanti putans, uſu pedum ſenſuq; omni carere, dummodo dolore illo careret. Plinius inter infortunia Agrippæ numerat, prægraue ſeruitium ſoceri: id eſt, Auguſti. Sed non eſt obmittendum, quod idem Plinius ſcribit de Agrippa, lib. 36. cap. 15. de cloacis agens, ubi ſic inquit: Præterea cloacas, operũ omniũ dictu maximũ, ſuffoſsis montibus, atq; urbe penſili, ſubterq; nauigata, idẽ M. Agrippa fecit, in ædilitate poſt conſulatũ: per meatus corriuati ſeptẽ amnes, curſuq; præcipiti torrentium modo rapere atq; auferre omnia coacti, inſuper mole imbriũ concitati, uada ac latera quatiunt. Aliquando Tyberis retrò infuſi recipiunt fluctus, pugnantq; diuerſi aquarũ impetus intus, & tamen obnoxia firmitas reſiſtit. Trahuntur moles internæ tantæ, non ſuccumbentibus cauſis operis. Pulſant ruinæ ſponte præcipites, aut impactę incendijs: quatitur ſolum terræmotibus. durant tamẽ à Tarquinio Priſco annis octingentis propè inexpugnabiles. Vide & reliqua, quæ ſequuntur. Et in fine eiuſdẽ capitis: Agrippa in ædilitate ſua, adiecta Virginea aqua, cæteriſq; corriuatis atq; emendatis, lacus ſeptingentos fecit: præterea fontes centum quinq;, caſtella centum & triginta, complura etiam cultu magnifica, & operibus. Ab urbe con.

His Coſs. lacus Lucrinus in portum conuerſus eſt.

In Campania, iuxta portus Baiarum, ſunt duo lacus, Lucrinus ſcilicet & Auernus: teſte Plinio in tertio, & Strabone in quinto Geographiæ. De utroq; Martialis:
Dum modò Lucrino, modò ſe permittit Auerno.

Eſt autem Auernus, quaſi Aornos, id eſt, auibus inacceſſus, dictus, ut Maro & Lucretius ſcribunt. Auguſtus Cæſar, non Iulius, ut ineptè ſomniat Seruius, ductis hinc inde duobus brachijs, immiſſoq; mari, Iulium portum fecit. quem in ſecundo Georgicorum Virgilius, in laudem Cæſaris Auguſti, his uerſibus celebrat:

An memorem portus, Lucrinoq; addita clauſtra,
Atq; indignatum magnis ſtridoribus æquor,
Iulia qua Ponto longe ſonat unde refuſo,
Tyrrhenuſq; fretis immittitur æſtus Auernis.

Vnde & Plinius lib. 36. cap. 15. Prætereo uias inter montes exciſas, mare Tyrrhenum à Lucrino molibus ſecluſum, tot pontes tantis impendijs factos. De M. Agrippa ſic inquit Velleius: Aedificandis nauibus, contrahendoq; militi ac remigi, naualibuſq; adſueſcendo certaminibus atq; exercitationibus, præfectus eſt M. Agrippa, uirtutis nobiliſsimæ, labore, uigilia, periculo inuictus: parendiq;, ſed uni, ſcietiſsimus: alijs ſanè imperãdi cupidus, & per omnia extra dilationes poſitus, cõſultiſq; facta coniungens. Hic in Auerno & Lucrino lacu ſpecioſiſsima claſſe fabricata, cotidianis exercitationibus militem remigemq; ad ſummã & militaris & maritimæ rei perduxit ſcientiam. Hac claſſe Cæſar, cum prius deſpondente ei Nerone, cui antè nupta fuerat, Liuiam, auſpicatis reip. ominibus duxiſſet eam uxorẽ, Pompeio Siciliæq; bellũ intulit.

CLXXXVI. L. GELLIVS PVBLICOLA, ET M. Nerua. 717

COCCEIVS.

Cocceius Nerua fuit inter iurepe ritos illuſtris, ut libro primo Digeſtorum, de Origine iuris, Iureconſultus cõmemorat, ubi ordine numerantur inſignes iureconſulti. & Tacitus in quarto, ubi de ſeceſſu Tiberij ſcribit, narrat, quòd in comitatu eius fuit unus Senator cõſulatu functus, Cocceius Nerua, cui legũ erat peritia: & Frõtinus de Aquæductibus, huius item M. Coccej meminit. ſed Appianus in quinto Ciuilium, L. Coccej meminit, ſicut & Horatius: ſiue is fuerit, & prænomen corruptum ſit: ſiue huius frater, qui & Antonio & Cæſari pariter amicus fuit, & cum Cecinna in Phœniciam legatus à Cæſare, ad Antoniũ ierat, cum bellum Peruſinũ ageretur, cuius autor Fuluia Antonij uxor erat. Hac uerò defuncta rediens Cocceius, Cæſarem mira arte miroq; ingenio utriq; conciliauit, ut latè Appianus ſcribit. Vnde tum ſubſequuta fuit maior

maior inter Cæſarem Antoniumq́ neceſsitudo. nam Octauiam ſororem, quæ Marcello denupſerat, illo mortuo Cæſar Antonio in uxorem dedit, referentibus Plutarcho, Tranquillo, & Appiano. Et inde imperatores ſe mutuò complexi, principatum denuò inter ſe partiti ſunt, Illyrium terminum ſtatuentes, ut ab Oriente ad Euphratem uſq́ fluuium Antonio, Cæſari uſq́ ad Oceanum & Occidentem cuncta ſubeſſent. Relicta Aphrica Lepido, Cæſari iniunctũ, Pompeio inferre bellum, ni unà conuenirent: Antonio Parthos adoriri, ob cladem præter fœdera Craſſo illatam. Nam ſub id tempus Ventidius Antonij legatus, Parthos prælio uictos Syria expulit: ut Liuius uigeſimoſeptimo, ac centeſimo libro docet. Et noſter Florus bellum illud Parthicum deſcribens libro quarto, titulo nono, diſertè & breuiter perſtringit: quæ Appianus in Parthico, Plutarchus in Antonio, Iuſtinus in quadrageſimoſecundo, paſsimq́ alij diffuſius ſcripſere. Nam bellum Parthicum aliud, quod Antonius geſsit, ſequenti titulo Florus deſcripſit: & Liuius pluribus libris, ſi extarẽt. Velleius: Hoc tractu temporum, Octauiã ſororem Cæſaris M. Antonius duxit uxorem. Redierat Pompeius in Siciliam: Antonius in tranſmarinas prouincias, quas magnis momentis Labienus ex Brutianis caſtris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, interfectoq́ legato Antonij concuſſerat. Qui uirtute & ductu Ventidij, unà cum Parthorum copijs, celeberrimoq́ iuuenum Pacoro regis filio, extinctus eſt. Cæterùm Pompeius, ut reuertar unde digreſsi ſumus, cum Siciliam teneret, & annonæ commeatum impediret, cum eo poſtulatã pacem Cæſar, & Antonius fecerunt, ita ut Siciliam prouinciam haberet: conciliatioq́ inter Cæſarem & Antonium & Sex. Pompeium facta eſt, quã pluribus Appianus in quinto enarrat. Vnde & lautiſsimũ conuiuiũ in littore maris, in naualibus celebratunt: deſpondereq́ in hoc conuiuio Pompeij filiam, Libonis neptem, Marcello Antonij primogenito, & Cæſaris conſobrino. Poſtridie COSS. in quadrienniũ Antonium & Libonem primos creauere: ecõtrà cõſtituente Antonio, quem prius ipſe eligeret: poſt eos, Cæſarẽ & Pompeium, deinde Aenobarbum & Soſsium, poſtremò iterum Antonium & Cæſarem, tertiò tum futurum Conſulem, ſperantes eundem rempub. populo ſubinde reſtiturũ fore. Hisq́ peractis, ab inuicem diuiſi ſunt. Pompeius in Siciliam enauigauit, Cęſar & Antonius Romam rediere, non ſine publica lætitia pop. Rom. quòd iam finem ciuilium bellorum ſperaret. Tum Cæſar ad Celtas, Antonius ad Parthos profectus eſt: ut Appianus in quinto ſcribit. Velleius: Per hæc tempora Ruffi Saluidieni ſceleſta conſilia patefacta ſunt, qui natus obſcuriſsimis initijs, parũ habebat ſummũ accepiſſe, & proximus à Gn. Pompeio, ipſoq́ Cæſare ex equeſtris ordinis COS. creatus eſſe, ni ſimul aſcendiſſet, è quo infra ſe & Cæſarem uideret & remp. tum expoſtulante conſenſu populi, quem grauis urebat infeſto mari annona. Cum Pompeio quoq́ circa Miſenum pax inita, qui haud abſurdè cum in naui Cæſarem & Antonium cœna exciperet, dixit: in Carinis ſuis ſe cœnam dare. referens hoc dictum ad loci nomen, in quo paterna domus ab Antonio poſsidebatur. In hoc pacis fœdere placuit, Siciliam Achaiãq́ Pompeio concedere. In quo tamen animus inquietus manere non potuit. Id unum tantummodo ſalutare aduentu ſuo patriæ attulit, quòd omnibus proſcriptis, alijsq́ qui ad eum ex diuerſis cauſis fugerant, reditum ſalutemq́ pactus eſt. quæ & alios clariſsimos uiros, & Neronem Claudium, & M. Sillanum, Sentiumq́ Saturninum, & Aruntium ac Titium reſtituit reipub. Verùm hanc ab Appiano ſcriptam COSS. ſeriem, Caſsiodorus nõ ſeruat: ſiue quòd hi alios ſubſtituerint, ſiue quòd alios annales ſequutus ſit. Nam, ut omnia quæ mihi in manus uenerint, ſtudioſis profutura, afferam, incidi in libellum uetuſtiſsimum ignoti autoris, ubi COSS. nomina à Iulio Cæſare ad Theodericum Gothorum regem continebantur, quem inter libros Ioannis Fuxmagoni Senatoris Cæſarei reperi: cuius inſtar alterũ exemplar mihi Stabius meus, Cæſareus hiſtoricus, uir acerrimi iudicij, nuper ex Heluetijs attulit, admirandæ uetuſtatis, & quem uix legere potui, ita erat carie & ſitu & tineis corroſus. Hunc & Ioachimo Vadiano, & Georgio Collimitio, uiris ueterum monumentorum præcipuè ſtudioſis, & pluribus alijs oſtendi: ne me finxiſſe, ut quidam ſolent, dum liberè

Olym. Imp. Aug. nugari uolunt, quicquid arbitrãtur. In eo libello is eſt ordo Cõſulum, ab eo anno quo Octauianus puer decem & octo annorum imperium ſuſceperit. Ab urbe con.

Lentulus	&	Horeſtes
Pompeius		Craſſus
Voluſianus		Pollio
Lepidus		Plancus, ſub quibus tres ſoles in
Cenſorinus		Sabinus coelo uiſi ſunt.
Pulcher		Aenobarbus
Gallus		Agrippa
Publicola		Nerua
Pompeius		Cornelius
Libo		Antonius (cepit.
Cicero		Antonius, ſub quibus Auguſtus nomẽ ac-

Et ut iunioribus hic ſuppetias feram, qui, cum Cicero dudum occiſus fuerit ſub Triumuiratu, poſſent ordinem hunc COSS. ſuſpicari falſum: priuſquam alios pergam recenſere COSS, ſubſcribam uerba Appiani ex quarto Ciuiliũ, ita ſcribentis: Cicero, à Cicerone parente eius, in Græciam pręmiſſus, cum fortunam huiuſmodi uereretur, è Græcia ad Brutum peruenit, defuncto inde Bruto ad Pompeium pertranſiuit, tum utroq; Præturæ functus officio. Hunc Cæſar, quo ſe à traditione Ciceronis excuſaret, pontificem ſtatim declarauit: nec multo pòſt Conſulem inſtituit, & Syriæ Prætorem. Antonio apud Actium poſterius deuicto à Cæſare, cum Conſul adhuc eſſet, ius populo plerunq; dixit: ſeditq; pro roſtris eo in loco, quo parentis eius caput manusq; pependerãt. Illud ipſum de conſulatu Ciceronis, etiam cum Auguſto, obſeruabit diligentiſsimus lector, in Plinio, libro uigeſimoſecundo, capite ſexto, ubi hæc uerba leges de Cicerone: Ipſum Auguſtum, cum M. Cicerone filio cõſulem, idibus Septembribus Senatus obſidionali donauit, adeò ciuica non ſatis uidebatur. Idem Plutarchus in Cicerone, cũ Cæſar debellaſſet Antonium, conſul factus, ſibi Ciceronis filium delegit in collegam, atq; ſortitus eſt: cuius magiſtratu Senatus ſtatuas Antonij deiecit, ac nonnulla ipſius ornamenta aboleuit. Præterea publico edidit edicto, ex Antoniorum genere neminem Marcum appellari. Sic ergo diuino quodam fato ultima ultio ad Ciceronis domum redacta eſt. Hæc uerba lector in Plutarcho, non in eo libello de uita Ciceronis, quem Aretinus compoſuit, inuenies. Quibus uerbis manifeſtiſsimè colligitur, Ciceronis iunioris conſulatus: de quo nihil Caſsiodorus ſcribit, & præfatum tamen opuſculum narrat. Adeò ut mihi magnæ admirationi ſit, unde illud Spartiani in Seuero, ubi magnos uiros ſcribit nunquã bonos & utiles filios reliquiſſe, cum inquit: Quid de Tullio? cui ſoli melius fuerat, liberos non habere. Sed iam reliquos COSS. recenſebo.

Auguſtus I	&	Tullius
Auguſtus II		Soſsius
Auguſtus III		Craſsus
Auguſtus IIII		Meſſala
Aenobarbus		Scipio
Auguſtus V		Aenobarbus II
Auguſtus VI		Agrippa, ſub quibus Carthago reſtituta eſt.
Auguſtus VII		Agrippa II
Auguſtus VIII		Taurus
Auguſtus IX		Sillus
Auguſtus X		Flaccus
Aruncius		Marcellus
Celſus		Tiberinus
Lollius		Aemilius
Apuleius		Sillus II
Saturninus		Cinna, ſub quibus moritur Virgilius,
Duo Lentuli		annorum LX.

Sic ſe

Ab urbe con. | Olym. Imp. Aug.

Sic ſe habet ordo COSS. à quo longè diuerſus eſt Caſsiodorus, ut patebit: alios fortaſsis Annales ſequutus. Vnde & Suetonius de conſulatibus Augusti, rubrica uigeſimaſexta, ſic ſcribit: conſulatū uigeſimo ętatis anno inuaſit, admotis hoſtiliter ad urbē legionibus, miſsis qui ſibi nomine exercitus depoſcerent. Secundum conſulatū poſt nouē annos, tertiū interiecto anno geſsit. Sequentes uſq; ad undecimū continuauit: multisq;. cum deferrētur, mox recuſatis, duodecimū magno, id eſt, ſeptemdecim annorum interuallo, & rurſus decimumtertiū biennio poſt ultro petijt: ut C. & L. filios ampliſsimo præditus magiſtratu, ſuo quemq; tyrocinio deduceret in forum. Quinq; medios, à ſexto ad undecimum annos geſsit. Cæteros autem ſex, aut quatuor, aut tribus menſibus exercuit: ſecundum, pauciſsimis horis. Nec omnes Romæ geſsit, ſed quartum conſulatum in Aſia, quintum in inſula Samo, octauum & nonum Tarracone inijt. Vnde & longè aliter numerantur eius cōſulatus à Caſsiodoro: quæ fortè eſt cauſa, ut ille alius autor COSS. ſuffectos recenſuerit. Cornelius Tacitus in primo hiſtoriarum, cum deſcribit quàm uarius ſermo in obitu Auguſti de eo haberetur, inter cætera inquit: Numerus etiam conſulatuū celebrabatur, quo Valerium Coruinū & C. Marium ſimul æquauerat, cōtinuata per ſeptem & triginta annos tribunitia poteſtas, nomen imperatoris ſemel atq; uicies partum, aliaq; honorum multiplicata, aut noua. At Velleius inquit: Conſulatus tantummodo uſq; ad undecimum, quem continuaret Cæſar, cum ſæpe obnitens repugnaſſet, impetrare potuit. nam Dictaturam, quam pertinaciter populus ei deferebat, tam conſtantur repulit. Sed iam domum repetamus, ſatis euagati. Scribemus ergo COSS. Caſsiodori ſic:

718 SEX. POMPEIVS, ET L. CORNIFICIVS. 2. 9

Hic eſt Sex. Pompeius, Magni Pōpeij filius minor natu: qui ex Hiſpania aufugit, occiſo fratre ſuo à Iulio Cæſare: uenitq; in Siciliam, ſuſcipiens ad ſe omnes transfugas ac ciues Romanos, proſcriptos à Triumuiris. Cumq; magnum coegiſſet exercitum, annonæ commeatum in Sicilia intercepit, ut fames urbem occuparet. Ob id Cæſare moliente bellum in Pompeium, interuentu Antonij amicitia primùm inter eos facta eſt, ut ſuperius annotauimus. Poſtquam uerò rurſum Pompeius mare latrocinijs infeſtum redderet, nec pacem quā acceperat præſtaret, Cęſar neceſſario bello contra eum ſuſcepto, duobus naualibus prælijs dubio euētu pugnauit. Tandē uictus Pompeius, in Ciliciam profugit: M. uerò Lepidus, qui ex Aphrica uelut ad ſocietatē belli, contra Sex. Pompeium à Cæſare gerendi traiecerat, ei bellum cum Cæſar quoq; inferret, relicto exercitu, abrogato Triumuiratus honore, uitā impetrauit. M. Agrippa, qui nauali corona à Cæſare eſt donatus (qui honos nemini ante eum habitus eſt) Lepidum Circijs in perpetuū relegauit, referente Tranquillo. Illud bellū Cæſaris & Pompeij, Siculum ab autoribus appellatur, à Liuio 128. & 29. deſcriptum eſt: item à Floro lib. 4. tit. 8. Suetonio in Auguſto, rubrica decimoſexta. Oroſius pulchrè bellū hoc perſtringit lib. 6. cap. 15. & Eutropius in ſeptimo, cap. 1. Omniū uerò copioſiſsimè Appianus in quinto Ciuilium, quo bello opus ſuum claudit de Ciuilibus bellis. quo coniector, deeſſe adhuc librum, quo bellum Actiacum, quod etiam inter ciuilia connumerandum eſt, deſcribitur. De hoc Sex. Pompeio Velleius ita tradit: Hic adoleſcens erat ſtudijs rudis, ſermone barbarus, impetu ſtrenuus, manu promptus, cognitione celer, fide patri diſsimilimus, libertorum ſuorum libertus, ſeruorumq; ſeruus: ſpecioſis inuidens, ut pareret humillimis. Quem Senatus penè totus adhuc è Pompeianis cōſtans partibus, poſt Antonianā fugam, eodem illo tempore quo Bruto Caſsioq; transmarinas prouincias decreuerat, reuocatum, ex Hiſpania, ubi aduerſus eum clariſsimum bellū Pollio Aſinius prætorius geſſerat, in paterna bona reſtituerat, & oræ maritimæ præfecerat. Is tum occupata Sicilia, ſeruitia fugitiuosq; in numerum exercitus ſui recipiens, magnū modum legionum effecerat, perq; Menam & Menecratem paternos libertos, præfectos claſsium, latrocinijs ac prædationibus infeſtato mari, ad ſe exercitumq; tuendum rapto utebatur. Poſt multa ſubiungit: Hinc Pompeio, Siciliæq; Cæſar bellum intulit. Sed uirum humana ope inuictum, grauiter eo tempore fortuna

Olym. Imp. Aug. cõcuſsit. Quippe longè maiorem partem claſsis circa Veliam, Palinuríq; promontorii, adorta uis Aphrici lacerauit ac diſtulit. Dehinc ſubnectit: Penè omnibus exutus nauibus Pompeius, Aſiã fuga petiuit: iuſſuq; M. Antonij, cuius opem petierat, dum inter ducem & ſupplicẽ tumultuatur, & nunc dignitatẽ retinet, nunc uitam precatur, à Titio iugulatus eſt. Cui in tantũ durauit hoc facinore contractũ odiũ, ut mox ludos in theatro Pompeij faciens, execratione populi, ſpectaculo quod præbebat pelleretur. Neq; illud eſt omittendum, quod Plinius lib. 9. cap. 16. ſcribit: Siculo bello ambulante in littore Auguſto, piſcis è mari ad pedes eius exilijt. Quo argumento uates reſpondêre, Neptunum patrem adoptare eum ſibi, Sex. Pompeio repudiato (tanta erat naualis rei gloria) ſub pedibus Cæſaris futuros, qui maria illo tempore tenerent. Idem Suetonius, rubrica nonageſimaquarta. Meminerunt paſsim huius belli poetæ, Ouidius, Horatius, Propertius, ſed & Plutarchus in Antonio. L. autem Cornificius, ut ſcribit Tranquillus, hortatu Auguſti ædem Dianæ extruxit. De Cornificio multa Appianus in quinto. ad hunc Sex. Pompeium conſulem ſcribit Ouidius in quarto de Ponto, epiſtola quæ incipit, Ab urbe con

Ite leues elegi doctas ad Conſulis aures,
Verbaq; honorato ferte legenda uiro. Et multas alias.

Libo.

3. 10 L. SCRIBONIVS, ET L. ATRATINVS. 719

Libo Pompeij ſocer erat, qui ſororem habuit Scriboniam, quam Octauianus per Mecœnatem ſibi connubio adiungi petebat, ut Antonij familiarem ad ſe traheret: ut Appianus & Suetonius ſcribunt. Nec id Propertius ignorauit, cum diceret:

Altera maternos exęquat turba Libones.

Superius enim ex Appiano annotauimus, Cęſarem & Antònium, cum in gratiam redijſſent cum Pompeio, Pompeij filiam, Libonis neptẽ, Marcello Antonij primogenito, Cæſaris conſobrino deſpondiſſe, ac dehinc COSS. in quadrienniũ creaſſe. Repete quæ ſuperius paulo antè ſcripta ſunt. De Scribonia ſic ſcribit Suetonius, rubrica ſexageſimaprima: Simultate cum Fuluia ſocru exorta, dimiſit intactã adhuc, & uirginem: mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam antè duobus, conſularibusq;, & ex altero etiã matrem. Cum hac etiam diuortium fecit, pertæſus (ut ſcribit) morum peruerſitatẽ eius. Ac ſtatim Liuiam Druſillam, matrimonio Tiberij Neronis, & quidem prægnantẽ abduxit, dilexitq; & probauit unicè ac perſeueranter. Suſpicor ex Liuij centeſimo trigeſimo, & ſequenti libro, ſub id tempus Antoniũ in Parthos poſt Ventidium profectum, & hortendum illud Parthicum egiſſe bellum: de quo præter cæteros ſuprà citatos, nemo pulchrius, meo quidẽ iudicio, ſcripſit, quàm Plutarchus in Antonio. Videndus eſt tamen etiam Velleius Paterculus, qui breuiter quidem, ſed eleganter hoc deſcribit.

Tullus.

4. 11 C. CAESAR, ET L. VOLCATIVS. 720

Aliqui hunc ſecundum Cæſaris conſulatũ faciunt, cum primum egerit, ut Suetonius ſcribit, admotis ad urbem legionibus. Aliter tamen ſupputat conſulatus Cæſaris Caſsiodorus, ut paulo antè annotauimus. Ideo numerus conſulatuũ in cæteris diuerſus eſt, ab eo quem autor noſter ponit, quod admonitionis cauſa dictum uelim. abundè enim prius de Cæſaris cõſulatibus ex Tranquillo ſcripſimus. Hoc obiter annotandum, quòd, ut Suetonius ſcribit, rubrica ſexageſima, in primo cõſulatu matrem ſuam Actiam amiſit: ſiue is ſit, ſiue ſuperior iam dictus. Cæterùm priuſquam Cæſar hunc conſulatũ inijt, Dalmaticũ bellum geſsit, quo uulneratus fuit in genu, teſtibus Suetonio & Appiano, in libro cui eſt titulus Illyrius, cuius uerba ſubſcripſi: Eo, ait, in prælio lapide genu ſaucius, per multos dies æger iacuit. Conualeſcens Romam ad conſulatum redijt, cum Barbutio Tullo collega magiſtratum initurus: Statilium Taurum ad reſidua eius belli reliquit. Menſis initio ingreſſus conſulatum, eamet die Antonio adminiſtratione præbita, ipſe in Dalmatas iterum procurrit, triumuiratũ adhuc obtinens, iam enim ſecundi quinquennij tẽpus effluxerat, quẽ à ſe ipſis à principio inuaſerant,

Ab urbe con. ſerant, populus uerò ſubinde confirmarat. Vide ſi Barbutius apud Appianũ, Volcatius ille Tullus ſit. Velleius: Interim Cæſar per hæc tempora, ne res diſciplinæ inimiciſsima, ocium, corrumperet militẽ, crebris in Illyrico Dalmatiaꝗ expeditionibus, patientia periculorũ belliꝗ experientia durabat exercitum. Iulius Frontinus in libello de Aquæductibus, de Iulia aqua ſic ſcribit: Iuliæ Tepula pòſt mixta. nam Agrippa ædilis, poſt conſulatũ primum imperatoris Cæſaris Auguſti, Meſſala & L. Volcatio COSS. anno poſt ur. con. ſeptingenteſimo decimonono, ad miliariũ ab urbe duodecimum uia Latina, euntibus ab Romã dextrorſus milium paſſuum duorum, alterius proprias uires collegit, & Tepulæ riuum intercepit: acquiſitæꝗ ab inuentore nomen Iuliæ datum, ita tamen diuiſa erogatione, ut maneret Tepulæ appellatio. Paulo pòſt ſubiungit: Eodem anno Agrippa ductus Appiæ, Anienis, Martiæ, penè dilapſos reſtituit: & ſingulari cura complunibus ſalientibus aquis urbem inſtruxit. Agrippæ uerò opera omnia quæ fecit, Plinius graphicè deſcribit libro triceſimoſexto, capite decimoquinto. uide diligenter. Verùm ut ingenuè fatear, ſubdubito, an hoc anno, an pòſt tertio anno id acciderit: quia nomina COSS. tam diuerſa ponuntur hic & illic, & numerorũ notæ undiꝗ ſunt corruptæ. Cogitẽt eruditi omnes, ut errata tollantur. Olym. Imp. Aug.

Aenobarbus.

721 CN. DOMITIVS, ET C. SOSSIVS. CLXX II XVII.

Circiter id tẽpus Antonius, cũ amore Cleopatræ inſaniret, Octauiamꝗ uxorem, Cæſaris ſororem, repudiaret, neꝗ in urbem uenire uellet: neꝗ finito eius tempore, triumuiratus imperium deponere: bellumꝗ moliretur, quod urbi Italiæꝗ inferret, ingentibus tam naualibus quàm terreſtribus copijs contractis, ut centeſimo trigeſimoſecundo Liuius prodidit: tum Cæſar in Epirum cum exercitu traiecit. Cum autem ſecum duceret Cleopatram Antonius, ab hac contumelijs affecti Titus & Plancus, ad Cæſarem confugerunt, teſte Plutarcho: & Antonij teſtamentũ, quod apud Veſtales erat, docuere: in quo multa inciuilia cõtinebantur, quo & filios ſuos & Cleopatræ Reges regũ appellauit. Hoc Cæſar pro cõcione recitari fecit. Ob quod hoſtis iudicatus eſt Antonius. de quo teſtamento plura Plutarchus in Antonio. Remiſit tamẽ, ut refert Tranquillus, hoſti iudicato neceſsitudines, amicosꝗ omnes, atꝗ inter alios C. Soſsium, & T. Domitium, adhuc COSS. ubi perperam in impreſsis codicibus ſcriptum eſt, Socium. Tu lege, C. Soſsium. Domitio prænomẽ dat Suetonius Tito, Caſſiodorus Gn. in utro ſit erratum, dubitari poſſet. Quanquam magis ſit approbandum Cn. prænomen, cum (ut ſuperius ſcripſimus) Aenobarborum familia non aliud habuerit prænomen, quàm L. & Cn. Fuit autem is Domitij illius filius, qui inter ſocios Cæſarianę necis, quanquam inſons, damnatus lege Pedia, ad Caſsium Brutumꝗ confugit. Dehinc ſe M. Antonio ſponte cum claſſe tradidit. Poſtremò ad Auguſtum tranſijt, ac paucis diebus obijt, ut Plutarchus, Appianus & Suetonius in Nerone ſcribunt. Huius hic Cn. Domitius filius, auus Neronis fuit, uir triumphalis ex bello Germanico, Aedilis, Præturę Conſulatusꝗ honore perfunctus. Antoniam maiorẽ, Antonij & Octauiæ filiam, uxorem habuit: ex qua L. Domitium patrem Neronis genuit, qui Agrippinam filiam Germanici duxit, è qua Nero natus: qui flagitijs & amentia pene Romanum ſubuertit imperium, ut Plutarchus tradit. De his uide Tranquillum in Nerone, rubrica quarta & quinta, quid uterꝗ in uita egerit. Velleius Paterculus ſic hanc rem exequitur: Creſcẽte deinde & amoris in Cleopatram incendio, & uitiorum, quę ſemper facultatibus licentiaꝗ & aſſentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre conſtituit, cum antè nouum ſe Liberum patrem appellari iuſsiſſet, cum redimitus hederis, coronaꝗ uelatus aurea, & thyrſum tenens, cothurnisꝗ ſuccinctus, curru uelut Liber pater uectus eſſet Alexandriæ. Inter hunc apparatum belli Plancus, non iudicio recta legendi, neꝗ amore reipublicæ aut Cæſaris (quippe hæc ſemper impugnabat) ſed morbo proditor, cum fuiſſet humillimus aſſentator Reginæ, & infra ſeruos cliens, cum Antonij librarius, cum obſcœniſsimarum rerum & autor & miniſter, cum in omnia & omnibus uenalis, cum ceruleatus

Olym. Imp. Aug. & nudus, caputq; redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glaucum ſaltaſſet, in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifeſtarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæſarem. Et idem poſtea clementiam uictoris pro ſua uirtute interpretabatur, dictitans id probatum à Cæſare, cui ille ignouerat. Hunc mox auunculum Titius imitatus eſt. Tacitus Cornelius in uigeſimo libro actorum diurnalium Auguſtæ hiſtoriæ, refert Iudæos à C. Soſsio ſubactos bello ciuili interno, poſtquam in ditionem M. Antonij prouinciæ ceſſerant, & dehinc Antonius uictus perijt. Vnde inquit Egeſippus in quinto, capite decimoquinto: Quis Romanos in Iudæam introduxit, niſi Hircani & Ariſtobuli contentio? Quis Soſsium, niſi Herodes? Quis Antonium, niſi Soſsius? Sed de hoc Soſsio plura Ioſephus quartodecimo Antiquitatum, capite uigeſimoſexto, & ſequenti. Sub his COSS. teſte Cornelio Nepote, mortuus eſt eloquentiſsimus ac optimus ille uir, Pomponius Atticus, ſocer M. Agrippæ, cuius uitam diligentiſsimè perſcripſit Cornelius Nepos. Ab urbe con.

2. 13 C. CAESAR II. ET M. MESSALA. 722

Meſſala illuſtris adoleſcens, ad Brutum profugerat (referente Appiano in quarto Ciuilium) poſt cædem Iulij. Eius prudentiam ueriti triumuiri, in hunc modum proſcripſere: Ex quo Meſſalam, neceſſarijs eius nobis affirmantibus, minimè affuiſſe nouimus, dum C. Cæſar occiſus eſt, eundem ex proſcriptorum numero eximi iubemus. Verùm ille ueniam huiuſmodi deſpexit. Bruto deinde & Caſsio in Macedonia deuictis, cum exercitus magno numero ſupereſſet adhuc, naues & pecunias, nec non ſpes optimas ſibi aſciſceret, Meſſala inſuper copijs omnibus præſidere cuperet, neutiquam ſuſcepit: uerùm aduerſanti fortunæ cedendū perſuaſit, & cum Antonio pariter caſtra iungere illos monuit. Ea ex cauſa intima familiaritate deuinctus Antonio, cum eodem unà conuenit. Demum Cleopatræ delicijs obnoxium ægrè ferens, ad Cæſarem ſe tranſtulit. Is Meſſalam, abrogato Antonio, Conſulem effecit: cum ille iterum eſſet hoſtis iudicatus, & circa Actium aduerſum Antonij Prætorem claſſem continentem, ad Celtas deficientes ire iuſsit, uictori quoq; triumphum agere conceſsit. Meminit & huius in fine quinti libri Ciuilium Appianus. Ob id ſcribit Plutarchus in Bruto, Meſſalam à Cæſare laudatum, quòd licet in campis Philippicis Bruti gratia acerrimus hoſtis ſibi fuiſſet, in Actio tamen promptiſsimum ſe præbuit. Ad quę & ille reſpondiſſe fertur: Ego tibi ô Cæſar, ſemper melioris atq; iuſtioris partis honoriſq; fui. Ad hunc Meſſalam, oratorem ac poetam eximium, & militaris diſciplinæ exercitatiſsimum, Virgilius ludicrum illud poema elegans ac concinnum, cui Ciris titulus eſt, ſcripſit, cupiens eius emereri fauorem, cum iam in album amicorum à Mecœnate, qui plurimum apud Auguſtum poterat, receptus eſſet. Huic puto Meſſalæ, librum ſuum Elegiarum dicauit Albius Tibullus, Panegyriconq; decātauit in libro quarto, quod incipit:

Te Meſſala canam, quanquam me cognita uirtus
Terret, ut infirmæ ualeant ſubſiſtere uires, &c.

In quo Meſſalam à rebus bellicis & eloquentia laudat, & eius natalem ſuprema elegia celebrat. Fuit bis conſul per annos quinquagintaquinq;, ut inferius clareſcet. Auguratum geſsit, aquarum præfecturam primus ab Auguſto accepit: à quo præfectus urbis primò factus, ſexto die magiſtratu ſe abdicauit, inciuilem eſſe poteſtatem conteſtans. Ante biennium quàm moreretur, ita memoria excidit, ac ſenſu, ut uix pauca uerba coniungeret, & ſui obliuiſceretur. Ad extremum, ulcere ſibi circa ſacram ſpinam nato, inedia ſe confecit, anno ætatis ſeptuageſimoſecundo. Agere in foro cœpit, iam Cicerone arcem eloquentiæ tenente. In iudicio pro Aufidio, Seruio Sulpitio contradixit: cauſam Phaſelli & Herodis, accuſantibus Iudæis, apud M. Antonium defendit. Horum COSS. ſic meminit Velleius: Cæſare deinde & Meſſala Coruino COSS. debellatum apud Actium, ubi longè ante quàm dimicaretur, exploratiſsima Iulianarum partium fuit uictoria. Vigebat in hac parte miles atq; imperator, illa marcebant omnia, hinc reges firmiſsimi, illinc inopia affectiſsimi: na-

Ab urbe con. uium hinc magnitudo modica, ſed celerior ex aduerſo illa ſpecie erat terribilior. Hinc Olym. Imp. Aug. ad Antonium nemo, illinc ad Cæſarem cotidie aliqui transfugiebant. Deniq; in ore atq; oculis Antonianæ claſsis, per M. Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Corinthus occupata, bis ante ultimum diſcrimen claſsis hoſtium ſeparata, rex Amyntas meliora & utiliora ſequutus. nam de illius exemplis, uitę natura, Dolobella ad Cæſarem: uitę; clariſsimus Cn. Domitius, qui ſolus Antonianarum partium, nunquam reginam niſi nomine ſalutauit, maximo curſu tranſmiſit ad Cæſarem. Aduenit deinde maximi diſcriminis dies, quo Cæſar Antoniusq; productis claſsibus pro ſalute alter, in ruinam alter terrarũ orbis dimicauere. Dehinc pugnam latè proſequitur. Ideò Caſsiodorus breuiter inquit:

His Coſs. apud Actium Antonius à Cæſare ſuperatur.

Quomodo Antonius claſſe uictus Alexandriam profugerit, obſeſſusq; à Cæſare, in ultima rerum deſperatione, præcipuè occiſæ Cleopatræ falſo rumore impulſus, ſeſe interemerit, Alexandriamq; in poteſtatem redegerit, Liuius centeſimo trigeſimotertio libro docuit, ut ex ipſius Abbreuiatore colligimus. Vbi ſcribitur, finem impoſuiſſe ciuilibus bellis altero & trigeſimo anno: hoc eſt, 12. poſtquàm hæreditatem Cæſaris adijt, ſuæ ætatis ſcilicet 30. anno. Cum Suetonius in Auguſto, rubrica octaua ſcribat, Auguſtum Cæſarem primùm cum M. Antonio M. q; Lepido, deinde tantum cũ Antonio per duodecim ferè annos, nouiſsimè per quatuor & quadraginta ſolum Remp. tenuiſſe. id quod Eutropius quoq; repetiuit lib. ſeptimo, capite ſecundo. Ob id hoc referendum eſt ad annos ætatis ſuæ. Vide modum congreſſus, & acierum ordinem, apud Velleium. Omnia quæ hactenus ab Auguſto facta ſunt, Cornelius Tacitus in primo hiſtoriarum libro, miro compendio concinnat: cuius uerba ſubſcribere, non inutile reor, quæ hæc ſunt: Poſtquam Bruto & Caſsio cæſis, nulla iam publica arma, Pompeius apud Siciliã oppreſſus: exutoq; Lepido, interfecto Antonio, ne Iulianis quidem partibus niſi Cæſar dux reliquus: poſito Triumuiri nomine, conſulem ſe ferens, & ad tuendam plebem, tribunitio more contentum, ubi militem donis, populum annona, cunctos dulcedine ocij pellexit, inſurgere paulatim, munia Senatus magiſtratuum legum in ſe trahere, nullo aduerſante, cum ferociſsimi per acies aut proſcriptione cecidiſſent: cæteri nobilium, quãto quis ſeruitio promptior, opibus & honoribus extollerentur, ac nouis ex rebus aucti, tuta & præſentia, quàm uetera & periculoſa mallent, neq; prouinciæ illum ſtatum rerum abnuebant: ſuſpecto Senatus populiq; imperio, ob certamina potentiũ, & auaritiam magiſtratuũ, inualido legum auxilio: quæ ui, ambitu, poſtremò pecunia turbabantur. & reliqua, quæ ad longum narrat, quibus ſubſidijs dominationem ſuam & imperium Auguſti firmauerit. Cæterùm hoc bellum quod Cæſar cum Antonio & Cleopatra geſsit, Actiacum ab autoribus dicitur, & Liuio lib. centeſimo trigeſimotertio cõplectebatur. Is liber cum non extet, requirendi ſunt Florus in quarto, titulo undecimo: Trãquillus rubrica decima ſeptima: Oroſius in ſexto, capite decimoſexto, qui diligenter ſatis illud bellum deſcripſit: & Eutropius libro ſeptimo, capite ſecundo. Sed omnium copioſiſsimè Plutarchus in Antonio, cuius uitam ac mores diligenter complexus eſt. Nam luxus Antonij & Cleopatræ meminit Plinius in nono, in uigeſimoprimo, & uigeſimotertio libris Naturalis hiſtoriæ: & Macrobius tertio Saturnaliũ. Cæſar autem Auguſtus hoc profectò bello tres triumphos egit: unum ex Illyrico, quos deuicit, ut Appianus & Florus deſcribunt: alterum ex Actiaca uictoria: tertium ex Cleopatra. Quod eleganter inſinuauit Virgilius in octauo, ubi Actiacum bellum deſcribit ijs carminibus;

At Cæſar triplici inuectus Romana triumpho
Mœnia, dijs Italis uotum immortale ſacrabat.

Ouidius, Horatius, Propertius, paſsim huius belli meminerũt. Sed triumphi pòſt acti ſunt, ut inferius patebit: & Suetonius rubrica uigeſima ſecunda, edocet in Auguſto.

Olym. Imp. Aug. C. CAESAR III. ET M. LICINIVS CRASSVS. Ab urbe con.

3. 14 Alij hunc quartum dicunt Cæſaris Auguſti conſulatum, ut Oroſius libro ſexto,
capite decimoſexto. Cæſar ſextùm imperator appellatus, & quartùm, ipſe cum M. 723
Licinio Craſſo Brunduſium uenit: ibiq; orbis terrarum præſidia diuiſis legionibus compoſuit. Inde in Syriam, mox in Peluſium adijt: ubi ab Antonianis præſidijs ultrò ſuſceptus eſt. Interea Cornelius Gallus præmiſſus à Cæſare, quatuor legiones, quas Antonius apud Cyrenas præſidij loco reliquerat, ſuſcepit in fidem, &c. Hunc Oroſium imitatur Honorius, qui etiam horum COSS. facit mentionem: & ſcribit, Herodem ad Auguſtum in Rhodo obuiam ueniſſe, eiusq; fauorem commeruiſſe. Sed de conſulatibus Cæſaris ſuperius diximus. M. uerò Craſſus refertur à Liuio centeſimo trigeſimoquarto libro, contra Baſtarnos & Marſos bellum feliciter geſsiſſe. Quod & Florus libro quarto, titulo duodecimo pulchrè deſcribit. Sed & centeſimo trigeſimoquinto Liuius, M. Craſſum ſcribit aduerſus Thraces pugnaſſe, quod Florus Piſoni aſcribit: id quod aliquanto poſtea factum eſt, ut inferius annotabimus.

His Coſs. Nicopolim Cæſar conſtruit, ludos Actiacos inſtituit. Antonius à Cæſare prælio peremptus, Alexandriæ in Mauſoleo cum Cleopatra reconditur.

Suetonius in Auguſto, rubrica decimaſeptima, ſcribit Cæſarem ambobus cõmunem ſepulturæ honorem tribuiſſe, ac tumulũ ab ipſis inchoatum perfici iuſsiſſe. Sequenti uerò rubrica decimaoctaua: Quoq; Actiacæ uictoriæ memoria celebratior & in poſterum eſſet, urbem Nicopolim apud Actium condidit, ludosq; quinquennales conſtituit: & ampliato uetere Apollinis templo, locum caſtrorum quibus fuerat uſus, exornatum naualibus ſpolijs, Neptuno ac Marti cõſecrauit. Huius urbis Nicopolis, quæ uictoriæ ciuitas interpretatur, meminit Plinius, Strabo, Stephanus. Ludi uerò Actia dicebantur, Actio Apollini conſecrati: qui & prius à finitimis agebantur, quos ſplendidiores Cæſar fecit. Vnde & Virgilius ad hos alluſit:

Actiaq; Illiacis celebramus littora ludis.

Quo pacto autem ſeſe interfecerint, ex Plutarcho èſt diſcendum, & Strabone in 17. Prodigia quæ Cæſari circa Actium pugnanti euenerint, cum Aſmario & Aſello, Suetonius rubrica 94. & Plutarchus in Antonio tradunt. Euſebius in Chronicis hæc omnia refert in ſequentem annum, hoc eſt, decimumquintũ imperij Auguſti: quo tradit Cæſarem Auguſtum appellatum, & Nicopolim conditã apud Actium, ubi & agon Actiacus inſtitutus eſt. Velleius Paterculus: Proximo anno perſequutus Cæſar reginam, Antoniumq;, Alexandriã, ultimam bellis ciuilibus impoſuit manũ. Antonius ſe ipſe non ſegniter interemit, adeò ut multa deſidiæ crimina morte lueret. At Cleopatra fruſtratis cuſtodibus, illata aſpide, morſu ſanè eius, expers muliebris metus, ſpiritũ reddidit. Fuitq; & fortuna & clemẽtia Cæſaris dignũ, quòd nemo ex ijs qui contra eum arma tulerãt, ab eo ſit, iuſsu' ue eius interemptus. D. Brutũ Antonij interemit crudelitas. Sex. Pompeium ab eodem uictum, idem Antonius, cum dignitatis quoq; ſeruandæ dediſſet fidem, etiam ſpiritu priuauit. Brutus & Caſsius antequam uictorũ experirentur animum, uoluntaria morte obierunt. Antonij Cleopatræq; quis fuiſſet exitus, narrauimus. Canidius timidius deceſsit, quàm profeſsioni eius, qua ſemper uſus erat, congruebat. Vltimus autem ex interfectoribus Cæſaris, Parmenſis Caſsius pœnas dedit, ut dederat Trebonius.

4. 15 C. CAESAR IIII. ET SEX. APVLEIVS. 724

Appianus in quarto Ciuilium, ubi fœdã proſcriptionẽ pluribus exequitur, cuiuſdam Apulij meminit: qui cum proſcriptus eſſet, mira arte ſe turmarũ ducem fingens euaſit, & tandem liberatus eſt: ſi is ſit, incertum eſt. Cæterùm ſi Oroſio credendum eſt, & liber eius menda caret, ſub ijs COSS. Cæſar Auguſtus eſt dictus. quod poſtea factum, ſcribit inferius Caſsiodorus. Verba Oroſij, ut inuenio, ponam, ex libro ſexto, capite decimoſeptimo: Anno ab urbe ſeptingenteſimo uigeſimoquinto, ipſo

imperante

Ab urbe con. imperante Cæſare Auguſto & L. Apuleio COSS. Cæſar uictor ab Oriente rediēs, o- Olym. Imp. Aug.
ctauo idus Ianuarij, urbem triplici triumpho ingreſſus: ac tum primùm ipſe Iani por-
tas, ſopitis omnibus finitisq; ciuilibus bellis, clauſit. Hoc die primùm Auguſtus con-
ſalutatus eſt: quod nomen cunctis antea inuiolatū, & huc uſq; cæteris inauſum, domi
nus tantum orbis licitè uſurpatū, apicem declarat Imperij. Atq; ex eodem die ſumma
rerum ac poteſtatū penes unum cœpit eſſe, & permanſit quod Græci monarchiam
uocant. Porrò autē hunc eſſe eundem diem, hoc eſt, octauum Ianuarij, quem nos Epi
phaniam, hoc eſt apparitionem ſiue manifeſtationem Dominici ſacramenti obſer-
uamus, nemo credentium, ſiue etiam fidei contradicentium neſcit. Sed paulo infrà ui
de, de nomine Auguſti. Verùm & capite decimooctauo, hoc eſt ſequēti, Oroſius ſcri
bit, Auguſtū quintùm conſulem, urbem cum triumpho ingreſſum, tertiò Ianum poſt
ducentos annos clauſiſſe, ac Auguſti nomē ſumpſiſſe. Sed & Honorius in ſuis Chro
nicis, hæc eadem ijs uerbis tradit: Anno poſt urbem cōditam ſeptingenteſimo uige
ſimoquinto, hoc eſt, anno Auguſti decimoquinto, imperatore Cæſare quinquies, &
L. Apuleio COSS. ipſe Cæſar uictor ab Oriente rediens, octauo idus Ianuarij, triplici
urbem triumpho ingreſſus eſt: ac tum primò poſt ducentos annos, ipſe Iani portas
ſopitis omnibus bellis ciuilibus tertiò clauſit: eoq; die Auguſtus primùm à Senatu
populoq; Romano conſalutatus eſt. Atq; ex illa die ſumma rerū penes unum eſſe cœ
pit, & manſit, quem Græci monarcham uocant: ideo aliqui ab hoc tempore annos
monarchię Auguſti ſupputant. Vide Euſebium in Chronicis. Velleius: Dum ultimā
bello Actiaco manum Cæſar imponit, M. Lepidus, iuuenis forma quàm mente me-
lior, Lepidi, eius qui Triumuir fuerat reipub. conſtituendæ, filius, Iunia Bruti ſorore
natus, interficiendi, ſimul in urbem reuertiſſet, Cæſaris conſilia inierat. Tunc urbis cu
ſtodijs præpoſitus C. Mecœnas equeſtris, & ſplendido genere natus, uir, ubi res ui-
giliam exigeret, ſanè exſomnis, prouidens, atq; agendi ſciens: ſimul uerò aliquid ex
negotio remitti poſſet, ocio ac mollicijs penè ultra feminā fluens: non minus Agrip-
pa Cæſari charus, ſed minus honoratus: quippe uixit auguſto clauo penè contentus:
nec maiora conſequi non potuit, ſed non tam concupiuit. Hic ſpeculatus eſt per ſum-
mam quietem ac diſsimulationem præcipitis conſilia iuuenis: & mira celeritate, nul-
laq; cum perturbatione aut rerum aut hominum, oppreſſo Lepido, immane noui ac
reſurrecturi belli ciuilis reſtinxit initium. Et ille quidem malè cōſultorum pœnas ex-
ſoluit. Aequetur Calpurniæ Antiſtij, Seruilia Lepidi uxor, quæ uiuo igni deuorato,
prematuram mortem immortali nominis ſui memoria repenſauit.

725 C. CAESAR V. ET M. AGRIPPA II. CLXX XVIII. 16

Oroſius in ſexto, cap. 19. Anno ab ur. con. ſeptingenteſimo uiceſimoſexto, impera
tore Auguſto VI. & M. Agrippa II. COSS. Cæſar parū in Hiſpania per ducentos an-
nos actum intelligens, ſi Cantabros atq; Aſtures, duas fortiſsimas gentes Hiſpaniæ,
ſuis uti legibus ſineret: aperuit Iani portas, atq; in Hiſpanias ipſe cum exercitu profe-
ctus eſt. quod bellum abundè Oroſius eo loco deſcribit. Sed Honorius Auguſtudi-
nenſis, qui hunc æmulatur, breuibus perſtringit in hæc uerba: Sequenti anno impera
tore Cæſare Auguſto VI. & iterum M. Agrippa COSS. Cæſar parum in Hiſpania per
ducentos quinq; annos actum intelligens, ſi Cantabros atq; Aſtures, fortiſsimas Hi-
ſpaniarum & Galliarum gentes, ſuis uti legibus ſineret, aperuit Iani portas, & cum
exercitu in Hiſpaniā cū Agrippa profectus eſt. Tunc enim Cantabri & Aſtures, Vac
ceos & Antigonas eruptione aſsidua populati ſunt. A' quibus Cæſar, cum & exerci-
tum perderet, diu fatigatus, tandem ab Aquitanico ſinu per Oceanum in tantis hoſti
bus claſſem admouit. Sic hoſtes uicti ſunt à ducibus Cęſaris, Antiſtio & Firmio. Tum
Cantabrico bello per quinq; annos finito, tota Hiſpania in æternam pacem cōpoſita
eſt. Cæſar Romā redijt, Ianiq; portas ſecundò clauſit. Sed hoc bellum ſcribit etiā Flo
rus in quarto, tit. 12. & 135. Liuius: Suetonius rubrica uigeſima & 21. Sed de M. Agrip
pa Cornelius Tacitus primo Hiſtoriarū ita ſcribit: Cæterū Auguſtus, ſubſidia domi-
nationi, Claudiū Marcellum ſororis filium admodum adoleſcentem, pontificatu &

Curuli

Olym. Imp. Aug. | Ab urbe con.

Curuli ædilitate: M. Agrippam, ignobilem loco, bonum militia, & uictoriæ ſocium, geminis conſulatibus extulit. mox defuncto Marcello, generũ ſumpſit. Tyberiũ Neronẽ & Claudiũ Druſum priuignos, imperatorijs nominibus auxit, integra etiã tum domo ſua. nam genitos Agrippa C. & L. in familiam Cæſarum induxerat: necdum poſita puerili prætexta, principes iuuentutis appellari, deſtinare COSS. ſpem recuſantis flagrantiſsimè cupiuerat. Velleius: Mors, inquit, Agrippæ (qui nouitatem ſuam multis rebus nobilitauerat, atq; in hoc perduxerat, ut & Neronis eſſet ſocer, cuiusq; liberos nepotes ſuos diuus Auguſtus præpoſitis Caij & Lucij nominibus adoptauerat) admouit propius Neronem Cæſari: quippe filia eius Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupſit.

His Coſs. Parthorum diſſenſiones per Cæſarem ſedatæ ſunt.

Velleius in poſteriore uolumine, ubi de adoleſcentia agit Tyberij Neronis, in hæc uerba ſcribit: Nec multo pòſt miſſus ab eodem uitrico cum exercitu, ad uiſendas ordinandasq; quę ſub Oriente ſunt prouincias: præcipuis omniũ uirtutum experimentis in eo tractatu editis, cum legionibus ingreſſus Armeniam, redacta ea in poteſtatem P. R. regnum eius Artauaſdi dedit. Cuius rex quoq; Parthorum tanti nominis fama territus, liberos ſuos ad Cæſarem miſit obſides.

2 17 C. CAESAR VI. ET M. AGRIPPA III. 726

Quod iam toties repetiui, Caſsiodorum in conſulatibus Cæſaris ab alijs eſſe diuerſum, hoc loco ſeptimus datur, non ſextus conſulatus Cæſari. Inuenio apud Velleiũ, Aprippam COS. fuiſſe cum M. Vinicio, ſub quibus bellum Pannonicum inchoatum fuit. ut inde liceat coniectari, fortè unum ex ijs fuiſſe ſuffectum COS. Vnde & Cenſorinus in libello Natalicio, de annis Romanis ſcribens, ſic inquit, ubi ſimul colligit omnes annos ſuæ ætatis, qua ſcripſit: At eorum qui uocantur anni Auguſtani, ducenti ſexagintaquinq;, perinde Calend. Ianuarijs, quamuis & ante diem decimumſextum Calend. Februarij imperator Cæſar, diui filius, imperator Aug. ſententia Numatij Planci, à Senatu cæteriſq; ciuibus appellatus eſt: ſe ſeptimùm & M. Vipſano Agrippa COSS. ſed Aegyptij, quòd biennio antè in poteſtatem ditionemq; pop. Romani uenerunt, habent Auguſtanorum annum ducenteſimum ſexageſimumoctauum. Nam ut à noſtris, ita ab Aegyptijs quidam anni in literas relati ſunt. Sicq; Octauius non ſtatim poſt Antonij & Cleopatræ interitum, quando Aegyptus in poteſtatem Cæſaris uenit, Auguſtus eſt appellatus: ſed biennio cum tribus menſibus, poſt Aegyptum ſubiugatam. Et hinc patet diuerſitas Chronographorum, & quòd Oroſius eum ſcribit Auguſtũ appellatum ſuperioribus COSS. Licet idem cũ Cenſorino ſentiat Tranquillus, rubrica ſeptima ſic ſcribens: Poſtea C. Cęſaris, & deinde Auguſti cognomen aſſumpſit, alterum teſtamento maioris auunculi, alterum Munacij Planci ſententia: quum quibuſdam cenſentibus Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem urbis, præualuiſſet ut Auguſtus potius uocaretur: non cum nouo, ſed etiam ampliore cognomine, quòd loca quoq; religioſa, & in quibus auguratò quid conſecratur, Auguſta dicantur, ab auctu, uel auium geſtu, guſtú ue. ſicut etiã Ennius docet ſcribens:

Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.

Quod & Feſtus Pompeius grãmaticus aſſerit, & Ouidius hoc idem fatetur in primo Faſtorum:

Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
    Hic ſocium magno cum Ioue nomen habet.
Sancta uocant Auguſta patres, auguſta uocantur
    Templa ſacerdotum ritè ſacrata manu.

Florus item in calce operis ſui ſic ſubſcribit: Tractatum etiam in Senatu, an quia condidiſſet imperium, Romulus uocaretur. Sed ſanctius & reuerentius uiſum eſt nomen Auguſti, ut ſcilicet iam tum, dum colit terras, ipſe nomine & titulo conſecraretur. Abbreuiator Liuij centeſimo trigeſimoquarto idem, qui & Auguſtum & men

ſem

Ab urbe con. | Olym. Imp. Aug:

ſem Sextilem in honorem eius appellatū ſcribit, rebus compoſitis, & omnibus prouincijs in certam formam redactis. Vt planè uideatur inanis Leguleiorum diſputatio, an Imperator minuere poſsit imperium, cum ab auctu dicatur: qui & Ouidius quoq; ſcripſerit:

Huius & augurium dependet origine uerbi,
Et quodcunq; ſua Iuppiter auget ope.
Augeat imperium, noſtri ducis augeat annos.

Et noſtri Germani Auguſtum, auctorem imperij ſemper interpretentur, cum quaſi ſacer & maieſtatis plenus dicatur, ſiue ab auium geſtu, id eſt, quia ab auibus ſignificatus ſit: ſiue quia aues paſtæ, guſtatu id ratum fecere. Cum tamen Iuſtinianus adijcit, Semper uel perpetuò Auguſtus, uidetur ad id alludere, ut & ab augendo dici uideatur Auguſtus: à quo & cæteri imperatores omnes dicti ſunt Auguſti. Et Egeſippus libro quinto, capite decimoquinto, in quadam pulcherrima oratione Ioſephi ad Iudæos inquit: Et ideo Auguſtum apud eos nomen eſt imperij, quòd augeat ſuos, non quòd alienos opprimat. Hoc tamen loco illud quoq; prætereundum non eſt, quòd cum quis apud ueteres appellabatur Auguſtus, imperator eo nomine ſignificabatur. Iulius Capitolinus: Creatus eſt imperator, id eſt, Auguſtus. Cæſaris nomen imponebatur ijs qui futuri erant imperij ſucceſſores. nam cū quis creabatur Cæſar, ut ſcribit Aelius Spartanus, tanquā principis filius et imperij hęres creabatur. Pòſt enim cū imperatores iam rerū potiebantur, nōnunquā plures creabantur Cæſares. Sed erat Cæſarū declaratio, non imperij dignitas, ſed quæ gradum ad imperiū faceret: ut uelut per manus ab eo qui Auguſtus & Imperator fuiſſet, Cæſares imperij regimen acciperent. Sic & Ammianus Marcellinus docet Auguſtos appellari, qui nunc regnāt, & à Senatu Imperatoris nomine honeſtati ſunt: Cæſares uerò, qui ab ipſo Auguſto electi ſunt ad regendam prouinciam aliquam, cum Cæſaris honore tantum, donec Auguſtus uixerit: poſt eius mortem ſucceſſuri in imperio, ut pòſt in Cæſaribus noſtris latiſsimè lector inueniet. Adijciendum hoc uidetur, quod Suetonius in Auguſto ſcribit, rubrica nonageſimaſeptima, quòd ſexto ſuo Conſulatu extruxerat Mauſoleū inter Flaminiā uiam, ripamq; Tyberis, circumiectasq; ſyluas & ambulationes in uſu populi tunc iam publicarat. Cuius ſic meminit Strabo in quinto: Commemoratione digniſsimum, quod Mauſoleum appellant, & perpetuæ uiriditatis coopertum in ſummum uſq; uerticem, ad Tyberis ripam exaggeratum. In ſummo autem poſitum eſt Cæſaris Auguſti ſimulacrum, ex ære fabricatum. Sub aggere ipſo ſunt eius loculi, & cognatorum & neceſſariorum. Vnde Caſsiodorus quoq; ſub ijs COSS. Auguſtum ſcribit appellatum, ijs uerbis:

His Coſs. Cæſar leges protulit, iudices ordinauit, prouincias diſpoſuit: & ideo Auguſtus cognominatus eſt. Cuius temporibus floruerunt, Virgilius, Horatius, & Liuius.

Quales leges ſanxerit Cæſar, docet Suetonius rubrica 34. quomodo iudices ordinauerit, rubrica 32. quomodo prouincias domuerit, rubrica 21. quomodo eas ordinauerit, rubrica quadrageſima ſeptima. Cæterū Cornelius Tacitus in tertio Hiſtoriarū, ubi pulchram cōmemorat originem iurium, & quo pacto multitudo ad paucitatē ſit redacta, ſic ſcribit: Sexto demum cōſulatu Cæſar Auguſtus potentiæ ſecurus, quæ in Triumuiratu iuſſerat aboleuit. Deditq; iura, quis pace & principe uteremur. Velleius: Finita uiceſimo anno bella ciuilia, ſepulta externa, reuocata pax, ſopitus ubiq; armorum furor, reſtituta uis legibus, iudicijs autoritas, Senatui maieſtas, imperium magiſtratuum ad priſtinum redactum modum. tantummodo octo Prætoribus allecti duo, priſca illa & antiqua reip. forma reuocata. Redijt cultus agris, ſacris honos, ſecuritas hominibus, certa cuiq; rerum ſuarum poſſeſsio: leges emendatæ utiliter, latæ ſalubriter: Senatus ſine aſperitate, nec ſine ſeueritate lectus. Principes uiri triumphisq; & ampliſsimis honoribus functi, hortatu principis ad ornandam urbem il-

Olym. Imp. Aug. lecti ſunt. Quo pacto uerò Virgilius ſeſe in amicitiam Auguſti inſinuauerit, pluribus docet Donatus, qui ſcribit Auguſtum cogitaſſe de tyrannide omittenda, & republica Senatui reddenda: tunc ſuaſiſſe Virgilium, ut dominaretur. Si enim (inquit) iuſtitiam, quod modò facis omnibus, in futurum diſtribues, dominari te, & tibi conducet, & orbi. Virgilij ſententiam ſequutus Auguſtus, principatum tenuit, qui ſuapte natura erat cupidiſsimus dominandi: &, ut inquit Eutropius, ſuprà quàm exiſtimari poteſt. Sed uide & Suetonium, rubrica uigeſima octaua. Eutropius libro ſeptimo, capite ſecundo: præcipuos habuit amicos, ob taciturnitatem Mecœnatem, ob patientiam laboris modeſtiamq; Agrippam. Diligebat præterea Virgilium, Flaccumq; poetas. Et ut addam penè corrolariũ: Hoc tempore omnes bonæ diſciplinæ acceſſerunt ad ſummum faſtigium, cum maieſtate Romani imperij. Ob id ſcripſit Velleius, cum de natalibus Auguſti ageret: Iam penè ſuperuacaneũ uideri poteſt, eminentium ingeniorum notare tempora. Quis enim ignorat, direptos gradibus ætatis floruiſſe hoc tempore, Ciceronem, Hortenſium: ſaneq; Craſſum, Catonem, Sulpitium: moxq; Brutum, Calidium, Cœlium Caluum, & proximum Ciceroni Cæſarem? Eorumq; uelut alumnos, Coruinum, & Aſinium Pollionem, æmulumq; Thucydidis Saluſtium: autoresq; carminum, Varronem & Lucretium: neq; ullo in ſuſcepti operis ſui carmine minorem Catullum? Penè ſtulta eſt inhærentium oculis ingeniorum enumeratio. Inter quæ maximè noſtri æui eminent principes carminum, Virgilius, Rabiriusq;, & conſequutus Saluſtium Liuius, Tibullusq; & Naſo, perfectiſsimi in forma operis ſui. Nam uiuorum ut magna admiratio, ita cenſura difficilis. Ab urbe con.

Cæſar. *Taurus.*

3. 18 C. AVGVSTVS VII. ET T. STATILIVS. 727

Ille eſt alijs octauus Cæſaris Conſulatus, quem cum Statilio Tauro geſsit, à quo amabatur. Multos enim principes uiros unicè dilexit, cosq; cum ipſe iam urbem adornaſſet ob crebra incendia, adhortatus eſt, ut pro facultate quiſq; uel nouis, uel refectis & excultis Romam adornarent: multaq; à multis extructa ſunt. Sicut à Martio Philippo, ædes Herculis, Muſarum: à L. Cornificio, ædes Dianæ: ab Aſinio Pollione, atrium Libertatis: à Munatio Planco, ædes Saturni: à Statilio Tauro, Amphitheatrum: à M. Agrippa, ductus aquarum plures. Statilij Tauri, unius ex poſteris illius, meminit Tacitus: quem opibus illuſtrem, accuſatum eſſe repetundarum tradit, Agrippina ſtimulante accuſatorem, quæ Statilij hortis amœniſsimis inhiabat. Statilius impatiens iniuriæ, ſibi mortem conſciuit. M. Varro in ſecundo de re Ruſtica, docet Statilios Tauros nominatos eſſe, à tauris, qui ſunt è pecore maiori: ſicut à minori dicimus Porcios, Ouinios, Caprilios. Euſebius in Chronicis docet, Indos amicitiam ab Auguſto per legatos circa id tempus poſtulaſſe. De quibus ſic Florus in fine operis: Indi cũ gemmis & margaritis elephantes quoq; inter munera trahentes, nihil magis quàm longinquitatem uiæ imputabant, quadriennium impleuerant: & tamen ipſe hominum color, ab alio uenire ſole fatebatur. Oroſius item in fine ſexti ſic: Refuderunt in Cæſarem Alexandri Magni gloriam, quem ſicut Hiſpanorum Gallorumq; legatio in medio Oriente apud Babylonem cõtemplatione pacis adijt: ita hunc apud Hiſpaniã in Occidentis ultimo, ſupplex cum Getulico munere Eous, Indus, & Scytha Boreus orauit.

4. 19 C. AVGVSTVS CAESAR VIII. ET M. 728
SILLANVS.

His Coſs. Aſtures, & Cantabros, Germanos, Salaſſosq; Cæſar perdomuit.

Salaſſorum tellus aurifodinas habet, diuq; olim potentes fuerunt: à quibus Decimus Brutus, data uiritim drachma, ſeſe redemit. hiq; quãdoq; Cæſaris pecunias diripuerunt:

Ab urbe con. pueruntːtandem eos Auguſtus funditùs deleuit, & omnes ſub corona uendidit:autor Strabo in tertio. Sunt autem Salaſsi, Alpini populi, quos Cato Tauriſcæ gentis eſſe arbitratur. De his Liuius centeſimo trigeſimoquinto libro ſcripſit, & Suetonius rubrica uigeſimaprima. De Aſturibus ſic Florus: Aſtures per idem tempus ingenti agmine à monnbus ſuis deſcenderant, nec tenuere ſuos, ut barbari impares: & poſitis caſtris apud Aſturam flumen, trifariam diuiſo agmine, tria ſimul Romanorum caſtra aggredi parant. Fuiſſet anceps & cruentum (& utinam mutua clade) certamen, tunc iam fortibus eriam ſubito, iam cum conſilio uenientibus: niſi Drigeciníj prodijſſent, à quibus præmonitus Cariſius cum exercitu adueniens oppreſsiſſet conſilia. Sic tamen quoq; non incruento certamine reliquias fuſi exercitus ualidiſsimi, ciuitas Lancia excepit. ubi loci adeò certatum eſt, ut in captam urbem faces poſcerentur. Aegrè dux impetrauit ueniam, ut uictoriæ Romanæ ſtans potius eſſet, quàm incenſa, monumentum. Oroſius hæc Flori uerba quaſi interpretatur, ſic ſcribens: Aſtures uerò, poſitis caſtris apud Aſturam flumen, Romanos, niſi proditi præuentiq; eſſent, magnis conſilijs, uirtutibusq; oppreſsiſſent. Tres legatos cum legationibus ſuis in tria caſtra diuiſos, tribus æquè agminibus obruere moliti, repentè ſuorum proditione detecti ſunt. Hos poſtea Cariſius bello exceptos, non parua etiam Romanorum clade ſuperauit. Pars eorum prælio elapſa, Lanciam confugit. Cumq; milites circumdatam urbem incendio adoriri pararent, dux Cariſius & à ſuis ceſſationem impetrauit incendij, & à Barbaris uoluntatē deditionis exegit. Studioſe enim nitebatur, integram atq; incolumem ciuitatem uictoriæ ſuæ teſtem relinquere. Ex his uerbis liquet, corruptè in Floro Scurā pro Aſturam, & faſces pro faces, & temerè pro tenere, & ſumptus pro ſuos, legi. Quæ doctiſsimus quiſq; approbabit.

Olym. Imp. Aug.

729 C. AVGVSTVS CAESAR IX. ET C. NORBANVS. CLXX XIX 20

His Coſs. Aſtures & Cantabros per L. Lamiam perdomuit.

Quia toties Cantabrorum meminit Caſsiodorus, mirandum non eſt. nam teſte Oroſio, quinq; annis Cantabricum bellum durauit, pulchrè ab eo deſcriptum in fine ſexti libri. Sed Florus elegantiſsimè in quarto, titulo duodecimo, hoc bellum & has gentes deſcripſit: licet illic correctorum deſideranda ſit diligētia. Nam & urbium & populorum, fluminum & legatorum nomina deprauata ſunt: quæ ſtudioſus lector ex tertio Strabonis, & Plinij tertio, emendabit, ac ex Tranquillo ac Caſsiodori Coſs. nomina legatorum reformabit, ut in tranſcurſu annotabimus. Cæterùm Cantabricum bellum deſcripſit Suetonius in Auguſto, rubrica uigeſima: & Florus in fine operis, qui tradit per Antiſtium, Firmium Agrippam, legatos apud Cantabros hæc facta, Quæ eadem inuenies apud Oroſium libro ſexto, ultimo capite. Sed apud utrunq; Firmius ſcriptum eſt, cum Furnius ſit legendū. Subiungit eodem loco, quòd Cantabricæ uictoriæ hunc honorem detulerit Cæſar, ut tunc quoq; belli portas clauſtro cohiberi iuberet. Et ita tunc ſecundò per Cæſarē, quartò poſt urbem conditā clauſus eſt Ianus: quod & Suetonius & Florus atteſtantur. conferendi enim ſunt omnes. Repete ea quæ ſuperius in Sex. Ruffo de Hiſpanis & Cantabris, ex Velleio Paterculo ſcripſimus.

730 C. AVG. CAESAR. X. ET GN. PISO. 2. 21

Cæſarem multa egiſſe per legatos, Tranquillus, Florus & Oroſius atteſtantur. Nam Vindelicos & Rhætos deuicit per Druſum Neronem priuignum, in cuius laudem Horatius quartum librum Carminum edidit: Thraces uerò per Piſonē. Fuerunt ſub Auguſto duo uiri illuſtres, Gn. Piſo, & L. Piſo, ſiue pater & filius, ſiue fratres: quibus & Flaccus Horatius Artē poeticā inſcripſit. Cæterùm circa id tēpus geſtum eſt bellum Germanicū, ſi Honorio credendū eſt, qui in ſuis Annalibus ſic ſcribit: Anno ur. con. 731. Cæſaris Auguſti 21. quibus etiam diebus multa per ſe, multa per duces &

Olym. Imp. Aug. legatos bella geſsit, Claudius Druſus priuignus Cæſaris Galliã & Rhœtiã ſortitus, fortiſsimas Germanorũ gentes ſubegit: Vſipetes, Tencateros, Rhœtos, Vindelicos, Marcomannos, Cheruſcos, Sueuos & Sicambros. unde & filium eo anno natũ, Druſus Germanicũ appellauit. Huius Germanici meminit Tacitus in primo Hiſtoriarum: At herculè Germanicum Druſo ortum, octo apud Rhenum legionibus impoſuit, adſciriq́ per adoptionem à Tiberio iuſsit. Scripſit hoc bellum Paulus Oroſius in fine ſexti, & Florus in fine operis ſui. Vnde & Oroſius inquit: Piſo aduerſum Vindelicos miſſus eſt, quibus ſubactis, uictor ad Cæſarem Lugdunũ uenit. Cæterùm hic Gn. Piſo Germanicum Cæſarem, ut infrà notabimus, ueneno ſuſtulit. quem Tacitus in ſecundo, ingenio uiolentum, & obſequi ignarum ſcribit, inſita ferocia à patre Piſone: qui ciuili bello reſurgentes in Aphrica partes acerrimo miniſterio aduerſus Cæſarem iuuit. Mox Brutum & Caſsium ſequutus, conceſſo reditu, petitione honorum abſtinuit: donec ultrò ambiretur, delatum ab Auguſto conſulatum accipere, &c. Pòſt à Tyberio eſt miſſus in Syriam, ut infrà ſcribemus. ubi pòſt conuictus ſuper morte Germanici, ſeipſum interemit, & in codicillo ſuo ſic ſcriptũ reliquit: Precor ne filius meus innoxius pœnas luat, per quinq; & quadraginta annorũ obſequium, per collegium conſulatus quondam diuo Auguſto parenti tuo probatus. Ab urbe con.

3. 22 M. MARCELLVS, ET L. ARVNCIVS. 731

Velleius Paterculus: ante triennium ferè quàm Egnatianũ ſcelus erumperet, circa Murenæ Cepioniſq́ cõiurationis tempus, ab hinc annos L. M. Marcellus ſororis Auguſti Octauiæ filius, quem homines ita ſi quid accidiſſet Cæſari, ſucceſſorem potentiæ eius arbitrabantur futurum: ut tamen id per M. Agrippam ſecurius ei poſſe contingere non exiſtimarent, magnificentiſsimo ædilitatis munere edito, deceſsit admodum iuuenis, ſanè ingenuarum (ut aiunt) uirtutum, lætuſq́ animi & ingenij, fortunæq́, in quam alebatur, capax. Poſt cuius obitum Agrippa, qui ſub ſpecie miniſteriorum principalium profectus in Aſiam (ut fama loquitur) ob tacitas cum Marcello offenſiones, præſenti ſe ſubduxerat tempori: reuerſus inde, filiã Cæſaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem: feminam neq; ſibi, neq; reipub. felicis uteri. Hunc eſſe illum Marcellũ puto, qui in 24. anno ætatis ſuæ, ex morbo in 16. cõtracto, pòſt in ædilitate mortuus eſt. De quo Virgilius in ſexto cecinit, Tu Marcellus eris. Quæ carmina cum olim legerentur Octauiæ, eduxerunt illi lachrymas, ut Seruius ſcribit. Cæterùm Aruncij cuiuſdam in quarto ciuilium Appianus meminit, inter proſcriptos: qui mira arte cum Apuleio, cum ſe turmarum duces fingerent, euaſit. Incertum an hic ſit, an unus ex illius poſteris.

4. 23 M. LOLLIVS, ET Q. LEPIDVS AEMILIVS. 732

M. Lollius, primus Galatiam prouinciam Proprætore adminiſtrauit, ut ſcribit Eutropius libro ſeptimo, capite ſecundo: cum antea regnum fuiſſet. Tantumq́ apud Barbaros effecit, ut reges pop. Rom. amici in honorẽ Cæſaris urbes conderent, quas Cæſareas appellarunt. Hic Lollius in Germaniam ab Auguſto miſſus, ignominioſa clade affectus eſt: quam Lollianã maioris infamiæ quàm detrimenti, nominat Tranquillus, rubrica uigeſimatertia. Euſebius in annum Cæſaris uigeſimumſeptimũ deijcit hiſtoriam, de M. Lollio inquiens: Germanos in arma uerſos M. Lollius ſuperat. De hoc ita ſcribit Velleius: Accepta in Germania clades ſub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ quàm rectè faciẽdi cupidiore, & inter ſummã uitiorũ diſsimulationẽ uitioſiſsimo: amiſſaq́ quintę legionis aquila, uocauit ab urbe in Gallias Cęſarẽ.

Nerua.

CXC 24 M. APVLEIVS, ET P. SILLIVS. 733

His Coſs. aquilas & ſigna Craſsiana de Parthis Cæſar recepit.

Pacem cum Parthis factam, & ſigna Craſſo & Antonio ablata à rege Parthorum, reddita

Ab urbe con. | Olym. | Imp. Aug.

reddita ſcribit Liuius, 139. lib. De hoc Florus in calce ſui operis ſic ſcribit: Parthi quoq; quaſi uictoriæ pœniteret, rapta clade Craſsiana ultro ſigna retulere: ſic ubiq; cuncta atq; continua totius generis humani aut pax fuit, aut pactio. De hac pace multa pulchra Oroſius in fine 6. lib. Sed paulo antè, inquit, Boſphoranos Agrippa ſuperauit: & ſignis Romanis, quæ illi quondã ſub Mithridate ſuſtulerant, bello recuperatis, uictos ad deditionem coegit. Parthi quaſi toto terrarũ orbe uel domito, uel pacato omniũ oculis ſignarentur, atq; in ſe ſolos omnis uigor Romani imperij uertendus eſſet (quippe quos priſtina ulciſcendæ Craſsianæ cædis cõſcientia mordebat) ultro ſigna quæ Craſſo interfecto abſtulerant, ad Cæſarem remiſerunt, regijsq; obſidibus traditis, firmum fœdus fideli ſupplicatione meruerunt. De ſignis redditis à Parthis, Tranquillus rubrica uigeſima prima. Velleius: Dum pacatur Occidẽs, ab Oriente ac rege Parthorũ ſigna Romana, quæ Craſſo preſſo Orodes, quæ Antonio pulſo filius eius Phraates cœperant, Auguſto remiſſa ſunt: quod cognomen illi uiro Planci ſententia, conſenſus uniuerſi Senatus, populiq; Rom. indidit.

Saturninus. *Cinna.*

734 C. SENTIVS, ET Q. LVCRETIVS. 2. 25

De his Coſs. ſic ſcribit Iulius Frontinus, libello de Aquæductibus, licet alterius prænomen immutatum ſit: Agrippa cum iam tertiùm Cos. fuiſſet, C. Sentio, Sp. Lucretio Coſſ. poſt annũ tredecimũ quàm Iuliam deduxerat, Virginẽ, in agro quoq; Lucullano collectam, Romam perduxit, quo primùm in urbe reſponderet, quinto idus Iunij. Inuenitur uirgo appellata, quòd quærentibus aquam militibus, puella uirguncula quaſdam uenas monſtrauit: quas ſequuti qui foderant, ingentem aquæ modum inuenerunt: ædicula fonti appoſita, hanc uirginem pictam oſtendit. Deſcribit dehinc Frontinus, quomodo Auguſtus produxit etiam in urbem Alſietinam aquam, quæ uocatur aqua Auguſta, cum opus Naumachiæ aggrederetur. Sed quibus Conſulibus id factum ſit, non ſcribit. Velleius: Præclarũ excellentis uiri factum C. Sentij Saturnini, circa ea tẽpora Cõſulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Aſiæ Orientisq; rebus Cæſar, circunferens terrarũ orbi præſentia ſua pacis ſuæ bona. Tùm Sentius fortè & ſolus, & abſente Cęſare Cos. cùm alia, priſca ſeueritate ſummaq; conſtantia, uetere Coſſ. more ac ſeueritate geſsiſſet, protraxiſſet publicanorũ fraudes, puniſſet auariciam, regeſsiſſet in ærarium pecunias publicas: tum in comitijs habendis præcipuum egit conſulem. nam & quæſturã petentes, quos indignos iudicauit, profiteri uetuit. Et cum id facturos ſe perſeuerarent, conſularem, ſi in campum deſcendiſſent, uindictam minatus eſt. Et Egnatium florentem fauore publico, ſperantemq; ut præturam ædilitati, ita conſulatũ præturæ ſe iuncturum, profiteri uetuit: & cum id nõ obtinuiſſet, iurauit, etiam ſi factus eſſet Cos. ſuffragijs populi, tamẽ ſe eum nõ renunciaturum. Quod ego factum cuilibet ueterũ Coſſ. comparandum reor: niſi quòd naturaliter audita uiſis laudamus libentius, & præſentia inuidia, præterita ueneratione proſequimur. Et his nos obrui, illis inſtrui credimus. Cæterùm hunc puto eſſe Lucretium, de quo Appianus ſic ſcribit in quarto: Lucretius duobus fidis ſeruis comitatus, errabundus cibariorũ inopia ad uxorem retroceſsit, à ſeruis ueluti æger quidam lectica delatus in urbem. Interim uni ex ſeruis perfracto crure alteri innixus ambulabat. Cum uerò ad portas acceſsiſſet, quo in loco parens eius à Sylla proſcriptus, olim interceptus fuerat: turmam militum accurrentem intuens, pauefactus eſt loci omine: & cũ ſeruo aufugiens, in ſepulchro latuit. Pollinctoribus denuò ſepulchra perſcrutantibus, ſeruus ſe ultrò ut caperetur obtulit, quoad Lucretius iterum ad portas profugit: ibiq; tam diu commoratus eſt, ut rediret ſeruus: cuius ueſtem ſibi induit, indeq; ad uxorem redijt. Sub cuius cura duobus interclusus laquearibus delituit, donec ex proſcriptorũ numero eximeretur. Poſtremò confecta pace, conſulari dignitate potitus eſt. hæc Appianus. Sub ijs Coſſ. moritur Virgilius poeta, Brunduſij, 10. Calen. Octob: qui natus fuit M. Craſſo & Cn. Pompeio primũ Coſſ. & ijſdẽ Coſſ. iterũ uirilẽ togam ſumpſit, quo anno Lucretius moriebatur. Sed in uita Virgilij, ſiue hæc Seruij ſit, ſiue Donati, ſcribitur Gn. Plancio Q. Lucretio Coſſ. Virgiliũ expiraſſe: ut pla-

Olym. Imp. Aug. nè in alterutro appareat error. Oſſa uerò Virgilij Neapolim translata, in ſecundo ab urbe lapide ſepeliuntur, titulo iſtiuſmodi, quem ipſe dictauerat: Ab urbe con.

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope: cecini paſcua, rura, duces.

Quod Euſebius factum ſcribit, Cæſaris anno 26. Meminit horum cōſulum Honorius in ſuis Chronicis, in hæc uerba: Anno ur. con. 735. Augusti 25. Saturnio & Lucretio Coſſ. Cęſar in Syriā profectus, Phylarchos & Carduenos gentes Sarracenorum, & Gangaridas Indiæ ferociſsimas, in Oſroene ſuperauit. Inde Claudium Cæſarē cum exercitu miſit ad Parthos, Corneliū Balbum direxit ad Indos. Claudius ita per maieſtatē Romani nominis, facilè cuncta ſedans, cum & Parthos & Armenios in deditionem recepiſſet, à quodam regni indicum per inſidias confoſſus eſt: ipſeq; mox oppreſſus, ad ſatisfactionem tam audacis admiſsi. Perſæ tamen primùm obſides Octauiano Cæſari dederunt, & pacem rogantes, erepta ſub Craſſo ſigna remiſerunt. At uerò C. Cæſar Agrippæ filius in Aegyptum miſſus, Arabiam & mare rubrum perſcrutatus eſt.

His Coſs. Cæſari ex prouincijs redeunti, currus cum aurea corona decretus eſt, quò aſcendere noluit.

Florus in calce operis ſui, cum deſcribit quemadmodum Cæſar Cantabros deuicerit, legatosq; ad finitimas gentes depopulandas miſerit: ubi omnia ex præcepto confecta erant, ipſe præſens (ut eius uerbis utar) hos deduxit montibus, hos obſidibus aſtrinxit, hos ſub corona iure belli uendidit. Digna res lauro, digna curru, Senatui uiſa eſt: & Cæſar tantus erat, ut poſſet triumphos contemnere. Velleius: Cæſar reuerſus in urbem, quo ſit fauore omnium hominum, ætatum, ordinum exceptus: quæ magnificentia triumphorum eius, quæ fuit munerum, exprimi facile non poteſt. Nihil deinde optare à dijs homines, nihil dij hominibus præſtare poſſunt, nihil uoto concipi, nihil felicitate conſummari, quod nō Auguſtus poſt reditum in urbem reipub. populoq; Rom. terrarumq; orbi repræſentauerit.

3. 26 GN. LENTVLVS, ET P. LENTVLVS. 738

Ad hos duos uſq; Lentulos, ut ſuperius annotaui, diuerſitas quædā fuit Coſſ. inter hos noſtri Caſsiodori, & autoris illius incerti, quem à meo Stabio, acerrimo iudice literarum, dono accepi. Sed mirandum nō eſt. nam & Liuius crebrò diuerſitatē Annalium citat: & res tanta uetuſtate obſcurata, etiam uigilantiſsimos nonnunquam fallit. Deinceps tamen uſq; ad Tiberium ipſum, concordat autor ille ignotus cum noſtro Caſsiodoro, præterquā in uno aut altero cōſulatu, ut ſuo loco annotabimus. Tamen nomina deprauata etiam quandam diuerſitatem ſignant, quę nulla alioqui eſt. Vt in primo conſulatu Auguſti datur collega Tullius: noſter illi collegam L. Volcatiū Tulliū. Dehinc datur collega Aemylio Tullius, cū noſter Caſsiodorus habeat M. Lolliū.

4. 27 T. FVRNIVS, ET C. SILLANVS. 736

Horum Coſſ. Iulius Obſequēs in libello Prodigiorum ſic meminit, ſed alterū conſulem C. Furniū appellat: Sub Apennino, in uilla Liuiæ uxoris Cæſaris, ingenti motu terra tremuit. Fax cœleſtis à meridiano ad Septentrionem extenta, luci diurnę ſimilem in nocte fecit. Turris hortorum Cæſaris ad portam Collinam de cœlo tacta, inſidijs Romanorum Germani circumuenti ſub M. Lollio legato grauiter uexati. Quod cum Euſebio conuenit, qui 27. anno Auguſti, Germanos in arma uerſos, à Lollio ſuperatos ſcribit. Ad Furnium extant epiſtolæ Ciceronis lib. 10. qui legatus fuit Planci: ſiue is fuerit, ſiue ex eius familia. Qua re moueor, ut ſuſpicer in Floro, in calce operis, ubi bellum Cantabricū deſcribit, legendum: Hæc per Antiſtium, Furniū, Agrippā legatos, &c. Nam qui Firmium legunt, firmi nihil in literis reperient, quo errores tuentur. Eadem menda eſt in fine ſexti libri Oroſij: corrige lector ſtudioſe. Horū Coſſ. meminit Cenſorinus libello de die Natali, ſic ſcribens cap. 17. Quintos ludos ſeculares Furnio & C. Iunio Syllano Coſſ. anno 737. Cæſar Auguſtus & Agrippa fecerunt.

Idem

Ab urbe con. Idem Cenſorinus cap. 6. ubi de Seculo agit, & ludorum originem commemorat, Liuium citans, hæc uerba ſubiungit, quæ huic loco congruunt: item T. Liuius lib. 136. Eodē anno ludos ſeculares Cæſar ingenti apparatu fecit, quos centeſimo quoq; anno (his enim terminis ſeculi fieri mos, utq; nonageſimo quoq; anno repetantur) tam commentarij Quindecimuirorum, quàm diui Auguſti edicta teſtari uidentur. Adeò ut Horatius Flaccus in carmine, quod de Secularibus ludis cantatum eſt, id tempus hoc modo ſignauerit: Olym. Imp. Aug.

Certus † undenos decies per annos † ut denos.
Orbis, & cantus, referatq; ludos,
Ter die clara, totidemq; grata
Nocte frequentes.

Aenobarbus.

737 L. DOMITIVS, ET P. SCIPIO. CXCI 25

A' Scipione Thraces domitos, ex abbreuiatore Liuij lib. 138. colligimus. Quanquā Florus in quarto, tit. 12. à Piſone perdomitos ſcribat. Cæterùm ut colligo ex ignoti autoris de Coſſ. opuſculo, his Coſſ. aqua Virgo inducta eſt Romam: M. autē Agrippa in ſua ædilitate induxit Romæ aquā Virgineam. præterea fecit fontes centūquinq;, caſtella centumtriginta, cæteriſq; corriuatis atq; emendatis lacus ſeptingētos fecit, ac complura alia ædificia culta atq; operibus magnifica, quę Plinius deſcribit lib. 36. cap. 15. ſparſim. Inquit autem, M. Agrippam in ædilitate poſt cōſulatum cloacas, operum omnium dictu maximū, urbe penſili ſubterq; nauigata, miro ingenio feciſſe. Frontinus quoq; lib. de Aquæductibus: Agrippa ædilis, ductus Appię, Anienis, Martię, penè dilapſos reſtituit. Idem Iuliā deduxit, Virginē quoq; Romā perduxit. Sed de aqua Virgine ſub C. Sentio Saturnino & Lucretio Coſſ. inducta, ſuperius annotauimus.

738 M. DRVSVS, ET L. PISO. 2. 23

De Druſo, Velleius ita tradit: Cura deinde atq; onus Germanici belli delegata Druſo Claudio, fratri Neronis adoleſcenti: tot tantaq; uirtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, uel induſtria percipit. Cuius ingenium utrum bellicis magis operibus, an ciuilibus ſuffecerit artibus, in incerto eſt. Morum certè dulcedo ac ſuauitas, & aduerſus amicos æqua ac par ſui æſtimatio, inimitabilis fuiſſe dicitur. Nam pulchritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo eius gentis uarijs in locis perfuſo ſanguine, fatorum iniquitas, Cōſulem agentem annum triceſimum, rapuit. Moles deinde eius belli tranſlata in Neronem eſt, quod is ſua & uirtute & fortuna adminiſtrauit: peragratuſq; uictor omneis parteis Germaniæ, ſine ullo detrimento commiſſi exercitus (quod præcipuè huic duci ſemper curæ fuit) ſic perdomuit eam, ut in formam ſtipendiariæ penè redigeret prouinciæ. Tum alter triumphus, cum altero conſulatu ei oblatus eſt. A' Piſone (Florus in fine operis inquit, ut paulo antè oſtendimus) Thraces perdomiti, in ipſa captiuitate rabiem oſtendêre: quippe cum catenas morſibus tentarent, feritatem ſuam ipſi puniebant. Ad L. Piſonem, & eius fratrem, Porphirio ſcribit, Horatium Flaccum artem poeticam miſiſſe nuncupatim. Hic eſt ille L. Piſo, qui ſua ebrietate meruit præfecturam urbis, à Tiberio principe, ut inferius ſcribemus, poſtquam Thraces perdomuit. De quo Seneca in duodecimo Epiſtolarū: & Plinius in decimoquarto, cap. 22. Fuit enim Calphurnia domus uirorum geſtis mirum in modum celebris. Nam C. Piſo, Calphurnio genere ortus, ac multas inſigneſq; familias paterna nobilitate complexus, claro apud uulgū rumore erat, per uirtutē, aut ſpecies uirtutis ſimiles. namq; facundiam tuendis ciuibus exercebat, ut inquit Tacitus 15. Fuit & Calphurnius Piſo uictis in Sicilia fugitiuis præclarus. Et Valerius Maximus C. Piſonem conſulem, libro quarto de Conſtantia, laudat: L. Piſonem hiſtoricum, Liuius, Dionyſius, Plutarchus citant. Et P. Piſo, orator & conſularis, de Hiſpania triumphauit. M. Piſonem tradit Cicero, Græca doctrina doctiſsimum omnium qui antea fuerunt. Item L. Piſo

Olym. Imp. Aug. tribunus plebis, legem primus de repetundis tulit, orationes reliquit, multarum legum ſuaſor ac diſſuaſor fuit. alius ab hoc L. Piſone, qui urbis cuſtos, & ſtudiorum liberalium antiſtes, ad quem Horatius (ut dixi) ſcripſit. Auguſtus olim graui morbo preſſus, nullum ſibi ſucceſſorem declarans, Piſoni exercitus & publicos redditus in libello ſcribens dedit. Cælius Piſo conſul cum Rubrio Gallo fuit, ſub Traiano: tradente Iuriſcōſulto, de Fideicōmiſſarijs libertatibus, ut inferius dicemus. Velleius huius Piſonis L. ſic meminit: Dum ea quæ prædiximus in Pannonia Germaniaq́ꝫ gerūtur, atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accenſis, L. Piſonis, quem hodieq́ꝫ diligentiſsimum atq; eundem lectiſsimū ſecuritatis urbanæ cuſtodem habemus, uirtus compreſsit. Quippe legatus Cæſaris, triennio cum his bellauit, genteſq́ꝫ ferociſsimas plurimo cum earū excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in priſtinum pacis redegit modum: eiuſq́ꝫ patratione Aſiæ ſecuritatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo uiro hoc omnibus ſentiendum ac prædicandum eſt, eſſe mores eius uigore ac lenitate mixtiſsimos: & uix quenquā reperiri poſſe, qui aut otium ualidius diligat, aut facilius ſufficiat negotio: & magis quæ agenda ſunt curet, ſine ulla oſtentatione agendi. Ab urbe con.

Augur.

3. 30 CN. LENTVLVS II. ET M. 739

CRASSVS.

Cn. Lentuli auguris Seneca ſic meminit, lib. 2. de Beneficijs: Lentulus augur, diuitiarum maximū exemplum, cū omnia incrementa ſua Auguſto deberet, ad quē attulerat paupertatem, princeps iam ciuitatis & pecunia & gratia, ſubinde ſolebat Auguſto queri, dicens ſe ab ſtudijs eſſe abductum, nihil tamen in ſe congeſtum eſſe quod perdidiſſet, perdita eloquentia. Cn. hunc Lentulum augurem, Tranquillus in Tiberio ſcribit, metu ac languore ad faſtidium uitæ à Tiberio actum: & ut ne quo alio, niſi ipſo hærede, moreretur. Habuit enim in cenſu, teſte Seneca, quater millies ſeſtertium: quantum hodie decem primores Germaniæ uix habent. Refert Tacitus, Gn. Lentulum, cum in Illyricum cum Druſo à Tiberio miſſus eſſet, poſt Auguſti exceſſum, à militibus ſaxis penè & lapidibus obrutum fuiſſe. Sed tamen à Druſo protectus eſt.

Varus.

4. 31 TIBERIVS NERO, ET P. QVINTILIVS. 740

Hic eſt ille Quintilius Varus, qui cum tribus legionibus à Germanis rebellantibus, funditùs deletus eſt, cum illius ſuperbiam libidinemq́ꝫ ferre non poſſent. In qua ſtrage Germani Italis quibuſdam oculos, quibuſdam manus, quibuſdā linguam amputabant: ipſius Conſulis Vari corpus humi abditum effoderunt, ſigna & aquilas duas eripuerunt: ut Florus in fine quarti de bello Germanico ſcribit, quibus aquilis adhuc hodie Germani & Romani imperatores in ſuis armis utuntur. Vt ridendi ſint illi, qui ſuſpicentur aquilam eſſe bicipitem, cuius caput alterum orientem, alterum occidentem aſpiciat: quo nihil monſtroſius. Hanc cladem Varianam, penè exitiabilem, quia tres legiones cū duce, legatiq́ꝫ & auxilia omnia erāt cæſa: tanta animi cōſternatione accepit Cæſar, ut barbā & capillos nō tonderet, caputq́ꝫ parieti illideret, uociferans, Quintili Vare legiones redde: ut Suetonius rubrica uigeſimatertia latè explicat. Plinius in ſeptimo, inter felicitates Auguſti Varianā cladem numerat. Et hac clade factū eſt, ut hiſtorici tradunt, quòd Romanū imperium in ripa Rheni fluminis ſtaret. De Quintilio Varo Tacitus in ſecundo ſic ſcribit: regnū ab Antonio Herodi datum, uictor Auguſtus auxit: poſt mortē nihil expectato Cęſare, Simon quidā regium nomē inuaſerat. Is à Quintilio Varo obtinente Syriam punitus, & gentē cohercitā liberi Herodis rexere tripertitò. Sed tamē hęc clades aliquāto pòſt facta eſt, ut inferius patebit. Siquidem Velleius de hoc uiro hæc tradit: Varus Quintilius illuſtri magis q̄ꝫ nobili ortus familia, uir ingenio mitis, morib. quietus, ut corpore & animo immobilior,

Ab urbe con. bilior, otio magis caſtrorum, quàm bellicæ aſſuetus militiæ. Pecuniæ uerò quàm non contemptor, Syria cui præfuerat declarauit: quam pauper diuitem ingreſſus, diues pauperem reliquit. Is cum exercitui, qui in Germania erat, præeſſet, concepit eſſe homines, qui nihil præter uocem membraq; haberent hominum: quiq; gladijs domari non poterant, poſſe iure mulceri. Quo propoſito, mediam ingreſſus Germaniam, uelut inter uiros pacis gaudentes dulcedine, iuriſdictionibus, agendoq; pro tribunali, ordine trahebat æſtiua, &c. Tandem ex deſperatione ſeipſum transfixit. Olym. Imp. Aug.

Corninus.

741 M. MESSALA, ET P. SVLPITIVS. CXCII 32

Habet hoc loco ignotus autor Coſſ. Meſſalam & Quirinum, ſeu Cyrinum, quod idem eſt: ſiue alius is fuerit, ſiue Sulpitij cognomen, quod arbitror. Ea enim ſum modeſtia, ut temerè nihil aſſerere uelim. Sed & Euangelium Lucæ cuiuſdam meminit Cyrini, præſidis Syriæ, cum Chriſtus in Bethleem Iudæ natus eſt. Licet Valla hunc Cyrenæum dicat appellari. Cui non aſſentior, cum Iudæus ille Ioſephus Antiquitatum (ut Tertullianus ſcribit) Iudæorum uernaculus uindex, in ſuo Antiquitatũ libro decimooctauo, ab initio ſcribat: Cyrinus autem unus de ijs qui ſemper in conſultatione congregabantur, uir per omnium magiſteriorum & principatuum officia celebratus, per cunctas adminiſtrationes conſulatus culmen aſcendens, & in cunctis adminiſtrationibus & alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, cenſor gentis à Cæſare deſtinatus, & appreciator uniuſcuiuſq; ſubſtantiæ. Mittitur etiam cum eo Copinius, ductor totius equeſtris agminis: & reliqua quæ ſubiungit Ioſephus. Quod & in ſuam hiſtoriam ſacram Euſebius tranſtulit, ac mutuauit libro primo, capite ſecundo & tertio: ut liquidiſsimè appareat, Cyrinum conſulem fuiſſe, & Quirinum appellatum. Idem Ioſephus in fine libri decimiſeptimi: Interea Cyrinus uir conſularis à Cæſare deſtinatur, cenſum in Syria diſpoſiturus, & domum Archelai rediturus. Euſebius in libro temporum: Edicente Cæſare, & ex S.C. Quirinus in Iudæam miſſus, cenſus hominum poſſeſsionesq; deſcribit. De hoc paulo inferius plura. Sed & Suetonius in Tiberio, Quirini conſularis prædiuitis uiri meminit, rubrica quadrageſimanona. De hoc Tacitus in tertio, cum geſta ſeptimi anni imperij Tiberij ſcribit, inquit: Sub idem tempus, ut mors Sulpitij Quirini publicis exequijs frequentaretur, petiuit à Senatu. nihil ad ueterem & patriciam Sulpitiorum familiam pertinuit Quirinus, ortus apud municipium Lanuuium: ſed impiger militiæ, & acribus miniſterijs, conſulatum ſub diuo Auguſto, mox inſignia triumphi adeptus, datusq; rector C. Cæſari Armeniam obtinenti, Tiberium quoq; Rhodi agentem coluerat: quod & tunc patefecit in Senatu, laudatis in ſe officijs.

742 P. FABIVS MAX. ET AELIVS TVBERO. 2. 33

Iulius Obſequens horũ Coſſ. meminit in hæc uerba: P. Fabio & Q. Aelio Coſſ. in Germania in caſtris Druſi, examẽ apum tabernaculo Hoſtilij Rutilij præfecti caſtrorũ cõſedit, ita ut funẽ prætendentẽ præfixamq; tentorio lanceã amplecterentur. Multitudo Romanorum per inſidias ſubiecta eſt. Credo tum bellum illud aduerſus Germanos trans Rhenum à Druſo geſtum, aut annis paucis ſequentibus. Quod Liuius ultimo libro ſuæ hiſtoriæ expreſsit: quo Druſus ex fractura, equo ſuper crus eius collapſo, trigeſimo pòſt die mortuus eſt. Corpus à Nerone fratre, qui nũcio ualetudinis euocatus raptim occurrerat, Romã reuectum, & in C. Iulij tumulo conditũ eſt. Laudatus à Cæſare Auguſto uitrico, qui ſupremis illius funeribus plures honores dedit. Meminit Fabij Maximi Cornelius Tacitus in primo hiſtoriarũ, quem tradit comitatum Auguſtũ in Planaſiam inſulã, cum inuiſeret Agrippam Poſthumũ exulem: ubi cum lachrymis uictus eſſet Auguſtus, ut eum ab exilio reducere cogitaret, Fabius id uxori Martiæ, Martia Liuiæ. Ob id paulo pòſt ueneno ſublatus Fabius, quod gemitu in funere Martia confeſſa eſt. Arbitror hunc fuiſſe Fabiũ: ſed id ultima ætate Auguſti accidit. Horum Coſſ. meminit Iulius Frontinus libro de Aquęductibus, ubi de M. Agrippa agit, creberrimè ſcribẽs, quomodo Agrippa uelut perpetuus curator aquarum

rum

Olym. Imp. rum fuerit, & quæ S.C. ac leges de hac re promulgatæ ſint. Verba hæc ſunt: Primus Ab urbe
Aug. M. Agrippa, poſt ædilitatē quam geſsit conſularis, operum ſuorum & munerũ ueluti con.
perpetuus curator aquarum fuit: qui iam copia permittente deſcripſit, quid aquarum cũ publicis operibus, quid lacubus, quid priuatis daretur. Habuit & familiã propriã, aquarum quæ tueretur ductus atq; caſtella & lacus. Hanc Auguſtus hæreditatem ab eo ſibi relictam, publicauit poſt eum, Q. Aelio Tuberone, P. Fabio Maximo Coſſ. id eſt, in re quæ id uſq; tempus quaſi poteſtate acta, certo iure eguiſſet, &c. In unico quod habui Caſsiodori exemplo, ſcriptum eſt, Paulus Fabius. Id prænomen cum Romanis inuſitatum ſit, ſubeſſe ſuſpicabar errorem. Hunc cum undiq; quærerē, tandem ex Iulio Frontino de Aquæductibus didici, P. Fabiũ, non Paulum Fabiũ legendum. Meminit & horum Coſſ. Plinius lib. 8. cap. 17. his uerbis: Q. Tuberone, Fabio Maximo Coſſ. quarto nonas Maij, theatri Marcelli dedicatione, tigrim primus omnium diuus Auguſtus Romæ oſtendit, in cauea manſuefactum.

3. 34 IVLIVS ANTONIVS, ET FABIVS APHRICANVS. 743

His Coſſ. natus eſt Claudius imperator quintus, appellatusq; Tiberius Claudius Druſus: & fratre Germanico Tiberio in Iuliam familiam adoptato, Germani cognomen aſſumpſit, eo ipſo die quo primũ ara Auguſti Lugduni dedicata eſt: ut Tranquillus in Claudio, rubrica ſecũda ſcribit. Sed de ara mox plura. Quanquã & hoc iudicio acriori eſt examinandũ, quis ille fuerit Iulius Antonius. Plutarchus aũt in uita M. Antonij, ſcribit hunc ex Fuluia genuiſſe Antoniũ, quem ita magnũ apud Cæſarē Octauia ſoror fecit. Effecit enim, ut poſt Agrippam, & horũ filios, primas partes obtineret. Tacitus etiã lib. 4. hiſtoriarũ, cuiuſdam Iulij Antonij meminit, geſta Tiberij ſcribens, anni eius imperij 11. ubi hæc uerba traduntur: Obijt hoc anno & L. Antonius, multa claritudine generis, ſed improſpera. nam patre eius Iulio Antonio ob adulteriũ Iuliæ morte punito, hunc admodum adoleſcentulum ſororis nepotē ſepoſuit Auguſtus in ciuitatē Maſsilienſem, ubi ſpecie ſtudiorũ nomen exilij tegeretur. Habitus tamen ſupremus honor, oſſaq; tumulo Octauiorũ illata per decretum Senatus. Velleius ubi de adulterio Iuliæ filiæ Auguſti ſcribit, ſubiungit hæc uerba: tum Iulius Antonius, ſingulare exemplum clementiæ Cæſaris, uiolator eius domus, ipſe ſceleris à ſe cõmiſsi ultor fuit: quē uicto eius patre, non tantũ incolumitate donauerat, ſed ſacerdotio, præturа, conſulatu, prouincijs, honoratum etiam matrimonio ſororis ſuæ filiæ, in arctiſsimam affinitatē receperat. Cæterùm & in toties citati autoris ignoti opuſculo, paululum uariantur nomina Coſſ. & unus Conſulatus adijcitur. Ponam nomina, ut inuenio: & repetam à M. Meſſala & P. Sulpitio, uſq; ad Druſum & Quintium.

Meſſala	&	Quirino
Rubellio		Saturnino N.N.
Maximo		Tuberone
Aphricano		Maximo
Druſo		Criſpino.

4. 35 DRVSVS NERO, ET L. QVINTIVS CRISPINVS. 744

Quintij Criſpini meminit Velleius, inter adulteros Iuliæ filiæ Auguſti, qui cum alijs quoq; pœnas pependit. Sed an is fuerit, an eius filius, quærendum.

His Coſs. apud Lingonum gentem templum Cæſari Druſus ſacrauit.

Lingones populi ſunt Galliæ, ut Strabo inquit in quarto, uicini Sequanis & Heduis, circa Iuram montem in occaſum uergentes. Scribit Liuius 137. libro, ciuitates Germaniæ cis Rhenum & trans Rhenum poſitas, à Druſo oppugnatas, qui ibi tumultum ob cenſum in Gallia exortũ ſedauit: aram Cæſari ad confluentem maris & Rhodani dedicauit, ſacerdotemq; creauit G. Iulium. Huius aræ meminit Seneca, & Tranquillus in Claudio, rubrica ſecunda. In libro autem centeſimo trigeſimooctauo tradit Liuius, Octauiam ſororem Auguſti defunctam, antè amiſſo filio Marcello: cuius monumenta ſunt theatrum & porticus, eius nomini dicata. Suetonius rubrica ſexa-

Ab urbe con. ca ſexageſima, prodit cum ſororē Octauiam amiſiſſe, cum quinquageſimum & quar- Olym. Imp.
tum ætatis annum ageret. Quod in hunc annum uenit, ſi à primo eius conſulatu, quē Aug.
uigeſimo anno adijt, ſecundum Plutarchū, hucuſq; numeretur. Sed hic Druſus filius
erat priuignus Auguſti, ex Liuia uxore, quæ hunc tertio menſe in eius domo pepe-
rit, olim Decimus Max. Nero prænomine dictus: qui in quæſturæ, præturæq; hono-
re, ut Tranquillus ſcribit in Claudio, dux Rhœtici, deinde Germanici belli, Ocea-
num Septentrionalem primus Romanorum ducum nauigauit. Reuerſus in urbem,
ouandi ius ac triumphalia ornamenta percepit. Poſt præturam confeſtim inito con-
ſulatu (illo ſcilicet) atq; expeditione repetita, ſupremū diem morbo obijt in æſtiuis ca
ſtris. licet Liuius ex fractura, equo ſuper crus collapſo, mortuū ſcribat. Strabo in ſepti
mo, inter Salam fluuium & Rhenum perijſſe ſcribit. Apud Moguntiacū uiſitur mo-
les Druſi, quam Suetonius uocat Honorarium tumulum ab exercitibus erectum. Vt
magnus ſit error Euſebij, ſcribentis in Chronicis, Claudium eſſe patruum Druſi, qui
apud Moguntiacum habet monumentū: cum eius fuerit filius ſecundum omnes Ro
manos hiſtoricos. Huic mortuo Senatus arcum marmoreū triumphalem, & nomen
Germanici, ipſi poſteriſq; eius decreuit: quod & Florus in calce operis atteſtatur. Et
Auguſtus tantopere dilexit, ut uiuū cohæredē filijs inſtituerit: ut defunctū pro cōcio
ne laudauit, precatus deos ut ei ſimiles ſuos facerēt Cæſares, memoriamq; tam uerſi-
bus quàm proſa oratione compoſuit. Ex hoc Druſo natus eſt Claudius Imperator IV.

Gallus.

745 C. ASINIVS, ET C. MARTIVS CXC 36
CENSORINVS. III

Horū COSS. ſic meminit Cenſorinus in libello de die Natali, de menſibus ſcribēs:
Qui aūt Sextilis fuerat C. Martio Cenſorino & C. Aſinio Gallo COSS. in Auguſti ho
norem dictus eſt Auguſtus, anno Auguſtano uigeſimo, quæ nomina etiam nunc ad
hanc permanēt memoriam. Poſtea uerò multi principes nomina quædam menſium
mutauere, ſuis nuncupando nominibus: quod & ipſi poſtmodum mutauerunt, aut
poſt obitum illorum ea nomina priſtina ſuis reddita menſibus. Suetonius rubrica tri
ceſimaprima, tradit Auguſtum pontificatum maximum ſuſcepiſſe, mortuo Lepido,
annumq; à diuo Iulio ordinatum, ſed pòſt confuſum ad priſtinam rationem redegiſ-
ſe. In cuius ordinatione Sextilem menſem è ſuo cognomine nuncupauit magis,
quàm Septembrem, quo natus erat: quia hoc ſibi & primus conſulatus, & inſignes ui
ctoriæ obtigiſſent. Lege Macrobiū primo Saturnaliū, cap. 10. qui plures cauſas recen
ſet, cur Sextilis Auguſtus dictus ſit. Sed Ammianus quoq; Marcellinus in uigeſimo
ſexto ſcribit, quomodo annus ſit ab Auguſto compoſitus. Fuit aūt Aſinius Gallus fi-
lius Aſinij Pollionis, uterq; bonus orator, & inſignis declamator. eius præterea ne-
pos Seneca lib. 4. Declamationū: Marcellus Eſerninus Pollionis nepos quāuis puer,
iam tantæ indolis erat, ut Pollio ad illum pertinere ſucceſsionem eloquentiæ ſuæ cre-
deret, cum filium Aſinium Gallum relinqueret oratorē. Idem in libris Controuerſia-
rum, eiuſdem meminit inter declamatores, & ex declamationibus ipſius inſerit ſen-
tentias. Hic Aſinius Gallus libros ſcripſit de comparatione patris Aſinij Pollionis, &
Ciceronis, in quibus patrem Ciceronis longè anteponit. De quibus iunior Plinius in
ſeptimo Epiſtolarū inquit: Cum libròs Galli legerē, quibus ipſe parenti Auſus de Ci
cerone daret palmamq; decuſq;, &c. Contra hos libros inſtar apologetici conſcripſit
defenſionem Ciceronis Claudius imperator, ut Trāquillus teſtatur in Claudio, rubri
ca quadrageſima. Meminit autem horum COSS. ſenior quoq; Plinius, lib. 33. cap. 10. li
cet alterius conſulis cognomen ſit uariatū, C. Aſinio Gallo, C. Martio Cyrino COSS.
ad ſextū Calen. Februarij. C. Cæcilius Claudius Iſidorus teſtamēto ſuo dixit, quam-
uis multa ciuili bello perdidiſſet, tamen relinquere ſeruorum quatuor milia, centum
decem & ſex: iuga boum tria milia ſexcenta: reliqui pecoris ducenta quinquagin-
ta ſeptem milia: in numerato, pondo ſexcenta milia. Frequens eſt Aſinij Galli mentio
apud Cornelium Tacitum in primo hiſtoriarum.

Olym. Imp. Aug. His Coſs. inter Albim & Rhenum Germani omnes Tiberio Neroni dediti, per Sextum Apuleium Pannonij ſubacti. Ab urbe con.

Tranquillus rubrica uigeſimaprima, ſcribit Cæſarem Germanos ultra Albim fluuium ſummouiſſe, ac Sueuos & Sicambros deditos traduxiſſe in Galliã, atq; in proximis Rheno agris collocaſſe. Ex quibus uerbis liquet, Sueuos olim Auſtralem Germaniæ partem trans Albim tenuiſſe. Lucanus in ſecundo:

Fundat ab extremo flauos Aquilone Sueuos
Albis, & indomitum Rheni caput. —

Sic Strabo in ſeptimo ſcribit, Romanos non tranſcendiſſe fluuium Albim: qui notiſsimus eſt fluuius, in duo ſpacia Germaniam diſterminans. Quo pacto uerò hodie hic fluuius fluat, qui in Germania notus eſt, ignorare non poteſt, qui illum uidit. Illius fluuij etiam meminit Florus in quarto, titulo duodecimo, de Germanico bello. Scribit Velleius, Cæſarem Neroni ex Oriente reuerſo, haud mediocrem belli molem impoſuiſſe, ut eius uirtutem experiretur: adiutore operis dato, fratre ipſius Claudio Druſo, quem intra Cæſaris penates enixa erat Liuia. Quippe uterque diuiſis partibus Rhœtos Vindelicosq́; aggreſsi, multis urbium & caſtellorũ oppugnationibus, necnon directa quoq; acie feliciter functi, gentes locis tutiſsimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, maiore cum periculo quàm damno Romani exercitus, plurimo cum earum ſanguine perdomuerũt. Pòſt ſubdit: Bellum Pannonicum magnum, atroxq́;, & quod perquàm uicinum imminebat Italiæ, per Neronẽ geſtum eſt. Huius uictoriæ compos Nero, ouans triumphauit.

2. 37 TIB. NERO II. ET CN. PISO II. 746

Dionyſius Halicarnaſſeus in præfatione Antiquitatum, Romani imperij laudes ponens, horum COSS. in hæc uerba meminit: Statim enim ab initio poſt ur. con. gentes finitimas, ſanè multas atq; pugnaces, ſui iuris fecit, proceſsitq́; ea ſemper obuios quoq; proſternens: atq; hoc ſeptingentosiam & quadragintaquinq; annos, uſq; ad COSS. Claudium Neronem iterum, & Calphurnium Piſonem, qui centeſima nonageſimatertia Olympiade ſunt creati. Calphirenium alibi perperam ſcribitur. Hoc enim tempore uixit Dionyſius, ut in eodem prologo fatetur dicens: Ego in Italiam traijciens, quum diſſolutũ eſt ſub Cæſare Auguſto bellum ciuile, centeſima octogeſimaſeptima Olympiade: ac deinde tempus illud omne, quod eſt anni duo & uiginti, uſq; ad hoc, Romæ commoratus, ſermonem uernaculum Romanum edidici: & quæ ſequuntur. Cæterùm huic conuenit illud Euſebij in libro Temporum: Olympiade centeſima nonageſimatertia, Tiberius uaſtata Germania, imperator appellatur. Et paulo pòſt ſubiungit: Tiberius de Rhœtis, Vindelicis, Armenijs ac Pannonijs triũphauit, quod ſequentibus annis factum eſt. Cæterùm de militijs & bellis per Tiberium geſtis, Suetonius in Tiberio, rubrica nona, ubi in fine ſubiungit: Magiſtratus & maturius inchoauit, & penè iunctim percuerrit, quæſturam, præturam, conſulatum: interpoſito quoq; tempore Conſul iterum, & tribuniciam poteſtatem in quinquennium tenuit. Meminit eius Conſulatus Tiberij Velleius, in poſteriore uolumine obiter, quemadmodũ paulo antè in Conſulatu Druſi ſcripſimus. Sed pòſt paulo ſubiungit: Breui interiecto ſpacio, Tib. Nero duobus Conſulatibus, totidemq́; triumphis actis, tribunitiæ poteſtatis conſortione æquatus Auguſto, ciuium poſt unum (& hoc quia uolebat) eminentiſsimus, ducum maximus, fama fortunaq́; celeberrimus, & uere alterum Reip. lumen & caput. Mira quadam & incredibili atq; inenarrabili pietate (cuius cauſæ mox detectæ ſunt) cũ C. Cæſar ſumpſiſſet iam uirilem togam, L. item maturus eſſet uiris, ne fulgor ſuus orientium iuuenum obſtaret initijs, diſsimulata cauſa conſilij ſui, commeatum ab ſocero, atq; eodem uitrico, adquieſcendi à continuatione laborum, petijt, ac ſeceſsit Rhodum.

D. LAELIVS ET C. ANTISTIVS.

747 Duo fuerunt uno tempore Balbi, maior & minor, teſte Cicerone in epiſtolis ad Atticum. Cornelius Balbus fuit perquàm familiaris Cæſari: unde ab eo inductus eſt, ut theatrum ædificaret, ut tradit Tranquillus. Sed an hic Decius Balbus ex hac fuerit familia, nondum inueni: ſicut neq; illud de Antiſtio. Fuit enim Antiſtius perquàm familiaris Auguſto. nam & Florus in fine operis, inter legatos Cæſaris Antiſtiũ Furnium & Agrippam nominat. Sed & Antiſtij Labeonis meminit Tranquillus, qui iuris ciuilis legumq; pop. Rom. apprimè fuit doctus. Sed agitabat hominem, ut inquit Gellius, libertas quædam nimia, & uecors uſq; eò, ut diuo Auguſto iam principe, & rempub. obtinente, ratum tamen penſumq; nihil haberet, niſi quod iuſtum ſanctumq; eſſe in Romanis antiquitatibus legiſſet. Iuriſconſulti libro primo ff. multa prodiderunt de Antiſtio Labeone: qui ità annum diuiſerat, ut Romæ ſex menſibus cũ ſtudioſis eſſet, & ſecederet: ſex menſibus, ubi conſcribendis libris operam dabat. Tradit Porphirio, Antiſtium Labeonem memorem libertatis in qua natus erat, multa cõtumaciter aduerſus Cæſarem Auguſtũ & dixiſſe & feciſſe. Propter quod Horatius in Sermonibus dixit: Labeone inſanior inter Sanos dicatur. 3. 38

Huius Labeonis parens Labeo, cum Caſsio & Bruto in Philippicis occubuit quodam admirando fato, ut docet Appianus in quarto Ciuilium. Non poſſum obmittere, quæ de hoc Labeone tradit Tacitus in fine tertij Hiſtoriarũ, comparans ipſum Capitoni Atteio, qui ſub Tiberio mortuus eſt. Illic ita ſcribitur: Capito Atteius principem in ciuitate locum ſtudijs ciuilibus aſſequutus, ſed auo centurione Sullano, patre prætorio, conſulatũ accelerauerat ei Auguſtus, ut Labeonem Antiſtium ijſdem artibus præcellentem, dignatione eius magiſtratus anteiret. Namq; illa ætas duo pacis decora ſimul tulit. ſed Labeo incorrupta libertate, & ob id fama celebratior: Capitonis obſequium dominantibus magis probatur. Illi, quòd præturam intra ſtetit, commendatio ex iniuria: huic, quòd conſulatum adeptus eſt, odium ex inuidia oriebatur. De utroq; Iureconſultus libro primo Digeſtorum, de Origine iuris, ſic inquit: Poſt hunc maximæ autoritatis fuerunt, Atteius Capito, qui Offilium ſequutus eſt: & Antiſtius Labeo qui omnes hos audiuit. Inſtitutus eſt autem à Trebatio. Ex ijs, Atteius Conſul fuit: Labeo noluit, cum ei offerreretur ab Auguſto conſulatus, quo ſuffectus fieret, & honorem ſuſciperet: ſed plurimũ ſtudijs operam dedit, & reliqua. Sed Antiſtij ueteris meminit Plinius libro triceſimoprimo, capite ſecundo: huius in parte primà, exiguo poſt obitum Ciceronis Antiſtio Vetere poſsidente, eruperunt fontes calidi perquàm celebres oculis, celebrati carmine laureæ Tullij, qui fuit è libertis eius: ut protinus noſcatur etiam miniſterium eius hauſtus, ex illa maieſtate. Lege illic pulchrum epigramma.

748

C. AVG. CAESAR XI. ET L. SYLLA. 4. 39

Toties iam repetiui alijs, hunc Cæſaris eſſe duodecimum conſulatum, de quo ſic ſcribit Plinius lib. 7. cap. 3. In actis diui Auguſti temporum inuenitur, duodecimo conſulatu eius quæ L. Sylla collega ad tertium idus Aprilis geſsit, Criſpinum Hilarium ex ingenua plebe Feſulana cum liberis nouem, in quo numero filiæ duæ fuerunt, nepotibus uigintiſeptem, pronepotibus uigintinouem, neptibus nouẽ, prĕalta pompa cũ omnibus ijs in Capitolio immolaſſe. Velleius meminit conſulatus Auguſti, & Galli Caninij, quẽ nuſquam aliàs reperio: quo tradit, magnificentiſsimi gladiatorij muneris naumachiæq; ſpectaculis dedicato Martis templo, animos oculosq; pop. Rom. repleuiſſe, quũ fœda dictu, memoriaq; horrenda in ipſius domo tẽpeſtas erupit. Quippe filia eius Iulia, per omnia tanti parẽtis ac uiri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter poſſet fœmina, luxuria ac libidine, infectum reliquit: magnitudinemq; fortunæ ſuæ peccandi li-

Olym. Imp. centia metiebatur, quicquid liberet pro licito iudicans. Vnde relegata eſt in inſu *Ab urbe*
Aug. lam, patriæq; & parentum ſubducta oculis. Quam tamẽ comitata mater Scribo- *con.*
nia, uoluntarij exilij permanſit comes.

Sabinus. *Ruffus.*

CXC 40 C. CALVISIVS, ET L. PASSIENVS. 749

IIII. Circa id tẽpus, aut paululum ſuprà, ut ex Euſebio colligimus, Auguſtus filiam ſuam, in adulterio deprehenſam, damnat exilio. Paſsieni Criſpi uitrici Neronis, à quo & ditatus eſt Nero, meminit Suetonius in Nerone, rubrica ſexta. & Plinius lib. 16. cap. 45. ſcribit: Arborem mori eximiã ætate noſtra adamauit Paſsienus Criſpus, bis conſul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno clarior poſtea, oſculari complectiq; eam ſolitus. Seneca item aſſeruit, nihil ſe Criſpo Paſsieno ſubtilius atq; inſignius cognoſſe, in diſtinguendis maximè uitijs atq; curandis. Sic enim Paſsienus dicebat, quorundam ſe malle iudiciũ quàm beneficium, & quorundam beneficium quàm iudicium.

a. 41 C. LENTVLVS, ET L. MESSALA. 750

Velleius, ubi bellũ Illyricũ deſcribit, Meſſalã operis cuiuſdã memoria recitat. Qui uir animo etiam quàm gente nobilior, dignißimus qui & patrem Coruinũ habuiſſet, & cognomẽ ſuum Cottæ fratri relinqueret: præpoſitus Illyrico, ſubita rebellione cũ ſemiplena legione uiceſima, circumdatus hoſtili exercitu, amplius XX. M. hoſtiũ fudit, fugauitq;. Et ob id ornamẽtis triumphalibus honoratus eſt. Hunc puto eſſe Meſſalam. Cęterũ aut hic, aut in Tranquillo eſt menda. Nam in Galba Suetonius, rubrica 4. inquit: Sergius Galba imperator, M. Valerio Meſſala, Cn. Lentulo Coſſ. natus eſt 9. Calen. Ianuarij. Quẽ poſtea ſubiungit, puerũ ſalutaſſe Auguſtum. Cui quaſi ominatus imperium, dixit: Et tu fili, noſtro imperio adhærcas. Conſtat aũt, Sergium Galbam imperatorẽ factum circiter annũ 72. ut in hoc conſulatu natus eſſe aſſeratur. Licet prænomina Coſſ. ſint diuerſa in Tranquillo & Caſsiodoro, qui nunc de noſtro Saluatore hæc ſubdit:

HIS COSS. DOMINVS NOSTER IESVS CHRISTVS, FILIVS DEI, IN BETHLEEM NASCITVR, ANNO IMPERII AVGVSTI XLI.

Quantũ hoc in loco deſudaui, illos ipſos requiro teſtes, qui meum uiderunt laborẽ. Omnes enim angulos, omneis excuſsi ſchedas, ut uel mihi ſoli ſatisfacerem: ſed nequiui, tantã reperi diuerſitatẽ Annaliũ. Sæpius enim teſtatus ſum, me duos habere libellos ſine autoris nomine, quibus ſola Coſſ. nomina deſcribũtur: ſed illi plerunq; diſsident & inter ſe, & inter Caſsiodorum noſtrũ. Pluribus enim in locis ſunt mãci ac deprauati, & raro inter ſe reſpondẽt. Conſtat aũt, ut ab initio annotauimus, duplices fuiſſe Coſſ. ordinarios & ſuffectos. Autores itaq; nunc ordinarios, nunc ſuffectos ſcribunt, nonnunquã cõmiſcent. In altero itaq; libello ſic ſcribitur: Auguſto XIII. & Sylla Coſſ. natus eſt Chriſtus in Bethleem Iudæ, ſub Herode rege, 8. Cal. Ianuarij, die prima, luna decimaquinta. Et illi cadunt in annum imperij Auguſti 42. quod ad ſequentes Coſſ. referendum eſt, quum Auguſtus XIII. & Plaucius Syllanus ſimul geſſerint Conſulatũ: licet Caſsiodorus XII. tantum conſulatum Auguſto tribuat ſequenti anno. In altero uerò ſic ſcribitur: Cæſare & Paulo Coſſ. Chriſtus natus eſt, 8. Calen. Ianuarij, luna 15. Et illi cadunt in annum Auguſti 44. Quod etiam obſeruauit Ioannes Monachus Græcus, Zonaras dictus, in ſua hiſtoria, qui Euſebium imitatus, 42. imperij Auguſti, aſſumpta humanitate Dominum noſtrum IESVM Chriſtum natum ſcribit. Licet alij, 44. principatus Auguſti tradunt natum. Hæc ille. Et id nimirum, quod ſcribit diuus Auguſtinus ſecundo libro de Doctrina Chriſtiana, Ignorantia conſulatus, quo natus eſt Dominus, uel quo paſſus eſt, nonnullos coegit errare, ut putarent quadragintaſex annorum ætate paſſum eſſe Dominum. Quia per tot

annos

Ab urbe con. annos ædificatum eſt templum, quod imaginem Dominici corporis habebat. Atq; ideo lib.15. Diuinæ ciuitatis, 46. cap. de natiuitate Chriſti excluſo numero annorum ſic ſcribit diuus Auguſtinus: Regnante Herode in Iudæa, apud Roma nos autem mutato reipub. ſtatu, imperante Cæſare Auguſto, & per eum orbe pacato terræ, natus eſt Chriſtus, ſecundum præcedentem prophetiam, in Bethleem Iudæ: homo manifeſtus ex homine uirgine, Deus occultus ex Deo patre, & reliqua. Noſter autem Caſsiodorus docet, Chriſtum natum anno Auguſti quadrageſimoprimo: forte Tertullianum imitatus, qui etiam quadrageſimoprimo Chriſtum natum ſcribit, ſub imperio Auguſti, & quintodecimo Tiberij paſſum, in libro contra Iudæos, quem etiã citat Euſebius: licet ipſe in libro Chronicon tam in præfatione, quàm in cõtextu Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ anno tertio, & quadrageſimo ſecundo imperij Auguſti, IESVM Chriſtũ filium Dei natum prodat: quo anno cœpit Chriſtianorum ſalus, & primus Chriſtianæ ſalutis annus numeratur. Licet hæc ſupputatio poſt Chriſti natiuitatem quingentis annis ſit reperta à Dionyſio Abbate Romano, qui tẽpore Iuſtiniani imperatoris floruit, & temporum ſupputationem ab incarnatione mirifici uerbi Dei induxit, cum antea anni uel ab ur. con. uel ab annis Auguſtorũ ſupputarentur. Sua uerò tempeſtate tempora à morte Diocletiani, magni Chriſtianorũ perſequutoris, numerabantur: cuius ut memoriam extinguerer, tanquam impij, cœpit ſupputationẽ à Verbi incarnatione, quæ uigeſima quinta Martij facta creditur. Et ideo tum à Romano Pontifice decretũ fuit, ut in cereis Paſchalibus quotannis hic numerus annotaretur. Priſci quoq; aſtrologi hanc ſibi calculationem poſtea uſurpabant. Sed quo pacto priſca illa ſupputatio à Martio, & Chriſtianæ ſalutis inſtitutio perierit, incompertum eſt mihi. Omnes enim magis à natiuitate Chriſti, quàm à conceptione numerant annos: quãquam melius eſſet ab incarnatione, quàm à natiuitate (ut Dionyſius inſtituit, & Romana eccleſia diu obſeruauit) annos numerare. Sed uidemus hodie notarios plerunq; in ſuis ſcriptis annos incarnationis cũ annis natiuitatis confundere & cõmiſcere. Cæterùm omnes Chronographi, tam Græci quàm Latini, dant natiuitati Chriſti quadrageſimumſecundum annum imperij Auguſti. Euſebius prædictus in libro Temporũ iam lectus eſt, qui in Eccleſiaſtica hiſtoria ſecũdo capite primi libri inquit: Secundo & quadrageſimo imperij Cæſaris Auguſti anno, ab Aegypto uerò ſubiugata, & Antonij ac Cleopatræ interitu, in quem nouiſsima Ptolemæorũ apud Aegyptum regna ceciderant, anno octauo & uigeſimo, Dominus & Saluator noſter IESVS CHRISTVS, prima adſcriptione cenſus, Cyrino Syriæ præſidente, ſecundum ordinem totius prophetiæ quæ de ipſo prædicta eſt, in Bethleem Iudeæ oppido naſcitur. Ioſephus autem lib.18. Antiquitatum, cap. 5. deſcriptionẽ perfectam aſſerit per Cyrinum, opibus Archelai reſtitutis anno 37. poſtquã Antonius Actiaco bello fuerat à Cæſare ſuperatus. Ego uiceſimoſeptimo, non triceſimoſeptimo cenſeo legendum: totidem enim anni numerantur à conſulatu Cæſaris & Craſsi, ſub quibus bellum Actiacum fuit hucuſq;. Præterea Ioſephus decimoquinto Antiquitatum, quinto capite, uictoriam Actiacam Olympiade centeſima octuageſima ſeptima factam teſtatur: quod & Euſebius in Chronicis confirmat. A' quo ſi numerabis in centeſimam nonageſimamquartã Olympiaden, ut tradit Euſebius, prouenient uigintiocto anni, nõ triginta. Et ſic etiam iuxta Ioſephi calculum, caderet natiuitas Chriſti in annum quadrageſimumprimum: tamen omnes alij ponunt quadrageſimumſecundũ. Eutropius libro ſeptimo, capite ſecundo, item poſteriores omnes, Iornandes, Honorius Auguſtudinenſis, Beda, qui in libro Temporũ: Anno, inquit, Cæſaris Auguſti quadrageſimoſecundo: à morte uerò Cleopatræ & Antonij, quando & Aegyptus in prouinciam uerſa eſt, anno uigeſimoſeptimo: Olympiadis centeſimæ nonageſimæ tertiæ anno tertio: ab urbe autem condita, anno ſeptingenteſimo quinquageſimoſecundo, quo compreſsis cunctarum per orbem gentium motibus, firmiſsi- *Olym. Imp. Aug.*

Olym. Imp. Aug. Ab urbe con.

mam ueriſsimamq́ pacem ordinatione Dei Cęſar impoſuit, IESVS CHRISTVS filius Dei, ſextam mundi ætatē ſuo conſecrauit aduentu. Sed iterū hic obſerua lector, quòd Euſebius tertiū annū centeſimæ nonageſimæquartæ Olympiadis, hic tertiū centeſimæ nonageſimætertię Olympiadis ponit: quod in alterutro neceſſe eſt eſſe errorem. Sed anni ab urbe cond. conueniunt cum Paulo Oroſio, qui in fine libri ſexti inquit: Anno ab urbe cond. ſeptingenteſimo quinquageſimoſecundo, Cæſar Auguſtus ab Oriente in Occidentē, à Septentrione in Meridiem, ac per totum Oceani circulum cunctis gentibus una pace compoſitis, Iani portas tertiò ipſe clauſit: quas æuo per duodecim ferè annos quietiſsimo ſemper obſeratas ocio, ipſa etiam rubigo ſignauit: nec prius unquā, niſi extrema ſenectute Auguſti, pulſatæ Athenienſium ſeditione, & Dacorum commotione patuerant. Eo quoq; anno, quo firmiſsimam Cęſar ueriſsimamq́ pacem a dornatione Dei compoſuit, natus eſt Chriſtus, Romano cenſui ſtatim aſcriptus, &c. Et rurſus ſtatim in præfatione ſeptimi libri: Anno ab urbe cond. ſeptingenteſimo quadrageſimoſecundo, natus eſt Chriſtus, ſalutarem mundo afferens fidem, uerè petra medio rerum poſita, ubi comminueretur qui offenderet, qui crederet ſaluaretur, &c. Sed attende mox corruptam literam, cum paulo antè ſeptingenti quinquaginta duo anni, hic ſeptingēti quadragintaduo ponātur, quare & X. ſuperabundēt inter XLII. & LII. Et ideo facilis irrepit annorū error ex notulis illis: quare ſemper integris uerbis numeri ſunt ſcribendi, ſi uitio carere debent. Licet autem Euangeliſtę non ſcribant quo anno natus ſit Chriſtus, tamen ex Luca colligitur, Chriſtum decimoquinto anno Tiberij Cæſaris, cum ipſe eſſet annorū quaſi triginta, baptizatum à Ioanne. Si retrorſum igitur progrediemur, inueniemus natiuitatis ſuæ quadrageſimumſecundum Auguſti Cæſaris, quaſi ſequente eſſet natus Conſulatu. Omnes tamen hi errores inde reſultant: primò, quòd anni notulis quibuſdam, non integris dictionibus ſcribuntur: deinde, quòd aliqui res geſtas per Olympiades, alij per annos ab urbe cond. ſupputant. Et iſti inter ſe ſunt diuerſi. Poſtremò confunduntur anni Imperatorum, quos emergentes uel naſcentes cum imperio appellare poſſumus, cum annis ciuilibus aut uſualibus, qui ſemper à Ianuario ordiri ſolent: cum emergentes anni imperij ſiue Auguſti, ſiue Tiberij, ſiue alterius Cæſaris, ab eo die ac menſe ordiuntur, quo imperare incipiunt. Quo pacto hodie anni Pontificum, & Imperatorum etiam numerantur. Auguſtus autem menſe Sextili primùm conſulatum inuaſit, & decimoquarto Calend. Septembris mortuus eſt: Coſſ. uerò conſulatum Calend. Ianuarij inibant: Chriſtus Saluator octauo Calend. Ianuarij natus eſt. Fieri poteſt, ut quadrageſimoſecundo anno Auguſti genitus, octo tantum dies ex illo anno habuerit, qui fuerunt à quibuſdam non ſupputati: & nominatus quadrageſimusprimus annus imperij pro eius natiuitate à quibuſdam: ita quòd hæc inter ſe parum diſcrepare uideantur, ſi intelligamus initium anni, quo incipimus numerare, & menſem ipſum. Sic itaq; deinceps ſæpius in Caſsiodoro uidebimus aliam ſupputationem, quàm faciant cæteri Chronographi, qui numerant annos & tempora Imperatorum per emergentes & ciuiles. Sed conſulatus ſuum obſeruant tenorē. uoluit enim in hoc libello Coſſ. numerare. Qui autem Chriſtum natum docent uigeſimooctauo anno imperij Auguſti, enumerant annos eius à monarchia, quum Auguſtus cognomento dictus eſt, ſubiugata Aegypto, & deuicto Antonio. Licet aliter Romani, aliter etiam Aegyptij numerent annos: cum (teſte Cenſorino) Octauius non ſtatim poſt deuictum Antonium ſit Auguſtus appellatus, ut ſuperius annotauimus. Et biennio antè in poteſtatem ditionemq́ populo Romano Aegyptij ceſſerunt, licet eodem anno Euſebius facta ſcribat. Sed monarchiam Auguſti omnes penè tunc auſpicantur: & ſimul etiam annos Auguſtanos, ut clariſsimè docet Cenſorinus. Sic etiam Sex. Aurelius Victor annos eius ſupputauit, ut prius admonuimus. Chriſtus itaque, aut priori aut ſequenti conſulatu natus eſt, ut patet ex autoribus illis adductis, Et ſicut Augu-

CHRISTI. Ab ur. con. ſtinus docuit, ignorãtia cõſulatus ſub quo Chriſtus eſt natus, peperit hũc errorẽ. Olym. Imp. Aug.

Sillanus.

1\. 751 C. AVG. CAESAR XII. ET M. PLAVCIVS. 3. 42

In ignoto autore hoc loco ſcribitur: Auguſtus Cæſar XIII. & Plaucius. quanquam Caſsiodorus paulo inferius hunc conſulatum ponat. Certum eſt enim, Cæſarem, ut ſuprà ſcripſimus, tredecim conſulatus geſsiſſe: & id etiam uetuſtiſsima monumenta teſtantur. In arcu enim uetuſtiſsimo fani ad S. Michaelis ædem, legitur: IMP. CAESAR DIVI F. AVGVSTVS PONT. MAX. COS. XIII. TRIB. POT. XXXII. IMP. XXVI. P.P. MVRVM DEDIT. Eædẽ literæ in ponte Arimineo leguntur. Hic itaq; quadrageſimus ſecundus imperij Auguſti, certò appellatur natalis Domini, ut tradit Iornandes in ſuis annalibus, ad Vigilium ſic ſcribens: Quadrageſimoſecundo imperij Auguſti anno, Dominus noſter IESVS Chriſtus de ſancta uirgine Maria natus, ut uerus Deus, ita & uerus homo, in ſignis & uirtutibus admirandis enituit, anno ab origine mundi V̄. D. ab urbe autem Romæ conditione 752.

2\. 752 COSSVS LENTVLVS, ET L. PISO. 4. 43

Florus in quarto, prope finem, cuiuſdam meminit Coſsi, ſi fortè is fuerit: Sub meridiano, inquit, tumultuatum magis quàm bellatum eſt. Muſulanios atq; Getulos, accolas Syrtium, Coſſo duce compeſcuit, unde illi Getulici cognomen. Illius Lentuli meminit Tacitus in quarto hiſtoriarum, ubi geſta undecimi anni imperij Tiberij recenſet ijs uerbis: Obiere eo anno uiri nobiles, Cn. Lentulus & L. Domitius, Lentulo, ſuper conſulatum & triumphalia de Getis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas: dein magnæ opes innocenter paratæ, & modeſtè habitæ. Domitium decorauit pater ciuili bello maris potens, donec Antonij partibus, mox Cæſaris miſceretur. Auus Pharſalica acie pro optimatibus ceciderat. Ipſe electus, cui minor Antonia, Octauia genita, in matrimonium daretur. Pòſt exercitu flumen Albim tranſcendit, longius penetrata Germania, quàm quiſquam priorũ: eaſq; ob res inſignia triumphi adeptus eſt. Qui ſint Muſulani, fateor me nondum plenè inueniſſe. Suſpicor tamen, Maſeſylios eſſe: ſed nihil aſſero, admonitionis cauſa dixerim. Quia Plinius libro quinto, capite quarto, inter cæteras nationes circa Maſſylios, ponit & Muſinos, & totam Getuliam ad flumẽ Nigrim, qui Aphricam ab Aethiopia dirimit. Stephanus autẽ de Vrbibus: Moſylon, inquit, eſt promontorium & emporium Aethiopiæ, ut Martianus docet: à quo fortè Moſylani poſſunt deduci. Cornelius Tacitus libro ſecundo, deſcribẽs bellum in Aphrica cœptum, L. Pomponio, C. Cælio Coſſ. nominat Tacfarnaten ducem Muſulaniorum. ubi ſubiungit: Valida eius gens, & ſolitudinibus Aphricæ propinqua, nullo etiam tum urbium cultu. Et idem libro quarto, ubi hoc bellum finitum deſcribit: Simul, inquit, principes Muſulanorũ defectionem cœptantes, ſecuri percutit.

3\. 753 C. AVG. CAESAR XIII. ET L. PAVLVS. CXCV 44

Autor ignotus qui Coſſ. nomina ponit ſingula, ſub Cæſare & Paulo ſcribit natum eſſe Chriſtum, octauo Calend. Ianuarij, luna decimaquinta. Quod fortè inde habet originem, quòd ſeptuagintaduo illi legiſperiti, ſacræ ſcripturæ interpretes, qui ad requiſitionem Ptolemæi Philadelphi regis Aegypti, ab Eleazaro Iudæorum Pontifice miſsi in Alexandriam, libros ſacros in Græcam uerterunt linguam, qua tralatione omnes primitiuæ Eccleſiæ doctores uſi ſunt. Qui omnes dixerunt, Chriſtum natum anno à prima mundi conſtitutione quingenteſimo, ſupra quinquies milleſimum. Ex qua ſupputatione ſequitur, Chriſtum per duos annos tardius natum, quàm cõmunes Chronographi annotauerunt. Quoniam teſte Niceta, anno à conſtitutione mundi quinto mileſimo quingenteſimo cyclus ſolaris fuit duodecimus, cui pro litera Dominicali adſcribitur G. Sed

Olym. Imp. Aug. — CHRISTI — Ab ur. con.

iuxta uulgatam annorũ Domini ſupputationẽ, præſupponitur Chriſtum natum fuiſſe anno cycli ſolaris decimo, in quo litera Dominicalis fuit B. Sic ergo tardius natus fuiſſet duobus annis Chriſtus, quàm uulgares Chronici ſcribunt: qui quadrageſimoſecũdo Auguſti natũ produnt. Et hos fortè ſequutus eſt is autor ignotus, qui ſub ijs Coſſ. Chriſtum natũ ſcribit. Sed de his ſatis, ſi hoc unũ adiunxerimus: P. uidelicet Oroſiũ ſcribere, Chriſtum natũ anno ab ur. con. ſeptingẽteſimo quinquageſimoſecundo, ut prius annotauimus. Sed Iulius Cæſar interemptus eſt idibus Martijs, anno ab urbe condita ſeptingenteſimonono. Ergo Chriſtus natus fuit anno 44. non quadrageſimoſecundo imperij Auguſti. Hæc admonitionis cauſa ſcribo. Sed iam ſatis ſuperius de hac re ſcripſimus. Secundum uerò Euſebium, circa id ferè tempus Auguſtus Tiberium priuignũ & M. Agrippam fratrem C. & L. adoptauit. De qua re uide Tranquillum in Tiberio, rubrica decimaquinta. Fortaſſe hic L. Paulus Cenſoris filius fuit, cui Auguſtus neptem Iuliam ex Agrippa uxorem dedit. Cuius meminit Tranquillus in Auguſto, rubrica ſexageſimatertia. Et hoc anno Herodes infantes occidiſſe ſcribitur.

2. 45 C. VINITIVS, ET P. ALPHENVS VARVS. 4. 754

Tranquillus rubrica ſexageſimanona cuiuſdam Vinicij meminit, quo Cæſar in cõuiuijs uti ſolebat, ſic ſcribens: Cœnaui mi Tiberi, cum ijdem acceſſerũt conuiuæ, Vinicius & Syluius pater, inter cœnam luſimus. Ego autẽ puto hunc Vinicium prænomine P. eſſe dictum. Sæpe enim literæ illæ prænominum, ut crebrò admonuimus, interuertuntur & corrumpuntur. Fuit hic P. Vinicius pater M. Vinicij Coſſ. ſub Tiberio, cui opus ſuũ inſcripſit Velleius. Qui ubi de morte egit Caij, in hęc uerba ſcribit: Sed fortuna, quę ſubduxerat ſpem magni nominis, iam tum reipub. ſua præſidia reddiderat. Quippe ante utriuſq; horum obitũ, patre tuo P. Vinicio Cos. Tiberius Nero reuerſus Rhodo, incredibili lætitia patriã repleuerat. Non eſt diu cunctatus Cæſar Auguſtus. neq; enim quærendus erat quem legeret, ſed legendus qui eminebat. Itaq; quòd poſt L. mortem adhuc C. uiuo facere uoluerat, atq; uehementer repugnante Nerone erat inhibitus, poſt utriuſq; adoleſcentiũ obitum facere perſeuerauit, ut & tribunitiæ poteſtatis conſortionem Neroni cõſtitueret, multum quidem eo cùm domi, tum in Senatu recuſante, & eum Aelio Catulo & C. Sencio Coſſ. v. Cal. Iulij, poſt urbem conditã annis DCC.LIIII. abhinc annis XXVII adoptaret. Hæc uerba conueniunt cum illis, quæ Suetonius in Tiberio decimaquarta rubrica tradit, ſcribens Tiberium rediſſe octauo poſt ſeceſſum anno, qui circa hæc tempora fuit.

3. 46 M. SERVILIVS, ET L. LAMIA. 5. 755

Superius dixit Caſsiodorus, Cæſarem Auguſtum Cantabros per L. Lamiam perdomuiſſe, in conſulatu ſuo nono. Aſinius Pollio orator fertur hoc anno mortuus.

Catulus. *Saturninus.*

4. 47 SEX. AELIVS, ET C. SENTIVS. 6. 756

Sùperius facta eſt etiam mentio de C. Sentio Saturnino conſule, ſub quo mortuus eſt Virgilius: ſiue is ſit, ut eius dicatur conſulatus ſecundus, ſiue illius filius. De quo C. Sentio Saturnino multa Ioſephus, Antiquitatũ lib. 19. Horum Coſſ. mentionem facit Velleius in poſteriore hiſtoriarũ ſuarum uolumine, quum ſcribit Auguſtum adoptaſſe Tiberium Neronem ſub ijs Coſſ. Sed illic ſunt deprauata nomina Coſſ. Scribitur enim, Aelio Cato, Sentio Coſſ. cum ſcribendum ſit, Aelio Catulo & C. Sentio Coſſ. Subiungit Velleius: Adoptatus eadem die etiã M. Agrippa, quẽ poſt mortẽ Agrippæ Iulia enixa erat. Sed in Neronis adoptatione illud adiectum, his ipſis Cæſaris uerbis; Hoc, inquit, reipub, cauſa facio.

Cæterùm

CHRISTI Ab urb. con. Olym. Imp. Aug.

Cæterùm cum hæc ſcriberem, uenit ad me ingenioſus iuuenis Ludouicus Reſtio, qui magnam operam Cæſareo Pontificioq́ iuri à primis annis collocarat. Is à me quærebat, quid nam eſſet lex Heliaſentia (ita enim paſsim appellatur) unde & à quo haberet appellationem: quum Iureconſultus in Inſtitutis de Libertinis, & ff. nono, qui & à quibus manumiſsi liberi non fiant, & ad L. Heliã ſentiam, & alibi crebram faciat mentionem. Fato ad me iuuenem illum delatum mox credidi, & legem illam Aelij & Sentij Coſſ. horum temporibus latam dixi, & ab ijs denominatam, licet temere nihil aſſeram. Veriſimile tamen eſt, hinc aſſumpſiſſe appellationem: & inde nomen fuiſſe corruptum Elieſcentia, pro Elia & Sentia. Sicut enim lex Norbana dicitur, ſicut Fuſia, ſicut Iulia, ſicut Poppea: ſic Elia & Sentia dici poterit, ab autoribus. Neq; etiam ignoro, Iureconſultum in ueteri Digeſtorum, de Origine iuris, ubi recenſet illuſtres Iureperitos, duos Aelios citare, conſules quondam fuiſſe: & Sex. Aeliũ ab Ennio laudatum, qui Tripartitum librum ſcripſit, quo iuris cunabula cõtinebantur. Sed is non eſt, cum Ennius centeſima trigeſima quarta Olympiade ſit natus, cuius tẽpeſtate floruit Sex. Aelius Petus, qui Cos. fuit cum T. Quintio Flamine, quorum Liuius in lib. 31. meminit, ut ſupra annotauimus. Sed & ante illum fuerunt Coſſ. P. Aelius, & C. Aelius, ut patet recenſenti Coſſ. quos ſuperius ſcripſimus, quorũ meminit Iureconſultus. Legitur & Aelius Lamia apud Tacitũ in quarto Hiſtoriarũ. ſed legem Aeliam Sentiã, ab ijs nominatã penitus arbitror Coſſ. Hac enim tẽpeſtate manumiſsiones exercebantur frequẽtius. Sic & Angelus Politianus, uir undecunq; doctiſsimus, hanc legem appellat Aeliam Sentiã, non Elieſeciam, ut uulgus imperitorũ Iureconſultorũ. Tradit Velleius, Tiberiũ mox poſt adoptionem in Germaniam miſſum, Caninefatos, Cattuaros, Bructeros, Cheruſcos ſubegiſſe: tranſitoq́ Viſurgo, ad ulteriora Germaniæ penetraſſe, ut omnem partem aſperrimi & periculoſiſsimi belli Cæſar uindicaret. His uerò quæ minoris erant diſcriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus erat eius patris, in Germania præfecerat: uirũ multiplicem in uirtutibus, nauum, agilem, prouidum, militariumq́ officiorũ patientem, ac peritum pariter: ſed eundem, ubi negocia feciſſent locum ocio, liberaliter lauteq́ eo abutentem: ita tamen, ut eum ſplendidum ac hilarem potius, quàm luxurioſum aut deſidem diceres. De cuius uiri claro celebriq́ conſulatu prius diximus. Tum perluſtrata armis tota Germania, gentes nominibus incognitæ uictæ: receptæ Cauchorũ nationes, fracti Longobardi, gens etiã Germana ferocitate ferocior. Deniq; quòd nunquam antea ſpe conceptum, ad quadringenteſimum miliarium à Rheno uſq; ad flumen Albim, Romanus cum ſignis perductus exercitus, uictor omnium gentium locorumq́ quos Cæſar adierat, urbem hinc repetens.

Magnus. *Voleſius.*

7. 758 CN. CINNA, ET L. VALERIUS. CXCVI 41

His Coſs. per dies octo, Tyberis impetu, miſeranda clades hominum domorumq́ fuit.

Oroſius lib ſeptimo, cap. primo: Anno imperij Cæſaris quadrageſimooctauo, adeò dira Romanos inuaſit fames, ut Cæſar laniſtarum familias, omnesq́ peregrinos, ſeruorumq́ maximas copias, exceptis medicis ac præceptoribus, trudi urbe præceperit. Euſebius quadrageſimonono anno hanc famem factam ſcribit, ut quinq; modij uenderentur denarijs uigintiſeptem ſemis. Seneca in libro primo de Clementia, ad Neronem, recitat quomodo L. Cinna conſpirationem fecerit contra Auguſtum Cæſarem, quod ei fuit detectum. Et cum accerſeretur ab Auguſto, ita eſt alloquutus Cinnã, ut eum ſibi perpetuò deuinxerit. Dehinc illi ultro conſulatum detulit, cum iſte nõ auderet petere. amiciſsimum eum, fideliſsimumq́ dehinc habuit. Hæres ſolus fuit illi, nullis amplius inſidijs ab eo petitus.

Olym. Imp. Aug. lege octauum caput. Puto ego hunc eſſe Cinnam conſulem, & prænomen eſſe uariatum. CHRISTI Ab ur. con.

2. 49 M. LEPIDVS, & L. ARVNCIVS. 8. 758

Vterq; fuit arcta familiaritate Cæſari Auguſto deuinctus, adeò ut unum ex ijs poſt ſe imperaturum ſuſpicaretur. Vnde Cornel. Tacitus in primo Hiſtoriarum ſic ſcribit: Quippe Auguſtus ſupremis ſermonibus cum tractaret, qui nam adipiſci principem locum, ſuffecturi abnuerent, aut impares uellent, uel idem poſſent cuperentq;: M. Lepidum dixerat capacem, ſed aſpernantem: Gallum Aſinium auidum, & minorem: L. Aruncium non indignum, & ſi caſus daretur auſurum. Omnes, præterquam Lepidus, uarijs mox criminibus, ſtruente Tiberio, circumuenti ſunt, ut apud Tacitum inuenies. Lepidi illius meminit Velleius: quem Tib. præfecit copijs in Pannonia, contra Bathonem & Pinetem bellum gerentibus: Vir, inquit, nominis ac fortunę eorũ proximus, quem in quantum quiſq; aut cognoſcere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumq; nominum quibus ortus eſt ornamentum indicat.

Creticus. *Nerua.*

3. 50 Q. CECILIVS, & A. VINITIVS. 9. 759

Puto M. Vinicium legendum, non A. Non enim inuenio apud idoneos ſcriptores, Vinicios aut M. aut P. prænomine uocatos. Tiberius Cæſar ſub Auguſto Dalmatas Sarmataſq; ſubegit.

4. 51 M. FVRIVS, & SEX. NONIVS. 10. 760

In alio autore ſcribuntur, Camillus & Quintilianus, ſed in Iulio Frontino, libro de Aquæductibus, ubi agit de curatoribus aquarum, ſic legitur: Sex. Nonio Celere & Iunio Quintiliano Coſſ. Didius Gallus procurator aquarum fuit. Sed hic Furius Camillus, quantum ex ſecundo libro Taciti deprehendere poſſumus, fuit ſub Tiberio Proconſul Aphricæ, debellauitq; Numidas. Multoſq; poſt annos, ut Cornelius ſcribit, Furio nomini partum decus militiæ. Nam poſt illum Imperatorem urbis, filiumq; eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat. Atq; hic bellorum expers habebatur. Eo pronior Tiberius res geſtas apud Senatum celebrauit, & decreuere patres triumphalia inſignia. Quod Camillo ob modeſtiam uitæ impune fuit. Cæterùm narrat Euſebius, circa id tempus Tiberium Dalmatas, Sarmataſq; in Romanam redigiſſe poteſtatem. Suſpicor illud bellum eſſe Illyricum, quod triennio Tiberius geſsit omnium maximum externorum poſt Punica, cum quindecim legionibus & totidem auxilijs. Quod perperam Oroſius Germanicum uocat, ſi diligenter Suetonium examinemus rubrica decimaſexta in Tiberio: ut & in fine Illyrici inſinuat Appianus. Cur autem Oroſius Germanicum appellauerit, ideo exiſtimo, quia ſub id ferè tempus, ut Suetonius rubrica decimaſeptima nominat, Quintilius Varus cum tribus legionibus in Germania perijt. unde & Tiberius Illyricum triumphum in biennium diſtulit: quod apud Tranquillum rubrica uigeſima inuenies, in Tiberio. Adde ad hæc, quòd Tacitus tradit in primo, quòd ſub Druſo & Norbano Coſſ. ſcribit Germanicum Cæſarem cupidine ſoluendi ſuprema militibus ac duci Quintilio Varo, locum illum cladis contemplatus, miſeratione motus omnia conſpexit. Vbi tandem hæc uerba ſcribuntur: Igitur Romanus qui aderat exercitus, ſextũ poſt cladis annũ, trium legionũ oſſa nullo noſcẽte, alienas reliquias an ſuorũ humo tegeret, omnes ut cõiunctos, ut conſanguineos, aucta in hoſtem ira, mœſti ſimul & infenſi condebant, &c. Id aũt ſequentibus Coſſ. aut circa id tempus fieri oportuit, ſi anni numerentur ſecundum

conſu-

CHRI- Ab ur. conſulatus,uſq; ad imperium Tiberij. Quantum autem ſit tribuendum Euſebio, Olym. Imp.
STI con. ſæpius admonui: non quòd autorem ipſum, ſed corruptum exemplar uerear, & Aug.
uix umbram Euſebij nos habere aſſeram. Hæc ita eſſe affirmat Velleius, in poſteriore ſuarum hiſtoriarum uolumine, ſic ſcribens: Vltimam impoſuerat Pannonico ac Dalmatico bello Cæſar manum, quum intra quinq; conſummati tanti operis dies, funeſtæ ex Germania epiſtolæ cæſi Vari, trucidatarumq; legionū trium, totidem alarum & ſex cohortium, &c. Dehinc bellum illud Germanicum & cladem Varianam graphicè deſcribit. Lege ſtudioſe lector, & Tacitum adiunge: tum rei ſeriem cognoſces abundè.

11. 761 Q. SVLPITIVS, ET C. POMPEIVS. CXC VII 52

Ignotus autor habet Camerinus & Sabinus: qui ijdem ſunt. Horum Coſſ. meminit Tranquillus in Veſpaſiano, rubrica ſecunda his uerbis: Veſpaſianus natus eſt in Sabinis, ultra Reatem uico modico, cui nomen eſt Phalacrine, decimoquinto Calendas Decembris ueſperi: Q. Sulpitio Camerino, C. Pompeio Sabino Coſſ. quinquennio antè quàm Auguſtus excederet. Plinius item ſenior de his Coſſ. in 7. cap. 48. ſic ſcribit: Valeria Copiola Emboliaria reducta eſt in ſcenam, Cn. Pompeio, Q. Sulpitio Coſſ. ludis pro ſalute diui Auguſti uotiuis, annum centeſimumquartum agens, quæ producta fuerat tyrocinio à M. Pompeio magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Vbi id quoq; obſeruandum, quòd Pompeium Plinius uocat prænomine Cn. cum Suetonius & Caſsiodorus C. uocitent: ut ſuſpicandum ſit, in Plinio eſſe errorē. Quàm inſigniter errauerit Iſidorus in 4. (ubi ſcribit leges quaſdam dictas ab ijs qui eas condiderunt, ut Conſulares, Tribuniciæ, Iuliæ, Corneliæ. nam ſub Octauiano Cæſare ſuffecti Coſſ. Papius & Pompeius legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia & Pompeia, continens patrum præmia pro ſuſcipiendis liberis) hic patet error, nuſquam inueniri hos duos Coſſ. Simul fortè deceptus, quòd hunc Pompeium conſulem ſub Auguſto fuiſſe legerat. Papia Poppæa autē lex, quam olim Papius Poppeius tulerat, ab Auguſto in ſenectute eſt emendata, ut Tacitus tertio libro Hiſtoriarum tradit. Quam Suetonius appellat, De maritandis ordinibus. Ea continebat, ut ſi uir & uxor filios non haberent, quòd alter alteri reliquiſſet, decima pars Fiſco adiudicaretur. Quæ quidem ſublata eſt Honorij & Arcadij conſtitutione, quę ſub titulo, De infirmandis pœnis cœlibatus, legitur. Ad hanc legem alluſit Iuuenalis Satyra nona:

Iura parentis habes, propter me ſcriberis hæres,
Legatum omne capis, nec non & dulce caducum,
Commoda præterea iunguntur multa caducis.

Hos uerſus perperam omnes ſex commentatores interpretantur, cum Iuuenalis de Papia Poppæa lege loquatur, & portionem quæ ex hac lege legatorio uel hęredi auferebatur, caducam appellet. Inquit enim adulter, ſibi maritum debere, quòd filios ſuo beneficio de uxore gignat. quamobrem totum legatū aſſequitur: quod alioquin ex lege Papia, decimam partem fiſcus accepiſſet.

12. 762 P. DOLABELLA, ET C. SILLANVS. 2. 53

Ille eſt duodecimus annus natiuitatis Chriſti, quo iuxta Euangelium in medio doctorum diſputans repertus eſt IESVS Chriſtus, cunctis illius pueri ſapientiam admirantibus & ſtupentibus: autor Euſebius. Oroſius libro ſeptimo, capite primo: dum per duodecim annos clauſæ belli portę beatiſsimæ pacis tranquillitate cohiberentur, Gaium nepotem ſuum Cæſar Auguſtus ad ordinandas Aegypti Syriæq; prouincias miſit. Qui præteriens ab Aegypto, fines Paleſtinæ, apud Hieroſolymam in templo Dei tunc ſancto & celebri adorare contempſit, ut Suetonius refert rubrica nonageſimaprima. Quod ut Auguſtus comperit, prauo uſus iudicio, eum prudenter feciſſe laudauit.

M. Lepi-

Olym. Imp. Aug. — *Taurus.* — CHRISTI — Ab urb. con.

3. 54 L. LEPIDVS, ET T. STATILIVS. 13. 763

Hoc anno ſcribit Euſebius, Meſſalam Coruinum inedia ſe cõfeciſſe, anno æ-
tatis ſuę ſeptuageſimo ſecundo, cum ante biennium quàm moreretur, memoriã
ac ſenſum amiſiſſet, ut uix pauca uerba coniungeret, & ulcus circa ſacram ſpinam
ſibi innaſceretur. Tauri conſulis meminit Horatius in Epiſtolis, Vina bibes ite
rũ Tauro diffuſa: id eſt, Tauro iterũ Coſſ. inueterari cœpta. De hoc more diffun-
dendi, ſuperius plura. Meminit etiam Statilij Tauri Velleius in poſteriore hiſto
riæ ſuę uolumine, in hæc uerba: Raro eminentes uiri non magnis adiutoribus ad
2 gubernandam fortunã ſuam uſi ſunt: ut duo Scipiones duobus Lelijs, quos per
omnia æquauerunt ſibi: ut diuus Auguſtus M. Agrippa, & maxime ab eo Statì
lio Tauro: quibus nouitas familiæ haud obſtitit, quo minus ad multiplices con-
ſulatus triumphosq; & complura enumerarentur ſacerdotia. Etenim magna ne-
gotia magnis adiutoribus egent.

Capito.

4. 55 GER. CAESAR, ET C. FONTEIVS. 14. 764

Germanicus filius erat Druſi, Auguſti priuigni, & iunioris Antoniæ, filiæ O-
ctauiæ: qui ex Agrippina uxore, M. Agrippæ filia, & Iuliæ, nouẽ liberos tulerat.
quod & Plin. in 7. atteſtatur. Horũ duo infantes adhuc rapti ſunt, unus puераſcẽs
Caius, cæteri primi ſuperſtites. tres ſexus feminei, Agrippina, Druſilla, Liuilla,
cõtinuo triennio natæ. totidẽ mares, Nero, & Druſus, & C. Cæſar: qui ijs Coſſ.
natus eſt, ut refert Trãquillus in Caligula, rubrica octaua, ubi mentio Coſſ. horũ
fit. Sed de Germanico ſic Trãquillus in Caligula ab initio ſcribit: Germanicus
Caij Cæſaris pater, Druſi & Antonię iunioris filius, à Tiberio patruo adoptatus,
quęſturã quinquennio antè, quàm per leges liceret, & poſt eam ſtatim conſulatũ
geſsit: miſſusq; ad exercitũ in Germaniã, exceſſu Auguſti nunciato, legiones u-
niuerſas imperatorẽ Tiberiũ recuſantes cõpeſcuit: atq; hoſte mox deuicto trium
phauit. Conſul deinde iterum creatus, ac prius quàm honorem iniret, ad compo
nendum Orientis ſtatũ expulſus, paulo pòſt mortuus eſt: ut infrà dicemus. Hic
eſt ille Germanicus, quem tantopere Quintilianus inter poetas excellentiores
laudat atq; extollit, qui Aratum è Græco uertit, licet M. Tullius ante ſe hoc feciſ-
ſet: Poeta eloquẽtia ſingulari dotatus, niſi immatura morte perijſſet. Fonteij con
ſulis meminit Iuuenalis,

— Fonteio conſule natus. Et Horatius in Sermonibus:

— Capitoq; ſimul Fonteius ad unguem
Factus homo, Antonij non ut magis alter amicus.

In Romanis fuerũt Frontones & Capitones, ut docet Cicero in primo de Na
tura deorum: quæ cognomina à fronte & capite inclinantur. Fuit autem Capito
iuris priuati & publici, ſecundum Gellium, peritiſsimus. Offilium audiuit con-
ſul. Auguſti temporibus fuit. Commentaria ad XII. Tab. ſicut & ducentos ſexa-
ginta Coniectaneorum libros reliquit. Septem de Pontificio iure, & librum ſin-
gularem de officio Senatorio conſcripſit, & de iure ſacrificiorum decem, ut apud
Macrob. Saturn. lib. 3. reperimus. Commentariũ de iudicijs publicis compoſuit,
ex quo ſextum libri decimi capitulum Gellius excerpſit. Cætera in eo ſcripta de-
ſiderantur. Sed an is ſit Fonteius Capito, quærendum eſt.

aliàs Sillanus.

CXCVIII 56 L. PLANCVS, ET C. SILIVS. 15. 765

His Coſſ. ut Suetonius ſcribit rubrica 98. Cæſar teſtamentũ fecit tertio Nonas
Apriles, ante annũ & quatuor mẽſes quàm decederet. Id cũ duob. codicibus, par
tim ipſius, partim libertorũ Polybij & Hilarionis manu ſcriptũ, depoſitũq; apud
ſex uirgines Veſtales, cũ tribus ſignatis æquè uoluminib. poſt mortẽ pertulerũt.
Quę omnia in Senatu aperta atq; recitata ſunt. Hęredes inſtituit primos, Tiberiũ
ex parte

CHRISTI Ab urb. con. Olym. Imp. Aug.

cx parte dimidia & ſextante, Liuiam ex parte tertia: quos & ferre nomen ſuum
iuſsit. De hoc teſtamēto uide Cor. Tacitum lib. 1. Hiſtoriarū ab exceſſu Auguſti.
Vide etiā de Munatio Planco ibidem pulchra. Euſebius tradit, hoc anno Augu-
ſtum cum Tiberio priuigno cenſum Romæ agitantē, inueniſſe hominum nona-
gies tercentena & ſeptuaginta milia. Meminit illius luſtri in campo Marij facti
Trāquillus in Auguſto, rubrica nonageſimaquarta, cū oſtenta eius mortis præ-
nuncia indicat. Item in Tiberio, rubrica uigeſimaprima, ubi ſcribit: Legem latam
per Coſſ. quos tamen non nominat, ut prouincias cum Auguſto Tiberius com-
muniter adminiſtraret, ſimulq́; cenſum ageret. Iulius Frontinus libro de Aquæ-
ductibus ſcribit, Auguſtum curatorē aquarum perpetuum Meſſalam conſtituiſ-
ſe. Cui deinceps et alij ſucceſſere Meſſalę. Succeſsit Atteius Capito, Silio & Plau
cio Coſſ. quos auguror præſentes eſſe, & in alterutro nomina eſſe deprauata.
Fuit etiam C. Silius legatus Germanici Cæſaris in exercitu apud ripam Rheni,
teſte Tacito.

16. 766 SEX. POMPEIVS, ET SEX. APVLEIVS. 2. 57

Horum Coſſ. facit mentionem Cor. Tacitus in primo Hiſtoriarum ab exceſſu
Auguſti. ubi poſtquam de morte Auguſti ſcripſit, hæc uerba habet: Sex. Pom-
peius & Sex. Apuleius Coſſ. primi in uerba Tiberij Cęſaris iurauere: apudq́; eos
Seius Strabo & C. Turanius, ille prætoriarum cohortiū præfectus, hic annonæ:
mox Senatus milesq́; & populus. nam Tiberius cuncta per Cōſules incipiebat,
tanquam uetere repub. & ambiguus imperandi. Ne edictū quidem, quo patres
in curiam uocabat, niſi tribunitiæ poteſtatis præſcriptione poſuit, ſub Auguſto
acceptæ. Verba edicti fuere pauca, & ſenſu permodeſto, de honoribus parentis
conſulturū. Vide illic, quomodo eius teſtamentum fuit productum, qualis fama
de Auguſto. Et quomodo ſeditiones exortę tam in Pannonicis quàm Germani
cis legionibus, fuerint ſedatæ. Quomodo recuſauerit imperiū Tiberius, ſed do-
loſē. Quæ adulationes Tiberio, quæ Liuiæ Auguſtæ ſint dictæ. Subiungit poſt
hæc Tacitus: Eodē anno Iulia ſupremū diē obijt, quę ob impudicitiā olim à pa-
tre Auguſto Pandataria inſula, mox oppido Reginorū, qui Siculum fretum ac-
colunt, clauſa fuerat, in matrimonio Tiberij, florentibus Caio & L. Cæſ. ſpreue-
ratq́; ut imparē. Nec alia tam intima Tiberio cauſa, cur Rhodum abſcederet. Im-
perium uerò adeptus, extorrē, infamē, & poſt interfectum poſthumū Agrippam
omnis ſpei egenam, inopia & tabe longa peremit, obſcuram fore necem longin-
quitate exilij ratus. Par cauſa ſæuitiæ in Sempronium Gracchum, qui familia no
bili, ſolers ingenio, & prauè facundus, eandem Iuliam in matrimonio M. Agrip
pæ temerauerat. Nec is libidini finis. traditam Tiberio peruicax adulter cōtuma-
cia & odijs in maritū accendebat: literæq́;, quas Iulia patri Auguſto cum inſecta-
tione Tiberij ſcripſit, à Graccho compoſitæ credebantur. Igitur amotus in Cerci
nam Aphrici maris inſulam, quatuordecim annis exiliū tolerauit. Tunc milites
ad cędem miſsi, inuenere in prominenti littoris nihil lætum opperientē. quorum
aduentu breue tempus petiuit, ut ſuprema mandata uxori Alliarię per literas da
ret: ceruicemq́; percuſſoribus obtulit. conſtantia mortis haud indignus Sempro
nio nomine, uita degenerauerat. Quidam non Roma eos milites, ſed à L. Aſpre
nate Procōſule Aphricæ miſſos tradidere, autore Tiberio: qui famā cædis poſſe
in Aſprenatem uerti, fruſtra ſperauerat. Subiungit inde: Idem annus nouas cere
monias accepit, addito ſodalium Auguſtalium ſacerdotio, ut quondam T. Ta-
tius retinendis Sabinorum ſacris ſodales Tatios inſtituerat. Sorte ducti è primo
ribus ciuitatis unus & uiginti: Tiberius, Druſusq́;, & Claudius & Germanicus
adijciuntur. Ludos Auguſtales tunc primùm cœptos, turbauit diſcordia ex cer-
tamine hiſtrionum. indulſerat ei ludicro Auguſtus, dum Mecœnati obtempe-
rat, effuſo in amorem Bathylli. Neq́; ipſe abhorrebat talibus ſtudijs: & ciuile re-
batur, miſceri uoluptatibus uulgi: alia Tiberio morum uia, ſed populum per tot

annos

Olym. Imp. Aug. CHRISTI Ab ur. con.

annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora uertere. Mentionem horum Conſulum facit etiam Suetonius rubrica nonageſimaſeptima: Obijt Auguſtus in cubiculo eodem, quo pater Octauius, duobus Sextis, Pompeio & Apuleio, Coſſ. decimoquarto Calend. Septembris, hora diei nona, ſeptuageſimoſexto ætatis anno, diebus quinque & triginta minus. Lege dehinc, quibus honoribus ſit elatus, eodem loco. Sed præcedentes duæ omnino rubricæ, nonageſimaquinq;, & nonageſimaſexta, ſunt legendæ diligenter. Ioſephus libro Antiquitatum decimooctauo, capite quarto: Auguſtus ſub Annio Ruffo, qui Marco ſucceſsit in prouincia Syriæ, ſecundus Romanorum imperator moritur: ſeptem & quinquaginta in imperio annos aduiuens, menſes ſex, dies aliquantulum ſuper duos: ex quibus quatuordecim annis, ſimul cum eo Antonius reipub. gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos ſeptuagintaſeptem, uita deceſsit. Huic ſuccedit in principatu Tiberius Nero, uxoris eius Iuliæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: ſub quo quintus Iudæorum rector Valerius Gratus efficitur, Annij Ruffi ſucceſſor. Euſebius: Olympiadis centeſimæ nonageſimæoctauæ anno primo (ſi exemplar, quod maximè uereor, non eſt uitioſum) defectio ſolis facta: & Auguſtus ſeptuageſimoſexto ætatis ſuæ anno Atellæ in Campania moritur, ſepeliturq; Romæ in campo Martio. Septimum & ſeptuageſimum annum ætatis ingreſſum, ſcribit Eutropius libro ſeptimo, capite ſecundo. Tanta eſt autorum diuerſitas. Eleganter ſimul & concinnè Velleius mortem Auguſti deſcribit, ordine omnia edifferens, & tandem in hunc modum concludit: Cum iam omnem curam fata uincerent, in ſua reſolutus initia, Pompeio Apuleioq; Coſſ. ſeptuageſimoſexto anno animam cœleſtem cœlo reddidit. Enarrat dehinc ingenioſe, quæ poſt eius mortem ſubſequuta ſunt, quæ ſtudioſus lector omnino leget. nec enim poſſunt omnia hic ſubſcribi, nec operis ordo id exigit. Vnde ſic Caſsiodorus de eius morte ſcribit,

His Coſs. imperator Auguſtus obijt, ſeptuageſimo ſexto anno ætatis ſuæ: imperij autem quinquageſimo ſexto ſemis. Huic ſucceſsit in imperium Tiberius Cæſar, qui imperauit annos uiginti tres, ſub quo hi conſules fuerunt.

Oroſius lib. 7. Anno ab urbe cond. ſeptingenteſimo ſexageſimoſeptimo, poſt mortem Auguſti Cæſaris, Tiberius Cæſar imperium adeptus eſt: manſitq; in eo annis uigintitribus. Hic per ſemetipſum nulla bella geſsit, ſed ne per legatos quidem aliqua grauia, niſi quòd tantum in aliquantis locis præcogniti citò gentium rumores comprimebantur. Eadem Eutropius lib. 7. cap. 2.

III. IMP. TIBERIVS.

Tiberius quaſi coactus, & conquerens miſeram & oneroſam iniungi ſibi ſeruitutem, imperium recepit, ut inquit Euſebius. Sed de hac re uide inferius, quæ ex Tranquillo & Sexto Aurelio perſcripſimus. Sed nemo uberius quàm Cornelius Tacitus, in primo libro hiſtoriarum ab exceſſu Auguſti, qui in fine quinti libri quaſi anacephaleoſin uitæ Tiberij faciens, hæc uerba ſubdit: Tiberio pater Nero fuit, & utrinq; origo gentis Claudiæ: quanquam mater in Liuiam, & mox Iuliam familiam adoptationibus tranſierit. Caſus primùm ab infantia ancipites. nam proſcriptum patrem exul ſequutus, ubi domũ Auguſti priuignus introijt, multis æmulis conflictatus eſt: dum Marcellus & Agrippa, mox C. L.q; Cæſares uiguere. Etiam frater eius Druſus, proſperiore ciuium amore erat. Sed maximè in lubrico egit accepta in matrimonium Iulia, impudicitiam uxoris tolerans, aut declinans. Dein Rhodo regreſſus, uacuos principis pœnates duodecim annis, mox rei Romanæ arbitrium tribus fermè & uiginti obtinuit. Morum quoq; tempora

pora illi diuerſa. Egregiũ uita famaq;, quoad priuatus uel imperijs Auguſti fuit: occultum atq; ſubdolum fingendis uirtutibus, donec Germanicus ac Druſus ſuperfuere. Idem inter bona malaq; mixtus, dum Seianum dilexit, timuit'ue. Poſtremò in ſcelera ſimul ac dedecora prorupit, poſtquam remoto pudore & metu, ſuo tantum ingenio utebatur. Iohannes Monachus, qui & Zonaras dicitur, græcè hiſtoriam ſcripſit, ab orbe condito uſq; ad tempora Alexij Cõmeni Græci Imperatoris, in qua multa eruditiſsima continentur. qui etiam uitam Tiberij, & res geſtas & mores graphicè depinxit: quæ omnia non grauarer ſubſcribere, niſi faſtidium lectorum uererer: cum omnia tamen contineantur in Tranquillo, Sex. Aurelio, & ſuprà citatis autoribus. Si quis tamen hæc ſcire cõcupiſcet, propediem Zonaram in publicum prodeuntem, & latinè & græcè legere poterit.

Flaccus.

17. 767 DRVSVS CAESAR, & C. NORBANVS. 3. 4

Horũ Coſſ. meminit Tacitus in primo Hiſtoriarũ, ijs uerbis: Druſo Cæſare & C. Norbano Coſſ. decernitur Germanico triũphus, manente bello: quod quãq; in æſtatẽ ſumma ope parabat, initio ueris & repẽtino in Chattos excurſu præcepit. Narrat dehinc latiſsimè, bellũ illud quod geſtum eſt à Germanico in Arminiũ & Segeſtẽ, duces Germaniæ. Ibiq; deſcribit Teutoburgienſem ſaltũ, quo Quintilius Varus cecidit. Quod lector ſtudioſe diligenter legas, ut pertritum errorẽ de Variana clade repellas: de quo in uita Auguſti diſſeruimus. citatq; ibi C. Plinium, Germanicorũ bellorum ſcriptorem. Conſtat enim, Pliniũ ſeniorẽ uiginti libros de bellis Germaniæ ſcripſiſſe. Vtinã ad poſteros ueniſſent, & non eſſent iactura temporis è manibus doctorum ſublati: ſed eum tamen alicubi latêre conicctor. Strabo item libro Geographiæ ſeptimo, ubi Germaniæ populos recenſet, ſcribit illos Germanico iuniori clariſsimum præbuiſſe triumphum: in quo illuſtrium & uirorũ & fœminarum corpora ducta tradit. Sed ipſorum nomina parumper ſunt mutata, quòd Græci Germanica nomina uix rectè enuncient. Semigunthus Segeſti filius, Cheruſcorum ductor, à Tacito Seginundus appellatur: quo nomine hodie utuntur Germani. Armenius à Taciro Arminius appellatur. Strabo Egimerum uocat, quem Tacitus Igniomerum: Segimerus item frater Segeſtis Tacito, Seſitachus Straboni. Sed hęc leuia, admonitionis cauſa iunioribus ſcripſi. Subiungit Tacitus: Eodem anno triumphalia inſignia A. Cecinnæ, L. Apronio, C. Silio, ob res cum Germanico geſtas decreta. Traditq; Tiberium, nomen P. P. à populo ſæpius ingeſtum, repudiaſſe: Senatuiq; permiſſas leges exercendas, de maieſtate, & de pecunijs repetundis. Scribit inſuper, eodẽ anno continuis imbribus auctũ Tiberim, tam ædificijs quàm hominibus ſtragẽ intuliſſe. Et cum ob id Aſinius Gallus libros Sibyllinos adiri debere cenſeret, renuit Tiberius. Sed remedium cohercendi fluminis Arteio Capitoni & L. Aruncio mandauit. Cæterùm hic Druſus filius fuit Tiberij ex prima coniuge Agrippina: qui ex intemperantia ac ebrietate, qua patri perſimilis erat, ante Tiberium mortuus eſt. Dictus autem Cæſar, quaſi futurus Imperij ſucceſſor. Sic enim principis filius ac hæres appellari ſolitus erat, ut ſuperius admonuimus. nam & fratrem Druſum habuit Tiberius, de quo ſuperius, Liuiæ filius, priuignus item Auguſti, qui unam Antonij & Octauiæ filiam uxorem accipiens, genuit Germanicum & Claudium, qui pòſt imperauit. Ex Germanici autem filijs, Caius quidem cum ſuperbè imperaret, trucidatus eſt unà cum filio & coniuge. ſed de hoc alibi. Tradit Tacitus in primo Hiſtoriarum, quòd cum Tiberius honores Auguſtæ delatos recuſaret, tamẽ Germanico Cæſari proconſulare imperium petiuit. miſsiq; ſunt legati, ſimul ut mœſticiã eius ob exceſſum Auguſti ſolarent, quo minus idẽ pro Druſo poſtularet, ea cauſa ꝙ deſignatus Cos. Druſus præſensq; erat. Hic Druſus etiam à Tiberio miſſus eſt in Illyricũ, poſt mortẽ Auguſti, ut ſedaret motus militum, qui miſsionẽ poſcebant, & ſtipendium. Sed ubi ſedatæ erant ſeditiones, redijt in urbem. Ioſephus decimooctauo Antiquita

Olymp. Imp. tum, 15. cap. meminit cuiuſdam uiri Conſularis, qui dicebatur Flaccus, & qui ſub CHRISTI Ab ur. con.
Tib. Tiberio diſpenſabat gubernationem Syriæ. Si fuerit hic Norbanus Flaccus, cogita diligẽter ſtudioſe lector. Horum Coſſ. meminit Suetonius in Vitellio, rubrica tertia, his uerbis: A. Vitellius, L. filius, imperator, natus eſt 8. Calen. Octob. uel ut quidã dicũt, ſeptimo Idus Septemb. Druſo Cæſare & Norbano Flacco Coſſ.

Taurus, *Libo.*

4 2 SISENNA STATILIVS, & L. SCRIBONIVS. 18. 768

Scribit Tacitus in fine primi libri: De comitijs conſularibus, quæ tũ primũ illo principe, ac deinceps fuere, uix quicquam affirmare auſim: adeò diuerſa non modò apud autores, ſed in ipſius orationibus reperiunt. modò ſubtractis candidatorũ nominibus, originẽ cuiuſq; & uitã & ſtipendia deſcripſit, ut qui forẽt intelligerent: aliquãdo ea quoq; ſignificatione ſubtracta, candidatos hortatus, ne ambitu comitia turbarẽt, ſuam ad id curã pollicitus eſt. Plerũq; eos tantũ apud ſe profeſſos diſſeruit, quorũ nomina Cõſulibus edidiſſet: poſſe & alios profiteri, ſi gratiæ aut meritis cõfiderẽt. Specioſa uerbis, re inania aut ſubdola: quãtoq; maiore libertatis imagine tegebant, tanto eruptura ad infenſius ſeruitiũ. Cæterũ horũ Coſſ. meminit in principio libri ſecundi Tacitus: ſub quibus tradit regna Orientis eſſe mota, ſimul & prouincias Romanas. Quod gratum Tiberio fuit, ut ea ſpecie Germanicũ ſuetis legionibus abſtraheret, nouiſq; prouincijs impoſitum dolo ſimul & caſibus obiectaret. Subdit deinde, quæ bella tũ etiã apud Germanos Germanicus geſſerit latiſſimè, cõtra Cheruſcos, Chaucos, Cattos & Augriuarios: ob quæ ei Tiberius triumphũ decreuit, ac ipſum reuocauit, alterũ Cõſulatum offerendo. Quæ tum etiam decreta de luxu ciuitatis, de magiſtratibus, de L. Piſone, M. Hortalo, & Clemente ſeruo Poſthumij Agrippæ, qui ſe Agrippam mentiebat, acta ſint, copioſe Tacitus illic refert. Sed L. Scribonij Libonis meminit Tranquillus in Tiberio, rubrica uigeſimaquinta, qui res nouas clàm moliebatur, poſt Auguſti obitum: quem Tiberius ſecundo demũ anno imperij ſui, ne quid in nouitate acerbius fieret, in ſenatu coarguit, medio tempore contentus cauere. Nã & inter Pontifices ſacrificanti Liboni, cultrũ plumbeũ pro ferreo ſubiecit. Nec eum ſecretum colloquium petentem, niſi adhibito filio Druſo, admiſit: dextra eum firmiter complexus, donec ſermo finiretur. Hic fuit ex nobili familia Scribonij Libonis, qui ſedem Prætoris & tribunal collocauit iuxta arcum Fabianum, quod puteal Libonis ab Horatio dictum eſt.

His Coſſ. mathematici urbe pelluntur.

Suetonius in Tiberio, rubrica triceſimaſexta: Expulit & mathematicos: ſed deprecãtibus, ac ſe artẽ deſituros promittentibus, ueniã dedit. Sub ijs Coſſ. Tacitus in ſecũdo tradit, facta eſſe de mathematicis magiſq; Italia pellẽdis Senatuſcõſulta: quorũ è numero L. Pituanius ſaxo eſt deiectus: in P. Martium, Coſſ. extra portã Exquilinã, cũ claſsicũ canere iuſsiſſẽt, more priſco aduertere. Qua aũt cauſa magi mathematiciq; ſint ex urbe pulſi, ob Libonẽ Druſum, qui infernas umbras elicuit, uide illic Tacitũ. Vnde & alibi ſic de ijs ſcripſit Cornelius Tacitus: Mathematici, genus hominũ potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod in ciuitate noſtra & † dotabitur ſemper, & retinebitur.
† *uetabitur*

Falco, *Ruffus.*

CXCIX 3 L. POMPONIVS, & C. CECILIVS. 19. 769

In alio codice ignoti autoris ponunt ſola nomina Coſſ. Falconis & Ruffini, ſi nõ eſt error librarij. In Tiberio Suetonius, rubrica quadrageſima ſecũda, Pomponij Flacci meminit, qui epulãdo potãdoq; gratiã Cæſaris emeruit, ut tandẽ eum Syriæ pręficeret. Quo mihi ſubit dubitatio de Flacco Syriæ præfecto, cuius, ut paulo antè ſcripſi, meminit Ioſephus in decimooctauo Antiquitatum, ſi Norbanus uel Põponius Flaccus is fuerit: ſtudioſiſq; illud diſcutiendũ relinquo. quãq; autorẽ hic Tranquillũ habeamus, Pomponiũ fuiſſe Flaccũ Syriæ præfectũ: ſed aliqui hunc Falconẽ, non Flaccũ appellant. Et Cor. Tacitus lib. undecimo (ſicut

nunc

nunc diſtinctio librorum circumfertur, manca omnino & inuerſa) de quodam
Curtio Ruffo pulchram recitat hiſtoriam, quam illic uidebis: qui Conſulare im-
perium, & triumphi inſignia adeptus fuit. lege, & iudica. Velleius. Flacci Pom-
ponij cōſularis uiri meminit, nati ad omnia quę rectè faciēda ſunt, ſimplicicꝗ uir-
tute merentis ſemper quàm captantis gloriā. Sed an is ſit, quærendū. Cæterū ho
rum Coſſ. mentio fit apud Tacitū libro ſecundo, ubi alterius conſulis nomē mu
tatū eſt, ſi eſt ſincerus codex. Verba hæc ſunt: C. Celio, L. Pōponio Coſſ Germa
nicus Cæſar ad ſeptimū Cal. Iunias triumphauit de Cheruſcis, Cattiſꝗ, & Angri-
uarijs, quæꝗ aliæ nationes uſꝗ ad Albim colunt: uecta ſpolia, captiui, ſimulacra
montiū, fluminum, pręliorum. Bellūꝗ, quia conficere prohibitus erat, pro confe
cto accipiebat. Deſcribit hinc Tacitus, quos honores Germanico Tiberius. ſed
nō ex fide charitatis tribuit: & quomodo ſpecie honoris ipſum in Armeniā abe
gerit. Vide illic pulchra de regibus Orientis, Cappadociæ, Ciliciæ, & Armeniæ,
& quæ prouinciæ demandatæ ſint Germanico. Eodem item anno, inquit Taci
tus, duodecim celebres Aſiæ urbes collapſæ nocturno motu terræ, quo impro-
uiſior grauiorꝗ peſtis fuit: neꝗ ſolitū in tali caſu effugiū ſubueniebat in aperta
prorumpendi, quia deductis terris hauriebant. Sediſſe immēſos montes, uiſa in
arduo quæ plana fuerant, effulſiſſe inter ruinam ignes memorant. Vide igitur
ſtudioſe lector, quomodo hæc conueniāt cum Euſebio in Chronicis, qui quinto
anno Tiberij deſcribit hunc terræmotum: ubi etiam nomina urbium ſunt corru-
pta, quæ ex Tacito mediocriter doctus facilè emendabit.

20 770 2. 4

TIB. CAESAR III. & GER. CAESAR II.

Suetonius in Tiberio, rubrica uigeſimaſexta, tradit, Tiberiū tres tantū egiſſe
Cōſulatus, ſic ſcribēs, ubi de honorib. ac cognominib. à ſe contēptis agit: Nec am
plius quàm omnino tres Cōſulatus, unū paucis dieb. alterū tribus menſi[b]. tertiū
abſens uſꝗ in Idus Maias geſsit. Nec mirandū ꝙ aliqui hunc tertiū Con[ſ]ulatū &
dehinc quartū & quintū numerāt. nam duos ſub Auguſto geſsit. Quod etiā no
na rubrica Trāquillus ſignificauit, cum de eius magiſtratibus ſic ſcriberet: Magi
ſtratus & maturius inchoauit, & penè iunctim percurrit, Quæſturam, Præturā,
Conſulatū, interpoſitoꝗ tempore Conſul iterū. De quo uide ſuperius in Augu-
ſto. Germanicus aūt is fuit Druſi, fratris Tiberij filius: quem coactus fuit Tibe-
rius prius adoptare ſibi, antequam ab Auguſto adoptaretur: et quem uerebatur,
ne mortuo Auguſto ſibi imperiū (quod multi cupiebant) aſciſceret. De quo ſic
Tranquillus in Caligula: Germanicus exceſſu Auguſti nunciato, legiones uni-
uerſas, Imperatorem Tiberiū pertinacisſimè recuſantes, & ſibi ſummā Reipub.
deferentes, incertum conſtantia an pietate maiore, compeſcuit. De hoc Tacitus
in primo Hiſtoriarum: Druſi magna apud Po. Ro. memoria: credebaturꝗ, ſi re-
rum potitus foret, libertatem redditurus. Vnde in Germanicum fauor & ſpes ea
dem. nam iuueni ciuile ingenium, mira comitas, & diuerſa à Tiberij: ſermone,
uultu, arrogantibus & obſcuris. Accedebant muliebres offenſiones, nouercali-
bus Liuię in Agrippinā ſtimulis, atꝗ ipſa Agrippina paulo cōmotior, niſi quòd
caſtitate & mariti amore quāuis indomitū animū in bonū uertebat. Sed Germa-
nicus quanto ſummæ ſpei proprior; tanto impenſius pro Tiberio niti. Hoc an-
no, ſecundū Euſebiū in lib. Temporū, ſi non eſt deprauatus liber, Germanicus
Cæſar de Parthis triūphauit. Quod ideo ſcribo, quia Oroſius li. ſeptimo, cap. pri
mo, ſic tradit: Sanè quarto Imperij eius anno Germanicus, Druſi filius, Caligulæ
pater, de Germanis, ad quos ab Auguſto ſene miſſus erat, triūphauit. De cuius
morte paulo infrà, ſequenti Conſulatu. Huius triūphi, & huius ſecūdi Cōſulatus
meminit Trāquillus in Caligula, rubrica prima. Sed ex Tacito paulo antè anno
tauimus, ſuperiori Conſulatu Germanicū de Germanis triumphaſſe. Quod ideo
ſcribo, quia cautè legendus eſt Euſebius, & à me ſemper deſiderat integritas co-
dicis, quē ſuſpicor penè undiꝗ deprauatū. Cæterū horū Coſſ. facit mentionē in

Olymp. Imp. Tib. hæc uerba Tacitus lib. ſecundo: Sequēs annus Tiberium tertiò, Germanicū iterū Coſſ. habuit. Sed eum honorē Germanicus inijt apud urbē Achaię Nicopolim, quò uenerat per Illyricā orā, uiſo fratre Druſo in Dalmatia agente. Deinde deſcribit eius nauigationem per mare Hadriaticū & Ioniū, ad Actiū promontoriū, ubi aſpexit locū uictorię Auguſti auunculi, & cladem Antonij aui ſui. Pòſt uenit ad Athenas: tū Lesbū, ubi Agrippina uxor nouiſsimo partu Iuliā edidit. Deſcribitq́ tandē, quomodo in Armeniā uenerit: & quomodo ſequutus Cn. Piſo, cum uxore Plaucina, omnia quæ potuit conuicia in eum congeſſerit. Quæ omnia patientiſsimè Germanicus tolerauit. Vide illic, quicquid in ſingulis locis geſtū ſit. Euſebius hoc anno Liuium & Ouidium mortuos eſſe ſcribit. CHRISTI Ab ur. con.

Balbus.

5 5 . M. SILLANVS, & C. NORBANVS. 21. 771

Horum Coſſ. ſic meminit Tacitus in ſecūdo Hiſtoriarū: M. Sillano & L. Norbano Coſſ. Germanicus in Aegyptū proficiſcitur, cognoſcendæ antiquitatis: ſed cura prouincię prętendebaī, &c. quę ſequunī. Narrat hinc latè, quo pacto hoſtia Nili, & urbes, Memnonis effigiem & Pyramides conſpexerit, cū interea Druſus in Germania bellum ſedauerit. Ob id à patribus decretum, ut Germanicus atq́ Druſus ouātes urbem introirēt. Structiq́ arcus circa latera tēpli Martis ultoris, cū effigie Cæſarū. Tradunī inde cōtentiones Germanici & Gn. Piſonis, ob quas Germanicus ueneno extinctus crediī. Eodē anno Liuia ſoror Germanici peperit Druſo gemellos. Suntq́ facta Senatuſconſulta, de libidine feminarū cohercenda, ac de ſacris Aegypijs Iudaicisq́ pellēdis. Eſtq́ eo anno Germanorū dux Arminius, Germaniæ liberator, mortuus. Item horum Coſſ. meminit Plinius li. ſecūdo, cap. octuageſimonono. Licet alterius Coſ. prænomē ſit immutatū, ſicut apud Corneliū. ſic aūt ſcribit: Inter Cycladas inſulas, Olympiadis centeſimę triceſimęquintę anno quarto, Thera & Theraſia: inter eaſdē poſt annos centū & triginta, Hiera, eadēq́ Automate: & ab ea duob. ſtadijs, poſt annos centū & decē, in noſtro æuo, M. Iunio Sillano & L. Balbo Coſſ. ad 8. Idus Iulij, Thia prodijt.

His Coſſ. Germanicus Cæſar in Syria mortuus eſt.

Obijt annū ætatis agens quartū & trigeſimū, fraude Tiberij, opera Cn. Piſonis, qui ſub idē tēpus Syrię erat præpoſitus, cū luctu uniuerſæ prouinciæ, & mœſticia urbis Romanæ. De cuius morte Ioſephus decimooctauo Antiquitatū, ca. 7. Trāquillus in Caligula, rubrica ſecunda: & in Tiberio, rubrica quinquageſima ſecūda. Quibus aūt uirtutib. inſignitus is fuerit Germanicus, & quantū urbs de eius morte doluerit, Suetonius rubrica 3.4.5. & 6. in Caio docet. Sed nemo uberius de eius morte & luctu, habito ſuper ipſo, ſcripſit, q̄ Tacitus in fine lib. ſecūdi, & in principio tertij. Hic eſt diligenter uidendus, quandoquidē omnia diligenter exequitur.

Meſſala. *Cotta.*

4. 6 M. VALERIVS, & M. AVRELIVS. 22. 772

Horū Coſſ. mentionē facit Cornelius Tacitus in tertio Hiſtoriarū, ubi docet, quo pacto Agrippina uxor Germanici poſt obitū mariti continua nauigatione Corcyrā inſulā aduecta ſit, quomodo populi ac milites obuiā prodierint, & Druſus Terracinā uſq́ progreſſus: tū Claudius frater, liberiq́ Germanici, cū Coſſ. ac Senatu ipſam exceperint cum maximo luctu: ubi tamen cernebanī ſtudia hominū in Agrippinā. Latiſsimè illic deſcribit Tacitus, qui ſermones de pompa funebri habiti ſint. Dū itaq́ condunī cineres Germanici, uenit ad Tiberiū M. Piſo, filius Cn. Piſonis, ut patrē, qui Germanicū ueneno ſuſtulerat, expurgaret: ſimiliter & ad Druſum. Sed illo nō obſtāte, Fulcinius, Trio, Vitellius & Verānius, reū Piſonē apud Senatū accuſarunt: eoq́ ipſum impulerūt, ut nocte in cubiculo enſe ſeſe occideret. Plaucina aūt uxor, ob preces Auguſtę liberaī: & filij à Tiberio abſoluunī. Interea Druſus ex Illyrico reuertitur, & ouans urbem introijt. Vipſama

eius

eius mater morit̃: & bellũ in Aphrica iterũ commotũ, ſedat̃ per Aproniũ Cæſianum. Narrat inde quædã leuia, quæ hoc anno geſta ſunt: de Lepida, cui aqua & igni interdictum eſt: & de D. Syllano, qui abſolutus eſt. Poſtremò pulchram originem iurium recenſet, & quomodo multitudo legum redacta ſit ad paucitatem quandã: & quo pacto filius Germanici Nero quæſturã & pontificatũ ante tempus adeptus ſit. Dehinc de morte L. Voluſij, & Saluſtij Criſpi. Cæterùm hoc anno ſcribit Euſebius, Feneſtellam hiſtoriarum ſcriptorẽ, et carminũ, ſeptuagenarium mortuum, Cumisq; ſepultum. Ioſephus lib. decimonono, in fine primi ca. meminit Valerij Aſiatici, uiri conſularis, qui tumultuantes milites propter occiſum C. Cæſarem, compeſcuit: qui cum requirerẽt percuſſores, ipſe reſpondit, Vtinam ego eſſem. Arbitror hunc fuiſſe Valerium.

23. 773 TIB. CAESAR IIII. & DRVSVS CAESAR. CC. 7

Horũ Coſſ. ſic meminit Tacitus in tertio: Sequitur Tiberij quartus, Druſi ſecũdus cõſulatus, patris atq; filij collegio inſignis. nã biennio antè, Germanici cũ Tiberio idẽ honor, neq; patruo lætus, neq; natura tã cõnexus fuerat. Eius anni principio Tiberius, quaſi firmãdæ ualetudinis, in Campaniã conceſsit, longã & continuã abſentiã paulatim meditãs, ſiue ut amoto patre Druſus munus cõſulatus ſolus impleret. ac fortè parua res magnũ ad certamẽ progreſſa, præbuit iuueni materiẽ adipiſcẽdi fauoris. Narrat deinde quæ domi acta ſunt per Druſum in quotidianis cõtentionibus, quibus ſe temperatũ ac moderatũ egit: cũ decerneretur, an uxor ſequi deberet magiſtratum, cui prouincia obueniſſet: & qui mitti in prouincias deberent. Nã tunc noui motus in Aphrica, in Thracia, & Gallia nunciabantur: qui tamen omnes ſedati. Licet Tiberius contẽneret, literis ſæpe monitus, ſolũ intẽtus libellis accuſatorũ, qui plures damnabant̃ quotidie. Inter quos etiam Clitorius priſcus eques in carcere ſtrangulatus eſt, ꝙ carmine celebri Germanici ſuprema defleuerat, donatus pecunia à Cæſare, cum delator obiectaſſet, ægro Druſo illud compoſuiſſe: quòd ſi extinctus foret, maiore præmio uulgaretur. Sic & alij multi delati, ut Antiſtius uetus, & alij. Cæterũ Dionyſ. narrat. Tiberiũ omnes ſuis in conſulatibus collegas uiolenter interfeciſſe. Vnde cum Druſus ſimul hunc inijſſet honorẽ, ſtatim cunctos illi necẽ iudicaſſe. Hoc etiã annotauit Ioannes Monachus, in uita Tiberij ſic ſcribens, ſi latino ore loquar: Geſsit præterea conſulatũ cũ Druſo, ex quo futurã illi perniciẽ pronunciarunt. Nullus enim qui cũ eo Cos. erat, inuentus eſt, qui tandẽ uiolenter non interierit. Ita mox Druſus ueneno ſublatus eſt, Seiano procurante, qui magnæ erat apud Tiberium auctoritatis: & cũ iam Druſum percuſsiſſet, coadiuuãte etiã uxore Druſi Liuia, quã Seianus adulterio polluerat, pharmacũ ei dedit, quo extinctus eſt Hęc latè apud Tacitũ. Vnde & Tranquillus in Tiberio, crudelitatẽ & odiũ in filios explicat, rubrica quinquageſima ſecũda: Euſebius uerò in Chronicis tradit, Druſum conſortem regni fuiſſe octauo ſui Imperij anno, & ſequẽti ueneno perijſſe. Erit aũt iſte cõſulatus Tiberij quartus, ſi duo priores ſub Auguſto ſupputẽtur. Cuius & Euſebius in Sacra hiſtoria meminit li. 1. ca. 11. quarto namq; cõſulatu Tiberij, qui cõſulatus ſeptimo anno Imperij eius fuit, piaculi in Saluatorẽ commiſsi tempus falſa hæc acta perſcribunt. Hoc anno, Euſebius ſcribit in libro Temporum, Tiberiũ reges euocaſſe, quos nunquam remiſerit. de quibus in eius uita ſcripſimus.

24. 774 D. HATERIVS, & C. SVLPITIVS. 2. 8

De his Coſſ. ſic ſcribit Tacitus in tertio: C. Sulpitius, D. Haterius (ita enim legendum eſt, licet Harius corruptè ſit impreſſum) Coſſ. ſequũtur. Inturbidus externis rebus annus, domi ſuſpecta ſeueritate aduerſum luxum, qui in immenſum proruperat, ad cuncta quîs pecunia prodigitur. Lege illic literas Tiberij de luxu compeſcendo, & originem luxus & parſimonię Po. Ro. Hoc anno Tiberius Druſo petebat per literas à Senatu, tribunitiã poteſtatem. Id ſummi faſtigij uocabulum

Olymp. Imp. Tib. bulum Auguſtus reperit, ne Regis aut Dictatoris nomen aſſumeret, ac tamen appellatione aliqua cætera Imperia præemineat. M. deinde Agrippā, ſocium eius poteſtatis: quo defuncto, Tiberiū Neronem delegit, ne ſucceſſor in incerto foret: ſic cohiberi prauas aliorū ſpes rebatur, ſimul modeſtiæ Neronis & ſuæ magnitudini fidebat. Quo tunc exemplo Tiberius Druſus ſummæ rei admonet, cum incolumi Germanico inter duos iudicium tenuiſſet. Vide illic literas Tiberij, quibus id petebat: & adulationes Patrum, quæ ſequutæ ſunt. Nam ob Druſi Tribunitiam conceſſam poteſtatem, cæremonias, aras deûm, & templa ac arcus decreuerunt: adeò infecta illa tempora & adulatione ſordida fuere. Et ideo etiam Tiberius Græcè ſolebat Senatores, ad ſeruitutem paratos homines, ad ignominiam uocitare. Subſequutæq́ ſunt damnationes & proſcriptiones paſsim nobilium & optimorum ciuium: quod latiſsimè illic Tacitus explicat. Laborauit hoc anno aduerſa ualetudine Iulia Auguſta: cui ſunt uoti ludi, & dona Equeſtri Fortunæ delata Ancij. Cæterùm in ignoti autoris opuſculo, ſcribuntur hoc loco Agrippa & Galba, quæ cognomenta horum Coſſ. proculdubio fuerunt. Sed Q. Haterij meminit Seneca, & Hieronymus, qui dictus eſt ingenium habere in numerato, ut ſine monitore tacere non poſſet. De quo egregiè Cæſar Auguſtus: Haterius noſter ſufflamminandus eſt. & Euſebius, Q. Haterium, promptū & popularem oratorem, uſq; ad nonageſimum annum propè, ſummo cum honore conſenuiſſe ſcribit. Tacitus in quarto inquit, geſta duodecimi anni Tiberij commemorans: Q. Haterius familia Senatoria, eloquentiæ quoad uixit celebratæ, monimenta ingenij eius haud perinde retinentur, &c. Q. Haterij meminit Tacitus in primo Hiſtoriarum: Eo etiam anno moritur. Plinius in ſeptimo, capite quinquageſimotertio: Cornelius Gallus prætorius & Q. Haterius Eques Ro. in uenere obiere. Inuenio alibi, C. Caſsium Longinum, qui iuris peritia ſucceſsit Sabino, temporibus Tiberij geſsiſſe conſulatum cum Q. Haterio, qui in ea facultate ſui temporis facile princeps, natus ex Tuberonis filia, quæ fuit neptis Seruij Sulpitij. Et ideo proauum ſuum Seruium Sulpitiū appellabat. A' Nerone, cum maximæ auctoritatis in ciuitate eſſet, expulſus in Sardiniam, & à Veſpaſiano reuocatus, diem ſuum obijt. Mendam ſuſpicor apud Pomponium Iuriſconſultum, ff. primo, ubi non à Nerone, ſed à Tiberio Caſsium deportatum in Sardiniam, ſcribitur. Quod eſſe nequit, cum eundem legamus apud Tacitum, Præfectum Syriæ ſub Claudio legum peritia præeminentē, priſcum morem reuocantem, legiones exercentem, cura, prouiſu perinde agentem, ac ſi hoſtis ingrueret: ita dignum maioribus ſuis & familia Caſsia ratū, miſſum ſub Nerone ad ſedandum tumultum populi, ſæpe tunc in ſenatu ſententiam dixiſſe. Demū prohibitum ab officio exequiarum Poppeæ, & à Senatu motum nullo crimine: non quòd uetuſtis opibus & grauitate morum præcellebat: obiectumq́, quod inter imagines maiorum etiam C. Caſſij effigiem coluiſſet, ita inſcriptam, Duci partium: & quòd L. Syllanum ad diſcordias ſibi aſſumpſiſſet. Tandē S. C. exilium decretum, & in Sardiniam deportatū. Ob id, ut inferius oſtendam, aliqui ponunt Cos. Longinum: qui fortè is eſt. Sed neque illud obmittendum, quod Euſebius ſcribit, Octauo Tiberij anno Pompeij theatrum incenſum. de quo ita inquit Tacitus: At Pompeij theatrum igne fortuito hauſtum, Cæſar extructurū ſe pollicitus eſt, eo quòd nemo è familia reſtaurando ſufficeret, manente tamen nomine Pompeij. Silius laudibus Seianum extulit, tanquam labore uigilantiaq́ eius tanta uis unam intra domum ſtetiſſet: & Cenſuræ effigiem Seiano, quæ apud theatrum Pompeij locaretur. CHRISTI Ab ur. con.

Pollio. Vetus.

6 9 C. ASINIVS, & C. ANTISTIVS. 25. 771

Horum Coſſ. mentionem ſic facit Tacitus, in principio quarti hiſtoriarum ab exceſſu

exceſſu Auguſti: C. Aſinio, C. Antiſtio Coſſ. nonus Tiberio annus erat compoſitæ Reipub. florentis domus (nam Germanici mortem inter proſpera ducebat) cũ repentè turbare fortuna cœpit: ſæuire ipſe, aut ſæuientibus uires præbere. Initium & cauſa penes Aelium Seianum cohortibus Prætorijs fuit, &c. quæ ſequũtur. Deſcribit deinde, quomodo Seianus creuit, & in eam potentiam aſcendit, ut imperare quandoq; ſperaret. Et cum ad iurgia cum Druſo ueniſſet, cępit eius uxorem Liuiam, quę Germanici ſoror fuit, ſtupratam: ipſamq; ad ſpem coniugij conſortiumq; regni erigens, ad necem mariti compulit: cum iam uxorem ſuam Apicatam, è qua tres liberos genuerat, domo pelleret. Mox per Lygdum ſpadonem, quia per ætatem & formam Druſo charus, & fortè etiam Liuiæ ſtupro non ingratus, uenenum ei affert, quo paulatim extinctus eſt. Cuius mortem Tiberius animo conſtanti pertulit, Germaniciq; liberos Neronẽ & Druſum Senatui commendauit. Cum paulo pòſt Druſus ille iunior togam uirilẽ ſumpſiſſet, Senatusq; ei omnes illos honores, quos fratri Neroni prius decreuiſſet, eadem etiam quæ olim Germanico decreta ſunt, memoriæ Druſi decernuntur: licet maiori adulatione, & pompa funebri ſingulari. Laudauit tum filium pro roſtris Tiberius: ac tum omnes domum Germanici reuiuiſcere, occultè lætabantur. Quod cernens Seianus, cum tres liberos Germanici, quorum non dubia ſucceſsio erat, ueneno occidere, ob egregiam cuſtodiam, & Agrippinæ pudicitiam nequiret, uetus Auguſtæ odium & Liuiæ conſcientiam in Agrippinam exagitat, criminatoremq; ſubornat Iulium Poſthumum. Damnabantur tamen paſsim ſontes atq; inſontes, quos plures deſcribit illic Tacitus. His enim iudicijs libenter intererat Tiberius, & legationes audiebat: & quædam reformabat oppida, motu terræ collapſa: queſtibus etiam Prætorum irritis aderat: hiſtriones quoque Italia expulit. Mortuus eſt eo anno & alter ex geminis Druſi liberis, & Lucillus Longus, omnium triſtium ac lætorum ſocius, & Rhodij ſeceſſus comes. De Seian. Aelio ſic ſcribit Velleius, ubi tradit eminentes uiros magnis adiutoribus uſos: Sub ijs, inquit, exemplis Tiberius Cæſar Seianum Aelium, principe Equeſtris ordinis patre natum, materno uerò genere clariſsimas ueteresq; & inſigneis honoribus complexum familias, habentem conſulares fratres, conſobrinos, auunculum: ipſum uerò laboris ac fidei capaciſsimum, ſufficiente etiã uigore animi, compage corporis, ſingularem principalium onerum adiutorem, in omnia habuit, uirum ſeueritatis lætiſsimæ, hilaritatis priſcæ, actu ocioſis ſimillimum: nihil ſibi uendicantem, eoq; adſequentem omnia: ſemper infra aliorum æſtimationes ſe metientem, uultu uitaq; tranquillum, animo exſomnem. In huius uirtutum æſtimatione iam pridem iudicia ciuitatis cum iudicijs principis certant. Neq; nouus hic mos Senatus Po.q; Ro. eſt, putãdi quòd optimũ ſit, eſſe nobiliſſimum. Poſt hæc uerba enumerat multos nouos homines, maximos aſſequutos magiſtratus. Et tandem ſubiungit, huius conſulis mentionem faciens. Quiq; nihil Aſinio Pollioni negauerunt, quòd nobiliſsimis ſummo cum ſudore conſequendum foret. Profectò hoc ſenſerunt, in cuiuſcunque animo uirtus ineſſet, ei plurimum eſſe tribuendum. Cæterùm in ignoto autore hoc loco ſcribitur, Nerone & Piſone. Frontinus li. de Aquæductibus, ſcribit Capitoni ſucceſsiſſe curatorem aquarum Satrium Ruffum, L. Martio & C. Antiſtio Vetere Coſſ.

Obſerua & illud, unde nomina ſint immutata: cum & ignotus autor, ſi ſincerus eſt libellus, alia cognomina ijs Coſſ. tribuat. Sed C. Aſinium Gallum oratorem, Aſinij Pollionis filium, cuius & Vergilius meminit, Euſebius ſcribit à Tiberio diris ſupplicijs necatum. Dionyſ. uerò tradit, Aſinium Gallum paterna uſum audacia, rupiſſe patientiam: cum Tiberius ambiguis reſponſis & callida cunctatione ſuſpenderet Senatum, precantem ſuſciperet Imperium: & in tumultu proclamaſſe, aut ageret, aut deſiſteret, cum poſt obitum Auguſti confeſtim neq; agere dubitaſſet. Cuius facti meminit Tranquillus, ſuppreſſo nomine Galli. Qui cum multa grauia perpeſſus eſſet, tandem iuſſu Tiberij iugulatur.

Olymp. Imp. Tib. Hæc,ut Tranquillus & Euſebius rectè intelligant̃,ſubſcripſi. Sed horum conſulum pulchrè meminit Plinius ſenior,libro tricelimotertio, ca.ſecundo: Decuriæ ipſæ pluribus diſcretæ nominibus fuere: Tribunorum æris,& ſelectorum,& iudicũ. propter hoc etiamnũ Nongenti uocabant̃,ex nominibus ſelecti, ad cuſtodienda ſuffragiorũ ſcita in comitijs. Et diuiſus hic quoq; ordo erat ſuperba uſurpatione nominũ: cũ alius ſe Nongentũ, Selectũ alius, alius Tribunũ appellaret. Tiberij demum principatus nono anno in unitatẽ uenit. Equeſter ordo,annulorũq; autoritati forma conſtituta eſt,C.Aſinio Pollione, C. Antiſtio uetere Coſſ. anno urbis conditæ ſeptingenteſimo ſeptuageſimoquinto. CHRISTI Ab ur. con.

His Coſſ. Druſus Cæſar publicè funeratur.

Euſebius in Chronicis: Nono Tiberij anno Druſus Cæſar ueneno perijt. De morte Druſi Suetonius in Tiberio, rubrica quinquageſima ſecunda, & rubrica ſexageſima ſecunda Oroſius lib.7.cap.ſecundo. Sed nemo uberius quàm Tacitus,qui copioſiſsimè narrat in quarto Hiſtoriarum , originem & modum, quomodo à Seiano Druſus ſit ueneno occiſus.

4 10 SER. CORNELIVS, & L. VISELLVS. 56. 776

Tacitus lib. quarto,ſic de ijs Coſſ.loquit̃: Cornelio Cethego, Viſellio Varrone Coſſ. pontifices,eorũq; exemplo cæteri ſacerdotes, cũ pro incolumitate principis uota ſuſciperent, Neronẽ quoq; & Druſum iiſdẽ dijs cõmendauere, non tam charitate iuuenũ,quàm adulatione: qua morib. corruptis,proinde anceps ſi nulla,& ubi nimia eſt. Nam Tiberius haud unq; domui Germanici mitis: tũ uerò æquari adoleſcentes ſenectuti ſuæ impatienter indoluit. accitosq; pontifices percũctatus eſt,num id precibus Agrippinæ,aut minis tribuiſſent. Et illi quidẽ, quãquam abnuerẽt,modicè perſtricti. Etenim pars magna è propinquis ipſius, aut primores ciuitatis erãt. Cæterũ in Senatu oratione monuit, in poſterum nequis mobiles adoleſcentiũ animos præmaturis honorib. ad ſuperbiã extolleret, &c. Deſcribit deinde, quomodo Seianus accuſatores in amicos Germanici ac Agrippinę ſubornauit: quo pacto C.Silius, & eius uxor Soſia Galla, quòd chara eſſet Agrippinæ, damnant̃ multiq; alij nũc repetundarũ,nunc maieſtatis accuſant̃. Et tum filius patrẽ accuſabat, qui Euſebio uocat̃ Seruius Plaucius: à Tacito uerò, Q. Vibius Serenus. Et quomodo hoc anno bellũ in Aphrica cæſo duce Tacfarinate,ſedatũ ſit: & pariter ſeruile bellum in Italia ſubitò ortũ, oppreſſum.

Cæterũ autor ignotus hoc loco ſcribit, Cethegus & Varro: quæ cognomina ſunt horũ Coſſ. ut etiã ex Taciro patet. Quorũ facit mentionẽ quoq; Iulius Frontinus de Aquæductib. Sergio Cornelio Cethego & L. Viſellio Varrone Coſſ. M.Coccium Neruã, diui Neruæ auũ,iuris ſcientię illuſtrẽ, curatorẽ fuiſſe aquarum,ac Satrio Ruffo ſucceſsiſſe. Huius Neruæ mentio fit apud Iuriſconſultũ, ff. 1. de Origine iuris, ubi illuſtres iuriũ autores enumerat. Traditq; Tacitus in quarto, Cocciũ Neruã legũ peritũ , comitẽ fuiſſe Tiberio in Campaniam ſecedenti.

CCI 11 M. ASINIVS, & COSSVS CORNELIVS. 57. 777

Ignotus uerò autor ſcribit, Agrippa & Lẽtulus: quod idẽ eſt. nã Tacitus li.4. ſic de ijs Coſſ. loquit̃: Cornelio Coſſo, Aſinio Agrippa Coſſ. Cremutius Cordus poſtulatur nouo,ac tum primùm audito crimine : quòd editis annalibus,laudatoq; M.Bruto,C.Caſsium Romanorũ ultimũ dixiſſent. Accuſabant,Satrius Secundus,& Pinarius Natta, Seiani clientes,id perniciabile reo. Et Cæſar truci uultu defenſionẽ accipiens,quã Cremutius relinquendæ uitæ certus,pulchra oratione,quæ illic legit̃,interrumpit,ac inedia uitam finiuit. Et cum patres cenſuiſſent, per Aediles libros cremandos: tamen manſerunt occultati,& editi. Deſcribit dehinc. quomodo continuus annus poſtulandis reis fuit. Narrat dehinc , quomodo Hiſpani uoluerunt erigere templũ Tiberio & matri: quod recuſauit quadam oratione. Et quomodo Seianus per codicillos petijt à Tiberio Liuiæ matrimonium promiſſum, quod diſſuaſit Tiberius.

C.Calui-

CHRISTI Ab ur. con. — Olym. Imp. Tib.

Sabinus.

28. 778 C. CALVISIVS, & GN. GETVLICVS. 2. 12

Horũ Coſſ. fit mentio in hæc uerba à Tacito, in quarto Hiſtoriarũ: Lentulo Getulico, C. Caluiſio Coſſ. decreta triũphi inſignia Poppeo Sabino, cõtuſis Thracũ gentibus, qui montiũ editis inculti, atq; eo ferocius agitabant. Narrat dehinc cauſam huius motus, & bellũ ipſum latiſsimè quomodo cõfectũ ſit. Continuanť deinde accuſationes. Claudia Pulchra ſobrina Agrippinæ, tanq; uenefica in principem, & Furnius tanq; adulter, poſtulanť & damnanť. Vnde Agrippina mirũ in modũ lædiť, & à Seiano perſuadeť, ſibi à Tiberio parari uenenũ. Ideo immutata omnibus epulis abſtinet, magiſq; ſibi infeſtũ principẽ reddit. Nec ceſſauit Seianus, quin uniuerſæ ſoboli Germanici inſidias ſtrueret. Et nunc Neronem, qui proximus ſucceſsioni erat: nunc Druſum inuiſum principi fecit, ſeminaq; futuri exitij ſemper meditabať, ut latè illic Tacitus deſcribit. Tiberius aũt poſtq; diuerſas legiones audiuit, ſeceſsit in Campaniã, comitibus Cocceo Nerua, Curtio, Attico, Seiano, & quibuſdã Græcis, quibus oblectabať. Cauſam illius abſceſſus lege illic copioſe, & cętera quę deſideras. nam omnia quæ Tacitus ſcribit, animus nõ eſt afferre: digito indico. Cęterùm ut & alia afferamus, fortaſſe hic eſt Gn. Lẽtulus Getulicus, cuius in Caligula meminit Tranquillus. de quo Martialis: Sic Pedo, ſic Getulicus, ſic quicunq; perlegiť. Cuius et Sidonius mentionẽ facit. Aut de familia Coſsi Lentuli, qui hoc cognomen à deuictis Getulis ſortitus eſt, ut in calce operis Florus ſcripſit, cuius ſuprà meminimus. Hoc anno, ut Oroſius in ſeptimo, cap. ſecundo ſcribit, noua & incredibilis clades apud Fidenatiũ urbẽ accidit. Amphitheatri cauea, gladiatorũ munus populo ſpectãte, collapſa eſt, & plus quàm uiginti milia hominũ occidit: quod Tacitus ſequenti anno factũ prodidit, ut patebit. Hoc itẽ anno, id eſt, duodecimo Imperij Tiberij, Pontius Pilatus procurationẽ Iudææ ſuſcepit: ut Euſebius lib. primo ſacræ Hiſtoriæ, capite undecimo: & Ioſephus in decimooctauo Antiquitatum, capite ſeptimo atteſtantur.

29. 779 L. PISO, & M. CRASSVS. 3. 13

De ijs Coſſ. ita ſcribit Tacitus in quarto: M. Licinio, C. Calpurnio Coſſ. ingentium bellorum cladem æquauit malum improuiſum. Nã cœpto apud Fidenam amphitheatro, Attilius quidam libertini generis, quo ſpectaculũ celebraret gladiatorũ, neq; fundamenta per ſolidum ſubdidit, neq; firmis nexibus ligneã compagẽ ſuperſtruxit: ut qui non abundantia pecuniæ, nec municipali ambitione, ſed in ſordida mercede id negotium quæſiuiſſet. Affluxere auidi talium, imperitante Tiberio, procul uoluptatibus habitis, ob propinquitatẽ loci: unde grauior peſtis fuit, conferta mole, dein conuulſa, dum ruit intus, aut in exteriora effundiť, immenſamq; uim mortaliũ ſpectaculo intentos, aut qui circùm adſtabant, præceps trahit atq; operit. Quinquaginta hominũ milia eo caſu debilitata, uel obtrita ſunt: cautumq; in poſterum S. C. ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorũ miliũ res eſſet: ne'ue amphitheatrũ imponereť, niſi ſolo firmitatis ſpectatæ. Attilius in exiliũ actus eſt. Deſcribit illic latè cõmiſerationẽ obtritorũ, & quomodo quidã fomẽtis reſtituti ſint. Dehinc quo pacto incendiũ urbẽ affecerit, monte Cęlio deuſto, quẽ Querquetulanũ olim dictũ cõmemorat. Sed Tiberius, ex modo detrimenti, pecunias tribuebat: unde ei grates actę ſunt. Dehinc dedicatis per Cãpaniã tẽplis, poſus omnia in continẽti ſita, ſeceſsit in Capreas inſulã, inq; luxum & otium reſolueban, audiẽs Seiani in Agrippinã & Neronẽ delationes. Sed interim accuſatorũ maior uis, & infeſtior, ſine leuamẽto graſſabať. Eſtq; Varus Quintilius poſtulatus à Domitio Aphro. Verùm ut alia q̃dã afferamus: hic credo eſt ille L. Piſo, qui noctẽ cõtinuũq; biduũ epulãdo potandoq; cũ Tiberio conſumpſit: atq; hinc præfecturã urbis meruit, & amicus omniũ horarũ uocatus, referente Suet. in Tiberio, rubr. 42. De quo Plin. in deci-

Olym. imp. Tib. in decimoquarto, capite uigeſimoſecundo: Eâdem meri commendatione credi CHRISTI Ab ur. con. dere L. Piſonem, urbis Romæ curatorem à Tiberio delectum, quòd biduò dua busq; noctibus potationem continuaſſet, apud ipſum iam principem. Seneca duodecimo Epiſtolarũ: L. Piſo urbis cuſtos, ebrius ex quo ſemel factus fuit, maiorem partẽ noctis in conuiuio exigebat, uſq; in horam ſextã ferè dormiebat. Hoc eius erat matutinum officium: ſuum tamen, quo tutela urbis continebatur, diligentiſsimè adminiſtrauit. Huic & diuus Auguſtus dedit ſecreta mandata: cum illum præponeret Thraciæ, quam perdomuit. Et Tiberius proficiſcens in Campaniam, præfecturam urbis dedit: cum multa in urbe & ſuſpecta relinqueret, & inuiſa. Puto quòd bene ceſſerit illi Piſonis ebrietas. Hæc Seneca.

4 14 APP. SILLANVS & P. SILLIVS. 80 780.

Horum Coſſ. ſic fit mentio apud Tacitum, in fine quarti Hiſtoriarum: Iunio Sillano & Silio Nerua Coſſ. fœdum anni principium inceſsit, tracto in carcerem illuſtri equite Romano Titio Sabino, ob amicitiam Germanici. Neq; enim omiſerat coniugem liberosq; eius percolere, ſectator domi, comes in publico: poſt cliẽtes unus, eoq; apud bonos laudatus, & grauis iniquis. Qui accuſatus ac damnatus, trahebatur Cal. Ianuarij obducta ueſte, & obſtrictis faucibus quantum niti poterat, clamitans: Sic inchoari annum, has Seiano uictimas cadere. Magnus hic timor in plebe ortus eſt: cum nullus dies uacuus ſupplicijs aut accuſationibus, etiam feſtis ſacriſq; diebus. Sed literis Tiberius Senatui grates egit, quòd homo infenſus Reipub. punitus eſſet. Trepidamq; ſibi ũitam ob inimicorum inſidias queſtus eſt. Sed Seianus cum Senatus operã polliceret, obſtitit ne aperirentur ea quæ noluit differre. Per idem tempus Iulia mortẽ obijt, quã neptem Auguſtus conuictam adulterij damnauerat, proieceratq; in inſulã Trimerum, haud procul Apulis littoribus: illic uiginti annis exiliũ tolerauit, Auguſtę ope ſuſtentata. Quæ florentes priuignos cum per occultum ſubuertiſſet, miſericordiam erga afflictos palàm oſtentabat. Eodem anno Tiberius neptẽ Agrippinam, Germanico ortam, cum coram Cn. Domitio tradidiſſet, in urbe celebrari nuptias iuſsit. In Domitio ſuper uetuſtatem generis, propinquum Cæſaribus ſanguinem delegerat. nam is auiam Octauiam, & per eam auunculum præferebat. Erat enim tum Tiberius in Campania, reuerſus ex inſula: cum ſæpius uocaretur in urbem; & ara Clementiæ cum ara Amicitiæ eſſent dicatæ, effigiesq; circum Cæſaris ac Seiani, in urbem tamen regredi noluit. Horum Coſſ. meminit Plinius li. octauo, ca. quadrageſimoquarto, de canib. ſcribens in hæc uerba: Sed ſuper omnia in noſtro æuo actis Po. Ro. teſtatum, Appio Iunio & P. Sillio Coſſ. cum animaduerterẽ ex cauſa Neronis Germanici filij, in T. Sabinũ & ſeruitia eius, unius ex ijs canem nec à carcere abigi potuiſſe, nec à corpore receſsiſſe, abiecto in gradibus Gemonijs, mœſtos edentẽ ululatus, magna po. Ro. corona circunſtante. ex qua cum quidam ei cibum obieciſſet, ad os defuncti tuliſſe. Innatauit idem, in Tiberim cadauere abiecto, ſuſtentare conatus: effuſa multitudine, ad ſpectandam animalis fidem. Hæc Plinius. Meminit huius hiſtorię de cane & T. Sabino, Ioannes Monachus Lydius, in uita Tiberij.

Hoc anno D. noſter IESVS CHRISTVS à Iohanne baptizatur, & prædicare cœpit.

Geminus, Geminus.

CCII 15 C. RVBELLIVS, & C. FVSIVS. 80 781

Horum Coſſ. ita meminit Tacitus, in quinto Hiſtoriarum ab exceſſu Auguſti: Rubellio & Fuſio Coſſ. quorum utriq; Geminus cognomentum erat, Iulia Auguſta mortem obijt, ætate extrema, nobilitatis per Claudiam familiã, & adoptione Liuiorũ Iuliorumq; clariſsimæ. Primũ ei matrimoniũ & liberi fuere cũ Tiberio Nerone, qui bello Peruſino profugus, pace inter Sex. Pompeiũ ac Triũuiros

CHRI-STI Ab ur. con. uiros facta, in urbẽ rediјt. Exin Cæſar eam cupidine formæ aufert marito, incer-tum an inuitam: adeò properus, ut ne ſpacio quidem ad enitendum dato, penati bus ſuis grauidam induxerit. Nullam poſthac ſobolem edidit, ſed ſanguini Au guſti per coniunctionem Agrippinæ & Germanici adnexa, cõmunes pronepo tes habuit, ſanctitate domus priſcum ad morẽ, &c. Dehinc deſcribit, quomodo eius teſtamentũ diu fuit irritum, & modicum funus: ſed laudato pro roſtris à C. Cæſare Caligula. Tiberius autẽ magnitudinem negotiorũ cauſatus, abſens fuit, ſemper genio ſuo indulgens. Sed literis honores à Senatu decretos imminuit, & muliebres amicitias increpuit: Fuſiũ Conſulem obliquè perſtringens, qui gratia Auguſtæ floruerat, aptus alliciendis feminarũ animis, dicax, &c. Idem & Tiberi um acerbis facetijs irridere ſolitus, quarum apud præpotentes in longum memo ria eſt. Cæterùm ex eo prærupta iam & urgens dominatio. nam incolumi Augu ſta erat adhuc perfugium, quia Tiberio inueteratum erga matrem obſequium. Neq; Seianus audebat autoritati parentis anteire. Tũc uelуti frenis exoluti pro ruperunt: miſſæq; in Agrippinam ac Neronem literæ, quas pridem allatas, & co hibitas ab Auguſta credidit uulgus. Olymp. Imp. Tib.

Quemadmodum anno Domini XXXI. Iohannes Baptiſta ab He-rode tetrarcha decollatus fertur, & Stephanus lapidatus anno Do-mini XXXIII.

Chriſtus à Io-hãne baptiza tur, & predi-care cœpit. in alijs Annalib. ſcribitur.

DIGRESSIO CVSPI-NIANI.

Dici uix poterit, quanto fuerim affectus gaudio, cum priores Taciti quinq; li-bros nuper repertos relegiſſem uno continuo, ut aiunt, ſpiritu. Cogitabã nãq;, il lic me poſſe inuenire, quod dudũ quæſierã. Et iam opus ad umbilicũ erat perdu-ctũ. Luce enim clarius meridiana offendi in hoc noſtro Caſsiodoro, in Tiberio duos deeſſe Conſulatus, quos ſperabam me in Cornelio inuenturũ. Sed eheu, quãtum prius gauiſus ſum, tantũ pòſt indolui: cum mox à principio quinti libri Taciti deprehendi duos deeſſe conſulatus. Ingemui bis terq; quaterq;, & omnes Annales & Chronicos libros euolui. Sed cum negata aſſequi etiam maximo la-bore nequeamus, poſteros omnes ac poſthumos rogo & efflagito, ut meum la-borem benignè interpretentur (nunquam enim deeſt malignus interpres) ac ſi quid inuenerint huic loco aptum, ex fide ſubſcribant. Cur aũt tantum uicẽ meã indoleã, apertè hic & ingenuè cunctis fatebor: hæc res me malè habet. Diuus Au guſtinus libro Ciuitatis diuinæ decimooctauo, ultimo capite, ſic ſcribit, horum Coſſ. mentionẽ faciens: Mortuus eſt ergo Chriſtus duobus Geminis Coſſ. octa-uo Calendas Aprilis: reſurrexit tertia die, ſicut Apoſtoli ſui etiam ſenſibus pro-bauerunt, &c. Firmianus item Lactantius quarto libro de Vera ſapientia, in fine decimi capitis, hæc eadem ſic commemorat: Exinde tetrarchas habuerunt Iudęi uſq; ad Herodem, qui fuit ſub Imperio Tiberij Cæſaris: cuius anno quintodeci-mo, id eſt duobus Geminis Coſſ. ante diem decimum Calendarũ Aprilium, Iudęi Chriſtũ cruci affixerunt. Paria tradit Paulus Oroſius libro ſeptimo, capite tertio, omiſsis tamen nominibus Coſſ. in hęc uerba: Deinde anno eiuſdẽ decimoquin to, cum Dominus CHRISTVS IESVS uoluntariè quidẽ ſe tradidit paſsioni, ſed impiè à Iudæis apprehenſus & patibulo ſuſpenſus eſt, maximo terræmotu fa cto per orbem, ſaxa in mõtibus ſciſſa ſunt, maximarũq; urbiũ plurimæ partes ſo lita cõcuſsione ceciderũt, &c. Ad hæc in opuſculo ignoti autoris, ubi ſola Coſſ. nomina ponuntur, quem toties cito, ita ſcribitur: GEMINO ET GE-MINO. Dehinc craſsiori calamo ſubſcribitur: HIS COSS. CHRI-STVS PASSVS EST, DIE SOLIS, LVNA DECIMA QVARTA. Præterea oblatum eſt mihi peruetus opuſculum anonymi auto

ris,

Olym. Imp. ris,quo Pontifices Max.ſub quibus COSS.fuerint,enumerãtur.In eo ita ſcribitur: Ab ur. CHRI
Tib. Imperante Tiberio Cęſare paſſus eſt Dominus IESVS CHRISTVS,duobus con. STI
Geminis COSS.octauo Calend. April.Et poſt aſcenſum eius,beatiſsimus Petrus
epiſcopatum ſuſcipit.Ex quo tempore per ſucceſsionem diſpoſitum,quis epiſco
pus,quot annis præfuit,uel quo imperãte.Dehinc maiuſculis literis ſubiungitur:
PETRVS ANNIS VIGINTIQVINQVE, MENSE VNO, DIEBVS NOVEM.
Fuit tẽporibus Tiberij Cæſaris,& Caij & Tiberij, Claudij & Neronis,à cõſulatu
Vinicij & Longini,uſq; Neronis & Veteris.Paſſus autem cum Paulo die tertia,
Calend.Iulijs,COSS.SS.imperante Nerone. Poſtremò Tertulianus Apher,quẽ
Cyprianus magiſtrum ſuum ob miram eruditionem appellare ſolitus eſt,in libro
aduerſum Iudæos, aſſerit Chriſtum paſſum fuiſſe ſub Tiberio Cæſare, COSS.
Rutellio Gemino & Ruffo Gemino,menſe Martij,tẽporibus Paſchæ,die octa-
ua Calend. Apriliũ, die prima Azymorũ. Quæ omnia correſpondent ſuperiori-
bus,licet COSS.nomina ſint parũ deprauata.Danielis enim hebdomadas ad an-
nos refert,longo uerborũ ambitu.& inter cætera inquit: Videamus autẽ,quoniã
quadrageſimo primo imperij Auguſti anno, qui poſt mortem Cleopatræ impe-
rauit,naſcitur Chriſtus,poſt Auguſtum, qui ſuperuixit poſt natiuitatẽ Chriſti an-
nis quindecim.Succeſsit Tiberius Cęſar,& imperiũ tenuit annis uiginti duobus,
menſibus ſeptẽ,diebus uigintiocto. Huius quindecimo anno imperij paſſus eſt
Chriſtus,annos habens quaſi triginta,cum pateretur.Sic etiã eum citat Euſebius
in libro Temporum:Iulius Aphricanus,qui librũ quoq; de Temporibus ſcripſit,
hebdomadas Danielis prophetæ aſſerit finiri quintodecimo Tiberij Cæſaris an-
no,quo Chriſtus paſſus eſt. Quæ omnia latiſsimè in Danielis cõmentarijs diuus
Hieronymus proſequitur.Et ideo,ut concludã, tot annalibus cõperi Chriſti paſ-
ſionem eſſe reiectam in decimumquintũ annum Tiberij. Quibus reſiſtit Euan
gelica ueritas.Lucas enim Euãgeliſta,capite tertio ſcribit: Anno quintodecimo
imperij Tiberij Cæſaris,procurante Iudæam Pontio Pilato, prædicaſſe Iohannẽ
Baptiſtam in deſerto,peccatorum remiſsionem per baptiſmum:& ab eo tum in-
ter primos baptizatus eſt Chriſtus,cum eſſet annorum tanquã triginta. Conuer-
ſatus autem eſt inter Iudæos & prædicando & docendo, poſt baptiſmum tribus
annis amplius:ita quòd eius paſsio in decimumoctauum, non quintumdecimũ
Tiberij decidat: ut Euſebius, Eutropius, & noſter Caſsiodorus tradunt,ut infrà
patebit.Et quæ igitur dementia,tam inſignes uiros erroris coarguere? Et quan-
ta temeritas, ne dicam perfidia, occæcatum contra Euangelij ueritatem, quem-
piam aliquid temerè aſſerere? Ob id, ut à principio dixi,diu me tenuit hoc re-
te.Sed cum iam editurus eſſem has lucubratiunculas, percommodè obtulit ſeſe
Paulus Mittelburgenſis, ForoSempronienſis epiſcopus, uir hercle nunquam
ſatis laudatus:qui cum rectam diem Paſchæ uenari trigintatribus libris ad Leo-
nem decimum & Maximilianum Cæſarem conaretur, de anno & die,quàm ue-
riſsimè inuenire potuerit homo, tam natiuitatis quàm paſsionis Domini noſtri
IESV CHRISTI perſcripſit.Hunc igitur,ſtudioſe lector,adi,& ultimos decẽ no-
uem libros ſedula opera euolue:hic inuenies, quod te affici et ſine dubio. Cæterũ
ut & ipſe etiam ſupra hæc quæ Paulus ſcripſit de anno paſsionis afferam,quæ dili
genti ſtudio inueſtigauerim:habeo uetuſtiſsimum opuſculum, quo COSS.nomi
na ſola ordine ponuntur,ſine titulo autoris, quem à Cæſareo Senatore Fuxma-
gone accepi.In eo alia ſerie COSS.locantur,hoc ſcilicet pacto:

14 Sillanus & Nerua
15 Enobarbus & Aruntius
16 Vinitius & Longinus
17 Baſſus & Piſo. His COSS. paſſus eſt Ioannes Baptiſta.
18 Duo Gemini.

His COSS.paſſus eſt D.noſter Ieſus Chriſtus.Adeò quòd geminorũ cõſulatus
cadat in 18,annũ Tiberij. Et ideo ſi in quibuſdam autoribus non eſſet numerus
quindece-

CHRI- *Ab ur.* quindecenarius anni Tiberij, & conſulatus Geminorum: poſſet fortè fieri con- *Olym. Imp.*
STI *con.* cordia autorũ. Cuique enim mediocriter erudito manifeſtum eſt, quanta Annalium diuerſitas ſæpius ab autoribus citetur. Et quidem hos Annales, alij alios ſequuti ſunt. Nos ea quę potuimus, ſine inuidia ſimpliciter & candidè pręſtitimus. Qui poſt nos meliora & ſinceriora inuenient, ſine calumnia & mordacitate ac conuicijs (ut pleriq; aſſolent) benignè ſubſcribent. Quanquam uulgati Annales anno xxxiij. Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Hieroſolymis tradant paſſum, & diuum Stephanum lapidatum. Ego ad Caſsiodorum reuertar: qui poſt Rubellium & Fuſium hos Coſs. ſubſcribit, *Tib.*

Longinus.

31. 782 M. VINICIVS, & L. CASSIVS. 2. 16

Hos Coſs. deeſſe queror in Cornelio Tacito, libro quinto. Nam mox ab initio hic liber fragmentatus eſt, & minimè cohærẽtia habet. Conſtat autem, Tacitum hiſtoriam ſuam per Coſs. digeſsiſſe, ut Liuius fecit: ſed hoc loco feneſtram habet. Et ideo nihil uolumus temerè aſſerere, quid hoc anno ſit actum: cum circa id tempus ſine dubio facta ſit relegatio Agrippinæ, & eius filiorum Neronis & Druſi: & fortè Seiani coniuratio. Quærite ô ſtudioſi uiri, integros Taciti libros: ſine dubio extant, & mens mihi uerum præſagit: uereor quoſdam ob inuidiam illos occultare. Tacitus in quinto huius M. Vinicij meminit, in hæc uerba: Vinicio, inquit, oppidanum genus, Callibus ortus, patre atque auo conſularibus: cætera equeſtri familia erat, mitis ingenio, & comptæ facundię. Huic Iuliam neptem ſuam Germanico genitam, Tiberius Cæſar copulauit. hæc ille. Fuit itaq; progener Tiberij Cæſaris: quos ille quatuor habuit, hunc & Gn. Domicium, Caſsium Longinum, & Rubellium Blandum. Meminit & huius Vinicij Seneca: & huic inſcripſit opus ſuum Velleius Paterculus, quem nuper Beatus Rhenanus mendis exutum reſtituit luci, uir humanitate & doctrina iuxtà præditus, ac de literis latinis optimè meritus. Cæterùm L. Caſsij Longini meminit Tranquillus in Caligula, rubrica uigeſimaquarta, in hæc uerba: Nam huic cum eſſet collocata Druſilla ſoror C. Cæſaris in uxorem, eam abduxit, & quaſi uxoris loco habuit Cæſar. Nam & prætextatus adhuc, eam uirginem uiciarat: & ab auia Antonia deprehenſus fuit. Hanc hæredem omnium bonorum inſtituit, cum quondam æger eſſet. Ea defuncta, riſiſſe, lauiſſe, cum parentibus aut coniuge pœnale fuit. Hunc Caſsium Longinum Aſię proconſulem iuſsit occidi, cum ſibi denunciatum eſſet, ut à Caſsio caueret: immemor Cheream Caſsium nominari, à quo occiſus eſt. Verùm ut id etiam memorem, quod me angit, inuenio apud Iureconſultum primo ff. de Origine iuris, ubi illuſtres narrantur Iuriſperiti, C. Caſsium Longinum natum ex filia Tuberonis, quæ fuit neptis Seruij Sulpitij, conſulem fuiſſe cum Q. Haterio (ſic enim legendum, non Quartino, ut uiciati habent codices) temporibus Tiberij, & plurimum auctoritatis habuiſſe in ciuitate, eò uſque, donec Cæſar eum ciuitate expelleret: expulſus ab eo in Sardiniam, reuocatus à Veſpaſiano, diem ſuum obijt. Hæc ego non ideo ſcripſi, quòd putem hoc anno illos fuiſſe Coſs. qui optimè teneo memoria Q. Arterium duodecimo anno Imperij Tiberij, C. Caluiſio & Cn. Getulico Coſs. diem ſuũ obijſſe: ut latiſsimè Tacitus libro quarto atteſtatur: Sed quia apud Iurecõſultum hos reperi Coſs. fuiſſe temporibus Tiberij, qui fortè non ordinarij, ſed ſuffecti Coſs. & loco Tiberij ac Germanici fuerunt, aut aliorũ. Coniectura enim nonnunquã opus eſt, aliquando iudicio acri, quandoq; exemplis, quandoq; & diuinatione. Neq; enim omnes Coſs. cõplexus eſt Caſsiodorus, ſed ordinarios tantum: peculiares etiam ſequutus Annales. Volui hoc loco illorũ meminiſſe, cum de L. Caſſio ſcriberẽ. Si quiſpiam uerum locum reperiet horũ Coſs. ſubſcribat diligenter.

23. 783 TIB. CAESAR V. COS. & SOLVS. 3. 17

Neq; is cõſulatus extat apud Tacitum: quia hoc loco liber eſt mancus, licet in

I fine

Olym. Imp. Tib.

CHRISTI. Ab ur. con.

fine chartæ unius quæ ſequentem cõſulatum præcedit, mentio fiat Fulcinij Trionis & Reguli Coſs. qui fortè ſuffecti Conſules huius anni fuerant. Illic enim, in quinto ſcilicet libro, hæc tradit Tacitus: Exitu anni diu aucta diſcordia Coſs. erupit. Nam Trio facilis capeſſendis inimicitijs & foro exercitus, ut ſegnem Regulum ad opprimendos Seiani miniſtros obliquè perſtrinxerat. Ille niſi laceſſeretur, modeſtiæ retinens, non modò retudit collegam, ſed ut noxium coniurationis ad diſquiſitionẽ trahebat: multiſq; patrum orantibus, ponerent odia in perniciem itura, manſere infenſi ac minitantes, donec magiſtratu abirent. Ex illis quæ paulo antè apud Tacitum ſcribuntur eo loco, liquidò conſtat, quòd hoc anno ſumptum eſt ſupplicium de Seiano, quem Tiberius collegam in conſulatu & generum aſciuerat per Liuiam Druſi coniugem, & Cæſaris neptem, & quem ſæpe ſuum Seianum appellare ſolitus erat: ita uerſa eſt fortuna. Seianus autem gladio quem ſinu abdiderat, incubuit. Corpus eius unco tractum, & in Gemonias ſcalas abiectum. Dehinc ſæuitum & in Seiani liberos ac amicos, qui & partim occiſi, partim in inſulas relegati ſunt. Meminit illius rei & Ioannes Monachus in Tiberio, dicens Seianum in magnam dignitatem à Tiberio prouectum, & ſocerum ex Iulia Druſi filia factum, tandem decernente Senatu interfectum. Cuius corpus triduò à populo Romano illuſum, poſtremò in Tiberim abiectum. Filius pariter occiſus, & mater ſibi mortem cõſciuit. Hæc autem omnia commodè ex Suetonio diſcemus, qui rubrica ſexageſimaquinta ita ſcribit: Seianum res nouas molientem, quamuis iam & natalem eius publicè celebrari, & imagines aureas coli paſsim uideret, uix tandem & aſtu magis ac dolo, quàm principali auctoritate ſubuertit. Nam primò ut à ſe per ſpeciem honoris dimitteret, collegam ſibi aſſumpſit in quinto conſulatu, quem longo interuallo abſens ob id ipſum ſuſceperat. Deinde ſpe affinitatis ac Tribunitiæ poteſtatis deceptum, inopinantem criminatus eſt pudenda, miſerandaq; oratione: quum inter alia P.C. precaretur, mitterent alterum è Coſs. qui ſenem ſe & ſolum in conſpectum eorum, cum aliquo militari præſidio perduceret. & reliqua quæ ſequuntur. Fuit itaque hoc anno Tiberius quinquies conſul, ſi duo conſulatus, quos ſub Auguſto geſsit, ſimul ſupputentur. Tres enim tantum ſuo imperio geſsit. Et fortè hoc anno Seianus collega eius fuerat. Deſignauit nanq; ipſum conſulem, cum Capreas peteret. Et ita hoc anno in ſummis honoribus, cum eius cõiuratio eſſet detecta, mors ei obuenerat. De quo multa Iuuenalis poeta: & Tacitus in principio quarti Hiſtoriarũ ſic ſcribit: Aelius Seianus prætorij præfectus, genitus Vulſinijs, patre Seio Strabone equite Romano, & prima iuuenta C. Cæſarem Diui Auguſti nepotem ſectatus, non ſine rumore Apicio diuiti & prodigo ſtuprũ uenum dediſſe. Mox Tiberium uarijs artibus deuinxit, adeò ut obſcurum aduerſus alios, ſibi uni incautum intectumq; efficeret: non tam ſolertia (quippe ijſdem artibus uictus eſt) quàm Deûm ira in rem Romanam: cuius pari exitio uiguit, ceciditq;. Vide illic latiſsimè, quibus uicijs fuerit inquinatus ſordidiſsimus. Meminit autem & huius conſulatus Plinius in ſecundo Hiſtoriarum, capite uigeſimoquinto, de cometis ſic ſcribens: Hæc fuit, de qua quinto conſulatu ſuo Tiberius Imperator Cæſar præclaro carmine perſcripſit, ad hunc diem nouiſsimè uiſam. Caſsiodorus itaque noſter hoc anno Tiberium, & ſolum, conſulatum geſsiſſe ſcribit: quia fortè Seianus fuit mox occiſus. Verùm & in opuſculo incerti autoris, ubi ſolùm Conſulum nomina narrantur, ſcribitur hoc loco: Tiberio, & ſolo. Verùm mox ibidem ſubduntur duo alij conſules, Aruncius & Aenobarbus: qui in Caſsiodori exemplo, quod ad manus meas peruenit, non ſcribuntur, ſed deſunt, uicio ſcriptoris ſine dubio. Neque enim mihi perſuadere poſſum, hos Caſsiodorum prætermiſiſſe, cum mox Caſsiodori ſcriptura ſubiungatur: His Conſulibus, Dominus noſter IESVS CHRISTVS, &c. reijciens paſsionem Chriſti in decimumoctauum Tiberij annum. Cum itaque tantũ hactenus decem & ſeptem recenſuiſſet cõſulatus, neceſſariò debuit ſubiungi deci-

CHRI- Ab ur- gi decimuſoctauus: alioquin non ſubſcripſiſſet: His Conſulibus, Dominus no- Olym. Imp.
STI con. ſter Ieſus Chriſtus. Si enim ſub quinto Tiberij conſulatu paſsionem Chriſti uo- Tib.
luiſſet denotare, dixiſſet, hoc Cos. non his Coſs. &c. Cum itaque in exemplari unico, quod habui, hoc loco uacuum reperiſſem ſpaciū, mox deeſſe Conſules duos conieci, quos diligenter undique diſquirens, tandem reperi in quinto libro Taciti, quos ſubſcribam fideliter, & opem hanc autori noſtro afferam corrupto & manco. Quiſquis poſt me meliora inueniet, tam candidè ut ego ſubſcribat. Verba autem Taciti hæc ſunt:

33.784 Cn. Domitius, & Camillus Scribonianus 4. 18

Conſulatum inierant, cum Cæſar tranſmiſſo, quod Capreas & Surrentū interluit freto, Campaniā præterlegebat, ambiguus an urbem intraret: ſeu quia cōtrà deſtinauerat, ſpeciem uenturi ſimulans, & ſæpe in propinqua digreſſus, aditis iuxta Tiberim hortis, ſaxa rurſum & ſolitudinem maris repetijt, pudore ſcelerum & libidinum, quibus adeò indomitis exarſerat, ut more regio pubem ingenuam ſtupris pollueret: nec formam tantum & decora corpora, ſed in ijs mode ſtam pueriam, in alijs imagines maiorum incitamentum cupidinis habebat. Tunc primùm ignota antè uocabula reperta ſunt, ſellariorum & ſpintriorum, ex fœditate loci ac multiplici patientia: præpoſitiq; ſerui, qui quærerent, pertraherent dona in promptos, minas aduerſum abeuntes: & ſi retinerent propinquus aut parens uim raptus, ſua'que ipſi libita uelut in captos exercebant. Sed de luxuria & libidine eius, Tranquillus in Tiberio, rubrica quadrageſima tertia, & ſequenti. Idem Suetonius in Othone, horum Coſs. meminit rubrica ſecunda, in hæc uerba: Otho Imperator quarto Calendas Maij natus eſt, Camillo Aruncio, Domitio Aenobarbo Coſs. Fuit autem hic Domitius pater Neronis imperatoris. Quanquam in Vitellio tradat, A. Vitellium in conſulatu obijſſe, quem cum Domitio Neronis Cæſaris patre inierat: prælatus eloquio, famoſusq; cœnarum magnificentia. Cui fortè ſuffectus eſt Aruncius Camillus Scribonianus. Ob id hæc uerba Caſsiodori, quæ maiuſculis literis in uicioſo exemplari ſub Tiberio ponuntur, hic ſunt inſerenda:

HIS COSS. DOMINVS NOSTER IESVS CHRISTVS PASSVS EST VIII. CAL. APRILIS, ET DEFECTIO SOLIS FACTA EST, QVALIS ANTE VEL POSTMODVM NVNQVAM FVIT.

Itaque Caſsiodorus noſter reijcit paſsionem Domini in decimumoctauum annum Tiberij Cæſaris, iuxta Euangelicam ueritatem: & Euſebium imitatus, qui in libro Temporum, id etiam ex ethnicorum ſcriptis comprobat: qui & de ſolis eclipſi & terræmotu miranda prodiderunt. Sic & Eutropius libro ſeptimo ſcribit, capite tertio: Tiberij imperij decimoquinto, IESVS CHRISTVS prædicationis ſuæ ſumpſit initiū. Octauo quoq; decimo eiuſdem anno IESVS CHRISTVS filius Dei pro nobis ſeſe morti offerens, crucifixus eſt. Sic & recentiores omnes, qui plerunque perſpicaciores ſunt. Iohannes Monachus, qui pulchram hiſtoriam græcè ſcripſit, in Tiberio ſic inquit: τούτου πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, ἐβαπτίσθη ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς, ὀγδόῳ δὲ καὶ δεκάτῳ παρεδόθη, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἀνέστη. hoc eſt: Huius quintodecimo anno bapiiſatus fuit Dominus noſter IESVS CHRISTVS, & anno decimooctauo traditus, crucifixus, & reſurrexit. Sic Honorius Auguſtudunenſis in ſuis Annalibus inquit: Anno decimooctauo Tiberij, Dominus ſua paſsione mundum redemit, & prædicaturi per Iudææ regiones apoſtoli, Iacobum fratrem Domini Hieroſolymis ordinant epiſcopum. Quæ uerba uenerabilis quoque Beda, libro de Sex mundi ætatibus repetit, ut alter ab altero recepiſſe uideatur. Sic Iornandes in Annalibus ad Vi-

Olym. Imp. Tib. gilium ſcribit: Tiberij decimooctauo anno Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſub Pontio Pilato in Iudæa, carne paſſus eſt, non deitate. Et hæc opinio de anno paſsionis conuenit cum Euangelica ueritate. Sed quemadmodum non conuenit inter autores de anno paſsionis, ita neque de die. Aliqui enim diem reſurrectionis diei paſsionis aſsignant. Sed Tertulianus, Chryſoſtomus, Cyrillus, Hieronymus, Auguſtinus & Beda, cum noſtro conueniunt Caſsiodoro, dicentes, octauo Calendas Apriles crucifixum fuiſſe: eodem ſcilicet die, quo conceptum aſſerunt. Conceptus eſt autem menſe Martio, octauo Calendas Aprilium. Et eodem die paſſus, quod ex ijs uerbis Auguſtini ex quarto de Trinitate, capite quinto, liquidò conſtat: Octauo, inquit, Calendas Apriles Dominus conceptus creditur, quo & paſſus. ita monumento nouo quo ſepultus eſt, ubi nullus erat poſitus mortuorum, nec antea, nec poſtea: congruit uterus uirginis, quo conceptus eſt, ubi nullus ſeminatus eſt mortalium. Sed hæc omnia diligentiſsimus ille uir, ſimulq; doctiſsimus, Paulus Mittelburgenſis, in ſuis libris de Recta paſchæ celebratione exequutus eſt. Hunc candide lector adi, & quæ deſideras, illic inuenies longè lateq; tam de anno quàm die paſsionis, non modò Chronographorum ſcriptis, ſed & Aſtronomica ſupputatione ſingula examinantem. Cæterùm de ſolis eclipſi in paſsione Domini facta, præter hos quos Euſebius citat, & qui uulgò afferuntur, Dionyſius ad Polycarpum ſcribens, de eclipſi apud Heliopolim uiſa, ſic inquit: Quid de illo, qui tempore crucis Dominicæ factus eſt, ſolis defectu, dicturus es? Eramus tunc ambo apud Heliopolim, amboq; ſimul incidentem mirabili modo ſoli lunæ globum annotabamus (non enim eiuſce coniunctionis tunc aderat tempus) ipſam'que rurſus ab hora nona ad ueſperam, ad ſolis diametrum ſupra naturæ uires reſtitutam, &c. Subiungit dehinc: Hæc ſunt quæ tunc temporis contigere, naturam profectò ſuperantia, ac ſoli Chriſto poſsibilia, qui autor eſt omnium, &c. Concludit tum: Apollophanes ad me conuerſus, Hæ (inquit) ô præclare Dionyſi, diuinarum ſunt uiciſsitudines rerum. Non ignoro, Laurentium Vallam, cum in Acta Apoſtolorum ſcriberet, contendere, Dionyſium non eſſe Areopagitam: & opera Dionyſij, quæ circumferuntur, eſſe cuiuſdam Apollinaris: deridereq; hanc epiſtolam Dionyſij de ſolis eclipſi, quaſi confictam & fabuloſam. Id quod etiam Eraſmus Roterodamus in nouo Teſtamento repetit, & penè confirmat: quòd diuus Hieronymus interpretetur hanc eclipſim non fuiſſe uniuerſalem, licet Euangeliſta ſcripſit, tenebras fuiſſe exortas ſuper uniuerſam terram. Cum uerò neque Græcus neque Latinus quiſpiam illius meminerit defectus ſolis, uterque contendit, neque Athenis neque in Græcia uiſam. Do illis eruditionem ingentem, & doctrinam inſignem: ſed cur pietatem hanc deturpamus elatione, imò inflatione doctrinæ? Siue is Dionyſius Areopagita fuerit, ſiue Philoſophus, hæc impugnare, quæ iam mentibus hominum inſederint, ſubtile nimium cenſeo, & fortè ſubtilius quàm neceſſe ſit. Vtique Dionyſij meminerunt quàm honorificentiſsimè, Chryſoſtomus, Euſebius, Clemens, Andreas Cretenſis, Athanaſius, & infiniti alij Græci: ſiue tres fuerint, ſiue unus: quodq; non eius ſcripta citentur ab ullo, argumentum eſt à negatiua, quod non concludit. Etiam pluribus ſeculis non uiſus eſt Græcus Aeſchylus poeta, quem reperi: & Ioannes Monachus à paucis, imò à ſolo Andrea Alciato hactenus, quod uiderim, citatur, qui tamen Græcè doctiſsimam hiſtoriam & ueriſsimam conſcripſit, à me nuper caſu repertus: ideo non ſunt hæc opera ad autores ſuos referenda. Obmitto oracula & uaticinia Sibyllarum, & Prophetarum, de hac eclipſi: non'ne Euangeliſtæ ſuper uniuerſam terram factam concorditer ſcribunt? licet interpretentur iſti, ut uolunt. Sed cur Tertulianus in Apologetico dixit: Eodem momento dies, medium orbem ſignante ſole, ſubducta eſt: deliquium utique putauerunt, qui id quoque ſuper Chriſto prædicatum non ſcierunt: & tamen eum mundi caſum relatum in Ar-

CHRI-STI Ab ur. con.

chiuis

CHRISTI Ab urbe con. chiuis ueſtris habetis. Neque etiam id potuit latere maiorem Plinium, cum hi- Olym. Imp. Tib.
ſtoriam naturalem conderet: & in ſecundo de eclipſibus plura ſcriberet, cum ei archiua principũ liceret cognoſcere. Sed quia principes rem uolebant eſſe occultam, ob metum & ipſe tacuit. Phlegon, Olympiadarum egregius ſupputator, quem Suidas Trallianum fuiſſe, Augusti libertum, & inſignẽ hiſtoricũ aſſerit, citatur ab Euſebio, à quo dicitur libro decimoquarto hæc uerba tradere: Quarto anno ducenteſimę ſecũdę Olympiadis, magna & excellens inter omnes quę ante eum acciderant, defectio ſolis eſt facta. Dies hora ſexta ita in tenebroſam noctem uerſus eſt, ut ſtellæ cœlo uiſæ ſint: terræq́ motus in Bithynia, Nicenę urbis multas ædes ſubuertit. Eſculus præterea aſtrologus quidam, quamuis parum religioſus, aſtrologica ſupputatione aſſerit hanc eclipſim factam, cum ſol primum arietis gradum, luna principiũ libræ occuparant, quod contra naturæ curſum eſt, cum in nouilunio ſolis defectio fiat. Iudæi autem in plenilunio agnum Paſchalẽ uotabant, circa finem Martij. Lucianus quoq; martyr Antiochenus, iudicibus dixit: Requirite in annalibus ueſtris, & inuenietis, in temporibus Pilati, Chriſto patiente, fugato ſole, interruptum tenebris diem. Et Origenes libro ſecundo contra Celſum: De ſole autem Tiberij Cæſaris tempore obſcurato, quo imperante Ieſus creditur cruci fuiſſe affixus, & de magnis terręmotibus factis, ſcripſit Phlegon, in decimoquarto de Temporibus libro. Si igitur, quod fateri neceſſe eſt (in Paſchalenim Iudęorum paſſus eſt Chriſtus) in plenilunio facta eſt eclipſis, quod contrarium eſt curſui naturæ: quomodo eam non uiſam quiſpiam dicet in Græcia? Si unum innaturale eſt, poterit aliud quoque uideri impoſsibile. Sed hæc humano iudicio non poſſunt examinari: pietati magis eſt ſtudendum. Teneo memoria, quàm res graues, quæ factæ ſunt noſtra ætate, & ueræ, ſunt à principibus prohibitæ ne edantur. Quemadmodum uerò Chriſtiana religio omnibus ab initio principibus fuerit exoſa, non eſt opus ut id pluribus comprobem: tantum abeſt ut non credam, multo quoque plura & grauia geſta à ſcriptoribus eſſe uel metu, uel negligentia obmiſſa. De ijs quæ Pilatus egit, require apud Ioſephum & Euſebium. Id non poſſum obmittere, in uetuſtiſsimis quibuſdam Annalibus legiſſe me, hoc anno Ratiſbonam, quæ Imbripolis dicebatur antiquitus, à Tiberio fuiſſe fundatam. Cum hæc annotaſſem, commodũ ad me delata eſt epiſtola apologetica Franciſci Pici Mirandulani principis, de Dionyſio Areopagita: qui omnia hæc mea ſcripta cõfirmat, & cui ego ſubſcribo, & ueriſsima eſſe iudico. Legẽ hanc lector, et boni cõſule. De hac re ſatis. reuertar ad Coſs. noſtros.

34. 785 SVLPITIVS, ET SYLLA. CCIII. 19

In opuſculo ignoti autoris, qui à me ſemper citatur, ſcribitur, Galba & Sulla: quod idem eſt, quia hæc fuerunt horum cognomina. Nam & deinceps Caſsiodorus unica tantum Coſs. nomina ponit, ſine prænominibus & cognominibus. Sed horum Coſs. mentionẽ ſic facit Tacitus libro quinto: Ser. Galba, & L. Sulla Coſs. diu quæſito, quos neptibus ſuis maritos deſtinaret Cæſar, poſtquam inſtabat uirginũ ætas, L. Caſsium, M. Vinicium legit. Vinicio oppidanũ genus. nam Callibus ortus, patre atq; auo cõſularibus, cætera Equeſtri familia erat: mitis ingenio, & cõptæ facundię. Caſsius plebeij Romæ generis, uerùm antiqui, honoratiq́, & ſeuera patris diſciplina eductus, facilitate ſæpius q̃ induſtria commendabaẽ. Huic Druſillã, Vinicio Iuliam, Germanico genitas, cõiungit. Superq́ ea re Senatui ſcripſit, leui cum honore iuuenũ. Dein redditis abſentiæ cauſis, admodum uagis, flexit ad grauiora, & offenſiones ob remp. cœptas. utq; Macro præfectus, Tribunorumq́ & centurionũ pauci ſecũ introirẽt, quoties curiam ingrederetur, petiuit: factoq; largè & ſine preſcriptione generis, aut numeri, Senatuſconſulto, ne tecta quidẽ urbis, adeò publicũ conſiliũ nunq̃ adijt: deuijs plerunq; itineribus ambiens patriam, & declinãs. Sequunẽ deinde diuerſæ accuſationes & damnationes tam uirorũ q̃ mulierũ, quorũ corpora ſparſim iacebant, donec putrefacta in Tiberim traherenẽ, quæ hoc anno factę ſunt: in quibus enarrãdis mul

Olym. Imp. Tib. | CHRISTI | Ab urb. con.

tam operam inſumit Tacitus. Hoc anno C. Cæſar Caligula, qui pòſt rerum potitus eſt, uxorem duxit Claudiam, M. Syllani filiam. Item Tiberius Sergio Galbæ conſuli, inter uarios ſermones præſagiũ futuri Imperij, ex ſcientia Chaldęorum, quam Rhodi didicerat, his uerbis fecit: Et tu Galba quandoq; guſtabis Imperium: ſeram ac breuem potentiam ſignificans. Quemadmodum Tranquillus narrat, Auguſtum olim puero Galbæ ſalutanti, dixiſſe græcis uerbis: Et tu fili, imperio noſtro adhæreas. Lege apud Tacitum pulchram hiſtoriam, de Thraſullo mathematico. Tranquillus in Galba, rubrica ſexta, docet, quòd Galba conſulatum per ſex menſes ordinariũ geſsit. Euenitq; ut ipſe L. Domitio patri Neronis, ipſi Siluius Otho pater Othonis ſuccederet: ueluti præſagium ſequentis caſus, quòd medius inter utriuſq; filios extitit Imperator. Id fortè etiam comprobat, proximũ conſulatũ geſsiſſe Domitium patrem Neronis: licet in prænomine adſit dubitatio. Refert Ioannes Monachus, in uita Tiberij, quod diligentiſsimè omniũ diuitum ac potentũ uitas per dies & horas explorauerit, ut uniuſcuiuſq; factũ noſceretur. Ob id cum Galbæ uitã perſcripſiſſet, obuius ei dixit: Et tu aliquando etiã Imperiũ adipiſcêris. ea re confiſus, quòd in ſenectute, & multũ poſt eius mortem eſſet regnaturus. quæ cõueniũt cum ijs quę Tacitus ſcribit. Mortui ſunt hoc anno Aſinius Gallus, quem egeſtate cibi peremptũ, haud dubiũ: ſponte, uel neceſſitate, habebatur incertũ. Item Druſus extinguitur, cum ſe miſerandis alimentis, mandendo è cubili tomento, nonum ad diem detinuiſſet. Sic Agrippina, negatis alimentis, uoluntaria morte obijt: eodem die, quo biennio antè Seianus pœnas luit, cum fœdiſsimis criminibus impudicitiã eius arguiſſet Tiberius, & Aſinium Gallum adulterum ad tædium uitæ compulſum exprobraſſet. Haud multo pòſt Cocceius Nerua, continuus principis, omnis diuini humaniq; iuris ſciens, integro ſtatu, corpore illæſo, abſtinentia cibi ſpõte ſibi mortem elegit. Tum Plancina uxor Gn. Piſonis, cuius fraude Germanicus perierat, ſua manu, ſera magis quàm immerita ſupplicia perſoluit. Mortui dehinc illuſtres uiri, Aelius Lamia, Flaccus Pomponius, & M Lepidus: & Iulia Druſi filia, quõdam Neronis uxor, denupſit in domum Rubellij Blandi: cuius auum Tiburtem, equitem Romanum, pleriq; meminerant. Caſsium Seuerum oratorem egregium, tanta inopia mortuum tradit Euſebius, ut uix panno uerenda contegere potuerit.

In Annalibus antiquis inueni, anno Chriſti 34. Paulum tonitru de cœlo uocatum ad fidem Chriſti.

2. 20 PRISCVS, ET VITELLIVS. 35. 780

Ita in Caſsiodori opuſculo leguntur Coſs. quos corruptos, uel ex ignoto autore colligo, ubi legit, PERSICVS ET VITELLIVS, non Priſcus. ac mox maiuſculis literis hæc uerba ſequunt: HIS COSS. PASSVS EST PROTHOMARTYR STEPHANVS DIACONVS, SEPTIMO CALENDAS IANVARIAS. quod ſuperius anno Domini 33. factũ legimus. Et Frontinus id ſimul teſtatur in libello de Aquæductibus, ubi ea uerba traduntur: Fabio Perſico, & L. Vitellio Conſulibus. C. Octauius Lenas curator erat aquarũ. Sed Tacitus mentionẽ horum Coſs. ſic facit: Paulo Fabio & L. Vitellio Coſs. poſt longum ſeculorum ambitũ auis phœnix in Aegyptum uenit, præbuitq; materiam doctiſsimis indigenarũ & Græcorum, multa ſuper eo miraculo diſſerendi. Narrat dehinc eruditiſsima de aue phœnice, quæ ſtudioſo cuiq; perlegenda ſunt, & cõferenda ijs quæ Plin. tradit lib. decimo, cap. ſecũdo, de phœnice multa ſcribens. Neq; negligendus eſt Lactantius, qui elegantiſsimum carmen de phœnice cõſcripſit. Licet & obiter Ouidius in quinto de Transformatis, huius quoque alitis mentionem faciat. Conferas ſimul omnes ſtudioſe lector. Subiungit dehinc Tacitus, quomodo hoc anno multi inſignes uiri damnati ſint. Pomponius Labeo per abruptas uenas ſanguinem effudit. Hunc ſequuta eſt cõiunx Paxea. Sic Mamercus Scaurus, cum Sextia uxore, æquali morte extincti ſunt. Cur hæc mors ita frequens erat ea tempeſtate? hanc inuenio cauſam. Primùm hoc faciebat metus carnificis: & quia damnati publicatis bonis ſepultura prohibebantur.

CHRISTI Ab ur. con. — *Olym. Imp. Tib.*

bantur. Eorũ uerò qui de ſe ſtatuebant, humabãtur corpora, manebãt teſtamẽta. Id factum fuit feſtinandæ mortis. Cæterũ de hoc L. Vitellio Tranquillus in Vitellij uita ſic ſcribens: L. Vitellius quartus, P. Vitellij filius, ex cõſulatu Syriç præpoſitus, Artabanum Parthorum regẽ ſummis artibus, non modò ad colloquiũ ſuũ, ſed etiam ad ueneranda legionũ ſigna pellexit. Mox cum Claudio principe, duos inſuper ordinarios cõſulatus cẽſuramq; geſsit. Plinius quoq; decimoquinto libro Naturalis hiſtoriæ, cap. 19. huius Vitellij ſic meminit: Omnia hæc in Albenſe rus è Syria intulit L. Vitellius, qui poſtea cenſor fuit, cum legatus in eã prouincia eſſet, nouiſsimis Tiberij Cæſaris temporibus. Idem in uigeſimoſecũdo capite, ubi de Piſtacijs ſcribit, & paſsim alibi. Sed & Tacitus quinto, ſubſẽquenti cõſulatu multa de L. Vitellio ſcribit, quæ uerbis Tranquilli conueniunt.

36. 787 **GALLVS, ET NONIANVS.** 3. 21

In codice autoris ignoti, ſcribuntur Camerinus & Nonianus: quod fortaſſe idẽ eſt. fuerunt enim hæc cognomina Coſs. de quibus ſic ſcribit in quinto Tacitus: C. Ceſtio, M. Seruilio Coſs. nobiles Parthi in urbem uenere, ignaro rege Artabano. Is metu Germanici fidus Romanis, æquabilis in ſuos, mox ſuperbiam in nos, ſæuitiã in populum ſumpſit: fretus bellis, quæ ſecunda aduerſum circumiectas nationes exercuerat: & ſenectutẽ Tiberij ut inermem deſpiciens, auidusq; Armeniæ: cui defuncto rege Artaxia, Arſacem liberorũ ſuorũ ueterrimũ impoſuit: addita contumelia, & miſsis qui Gazam à Vouone relictã in Syria Ciliciaq; repoſcerent. Sed quo pacto occultis nuncijs, rogantibus illis, Phraatem regẽ Tiberius dediderit, & inſidiæ Artabano paratæ fuerint, & Vitellio res Orientis cõmiſſæ, qui Artabanũ fugauit, & res compoſuit, & hinc cum legionibus in Syriã remeauerit, latiſsimè inuenies apud Tacitũ: qui deinde multorum cædes etiam deſcribit. Nam neq; tempus, neq; preces, neq; ſatietas Tiberiũ mitigabant: licet extra urbem, ſed haud longe, ſingulis diebus literis illa intelligeret. Meminit horum item Coſs. Plinius lib. decimo, cap. quadrageſimotertio, ubi de coruis agit: notam illam hiſtoriã cõmemorans de coruo illo, qui ſalutabat Tiberium, Druſum & Germanicũ Cæſares: quẽ cum ſutor interfeciſſet funebri pompa, coruus ille ad rogum uſq; delatus eſt. Hoc geſtũ, inquit, M. Seruilio, C. Ceſtio Coſs. ad quintũ Calendas Aprilis. Sed libro quoq; triceſimoſeptimo, capite ſexto, de opali gemma ſcribens, alterius Coſs. ſic meminit: Siquidem extat hodie huius generis gemma, propter quam ab Antonio proſcriptus Nonius Senator eſt, filius Strumę Nonij, eius quẽ Catullus poeta in ſella curuli uiſum indignè tulit: auusq; Seruilij Noniani, quẽ conſulem uidimus. Ex ijs liquet, alterũ conſulem M. Seruilium Nonianũ, alterum C. Ceſtium Gallũ appellatos. Sed ſola nomina Coſs. quibus nunc deinceps utitur Caſsiodorus, faciunt quandoq; lectorem anxium, & me quoq; dubium. Sed ſubiungit Caſsiodorus noſter:

Legitur hoc anno quòd Pilatus imaginẽ Cæſaris in templo ſtatuerit, Iudæis ſeditionem excitauerit.

His Coſs. Perſius Flaccus poeta Volaterris naſcitur.

Hoc fortè ab Euſebio mutuauit autor noſter, qui libro Temporũ ſcribit, uigeſimoprimo anno Tiberij Perſiũ poetã Volaterris natũ. Inquit etiam, Petrũ apoſtolũ hoc anno ab Herode in carcerẽ truſum, & ab angelo mirabiliter liberatũ.

37. 788 **GALLIENVS, ET PLAVTIANVS.** 4. 22

Ignotus autor hoc loco ſcribit, Gallieno & Plautio. Sed Cornelius Tacitus libro quinto ſic tradit: Quintius Plautius Sex. Papinius Coſs. ſequuntur. Dehinc deſcribit, qui accuſati & damnati uoluntario exitu cecidere: Vibulenus Agrippa in ipſa curia depromptum ſuum uenenum hauſit, accuſatus: & moribundus, à lictoribus in carcerem raptus, ſtrangulatus eſt. Sic G. Galba conſularis, duo Bleſij ſacerdotijs inſignes, Aemilia Lepida iuuenis Druſi uxor, ſpontanea morte obierunt. Ingens incendium hoc anno urbem afflixit, deuſta parte Circi, quæ Auentino contigua, ipſoq; Auentino. Quod damnũ Cæſar ad gloriã

Olym. Imp. Cali. CHRISTI. Ab ur. con.

uertit, exolutis domuum & inſularũ precijs. Millies ſeſtertiûm collatũ, tanto acceptius in uulgũ, quanto modicus priuatis ædificationibus. Ne publicè quidem niſi duo opera ſtruxit, templũ Auguſto, & ſcenam Pompeiani theatri. Narrat inſuper, ſub ijs Coſs. motũ in Cappadocia per Tiridatem factũ: quo Attabanus in ſuũ regnum reſtitutus eſt, & cum paucis Tiridates in Syriam reuectus. Meminit horũ Coſs. Plinius li. 10. cap. 2. ubi de phœnice agit, ijs uerbis: Cornelius Valerianus phœnicem deuolaſſe in Aegyptũ tradit, Q. Plautio, Sex. Pomponio Coſs. allatumq́ eſſe in urbem Claudij principis cenſura, anno urbis octingenteſimo, & in comitio propoſitũ: quod actis teſtatũ eſt, ſed quæ falſa eſſe nemo dubitarit. Quod cum ita ſit, ut etiã patet ex ſuperioribus, cum de phœnice ſcriberemus ex Tacito, Perſico & Vitellio Coſs. miror cur Solinus in ſuis collectaneis quaſi id aſſerat, cum Arabiã deſcribẽs ita dicat: Q. Plautio atq; Sex. Papyrio Coſs. Aegyptum phœnix inuolauit, captusq́ anno octingenteſimo urbis conditæ, iuſſu Claudij principis in comitio publicatus eſt. Quod geſtum præter menſuram quæ manet, etiam actis urbis continetur. Numerorũ notæ egent examine, quũ ille ſit annus ur. con. 788. non 800 annus. Cæterũ neq; illud obmittendũ cenſeo, quod ſcribit Euſebius: hoc anno, id eſt uigeſimoſecundo imperij, Agrippã Herodis filium à Tiberio in uincula coniectũ, quòd publicè Deum precatus fuiſſet, ut mortuo Tiberio Caium cunctorum dominũ uideret: quod & Suetonius docet. Sed copioſius Ioſephus decimooctauo Antiquitatum, cap. 15. Scribit dehinc Tacitus, eo anno etiam eſſe actum in Senatu atrocibus ſententijs contra Liuiã, quæ primùm Druſi uxor, dehinc pellex & coniux Seiani. Multiq́ eo anno ſunt accuſati, & damnati. Ac ne feminæ quidem exortes periculi: quæ cum ob Rempub. argui non poſſent, ob lachrymas accuſabãtur. Necataq́ eſt anus Vitia, Fuſij Gemini mater, quòd filij necem fleuiſſet. Quæ accuſationes hoc anno Romæ actæ ſint, latè Cornelius ibi explicat, more ſuo: qui in ijs maiorem partẽ operis ſui inſumit. Sed iterũ incidi in Scyllã atq; Charybdim: quia poſt prædictos Coſs. Caſſiodorus ſubiungit, ſub ijs Coſs. Tiberiũ mortuum eſſe, qui ab initio huius principatus tribuit ei uiginti tres annos. At hucuſq; numerãtur tantũ uigintiduo conſulatus, etiã cum illo quẽ adiunximus ex Tacito. Præterea Euſebius tradit, uigeſimotertio anno Imperij, Pilatũ ſcripſiſſe de doctrina & morte Chriſti ad Tiberiũ: qui ad Senatũ retulit, ut inter deos Chriſtus etiã reciperetur. Sed Senatus id recuſauit: quod latius exequitur lib. 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. ſecundo. Vbi & Tertulianum citat, qui in Apologetico contra gentes, capite quinto, argutiſsimè ſuper hac re diſſerit: pariter & Oroſius libro ſeptimo, capite ſecundo. Quæ omnia etiam Iohannes Monachus Lydius Græcus, pariter pulchrè exequitur, in uita Tiberij. Sed demus, id etiã ſuperioribus annis actum, mox poſt Chriſti paſsionem. Omnes tamen ferè uno ore fatentur, Tiberium uiginti tribus annis regnaſſe: & ſub ijs Coſs. quos paulo inferius ponit Caſsiodorus, mortuum eſſe. Vnde Suetonius in Tiberio, rubrica ſeptuageſima tertia: Obijt in uilla Luculliana, octauo & ſeptuageſimo ætatis anno, tertio & uigeſimo Imperij, decimoſeptimo Calendas Aprilis, Cn. Acerronio Proculo, C. Porcio Nigro Coſs. Subiungit hinc diuerſas mortis ſuæ opiniones. Hos Coſs. inferius ponit Caſsiodorus ſub Caligula. Vbi etiam obiter illud animaduertendum, in Aurelio Sexto errorem eſſe: qui Tiberium poſt octuageſimumoctauum annum, & menſem quartum, inſidijs Caligulę extinctũ tradit. Quod ideo procedere nõ poteſt, quia ut in Auguſti Coſs. ſcripſimus, ſub Aemylio Lepido II. & Munatio Planco Coſs. natus eſt Tiberius. A quibus numerãtur hucuſq; ſeptuagintaocto anni, nõ octuagintaocto. Similiter et Cor. Tacitus in fine quinti libri, mortuũ ipſum ſcribit octauo et ſeptuageſimo ętatis anno, Imperij uerò tribus fermè & uiginti: niſi fortè anni ciuiles & emergentes ſimul confundãtur, ut plerunq; fit apud ſcriptores, qui nũc hos nũc illos ſequũtur. Ciuiles aũt appello, qui ſemper ordiũtur in Ianuario: emergẽtes uerò, qui in alijs menſibus, quando Cæſar aliquis Imperio potitur. Et

inde

CHRI- Ab ur. / STI. con. | Olym. Imp. / Tib.

Inde ſunt diuerſæ in autoribus calculorum ſupputationes. Vnde Euſebius in li-
bro Temporum, attribuit Tiberio uigintitres annos. in Eccleſiaſtica uerò hiſto-
ria lib. 2. cap. 4. Interea, inquit, Tiberius duobus & uiginti circiter annis ſui prin-
cipatus exactis, uiuendi finẽ fecit. Ioſephus decimooctauo, cap. 15. Tunc autem
Tiberius Gaium conſtituens ſucceſſorẽ in principatu, paucis diebus aduiuens,
uita defungitur. Imperauit autẽ dies tres, menſes ſex, annos duos & uiginti. Io-
hannes Monachus: Tiberius annos uixit ſeptem & ſeptuaginta, mẽſes quatuor,
& dies nouẽ: ex quibus duobus & uiginti annis regnauerat, menſes ſeptẽ, et dies
ſeptem. Cæteri omnes, Oroſius, Eutropius, Beda, Iornandes & Honorius, uigin
titres annos attribuunt. Sed menſes illi ſuperflui, pro anno ſupputantur. Volo
itaq; ex Tacito hos Coſs. uigeſimitertij anni Tiberij ſubſcribere, licet inferius à
Caſsiodoro locentur: & quid ſub ijs geſtum ſit, annotare breuiter.

38. 789 Cn. Acerronius Proculus, & C. Portius Niger. CCIIII. 23

De his ita ſcribit Cornelius Tacitus in fine quinti: Neq; multo pòſt ſupremi
Tiberio Coſs. Cn. Acerronius, C. Pontius magiſtratũ occœpere, nimia iam po-
tentia Macronis, qui gratiam C. Cæſaris nunquam ſibi neglectã acrius indies fo
uebat: impuleratq; poſt mortẽ Claudię, quam nuptũ ei retuli, uxorem ſuã, Ennio
immittendo, amore iuuenẽ illicere, pactoq; matrimonij uincire: nihili abnuen-
tem, dum dominationis adipiſceretur. Subiungit dein Tacitus, quomodo Tibe
rius de ſucceſſore cogitauit: ſed cum nihil certi in animo ſuo reperiret, fato per-
miſit. Indies igitur augebatur ualetudo aduerſa. Sed non remiſit quippiã è libidi
nibus ſuis, medicorũ artes eludens: quanquã & uires & corpus aperte deficerẽt,
tamẽ idem animi rigor ſermone & uultu ſimulabatur, manifeſtamq; defectionẽ
tegebat. Tandẽ mutatis ſæpius locis, in uilla Luculliana apud promontoriũ Mi-
ſeni conſedit, ingraueſcẽte quotidie morbo. Cum Macro à Charicle medico in-
tellexiſſet, ipſum ultra biduũ uiuere nõ poſſe: & C. Cæſar primordia imperij miſ
ſis crebris nuncijs meditaretur, decimoſeptimo Calendas Aprilis interclusa ani-
ma, creditus eſt mortalitatẽ expleuiſſe. Sed poſtquã iterum reſpiraret, cibũ recre-
andę defectionis afferri iubẽs: Macro intrepidus, opprimi ſenẽ iniectu multę ue
ſtis iubet, diſcediq; ab limine. Sic finiuit Tiberius, octauo & ſeptuageſimo æta-
tis anno. hæc Tacitus. Quæ cum ijs conueniunt, quæ Ioannes Monachus Grę
cus ſcribit in Tiberio, in hanc ſententiam: Cum iam longo Tiberius Cæſar tem-
pore aduerſa detineretur ualetudine, nihil à ſolidò uiuendi genere remiſit, me-
dicis nunquam uſus: ob conſilium Thraſylli mathematici, qui & diem & horam
mortis probè tenebat. Sed decem ei annos amplius promittebat, ne ſæuiret cru
delius in mortem multorum. Cum itaq; nunc acrius ægrotaret, nunc rediret an-
tiqua ſanitas: hos in gaudium, hos in triſtitiam impellebat. Lætabantur enim ho
mines, cum acutã eius ægritudinẽ intelligerent: & triſtabantur, cum conualeſce-
re audirent. Caius itaq; timens ne reſtitueretur priſtinæ ſanitati, ei cibum, ne pe-
tenti quidẽ, porrexit nocuũ: multaq; cooperimenta addidit, ut magis febrili adu
reretur æſtu: & ita eum ſuffocauit. Sed Tacitus, more etiã ſuo, qui hoc anno ſint
accuſati & damnati, pluribus recenſet. ſicut Anitia P. Vitellij uxor, Albucilla Sa
trij Secundi uxor: dein Gn. Domitius, Vibius Marſus, & L. Aruntius. Vide illic
mirabilem exitũ Sex. Papinij. Subdamus nunc uerba Caſsiodori, quæ priori-
bus Coſs. ſubnexa ſunt: licet aliter nos ſentiamus, ut iã pluribus cõprobauimus.

His Coſs. Tiberius imperator in Campania moritur. cui ſucceſsit
C. Cæſar, cognomento Caligula: qui regnauit annis tribus, & menſi-
bus XI. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Hunc Oroſius tertium, non quartum appellat Imperatorem: quia Cæſarem
Iulium metatorem potius appellat. de hoc libro ſeptimo, capite tertio ſic ſcribit:
Anno ab ur. con. ſeptingenteſimo nonageſimo, tertius ab Auguſto C. Caligula
cœpit regnare, manſitq; in imperio annis non plenis quatuor: homo ante ſe omni
um fla-

Olym. Imp. um flagitioſiſsimus, et qui uerè dignus Romanis blaſphemãtibus et Iudæis per- CHRI-Ab ur.
Cal. ſequutoribus punitor aſsiduus haberetur: & reliqua quæ ſequuntur. Sed Eu- STI. con.
tropius illũ Druſi priuigni Auguſti filiũ appellat, cum paſsim ab omnibus Germanici filius dicatur: eiusq; uitam paucis perſtringit, capite tertio ſeptimi libri. ſicut & Euſebius tam in Chronicis, quàm in Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 2. cap. 4. & tribus ſequentibus. quos imitantur recentiores, Beda, Iornandes, & Honorius: ſed locupletius Ioſephus lib. 18. Suetonius li. 4. & Sex. Aurelius Victor huius uitam deſcribunt. Scripſit & ubertim de hoc nimirum Tacitus, ſed libri deſiderantur: niſi Deus hos quinq; etiam ſequentes, ut priores nuper repertos, è tenebris eruat, & euoluat in lucem.

C. CALIGVLA IIII. IMP. RO.

PROCVLVS, & NIGRINVS.

Paulo antè narraui ex Cor. Tacito, & Suetonio Trãquillo, Tiberiũ his Coſs. eſſe mortuum: licet eos ponat Caſsiodorus ſub Caligula, quia decimoſeptimo Calendas Aprilis obijt Tiberius. Poterant hi Coſs. decem reliquos menſes dominari, ut quatuor anni darentur imperio Caligulæ. Sed autor ignotus, ubi ſola nomina Conſulum cum diebus & epactis ſcribuntur, alium ordinem, alios fortaſſe Annales ſequutus, continet: quem etiam non grauabor ſubdere. Incipiemus autem à Gallieno & Plautiano, qui ultimi erant in Tiberio apud Caſsiodorum. Ibi ſic ſcribuntur:

B. Gallieno	&	Plautio, Sol. XI.
Proculo		Nigrino, Mar. XXII.
Iuliano		Aſprenate, Mer. III.
Cæſare II.		Ceſiano, Iou. XIIII.
B. Cæſare III.		Solo, Ven. XXV.
Cæſare IIII.		Saturnino, Sol. VI.
T. Claudio III.		Longo, Lun. XVII.
Tito Claudio III.		Vitellio, Mar. XXIX.
B. Criſpo II.		Tauro. Mer. IX. illi à Caſsiodoro ponuntur
Vinitio		Coruino, Ven. XX. inferius ſub Claudio.

Sed quis in tanta rerum obſcuritate rectè dijudicabit? cum aliqui conſulatus titulotenus geſſerint, quidam ordinarij, quidam ſuffecti fuerint Coſs. & autores pro ſuo arbitrio hos uel illos Coſs. ſuis aſcripſerint libris? Satis ſit mihi, hæc ſtudioſis indicare.

2. 1 IVLIANVS, & ASPRENAS. 39. 790

Meminit horum Coſs. Iulius Frontinus, libro de Aquæductibus, in hæc uerba: Caius Cæſar, qui Tiberio ſucceſsit, cum parum & publicis uſibus, & priuatis uoluptatibus ſeptem ductus aquarum ſufficere uiderentur, altero imperij ſui anno, M. Aquilio Iuliano, P. Aſprenate Coſs. anno ur. con. ſeptingenteſimo nonageſimo, duos ductus inchoauit: quod opus Claudius magnificentiſsimè conſummauit, dedicauitq; Suillio & Ticiano Coſs. anno poſt ur. con. octingenteſimo, ſexto Calendas Auguſti. Alteri quod ex fõtibus Cerulo & Curio perducebatur, Claudiæ datũ: hæc bonitate proxima Martiæ. Altera, quoniã duæ Anienis aquę in urbẽ fluere cœperãt, ut facilius appellationibus diſtinguerẽtur, Anio nouus uocari cœpit. Alias omnes præcedit: priori Anieni cognomẽ ueteris adiectum. Sed & paulo pòſt in eodem libello, iterũ horum Coſs. meminit, licet nomina ſint parũ deprauata. ſic enim inquit: Aquila Lumano, & Nonio Aſprenate Coſs. M. Portius Cato curator aquarum fuit. Suetonius in Caligula, rubrica uigeſimaprima: Inchoauit autem aquæductum regioni Tiburti, & amphitheatrũ iuxta ſepta: quorum operũ à ſucceſſore Claudio alterum peractũ, amiſ-

ſum

CHRISTI. Ab ur. con. ſum alterum eſt. Narrat Euſebius, quomodo Caius Agrippã uinculis à Tiberio ligatum liberauit, & regem Iudææ conſtituit: & qualis ſeditio apud Iudæos orta ſit, cum Flaccus Attilius præfectus Aegypti, Iudæos multis calamitatibus premeret: & Philo legatus, qui per hæc tẽpora floruit, doctiſsimus uir, philoſophus & orator, ad Caium in urbem proficiſceretur. Quæ omnia, & quo pacto Petronius legatus Syriæ, & Vitellij ſucceſſor, Iudæis ſimulachrum Cæſaris in templum ſtatuere uolens, ſit à propoſito deterritus, narrat copioſiſsimè Ioſephus libro decimooctauo Antiquitatum, qui à decimoquinto capite ad finem libri à ſtudioſo eſt relegendus, ut res geſtas in Iudæa bene teneat. Cæterùm arbitror hunc eſſe Aſprenatẽ, cuius Ioſephus decimonono libro, cap. primo meminit: qui, cum C. Cæſar ſacrificaret, antequã occideretur à coniuratoribus, tota ueſtis eius ſanguine uictimæ commaculata, auguriũ accepit uicinæ mortis ſibi imminẽtis, licet C. rideret: quod & euenit. Nam occiſo Caio, dum Germani milites, qui cuſtodes erant corporis Cæſaris, tumultuantur, inquirentes percuſſores Caij: Aſprenas primus occurrẽs, exoluit pœnas, trucidatusq; eſt. nam et ipſe particeps operis fuit, cuius caput à militibus ad ſpectandum eſt delatum. Meminit autem & Euſebius cuiuſdam Iuliani, in ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro, capite ſexto: qui magni nominis fuit, ſi fortè hic eſt. Olym. Imp. Cali.

40. 791 PVBLICOLA, & NERVA. 3. 2

Tradit Euſebius, hoc anno tertio Caium Cæſarẽ Lolliam Paulinã C. Memmij Reguli, cuius in decimonono Ioſephus crebrò meminit, uxorem duxiſſe: impuliſſeq; eum, ut uxoris ſuæ patrem ſe eſſe diceret. De qua multa Trãquillus in Caligula, rubrica uigeſimaquinta. Plinius libro nono ſcribit, ſe uidiſſe Lolliam Paulinam, Caij principis uxorem, in ſponſalium ceremoniarũ cœna ſmaragdis margaritisq; opertam, alterno textu fulgentibus toto capite crinibus, ſpiris, auribus, collo, manibus digitisq;. Nec dona prodigi principis illa fuerunt, ſed auitæ opes, prouinciarum ſcilicet ſpolijs partæ. Pręterea addit Euſebius, hoc anno Matthæum in Iudæa Euangelium tum primùm ſcripſiſſe.

His Coſs. Pilatus in multas incidens calamitates, propria ſe manu interfecit.

Hoc idem Euſebius & in Chronicis, & in Eccleſiaſtica hiſtoria libro ſecũdo, capite ſeptimo. Licet ex ſexto capite pleraq; de Pilato ſcribat, quæ ſtudioſo ſcire intereſt, & quæ etiam Ioſephus in decimooctauo ſcribit. Egeſippus præterea libro ſecundo, capite duodecimo, Pilatũ ſcribit non excuſandum, cũ reſurrectionem Domini agnoſcens, eam credere perfidus contempſerit. Nam & in Anacephalæoſi ponit epiſtolã Pilati ad Tiberiũ, in qua de reſurrectione diſſerit. Licet Tertulianus in Apologetico, cap. uigeſimoprimo, ſcribat: Ea omnia ſuper Chriſto Pilatus, & ipſe iam pro ſua conſcientia Chriſtianus, tunc Tiberio nunciauit.

41. 792 CAESAR, & IVLIANVS. CCV. 3

In ignoto autore, ut ſuperius ſcripſimus, hoc loco ſcribitur, Cæſar III. ſolus. adeò ut fortaſse proximè præcedenti anno ſecundũ egerit Conſulatũ, cũ Cæſiano, titulotenus: & ſubſtituerit Publicolam & Neruam. Quandoquidem huius Conſulatus ita mentio fit apud Tacitum, in uita Iulij Agricolæ, ijs uerbis: Natus erat Agricola Caio Cæſare ter Cos. idibus Iunijs. Meminit & huius Plinius undecimo libro Hiſtoriæ naturalis, capite trigeſimoſeptimo: Caio principi Calendis Ianuarijs, cum conſulatũ iniret, ſacrificanti, defuiſſe iecur: quo anno interfectus eſt. Cæterùm de Caij Cæſaris conſulatibus, Tranquillus rubrica decimaſeprima ſic ſcribit: Conſulatus quatuor geſsit, primum ex Calendis Ianuarij per duos menſes, ſecundum ex Calendis Ianuarij per triginta dies, tertium uſq; in Idus Ianuarij, quartum uſque in ſeptimum Idus eiuſdem. Ex omnibus duos nouiſsimos coniunxit: tertium autem Lugduni inijt ſolus, non ut quidam opinantur, ſuperbia, negligentia'ue, ſed quòd defunctum ſub Calendarum diem

collegam

Olym. Imp. collegam reſciſſe abſens non poterat. Conſulibus igitur detulit honorē. Et olim CHRI- Ab ur.
Tib. Coſs. oblitis de die natali ſuo edicere, abrogauit magiſtratum: fuitꝗ; per triduum STI. con.
ſine ſumma poteſtate Reſpub. Quondam uerò Coſs. quærentibus, quid'nam rideret? blandè: Quid, inquit, niſi uno meo nutu iugulari utrunꝗ; ueſtrûm ſtatim poſſe? Idem autem rubrica decimaquinta tradit, ab initio principatus patruum Claudiū collegam ſibi in Conſulatu aſſumpſiſſe. Vnde & in Claudio legimus, rubrica ſexta: Sub Caio fratris filio ſecundum æſtimationem circa initia Imperij, omnibus lenocinijs colligente honores, auſpicatus Conſulatum, geſsit unà per duos menſes. Euenitꝗ;, ut primitùs ingredienti cum faſcibus forum, præteruolans aquila dexteriore humero conſideret. Sortitus eſt & de altero conſulatu in quartum annum. noſter autem Caſsiod. non ponit illos Conſulatus, ſed tantum ordinarios Coſs. & mox ſubiungit,

His Coſs. Caius Cæſar, cognomento Caligula, à protectoribūs ſuis occiditur, in Palatio, anno ætatis uigeſimoquarto.

Error eſt Caſsiodori, uel potius librariorum, qui numerorum notas perperam tranſcribunt. Nam fuit uigintinouem annorum: quod tum ex Tranquillo ac Euſebio, tum ex uera ſupputatione patet, cū genitus ſit, Germanico patre ſuo & C. Fonteio Capitone Coſs. à quibus hucuſꝗ; numerantur uigintinouē Conſulatus.

Par menda occupauit libros Eutropij, ubi ſcribitur trigintanouem, pro uigintinouē. Neꝗ; quatuor annos & decem menſes, ſed tres tantum annos cum decē menſibus imperauit. Et ideo etiam anni Olympiadū & anni Chriſti confunduntur in Euſebio, & fit tranſpoſitio, quam nemo niſi bene oculatus perſpitit. Item Ioſephus decimonono Antiquitatum, cap. ſecūdo, tradit Caium quarto Imperij ſui anno, minus quatuor menſibus, defunctum: uirum & ante Regnum nequitia ſummum, libidinibus ſubiugatum amicum, in rebus terribilibus timidum, & pronæ poteſtatis ſemper auidum. Vide in eo libro quomodo occiſus ſit, & à quibus, latiſsimè, & quæ eius natura, ac quanta ingenita crudelitas.

V. IMP. CLAVDIVS.

Cui ſucceſsit Claudius, qui imperauit annis tredecim, menſes octo, diebus uiginti octo.

Oroſius libro ſeptimo, capite quarto: Anno ab ur. con. ſeptingenteſimo nonageſimo quinto, Tiberius Claudius, ab Auguſto quartus, regnum adeptus eſt, manſitꝗ; in eo annos quatuordecim. Numerorum notæ deprauatæ ſunt. Eutropius lib. ſeptimo, ca. quinto: Poſt Caium Claudius fuit, patruus Caligulæ, Druſi, qui apud Moguntiacum monumentum habet, filius: cuius Caligula nepos erat. Hic inediæ imperauit, multa gerens tranquillè ac moderatè, quædam crudeliter & inſulſè. Vixit annos quatuor & ſexaginta, imperauit quatuordecim. Poſt mortem cōſecratus eſt, Diuusꝗ; appellatus. Sex. Aurelius plura de hoc. Similiter et Ioſephus libro decimonono Antiquitatū. Sed & uigeſimo lib. ca. 10. ſic ſcribit: Claudius defunctus eſt, cum imperaſſet annis tribus & decē, menſibus octo, diebusꝗ; uiginti. Eſt aūt ſermo quorundā, quòd ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus, Cæſaris frater: uir aūt eius Domitius Barbatus, nobiliſsimus Romanorū. quo moriente, uiduatā multo tempore, Claudius duxit uxorē, habentem filium qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum Agrippinæ, Meſſalinam peremit uxorem, ex qua filios habuerat Britannicum & Octauiam. Erat aūt ei antè una filia ſenior, quam ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiam itaꝗ; deſponſauit Neroni. ſic enim eum poſtea uocitauit, cum Cæſar eum filium adoptaſſet. Agrippina autē metuens, ne Britannicus creſcens, regnum à patre perciperet: & uolens imperium ſuo filio præparare, de morte Claudij tractauit. Quo mortuo, repentè

miſit

CHRI- Ab ur. miſit principem militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpo- Olym. Imp.
STI con. tentes, qui deducerēt de caſtris Neronem, & eum more principis adorarēt. Scri- Claud.
bunt de eo, & Suetonius Tranquillus, & Cornelius Tacitus, qui ab initio unde-
cimi libri mancus eſt, quia cæteri deſunt. Tamen ibi ſextus annus imperij Clau-
dij inuenit. Iuniores, Beda, Iornādes, Honorius, et Ioannes Monachus eadē hęc.

Sub quo hi Coſs. fuerunt:

42.793 CAESAR II. & SATVRNINVS. CCII.1

De conſulatibus Claudij Tranquillus ſic ſcribit, rubrica tertiadecima: Conſu
latus ſuper priſtinum quatuor geſsit: ex quibus duos primos iunctim, ſequentes
per interuallū. quarto quemq; anno: ſemeſtrē nouiſsimū, bimeſtres cæteros. Ter
tium aūt, nouo circa principē exemplo, in locū demortui ſuffectus. Sed ita uene-
ratus eſt Coſs. Claudius, teſte Suetonio, ut de maiore negotio acturus, in curia
medius inter Coſs. ſellas, Tribunitio ſubſellio ſederet. Et cum moriturus eſſet, ne
minē conſulē ultra menſem deſignauit. Verùm, ut idē ſcribit rubrica uigeſima ſe
xta, uigeſimo Imperij die, inq; ſecūdo cōſulatu, natus eſt ei filius Britannicus ex
Meſſalina: quem paruulū pro cōcione manibus ſuis geſtās, & militibus & plebi
per ſpectacula cōmendabat, fauſtisq; ominibus cum acclamantiū turba eum pro
ſequebatꝰ. Id ſiue hoc anno, quod non credo, ſiue tertio acciderit, quo Britanniā
ſubegit: & à noſtro Caſsiodoro Tiberius, nō Cęſar appellatꝰ, iam intelliges. Hinc
lector collige, cur noſter autor nūc ipſum Cæſarem, paulo pòſt Tiberiū uocabit:
ac tres cōſulatus Tiberio, duos Cæſari aſcribit. Cum planè id quoq; cōſtet, Tibe-
rium Claudiū quinq; geſsiſſe cōſulatus, ut inferius ex Tacito atq; Ioſepho cōpro
babimus. Sed omnino diuerſi annales uariāt ſcriptorū hiſtorias. Cæterū ut ad hi-
ſtoriā reuertar, tradit Ioſephus decimonono libro, cap. quarto, ſub id tempus Ale
xandriæ magnā eſſe ortam ſeditionē, inter Iudęos atq; paganos, poſt mortē Cali
gulæ. Hunc ut cōpeſceret Claudius, primū edictū miſit in Alexandriā atq; Syriā,
quod incipit hoc modo: TIB. CLAVDIVS CAESAR PIVS GERMA-
NICVS TRIBVNITIAE POTESTATIS D. Subiungens dehinc, ut Iu
dæi non inquietarentꝰ. Dehinc in uniuerſum orbē aliud emiſit, cuius eſt hoc prin
cipiū, penè ſimile priori: TIB. CLAVDIVS PIVS GERMANICVS TRI
BVNICIAE POTESTATIS COS. ORDINARIVS, II. D. & cæ-
tera, quę ſequuntꝰ. uide Ioſephum. Idem quoq; cap. 2. eiuſdem libri, meminit Sen
tij Saturnini: ſi fortè ille eſt, cuius elegantiſsima illic legitur oratio, quam habuit
poſt mortē Caligulæ, ſuadens ut priſtina libertas reſumatur, & tyranni abijcian-
tur: ubi etiam mentio fit Coſs. omiſsis nominibus. Per Cn. item Sentium, ſcribit
Tranquillus, & item Eutropius confirmat, bellum Britannicum confectum.

43.794 SATVRNINVS II. & VENVSTVS. 2. 2

In ignoto autore hoc loco alij ſcribuntur Coſs. Tib. Claudius ſecundū, & Lon
gus. Puto hunc eſſe Saturninum, de quo Plinius in ſeptimo libro, cap. 48. inquit:
M. Perpenna, & nuper L. Voluſius Saturninus, omniū quos in conſulatu ſenten
tiā rogauerāt, ſuperſtites fuere. Eodē quoq; libro, cap. 13. ait: Nuper etiā Voluſio
Saturnino in urbis præfectura extincto, notū eſt Corneliā è Scipionū gente Vo
luſium Saturninū, qui fuit conſul poſt ſexageſimumſecundum annum, genuiſſe.

His Coſs. Petrus apoſtolus Romam mittitur, ubi Euangeliū præ-
dicans, xxv. annis eiuſdem urbis epiſcopus perſeuerat.

Euſebius in Chronicis: Anno ſecundo Claudij, Petrus apoſtolus natione Ga-
lilæus, Chriſtianorū pontifex primus, cum primùm Antiochenā eccleſiam fun-
daſſet, Romā proficiſcitꝰ: ubi Euangeliū prædicans, uigintiquinq; annis eiuſdem
urbis epiſcopus perſeuerat. Paulus Oroſius libro ſeptimo, cap. quarto, aduentū
S. Petri in urbem, cauſam fuiſſe prodit, cur omnia ſalutaria Romæ acciderint. Et
quod Claudius obliuionē actorum, quam Græci ἀμνηστίαν uocant, introduxerit:

Olym. Imp. Claud. & quod ciuilia bella, quæ Furius Scribonianus excitauerat, extinxerit. Noſtra tempeſtate tumultus quidã inter ſolidos Eccleſiæ doctores & Scholaſticos theologiſtas (Deo certè ſic uolẽte, quandoquidẽ omnia in deterius abierũt) excitatus eſt: ſpero futurum aũt ſaluberrimũ exitum. In ijs quidam opinant̃, S. Petrum Romæ nunq; fuiſſe: ecõtrariò aliter alij ſentiũt. Extant utriuſq; opinionis opuſcula ſanè non contẽnenda. Ego, ut ingenuè quid ſentiã, fatear, nõ dubito, quin S. Petrus Romæ fuerit. Sed quòd autor fuerit tantarũ ceremoniarũ, quę incitamentũ ſunt potius ſuperbiæ & libidinis, q̃ humilitatis & deuotionis, planè pernego. Huius aſſertionis talem affero cauſam, quòd uetuſtiſſimũ comperi in Bibliotheca quadã opuſculũ anonymi autoris, quo continent̃ Pontifices Romani, ſub quibus Coſs. fuerint, à diuo Petro uſq; ad Marcellinũ, q ſub Diocletiano fuit, quẽadmodum deinceps narrabimus. In hoc ſic legitur: Petrus ann. XXV. M. I. D. IX. fuit temporib. Tiberij, Caij, Claudij & Neronis, à cõſulatu Vinicij & Longini uſq; Nerone & Vetere. paſſus aũt cum Paulo die 3. Cal. Iulias, Coſs. ss. imperante Nerone. Coſs. hi omnes leguntur in Caſsiodoro, ſed non conueniũt anni: quemadmodũ de paſsione Domini annotauimus. Conſulatus quidẽ, ſed uarietatem annorum nemo facile concordabit, quinimò etiam dierum. Puto ob id ſcriptores res iſtas uariaſſe, quòd nullus ea uixit ætate, qua hæc geſta ſunt, ſed ex ſola relatione poſteris illa tradiderunt: unde nata eſt talis tantaq; ambiguitas. Quia ſub Diocletiano eccleſiæ demolitæ ſunt, & libri Dominici cõbuſti: & ea quæ poterant nobis ſuffragari in noſcendis geſtis eius ſeculi, perierũt. Omnes tamen in hoc conueniunt: S. Petrum Romę fuiſſe. Nec tamen ſuſpicandum eſt, tantis ceremonijs uſos eſſe tunc Pontifices, quibus nunc utuntur: quibus etiam ſuperbia uſque ad aram progreditur. Quamuis non cenſeam, omnes uſq; quaq; ceremonias in uniuerſum tollendas, quia in primitiua eccleſia non fuerũt. Eadem enim ratione deberent homines hodie glandibus ueſci, & frugibus terra naſcentibus: ut faciebant, priuſquã urbes & oppida condebant̃: cum tamen hodie cibos arte preparemus, quo fiant corpori utiliores & ſaniores. ſed hæc aliàs. Digreſsi ſumus, ob ſanctum Petrum: de quo liberũ ſit credere quod quiſq; ſentiat, ſed tamen non cõtra fidem catholicam. Ob id in alijs uetuſtiſsimis annalibus reperio, S. Petrum apoſtolum Romam ueniſſe anno Chriſti 44. Neq; per annos 26. menſes duos, dies tres, prædicaſſe. CHRISTI. Ab urb. con.

6. 3 TIBERIVS, & GALLVS. 44. 795

Claudiũ intelligo, quem prius Cæſarem uocauit, qui Tiberius Claudius pòſt dictus eſt. Hoc anno, teſte Euſebio, Marcus euangeliſta, interpres Petri, in Aegypto & Alexandriæ Chriſtum annunciauit. De quo uide Hiſtoriam eccleſiaſticam libro ſecundo, cap. tertio & quarto. In uetuſtiſsimis item annalibus legitur, quòd eodem anno Iacobus, qui dicitur frater Domini, Hieroſolymis epiſcopus ab Apoſtolis eſt ordinatus, & ſedit annis 30. In alio autore ſcribitur hoc loco: Tib. Claudius 3. et Vitellius: & hoc cõuenit cum illo Suetonij, rubrica ſecunda, in Vitellio: Mox cum Claudio principe duos inſuper ordinarios cõſulatus, cẽſuramq; geſsit: curam quoq; Imperij ſuſtinuit, abſente eo in expeditione Britannica, uir innocens, & induſtrius: ſed amore libertinæ perinfamis, & miri in adulando ingenij. & reliqua quæ ſequuntur.

4. 4 CRISPINVS, & TAVRVS. 45. 796

Criſpini prefecti prætorij meminit Cornelius Tacitus lib. undecimo, ut nunc ſunt huius ſcriptoris illuſtriſsimi libri diſtincti, qui ex Baijs rapuit Valeriũ Aſiaticum ad iudiciũ, cui ob hoc ſunt decreta inſignia Præturę. Neſcio ſi hic ſit: quemadmodum & non ſatis conſtat, an is Statilius Taurus ſit, qui pòſt Proconſul Aphricæ fuit, & accuſatus ſub Claudio repetundarum, & de magicis ſuperſtitionibus, ſibi mortem attulit, teſte Tacito libro duodecimo. Suetonius in Nerone,

ne, rubrica triceſimaquinta, meminit Statilij Tauri bis conſulis: cuius abneptam
Statiliam Meſſalinam uxorem duxit Nero.

His Coſs. Claudius de Britannis triumphauit, & Orcades inſulas
Romano adiecit imperio.

Eadem uerba ponit Euſebius in Chronicis. Hoc tamē adijcit: In cuius gloriæ
memoriam filium ſuum Britannicum appellauit. Oroſius lib. ſeptimo, cap. quar-
to: Claudius quarto Imperij ſui anno, cupiēs ſe utilem Reip. oſtentare principē,
bellum ubiq; & uictoriā undecunq; quæſiuit. Itaq; expeditionē in Britanniam
mouit, quæ excitata in tumultū propter non redditos transfugas uidebať: tranſ-
uectusq; inſulam eſt, quam neq; antè Iulius Cæſar, neq; poſt eum quiſq; adire au
ſus fuerat. Ibiq;, ut uerbis Suetonij loquar, ſine ullo prælio ac ſanguine, intra pau
ciſsimos dies plurimā inſulę partem in deditionē recepit. Orcadas etiam inſulas,
ultra Britanniam in Oceano poſitas, Romano adiecit imperio: ac ſexto quàm profe
ctus erat menſe, Romam redijt. Idem Eutropius lib. ſeptimo, capite quinto. Sed
Tranquillū uideas. rubrica decimaſexta: quanquam is Stœchades appellat, non Or
cadas. Subdit Oroſius: Eodē anno Imperij eius fames grauiſsima per Syriam fa
cta eſt, quam etiam Prophetæ prænunciauerāt. Sed Chriſtianorū neceſsitatibus
apud Hieroſolymam, cōuectis ab Aegypto frumentis, Helena Adiabenorū re-
gina cōuerſa ad fidem Chriſti, largiſsimè miniſtrauit. Ioſephus lib. uigeſimo, cap.
octauo: Horum temporibus cōtigit illa maxima fames, qua etiam Helena regina
multis pecunijs frumenta cōparans ex Aegypto, indigentibus eſt partita. Cæte
rùm de fame quæ fuit ſub Claudio in uniuerſo orbe, Euſebius in Chronicis, & in
Eccleſiaſtica hiſtoria lib. ſecundo, capite octauo: cuius & Lucas meminit in a-
ctis Apoſtolorum undecimo capite, quæ quidem fames prædicta fuit per Aga-
bum prophetam, ut illic ſcribitur.

46. 797 VINICIVS, ET CORNELIVS. CCVI. 5

Hoc loco iterum in ignoto autore uariant Coſs. Nam hic ſcribitur Vinicius &
Coruinus, & ſequēti anno ſcribiť Aſiaticus & Sillanus: ſiue ſint ijdē, ſiue diuerſi.

His Coſs. inter Theram & Theraſiam exorta eſt inſula, habens ſta
dia triginta.

Idem Euſebius in Chronicis, & Oroſius libro ſeptimo, cap. quarto. De Thera
inſula Strabo libro octauo, multa. Sed libro decimo, de Thera & Theraſia. Plin.
libro ſecundo, cap. octogeſimonono, rationem inſularum enaſcentium ſcribit.

47. 798 ASIATICVS, ET CORNELIVS. 2. 6

Hic eſt ille Valerius Aſiaticus, cuius Cor. Tacitus mentionē faciens in 11. Au-
guſtæ hiſtoriæ, tradit bis conſulem, raptum ad Claudium, & accuſante Suillio,
quòd milites pecunia & ſtupro corrupiſſet, & quòd adulteriū cum Poppea fe-
ciſſet, condemnatū, uenas ſibi exoluiſſe, extructo tamen ante rogo, & uiſo. Tan-
tum illi ſecuritatis nouiſsimæ fuit. Id tamen ſequentibus annis eſt, & fortè proxi
mis Coſs. factum. De hoc Valerio Aſiatico ſcribit Ioſephus in 19. Antiquitatū,
capite quarto: Cum Caius Cæſar eſſet occiſus, & percuſſores inquirerentur: Vti
nam, inquit, ego feciſſem. Tanta fuit conſtantia uir ille conſularis. Multa de hoc
Tacitus. Meminit huius quoq; conſulis Seneca ſecundo Quæſtionum natura-
lium, ubi de fulguratione ſcribens, cauſas reddit, cur inſulæ quandoq; ardentes
fumum eijciant, & ſaxa. Imò, inquit, noſtra memoria Valerio Aſiatico cōſule ite-
rum accidit, &c.

His Coſs. deſcriptio Romæ facta eſt, & inuenta ſunt ciuiū Roma-
norum ſexaginta nouem centena milia. & Thracia hucuſq; regnata,
in prouinciam Romanorum redigitur.

Deſcriptionis cenſus iiſdem penè uerbis meminit Euſebius in Chronicis, an-

Olym. Imp. Clau. — CHRI-STI — Ab ur. con.

no quinto factam. Sed Cor. Tacitus in annum octauū reijcit: in numero tamen
hominum planè omnino concordat, ut paulo inferius annotabimus. De Thra-
cia uerò in prouinciam redacta, ſcribit Euſebius ſexto anno factam: ſi modò co-
dices ſunt fideles, quod nunquam ſine præfatione dico: quia facilè poſtponenda
tranſponuntur. Et eo anno dicitur mater Ieſu Maria in cœlum aſſumpta, quæ
poſt Chriſtum annis quatuordecim uixiſſe, & ſexageſimum tertium ætatis an-
num attigiſſe circiter fertur.

5. 7 TIBERIVS II. ET VITELLIVS. 48. 799

In alio autore ſcribitur: Tiberius IIII. & Vitellius III. cum quo concordat &
Cenſorinus in libello de Die natali, deſcribēs diſtinctiones ætatū hominis ſecun
dum opiniones multorum. ubi de ludis Secularibus mentionem faciens, inquit:
Sextos autem ludos Seculares fecit Tiberius Claudius Cæſar, ſe quintùm, & L.
Vitellio III. cōſulibus, anno octingenteſimo. Licet perperam ſit illic ſcriptū, ſe-
ptuageſimo. quod ex Cornelio Tacito lib. 11. facile potes ediſcere, qui ſic ſcribit:
Iiſdem cōſulibus ludi Seculares octingenteſimo poſt Romam cōditam, quarto
& ſexageſimo quàm Auguſtus ediderat, ſpectati ſunt. Licet, ut paulo inferius ui
debimus ex Solino, hic nō ſit octingēteſimus. Subiungit autem, ſe ſcripſiſſe in li
bris de Domitiano, qui deſiderantur, rationes, cur Auguſtus, cur Claudius lu-
dos Seculares fecerint. Vtinam adhuc libri illi ad nos ueniant. Porrò hos ludos
Claudius quaſi anticipatos ab Auguſto, nec legitimo tempori reſeruatos exhi-
buit: quamuis ipſe in hiſtorijs ſuis prodidiſſe memoretur, intermiſſos eos Augu
ſtum multo pòſt, diligentiſsimè annorū ratione ſubducta, in ordinem redegiſſe.
Quare uox etiam irriſa præconis tradit, inuitātis more ſolenni ad ludos, quos nec
ſpectauiſſet quiſpiam, nec ſpectaturus eſſet: cum ſupereſſent adhuc qui ſpectaue
rant: & quidā hiſtrionū producti olim, tum quoq; producerent, ut Tranquillus
in Claudio rubrica uigeſima ſcribit. Etenim Stephamonē (cuius & Tranquillus
in Auguſto meminit) qui primus Togatis ſaltare inſtituit, utriuſq; Secularibus
ludis, Auguſti uidelicet & Claudij, ſaltaſſe accepimus, qui octoginta tres nō am-
plius anni interfuere. quamuis & ille diu uixerit, ut Plin. in 7. ſcribit, cap. quadra-
geſimooctauo, ubi huius cōſulatus meminit. Suntq; ludi Circenſes acti, & ludi-
crum Troiæ, in quo Britannicus & L. Domitius Nero præceſſerūt: ſed maior fa-
uor plebis in Neronē acceſsit. Sub ijs præterea Coſs. teſte Tacito, & Valerius A-
ſiaticus, & equites Romani illuſtres à Claudio interfecti ſunt. Patresq; legem Ti
tiam flagitant, qua cauet antiquitùs, ne quis ob cauſam orandam pecuniam do-
mum'ue accipiat. Quæ tum ijs Coſs. & Romæ & apud exteros geſta ſunt, uide
apud Tacitum in undecimo, & Ioſephum 19. Antiquitatum: qui in 20. libro, cap.
decimo, magnam illam ſeditionē factam tradit, qua multa milia Iudæorum ſub
Cumano præſide ſunt obtrita. Quam Euſebius & Oroſius hoc anno, id eſt, ſeptī
mo Claudij factam tradunt. Et in Eccleſiaſtica hiſtoria libro ſecundo, capite de-
cimonono, ſimiliter traditur.

4. 8 VITELLIVS, ET PVBLICOLA. 49. 800

Cornelius Tacitus hoc loco in 11. ponit Coſs. A. Vitellium, & L. Vipſanum.
Sic enim hi appellabanī. Sub quibus Claudius cenſuram nouam egit, ac luſtrū
cōdidit, quo cenſa ſunt ciuiū ſexagintaocto centena milia. Quod Caſsiodorus
& Euſebius prioribus annis factum ſcribunt, ut ſuperius paulo antè patuit. Hoc
item tempore Meſſalina cum Sillio nouas nuptias celebrans, Cæſare apud Ho-
ſtiam ſacrificante, paulo pòſt accuſante Narciſſo, in hortis Lucullianis interficiī.
quod eleganter Tacitus explicat, & Tranquillus rubrica uiceſimaquinta. Vide
in Tacito, quot ſint tum equites & Senatores ob Meſſalinam interfecti. item in
lib. duodecimo, quo pacto tres liberti, Calliſtus, Pallas, & Narciſſus, tres diuer-
ſas uxores Claudio ducendas ſuadebāt. Et quomodo tandem duxerit Agrippi-
nam, cuius filius Domitius Nero Octauiæ filiæ Claudij copulaī, licet eſſet Silla-
no de-

CHRI- Ab ur. no deſponſata, qui eſt Senatu ac prætura iniuſtè amotus. Cæterũ A. Vitellium Olym. Imp.
STI con. conſulem puto, qui poſt Othonem imperauit. nam Suetonius in Vitellio, tertia Clau.
rubrica ſic ſcribit: L. Vitellius deceſsit duobus filijs ſuperſtitibus, quos ex Sextilia probatiſsima, nec ignobili femina editos, conſules uidit, & quidẽ eodem anno ambos, totoq; anno, cum maiori minor in ſex menſes ſucceſsiſſet. Tradit Tacitus, Gallis ciuitatem Romanam adeptis, ius adipiſcendi honoris tamdiu detractum, donec A. Vitellio L. Vipſano Coſs. Claudius imperator uniuerſæ Galliæ Comatæ illud quoque indulſerit, habita ſuper hoc ornatiſsima oratione, quam undecimo libro Tacitus refert.

fo. 801 VERANNIVS, & GALLVS. CCVII. 9

Tacitus in duodecimo, ſub C. Pompeio & Q. Verannio Coſs. tradit nuptias inceſtas Claudij & Iuliæ Agrippinæ, Germanici filiæ, ſuaſu Pallantis celebratas: cum Senatus decreto, quo iuſte inter patruos fratrumq; filias nuptiæ etiam in poſterum ſtatuebantur: licet unus ſolus Talledius Seuerus Romanus, eques, Agrippinæ gratia ſimile matrimonium faceret. Sed Claudij & Agrippinæ nuptiarum die Sillanus, cui deſponſata fuerat Octauia Cæſaris filia, eiq; erepta, ac delata Neroni filio Agrippinæ, ſibi mortem conſciuit: quod & Tranquillus rubrica uigeſimaoctaua edocet. Ac Iulia Caluina eius ſoror, Italia pulſa. Tum uenia exilij Anneo Senecę data, cui ob claritudinem ſtudiorũ puericia Neronis tradita. Eiſdemq; etiam Coſs. referente Tacito, Lolia, quod & matrimonium principis tentaſſet, ſuggerente cauſas Agrippina, quæ Chaldæos & Magos ab ea conſultos ſuper nuptijs Imperatoris obiecerat, in exiliũ eſt acta. Cætera uide apud Tacitũ, de ſalutis augurio repetito, & pomœrio urbis aucto à Claudio. Cæterum ex Verannij illius familia, is fortè fuit Verannius, quem Catullus Veranniolum uocat, unaq; cum Fabullo unicè dilexit: quod ex Epigrammatis ipſius liquidò apparet. Vt certè plurimum mirandi ſint, qui in Plinij præfatione malũt Vernaculis & Famulis, nullo ſenſu, quàm Veraniolis & Fabullis, apertiſsimo intellectu legere & interpretari. Scripſit Onoſander, Græcus autor, eruditiſsimũ libellum, de optimo Imperatore eligendo, ad quintum Verannium: quem Nicolaus Sangundinus in latinum uertit. Verannij meminit Ioſephus decimonono Antiquitatum, cap. tertio, deſcribẽs quomodo Claudius ſit imperiũ aſſequutus. Horũ Coſs. inſuper meminit Solinus in ſuis collectaneis, à principio opuſculi, ubi diſputat, Romam eſſe conditã primo anno ſeptimæ Olympiadis. Inter cætera ſic ſcribit: Inter exortũ urbis & Troiam captã, eſſe annos quadringẽtos & triginta tres conſtat. Huic argumẽto illud accedit, quòd cum C. Pompeius Gallus & Q. Verannius anno urbis cõditæ octingenteſimoprimo fuerũt Coſs. cõſulatu eorũ Olympias ſeptima et ducẽteſima actis publicis annotata eſt. Quater ergo multiplicatis ſex & ducentis Olympiadibus, erũt anni octingẽti uigintiquatuor: quibus ſeptimæ Olympiadi annectẽdus eſt unus annus, ut in ſolidũ colligant octingenti uigintiquinq; anni. Ex qua ſumma detractis quatuor & uiginti annis Olympiadũ retrò ſex, manifeſtè anni octingenti & unus reliqui fient. Quapropter cum 81. anno ur. con. ducẽteſimaſeptima Olympias cõputet, par eſt Romã ſeptimæ Olympiadis anno primo credi conditã. Verũ apud Iuliũ Frontinũ lib. de Aquæductibus, ubi agit de curatoribus aquarũ, ſic horũ Coſs. meminit: Verannio ac Pompeio Longino Coſs. Domitius Apher curator aquarũ erat. Oroſius ſcribit in ſeptimo, anno nono Claudij expulſos Iudęos, ſecundũ Ioſephũ. Sed me magis, inquit, Suetonius mouet, qui ait hoc modo: Claudius Iudæos impulſore Chriſto aſsiduè tumultuantes, Roma expulit. Quod, utrũ cõtra Chriſtũ tumultuantes Iudæos coerceri & cõprimi iuſſerit, an etiã Chriſtianos ſimul uelut cõgregatæ religionis homines uoluerit expelli, nequaquã diſcernit. Hoc Suetonius in Claudio, rubrica uigeſimaquarta. Ioſephus uerò lib. decimono Antiquitatũ, abundè multa de Iudæis, quibus Claudius edictũ dedit, ut ſine prohibitione ſua ſacra celebrarẽt. Sed

Olym. Imp. Clau. — CHRISTI — Ab ur. con.

Tacitus in duodecimo, ijs Coſs. tradit Ituræos & Iudæos, defunctis regibus Sohennio atq; Agrippa, prouinciæ Syriæ additos.

2. 10 VETVS, & NERVILIANVS. 51. 802

Hoc loco Tacitus ponit C. Antiſtiũ et M. Suilliũ Coſs. qui ijdem ſunt cum ijs, ſub quibus L. Domitius Neto, Agrippinæ ex Cn. Domitio Aenobarbo filius, adoptat̃ à Claudio, ſuaſu Pallantis, qui nuptias Claudio ſuaſerat: Agrippinæ ob id deuinctus, & eidẽ etiã ſtupro illigatus. Agrippina Auguſta cognominat̃. quæ ut uim ſuã ſocijs quoq; nationib. oſtenderet, in oppidũ Vbiorũ (ſic enim olim nominabant̃ Coloniẽſes Vbij, & ita legendũ in Cor. Tacito) in quo genita erat, Veteranos Coloniãq; deduci impetrat: cui nomẽ inditũ ex uocabulo ipſius. Ac fortè acciderat, ut eam gentẽ Rheno tranſgreſſam, anus Agrippa in fidẽ acciperet. Quæ tum in Germania & Britannia geſta ſint, uide apud Tacitũ lib. 12. copioſe. Sed id obſeruandum, q; tradit: Cum Catti latrocinarent̃, & Vangiones ac Nemetes, quos hodie Vuormaciẽſes & Spirenſes appellamus, auxiliares aduenirẽt L. Pomponio legato, illi ipſi cum præda circumuenti ſunt: et quidã è clade Variana poſt quadrageſimũ annũ ſeruitio ſunt exempti. In 13. Tacitus mentionẽ facit Neruliní, qui filius fuit P. Suillij: ut de illo nomine ſubdubitẽ, Nerulinúsne an Neruilianus ſit appellandus. Et ſimul de altero conſule dubiũ. quoniã ſi ſincerus eſt liber Frontini de Aquæductibus, hoc anno Claudius cõſummauit aquæductus, licet Tacitus nihil de hoc ſcripſerit. Vnde ſic ſcribit Iulius Frontinus libello de Aquæductibus: Anno poſt ur. con. octingenteſimoſexto, Suillio & Titiano Coſs. Claudius Cæſar duos aquæductus à Caio inchoatos cõſummauit, dedicauitq;. Pluraq; dehinc ſubiũgit de Claudia aqua ab eo dicta, ut etiã ſuperius annotaui. Numerus annorũ urbis corruptus eſt, propter notas. Cum enim II. fortè ſcriberentur, VI. indoctus librarius peruertit, ut ſæpe fit. Vnde & Suetonius rubrica decimanona: Claudiæ aquæ gelidos & uberes fontes, aquarũ, quorũ alteri Cæruleo, alteri Curtio & Albudino nomẽ eſt, ſimulq; riuum Anienis nouo lapideo opere in urbẽ perduxit. Vide illic, quę latè ibi ſcribit Tranquillus. At Plin. lib. triceſimoſexto, cap. decimoquinto: Vicit antecedentes aquarũ ductus nouiſsimũ impendiũ operis inchoati à C. Cæſare, & peracti à Claudio. Quippe à lapide quadrageſimo, ad eam excelſitatẽ, ut in omnes urbis mõtes leuarent̃, influxere Curtius atq; Cæruleus fontes, erogata in id tempus ſeſtertia DLV. M.

3. 11 CLAVDIVS, & ORFITVS. 52. 803

In alio autore ſcribitur: Claudius Tiberius quintũ, & Orfitus. ſic & Tacitus in duodecimo: Tiberio Claudio quintũ, Ser. Cor. Orfito Coſs. uirilis toga Neroni maturata, quo capeſſendę Reip. habilis uideret̃: et Cæſar adulationibus Senatus liberis ceſsit, ut uiceſimo ætatis anno conſulatũ Nero iniret, atq; interim deſignatus proconſulare Imperiũ extra urbẽ haberet, ac princeps iuuentutis appellaret̃. Additũ nomine eius donatiuũ militi, congiariũ plebi. Tum ludi Circenſes acti, in quibus inter Neronem & Britannicũ odia exorta ſunt. Multa eo anno prodigia euenere. Inſeſſum diris auibus Capitolium, crebris terræmotibus proruptæ domus. Frugum quoq; egeſtas, & orta ex eo fames in prodigium accipiebatur. Nec occulti tantũ queſtus: ſed iura reddentẽ Claudiũ, circumuaſere clamoribus turbidis, pulſumq; in extremã fori partem urgebant, donec militum globos infeſtos perrupit. Quindecim dierũ alimenta urbi, nõ amplius ſuperfuiſſe, conſtitit. De qua fame & Suetonius in Claudio, rubrica decimaſeptima: & Oroſius lib. ſeptimo, cap. quarto: Tanta fames Romę fuit, ut medio foro Imperator correptus, à populo cõuicijs & fragminibus panis turpiſsimè infeſtatus, ægrè per pſeudothyrum in Palatiũ refugiẽs, furorẽ excitatę plebis euaſerit. Huius famis & Euſebius in Chronicis meminit. De hac fame ſcribit̃ in Actis Apoſtolorũ, cap. 11. Sed horum Coſs. & Plinius libro ſecundo, capite 37. meminit, ubi de pluribus ſolibus agens, ſic ſcribit: Et noſtra uidit ætas diuo Claudio principe, conſulatu eius

Cornelio

CHRI-Ab ur. Cornelio Orfito collega, tres ſoles. Quod & Euſebius nono Imperij anno ſub Olym. Imp.
STI con. Claudio eueniſſe ſcribit. Eſt etiam hoc anno, referente Tacito, bellū inter Arme Clau.
nios Iberoſq; geſtum, quod late in duodecimo ſcribitur libro.

53. 804 SILVANVS, ET SILVIVS. 4. 13

Autor ignotus hoc loco habet, Sulla & Otho. Cornelius Tacitus lib. duodeci mo: Fauſto Sylla, Siluio Othone Coſſ. Furius Scribonianus in exiliū agitur, quaſi finē principis per Chaldęos ſcrutaretur. adnectebatur crimini Iunia mater eius, ut caſus priorís: nā relegata, erat impatiens. Pater Scriboniani Camillus arma per Dalmatiam mouerat, ut in uita Claudij ſcripſimus. & hinc de Mathematicis Italia pellendis factum S. C. atrox & irritum. Laudati dehinc oratione principis, qui ob anguſtias familiares ordine Senatorio ſponte cederent: motiq;, qui remanendo impudentiam paupertati adijcerent. Inter quæ refertur ad Patres de pœna feminarum, quæ ſeruis coniungerentur. Scribit Tacitus, in Iudæa tum ſeditionem ortam, cum Felix præſes Syriæ eſſet, cum Ventidius Comatius Galilæam regeret, Felix Samariā. quæ latiſsimè, quomodo excitata fuerit, à Ioſepho uiceſimo libro deſcribitur. Ceterùm eodem libro, cap. 3. epiſtola Claudij ſcribitur, quæ data eſt decimoquarto Calendas Iunij, Coſs. Ruffo & Pompeio Syluano, quorum nomina in Caſsiodoro non inuenio: ſuſpicor, aut fuiſſe Verannium ac Neruilianum, qui tertio antè anno fuerant, aut præſentis potius. Circiter id tēpus eam ſcriptam, titulus epiſtolæ Claudij indicat, qui talis eſt: CLAVDIVS CAESAR GERMANICVS TRIB. POT. V. COS. ORDINARIVS. IIII. IMP. X. PP. HIEROSOLYMITARVM PRINCIPIS CVRIAE, POPVLO IVDAEORVM, & CVNCTAE GENTIS. Sed ſtudioſe lector, nihil ſtatuo: tu quoq; cogita, & meliora citra inuidiam quæras, & apponas. In fine decimitertij Tacitus Pomponij Syluani meminit. tanta eſt nominū diuerſitas, ob deprauatos codices. Scribit Tacitus, ſub ijs Coſs. Claudiū rediſſe naualeprælium, cum ſpectaculo gladiatorum, perrupto monte inter lacum Fucinum, & amnē Lirim. quod & Tranquillus narrat, rubrica uiceſima. Euſebius in libro Temporum, anno quinto Claudij, prodit Fucinum lacum à Claudio exiccatū, undecim annos, triginta hominū milibus ſine intermiſsione operantibus. Et peradē tempora portum Hoſtiæ extruxiſſe, dextra læuaq; quaſi brachijs obiectis. Hoc Suetonius rubrica decimanona. Itē emiſſariū Fucini lacus, portumq; Hoſtienſem, quanquā ſciret, ex ijs alterum ab Auguſto precantibus Marſis negatum: alterū à diuo Iulio deſtinatum, ob difficultatem omiſſum. De lacu Fucino, qui eſt Marſorum, Plinius in tertio Naturalis hiſtoriæ, & Strabo in quinto. Vergilius:

Te nemus Angitiæ, uitea te Fucinus unda,
Te liquidi fleuere lacus, &c.

Cæterùm præter ea quæ de Fucino lacu emittendo Suetonius ſcribit, & Euſebius in Chronicis repetit, uide decimum caput Plinij, in fine libri triceſimiſexti.

54. 805 TIBERIVS III. ET ANTONIVS. CCV 8 III.

Sic in Caſsiodori exemplo unico inueni. Quanquam de Claudij Tiberij conſulatibus abunde iam ſcripſerim, nolui tamen quicquam in Caſsiodoro friuolè, ne quis temeritatis me accuſaret, immutare. In opuſculo ignoti autoris ſcribitur, Silano et Antonino. Cor. uerò Tacitus hoc loco ſic habet: D. Iunio et Q. Atherio Coſs. ſedecim annos natus Nero, Octauiā Cæſaris filiam in matrimonium accepit. Vtq; ſtudijs honeſtis & eloquētiæ gloria niteſceret, cauſa Ilienſium ſuſcepta, Romanum Troia demiſſum, & Iuliæ ſtirpis autorem Aeneā, aliaq; haud procul fabulis uera facunditate executus, impetrat, ut Ilienſes omniū publico munere ſoluerentur. Multi dehinc ſunt populi, Rhodij, Apamienſes, Coi, & Biſantij, libertate donati, & tributis ſoluti: ut Tacitus in duodecimo ſcribit. Sed Tacitus in decimotertio, Atherium Antoninum appellat, non Antoniū: ut fortè, ſicut ignotus autor habet, Q. Atherius Antoninus conſul ille fuerit dictus.

Olym. Imp. Clau. 2. 14 | CHRI-STI. 55. | Ab ur. con. 806

SILVANVS, ET OTHO.

Cornelius Tacitus in fine duodecimi libri, ſi eſt caſtigatus codex, ponit hoc loco Coſs. M. Aſilinũ & M. Aciliũ (legendũ aũt eſt M. Aſinius Marcellus, & M. Aciolus Auiola) ſub quibus tradit multa accidiſſe prodigia, quæ rẽ in deterius labi portendebant: & quæ præſagia erãt mortis Claudij, ut Trãquillus ſcribit rubrica quadrageſimaquinta, in fine Claudij. Quo pacto autẽ mors Claudio ſit procurata per Agrippinã, et quomodo ueneno interierit, lege Tacitũ in fine duodecimi, & apud Suetoniũ rubrica quadrageſimatertia. Sed quadrageſimaquarta ſcribit, Claudiũ exceſsiſſe tertio Idus Octobris, Aſinio Marcello & Acilio Auiola Coſs. qui ſunt illi ijdẽ Coſs. quos Tacitus ponit, & qui paulo inferius à Caſsiodoro ſub principatu Neronis ponũtur: adeò ut in Syrtes iterũ uehi uidear. Nullũ enim hactenus authorẽ uidi, qui hos Coſs. Siluanũ & Othonẽ, neq; Sillanũ ſecundũ & Antoniũ ſecundũ citaret. Sed omnes ſub Auiola & Marcellino Claudiũ perijſſe ſcribũt. Nolo tamẽ hos Coſs. temerè abijcere, quos fortè Caſsiodorus ex antiquiſsimis annalibus excerpſit. Satis ſit admonere lectorẽ, ut diligẽtius inquirar. Nã & apud Liuiũ ſæpe eſt diuerſitas Coſs. ob diuerſitatẽ annaliũ. Niſi fortè hoc Caſsiodori exemplar unicũ, quod ego habui, ſit librariorũ uicio deprauatũ: quod etiã facilè accidere poteſt. Nã & in fine Coſs. Neronis iterũ ponit Siluanũ & Othonẽ, ſub quibus Neronẽ occiſum ſcribit. De quib. nihil inuenio apud autores, cũ ſub Teleſino & Paulino ſit occiſus, ut inferius dicemus. Itaq; hæc in medio relinquo. Sed crebra eſt mentio Siluani Ceſij, et Põponij Siluani, in Epiſt. Plinij. Siluanũ rhetorẽ, tradit Lãpridius ab Heliogabalo occiſum. Sed hęc obiter.

His Coſs. Claudius moritur in palatio, anno ætatis ſexageſimoquarto. Cui ſucceſsit Nero, qui regnauit annis XIII. menſibus VII. diebus XXVIII. ſub quo illi Coſs. fuerunt.

Oroſius lib. 7. ca. 4. Anno ab ur. con. octingẽteſimoſexto, Nero Cæſar ab Auguſto quintus principatũ adeptus eſt: manſitq; in eo annis nõ plenis quatuordecim, Caij Caligulæ auunculi erga omnia uicia ac ſcelera ſectator, immò tranſgreſſor. Petulantiam, libidinẽ, luxuriam, auariciam, crudelitatem, nullo nõ ſcelere exercuit: & reliqua quæ ſequuntur, quibus breuiter uitam eius enarrat. Eutropius quoq; cap. 6. lib. 7. uitam eius perſtringit. Quos iuniores ſequuti ſunt, Iornandes ſcilicet, Beda & Honorius, & cæteri. Copioſius autem Tranquillus lib. 6. & Tacitus 4. libris, à tredecimo ad decimumſeptimum, ubertim uitã eius proſequutus eſt. Ioſephus res Iudaicas ad duodecimum annum Neronis, in uigeſimo libro Antiquitatum exequitur. qui lib. uigeſimo, cap. decimo ſic ſcribit: Nero Agrippinæ matris ope adeptus regnũ, principatu ſumpto, Britannicũ ueneno latenter occidit: matrem uerò propriã interemit, hoc ei retributionis munus impendens, non ſolum pro matris officio, ſed etiam quod ei ſuis machinamentis Romanorũ prębuerat principatum. Peremit etiam Octauiam ſuam uxorem, multosq; uiros inſignes, quia inſidias ei feciſſent. Multi autem de Nerone hiſtoriam ſcripſerunt, quorum quidam pro gratia beneficiorum, eius neglexere ueritatem. Alij uerò propter odiũ & eius inimicitias ſic impudenter mendacijs inuoluti ſunt, ut aperta reprehenſione ſint digni, &c. Zonaras autem, qui & Iohannes appellatur Monachus, Græcus, ex ſingulis colligit uitã Neronis. quam etiã Euſebius in Chronicis, & in ſecundo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ paucis complectitur. In ijs omnibus, quicquid lector deſideras, inuenies. Nos etiam excerpſimus ex ſingulis, in Catalogo noſtro, quod uſui futurum arbitrabamur.

VI. IMP. RO. NERO.

SILLANVS II. ET ANTONIVS II.

Tacitus libro tertiodecimo Hiſtoriæ Auguſtæ, ubi res geſtas Neronis deſcribere

CHRI- Ab ur. con. bere incipit(ſi liber non eſt mancus) nullos Coſs. ponit ante Neronem & Vete- Olym. Imp. Ner.
STI. rem : licet in initio principatus eandem tradat decimumſeptimum annum tantum egiſſe. Conſtat autem inter omnes (quemadmodum referente Tacito didicimus)Claudium Neroni detuliſſe conſulatum anno uigeſimo, ut interim proconſulare gereret imperium. à quo etiam anno, uſq; ad obitum ſuum, numerantur triginta duo anni, quibus uixit. Cæterùm quid geſtum ſit ab initio principatus, require à Cornelio Tacito libro tertiodecimo, ubi etiam Sillani mors deſcribitur, cuius & Plinius in ſeptimo meminit, capite decimotertio in hæc uerba: Diuus Auguſtus in reliqua exemplorum raritate, nepris ſuæ Nepotem uidit genitum, quo exceſsit anno, M. Syllanum: qui cum Aſiam obtineret, poſt conſulatũ, Neronis principis ſucceſsione, ueneno eius interemptus eſt. Sic enim legi debet Plinius, alioqui nullus erit ſenſus, nullus intellectus. Fuit enim is M. Syllanus abnepos Auguſti, ut clarè ex Tacito colligimus. Antonini Atherij meminit Tacitus in decimotertio. Verùm hos Coſs. hactenus apud nullum reperi ſcriptorem, niſi apud ignotum autorem, & hunc noſtrum Caſsiodorum, Tacitus non ponit, neq; aliquis quem uiderim. ideo id examinandum cenſeo.

MARCELLVS, ET AVIOLA.

Superius ſcripſi, Suetonium in Claudio hos citare Coſs. rubrica quadrageſimaquarta, quibus Claudium exceſsiſſe ſcribit: ut ſcrupulus mihi nõ modicus inijciatur, cum autor ignotus nullos ponat ante Neronem. ſed in medio hoc relinquo. Nam et libellus ille nuper repertus L. Annei Senecæ, de Morte ſcilicet Claudij Cæſaris ludus inſcriptus, ſic orditur: Quid actum ſit in cœlo ante diem tertio Idus octobris, Aſinio Marcello, Aciolo Auiola Coſs. anno nouo, initio ſeculi feliciſsimi, uolo memorię tradere, &c. E' quibus patet, Suetonium, Tacitum, Senecam, tres inſignes autores conuenire, ſub Marcellino ſcilicet & Auiola Claudiũ exceſsiſſe uita: qui fortè etiam durabant toto anno, donec Nero in imperio confirmaretur, dum Claudium patrem in numerum deorũ referret, & ipſe formam futuri principatus præſcriberet: ut elegãter docet Tacitus ab initio tertij decimi. In quo loco oſtendit etiam, quæ tum in Oriente facta ſunt, & quo modo Nero Cæſar effigiem Cn. Domitio patri, conſularia inſignia Aſconio Labeoni, quo tutore uſus erat, petiuit à Senatu : ſibiq; ſtatuas argento uel auro ſolidas aduerſus offerentes prohibuit. Nec Decembrem menſem, quo erat ortus, principium anni eſſe uoluit: ob ueterem religionem Calendis Ianuarij, quibus anni principium conceſsit, ut erat olim.

His Coſs. S. Paulus apoſtolus Romam uinctus à Felice præſide Iudeæ deſtinatur. Probus etiam eruditiſsimus grammaticus, Romæ cognoſcitur. Vrſulus Coloſſenſis celeberrimè in Gallia rhetoricã docet.

In Chronicis Euſebius : Feſtum in gubernatione Iudææ Felici ſucceſsiſſe, apud quem præſente Agrippa rege, Paulus apoſtolus religionis ſuæ rationem exponens, uinctus Romam mittitur. In Sacra uerò hiſtoria libro ſecundo, capite uigeſimoſecundo, hoc addit: A' Nerone Feſtus mittitur in Iudæam, apud quem cauſa dicta Paulus uinctus mittitur Romam, Ariſtarcho ſecum comitante: quem conſequenter in Epiſtolis ſuis concaptiuum appellat. Sed & Lucas, qui & acta eius, cæterorumq; Apoſtolorum deſcribit, ſubiungit in fine, quòd biennio in urbe Roma uerbum Dei prædicabat, nemine prohibente : quem tamen affuiſſe ſibi, & defendiſſe ſe apud Neronem, & rurſum profectum eſſe ad prædicationis officium, ſermo confirmat : & poſt hoc denuò redijſſe ad ſuprà dictam urbem(ubi & martyrio conſummatus eſt) tunc, cũ in uinculis poſitus ſecundam ad Timotheum ſcribebat Epiſtolam : in qua & de prima ſua defenſione, & de præſenti ſimul indicat paſsione. Repetit partim ea Beda in ſuo libro Temporum. Idem Euſebius in Chronicis Probi Berythij eruditiſsimi grãmatici meminit,

Olym. Imp. nit, de quo Suetonius, Tranquillus de claris Grammaticis, ultimo capite: M. in- CHRI- Ab ur.
Ner. quit, Valerius Probus Berythius, diu centuriatū petijt, donec tædio ad ſtudia ſe STI. con.
contulit: multa deinceps de hoc ſubiungens. Valerij Probi, qui de notis litera-
rū ſcripſit, meminit Gellius in decimoſeptimo: & eius libellus circūfertur hodie
impreſſus. Quē uerò hic Caſsiodorus Vrſulū Coloſſenſem appellat, Euſebio di-
citur Statius Surculus Tholoſanus rhetor: ut in alterutro menda appareat.

3. 1 NERO, ET VETVS. 56. 807

Claudius Nero, & L. Antiſtius Vetus Coſs. ut in tertiodecimo ſcribit Taci-
tus, iuxta ueterē religionem Calendis Ianuarij inchoando annum, magiſtratum
inierūt. Quanquā patres cenſuiſſent, ut principiū anni inciperet menſe Decēbri,
quo ortus erat Nero. Sub quibus Coſs. ortæ ſunt diſſenſiones inter Neronem &
Agrippinā matrē, ac Octauiam uxorem, ob amorem Actæ libertæ: ut latè Cor
nelius explicat. Nam & Britannicū fratrem decimumquartū ætatis annū agen-
tem, ueneno ſuſtulit. De quo, præter Tacitū, etiā Suetonius in Nerone, rubrica
trigeſimatertia. Sed uberius omnia Cornelius, qui in fine anni ſcribit, principē ur
bem luſtraſſe è reſponſo aruſpicum, quod Iouis ac Mineruæ ædes de cœlo tactæ
erāt. Vide aūt illic in tertiodecimo Taciti, atrocitatē Agrippinę matris Neronis,
& multas accuſationes quæ factæ, & quomodo Iulia Syllana miſſa ſit in exiliū,
& accuſatores relegati, & quæ hoc anno in urbe facta ſint. Sed neq; illud obmit-
tēdū cēſeo, quòd is L. Antiſtius Vetus, qui collega Neronis in hoc cōſulatu erat,
undecimo anno imperij Neronis pòſt eſt ab eo crudeliſsimè occiſus, cum filia &
nepote: quæ quidē hiſtoria, quia eſt pulchra, & ſcitu digna, require eā in princi-
pio decimiſexti libri Cor. Taciti, & lætaberis te legiſſe. Illud etiā memoria repetē
dum, quod ſuperius ſcripſi in Tiberio, in opuſculo illo anonymi autoris, ubi no-
mina Pontificū ſcribuntur, fieri mentionē Coſs. Neronis & Veteris, ad quos uſq;
Pontificatus S. Petri duraſſe ſcribitur: quia mox ſub ſequētibus Coſs. deſcribitur
Pontificatus Lini epiſcopi. Et ideo in quibuſdā Annalibus reperi, Nerone & Ve
tere Coſs. paſsi ſunt Petrus et Paulus, tertio Calēdas Iulias. Sed noſter Caſsiodo-
rus longè eſt diuerſus ab illis, qui ultimo Neronis anno ſcribit eos trucidatos. Er
rorem quiſpiam, uix non ſubolebit: quia ſub Italico & Turpiliano alij ſcribunt
initium Pontificatus Clementis. Cæterùm poſt hos Coſs. ignotus autor, & Ta-
citus ſimiliter, ſubiungunt Coſs. quos Caſsiodorus in hoc loco obmittit. Nam in
ignoto autore ſcribuntur conſules, Saturnius & Scipio. Et opuſculum illud ano
4. 2 nymi de Pontificibus, etiam horum Coſs. ita meminit: LINVS ANN. XII. 57. 808
M. IIII. D. XII. Fuit ergo temporibus Neronis, à conſulatu Saturnini & Sci
pionis uſq; Capitone & Ruffo. quandoquidē in ignoti autoris libello ſcribitur:
Nerone Cęſare & Vetere Coſs. paſsi ſunt Petrus & Paulus, tertiò Cal. Iulij. Cor.
uerò Tacitus appellat Q. Voluſiū et P. Scepionē Coſs. quo anno ociū foris, domi
fœda laſciuia, qua Nero itinera urbis & lupanaria et diuerticula ueſte ſeruili in diſ
ſimulationē ſui cōpoſitus pererrabat, comitantib. qui raperent ad uenditionē ex-
poſita, & obuijs uulnera inferrēt. ꝙ etiā Suetonius tradit. Ludicraq; & ars hiſtrio
num eo tēpore in prælia cōuerſa eſt, quibus ſæpe cōmixtus Nero fuit: ſed poſtea
hiſtriones Italia pulſi ſunt. Eſt per idē tempus S. C. de libertis factū, duæq; manu-
mittendi ſpecies inuentæ. Dehinc de tabulis publicis Quæſtorū actum eſt. Iiſdē
Coſs. damnati ſunt: Vipſanius Lenas, ob Sardiniā prouinciā auarè habitā: Clodi
us Quirinalis damnationē ueneno anteuertit: Ceſtus Proculus repetundarū abſo
lutus: Amnius Rebius, miſſo per uenas ſanguine obijt. Omiſſum hūc à Caſsio-
doro cōſulatū, uel hinc etiā patêre poteſt, ſi diligenter uerba Suetonij in Nerone,
rubrica decimaquarta examinētur, ſic ſcribētis: Cōſulatus quatuor geſsit, primū
bimeſtrē, ſecundū & nouiſsimū ſemeſtres, tertiū quadrimeſtrem, medios duos
continuauit: reliquos intra annua ſpacia uariauit. Præterea cum idē rubrica deci-
maquinta

CHRI-STI. Ab ur. con. cimaquinta ſcribat, conſulatum in ſenos plerunq; menſes dediſſe: uериſimile eſt, & alios, quos Caſsiodorus hic non ponit, Coſs. temporibus Neronis fuiſſe: quemadmodum Tacitus quoſdam Coſs. deſignatos nominat, ut Iunium Marullum & L. Piſonem Cerealem, Anitium Plautium Lateranum. Et iureconſultus Vlpianus ff. trigeſimo ſexto, ad Senatuſcõſultum Trebellianum, factum id eſſe ſcribit temporibus Neronis, octauo Calẽdas Septẽbris, Anneo Seneca & Trebellio Maximo Coſs. qui iſdem Coſs. repetuntur Inſtitu. libro ſecundo, de Fideicommiſſarijs hæreditatibus. De Trebellio Maximo Tacitus libro decimoquarto, & decimoſeptimo: quæ fortè ſubſtituti in cæteros menſes ſex fuerunt, ut pleroſq; inferius notabimus ſub cæteris imperatoribus. Hinc etiam ſcribit Trãquillus, rubrica quadrageſimatertia: Cum iam Galliæ & Hiſpaniæ à Nerone defeciſſent, quòd conſules ante tẽpora priuauerit honore: atq; in utriuſq; locum ſolus inijt conſulatum, quaſi fatale eſſet, non poſſe Gallias debellari, niſi à conſule, &c. cuius itẽ conſulatus hic nulla fit mentio. Sed hæc ſunt diligentius obſeruanda: quandoquidem & in Lampridio legimus, differre ordinarios Coſs. à ſuffectis. Et nos deinceps dabimus operam, ut ex ſingulis bonis autoribus undiq; congeramus Coſs. ſuffectos. Quod ſi non debito ordine illos locabimus, ignoſcendum erit, donec & alij Annales inuenientur.

Olym. Imp. Ner.

58. 809 NERO II. ET PISO. CCIX. 5

Scribit Tacitus: Nerone II. & L. Piſone Coſs. amphitheatrum ligneũ in campo Martio à Cæſare extructum. Capuam atq; Nuceriam colonias, additis ueteranis firmatas eſſe, uectigaliaq; remiſſa: ac S. C. factum, de ſpectaculis in prouincia faciundis. Plures hoc anno reos deſcribit idem Cornelius, P. Celerẽ, Coſſutianum, Capitonem, Eprium Marcellum: de quibus etiã Suetonius. Huius Piſonis fit mentio à Plinio, tertio Epiſtolarum, ijs uerbis: Nuper L. Piſo, pater Piſonis illius qui à Valerio Feſto per ſummum facinus in Aphrica occiſus eſt, dicere ſolebat: Neminem ſe uidere in Senatu, quẽ conſul ipſe ſententiã rogauiſſet. Hic poſtea Piſo à Nerone imperatore uectigalibus publicis, cũ Decẽnio Geminio & Pompeio Paulino præpoſitus, Veſpaſiano & Tito Coſs. Aphricæ præfectus fuit. Sed quomodo eius filius occiſus ſit, latiſsimè Tacitus explicat. In antiquis annalibus inuenies, huc uſq; Lucam actus Apoſtolorum perduxiſſe.

59. 810 NERO III. ET MESSALA. 4

Tacitus in decimotertio, horũ Coſs. mentionẽ faciens, Nerone tertiũ Coſ. ſimul inijt conſulatum Valerius Meſſala. Huius Valerij Meſſalæ proauus orator Coruinus erat, diui Auguſti, abaui Neronis, collega, teſte Tacito: quẽ in eo magiſtratu pauci ſenũ meminerant. Sed nobili familiæ honor auctus eſt, oblatus in ſingulos annos quingentis ſeſtertijs, quibus Meſſala paupertatẽ innoxiã ſuſtentaret. Aurelio quoq; Cottæ, & Atherio Antonino, annuam pecuniã ſtatuit princeps, quamuis per luxũ habitas opes diſsipaſſent. Sub ijs Coſs. bellũ in Parthos à Romanis geſtum eſt, duce Domitio Corbulone: quod elegantiſsimè Tacitus deſcribit. In cuius uictoria ſupplicationes habitæ, ſtatuæq; & arcus & cõtinui cõſulatus principi ſunt decreti. Hoc anno initiũ amoris cũ Poppea Sabina factum eſt. Rei quoq; à Tacito enumerantur, qui & damnati & abſoluti ſunt. Vbi inter cætera lege, quæ P. Suillius obiecit Senecę. Tũ res Germanicæ narrãtur, uſq; ad finem libri: quo loco memorabile illud factum Germanorum deſcribitur. Cum enim legati Germanorum in theatro, conſeſſum caueæ, & diſcrimina ordinum percunctati quoſdam, externo cultu in ſedibus ſenatorum legatos uidiſſent, digrediuntur, & inter patres conſidunt, exclamantes: Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos eſſe. Quod comiter à uiſentibus exceptum eſt, & à Nerone ſunt ciuitate donati Romana. Scribũtur dehinc etiam certamina Hermundorum & Cottorum. Et poſtremò annotatur Ruminalis arbos in campo Martio, poſt octingentos quadraginta amplius annos areſacta.

Olym. Imp. Ner. — *Vipſanus, Fonteius.* — CHRISTI. Ab ur. con.

3. 5 C. CAPITO, & APRONIVS. 60. 811

Poſt tertium Neronis conſulatum, ignotus autor iterũ alios ſubiungit Coſs. quos omittere uidetur Caſsiodorus, ſiue alios ſit ſequutus annales, ſiue negligentia ſcriptoris ſint obmiſsi. Nã, ut paulo antè ex Suetonio annotauimus, inter primũ & ſecundũ, ac inter tertium & quartũ conſulatus, ſinguli interuenerunt, medios duos cõtinuauit. Ne igitur ſciens quicquã prætercam, hos quoq; interſerã. Autor uerò incertus hos nominat, Capitonẽ & Aproniãnũ. Cor. Tacitus in principio decimiquarti, C. Vipſanum & Fonteium: quod idem eſt. Sub quibus Coſs. ut idem tradit, ſcelus Neronis diu meditatũ erupit. nam ut Poppæa potiretur, & Octauiam à ſe ſepararet, opus erat Agrippinam matrem è medio tollere. Quemadmodum igitur illa occiſa ſit, elegãtiſsimè Tacitus in decimoquarto deſcribit: & Suetonius in Nerone, rubrica trigeſimaquarta narrat: Nero ut crudele facinus obtegeret, literas ad Senatũ miſit, quibus ſe purgauit, multosq; exules ab Agrippina in exilium miſſos reuocauit. Tum ſe in omnes libidines effudit, ac ſtudiũ citharæ & quadrigariorum apertè exercuit. Ludos iuuenales inſtituit, hiſtrionicamq; exhibuit, qua & uiri & feminæ apud nemus proſtituebantur: equitesq; Auguſtanos conſcripſit, artesq; ludicras omnes aperuit, ex coalito imperio audacior iam factus. de quibus paſsim legendus eſt Tranquillus. Multa ſub ijs Coſs. accidiſſe prodigia, Tacitus latè deſcribit. In quibus & ſol repentè obſcuratus traditur: quod Euſebius libro Temporũ, ſi menda caret liber, quarto Imperij anno factum ſcribit. Plinius libro ſeptimo, capite uigeſimo, tradit, ſe Vipſano & Fonteio Coſs. uidiſse annos nouem genitum puerum, à meridie ad ueſperã ſeptuaginta milia paſſuũ cucurriſſe. Et libro ſecũdo, capite ſeptuageſimoſecundo: Solis defectum Vipſano & Fonteio Coſs. qui fuere ante paucos annos, factũ pridie Calendas Maias, Campania hora diei inter ſeptimam & octauam ſenſit.

4. 6 NERO IIII. & CORNELIVS. 61. 812

Nerone Cæſare quartùm, Cornelio Coſſo & Lentulo Coſs. quinquẽnale ludicrum Romæ inſtitutum eſt à Nerone, ad morem Græci certaminis, uaria fama, & cuncta fermè noua: ut in decimoquarto Tacitus, & Tranquillus in Nerone, rubrica duodecima, abundè ſcribunt. Hoc tempore cometes effulſit, de quo opinio eſt, tanquam mutationem regis portenderet. Vnde cum Rubellius Plautus ab omnibus futurus Cæſar crederetur (nam & ante menſam Neronis fulmẽ cecidit, quod octauo anno Imperij factum Euſebius tradit: ſed ſecundum Tacitum, eſt ſextus) huic Nero conſulit, ut cum Antiſtia coniuge & familiaribus in Aſiam ad auitos agros proficiſcatur. Iiſdẽ diebus nimia luxus cupido, infamiam & periculum Neroni tulit: quia fontem aquæ Martiæ, ad urbẽ deductæ, nando inceſſerat, uidebaturq; potus ſacros & cerimoniã loci corpore toto polluiſſe. Sequutaq; anceps ualetudo, irã deûm affirmauit. Vnde & Frõtinus libro de Aquęductibus, horũ mentionẽ faciens, ſub ijs ſcribit L. Piſonẽ fuiſſe, curatorem aquarum. Eodem Domitius Corbulo in Armenia bellum gerens, Tigranocertam urbem expugnauit. In Aſia, Laodicea & multæ urbes terræmotu conciderunt. In Italia, Puteoli colonia facta.

CCX. 7 PIVS, & TVRPILIANVS. 62. 813

A' Tacito in decimoquarto appellantur Coſs. Ceſonius Petus, & Petronius Turpilianus. Sub quibus Coſs. idẽ ſcribit copioſe, grauiſsimã cladem in Britannia acceptã: quæ quo pacto facta ſit, illinc require. Pòſt duo recenſet inſigna ſcelera: alterũ ſenatoris, alterum ſerui. De hoc C. Petronio Turpiliano, qui cum indignationem Neronis incidiſſet, moriturus teſtamentum cõſcripſit, quo omnia flagitia Neronis continebantur. Multa ſcribit Tacitus lib. 16. lege diligenter.

2. 8 MACRINVS, & GALLVS. 63. 814

In ignoto autore ſcribitur hoc loco, Marius & Gallus: ut ſuſpicandus ſit cor-

CHRISTI — *Ab ur. con.* — *Olym. Imp. Ner.*

ruptus Caſsiodorus. niſi Marij cognomento ſit Macrinus. nam & in Tacito legitur, P. Marius & L. Aſinius . ſub quibus Coſs. Antiſtius Prætor condemnatur: Burrus, qui iuuentuti Neronis præfuit, ueneno tollitur. Cuius & Tranquillus meminit in Nerone, rubrica triceſimaquinta. Seneca præceptor à delatoribus clàm accuſatur: & à Romano, nihil proficiente expurgatione, quam coram Cæſare fecerat, Sylla in Gallijs circa Maſsiliam eſt interfectus, caput eius Neroni allatum. Rubellius Plautus in Aſia interficitur, & caput eius refertur: utriuſq; turbidum ingenium apud Senatum, accuſante literis Nerone, interficiuntur. & ueneno liberti potiſsimi: Doriphorus, quòd nuptijs Poppeæ aduerſaret: Pallas, quòd immenſam pecuniã longa ſenecta detineret. Eſt aũt & interfecta uxor Neronis Octauia, quæ primũ tanquã ſterilis domo eſt exturbata, dehinc reuocata: pòſt in exilium miſſa, ac occiſa eſt. Vnde in fine decimiquarti libri Taciti, crudelem necem Octauię reperies, quę materiam dedit Senecę tragico poetæ ut tragœdiam ſcriberet, cui titulus eſt Octauia: ſi liber Cor. Taciti mancus non eſt, ſed integer, & cui ſincera haberi fides poteſt. Sub id tempus bellum Armeniæ factum eſt, quo legiones ſub iugum ſunt miſſæ. quod laniſsimè in 15. libro, ut nunc ſunt partiti libri, deſcribitur. Eſt autem ille octauus annus Imperij Neronis, ut patet in oratione Senecæ ad Neronem: & quartus decimus, quo præfuit eius ætati.

64. 815 Regulus, & Ruffus. 3. 9

Cæterùm, quem toties cito autorem ignotum, poſt Marium & Gallum Coſs. alios iterum ſubiungit, quos & Cor. Tacitus in decimoquinto ponit, & Caſsiodorus hoc loco obmittit, Regulum ſcilicet, et Ruffum, de quibus ſcribit Tacitus: Memmio Regulo & Virginio Ruffo Coſs. natam ſibi ex Poppea filiam Nero, ultra mortale gaudium accepit, appellauitq; Auguſtam, dato & Poppeæ eodem cognomẽto. Locus puerperio Colonia Antium fuit, ubi ipſe generatus erat. Iam Senatus interim uterum Poppeæ cõmendauerat dijs, uotaq; publicè ſuſceperat: additæq; ſupplicationes, templumq; Fœcunditati, & certamẽ ad exemplar Atticæ religionis decretum. Quæ tamen omnia fluxa fuere, quartũ intra menſem defuncta infante. Huius filiæ & Suetonius in Nerone rubrica triceſimaquinta meminit. Sed de legatis Parthorum, & quid Corbulo in Armenia cum Tyridate & Vologeſe geſſerit, Tacitus abundè in decimoquinto. Eodem anno Cæſar nationes alpium maritimarum in ius Latij tranſtulit. Equitum Romanorum locos ſedibus plebis antepoſuit apud Circum, namq; ad eam diem indiſcreti ibant: quia lex Roſcia nihil niſi de quatuordecim ordinibus ſanxit. Spectacula gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priori. Sed feminarum illuſtrium, Senatorumq; plures per arenam fœdatæ ſunt. Iulius Frontinus libro de Aquæductibus ſcribit, Petronium Turpilianum curatorem fuiſſe aquarum, Virginio Ruffo & Memmio Regulo Coſs. Meminit horum item Coſs. in ſexto Naturalium quæſtionum Seneca, ubi de terræmotu agit, quo deſedit Pompeios celebris Campaniæ urbs, ſic ſcribens: Nonis Februarij fuit motus hic, Regulo & Virginio Coſs. Sic enim legendum eſt ibi, non Vergilio, ut corrupti habent codices. Marcus euangeliſta Alexandriæ hoc anno paſſus fertur.

65. 816 CRASSVS, ET BASSVS. 4. 10

Horum Conſulum meminit Frontinus de Aquæductibus ſic: Craſſo Frugi & Licinio Baſſo conſulibus, P. Marius Turpiliano ſucceſsit in curatione aquarum. Tacitus in quintodecimo, poſt ſuperiora ſic ſcribit: C. Lexanio, M. Licinio conſulibus, acriore indies cupidine adigebatur Nero, promiſcuas ſcenas frequentandi. nam adhuc per domũ aut hortos cecinerat, Iuuenalibus ludis, quos ut parum celebres, & tantæ uoci anguſtos ſpernebat. Non tamẽ Romæ incipere ſcenas auſus, Neapolim quaſi Græcam urbem delegit, inde initium fore ſperans, ut tranſgreſſus in Achaiam, inſignesq; & antiquitùs ſacras coronas adeptus, maiore fama ſtudium ciuium eliceret. In Neapoli tunc theatrum corruit.

L dehinc

Olym.ııı. Ner. dehinc urbem reuiſit: & cum meditaretur iter in Aegyptum, mutato propoſito Romæ manſit, conuiuijs ac luxui inſeruiens. Quale autem conuiuium inſtitue- CHRI-STI Ab ur-con.
rit circa ſtagnum Agrippæ, & quomodo illuſtres feminas in crepidinibus ſtagni proſtituerit, uide apud Tacitum in decimoquinto. Eodem tempore Pythagoræ exoleto Nero denupſit, transformatus in omnia ſcelera. Grauecꝫ illud incendium urbis fuit, quod ſex diebus durauit, à Tacito copioſe in 15. deſcriptum: & à Tranquillo rubrica triceſimaoctaua. de quo & inferius Caſsiodorus ſcribit, ut patebit. Quinimò, ut Tacitus ſubiungit, ut incendij illius rumorem aboleret, Chriſtianos exquiſitiſsimis pœnis affecit: quos ferarũ tergis contectos, canibus obiecit. quidam crucibus ſunt affixi, ante flammis in uſum nocturni luminis immerſi. Suetonius rubrica decimaſexta, unà cum Tacito, afflictos ſupplicijs Chriſtianos ſuperſtitioſum genus hominum appellat. Sed Tertullianus in Apologetico, illi mendaciorum loquaciſsimo fidem præſtare prohibet: Appellat hæc loquaciſsima bellua, noſtram ueram religionem Chriſti, execrabilem ſuperſtitionem, qui neſcijt ueram religionem à ſuperſtitione diſiungere. Eodem tempore foſſa Neronis, cuius & Plinius in decimoquarto meminit, & Tacitus, & Tranquillus rubrica trigeſimaprima, inchoata eſt: ſed irrito labore. Sub id tempus peruaſtata Italia, prouinciæ euerſæ, ſocijcꝫ populi conferendis pecunijs, ſpoliatacꝫ templa auro egeſto, quod triumphis & uotis populo Romano ſacrauerant per Aſiam Achaiamcꝫ miſsi, qui non dona tantum, ſed ſimulachra ſimul abriperent. Sed de rapinis, extorſionibus ac ſacrilegijs, Suetonius rubrica triceſimaſecunda. Cæterùm plures per ea tempora leguntur Baſsi. Galbium Baſſum præfectum oræ Ponti, uirum integrum & probum. & Saleum Baſſum poetam excellentiſsimum, ſuo tempore commemorant Tacitus & Iuuenalis. Iulium Baſſum declamatorem recitat Seneca in Controuerſijs. ubi corruptè ſcriptum eſt, Iouium. Facit tamen Fabij teſtimonium, legi debere Iunium Baſſum: quem hominem dicacem, & cognomento Aſinum album, ac à ſe puero cognitũ, idem teſtatur. In Baſſum interdum Martialis. Aurelio Baſſo, prodit Vlpianus, diuum Pium reſcripſiſſe. Plinius ſenior Iulium Baſſum, qui de Medicinis Græcè ſcripſit, nominat. Plinius iunior ad Traianum, aſſerit acta Iulij Baſsi reſciſſa, dictumcꝫ à Senatoribus omnibus ius, de quibus ille aliquid conſtituiſſet, ex integro agendi per biennium. Libro uerò quarto Epiſtolarum, ſcribit Pomponio Baſſo, cuius pueri Vrbici mortem immaturam deflet Martialis. Meminit item Tacitus in decimoſexto Ceſellij Baſsi Pœni. Noſter autem Caſsiodorus ſubiungit:

His Conſulibus thermæ à Nerone ædificatæ, quas Neronianas appellauit. Cuius odio, mutato uocabulo, nunc Alexandrinæ nominantur.

Euſebius has factas anno nono Imperij Neronis ſcribit, quo & Perſius poeta mortuus eſt. Thermarum meminit & Eutropius: ſed nihil de ijs Tacitus.

SILVANVS, ET PAVLINVS.

Hos Coſs. necꝫ in Tacito reperi, necꝫ alibi. Inferius enim de C. Suetonio Paulino uidebimus: qui ſine dubio fuit conſul. ſed non hoc anno. Et ideo autor ignotus hos Coſs. etiam nõ ponit: quod mihi ſcrupulũ inijcit, ne fortè liber Caſsiodori ſit deprauatus, potiſsimum cum decimo Imperij Neronis anno graue illud urbis incendiũ ſit factum, quod omnes alij hiſtorici fatentur, & ſuperior cõſulatus fuit decimus imperij Neronis annus. De quo hic ſubiungit Caſsiodorus:

His Coſs. Nero, ut ſimilitudinem Troiæ ardentis inſpiceret, plurimam partem urbis incendit.

Similia uerba Euſebius in libro Temporum ponit, decimocꝫ anno imperij Neronis factum eſſe ſcribit incendium illud. quod & Oroſius libro ſeptimo, capite quar-

CHRISTI · Ab urbe con. · Olym. Imp. Ner.

pite quarto deſcribit. De quo paulo antè plura ſcripſimus: quoniam & Caſsidorus in decimum Neronis annum illud reijcit, & Tacitus ſimiliter in decimũ annum ſupputat: licet ſub diuerſis Coſs. ponant, diuerſos puto ſequuti Annales. Nam & poſt ſuperiores Coſs. prioris anni, Craſſum uidelicet & Baſſum, ignotus autor hoc loco ponit Neruam & Veſtinum: cui conuenit Tacitus in decimoquinto, à quo ponuntur conſules illius anni, Silius Nerua, & Atticus Veſtinus. Sub quibus coniuratio C. Piſonis in Neronem, per proditionem eſt detecta. Suntq; iugulati plures Senatores, equites, milites, ac feminæ: in quibus & Seneca & Lucanus apertis uenis ſunt occiſi, multi in exilium innocentes acti, plures ſibi ipſis mortem conſciuerunt. Pars ſponte urbem reliquit: & Veſtinus conſul mori iuſsus, aqua calida merſus, ſcidit uenas, & moritur. Adulatores uerò Neronis triumphalia & conſularia ſuſcipiunt inſignia. Fiunt decreta, ut Aprilis menſis Neronis dicatur, templum Saluti extruatur, & templum Neroni: quæ omnia diligentiſsimè perſcripſit Tacitus in decimoquinto, & Tranquillus in Nerone rubrica trigeſimaquinta. Quemadmodum uerò in Aphricam miſerit, qui theſaurum Didonis effoderent: ipſe Romæ quinquennale ludicrum ſecundo luſtro celebrans, ſua carmina recitauerit, ut coronam facundiæ perciperet: Poppeaq; Neronis uxor mortua ſit, multiq; iterũ exilio ſint damnati, multiq; occiſi: magnaq; uentorum uis in Campania, uillas, arbuſta, fruges, paſsim diſiecerit, peſtilentiaq; urbem depopulata ſit hoc tempore: docet Tacitus in decimoſexto, Tranquillus in Nerone paſsim, rubrica triceſimaquinta & ſequentibus, item rubrica triceſimanona, & alibi: Oroſius libro ſeptimo, capite quinto. Vbi etiam hoc annotandum, quòd Nero hunc Atticum Veſtinum conſulem in ipſo honore trucidauit, ut potiretur eius uxore Statilia Meſſalina, Tauri bis conſulis ac triumphalis abnepte, quam ipſe poſt occiſam Poppeam uxorem duxit.

66. 817 CELSINVS ET APVLEIVS. CCXI. II

Celſinus quis fuerit, nondum inueni: Ceſennius Siluanus in Tacito ſæpenumero narratur. Si hic ſit, incertum eſt. Fortè per inuerſionem quarundam literarum, Celſinus pro Teleſinus ab indocto librario repoſitum eſt, ſicut & Apuleius pro Paulinus. Sed uolui reponere nomina Coſs. ut ſcripta erant. iudicium ſit acrioribus ingenijs.

His Coſs. duæ prouinciæ factæ ſunt: Pontus Palemoniacus, & Alpes Cottiæ, Cottio rege defuncto.

Vndecimo Imperij Neronis id factum, Euſebius ſub ijſdem uerbis explicat: & Eutropius libro ſeptimo, capite ſexto: & Aurelius Sextus in Nerone, Tranquillus rubrica decimaoctaua. Ammianus Marcellinus Alpes Cottias ſcribit attolli ad ſolis ortus, atque eas extructas molibus magnis à Cottio rege, qui receptus fuit in amicitiã Octauij Cæſaris: quod & Tranquillus narrat. In his alpibus Cottijs, quarum initium à Seguſia eſt, oppido præcelſo, erigitur iugum, nulli ferè ſine diſcrimine penetrabile. Sed & ſuperius in Ruffo Sexto, de ijs prouincijs ſcripſimus abunde.

TELESINVS, ET PAVLINVS.

Cæterùm ut ingenuè fatear, iterum dubito quínam hi fuerint Conſules. nihil enim hactenus de ijs inueni. Sed hoc loco habet ignotus autor, Teleſinum & Paulinũ. & Cornelius Tacitus in decimoſexto, C. Suetonium & L. Teleſinum Coſs. ponit: ſub quibus iterum, ſed non ſine præfatione, illuſtrium uirorum cædes elegantiſsimè deſcribit, quas nemo unquam ſine commiſeratione leget: quorum & Tranquillus, & Plinius iunior in Epiſtolis crebrò meminit. Illic ergo legas, quomodo crudeliſsimus gladiator & lanius Nero, uirtutẽ ipſam excindere cupiẽs, in uiros probitate inſignes deſæuijt. Scribit eo tẽpore Tacitus, Tyridatẽ regẽ pro accipiendo Armenię regno tum in urbem aduentaſſe: de quo Tranquillus in Nerone, rubrica 13. Sed, niſi omnino fallor, Tacitus circa finẽ ſextidecimi li.

 deficit.

Olym. Imp. Ner. | CHRISTI | Ab ur. con.

deficit. Nam cum decimumſeptimũ librum orditur: Initium, inquit, mihi operis Seruius Galba iterum, T. Iunius cõſules erunt. cum inter hos plures mediarint cõſules, ut patebit. Et hoc principium inſinuat, aliam olim fuiſſe librorum diuiſionem. Quod ex Tertulliano in Apologetico obſeruaui, qui quintum appellat Taciti librum, uigeſimumprimum, ubi de Iudæis agitur. Verùm horum conſulum meminit Iulius Frontinus de Aquæductibus, qui ſcribit, L. Teleſino & Suetonio Paulino Coſs. curatorẽ aquarum fuiſſe Fonteium Agrippam. Suetonius autem Paulinus dux copiarum fuit inter duces Othonianos clariſſimus, quem cunctatorem natura memorat Tacitus. Alius fuit Suetonius Leuis, pater ſcilicet Suetonij Tranquilli ſcriptoris Cæſaris, & hiſtoriæ, candidiſſimi ſub Hadriano Epiſtolarum magiſtri, uiri (iudicio Plinij iunioris) probiſſimi, honeſtiſſimi, eruditiſſimi, quem ob morum elegantiam & ſtudia in contuberniũ ſuum aſſumpſit. Et ſicut Tacitum Plinius, ita Tranquillus Plinium eſt ueneratus. Alius præterea eſt Valerius Paulinus, qui circumiectas Galliæ Narbonenſi ciuitates Vitelliana tempeſtate in uerba Veſpaſiani, cuius ante fortunam amicus erat, adegit: concitisq; omnibus qui exauctorati à Vitellio, bellum ſponte ſumebant, Foroiulienſem coloniã clauſtraq; maris præſidio tuebat̃: ad quem Plinius iunior ſcribit ſecundo Epiſtolarũ. Fuit etiam Paulinus Valerius tribunus miſſus à Veſpaſiano ad Ioſephum latitantẽ, & poſtea præfectus Alexandriæ. Tum accuſatus eſt, & à pluribus proditionis inſimulatus, dum Celſo ocioſe auxilium fert, quòd propter religionẽ non eſſet functus ducis officio. Prædia in Foroiulienſi poſſedit, famæ ac immortalitatis unicus poſſeſſor, amator, conſul creatus, ut ſuprà patuit: Plinio iuniori tanta familiaritate coniunctus, ut moriens ei ius liberorũ ſuorũ relinqueret. Sed de hoc Suetonio Paulino Plinius ſenior in quinto Naturalis hiſtoriæ, cap. primo ſic ſcribit: Suetonius Paulinus, quem conſulem uidimus, primus Romanorum ducum tranſgreſſus quoq; Atlantem aliquot milium ſpacio, prodidit de excelſitate quidem eius quæ cæteri: & reliqua quæ ſequuntur.

2. 12 CAPITO, ET RVFFVS. 67. 818

In decimoſexto Tacitus meminit Capitonis Coſſutiani, generi Tigillini: qui Anneum Melam, fratrem Senecæ, & patrem Lucani, ad mortem compulit Hic Thraſeæ Peti fuit accuſator, ut ibi latiſſimè explicat. Sed neſcio ſi conſul fuerit, nuſquam id inueni. Legitur & in 17. Fonteius Capito. Horum etiam Coſs. mentio fit in opuſculo de Pontificibus, ut ſuperius de Lino Pontifice ſcripſimus. ubi legitur: Linum ſediſſe à cõſulatu Saturnini & Scipionis, uſq; Capitone & Ruffo. Cæterùm neq; hos Coſs. neq; ſequentes inuenies in Tacito, quia mancus eſt codex, & decimusſextus liber imperfectus eſt. non enim habet defectionẽ Galliarum per Iulium Vindicẽ factam: neq; Hiſpaniarũ per Sergium Galbam. nec etiam cõtinet mortem Neronis: quia mox in 17. libro continetur ſtatus urbis, qui tum erat poſt Neronis interitum. Iccirco deſiderant̃ hic quædam in Tacito: e quibus diſcere hos conſules & nonnulla alia poſſemus, ſi extaret integer.

3. 13 ITALICVS, & TVRPILIANVS. 68. 819

Apud autorem ignotum inuenio hoc loco Trachallum & Italicum: ut ſuſpicandum ſit alterum nomen deſiderari. nam & Iulius Frontinus libro de Aquæductibus ſcribit, Sillio Italico & Galerio Trachallo conſulibus, Albium Criſpum fuiſſe curatorem aquarum. In Opuſculo Pontificum ſic ſcribitur: Clemens annis IX. menſes XI. D. XII. fuit temporibus Galbę & Veſpaſiani, à conſulatu Trachalli & Italici, uſque Veſpaſiano VI. & Tito. Tacitus præterea in decimoſeptimo Galerij Trachalli mentionem facit, de geſtis Othonis ſcribens: & tamen Petronium Turpilianum conſularẽ ſcribit occidiſſe. Et iunior Plinius libro tertio Epiſtolarũ, ſeptima epiſt. ad Caninium Ruffum, de Sillio Italico ſcribens, ſic inquit: Vtq; nouiſſimus à Nerone factus eſt cõſul, ita poſtremus ex omnibus quos Nero conſules fecerat deceſſit, Illud etiam notabile, ultimus ex Neronianis

ronianis

CHRISTI Ab ur. con. ronianis conſularibus obijt, quo conſule Nero perijt. Quod ob id ſcriptum exiſtimo à Plinio, quia aliqui tradunt Neronem trigeſimoſecundo, alij trigeſimoprimo mortem obijſſe, & diſparuiſſe, ut in eius uita ex diuo Auguſtino enarraui. Præterea Tranquillus in Nerone rubrica quadrageſimatertia tradit, Neronem cum iam ex defectione Galliarum atque Hiſpaniarum in deſperationem uenisſet, conſules ante tempus priuaſſe, atque in utriuſque locum iniſſe conſulatum: quaſi fatale eſſet, non poſſe Gallias debellari niſi à conſule. & mox ſubiungit: Ac ſuſceptis faſcibus, quum poſt epulas egrederetur, innixus humeris famulorum affirmauit, ſimulac prouinciam attigiſſet, inermem ſe in conſpectu exercituum prodi turum, nec quicquam aliud quàm fleturum. Tacitus libro decimoſeptimo, nouam lectionẽ operis inchoans, Seruium Galbam iterum & T. Iunium conſules ponit, quos etiam ignotus autor prioribus ſubiungit. Sed noſter Caſſiodorus Siluanum & Othonem locat, niſi ſint ijdem. Olym. Imp. Ner.

69. 820 SILVANVS ET OTHO. 4. 14

His conſulibus, Romæ ſanctus Petrus & Paulus apoſtolus trucidati ſunt à Nerone.

Superius annotauimus, in opuſculo ignoti autoris, ubi ſola nomina conſulum ſcribuntur, Petrum ac Paulum paſſos tertio Calendas Iulias, Nerone Cæſare & Vetere conſulibus. Et poſt Petrum ſediſſe Linum annis XII. & dehinc Clementem Cur autem Caſsiodorus hic illos trucidatos prodat, planè non conſtat. Cæterùm quòd ſub Nerone ſint paſsi, tradũt Euſebius & Eutropius: ſed omniũ pulchrius de prima perſequutione Chriſtianorũ Oroſius lib. ſeptimo, cap. quinto: Auguſtinus lib. decimooctauo, cap. quinquageſimoſecũdo: Tertullianus in Apologetico: Euſebius lib. 2. Sacræ hiſtoriæ, cap. 25. Omnium tamẽ copioſiſsimè Egeſippus in 3. lib. Commentariorũ, cap. ſecundo, ubi ordine narrat cauſas cur Petrus trucidatus ſit. Sed ueritas ſic ſe habet. Et numerus annorũ ubiq; etiã in uetuſtiſsimis annalibus cõuenit plenè: quia uetuſtiſsimi omnes in hoc conueniũt, anno Chriſti LXIX. Petrum crucifixũ, Paulum decollatũ, & Neronem ſeipſum occidiſſe. Sed & Linus libellũ ſcripſit Græcè, qui nunc latinè uerſus eſt, de Paſſione ſanctorũ Petri & Pauli: qui ſtudioſis legendus eſt. Licet noſtra ætate quidam hunc quaſi confictum coarguant.

Qui turpiter uiuens, cum à Senatu quæreretur ad pœnam, è palatio fugiens, ad quartum urbis miliarium, in ſuburbano, Nomentana uia, ſeſe interfecit, anno ætatis XXXII.

De hoc Nerone Tranquillus, Tacitus, Aurelius Sextus, Philoſtratus, Euſebius, Ioſephus, Egeſippus libro quarto, capite uigeſimo. Nos quoq; ex ijs excerpſimus in eius uita memoratu digniora, ut ſuo loco apparebit.

Cui ſucceſsit Galba, qui regnauit menſibus VII.

De hoc Tranquillus, Plutarchus, Tacitus in 17. libro, capite quinto, qui anno ab ur. con. octingenteſimo uigeſimoſecundo ſcribit illum aſſumpſiſſe imperium in Hiſpania. Sed notas numerorũ ſuſpectas ſuſpicor. Eutropius lib. ſeptimo, cap. ſeptimo: Sex. Aurelius, Egeſippus lib. quarto cap. 21. Hoc loco illud obſeruandum duco, quòd ignotus autor, poſt Italicũ & Trachallũ Coſs. ponit mox, Galbam & Iunium. Et Cor. Tacitus. orſus nouum tomum operis, ſic ſcribit: Initium mihi operis Seruius Galba iterũ, & T. Iunius Coſs. erunt. Dehinc narrat, quis ſtatus urbis & Imperij erat poſt Neronis mortem: quandoquidẽ prior liber Taciti imperfectus eſt, & fine caret. Et paulo pòſt eodem 17. libro: Cum Seruius Galba iterũ & T. Iunius cõſules inchoauere annum ſibi ultimũ, Reip. propè ſupremũ. Hic eſt ille T. Iunius qui unà cum Cornelio Lacone & Icello liberto, abutebatẽ pro ſua uolũtate Galba, ut horum trium arbitrio diceretẽ Galba quaſi à tribus pædagogis

Olymp. CHRI-STI Ab ur. cos.

dagogis regi. Et qui paciſcebatur cum Othone, ſi adoptaret à Galba, & ſucceſſor declararetur, ut filiam ſuam Criſpinam uiduam uxorem duceret. Sed Galba Piſonem Licinianum adoptauit. Hic deniq; T. Iunius in Plutarcho Ouinius ſcribit, ſiue librarij uitio id acciderit, qui articulum græcum à Iunio coniunxerit, & unũ nomen formauit: ſiue quòd Græci propria Latinorum nõ commodè enunciant, & ſæpe literas inuertunt. ſed iudicium ſit penes eruditiores. Sed & ibi in Plutarcho horum Coſs. fit mentio. At qualis ab ineunte ætate fuerit T. Iunius, eleganter Tacitus deſcribit: & huius conſulatum Plutarchus, ut dixi. Sed diligenter, & cum ſale eſt legendus. Nec illud quidem obmittendum eſt, quod Suetonius in Veſpaſiano ſcribit, rubrica quinta: Quòd comitia ſecundi conſulatus ineunte Galba, ſtatua diui Iulij ad Orientem ſponte conuerſa, ſignificauit, ex Oriente ac Iudæa proditurum Cæſarem Veſpaſianum. Quod & ex tertia aquila obſeruabatur, à ſolis ortu ueniente, bello Bebriacenſi. Hæc obiter annotaſſe, lector boni conſule. Nam & ſi Caſsiodorus hos non poſuerit, alios ſequutus annales, ut tempora metiretur: nos tamen, ut ſtudioſos iuuaremus, quoſcunque inuenimus, annotauimus. Nam & eo loco apud Tacitum memorantur conſules deſignati, Ciconius, Varo & Marius Celſus apud Plutarchum in Othone, & alij plures, ut inferius patebit. Nunc iterum uerba Caſsiodori ſubnectamus, ſic ſcribentis:

Poſt hunc Otho menſibus tribus, diebus quinq;.

Licet autem, ut omnes atteſtantur Hiſtorici, tribus tantũ menſibus Otho imperauerit: tamen, ſcribente Tacito in decimoſeptimo hiſtoriæ Auguſtæ, Imperator factus Otho, munia Imperij obibat, quædam ex dignitate Reipublicæ, quædam contra decus, & præſenti uſu properando: Conſul cum Titiano fratre in Calendas Martias, ipſe proximos menſes Verginio deſtinat, ut aliquod exercitui Germanico delinimentum, iungitur Verginio Pompeius Vopiſcus, prætextu ueteris amicitiæ: plerique Viennenſium honori datum interpretabantur. Cæteri conſulatus ex deſtinatione Neronis aut Galbæ manſere. Celio ac Flauio Sabinis in Iulias, Archio Antonio & Mario Celſo in Septembres, quorum honori ne Vitellius quidem uictor interceſsit. Sed Otho pontificatus auguratusq; honoratis iam ſenibus cumulum dignitatis addidit, &c. Obſerua ex his Cornelij uerbis, candide lector, quo pacto conſulatus in menſes quoſdam diſtribuebantur, quos Caſsiodorus non ponit, Annales quaſi ſcribens. Annotaſſe tamen hos, nullum eſt diſpendium, ſicubi horum fiat mentio. Et ob id inanis eſt iſtorum ſciolorum temeritas, qui pertinaciter contendunt, Coſs. omnes ſuos magiſtratus inijſſe Calendis Ianuarij, ut etiam ſuperius annotauimus. Cæterùm de Othone Plutarchus in eius uita, Cornelius Tacitus in decimo ſeptimo longè lateq;: Aurelius, Suetonius, Oroſius in ſeptimo, capite quinto, Eutropius in ſeptimo, capite octauo, Egeſippus libro quarto, capite uigeſimoquarto: ex quibus & nos breuiter uitã Othonis excerpſimus. Sed nunc iterum ſubiungam uerba Caſsiodori:

Pòſt Vitellius regnauit menſibus octo, die uno.

Tradit Tacitus in decimonono, quod cum Vitellius nihil è ſolito luxu remitteret, diffidentia properus, feſtinare comitia ſolebat, quibus conſules in multos annos deſtinabat. Tranquillus uerò in Vitellio rubrica duodecima: Comitia, inquit, in decem annos ordinauit, ſeq; perpetuum cõſulem. Verùm ut ex Tacito colligimus, priores conſules Vitellius mutauit. nam Mario Celſo conſulatũ ereptũ, Cecilio Simplici dedit: & ut Fabio Valenti ac Cecinnæ uacuos honoris menſes aperiret, aliorum conſulatus coarctati ſunt. Diſsimulatus M. Macri tanquam Othonianarũ partium ducis, cõſulatus: & Valerium Marinum deſtinatũ à Galba conſulẽ diſtuli nulla offenſa: ſed mitem, & iniuriã ſegniter laturũ. Pedianus Coſta

CHRISTI. Ab ur. con. Olymp

nus Coſta omittitur, ingratus principi. & quemadmodum ſub C. Cæſare dictatore, ut ſuperius annotauimus, Caninius Rebulus uno die conſul creatus fuerat: ſic ſub Vitellio, cum unus dies Cecinnæ ſupereſſet, Roſcius Regulus, pridie Calendas Nouembris conſulatum iniȷt. Memoratur & à Tacito Q. Atticus conſul, qui cum Flauio Sabino fratre Veſpaſiani interfectus eſt. Sed omnes hi Coſs. ſuffecti, non ordinarij fuerunt. Caſsiodorus autem noſter annuos & ordinarios tantum Coſs. ponit. Vitam Vitellij latiſsimè Tacitus in decimooctauo & decimononono libris exequutus eſt. Tranquillus libro nono, Sex. Aurelius, Oroſius libro ſeptimo capite quinto, Eutropius libro ſeptimo, cap. nono, Egeſippus libro quarto, cap. uigeſimoſexto & trigeſimoſecundo. Vnde & nos pauca excerpſimus è ſingulis. Sed nunc iterum ſubiungamus Caſsiodori uerba:

Qui omnes infrà ſcriptos duos Coſs. tenuerunt.

72. 822 VESPASIANVS, & TITVS. 2

Huius conſulatus meminit Tacitus in uigeſimo, ſcribens, literas Veſpaſiani alacritatem dediſſe, tanquam manente bello ſcriptas: & ob id obſequium Senatus non defuiſſe. Ipſi igitur conſulatus cum Tito filio, prætura Domitiano & conſulare Imperium decernuntur.

73. 823 VESPASIANVS II. & TITVS II. 3

Vtrumq; conſulatū iniȷſſe, Veſpaſianum & Titum, & quidem abſentes, latiſsimè Tacitus in uigeſimo Actorū diurnaliū oſtendit: Cum ciuitas mœſta & multiplici metu ſuſpenſa foret, inſtantia mala & falſos pauores induens, cum ſummum ius penes Mutianum eſſet: niſi quod pleraq; Domitianus inſtigantibus amicis ac propria libidine audebat. Nam qua die Senatum ingreſſus eſt, de abſentia patris fratriſq; ac iuuenta ſua pauca & modica diſſeruit, decorus habitu, & ignotis adhuc moribus: crebra oris confuſio pro modeſtia accipiebatur. Quæ tum bella & in Italia & in Germania facta ſint, elegantiſsimè & omnium copioſiſsimè explicat Tacitus pluribus. Tranquillus uerò rubrica quarta, ſic de Veſpaſiani conſulatu: Præterea conſulatum, quem geſsit per duos nouiſsimos anni menſes, medium tempus ad proconſulatum uſq; in ocio ſeceſſuq; egit, Agrippinam timens: & reliqua. Et rubrica octaua ſic ſcribit: Acto de Iudæis triumpho, cōſulatus octo ueteri addidit: ſuſcepit & cenſuram, & per totum Imperij tempus nihil habuit prius ac antiquius, quàm Rempub. ſtabilire. Veſpaſiano iterum & Tito Coſs. Sex. Iulius Frontinus uir conſularis Præturam urbanam geſsit, teſte Tacito in uigeſimo. & eo eiurante, Domitianus Præturam cæpit. Frontinus igitur curam Britanniæ ac molem ſuſtinens, quantum licebat ualidam & pugnacem Silurū gentem armis ſubegit, ſuper uirtutem hoſtium locorumq; difficultatem eluctatus. Aquarum præfectus à Nerua creatus, libellū de Aquæductibus urbem influentibus edidit (quem crebrò hoc noſtro Commentario citauimus) ſeceſſu Tarraconenſi oblectabatur: auguratum geſsit: rei militaris peritus, Traiano libros ſtrategematicos dicauit. Scripſit longè plura, quæ ſimul cum alijs communi literarum iactura intercidere. Summus Iuriſconſultus, Plinio interdum reſpondet. Martialem, ac cæteros ſcriptores fouit. moriens uetuit ſibi ſepulchrum conſtrui. Fuit & Iulius Fronto tribunus urbanarum cohortium, ab Othone exautoratus: & Claudius Frontinus ſub Antonio Pio, Et ita

Olym. Imp. Veſ.

Galba Vitellius Otho Veſpaſianus	ab exer citu	Hiſpanienſi Germaniciano Prætoriano Iudaico	in	Hiberia Germania Vrbe Alexandria	ui imperiũ rapue rũt. Vnde ſubiungit Caſsiodorus:	CHRI-STI. Ab urb. con.

His Coſs. Veſpaſianus ſuſcepit imperium: qui regnauit annis nouem, menſibus X I. diebus uigintiduobus. ſub quo hi Coſs. fuerunt.

Idem ijſdẽ uerbis ſcribit Euſebius de Temporibus. Oroſius ac Eutropius dant eius Imperio nouem tantum annos. Sex: Aurelius & cæteri decem annos. Vide inferius quæ de hoc & nos conſcripſimus. Vtinã Deus aliquis nobis poſteriores Taciti libros amiſſos reſtituat, ut integram poſsimus reddere hiſtoriam. Addenda cenſeo quæ in uetuſtiſsimis annalibus reperio, ubi ſcribitur: ANNO DOMINI LXXII HIEROSOLYMA EXPVGNATA DESTRVITVR. ANNO À PASSIONE DOMINI XLII. À PRIMA CONDITIONE TEMPLI SVB SALOMONE.

VES. CAES. AVG. VII.

4 1 VESPASIANVS III. & NERVA. 74 824

Horum Coſs. meminit Frontinus de Aquæductibus ſic: Veſpaſiano tertiùm, & Cocceio Nerua Coſs. Pompeius Siluinus curator aquarum Criſpo Albio ſucceſsit. Vnde & Romæ uetuſtiſsima legitur inſcriptio talis:

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. IMP. VI. COS. III. DESIG. IIII. P. P.
Aquas Curtiam & Ceruleam perductas à diuo Claudio, & poſtea intermiſſas dilapſasq́; per annos nouem, ſua impenſa urbi reſtituit.

Plinius quoq; libro ſecundo, capite decimotertio huius conſulatus his uerbis meminit: Semel iam acciderit, ut in occaſu luna deficeret, utroq; ſuper terram conſpicuo ſidere. Nam ut in duodecim diebus utrumq; ſidus quæreretur, & noſtro æuo accidit Imperatoribus Veſpaſianis, patre tertiò, filio iterum Coſs. Sed iam ſępius dixi, duplices fuiſſe Coſs. ordinarios & ſuffectos: & rurſus alij, aliterq; conſulatus Veſpaſiani, ſecundum diuerſos annales ponunt, ut paulo infrà annotabimus. Scribit Euſebius, hoc primo Veſpaſiani anno Capitoliũ Romæ incenſum. De cuius incendio multa Tacitus libro decimonono. Sed quę tum prodigia Hieroſolymæ acciderunt in cœlo cum ſtellis & alijs, uide Egeſippum libro quinto, capite quadrageſimoquinto. Veſpaſianus præterea multas uias publicas deſtructas inſtaurauit, ut in uetuſtiſsimo lapide marmoreo ante ædes Conſeruatorum Romæ poſito hæ literæ indicant:

IMP. CAESARI VESPASIANO AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. III. IMP. XII. P. P. COS. III. DES. IIII. S. C.
Quòd uias urbi negligentia ſuperior. tempor. corruptas impenſa ſua reſtituit.

CCXIII. 2 VESPASIANVS IIII. & TITVS II. 75. 825

Ignotus autor habet hoc loco: Veſpaſianus quartò, & Titus ſecundò. Quoniam niſi unius tantum conſulatus Titi prius meminit, & hunc alterum ponit. Vidi etiam uetum collegam Veſpaſiani in quarto conſulatu, in quodam autore. Iuxta ripam Tybridis Romæ marmoreus lapis paucis ante annis effoſſus fuit, cum tali inſcriptione:

CHRI-Ab ur. EX AVCTORITATE IMP. CAES. VESPASIANI AVG. Olym. Imp.
STI con. P. M. TRIB. POT. IIII. IMP. X. COS. IIII. V. CENSOR Veſp.
CAIVS CALEPETANVS RANTIVS QVIRINALIS,
VALERIVS CESTVS CVRATOR RIPARVM ET AL-
VEI TYBERIS TERMINAVIT. R. R. PROX.

His Coſs. Titus filius Veſpaſiani Iudæa capta, præter quos gladio interfecit, ſexcenta milia captiuorum publicè uenundauit.

Hæc eadem Euſebius. Ioſephus uerò ſcribit, undecies centena milia fame & gladio periſſe: & alia centum milia captiuorum publicè uenundata. Quod autem tanta multitudo Hieroſolymus reperiretur, cauſam Azymorum fuiſſe refert: ob quam ex omni gente Iudeæ ad templum confluentes, urbe quaſi carcere ſunt recluſi. Oportuit enim iiſdem diebus Paſchæ eos interfici, in quibus Saluatorem crucifixerant. A' cuius prædicatione à X V. anno Imp. Tiberij X. ab exordio Euangelicæ prædicationis numerantur in hunc ſecundũ annum Veſpaſiani quadraginta duo anni. Euſebius 43. ponit, ut elegantiſsimè docet Egeſippus in Anacephaleoſi deſolationis Hieroſolymitanæ. Si à paſsione Chriſti numerabis, inuenies 40. Et ideo tam Egeſippus quàm Euſebius examine indigent, quo ad numerum. Sed uide Euſebij de Hiſtoria ſacra librum tertium, cap. quintum & ſeptimum: Ioſephum de bello Iudaico lib. 6. Egeſippum libro 5. per totum. Sed de numero cæſorum, capite quinquageſimo.

76. 826 VESPASIANVS V. & TITVS IIII. 2. 3

Ignotus autor ante hos Coſs. ponit Domitianum & Meſſalinum: ſiue fuerint ſuffecti Coſs. prioris conſulatus, ſiue peruerſus ſit Coſs. ordo. Nam paulo inferius hi duo ponentur à Caſsiodoro, Domitianus & Meſſalinus. Licet Frontinus pariter ante hunc quintum Veſpaſiani conſulatum ſcribat, Valerio & Meſſalino Coſs. T. Annium Flauianum curatorem fuiſſe aquarum, & Flauiano ſucceſsiſſe A. ilium Auiolam, Veſpaſiano quintò & Tito Coſs. Item Cenſorinus de Die natali. ubi de luſtro agit, ſic prodit: Idem tempus anni magni Romanis fuit, quòd luſtrum appellabant. Ita quidem à Seruio Tullio inſtitutum, ut quinto quoq; anno cenſu ciuium habito, luſtrum conderetur. ſed non ita à poſteris ſeruatum. Nam cum inter primum à Seruio rege conditum luſtrum, & id quod ab Imperatore Veſpaſiano V. & Cæſare III. Coſs. factum eſt, interfuerint paulo minus ſexcenti quinquaginta: luſtra tamen per ea tempora non plura quàm ſeptuaginta quinq; ſunt facta, & poſtea planè fieri deſierunt.

77. 827 VESPASIANVS VI. & TITVS V. 3. 4

Autor ignotus habet, Veſpaſianus ſextùm, & Titus quartũ Coſs. Horum etiã Coſs. mentio fit ab autore qui de Pontificibus ſcripſit, ut ſuprà annotauimus, ubi de Clemente Pont. I. Clemens ann. IX. M. XI. D. XII. fuit temporibus Galbæ & Veſpaſiani, à conſulatu Trachali & Italici, uſq; Veſpaſiano VI. & Tito.

78. 828 VESPASIANVS VII. & TITVS VI. 4. 5

Hic iterum ignotus autor ſcribit: Veſpaſianus ſeptimùm, & Titus quartùm. Spartianus quoq; huius conſulatus in Hadriano ſic meminit: Natus eſt Romæ Hadrianus IX. Calendas Februarij, Veſpaſiano ſepties, & Tito quinquies Conſulibus.

His Coſs. Veſpaſianus incenſum Capitolium ædificare orſus eſt.

Idem ſcribit Euſebius libro Temporum, quinto anno Imperij Capitolium eſſe refectum. De quo multa prius, paulo antè. Subdit & in Alexandria factam ſeditionem. Tacitus in uigeſimo tradit, curam reſtituendi Capitolij Veſpaſianum in L. Veſtinum contuliſſe, equeſtris ordinis uirum, ſed auctoritate famaq;

inte

Olym. Imp. Veſ. inter proceres ab eo contracti aruſpices, monuere, ut reliquiæ prioris delubri in paludes auehcrentur, templum iiſdem ueſtigijs ſiſteretur: nolle enim deos mutari ueterem formã. Vndecimo Calendas Iulias, ſerena luce, ſpacium omne quod templo dicabatur, euinctũ uittis coronisꝗ, ingreſsi milites, quibus ſancta omina felicibus ramis: dein uirgines Veſtales cũ pueris puellisꝗ, patrimis matrimisꝗ, aqua riuis & fontibus amnibusꝗ hauſta perluere. Tum Heluidius Priſcus prætor, præeunte Plauto Heliano pontifice, luſtrata boue taurisꝗ area, & ſecundum ceſpitem redditis extis, Iouem, Iunonem, Mineruam, præſidesꝗ Imperij deos precatus, ut cœpta proſperarent, ſedesꝗ ſuas pietate hominum inchoatas, diuina ope attollerent: & reliqua illic lege. CHRISTI. Ab ur. con.

CCX 6 IIII COMMODVS, ET RVFFVS. 79. 829

Hos Coſs. ignotus autor ſubiungit octauo Veſpaſiani conſulatu: ſcribitꝗ, Commodum & Priſcum. Euſebius hoc ſexto Veſpaſiani anno ſcribit Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam, Ciliciam, Comagenem, quę liberæ antea & ſub regibus amicis erant, in prouincias redactas. De quibus multa Suetonius rubrica octaua. Et nos in eius uita pariter meminimus.

2. 7 VESPASIANVS VIII. & TITVS VII. 80. 830

Ignotus autor habet, Veſpaſianus octauò & Domitianus quintò. In opuſculo quoꝗ de Pontificibus, ſic fit horum Coſs. mẽtio: Cletus annis ſex, M. duo. d. x. fuit temporibus Veſpaſiani & Titi, & initio Domitiani à Coſs. Veſpaſiano octauò & Domitiano quintò, uſꝗ Domitiano nonò, & Ruffo.

His Conſulibus, coloſſus erectus eſt, habens altitudinis centum & ſeptem pedes.

Quo pacto coloſsi refectorem donauerit Veſpaſianus, uide Tranquillũ rubrica decimaoctaua. Eadem iiſdem uerbis ſcribit Euſebius libro Temporum, anno ſeptimo, quo claruiſſe quoꝗ tradit Q. Aſconium Pedianum hiſtoricum, qui ſeptuageſimo ætatis ſuæ anno captus luminibus, duodecim poſtea annis in ſummo omnium honore tandem conſenuit. qui orationũ Tullianarum doctiſsimus fuit interpres, licet ad nepotes minima pars lucubrationis temporũ iactura peruenerit. Aduertendum tamen hoc loco obiter, maximos uiros ſeneſcentes captos eſſe luminibus: ut etiam Timoleon Corinthius legitur, qui cum iam ætate prouectus eſſet, ſine ullo morbo amiſit lumina oculorum.

3. 8 VESPASIANVS IX. & TITVS VIII. 81. 831

Autor ignotus habet, Veſpaſianus IX. & Titus VI. Et eſt ſecundum ipſum decimus Imperij annus Veſpaſiani, ſi conſulatus numerentur, quos ipſe enumerat, & ego hic ſigillatim obſeruaui, ſic ſcilicet ſeſe mutuò ſequentes:

Veſpaſianus II	&	Titus
Veſpaſianus III		Nerua
Veſpaſianus IIII		Titus II
Domitianus II		Meſſalinus
Veſpaſianus V		Titus III
Veſpaſianus VI		Titus IIII
Veſpaſianus VII		Titus V
Veſpaſianus VIII		Domitianus V
Commodus		Priſcus
Veſpaſianus IX		Titus VI.

Vnde & Suetonius rubrica uigeſimaquarta, cõſulatu ſuo nono, ſcribit Veſpaſianũ tentatum in Campania motiunculis leuibus, ac protinus urbe repetita, Cutilias

CHRI- Abur. STI. con. | Olym. Imp. Veſp.

tilias ac Reatina rura, ubi æſtiuare quotannis ſolebat, petijſſe, & paulo pòſt mortem obijſſe. Sed Caſsiodorus alios ſequutus annales, licet etiam decẽ annis tradat imperitaſſe Veſpaſianum, alium ſeruat ordinem Conſulum. Suffecti enim Coſs. ordinem interturbãt. Quandoquidẽ & Tranquillus rubrica decimaquarta, ſcribit Veſpaſianum tam certam habuiſſe ſuam geneſim, ut cum ab amicis admoneretur cauendum eſſe Metium Pompoſianum, quòd & is Imperatoriam haberet geneſim, ipſum conſulem creauit, ſpondens quandoqꝫ beneficij memorem futurum. Quod pòſt & M. Antonius imperator fecit, qui dixit: Si Auidio Caſsio diuinitùs debetur Imperium, non poterimus interficere, etiam ſi uelimus, quoniam ſucceſſorem ſuum nullus occidit. Sed & Sex. Aurelius hoc idem repetit de Metio Pompoſiano: licet quo anno ipſum conſulem creauerit Veſpaſianus, incertũ ſit. Cæterùm octaui conſulatus Titi mentio colligatur ex uetuſtiſsima inſcriptione, quæ Romæ legitur his uerbis:

IMP. CAES. DIVI F. VESPASIANVS AVGVSTVS PONT. Max. Trib. Pot. Imp. XVII. Pater patriæ. Cenſor. Cos. VIII. Aquas Claudiam & Anienem perductas à diuo Claudio, & poſtea à diuo Veſpaſiano patre ſuo urbi reſtitutas, cum capita aquarum à ſolo uetuſtate dilapſa eſſent, noua forma reducendas ſua impenſa curauit.

Sed neqꝫ ſatis conſtat, quo anno Pegaſus & Puſio Coſs. fuerint: quod uel ex ſecundo Inſtitutionum de Fideicomiſſarijs hæreditatibus patet, ubi ſic ſcribitur. Poſtea uerò Veſpaſiani Auguſti temporibus, Pegaſo & Puſione Coſs. Senatus cenſuit, ut ei qui rogatus eſſet hæreditatem inſtituere, perinde liceret quartã partem retinere. Quod idem inuenies trigeſimoſexto Digeſtorum libro, ad Senatuſconſultum Trebellianum & Pegaſianum. Libet nonnunquam ad ea digredi diuerticula, ut leguleios noſtros è ſopore excitem, ac ipſis ſtomachum moueam, quo ſua Senatuſconſulta ſuis temporibus ſcripta diligentius reforment. Sed redeundum ad Caſsiodorum.

82. 832 | SILVANVS, ET VERVS. | 4. 9

Hoc nono Veſpaſiani anno, tradit Euſebius luem ingentem Romæ factam, ita ut per multos dies in ephemeridem decem milia fermè mortuorum hominum referrentur. Sed ignotus autor hoc loco habet Titum VII. & Domitianũ VII. nam & Suetonius in Tito, tradit ipſum non plures quàm ſeptem conſulatus geſſiſſe, & cum patre ſuo collega. uide rubrica ſexta.

83. 833 | DOMITIANVS, & MESSALINVS. | CCXV. 10

Puto hunc eſſe Catullum Meſſalinum, qui ſenator delationibus, nec minus adulatione, Domitiano charus fuit: quemadmodum Fabricius Veiento. unde utroſqꝫ coniunxit Iuuenalis Satyra quarta:

Et cum mortifero prudens Viento Catullo,
Qui nunquam uiſæ flagrabat amore puellæ,
Grande & conſpicuum noſtro quoqꝫ tempore monſtrum,
Cæcus, adulator, diruſqꝫ à ponte ſatelles.

Hic Libyæ rector ſub Veſpaſiano & Tito, multa crudelia commiſit: ſed eorum clementia, quamuis deprehenſus, pœnam fugit. Non multo pòſt multiplici morbo & inſanabili correptus, acerbiſsimè non corporis tantum cruciatus ſuſtinebat (nam erat illi maior animi morbus, & grauior) ſed & terroribus expaueſcebat, & crebrò uidebat ſibi inſtantes occiſorum manes. Quare exiliebat ſtratis, tanquam tormentis ſibi & flammis adhibitis:

quo

Olym. Imp. Ti. Veſp. | CHRISTI | Ab ur. con.

quo magis inualeſcente malo, extisq́ue defluentibus, ac inteſtinis exhauſtis, moritur. Hũc igitur & crudelitatis indicio, & quòd ſub Domitiano plurimũ potuit, luſcum, nec penitus cæcutientem, Iuuenalis, repreſentatum in tragœdia à Damaſippo, cuius natales fuerant clari, taxat octaua Satyra:

Conſumptis opibus uocem Damaſippe locaſti
Sippario, clamoſum ageres ut phaſma Catulli.

Id eſt, tragœdiã de Catullo Meſſalino, qui terroribus agitabatur. Quod & in tredecima Satyra repetit: —Mimum agit ille,
Vrbani qualem fugitiuus ſcurra Catulli.

Alius creditur Meſſalinus, quem Plinius ſenior tradit, ex conſularibus patricijs admiſiſſe hirudines ad genua, extrahendi ſanguinis cauſa, quòd podagris laboraret. interijt autem propterea, quòd affixa ſanguiſugarum relicta capita feciſſent uulnera incurabilia. Frontinus, ut ſuperius annotaui, ſcribit Meſſalinum cum Valerio conſulatum geſsiſſe. De hoc etiam iunior Plinius li. 4. Epiſtolarum. Sed hos Coſs. præpoſuit autor ignotus quinto conſulatui Veſpaſiani, ut ſuperius annotauimus, & hic ponitur Siluanus & Pollio. Immò ſubiungit & alium conſulatum qui hic deeſt. ſcribit enim pòſt: Domitianus octauò, & Sabinus. ut fortè undecim illi menſes cum uiginti duobus diebus, imperio Veſpaſiani adijciantur. At nos Caſsiodorum ſequimur, qui hæc uerba poſt noſtros Conſules ſubiungit:

His Coſs. Veſpaſianus eſt mortuus, profluuio uentris, in uilla propria circa Sabinos. Cui Titus filius eius ſuccedens, in utraq́ue lingua diſertiſsimus, regnauit annis duobus, menſibus duobus. ſub quo hi Coſs. extiterunt.

Sed prius uerba Oroſij ex ſeptimo libro, cap. 6. ſubijcienda ſunt hic: Anno ab ur. con. octingenteſimo triceſimoquarto, Titus ſegregatis à numero principum Othone & Vitellio, ab Auguſto octauus, biennio poſt Veſpaſianum regnauit. Cuius tanta tranquillitas in Imperio, ut nullius omnino ſanguinem in Repub. adminiſtranda fudiſſe referatur. Et tamen tunc Romæ orto repentè incendio plurimæ ædes publicæ concrematæ ſunt. Tunc & Veſuuij montis uerticem magna profudiſſe incendia ferunt, torrentibusq́ue flammarum uicina regionis cum urbibus hominibusq́ue deleſſe. Titus cum ingenti omnium luctu in eadem uilla, qua pater, mortuus eſt. Ex quibus Oroſij uerbis, non modò Titi uitam ſub compendio: ſed cur etiam Octauus Cæſar dicatur, cum ab alijs undecimus numeretur, ſatis conſtat, quod & Caſsiodorus ſentit.

TITVS VESP. VIII.

CAES. AVG.

2. 1 DOMITIANVS II. & RVFFVS II. 84. 834

Ignotus autor habet in hoc loco: Domitianus IX. & Ruffus. Autor quoq́ue de Pontificibus, ut ſuprà de Clero annotauimus, horũ Coſs. meminit. Fuerũt plures Ruffi. Caninius Ruffus municeps Plinij iunioris, qui plures ad eũ ſcribit epiſt. Satrius Ruffus, quẽ aquis publicis præfectũ ſcripſit Iul. Frontinus. Octauius Ruffus, qui carmina docta ſcripſit, ut Plinius teſtatur. Cornelius Ruffus, iuris conſultus ſpectatiſsimus, à Cecilio Plinio cum admiratione dilectus, à quo in petendis honoribus ſuffragator & teſtis aſſumptus, in inchoandis deductor, in gerendis conſiliarius, ſummæ auctoritatis apud Neruam Imperatorem fuit, mortuus ſub Traiano. Pomponius Ruffus, uir conſularis, tempore Domitiani, ut Plinius ſcribit: uir eloquens, peritus, & in dicendo uehemens fuit. & Caluiſius Ruffus contubernalis Plinij, quem ut amicum in pluribus conſulit. Ioſephus tradit,

CHRI-Ab ur. dit, Terentium Ruffum, cum Tito in expugnatione Hieroſolymarum fuiſſe. Ta Olym. Imp. T.
STI con. citus in decimoſeptimo M. Cluuium Ruffum hiſtoricum ſui temporis diuitem, Veſp.
& eloquentia clarum, ſub Nerone citat ſæpius. Plinius nominat quendam Acilium Ruffum, ſuis temporibus.

His Coſs. amphitheatrum Romę ædificauit, & in dedicatione eius quinq; milia ferarum occidit.

De amphitheatro ſic ſcribit Tranquillus, rubrica ſeptima, in Tito: Et tamē nemine ante ſe munificentia minor amphitheatro dedicato, thermisq; celeriter extructis, munus edidit apparatiſsimum, largiſsimumq; dedit, & nauale prælium in ueteri Naumachia, ibidem & gladiatores, atque uno die quinque milia omne genus ferarum. Idem Eutropius, atque Euſebius. Dion: Theatrum uenatorium, in quo feræ depugnarent, & balneum ſibi cognomine dedicauit. Multa quoque admiranda fecit. Grues inuicem, & quatuor elephantes depugnarunt. Aliæ præterea ad nouem milia feræ cicures iugulatæ ſunt, quas mulieres non admodum illuſtres interfecere. Viri præterea ſingulari certamine, multi pedeſtri pugna, alij nauibus decertarunt. & reliqua, quæ ibi copioſius Dion ſcribit. Sed hic incendium etiam commemorat Veſuuij montis Campaniæ, hoc primo Titi anno factum, de quo omnes ſcripſerunt. Plinius iunior, qui auunculum ſuum Plinium ſeniorem hoc perijſſe tradit: & Statius in quinto Syluarum de patre ſcribens ait

Iamq; & flere pio Veſuuina incendia cantu
Mens erat, & gemitum patrijs impendere damnis.

De hoc incendio Tranquillus in Tito rubrica octaua, & Aurelius Sextus: ſed omnium copioſius Dion de conflagratione Veſunij montis ſcripſit, quem Merula in latinum uertit. Strabo quoque libro quinto, Veſuuium montem deſcribit.

85. 835 DOMITIANVS III. ET SABINVS. 3. 8

Ignotus autor habet in hoc loco; Domitianus X. & Sabinus. Sic horum conſulum meminit autor de Pontificibus: Anaclitus ann. XII. M. X. D. III. fuit temporibus Domitiani à cons. Domitiano X. & Sabino, uſque Domitiano XVII. & Clemente. Miror cur Platina Anaclitum temporibus Traiani fuiſſe tradat. Sed confuſio eſt apud ſcriptores, de Anaclito & Cleto Pontificibus. Nam Anacletus quartus poſt Petrum, Athenienſis erat, ſub Traiano martyrij palmam accepit, seditq; annis nouem, M. II. eius memoria recolitur tertio Idus Iulij. Occurrunt legenti uarios ſcriptores, ſub ijſdem penè temporibus plerique Sabini. Fuit Cæſius Sabinus, quem Plinius iunior ad præſidium & ornamentum ſui ſumpſerat, Auli Pudentis municipem, totius Vmbriæ decus. Ad eum, librum ſeptimum Martialis mittit, & coronam roſaceam, libro nono:

Seu tu Peſtanis genita es, ſeu Tiburis aruis.

Memorante Pomponio, Caſsio iuriſperito ſucceſsit Cæſius Sabinus, qui plurimum potuit Veſpaſiani temporibus: ad quem reſcripſiſſe Hadrianum, retulit Vlpianus. Iuſtinianus refert, Iulium Sabinum male tractantem ſeruos, in quem reſcripſit Antoninus Pius. eundem Imperatorem, autor eſt Vlpianus, Iubentio Sabino reſcripſiſſe. Sabinus item Antonius matrem habuit Iuniam Valerianam, & filium Antoninum. Calliſtratus tradit, Sabinum Maximum fuiſſe ſub Hadriano: Suidas, declamatorem.

His Coſs. Titus morbo perijt, eodem quo pater eius: anno ætatis XLII. Qui ob inſignem manſuetudinem, deliciæ humani generis appellatus eſt.

Olym. Imp. Do. Idem Suetonius, Dion, Philoſtratus, Aurelius, Oroſius, Eutropius. Vide inferius eius uitam. CHRISTI Ab urb. con.

Cui ſucceſſit Domitianus, frater Titi, crudeliſſimus: qui imperauit annis quindecim, menſibus quinq;. Sub quo hi Coſs. fuerunt:

Vide, quæ nos de hoc ſcripſimus ex autoribus paulo antè citatis: quem ſcribit in regnum ſucceſsiſſe Oroſius, anno ab urbe condita octingenteſimo triceſimoquinto.

DOMITIANVS

CAES. AVG. IX.

4. 1 DOMITIANVS IIII. ET RVFFVS III. 86. 836

Ignotus autor hoc loco habet, Domitianus X I. & Furius. Cæterùm de conſulatibus Domitiani ſic ſcribit T nquillus, rubrica decimatertia: Conſulatus ſeptemdecim cæpit, quod ante eum nemo, ex quibus ſeptem medios continuauit. Omnes autem pene titulotenus geſsit, nec quenquam ultra Calendas Marij, plures ad Idus uſq; Ianuarias. Auſonius in Panegyrico ad Gratianum: Scis, inquam, ſeptem & decem conſulatus Domitiani, quos ille inuidia alteros prouehendi continuando conſeruit, ut in eius auiditate deriſus, ut hoc eum pagina faſtorum ſuorum, immò faſtidiorum fecerit inſolentem, nec potuerit præſtare felicem. Dion refert, Domitianum conſulatus decem continuos geſsiſſe. Plinius in Panegyrico, per tranſitum longum annum conſulatus Domitiani, ſignificat quindecim annos quibus imperauit. Nam ante eius principatum duos geſsit cõſulatus. Papinius in quarto Syluarum, etiam conſulatuum Veſpaſiani meminit. Ignotus author hos conſules Domitiani, ut Suetonius tradit, enumerat. Caſsiodorus alios eſt ſequutus annales.

His Coſs. eunuchos fieri prohibuit Domitianus.

Hoc Suetonius in Domitiano, rubrica ſeptima ſic explicat: Caſtrari mares uetuit: ſpadonum, qui reſidui apud mangones erant, precia moderatus eſt. Idem Euſebius libro Temporum. Idem Philoſtratus libro ſexto, de uita Apollonij. Ammianus Marcellinus ſcribit, in hoc eſſe laudandum Domitianum, quòd receptiſsima inclaruerit lege, qua minaciter interdixerat, ne intra terminos iuriſdictionis Romanæ caſtraret quiſpiam puerum: quod ni contigiſſet, quiſque eorum ferret examina, quorum paucitas difficile toleratur. Omnes enim deteſtantur memoriam Semiramidis reginæ, quæ prima omnium mares caſtrauit. Hinc in laudem Domitiani cecinit Martialis:

Non puer auari ſectus arte
Mangonis, uirilitatis damna mœret ereptæ.

CCXVI. 2 DOMITIANVS V. ET DOLABELLA. 87. 837

Apud ignotum authorem legitur hoc loco, Domitia. X I I. & Dolabella. Huius cõſulatus meminit Cenſorinus in libello de Die natali, ubi de luſtro ſcribens, ſic inquit: Rurſus annus idem magnus per Capitolinas agonas cœptus eſt diligentius ſeruari, quorum agonum primus à Domitiano inſtitutus fuit, die duodecimo eius, & Sergij Cornelij Dolabellæ conſulatu. Et Iulius Capitolinus huius meminit conſulatus in Antonino Pio, ſic ſcribens: Ipſe Antoninus Pius natus eſt tertiodecimo Calendas Octobres, ſub Domitiano X I I. & Cornelio Dolabella Coſs. in uilla Laurina educatus Lori, in Aurelia, ubi palatium poſtea extruxit.

2. 3 DOMITIANVS VI. ET RVFFVS IIII. 88. 838

Habet hoc loco ignotus autor, Domitianus X I I I. & Saturninus. Sed paulo inferius etiam Caſsiodorus ponit conſulatum Domitiani octauum, & Saturnini. Adeò quòd etiam ſuſpicer, neque ignoto autori uſquequaq; credendum: tamen ex

CHRI- STI. Abur- con. men ex fide omnia affero. Sit iudicium penes lectorem. Inuenio autem Pompeiū Saturninum ſingulari doctrina uirum cauſidicum, & qui uerſu ac proſa in orationibus ac hiſtoria fuit mirabilis: & quòd Plinium iuniorem moriens hæredem reliquerit. Meminit & Tranquillus Saturnini hiſtorici. Saturninum nominat Lucianus, ubi de morte Seueriani agit, & Q. Saturninum Iuriſconſultum Pomponius citat. Plinius ſenior nominat quendam Voluſium Saturninum, urbis præfectum, qui nonageſimum exceſſerat annum, omnium quos in conſulatu ſententiam rogauerat ſuperſtitem. Sed de Ruffo paulo inferius. Olym. Imp. Do.

90. 839 FLAVIVS, ET TRAIANVS. 3. 4

Ignotus autor ſcribit hoc loco, Domitianus XIIII. & Ruffus. Arbitror hunc Flauium fuiſſe filium Flauij Sabini, fratris Veſpaſiani: de quo ſcribit Suetonius in Domitiano, rubrica decimaquarta: Deniq; Flauium Clementem patruelem ſuum cōtemptiſsimæ inertiæ, cuius filios etiamnum paruulos ſucceſſores palàm deſtinauerat, & abolito priori nomine, alterum Veſpaſianum appellari iuſſerat, alterum Domitianum, repentè ex tenuiſsima ſupputatione tantum nō ipſo eius cōſulatu interemit, quo maximè facto maturauit ſibi exitum. Cæterùm Cenſorinus libello de Die natali prodit, Domitiano XIIII. & L. Minutio Ruffo Coſs. anno octingenteſimo quadrageſimoprimo, ſeptimos ludos Seculares factos à Domitiano (puto legendum, anno octingenteſimo undequadrageſimo, ut numerus rectè conueniat) de quibus ludis Suetonius rubrica quarta ſic ait: Fecit & ludos Seculares, cōputata ratione temporum, ab anno non quo Claudius proximo, ſed quo olim Auguſtus ediderat. Horum meminit Papinius in I. Sylua ad præfectum Gallicum, cui titulus Soteria:

Nec tantum induerint fatis noua ſecula crimen,
Aut inſtaurati peccauerit ara Tarenti.

91. 840 DOMITIANVS VII. ET NERVA. 4. 5

Ignotus autor hoc loco habet, Fuluium & Atratinum, ſi eſt emaculatus liber. nam fortè, ſi literarum eſſet lapſus, ſignarentur Flauius & Traianus, qui priori anno conſulatum geſſerunt: quandoquidem immediatè ſequuntur in eodem autore, Domitianus XV. & Nerua. ut locus hic ſit cogitatione dignus, quem doctioribus (ut pleraque alia) diſcutiendum poſt me relinquo. Nam & ludi Seculares, ſi eſt emaculatus Cenſorinus, alium annum exigunt, ſi debent anni numeris reſpondere.

92. 841 TRAIANVS II. ET GLABRIO. CCXVII. 6

Dion in Domitiano ſcribit, Traianum abſentem, dum eſſet in imperio aduerſus Germanos, cōſulem factum, apparuiſſeq; ſigna quibus Glabrioni mors, Traiano imperium portenderet. Interfecit autem Domitianus Glabrionem, quòd cum feris pugnaret, reuera propter inuictum robur, cui ſe conſulem ſuffecit. Hoc Plinius iunior notat in Panegyrico ad Traianum, his uerbis: Fuit etiam qui in principatus ſui fine conſulatum, quem dederat, ipſe magna ex parte iam geſtum extorqueret, & raperet. Sed & huius cōſulatus ſic meminit Tacitus in libello de Moribus Germanorum: Sexcenteſimum & quadrageſimū annum urbs noſtra agebat, quū primùm Cymbrorū audita ſunt arma, Cecilio Metello ac Papyrio Carbone Coſs. Ex quo ſi ad alterum Imperatoris Traiani conſulatum computemus, ducenti fermè & decem anni colliguntur. Tam diu Germania uincit. Iuxta numerum noſtrum colligunt ducenti anni, & quadraginta: qui ſi adijcient ſexingentis & quadraginta, erunt octingenti & octuaginta. Sed quis uerum diſcerneret numerum annorum, in tanta antiquitate? Habuit autem Acilius Glabrio filium eiuſdem nominis, ac utrunq; nominauit Iuuenalis Satyra quarta:

Proximus eiuſdem properabat Acilius æui,
Cum iuuene, indigno quem mors tam ſæua maneret,

Olym. Imp. Dom. CHRI-STI Ab ar-con.

Et domini gladijs iam feſtinata.—

His Conſulibus, primùm Domitianus dominum & deum ſe appellare iuſſit.

Idem Aurelius Sextus, idem Euſebius ac Eutropius, & Tranquillus rubrica tertia. Pari arrogantia cum procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit: Dominus et deus noſter ſic fieri iubet. Vnde inſtitutum poſt hać, ut ne ſcripto quidem ac ſermone cuiuſquā appellaretur aliter. Oroſius libro ſeptimo, capite ſeptimo: Is in tantam ſuperbiam prolapſus fuit, ut dominum ſe ac deum uocari, ſcribiq; ac coli iuſſerit. Hinc aſſentator poeta Martialis:

Edictum domini Deiq; noſtri,
Quo ſubſellia certiora fiunt.

2. 7 DOMITIANVS VIII. ET SATVRNINVS. 93. 841

Autor ignotus: Domitianus xvi. & Saturninus. Septimo Domitiani anno, ſcribit Euſebius Septembrē menſem Germanicū, & Octobrē Domitianū appellatos. De quibus ſic Tranquillus rubrica decimatertia: Poſt duos triūphos Germanici cognomine aſſumpto, Septembrē menſem & Octobrem ex appellationibus ſuis Germanicū Domitianumq; transnominauit: quòd altero ſuſcepiſſet Imperium, altero natus eſſet. Ob hoc Martialis dixit, Domitianū annis autumnos accommodare, cum ij menſes autumnales ſint. Cum aūt hoc nomen Domitianus decem literis conſtet, adulatoriè dixit Martialis,

Sutilis aptetur decies roſa crinibus, ut ſit
Qui poſuit ſacræ nobile gentis opus.
Nunc bis quina mihi da baſia, fiat & illud
Nomen ab Odryſio quod Deus orbe tulit.

Quo dicto intelligit̃ Domitianus, ſicut ſequentibus Germanicus: quod nomen & totidem literis complectitur. Cæterùm de ijs menſibus, & eorū appellatione, Macrobius primo Saturnalium ſic refert: Menſis September principalem ſui nominis retinet appellationē, quem Germanici appellatione, Octobrem uerò ſuo nomine Domitianus inuaſerat. Sed ubi infauſtum uocabulum ex omni ære uel ſaxo placuit eradi, menſes quoq; uſurpatione tyrannicę appellationis exuti ſunt. Cenſorinus quoq; de Die natali, ubi de menſibus Iulij & Auguſti ſcripſit, ſubiūgit: Poſtea uerò multi principes nomina quædam menſium mutauere, ſuis nuncupando nominibus, quod aut ipſi poſtmodū mutauerunt, aut poſt obitum eorum illa nomina priſtina ſuis reddita menſibus. Ad Saturninum pleraſq; ſcribit epiſtolas Plinius iunior.

3. 8 SILVANVS, ET PRISCVS. 94. 842

Apud ignotū autorem legitur hoc loco, Collega & Priſcinus: ſiue ijdem ſint, ſiue alij. nam & Cornelius Tacitus in uita Iulij Agricolæ horum meminit Coſs. ſcribens, Agricolam defunctum Collega & Priſco Coſs. Pompeij Collegæ meminit iunior Plinius ſecundo Epiſtolarum: & apud Ioſephum ſeptimo libro falſò legitur Colligas, pro Collega: Vix, inquit, motus eorum potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, poſtulatis ſibi præmitti ad Cæſarem geſta, &c. Fuit autem quidam iureconſultus Notarius Priſcus ſub Traiano, quem ſemper conſilio ſuo adhibuit.

His Coſs. Quintilianus ex Hiſpania primus Romæ ſcholam publicam & ſalarium à fiſco accepit, & claruit.

Quintilianus ex Calagurra Hiſpaniæ oppido oriūdus, inter patricios Romanos inſertus, ſiue iure Tatij, ſiue principum liberalitate, quod multis factitatum uidemus, ut & Plinio iuniori. nam ille, autore Auſonio, conſularia ornamenta per Clemenrem adeptus eſt. Vnde non mirum, ſi Iuuenalis eum nobilem per lunata calciamenta deſignauit: immò magis probetur eſſe ritus Romanus.

CHRISTI Ab ur. con. nus. Videndum eſt Trebellij Pollionis dictum, ubi Poſthumij iunioris eloquentiam laudat adeò probatam aſſerere, ut eius controuerſiæ Quintiliano dicantur inſertæ: quem declamatorem Romani generis acutiſsimum, unius capitis lectio prima ſtatim fronte demonſtrat. Fuit autem iunioris Plinij præceptor, ut ipſemet in ſexto Epiſtolarum atteſtatur. Olym. Imp. Do.

95. 844 ASPRENAS, ET CLEMENS. 4. 9

Ignotus autor habet hoc loco, Aſprenatem & Lateranum. Euſebius lib. Temporum ſcribit, hoc anno Domitianum mathematicos & philoſophos Romana urbe amouiſſe: & poſt quatuor annos publico edicto iterum urbe expulit. Suetonius in Domitiano quoq;, rubrica decima, tradit philoſophos omnes urbe Italiaq; ſubmouiſſe Domitianum. Et Gellius lib. 14 Noctium Atticarum: Philoſophi, inquit, Domitiano imperāte Senatuſconſulto eiecti, atq; urbe & Italia interdicti ſunt. Qua tempeſtate Epictetus quoq; philoſophus, propter id S.C. Nicopolim Roma diſceſsit. Item apud Philoſtratū mentio fit de Philoſophis eiectis à Domitiano: qui habitu mutato partim in Hiſpaniā, partim in Lybiæ Scythiæúe deſerta confugerunt. Quidam etiam uiuendi ratione mutata, ſcelerum conſiliarios ſeſe illi adiunxerūt. Ex quo Demetrius philoſophus expulſus, inſtituta cum Apollonio ſermociatione, dolenter dixit & grauiter: Cicadis licet impunè canere, nobis nec quidem mutire fas eſt.

His Coſs. multa mœnia, & celeberrima Romæ facta ſunt, in quibus Capitolium, forum tranſitorium, diuorum porticus, Iſæum ac Serapium, ſtadium, horrea piperatoria, Veſpaſiani templum, Mineruę Chalcidicæ odion.

Eadem Euſebius. Sed adijcit forum Traiani, & alia quæ Caſsiodorus in ſequentes Coſs. teijcit. Ad hæc alluſit Martialis libro nono Epigrammatum:

Quantum iam ſuperis Cæſar cœloq; dediſti,
Si repetas, & ſi creditor eſſe uelis:
Grandis in æthereo licet auctio fiat Olympo,
Coganturq; Dei uendere quicquid habent,
Conturbabit Athlas, & non erit uncia tota,
Decîdat tecum qua pater ipſe Deûm.

& reliqua quæ ſequuntur. Vbi hoc eſt obſeruandum, interpretes hoc loco non ex fide interpretari, quid ſit Contutbate: quod uerbum eſt Iureconſultorum, quo Vlpianus & Alphenus uſi ſunt. Eſt autem conturbare, decoquere & diſſipare pecuniam ſuam. & propriè de ſeruis dicitur, qui cum rationibus dominicis paria non faciunt. Iureconſultus hoc uerbo utitur ff. de Inſtitoria actione. Et in hoc ſignificatu accepit Cicero in oratione pro Cn. Plancio, in quarto Epiſtolarum ad Atticum, in octauo ad Cælium. Et Terentius in Eunucho: Ita conturbaſti mihi rationes omnes. & Iuuenalis:

Sic Pedo conturbat, Matho deficit.—

Vbi ſignificantius exprimitur uis illius uerbi. Eſt enim conturbate medium inter decoquere, & ex fide ſoluere. Qui ex fide ſoluit æs alienū, totum diſſoluit: qui decoquit, nihil ſoluit: qui uerò conturbat, partim diſſoluit æs alienum, partim decoquit. Sed redeamus ad hiſtoriam. Sextus quoq; Aurelius eadem tradit, ſed clarius Tranquillus rubrica quinta, his uerbis: Plurima & ampliſsima opera incendio abſumpta reſtituit, in quîs & Capitolium, quod rurſus arſerat (nam & Marianis temporibus, & Vitelliano bello incendio abſumptum, Veſpaſianus reparauerat, ſed eius morte iterum exarſit) ſed omnia ſub titulo tantum ſuo, ac ſine ulla priſtini autoris memoria. Nouam autem ædem excitauit in Capitolio cuſtodi Ioui, & forum quod nunc Neruæ uocatur. Item Flauię templum gentis, & ſtadium, & Methodiū, & Naumachiam: E cuius poſtea lapide maximus Circus, deuſtis utrinq; lateribus, extructus eſt, Eſt autē Odium (ut pleriq; legunt apud

Olym. Imp. Do. Suetonium,pro methodio) locus ubi cantatur: quemadmodum olim Pericles ille Olympius inter cætera opera quæ Athenis magnificenter extruxit, fecit & Odion, in quo certamina muſica ſpectabantur,quod multis ſedibus exornatum fuit. Et Marcellinus tradit, Romæ fuiſſe ſtadium & odium ſpectata ab Imperatore Conſtantio inter cætera decora Romanæ urbis. Forum aūt tranſitoriū dicebatur Neruæ, quod à Traiani ad alia fora tranſibatur, apud Palatium ipſius Neruę:ut adhuc cubitales literæ dirutæ apud decem columnas marmoreas apparēt: IMP. NERVA CAES. AVG. TRIB.pot.III.Imp. Sed Helius Spartianus dicit:Statuas nudas uel equeſtres diuis Imperatoribus in foro diui Neruę,quod Tranſitorium dicitur,locabat cum titulis,& columnis,& alijs. CHRI STI Ab ur. con.

CCXV 10 III. DOMITIANVS IX. & CLEMENS. 96. 845.

Ignotus autor habet hoc loco, Domitianus XVII. & Clemens, ut ille ſcilicet ſit decimusſeptimus,& ultimus Domitiani cōſulatus:cum ſecundum Suetonium decem & ſeptem habuerit conſulatus. Sed alios nimirum annales Caſſiodorus ſequutus eſt, ut ſæpe memini. Facit etiam horum Coſs. mentionem autor de Pontificibus,ut in Anacleto memini. Arbitror hunc fuiſſe Clementem Flauium conſulem, cuius ex ſorore neptis Domicilla Flauia in inſulam Pontiam relegata eſt, quia ſe Chriſtianam teſtata eſt: ut Euſebius tradit, tam in libro Temporum,quàm in Sacra hiſtoria lib. tertio,capite decimooctauo. Cæterùm ibi uide plura capita de perſequutione Chriſtianorū. adeundus eſt & Tertullianus in Apologetico. Fuerunt autē ijſdem penè temporibus plures Clementes. Arrius Clemēs, ad quem Plinius epiſtolas ſcribit:à quo uxor eius Ateſtina Sabina perdocta,Epigrammate celebratur. Salienus Clemens ſub Nerone. Suedius Clemens, ab Othone claſsi præfectus. Aretinus Clemens, domui Veſpaſiæ per affinitatē coniunctus à Mutiano, prætorianis præpoſitus, & prius Domitiano gratiſsimus, familiariſq́ue: mox ab eo necatus,quemadmodum idem tyrannus Flauium Clementem patruelem ſuum iugulari iuſsit. Fuit & olim Coruinus Clemens eruditiſsimus, & poetarum ſuauiſsimus, Alexandri Macedonis geſta complexus,& Apuleio familiaris. Cælius Clemens in Proconſulatu ſucceſſor dicitur à Plinio ſibi. Clementis Patauini meminit Martialis.

His Coſs. inſigniſsima Romæ facta ſunt opera: Forum Traiani, Thermę Traianę & Titianę, Senatus,ludus Matutinus,Meta aurea, Meta Sudans,& Pantheon.

Thermæ Titianæ à Tito ædificatæ, non longè ſunt hodie ab eccleſia ſancti Martini in montibus,quæ uulgo Capaces hodie dicuntur,ob aquarum capacitatem. Quo in loco inuenta fuere duo marmora, ſculpta cum flamma, in uno erant literæ, IOVI: in altero uerò IMP: VESPASIANVS AVG. per collegium Pontificum fæcit. Vnde, inquit Euſebius, Domitianus tantæ ſuperbiæ fuit,ut aureas & argenteas ſtatuas ſibi in templo poni iuſſerit.

a. II FVLVIVS, & VETVS. 97. 846

Autor ignotus hoc loco ponit, Neruam ſecundò, & Ruffum tertiò: quos prioris anni Coſs. Caſsiodorus poſuit, ſi fortè uitio ſcriptoris tranſpoſiti ſunt: & quos prius ipſe Valerianum & Veterem nominauit, hi ſunt quos Caſsiodorus Fuluium & Veterem uocat. Inuenio enim alibi, quòd Fabius Valens (cuius iunior Plinius in quarto Epiſtolarum meminit) cum Vetere conſul fuit, cum Reſpub. diu preſſa, tandem in Neruam reſpiraſſet. Illo Antonius Pius, quòd erat uir peritus, uſus eſt familiariter. Sed & Valentis Iuriſconſulti meminit Paulus de Fideicommiſſarijs hæreditatibus. Alius eſt Fabius Valens apud Tacitum, Vitellianas partes ſequutus. Coniector autem ego, hos duos eſſe conſules, de quibus Dion in Nerua ſcribit, ut paulo inferius annotabimus, cum

CHRI- Ab ur. demorte Domitiani loquemur. Quibus utrique fuit prænomẽ Caius, ut unus Olym. Imp.
STI. con. C. Fuluius Valens, alter C. Antiſtius Vetus dicti ſint, & à ſcriptoribus nomina Do:
ipſorum uitiata: quod liquidò facile cuique apparet. Ob id ſcribit Dion, Domitianum Imperatorem ſub ijs conſulibus duobus Caijs eſſe occiſum. Cui etiam ſubſcribit Oroſius, ut paulò infrà liqueſcet: Neruam Imperatorem eſſe factum anno urbis conditæ DCCCXLVI. licet Eutropius DCCCL. aſſerat, & is tantum undecimus annus Imperij dicatur Domitiani: cum tamen ferè omnes hiſtorici tradant, Domitianum annos quindecim imperitaſſe. Adhibe ſtudioſe lector & tuum laborem, quo ille noſter fiat perfectior. Euſebius tradit, ſub id tempus maximam uirginum Veſtalium Corneliam cõuictam ſtupri, iuxta legem, uiuam defoſſam. De qua Tranquillus rubrica octaua inquit: Mox Corneliam uirginem maximam, abſolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam, atque conuictam, defodi imperauit. Sed ponamus Conſules, quos ijs præpoſuit Caſſiodorus:

98. 847 NERVA II. ET RVFFVS. 3. 12

Hic iterum uariantur Conſules apud ignotum autorem: quoniam hoc loco ſcribuntur, Valerianus & Vetus, qui priori anno ponuntur, ut patet. Autor de Pontificibus ſic ſcribit: Euariſtus annos tredecim, menſes ſeptem, dies duos ſuit temporibus nouiſsimis Domitiani, Neruæ & Traiani, à conſulatu Valentis & Veri uſque Gallo. Sed nimium corrupta ſunt nomina Conſulum, cum ille Valentem & Verum, ignotus autor Valerianum & Veterem nominet Conſules. Sed literæ facilè confunduntur, ex ſocordia ſcribentium. At horum Conſulum meminit Iulius Frontinus, libro de Aquæductibus: D. Imperatore Nerua tertium, & Virginio Ruffo tertium Conſulibus, ad nos translata cura, eam cum portiuncula ſubiui. Ruffum hunc Verginium fuiſſe Imperatorem in Germania, qui Iulium Vindicem occiderat, ex Dione colligo, qui in uita Neruæ ſcribit hæc uerba: Ruffum uerò Virginium, quem Romanæ olim legiones Imperatorem nominauerant, minimè ueritus eſt uel in conſulatu collegam aſſumere. In cuius etiam ſepulchro illud quidam inſcripſeret

Hic ſitus eſt Ruffus, pulſo qui Vindice quondam
 Imperium aſſeruit non ſibi, ſed patriæ.

Huius Ruffi uillam Alienſem Plinius Cecilius eleganter celebrat libro ſexto Epiſtolarum, epiſtola decima, cum præſenti epigrammate. Sed eius res geſtas & funus ac mortem deſcribit libro ſecundo Epiſtolarum, epiſtola prima, ubi ter conſulatu perfunctum ipſum tradit. nam primum conſulatum geſsit cum Memmio Regulo: alterum cum Pompeio Vopiſcò, referente Tacito: tertium cum Nerua Imperatore: autor Iulius Frontinus de Aquæductibus. Defunctus autem eſt ſub Traiano Cæſare, annum tertium & octogeſimum excedens, teſte Plinio.

848 SABINVS, & ANTONIVS. 4. 13

Scribit Euſebius, ſub id tempus Domitianum prohibuiſſe uites in urbibus ſeri. De qua re uide Tranquillum rubrica ſeptima & decimaquarta. Eutropius tradit, Domitianum conſobrinos ſuos interfeciſſe. nam Flauium Sabinum alterum ex patruelibus occidit, quòd eum con. torum conſularium die deſtinatum, perperam præco non Conſulem ad populum, ſed Imperatorem pronunciaſſet. Denique Flauium Clementem, alterum ex patruelibus, contemptiſsimæ inertiæ, repentè ex tenuiſsima ſuſpicione, quo maximè facto maturauit ſibi exitium.

99. 849 NERVA III. & TRAIANVS III. CCXIX. 14

Autor ignotus hoc loco habet, Nerua III. & Traianus II.

100. 850 SENECIO, & PALMA. 2. 15

Circa id tempus, ſcribit Euſeb. Domitianũ Chriſtianos eſſe perſequutũ. Unde

Olym. Imp. Do. & Oroſius libro ſeptimo, capite ſeptimo inquit: Idem efferatus ſuperbia qua ſe deum coli uellet, perſequutionem in Chriſtanos agi ſecundus à Nerone imperauit. Quo tempore etiam beatiſsimus Ioannes apoſtolus in Pathmos inſula fuit. In uetuſtiſsimis Annalibus (nihil enim indiſcuſſum relinquo) inuenio: Anno Domini CI. IOANNES APOSTOLVS APVD EPHESVM DORMIVIT IN PACE, A' PASSIONE DOMINI LXVIII. Et quia circa id tempus hoc cadit, huc adſcripſi. Qui meliora inueniet, addat. Arbitror uerò hunc eſſe Palmam, qui ſub Traiano Imperatore poſtea Syriæ præfectus fuit. De quo Dion multa in uita Traiani, cui mortuo ſtatuam poſuit. De hoc ſuſpicor ſcriptum illud epigramma Martialis in duodecimo, ad Cæſarem: CHRISTI. Ab ur. con.

Palma regit noſtros mitiſsime Cæſar Hiberos,
  Et placido fruitur pax peregrina iugo.
Ergo agimus læti tanto pro munere grates,
  Miſiſti mores in loca noſtra tuos.

3. 11 TRAIANVS IIII. & FRONTO. 101. 851

Ignotus autor habet hoc loco, Traianus tertiò & Frontinus. Spartianus in Hadriano ſcribit, Traianum geſsiſſe quartum conſulatum cum Articuleio, quibus Conſulibus Hadrianus quæſtor fuit. Fronto conſul à Dione memoratur in Nerua. Sed multos lego fuiſſe Frontones. nam Frontonis cum Tito amicitia coniuncti, bis meminit Ioſephus. & Tacitus Iulij Frontonis in rebus Othonis, & Licinium Fontonem monſtrat Vlpianus fuiſſe ſub imperatore Antonino. Frontonem conſulem ſub Nerua Dion, quem Martialis & bello & pace clarum prædicat Cornelius Fronto Catius, orator nobiliſsimus, Romanæ eloquentiæ non ſecundum, ſed alterum decus: quanquam illi Macrobius ſiccum dicēdi genus aſcribat, Antonini Philoſophi præceptor. Dion teſtatur in Adriano, plurimum floruiſſe, & primas in agendis cauſis partes habuiſſe. Vlpianus de Pœnis tradit, Adrianum Iulio Fontoni reſcripſiſſe. Inueni ueterem inſcriptionem, in qua quarti conſulatus Traiani fit mentio, his uerbis: Ex auctoritate IMP. CAES. DIVI NERVAE TRAIANI AVG. Germanici, Pont. Max. Trib. pot. V. Coſs. IIII. P. P. Ti. Iulius Ferox curator aluei & riparum Tiberis, & cloacarum urbis terminauit ripā, R. R. ad prox. rip. p. XXII. ff. II. S. Cæterùm ut ad Frontonem redeam, ſiue Frontinus ſit, ſcribit Dion, ingentem tumultum exortum, quòd Nerua principe facto ſtatim omnes ſuos inimicos accuſarunt. Vnde ferunt Fontinum conſulem dixiſſe: Malum eſſe Imperatorem habere, ſub quo nulli liceret aliquid facere (demonſtrans ſanè Domitianum) ſed peius, ſub quo omnibus omnia. Quare Nerua in poſterum uetuit. Deniq; ut Spartianus tradit, Traiano quater & Articuleio Coſs. Hadrianus Quæſturam geſsit (ſiue is, ſiue alius fuerit conſulatus) in qua cum orationem Imperatoris in Senatu agreſtius pronuncians, riſus eſſet, uſq; ad ſummam peritiam & facundiam Latinis operam dedit. De Iulio Frontino paulo ſuperius, etiam in Veſpaſiani ſecundo conſulatu, quædam annotauimus ex Tacito, quæ huc referri poſſunt.

His Coſs. Apollonius Tyaneus philoſophus inſignis habetur.

Hoc idem Euſebius in Chronicis, qui addit & Euphratem philoſophum. Sed de Apollonio philoſopho, & eius rebus geſtis, ſcripſit græcè Philoſtratus libros octo, qui extant & Græci, & tralati Latini legūtur. Subiungit autē Caſsiodorus:

Et Domitianus occiſus in Palatio, anno ætatis triceſimoquinto.

Euſebius tradit, ætatis triceſimoſexto Domitianū occiſum, & à ueſpillonibus, aſportatum,

CHRISTI. Ab ur. con. aſportatum, clypeosq́ & eius imagines paſsim per Romam in terras deiectas, & per ignominiam conculcatas. Dion in uita Neruę tradit, Domitianum perijſſe duobus Caijs, Valēte & Antiſtio Coſs. cū eò iam deueniſſet Domitianus per ſcelera cædesq́, ut omnes homines ſuſpectos haberet, nec ſatis libertis fideret: nec præfectis quidem iudiciorum ſummam ſecundum principalem poteſtatem permiſerat: ac Epaphroditum quendam Neronis libertum necaſſet, ut à tali audacia ſuos deterreret, ob id facta coniuratione, cuius participes fuere Parthenius, cubiculo præpoſitus: Entellus curator actorum Imperij, ſiue à libellis, Stephanus libertus, Domitia uxor, Norbanus præfectus, ac Petronius ſecundus collega, horū conſilio perijt. Nam & Domitia uxor reperit horum omnium nomina in duplici pugillari ex tilia, quod puluino ſubditū Domitianus ſemper habuit: & à puero dormienti ſubtractū, Domitia puero abſtulit, coniurationemq́ maturauit. Hæc Dion. Eutropius ab initio octaui libri, horum Coſs. in hæc uerba meminit: Anno octingenteſimo & quinquageſimo ab ur. con. Vetere & Valente Coſs. Reſpub. ad proſperrimū ſtatum rediit, bonis principibus ingenti felicitate cōmiſsis. Paulo autem ſuperius ex ignoto autore, & quodam alio de Pontificibus, meminimus Valentis & Veteris Coſs. ubi perperam ſcriptum eſt, Valerianus & Verus, lapſu quarundam literarum: ſi forte ſub ijs Coſs. occiſus ſit Domitianus. nam illi fuerunt anno ur. con. DCCCXLVI. ut ſuperius annotauimus. quem numerum etiam Oroſius ponit: adeò ut Caſsiodorus, licet alios ſequutus ſit annales, omnino uideatur peruerſus & deprauatus, quemadmodum (ut paulo inferius annotabimus ex ueteri quodam Eutropij exemplari) Traianus fertur DCCCXLVII imperium ſuſcepiſſe, & Nerua DCCCXLVI. adeò ut cum Dione Oroſius & Eutropius conuenire uideantur. Quod ſi uerū eſt, quomodo Domitianus quindecim annis imperauerit, numerare neſcio: nec annos eius ætatis colligere. Quanquam hoc etiam uerum eſt, quòd Caſsiodorus raro cum ueteribus autoribus concordat in deſcriptione Cæſarum occiſorum: quod etiam ſuperius ſæpe obſeruaui, unde ſubiungit,

Olymp. Imp. Ner.

Cui Nerua ſuccedens, regnat annum, & menſibus quatuor.

De hoc ita Oroſius ſcribit: Anno ab ur. con. octingenteſimo quadrageſimo ſexto (quamuis Eutropius quinquageſimum hunc eſſe annum ſcripſerit) Nerua admodum ſenex, à Petronio præfecto prætorio, & Parthenio ſpadone interfectore Domitiani, Imperator decimus ab Auguſto creatus, Traianum in regnum adoptauit, per quem reuera afflictæ Reipub. diuina prouiſio conſuluit. Hic primo edicto ſuo cunctos exules reuocauit. Vnde & Iohannes Apoſtolus hac generali indulgentia liberatus, Epheſum rediit: emenſoq́ anno imperij ſui Nerua confectus morbo, diem obiit. Idē Euſebius libro tertio Sacræ hiſtoriæ, ca. ſecundo, ubi numerus annorum omnino falſus eſt. In Oroſio puto legendū pro quadrageſimoſexto, quadrageſimoſecundo, et notas numerorū eſſe tranſpoſitas.

NERVA COCCEIVS X.

Sub quo ij Coſs. fuerunt,

102. 852 TRAIANVS V. & ORPHITVS. 4. 1

In hoc conſulatu, ſi licet ex antiquitatibus coniectari, Traiano fuit ſtatua poſita à tribubus triginta tribus, ob inſtaurati Circi beneficiū ad Circum maximum, qua parte Herculis Victoris templum erat. Eius inſcriptio nunc ad diui Iohannis in marmore his uerbis legitur:

Olym. Imp. Ner. | CHRISTI | Ab ur. con.

IMP. CAES. DIVI NERVAE F. TRAIANO GERMANICO DACICO PONT. MAX. TRIB. POT. VIII. IMP. IIII. COS. V. P.P. TRIBVS XXXV. QVOD LIBERALITATE OPTIMI PRINCIPIS COMMODA EARVM ETIAM LOCORVM ADIECTIONE AMPLIATA SVNT.

Sed an hoc conſulatu hęc inſcriptio facta ſit, dubium eſt, cum nondum fuerit Traianus princeps & optimus cognominatus: ut ex Dione & cæteris liquet. Scribit Euſebius, ſub id tempus Iuſtum à Tiberiade Iudæorum ſcriptorem inclaruiſſe. Sed ut nihil ſciens obmittam, ignotus autor ponit hoc loco Coſs. hoc modo: Traianus quartùm, & Petus: ſi fides eſt habenda libro. nam de Traiani conſulatibus paulo inferius plura ſcribam.

CCXX. 2 **SENECIO II. & SVRA.** 103. 853

Ignotus autor habet hic, Seruſlo & Sura.

His Coſs. Nerua morbo perijt in hortis Saluſtianis, anno ætatis LXXII. cum iam Traianum adoptaſſet in filium. Cui ſuccedens imperauit annos XIX. menſibus quatuor, diebus XV. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Euſebius & Caſsiodorus in annis Neruæ conueniunt. Cum Dion & alij huic tribuant tantum ſexagintaocto annos, non ſeptuaginta duos. ut ſuſpicandum ſit, numerorum notas eſſe deprauatas: quemadmodum & in Eutropio, ut paulo antè ſcripſimus, Neruam imperium ſuſcepiſſe diceus anno urbis conditæ octingenteſimo quinquageſimo: cum mox in Traiano, ut ex uetuſtiſsimo Eutropij codice manu ſcripto, quē meus mihi Stabius exhibuit, didici, ſcriptum ſit, huic ſucceſsiſſe Traianum anno urbis conditæ octingenteſimo quadrageſimoſeptimo. Sed quantum ſit credendum, patet cuiq; erudito & ſtudioſo, qui innititur puræ eruditioni & doctrinæ, acriq; iudicio. Multis enim annis nemo hoc ſaxum uoluit. Ego neſcio quo fato incidi in huiuſmodi labyrinthum, niſi optimo zelo iuuandi ſtudioſos omneis. Iuuent poſteri hunc meum laborē, quæſo enixè. Oroſij exemplar mendoſum libro ſeptimo, capite octauo, ſic habet: Anno ab ur. con. octingēteſimo quadrageſimo ſeptimo, Traianus genere Hiſpanus, undecimus ab Auguſto, Reipub. gubernacula ſuſcepit, ac per annos decem & nouem tenuit.

TRAIANVS IMP. XI.

2. 1 **TRAIANVS VI. & MAXIMVS.** 104. 854

Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, dum conſul ipſe gratias ageret pro ſe & Cornuto Tertullo, trium conſulatuū Traiani meminit, tertiumq; ſcribit recuſaſſe: ſiue hoc intelligendum ſit, in principatu, ſiue poſt principatum. Inquit enim, An conſularis uiri, triumphaliſq; filius, cum tertio conſul creatur, aſcendit, non debitum hoc illi, non uel ſola generis claritate promeritum? Huius tertij itē conſulatus fit mentio à Martiali in undecimo:

Et qui purpureis iam tertia nomina Faſtis
  Iane refers Neruæ, uos precor ore pio,
Hunc omnes ſeruate ducem, ſeruate Senatum:
  Moribus hic uiuat principis, ille ſuis.

Creauerat autem Traianus, Plinio teſte, ſe, & alterum collegam tertiū Coſs. in ſex menſes, Alium uerò deſignauerat conſulem in poſteriores ſex menſes, ut ſuo conſulatu

CHRISTI. Ab ur. con. conſulatu duos tertiū Coſs. faceret. Vni non ſemper collega extitit: nam per totū annū duos collegas habuit. Vnde ut utroſq; cōplecteretur, pertulit ſuū conſulatū uſq; in finē anni, quem tantū ſemeſtrem geſsiſſet. Hoc igitur anno, quo Traianus Cos. erat, C. Plinius Cecilius ſecundus & Cornutus Tertullus ſimul etiam geſſerunt conſulatum, per aliquot menſes. Licet potius ſequenti anno id factum crediderim, quòd in Panegyrico ait: Quo fit ut propè in immenſum diffundatur oratio mea, & necdum de biennio loquor. Hos enim ſimul geſsiſſe conſulatum, Plinius & in quinto Epiſtolarum fatetur, & in Panegyrico, ſic ſcribens: Quid, quod eundem in annum conſulatum noſtrum contuliſti? Ergo non alia nos pagina, quàm te conſulem accipiet: & noſtra quoq; nomina addentur Faſtis, quibus ipſe præſcriberis. Hos tamen Coſs. Caſsiodorus non ponit, ſicut nec alios quidem ſuffectos, contentus ordinarios tantum enarrare: ſequutuſq; alios Annales, quàm autor ille ignotus, quem toties cito. qui poſt priores Coſs. Seruilium & Suram, ſubiungit: TRAIANVS V. ET MAXIMVS II. Cum etiam hactenus nulla ſit facta mentio conſulatus primi Maximi. Licet autem & ſuperius ſcripſimus de quinto Traiani conſulatu ueterem inſcriptionem, tamen & hæc Romæ legitur: Olym. Imp. Tra.

IMP. CAES. DIVI NERVAE T. TRAIANO AVG.
GERMANICO. DACICO. PONT. MAX. TRIB.
POT. IX. IMP. IIII. COS. V. MARCELLI CVL-
TORIS DOMVS AVGVSTA.

105. 855 SENECIO III. & SVRA II. 3. 8

Hic eſt ille Licinius Sura, de quo ſcribit Dion in Traiano. Quamuis enim Licinius Sura eò & potentiæ & opum ueniſſet, ut gymnaſium Romæ à ſolo extruere non dubitaſſet: eum tamen mutua beneuolentia ac fide coluit, & cum aliquando delatum inuidi abſentem criminando uehementius premerent, eius domum adijt, atq; dimiſſo comitatu, medicum tonſoremq; Licinij curandis oculis ac tondendæ barbæ adhibuit. amoto deinde tonſore lotus, cœnauit quoq; apud Licinium. Poſtridie uerò præſentibus ijs †amiſsis, qui de Licinio ſiniſtrum quid ingerebant: Heri, inquit Traianus, occidiſſet me Licinius, ſi uoluiſſet occidere. Magnam itaq; rem præſtitit in eo, quòd apud hominem delatum uoluit periclitari. Longè uerò maximum illud fuit, quòd nihil omnino ſe credidit perpeſſurum. Huic quoq; ipſi Licinio prætorianorum præfecturam daturus, gladium quo illum pro more accingebat, extulit, nudatumq; tradens: Accipe, inquit, gladium hunc Licini, quo pro me, ſi rectè imperauero: ſin ſecus, contra me utare. cuius & Plinius in Panegyrico meminit. Eum autem uita functum, publico funere & ſtatua princeps honorauit. Fuit autem uir alti ingenij, & profundæ doctrinæ, quòd uel libro ſeptimo Martialis teſtatur: †amicis

Doctorum, Licini celeberrime, ſummè uirorum,
Cuius priſca graues lingua reduxit auos. & reliqua quæ ſequutur. Diuitias eius explicauit & Satyra decimaquarta Iuuenalis:
Diſpoſitis prædiues hamis uigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, ſigniſq; ſuis, Phrygiaq; columna,
Atq; ebore & lata teſtudine: &c.

Ad hunc Licinium Suram ſcribit pulcherrimam epiſtolam iunior Plinius, de ſuo fonte, in fine quarti Epiſtolarum. Deniq; referente Spartiano in uita Hadriani, ſuffragante Sura, Hadrianus ad amicitiam Traiani pleniorem redit, nepte per ſororem Traiani uxore accepta, fauente Plotina. Et ut nihil omittam, in Annalibus uetuſtis legitur: Anno Domini C V. Simon Cleophæ filius Hieroſolymis epiſcopus crucifigitur.

Olym. Imp. Tra. — CHRISTI. Ab ur. con.

VRBANVS, & MARCELLVS,

4. 3 Ignotus autor habet, Surranus & Marcellus: & ita legendum omnino cenſeo. 106, 856
Nam Spartiano teſte, Surranus bis conſul fuit ſub Traiano: & Hadrianus prætor factus eſt ſub Surrano bis, & Seruiano iterum Coſs. cum ſeſtertiûm iterum uicies ad ludos edendos à Traiano accepit. Aeſtimo igitur, Caſsiodori exemplar deprauatum, & non Vrbanum, ſed Surranum legendum. Inuenio Priſcum Neratium Marcellum unicè à Traiano dilectum (ſi fortè hic ſit) adeò ut frequens opinio fuerit, id animi fuiſſe Traiano, relinquendi illum, non Hadrianum, ſucceſſorem imperij, multis amicis conſentientibus, uſq; eò, ut Priſco aliquando dixerit: Commendo tibi prouincias, ſi quid mihi fatale contigerit. Hunc poſtea Hadrianus in conſilio habuit, quem geſsiſſe cõſulatum cum Antonio teſtatur Venuleius, ad legem Corneliam de Sicarijs. & Pomponius de Origine iuris, conſulatus Neratij meminit. Neratium etiam Atticilianum inter Iuriſconſultos memorat Paulus. In antiquis annalibus legitur, Anno Domini CVI. IGNATIVS ANTIOCHIAE EPISCOPVS ROMAE BESTIIS TRADITVR.

CCXXI. 4 CANDIDVS, & QVADRATVS. 107. 857

Ignotus autor habet: Candidus II. & Quadratus. ſicut & Spartianus in Hadriano, qui ita ſcribit de eo: Poſt quæſturam acta Senatus curauit, atq; ad bellum Dacicum Traianum familiarius proſequutus eſt. Quandoquidem indulſiſſe uino ſe dicit, Traiani moribus obſequentem, atq; ob hoc ſe à Traiano locupletiſsimè muneratum. Tribunuſplebis factus eſt Candido & Quadrato iterum Coſs. in quo magiſtratu ad perpetuam tribunitiam poteſtatẽ, omen ſibi factum aſſerit, quòd penulas amiſerit, quibus uti tribuniplebis pluuiæ tempore ſolebant, Imperatores autem nunquam: unde hodieq; Imperatores ſine penulis à togatis uidentur. hæc Spartianus. Candidus ille Iulius Veſpronius dicebatur, qui poſtea miſſus eſt à Senatu legatus ad Septimiũ Seuerũ, qui in Syria cũ exercitibus quibus pręerat à Iulio deſciuerat. Erat autem Cãdidus Vetus conſularis olim militibus inuiſus, ob durum & ſordidum ingeniũ. Iulio Candido reſcripſiſſe diuum Pium, Vlpianus memorat in Digeſtis, quadrageſimooctauo lib. titulo de Accuſationibus. Candidi Iulij meminit Plinius iunior, lib. quinto Epiſtolarũ. & Martialis epigrammate Candidi uxorem momordit, tanquam adulteram, lib. 12.

Hunc qui femineis noctesq; diesq; cathedris
Incedit, tota notus in urbe minis.

Quadratus autem alter conſul, Numidius dictus (non Vinidius, ut inemendati habent codices Spartiani) hæres relictus ex beſſe à Numidia Quadratilla auia, conſpicuus forma fuit, & omnes ſermones malignorũ puer & iuuenis euaſit: intra uigeſimum annũ maritus. Apud auiam tanta ſeueritate uixit, ut Pantomimos illius nunquam ſpectauerit, familiariſsimè adamatus à Plinio Cecilio, qui in Epiſtolis crebram facit eius mentionem. Hadrianus grauiter Quadratũ proſequutus eſt. Huius puto filium fuiſſe hunc Quadratum, qui à Commodo occiſus eſt, de quo Lampridius. Quadrati hiſtorici meminit Dion in uita Antonini Pij. Fuit & Quadratus diſcipulus Apoſtolorũ, qui Hadriano Imperatori oratione ſplendidiſsima Apologeticum librum pro noſtra religione conſcriptum, & ualidiſsimis communitum aſſertionibus, obtulit. cuius Euſebius meminit libro quarto Hiſtoriæ ſacræ, capite tertio.

His Coſs. Traianus de Dacis & Scythis triumphauit.

Idem Euſebius lib. Temporum: & Eutropius lib. 8. cap. 2. Daciam Decibalo uicto ſubegit, prouincia trãs Danubiũ facta, in his agris quos nũc Taiphali, nũc Victohali & Terungiti habent. Ea prouincia decies centena milia paſſuũ in circuitu tenuit. Diu me torſit, fateor, ubi'nã fuerit põs Traiani ſuper Danubio. ſed quũ

nuper

CHRI-STI | Ab ur. con. | Olym. | Imp. Trx.

nuper inuenerim deſcriptiones regni Hungariæ, & tabulam eiuſdem edidi, ac regi Hungariæ FERDINANDO dicaui, quæ iam impreſſa circunfertur, opus herclè inſigne, abſit inuidia uerbo. Eum pontem in hac deſcriptione poſui. Similiter in Auſtria noſtra, ubi omnes fluuios Danubium irrumpentes, ab eius fonte uſq; in mare Euxinum, cum ſuis hoſtijs, mentionem feci illius pontis. Eadem Dion in Traiano. De aduentu Traiani in urbem, Martialis libro decimo cecinit hoc epigramma:

Felices, quibus urna dedit ſpectare coruſcum
Solibus arctois, ſideribusq; ducem. & reliqua.

108. 858 COMMODVS, ET CEREALIS. 2. 5

Plures fuerunt ſub id tempus Cereales dicti. Martialis ad Iulium Cerealem libro undecimo epigramma ſcripſit:

Cœnabis belle Iuli Cerealis apud me.

Hic bellum Giganteum heroico uerſu deſcripſit, ut ex Martiali colligimus. Fuit & Tutius Cerealis, uir conſularis, cuius & Plinius libro ſecundo Epiſtolarum meminit. Scribit idem alibi ad Velleum Cerealem. Turullij Cerealis, & Petilij, Tacitus cum Ioſepho & Dione meminere. Mimus Cerealis, & Iunius filius, ſub Hadriano. Suidas primum Cerelem citat.

His Coſſ. Traianus Hiberos, Sauromatas, Hoſdroenos, Arabas, Boſphoranos, Colchos, in fœdus accepit. Seleuciam, Cteſiphontem, Babylonem occupauit, & tenuit.

Idem Euſebius in libro Temporum: idem Oroſius libro ſeptimo, capite octauo. Eutropius libro octauo, capite ſecundo: Armeniã, quam occupauerant Parthi, recepit, Sarmatho Syriæ occiſo, qui eam tenebat. Albanis regem dedit. Hiberorum regem, & Sauromatarum, & Boſphoranorum, & Arabum, & Oſdroenorum, & Colchorum inſulam accepit. Carduenos, Marcomedos occupauit, & Anthemuſium magnam Perſidis regionem, Seleuciam & Cteſiphontem, Babylonem, Meſſenios uicit, ac tenuit. Vide ſuperius Ruffum hæc eadem ſcribentem uerbotenus. Paria Dion in Traiano. Sed in Spartiano ſic legimus de Hadriano: Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo, ut dicebant, Catonis: qui Macedones liberos pronunciauit, quia tueri non poterant Sarmatas. Syrim, quem Traianus regem Parthis fecerat, quòd eum non magni ponderis apud Parthos uideret, proximis gentibus regem dedit. Adeò ut aut Eutropius, aut Spartianus, in nomine regis ſit corruptus. Quamuis Dion in uita Traiani ſcribat, Parthis regem à Traiano datum Parthenaſpatem.

109. 859 SENECIO IIII. ET SVRRA III. 3. 6

Fuerunt plures Seneciones. Herennius Senecio in Bethica natus, & ibi Queſtor, accuſante Metio Caro interficitur à Domitiano, quòd nullum magiſtratum poſt Quæſturã longo tempore medio petijſſet, quòd Heluidij Priſci uitam compoſuiſſet, acceptis à Fannia uxore commentarijs. Vnde Tacitus: Nos innocenti ſanguine Senecio perfudit. Fuit & Soſsius Senecio, & Sempronius Senecio, ijſdem penè temporibus. Ad Soſsium Senecionem ſcribit Plutarchus uitam Dionis. Suſpicor mendam in Spartiano eſſe haud leuem, ubi uitam Hadriani deſcribit. nam poſtquam ſub Candido & Quadrato Coſſ. Quæſturã adeptum tradit, paulo pòſt ſubiungit: Prætor factus eſt ſub Surano II. & Seruiano iterum Coſſ. Cum autem nullum inueniam Suranum per hæc tempora, arbitror ſub Sura III. & Senecione, ſiue Seruiano, Hadrianum Quæſtorem factum. nam de Seruiano paulo pòſt in Hadriano dicemus: & id mihi ſimilius uero apparet.

His Coſs. Traianus in mari rubro claſſem inſtituit, ut per eam Indiæ fines uaſtaret.

Olym. imp. Tra. Hæc eadem uerba, ut pleraq; alia, Caſsiodorus ex Euſebio mutuauit, ſicut alter ab altero Valentiniani temporibus ſcriptores Eutropius & Ruffus Sextus, qui ſic tradunt: Vſq; ad Indiæ fines poſt Alexandrum acceſsit, in mari rubro claſſem inſtituit. Alter uerò, uſq; ad Indiæ fines, & ad mare rubrum acceſsit. CHRISTI Ab ur. con.

4. 7 GALLVS, ET BRADVA. 110. 860

Horum Coſſ. mentionem fecit autor de Pontificibus, ut ſuprà in Ariſto, ſiue Euariſto meminimus. Inuenio plures quoq; Gallos. C. Aſinius Gallus, magnus orator, niſi illum magnitudo patris obruiſſet: libros ſcripſit, in quibus eloquentiam & doctrinã patris, ſui Aſinij Pollionis & Ciceronis cõparat, ſuperioremq; patris conatur oſtendere. Contra eos libros defenſionem M. Tullij ſatis eruditam, compoſuit Claudius imperator. De hoc ſcribit iunior Plinius libro ſeptimo Epiſtolarum:

Cum libros Galli legerem, quibus ille parenti
Auſus de Cicerone daret palmamq; decusq;, &c.

Sed hic à Tiberio interfectus eſt, ut ſuperius annotauimus. Alius fuit Didius Gallus, ad quem iunior Plinius ſcripſit. Fuit & Aquinius Gallus Iureconſultus, ut Scæuola & Florentinus atteſtãtur. Fuit item Gallus, cuius fauore Hadrianus Traiano fuit acceptus. Galli præfecti urbis fit mentio apud Iuuenalem Satyra ſextadecima, cui hanc dicauit. Martialis libro decimo, Numatium Gallum tradit fuiſſe ſimplicitate priſca & bonitate Socrati parem, hoc epigrammate:

Simplicior priſcis Numaci Galle Sabinis,
Cecropium ſuperas qui bonitate ſenem.

Vlpianus teſtatur fuiſſe temporibus diui Traiani Rubrium Gallum, cum Celio Piſone conſulem, per quos ſubuentum libertatibus eſt Senatuſconſulto: libro Digeſtorum quadrageſimo, titulo de Fideicommiſſarijs hæreditatibus. Sed an hi ſint, ha ſito.

CCXX 1 APHRICANVS, ET CRISPINVS. 111. 861
II

Ignotus autor hoc loco habet, Palmam iterum & Tullum. Et in opuſculo de Pontificibus ſic ſcribitur: Alexander annis VII. menſibus II. D. uno. fuit temporibus Traiani à conſ. Palmæ & Tullij uſq; Veliano & Vetere. Palma hic fuit, de quo Martialis in duodecimo ſcripſit:

Palma regit noſtros mitiſsime Cæſar Hiberos,
Et placido fruitur pax peregrina iugo.

Cæterùm Iulius Aphricanus, nepos Iulij oratoris, memoratur à Plinio 7. Epiſtolarum: quem Iulium Aphricanum oratorem uidiſſe ſe, teſtatur Fabius. Fuit enim concitatus orator, ſed in cura uerborum & compoſitione nimius. Nonnunquam longior, & translationibus parũ modicus. Hic eſt ille Aphricanus, cuius inopinata inſigniter ſententia apud Neronem de morte patris profertur: Rogant te Cæſar Galliæ tuæ, ut felicitatem ſuam fortiter feras. De Aphricano ſcripſit Martialis libro duodecimo:

Habet Aphricanus millies, & tamen captat:
Fortuna multis nimis dat, ſatis nulli.

2. 9 CRISPINVS II. ET BOLENVS. 112. 862

Ignotus autor habet hoc loco, Priſcinum & Orticum: ſiue ijdem ſint, ſiue diuerſi. Circa id tẽpus, tradit Tertullianus in Apologetico, reſcripſiſſe Traianum Plinio, qui prouinciam tunc rexerat, Chriſtianos inquirendos non eſſe, ſed oblatos puniri debere. & hanc nominant quidam tertiam perſequutionem.

CHRISTI Ab ur. con. | Olym. Imp. Trai.

PISO, & RVSTICVS.

113. 863 Autor ignotus habet, Piſonem & Bolanum, in hoc loco. Sed plures fuerunt
per eadem penè tempora, qui Ruſtici nomen habuerant. Iunius Arulenus Ruſti 3. 10
cus, quem Domitianus interfecit, quòd philoſopharetur, & Thraſeam laudaſſet, uirumq; ſanctum dixiſſet. Neq; in ipſum modò autorem, ſed in libros quoq; eius ſæuitum eſt, delegato triumuiris miniſterio, ut monumenta clariſsimorum ingeniorum in foro urerentur, teſte Dione Græco, & Tacito: apud quem inſuper ſcribitur, Arulenum Ruſticum ſub Nerone tribunũ plebis, cupidine laudis flagrantem obtuliſſe ſe interceſsiuum Senatuſconſulto, quod fieret contra Thraſeam, niſi eius ingentes ſpiritus Thraſea cohibuiſſet. nam uana, & reo non profutura, interceſſori exitioſa inciperet. Hunc iam interfectum, ad ſe cum enſe accedentem uidit per quietem Domitianus, antequam trucidaretur, referente Dione. Fuit item Ruſticus filius Antiſtij Ruſtici, quem Martialis memorat perijſſe in Cappadocia. Iulius Capitolinus ſcribit, Iunium Ruſticum Stoicum fuiſſe philoſophum, qui præceptor Antonini Philoſophi erat, domi militiæq; potens, quem idem imperator in primis reuerebatur, cui omnia conſilia & publica & priuata communicabat, & ante pręfectos prætorio oſculum dabat: quem conſulem iterum deſignauit, ac ei poſt obitum ſtatuas à Senatu poſtulauit.

114. 864

TRAIANVS VII. & APHRICANVS. 4. 11

Ignotus autor hoc loco habet: Traianus ſextò, & Aphricanus. Sed de Traiani conſulatibus paulo antè ſumus loquuti.

115. 865

CELSVS, & CRISPINVS. CCX 12

Celſum ita amauit Traianus, ſcribente Dione, ut ei ſtatuam locaret publicò XIII
iuſſu, tanquã uiro optimati. Fuit & hic prætor ſub Traiano, quod in ſexto librò Epiſtolarum annotat Plinius, & Iuuenalis octaua Satyra:

Nec dubitant Celſi Prætoris uendere ludis.

Vbi blaterant meras nugas interpretes. Dictus autem eſt Iubentius Celſus. Fuit alius Celſus, qui curam equitũ in bello Othoniano egit, ut Tacitus prodit. Iubentius autem Celſus cum primoribus urbis coniurationem iniens contra Domitianum, accuſatus mirabiliter uitauit periculum. Nam cum inijcerent ei manus, dixit ſe quædam ſecretò uelle Domitiano deferre, & ſupplex Dominum Deumq; inuocãs, inquit: Nil tale admiſi. uerùm ſi mihi dilationẽ dederis, quorum princeps non ſum, omnia explicabo, multosq; manifeſtabò ac conuincam. Inde dimiſſus, nullum detexit: aliquando alias cauſas prætexens, diſtulit confeſſionem, uſq; in Domitiani necem.

His Coſs. Plinius ſecundus Nouocomenſis, orator & hiſtoricus inſignis habetur, cuius ingenij plurima opera extant.

Hæc eadem Euſebius in libro Temporum. Sed in præmiſſo codice Euſebij error intolerabilis eſt, quia ſubditicia clauſula illic ponitur: Perijt dum inuiſit incendium Veſeui. quod neq; in ſcripto manu reperitur, neq; in Caſsiodori hoc libro, neq; in Honorij Chronicis, qui tamen ambo Euſebium imitati ſunt. Nam hoc de ſeniore Plinio, auunculo ſuo, iunior Plinius ſcribit, libro Epiſtolarum ſexto, qui Veſuuij montis conflagratione perijt, quæ ſub Tito fuit, ut ex Dione ſuperius annotauimus. Adeò ut fruſtra quidam ex hoc, Plinium maiorem Nouocomenſem fore comprobabunt. Cæterùm huius iunioris Plinij opera, quę extant, ſunt: Panegyricus ad Traianum, Epiſtolarum libri nouem familiarium, & unus ad Traianum. Cum autem hic Plinius Bithyniam prouinciam regeret, multosq; Chriſtianos interfeciſſet, multitudine & cõſtantia eorum perterritus, quæſiuit à Traiano quid facto opus eſſet, cum adulteria, homicidia & latrocinia uetarent;

Olymp. Imp. Tra. rent, & Chriſto ſacrificarent. Traianus reſcripſit, inquirendos non eſſe: oblatos uerò, puniri oportere. ut Tertullianus in Apologetico, cap. ſecundo elegantiſsimè. Quem Euſebius citat lib. tertio hiſtoriæ ſacræ, capite triceſimoſecundo, & triceſimotertio, ac in libro Temporum: Paulus Oroſius libro ſeptimo, capite octauo. Extant epiſtolæ quoq; lib. 10. Epiſtolarum Plinij, ſuper hac re, quàm elegantes, quarum altera incipit: Solenne eſt mihi domine, omnia de quibus dubito ad te deferre. Altera uerò Traiani: Actum quem debuiſti, mi Secunde, in executiendis cauſis eorũ qui Chriſtiani ad te delati fuerant, & reliqua. Tradit tamen Suidas, etiam Traianũ uetuiſſe Chriſtianos ſupplicio affici. Hic, inquit, Chriſtianis quietẽ penè quandam reddidit afflictionũ, quas magiſtratus diuerſas inferebant. Vnde Tiberianus primę Palæſtinorum gentis pręfectus renunciauit, eum nihil proficere in occidendis illis, ſua ſponte ad ſupplicium currentibus. Tunc Traianus uetuit, quempiam Chriſtianorum occidi. Euſebius præterea libro tertio Sacræ hiſtorię, capite triceſimoſecundo, refert ex Egeſippo, Simeonem Cleophæ filium epiſcopum, ſub Traiano apud Atticum conſularem, martyrem effectum. id quod etiam ſuprà annotauimus anno Chriſti C V. CHRISTI Ab ur. con.

2. 13 ASTA, & PISO. 116. 866

Ignotus autor habet, Vopiſcus & Haſta.

3. 14 MESSALA, & PEDON. 117. 867

Dion in Traiano, elegantiſsimè deſcribens terræmotum apud Antiochiam factum, ubi crudelitatem ipſius latiſsimè, & calamitates hominum deſcribit, inquit: Quamuis cladem nonnulli ut infinito ex numero, duntaxat citra mortem euaſerint, è quibus debilitati quidã cruribus atq; humeris, alij fracto capite. Nec defuere qui ſanguinem redderent, uti conſul Pedo ſtatim eſt mortuus.

4. 15 AEMILIANVS, ET VETVS. 118. 868

Autor ignotus habet, Aelianus & Vetus. In alterutro oportet ut ſit error. In opuſculo de Pontificibus, ut ſuprà in Alexandro meminimus, ſcribitur, Veliano & Vetere, ſi non eſt error. Arbitror Aelianum & Veterem legendum Coſſ. Clemẽs in Epiſtolis, epiſtola tertia Alexandri pontificis, meminit horum Coſſ. ſcribẽs: Data Calend. Maij Aeliano & Vetere, uiris clariſs. Coſſ. Euſebius dat ei Alexandro annos decem, de quo dubito.

CCXXIIII 16 NIGER, ET APRONIANVS. 119. 869

Dion in Hadriano, ſcribens qua arte, quóue conſilio Hadrianus ſit imperium ope Plotinæ uxoris Traiani aſſequutus, citat patrem ſuum Apronianum, qui tunc Ciliciæ præerat, & de adoptione Hadriani ſingula nouerat. quẽ ego ſuſpicor hunc fuiſſe. Horum autem Coſſ. meminit autor de Pontificibus, in hæc uerba: Sixtus annis decem, menſibus tribus, diebus uiginti uno. Fuit temporibus Adriani, à conſ. Nigri & Aproniani, uſq; Veronio & Ambidaulo. De quibus uide infrà.

His Coſs. Traianus Armeniam, Aſſyriam, & Meſopotamiã prouincias fecit.

Eadem ijſdem uerbis Euſebius libro Temporum ſcribit. Oroſius libro ſeptimo, capite octauo. Copioſius autem Eutropius libro octauo, capite 2. Tres, inquit, prouincias fecit, Armeniam, Aſſyriam, Meſopotamiam, cum ijs gentibus quæ ad eum attingunt. Paria Ruffus Sextus. Sed tu lector Dionem uide, qui abundè hæc omnia deſcribit: adeò ut intelligas quid Florus ſcripſerit,

ſub Traiano mouiſſe rempublicam

lacertas,

Clarus

CHRI- STI | Ab ur. con. | | Olym. Imp. Tri.

CLARVS, ET ALEXANDER.

120, 870 Hos Coſs. omittit autor ignotus, ſiue negligentia ſcriptoris id factum ſit, ſiuè alia cauſa. Euritius, ſiue Erutius Clarus (utrunque enim legitur) uir ſanctus, antiquus, diſertus patronus & conſtans, morum literarumque ueterũ ſtudioſiſsimus, bis conſul fuit. Sub altero eius conſulatu naſcitur Seuerus, qui pòſt imperauit, ambiguum an is fuerit, quem multo pòſt tempore interfecit idem Seuerus ob crudelitatem, cum tamen uideri uellet clementiſsimus: an eius filius. Scribit enim Spartianus in Seuero: Ipſe natus eſt Erutio Claro II. & Seuero Coſſ. ſexto idus Aprilis. de quo conſulatu inferius. Quia ſatis conſtat, hos hoc tempore non fuiſſe conſules, ſed ſub Antonino Pio, ut inferius patebit. Sicut hauddubiè conſtat, ipſum fuiſſe ad quem Iulianus libro primo Digeſtorum refert, diuum Antoninum ſcripſiſſe. Quanquam ibi pro Euritio Claro, corruptè legatur Euriptio Claro, quemadmodum facile propria inuertuntur. Illius Spartianus, Gellius, & Plinius meminere: qui inſuper Plinius Septitio Claro opus Epiſtolare dedicauit, ut prima oſtendit epiſtola: qui Euricij Clari auuneulus fuit, ac præfecto prætorio Turboni, Hadriano uolente, ſucceſsit. Deinde tamen illi ſucceſſorem dedit Imperator, quòd apud Sabinam uxorem iniuſſu eius familiarius ageret, quàm reuerentia domus Cæſareę poſtulabat, moxque loco hoſtis habuit. 2. 17

121, 871 HADRIANVS, ET SALINATOR. 3. 18

Traianus in Epiſtolis ad Plinium teſtatur, Fuſcum Salinatorem uirum fuiſſe clariſsimum, & plurimum autoritate apud ſe ualuiſſe. Qui Salinator poſtea Seruiani filiam duxit: & domo Patricia genitus, parentes habuit honeſtiſsimos: uir eruditus & eloquens, puer ſimplicitate, comitate iuuenis, grauitate ſenex. Spartianus ſcribit, Fuſcum in ſumma deteſtatione habitum, quòd imperium præſagijs & oſtentis agitatis ſperaret. Plinius iunior Fuſco Salinatori uitæ ſuæ ordinem pulchra epiſtola explicat libro octauo. Hadrianus autem conſul factus eſt, teſte Spartiano, quòd legatus prætorius diſciplinam militarem tenuit. In hoc magiſtratu, ut à Sura comperit, ſe à Traiano adoptandum eſſe, ab amicis Traiani contemni deſijt, ac negligi. Et defuncto quidem Sura, Traiani ei familiaritas creuit, cauſa præcipuè orationum: quas pro imperatore dictauerat. Vſus quoque Plotinæ fauore, cuius ſtudio etiam legatus expeditionis Parthicæ tempore deſtinatus eſt: qua quidem tempeſtate utebatur Hadrianus amicitia Soſij Papi, & Pletorij Nepotis, ex Senatorio ordine: ex equeſtri autem, Tatiani, moris quondam ſui, & Luciani Turbonis. in adoptionis ſponſionem uenit, Palma & Celſo inimicis ſemper ſuis: & quos ipſe poſtea inſequutus eſt, in ſuſpicionem adiectę tyrannidis lapſos. Vnde & Dion in Hadriano, cum de eius adoptione ſcribit: Nec ullam, inquit, egregiam ab eo dignitatem accepit. Sed nec conſul niſi ſerò fuit. In uetuſtis annalibus lego, Anno D.XXI. apud Pariſios Dionyſius epiſcopus martyrizatur.

122, 872 HADRIANVS II. ET RVSTICVS. 4. 19

Hadrianus ſecundò conſul creatus eſt, teſte Spartiano, fauore Plotinę: & tum totam præſumptionem adoptionis emeruit. Corrupiſſe eum Traiani libertos, curaſſe delicatos, eoſdemque ſepeliſſe per ea tempora, quibus in aula familiarior fuit, opinio multa firmauit. Quinto Iduum Auguſti die legatus Syriæ literas adoptionis accepit, quare & natalem adoptionis celebrari iuſsit. Cæterùm ne id quoque omittam, quod Spartianus in Hadriano tradit, licet nullum deinceps Caſsiodorus Hadriani conſulatum ponat: inquit, Tertio Cos. cum ipſe III. fuiſſet, plurimos fecit: infinitos autem ſecundi Conſulatus honore cumulauit. Ipſum autem tertium conſulatum & quatuor tantum menſibus egit, & in eo

Olym. Imp. Had. ſæpe ius dixit. Euſebius ſcribit, hoc anno Iudæis Meſopotamiæ rebellantibus, præcepit Imperator Traianus L. Quieto, ut eos prouincia exterminaret. Aduerſus quos Quietus aciem inſtruens, infinita milia eorum interfecit, & ob hoc procurator Iudęæ ab Imperatore decernitur. Vide & in Hiſtoria ſacra Euſebium libro quarto, capite primo & ſecundo, de Iudæorum clade: & Dionem, & Spartianum. Annales uetuſti habent hoc loco: Anno Domini CXXII. apud Tyburtinam Symphoſia cum 7. filijs paſſa. CHRISTI Ab ur. con.

CCXXV 20 **SERVILIVS, & FVLVIVS.** 123. 873

Ignotus autor habet Seuerum & Fuluium, hoc loco: cui ego quidem aſſentior. nam hic Catilius Seuerus, ut ex Plinio iuniore didici, à Traiano, & iterum ab Hadriano creatus eſt: ut inferius clarius oſtendam. Alius eſt Seruilius Nonianus, quem Plinius ſenior conſulem uidit, & Quintilianus audiuit, ingenio clarus, & ſententijs creber, minus preſſus quàm hiſtoriæ autoritas poſtulabat: cuius & iunior Plinius in Epiſtolis mentionem facit. Fuluius uerò hic aut auus aut pater fuit Antonini Pij imperatoris. nam teſte Iulio Capitolino, T. Aurelius Fuluius auus Antonini, per diuerſos honores ad ſecundum conſulatum & præfecturam urbis peruenit. Pater Aurelius Fuluius, homo triſtis & æger, pariter conſul fuit.

His Coſs. Traianus apud Seleuciam Iſauriæ profluuio uentris extinctus eſt, anno ætatis LXIII. menſe nono, die quarto: cuius oſſa in urna aurea collocata, ſub columna fori, quod eius nomine uocatur, recondita ſunt: cuius columnæ altitudo in CXL pedes erigitur.

Eadem Euſebius in libro Temporum, ſed addit: Solusq; omnium intra urbem, & in foro ſepultus eſt. Cęterùm forum Traianum ab ipſo Traiano extructū eſt, & dicatum, apud columnam eius Coclidem, in quo poſuit lapidem marmoreum cum ijs literis:

TALEM PRIVATIS IMPERATOREM ESSE OPORTERE, QVALES SIBI PRIVATOS OPTAT HABERE. Bracteatum dictum, ſi cum ſale legatur.

Huic ſucceſsit Hadrianus, utraq; lingua peritiſsimus Italicè, natus ex conſobrina Traiani: qui regnauit annis uiginti, menſibus X. diebus XXIX.

Paulus Oroſius libro ſeptimo, capite octauo: Anno ab urbe condita octingenteſimo ſexageſimoſeptimo (ſcribe, ſeptuageſimotertio) Hadrianus Conſobrinæ Traiani filius, duodecimus ab Auguſto principatum adeptus, uno & uiginti annis imperauit. Hic per Quadratum diſcipulum Apoſtolorum, & Ariſtidem Athenienſem, uirum fide & ſapientia plenum, & per Serenum Granium legatum, libris de Chriſtiana religione compoſitis, inſtructus atq; eruditus, præcepit per epiſtolam ad Minutium Fundanum proconſulem Aſiæ datam, ut nemini liceret Chriſtianos ſine obiectu criminis aut probatione damnare. Idem quoque continuò Pater patriæ in Senatu ultra morem maiorum appellatur, & uxor eius Auguſta. Sed & Eutropius ac Euſebius, Aurelius Sextus, Dion & Spartianus, ſunt uidendi de Hadriani geſtis.

P. Aelius

P. AELIVS HADRIANVS

IMP. XII.

Sub quo hi Coſs. fuerunt.

124. 874 P. VERVS, & AVGVR. 2. 1

Ignotus autor habet in hoc loco, Verus II. & Augur. Neſcio an hic ſit Annius Verus pater, quẽ Dion in Hadriano ter conſulem & tribunũ fuiſſe ſcribit: an filius L. Aelius Verus, quem Hadrianus adoptauit. Sed ob ualetudinem antè mortuus, quàm imperium adeptus eſt. Cuius uitam diligẽtiſsimè Spartianus ſcripſit, eumq́ tradit ſtatim prætorem factum, & Pannoniæ ducem ac rectorem, mox conſulem creatum: & quia imperio deputatus erat, iterum conſul deſignatus eſt. Sic dubitanti mihi ſeſe obtulit Iulius Capitolinus, qui in uita M. Antonini philoſophi, ſcribit hunc Annium Verum auum Marci, iterum conſulem & præfectũ urbi aſcitum in patricios à principibus Veſpaſiano & Tito Cenſoribus. & paulo pòſt ſubiungit: Natus eſt Marcus Romę ſexto Calend. Maias, in mõte Cælio, in hortis, auo ſuo iterum & Augure Coſs. quemadmodum ignotus autor habet. Superius enim ſub Veſpaſiano, Verus etiam conſulatum geſsit.

His Coſs. Hadrianus Alexandriam à Romanis ſubuerſam, publicis inſtaurauit expenſis.

Hæc eadem ĳſdem uerbis Euſebius in libro Temporum.

125. 875 AVIOLA, & PANSA. 3. 2

Plinius ſenior cuiuſdam Auiolæ meminit lib. ſeptimo, capite quinquageſimo ſecundo: Auiola conſularis in rogo reuixit, & quoniam ſubueniri non poterat, præualente flamma uiuus crematus eſt.

His Coſs. Hadrianus reliqua tributorum urbis relaxauit, chartis publicè incenſis: plurimos etiam ipſis tributis liberos præſtitit.

Eadem Euſebius libro Temporum. Dion: Romam ubi uenit, per edictũ condonauit omnia debita, ſiue ea pertinerent Regi, ſiue ad ærarium: decenniũ præſcripſit, à quo tempore debere quiſquam deſineret, nec poſtea debiturus eſſet. Spartianus: Ad colligendam gratiam nihil prætermittens, infinitam pecuniam, quæ fiſco debebatur, priuatis debitoribus in urbe atq; Italia, in prouincĳs uerò etiam ex reliquĳs ingẽtes ſummas remiſit: ſyngraphis in foro diui Traiani, quo magis ſecuritas omnibus roboraretur, incenſis. Vide illic multa quæ ſequũtur de liberalitate Hadriani, qua in omnes uſus eſt.

126. 876 PATERNVS, ET TORQVATVS. 4. 3

Ignotus autor habet hoc loco, ſi liber menda caret, Petinus & Apronianus: & ſequenti anno, Glabrio & Torquatus: adeò ut tranſpoſiti uideantur conſulatus.

His Coſs. Plutarchus philoſophus inſignis habetur.

Fuit hic Plutarchus præceptor Traiani, cum quo familiariſsimè uixit, & qui multa ingenĳ ſui reliquit monumenta: quæ etiam ad nepotes uenerunt, partim Latinè reddita, partim adhuc Græca lingua doctioribus tantum pateſcũt. Addit autem Euſebius, & Sextum, & Agathobulum, & Oenomaum, philoſophos claros ac inſignes, tunc extitiſſe.

127. 877 GLABRIO, ET APRONIANVS. CCXX 4

Dion ille Bithynius, Cæſarum ſcriptor, refert in Hadriano, patrẽ ſuum Apronianũ Ciliciæ præfuiſſe, quum Traianus moreretur: ab eoq́ didiciſſe, quo ordine & quo conſilio quæq; facta erant, cum ope Plotinæ Hadrianus adoptaretur. VI

Olym. Imp. Had. — CHRISTI — Ab urb. con.

His Coſs. Nicomedia & Nicenæ urbibus plurimis collapſis, Hadrianus ad inſtaurationem earum publicas largitur expenſas.

Euſebius: Terræmotu facto Nicomedia ruit, & Nicenæ urbis plurima euerſa ſunt: ad quarum inſtaurationem Hadrianus de publico largitus eſt impenſas.

2. 5 ASIATICVS, ET QVINTVS. 128. 878

Ignotus autor habet, Aſiaticus II. & Aquilinus: Quintillus etiam legitur.

3. 6 VERVS, ET AMBIGVVS. 129. 879

Apud ignotũ autorem leges, Verus III. & Ambibulus, ſiue Ambigolus: ut in alterutro appareat menda. Eorundem fit mentio in Sixto Pontifice, ut ſuprà ſcripſimus. Sed & ſuperius annotauimus, Verũ conſulem à Spartiano, à Dione tertiò fuiſſe conſulem. Sed de ſuffectis conſulibus res eſt ignota & incerta. Scribit enim in Hadriano Spartianus hæc uerba: Tertiò Coſs. cum ipſe ter fuiſſet, plurimos fecit: infinitos autem ſecundi conſulatus honore cumulauit. Ipſum autẽ tertium conſulatum, & quatuor tantum menſibus egit, & in eo ſæpe ius dixit. Cæterùm parem animaduerti mendam in Capitolino, in uita Pertinacis, ubi nimirum hi Coſs. deſignantur: licet alterius conſulis nomen aliud ſit. Verba eius hæc ſunt: Natus eſt, ſcilicet Pertinax, Calendas Auguſtas, Vero & Bibulo conſulibus. Apparet ergo, quòd diuerſitas nominum in conſulibus, eſt ex librorum corruptione.

His Coſs. Athenienſibus leges petentibus, Hadrianus ex Draconis & Solonis reliquorumq; libris iura poſuit.

Eadem ijſdem uerbis Euſebius in libro Temporum. Spartianus: Poſt hoc per Aſiam & inſulas ad Achaiã nauigauit, & Eleuſina ſacra, exemplo Herculis Philippiq; ſuſcepit. Multa in Athenienſes cõtulit, & pro agonotheta reſedit. Dion: Hadrianus per hæc tempora ædem Iouis Olympij, in qua & ipſius ſtatua fuit, Athenis ædificauit. Impoſuit in ea draconẽ ex India deportatum. Feſta præterea Liberi patris, quod apud eos maximũ eſt, princeps in ueſte indigena magnificè concelebrauit: atq; templum eius, quod Græci Panhellinon uocãt, ædificare eis conceſsit. Certamen & ludos cõſtituit, pecunias multas: frumentum annuum, & inſuper uniuerſam Cephaleniam Athenienſibus largitus eſt: leges multas tulit. Paulo infrà Spartianus ſcribit: Apud Neapolim Demarchus in patria ſua quinquennalis, & itẽ Hadriæ quinquennalis quaſi in alia patria, & Athenis archon fuit. Quę ut intelligas, ſcito Demarchum populi eſſe principem. Archon autem, Athenis ſummus eſt magiſtratus: qualis Carthagini Suffes, & Romæ Dictator. Enumerabatur autẽ Archon Athenis inter Theſmothetas, id eſt legum cõditores, qui erant ſex. Inter hos Archon rex, qui ſedebat in loco qui uocabatur Buccoleum, uel in Prytaneo. Polemarchos uerò erat imperator, ſedebatq; in Lycio. Archon etiam in Theſmotheſio nonnunquam ſedebat: is erat locus, ubi Theſmothetæ, id eſt, iuridici iudices ſedebant.

4. 7 GALLICANVS, ET TITIANVS. 130. 880

Horum Coſs. ita meminit autor de Pontificibus: Teleſphorus annis XI. Fuit temporibus Antonini Macrini à Conſ. Titiani & Gallicani, uſq; Cæſ. & Albino. Euſebius, quem & Caſsiodorus noſter imitatur, non ſub Antonino, ſed Hadriano ponit. Nec quid ſit Macrini, ſatis compertum eſt. Plinius iunior lib. 1. & 8. Epiſtolarum, ſcribit ad Ticianum quendam, ſi fortè hic eſt. Spartianus uerò in Hadriano, Cælium Ticianum equitem Romanũ cum Vlpio Traiano conſobrino ſuo tutores fuiſſe ſcribit. Sed nomẽ corruptum ſuſpicor. Paulo enim inferius ſcribit, cum

CHRISTI Ab urb. con. bit, eum uſum amicitia multorum Senatorum, exequeſtri autem Actiani tutoris quondam ſui. Iterũ inferius hæc uerba ſcribit: Cum Ticiani præfecti ſui & quondam tutoris potentiam ferre non poſſet, niſus eſt eum obtruncare: ſed reuocatus eſt, quia iam quatuor conſularium occiſorum, quorum quidem necem in Atticiani conſilia refundebat, premebatur inuidia, &c. At Dion tradit, Hadrianum imperatorem ac Cæſarem factum factione Plotinæ, cum Actianus municeps eius, & Cęſaris procurator diligenter laboraret. Nota igitur nominis diuerſitatẽ. Capitolinus in Antonino Pio: Vnus tantum proſcribebatur affectatæ tyrannidis reus, hoc eſt, Attilius Ticianus, Senatu puniente: à quo conſcios inquiri uetuit, filio eius ſemper ad omnia adiuto. Vulcatius Gallicanus, uir conſularis, Auidij Caſsij tyranni uitam, qui cum M. Philoſopho imperitabat & rebellabat, deſcripſit. Olym. Imp. Had.

His Coſs. iuxta Eleuſinam ciuitatem, Cephiſo fluuio Hadrianus pontem conſtrauit.

Euſebius libro Temporum: Cephiſus fluuius Eleuſinã inundauit, quem Hadrianus ponte coniungens, Athenis hyemem exegit. Corrige ibi. nam mali codices habent Sponte, pro ponte. De ſacris Eleuſinis uide Spartianum ſuprà paulo citatum. Euſebius ſubiungit, Hadrianum ſacris Eleuſinæ initiatum, multa Athenienſibus bona eſſe largitum.

131. 881 TORQVATVS, & LIBO. CCXXVII 8

Ignotus autor habet hoc loco Aſprenatem & Libonẽ, ſi codex menda caret. Cæterùm Capitolinus recitat, M. Antonini philoſophi patruum Annium Libonem, conſulem & legatum eiuſdem imperatoris, in Syria interijſſe, non ſine ueneni ſuſpicione. Plinius iunior in Epiſtolis meminit Libonis Frugi.

132. 882 CELSVS, ET MARCELLINVS. 2. 9

Vlpianus Digeſt. quinto: Pridie Idus Martias, Q. Iulius Balbus & P. Iubentius Celſus Coſſ. uerba fecere de ijs quæ imperator Cæſar Hadrianus Traiani Parthici filius propoſuit. De hoc Iubentio (non Iulio Celſo, ut corrupti Spartiani codices habent) qui fuit maximus Iureconſultus, libro Digeſtorũ trigeſimooctauo, de operis Libertorum, ſcribitur. Sed & Pomponius de Origine iuris, Celſos patrem & filium Iuriſconſultos fuiſſe tradit: & Marcellus libro trigeſimoſecundo, & uigeſimonono. Extat Plotinæ Epiſtola ad Iubentium Celſum, & eiuſdem ad illam. Quanquã plures omnino fuerũt, penè per eadem tempora, Celſi. Sed incertus autor habet hoc loco, Coſſ. Marcellum II. & Marcellinum: deinde, quos etiam neq; Caſsiodorus, Catulinum & Aprum. Sed nos Caſsiodorũ ſequimur, qui mox ponit ſequentes:

133. 883 PONTIANVS, & RVFFVS. 3. 10

Ignotus autor habet, Pontianus & Ruffinus. Verùm Euſebius libro quarto Hiſtorię ſacrę, capite ſexto, meminit Ruffi, pręſidis Iudęæ ſub Hadriano: qui tumultuantes Iudæos repreſsit, ac ipſorum inſolentiam acerrimè caſtigauit. lege caput illud. An uerò hic Ruffus ſit, dubito.

134. 884 AVGVRINVS, ET SERGIANVS. 4. 11

Circiter id tẽpus, tradit Euſebius, quòd Quadratus diſcipulus Apoſtolorum, & Ariſtides Athenienſis philoſophus, libros pro Chriſtiana religione Hadriano edidere: & Aquila interpres claruit.

Tiberius,

Olym. Imp. Had. | CHRISTI | Ab urb. con.

Olym. Imp. Had. TIBERIVS, ET SILVANVS. CHRISTI Ab ur. con.

CCXX VIII 12 Ignotus autor habet, Kiberum & Siſennam. Spartianus in Hadriano meminit Laberij Maximi, qui ſuſpectus de imperio, in exilium erat miſſus. 135. 885

His Coſs. Hadrianus à Chriſtianorum perſequutione ceſſauit, & Pater patriæ eſt appellatus.

Euſebius in libro Temporum, ſcribit Serenum Granium legatum, uirum apprimè nobilem, literas ad Imperatorem miſiſſe: quibus iniquiſsimum eſſe dixit, clamoribus uulgi innocentium hominum ſanguinem concedi, & ſine ullo crimine, nominis tantum & ſectæ reos fieri. Quibus commotus Hadrianus, Minutio Fundano Proconſuli Aſiæ ſcripſit, ſine obiectu criminum Chriſtianos non condemnandos. Cuius epiſtolæ formam idem Euſebius ponit libro quarto ſacræ Hiſtoriæ, capite nono. Meminit huius Minutij Fundani & Oroſius libro ſeptimo, capite octauo. Ad hunc quoq; iunior Plinius ſcripſit epiſtolas libro primo. Sed quòd imperator Hadrianus hoc anno Pater patriæ ſit appellatus, & uxor eius Auguſta, atteſtatur Euſebius libro Temporum. Spartianus ſic inquit: Patris patriæ nomen delatum ſibi ſtatim, & iterum poſtea diſtulit, quòd hoc nomen Auguſtus ſerò meruiſſet.

2. 13 SERGIANVS, ET VERVS. 136. 886

Ignotus autor habet, Seruianus & Varro. Fuit Seruianus uir ſummæ autoritatis apud Hadrianum, teſte Spartiano, qui legatus Pannoniæ ſub Traiano fuit: & eo imperante, bis conſulatum geſsit. Illi Hadriani ſoror Paulina nupſit. Cui is Imperator tantum detulit, ut uenienti de cubiculo ſemper occurreret. Tertium conſulatum, ne eſſet ſecundæ ſententiæ, non petenti ac ſine precatione conceſsit. Filiam habuit, quam Fuſco Salinatori deſtinauit. Cum incidiſſet Hadrianus in morbum letalem, factus de ſucceſſore ſollicitus, primùm de Seruiano cogitauit. Poſtea quaſi affectatorem imperij, quòd ſerius regis cœnam miſiſſet, quòd in ſedili regio iuxta lectum poſito ſediſſet, quòd erectus ad ſtationes militum ſenex nonagenarius proceſsiſſet, mori coegit: reuera, ne ſibi ſuperſtes adeſſet. Hunc Dion Seuerianum appellat, eum ſucceſſorem Traianus aliquando & imperio dignum iudicauit. Nam in conuiuio olim quæſiuit ab amicis, ut decem nominarent uiros, quibus ſumma reipublicæ & rerum faſtigium demandari poſſet. Tum uerò compreſſo aliquantulum ſermone: Nouem, dixit, per uos diſcere cupio, unum ego Seuerianum habeo. Hunc cum Fuſco eius nepote, quòd Commodi adoptionem ægrè ferre uiderentur, ſuſpectos & inuiſos occidi iuſsit Hadrianus: Seuerianum nonagenarium, alterum decem & octo annos natum. Sed Seuerianus antequam iugularetur, ignem popoſcit, incenſoq; thure: Vos, inquit, deos teſtor, me nihil malè commiſiſſe. Hadriano hoc tantum imprecor, ut cum mori cupiet, non poſsit. Hæc Dion. Flauius Vopiſcus recitat epiſtolam Hadriani, ſcriptam Seruiano conſuli, de moribus Aegyptiorum, pulcherrimam: quam in uita Saturnini tyranni inuenies. Lege, & lætaberis. Plinius iunior octauo Epiſtolarum, Seruianum uirum exactiſsimum nominat. Seueriani Aphricæ Proconſulis meminit Apuleius, & Lucianus de Conſcribenda hiſtoria. Item Vlpianus refert, Seuerianum conſulem Hadriano imperante, apud quem in Digeſtis libro quinto litera eſt corrupta: ubi commemorat, Hadrianum ſcripſiſſe Seriano. tu lege, aut Seruiano, aut Seueriano.

3. 14 POMPEIANVS, ET ATTILIANVS. 137. 887

In ignoto autore legitur hoc loco, Lupercus & Atticus.

His

CHRISTI Ab urb. con. — Olym. Imp. Had.

His Coſs. templum Romæ Veneris factum eſt, quod nunc Vrbis appellatur.

Euſebius libro Temporum: Templum Veneris ab Hadriano Romæ factum. De hoc templo Veneris, quomodo Hadrianus illud extruxerit, & quo pacto Apollodoro architecto inſultauerit, uide longiuſculam Dionis hiſtoriam in Hadriano.

138. 888 POMPEIANVS II. & COMMODVS. 4. 15

Puto hunc eſſe Ceionium Commodum, quem adoptauit Hadrianus inuitis omnibus, appellauitq; eum Elium Verum Cæſarem. In cuius honorem ludos Circenſes fecit, donatiuum militibus dedit, dehinc Prætura honorauit, ac ſtatim Pannonijs impoſuit, decreto conſulatu cum ſumptibus. Eundem Commodum ſecundò Conſulem deſignauit. Sed cum minus ſanum uideret, ſæpiſsime dictitauit, In caducum parietem inclinauimus: quia ante Hadrianum mortuus eſt, ut latè Spartianus ſcribit in Hadriano.

His Coſſ. Hadrianus, cum inſignes & plurimas ædes Athenis feciſſet, agonem edidit, bibliothecam miri operis extruxit.

Eadem Euſebius libro Temporum, & Spartianus, qui Hadrianum pro agonotheta, hoc eſt præſide agonum reſediſſe ſcribit.

139. 889 SERGIANVS, & ALBINVS. CCXX 16

Ignotus autor habet, Cæſar II. & Balbinus, alios omnino ſequutus annales. Autor quoq; de Pontificibus, habet: Cæſar & Albinus. ubi de Teleſphoro Pontifice ſcribitur: ut in alterutro ſuſpicanda ſit labecula. Puto eſſe ſuffectum conſulem, Commodum Cæſarem. IX

140. 890 CAMERINVS, ET NIGER. 2. 17

Per hoc tempus quidam ſcribunt, referente Euſebio, quadrageſimale ieiunium à Teleſphoro ſeptimo Pontifice Max. inſtitutum, ac præceptum. Spartianus in Hadriano meminit cuiuſdam Nigrini, uiri conſularis, qui cum eſſet ſuſpectus de futuro imperio, Fauētię occiſus eſt. An hic ſit, dubitari poteſt. Fuit etiam Peſcennius Niger, qui ſe Cæſarem fecit in Oriente. Quem etiam Commodus imperator Cos. deſignauit, teſte Spartiano, de quo inferius ſcribemus.

141. 891 ANTONINVS, ET PRAESENS. 3. 18

Horum Coſſ. fit mentio apud Cenſorinum de Die natali, capite decimoſexto, ubi de annis Romanis agit in hæc uerba: Quiq; hic anno fuit ante diem ſeptimum Calendis Iulij, eum abhinc annos centum, Vlpio & Brutio Præſente Romę Coſſ. Iiſdem dies fuerunt ante diem duodecimū Calendis Auguſti, quo tempore ſolet canicula in Aegypto facere exortū, &c. Sed de hac re paulo inferius, ubi de Maximino Cos. narrabimus, plura ex Cenſorino ſcribemus. Cæterùm ad Brutium Præſentem ſcribit iunior Plinius libro ſeptimo Epiſtolarum: qui tantæ fuit autoritatis poſtea, ut Antoninus philoſophus Imperator eius filiam Commodo filio ſuo, qui deinceps imperauit, matrimonio iunxerit, celebratis exemplo priuatorū nuptijs. Ignotus autor habet hoc loco, Antoninus II. fortè quòd prius ſuffecti hi Coſſ. fuerant: uel uerè potius, quòd Capitolinus ſcribit M. Antoninum Philoſophum decimooctauo ætatis anno adoptatum in ſecundo conſulatu iam patris ſui Antonini, & Hadriano ferente, gratia ætatis facta eſt, Quæſtor eſt deſignatus. Si autem numerabis conſulatus à principio imperij Hadriani uſq; huc, inuenies decem & octo annos. Dion, qui latiſsimè

bellum

Olym. Imp. bellum Iudaicum deſcribit, & Iudæorum rebellionem per hæc tempora notat. CHRISTI Ab urb. con.
Had. Hic Antoninus eſt Vlpius cognominatus.

4. 19 ANTONINVS II. & PRAESENS II. 142. 892

Hic autor ignotus habet, Antoninus III. & Aurelianus Cæſar. Sub id tempus, ſcribit Euſebius libro Temporum, bellum Iudaicum, quod in Palæſtina geſtum eſt, finem accepiſſe, rebus Iudæorũ penitus oppreſsis. Vide quoq; eundem libro quarto Hiſtoriæ ſacræ, capite ſexto. Sed in primis uidendus eſt Dion in Hadriano, & Spartianus.

CCXXX 20 SEVERVS II. & SILVANVS. 143. 893

Autor ignotus habet, Siloga & Seuerus: ſi non eſt error codicis. Credo hunc eſſe Catilium Seuerum, cuius Spartianus meminit, qui Traiano conſule, iterum ab Hadriano creatus, dein Syriæ præpoſitus, mox præfectus urbis ſub eodem, cum Antonini Pij adoptionem factam doluiſſet, re perdita quòd ſibi imperium præpararet, accepto ſucceſſore, dignitate priuatus eſt, prius tamen grauiter ab Imperatore obiurgatus. Fuit autem Catilius Maternus proauus Antonini philoſophi, qui poſtea imperauit. Apud Spartianum eius nomen eſt deprauatũ. nam quandoq; Catulius, quandoq; Attilius ſcribitur falſò. Et hinc etiam Iuriſconſultorum libri deprauantur. nam Iuſtinianus in Inſtitutionibus prodidit, Statilio Seuero diuum Hadrianũ reſcripſiſſe: cum legendũ arbitrer, Catilio Seuero, cuius etiã iunior Plinius in epiſtolis meminit: & Iulius Capitolinus tradit, Antoninum Pium cõſulem fuiſſe cum Catilio Seuero. Licet per ea tempora multi fuerint Seueri. Curtium Seuerum recitat Tacitus: Septimij Seueri doctrinam laudat Statius in Syluis. Seuerum doctum fuiſſe, Martialis undecimo libro teſtatur hoc epigrammate:

Miraris docto quòd carmina mitto Seuero,
Ad cœnam quòd te docte Seuere uocem,
Iuppiter ambroſia ſatur eſt, & nectare uiuit. & reliqua.

Iuriſconſultus Decium Seuerum, imperãte Seuero claruiſſe ſcribit. Sicut idem Iulij Seueri meminit, qui (Dione tradente) à Britannia in Iudæos deficientes ab Hadriano miſſus eſt, uir iuſtus & ſapiens, dignitate & autoritate inſignis, poſtmodum regendæ Bithyniæ deſtinatus. Curio Seuero ſcribit Plinius iunior, libro tertio Epiſtolarum.

His Coſs. Helia ciuitas, id eſt, Hieroſolyma, ab Helio Hadriano condita eſt: & in fronte eius portæ, qua Bethleem egredimur, ſus ſcalptus in marmore, ſignificans Romanæ poteſtati ſubiacere Iudæos.

Eadem Euſebius in libro Temporum. Sed lib. 4. Hiſtoriæ ſacræ, capite ſexto ſic tradit: Ariſto Pelleus hiſtoriographus iſta proſequitur. Ita factum eſt, ut ciuitas poſt interitum Iudaicæ gentis, incolis mox in eam peregrinæ nationis confluentibus, permutatis ciuibus Romanorum, uis tota conuerſa ritum pariter mutaret, & nomen. Dionyſius interea Hieroſolyma pridem euerſa, rurſus habitari iuſsit, atq; urbem Aeliam Capitolinam appellauit. Latiſsimè inde proſequitur Iudæorum cladem & famem, & Solomonis ſepulchrum deſcribit multa eius incommoda ſignificaſſe. uide Dionem.

2. 21 RVFFINVS, & TORQVATVS. 144. 894

Plures inuenio Ruffinos. Per illa tempora Fabius Ruffinus, uir egregius: item Cecilius Ruffinus, tradente Dione: Iunius Ruffinus, quem Vlpianus meminit præfectum uigilum ſub Seuero & Antonino: & Caliſtratus, proconſulem Macedoniæ, Sub Hadriano fuit & Apuleius Ruffinus. Licinium Ruffinum

CHRISTI *Abur. con.* Ruffinum reſcripſiſſe Iulio Paulo, iuriſconſultus Paulus recitat. Treboniſj Rutili, uiri egregij, meminit Plinius iunior. Ignotus autor habet hoc loco, ſi non eſt ſine menda liber, Ruffinum & Quadratū. *Olym. Imp. Ant.Pi.*

His Coſſ. Hadrianus morbo intercutis aquæ apud Baias moritur, maior ſexagenario.

Scribit Dion, Hadrianum, cum morbo tentari cœpiſſet, in fluxum incidiſſe ſanguinis, qui ei conſuetus erat per nares effundi. Dehinc nimio ſanguinis defluxu in phthiſim corpus tabidum reſolutum eſt: atq; hydropiſi tandem corripitur. Cæterùm Hadrianus magicis artibus & incantamentis quibuſdam (quorum erat edoctus) aquam omnem intercutē eduxit, qua tamen rurſus & celeriter fuit repletus. Poſtquam igitur morbus auctus eſt, & iam undique adhibitis remedijs indies deficiebat, mori decreuit, ſæpe aut uenenum aut gladium poſtulans: & fruſtra quidem, nullus enim porrigebat. Vide etiam Spartianum. Eutropius: Obijt in Campania maior ſexagenario, Imperij anno XX. menſe decimo, die XX. Senatus nolebat ei tribuere diuinos honores: tamen cum ſucceſſor illius T. Aurelius Fuluius Antoninus hoc uehementer exigeret, & uniuerſi Senatores palàm reſtiterunt, tandem obtinuit. Eſt autem tumulo honeſtatus, qui moles Hadriani dicitur. de quo ita ſcribit Procopius: Hadriani Romani imperatoris ſepulchrum extra portam Aureliam extat, & ad lapidis iactum à mœnibus procul exstructum, ſpectatu proculdubio dignum. Pario namque ex lapide ædificatum eſt, ſaxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla intermixta materia, & quaternis partitū pari dimenſione lateribus, eā porrectis in altitudinē, ut iactus ex angulo lapis alterum ferè pertingeret: altitudinem tamen hæc urbis mœnia ſuperant. Statuæ ex eodem & Pario marmore, uirorum equorumq; miro artificio factæ, deſuper inſident. Sepulchrum id priſci homines illi, cum uelut moles & arcis in ſpeciem urbi impoſitum uideretur, brachijs duobus à mœnibus ipſis ad ſepulchrum id uſque porrectis, inædificatisq;, complexi ſic ſunt, ut murorum ſit parium pars quædam effectum. apparet namque altiſsimæ id turri perſimile.

Cui ſucceſsit Antoninus Pius, qui regnauit cum liberis ſuis Aurelio & Lucio, annis XXII. menſibus tribus.

Oroſius libro ſeptimo, capite nono: Anno ab urbe condita octingenteſimo nonageſimo nono, Antoninus cognomento Pius, tredecimus ab Auguſto Imperator creatus, cum liberis ſuis Aurelio & Lucio, uiginti & non plenis tribus annis Rempublicā gubernauit: adeò tranquillè & ſanctè, ut meritò Pius & pater patriæ nominatus ſit. Sed uide diſcordiam autorum, ſi modò emendati ſunt codices. Eutropius libro octauo, capite quarto: Anno ab urbe condita DCCCLXXVIII. Hadriano ſucceſsit M. Antoninus Fuluius Boionius, idem etiā Pius nominatus, genere claro, ſed non admodum uetere: uir inſignis, & qui meritò Numæ Pompilio conferatur, ita ut Romulo Traianus exæquetur. Sed quomodo conueniant numeri Conſulatuum cum annis Imperij, dijudica acutiſsimè lector: quandoquidem omnia ſunt corrupta.

ANTONINVS.

PIVS CAES. XIII.

Sub quo hi Conſules fuerunt,

145 895 TORQVATVS II. & HERODES. 3 1

Ignotus autor habet, Torquatus & Atticus: quod idem eſt, nam Iulius Capitolinus

Olym. Imp. linus in M. Antonino philoſopho tradit, eũ uſum oratoribus, inter quos nomi- CHRI-STI Ab ur. con.
Ant.ph. nat Herodem Atticum, Collatinũ Frontonem, Cornelium, & alios paſsim. Scribit Euſebius, Antoninum hoc anno Patrem patriæ appellatum. Iulius Capitolinus ſic inquit: Patris patriæ nomen delatũ à Senatu, quod primò diſtulerat, cum ingenti gratiarum actione ſuſcepit. Galenum medicum his temporibus claruiſſe, Euſebius recitat.

4. 2 AVIOLA, & MAXIMVS. 146 896

Ignotus autor habet Auitum & Maximum. Plures autem fuerunt Maximi per ea tempora. Iulius Capitolinus in Antonino Pio, ſcribit Ganium Maximum præfectum prætorij, uſque ad uiceſimum annũ ſub eo perueniſſe, uirum ſeueriſsimum. Cui Tacitus Maximus ſucceſsit, in cuius demortui locum duos præfectos ſubſtituit, Fabium Repentinũ & Cornelium Victorinum. Fuit etiam Claudius Maximus Stoicus, inter præceptores diui Antonini: & Albius Maximus, quem uirum doctum Martialis commemorat. Item Plinij ſecundi extant epiſtolæ, quibus teſtaſ Domitianum ſcripſiſſe Terentio & L. Appio Maximis. Refert Dion, aduerſum Antonium rebellantem, eundem Imperatorem miſiſſe L. Maximum & Traianum. Idem autor eſt, Maximum præfectum, cum ipſe ad Oceanum nauigaret, deſtinaſſe aduerſum deficientes, à quibus pugna uictus interijt. Vrbio Maximo diuos fratres reſcripſiſſe, Vlpianus mentionem facit. Laberius Maximus Procurator Iudææ, ſub Veſpaſiano fuit. Sed apud Ioſephum corruptè legitur, Liberium Maximum, ut omnem terram Iudæorum uenderet. Meſsio Maximo ſcribit Plinius libro quarto Epiſtolarum.

CCXX XI 3 ANTONINVS III. & AVRELIVS. 147 897

Autor ignotus habet aliter: Antoninus quartum, & Aurelianus Cæſar ſecundum. Volo ſubſcribere uerba Capitolini ex uita Marci, quæ ad hunc locum faciũt: Poſt exceſſum Hadriani, ſtatim Pius per uxorem ſuam Marcum ſciſcitatus eſt de diſſoluendis ſponſalibus: & ijs geſtis adhuc Quæſtorem & Conſulem ſecum Pius Marcum deſignauit, & Cæſaris appellatione donauit. & paulo pòſt: Secundum etiam conſulem deſignauit, cum ipſe quartum pariter inierit. Sub id tempus Valentinus hæreſiarches & Cerdo magiſter Macronis Romam uenerunt. Vide Euſebium libro quarto Hiſtoriæ ſacræ, capite decimo, & undecimo, ubi pulcherrima de illis hæreticis inuenies. Sed uide obſecro eiuſdem caput decimumtertium, ubi Epiſtola Cæſaris pro defenſione noſtrorum ad Aſiaticos ſcribitur, quæ incipit: IMP. CAES. M. AVRELIVS ANTONINVS AVG. ARMENICVS PONT. MAX. TRIB. POT. XV. COSS. III. Vniuerſis ſimul plebibus Aſiæ S. & quæ ſequuntur.

2. 4 GRATVS, & SELEVCVS. 148 898

Ignotus autor habet hoc loco & ſequentibus, Conſules paululum diuerſos. hoc enim loco illic ſcribitur, Clarus & Seuerus, qui ſiue deſint in Caſsiodoro, ſiue ſuffecti ſunt Conſules, alij tamen alio ordine locantur & ponuntur. Vtriuſque tamen Conſules & Caſsiodori & ignoti autoris ponam, ut inde & anni Imperij colligantur, & diuerſitas pateſcat. Subuereor enim, in alterutro obmiſſos eſſe quoſdam, ſi annos Imperij ſaltem ex Conſulibus colligere uolumus. Tamen & Capitolinus in uita Marci inquit: Et Seuerum turmis equitum Romanorum iam cõſulem deſignatum creauit. Præterea Spartianus in Seuero horum Conſulum meminit, in hæc uerba dicens: Ipſe natus eſt Erutio Claro bis & Seuero Cõſulibus, ſexto Idus Apriles. Si igitur ab hoc conſulatu numerabis uſque ad finem Imperij Seueri, prouenient ſexaginta quinque anni, quot quiuis uixiſſe

ſcribitur

CHRI-STI Ab ur. con. ſcribitur. & ideo etiam numerus Imperij XXII. annorum cum tribus menſibus non proueniet: quoniam alij dant uiginti tantū annos Antonino Pio, ut Oroſius & Caſsiodorus noſter. Sed de ijs Coſſ. paulo inferius, in conſulatu Præſentis & Ruffini, plura. Olymp. Imp. Ant.

His Coſſ. Iuſtinus philoſophus librum pro Chriſtiana religione ſcriptum, tradidit Antonino Cæſari.

Hæc eadem ijſdem uerbis Euſebius in libro Temporū, & libro quarto Hiſtoriæ ſacræ, capite octauo, undecimo & duodecimo, uberrimè explicat. Et Paulus Oroſius libro ſeptimo, cap. nono inquit: Iuſtinus philoſophus librum pro Chriſtiana religione compoſitum Antonino tradidit, benignumq; eum erga Chriſtianos homines fecit. Qui nō longè pòſt, ſuſcitante perſequutionem Creſcente Cynico, pro Chriſto ſanguinem fudit, ut Euſebius libro quarto ſacræ Hiſtoriæ tradit, capite decimoſexto. Hunc Iuſtini philoſophi & martyris librum contra gentes, nuper Ioannes Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps, uir eruditiſsimus, & mihi longè amiciſsimus, eleganter & feliciter è Græco in Latinum uertit, & cum cæteris ſuis operibus impreſſus circumfertur. Quot autem libros à ſe ſcriptos Iuſtinus poſteris dereliquerit, docet Euſebius lib. quarto Hiſtoriæ ſacræ, capite decimooctauo. Sed in ea oratione quam contra gentiles pro Chriſtianis ſcripſit, tradit, cum eſſet Alexandriæ, in Pharo ſe uidiſſe ueſtigia domuncularum Septuaginta Interpretū, quæ ad id tempus incolumia extiterunt. Quod dictum Hieronymus in præfatione Geneſeos, quaſi ſibi ignotum, Euſebio & Auguſtino in eo inficiando, aduerſatur.

149. 899 ANTONINVS IIII. & AVRELIVS II. 3. 5

Hic conſulatus fuit ab autore ignoto ſuperius alio loco poſitus, ut patuit ex Annotatis.

150. 900 LARGVS, & MESSALINVS. 4. 6

Euſebius tradit, ſancitum eſſe à Pio ſub id tempus, ut reſurrectio Dominica die Dominica celebretur: quod à pluribus Pontificibus confirmatum eſt. Vnde occaſio nata eſt inquirendi noſtris, de die uera Paſchæ. Paulus Mittelburgenſis epiſcopus Foroſempronienſis, ingens uolumen noſtra ætate ſcripſit: quod ſtudioſo cuiq; eſt legendum.

151. 901 TORQVATVS III. & IVLIANVS. CCXXXII 7

Sub id tempus, ſcribit Euſebius libro eTmporum, Meſomedem Cretenſem, citharœdorum carminum muſicum poetam claruiſſe: cuius etiam meminit Iulius Capitolinus, in Antonino Pio ſic ſcribens: Nihil eſſe ſordidius dixit, quàm ſi Reipub. ij arriderent, qui uel in eam ſuo labore conferrent. Vnde etiam Meſomedi lyrico ſalarium imminuit. Cæterùm Spartianus in Didio Iuliano ſcribit, proauum Iuliani Imperatoris, Saluium Iulianum, bis conſulem, & præfectum urbi, ac conſultum iuris fuiſſe. Quærendum, ſi hic eſt.

152. 902 ORPHITVS, & PRISCVS. 2. 8

Iulius Capitolinus in Antonino ſcribit, Orphitum præfectum fuiſſe urbis. Inquit enim: Succeſſorem uiuenti bono iudici nulli dedit, niſi Orphito præfecto urbis petenti.

153. 903 GLABRIO, & VETVS. 3. 9

Ignotus autor habet hoc loco, Gallicanus & Vetus: & in margine ſcribitur, Romulus. ut credā. Glabrionē Gallicanū, & Veterē Romulū cognominatos: niſi forte ſit alter Coſſ. Veſpronius Candidus Vetus, cuius uiri conſularis meminit Spartianus in Didio Iuliano. Sed & autor de Pontificibus, horum ſic Coſſ. meminit: Higinius annis duodecim, menſibus tribus, diebus ſex. Fuit temporibus

Veri à Conſ. Gallicani & Veteris, uſque Præſente & Ruffino. Sed uereor & hoc corruptum: cum alij hunc quatuor tantum annis ſediſſe ſcribant, ut Euſebius libro Temporum, quod paulo pòſt pateſcet, non duodecim.

4. 10 GORDIANVS, & MAXIMVS. 156 904

Autor ignotus habet hoc loco, Maximus & Gordianus, ſi litera non eſt corrupta. Quandoquidem, teſte Capitolino, Gordianus ſenior, qui poſt Maximinum hoſtem iudicatum, cum filio imperauit, originem paternam ex Græcorum genere habuit, maternam ex Traiani Imperatoris patre, auo, proauo Coſſ. ſocero, proſocero, & duobus abſoceris Coſſ. Cæterùm multi fuerunt per ea tempora Maximi. Ganius Maximus, uir ſeueriſsimus, Præfectus Prætorij, uſq; ad uiceſimum annum: cui poſtea Tatius Maximus ſucceſsit, quorum Iulius Capitolinus in Antonino Pio meminit. Fuit & Claudius Maximus Stoicus, inter præceptores Diui Antonini: & Albius Maximus, uir doctus, à Martiali dictus. Vrbio Maximo diuos fratres reſcripſiſſe, Vlpianus mentionem facit. & Dion L. Maximi meminit.

CCXX 11 GLABRIO II. & ROMVLVS. 155 905

In ignoto autore non Romulus, ſed Homulus ſcriptum eſt: ſiue error ſit, ſiue ueritas. Quandoquidem apud Capitolinum in M. Philoſopho, mentio fit Valerij Homuli, qui apud Pium, Marcum detulit. & in Antonino Pio idem tradit, quòd cum domum Homuli uiſens Pius, miransq; columnas Porphyreticas, requiſiſſet unde eas haberet? atque Homulus ei dixiſſet, Cum in domum alienam ueneris, & mutus & ſurdus eſto: patienter tulit. Lampridius quoque in Alexandro inquit, ab Homulo ipſi Traiano dictum, cum ille diceret Domitianum peſsimum fuiſſe, amicos autem bonos habuiſſe: atque illum magis odio fuiſſe, qui Rempub. peioris uitæ hominibus commendauerat: quia melius eſt unum malum pati, quàm multos. Multi enim mali non poſſunt ab uno, quamuis bono, ulla ratione ſuperari. Ob id Marius Maximus ſcripſit: Meliorem eſſe Rempub. & propè tutiorem, in qua princeps malus eſt, ea in qua ſunt amici principis mali: cum unus malus poſsit à pluribus bonis corrigi, multi autem ab uno minimè.

8 12 PRAESENS & RVFFVS. 156 906

Ignotus autor habet hoc loco, Præſens II. & Ruffinus. quorum & autor de Pontificibus meminit, ut paulo antè ſcripſi. Hoc in loco iterum neceſſe habeo admonere lectores, ut lotis auribus hæc qualiacunq; audiãt, quippe qui pro ſtudioſorum commodo omnes ſchedas euoluo. Nam in eo opuſculo quo Pontifices traduntur, ſub Coſſ. quidam nominantur, quos hic non inuenio: quamuis anni non ſunt omnino ab eo numero diuerſi. Verba igitur illius autoris nunc ſubſcribam, quæ talia ſunt: PIVS ANN. XX. M. IIII. D. XXI. Fuit temporibus Antonini Pij, à Conſ. Clari & Seueri, uſq; duobus Auguſtis. Sub huius epiſcopatu frater eius Hermes ſcripſit, in quo mandatum continetur, quæ ei præcepit angelus, cum uenit ad eum in habitu paſtoris. Sed cõſulatus Clari & Seueri ſuperius eſt poſitus: & ordo Pontificum ſic uideretur præpoſterus, ideo altius cogitandũ. Nam & Euſebius libro Temporum, poſt Higinium Pontificem ponit Anicetum Romanæ eccleſiæ epiſcopum decimum, quem & decem annis ſediſſe ſcribit. Sed error eſt.

9 13 COMMODVS, & LATERANVS. 157 907

Huius conſulatus mentio ſic fit à Capitolino in L. Vero Antonino: Fuit priuatus in domo Imperatoria uiginti & tribus annis, qua die togam uirilem

accepit

CHRISTI Ab ur. con. accepit Verus Antoninus Pius, ea occaſione qua patris templum dedicabat, populo liberalis fuit: mediusq; inter Pium & Marcum reſedit, cum Quæſtor populo munus daret. Poſt Quæſturam ſtatim conſul eſt factus, cum Seſtillo Laterano. Interiectis annis iterum factus conſul. Cur autem hic Commodus, ut eius erat nomen, ſcribatur, mox explicat Capitolinus, ſic ſcribens: Dato igit Imperio, & indulta tribunitia poteſtate, poſt conſulatus etiam honorē delatū, Verum uocari præcepit, ſuum in eum transferens nomen, cum antè Commodus uocaretur. Fuit autem inſignis Lateranorū familia Romæ, ut magnæ urbis parti nomen dederit. Vnde & olim Romanus Pontifex, Lateranenſis epiſcopus dictus fuit. Olym. Imp. Anti.

His Coſſ. Apollonius Stoicus, natione Chalcidicus, & Baſilides Syropolitanus, philoſophi illuſtres habentur: qui Veri quoq; Cæſaris præceptores fuerunt.

Eadem Euſebius in libro Temporum iiſdem uerbis. Cæterùm Capitolinus huius Apollonij philoſophi ſic meminit in Antonino Pio: Cum Apollonium, quem Chalcide acciuerat, ad Tiberinam domum, in qua habitabat, uocaſſet, ut ei M. Antonium traderet: atq; ille dixiſſet, Non magiſter ad diſcipulum debet uenire, ſed diſcipulus ad magiſtrum. riſit eum, dicens: Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam uenire, quàm à domo ſua in Palatium. Cuius auariciam in mercedibus notauit. In uita uerò M. Antonini Philoſophi ſic ſcribit Capitolinus: Vſus eſt Apollonio Chalcedonio, Stoico philoſopho. Tantum autem ſtudium in eo fuit philoſophiæ, ut aſcitus iam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonij diſcendi cauſa ueniret.

158 908 VERVS, & SABINVS. 4 14

Ita Caſsiodori exemplar habet. Ignotus autem autor habet Seuerum & Sabinum. Quamuis etiam Capitolinus in Pio ſcribat, Verum, Antoninum poſt Quæſturam feciſſe conſulem, & ſic nominatum pro Commodo, ut paulo antè patuit.

159 909 SILVANVS, & AVGVRINVS. CCXX XIIII 15

160 910 BARBATVS, & REGVLVS. 2. 16

161 911 TERTVLLVS, & SACERDOS. 3. 17

Superius annotaui, Cornutum Tertullum, uirum ſanctum, fuiſſe collegam Plinio in præfectura ærarij, & conſulatu: qui Aemiliæ uiæ curator fuit. Tertulli & Maximi conſulatus meminit Vlpianus ad legem Iuliam, de adulterijs. Fuit etiam Tertullus deſignatus conſul cum Nerua: & Tertullianum Senatuſconſultum, quod factum eſt temporibus diui Hadriani, Iuſtinianus aſſerit traxiſſe appellationem à Tertullo. Diuus Auguſtinus irridendo autor eſt, Tertullum uirum grauem & philoſophum, ædilem futurum clamaſſe, in auribus ciuitatis inter cætera ſui magiſtratus officia, ſibi Floram matrem ludorum celebritate placandam. De alio Tertullo, eiuſdem fortè familiæ, Capitolinus ſcribit, quem M. Antoninus philoſophus prandentem cum uxore deprehenderit. hic fortè conſul hoc tempore fuit.

Olymp. Imp. Ant. — CHRISTI — Ab ur. con.

QVINTILLVS, & PRISCVS,

Spartianus in Iuliano meminit Quintilli, in hæc uerba: Cum Iulianus Sena-
4. 18 tum rogaret, ut Virgines Veſtales & cæteri ſacerdotes cum Senatu obuiam 162. 912
exercitui Seueri prodirent, prætentis infulis: Fauſtius Quintillus conſularis augur contradixit, aſſerens, non debere imperare eum, qui armis aduerſario non poſſet reſiſtere. Cui multi Senatores conſenſerunt. Iulius Capitolinus in L. Annio Vero meminit Statij Priſci, quem Imperator cum Auidio Caſsio & Marco Vero ad Parthicum bellum conficiendum miſit.

CCXX 19 VERVS II. & BRADVA. 163. 913

XV In ignoto autore ſcribitur, Bradua & Varo: ſed corruptum arbitror exemplar.

2. 20 ANTONINVS V. & AVRELIVS III. 164. 914

Neq; hunc, neque ſequentem conſulatum ponit autor ignotus in ſuo libello. Vnde ſequitur, Conſulatum fuiſſe aliquot annis continuatum ab Antonino & Aurelio. quod ſequens conſulatus oſtendit, ubi ſcribitur: P. C. Antonini V. & Aurelij III. quod eſt, Poſt conſulatum Antonini & Aurelij: quod ſæpius dehinc factum eſt, ut patebit. & hinc etiam manifeſtatur error annorum Imperij Antonini Pij, cui quidã dant uiginti tres annos, alij uiginti duos, alij uinginti unum.

3. 21 P. C. ANTONINI V. & AVRELII III. 165. 915

Id eſt, Poſt conſulatum Antonini & Aurelij. fortè ſi Pius uigintitres annos imperauit, poterant tres anni hi in conſulatu duraſſe.

Hoc tempore Antoninus Pius apud Lorium uillam ſuam, duodecimo ab urbe miliario, moritur, anno uitę ſeptuageſimoſeptimo.

Eutropius ei dat ætatem eam, quã hic Caſsiodorus: ſi non ſunt utriuſque corrupta exemplaria. Euſebius ei tribuit ſeptuagintaduos annos. Septuageſimo, ſcribit Capitolinus, anno Antoninum exceſsiſſe. Par diuerſitas eſt annorum Imperij.

Vſque ad hoc tempus ſinguli Auguſti fuerunt, cui ſucceſſerunt filij ſui: id eſt, M. Antoninus Verus, & L. Annius Antoninus Verus: qui regnarunt annis decem & nouem. Sub quibus hi Coſules fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite nono: Anno ab urbe con. noningenteſimo quintodecimo, M. Antoninus Verus, decimuſquartus ab Auguſto, regnum cum Aurelio Commodo fratre ſuſcepit, manſitq; in eo annis quatuordecim. Hi primi Rempublicã æquo iure tutati ſunt. Cæterùm omnes alij autores M. Antonino dant decem & octo annos Imperij. cum Caſsiodorus & Euſebius tam in libro Temporum, quàm in Hiſtoria ſacra, dent decem & nouem. Eutropius libro octauo, capite quinto ſic: Poſt hunc imperauit M. Antoninus Verus, haud dubiè nobiliſsimus: quippe cum eius origo paterna à Numa Pompilio, materna à Salentino rege penderet. & cum eo L. Annius Antoninus Seuerus, tumq; primùm Romana reſpub. duobus æquo iure Imperij adminiſtrantibus paruit, cum uſque ad eos ſingulos ſemper habuiſſet Auguſtos. Inuenio in quibuſdam Chronicis ſcriptum, quòd à C. Iulio Cæſare uſque ad duos Auguſtos, ſunt anni ducenti quadragintaquatuor: quod non procedit. Sed propius uero accedit Herodianus, qui in præfatione Hiſtoriæ ſuæ, ab Auguſto ad Marcum circiter ducentos annos numerat. Sed in numeris annorum facilis eſt lapſus, propter notas, Nam & Eutropius & Capitolinus ponunt tantum

tum

CHRI-STI Ab ur. con. tum decem octo annos pro Imperio M. Philoſophi: cum Caſsiodorus & Euſebius decem & nouem ponant, ſi eſt liber emaculatus. Olymp. Impp. Augg.

M. ANTONINVS VERVS,

ET LVCIVS ANTONINVS VERVS, IMP. XIIII.

164. 916 DVO AVGVSTI COSS. 4. 1

Huius conſulatus in hæc uerba meminit Spartianus in Aelio Vero: Verus cum Marco æquale geſsit imperium. Nam ipſi ſunt, qui primi duo Auguſti ſunt appellati: & quorum Faſtis conſularibus ſic nomina præſcribuntur, ut dicantur non duo Antonini, ſed duo Auguſti. tantumq́ huius rei & nouitas & dignitas ualuit, ut faſti conſulares nonnulli ab his ſumerent ordinem conſulum. Sed & in Hadriano inquit Spartianus: Hi ſunt, qui poſtea pariter duo Auguſti primi Rempublicã gubernauerunt. Capitolinus in M. Philoſopho: Poſt exceſſum Diui, à ſenatu coactus regimen publicum capere, fratrem ſibi participem in Imperio deſignauit: atq́ ex eo pariter cœperunt Rempublicã regere. Tuncq́ primũ Romanum Imperium duos Auguſtos habere cœpit. Lampridius in Commodo, tradit eum Lanubij eſſe genitum, cum fratre Antonino Gemino, Calendis Septembris, patre patruoq́ Coſſ.

165. 917 RVSTICVS, & AQVILINVS. CCXXVI 2

Suſpicor hunc eſſe Iunium Ruſticum, quem Capitolinus ſcribit à Marco uehementer adamatum, eumq́ audiſſe, & præcipue ante alios dilexiſſe cum reuerentia quadam, & ipſum ſectatum domi militiæq́. Pollebat hic Stoica diſciplina præ cęteris, & ob id cum eo communicauit publica priuataq́ conſilia: cui etiam ante præfectos prætorio ſemper oſculum dedit. Quem & conſulem iterum deſignauit, cui poſt obitum à Senatu ſtatuas poſtulauit.

His Coſſ. L. Cæſari Athenis ſacrificanti, ignis in cœlo ab oriente in occidentem ferri uiſus eſt.

Idem eiſdem uerbis ſcribit Euſebius libro Temporum. Capitolinus in L. Vero tradit, Lucium, cum ad Parthicum proficiſceretur bellum, Athenis inter ſymphonias & cantica nauigaſſe.

166. 918 LAELIANVS, & PASTOR. 2. 3

Sub id tempus, ſcribit Euſebius, Vologeſum Parthorum regem, uicinas ſibi Romanas prouincias depopulatum eſſe. De quo Vologeſo rege Capitolinus in M. Philoſopho: & Oroſius libro ſeptimo, capite decimo.

167. 919 MACRINVS & CELSVS. 3. 4

His Coſſ. Fronto orator inſignis habetur, qui M. Antoninum Verum latinis literis erudiuit.

Eadem ſcribit Euſebius in libro Temporum. & Eutropius libro octauo, capite ſexto, de M. ſcribens inquit: Latinas aũt eum literas Fronto orator nobiliſsimus docuit. & Capitolinus in Marco: Vſus eſt oratoribus † Gero Annio Macro, Caninio Celere, & Herode Attico: Latino Frontone Cornelio. ſed multum ex his Frontoni detulit, cui & ſtatuam in Senatu petijt. Pa- †Græcis

Olym. Imp. Aug. ria ſcribit idem in L. Vero. Fuit autem Herodes Atticus cognomento, diuitijs & literatura percelebris: qui Athenas præcipuè patriam præclaris operibus exornauit, à Gellio in ſuis Noctibus frequentatus. Is cum ingenio & eloquentia nulli ſecundus haberetur, filiam habuit adeò hebetem, ut ne elementa quidem literarũ perciperet, teſte Philoſtrato, qui in ſecundo libro Sophiſtarum multo plura de hoc tradit. Neque illud obmitttendum, Philoſtratum libros ſophiſtarum duos Antonino Imperatori tum Conſuli dedicaſſe: quod ex præfatione liquet. Cornelius autem Fronto inſigni fuit eloquentia, cui ſiccum genus dicendi Macrobius adſcribit, ut ſuperius annotauimus, bimeſtri conſulatu ab Antonino inſignitus. Nuper Ianus Parrhaſius in lucem edidit libellum de Nominum uerborumq; differentijs, quod Frontonis eſſe dicitur. Habuit autem & pronepotem, M. Aufidium Frontonem. CHRISTI Ab ur. con.

4. 5 ORFITVS, & PVDENS. 168 920

Meminit Orfiti Capitolinus in M. Philoſopho ſic ſcribens: Crimini ei datum eſt, quòd adulteros uxoris promouerit, Tertullum, & Vtilium, & Orfitum, & Moderatum, ad uarios honores: cum Tertullum etiam prandentem cum uxore deprehenderit.

His Coſſ. L. Cæſar de Parthis, cum fratre Antonino triumphauit.

Eadem ſcribunt Euſebius, Eutropius & Oroſius. Capitolinus in M. Philoſopho: Petijtq; L. ut ſecum M. triumpharet. Petijt præterea L. ut filij M. Cæſares appellarentur. Sed M. tanta fuit moderatione, ut cum ſimul triumphaſſet, tamen poſt mortem L. iam tum Germanicum ſe uocaret, quod ſibi bello proprio pepererat. In triumpho autem liberos M. utriuſq; ſexus ſecum uexerunt. Ita tamen, ut & puellas uirgines ueherent. ludos etiam ob triumphum decretos ſpectauerunt, habitu triumphali.

CCXX 6 PVDENS II. & POLLIO. 169 921

XVII Horum Coſſ. mentionem facit Lampridius in Commodo, ijs uerbis: Nominatus inter Cæſares quartum Iduum Octobrium, quas Herculeas poſtea nominat, Pudente & Pollione Coſſ. Sub id tempus tradit Euſebius, perſequutionem ortam in Aſia, & Polycarpum cum pluribus alijs ſubijſſe martyriũ. Vnde Oroſius libro ſeptimo, capite nono: In diebus Parthici belli perſequutiones Chriſtianorum, quarta iam poſt Neronem uice in Aſia & Gallia graues præcepto eius extiterunt, multiq; ſanctorum martyrio coronati ſunt. Hoc elegantiſsimè & uberrimè tradit Euſebius, libro quarto Hiſtoriæ ſacræ, capite quintodecimo, ubi Polycarpi martyrium graphicè deſcribitur. Sed quæ paſsi ſunt martyres in Gallia, Euſebius libro quinto explicat, capite primo, & ſequentibus.

2. 7 VERVS III. & QVADRATVS. 170 922

Quadrati, Parthici belli ſcriptoris, meminit Capitolinus in L. Antonino Vero: dubium, ſi hic ſit. Herodianus, Quadrati nobiliſsimi locupletiſsimiq; adoleſcentis meminit: cum quo ſtupri conſuetudinem habere exiſtimabatur Lucilla, L. Veri Imperatoris uxor, & ſoror Commodi. Capitolinus in M. tradit, quòd bonorum maternorum partem Vindio Quadrato ſororis filio dederit, quia illa iam mortua erat.

3. 8 APRONIANVS, & PAVLVS. 171 923

Circa id tempus, tradente Euſebio, lues multas prouincias occupauit. Roma ex parte uexata. Sic Oroſius: Sequuta eſt lues, plurimis infuſa prouincijs: totámque Italiam peſtilentia tanta uaſtauit, ut uillæ, agri, atque oppida, ſine cultore atque habitatore, deſerta, in ruinas ſyluáſque conceſſerint.

Exercitum

CHRISTI Ab ur. con. Exercitum uerò Romanorum, cunctasq; legiones per longinqua latè hybernà diſpoſitas, ita conſumptas ferunt, ut Marcomannicum bellum, quod continuò exortum eſt, non niſi nouo delectu militum, quem triennio ſugiter apud Carnuntum mancus tenuit, geſtum fuiſſe referatur. Coniectantur pleriq; docti Carnuntum eſſe, quod hodie in Auſtria Petronella dicitur, ubi ſitus caſtrorum & moles uiſuntur. Capitolinus tantam fuiſſe tum peſtilentiam ſcribit, ut uehiculis cadauera ſint exportata. Vide illic latè de ſepultura leges Cæſaris, & quo pacto quidam mundi finem affuturum prędixit, mirabili uſus induſtria. Euſebius quarto Hiſtorię ſacræ libro, capite uigeſimoſexto, meminit Sergij Pauli procon ſulis Aſiæ, quem arbitror hunc fuiſſe Paulum, tamen conſulem. Olym. Imp. Aug.

172. 924 PRISCVS & APOLLINARIS. 4 9

Capitolinus in Marco, meminit Priſci cuiuſdam, quem hunc eſſe reor: Geſtæ ſunt, inquit, res in Armenia proſperè, per inſtitutum Priſcum, Artaxaris captis: delatumq; Armeniacum nomen utriq; Principum, quod Marcus per uerecundiam primò recuſauit, poſtea tamen recepit.

173. 925 CETHEGVS & CLARVS. CCXX XVIII 10

174. 926 SEVERVS & HERENNIANVS. 2. 11

Horum Coſſ. mentio fit ab autore illo de Pontificibus, ubi ſcribuntur hæc uerba: SOTER ANN. IX. M. III. D. II. Fuit temporibus Antonini & Commodi à conſ. Veri & Herenniani, uſque Paterno & Bradua. Fortè hic erat ſcribendum Seueri, non Veri: & Materno, non Paterno. Nec numerus annorum conuenit, IX. Si enim Soter uſque ad conſulatum Materni & Braduæ ſedit, XIIII. non IX anni numerabuntur. Et hoc idem conuenit cum Euſebio, qui libro Temporum ſic ſcribit: Romanæ Eccleſiæ epiſcopatum ſuſcepit XI. Soter, anno XIIII. Sed anni Imperij minimè concordant. Ob id obſeruandum eſt, in Euſebio, quod ſæpe teſtatus ſum, plena omnia eſſe errorū. Item Imperatori M. Antonino Vero, ut tradit Euſebius, ſcripſit Melito epiſcopus Sardenſis Apologeticum, pro fide ac religione Chriſtiana. cuius libri ſæpe meminit idem in hiſtoria ſacra. Sed libro quarto, capite uigeſimoſexto, quot libros ſcripſerit Melito, qui ad nepotes uſq; uenerunt, explicat.

His Coſſ. L. Annius Antoninus Verus, anno regni undecimo, inter Concordiam & Altinum apoplexi extinctus eſt, ſedens cum fratre in uehiculo.

Eadem Euſebius, Eutropius, Oroſius, Aurelius Sextus. Capitolinus autem in L. Vero ſic ſcribit: Compoſito bello in Pannonia, urgente Lucio ut Aquileiam rediret (nam urbanas deſiderabat Lucius uoluptates) in urbem deſtinatus eſt. Sed non longè ab Altino, ſubitò in uehiculo, morbo quem apoplexin uocant, correptus Lucius, depoſitus è uehiculo, detracto ſanguine, Altinum perductus, cum triduò mutus uixiſſet, apud Altinum perijt. Fuit ſermo, quòd & ſocrū Fauſtinam inceſtaſſet: & dicitur Fauſtinæ ſocrus dolo, aſperſis oſtreis ueneno, extinctus eſſe: idcirco quòd conſuetudinem, quam cum matre habuerat, filiæ prodidiſſet. Multi etiam mortis flagitium uxori eius aſsignāt, quòd Fabię nimium indulſerat Verus: cuius potentiā uxor Lucij, uel M. ferre non poterat. Tanta ſanè familiaritas inter Luciū & Fabiam ſororē fuit, ut hoc quoq; uſurpauerit rumor, quòd inierint conſilium ad Marcum è uita tollendū: idq; cum eſſet per Agaclitū libertū proditū, Marco ante aduentū Lucij Fauſtina pręuenerit. Subiungit pòſt, quòd quidā ſcribunt, Marcum partē uuluę ueneno illatā, eā execuiſſe cultro una parte

Olymp. Imp. parte uenenato, & Vero porrexiſſe: quod nefas eſt credere de Marco, tanto ui- CHRI- Ab ur.
Aug. ro, tamq́; probato. STI con.

3. 12 ORFITVS, & MAXIMVS. 175. 927

Circa hoc tẽpus floruit Oppianus Cilix poeta inſignis, qui Halieutica, opus inſigne de piſcibus, miro ſplendore conſcripſit: & noſtro ſeculo latinitate donatus, à doctis amatur paſsim. Cæterùm horum Coſſ. mentio fit in Commodo apud Aelium Lampridium, his uerbis: Appellatus eſt Commodus ſcilicet Germanicus, Idibus Herculeis, Maximo & Orfito Coſſ.

4. 13 SEVERVS II. & POMPEIANVS. 176. 928

Tradit Euſebius, tantam circa hæc tempora peſtilentiam per totum orbem fuiſſe, ut penè uſque ad internecionem Romanus exercitus deletus ſit. Capitolinus in Marco meminit cuiuſdã Pompeiani, quem arbitror hunc eſſe, in hæc uerba: Proficiſcens ad bellum Germanicum, filiam ſuam, non decurſo luctus tempore grandæuo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit, genere Antiochenſi, nec ſatis nobili: quem poſtea bis conſulem fecit, cum filia eius Auguſta eſſet, & Auguſtæ filia. Sed has nuptias & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, inuitæ habuerunt. Meminit item huius Pompeiani Volcatius Gallicanus in Auidio Caſſio, ubi in epiſtola quadam Marci ad Fauſtinam inquit: Pompeianum noſtrum in annum ſequentem Conſulem dixi. & quæ ſequuntur, ibi legito. Herodianus libro primo Hiſtoriarum, Pompeiani meminit, qui ætate reliquos anteibat, & Commodi ſororem natu maximam in matrimonium habebat. Eius orationem ponit ad Commodum, elegantem.

CCXX 14 GALLVS, & FLACCVS. 177. 929
XIX

Scribit Euſebius libro Temporum, Antoninum Marcum Imperatorem per hæc tempora aduerſum Quados & Sarmatas fortiſsimè dimicaſſe. & cum pertinaciter eius exercitus ſiti oppreſſus pugnaret, pluuia diuinitùs miſſa eſt. Cũ econtrariò Germanos et Sarmatas fulmina perſequerentur, plurimosq́; interficerent. Subdit Euſebius, & repetit Oroſius libro ſeptimo, capite nono. Extant literæ M. Aurelij, grauiſsimi Imperatoris, quibus illam Germanicam ſitim, Chriſtianorum fortè militum precationibus impetrato imbri diſcuſſam conteſtatur. Id autem latiſsimè Euſebius libro quinto Hiſtoriæ ſacræ, capite quinto recenſet: & Tertulianus in Apologetico, capite quinto. Capitolinus huius rei ſic meminit: Fulmen de cœlo precibus ſuis contra hoſtium machinamentum extorſit, ſuis pluuia impetrata, cum ſiti laborarent.

2 15 PISO, & IVLIANVS. 178. 930

Lampridius in Commodo ſic horum meminit Coſſ. Aſſumptus in omnia collegia ſacerdotalia ſacerdos, decimotertio Calendas Inuictas, Piſone & Iuliano Coſſ. profectus in Germaniam decimoquarto Calendas Aelias, ut poſtea nominauit, ijſdem Coſſ. Vt aũt ea intelligas, ſubſcribenda duxi uerba Lampridij, ſic ſcribentis: Menſes in honorem eius, pro Auguſto Commodum, pro Septembri Herculem, pro Octobri Inuictum, pro Nouembri Exuperatorium, pro Decembri Amazonium, ex ſigno ipſius adulatores uocabant. Sed poſt mortem Commodi, Cingius Seuerus Pontifex cenſuit abolendas omnes ſtatuas eius, nomenq́; ex omnibus priuatis publicisq́; monumentis eradendum. Menſesq́; ijs nominibus nuncupandos, quibus nuncupabantur, cum primùm illud malũ in Repub. incubuit, ut idem Lampridius ſcribit. Herodianus libro primo: Idem menſium nomina demutauit, ac pro uetuſtis appellationibus nouas de ſuis cognominibus impoſuit. Quorum ad Herculẽ pleraq;, tanquã ſcilicet ad fortiſsimũ referebantur.

CHRI- Ab ur. bantur. Sed ut ad Coſſ. redeam, ni fallor, hic eſt Iulius Didius Iulianus, qui Impe- Olym. Imp.
STI con. rator fuit poſt Pertinacem. Cuius uitam diligentiſsimè perſcripſit Spartianus; Ant.Ph.
ubi hæc uerba continentur: Aedilitatem ſuffragio Marci conſequutus eſt: Prætor eiuſdem ſuffragio fuit. poſt præturam legioni præfuit in Germania uiceſimæſecundæ primigeniæ. Inde Belgicam ſanctè & diu rexit: ibi Cauchis Germaniæ populis, qui Albim fluuium accolunt, erumpentibus reſtitit, tumultuarijs auxilijs prouincialium: ob quæ conſulatum meruit, teſtimonio Imperatoris. Hic igitur debet eſſe Iuliani conſulatus, ratione temporum: quia circa id tempus Marcus contra Germanos bellum geſsit. Fuit autem alius Saluius Iulianus, cuius filium Commodus ad ſtuprum fruſtra tentauit. Et ideo Iuliano inſidias tetendit, & pòſt interfecit, teſte Lampridio. Sed & Spartianus in Seuero ſcribit, quòd Seuerus ſucceſſerit Iuliano in Proconſulatu, & fuerit collega eius in conſulatu, & in Imperio eius ſucceſſor: fortè autem ſubſtitutus, non ordinarius Cos.

179 931 POLLIO II. & APER. 3 16

Horum Coſſ. meminit Lampridius in Commodo, in hæc uerba: Poſt hæc uenia legis annariæ impetrata Conſul eſt factus, & cum patre Imperator eſt appellatus, quinto Calendas Decembres die, Pollione & Apro Coſſ. & triumphauit cum patre: nam & hoc patres decreuerant. & paulo pòſt togam uirilem accepit, cum patre appellatus Imperator, quinto Calendas Exuperatorias, Pollione iterum & Apro Coſſ. Triumphauit decimo Calendas Ianuarias, ijſdem Coſſ.

180 932 COMMODVS, & QVINTILLVS. 4 17

Capitolinus in Marco Philoſopho ſcribit: Cum compoſitæ eſſent res in Hiſpania, quæ per Luſitaniam turbatæ erant, filio Commodo accerſito ad limitem, togam uirilem dedit: quare congiarium populo diuiſit, & eum ante tempus conſularem deſignauit. Lampridius in Commodo: Profectus eſt commendatus militibus, cum patre in Syriam & Aegyptum, & cum eo Romam redijt. Pòſt uenia legis Annariæ impetrata Conſul factus eſt, & cum patre Imperator eſt appellatus. De Quintiliorum domo omni per Commodum extincta, uide Lampridium in Commodo. Spartianus in Iuliano meminit Fauſti Quintilli, conſularis auguris. Quærendum, ſi hic ſit.

His Coſſ. M. Antoninus Verus Imperator Commodum filium ſuum conſortem regni facit.

Idem Euſebius libro Temporum. Sed quo pacto M. filio ſuo Rempub. commendauit, cum eum moriturus ſucceſſorem deſignaret, eleganter docet Capitolinus in Marco. Sed longè pulchrius ac elegantius Herodianus, libro primo Hiſtoriarum ſui temporis, ubi pulcherrimam leges Marci ad milites orationem. Lampridius in Commodo inquit: Appellatus autem eſt Cæſar puer cum fratre Seuero. quartodecimo ætatis anno, in collegium ſacerdotis aſcitus eſt: coaptatus inter tres ſolos principes iuuentutis.

181 933 ORFITVS, & RVFFVS. CCXL 18

Lampridius ſic horum Coſſ. meminit: Profectus tertio Nonas Commodias, Orfito & Ruffo Coſſ. in Germaniam.

His Coſſ. Imperatores de hoſtibus triumphant, & pecuniam quæ fiſco debebatur, prouincijs concedentes tabulas debitorum in medio Romanæ urbis foro, incendio concremarunt: ac ne quid bonitati deeſſet, ſeueriores quaſq; leges nouis conſtitutionibus temperarūt.

Idem Euſebius libro Temporum. Eutropius libro octauo, capite ſexto: Pannonijs

Olym. imp. nonijs à ſeruitio liberatis, Romæ rurſus eum Commodo filio ſuo, quem iam CHRI- Ab ur.
Ant.pb. Cæſarem fecerat, triumphauit. Ad cuius belli ſumptum, cum ærario exhauſto STI con.
largitiones, quas militibus impenderet, non haberet: neque indicere prouincialibus aut Senatui aliquid uellet, inſtrumentum regij cultus (facta in foro diui Traiani ſectione) diſtraxit: uaſa aurea, pocula cryſtallina & murina, uxoriam ac ſuam ſericam & auream ueſtem, & multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menſes uenditio habita eſt, multumq; auri redactum. Poſt uictoriam tamen emptoribus precia reſtituit, qui reddere comparata noluerunt. moleſtus nulli fuit, qui maluit ſemel empta retinere. Hæc eadem ijſdem uerbis Aurelius Sextus. Paria Iulius Capitolinus in Marco: Cũ, inquit, ad hoc bellum omne ærarium exhauſiſſet ſuum, neque in animum induceret, ut extra ordinem prouincialibus aliquid imperaret, in foro diui Traiani auctionem ornamentorum Imperialium fecit, uendiditq; aurea pocula, cryſtallina & myrrhina, uaſa etiam regia, & ueſtem uxoriam ſericam & auratam: gemmasq; etiam, quas multas in repoſitorio ſanctiore Hadriani repererat: & per duos quidem menſes hæc uenditio celebrata eſt, tantumq; auri redactum, ut reliquias belli Marcomannici ex ſententia proſequutus, poſtea dederit poteſtatem emptoribus, ut ſi quis uellet, empta redderet, atq; aurum recipere liceret. Nec moleſtus ulli fuit, qui uel non reddidit empta, uel reddidit.

2. 10 COMMODVS II. & VERVS II. 182 934

His Coſſ. Antoninus Verus adeò in editione munerum magnificus fuit, ut centum ſimul leones exhibuerit.

Idem Euſebius atq; Eutropius. Sed & Capitolinus ſic in Marco ſcribit: In munere autem publico tam magnanimus fuit, ut centum leones una miſsione ſimul exhiberet, & ſagittis interfectos. Subiungit Caſsiodorus:

Qui pòſt in Pannonia morbo perijt repentino. Commodus filius eius à Senatu Auguſtus eſt appellatus, qui regnauit annis tredecim: ſub quo hi Coſſ. fuerunt.

De morte Marci pulcherrima apud Capitolinum inuenies, & apud Herodianum in primo Hiſtoriarum ſui temporis. Sed de Commodo ſic Oroſius libro ſeptimo, capite decimo: Anno ab ur. con. noningenteſimo triceſimotertio, L. Antoninus Commodus decimusquintus ab Auguſto, patri ſucceſsit in regnum: manſitq; in eo annis tredecim, & aduerſus Germanos bellum feliciter geſsit, cæterùm per omnia luxuriæ & obſcœnitatis dedecora deprauatus: & reliqua. Vide Eutropium libro octauo, capite ſeptimo. ſed & Aurelius Sextus, & Aelius Lampridius plura de eo ſcribunt. Sed abundè nimium Herodianus in libro Hiſtoriarum ſui temporis.

AVRELIVS.

COMMODIVS IMP. XV.

3. 1 PRAESENS II. & GORDIANVS. 183 935

Ignotus autor habet in hoc loco, Præſentem & Condianum, non Gordianum, ſi eſt error libri. nam & Lampridius Conditiani cuiuſdam meminit, ſi fortè is eſt. eius uerba ex Commodo ſubſcribam: Domus præterea Quintilliorum omnis extincta, quòd Sextus Conditiani filius ſpecie mortis ad defectionem diceretur euaſiſſe. Sed in eo loco legunt aliqui non Conditiani, ſed Codi-

CHRI- STI | Ab urbe con. | | Olymp. Imp. Com.

ciani filius: quemadmodũ etiã ſuperius in Antonino Pio admonui, ex ignoto autore, ubi pariter pro Gordiano ſcribitur Cocidianus. Et ob id emẽdandus eſt locus in Lampridio in uita Cõmodi, quẽ hactenus à nullo uidi animaduerſum (bona uenia id dictum ſit, contra morem meum: qui hos uehementer deteſtor glorioſos homines, qui ſe primos inueniſſe pleraq; cõtendũt) Neq; illi qui ſcholia ediderunt, id obſeruauerunt. Inquit autem ita Lampridius: Datus in perpetuum ab exercitu & Senatu in domo Palatina Commodiana conſeruãdus undecimo calendas Romanas, Præſente iterum Coſ. tertiò. Quis Oedipus hoc mihi explicabit? Si Præſens fuit iterum Conſul, quia ſuperius in Pio primũ eius conſulatum uidimus, ut hic Coſ. tertio dicatur? Ob id locum deprauatum mox deprehendi: & potius legendum cenſeo, Preſente iterum & Condiano Coſs. Facilis enim fuit lapſus iterarum: & ignarus quiſpiam ſcriptor, Coſ. tertium ſcripſit pro Cocidiano: ſiue ſcripſit Gordiano, uel Coticidiano. propria enim illa leui cauſa deprauantur, quæ ideo ſunt omnibus obuia. Non autem ignoro, quòd Capitolinus etiam ſcribit, Gordianum ſeniorem Coſ. fuiſſe & ditiſsimum ac potentiſsimum, inq; Pompeij domo habitaſſe. Sed huic attribuit collegam Alexandrum, quem conſulatum in Caſsiodoro non inuenio: ut ſuſpicer ipſum ſuffectum, non ordinarium Conſulem fuiſſe. Et ob id eo loco Condicianus potius, quàm Gordianus, ſcribendum eſt.

184. 936 COMMODVS III. ET BIRRVS. 4. 2

Birri mentio fit in Lampridio, quum uitam Commodi deſcribit, in hæc uerba: Cleander tantum per ſtultitiam Commodi potuit, ut Birrum, ſororis Commodi uirum, reprehendentem nunciantemq; Commodo quæ fiebant, in ſuſpicionem regni affectati traheret, & occideret, multis alijs qui Birrum defendebant interemptis. Capitolinus in Pertinaci tradit eum inſimulaſſe apud Commodum affectati imperij Antiſtiũ Burrum, & Arrium Antoninum. In ignoto autore hoc loco ſcribitur, Commodus tertiùm, & Verus ſecundùm.

MAMERTINVS ET RVFFVS. CCLXI 3

185. 937 Lampridius ubi deſcribit interemptos uiros bonos & conſulares à Commodo, Mamertini etiam meminit ab eo occiſi. Mox, inquit, Antium Lupum & Petronios, Mamertinum & Syram, filiumq; Mamertinum Antonianũ, ex ſorore ſua genitum, & poſt eos ſimul ſex Coſs. interemit, Allium Fuſcum, Cælium Felicem, Luceium Torquatum, Latium Euripiatium, Valerium Baſsianum, Pactuleium Magnum cum ſuis. Eo etiam lubentius hos Coſs. ſubſcripſi, ut eorum nomina hic inter Conſules annotarentur, qui fortè aut deſignati erant Conſules, aut ſuffecti.

COMMODVS IIII. ET VICTORINVS. 2. 4

186. 938 Hic credo eſt ille Aufidius Victorinus, de quo Capitolinus ſcribit in Marco. Amauit ex condiſcipulis præcipuos ſenatorij ordinis, Seium Fuſcianum, & Aufidium Victorinum. Hic contra Cattos miſſus eſt à Marco. Eſt & illic deſcriptus Furius Victorinus Præfectus prætorio, qui fuit in bello Marcomannico & contra Quados miſſus.

187. 939 MARVLLVS ET HELIANVS. 3. 5

Iulius Capitolinus in geſtis Gordianorum tradit Seniorem Gordianum patrem habuiſſe Cetrum Carullum: & cum ſubiungat patrem auum & proauum Coſs. fuiſſe: iccirco facile adducor, ut Carullum hunc credam ex hac fuiſſe familia.

His Coſs. thermæ Commodianæ Romæ factæ ſunt.

Idem Euſebius libro Temporum, Lampridius inquit: Opera eius propter lauacrum,

Olymp. Imp. Com. uacrum, quod Cleander nomine ipſius fecerat, nulla extant. Sed nomen eius alienis operibus inciſum, Senatus eraſit. Herodianus libro primo: Gymnaſium quoque maximum ædificauerat, publicatis etiam balneis, ut eo modo populum ineſcaret. CHRISTI Ab ur. con.

4. 6 MATERNVS ET BRADVA. 188. 940

Materni cuiuſdam militis ſub Commodo meminit in primo Herodianus: qui tertiò inſidias contra Commodum ſtruxit. Quam conſpirationem luculenter & abundè Herodianus deſcribit. Sed Capitolinus in Pertinace Materni ſenatoris ita meminit: Denique tertium nonarum die uotis ipſis, milites Triarium Maternum Laſciuium ſenatorem nobilem, ducere in caſtra uoluerunt, ut eum rebus Romanis imponerent. Sed ille nudus fugit, atque ad Pertinacem in Palatium uenit, & pòſt ex Vrbe deceſsit. Sed Paterni præfecti crebrò Lampridius in Commodo meminit. Sed horum quoque Conſulum, mentio facta eſt in autore pontificum, qui ſcribit uſque ad hunc conſulatum ſediſſe Sotera pontificem Romanum.

CCXLII 7 COMMODVS V. ET GLABRIO. 189. 941

Glabrionis meminit Herodianus libro ſecundo ſuæ hiſtoriæ, de Pertinace ſcribens, quòd Glabrionem, cum ipſe ad imperium uocaretur, manu comprehenſum in imperatoriam ſellam ſeſsitare iuſſerit. Erat enim (inquit Herodianus) ille omnium patriciorum nobiliſsimus, ad Aeneam, Veneris & Anchiſæ filium, ſeriem generis referens, idemq́ iterum Conſul, qui ita tamen loquutus eſt: Equidem egomet quem tu putas digniſsimum, cedo tibi imperio: atque unà mecum Senatus omnis ſummam tibi poteſtatem decernimus. Ignotus autor hoc loco ponit Marullum & Glabrionem.

2. 8 CRISPINVS ET AELIANVS 190. 942

Aelius Spartianus in uita Didij Iuliani meminit cuiuſdam Tullij Criſpini, quem Iulianus præfectum prætorij fecit, occiſo Pertinace, & aduerſus Seuerum miſit, à quo etiam interemptus eſt.

3. 9 FVSCIANVS ET SILLANVS 191. 943

Apud Lampridium leguntur hæc uerba in Commodo: Vota pro eo facta ſunt nonis Pijs Fuſciano iterum Coſ. Sed cum non ab uno Conſule hac tempeſtate anni numerarentur, ſed à duobus, puto iterum eſſe Lampridij uerba deprauata & manca: quemadmodum paulo ſuperius, ubi etiam unus Coſ. Præſens ſcriptus fuit, ſicut annotauimus. Et cenſemus potius legendum Fuſciano & Sillano Coſs. uota eſſe pro Cæſare Commodo facta. Huius Fuſciani meminit Capitolinus in Pertinace. Poſt hoc præfectus Vrbi factus, in qua præfectura poſt Fuſcianum hominem ſeuerum Pertinax mitiſsimus & humaniſsimus fuit. Fuit etiã Seius Fuſcianus condiſcipulus Marci, quẽ plurimũ dilexit, teſte Capitolino.

4. 10 DVO SILLANI. 192. 944

Lampridius inter cæſos à Commodo numerat Seruilium & Duillium Sillanum cum ſuis.

His Coſs. Commodus Imperator Coloſsi capite ſublato, ſuæ imaginis caput iuſsit imponi.

Eadem Euſebius libro Temporum. Lampridius in Commodo ſic ſcribit: Ornamenta ſana quædam Coloſſo addidit: quæ poſtea cuncta ſublata ſunt. Coloſsi autem caput dempſit, quòd Neronis eſſet: ac ſuum impoſuit, & titulum more ſolito ſubſcripſit, ut illum gladiatorium effœminatum non prętermitteret. Herodianus libro primo: Eò ueſaniæ prouectus eſt, ut deſerere principalem aulam, atque in ludum gladiatorium migrare inſtituerit: neque ſe amplius Her-

culem

culem appellari patiebatur (fuit enim prius dictus Commodianus, teſte Lampridio) adoptato nobiliſsimi gladiatoris nomine, qui iam uita exceſsiſſet. quin ſimulacro illi Coloſſeo, quod Romanis uenerabile eſt, Solis effigiem gerens, capite dempto, ſuum impoſuit, atque in baſi ſubſcripſit, non quos conſueſſet imperatorios, paternosq́ titulos, ſed pro Germanico mille gladiatorum uictorem. In Antiquitatibus Romanis adhuc legitur, Coloſſus Commodi Ant. altitudo cuius erat cubitûm tricenûm, ut adhuc marmoreum caput cum pedibus in conſeruatorum manibus apparet.

193. 945 COMMODVS VI. ET SEPTIMIANVS. CCXL 9 III

In Commodi uita poſuimus ueterem inſcriptionem, pro eius memoria, in monumento poſitam, qua VI. Coſ. ſcribitur. Plures ipſe Conſules fecit, teſte Lampridio. Qui tradit uigintiquinque Coſs. in unum annum ab eo creatos, omnesq́ prouincias uenditas. Et Spartianus in Peſcennio Nigro ſcribit: A Cōmodo denique Peſcennius Conſul declaratus, Seuero præpoſitus eſt, & quidem irato, quòd primipilaribus commendantibus conſulatum Niger mereretur.

194. 946 APRONIANVS ET BRADVA II. 2. 12

Sub id tempus, teſte Euſebio, incendio Romæ facto, Palatium, & ædes Veſtæ, plurimaq́ urbis pars, ſolo æquantur. Vnde inquit Oroſius libro ſeptimo, capite decimo: Flagitia regis pœna urbis inſequitur. Nam fulmine Capitolium ictum, ex quo facta inflammatio. Bibliothecam illam maiorum cura ſtudioq́ compoſitam, ædesq́ alias iuxtà ſitas rapaci turbine concremauit. Deinde aliud incendium poſtea Romæ ortum, ædem Veſtæ & Palatium, plurimamq́ Vrbis partem ſolo æquauit. Illud incendium inter prodigia, quæ ante obitum Cæſaris Commodi euenerant, elegantiſsimè & latiſsimè Herodianus deſcribit libro primo. Vide illic & alia prodigia quoq́, quorum & Lampridius meminit.

295. 947 COMMODVS VII. ET PERTINAX. 3. 13

Capitolinus in Pertinace ſcribit, Pertinacem, poſtquam Rhetias & Noricum ab hoſtibus uindicarit, eminēte induſtria, ſtudio Marci Imperatoris, Conſulem eſſe deſignatum. Sed hunc conſulatum abſens geſsit. Alius fuit hic conſulatus. Vnde & illud quoque obſeruandum, quod Spartianus in Didio Iuliano ſcribit, his uerbis: Fuit Conſul cum Pertinace, & in proconſulatu Africę eidem ſucceſsit, & ſemper ab eo collega eſt & ſucceſſor appellatus: maximè eo die, cum filiam ſuam Iulianus deſpondiſſet affini ſuo. Quod & Capitolinus inter prodigia mortis Pertinacis enumerat.

His Coſs. Commodus ſtrangulatur in domo Vectiliani.

Idem Euſebius. Oroſius libro ſeptimo, capite decimo: Commodus, cunctis incommodus, in domo Vectiliani ſtrangulatus interijſſe fertur, hoſtis humani generis etiam uiuus iudicatus. Eutropius libro octauo, capite ſeptimo: Obijt morte ſubita, adeò ut ſtrāgulatus, uel ueneno interemptus putaretur, cum annis duodecim poſt patrē & octo menſibus imperaſſet: execratione tanta omniū, ut etiam hoſtis humani generis mortuus iudicaretur. Cæterùm acclamationes populi Romani poſt eius interitum habitæ, copioſe leguntur apud Lampridium, ubi de eius morte plura. Sed pulchriora apud Herodianum de morte eius inuenies libro primo. Capitolinus in Pertinace: Commodus in Vectilianis occiſus eſt. Subiungit autem Caſsiodorus: 2

Cui ſucceſsit Aelius Pertinax, qui regnauit menſibus ſex. Sub quo fuerunt Coſs. hi.

Oroſius: Poſt hunc à Senatu creatus eſt ſenex Aelius Pertinax, decimuſſextus ab Auguſto, qui ſexto menſe quàm regnare cœperat Iulianus, iuriſperiti ſcelere in Palatio occiſus eſt. Iulianus interfecto Pertinace inuaſit imperium. Sed

Olymp. Imp. Per.

mox à Seuero apud pontem Miluium bello ciuili uictus & interfectus eſt, men-
ſe ſeptimo poſtquam cœperat imperare. Ita in Pertinacem & Iulianum unus an-
nus conſumptus eſt. Idem Eutropius libro octauo, capite nono. Sed capite o-
ctauo Pertinacem octogeſimo die imperij eum tradit occiſum: Sex. Aurelius, o-
ctogeſimoquinto die: quemadmodum & Capitolinus in Pertinace ſcribit. Im-
perauit menſibus duobus, diebus uigintiquinq; : quod idem eſt. Sed notæ nu-
merorum de uita Pertinacis ſunt deprauatæ apud eundem Capitolinum. Inquit
enim: Natus eſt Calendis Auguſtis, Vero & Bibulo Coſs. Interfectus eſt quinto
Calendas Aprilis, Falcone & Claro Coſs. Vixit annis quadraginta, menſibus ſe
ptem, diebus uigintiſex. At ſi numerentur anni ab ijs Coſs. qui fuerunt ſub Ha-
driano, ad præſentes, erunt ſexaginta & amplius anni, non quadraginta, cum &
Aurelius Sextus annos natum ſcribat Pertinacem ſeptem atque ſexaginta, cum
uulneribus Iuliani obtruncaretur.

P. AELIVS PERTINAX IMP. XVI.

Huius uitam Capitolinus ſcripſit. Sed & Herodianus libro ſecundo Hiſto-
riarum ſui tẽporis. Oroſius, Eutropius, Sextus Aurelius, Euſebius, & nos quoq;
ex ijs quædam excerpſimus.

FALCO ET CLARVS. 198. 948

Falconis Conſulis ſic meminit Capitolinus in Pertinace: Pertinax nocte
Imperator ſalutatus poſt laudes ſuas à Coſs. dictas: & poſt uituperationem Com-
modi acclamationibus ſenatus oſtenſam, egit gratias Senatui, & præcipuè Læ-
to præfecto prætorij, quo auctore & Commodus interemptus, & ipſe impera-
tor eſt factus. Sed cum Læto gratias egiſſet, Pertinax Falco Conſul dixit: Qua-
lis imperator es futurus, hinc intelligimus, quòd Lætum & Marcianum, mini-
ſtros ſcelerum Commodi, poſt te uidemus. Cui Pertinax reſpondit: Iuuenis es
Conſul, nec parendi ſcis neceſsitatem. Paruerunt inuiti Commodo: Sed ubi ha-
buerunt facultatem, quod ſemper uoluerunt, oſtenderunt. Iterum idem paulo-
pòſt: Inſidias parauit ei Falco, uolens imperare. De quo conqueſtus eſt in Sena-
tu: quod quidem Senatus credidit, dum ſibi quidam ſeruus, quaſi Fabiæ eſſet fi-
lius, ex Ceionij Commodi familia, Palatinam domum ridiculè uindicaſſet, co-
gnitus, iuſſus eſt flagellis cæſus domino reſtitui. In cuius uindictam hi qui ode-
rant Pertinacem, occaſionem ſeditionis inueniſſe dicuntur. Falconi tamen pe-
percit, & à Senatu impunitatem eius petijt. Deniq; Falco in rebus ſuis ſecurus ui
xit, & hærede filio, perijt.

His Coſs. Pertinax occiditur in Palatio maior ſeptuagenario.

Paulo antè de ætate Pertinacis ex Capitolino ſcripſimus, qui eum ſexagena-
rio maiorem tradit eſſe adeptum imperium. Sed Eutropius cum Caſsiodoro ſcri
bit Pertinacem, cum ſeptuagenariam attigiſſet ætatem, præfecturam tum Vrbis
agentem ex S.C. imperare iuſſum. At Euſebius, quem aliàs ſequitur plerunque
Caſsiodorus, hoc loco ſic ſcribit, nulla facta mentione ætatis: Pertinax occidit in
Palatio, Iuliani iuriſperiti ſcelere, quem poſtea Seuerus apud Miluium pontem
interfecit. Cæterùm quia Iulianus & Pertinax uix annum adimplerunt, ideo nul
lam de Didio Iuliano mentionem Caſsiodorus facit.

Nã uno eodemq; tẽpore, teſte Capitolino, poſt Pertinacem, qui autore Albino interemptus eſt,	Iulianus Septimius Seuerus Peſcẽnius Niger Clodius Albinus	ab	Senatu Romæ exercitu in Syria militibus in oriente exercitu & Seuero Britãnico	Imperatores appellati ſunt.

Sed inter Cæſares noſtros de illis fit mentio.

Cui

Cui ſucceſsit Seuerus, prouincia Tripolitana natus, oppido Lepti. Soluſq; Afer imperator Romanus fuit. Qui regnauit annis decem & octo. Sub quo hi Coſs. fuere.

Oroſius libro ſeptimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe condita noningenteſimo, quadrageſimoquarto: Seuerus genere Afer, Tripolitanus, ab oppido Lepti, qui ſe ex nomine Imperatoris, quem occiſum ultus fuerat, Pertinacem appellari uoluit, decimus & ſeptimus ab Auguſto, deſtitutum adeptus imperium, decem & ſex annis tenuit. Hic natura ſæuus, multis ſæpe bellis laceſsitus, fortiſſimè quidem I.empub. ſed laborioſiſsimè rexit, & reliqua quæ ſequuntur. Quæ penè cum his conueniunt, quæ Eutropius libro octauo, capite decimo ſcribit, ac Euſebius libro Temporum. Sed præter hos uidēdus eſt Aurelius Sextus: tum Spartianus, qui eius uitam diligentiſsimè ſcripſit: Herodianus quoque libro ſecundo, ac tertio. E quibus & nos uitam eius excerpſimus.

SEPTIMIVS SEVERVS IMP. XVII.

197. 949 SEVERVS ET ALBINVS. CCXLIIII 1

Spartianus in uita Seueri ſcribit ipſum ſub Commodo poſt accuſationem abſolutum, calumniatore in crucem acto: & conſulatum cum Apuleio Ruffino primum egiſſe, Commodo ſe inter plurimos deſignante. Sed hunc conſulatum in Caſsiodoro non inuenio: quemadmodum nec illum, de quo idem ſcribit, quòd filias ſuas dotatas maritis Probo & Aetio dederit, quos Coſs. dehinc fecit. Cæterùm quis fuerit Albinus is, quæritur. Nam & Ceionius Albinus enumeratur à Spartiano inter ſenatores & conſulares uiros à Seuero occiſos: & Clodius Albinus, qui ſe in Britannia Cæſarem fecit. Verùm fuit ab eo occiſus. De cuius uita Spartianus & Herodianus ſcripſerunt multa. Sed totam eius uitæ ſeriem Capitolinus, qui ſic de Clodij Albini conſulatu ſcribit: Denique Seuerus eum Conſulem deſignauit, quod utique niſi de optimo uiro non feciſſet, homo in legendis magiſtratibus diligens. & paulo infrà: Conſul à Seuero declaratus eſt eo tempore, quo illū ſibi parauerat Peſcennio ſubrogare, cum ad imperiū uenit.

198. 950 TERTVLLVS ET CLEMENS. 2. 2

199. 951 DEXTER ET PRISCVS. 3. 3

Spartianus in Seuero meminit Domitij Dextri, quem in locum Baſsi præfectum Vrbi reliquit. An is ſit, ambigitur.

200. 952 LATERANVS ET RVFFINVS 4. 4

Memoratur à Spartiano inter occiſos illuſtres uiros à Seuero & Memmius Ruffinus, ſi hic eſt. Laterani meminit Aurelius Sextus in Seuero. In uetuſtiſsima incerti autoris Chronica ſcribitur: His Coſs. reuolutus eſt cyclus ſolaris. In epiſtolis Clemētis ſcribit̃ epiſtola Victoris ad epiſcopos Africanos, ubi in fine fit mētio horū Coſs. data cal. Septēbris Laterano & Ruffino Coſs. uiris clariſsimis.

201. 953 SATVRNINVS ET GALLVS. CCLXV 5

Herodianus libro tertio meminit cuiuſdam Saturnini tribuni, cuius opera Plautianus uoluit Seuerum & Antoninum Cæſares interficere, & ipſe arripere imperiū. Sed hic Tribunus detexit Seuero inſidias, ut latiſsimè ibi Herodianus explicat. Horū Coſs. fit mētio ab autore qui de Pōtificibus ſcribit, in hæc uerba: Victor ann. IX. menſes II. dies X à Conſulatu Saturnini & Galli uſq; Præſente & Extricato. Sed ad illum conſulatum numerantur non IX, ſed XIX anni. Licet Euſebius lib. Temporum Victori tribuat tantum annos X.

Olymp. Imp. Seu. — CHRISTI — Ab ur. con.

ANVLINVS ET FRONTO.

2, 6 Sextus Aurelius: Fuit Seuerus beneuolētia quò inclinaſſet mirabili ac perpetua,ad quærendū diligens,ad largiendum liberalis, in amicos inimicosq́ pariter uehemens,quippe,qui Lateranum,Chilonem, Anulinum,Baſſum,cæterosq́ alios ditaret. Ignotus autor iterum Coſs.uariat, ſi fides eſt habenda codici, quod uereor. Scribit enim hoc loco: Antoninus & Fronto. Sed fortè primum nomen ex uicinitate literarum eſt deprauatum,ut certo indicio coniectari poteſt. 202. 954

His Coſs. Seuerus Parthos & Adiabenos ſuperauit, Arabesq́ interiores ita cæcidit, ut regionem eorum Romanam prouinciam faceret. Ob quæ Parthicus, Arabicus & Adiabenicus cognominatus eſt.

Idem Euſebius libro Temporum. Eutropius libro octauo, capite decimo: Parthos,inquit, uicit,& Arabes interiores & Adiabenos, Arabasq́ ſuperiores, ut etiam prouinciam ibi faceret. Iccirco Parthicus, Adiabenicus, & Arabicus eſt dictus. Sed quomodo regiones illas ſuperauerit, uide Herodianum libro tertio. Spartianus: Fuit præterea delendarum cupidus factionum, propè à nullo cōgreſſu non uictor. Perſarum regem Abagarem ſubegit, Arabas in deditionem accepit, Adiabenos in tributarios coegit.

3. 7 SEVERVS II. ET VICTORINVS, 203. 955

Scribit Spartianus in Geta, Antonino Cæſare,natum eſſe Getam Seuero & Vitellio Coſs. Mediolani ſexto Calendas Iunias,ex Iulia. Cum autem nuſquam illi Coſs. reperiantur,& Geta in iuuentute à fratre Antonino Caracalla ſit occiſus, ſuſpicor Spartiani codicem fortè deprauatum:& pro Vitellio, Victorinum eſſe ſcribendum. Dijudicent docti,& meliora afferant, ſi iſta diſplicebunt.

4. 8 FABIANVS ET MVTIANVS. 204. 956

Ignotus autor ſcribit hoc loco, Tertullus & Clemens ſecundùm, ſiue ijdem ſint, ſiue diuerſi: qui tamen ſuperius à Caſsiodoro ſunt poſiti, & fortaſſe ordo eſt peruerſus.

His Coſs. thermæ Seuerianæ apud Antiochiam & Romæ factæ ſunt,& Septizodium inſtructum eſt.

Idem Euſebius libro Temporum. Spartianus: Opera publica præcipuè eius extant, Septizodium & Thermæ Seuerianæ. Nonnulli Septiſolium uocant, quod in uia Appia cernitur hodie pro templo diui Gregorij. Pomponius Lætus à ſeptem zonis dictum putat. Spartianus dicit: Cùm Septizonium faceret, nihil aliud cogitauit,quàm ut ex Africa uenientibus ſuum opus occurreret. fortè illud à ſepteno columnarum ordine eſt appellatum. Qui Septodium,à ſeptem uijs cognominant, neſcio ſi bene ſentiant. Nam ſeptiſolium quid ſit,planè ignoro.

CCXLVI 9 SEVERVS III. ET ANTONINVS. 205. 957

Huius conſulatus Spartianus ſic meminit: Deinde cum Antiochiam tranſijſſet,data uirili toga maiori filio,ſecum eum Conſulem deſignauit:& ſtatim in Syria inierunt. Sed ignotus autor habet hic Dexter II & Priſcus II.

2. 10 GETA ET PLAVTIANVS. 206. 958

Geta hic fuit frater Seueri, qui & ſpem imperij cæperat. Sed ut hunc ſubmoueret Seuerus, Baſsianum filium & Aurelium Antoninum Cæſarem dixit. Plautianus uero fuit Seueri amiciſsimus: quamuis cū eo in grauiſsimum odium uenerat, iterum reconciliatus. Cuius filiam uxorē dedit Baſsiano filio. Sed poſtea eum occidit, teſte Spartiano. Sed longiuſculam de Plautiano hiſtoriam, quo pacto Seuero & Antonino Cæſaribus inſidias ſtruxerit, ut imperium arriperet, uide Herodianum diligentiſsimè rem omnem enarrantem. Reperi in uetuſtiſsimis

CHRI- Abur. STI con. ſtiſsimis Chronicis ſine nomine autoris hæc uerba: His Coſs. paſſæ ſunt Perpetua & Felicitas Nonas Martias. Sed in alijs Chronicis ſub Coſs. alijs, Antonino ſcilicet & Geta, paſſas inueni, utrumque tempus annotaui. Diuus Hieronymus libro de Viris illuſtribus: Origenes, qui & Adamantius, decimo Seueri Pertinacis anno, aduerſum Chriſtianos perſequutione commota, à Leonide patre, Chriſti martyrio coronato, cum ſex fratribus, & matre uidua, pauper relinquitur, annos natus circiter decē & ſeptem, &c. Sed de illo paulo inferius plura. Olymp. Imp. Com.

207. 959 CHILO ET LIBO.

Chilonis meminit Aurelius Sextus, ut paulo antè annotaui: & Lampridius in Commodo, ſic ſcribens: Et cum iuſſu Pertinacis Liuius Laurenſis, procurator patrimonij, Fabio Chiloni Cōſuli deſignato dediſſet, per noctem Commodi cadauer ſepultum eſt. Meminit Chilonis item & Lampridius in Caracalla, quòd in ſummum diſcrimen etiā Chilo iterum præfectus & Conſul uenit, ob hoc, quòd concordiam inter fratres ſuaſerat: & cum idem Chilo, ſublata ueſte ſenatoria, nudis pedibus, ab urbanis raptus eſſet, Antoninus ſeditionem compreſsit. Et Cenſorinus in libello de Die natali, (quāquam corruptè ibi ſcribātur nomina Coſs.) inquit: Octauos ludos ſeculares fecit Imperator Septimius Seuerus, & Aurelius Antoninus Cæſar, Chilone & Libone Coſs. anno tricenteſimo ſexageſimo ſeptimo. Qui numerus penitus eſt corruptus & falſus. Sed meo iudicio ſic caſtigandus, anno noningenteſimo quinquageſimonono. Sæpe enim teſtatus ſum, notas numerorum facile corrumpi. Sed ſubiungit Cenſorinus: Hinc animaduertere licet, neque poſt centum annos uti referuntur ludi, ſtatutum eſſe ſeculum, neque poſt centum & decem. Quorum etiam ſi alterutrum retro fuiſſet obſeruatum, non tamen ſatis id eſſet argumenti, quo quis his ludis ſecula diſcerni conſtāter affirmet. Hos ludos ſeculares & uidiſſe ſe memorat Herodianus, & Dion ætate ſua factos, memoriæ prodidit. Herodianus in tertio ſic ſcribit: Vidimus, inquit, ſub illo quoſdam omnis generis ludos, cunctis editos theatris, ſimulq; ſupplicationes & peruigilia ad formam Cereris initiorum: ſeculares hi tunc appellabantur, celebratos (ut aiunt) decurſo trium ſpacio ætatum. ſiquidem Vrbe tota atque Italia præcones itabant conuocatum omnes ad ludos, quos nec uidiſſent hactenus, nec uiſuri poſtmodum forent: ita ſcilicet interuallum præteritæ futuræq; celebritatis, ſupra omnem eſſe hominum ætatem ſignificantes. Zoſimus negat poſt Seuerum inſtauratos ludos ſeculares. Quoniam hic annorū centum & decem penè receptus authoritate ambitus in Conſulatum Conſtantini Chriſtiani Principis & Licinij, quem dein bello ipſe uicit, incurriſſet. Tamen Philippum legimus huiuſcemodi ludum inſtauraſſe, ut pòſt uidebimus. 3. 11

208. 960 ANTONINVS II. ET GETA. 4. 12

Huius conſulatus pariter mentio fit à Spartiano in Seuero. Inquit enim: Getæ maiori filio togam uirilem dedit. Maiori Plautiani filiam uxorem iunxit, filios deinde Coſs. deſignauit. Getam fratrem extulit. Obſeruandum, quod Spartianus in Geta ſcribit: Septimius Seuerus quodam tempore, cum conſuluiſſet ac petijſſet, ut ſibi indicaretur, quo eſſet ſucceſſore moriturus, in ſomnis uidit Antoninum ſibi ſucceſſurum. Quare ſtatim ad milites proceſsit, & Baſsianum filium maiorem natu, M. Aurelium Antoninum appellauit. Quod cum feciſſet, & à patricia cogitatione, uel ut quidam dicunt, à Iulia uxore commonitus, quę gnara erat ſomnij, quod memori filio hoc facto ipſe interdiſſet aditum imperandi, etiam Getam minorē filium, Antoninum uocari iuſsit. Itaque ſemper ab eo in epiſtolis familiaribus dictus eſt Antoninus, cum ſi fortè abeſſet, ſcriberet, Salutate Antoninos filios & ſucceſſores meos. Sed nihil ualuit patris matriſq; cautio. Nā ſolus ille ſucceſsit, qui primus Antonini nomen accepit. In uetuſtiſsimis

Olymp. imp. Seu. Chronicis incerti autoris legi, his Coſs. paſſas eſſe Perpetuā & Felicitatem uirgines, Carthagine non. Martias ſub Seuero Imperat. ut etiam ſuperius annotaui. CHRISTI Ab ur. con.

CC XLVII 13 ALBINVS ET AELIANVS. 209. 961.

Ignotus author habet hoc loco, Albinus & Anulinus, uel ſi fortè Aemilianus eſſet ſcribendum. Nam & Spartianus inter occiſos illuſtres uiros à Seuero, nominat Caſperium Aemilianum. Meminit idem & cuiuſdam Aemiliani, qui cum Nigro hoſtis iudicatus fuit, cuius & Herodianus mentionem facit. Cæterùm cur Albinus nomen hoc habuerit, Capitolinus in eius uita ſic explicat: Albinus fuit Adrumetinus oriundus, ſed nobilis in Africa inter ſuos, & originem à Romanis familijs trahens, Poſthumiorum ſcilicet, & Albinorum Ceioniorum. natus parentibus ſanctis, patre Ceionio Poſthumio, matre Aurelia Meſſalina: cum exceptus utero, quòd cotra cōſuetudinem puerorum qui naſcuntur, & ſolent rubere, eſſet candiſsimus, Albinus dictus eſt. Subiungit deinde epiſtolam patris ad Aelium Baſsianum, qua idem teſtatur.

2. 14 APER ET MAXIMVS. 210. 962

His Coſs. Seuerus in Britannos bellum mouit: ubi ut receptas prouincias ab incurſione barbarica faceret ſecuriores, uallum per centum triginta paſſuum millia à mari ad mare duxit.

Idem Euſebius libro Temporum, qui addit, Clodium Albinum, qui ſe in Gallia Cæſarem fecerat, apud Lugdunum tunc interfectum. Oroſius libro ſeptimo, capite undecimo: Seuerus uictor in Britanniam defectu penè omnium ſociorum trahitur. Vbi magnis grauibusq; prælijs ſæpe geſtis receptam partem inſulæ à cæteris indomitis gentibus, uallo diſtinguendam putauit. Itaque magnam foſſam, firmiſsimumq; uallum, crebris inſuper turribus munitum, per centum triginta duo millia paſſuum à mari ad mare duxit. Idem Eutropius libro octauo, capite decimo. Spartianus in Seuero: Britanniam, quod maximum eius imperij decus eſt, muro per tranſuerſam inſulam ducto, utrinq; ad finem oceani muniuit. Vnde & Britannici nomen accepit. Quo pacto in Britannia pugnauit Seuerus, inprimisq; curam habuit pontibus occupare paludes (paludoſa enim Britannia eſt) ut ſtare in tuto milites poſſent, atque in ſolido præliari. Herodianus eleganter circa finem tertij libri docet.

3. 15 ANTONINVS III. ET GETA II. 211. 963

Geta dictus eſt uel à patrui nomine, uel aui parui. Fuit autem Antoninus Geta etiam ob hoc ita dictus, quòd in animo habuit Seuerus, ut omnes deinceps principes, quemadmodum Auguſti, ita etiam Antonini dicerentur: atque amore Marci, quem fuiſſe fratrem ſuum dicebat, & cuius philoſophiam literarumq; inſtitutionem ſemper imitatus eſt. Dicunt aliqui, non in Marci honorem tantum Antonini nomini delatum, cum id Marcus adoptiuus habuerit: ſed in eius qui Pius cognominatus, Hadriani ſcilicet ſucceſſoris: & quidem ob hoc, ꝙ Seuerū ille ad fiſci aduocationem delegerat. Scribit præterea Spartianus in Geta, ꝙ natus ſit Seuero & Vitellio Coſs. Mediolani, Calēdis Iunijs, ex Iulia. Sed de ijs paulo ſuperius quædam annotaui. Hoc tēpore feruntur claruiſſe Symmachus & Theodotion interpretes: & annū Iubileum à maioribus obſeruatum.

4. 16 POMPEIANVS ET AVITVS. 212 964

His Coſs. Tertullianus Afer Chriſtianorum ſcriptor celeberrimus habetur.

Euſebius: Tertullianus Afer, centurionis procōſularis filius, omniū eccleſiarū ſermone celebratur. Qualis hic uir fuerit, diuus Hieronymus in catalogo uirorū illuſtrium docet. Quem Cyprianus ſuū magiſtrū appellabat, nullum diem ab e-

CHRISTI Ab urbe con. ſus lectione abſtinendúm exiſtimans. Multa præclarſsima extant illius doctiſsimi hominis uolumina, Quæ nuper bene emendata à Beato Rhenano doctiſsimo uiro prodiere in lucem. Olymp. Imp. Sen. CCXL-VIII 17

213. 965 FAVSTINVS ET RVFFINVS.

Caſsiodori exemplar habuit, Fauſtinus & Ruffus: ſed ignotus autor habet pro Ruffo, Ruffinum, cui magis accedo. Nam & Spartianus inter illuſtres & conſulares uiros à Seuero occiſos nominat Memmium Ruffinum, licet illic etiã Iulius Ruffus & Clodius Ruffus enumerentur.

His Coſs. Origenes ſcriptor Alexandriæ ſtudijs eruditur.

Origenes filius Leonidis martyris, quæ in pueritia fecerit, quo pacto ſtudijs fuerit eruditus, & quomodo in Eccleſia claruerit, abũdè Euſebius docet in ſacra hiſtoria libro ſexto, capite ſecundo, tertio, quarto, quinto & ſexto. Quantum uerò ſtudium dederit ſcripturis diuinis, uide eiuſdem libri caput duodecimum, tredecimum, decimumquartum, & decimumquintum. Præterea, teſte Hieronymo in primo libro contra Ruffinum ad Pammachium & Marcellum, ſex libros Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus, Arrianæ quondã ſignifer factionis, pro Origene ſcripſit, latiſsimum & elaboratum opus. Extat & Apologia Pamphili martyris pro Origene. Sed & Diuus Hieronymus in catalago uirorum illuſtrium multa de hoc clariſsimo uiro ſcribit. Gauiſus equidem nuper fueram, cũ congeſta uolumina Origenis impreſſa cernerem: ex quo epiſtola illa diui Hieronymi non extat, qua index librorũ continebatur Origenis. Sed cum uiderem etiam in illo uolumine pleraq; deceſſe Origenis, rurſus indolui. Si enim libros epiſtolarum haberemus Origenis, multas res geſtas huius ſeculi obuiam haberemus. Scripſit enim ad Philippum Cęſarem, & ad matrẽ, & alios pleroſq;, è quibus multa diſcere poſſemus. Noſtra ętate duo magni uiri digladiati ſunt propter Origenem, an ſaluatus ſit, an dam̃natus, Petrus Garſias, & Ioannes Picus Mirandulanus princeps. Vtriuſq; opus extat. Lege lector ſtudioſe.

214. 966 GENTIANVS ET BASSVS. 2. 18

Fuit etiam Baſſus præfectus Vrbi, ut Spartianus in Seuero ſcribit.

His Coſs. Seuerus Imperator Eboraci in Britannia moritur. Cui Antoninus Caracalla Seueri filius ſuccedit, qui regnauit annis ſeptẽ. Sub quo hi Conſules fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe condita noningenteſimo, ſexageſimoſeptimo, Aurelius Antoninus Baſsianus, idem Caracalla, decimuſoctauus ab Auguſto principatum adeptus eſt, manſitq; in eo annis non plenis ſeptem. uixit uerò patre aſperior, omnibus libidine intemperãtior, qui etiam nouercã ſuã Iuliam uxorẽ duxit. Hic contra Parthos bellum moliens, inter Edeſſam & Carras circumuentus, occiſus eſt. Idẽ de eo Eutropius libro octauo, capite undecimo; Sextus Aurelius titulo uigeſimotertio: Spartianus uerò in uita Antonini, & Herodianus in quarto Hiſtoriarũ uberius omnia proſequũtur.

ANTONINVS CARACALLA

AVG. IMP. XVIII.

215. 967 DVO ASPARI. 3. 5

216. 968 ANTONINVS IIII. ET BALBINVS. 4. 2

Fuit, arbitror, hic Balbinus, qui poſtea Imperator cũ Maximo & Gordiano imperauit, uetuſtiſsimæ familiæ, à Cornelio Balbo Theophane originẽ ducens, qui per Cn. Pompeium ciuitatẽ meruerat, cum eſſet ſuæ patriæ nobiliſsimus, idemq; hiſtorię ſcriptor. Cuius uitam, unà cum Maximi, tradidit poſteris Capitolinus,

Olymp. imp. Cara. | CHRISTI | Ab ur. con.

linus, & adhuc extat. Sed fuit idem Balbinus iterum Coſ. quod quærendum eſt. Cæterùm ignotus autor in hoc loco nō ſcribit Balbinus, ſed Albinus ſecundùm. cui plus credendum ſit, hæſito.

CCXLIX 3 MESSALA ET SABINVS. 217. 969

De Sabino ſic ſcribit Lampridius in Heliogabalo: Sabinum conſularem uirum, ad quem Vlpianus ſcripſit, quòd in Vrbe remanſiſſet, uocato centurione, mollioribus uerbis iuſsit occidi. Sed centurio aure ſurdior, imperari ſibi credidit, ut Vrbe pelleretur: itaꝙ fecit. ſic uitium centurionis, Sabino ſaluti fuit. Verùm ignotus autor hoc loco non habet Sabinum, ſed Saturninum. De Sabino paulo inferius ſcribit.

His Coſs. Antoninus Caracalla nominatur, propter genus ueſtis quod Romæ erogauerat.

Idem Euſebius libro Temporum ijſdem uerbis, ſed addit: Et è contrario Caracallæ ex eius nomine dictæ ſunt Antoninianæ. Spartianus in uita Caracallæ: Nomen accepit à ueſtimento, quod populo dederat, demiſſo uſque ad talos, quod antè non fuerat. Vnde hodieꝙ Antoninianæ dicuntur Caracallæ huiuſmodi, in uſu maximè Romanæ plebis frequentatæ. Sextus Aurelius: Cum è Gallia ueſtem plurimam deuexiſſet, talareſꝙ caracallas feciſſet, coegiſſetꝙ plebem ad ſe ſalutandum indutam talibus introire, de nomine huius ueſtis Caracalla cognominatus eſt.

2. 4 LAETVS ET CEREALIS. 218. 970

Arbitror de hoc Læto ſcribere Spartianum in Caracalla: Lætum ad mortem coegit, miſſo à ſe ueneno. Ipſe enim inter ſuaſores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus eſt. Ipſe mortem eius ſæpiſsimè fleuit.

3. 5 SABINVS II. ET VENVSTVS. 219. 971

Autor ignotus habet, Sabinus & Anulinus. Fuit enim Sabinus, ut ſuprà diximus, uir conſularis, ad quem ſcripſit Vlpianus quinquaginta & unum libros: qui filium reliquit Fabium Sabinum, uirum inſignem, & qui Cato ſui temporis diceretur, Alexandro principi percharum, teſte Lampridio.

His Coſs. Antoninus Romæ thermas ſui nominis ædificauit.

Idem Euſebius libro Temporum. Idem Eutropius libro octauo, capite undecimo: Opus Romæ egregium fecit lauacri thermarum, quæ Antoninianę appellantur. Spartianus in Caracalla: Opera Romæ reliquit thermas ſui nominis eximias: quarum cellam ſolearem architecti negant poſſe ulla imitatione qua facta eſt, fieri. Nam & ex ęre uel cupro, cancelli ſuppoſiti dicunt eſſe, quibus cameratio tota concredita eſt: & tantum eſt ſpacij, ut idipſum fieri negent potuiſſe docti mechanici. Reliquit & porticum patris nomine, quæ geſta illius contineret, & triumphos, & bella. Viam nouam præterea muniuit, quæ eſt ſub Thermis. Viſuntur autem & hodie Antoninianæ ſemidirutæ è regione S. Sixti euntibus dextrorſum ad portam Capenam. Dicta eſt autem Solearis cella (ut id quoꝙ intelligas) in qua ſolia balneatoria aſſeruarentur.

4. 6 PRAESENS ET EXTRICATVS. 220 972

Horum Coſs. mentio fit ab autore de Pontificibus in hæc uerba: Victor annos IX. menſes II. dies X. Fuit temporibus Antonini à Conſ. Saturnini & Galli uſꝙ Præſente & Extricato. Sed illos Caſsiodorus poſuit ſuperius à principio imperij Sepnimij Seueri Cæſaris: à quo cōſulatu numerantur in Præſentis & Extricati conſulatū anni decem & nouem cū aliquot menſibus & diebus. & fortè ſcribendum erat in illo autore, XIX ann. non IX. Licet Euſebius interſerat alium Pontificem Zepherinum, cui dat ſeptendecim annos. Vtrumque tamen tradit XIIII fuiſſe.

ANTONI-

CHRI- Abr. STI con. ANTONINVS, ET ADVENTVS. Olymp. Imp. Cæ.

221. 973 Idem autor de Pontificibus horum Coſs. ſic meminit: Calixtus annos V. menſes II. dies X. fuit tēporibus Macrini & Heliogabali, à Conſ. Antonini & Aduenti uſque Antonino ſecundum, & Alexandro. Capitolinus in Gordianis tradit Gordianum ſeniorem conſulatum geſsiſſe ſplendidiſsimum & ampliſsimum. Sed primum conſulatum, iniſſe cum Antonino Caracalla, ſecundum cum Alexandro. Sed neutrius meminit Caſsiodorus. Sed multa de conſulatu Gordiani Capitolinus ſcribit. CCL 7

His Coſs. Antoninus interficitur inter Edeſſam & Carras, anno ætatis quadrageſimotertio.

Idem Spartianus, idem Eutropius libro octauo, capite undecimo. Defunctus eſt in Oſroena apud Edeſſam, moliens aduerſus Parthos expeditionem, anno imperij ſexto, menſe ſecundo, uix egreſſus ætatis quadrageſimumtertium annum. Funere publico elatus eſt. Euſebius ponit quadragintaquatuor annos ætatis, & ſex annos imperij.

Cui ſucceſsit Macrinus, præfecturam prætorianam gerens. Regnauit autem anno uno. Sub quo hi Coſs. fuere.

Oroſius libro ſeptimo, capite undecimo: Poſt hunc decimuſnonus ab Auguſto, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorio erat, cum filio Diadumeno inuaſit imperium. Sed emenſo annō continuo, apud Archelaidem militari tumultu occiſus eſt. Eutropius libro octauo, capite duodecimo: Anno Vr. con. noningenteſimo ſexageſimonono, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorio erat, cū filio Diadumeno facti Imperatores, nihil memorabile ex temporis breuitate geſſerunt. Nam imperium eorum duorum menſium & unius anni fuit: ſeditione militari ambo occiſi. Aurelius Sextus titulo uigeſimoquarto: Macrinus cum Diadumeno filio ab exercitu Imperatores creati, imperauerūt menſes quatuordecim. Ab eodem exercitu obtruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam ſtipendiaq́ʒ confuſiora comprimeret. Sed Herodianus libro quarto Hiſtoriarum in fine, & ab initio quinti, plura de Macrino. Capitolinus item & Lāpridius multa de utriſq́ʒ ſcripſerunt, alter patris, filij alter uitam enarrans. E quibus & nos quędam excerpſimus.

OPILIVS MACRINVS IMP. AVG. XIX.

222. 974 AOTONINVS II. ET SACERDOS. 2. 1

Hic eſt Antoninus Heliogabalus, qui poſt regnauit. Hoc enim ſatis conſtat, tam amabile fuiſſe illis temporibus nomen Antoninorum, ut qui eo nomine non uteretur, mereri non uideretur imperium, teſte Spartiano. Vnde etiam quidam & Seuerum & Pertinacem & Iulianum, Antoninorum prænominibus honorandos putant. Vnde poſtea duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putant. Sed aliud eſt, cum prænomen aſciſcitur: aliud, cum ipſum nomen imponitur. Immo pluris fecerunt nomen Antonini, quàm dei alicuius. Deriſus ideo fuit Commodus, cum Hercules appellari uoluerat. Capitolinus in Macrino ſcribit: Sub Antonino Pio, cum apud Carthaginem ſciſcitaretur de imperio uates, Antonini nomen Auguſti octies clara uoce edidiſſe. Quod cum crederent annis octo imperaturum Antoninum, quē tamen iterū ſuperauit, aliud deſignatū poſtea inuenerunt: octo ſcilicet Antoninos Imperatores è numero: Pius primus, Marcus ſecundus, Verus tertius, Commodus quartus, Caracalla quintus, Geta ſextus, Diadumenus ſeptimus, Heliogabalus octauus. Nec inter Antoninos referendi ſunt duo Gordiani, aut qui prænomen

Olymp. Imp. Hel. — CHRISTI — Ab urb. con.

nomen tantũ Gordianorũ habuerunt: aut etiã Antonij dicti ſunt, nõ Antonini. Vnde ſubdit Capitolinus, quendã poetã uerſus ceciniſſe, quibus oſtenditur Antonini nomen cœpiſſe à Pio, & paulatim per Antoninos uſq; ad ſordes ultimas perueniſſe. Siquidem Marcus nomen illud ſanctum, uitæ genere auxiſſe uidetur, Verus autem degeneraſſe: Commodus uerò etiam poſuiſſe ſacrati nominis reuerentiam. Iam quid de Caracalla Antonino, quid de Diadumeno dici poteſt? Poſtremò quid etiam de Heliogabalo? qui Antoninorum ultimus, in ſumma impuritate uixiſſe memoratur. Sed plura de nomine Antonini uide apud Spartianum, Capitolinum, & Lampridium, qui in Heliogabalo id nomen uſque adeò charum fuiſſe gentibus teſtantur, ut etiam parricida Baſsianus cauſa nominis amaretur.

His Coſs. Macrinus occiditur in Archelaide. Cui ſuccesſit M. Aurelius Antoninus, qui regnauit annis quatuor. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe con. noningenteſimo ſeptuageſimo, M. Aurelius Antoninus, uigeſimus ab Auguſto, imperium adeptus, tenuit annis quatuor. Hic ſacerdos Heliogabali templi, nullam ſui, niſi ſtuprorum & flagitiorum, totiusq; obſcœnitatis, infamem memoriam reliquit. Tumultu autem militari exorto, Romæ cum matre interfectus eſt. Eadem Eutropius libro octauo, capite tredecimo. De hoc multa Sextus Aurelius, Lampridius, Herodianus in quinto: qui tamen, ſi ex fide translatus eſt, ſcribit ſexennium imperio præfuiſſe Antoninum.

ANTONINVS HELIOGABALVS

IMP. XX.

3. 1 ANTONINVS III. ET COMAZON. 223 975

Ignotus autor habet in hoc loco, Antoninus ſeptimùm, & Gomazon.

4. 2 GRATVS ET SELEVCVS. 224 976

His Coſs. Heliogabalo templum Romæ ædificatur.

Idem Euſebius libro Temporũ, & cæteri. Sed Lampridius in uita eius ſic ſcribit: Opera publica ipſius, prĕter ædem Heliogabali dei, quem Solem alij, alij Iouem dicunt, & amphitheatri inſtauratio poſt exuſtionem, & lauacrum in uico Sulpitio, quod Antoninus Seueri filius cœperat, nulla extant, & lauacrum, quod Antoninus Caracalla dedicauerat, & lauando, & populum admittendo. Sed porticus defuerant, quæ poſtea ob hoc ſub Decio Antonino extructæ ſunt, & ab Alexandro perfectæ. Cæterùm ut intelligas, qualis ſit ille deus Heliogabalus, ex quinto libro Herodiani uerba quædam ſubſcribam, unde intelliges: quandoquidem apud neminem alium reperi. Indigenæ Solem colunt, Phœnicum lingua Heliogabalum uocitantes: templumq; illi maximum conſtructum habent, auro argentoq; plurimo, ac lapidum eleganti magnificentia exornatũ. Neq; ſolum indigenæ deum illum uenerantur, ſed uicini quoq; ſatrapæ, regesq; barbari, certatim quotannis ſplendida offerunt munera. Simulacrum uerò nullum, græco aut Romano more manu factum ad eius dei ſimilitudinem: ſed lapis eſt maximus, ab imo rotundus, & ſenſim faſtigiatus, propemodum ad coni figuram. Niger lapidi color, quem etiam iactant cœlitùs decidiſſe. Eminent in lapide quædam, formæq; nonnullæ uiſuntur: ac Solis imaginem illam eſſe affirmant, minimè artificio humano eſſe factam. Anienus ex Dionyſio Afro urbem Emeſſam cum templo ſic deſcribit:

Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fouent, Emeſus faſtigia celſa renident,

Nam

Nam diffuſa latus latè explicat, ac ſubit auras
Turribus in cœlum nitentibus: incola claris
Cor ſtudijs acuit, Sed & amplius imbuit ordo.
Deniq; flammicomo deuoti pectore ſoli
Vitam agitant.

225. 977 ALEXANDER ET AVGVSTVS. CCLI 3

Incertus autor habet hoc loco, Antoninum quartùm & Alexandrum: quod idem eſt. fuerunt autem conſobrini. Nam, ut Herodianus ſcribit, Mœſa Phœniſſa mulier, ab Emeſa urbe Phœniciæ, ſoror fuerat Iuliæ coniugis Seueri, & matris Antonini Baſsiani, quæ grandi pecunia abundabat: utpote longiſsimo tempore inter principalem potentiam enutrita. Reuerſa igitur anus, domi agitabat. Erāt ei filiæ duæ, quarum natu maior Soæmis, minor Mammea uocabatur. Illi filius Baſsianus, huic Alexianus: amboq; ſub matribus, auiaq; educabantur, & quidē Baſsianus annos natus erat circiter quatuordecim, Alexianus autem decimum iam annum attigerat, ſacerdotes ambo Solis. Auia igitur, facta militibus largitione, tantū effecit, ut Baſsianus, qui poſtea Heliogabalus dictus eſt, Imperator fieret, Macrino occiſo. Cum uerò ille imperium adeptus, aurigaret, ſaltaret, ſuaq; uitia ne latere quidem pateretur, ſed pictis oculis geniſq; purpuriſſatis, ut mulier in publicum prodiret, in odium uenit militum. Mulier itaq; Mœſa timens hoc quod accidit, interim Heliogabalum à militibus, ne priuata degeret, curauit ex altera filiarū nepotem, Mammea ſcilicet progenitum, à militibus in Imperatorem ſubſtitui. Vt autem illud effectum daret, conata eſt perſuadere Heliogabalo, ut illum adoptaret. Quo facto, Alexianus Alexander appellatus, ac Cæſar delaratus, Conſul factus eſt cum Antonino, ſenatu ſcilicet per ridiculum decernente, quod ille uoluerat, hoc eſt, uideri ipſum patrem, qui natus annos foret circiter quatuordecim: Alexandrū uerò filiū, qui tantū duodecimū attigiſſet. Sed quo pacto poſtea pœnituerit adoptiōis, & quales inſidias, ut eum necaret, machinatus ſit, latiſsime Lampridius docet, prēter Herodianū.

His Coſs. in Palæſtina Nicopolis, quæ prius Emaus uocabatur, urbs condita eſt.

Euſebius libro Temporum: In Palæſtina Nicopolis, quæ prius Emaus uocabatur, urbs condita eſt, legationis induſtriam pro ea ſuſcipiente Iulio Africano, ſcriptore temporum. Hæc eſt Emaus, quam Dominus poſt reſurrectionem ſuo ingreſſu, ſicut Lucas narrat, ſanctificare dignatus eſt. Hiſtoria Tripartita libro ſexto, capite quadrageſimoſecundo: Eſt ciuitas Palęſtinæ, Nicopolis nomine: hanc, dum uicus adhuc eſſet Emaus, ſacer Euangeliorum liber appellat. Quam Romani poſt uaſtationem Hieroſolymorum, Iudæamq; uictoriā, Nicopolim ex euentu uictoriæ uocauerūt. Ante hanc urbem triuio, ubi Chriſtus cum Cleopha poſt reſurrectionem noſcitur ambulaſſe tanquam ad alium uicum, fons mirus quidam eſt ſalutaris, in quo paſsiones hominum diluuntur, & alia pariter animalia diuerſis detenta languoribus emundantur. Quod ut ita contingat, traditur, ex quodam itinere apparuiſſe Chriſtum ad fontem cum diſcipulis ſuis, & lauiſſe pedes: ex quo eſt aqua facta diuerſarum medicabilis paſsionum.

226. 798 MAXIMVS ET AELIANVS. 2. 4

Horum Coſs. ſic facit mentionem autor de Pontificibus: Vrbanus ann. VIII, menſes XI, dies XII, fuit temporibus Alexandri à Conſ. Maximi & Aeliani uſq; Agricola & Clementino. Meminit Iulius Capitolinus in uita Maximi & Balbini Imperatorum Celſi Aeliani in epiſtola congratulatoria de morte Maximini: qui cum fuit V.C. ſine dubio prius geſſerat conſulatum. Coſs. enim is dabatur titulus, ut dicerentur Viri clariſsimi, ut liquet ex omnibus ueteribus hiſtoricis.

Olymp. Imp. Alex. — CHRISTI — Ab ur. con.

His Coſs. M. Aurelius Antoninus Romæ occiditur tumultu militari. Cui ſucceſsit Alexander, Mammeæ filius, qui regnauit annis tredecim. ſub quo hi Coſs. fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe condita noningenteſimo ſeptuageſimoquarto, Aurelius Alexāder, uigeſimuſprimus ab Auguſto, Senatus ac militū uoluntate creatus Imperator, XIII annis dignus equitatus pręconio fuit. Cuius mater Māmea Chriſtiana Origenē presbyterum audire curauit. Nā ſtatim expeditione in Perſas facta, Xerxem regē eorū maximo bello uictor oppreſsit. Vlpiano uſus aſſeſſore, ſummā ſui moderationem Reipub. exhibuit. Sed militari tumultu apud Moguntiacū interfectus eſt. Eadem Eutropius libro octauo, capite tredecimo, ac ultimo. adi Sextum Aurelium titulo uiceſimoſexto. Copioſiſsimè autem Lampridius Alexandri uitam deſcribit: & res geſtas Alexandri Herodianus libro ſexto.

ALEXANDER IMP. XXI.

IVLIANVS ET CRISPINVS. 227. 979

3. 1 Criſpini uiri conſularis mentio fit ab Herodiano in octauo Hiſtoriarum libro: qui cū Menephilo à Senatu fuit deputatus in Aquileia, ut urbē contra incurſum Maximini cuſtodiret. Sed ignotus autor alterum Conſulē Criſpū appellat.

His Coſs. Alexander Xerxem regem Perſarum uicit.

Idem Euſebius libro Temporum, qui tamen addit hæc uerba: Et diſciplinæ militaris tam ſeuerus corrector fuit, ut quaſdā tumultuātes legiones integras exauctorauerit. Eutropius libro octauo, capite tredecimo: Suſcepto aduerſus Perſas bello, Xerxem eorū regem glorioſiſsimè uicit, militarē diſciplinā ſeueriſsimè rexit, quaſdam tumultuantes legiones integras exauctorauit. Lampridius hæc omnia in Alexandro copioſiſsimè: ſed regem Artaxerxem nominat, quē Herodianus libro ſexto Hiſtoriarū Artaxacen appellat: ſcribitq́, Alexandrum potius ab eo rege uictū eſſe, q̄ uictorē fuiſſe, eiusq́ exercitū, morbo, ferro, frigore perijſſe. Quod tamen cæteri omnes negant, inprimisq́ Lāpridius. Vterq́ autē multa ſatis de eius ſeueritate in milites. Herodianus autem (id quod operępreciū duxi annotandum) tradit Alexandrum, cum iam ſine querela cuiuſpiam tredecim annos regnaſſet (nam tribuit eius imperio quatuordecim annos, quos dicit citra ſanguinē, ne uno quidē occiſo, gubernaſſe) allatas è Syria literas, quibus Artaxacen hoſtē intellexerat, expeditionē in Parthos ſumpſiſſe, cū tamen nullū certū tēpus deſcribat Lāpridius, ſicut hoc loco facit Caſsiodorus. Videnda eſt omnino apud Lampridium concio militaris, qua Alexander Seuerus milites caſtigat.

FVSCVS ET DEXTER. 228. 980

4. 2 Ignotus autor hos omnes & ſequentes Coſs. uſq́ ad Modeſtum & Probum uariat. hoc enim loco ſcribitur, Fauſtinus & Maximus.

ALEXANDER II. ET MARCELLVS. 229. 981

CC LII 3 Lampridius inter familiares & amicos Alexandri enumerat Catilium Seuerum, cognatum eius, uirum omniū doctiſsimum: Aelium Serenianū, omnium uirum ſanctiſsimum: Quintilium Caium Marcellum, quo meliorem ne hiſtorię quidem continent. Hunc credo ibi deſignari Marcellum. Ignotus autor ſcribit hoc loco, Alexander & Dexter.

ANNIANVS ET MAXIMVS. 330. 982

2. 4 Hoc in loco apud ignotum autorem ſcribitur, Albinianus & Maximus.

His Coſs. Vlpianus iuriſconſultus aſſeſſor Alexandri inſigniſsimus habetur.

Idem

CHRISTI | Ab ur. con. | | Olymp. | Imp. Alex.

Idem Euſebius, Eutropius atq; Oroſius. Sed & Lãpridius multa de hoc Vlpiano ſcribit. Nam in Heliogabalo inquit: Remouit & Vlpianũ iuriſconſultum, ut bonum uirum: & Siluinum rhetorem, quẽ magiſtrum Cæſaris fecerat. & Siluinus quidem occiſus eſt, Vlpianus uerò reſeruatus. In Alexandri uerò uita ſcribit: Vlpianũ pro tutore habuit: primùm repugnante matre, deinde gratias agente: quẽ ſæpe à militũ ira, obiectu purpurę ſummę defendit atq; ideo ſummus Imperator fuit, q eius conſilijs pręcipuè Rempub. rexit. Vnde paulopòſt idẽ ſubiungit: Negotia & cauſas prius à ſcriniorũ principibus & doctiſsimis iuriſperitis & ſibi fidelibus (quorũ tũc primus Vlpianus fuit) tractari ordinariq;, atq; ita referri ad ſe præcepit. Paulo infrà: Paulũ & Vlpianum in magno honore habuit. Quos præfectos ab Heliogabalo alij dicunt factos, alij ab ipſo. qui ambo gręco uerbo Coryphæi dicuntur, id eſt principes, aſſeſſores Papiniani in præfectura. Nam & conſiliarius Alexandri, & magiſter ſcrinij, Vlpianus fuiſſe perhibetur. Cum Alexander inter ſuos conuiuaretur, aut Vlpianũ, aut doctos homines adhibebat, ut haberet fabulas literatas, quibus ſe recreari dicebat & paſci. Fuit enim Domitius Vlpianus & iuris & doctrinæ multijugæ eruditiſsimus, natione Tyrius, ut ipſe de colonijs agens, prodidit: quemadmodum Papinianus, iuris aſylum, iureconſultorum celeberrimus (à quo iuris auditores quandoq; Papinianiſtæ ſunt dicti) Serbidij Scæuolæ diſcipulus, Seuero Imperatori, non propter affinitatem tantum, ſed ob uirtutem inprimis charus. Cui etiam moriens uni filios commendauit. Sed ut reuertar ad Vlpianum, require lector apud Lampridium in fine uitæ Alexandri, quales Imperator aſſeſſores conſiliarios ac iuris doctiſsimos habuerit, quibus & ſalaria ſtatuit, & ab ijs optimus Imperator euaſit. Fuit autẽ Vlpianus à Chriſti religionę alienus, deosq; ethnicorũ coluit. Nam ea tempeſtate nondum recepta erat Chriſti fidès. Ideo non mirum, ſi noſtram fidem, ſuperſtitionem Iudaicam appellauit, quoniã primùm in Iudæa Chriſtiani fuerãt. l. generaliter ſ. fi. ff. de Decurionibus. Quod & Tacitus, eloquentiſsimus quidem, ſed impijſsimus autor, Plinius Cæcilius, Suetonius & Quintilianus faciunt.

231. 983 ALBINVS ET MAXIMVS. 3. 5

Prioris anni Coſs. autor ignotus non ponit, ut ſcripſi: ſed hos arbitror negligentia ſcriptoris obmiſſos. Sed in Caſsiodori reperio exemplari. Sed ab eo ponuntur in hoc loco Fuſcus & Marcellus, adeò q Conſulum nomina omnia inueniuntur, ſed uariata, ut annotaui.

His Coſs. Neronianæ thermæ Alexandrinæ uocatæ ſunt.

De thermis ſic ſcribit Lampridius: Braccariorum, linteonum, uitreariorũ, pellionum, plauſtrariorum, argentariorum, aurificum, & cæterarum artium uectigal pulcherrimum inſtituit. Ex eoq; iuſsit thermas & quas ipſe fundauerat & ſuperiores, populi uſibus exhiberi. ſyluas etiam in thermis publicis deputauit. addidit & oleum luminibus thermarum, cum antea non ante auroram paterent, & ante ſolis occaſum clauderentur. Opera etiam ueterum principum inſtaurauit. Ipſe noua multa conſtituit. In his thermas nominis ſui iuxta eas, quæ Neronianæ fuerunt, aqua inducta quæ Alexandrina nunc dicitur. Nemus thermis ſuis de priuatis ædibus ſuis quas emerat, diruptis ędificijs, fecit. His thermis & ueterum, ut idem teſtatur Lampridius, frequenter cum populo uſus eſt. Veſtigia harum hodie cernuntur apud Eccleſiam S. Euſtachij in Vrbe.

232. 984 MODESTVS ET PROBVS. 4. 6

Horũ Coſs. mentionẽ reperi in quodã pulcherrimo ſaxo Budæ, cũ eſſem in legatione Cæſaris Maximiliani ad Vladiſlaũ rege Hungariæ, in domo theſaurarij, quæ eſt è regione templi S. Georgij. in eo ſic ſcriptum legitur:

SCHOLA SPECVLATORVM LEGIONVM I. ET II. ADIVTRICIVM, PIARVM FIDELIVM SEVERIANAR. REFECTA PER EOSDEM:

CHRI- STI Ab ur. con. xandria à Conſ. Pompeiani & Peligniani. Eo tempore Pontianus epiſcopus, & Hippolytus presbyter exules ſunt deportati in inſulam nociuam Sardiniam, Seuero & Quintino Coſs. In eadem inſula diſcinctus eſt IIII. Cal. Octobris, & loco eius ordinatus eſt Anteros XI. Cal. Decem. Olymp. Imp. Alex.

236. 988 LVPVS ET MAXIMVS. 4. 10

Autor ignotus hoc loco ſcribit, Lupulus & Maximus.

His Coſs. Alexander in matrem Mammeam unicè pius fuit, ob hoc cunctis amabilis.

Idem Euſebius, Eutropius, & Oroſius. Herodianus libro ſexto ſic de ea ſcribit: Mater illi ſupra modũ imperitabat, ac dicto audientẽ ſemper habebat: ut hoc tamen reprehendi in Alexandro poſsit, ꝙ mãſuetudine nimia & reuerentia maiore q̃ oportuit, etiã cõtra animi ſui ſententiã, matri obſequeretur. Erat enim pecuniæ auidior, & opum cumulandarũ ſtudioſior uidebat̃. Etenim cum ſimularet ideo ſe theſauros congerere Mãmea, ut ſuppeditare Alexandro poſſet, ꝙ is facile abũdãterq; ſuis largiret̃ militibus, ꝓprios domi theſauros extruebat. Quę res Imperatori notã infamię attulit, ꝙ illo ſcilicet inuito, atq; indignabundo etiã, mulier auida, per fraudẽ bona quorũdã atq; hæreditates ſuppilabat. Lãpridius in Alexãdro: Cum puer ad imperiũ perueniſſet, fecit cuncta cũ matre, ut & illa uideret̃ pariter imperare: mulier ſancta, ſed auara, auri atq; argẽti cupida. Idẽ paulopòſt: In matrẽ Mammeã unicè pius fuit: ita ut Romæ in Palatio faceret diætas nominis Mammeæ, quas imperitum uulgus hodie ad Mammã uocant. Sed Euſebius in Sacra hiſtoria libro ſexto, capite ſedecimo, ſic de Mãmea ſcribit: Alexandri uerò Imperatoris mater Mãmea nomine, de raris religioſa fœmina, cũ de Origene fama magnifica ubiq; & celeberrima haberetur, ita ut ne principum quidẽ lateret aures, cõperta opinione uiri, ſummo niſu geſtire cœpit, quatenus ſibi eius pręſentia fieret, ut in literis, in ſermone, in fide, in prudentia, omniq; doctrina, quã cunctis in admiratione eſſe cernebat, per ſemetipſam ſumeret documẽta. Igitur Antiochiã urbẽ, ubi per idẽ tẽpus degebat, miſsis militarib. uiris cũ omni honore & ſupplicatione, ad ſe, tanq̃ uerè diuini uerbi interpretẽ famulumq; Dei, orat uenire. Quò cũ ueniſſet, & quãtum oportebat operis expleſſet, ac cæteris omnibus ritè peractis, quæ ad uerbum Dei & gloriã Domini ſpectãt, ſtabileſq; ac firmos in fide quos inſtruxerat derelinquens, præſentia q̃ fama longè clarior factus, ad proprias ſcholas Alexandriã rediјt. Hęc Euſebius. Neq; enim id mirandum in Mãmea, cũ & Alexãder Imperator Chriſtianos diligeret, reſcripſiſſetq; olim popinarijs, melius eſſe ut quocunque in loco quem illi occupabant Deus colatur, quàm ut popinarijs dedatur. Quinimo & in larario ſuo cum cæteris dijs Chriſtum quoque poſuit, ut latè Lampridius docet.

237. 989 MAXIMVS ET PATERNVS. CCL- IIII 11

Ignotus autor habet in hoc loco, Maximus II. & Paternus.

238. 990 MAXIMVS II. ET VRBANVS. 2. 12

Hoc quoq; loco ignotus autor ſcribit, Maximus III. & Vrbanus. Fortè hic eſt Maximus, qui à Senatu poſtea cum Balbino Imperator fuit. Cuius uitã diligenter perſcripſit Iulius Capitolinus.

239. 991 SEVERVS ET QVINTILIANVS. 3 13

Hos ignotus autor Coſs. non ponit. Sed poſt ſuperiores ſubiungit, Maximus IIII & Africanus, quos inferius aſsignaui, ſiue ſint hi omiſsi negligentia ſcriptoris, ſiue aliàs non ponat. licet autor ille de Pontificibus hos ſcribat, ut paulo antè annotauimus, Seuerũ ſcilicet & Quintinũ: ſub quibus occiſum ſcribit Pontianũ epiſcopum. In epiſtola catholica apud Clementem horum conſulum fit mentio in hæc uerba, Data Cal. Maij Seuero & Luciano Coſſ.

His Coſs. Alexander occiditur Moguntiaci tumultu militari.

Olymp. Imp. Max. — CHRISTI — Ab ur. con.

Quomodo bello Germanico occiſus ſit Alexander, elegātiſsimè & copioſiſsimè Herodianus in fine ſexti Hiſtoriarū ſcribit. Cuius uerba nō grauarer ſubſcribere, niſi timerē ne faſtidiū părerēt. Lāpridius quoq; omnino uidēdus eſt, qui omnia, & cauſam mortis, latè proſequit. Herodianus quatuordecim annos eius imperio attribuit: Et niſi, inquit, filiū mater auara infamaſſet, nihil planè deſiderari in illius gubernatiōe imperij potuiſſet: ita cædibus & crudelitate abhorruit.

Cui ſucceſsit Maximinus, regnans annis tribus, primus omnium ex corpore militari, ſine Senatus autoritate Imperator electus. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite duodecimo: Anno ab Vrbe cōdita noningenteſimo octogeſimoſeptimo, Maximinus, uigeſimuſſecundus ab Auguſto, nulla Senatus uoluntate, Imperator ab exercitu, poſtq; bellum in Germania proſperè geſſerat, creatus. Perſequutionē in Chriſtianos, ſextus à Nerone, exercuit. Sed cōtinuò, hoc eſt tertio q; regnabat anno, à Pupieno Aquileiæ interſectus, & perſequutionis & uitæ finem fecit. Qui maximè propter Chriſtianā Alexandri, cui ſucceſſerat, & Mammeæ matris eius familiā, perſequutionem in ſacerdotes & clericos, id eſt doctores, uel præcipuè propter Origenē presbyterū miſerat. Euſebius quoq; libro ſexto Hiſtoriæ ſacræ, capite uigeſimo, perſequutionis à Maximino factæ meminit. Eutropius libro nono, capite primo: Maximinus ex conſortio militari primus ad imperiū acceſsit, ſola militum uoluntate, cum nulla Senatus interceſsiſſet auctoritas, neq; ipſe Senator eſſet. Is bello aduerſus Germanos feliciter geſto, cum à militibus eſſet Imperator appellatus, à Pupieno Aquileiæ eſt occiſus, deſerentibus eum militibus ſuis, cum filio adhuc puero, cum quo imperauerat triennio, & paucis diebus. Sextus Aurelius titulo uigeſimo ſeptimo: Iulius Maximinus Thrax ex militaribus imperauit annis tribus. Is dū perſequitur pecunioſos inſontes pariter, noxioſq;, apud ſeditionē militum diſcerptu eſt unà cum filio, clamantibus cunctis militari ioco, Ex peſsimo genere ne catulum habendum. Sed Capitolinus latiſsimè patris & filij uitam complexus eſt: & Herodianus libro ſeptimo Hiſtoriarum, & octauo, è quibus & nos quædam excerpſimus in catalogo noſtro.

MAXIMINVS AVG. IMP. XXII.

1 MAXIMINVS ET AFRICANVS. 240.

Apud ignotum autorem ſcribitur hoc loco, Maximus & Africanus. Et qui deſcribit Pontifices, ſic habet: Anteros menſem I. dies X. Dormit III. Nonas Ian. Maximo & Africano Coſs. Et pōſt ſubiungit: Fabianus annos XIIII. menſem I. dies X. fuit temporibus Maximini & Gordiani ac Philippi à Conſ. Maximini & Africani uſque Decio II. & Grato. Paſſus XII. Cal. Feb. Hic regiones diuiſit diaconis, & multas fabricas per cœmeteria fieri iuſsit. Poſt paſsionem eius Moſes & Maximus presbyteri, & Nicoſtratus diaconus, comprehenſi ſunt, & in carcerem miſsi. Eo tempore ſuperuenit Nouatus ex Africa, & ſeparauit de Eccleſia Nouatianum, & quoſdam confeſſores, poſtquam Moſes defunctus eſt in carcere, qui fuit ibi menſes XI. dies XI.

2 PERPETVVS ET CORNELIANVS. 241. 992

Ignotus autor habet hoc loco Perpetuum & Cornelium.

CCLV 3 PIVS ET PROCVLVS. 242. 993

Inuenio & alios Coſs. ſub Maximino, qui ſiue ſuffecti fuerint, ſiue ordinarij, non ponuntur à Caſsiodoro. Herodianus in ſeptimo deſcribit magnū quendam patricium & conſularē uirū, qui delatus Imperatori, quaſi manum cōtra ipſum compararet, ut imperium arriperet, à Maximino cæſum. Meminit idem eodem libro & Albini bis Conſulis, & Gallicani Cōſulis, qui ſuperius etiam ſunt ſcripti à Caſsiodoro.

CHRISTI | Abur. con. | Olymp. imp. Max.

à Caſsiodoro. Sed & Capitolinus in Maximino Iulij Sillani Conſulis & Criſpini meminit: ponitq; epiſtolam congratulatoriam Claudij Iuliani de morte Maximini, in uita Maximi ac Balbini. Hoc uerò loco ponuntur in ignoto autore Pius & Pontianus, ſiue ijdem ſint illi, & hæc eorum cognomina, ſiue diuerſi. Aliqui etiam habent Vlpium & Pontianum, quaſi dicti fuiſſent ij Coſs. Vlpius & Proculus Pontianus. Autores enim ſumunt diuerſa nomina quandoq;, cum tamen res eædem ſint. Licet poſteris ſit illud difficile iudicare, quibus non ſunt nomina & cognomina tam prompta, ut illa tempeſtate fuerant. Cæterùm per hoc intelligitur difficilimus locus Cenſorini libello de Die natali in capite decimoſexto, ubi de annis Romanis agit, qui hactenus à paucis ſimis erat intellectus, ꝙ etiam nonnullæ mendę ſunt & defectus quorundam uerborum in eo loco. Ideo non grauabor ea omnia ſubſcribere. Candide lector boni conſulas, & benignè quæſo interpreteris. Vbi enim Cenſorinus ex Varrone tria diſcrimina temporũ diſtinguit, mox ita ſubiungit: Sed hoc, inquit, quodcunq; caliginis Varro diſcuſſit, & pro certa ſua ſagacitate nunc diuerſarum ciuitatum conferens tempora, nunc defectus eorumq; interualla retrò dinumerans, eruit uerum, lucemq; oſtendit, per quam numerus certus non annorum modò, ſed & dierum perſpici poſſit. Secundum quam rationem, niſi fallor, hic annus, cuius uelut index & titulus quidam eſt Pij & Pontiani conſulatus, ab Olympiade prima milleſimus eſt & decimuſquartus, ex diebus duntaxat æſtiuis, quibus agon Olympicus celebratur. A' Roma autem condita, nongenteſimus nonageſimuſprimus: & quidem ex Palilibus, unde Vrbis anni numerãtur. Eorum uerò annorum, quibus Iulianis nomen eſt, ducenteſimus octogeſimuſtertius: ſed ex die Cal. Ianuarij, unde Iulius Cæſar anni à ſe conſtituti fecit principium. At eorum qui uocantur anni Auguſtani, ducenteſimus ſexageſimusquintus, perinde à Calendis Ianuarijs, quamuis & ante diem XVI. Cal. Feb. Iulij Cæſaris Diui filius, Imperator Auguſtus, ſententia Munatij Planci, à Senatu cæteriſq; ciuibus eſt appellatus ſeptimùm & M. Viſcano Agrippa Coſs. Sed Aegyptij, quòd biennio antè in poteſtatem ditionemq; po. Ro. uenerunt, habent Auguſtanum annum ducenteſimum ſexageſimumſeptimũ. Nam ut à noſtris, ita ab Aegyptijs quidam anni in literas relati ſunt, ut quos Nabonnagarij nominant, quòd à primo eius imperij anno conſurgunt. Quorũ hic nongenteſimus octogeſimuſſextus eſt. Item Philippi, qui ab exceſſu Alexandri Magni numerantur, & adhuc uſq; perducti, annos quingentos ſexagintaduos conſummant. Sed horum initia ſemper à die primo menſis eius ſumuntur, cui apud Aegyptios nomen eſt Thoth: quiq; hic anno fuit ante diem ſeptimum Cal. Iulij. cum abhinc annos centum Vlpio & Brutio Præſente Romæ Coſs. ijdem dies fuerunt ante diem XII. Cal. Aug. Quo tempore ſolet Canicula in Aegypto facere exortum. Quare ſcire etiam licet anni illius magni, qui ut ſuprà dictum eſt, Solaris & Canicularis & Trieteris uocatur, nũc agi uertentem annum centeſimum. Initia autem iſtorum annorũ, propterea notaui, ne quis eos aut ex Cal. Ian. aut ex aliquo tempore ſimul putaret incipere: cum in his conditorum uoluntates non minus diuerſæ ſint, quàm opiniones philoſophorum. Iccirco alijs à nouo ſole, id eſt à brumali: alijs ab æſtiuo ſolſticio, pleriſq; ab æquinoctio uerno, partim ab autumnali æquinoctio, quibuſdam ab ortu Vergiliarum, nonnullis ab earum occaſu, multis à Canis exortu, incipere annus naturalis uidetur. Hæc Cenſorinus, & ita legendus eſt: licet uulgò ſit deprauatiſsimus. Sic enim omnia correſpondent: & uſque ad Philippi tertium, & filij Philippi conſulatum, ubi numerabitur milleſimus conditæ Vrbis annus, uera ſupputatio eueniet. Sed ut iuniores etiam intelligant, qui menſis Thoth apud Aegyptios fuerit, & clarior reddatur Cenſorinus: obſeruandum quòd ex Græco quædam Epigrammate annotantur ijs nominibus menſes Aegyptiaci.

Olymp. Imp. Gor. — CHRI-STI Ab ur. con.

Thoth	In hoc menſe	falcem racemis ſubmittunt in uindemia.
Phaothi		inſidias auibus moliuntur.
Athyr		Pleiades hybricæ exoriuntur.
Chocac		generatio ſpicarum ſemente obrutarum oſtenditur.
Tybi		Purpurea ueſtis uires ferens quæritur, hoc tempore aperitur uer floricomum.
Mechir		oſtenditur nauigationibus tempeſtiuitas.
Phamenoth		tempora ad Martia bella commoda notantur.
Pharmuthi		uernarum roſarum indicium fit.
Ananthẽta		cuſtodinntur inciſæ meſſes falcibus.
Payni		nunciatur fructuoſus autumnus.
Epephi		uindemia capitur.
Meſori		Nilus genitiuam aquam ferre conſueuit.

E`quibus facile ſtudioſus lector intelliget, quomodo hi menſes ſint ordinati apud Aegyptios, & quãta oriatur diuerſitas anni, ſi numeretur annus ſecundũ menſes Romanos & Aegyptios. Sed quomodo ſint cõferendi ad noſtros, ut eis correſpondeãt, etſi Theodorus Gaza pulcherrimũ libellulũ de menſibus ediderit: tamẽ adeò difficilis eſt, ut hactenus neminẽ repererim, qui poſsit illũ ipſum rectè intelligere: quando ſæpius Marcus Muſurus, uir eruditiſsimus noſtro ſeculo, ingenuè faſſus ſit libellũ hunc plenũ eſſe nodis multiplicibus & inextricabilibus.

His Coſs. Maximinus Aquileiæ occiditur. Cui ſuccedit Gordianus, qui regnauit annis ſex. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Priusq̃ de Gordiano loquamur, annotandũ ex Capitolino, quòd occiſo Maximino Senatus adhibuit Gordiano duos uiros conſulares, ut eſſent tres. Ob id ſcribit Eutropius libro nono, capite ſecũdo: Poſtea tres ſimul fuerũt Auguſti: Pupienus, Balbinus & Gordianus: duo ſuperiores obſcuriſsimo genere, Gordianus nobili. Quippe cuius pater ſenior Gordianus, conſenſu militũ, cum proconſulatum Africæ gereret, Maximino imperante princeps fuiſſet electus. Itaq; cũ Romam ueniſſent Balbinus & Pupienus, in Palatio interfecti ſunt, ſoli Gordiano imperio reſeruato. Et ideo Caſsiodorus de Balbino & Pupieno nullam facit mentionem. Horum tamen uitas diligenter exequutus eſt Capitolinus: per trãſitum Oroſius & Sextus Aurelius.

GORDIANVS IMP. AVG. XXIII.

Eutropius libro nono, capite tertio: Anno ab Vr. con. noningenteſimo nonageſimoprimo, Gordianus admodũ puer, cũ Tranquillinã Romæ duxiſſet, Ianũ geminũ aperuit: & ad orientẽ profectus bellũ Parthis intulit, qui iam moliebant erumpere. Quod quidẽ mox feliciter geſsit, prælijsq; ingentibus Perſas afflixit. Rediens haud longè à Romanis finibus interfectus eſt fraude Philippi, qui poſt eũ imperauit. Milites ei tumulũ uigeſimo miliario à Circeſſo, quod caſtrũ nunc Romanorũ eſt, Euphrati iminens, ędificarunt, ac Diuũ appellarũt. Oroſius libro ſeptimo, capite duodecimo: Anno ab Vr. cõdita noningenteſimo nonageſimo primo, Gordianus uigeſimuſtertius ab Auguſto Imperator creatus eſt. Mãſitq; in eo annis ſex. Nã & Pupienus, interfector Maximini, & frater eius Balbinus, qui uſurpauerũt imperiũ, in Palatio mox interfecti ſunt. Gordianus admodum puer in Orientẽ ad bellũ Parthicum profectus, ſicut Eutropius ſcribit, Iani portas aperuit: quas utrũ poſt Veſpaſianum & Titũ aliquis clauſerit, neminem ſcripſiſſe memini: cum tamen eas ab ipſo Veſpaſiano poſt annum apertas Cornelius Tacitus probet. Igitur Gordianus ingentibus prælijs aduerſum Parthos proſperè geſtis, ſuorum fraude haud longè à Circeſſo ſuper Euphratẽ interfectus eſt. Sextus Aurelius titulo uigeſimooctauo: Gordianus, nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clariſsimo patre, imperauit annis ſex, apud Cteſiphontem à Philippo

præfecto

CHRISTI Ab urbe con. præfecto prætorio accenſis in ſeditionem militibus occiditur, anno uitæ XX. Corpus eius prope fines Romani Perſiciq; imperij poſitum, nomen loco dedit, ſepulchrum Gordiani. Sequuntur Coſs. Olymp Imp. Gor.

243. 992 GORDIANVS ET AVIOLA. 2. 1

Scribit Capitolinus in Maximinis, ꝙ cũ ſenior Gordianus cum filio eſſent in Africa Imperatores delecti, & Maximinus cũ filio hoſtes iudicati, tales fuiſſe in Vrbe à populo factas acclamationes: Gordiani Auguſti, dij uos ſeruẽt, ambo feliciter agatis, ambo feliciter imperetis. Nepoti Gordiani præturã decernimus. Nepoti Gordiani Conſulatũ ſpõdemus. Nepos Gordiani Cęſar appelletur. Tertius Gordianus præturã accipiat. Idẽ in Gordianis ſcribit: Poſtq; cõſtitit apud ueteranos, ſolũ Gordianũ imperare, inter populũ & milites ac ueteranos pax roborata eſt. Et hic finis belli inteſtini fuit, cum eſſet delatus Gordiano puero conſulatus.

244. 993 SABINVS ET VENVSTVS. 3. 2

Horũ Coſs. ſic meminit Capitolinus in Gordianis: Venuſto & Sabino Coſs. inita eſt factio in Africa cõtra Gordianũ tertiũ, duce Sabiniano: quẽ Gordianus per præſidẽ Mauritaniæ obſeſſum à cõiuratis, ita oppreſsit, ut ad eũ tradẽdũ Carthaginẽ omnes uenirent, & crimina cõfitentes, & ueniã ſceleribus poſtulantes.

His Coſs. Gordiano Romæ ingreſſo, Pupienus & Balbinus, qui imperium arripuerant, in Palatio occiſi ſunt.

Idem Euſebius, Oroſius, Eutropius & Capitolinus paſsim in Gordianis & in Maximo atq; Balbino. Eſt autẽ hoc loco animaduertendũ, quod Capitolinus tradit, & imperitiã quorundã hiſtoricorũ taxat, ꝙ apud Herodianũ libro octauo legimus, Maximũ & Balbinũ Imperatores factos, & Maximũ contra Maximinũ miſſum, nõ Pupienũ. Quod & Dexippus græcus ſcriptor atteſtatur. Tandẽ ſubiungit Capitolinus: Sed apud latinos ſcriptores pleroſq; Maximi nomen nõ inuenio, & cũ Balbino Pupienũ imperatorẽ reperio. Inducor ut idẽ eſſe credatur Pupienus, qui Maximus dicitur. Pòſt epiſtolã Iuliani Cõſulis citat, qua etiã probat eundẽ eſſe Pupienũ, qui à pleriſq; Maximus dicitᷣ nomine paterno: Siquidẽ, inquit, per hæc tẽpora apud Græcos nõ facile Pupienus, apud latinos non facilẽ Maximus inueniatur: & ea quæ geſta ſunt contra Maximinũ, modò à Pupieno, modò à Maximo acta dicantur. Sed Fortunatiano credamus, qui dicit Pupeinum dictum nomine ſuo, cognomine uerò paterno Maximum, ut omnium ſtupores legentibus aboliti uideantur.

244. 994 GORDIANVS II. ET POMPEIANVS. 4. 3

Horũ Coſs. itẽ mentio fit à Capitolino in Gordianis, in hæc uerba: Finita ſollicitudine in Africa, Gordiano iam iterũ & Põpeiano Coſs. bellũ Perſicũ natũ eſt. Sed anteq; ad bellũ adoleſcens Gordianus proficiſceretur, duxit uxorẽ filiã Miſithei, doctiſsimi uiri, quẽ cauſa eloquentiæ dignũ parentela ſua putauit, & præfectũ ſtatim fecit. poſt quod nõ puerile iam & contẽptibile uidebatᷣ imperiũ. Paulopòſt ſubiungit: Fuit terræmotus his tẽporibus euſq; grauis, ut ciuitates etiam terræ hiatu cũ populis deperirẽt. Ob q̃ ſacrificia per totã urbẽ, orbẽq; totũ terrarũ ingẽtia celebrata ſunt. Et Cordus qdẽ dicit, inſpectis libris Sibyllinis, celebratiſq; omnibus, quę illic iuſſa uidebantᷣ, mundanũ malũ eſſe ſedatũ ſedato terræ motu.

245. 995 ATTICVS ET PRAETEXTATVS. CCLVI. 4

Horum Coſs. item mentio fit in Gordianis apud Capitolinum. Prætextato, inquit, & Attico Coſs. Gordianus aperto Iano Gemino, quod ſignum erat indicti belli, profectus eſt contra Perſas cum exercitu ingenti, & tanto auro, ut uel auxilijs uel militibus facile Perſas uincere poſſet.

246. 996 ARRIANVS ET PAPPVS. 2. 5

In Capitolino perperam, ut reor, ſcriptum eſt Aprianus, Sic enim ſcribit:

Apriano

Olymp. imp. Gor. CHRISTI. Ab ur. con.

Apriano & Pappo Coſs. Mortuo Miſitheo, in eius locū præfectus prætorij factus eſt Philippus Arabs, humili genere natus, ſed ſuperbus, qui ſe in nouitate atq; enormitate fortunæ non tenuit: ita ut ſtatim Gordiano, qui eum in locū parentis aſciuerat, inſidias per milites faceret. Lege ibi qualis uir Miſitheus, ſocer Gordiani, & præfectus fuerit, quàm prudens & ſagax, quomodo exercitum ordinauerit, & Vrbes prouiderit.

6 PEREGRINVS ET AEMILIANVS. 247. 997

His Coſs. Gordianus admodum adoleſcens Parthorum natione ſuperata, cū uictor ad patriam reuerteretur, fraude Philippi Præfecti prætorij, haud lōgè à Romano ſolo interfectus eſt. Gordiano milites tumulum ædificant ſupra Euphraten, oſsibus eius Romā peruectis.

Eadem Euſebius, Eutropius ac Oroſius. Sed Capitolinus ſic: Gordiani ſepulchrū milites apud Circeū caſtrū fecerūt, in finibus Perſidis, titulū huiuſmodi addētes, & Græcis & Latinis & Perſicis & Iudaicis & Aegyptiacis literis, ut ab omnibus legeretur, legiq; poſſet: DIVO GORDIANO VICTORI PERSARVM, VICTORI GOTTHORVM, VICTORI SARMATARVM, DEPVLSORI ROMANARVM SEDITIONVM, VICTORI GERMANORVM, SED NON VICTORI PHILIPPORVM. Quod ideo uidebatur additum, quia in campis Philippis ab Alanis tumultuario prælio uictus, abſceſſerat: ſimul etiam, q; à Philippis uidebatur occiſus. Quem titulum euertiſſe Licinius dicitur eo tempore, quo nactus eſt imperium, cum ſe uellet uideri à Philippis originem trahere.

Cui ſucceſsit Philippus, qui regnauit annis ſeptem. Qui mox Philippum, filium ſuum, conſortem regni fecit: primusq; omnium ex Romanis Imperatoribus Chriſtianus fuit.

Oroſius libro ſeptimo, capite tredecimo: Anno ab Vr. con. noningenteſimo nonageſimoſeptimo, Philippus uiceſimuſquartus ab Auguſto Imperator creatus, Philippū filiū ſuū cōſortē regni fecit, manſitq; in eo annis ſeptē. Hic primus Imperatorum omniū Chriſtianus fuit. Ambo tamen, quamuis diuerſis locis, tumultu militari, & Decij fraude, occiſi ſunt. Eutropius libro nono, capite quarto: Philippi duo, filius ac pater, Gordiano occiſo imperium inuaſerunt: atq; exercitu incolumi reducto, ad Italiam è Syria profecti ſunt: ambo deinde ab exercitu interfecti ſunt: ſenior Philippus Veronæ, iunior Romæ. Annis quinq; imperarunt. inter diuos tamen relati ſunt. Idem Sextus Aurelius, titulo uiceſimonono.

PHILIPPVS IMP. AVG. XXIIII.

Sub quo hi Coſs. fuerunt,

1 PHILIPPVS ET TITIANVS. 248. 998

Philippū hic intelligito patrē, ſeniorē ſcilicet. Nā duos legitur habuiſſe filios, Philippū ſcilicet & Quirinū. Et cū primus dicatur fuiſſe Imperator Chriſtianus, & Serena eius uxor pariter Chriſtiana, Quirinus eſt in numerum ſanctorū relatus, & factus epiſcopus Laureacenſis. Auſtrales, qui tum Norici uocabantur, ad fidē Chriſti conuertit, & ideo Auſtralium apoſtolus cognominatus, & de cuius uita, moribus, & rebus geſtis in Auſtria noſtra abundè ſcripſimus. Sed de Ticiano nihil dignum hactenus ſcitu reperi.

2 PRAESENS ET ALBINVS. 249. 999

3 PHILIPPVS II. ET PHILIPPVS. 250. 1000

Alter ex ijs, primus ſcilicet Philippus, fuit pater, & alter fuit filius, quē Sextus Aurelius appellat Gallū Iulium Saturninum, cæteri omnes hiſtorici Philippum.

His

CHRI-STI Abur-con. Olymp. Imp. Phil.

His Coſs. milleſimus annus Vrbis expletus eſt. ob quam ſolennitatem innumerabiles Philippus cum Philippo filio ſuo beſtias in Circo magno interfecit. ludosq́ in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus, populo peruigilante, celebrauit. Quadraginta etiam miſſus natali Romanæ urbis cucurrerūt, & agon mille annorū actus.

Capitolinus in Gordianis ſic huius rei meminit: Fuerunt ſub Gordiano Romæ elephanti triginta, & duo: quorum ipſe duodecim miſerat, Alexander decem: alces decem, tigres decem, leones manſueti ſexaginta, leopardi manſueti triginta: belbi, ideſt hyænæ decem: gladiorum fiſcalium paria mille: hippopotamus & rhinoceros unus, arcoleontes decem, camelopardi decem, onagri uiginti, equi feri quadraginta, & cætera huiuſmodi animalia innumerata & diuerſa. Quæ omnia Philippus ludis ſecularibus uel dedit, uel occidit. Has autem omnes feras manſuetas & præterea efferatas parabat ad triumphum Perſicum. quod uotum publicum nihil ualuit. Nam omnia hæc Philippus exhibuit ſecularibus ludis & muneribus atque Circenſibus, cum milleſimum ab Vr. con. annum in conſulatu ſuo & filij ſui celebrauit. Eutropius libro nono, capite quarto: His imperantibus milleſimus annus Romanæ urbis ingenti ludorum apparatu & ſpectaculorum celebratus eſt. Filiusq́ iunior Philippus patrem ludis ſecularibus petulantius cachinnantem uultu auerſo notauit. Oroſius libro ſeptimo, capite tredecimo: Poſt tertium imperij eius annum milleſimus à conditione Romæ annus impletus eſt. Ita ludis magnificis auguſtiſsimisq́ omnium prætoritorum hic natalis annus à Chriſtiano Imperatore celebratus eſt. Nec dubium eſt, quin Philippus huius tantæ deuotionis gratiam & honorem ad Chriſtum & ad Eccleſiam reportarit, quando uel aſcenſum ab eo Capitolium, immolatasq́ ex more hoſtias nullus autor oſtendit. Euſebius libro Temporum eadem quæ hic Caſsiodorus ijſdem uerbis ſcribit. Sunt autem miſſus ludorum, ut illud quoque intelligas, equorum circuitiones in ludis Circenſibus, dum à carceribus ad metas recurrunt. Seruius ſuper tertio Georgicorum tradit, olim in ludis Circenſibus uigintiquinque miſſus ſolitos exhiberi: quorum ultimus appellabatur ærarius, eo quòd de collatione populi exhibebatur. Vnde Domitianus, teſte Tranquillo, cum ludos ſeculares exhiberet, in his Circenſium die, quo facilius centum centum miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpacijs ad quina corripuit. Totum tamen certamen ex miſsibus uigintiquatuor expediebatur ex horis diei computatis. Quatuor uerò facti, anni etiam tempora totidem notabant. Arbitror miſſus apud ueteres fuiſſe, ut noſtra ætate ſunt brauia, ſeu premia ob quæ toties currebatur. Dicimus autem & miſſus ludorum, & miſſus ferculorum. In ludis centum miſſus equeſtres exhibebantur. De miſsibus autem ferculorum & eduliorum Lampridius in Heliogabalo ſcribit, ſolitum ſtruere omnes miſſus ſola carne faſianorum. Idem celebrauit tale conuiuium, ut apud amicos ſingulos, ſinguli miſſus appararentur. Cæterùm de agone notandum, quoniam ἀγὼν græce, certamen latinè nominatur. Nero quinquennale inſtituit, ac Neroncum appellauit. Strabo in quinto Geographiæ ſcribit, quòd apud Neapolitanos quinquennalis agon, hoc eſt, certamen, per compluſculos dies celebratur. Qui agon erat muſicus & gymnicus, illis agonibus æmulus, qui per Græciam clariſsima celebritate agebantur. Quem agonem gymnicum & quinquennalem, iubente oraculo, Neapolitani celebrant, & in Syluis Statius meminit. Cenſorinus in libro de Die natali, ubi de anno magno agit, inquit: Ruſus tamen annus idem magnus per Capitolinos agonas cœptus eſt diligentius ſeruari, quorum agonum primus à Domitiano inſtitutus fuit die duodecimo eius, & Sergij Cornelij Dolabellæ conſulatu, ut ſuperius annotauimus in Domitiano.

PHILIP-

Olymp. Imp. Phil. | CHRISTI | Ab urb. con.

PHILIPPVS III. ET PHILIPPVS II.

CCL. VII 4 His Coſs. Philippus urbem ſui nominis in Thracia conſtruxit. 251. 1001

Eadem iiſdem uerbis Euſebius libro Temporum: Sed in Arabia Philippopolis urbs dicitur ab eo conſtructa, in paterno ſolo, natalíq; agro: adeò ut uerear errorem eſſe in Caſsiodoro, qui nominis ſimilitudine deceptus eſt, & Euſebius pariter. Nam quæ in Thracia eſt Philippopolis, regum Macedoniæ opus eſt, quam Scythæ diripuerunt.

2. 5 AEMILIANVS ET AQVILINVS. 252. 1002

Hunc puto eſſe Aemilianum, qui poſt interfectos Gallũ & Voluſianũ imperauit, licet tribus tantum menſibus. Cuius & Trebellius Pollio in Galienis meminit. De quo inferius plura. licet non ignoro hunc Maurũ fuiſſe, humilis generis.

3. 6 DECIVS ET GRATVS. 253. 1003

Ignotus autor ponit hoc loco, Decius II. & Gratus. quaſi Decius prius fuerit Coſ. ſuffectus. Eſt autem hic Decius, qui pòſt regnauit. Inuenio quoq; in quadã ueteri Chronica ſine autore, his Coſs. tantam factã Chriſtianorum perſequutionem, ut cogerentur idolis ſacrificare. In aliis quoq; Chronicis ſcriptum eſt: His Coſs. paſſus eſt Sixtus Epiſcopus, & Laurentius Diaconus, Romæ octauo Idus Auguſtas. Meminit horum Coſs. etiam autor ille de Pontificibus, ut ſuperius in Maximo annotauimus, ubi de Fabiano epiſcopo ſcriptum eſt.

3. 7 DECIVS II. ET RVSTICVS. 254. 1004

Eadem uetuſtiſsima Chronica habet, his Coſs. paſſum eſſe S. Laurentiũ tertio Idus Auguſti. Lege Prudentii elegantiſsimum hymnum, libro qui inſcribitur περὶ στεφάνων. Ignotus autor ponit hoc loco, Decius III. & Decius Cæſar. Quorum Coſs. meminit Trebellius Pollio in Valerianis, in hæc uerba: Duobus Deciis Coſs. ſexto Cal. Nouembris die, cum ob Imperatorias literas in æde Caſtoris haberetur Senatus, ireturq; per ſententias ſingulorum, cui deberetur cenſura deferri, (nam id Decii poſuerant in Senatus ampliſsimi poteſtate) ubi primùm Prætor edixit, omnes una uoce dixerunt, Valeriani uita cenſura eſt, & reliqua quæ hic ſcribuntur. Autor quoq; ille incertus, qui de Pontificibus ſcripſit, ſic horum Coſs. meminit: Cornelius ann. II. menſes III. dies X. à Coſ. Decii IIII. & Decii II. uſq; Gallo & Voluſiano. Sub epiſcopatu eius Nouatus extra eccleſiam ordinauit Nouatianum in urbe Roma, & Nicoſtratum in Africa. Hoc facto, confeſſores qui ſe ſeparauerunt à Cornelio cum Maximo presbytero, qui cũ Moyſe fuit, ad Eccleſiam ſunt reuerſi. Poſt hoc centum cellis expulſi, ibi cum gloria dormitionem accepit.

His Coſs. Philippus ſenior Veronæ, Romæ uerò iunior occiditur. His ſucceſsit Decius, qui regnauit anno uno, menſibus tribus. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimoquarto: Anno ab Vr. con. milleſimo quarto, Decius ciuilis belli intentor & repreſſor, occiſis Philippis, uigeſimuſquintus ab Auguſto, inuaſit imperium, tenuítq; annis tribus. Idem continuò, ob quod ſe etiam Philippos interfeciſſe docuit, ad perſequendos interficiendosq; Chriſtianos, ſeptimus poſt Neronem, feralia ſparſit edicta, plurimosq; ſanctorũ ad coronas Chriſti de ſuis cruciatibus miſit: idemq; filium ſuũ Cęſarem lgit, cũ quo ſimul continuò in medio barbarorum ſinu interfectus eſt. Eutropius libro nono, capite quinto: Poſt hos Decius è Pannonia inferiore Bubaliæ natus, imperium ſumpſit. Bellum ciuile, quod in Gallia motum fuerat, oppreſsit. Filium ſuũ Cæſarem fecit. Cum biennio ipſe & filius eius imperaſſent, uterq; in barbarico bello interfecti ſunt. E' quibus ſenior gurgite paludis immerſus eſt, ita ut nec cadauer eius potuerit inueniri: digno damnatus iudicio, qui perſuquutiones in

Chriſtianos

CHRI-STI | Ab urbe con. | Olymp. Imp. Decij.

Chriſtianos mouens, inter cæteros beatiſsimum Laurentium Leuitam & martyrem igne decoxit, de quo uide Aureliũ Prudentiũ in eius paſsiõe & hymno. Idẽ Sex. Aurel. tradit, titulo trigeſimo, de Decio, quemadmodũ immerſus ſit paludi. Euſebius in Sacra hiſtoria libro ſexto, capite uigeſimonono: Philippo Decius ſuccedit, qui pro eo ꝙ infeſtus eſſet Philippo, perſequutionem Eccleſiis ſuſcitat.

DECIVS IMP. AVG. XXV.

255. 1005 GALLVS ET VOLVSIANVS. CCL-VIII 1

Hic eſt ille Gallus Vib. Trebonianus Gallus qui poſt Decium imperauit, ut inferius patebit. Alius fuit Antoninus Gallus Coſ. cui Valerianus Auguſtus pulchram epiſtolam ſcripſit de ſeueritate Aureliani, ut Vopiſcus in Aureliano ſcribit. Autor quoq; ignotus, qui de Pontificibus ſcripſit, ſic meminit: Lucius annos III. menſes VIII. dies X. fuit tẽporibus Galli & Voluſiani uſq; Valeriano III. & Gallieno II. Hic exul fuit, & poſtea Dei nutu incolumis ad Eccleſiam reuerſus eſt, tertio Nonas Martias.

His Coſs. Decius lauacra publica ædificauit, quæ ſuo nomine appellari iuſsit.

Hæc lauacra Thermæ dicuntur Decianæ, quas in Auentino monte Senatus nomini ſuo extruxit.

Decius cũ filio ſuo in Aprutio, Thraciæ loco, à Gothis occiditur.

Abbritum Mœſiæ urbem dicunt, ubi ara eſt Decij, qui locus nomen facti habet, ubi Decius dicitur occiſus.

Cui ſucceſsit Gallus cũ Voluſiano filio, qui regnarunt annis duobus, & menſibus quatuor. Sub quibus hi Coſs. fuerunt.

Paulus Oroſius libro ſeptimo, capite decimoquarto: Anno ab Vr. con. milleſimo ſexto, Gallus Oſtilianus uigeſimusſextus ab Auguſto, regnũ adeptus, uix duobus annis cũ Voluſiano filio obtinuit. Exoritur ultio uiolati nominis Chriſtiani: & quatenus ad profligandas eccleſias edicta Decij cucurrerunt, eatenus incredibiliũ morborũ peſtis extenditur. Nã nulla ferè prouincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit, quæ non generali illa peſtilentia correpta atque uaſtata ſit. Hac ſola pernicie inſignes Gallus & Voluſianus, dum contra Aemilianum nouis rebus ſtudentẽ bellũ ciuile moliuntur, occiſi ſunt. Aemilianus tamẽ tertio menſe inuaſæ tyrannidis extinctus eſt. Eutropius libro nono, capite ſexto: Mox Imperatores creati ſunt, Gallus Hoſtilianus, & Galli filius Voluſianus. Sub his Aemilianus in Mœſia res nouas molitus eſt. Ad quẽ opprimendum, cum ambo profecti eſſent, in certamine interfecti ſunt, non cõpleto biennio. Nihil omnino clarũ geſſerunt. Sola peſtilentia, morbis atq; ægritudinibus notus eorũ principatus fuit. Aemilianus autẽ obſcuriſsimè natus, obſcurus imperauit, (ſiquidẽ Maurus fuerat) ac tertio menſe extinctus eſt. Sex. Aurelius titulo triceſimoprimo: Vibius Gallus cũ Voleſiano filio imperauerunt annis duobus. Horum temporibus Perpenna à Senatu Imperator creatus, nec multo pòſt peſtilentia cõſumptus eſt. Sub his etiã Aemilianus in Mœſia ſuperatus eſt. Contra quẽ ambo profecti, apud Interamnam ab exercitu ſuo cæduntur, anno ętatis pater ſeptimo circiter & quadrageſimo. Creati in inſula Menynge quæ nunc Girba dicitur. Aemilianus uerò menſes quatuor dominatus, apud Spoletũ ſiue Pontẽ, quẽ ab eius cęde Sanguinariũ accepiſſe nomẽ ferunt, inter Otriculũ, Narniamq; & Spoletũ & urbẽ Romam regione media poſitũ. Fuit autem genere Maurus, pugnax, nec tamen ꝑceps. Vixit annis quatuor minus quinquaginta. Trebellius Pollio in Gallienis mentionẽ ſic facit Aemiliani: Per idẽ tẽpus Aemilianus apud Aegyptũ ſumpſit imperium, occupatis horreis, multa oppida malo famis preſsit. Sed hunc Dux

R Gallieni

Olymp. Imp. Gall. | CHRISTI Ab ur. con.

Gallieni Theodotus conflictu habito cæpit, atq; Imperatori Gallieno uiuum tranſmiſit. Sed nimirum is alius fuit, ut inferius patebit.

GALLVS IMP. AVG. VOLVSIANVS FILIVS XXVI.

2. 1 VOLVSIANVS II. ET MAXIMVS. 256. 1006

Horũ Coſs. meminit autor ille de Pontificibus in hæc uerba: Stephanus annos IIII. menſes II. dies XXI. Fuit tẽporibus Valeriani & Galbini à conſ. Voluſiani & Maximi uſq; Valeriano III. & Gallieno II. Sed Coſs. mirum uariantur ab autoribus cæteris.

His Coſs. Nouatianus apparuit.

Euſebius libro Temporũ: Nouatus presbyter Romã ueniens, Nouatianũ & cæteros cõfeſſores ſibi ſociat, eo q; Cornelius pœnitẽtes apoſtatas recepiſſet. Sed longè plura de Nouato & hæreſi Nouatianorum Euſebius in Hiſtoria eccleſiaſtica libro ſexto, capite triceſimotertio, & ſequentibus, & diuus Hieronymus in libro de Viris illuſtribus etiam Nouatiani meminit.

3. 2 VALERIANVS ET GALLIENVS. 257. 1007

His Coſs. Gallus & Voluſianus Interamnæ interfecti ſunt.

Euſebius libro Temporum: Gallus & Voluſianus cum aduerſum Aemilianum, qui in Myſia res nouas moliebatur, ex Vrbe profecti eſſent, in Foro Flaminij, ſiue, ut alij putant, Interamnæ interfecti ſunt. Aemilianus tertio menſe tyrannidis inuaſę extinctus eſt.

Quibus ſucceſſerunt Valerianus & Gallienus, qui regnauerunt annis quindecim. Sub quibus hi Coſs. fuerunt.

Quomodo Valerianus à Perſarũ rege Sapore uictus ſit, Gallienus in omnem laſciuiã diſſolutus, Rempub. perdiderit, ut triginta penè tyrannis Romanũ imperiũ ſit laceſsitũ, Eutropius lib. nono, cap. nono, decimo, undecimo, duodecimo abũde explicat. Oroſius uerò libro ſeptimo, capite decimoquarto ſic ſcribit: Anno ab Vr. con. milleſimo ſeptimo, duo Imperatores uigeſimoſeptimo poſt Auguſtũ loco creati ſunt. Valerianus in Rhetia ab exercitu Auguſtus eſt appellatus. Romæ autem à Senatu Gallienus in regno infeliciter ſublimatus annis quindecim, reſpirante pauliſper ab illa ſupra ſolitũ peſtilentia & graui humano generi, prouocat pœnã ſuã obliuioſa malicia. Impietas enim flagella quidem excruciata ſentit: ſed à quo flagellatur, obdurara non ſentit. & reliqua quæ ſequuntur. Plura dehinc de Valeriano capto, & Gallieno in laſciuiã lapſo, deq; triginta tyrãnis ſequenti capite decimoquinto idẽ Oroſius latè explicat. De Valeriano quoq; & Gallieno Sex. Aurelius titulo trigeſimoſecundo & trigeſimotertio. Trebellius Pollio utriuſq; uitã & triginta tyrannos, qui hac tẽpeſtate diuerſis regionib. Romanũ imperiũ occuparũt, latiſsimè ſcripſit, è quibus & nos quædã excerpſimus.

VALERIANVS CAES. AVG. GALLIENVS IMP. AVG. XXVII.

4. 1 VALERIANVS II. ET GALLIENVS. 258. 1008

Vopiſcus in Aureliano prodit Valerianũ principẽ Aurelianũ & Vlpiũ Crinitũ ſuffeciſſe in conſulatum Valeriani & Gallieni: ſiue is fuerit conſulatus, ſiue ſequens. Sic enim in quadã epiſtola ad eũ ſcripſit: Neq; enim minor eſt in cuius locũ fidẽq; delegi conſulatũ cũ eodẽ Vlpio Crinito in annũ ſequentẽ, à die undecimo Cal. Ianuarij in locũ Gallieni & Valeriani. Vide dehinc epiſtolã quã præfecto ærarij ſcribit, qua illi munera ad conſulatũ aſsignat, & quomodo adoptio

Aureliani

Aureliani facta ſit. Lege cũ diligentia illic Vopiſcũ, & ut aiunt, cũ grano ſalis. Idẽ tradit Vlpiũ Crinitũ ter Conſulẽ fuiſſe. Cũ hunc in manibus laborẽ haberem recognoſcendi Coſſ. ut ſtudioſis prodeſſem, nullũ unq; ociũ habui. omnes ſchedas euolui, & omnes bibliothecas. Fortè fortuna aliũ reperi libellũ, quo Coſſ. nomina cũ præfectis urbiũ continebãtur, ſine nomine autoris, à temporibus Gallieni uſq; ad Conſtantinum. Ex eo quoq; præfectos Vrbis collegi, ſub quibus fuerant Coſſ. Romulus enim, teſte Dionyſio, unũ elegit quẽ urbanis negocijs præfecit. Hunc præfectũ Vrbis fuiſſe, ſatis conſtat. Licet quidã arbitrentur Auguſtũ primũ inſtituiſſe præfectũ Vrbis, cũ noua officia excogitauerit, curã operũ publicorum, uiarũ & aquarũ, aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi, & præfecturam Vrbis, ut Suetonius meminit. Tamen longo pòſt tẽpore, tantũ ſibi iuris præfectura uindicauit Cæſarũ temporibus, ut crimina omniũ in Vrbe cognoſcerentur. Et demũ cũ Cæſares ab Vrbe abeſſent, præfectus uelut alter Cæſar imperabat, de rebus omnibus quæ ad Vrbẽ pertinebãt cenſebat. Vnde Vlpianus Digeſtorũ primo: Omnia crimina præfectura Vrbis ſibi uendicauit: nec tantum ea quæ intra Vrbẽ admittunt, uerùm ea quoq; quæ extra Vrbẽ intra Italiã. Initio epiſtolæ Diui Seueri miſſæ ad Fabiũ Chilonẽ præfectũ Vrbis ita ſcriptũ fuit: Cum Vrbẽ noſtrã fidei tuæ cõmiſerimus, quicquid intra Vrbẽ admittitur, ad præfectum Vrbis pertinere uidetur. Sed & ſiquidẽ intra centeſimũ miliariũ admiſſum ſit, ad præfectum Vrbis pertinet. Si ultra ipſum lapidẽ egreſſum eſt, præfecti Vrbis cognitio nõ eſt. Quies quoq; populorũ & diſcrimina ſpectaculorũ ad præfecti Vrbis curã pertinere uidetur. Idẽ poteſt Vrbẽ interdicere & negociatione & profeſsione & aduocantibus & foro ad tẽpus & in perpetuũ. & quæ ab eodẽ iuriſconſulto recitantur. Seneca duodecimo Epiſtolarũ, præfectũ Vrbis, cuſtodẽ appellat: & Iuuenalis ſatyra quarta, uillicũ. & ut finiã, præfectura Vrbis cunctis quæ intra Vrbem ſunt, antecellit dignitatibus & poteſtatibus, tantũ ex omni parte deriuãs, quantũ ſine omni iniuria ac detrimẽto alieni honoris uſurpat. Et ideo Trebellius Pollio in Valeriani uita ſcribens Cenſorẽ ius habere in omnes, præfectum Vrbis excipit. M. Varro & Atteius Capito, referente Gellio, dicunt ius fuiſſe præfecto Senatus habendi. Mutius negauit, ꝙ ſenator nõ eſſet. Vt igitur ad propoſitũ redeã, quia ſatis multa de præfecto autor ille mihi nõ cognitus nomine in eo libello ſic ſcribit, Valeriano II. & Gallieno Coſſ. Lollianus præfectus Vrbis fuit. Lollianũ deſcribit tyrannũ Trebellius Pollio libro de triginta tyrãnis. Si plura uolueris de præfecto Vrbis noſſe, Vlpianum in primo Digeſtorum adeas de præfecto Vrbis. Vnde ſumpſit Feneſtella quæ ſuo operi indidit, titulo uigeſimoprimo. Sed & Gellius libro quarto, capite ultimo, de præfecto Vrbis nonnulla, qui eundem eſſe contendit præfectum Vrbis.

259. 1009 MAXIMVS II. ET GLABRIO. CCLIX 2

Idem autor quem paulo antè citaui de Coſſ. & præfectis mihi non cognitus hoc loco ita ſcribit: Maximo & Glabrione Coſſ. Mũmius Albinus præfectus Vrbis fuit. Horũ itẽ Coſſ. meminit autor ille de Pontificibus, in hæc uerba: Sixtus annis duobus, menſibus undecim, diebus ſex. Cepit à Conſ. Maximi & Glabrionis uſq; Tuſco & Baſſo, & paſſus eſt octauo Idus Auguſti, Aemiliano & Baſſo Coſſ. Euſebij exemplar de Tẽporibus habet hoc loco CCLIX. Olympiadẽ, quod ſtare non poteſt. ſicut paulo pòſt ſexto anno imperij Valeriani ſcribitur Olympias CCLXIX. quod minimè conuenit. Et inde ſequuntur intolerabiles errores, quod accidit ex incuria librariorum.

260. 1010 VALERIANVS III. ET GALLIENVS III. 2. 3

Scribit Trebellius Pollio, Gallienũ in eam fuiſſe prolapſum libidinẽ, ut matronas ad ſuum conſulatũ rogaret: ijſdem manum ſibi oſculantibus, quaternos aureos ſui nominis daret. Require illic quas ſibi uoluptates parauit, & qua tamen

Olymp. Imp. Val. & Gall. | CHRISTI | Abr. an.

crudelitate in milites fuit. Idem autor de Coſs. & præfectis, cuius nomen ignoro, ſic ſcribit hoc loco: Valeriano III. & Gallieno II. Coſs. Valerius Maximus præfectus Vrbis fuit. Vbi obſeruandũ, ꝙ is Coſs. uariat. Nam mox ſubiungit: Valeriano IIII. & Gallieno III. Coſs. Iunius Donatus pręfectus Vrbis fuit, qui tamen cõſulatus hic non ponitur. Sed & ille qui Coſs. ſcripſit cũ Pontificibus, huius meminit cõſulatus, ut paulo antè obſeruaui. De hoc conſulatu etiã ſcribit Vopiſcus in Aureliano, ubi recitat quandã Valeriani epiſtolã ad Aurelianũ, & in fine ſic ſcribit: Ego de te ſpero tantũ Deo fauente, quantũ de Traiano, ſi uiueret, poſſet ſperare reſpublica. Neq; enim minor eſt, in cuius locum fidemq; te legi. Conſulatũ cum eodem Vlpio Crinito in annum ſequentem à die undecimo Calendarũ Iuniarum, in locum Valeriani & Gallieni ſperare te conuenit ſumptu publico.

His Coſs. Cyprianus primùm rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginenſis epiſcopus martyrio coronatur.

Eadem Euſebius ijſdem uerbis libro Temporum. In autore uerò ignoto ſcribitur ſequẽtibus Coſs. Tuſco & Baſſo. His Coſs. paſſus eſt Cyprianus epiſcopus Carthagini decimooctauo Cal. Octobris. Hieronymus in libello de Viris illuſtribus. Paſſus ſub Valeriano & Gallieno Principibus perſequutione octaua, eodem die quo Romæ Cornelius, ſed non eodem anno. Eius opera elegantiſsima impreſſa feruntur, à Beato Rhenano emendata.

3. 4 TVSCVS ET BASSVS. 261. 1011

Horum Coſs. meminit Trebellius Pollio in triginta tyrannis his uerbis: Tuſco & Baſſo Coſs. cũ Gallienus uino & popinis uacaret, cumq; ſe lenonibus, mimis ac meretricib. dederet, ac bona naturæ luxuriæ cõtinuatione deperderet, Ingenuus qui Pannonias tũc regebat, à Mœſiacis legionibus Imperator eſt factus, &c. De hoc Ingenuo Oroſius quoq; libro ſeptimo, capite decimo quinto: & Eutropius libro nono, capite nono. Trebellius in triginta tyrannis meminit cuiuſdam Aurelij Fuſci uiri Cõſularis, qui in locum Valeriani ſucceſſerat, & in rogandis ſententijs dixerat, Conſul conſule: ut mihi dubium occurrat, an hic Fuſcus ſit, qui Tuſcus dicatur. Nam facilis eſt literarum lapſus. Pręterea Vopiſcus in Aureliano ſcribit Valerianum Auguſtum conſediſſe in Thermis apud Byzantiũ præſente exercitu, præſente etiam officio Palatino: aſsidentibus Memmio Fuſco Conſule ordinario, Bebio Macro præfecto pętorij, & alijs. Sed & ille autor, cuius nomen non inuenio, de Coſs. & præfectis ſic nominãt hos Coſs. dicens, Tuſco & Baſſo Coſs. Cornelius Secularis præfectus Vrbis fuit. Tamen in pleriſq; Trebellij exemplatibus inuenio Fuſcum, non Tuſcum, & ego ſuſpicor Fuſcum legendum.

His Coſs. Valerianus in Chriſtianos perſequutiõe cõmota, ſtatim à Sapore rege Perſarum capitur, ibiq; ſeruitute miſerabili cõſeneſcit.

Eadem Euſebius libro Temporum. Sed in Hiſtoria Sacra libro ſeptimo, capite nono, ex Dionyſii ſcriptis refert, quo pacto Valerianus ab initio & humanus & benignus extitit erga famulos Dei: ita ut in initijs multo tempore, etiã illis benignior uideretur, qui nomine ſaltẽ Chriſtiani dicębantur. In tantũ uenerabatur ſeruos Domini, & omnis eius domus erat eccleſia Dei. Deprauatus autẽ eſt, à ueritate deiectus per quendam doctorẽ peſsimũ, magiſtrũ & principem Aegyptiorum magorũ, ut iuſtos & ſanctos uiros perſequi & interimi iuberet, tanq; qui aduerſarentur magicis artibus, quibus ipſe ſe ſubdiderat. Erat enim reuera, & ſunt etiam nunc qui poſſent uirtute meritorũ ſuorum reſtringere fallacias dęmonum. Nam ille ut impuros ritus & execranda myſteria ac ſacra inceſta conficeret, pueros inueſtes iugulari iubebat, & orbari liberis patres, atque in teneris uiſceribus humanas rimari per piaculum fibras: & uocem illic quærebat, ubi fugauerat

CHRISTI | Ab urb. con. — Olymp. | Imp. Val. & Gal.

uitam. Ob id à barbaris captus, & luminibus orbatus, filios ſceleris & impuritatis ſuæ reliquit ſucceſſores. Vide caput decimumquintum Oroſii libro ſeptimo, ubi paria reperies.

262. 1012 AEMILIANVS ET BASSVS II. 4. 5

Hos Coſs. etiam nominat autor ille de Pręfectis, cuius nomen nō inuenio, ſic ſcribens: Aemiliano & Baſſo Coſs. Cornelius Secularis præfectus Vrbis fuit. Et autor quoq; ignotus de Pontificibus horum meminit Coſs. ut paulo antè notaui; ſic ſcribens: Dionyſius annis octo, mēſibus duobus, diebus quatuor, fuit, tēporibus Gallieni ex die undecimo Calendarū Auguſti, Aemiliano & Baſſo Coſs. uſq; in diem ſeptimum Cal. Ianu. Coſs. Claudij & Paterni.

263. 1013 SECVLARIS ET DONATVS. CCLX 6

Autor de Pręfectis ita ſcribit hoc loco: Seculare II. & Donato Coſs. Cornelius Secularis pręfectus Vrbis fuit. In Euſebij libro Temporum impreſſo notatur hic Olympias ducenteſima ſexageſimanona, quod non eſt tolerandum.

264. 1014 GALLIENVS IIII. GENTIANVS. 2. 7

Autor ignotus hoc loco habet, Gallienus quartū, & Voluſianus: ſiue unus & idem ſit, ſiue diuerſus, Voluſianus & Gentianus. Quorū Coſs. meminit Trebellius Pollio in Gallienis his uerbis: Gallieno igitur & Voluſiano Coſs. Macrianus & Baliſta in unū coeunt, exercitus reliquias conuocant: & cū Romanum in oriente nutaret imperiū, quem facerent Imperatorem, requirunt, Gallieno tam negligenter ſe agente, ut eius ne mentio quidē apud exercitū fieret. & reliqua ibi require, quomodo Macrianus cum filijs ſit factus Imperator. Similiter autor ille de Pręfectis mihi non cognitus, ſic ſcribit: Gallieno IIII. & Voluſiano Coſs. Mūmius Albinus præfectus Vrbis fuit. Flauius tamen Vopiſcus in Aureliano epiſtolam quandam ponit, quam Valerianus Auguſtus Ceionio Albino præfecto Vrbis ſcripſit: ſi fortè ille ſit, & alterum nomen corruptum. Doctioribus & antiquarijs illud relinquo.

265. 1015 GALLIENVS V. ET VICTORINVS. 3. 8

Autor ignotus ſcribit hoc loco, Gallienus & Fauſtinus. quorū item Coſs. ita meminit Trebellius in Gallieno: Gallieno & Fauſtino Coſs. inter tot bellicas clades, etiam terræmotus fuit, & tenebræ per multos dies. Auditum præterea tonitruum terra mugiente, non Ioue tonante. Quo motu multæ fabricæ deuoratæ ſunt cum habitatoribus. Multi terrore mortui: quod quidem malum triſtius in Aſiæ urbibus fuit. Mota eſt & Roma, mota & Libya. Hiatus terræ plurimis in locis fuerunt, cum aqua ſalſa in foſsis appārēret. Maria etiā multas urbes occuparunt. Pax igitur deûm conquiſita, inſpectis Sibyllę libris, factumq; Ioui Salutari, ut pręceptum fuerat, ſacrificium. Nā & peſtilentia tāta extiterat uel in Achaicis urbibus, ut uno diė quinq; millia hominum pari morbo perirent, ſæuiente fortuna, cum hinc terræmotus, inde hiatus ſoli, ex diuerſis partibus peſtilentia orbē Romanum uaſtaret. Meminit hujus peſtilentiæ & Oroſius libro ſeptimo, capite decimoquarto. Sed copioſiſsime de illa ſcribit Euſebius libro ſeptimo, capite decimooctauo Sacræ hiſtoriæ, & duobus ſequentibus. Sic & autor ille de Præfectis hos Coſs. nominat, ſic ſcribens: Gallieno V. & Fauſtino Coſs. Mummius Albinus præfectus Vrbis fuit. De Ceionio Albino præfecto Vrbis Vopiſcus. Auguror alterutrum eſſe mendoſum.

266. 1016 ALBINVS ET MAXIMVS. 4. 9

Apud ignotum autorē inuenio hoc loco, Albinum & Dextrū. & autor ſimiliter de Pręfectis ſic ſcribit: Albino ſecundū & Dextro Coſs. Mummius Albinus præfectus Vrbis fuit. Vopiſcus in uita Aureliani epiſtolam Valeriani ponit Auguſti, ad Ceionium Albinum præfectum Vrbis, qua laudatur Aurelianus.

Olymp. Imp. Val. & Gall. His Coſs. Grçcia, Macedonia, Pontus & Aſia depopulata per Gotthos. Aliasq; prouincias barbarorum quaſſauit irruptio. CHRISTI Abur. con.

Euſebius libro Temporũ: Gallieno in omnẽ laſciuiã diſſoluto, Germani Rauennam uſq; uenerunt. Alemani uaſtatis Gallijs, in Italiã tranſiere. Græcia, Macedonia, Pontus, Aſia depopulata per Gotthos. Quadi & Sarmatæ Pannonias occupauerunt. Germanis Hiſpaniã obtinentibus, Tarracon expugnata eſt. Parthi Meſopotamiã tenentes, Syriam incurſauerunt. Oroſius libro ſeptimo, capite decimoquinto: Soluuntur undiq; permiſſu Dei repentè ad hoc circũpoſitæ relictæq; gentes, laxatiſq; habenis in omnes Romanorũ fines inuehuntur Germani. Alpibus, Rhetia, totaq; Italia penetratis, Rauennã uſq; perueniunr. Alemani Gallias peruagantes, etiã in Italiã tranſeunt. Grçcia, Macedonia, Pontus & Aſia Gotthorum inundatione deletur. Nam Dacia trans Danubium in perpetuum aufertur. Quadi & Sarmatæ Pãnonias depopulãtur. Germani ulteriores abraſa potiuntur Hiſpania. Parthi Meſopotamiã auferunt, Syriamq; corradũt. Extant adhuc per diuerſas prouincias in magnarũ urbiũ ruinis paruæ & pauperes ædes ſigna Myſiarum, & nominũ indicia ſeruãtes. Ex quibus nos quoq; in Hiſpania Tarraconem, noſtram ad conſolationem Myſiæ recentis oſtendimus. Vide de Gotthorum irruptione in Aſiam Trebellium Pollionem in Gallieno.

LC. 10 GALLIENVS VI. SATVRNINVS. 267. 1017

LXI Horũ Coſs. ſic meminit Trebellius Pollio: Gallieno & Saturnino Coſs. Odenatus rex Palmyrenorũ obtinuit totius orientis imperiũ: iccirco præcipuè, quòd ſe fortibus factis dignũ tantæ maieſtatis inſulis declarauit, Gallieno aut nullas, aut luxurioſas, aut ineptas & ridiculas res agente. Deniq; ſtatim bellũ Perſis in uindictam Valeriani, quam ſuus filius negligebat, indixit. Niſibin & Carras ſtatim occupat, tradentibus ſeſe Niſibinis atq; Carrenis, & increpantibus Gallienum, &c. Vbi multa egregia Odenati geſta cõmemorat: quæ hic ſi omnia afferrẽ, fortè faſtidiũ generarẽt, illic require. Hos quoq; Coſs. nominat autor ille de Præfectis, ſic ſcribens: Gallieno VI & Saturnino Coſs. Paternus præfectus Vrbis fuit.

2. 11 VALERIANVS ET LVCILLIVS. 268. 1018

Horum Coſs. pariter Trebellius Pollio in Gallieno commeminit, his uerbis: Laudatur ſanè eius optimũ factum. Nam cõſulatu Valeriani fratris ſui. & Lucillij propinqui, ubi comperit ab Odenato Perſas uaſtatos, redactam Niſibim & Carras in poteſtatem Romanam, omnem Meſopotamiam noſtram, deniq; Cteſiphontem eſſe peruentũ, fugiſſe regem, captos ſatrapas, plurimos Perſarum occiſos: Odenatum, participato imperio, Auguſtum uocauit: eiuſq; monetam, qua Perſas captos traheret, cudi iuſsit. Quod & Senatus & Vrbs & omnis ætas gratanter accepit. Fuit autem is Valerianus, filius Valeriani ſenioris capti à Sapore Perſarũ rege, & frater Gallieni, ex alia tamẽ matre genitus. forma conſpicuus, uerecũdia probabilis, eruditione pro ætate clarus, moribus periucundus, atq; à fratris diſſolutione ſeiunctus. A' patre abſente Cæſar appellatus, à fratre Auguſtus, miſerabiliter poſtea cum fratre iuxta Mediolanum interemptus. Cui Claudij iuſſu ſepulchrum, addito titulo, poſitum, Valerianus Imperator. Quod aliqui de maiore Valeriano perperam intelligentes, quaſi poſtliminio redditum eſſet corpus Imperatoris, qui in ſeruitute perijt: cum de minore ſit intelligendum. Ob id autor ille, cuius nomen hactenus non inueni, qui de Coſs. & præfectis opuſculum edidit, ſic ſcribit: Valeriano ſecundò & Lucullo Conſulibus, Paternus præfectus Vrbis fuit. Et præterea Trebellius Pollio, ſiue Capitolinus, qui Gallieni uitam ſcripſit, cum de eius morte differit, hunc Valerianum fratrem ſecum obijſſe ſcribit: quem narrat in faſtis Valerianum Imperatorem Conſulem nominari.

CHRISTI Ab ur. con. — Olymp. Imp. Gall.

GALLIENVS VII. ET SABINILLVS.

269. 1019 Horum Coſs. mentionem ſic facit autor de Præfectis ignotus, Gallieno VII. & Sabinillo Coſs. Paterus præfectus Vrbis fuit. 3. 12

270. 1020 PATERNVS ET ARCHESILANVS. 4. 13

Horum Coſs. meminit autor ille de Præfectis, ſic ſcribens: Paterno & Arceſilao Coſs. Petronius Voluſianus præfectus Vrbis fuit.

271. 1021 PATERNVS II. ET MAIRNVS. CC. LXII 14

Horum Coſs. pariter præfatus autor de Præfectis ſic meminit: Paterno II. & Marimano Coſs. Petronius Voluſianus pręfectus Vrbis fuit.

272. 1022 CLAVDIVS ET PATERNVS III. 2. 15

Hic Claudius pòſt imperauit: ſed prius conſulatum geſsit. Vnde ſcribit Trebellius Pollio de eo: Cum eſſet nunciatum, illum cum Macriano fortiter contra gentes in Illyrico dimicaſſe, acclamauit Senatus: Dux fortiſsime habeas uirtutibus tuis, deuotioni tuę: Claudio ſtatuam omnes dicamus. Claudium Cõſulem omnes cupimus. Qui amat Rempub. ſic agit. Qui amat Principes, ſic agit. Antiqui milites ſic egerunt. Felicem te Claudi iudicio principũ, felicem te uirtutibus tuis, te Conſulem, te Præfectum, uiuas Valeri, ameris à principe. Subdit Pollio, ꝙ Claudium Senatus & po. Ro. ante imperium, & in imperio, & poſt imperium ſic dilexit, ut ſatis conſtet, neqꝫ Traianum, neqꝫ Antoninos, neqꝫ quenquam aliũ Principem ſic amatum. Horum Coſs. quoqꝫ meminit autor ille de Præfectis ſic: Claudio & Paterno Coſs. Flauius Antiocianus.

His Coſs. Gallienus Mediolani occiditur. Cui ſucceſsit Claudius, qui regnauit annũ unũ, menſibus nouem. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimoquinto: Anno ab Vr. con M. uigeſimoquinto, Claudius uigeſimuſoctauus uoluntate Senatus ſumpſit imperium. Statimqꝫ Gotthos, iam per annos quindecim Illyricum Macedoniamqꝫ uaſtantes, bello adortus, incredibili ſtrage deleuit. Cui à Senatu clypeus aureus in curia, & in Capitolio ſtatua æquè aurea decreta eſt. Sed cõtinuò apud Syrmium priusqꝫ imperium expleret, morbo correptus interijt. Eutropius libro nono, capite tredecimo: Claudius ei ſucceſsit, à militibus electus, à Senatu appellatus Auguſtus. Hic Gotthos Illyricum Macedoniamqꝫ uaſtantes, ingenti prælio uicit: parcus uir, atqꝫ modeſtus, & iuſti tenax, atqꝫ Reipub. tenendæ idoneus. Aduerſus trecentos mille Alemanorum haud procul à lacu Benaco, in ſylua quæ Lugumna dicitur, dimicans, tantam multitudinem fudit, ut ægrè pars dimidia ſuperfuerit. Qui tamen intra imperij biennium morbo perijt, & Diuus appellatus eſt. Senatus eum ingenti honore decorauit: ſcilicet ut in curia ipſi clypeus aureus, item in Capitolio ſtatua aurea poneretur. Vide de Claudio Aurelium Sex. titulo triceſimotertio, & Trebellium Pollionem, qui eius uitam longè lateqꝫ deſcripſit. Vnde & nos quædam ſumpſimus.

M. AVRELIVS CLAVDIVS

CAES. AVG. XXVIII.

273. 1023 ANTIOCIANVS ET ORPHITVS. 3. 1

Horum Coſs. fit mentio à Trebellio Pollione in Claudio. Sed alterutrum non eſt ſine menda, ut patebit. Verba eius ſubſcribam: Dum hæc à Diuo Claudio aguntur, Palmyreni ducibus Sabba & Timogene contra Aegyptios bellum ſumunt, atqꝫ ab his Aegyptia peruicacia & indefeſſa pugnandi cõtinuatione uincuntur. Dux tamẽ Aegyptiorũ Probatus Timogenis inſidijs interẽptus eſt. Aegyptij uerò omnes ſe Romano imperio dediderunt, in abſentis Claudij iurantes uerba, Atticiano & Orphito Coſs. Cæterùm, ut etiã ſcias qui Palmyreni fuerint,

Odenato ſuo marito, Syriam receptā ſibi uendicabat, magis prælij terrore, quàm prælio in poteſtatē redegit. Tetricū in Gallia minimè ſufficientē ſuſtinere ſeditiones militū ſuorū, ſcribentemq́ etiā, Me eripe his inuicte malis, ac per hoc proditorem exercitus ſui ſine labore ſuperauit. Sic Orientis & Aquilonis receptor magna gloria triumphauit. Vrbē Romanā firmioribus muris cinxit. Nouiſsimè cū perſequutionem aduerſum Chriſtianos agi, nonus à Nerone decerneret, fulmē ante eum magno aſtantium pauore ruit, ac non multo pòſt in itinere occiſus eſt. Eadem, ſed uberius, Eutropius libro nono, capite decimoquinto, qui eum Alexandro Magno & Cæſari Dictatori comparat: eademq́ ijſdē uerbis de Aureliano ſcribit, quæ Sex. Aurelius titulo triceſimoſexto. Confer utrumq́ ſimul. Meminit huius & Ruffus Sextus. Sed Flauius Vopiſcus Aureliani uitam latiſsimè exequutus eſt, è quibus & nos quædam excerpſimus.

Sub quo hi Conſules fuerunt:

QVIETVS ET VOLDVMIANVS.

275. 1025 Horum Coſs. mentionem faciens autor ille de Præfectis, ſic ſcribit: Quieto & Voldumiano Coſs. Flauius Antiocianus præfectus Vrbis fuit. CCLXIII 1

TACITVS ET PLACIDIANVS.

276. 1026 Autor de Præfectis inquit: Tacito & Placidiano Coſs. Furius Orphitus præfectus Vrbis fuit. Sed alius itē de Coſs. ignotus autor, quem frequenter citaui, Conſulem alterū Placidum, non Placidianum uocat. De quo puto illa ſcribi, quæ Vopiſcus in Aureliano prodit in hæc uerba: Vidimus proximè conſulatum Furij Placidi tanto ambitu in Circo editū, ut non præmia dari aurigis, ſed patrimonia uiderentur. Cū darētur tunicæ ſubſericæ, lineæ paragaudæ, darētur etiā equi, ingemiſcentibus frugi hominibus. Factum eſt enim, ut iam diuitiarū ſit, non hominum conſulatus: quia utiq́ ſi uirtutibus defertur, editorem ſpoliare non debent. Perierunt caſta illa tempora, & magis ambitione populari peritura ſunt. Sed nos hanc rem in medio relinquamus. 2. 2

277 1027 AVRELIANVS ET CAPITOLINVS. 3. 3

Autor ille ignotus de Præfectis horū Coſs. mentionem ita facit: Aureliano ſecundo & Capitolino Coſs. Furius Orphitus præfectus Vrbis fuit. Autor quoq́ de Pontificibus ſic horū Coſs. meminit: Felix annis quinq́, menſibus undecim, diebus uigintiquinq́ Claudij & Aureliani à Conſ. Claudij & Paterni uſq́ in cōſulatū Aureliani ſecundū & Capitolini, ut ſuprà ſcripſimus: quia iam Felix Papa cū ceteris paſſus eſt, ut quidam ſcribunt, anno Chriſti 272. menſe Auguſto.

His Coſs. Aurelianum Romæ triumphantem captiui Tetricus & Zenobia præceſſerunt.

Eadem Euſebius libro Temporum iiſdem uerbis. Sed addit: Ex quibus Tetricus corrector poſtea Lucaniæ fuit. Zenobia in Vrbē ſummo honore conſenuit. A qua hodie quoq́ Romæ Zenobia familia nūcupatur. Eutropius libro nono, capite decimoquinto: Ingreſſus Romam Aurelianus, nobilē triumphum, quaſi rector Orientis Occidentiſq́, recepit, præcedētibus currū Tetrico & Zenobia. Qui quidē Tetricus etiā corrector Lucaniæ poſtea fuit, ac priuatus diutiſsimè uixit. Zenobia autē poſteros, qui adhuc manent Romæ, reliquit. Eadē Sextus Aurelius titulo triceſimoſexto. De Tetrico uerò & Zenobia Trebellius Pollio multa in libello de triginta tyrannis. Quàm ſpecioſus autem fuerit ille Aureliani triumphus, & quo ordine geſtus, latiſsimè Vopiſcus in Aureliano explicat.

278. 1028 AVRELIANVS I. ET MARCELLINVS. 4. 4

Autor mihi non cognitus nomine de Præfectis ſic ſcribit: Aureliano tertio &

Marcellino

Marcellino Coſs. Poſthumius Syagrius præfectus Vrbis fuit. & autor de Pontificibus ſic horum meminit: Eutychianus annis octo, menſibus undecim, diebus tribus. Fuit temporibus Aureliani à Conſ. Aureliani tertio, & Marcellini uſque in quartum diem Idus Decembris, Caro ſecundò & Carino Coſs.

His Coſs. Aurelianus templum Soli ędificat: Romam firmioribus muris circumuallat.

Eadem Euſebius iiſdem uerbis libro Temporũ, Eutropius, & Sex. Aurelius. Hic muris ualidioribus & laxioribus Vrbẽ ſepſit. Templum Soli ædificauit, in quo infinitum auri gemmarumque inſtituit. Vopiſcus in Aureliano: Templũ Solis magnificentiſsimum conſtituit. Muros urbis Romæ ſic ampliauit, ut quinquaginta propè millia murorum eius ambitus teneant. In templo Solis multum auri ac gemmarum conſtituit.

CCLXIIII 5 PROBVS ET PAVLINVS. 279. 1029

Ordo Coſs. Caſsiodori, & duorũ authorũ, quos ſæpe cito, ignotorũ, diuerſificantur hoc loco. Ob id utriuſque ordinis Coſs. ponam. Hoc enim loco, ubi Caſsiodorus Probũ & Paulinũ ponit, duo ignoti autores Tacitũ ſecũdò & Aemilianũ locant. Autor quoque de Præfectis ſic ſcribit: Tacito ſecundò & Aemiliano Coſs. Ouinius Pacatianus præfectus Vrbis fuit. Et poſt hos Coſs. ſubiunguntur illi quos Caſsiodorus ponit, Probus & Paulinus. Sub quibus item Ouinius Pacatianus præfectus Vrbis fuit. Adeò ut ſuſpicandum ſit, deeſſe unum conſulatum in Caſsiodoro: ſed & ſequenti anno, ubi ponuntur. quærẽdum itaque eſt. Sicut apud Euſebium libro Temporum, ubi pene omnia ſunt deprauata, hoc loco ſcribitur Olympias ducenteſima ſexageſimaſecunda.

2. 6 PROBVS II. ET PATERNVS. 280. 1030

Autor ignotus ſcribit. Probus ſecundùm & Lupus: & ſequenti conſulatu adſcribitur Probo Paternus. Vnde & autor de Præfectis inquit: Probo & Lupo Coſs. Furius Lupus præfectus Vrbis fuit.

His Coſs. inter Conſtantinopolim & Heracleam Aurelianus occiditur. Cui ſucceſsit Tacitus, qui regnauit menſibus ſex. Sub quo hi Conſules fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſexto: Anno ab Vrbe condita milleſimo triceſimoſecundo, Tacitus triceſimo imperium adeptus, ſexto menſe occiſus in Ponto eſt. Eutropius libro nono, capite decimoſexto: Tacitus poſt hunc imperium ſuſcepit: uir egregiè morigeratus, & reipublicæ gerendæ idoneus. Nihil tamen egregium potuit oſtendere. infra ſextum enim menſem imperij morte pręuentus eſt. Aurelius titulo triceſimoſeptimo: Tacitus poſt hunc ſuſcepit imperium, uir egregiè moratus, qui ducenteſimo imperij die apud Tarſum febri moritur. Taciti Vitam Vopiſcus deſcripſit. Vnde nos quoque quædam excerpſimus.

P. ANNIVS TACITVS IMP.

CAES. AVG. XXX.

3. 1 PROBVS III. ET PATERNVS. 281. 1031

Autor mihi non cognitus de Pręfectis: Probo III. inquit, & Paterno Coſs. Furius Lupus præfectus Vrbis fuit. Sed mihi hoc loco occurrit dubiũ. Nam Vopiſcus in Tacito, quod etiã obſeruandum eſt, ſcribit, ante electum à ſenatu Tacitum Imperatorẽ, fuiſſe interregnũ per ſex menſes. Quandoquidẽ milites ac exercitus eligẽdi Cæſaris copiã Senatui fecerũt. Quod ſenatores uiciſsim in milites reiecerunt, ac ita ſenis menſibus interregnum fuit. Sed cũ Senatus in curiam

Pompilianam

Pompilianam conueniſſet Velius Cornificius, Gordianus Cõſul, ordinante Metio Falconi Nicomacho uiro cõſulari, Tacitũ Imperatorẽ deſignauit, & Aelius Ceſetianus præfectus Vrbis hunc in cãpo Martio militibus cõmendauit. Neuter tamen ab illis autoribus memoratur, neq; Coſ. Gordianus, neq; Aelius præfectus Vrbis, niſi fortè Gordianus ille, quod omnino credo, ſuffectus fuerit Cõſul, non ordinarius. Suffecti enim tum creabantur. Nã & Vopiſcus cõmemorat in Probo in quadã epiſtola Taciti, Tacitũ ſeipſum cum Probo in proximum annũ Coſs. deſtinaſſe. Sed cũ Tacitus Imperator factus, Floriano fratri ſuo conſulatũ petijſſet, nõ obtinuit. De qua re gauiſus, teſtatus eſt ſcire Romanũ Senatũ quem Imperatorẽ legiſſet. Non impetrauit autẽ iccirco, q; iam Senatus omnis inuidia ſuffectorum Conſulum clauſerat. Idem præterea Vopiſcus in Probo mentionẽ facit Conſulis cuiuſdam, qui inter hos non legitur, cui nomen eſt Aelius Scorpianus: qui fortè etiam ex ſuffectis fuit.

His Coſs. Tacitus in Ponto occiſus eſt, & obtinuit imperium Florianus diebus octogintanouem.

Eadem Euſebius libro Temporũ. Oroſius: Poſt quẽ Florianus partem regni in ſortem ferens, tertio demum menſe apud Tarſum interfectus eſt. Eutropius libro nono, capite decimoſeptimo: Florianus, qui Tacito ſucceſſerat, duobus mẽſibus & diebus uiginti in imperio fuit. Neq; quicquam dignum memoria egit. Sex. Aurelius titulo triceſimooctauo: Huic ſucceſsit Florianus. Sed cum magna pars exercitus equitantium, Probum militiæ peritũ legiſſet, Florianus dierũ ſexaginta, quaſi per ludum imperio uſus, inciſis à ſemetipſo uenis, effuſo ſanguine conſumptus eſt. Sed & Vopiſcus huius uitam conſcripſit.

Hoc quoque apud Tarſum interfecto, Probus factus eſt Imperator, qui regnauit annis ſex, menſibus tribus.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſexto: Anno ab Vr. con. milleſimo triceſimotertio, Probus trigeſimuſprimus regnũ ſortitus obtinuit, annis ſex & menſibus quatuor. Gallias iã dudũ à barbaris occupatas, per multa ac grauia prælia, deletis tandem hoſtibus, ad Præfectum liberauit. Bella deinde ciuilia, equidem plurimo ſanguine, duo geſsit: unũ in Oriente, quo Saturninum tyrannide ſubnixum oppreſsit, & cæpit: alterum, quo Proculum & Bonoſum Agrippinã magnis prælijs ſuperatos interfecit. Ipſe apud Symiũ, in Turre ferrata militari tumultu interfectus eſt. Sextus Aurelius titulo triceſimonono: Probus genitus patre agreſti, hortorũ ſtudioſo, Dalmatio ſanguine, imperauit annis ſex. Iſte Saturninũ in Oriente, Proculum & Bonoſum Agrippinæ Imperatores effectos, oppreſsit. Vineas Gallos & Pannonios habere permiſit: opere militari Almũ montẽ apud Syrmiũ, & Aureũ apud Mœſiã ſupiorẽ uineis cõſeruit. Hic Syrmio in Turri ferrata occidit. Eadẽ Eutropius libro nono, capite decimooctauo. Plura Vopiſcus.

M. AVRELIVS PROBVS XXXI.

Sub quo hi Coſs. fuerunt:

282. 1032 MESSALA ET GRATVS. 4. 1

Meminit horum Coſs. autor ille ignotus de Præfectis, in hæc uerba: Meſſala & Grato Coſs. Furius Lupus præfectus Vrbis fuit.

His Coſs. Galliæ, quæ fuerant à barbaris occupatæ, à Probo Romano reſtituuntur imperio.

Euſebius libro Temporũ: Probus Gallias, à barbaris iterũ occupatas, ingenti uirtute reſtituit. Paulo antè ex Oroſio & Aurelio illud annotauimus. Sed ſi bellũ illud Gallicũ clarius ſcire uolueris, Vopiſcum adeas, qui luculenter te edocebit.

Olymp. Imp. Probi. CHRISTI Ab ur. con.

PROBVS IIII. ET TIBERIANVS.

CCLXV 2 Horum item Coſs. autor ignotus de Præfectis ſic meminit, Probo IIII. & Tiberiano Coſs. Ouinius Paternus præfectus Vrbis fuit. 283. 1033

284. 1034

2. 3 PROBVS V. ET VICTORINVS.

De his Coſs. ita ſcribit præfatus autor: Probo quintò, & Victorino Coſs. Pomponius Victorianus præfectus Vrbis fuit.

His Coſs. inſana Manichæorum hæreſis in commune humani generis malum exorta.

Euſebius eadem libro Temporũ, eiſdem penitùs uerbis: Quo pacto aũt hanc hæreſim Perſa quidam, nomine Manes, excitauit, pluribus id Euſebius docet libro ſeptimo, capite uigeſimoſeptimo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ. Tradit Euſebius, ꝙ Probus Gallos & Pannonios uineas habere permiſit, Almeamq́ & Aureum montem militari manu conſitos prouincialibus colendos dediſſe.

3. 4 CARVS ET CARINVS. 285. 1035

De his Coſs. ſic ſcribit ignotus ille de Pręfectis autor: Caro & Carino Coſs. Titurius Robuſtus pręfectus Vrbis fuit. Vopiſcus in uita Carini, eius flagitia deſcribens, inter cætera inquit: Inuito patre Conſul proceſsit, ſuperbas ad Senatum literas dedit, & reliqua quæ ſequuntur. Meminit & horum Coſs. autor ille incertus de Pontificibus, ut ſuperius annotaui. Tradit Euſebius, quòd iuxta hæc tempora Saturninus magiſter exercitus, nouam ciuitatem Antiochiæ orſus eſt condere: qui poſtea imperium molitus inuadere, Apameæ occiditur.

4. 5 CARINVS II. ET NVMERIANVS. 286. 1036

Ignotus autor habet, Carus II. & Numerianus. Et de præfectis, Caro ſecũdò, inquit, & Numeriano Coſs. Ceionius Varus præfectus fuit Vrbis.

CCLXVI 6 DIOCLETIANVS ET ARISTOBOLVS. 287. 1037

Ignotus autor habet, Diocletianus ſecundùm & Ariſtobolus, ſub quibus pręfectus Vrbis fuit Ceionius Varus.

His Coſs. Probus apud Syrmium tumultu militari in turri, quæ uocatur Ferrata, occiditur. Cui ſucceſsit Carus cum filijs ſuis, Carino & Numeriano, qui regnauerunt annis duobus. Sub quo hi Coſs. fuere.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſexto: Anno ab Vr. con. milleſimo triceſimoſeptimo, Carus Narbonenſis trigeſimuſſecundus ſuſcepit imperium, ac biennio tenuit. Qui cum filios ſuos, Carinum & Numerianum, conſortes regni efficeret, bello Parthico, poſtquam duas ualidiſsimas urbes & nobiliſsimas Parthorum, Cothem & Cteſiphontem cępit, ſuper Tigridem in caſtris fulmine ictus interijt. Numerianus, qui cum patre fuerat, rediens, fraude Apri ſoceri ſui interfectus eſt. Obſeruandum ſubeſſe errorem in Oroſii exemplaribus. Nam Eutropius & Ruffus Sextus Soænẽ & Cteſiphontem urbes Carum cæpiſſe ſcribunt, non Cothem. Par menda occupauit Euſebium. Eadem Eutropius, ſed diffuſius, libro nono, capite decimonono: & Sex. Aurelius titulo quadrageſimo. Satis eſt enim digito indicare: ne ſi omnia huc congerantur, faſtidium pariant. Vopiſcus omnium uitas & res geſtas abundè ſcripſit: è quibus & nos inferius quædam excerpſimus.

M. AVRELIVS CARVS CAES. AVG. XXXII.

2. 1 MAXIMVS ET AQVILINVS. 288. 1038

Ignotus autor de præfectis ſcribẽs, inquit: Maximo & Aquilino Coſs. Iunius Maximus

CHRISTI Ab urbe con. Maximus præfectus Vrbis fuit. Vopiſcus in Caro refert Iunium Calphurnium, qui ad memoriam dictabat, talem ad præfectum Vrbis ſuper morte Cari dediſſe epiſtolam: Cum, inquit, Carus princeps noſter, uerè carus, ægrotaret, & tanti tur binis ſubitò exorta tempeſtas eſſet, ut caligarent omnia, neq; alter alterum noſce re permitteret: coruſcationum deinde ac tonitruum in modum fulgurum igniti ſideris continuata uibratio omnibus nobis ueritatis ſcientiam ſuſtulit. Subitò enim conclamatum eſt, Imperatorem mortuum, & poſt præcipuè tonitruū, quod cuncta terruerat. His acceſsit, quòd cubicularij dolentes principis mortem, incenderunt tentorium. Vnde fama emerſit, fulmine interemptum eum, quē quantum ſcire poſſumus, ęgritudine conſtat abſumptum eſſe. Vide Vopiſcū. Hac tēpeſtate floruerunt uiri eruditione clari, Iulius Capitolinus, Vopiſcus Syracuſanus, & his aliquanto antiquiores Trebellius Pollio, Aelius Lampridius, Volcatius Gallicanus, Aelius Spartianus, & Herodianus, omnes Cæſarum ſcriptores, & quos magna ex parte ſequuti ſumus. *Olymp imp. Cari.*

His Coſs. cum Carus deuictis Parthis caſtra ſupra Tigridem poſuiſſet, fulmine ictus interijt.

Eadem Euſebius libro Temporum, Oroſius, Eutropius, Aurelius Ruffus, ut paulo antè annotauimus.

289 1039 DIOCLETIANVS II. ET MAXIMIANVS. 3. 2

Autor ignotus de Præfectis: Diocletianus tertiùm & Maximiano Coſs. Iunius Maximus præfectus Vrbis fuit.

His Coſs. Numerianus occiditur. Carinus apud Margum fluuium prælio uictus interijt.

Eutropius libro nono, capite decimonono: Numerianus filius eius, quem ſecum Cæſarem ad Perſas duxerat, adoleſcens egregiæ indolis, cum oculorum dolore correptus, in lecticula ueheretur, impulſore Apro, qui ſocer eius erat, per inſidias occiſus eſt: & cum dolo eius mors occultaretur, quouſq; Aper inuadere poſſet imperium, fœtore cadaueris prodita eſt. Milites enim qui eum ſequebantur, fœtore commoti, deductis lecticulæ pallijs, poſt aliquot dies mortem eius notam habere potuerunt. Carinum Diocletianus apud Margum fluuium Dalmatiæ ſuperauit.

Poſt quos Diocletianus Dalmata ſuſcepit imperium, qui regnauit annis uiginti. ſub quo hi Coſs. fuere.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſexto: Anno ab Vr. con. milleſimo quadrageſimoprimo, Diocletianus triceſimuſtertius, ab exercitu Imperator electus, annis uiginti fuit. Statímq; ut poteſtatis copiā habuit, Aprum interfectorē Numeriani manu ſua interfecit. Carinum deinde, quem in Dalmatia Carus Cæſarem reliquerat, flagitioſe uiuentem, difficilimo bello & maximo labore ſuperauit. Quæ uerò deinde in imperio geſsit, & quomodo Maximianum conſortem imperij aſciuit, qui deinceps duos Cæſares adoptarunt, Conſtantium & Galerium, latè dehinc hoc capite & ſequenti deſcribit, faſtidium gigneret, ſi omnia coaceruarem. ſatis eſt digito indicare. Eutropius quoque libro nono, capite ultimo, Diocletiani & Maximiani res geſtas enumerat. Libro uerò decimo ab initio Galerij & Conſtantij imperium explicat. Sextus item Aurelius titulo quadrageſimoprimo, & ſequentibus tribus, quid ſub ijs geſtum ſit, enarrat. Porrò Euſebius in Eccleſiaſtica hiſtoria libris duobus, octauo & nono, quęcunq; Eccleſia ſit paſſa ſub ijs Imperatoribus, latiſsimé explicat: & nos in Catalogo Cæſarum quædam de his ſcripſimus.

Olymp. Imp. Dioc.

DIOCLETIANVS IMP. AVG. XXXIII.

CHRISTI Ab ur. con.

4. 1 MAXIMIANVS II. ET IANVARIVS. 290. 1040

Hoc anno ſcribit Euſebius libro Temporum, Diocletianum occidiſſe Aprū in concione militum, de quo Vopiſcus, Oroſius, Eutropius, Aurelius, & penè omnes. Meminit horum Coſs. autor ille ignotus de Prefectis, qui ita ſcribit: Maximiano iterum & Ianuario Coſs. tertio Cal. Martias Pomponius Ianuarius prefectus Vrbis eligitur.

CCLXVII 2 BASSVS, ET QVINTIANVS. 291. 1041

Autor ignotus de Præfectis: Baſſo ſecundo & Quintiano Coſs. Pomponius Ianuarius præfectus Vrbis fuit.

His Coſs. Diocletianus in conſortium regni Herculium Maximianum aſciuit.

Euſebius libro Temporum: Diocletianus in conſortium regni Herculium Maximianum aſſumpſit: qui ruſticorum multitudine oppreſſa, que factioni ſuæ Bacharidarū nomen indiderat, pacem Gallijs reddit. Oroſius libro ſeptimo: Dehinc cum in Gallia Amandus & Aelianus, collecta ruſticorum manu, quos Vacandas uocabant, pernicioſos tumultus excitauiſſent, Maximianum cognomēto Herculium Cæſarem fecit, miſitq; in Gallias, qui facilè agreſtium hominum imperitiam & confuſam manum militari uirtute compeſcuit. Eutropius libro nono, capite uigeſimo: Cum tumultum ruſticani in Gallia concitaſſent, & factioni ſue Bagauridarum nomen imponeret, duces autem haberent Amandum & Aelianum, ad ſubigendos eos Maximianum Herculium Cæſarem miſit: qui leuibus prælijs agreſtes domuit, & pacem Galliæ reformauit.

2. 3 DIOCLETIANVS III. ET MAXIMIANVS III. 292. 1042

Autor ignotus de Præfectis ita horum Coſs. meminit: Diocletiano quartò, & Maximiano tertiò Coſs. Turranius Gratianus præfectus Vrbis fuit. Scribit Euſebius libro Temporum, hoc anno Carauſium ſumpta purpura Britannias occupaſſe. De quo Eutropius clarius ſic ſcribit: Per hæc tempora etiam Carauſius quidam uiliſsimè natus, qui in ſtrenuæ militiæ ordine famam egregiam erat conſequutus. cum apud Bonnam (ſic enim legendum, non Bononiam, ut peruerſi omnes habent codices) tractum Belgicæ (non Bellicæ) & Armorici, compacandum mare accepiſſet, quod Franci & Saxones infeſtabant, multis barbaris ſæpe captis, nec præda integra aut prouincialibus reddita, aut Imperatoribus miſſa, cū ſuſpicio eſſe cœpiſſet, cōſultò ab eo admitti barbaros, ut tranſeuntes cum præda acciperet, atq; hac occaſione ditaret ſe, à Maximiano iuſſus occidi, purpurā ſumpſit, & Britannias occupauit. Hæc eadem breuius Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſexto.

3. 4 TIBERIANVS, ET DION. 293. 1043

Autor ignotus de Præfectis inquit: Tiberiano II. & Dione Coſs. duodecimo Cal. Martias Iunius Tiberianus præfectus Vrbis fuit. Illius Tiberiani mentionē facit Flauius Vopiſcus in Aureliano his uerbis: Hilaribus quibus omnia feſta & fieri debere ſcimus, & dici, ſolennibus, uehiculo ſuo me & iudiciali carpēto, præfectus Vrbis. uir illuſtris, ac præfata reuerentia nominandus, Iunius Tiberianus accepit, &c. Erāt autem Hilaria (ut id quoq; iunioribus aperiā) dies feſtus octauo Calendas Apriles, ut in Romano Calendario peruetuſto obſeruaui. In quibus lætitiæ exordium erat, quo primùm tempore ſol longiorē diem facit, Pani deo dicatus, omnium autori: & quo die Saluatorem noſtrum paſſum eſſe quidam tradunt, ut ſuperius ſcripſimus.

ANNIBA-

CHRISTI. Ab ur. con. — Olymp. Imp. Dioc.

294. 1044 ANNIBALLIANVS, ET ASCLEPIODOTVS. 4. 5

Autor ignotus de Præfectis horum Coſs. mentionem faciens, inquit: Anniballiano & Aſclepiodoto Coſs. tertio Nonas Auguſti Cl. Marcellus præfectus Vrbis fuit. Eutropius Aſclepiodoti cuiuſdam mentionem facit, qui præfectus prætorio fuit, à quo fuit allectus ſocius Carauſii, qui poſt eum occiſum Britannias occupauit. interemptus eſt decimo anno Britanniæ recuperatæ. Si hic fuerit, an alius, quærendum eſt. Conſtantius præterea ex Theodora uxore filiũ habuit Anniballianum nomine, ut in Cæſaribus noſtris dicemus, qui & Gallus dicitur. Cuius filius Dalmatius à Conſtantino Magno Cæſar & hæres eſt factus. Licet & ex Conſtantia, uxore Licinij, etam Anniballianus legatur, qui conſanguineus Dalmatij Cæſaris ab Aurelio uocatur, Armeniaſq; occupaſſe ſcribitur. Circa hæc tempora, ut Euſebius teſtatur, & fermè omnes temporum ſcriptores, Narſeus Perſarum rex in oriente bellum excitauit, Achilleus in Aegypto, Quinquengentianii in Africa. Ob quas turbas Diocletianus Maximianum Auguſtũ fecit, aſſumptis duobus inde Cæſaribus, Conſtantio atq; Galerio, quibus ſuas inſuper filias dederunt, ut arctiori affinitate ſibi hos coniungerent. De quibus in Cæſaribus noſtris plura ſcripſimus. Sed & Eutropius & Oroſius ac Sex. Aurelius ſunt uidendi.

295. 1045 DIOCLETIANVS IIII. ET MAXIMIANVS IIII. CCLXVIII 6

Aliter autor ignotus de Præfectis, Diocletiano V. & Maximiano IIII. inquit Coſs. tertio Idus Martias Septimius Acyndinus præfectus Vrbis fuit. Tradit Euſebius, quòd Buſiris & Copus contra Romanos belligerantes, ad ſolum uſq; ſubuerſæ ſunt: & ꝙ Carporum & Baſtarnarũ gentes in Romanũ ſolũ ſunt conflatæ.

296. 1046 CONSTANTIVS, ET MAXIMVS. 2. 7

Ita ſcribitur in exemplari Caſsiodori. Sed autores duo ignoti de Coſs. & Præfectis ſcribunt, Maximiano. Ita enim alter horum ait: Conſtantio & Maximiano Coſs. Septimius Acyndinus præfectus Vrbis fuit. Diuerſi enim ſunt hi Maximiani. Primus enim Diocletiani collega Maximianus, Herculius cognomento dicebatur: Collega autem Conſtantij Maximianus, Galerius. niſi fortè tribus hic nominibus appellatus ſit, Maximus Galerius Maximianus. Quem tamen Sextus Aurelius cognomine Armentarium uocat, ut latius in Cæſaribus noſtris ſcriptum reliquimus. Sed & Pomponius Lætus in ſuis Cæſaribus admonuit lectores, ne Maximinum, pro Maximiano, errore librariorum, legerent. Affertq; epigramma in agro foro Sempronienſi ex ſaxo quadrato exſcriptum, his uerbis:

ETERNI IMPERATORES DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AVGG. PERPETVI CAESARES CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS,

Pridie Calendas Ianuarias ingreſsi ſunt.

Hoc etiam Caſsiodorus annotauit, dicens:

His Coſs. Vandali & Halani tranſito Rheno Gallias intrauerunt.

Vide Oroſium libro ſeptimo, & Paulum Diaconum, atque Iornandem de origine Gotthorum.

297. 1047 TVSCVS, ET ANVLINVS. 3. 8

Autor ignotus de Præfectis horum Coſs. ſic meminit: Tuſco & Anullino Coſs. tertio Idus Ianuarias Ariſtobolus præfectus Vrbis fuit. Sex Aurelius Anulini Senatoris meminit: traditq; libertinum huius ſenatoris fuiſſe patrem Diocletiani. An is ſit, an alius, quærendum. Emaculandus eſt igitur codex Eutropij, ubi ſcribitur Anuli Senatoris, pro Anulini. Circa id tempus Diocletianus pacauit Aegyptum, ſuperato Achilleo, qui imperium arripuit, & urbes duas populoſas ac dites euertit, quæ prope Thebas erant poſitæ, quæ dictæ ſunt Buſiris

Olymp. Imp. Dioc. & Capos. Corrige Euſebium, ubi perperam legitur Coptus. CHRI-STI Ab ur. con.

DIOCLETIANVS V. ET CONSTANTIVS II.

4. 9 Autor ignotus de Præfectis: Diocletiano VI. & Conſtantio II. Coſs. duodecimo Calendas Martias Caſsius Dion præfectus Vrbis fuit. Et ille quoque autor de Pontificibus ſic habet: Gaius annis XII. menſibus IIII, diebus VII. fuit. Temporibus Cari & Carini ex die XVI. Cal. Ianuarij Coſs. Caro II. & Carino uſque in X. Cal. Maij Diocletiano VI. & Conſtantio II. 298. 1048

CC-LXIX 10 MAXIMIANVS V. ET MAXIMVS II. 299. 1049

Iterum eſt apud ignotum autorem alia lectio. Scribit enim, Maximiano V. & Maximiano II. Afranius Anniballianus præfectus Vrbis fuit. Et ſunt duo Maximiani, de quibus paulo antè ſcripſimus, intelligendi, Maximianus Herculius Aug. & Galerius Maximianus Cæſar.

2. 11 FAVSTVS ET GALLVS. 300. 1050

Autor ignotus de Præfectis ſic ſcribit: Fauſto ſecundùm & Gallo Coſs. Artorius Maximus præfectus Vrbis fuit.

His Coſs. primus Diocletianus adorari ſe iuſsit ut Deum, & gemmas ueſtibus calciamentiſque conſeruit, cum ante eum omnes Imperatores in modum iudicum ſalutarentur, & chlamydem tantum purpuream à priuato habitu plus haberent.

Eadem iiſdem uerbis Euſebius libro Temporum. Eutropius hæc eadem ita narrat: Diocletianus morigeratus callidè fuit ſagax, præterea & admodum ſubtilis ingenio, & qui ſeueritatem ſuam aliena inuidia uellet implere, diligentiſsimus tamen & ſolertiſsimus princeps, & qui imperio Romano primus regiæ conſuetudinis formam magis quàm Romanæ libertatis inuexerat, adorariq́ue ſe iuſsit. Cum ante eum cuncti ſalutarentur, ornamenta gemmarum ueſtibus calciamentiſque addidit. Nam prius imperij inſigne in chlamyde purpurea tantum erat, reliqua communia. Hodie noſter ſummus Pontifex, qui ſe ſeruum ſeruorum appellat, per humilitatem ſuos pedes deoſculandos præbet, calceis gemmas & formam ſanctæ crucis inſinuans: fortè Diocletiani maieſtatem imitatus, à quo didicit ſic adorari.

3. 12 DIOCLETIANVS VI. ET MAXIMIANVS VI. 301. 1051

Autor ignotus de Præfectis, Diocletiano ſeptimò, & Maximiano ſextò Coſs. Anitus Fauſtus præfectus Vrbis fuit.

4. 13 CONSTANTIVS III. ET MAXIMVS III. 302. 1052

Sic habet codex Caſsiodori, quanquam ut ſuperius teſtatus ſum, credam Maximianum fore ſcribendum, non Maximum. Nam & autor ignotus de Præfectis ſcribit, Conſtantio tertiò, & Maximiano tertiò Coſs. Calendas Martias Pompeius Fauſtinus præfectus Vrbis. Et Pomponius Lætus tradit in templo Veſtæ nuper reperto ad forum Ro. in marmorea baſi fuiſſe ſcriptum:

DEDICATA XIIII CAL. IAN. CONSTANTIO III. MAXIMIANO III. CAESS. COSS. CVRANTE AVR. NICETA.

CC-LXX 14 TITIANVS ET NEPOTIANVS. 303. 1053

Autor ignotus de Præfectis horum Coſs. ſic meminit: Titiano II. & Nepotiano Coſs. Aelius Dionyſius præfectus Vrbis fuit. Circa id tempus, teſte Euſebio, libro Temporũ, poſt decem annos per Aſclepiodotum præfectum prętorij Britanniæ ſunt receptæ. Idem Eutropius atque Oroſius.

CONSTAN-

CHRI- Ab ur. | CONSTANTIVS IIII. ET MAXIMVS IIII. | Olymp. imp. Dioc.

STI con.

304. 1054 Autor ignotus de Præfectis: Conſtantio quarto & Maximiano quarto Coſs. undecimo Cal. Martias Nũmius Tuſcus præfectus Vrbis fuit. Iam ſatis de Maximo & Maximiano diximus: ſed non temerè mutamus Caſsiodori codicẽ. Sed quo piaculo illud præteream, quod Euſebius tradit in octauo Hiſtoriæ ſacræ ultimo capite, ubi docet, Maximianũ Cæſarẽ poſtq; morbo fuerat crudeli afflictus, edictũ per omnes prouincias emiſiſſe, ut Chriſtianis parceretur. Idq; factũ eius octauo & Conſtantij quarto conſulatu. Quanq; autẽ inferius octauus ponatur Maximi Conſulatus, cui adiungitur Licinius: ambigo ne forte notarum numerus, ut fit plerũq;, ſit corruptus. Vtcunq; tamẽ ſiue ſit hoc anno, uel alio emiſſum hoc edictum, omnino ſubſcribere placuit, quod ſonat in hæc uerba: 2. 15

IMP. CAES. MAXIMIANVS INVICTISS. AVG. PONT. MAX. Germanicus, Aegyptiacus, Thebaicus, Sarmaticus V. Perſicus II. Carpicus VI. Armenicus, Medorũ & Adiabenorum uictor. Trib. pot. XX. Imp. XIX. Coſs. VIII. P.P. Proc. & Imp. Cæſ. Flauius Val. Conſtantius. P. F. inuictus, Aug. Pont. Max. Trib. pot. Imp. V. Coſs. IIII. P.P. Proc.

Inter cætera quæ ad uſum Reipub. decernimus, primò quidẽ uolueramus ſecundũ antiquas leges & publicã Romanæ obſeruantiæ diſciplinã omnia moderari: inter quæ hoc etiã addere, ut Chriſtiani qui paternã reliquerãt, ad eã rurſum reuerterentur. Sed quoniã ſuo quodam iudicio tanta eos obſtinatio huius rei habuit, ut nullo modo ad cultũ antiquæ religionis redire uellent, quæ à maioribus noſtris fuerat inſtituta, ſed eo magis pro uoluntate ſua unuſquiſq; legem ſibi ipſi conſtituit, & in locis diuerſis plebs diuerſa concurrit: cũq; ijs propoſitũ à nobis edictũ fuiſſet, ut ad patrias leges redirent, & ueterũ auctoritate cõſtitutas, pleriq; illorũ magis ſe periculis ſubijcere, cædesq; innumeras perferre, q̃ præceptis talibus obedire maluerunt: quoniãq; in eadẽ adhuc ſententia permulti obſtinatius agunt, ut nec dijs Romanis honorẽ ullũ redderẽt, neq; religioni ſuæ ſatisfacerẽt: pro noſtra clementia atq; manſuetudine, quã omnibus exhibemus, & nũc erga Chriſtianos putauimus probandã, ut rurſus Chriſtiani ſint, & cœtus habeant & cõuenticula, in quibus orare cõſueuerunt, cõſtruere atq; ædificare poſsint: ita tamen, ut nihil cõtra publicã diſciplinã faciant. alijs uerò locis atq; epiſtolis ſatis indicauimus, quid eos oporteat obſeruare. Vnde hac noſtra indulgẽtia illis cõceſſa, ſuum Deum exorare debent, pro ſalute noſtra, & pro Reipub. ſtatu, ut ea integra atq; incolumi, ipſi etiam ſecuri agere in proprijs laboribus poſsint. Hoc edictum ex Romano ſermone in Græcum uerſum ex Euſebio Pamphilo, rurſus Iurantius Ruffinus latinum fecit. Sed niſi ſex menſibus ratum tenuit hoc edictum, reuerſus ad ſolitam ſæuitiam.

His Coſs. LX millia Alemanorum ſunt cæſa.

Euſebius libro Temporũ: Iuxta Lingonas à Conſtantio Cæſare ſexaginta millia Alemanorũ cæſa. Eutropius libro nono, capite uigeſimo: Per idẽ tẽpus à Conſtantio Cæſare in Gallia pugnatũ eſt circa Lingonas, die una aduerſam & ſecundam fortunã expertus eſt. Nam cũ repentè barbaris ingruentib. intra ciuitatem, iſſet coactus tam præcipiti neceſsitate, ut clauſis portis per murũ funibus tolleretur, uix quinq; horis medijs aduentante exercitu, ſexaginta ferè millia cæcidit. Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſexto: Conſtantius uerò Cæſar in Gallia, primo prælio ab Alemanis profligato exercitu, uix ipſe ſurreptus eſt. Secundo autem ſequuta eſt ſatis ſecunda uictoria. Nam paucis horis ſexaginta millia Alemanorum cæſa referuntur.

Olymp. Imp. Dioc. — CHRI-STI — Ab ur. con.

DIOCLETIANVS VII. ET MAXIMIANVS VII.

3. 16 Autor ignotus de Pręfectis: Diocletiano VIII. & Maximiano VII. pridie Idus Septēbris Iunius Tiberianus præfectus Vrbis fuit. In quodā uenerādæ antiquitatis chronicorum libello incerti autoris reperi: Diocletiano VII. & Maximiano VII. Coſs. Eccleſiæ demolitæ ſunt, & libri Dominici cōbuſti ſunt. & paſſa eſt S. Euphemia XVI. Cal. Octobris. Euſebius quoq; libro Temporū, circiter id tēpus ſcribit, q Veturius magiſter militiæ Chriſtianos milites perſequitur, & paulatim dehinc perſequutio aduerſum Chriſtianos eſt inchoata. Sed idē Euſebius hiſtoria ſacra libro octauo, capite ſecūdo, tradit, nonodecimo imperij Diocletiani anno perſequutionē eſſe inchoatā, iuſto tamen Dei iudicio, & neceſſaria correptione, ut latiſsimè ipſemet priori capite explicat. Tanta tū erat ſacerdotū inſolentia & ſuperbia. Vereor ne aliquando id quoq; noſtris tēporibus accidat, tanta eſt ſacerdotum plurium hodie ab omni honeſtate degeneratio. Sed nolo os imponere cœlo. Deus immortalis cuiq; ſua tribuet pro meritis. Damaſus ſcribit, decē & ſeptē millia hominū utriuſq; ſexus, diebus triginta, per diuerſas prouincias martyrio coronata fuiſſe: pręter hos qui in inſulas ſunt relegati, uel ad metallum damnati. quorum infinita propè multitudo habita eſt. 305. 1055

4. 17 DIOCLETIANVS VIII. ET MAXIMIANVS VIII. 306. 1059

Autor ignotus de Præfectis: Diocletiano nono & Maximiano octauo Coſs. pridie Nouas Ianuarij Eraclius Ruffinus præfectus Vrbis fuit. Autor quoq; ignotus de Pontificibus ſic horū meminit: Marcellinus annis VIII. menſ. II. diebus XV. Fuit tēporibus Diocletiani & Maximiani ex pridie Cal. Iulias à Conſ. Diocletiani ſexto, & Cōſtantij ſecūdo, uſq; in Conſ. Diocle. IX. & Maxi. VIII. Euſebius annos illi IX. tribuit, nec ſuo ordine, & minio colore ſcribit. Ideo à pleriſq; putatur ab Euſebio omiſſus. Sed meo iudicio nō omiſſus ab Euſebio, ſed cū Marcello Papa confuſus, quē eundē eſſe putauit falſo. Marcellinus enim natione Romanus, ex patre profecto de regione Capritauri, ſub perſequutione Diocletiani martyrio coronatus. Marcellus autem ſub Maxentio migrauit ad Dominum, natione Romanus, ex patre Benedicto de regione Viæ latæ. Hic corpus Marcellini poſt XXX. dies necis, clàm ſepeliuit iuxta corpus S. Petri in Vaticiano. Seditq; annū I. menſes VI. dies XX. Obijt in Cataballo, in quo poſtea eccleſia cōſtructa, eiuſq; nomini dicata. Et hinc liquet, diuerſos eſſe Marcellū & Marcellinum: & Euſebiū longè aberraſſe, qui cū ſuis ſequacibus ineptè ſupputauit. Cletū Marcū I. & Marcellū obmittēdo, quorū anni ſunt XXII. Id fecit perſequutio, quę pluribus annis durauit. Et nihil certi extat inter Chriſtianos ob tēpla deſolata & bibliothecas cōbuſtas, p̄ter epiſtolas Alexādri epiſcopi Hieroſolymitani, è quibus pauca colligi poterāt. Et ideo ne mirū quidē, ſi & cōſulatus ſunt pleni errorū. Vndiq; enim boni libri cōburebanē. Circa id tēpus thermæ Diocletianæ Romæ ſunt factæ, & Maximiano Carthagini. Thermæ enim nominis Diocletiani inchoatę fuerūt à ueteribus principibus, & cōſecratæ Nonis Auguſtis à Cōſtantio & Maximiano, ut quidā ſcribūt. Quē nos Maximianū Galerium nuncupamus. Diocletianus igitur abſoluerat opus omni cultu perfectū, Sequuti Principes poſuerūt ibi ſtatuas & ſeniorū & nouorū Imperatorū: quorum capita integra & fragmenta reliqua corporū erui ex ſubterranea teſtudine, Pōponius Lætus uidit, & partim in Capitoliū delata, partim Florentiā miſſa: CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS INVICTI AVGG. SEVERVS ET MAXIMINVS CAESS.

CC-LXXI 18 CONSTANTIVS V. ET MAXIMVS V. 307. 1057

Autor ignotus de Præfectis: Conſtantio quintò & Maximiano quinto Coſs. pridie Idus Februarij Poſthumius Titianus præfectus Vrbis fuit.

2. 19 CONSTANTIVS VI. ET MAXIMVS VI. 308. 1058

Autor ignotus de Præfectis: Conſtantio ſextò & Maximiano ſextò Coſs. decimaquarta

cimaquarta Aprilis Annius Anullinus præfectus. In uetuſtiſsimo ſine autoris titulo Chronicorũ libello reperi hæc uerba: Cõſtantio ſextò & Maximiano ſextò Coſs. paſſus eſt Timotheus Romæ decimo Calendas Iulias. Vnde Euſebius libro Hiſtorię ſacræ eccleſiaſticæ octauo, capite ſecundo: Nonuſdecimus, inquit, agebatur annus imperij Diocletiani, menſis Martius, & dies ſolennis Paſchæ imminebat, cum edicta Principis in omnem terram proponebantur, ut cunctæ quæ ubicunque uſquam ſunt Eccleſiæ, ad ſolum uſq; deſtruerentur, ſacræ ſcripturæ igne exurerentur. Dehinc qualitatem perſequutionum toto libro octauo & nono latiſsimè ordine explicat. Euſebius quoq; libro Temporum illius decimononi anni meminit, quo eccleſiæ omnes ſunt ſubuerſæ.

His Coſs. Diocletianus & Maximianus Augg. inſigni pompa Romæ triumpharunt, antecedentibus currum eorum Narſei coniuge, ſororibus, liberis & omni præda, qua Parthos expoliauerant.

Eadem Euſebius libro Temporũ. & Eutropius: Cũ Diocletianus, ut ſuprà memorauimus, edicto ſanxiſſet, uti omnes ſine generis diſcrimine proſtrati pedes exoſcularentur, uoluit ex ipſo habitu ueluti Deus coli, adorari, uenerariq;. Itaq; ueſte gemmata, & aureo gemmatoq; curru, cũ imperij conſorte triumphauit, ingenti ferculorũ pompa, antè præcinentibus & ſaltãtibus milinibus lætitia, quibus libertas erat, ſcommata in ipſos effundere triumphantes. Ipſa quidem fercula primus oſtendit Romulus, qui ramum quernũ manu cæpit, in quo cæſi Acronis regis Ceninenſiũ opima Ioui Feretrio in Capitoliũ tulit. Ferculis apud ueteres ferebantur ſpolia cæſorum hoſtium ſanguinolenta. Poſtq; Romana arma longius prouecta uicere, fabricata fuere cum ſignis & monimentis uictorię, quæ pollent manibus militũ ferri. Inferebantur ferè omnes triumphi uia Appia, porta Capena. Ea enim uia ampla, & octo milibus paſſuũ ab Vrbe frequens ex utroq; latere habitata, & inde in Capitolium amplũ & rectũ iter. In quo lignei primùm continuiq; arcus, pòſt marmorei columnis ſuffulti, unde multitudo ſatis cõmodè triũphum ſpectare poſſet. Fuerunt item arma uictorũ in triumpho laureata. Et qui triumphabat, ex lauro coronã, cum perueniſſet in Capitolium, poſt ſacrificia ponebat in Iouis gremio. Primi triũphi fuere currus, clypei, arma horrida & ſpolia perfuſa ſanguine. Bello Punico ſecundo M. Marcellus deuictis Syracuſis oſtendit opes & ligna, intulit & deorum ſimulacra: in quo reprehenſus eſt à Q. Fabio, quòd relinquere debuiſſet deos ſuis iratos, ut ipſe prius fecerat de Tarentinis. Verùm inualuit conſuetudo Marcelli. Nam longè antea captis Veijs M. Furius Camillus Veientanam Iunonem intulit Vrbi. Sed non idem ſemper ordo in triumpho ſeruatus fuit, quemadmodum ſuperius latè docuimus. Pomponius Lætus graphicè hiſtoriarum libro ſecundo Diocletiani triumphum deſcribit: à quo mutuare potueris quæ huc transferas.

309. 1059 DIOCLETIANVS IX. ET CONSTANTINVS. 3. 20

Ita ſcribitur in codice Caſsiodori. Cæterùm autor ille ignotus de Præfectis in hoc loco aliter habet, & ſequenti conſulatu: quæ uerba, ut ibi reperi, ſubijciam, licet quędã corrupta ſint. Ita tamen ſe habent: Maximiano VII. & Maximino, ex menſe Aprili factus eſt ſextus Conſulatus, quod eſt Diocletiano nouies, & Conſtantino ſexto Calẽdas Septembris Iuſteius Tertullus præfectus Vrbis. Tum ſequitur: Coſs. quos iuſſerunt D.D. NN. AVGG. ex ſeptimo Calendas Maij factum eſt Maxentio & Romulo, quod eſt Diocletiano decies, & Maximiano ſeptimo Coſs. Idibus Aprilis Statius Ruffinus præfectus Vrbis. Sed noſter Caſsiodorus ſimpliciter ſubiungit:

310. 1060 DIOCLETIANVS X. ET MAXIMVS VII. 4. 21

Circa id tempus grauiſsimæ fuerunt perſequutiones in Chriſtianos, quę decẽ

Olymp. Imp. Dioc. | CHRISTI | Ab urbe con.

annos penè durarũt. De quibus uide Euſebiũ libro nono hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Sed quæ pœnę inde ſequutæ ſunt, uide illius caput octauũ: & Oroſiũ libro ſeptimo, cap. 18. plurib. enarrãtes hãc rem. Eſt aũt, ut toties iam repetã, Maximianus ille Galerius intelligendus, collega Conſtantij. Verùm autor ille ignotus, qui ſub Coſs. prȩfectos Vrbis ponit, aliter Coſs. enumerat, ꝗ̃ Caſsiodorus noſter. Sed illius uerba paulopòſt ſub Cõſtantini Coſs. ponã, ut diligenter omnes indagemus antiquitates. Nũc uero Caſsiodori uerba ſubijciamus, ut omnia ordine ponãtur.

His Coſs. Diocletianus Nicomediæ Maximianus Mediolani purpuram depoſuerunt, ob ætatis defectum, & creati ſunt Conſtantius & Galerius Auguſti.

Eutropius: Ingraueſcente æuo cũ ſe parũ idoneum Diocletianus moderando imperio eſſe ſentiret, autor Herculio fuit, ut in priuatã uitã concederent, & ſtationem tuendæ Reipub. uiridioribus iunioribusq; mãdarent. Cui ægrè collega obtemperauit. Tamen uterq; uno die priuato habitu imperij inſigne mutauit, Nicomediæ Diocletianus, Herculius Mediolani, poſt triumphũ inclytũ quẽ Romȩ egerãt ex innumeris gentibus, pompa ferculorũ illuſtri. Conceſſerunt tamẽ, Salonam unus, alter in Lycaoniã. Diocletianus priuatus in uilla, quȩ haud procul à Salonis eſt, prȩclaro ocio ſenuit. Qui dũ ab Herculio atq; Galerio ad recipiendũ imperiũ rogaretur, tanq; peſtem aliquã deteſtatus, in hunc modũ reſpõdit: Vtinã Salonæ poſſetis uiſere olera noſtris manibus inſtituta, profectò iſtud tentandum nunq; iudicaretis. Lege reliqua de eius obitu, & eade ſcribentem Oroſium libro ſeptimo, capite decimoſeptimo. Cæterùm Galerius ſolus Auguſtus biennio imperium tenuit, cum ueluti Cæſar annis ſedecim regnaſſet: & Conſtantius decimoſexto imperij anno diem obijt in Britannia Eboraci. Cui Conſtantinus ſucceſsit, ut Euſebius, Eutropius, Oroſius, Sextus Aurelius, & omnes colligũt. Ideo Caſsiodorus Conſtantij annos filio attribuit, dicens:

Sed Conſtantius tantum Auguſti dignitate contentus, cum eſſet ocioſus, anni ipſius adſcribuntur filio eius Conſtantino, qui natus dicitur ex Helena concubina: qui regnauit annis triginta, & menſibus decem.

De Galerio & Conſtantio Eutropius libro decimo, primis duobus capitibus, & decimoſeptimo: Oroſius libro ſeptimo. Euſebius uerò in Eccleſiaſtica hiſtoria, capite decimoſexto, ſic de Cõſtantio ſcribit: Cõſtantius multa clemẽtia erga homines, erga Deũ uerò religione maxima utebatur. Neq; uerò ex conſortij rabie regnũ ſuũ piorũ ſanguine maculauerat: neq; orationũ domus & cõuenticula noſtrorum, imitatus Maximiani ueſaniam, hoſtili uaſtatione deſtruxerat: quin potius cultores Dei uenerationi habuit, & honori. Vnde & meritò religioſus pater, religioſiorẽ filiũ Conſtantinũ regni bene parti reliquit hæredẽ. At uerò Conſtantinus poſt Conſtantiũ ſtatim ut Romani regni apicem ex paterna hæreditate ſuſcepit, mira quadam Dei gratia, ciuibus charus, exercitui acceptus, uiris fortibus imitandus, facinoroſis uerò & ignauis terribilis fuit. in obſeruantia quoq; religionis longè etiam patrem uincere ſtuduit.

CONSTANTINVS MAGNVS

AVG. IMP. XXXIIII.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimoſeptimo: Anno ab Vr. con. M.LXI. Conſtantinus triceſimuſquartus ab Auguſto gubernacula imperij à Conſtantio patre ſuſcepit: quæ uno & triginta annis feliciſsimè tenuit. De eius geſtis plura Eutropius libro decimo, capite tertio. Sextus Aurelius titulo quadrageſimoſexto: Hic autẽ Conſtantinus primus Imperatorũ Chriſtianus creatus eſt: excepto Philippo,

CHRI- Abur. Philippo: qui Chriſtianus annis admodũ paucisſimis ad hoc tantũ conſtitutus fu Olymp. Imp.
STI con. iſſe uidetur, ut milleſimus Romæ annus Chriſto potius ꝙ idolis dicaret. Nã cum Con.
290. 1040 uxore Serena & filio à Fabio Pontifice baptizatus fuit. Et ideo gloſſator & Bar- Mag.
tolus ſcribunt in libro C. de epiſco. & cler. auctoritate. l. diui. C. de Natur. lib. Conſtantinum primum fuiſſe Chriſtianum Imperatorem. Quæ tamen lex dicit, ꝙ muniuit imperiũ fide Chriſtiana: quia & cęteri Imperatores ab eo ſunt babtizati. Quod Philippus facere nequiuit, quia paucis annis præfuit imperio. Zonoras, qui & Ioannes Monachus dicitur: Conſtantinus, inquit, inter reges celebris famæ, & inter eos qui Chriſtiani fuerũt, maximè inſignis, primus tamẽ Chriſtianus Imperator. Addendum eſt hoc quoqꝫ, ꝙ in Tripartita hiſtoria libro primo, quarto capite ſcribitur, Conſtantinũ in Britannia patre mortuo Imperatorẽ ordinatũ primo anno ducenteſimæ ſeptuageſimę primæ Olympiadis, uigeſimoſeptimo Iulij. Vetuſtus annalium codex, qui ad manus meas peruenit, habuit hæc uerba, quę huc quadrant: Anno domini Conſtantinus Conſtantij XXXIIII. ab Auguſto ex concubina Helena filius. Hic primus Imperator, excepto Philippo, Chriſtianus fuit. Et ex hoc Imperatores Chriſtiani eſſe cœperunt.

Sub quo hi Coſs. fuere:

311. 1061 P. C. DIOCLETIANI X. ET MAXIMI VII. CCLX- 1
XII

In hiſtoria Tripartita libro primo, capite quarto, Socrates ſic ſcribit, quod huic loco maximè quadrat: Cũ Diocletianus & Maximianus Herculius priuatã elegiſſent uitã, & Maximinus Galerius, qui cũ eis imperauerat, tenens Italiã, duos Cæſares feciſſet, Maximinũ in Oriente, & Seuerũ in Italia: tũc Conſtantinus in Britãnia patre mortuo ordinatur Imperator, primo anno ducenteſimę ſeptuageſimæ primę Olympiadis, XXVII. die menſis Iulij. Romę uerò à prętorianis militibus Maxentius, Maximiani Herculij filius inſtituitur Imperator. Hinc eius pater imperandi cupidine uoluit filiũ regno priuare: quod facere nequiuit. poſt hæc autẽ Cilicię Tarſo moritur. Porrò Seuerus Romę contra Maxentiũ ueniens, militũ proditione peremptus eſt. Maximinus autem Galerius, inſtituens Licinium Auguſtum, moritur. Proinde Maxentius Romę uelut tyrannus habebatur, adulteria impudẽter exercẽs, & earũ uiros occidẽs. quẽ Conſtantinus poſtea occidit.

312. 1062 P. C. DIOCLETIANI X. ET MAXIMIANI VII. 2. 2

Sic ſcribuntur Coſs. nomina in unico quod uidi exẽplo Caſsiodori. Quanqꝫ ſemper per Maximum accipio Maximianum. Autor uerò ignotus de Coſs. in hoc loco ſic habet:

Pòſt Conſul. X. & ſeptimum.

Anni II. poſt Conſul. X. & ſeptimum.

Alter uerò autor de Pręfectis in hoc loco ſic ſcribit, licet etiã ſuſpicer uerba deprauata & mutilata. Subſcribã tamen, ut occaſionẽ prębeam cæteris alia inueniendi. Verba hæc autoris: Coſs. quos iuſſerint DD. NN. AVG. ex mẽſe Septemb. factum eſt Rufino & Euſebio VI. Cal. Nouẽ. Annius Anulinus XXXIIII. præfectus Vrbis. III. Cal. Araclius Rufinus iterũ præfect. Vr. Autor item de Pontificibus in hoc loco ſic ſcribit: Marcellus epiſcopus ſedit annũ unum, menſibus ſex, diebus uiginti. Fuit temporibus Maxentij à Conſ. Diocletiani IX. & Maximiano uſqꝫ poſt conſulatum decimum & ſeptimum. Tanta eſt concordia horũ duorum ignotorum autorum, quo ad conſulatus, licet pleriſqꝫ in locis nomina ſint deprauata. Perſequutio poſt X. decem annos finita eſt.

313. 1063 MAXIMVS VIII. ET LICINIVS. 3. 3

Autor ignotus de Coſs. ſcribit: Maximianus octauũ, & ſolus. Et cũ paulo antè ex alio autore de Præfectis duo ponuntur, Pręfectus Vr. fortè quædã uerba deſunt. Autor quoqꝫ de Põtificib. ſic ſcribit: Miltiades ann. III, mẽſes VI, dies VIII.

Ex die

Olymp. Imp Con. Mag. — CHRISTI — Ab urbe con.

Ex die VI. Nonas Iulias à conſulatu Maximiani VIII. ſolo quod fuit menſe Septembri Voluſiano & Ruffino, uſq; in III. Idus Ianuarij Voluſiano & Anniano Coſs. Antiquarij igitur cum in bibliothecis uenationi librorum inſiſtunt, uenentur accurate, ſi forte in hanc prædam decidant, ut has feras inſectari poſsint. Ego quod potui, feci, & profectò non ſine diligentia. Circa id tempus uel paulo antè eſt Maxentius Herculij filius à prætorianis Romæ Auguſtus dictus: & à Galerio Seuerus aduerſus hunc miſſus, & occiſus Rauennæ. Maximianus autē, Maxentij pater, primùm filio, dehinc genero Conſtantino inſidias molitus eſt: tandē à Fauſta filia proditus, & Maſsiliæ occiſus. Vt Euſebius, Eutropius, Oroſius docent, & nos in Cæſaribus noſtris latè explicauimus. Licinius autem priori anno Carnunti à Galerio factus erat Imperator. Doctiores noſtræ ætatis Carnuntum eſſe putant in inferiori Auſtria. Hodie Petronella dicitur.

4 4. CONSTANTINVS II. ET LICINIVS II. 314. 1064

Euſebius libro Temporum tradit, ſub id tempus Galerium Maximianum interijſſe uigeſimo imperij ſui anno, quod partim Cæſar, partim Auguſtus exercuit. Item ab alijs fertur Diocletianus obijſſe, & inter deos eſſe relatus, qui tamen à Caſsiodoro poſt quatuor annos ſcribitur defunctus.

CCLXXIII 5 CONSTANTINVS III. ET LICINIVS III. 315. 1065

Autor ignotus de Præfectis: Conſtantino III. & Licinio III. Coſs. ſexto idus Decēbris, Rufinus Voluſianus pręfectus Vrbis. Zoſimus, Gręcus autor, qui de ludis ſecularibus Græcè ſcripſit, negat poſt Seuerum inſtauratos ſeculares ludos: quandoquidem hic annorum centum & decē penè receptus autoritate ambitus in conſulatum Conſtantini Chriſtiani principis hunc tertium & Licinij, quem dein bello ipſo uicit, incurriſſet: licet Philippo Imperatori, ut ſuperius patuit, milleſimum Vrbis conditæ annum ludis ſecularibus celebrarit.

2. 6 VOLVSIANVS, ET ANNIANVS. 316. 1066

Horū Coſs. ſic meminit autor de Præfectis ignotus: Rufinus Voluſianus pręfectus Vrbis fuit. Autor quoq; de Pontificibus ſic prodit: Syluester annis XXI. menſ. XI. Fuit temporibus Conſtantini à cōſulatu Voluſiani & Anniani, ex die pridie Cal. Februarij uſq; in diē Cal. Ian. Conſtantio & Albino Coſs. Circa hoc tēpus Maximianus perſequutione in Chriſtianos facta, referēte Euſebio, cū à Licinio puniendus eſſet, apud Tarſum moritur, anno imperij ſexto, cū iuxta pontē Miluiū Maxentius à Conſtantino etiā ſuperaretur ſequenti anno, ut præter Euſebiū etiā Tripartita hiſtoria meminit. Lege ſtudioſe lector Panegyricū Cōſtantino Auguſto dictum à neſcio quo autore. Cuius principium eſt: Vnde mihi tantum confidentię ſac. Imp. Inuenies multa, & lætaberis. Criſpus & Conſtantinus, filij Conſtantini, & Licinius, Cæſares appellantur: & Lactantius claruit.

3. 7 CONSTANTINVS IIII. ET LICINIVS IIII. 317. 1067

Autor ignotus de Præfectis horū Coſs. meminit his uerbis: Conſtantino IIII. & Licinio IIII. Coſs. XIII. Cal. Sept. Vetius Ruffinus præfectus Vrbis fuit. Hoc loco libet mihi pro aſſerenda ueritate, optare à Deo opt. Max. ut Laurētius Valla, homo ueritatis ſtrenuiſsimus aſſertor, in uitā rediret, & hos. Coſs. Caſsiodori diligēter examinaret, ut erat acutiſsimi & rariſsimi iudicij, quo opus ſuū de Donatione Cōſtantini plus muniret cōtra Bartholomæū Picernū de Mōte Arduo, qui ad Iuliū II. Pont. Max. ſcribens, aſſerit ſe in bibliotheca Papę decretū illud reperiſſe Græcis literis. Quod ipſe poſtea uertit in latinū, licet eadē utrobiq; ſit materia, & par argumentū. Credit tamen diſtare ab eo quod in Decretis legit̄ diſtinctione 96. capite Cōſtantinus. In cuius decreti fine ponitur: Datum Romæ Cal. Aprilis Cōſtātino IIII. & Gallicano IIII. Coſs. Vbi Valla tanq; auguraretur rem fictā, inquit: Mirū, ſi uterq; ter fuerat Conſ. ut in quarto conſulatu forent collegę.

At hic

CHRISTI Ab ur. con. — Olymp. Imp. Con. Mag.

At hic apertè cernitis ſtudioſiſsimi lectores, neq; Conſtantino fuiſſe collegam in ullo cōſulatu, quos octo geſsit, Gallicanū, neq; Gallicanū IIII. fuiſſe Conſulē, qui unicū ſolū geſsit. Quòd ſi, ut in pleriſq; etiā codicibus inuenio, ſcribitur, Cōſtantino IIII. & Gallicano Coſs. adeò ut tum primum geſsiſſe conſulatū uideatur Gallicanus: neq; id ferendum eſt. Nam nuſq; legitur eius fuiſſe collega in conſulatu. Præter enim Caſsiodori Coſs. ut ſæpe teſtatus ſum, duos habeo ignotos & ſine nomine autores: quorū alter Coſs. ſolis nominibus à Bruto & Collatino primis Coſs. uſq; ad Theodoſii II. & Honorij VIII. conſulatus ponit: alter uerò Coſs. cū præfectis Vrbis à temporibus Gallieni ad Iulianū uſq; enumerat. Sed neq; in his etiam ponuntur Coſs. Conſtantinus IIII. & Gallicanus: ut minimè quis ſuſpicari poſsit, ſuffectū fortaſſe Conſulem Gallicanum, non ordinariū. Sed tres illi autores, Caſsiodorū ſcilicet tertium dico (qui diligentiſsimus in cæteris etiam uel uerbo ſaltem debuit in Coſs. illius meminiſſe donationis Conſtantinianæ) concorditer hos ſimul Coſs. iungunt, Conſtantinum IIII. & Licinium, ut de conficta donatione argui poſsit ex Coſs. ipſis. Quod item ſcribitur, Datum Romæ, uereor iterum maximum eſſe fictionis argumentum: cum, ut omnes hiſtoriæ commeminere, Conſtantinus deuicto Maxentio, contra Licinium profectus ſit, & apud Cibalas in Pannonia conflixerit. Quod uel inprimis Euſebius libro Temporum atteſtatur, qui bellum Cibalenſe aduerſus Licinium hoc tempore factum ſcribit, uel paulopòſt. Nam adhuc unus Licinij conſulatus ſequitur. Cum itaque Antoninus præſul Florentinus in Chronicis tradat, in antiquis uoluminibus Decretorum hanc donationem non contineri: & Iacobus de Voragine Archiepiſcopus, in geſtis ſanctorum nullam faciat Conſtantinianæ donationis mentionem: nec item Euſebius, atque Ruffinus qui per ea tempora floruerunt: denique nec ipſe Caſsiodorus, qui tamen propenſus fuit ad ea annotanda quæ in Eccleſia facta ſunt: & Ioānes Monachus, qui ab alijs neglecta in Eccleſia, ſtudioſe rependit, & tamen nihil penitus de hac donatione annotat: uereor ne ille Bartholomæus Picernus fruſtra tranſtulerit è Græco in latinum nouam illam Decretalē ſiue Conſtantini cōceſsionem: conficta q; planè ſint quæ de Syluestro leguntur, & de lepra Conſtantini: cum poſt hunc conſulatū, quo ferebatur donū illud feciſſe, quatuor adhuc alios geſſerit conſulatus, ut uidebimus. Nec Romę à Syluestro, ſed Nicomediæ ab Euſebio ſit baptizatus, ut omnes hiſtoriæ atteſtantur, & ultimo ætatis anno. Quomodo igitur quarto die baptiſmatis hoc donū cōceſſerit, nō uideo. non obſtante, q; referentibus Iſidoro in Chronicis, & Beda libro de Tēporibus, multa donaria in Vrbe fecerit, & baſilicas extruxerit Lateranēſem ſcilicet Seruatoris nomine, ubi baptiſteriū addidit. In quo natalis nocte lucerna balſami ardebat. Vbi quoq; legitur in eius fronte epigrāmatis principium:

Inſons eſſe uolens, iſto mundare lauacro,
Seu proprio premeris crimine, ſeu patrio.

Præterea duas condidit baſilicas apoſtolis Petro & Paulo: Sancto Laurētio, extra muros uia Tiburtina. S. Petri exorciſtæ & Marcellini presbyteri martyrum, in uia Lauicana inter duas laurus, ubi diu corpus Helenæ iacuit in quodā mauſoleo Sancti Petri & Pauli apud hoſtiam Sancti Ioannis Baptiſtæ, apud albam Apoſtolorum in Baſilica Petri, ſupra arcum, in medio templi, hi leguntur uerſus:

Quod duce te mundus ſurrexit in aſtra triumphans,
Hanc Conſtantinus uictor tibi condidit aulam.

Condidit & fanū S. Crucis in theatro Seſſoriano, quo magnam partem crucis intulit ex Hieroſolymis deportatam à ſua matre Helena: tum Agnetis templum, cum baptiſmi fonte: in quo filia ſororq; Conſtantini ſacris ſunt lymphis abluti. Et multa præterea alia templa quæ donarijs & prouentibus dotauit. Sed hæc

omnia

Olymp. Imp. Con. M.g. — CHRISTI — Ab ur. con.

omnia priuata erant, & ſua prædia quæ donauit, non publica. Sed ne arbitreris me lector per ſocordiam illa indagaſſe, uide obſecro quę doctiſsimus ille Germanus Nicolaus de Cuſa Cardinalis, cui patuerunt omnia ſcrinia pontificum, & qui nihil reliquit indiſcuſſum, cũ eius eſſet farinæ, unde Pontifices cõqueruntur, ſcripſit in eo libro de Concordantia catholica, libro ſcilicet tertio, capite ſecũdo, ubi adamuſsim rem examinat. Cũ ea iam annotaſſem, ſuperuenit Pylades meus amantiſsimus, Gabriel Eubolius, archigrammateus urbis Viennæ Pannoniæ, antiquitatis ſtudioſus, zelator, & ueritatis indagator ſolertiſsimus, qui mihi copiam fecit antiquiſsimi uoluminis Decretorum manuſcripti, quod uix præ uetuſtate legi poterat: in quo diſtinctiõe pręfata nonageſimaſexta, duo capitula, quę in uulgo impreſsis decretis ſequuntur, omnino deſunt. Quod oculis diligenter uidi, & obſeruaui, & pleroſq; in teſtimoniũ uocaui, ut locus coniecturæ haud ſit mediocris, non modò eſſe paleas, ſed & quiſquilias & peripſemata. Ad hæc cum Ambroſius, epiſcopus Mediolanenſis, Valentiniano iuniori Imperatori, qui fortè poſt octoginta annos ſucceſsit, perſuaderet contra Symmachum, ne gentilium ſacra reciperentur, reſpondens nulla prædia ſuis ſacerdotibus eſſe intercepta, redditus ac fructus Eccleſiæ enumerans: Poſſeſsio, inquit, eccleſiæ, eſt ſumptus egenorũ. Non ſiluiſſet Symmachus, excellentiſsimus ſenator & orator, cum Theodoſium & Valentinianum alloquitur, de grandi illa donatione lamentatus fuiſſet acerbiſsimè. Sed cum omnia excutiat, & nihil de hac diſſerat, ſuſpicandum certè ac credendum penitus rem eſſe fictam. Ea tamen diiudicanda acrioribus & bonis committo, ne quid ultra crepidam ſutor uidear attigiſſe.

4. 8 SABINVS ET RVFFINVS. 318. 1068

Horum Coſs. etiam autor mihi nomine nõ notus de Pręfectis ſic meminit: Sabino & Ruffino Coſs. pridie Nonas Auguſti Ouinius Gallicanus præfectus Vrbis fuit. Circa id tempus Diocletianus haud procul à Salonis in uillæ ſuæ palatio moritur, & ſolus omniũ inter deos priuatus refertur, ut tradunt Euſebius, Oroſius, Eutropius. Hiſtoria Tripartita libro primo, capite quinto: Congreſſus Conſtantinus circa pontem Miluium uicit in flumine, necato Maxentio. Erat enim annus ſeptimus Conſtantini imperij, cum Diocletianus Salone defunctus eſt.

CCLXXIIII 9 GALLIENVS ET BASSVS. 319. 1069

Autor ignotus de Pręfectis in hoc loco ſic ſcribit, ſi non eſt codex maculatus mendis: Coſs quos iuſſerunt DD NN Augg. ex die XIII Cal. Mar. Gallicano & Baſſo Idibus Maij Septimius Baſſus præfectus Vrbis fuit. Euſebius libro Tẽporum tradit ſub id tempus Cæſares factos Criſpum & Conſtantinum, filios Conſtantini Imperatoris, & Licinium adoleſcentem, Licinij Auguſti filium, Conſtantini ex ſorore nepotem. Ex his Criſpum Lactantius latinis literis erudiuit, uir omnium ſuo tempore eloquentiſsimus: ſed adeò pauper, ut neceſſarijs etiam indiguerit. Cuius præceptor fuit Arnobius, inſignis rhetor: qui cũ multa aduerſus Chriſtianos eſſet meditatus, non eſt ab epiſcopis ad fidem permiſſus, donec luculentiſsimos libros aduerſum priſtinam religionem ederet, quibus quaſi obſidibus quibuſdam pietatis fœdus impetrauit. Dehinc in Pſalteriũ commentarios ſcripſit, qui iam ſunt uulgò impreſsi, duce Eraſmo Roterodamo.

2. 10 LICINIVS V. ET CRISPVS. 320. 1070

De Præfectis autor ignotus ſic de his Coſs. ſcribit, Licinio V. & Criſpo Cæſ. Coſs. ex die III. Idus Iulij in Idus Aug. uice illius cognouit Iulius Caſsius, eo quod ad Auguſtũ profectus eſt Septimius Baſſus, regreſſus pręfectus Vrbis fuit. Fuit autẽ Criſpus ille ſuperiori anno Cæſar factus à Cõſtantino patre, qui ipſum ex priore coniuge, uel ut alij tradunt, ex concubina genuit, & poſtea interfici iuſsit, ut

inferius

CHRISTI Ab urb. con. — Olymp. Imp. Con. Aug.

inferius patebit. De quo in Cæſaribus noſtris plura. Licinius aũt Auguſtus erat, cui ſimultas cum Conſtantino ob fidem Chriſti intercesſit. Vnde Euſebius tradit, hoc anno pacem noſtris à Conſtantino redditam. Ob id Melchiades Papa ita de hac re ſcriptum reliquit: Eccleſia ad hoc uſq; peruenit, ut nõ ſolum gentes, ſed etiam Romani Principes, qui totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Chriſti et fidei ſacramenta concurrerent. E quibus uir religioſisſimus Conſtantinus, primus fidem ueritatis potenter adeptus, licentiam dedit, per uniuerſum orbem ſuo degentibus imperio, non ſolum fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricandi eccleſias, & prædia conſtituit tribuenda. Deinde idem præfatus Princeps donaria inmenſa contulit, fabricã templi primæ ſedis beati Petri, adeò ut ſedem imperialem relinqueret, & beato Petro ſuisq; ſucceſſoribus præfecturã cõcederet.

321. 1071 CONSTANTINVS V. ET LICINIVS CAES. 3. 11

Sic horum meminit Coſs. autor de Præfectis: Conſtantino V. & Licinio Cæſ. Coſs. Cal. Septembris Valerius Maximus Baſilius præfectus Vrbis fuit. Erat autem hic Licinius Licinij Imperatoris, & Conſtantiæ ſororis, Conſtantini filius, quem Aug. Cæſarem fecit, ut iam ſcripſimus. Senior autem Licinius, referente Euſebio, circa id tempus Chriſtianos de palatio ſuo exegit. alij CCCXIX. anno Chriſti factum produnt.

322. 1072 CONSTANTINVS VI. ET CONSTANTINVS CAES. 4. 12

Autor ignotus de Præfectis: Cõſtantino VI. & Conſtantino Cæſare Coſs. Valerius Maximus præfectus Vrbis erat. Hic conſularem patrem habuit, qui VI. & filium Conſtantinum, qui primum geſſere conſulatum. Cum autem tot Conſulatus geſſerit Conſtantinus Maximus, quomodo poſt quartum cõſulatum, quo donationem factam ſcribunt, potuit fuiſſe leproſus? Veriſimile enim non eſt, ſi elephantia, morbo teterrimo, fuiſſet correptus, ipſum inter homines manſiſſe: quæſiſſet ſecretum aliquem locum, in quo delituiſſet. Sed fabula hæc conuenit cum ueſpis Veſpaſiani & ranis Neronis, ut elegantisſimè Valla dixit.

323. 1073 CRISPVS II. ET CONSTANTINVS CAESAR II. CCLXXV. 13

Hos pariter Coſs. nominat autor ignotus de præfectis, dicẽs: Criſpo II. & Cõſtantino Cæſ. II. Coſs. Valerius Maximus præfectus Vrbis fuit. Vterq; autẽ Cęſar filius erat Conſtantini Maximi, ex duabus tamen uxoribus. Sub id tempus Arrius floruit, pertinacisſimus hæreticus: propter quem Nicęnum concilium & prima ſynodus trecentorum & decem & octo epiſcoporum facta eſt. De quibus latisſimè Ruffinus libro decimo Hiſtoriæ eccleſiaſticę. Sed & Tripartita hiſtoria, iam receptisſima duobus primis libris de Arrio, eiusq; ſectatoribus, ac de Nicæno concilio haud parum multa tradit.

324. 1074 PROBIANVS ET IVLIANVS. 2. 14

Autor ignotus de Pręfectis: Probiano et Iuliano Coſs. Valerius Maximus pręfectus Vrbis fuit. Tripartita hiſtoria libro ſecũdo, capite decimonono, meminit cuiuſdam Probiani magni nominis in Palatio: qui à crudelibus fuit Conſtantinopoli, ob uirtutem diuinam S. Crucis liberatus, & tum ex gentili Chriſtiãnus factus. Si is fuerit Conſul ille, nam tempora correſpondẽt, quærẽdum eſt. Nam circa id tempus ab Helena crux Domini inuenta eſt, ut infrà patebit.

325. 1075 SEVERVS ET RVFFINVS. 3. 15

Seuero & Ruffino Coſs. inquit autor ignotus de Præfectis, Idibus Septembris Lucer Verinus præfectus Vrbis fuit. Circa id tempus, tradẽte Euſebio, Helena Conſtantini. Auguſti mater, fœmina incomparabili religione, diuinis admonita oraculis, Hieroſolymam profecta eſt, ut beatisſimum crucis ſignum, in quo ſalus noſtra pependit, inueniret. Quæ quo pacto reperit, lege Ruffini librũ decimum, & caput ſeptimũ, & ſequens: Tripartitam hiſtoriam lib. 2. cap. 18. ubi

Olymp. Imp. Con. Mag. — de clauis, quos Helena mater Conſtantino filio attulit, qui alterum galeæ pro amuleto, alterum ephippijs equi admouit, ut hoſtium tela ac iacula euitaret. — CHRISTI — Ab ur. con.

4. 16 CRISPVS III. ET CONSTANTINVS CAES. III. 326. 1076

Autor ignotus de Præfectis: Criſpo III. & Conſtantino IIII. Coſs. Lucer Verinus præfectus Vrbis. A conſulatu horum ordiiur hiſtoria Tripartita. Sic enim in eius præfatione ſcribitur: Procedit aũt mea conſcriptio à tertio conſulatu Criſpi & Conſtantini, uſq; ad 17. annũ Theodoſij. Pôſt lib. 1. cap. 4. inquit: Criſpo & Conſtantino Cæſaribus, atq; Coſs. Romanę quidem eccleſiæ Syluester præſidebat: Alexandrinæ aũt Achilas, Hieroſolymorũ Macarius, Antiochię uerò poſt Romanum nondum quiſq; fuit ordinatus perſequutionibus prohibentibus.

CCLXXVI. 17 PAVLINVS ET IVLIANVS. 327. 1077

Horum Coſs. ſic meminit autor ignotus: Paulino & Iuliano Coſs. pridie nonas Ianuarij Acilius Seuerus præfectus Vrbis. Pręterea & Beda libro de Tēporibus horũ Coſs. meminit ſic: In Nicæno concilio fides catholica exponitur, anno poſt Alexandrũ 636. die menſis, ſecundũ Græcos die decimanona, quod eſt decimo Calen. Iuliarum conſulatu Paulini & Iuliani V V. C C. Euſebius inſuper libro Temporum tradit hoc anno Conſtantium filium Cõſtantini Cæſarem factum. Sic eſt enim legendum apud Euſebium, nõ Conſtantinũ, qui iamdudum erat Cæſar. Sed is fuit ſecundus genitus Cõſtantini ex Fauſta coniuge. Vnde & ſequenti anno geſsit pater cum ipſo conſulatum.

2. 18 CONSTANTINVS VII. ET CONSTANTIVS CAES. 328. 1078

Autor ignotus de Præfectis: Conſtantino VII. & Conſtantio Coſs. Idus Nouembris Anitius Iulianus pręfectus Vrbis fuit. Eſt aũt iſte Cõſtantius filius Conſtantini ex Fauſta coniuge, quem cum Conſtantino primogenito, & Conſtante tertio fratre reliquit hæredes. Hoc ferè tempore Licinius eſt Theſſalonicæ iuſſu Conſtantini Auguſti occiſus. Euſebius, Eutropius, Oroſius.

3. 19 CONSTANTIVS ET MAXIMVS. 329. 1079

Autor ignotus de Præfectis: Conſtantio & Maximo Coſs. Anitius Iulianus præfectus Vrbis. Sub id tempus Criſpus, Cõſtantini filius, et Licinius iunior Cęſares crudeliſsimè ambo interficiũtur, anno imperij ſui nono, teſte Euſebio. Sed hæc planius in Cæſaribus noſtris.

4. 20 IANVARIVS ET IVSTVS. 330. 1080

Horum Coſs. ſic meminit autor de Pręfectis: Ianuario & Iuſto Coſs. Anitius Iulianus præfectus Vrbis fuit. Circa hæc tempora floruit inſignis orator Nazarius, cuius elegantiſsimus circumfertur Panegyricus, Conſtantino dictus, eruditione multa & arte inſignis. Hic filiam habuit Eunomiã, uirginem Chriſtianã, quæ patri in eloquentia haud ceſsit. Eſt autem huius Panegyrici principium: Dicturus Conſtantini auguſtiſsimas laudes, &c. Dictus in quinquennalibus Cæſarum Criſpi & Conſtantini iunioris, decimoquinto imperij anno.

His Coſs. Vicennalia Conſtantini Nicomediæ acta, & ſequenti anno Romæ edita.

Hęc eadem uerba apud Euſebium libro Temporum ſcribuntur. Tripartita hiſtoria libro ſecundo, capite decimoquarto: His à concilio ita diſpoſitis, contigit Vicennalia Conſtantini principis prouenire. Et eſt conſuetudo Romanorum, unumquodq; decenniũ Imperatorũ publica donatione celebrare. Opportunũ ergo iudicans Conſtantinus, immutauit ad cõuiuia. Synodum & donis competentibus honorauit, admonitoſq; de concordia fidei, & cõmuni inter alterutros pace petita ab eis, oratiõe ualedixit uniuerſis in Nicæa. Pôſt capite decimoocta uo ait: Celebrata ergo feſtiuitate publica Vicennalium ſuorum, mox ad erigendas eccleſias feſtinus acceſsit. Hoc quoq; faciebat per ſingulas feſtiuitates & in

Vrbe

CHRISTI Ab urb. cõn. — Olymp. Imp. Con. Mag.

Vrbe cognominis ſui. Narrat dehinc, quomodo Conſtantinopolim ædificauit, templa erexit, atq; exornauit. Nec eſt illud obmittendum, quòd in uita Conſtantini ex quodam ignoto Græco autore à Ioanne Capnione tralata legitur, cum mortem Conſtantini ſcribens, ſic inquit: Vbi uerò triginta iam annos regnaſſet, tamen diuiniſsimè ſuper regali trinitati, filiorum ſuorum trinitatem, diuerſis tamen temporibus, obtulit. In primo enim decennio, primum ex liberis ſuſceptũ, conſimili nomine Conſtantinũ: in ſecundo uerò decennio ſecundum filium, patris ſui nomen ferentem, Conſtantium, hoc eſt anno uigeſimo: tertium aũt Conſtantem, circiter tertium decenniũ, ad honorem regni & ſtatus magnitudinem prouexit, &c. Hæc eadem inuenies in tertio libro hiſtoriæ Tripartitæ, ultimo capite, ubi ſubiungit: Anno uerò poſt hæc tranſacto, ingreſſus quadrageſimũquintum ætatis annum, ægritudine captus, ex urbe Conſtantinopolitana quaſi ad calidas aquas egreſſus eſt: qui cum Nicomediæ degeret, languore grauatus, uitæ huius interitũ, ſacri baptiſmatis gratia adeptus eſt. Diſtulerat enim in iſtud tempus, in Iordane fluuio hoc promereri deſiderans. Vereor, pro quadrageſimo, quinquageſimum legendum.

331. 1081 CONSTANTINVS VIII. ET CONSTANTINVS IIII. CCLXXVII 21

Sic omnino ſunt hi Coſs. ſcribẽdi, & intelligendus eſt pater cum filio primogenito. Quanq; in meo exemplari, quod unicum habui, Caſsiodori ponebatur Conſtantinus VIII. quod erratum eſt manifeſtum, ut uterq; autor ignotus indicat. De præfectis enim ſic inquit: Conſtantino VIII. & Conſtantino Cæſ. IIII. Coſs. ſeptimo Idus Septembris Publius Optatianus præfectus Vrbis XXXI. Itẽ VIII. Idus Octob. Petronius Probianus præfectus Vrbis fuit. Vſq; ad hoc tempus ſcripſit Euſebius librum Temporũ, quem poſtea Hieronymus cõtinuauit. Circa id tempus quoq; Drepanum, Bithyniæ ciuitatem, in honorẽ martyris Luciani ibi conditi Conſtantinus inſtaurans, ex uocabulo matris ſuæ Helenopolim uocauit. Quæ etiam Hieroſolymæ deſerta tum circuit. Sepulchrum Domini & ſanctam crucem inueniens, deleto ſceleratiſsimo Veneris deæ templo, nouum erexit, & clauos quibus Chriſtus affixus erat, ſecum filio attulit: ut latiſsimè Tripartita hiſtoria libro ſecundo, capite decimooctauo, uidere licet.

332. 1082 CONSTANTIVS VII. ET SYMMACHVS. 2. 22

Sic eſt apud Caſsiodorum ſcriptum. Ignoti autores ambo ſcribunt hoc loco aliter, ſic ſcilicet qui de Præfectis ſcribit: Gallicano & Symmacho Coſs. Petronius Probianus præfectus Vrbis fuit. Hoc tempore fertur Fauſta uxor à Conſtantino eſſe interfecta. Vide in Cęſaribus noſtris cauſam cur id fecerit. Alius aũt eſt hic Symmachùs ab eo qui Coſ. etiã fuit ſub Valentiniano, de quo inferius plura.

333. 1083 BASSVS ET ABLAVIVS. 3. 23

Autor de Præfectis: Baſſo & Ablauio Coſs. pridie Idus Aprilis Anitius Paulinus præfectus Vrbis factus. Fuit & Alladius præfectus prætorio, qui cum multis nobilibus cæſus eſt eo anno, quo Dalmatius Cæſar, de quo inferius paulo. Circa hæc tempora floruit Iuuencus presbyter, natione Hiſpanus, qui Euangelicam hiſtoriam hexametris uerſibus conſcripſit, et Antonius monachus claruit.

334. 1084 PACATIANVS ET HILARIANVS. 4. 24

Autor ignotus: Pacatiano & Hilariano Conſulibus Anitius Paulinus præfectus Vrbis fuit, & Dalmatius Cæſar efficitur.

His Coſs. ciuitas, quæ prius Byzantium dicta eſt, mutato nomine, à Conſtantino Conſtantinopolis dedicatur.

Hieronymus Conſtantinum ſcribit Conſtantinopolim adornaſſe aliarum penè omnium urbium nuditate. Quæ uerò undiq; adducta ſint, uide libro ſecun-

Olymp. Imp. Con. Mag. — CHRISTI — Ab urb. con.

do Tripartitæ hiſtoriæ capite 22. & prioribus capitibus, quomodo templa condi-
derit. Sed nuſquam copioſius de hac urbe, ꝗ apud Ioannem Monachum inue-
nies: qui præter ornamenta quæ illi Conſtantinus attulit, tradit eam eſſe condi-
tam & perfectã undecima Maij anni trigeſimioctaui, ſuper quinquies & octin-
gentos annos. Dicata eſt autem urbs diuæ Genitrici, et honeſtata dignitate Pa-
triarchatus à principe, cũ prius in epiſcopatu Thracenſis Heracleæ foret. transla
taqꝫ eſt huc imperij ſedes. Cæterùm multa illic etiam inuenies de Byzantio, &
eius fortitudine, quæ te plurimum oblectabunt, quæ ex Dione mutuauit.

CCLX- 25 DALMATIVS, ET ZENOPHILVS. 335. 1085

XVIII. Autor ignotus de Præfectis: Dalmatio & Zenophilo Coſs. ſeptimo Idus A-
prilis Publius Optatianus præfectus Vrbis, item in dies 32. itẽ ſexto Idus Maias
Ceionius Iulianus Camenus præfectus Vrbis. Sub id tempus Conſtantini edi-
cto gentilium templa ſunt ſubuerſa, referente Hieronymo.

2. 26 OPTATVS, ET PAVLINVS. 336. 1086

Autor ignotus de Pręfectis: Optato et Paulino Coſs. V. Cal. Maij Anitius Pau
linus præfectus Vrbis. Circa id tempus ſunt Gothi à Romanis in Sarmatarum
regione uicti. Vetuſtiſsimã comperi hiſtoriã, in qua & gentes & reges & Coſs.
uſqꝫ ad hoc tempus enumerantur: quam quidam arbitrãtur eſſe Pauli Oroſij, in
qua anni hoc modo colliguntur. Ex quo mundus conſtiiutus eſt uſqꝫ ad Cyrum
regem Perſarũ anni ſunt IIII. DCCCC. decem & ſex. Deinde Iudæi reuerſi ſunt
in Iudęam de Babylonia, & ſeruiere annos ducẽtos triginta. Deinde cum Ale-
xander Magnus Macedo deuicit Darium, et uenit in Iudæam, et deuicit Perſas,
& depoſuit regnũ eorũ. Tum ſub Macedonibus fuerunt Iudæi annis CCLXX.
Inde reuerſi ſunt à Macedonibus, & ſub ſuis regibus fuerunt uſqꝫ ad Agrippam,
qui nouiſsimus fuit rex Iudæorũ, anni CCC.XLV. Item ab Agrippa uſqꝫ ad L. Se
ptimiũ Seuerũ Vrbis Cõſulẽ V. DCCCLXX. A Seuero uſqꝫ ad Aemilianũ & A-
quilinũ Coſs. anni ſunt LVII. Ab Aemiliano & Aquilino uſqꝫ ad Diocletianum
IX. & Maximianum VIII. Coſs. anni ſunt LV. à Diocletiano IX. & Maximiano
VIII. uſqꝫ ad Optatum & Paulinum Coſs. anni ſunt XXX. Fiunt ergo à mundo
conſtiiuto uſqꝫ ad Paulinum & Optatum Coſs. anni MXVII.

3. 27 CONSTANTIVS, ET ALBINVS. 337. 1087

Autoris ignoti ſuſpicor opuſculum deprauatũ, qui ſcribit Conſtantio & Pau-
lino, cum Albino legendum ſit. His Coſs. tertio Cal. Ianuarij Rufinus Albinus
pręfectus Vrbis. Amborum quoqꝫ Coſs. meminit autor ille de Pontificibus, qui
ad hos uſqꝫ Syluеſtri pontificatum duraſſe ſcribit. Eo ferè tempore Collocerus in
Cypro res nouas molitus opprimitur. Cuius & Oroſius meminit.

4. 28 NEPOTIANVS, ET FACVNDVS. 338. 1088

Horum Coſs. ſic meminit autor ignotus: Nepotiano & Facundo Coſs. Rufi
us Albinus præfectus Vrbis. In quodã uetuſtiſsimo Chronicorũ libello ſine no-
mine autoris inueni hæc: His Coſs. introierunt in Vrbem Cõſtantinopolim Lu
cas & Andreas. Fortè hic eſt Nepotianus, qui poſtea gladiatorum ope Impera-
tor eſt ſalutatus poſt Conſtantis mortem, ut in Cæſaribus latius dicemus. Autor
quoqꝫ ignotus de Pontificibus horum Coſs. ſic mentionem facit: Marcus VIII.
menſ. dies XX. & hic fuit temporibus Cõſtantini Nepotiano & Facundo Coſs.
ex die XV. Februarij uſqꝫ in diem IX. Octobris Coſs. SS.

CCLX- 29 FELICIANVS, ET TITIANVS. 339. 1089

XIX Autor ignotus: Feliciano & Titiano Coſs. ſexto Idus Martias Va erius Pro-
culus præfectus Vrbis. Et autor ille incertus de Pontificibus horũ Coſs. ſic com-
meminit: Iulius annis XV. M. I. D. XI. Fuit temporibus Cõſtantini à Cons. Felicia
ni & Titiani ex die VIII. Idus Februarij in diẽ pridie Idus Aprilis Conſtantio V.

&

CHRISTI | Ab ur. con. | | Olymp. Imp. Conſ. Mag.

& Conſtantio Cæſare Coſs. Hactenus autor de pontificibus maximis, quem citaui, progrediť, nec quicquã ulterius offendi quoad Papæ dicti ſunt: ob id nihil certi aſſerere poſſumus. Subdit idẽ autor depoſitionẽ epiſcoporũ. ſed fateor me ignorare quò tendat. Tamẽ ex alijs colligere quis uetat libris? quod ex fide faciã. Hoc loco certè admonendi ſunt lectores, (ſi qui tamen fuerint qui has nõ aſpernabuntur lucubrationes) Tripartitã hiſtoriã non cõuenire cum hoc noſtro Caſſiodoro. Licet eius quoq; auſpicio eadem ſit edita. Nam in fine lib. 3. cap. ult. ſcribitur: Vixit aũt Conſtantinus Imperator annis LXV. Regnauit XXXI. annos. Defunctus eſt conſulatu Feliciani & Titiani XXII. menſis Maij, qui erat annus ſecundus ducenteſimęoctauæ Olympiadis. Hæc non cõueniunt cum Caſsiodoro, qui ſequenti anno & alijs Coſs. & præterea 66. ætatis anno, ut cæteri quoq;, tradit Conſtantinũ defunctũ, cum hoc anno tricennalia ſunt Conſtantini acta: quibus Dalmatiũ Cæſarem factũ Hieronymus ſcribit. Nec etiã Olympias uera eſt, cum ſequens annus quidẽ, ſecundus ille fuiſſe tradatur, ſed Olympiadis 278. Vt omnino ſuſpicandũ ſit hic eſſe errorẽ. Videant igitur diligentiores lectores, ſicubi caſtigatius exemplar nacti fuerint, ut ueriora reponãt. Secundũ enim numerum noſtrũ proxima Olympias erat 278. Si igitur ſecundo anno illius Olympiadis eſt mortuus, & regnauit 31. annos, mea ſupputatio rectè procedit. Si uerò hiſtoriæ Tripartitæ credimus, Valentem Auguſtum mortuum quarto anno ducenteſimæ octuageſimænonæ Olympiadis, tum duo anni ſuperabundant, uel duo deficiunt: quod facit annus intercalaris, & dies ſuperflui, uel error libri.

340. 1090 VRSVS, ET POLEMIVS. 2. 30

Autor ignotus de Præfectis: Vrſo & Polemio Coſs. Idus Ianuarias Mecilius Hilarianus præfectus Vrbis. Hoc anno omnes hiſtorici tradunt Conſtantinũ in extremo uitæ ſuæ tempore ab Euſebio Nicomedienſi epiſcopo baptizatũ, pręter libellũ apocryphũ de Syluestri uita. Quod & Ambroſius quoq; teſtatur de morte Theodoſij: Cõſtantinus, inquit, quanq; in extremo uitæ baptiſma accepit, magnopere laudãdus, q̃ fidem ſucceſſoribus hęreditariã reliquerit. Gregorius item piæ memoriæ Conſtantinũ uocat. Græci inter ſanctos referunt, eiuſq; feſtũ XI. Cal. Aprilis celebrant. quòd autem in hunc uſq; annum diſtulit, cauſa putatur, quòd uoluerat in Iordane baptizari, niſi morte fuiſſet præuentus.

341. 1091 CONSTANTIVS II. ET CONSTANS. 3. 31

Horũ Coſs. ſic meminit autor ignotus de Pręfectis: Pridie Idus Iulias Turgius Apronianus præfectus Vrbis. Item VIII. Cal. Nouembris, Fabius Titianus pręfectus Vrbis.

His Coſs. Cõſtantinus Imperator, dũ bellũ pararet in Perſas, in Acirone uilla publica iuxta Nicomediam moritur, anno ætatis 66.

Hęc eadem Eutropius, qui tantum addit, mortem eius eſſe denunciatam per crinitã ſtellam, quæ inuſitatæ magnitudinis aliquandiu fulſit, quã Græci cometã uocant: atq; inter deos meruit referri. Idem Oroſius lib. 7. cap. 19. Idem in Chronicis Hieronymus. Ioannes Monachus tradit, Conſtantinũ quinq; & ſexaginta annos habuiſſe: è quibus duos & triginta, minus menſibus duobus, imperauit.

Poſt quem tres liberi Auguſti, Cõſtantinus, Conſtantius, & Conſtans, ex Cæſaribus Auguſti regnauerunt annis uigintiquatuor, menſibus quinq;, diebus uigintitribus.

De his tribus Auguſtis, Eutropius lib. 16. cap. 4. 5. & 6. Oroſius uerò lib. 7. cap. 19. ita ſcribit: Anno ab Vrb. con. 1092. Conſtantius, 35. ab Auguſto, cũ Conſtantino & Conſtante fratribus ſuis adeptus imperium, 24. annis tenuit. Fuit autem inter ſucceſſores Conſtantini, & Dalmatius Cæſar, fratris filius: ſed cõtinuò militari factione deceptus eſt. Fuerunt aũt illo tẽpore et plures tyranni, Magnen

Olymp. Imp. Con. tius, Decentius, Syluanus, Britannion et Gallus Cæſar, patruelis Cõſtantij: quos omnes Conſtantius interfecit, & ſolus imperiũ obtinuit. De quibus Sextus Aurelius titulo quadrageſimoſeptimo, quadrageſimooctauo, & nono, & quinquageſimo. Et nos in Cæſaribus noſtris abunde de ijs omnibus loquuti ſumus. CHRISTI Ab ur. con.

CONSTANTIVS AVG. IMP. XXXV.

Sub quibus hi Coſs. fuerunt:

4. 1 ACYNDINVS, ET PROCVLVS. 342 1092.

Horum Coſs. ita meminit autor ignotus de Præfectis: Acyndino & Proculo Coſs. ex die tertia Nonarũ Maias in 4. Idus Iunias Iunius Tertullus cognouit, eo quòd ad Auguſtũ profectus eſt. Poſtea reuerſus Fabius Titianus præfectus Vrbis. Hieronymus in Chronicis ſcribit, circa id tẽpus Saporẽ Perſarũ regẽ Meſopotamia uaſtata duobus menſib. Niſibin obſediſſe: urbis aũt epiſcopũ Iacobũ precibus ad Deũ ſæpe urbẽ diſcrimine liberaſſe. Quod latiſsimè inuenies deſcriptum in Tripartita hiſtoria lib. 5. cap. 45. Sed annotandus eſt error hiſtoriæ Tripartitæ lib. 4. cap. 4. ubi deprauata ſunt Coſs. nomina, ubi ſic ſcribitur: Non multo pòſt Cõſtantinus, Cõſtantini maioris filius, dũ nititur inuadere partes minoris fratris Cõſtãtis, circa Aquileiã cõgreſsione facta perimit, cõſulatu Iacinctini & Proti. Vbi ſine dubio ſcribendũ eſt, Acyndini & Proculi, facili literarũ lapſu, ſicut habet nouus codex Tripartitæ hiſtoriæ impreſſus. Nec obſtat, quòd tertio uix anno imperij impleto, peremptus Cõſtantinus fertur. Quia, ut ſuperius annotauimus, ſub Feliciano & Titiano Cõſtantinus Maximus ſcribitur mortuus, à quo hic eſt annus 3. Licet Caſsiodorus aliter ſupputet, ut ſæpe fit. Sed licet fortè is nõ ſit Acyndinus, quid tamen obſtat inſerere, cũ ſit facetiſsimũ epigrãma, quo iocatur Auſonius in duos fratres, Acyndinũ & Chreſtũ, quib. malè nomen ſcribit (eſſe impoſitũ:

Germani fratres ſunt Chreſtos, Acyndinos alter.
Falſum nomen utriq;. ſed ut uerum ſit utriq;,
Alpha ſuum Chreſto det Acyndinos, ipſe ſine alpha
Permaneat, uerum nomen uterq; geret.

CCLXXX 2 MARCELLINVS, ET PROBINVS. 343. 1093

Horũ Coſs. meminit autor ignotus de Præfectis: Marcellino, inquit, & Probino Coſs. quinto Cal. Martias Aurelius Cellinus præfectus Vrbis. Fit & horum mẽtio Coſs. in Tripartita hiſtoria lib. 4. cap. 9. licet anni cũ noſtris nõ cõcordãt, ob diuerſitatẽ fortè annaliũ. Nam & ſuperius hoc ipſum aduertendũ cenſuimus. Verba ſunt illa: Fit ſynodus Antiochiæ ſub præſentia Cõſtantij principis cõſulatu Marcelli & Probini. Erat aũt quintus annus mortis Cõſtãtini patris Auguſtorũ. Hoc obſeruandũ eſt loco, quod ſuperius annotaui in cõſulatu Feliciani & Titiani, autorẽ illũ tradere factã eſſe Cõſtantini mortẽ, à quo conſulatu ille quintus annus erit: licet aliter Caſsiodorus Coſs. recenſeat. Subiungitur in eadẽ hiſtoria ſequẽti capite: Eodẽ tempore gens Francorũ circa Gallias conſtituta, Romanis erat infeſta, & in Oriẽte maximus eſt terræmotus factus, quo Antiochia iugiter eſt mota. Sub id tempus Dalmatius Cæſar, quẽ patruus Cõſtantinus conſortẽ regni filijs reliquerat, factione Cõſtãtij patruelis & tumultu militari occiſus eſt. Ea quoq; tẽpeſtate Arriana impietas per orbẽ penè graſſata eſt, Cõſtãtio ꝑtectore.

2. 3 CONSTANTIVS III. ET CONSTANS II. 344. 1094

Horum Coſs. autor ignotus ſic meminit: Conſtantio tertiò, & Conſtante ſecundò Coſs. Cal. Aprilis Lollianus Mauortius M. III. præfectus Vrbis, Item pridie Nonas Iulias Catullinus Philomatrus præfectus Vrbis.

His Coſs. Conſtantinus bellum fratri Conſtanti inferens, iuxta Aquileiam Alſæ occiditur.

Eadem ijſdem uerbis ſcribit Hieronymus in Chronicis. Sed hiſtoria Tripartita lib.

CHRISTI Abur. con. talib. 4. cap. 4. ut ſuperius admonuimus, alio cõſulatu Conſtantinum ſcribit interemptum. Vide ſequenti capite eodem libro, quomodo ſacerdos quidam Conſtantio teſtamentum Cõſtantini Magni detulit, & multorum malorum occaſio fuit. Sed eodem 4. lib. cap. 14. ſcribitur, Hermogenẽ Thraciarum magiſtrum militum Conſtantinopoli à populo fuiſſe occiſum, dum Paulũ epiſcopũ nititur eijcere tẽplo. Vnde ſubiungit: Hæc geſta ſunt conſulatu Cõſtantij tertio, & Cõſtantis ſecũdo. Quo tempore Cõſtans quidã Francos Romanorũ ſubiecit imperio. Olymp. imp. Con.

345. 1095 PLACIDVS, ET ROMVLVS. 3. 4

Autor ignotus de Præfectis horũ Coſs. ſic meminit: Placido & Romulo Coſs. Aco. Catullinus præfectus Vrbis fuit. Sub id tẽpus uario euentu aduerſum Francos à Cõſtante pugnatũ. Tripartita hiſtoria lib. 4. cap. 19. Eodẽ tẽpore uel circiter Imperator maiorẽ eccleſiã fabricabat, quæ nunc Sophia uocitatũ: & eſt copulata eccleſię quę dicitũ Irene, quã pater Imperatoris cũ eſſet modica, ad pulchritudinẽ magnitudinẽq́ perduxerat. Quæ modò uelut ſub uno circuitu cõtineri noſcuntur. Sed heu proh dolor hodie ſtabulũ eſt equorũ nefandiſsimi tyrãni Turci, nobiliſsimũ illud æternę ſapiẽtię tẽplũ: nõ ſine magno dedecore noſtri ſummi Põtificis & Cardinaliũ, imò oĩm Chriſtianorũ regũ ac Principũ: quib. ob id æterna ſapiẽtia adeò iraſcitũ, ut nullã penè ſapiẽtiã, imò ne prudẽtiã quidẽ apud illos inuenias. Sic ſummè ſtudẽt penè oẽs tũ auariciæ, tũ luxuriæ, tũ ſuperbię, & ob id excęcati ferũtur in altũ.

346. 1096 LEONTIVS, ET SALVSTIVS. 4. 5.

Sic etiã meminit autor ignotus horũ Coſs. Leontio & Saluſtio Coſs. Aco. Catullinus præfectus Vrbis. Sed tertio Idus Aprilis Q. Ruſticus præfectus Vrbis. Fuit autem & illo tempore epiſcopus quidam Leontius, cuius eſt creba mentio in hiſtoria Tripartita, ſed alius ab illo. Marcellinus libro decimoquarto Leontij etiam meminit, qui fuit præfectus Vrbis.

His Coſs. Franci à Conſtante perdomiti, in pacem recepti ſunt.

De hoc paulo antè ſcripſi. Sed qualis tum rabies in Eccleſia fuit propter Arrianos & Macedonianos hęreticos, uide Tripartitam hiſtoriam libro quarto pluribus capitibus. Licet Franci antea dicantur domiti.

347. 1097 CONSTANTIVS IIII. ET CONSTANS III. CCLXXXI 6

Hos Coſs. neq́ autor ignotus de Præfectis, neq́ alter qui ſola Coſs. nomina recenſet, ponit. Sed ſolus Caſsiodorus. Arbitror aũt omnino hic eſſe locandos. quãdoquidẽ pòſt ponitũ cõſulatus Cõſtãtij 5. ut neceſſe ſit hũc quartũ pręcedere.

348. 1098 AMANTIVS, ET ALBINVS. 2. 7.

Horũ Coſs. uterq́ ignotus autor meminit, qui eos priorib. obmiſsis, poſt Leontiũ & Saluſtiũ ſubiungũt. De Præfectis autor ſic ſcribit: Amantio & Albino Coſs. Q. Ruſticus pręfectus Vrbis. Tertio Nonas Iulias Probinus pręfectus Vrbis. Antiquos annales repperi more meo, qui nihil indiſcuſſum relinquo, ut poſteros iuuem, in quib. ſic ſcriptũ eſt: Anno Chriſti 348. Romæ Liberius Papa ordinatur: quo ab Arrianis eiecto, Felix ſedem occupat annũ unum. Sed Liberius hæreſi ſubſcribens, redijt, & Felix eijcitur. Conſtans occiditur.

349. 1099 P. C. AMANTIVS, ET ALBINVS. 3. 8

Huius conſulatus pariter autor ignotus de Præfectis cõmeminit, dicens; Poſt conſulatum Amantij & Albini Probinus præfectus Vrbis, ſeptimo Cal. Ianuarij Placidus præfectus Vrbis. Quando enim (quod hoc loco obſeruandum) aliquæ turbæ erãt, ut nullus nouus Conſul eligeretur, ne annus uacuus Cõſulibus nomine careret. prioris anni Coſs. anno nomẽ dabant. Fuerunt aũt illis temporibus inter duos fratres Conſtantiũ & Conſtantem nonnullæ turbæ propter Arrianos qui Eccleſiam Chriſti defœdabant. Plures boni antiſtites ad Conſtantem fugerũt, qui eos protexit, uidens bonos iniuſtè grauatos: & pro ijs literas ad Conſtantinũ fratrem dedit plurimas. Quod latiſsimè in Tripartita hiſtoria inuenies.

Olymp. Imp. Con. | CHRISTI Ab ur. con.

RVFFINVS, ET EVSEBIVS.

Autor ignotus horũ Coſs. ſic meminit: Ruffino & Euſebio Coſs. Placidus pręfectus Vrbis. Pridie Idus Iunias Limenius præfectus prætorio & Vrbis. Horũ 4. 9 … 350. 1100
itẽ Coſs. meminit hiſtoria Tripartita lib. 4. ca. 23. his uerbis: Vndecimus, inquit, annus erat patris duorũ Auguſtorũ. Coſs. aũt tunc fuere Ruffinus & Euſebius, quãdo celebratũ eſt Sardicenſe conciliũ 370. epiſcoporũ. Sardice uerò ciuitas eſt Illyrici, ad quam facilè Orientis & Occidentis Pontifices cõuenire poterãt. Numerat aũt mortẽ Conſtantini à conſulatu Feliciani & Titiani, ut ſæpe admonuimus. Ob id undecimum annum uocat, quum ſit aliàs nonus.

His Coſs. magnis Reip. expenſis in Seleucia Syriæ portus efficitur.

Hęc eadẽ iiſdẽ uerbis Hieron. in Chronicis. Qui adijcit, Dyrrhachiũ corruiſſe terręmotu: et trib. dieb. ac noctib. Romã nutaſſe, plurimaſq; Cãpaniæ urbes tũ (uexatas.

CCLXXXII 10 — PHILIPPVS, ET SALLIA. — 351. 1101

Horũ Coſs. ſic meminit autor ignotus de Præfectis: Philippo & Sallia Coſs. Vlpius Limenius præfectus prætorio & Vrbis.

His Coſs. facta defectio ſolis eſt.

Idẽ Hieronymus in Chronicis, qui etiã ſcribit, tũ rurſum Saporẽ tribus menſibus obſediſſe Niſibin. de qua multa hiſtoria Tripartita lib. 5. cap. 45.

2. 11 — LIMENIVS, ET CATVLLINVS. — 352. 1102

Autor ignotus horum Coſs. ſic meminit: Limenio & Catullino Coſs. Limenius pręfectus prętorio & Vrbis. Ceſſauerũt pręfecturę dies quadraginta unus, à die ſexto Idus Aprilis, uſq; in decimumquintum Cal. Iun. XIIII. Cal. Iun. Hermogenes pręfectus prętorio & Vrbis. Sub id tempus bellum Perſicum nocturnum circa Singaram factum eſt, ut Hieronymus ſcribit.

3. 12 — SERGIVS, ET NIGRIDIANVS. — 353. 1101

Horum Coſs. ſic meminit autor de Præfectis: Sergio & Nigriniano Coſs. Hermogenes præfectus Vrbis & prętorio. Tertio Cal. Martias Fabianus Titianus pręfectus Vrbis. Horum pręterea Coſs. meminit hiſtoria Tripartita libro 4. cap. 37. Hoc tempore Magnentius tyrannus circa partes emerſit Heſperias. qui Conſtantem Imperatorem occidentalium partium, facto dolo, circa Gallias interemit. Quo geſto, inteſtinum inflammatum eſt bellum. Magnentius enim tyrannus cunctam tenebat Italiam, Aphricamq; cum Gallijs. In Illyrico uerò & Syrmio aliud rurſus à militibus excitatum eſt bellum per tyrannum nomine Britannionẽ. Sed etiam tumultus nõ fortuitus Vrbem detinebat. Fratruelis namq; Conſtantini, Nepotianus nomine, imperium aſſumpſerat, Monomachorũ uirtute ſuffultus. Et Nepotianum quidem Magnentij milites depoſuerũt. Magnentius autem procedens, uniuerſas partes uaſtabat Heſperię. Horũ igitur omnium immenſa confuſio hoc tempore generata eſt. Quarto enim anno poſt Sardicenſe concilium hæc acta noſcuntur conſulatu Sergij & Nigriani. His itaq; apparebat, quia ad Conſtantium ſolum imperij iura perueniſſent, quo profectu contra tyrannos ſemetipſum quo poterat præparabat.

His Coſs. Cõſtãs haud lõgè ab Hiſpania in caſtro, cui Helene nomẽ eſt, interficitũ, an. ętatis 30. et imperij 13. Cõſtãtius ſolus mãſit in regno.

Hieronymus in Chronicis: Magnentio apud Auguſtodunum arripiente imperium, Conſtans haud longè ab Hiſpania in caſtro cui Helene nomen eſt, interficitur anno ætatis triceſimo, imperij uerò ſui anno tredecimo. Quã ob rem turbata Rep. Vetrannio Murſæ, Nepotianus Romæ Imperatores facti. Idem Eutropius libro decimo, capite quarto & ſequenti. Oroſius libro ſeptimo, capite decimonono. Scribunt quidam Horoſcopum Conſtantis mathematicum, qui dixit periturum gremio genitricis. Nam Helena auia mortua matre, Conſtantini

filios

CHRI- STI | Abur. con. | Olymp. Imp. Con.

filios nutriuit ut parẽs. Sed hoc fortè intelligendũ erat de oppido Helena. Nam feſſum uenatione Conſtantem, qui ei inſidias parabãt, ingreſsi tentorium, nihil tale cogitantem interficiunt. Alij dicunt eum uigilem cognouiſſe parricidas, & abijſſe in templum propinquum, & inſignia imperij depoſuiſſe, & ab altaribus tractum cæſum fuiſſe. Tripartita hiſtoria libro quinto, capite quarto, hæc tradit: Imperator Conſtantius in Illyricum profectus eſt ob publicam neceſsitatem, & maximè Britannionis, qui per milites fuit Auguſtus appellatus. Cumq́ ueniſſet Syrmium, mutuis fœderibus factis, cum milites in fauorem Conſtantij tranſirẽt, eumq́ ſolum Auguſtum clamaſſent: Britannio ſentiens ſe proditum, ad pedes Imperatoris ſe proſtrauit. Cui Conſtantius coronam & purpuram auferens, clementer monuit, ut ſub ſtemmate priuato degeret, quod magis eius ætati conueniret. Sumptus quàm uberrimos ex publico largitus eſt. Dehinc in Pruſam Bithyniæ ſe contulit, ibiq́ tranquillè quieuit.

354. 1104 P.C. SERGIVS, ET NIGRIANVS. 4. 13

Huius cõſulatus etiam meminit hiſtoria Tripartita, libro quinto. Poſtq́ enim in præfato libro quinto, capite quarto deſcribit Imperatoris Conſtantij in Illyricum aduentum, ubi Britannionem purpura ac regno exuebat, & in Bithyniam illum miſit: pòſt ſexto capite tradit, concilium in Syrmio congregari iuſsiſſe, ubi hæc uerba ſcribuntur: Iſti ſiquidem poſt conſulatum Sergij & Nigriani, quo anno propter bellorum turbas nullus Conſulum fuerat ſolenniter ordinatus, conuenerunt in Syrmium, &c. Autor uerò ignotus de Præfectis hoc loco ponit Magnentium, qui tunc tyrãnus ſeſe Auguſtum appellabat, & Gaiſonem Coſs. Verba autoris hæc ſunt: Magnentio & Gaiſone Coſs. Fabius Titianus præfectus Vrbis. iterum Cal. Mar. Aurelius Celſinus præfectus Vrbis. Iterũ quarto Idus Maias, Celius Probatus præfectus Vrbis. Septimo Idus Iunias Clodius Adelphius præfectus Vrbis. Decimoquinto Cal. Ian. Valerius Proculus præfectus Vrbis. Huius Nigriani filius fuit Florentius, qui magiſter officiorum erat Conſtantij Imperatoris. Cuius Marcellinus meminit in decimoquinto libro. Vbi pòſt paulo fit quoq́ mentio Gaiſonis. Scribit enim Lauiumq́ Gaiſonem tribunum militum candidatum affuiſſe morituro Conſtanti. Adelphij uerò præfecti Vrbis, idem Marcellinus meminit libro decimoſexto.

355. 1105 CONSTANTIVS V. ET CONSTANTIVS IVNIOR. CCLX- XXIII 14

Diu, fateor, me torſi, ut ſcirem quiſnam iunior ille fuiſſet Conſtantius. Nam nullam ſobolem ex Conſtantio uſquã legi, qui fuit natura penè impotens. Et autor ille ignotus de Præfectis alios hoc loco ponit Coſs. Decentiũ ſcilicet, fratrem Magnentij tyranni, qui pòſt uitam laqueo expleuit, & Paulum. Nam ita ſcribit: Decentio & Paulo Coſs. Valerius Proculus præfectus Vrbis. Iterũ quinto Idus Septembris, Septimius Mnaſea pręfectus Vrbis. Sexto Cal. Octobris, Neratius Cerealis Præfectus Vrbis. At cum diligenter undiq́ inueſtigarem, quiſnam iunior eſſet Conſtantius, reperi Gallum Conſtantij patruelẽ, quem paulo antè Cęſarem fecerat, ſic appellatũ. Hiſtoria Tripartita libro quinto, capite duodecimo: Gallus uerò qui & Conſtantius. Et iterum eodem libro, capite quinto: Tunc igitur Imperator Gallum conſobrinum ſuum Cæſarem fecit: cui ſuum nomen imponens, in Syriam Antiochię deſtinauit, ut partes per eum cuſtodirentur Orientales. Quo ad Antiochiam ueniente, circa Orientem ſignum Saluatoris apparuit. Columna namq́ ſub ſpecie crucis in cœlo uiſa, maximo miraculo conſpicientibus fuit. Alios autem duces ſuos cum multo exercitu contra Magnentium deſtinauit. Ipſe uerò in Syrmio morabatur, & rei ſuſtinebat euentũ. Hieronymus etiam in Chronicis tradit ſub id tempus Syriæ populis, crucis ſignum, cum maximo conſpicientium terrore in Orientali plaga apparuiſſe. Et nimirum Gallus

iam

Olymp. Imp. Con. | CHRISTI | Abur. con.

iam Iudęos multos neci tradidit, & ciuitates eorum Neocęſaream, Tiberiadem, & Dioſpolim, cum pleriſꝗ alijs oppidis, igni tradidit. Vide Tripartitam hiſtoriam libro quinto, capite undecimo.

2. 15 CONSTANTIVS VI. ET CONSTANTIVS CAES. II. 356. 1106

Horum Coſs. ſic meminit autor ignotus de Præfectis: Conſtantio VI. & Conſtantio II. Coſs. Neratius Cerealis præfectus Vrbis. Sexto Idus Decembris, Vitraſius Orphitus præfectus Vrbis. Sed hiſtoria Tripartita libro 5. cap. 10. ſcripſit horum Coſs. geſta abundè in hæc uerba: Interea Magnentius ad Vrbem perueniens, multos peremit ſenatorum ac populi: agnoſcēs uicinos eſſe contra ſe Conſtantij milites, abſceſsit ad Gallias. Cumꝗ modò hi, modò illi uictores eſſent, nouiſsimè deuictus Magnentius, fugit in Murſam, quod eſt Galliæ caſtrũ: uidensꝗ ſuos milites quaſi deſperatione triſtes, ipſos conſolatus. ſolitũ fauorem Magnentio exhibere parati, ediuerſo nolentes clamarunt omnes, Conſtanti Auguſte tu uincas. Hoc augurium Magnentius traxit ad ſemetipſum, tanquā ei diuinitus non concederetur imperium: & propterea relinquens caſtrum, ad ulteriora tendebat. Sequentibus aũt Conſtantij militibus, circa montem Seleuciũ facta congreſsione, ſolus fugiens uenit in Lugdunenſem urbem, comperiens ſuam matrem, & fratrem quem Cæſarem conſtituerat. Nouiſsimè interfecit ſemetipſum, cōſulatu Conſtantij VI. Galli II. Auguſti diè XV. Non poſt multũ uerò tempus, Decentius alter eius frater ſemetipſum ſtrangulauit. Sed neꝗ ſic ad Remp. pax peruenit. Nā paulo pòſt apud Gallias occidentales Syluanus quidam tyrannus exortus eſt, quem duces Conſtantij uelociter peremerunt.

3. 16 CONSTANTIVS VII. ET CONSTANTIVS III. 357. 1107

Autor ille ignotus qui de Præfectis ſcripſit, Cōſtantio VII. inquit, & Conſtantio III. Coſs. Vitraſius Orphitus præfectus Vrbis fuit. Nec quicquā amplius de hoc autore habeo. Rogo & obteſtor eruditos omnes & antiquarios, ſi amplius de hoc autore habeant, aut inueniant, poſteritatē neu defraudent. Ego quicquid habui, lubens in medium citra inuidiam contuli. Quòd ut optimi quiꝗ faciant, & oro & obſecro. Sed huius Orphiti præfecti Vrbis meminit Ammianus in decimoſexto, & in decimoquarto. Meminit & horum Coſs. Tripartita hiſtoria libro quinto, capite duodecimo. Cũ enim Gallus tyrannidē indueret, felicitatem ſuam non ferens, occiſis plurimis bonis uiris, Magno Quæſtore & Domitiano præfecto Orientis, Conſtantius indignatus eum uocauit. Qui cum contemnere non ualeret, pergebat ad principem. Cumꝗ contra inſulā Flacconenſem ueniſſet, eum illic Conſtantius præcepit interimi. Poſt paululũ uerò Iulianũ, Galli fratrem, Cæſarē conſtituens, direxit in Gallias. Gallus uerò, qui & Cōſtantius, VII. Conſtantij conſulatu & ſuo tertio ita perimit. De Galli ferocia et tyrannide Ammianus Marcellinus toto lib. quartodecimo. Vbi quoꝗ horum fit mētio Coſs. & mors Galli apertius deſcribitur, quibus conſultoribus & ubi ſit patrata. Licet illic ſcribatur: Conſtantius conſulatu ſuo ſepties, & Cæſaris iterum, egreſſus Arelate, &c. Sub his Coſs. Cōſtantius Imperator cum Alemanis fœdus percuſſit, & Mediolanum conceſsit, & Gallum interfici iuſsit, ut deſcribit latiſsimè in decimoquarto Marcellinus. Vtinam ad nos integer is perueniſſet autor: cuius paucos quidem libros & mancos & mutilos iactura temporis ſuſcepimus. Deus det ut adhuc reperiatur integer. Audio enim circa Rhenum illum adhuc integrum in quodam monaſterio detineri. Frangite quæſo ergaſtula & carceres doctiſsimi uiri, uosꝗ in primis quorum nomina inter literatiſsimos ſunt conſpicua: tu Capnion Sueuiæ triumuir, & tu Theoderice Greſemunde, Beate Rhenane, Eraſme magne, & quicunque ſunt antiquitatis zelatores, liberate à carceribus captum tot ſeculis Marcellinum, ne tineis corrodatur, & in macel-

lis

CHRI- Ab ur. Olymp. Imp.
STI con. Conſ.

lis ab indoctis monachis dilanietur, dum ſuos ſermones concinnant, Vade me-
cum, Dormi ſecure, & Stude nunc: præclara hercle ſtudioſorum uolumina.

358. 1108 ARBETIO, ET LOLLIANVS. 4. 17

Horũ Coſſ. fit mentio in Tripartita hiſtoria libro quinto, capite duodecimo, his uerbis: Iulianus ſequenti conſulatu Arbetionis & Lolliani conſtituitur Cæſar die ſeptimo mẽſis Nouembris. Ammianus quoq; Marcellinus decimoquinto libro hiſtoriæ ſuæ horum Coſſ. mentionem facit, deſcribens cur Conſtantius hunc Iulianũ Cæſarem fecerit, & qualis tum in Gallijs tumultus fuerit: quando ſcilicet Syluanus ſeſe Imperatorẽ conſtituens, fuerit interfectus, hæc uerba ſubijcit: Hęc die octauo Iduum Nouembriũ geſta ſunt, cum Arbetionẽ Conſulẽ annus haberet & Lollianum. Deinde diebus paucis Helena uirgine, Conſtantij ſorore, eidem Cæſari cõiugali fœdere copulata, paratiſq; uniuerſis, quæ maturitas proficiſcendi poſcebat, comitatu paruo ſuſcepto, Cal. Decembribus egreſſus eſt: deductuſq; ab Auguſto ad uſq; locum duabus columnis inſignem, qui Laumellum interiacet & Ticinum, itineribus rectis Taurinos peruenit. Cæterũ licet his Coſſ. Iulianus à Conſtantio ſit adoptatus, aliqui tamen ſcribunt in Gallia Ciſalpina, propter irruptionẽ Germanorũ, qui Gallias uaſtabant, factũ. Aliqui ſcribũt Athenis adoptatũ: Marcellinus Mediolani id factũ tradit. Arbitror aũt omnino hũc Mauortiũ Lollianũ Coſ. eſſe illũ, ad quẽ Iulius Firmicus Maternus ſcribit libros octo Aſtronomicorum. Nam in præfatione eius operis inquit: Nam cum tibi totius Orientis gubernacula domini atq; Imperatoris noſtri Cõſtantini Auguſti, ſerena atq; uenerabilia indicia tradidiſſent, nullum prætermiſiſti tempus, quo nõ à nobis exigens, quod tibi incõſulta pollicitatione promiſeramus. Proconſuli itaq; tibi & ordinario Conſuli deſignato promiſſa reddimus, &c.

His Coſſ. Victorinus rhetor, & Donatus grammaticus, Romæ inſignes habentur.

Eadem Hieronymus in Chronicis ſcribit. Sed addit, Donatum grãmaticum præceptorem ſuum fuiſſe: & Victorinum ſtatuam in foro Traiani meruiſſe.

359. 1109 CONSTANTIVS VIII. ET IVLIANVS CAES. CCLX. 18 XXIIII

Ammianus Marcellinus horum Coſſ. mentionem facit ab initio ſextidecimi libri Hiſtoriarum, ſcribens, Iulianum Cæſarem conſulatum inijſſe apud Viennam. Et quæ tum in Gallia Cæſar geſſit, luculenter & copioſe explicat Marcellinus, quæ in Auguſtodnuo, quæ in Agrippina, quæ alibi. Quod ſtudioſus lector ſedula aure ex detruncato Marcellino excerpet.

360. 1110 CONSTANTIVS IX. ET IVLIANVS CAES. II. 2. 19

Hos Coſſ. in Ammiano non repperi, quia 16. liber eſt cõfuſus in fine cum 17. & quædã paginę ſunt tranſpoſitę inter imprimendũ. quod nõ niſi diligẽs lector animaduertet. Totuſq; hic conſulatus deeſt, pręter pauca quę de obeliſco tradit.

His magnæ Alemanorum copiæ apud Argentoratum oppidum Galliarum deletæ ſunt.

Hieron. in Chronicis eadẽ, ſed copioſiſsime Marcellinus in fine libri 16. Sed aduerte, ut admonui, paginas quaſdam eſſe tranſuerſas. Meminit & illius belli Sextus Aurelius titulo quinquageſimo. In hoc bello Iulianus fuit à militib. Auguſtus dictus, ob quam rem ultra ſolitum Conſtantius excanduit.

361. 1111 TITIANVS, ET CEREALIS.

Ignotus autor, qui ſola Coſſ. nomina habet, hoc loco non Titianum, ſed Dacianum ſcribit. & Marcellinus lib. 17. Diutiano & Cereali Coſſ. forte librariorũ uitio: ut Dacianus omnino fuiſſe Conſul ille æſtimandus ſit. Sub his Coſſ. Marcellinus ſcribit literas à Sapore Perſarum rege ad Conſtantium, & è contrario

Olymp. Imp. miſſas ad Saporē, pro pace inter eos facienda. Eodem præterea tempore, eodem CHRI- Ab ur.
Con. teſte Marcellino, terræmotus horrendi per Macedoniam Aſiamq́ & Pontum STI con.
aſsiduis pulſibus oppida multa concuſſerunt, et montes. Inter monumēta tamen
multiformium ærumnarum eminuere Nicomediæ clades, quæ funditus euerſa
eſt. Vnde Ammianus occaſionem nactus, copioſiſsimè de terræmotu & eius ſpe
ciebus in eo loco ſcribit. Narrat deinceps quæ Iulianus in Alemanos geſſerit, &
quę probra in Palatio Conſtantij ab adulatoribus ſuſtinuerit: ac quæ Cōſtantius
contra Sarmatas & Quados egerit, unde & Sarmatici cognomen meruit. Horū
Coſs. etiam fit mentio in Hiſtoria tripartita lib. 5. cap. 34. his uerbis: Erat primi-
tùs conſtitutum, ut in Nicomedia Bithyniæ congregarētur epiſcopi: quorū con
uentū prohibuit maximus terręmotus. Hoc contigit conſulatu Titiani & Cerea
lis, octaua die menſis Auguſti. Tractabant enim tranſponere ſynodum in uici-
nam Nicææ ciuitatem. Quod cum diſplicuiſſet, rurſus uolebant in Tarſo Cilicię
cōuenire. Deinde placuit apud Seleuciā Iſauriæ, quæ Aſpera uocabat, celebrare
concilium. Quod actū eſt cōſulatu Euſebij & Hypatij: fueruntq́ CXL. epiſcopi.

4. 21 EVSEBIVS ET HYPATIVS. 362. 1112

[Horum Coſs. meminit Marcellinus, appellans eos fratres (erat enim illis ſoror
Euſebia, prima cōiunx Cōſtantij Imperatoris) lib. 18. ubi pulchre deſcribit, quæ
Iulianus Cæſar in Gallijs & Germania egerit: quæ Cōſtantius in Syrmio & Me
ſopotamia, & quomodo Amyda urbs capta ſit. Quæ omnia latiſsimè duobus li-
bris explicat, decimooctauo & decimonono. Meminit & & horum Coſs. Tri-
partita hiſtoria lib. 5. cap. 20. his uerbis: Expoſita fides præſente domino noſtro
Conſtantio conſulatu Euſebij & Hypatij Syrmio XI. Cal. Iunij. & iterū eodem
libro, capite trigeſimoquarto tradit ſynodum celebratam apud Seleuciam Iſau-
riæ, quæ uocatur Aſpera.

CCLX- 21 CONSTANTIVS X. ET IVLIANVS CAESAR III. 363. 1113
XXV.

Horum Coſs. meminit Marcellinus libro uigeſimo, quo ſcribit Conſtantiū ad
orientē tetendiſſe, ut rebus Perſicis ſe accingeret: & Iulianum in Gallia, excitata
militum ſeditione, Auguſtum acclamatum: licet diu multumq́ reluctaretur, plu
ribusq́ milites adhortaretur, ne diſcordiarū materias excitarent. ſtrictis dein en
ſibus impulerūt, ut Iulianus tandem ipſorū uoluntati aſſentiret. Impoſitus ſcuto
pedeſtri, ſublatus eſt altius, & Auguſtus renunciatus. Cū aūt diadema non eſſet,
uxoris de collo uel capite ſimile aliquid poſtulabant. Quod cum tanq́ inauſpica
tū deteſtaretur, ueluti Cæſari Auguſto mundus muliebris nō cōueniret, qui per
ſudores & uictorias nomen illud aſſequi deberet, equi phaleras quidam quære-
bant. Sed & illis recuſatis, Maurus quidam, torquem, quo ut draconarius uteba-
tur, ſibi detraxit, & capiti Iuliani impoſuit pro diademate. Hæc omnia Iulianus
per literas ac legatos, Conſtantiū docuit, cupiēs ipſum mitigare, quē ſciebat plus
ſolito iraſciturū. Nullaq́ dignatus eſt reſponſione legatos, incertus an in Perſas,
an contra Iulianū moueret exercitū. Quomodo inde Bezabda Vrbs Meſopota
miæ ſit capta, & quæ cōtra Perſas acta in Oriēte, hoc libro Ammianus explicat.
Eiſdē etiā Coſs. Helena uxor Iuliani mortua eſt. Mortua & Euſebia Cōſtātij u-
xor. Huius quoq́ conſulatus mētio fit in hiſtoria Tripartita, lib. 5. cap. 35. his uer
bis: Cumq́ ſe in altera die pararet ad conſulatū, quòd prima die menſis Ianuarij
Romanorum more celebrabatur, totam diem & maximā noctis partem expen
dit, inter epiſcopos certamen habens. Item eodem libro, capite 39. Tunc etiam
maior eccleſia, quæ dicitur Sophia, dedicatur, conſulatu Conſtantij X. & Iuliani
Cæſaris III. quintadecima die Februarij menſis.

His Coſs. Honoratus ex præfecto prætorio Galliarum primus
Conſtantinopoli præfectus Vrbi eſſe cœpit.

Eadem

Eadem iiſdem uerbis Hieronymus in Chronicis. & in Tripartita hiſtoria lib. 5.cap.31. illius ſic fit mentio: Iubet ut de Acacij quæſtione iudicaretur, præſentibus maximis proceribus & Honorato, quem non ante multum tempus Imperator ab urbe Roma reuertens, primum Præfectum urbis Conſtantinopolitanæ conſtituit. Meminit & illius Honorati Marcellinus libro decimoquarto.

364. 1114 **TAVRVS, ET FLORENTIVS.** 2. 23

Marcellinus lib. 21. meminit Florentij, qui per Illyricum præfectus prætorio per hæc tempora fuit, quando Iulianus relictis Gallijs, per Pannoniam tendebat contra Conſtantiũ. Quo tempore & Taurus præfectus prætorio per Italiã fuit, forte priusq; Coſs. fierent. Nam quæ tum geſta ſunt, pulchrè Marcellinus docet, ſi ſyncerus eſt codex. ſed cum paginas tranſuerſas, non ſemel etiam hoc loco animaduerterim, quod etiam noui nuper correctores ac impreſſores non ſenſerũt, nihil certi poſſumus aſſerere. Quanq; & hoc libro narrat Conſtantij mortem, & quæ priusq; moreretur prodigia euenirent, nullã faciens Coſs. mentionẽ. Quod ſine dubio obmiſſum ab eo non eſt, ſed iactura temporis è libro eſt deperditũ & deprauatũ. Nam in principio lib. 22. tradit Iulianũ, ubi Cõſtantinopolim uenit, tanq; Imperator quoſdã ſibi cõtrarios puniuiſſe. In quibus Taurum legimus exilio mulctatũ. Et cum actorũ geſta prouulgarentur, id uoluminis publici continebat exordiũ conſulatus Tauri & Florentij: Florentius aũt magiſter officiorũ (nã duo eo tempore erant Florentij) Nigriani filius, contruſus eſt in ſyluã Dalmatiã Boas. Alter enim præfectus prætorio Conſul etiã cum permutatione territus ſubita, cum cõiuge exemptus periculis, diu latuit, nec redire ante mortẽ potuit, capitis tamẽ crimine damnatus eſt abſens. Hiſtoria Tripartita lib. 5 horũ Coſs. meminit, & cap. 42. ubi de Concilio agit Cõſtantinopolitano, & cap. 24. & cap. 50. ubi ſic ſcriptũ eſt: At Mopſocrenis inter Cilicas atq; Cappadocas nimia cogitatione apoplexiæ paſsione defunctus eſt cõſulatu Tauri & Florẽtij, tertia die Nouembris, anno uitæ ſuæ 45. ex quibus tredecim cũ patre regnauit, 25. poſt illum. Noſter aũt Caſsiodorus ſequẽtibus Coſs. ipſum tradit mortuũ. Quod uereor ne ſit ſcriptorũ incuria trãſpoſitũ. Nam & Iulianus annũ unum, menſibus octo imperauit. & Mamertinus elegantiſsimũ Panegyricũ, qui adhuc extat, Iuliano Cæſari dixit, in quo gratias ei agit, ut ſuſpicanda ſit menda. Nã et Conſtantinus conſulatu Feliciani et Titiani mortuus ſcribitur. Si igitur anni ab eo cõſulatu uſq; ad hunc XXXIII. annum imperij Conſtantij numerentur, erunt 25. anni Conſtantij imperij. Omnia igitur ſunt cum ſale legenda. Quis enim in tanta antiquitate & librorum corruptione poteſt ad apicem numerum indagare annorum.

365. 1115 **MAMERTINVS, ET NEVITTA.** 3. 24

Marcellinus lib. 21. Mamertinum ſcribit fuiſſe præfectum prætorio per Illyricum: ſed poſtea cum Neuitta deſignatũ Conſulẽ. Sed eodem libro ſæpius et perperã ſcribitur in omnibus impreſsis libris, Nec uita, pro Neuitta. & lib. 22. illius conſulatus meminit, ſub Iuliano tunc rerum potito. Inquit enim: Allapſo itaq; Cal. Ianuariarũ die, cum Mamertino & Neuittæ nomina ſuſcepiſſent paginæ conſulares, humilior Princeps uiſus eſt in officio pedibus gradiendo cũ honoratis, quod laudabãt alij, quidam ut affectatũ & uilem carpebant. Narrat deinceps Marcellinus, quæ Iulianus hoc cõſulatu egerit, & quas leuitates in ludis Circenſibus Coſ. exercuit. Hic eſt ille Mamertinus, qui elegantiſsimũ Panegyricum Iuliano Imperatori dixit, qui adhuc extat, & impreſſus circumfertur, multa elegantia & rerũ doctrina refertus. In quo gratias agit Iuliano de conſulatu. Vt certè hi Coſs. ſub Iuliano fuiſſe credendi ſunt, uel ſolius Marcellini teſtimonio.

His Coſs. Cõſtãtius Mopſocrenis inter Ciliciã Cappadociãq; moritur, anno ætatis 43. Cui ſucceſsit Iulianus, qui regnauit anno 1. mẽſ. 8.

Olymp. Imp. Con. | CHRISTI | Abr. an.

Oroſius lib. 7. cap. 19. Anno ab Vrb. con. M.C.XVI. Iulianus dudum Cæſar, póſt aũt 36. ab Auguſto, regno potitus anno uno, menſibus octo, imperij ſummam ſolus obtinuit. Chriſtianã religionem arte potius quàm poteſtate inſectatus, ut negaretur fides Chriſti, & idolorũ cultus ſuſciperetur, honoribus magnis prouocare, quàm tormentis cogere ſtuduit. Aperto tamen præcepit edicto, ne quis Chriſtianorũ docendorum liberaliũ ſtudiorum profeſſor eſſet. Sed tamen ſicut à maioribus noſtris compertum habemus, omnes ubiq; propemodum præcepti conditiones amplexati, officium ꝗ fidem deſerere maluerunt. Iulianus autem aduerſus Perſas bellum parans, cum Romanas uires contractas undiq; ad deſtinatam ſecum retraheret perditionem, Chriſtianorum ſanguinem dijs ſuis uouit, palàm perſequuturus eccleſias, ſi uictoriam potuiſſet adipiſci. Nam & amphitheatrũ Hieroſolymis iuſsit extrui: in quo reuerſus à Parthis, epiſcopos, monachos, omnes eius loci ſanctos, beſtijs etiam arte ſæuioribus obijceret, ſpectaretq; laniandos. Itaq; poſtq; à Cteſiphonte caſtra mouit, dolo cuiuſdam transfugæ in deſerta perductus, cum & ſitis et ardore ſolis atq; inſuper labore arenarum confectus periret exercitus, Imperator tanto rerum periculo anxius, dum per uaſta deſerti incautius uagatur, ab obuio quodam hoſtium equite, conto ictus, interijt. Sic miſericors Deus impia cõſulta diſsipauit. Plura de hoc Eutropius lib. 10. cap. 7. qui ſub eo militauit. Plura Sex. Ruffus, & Sex Aurelius titulo 51. ſed omniũ copioſiſsimè Ammianus Marcellinus, qui comes expeditionis Perſicæ fuit, à lib. 21. uſq; in librum uigeſimumquintum. Hiſtoria quoq; Tripartita lib. 6. eius geſta cõmemorat: & Ruffinus lib. 10. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. E quibus recentiores Iordanis & Beda, ac ſeculo noſtro Pomponius Lætus, ſua mutuati ſunt. Ioannes Monachus, qui eius uitã latiſsimè enarrauit, hiſtoriæ Tripartitæ res Chriſtianas ſubſcripſit. Sed nemo melius pinxerat Iulianũ, ꝗ Gregorius Nazianzenus, lib. 2. contra gentiles, ubi hæc uerba ſcribuntur: Hęc quidem de Iuliano alijs ipſa experimẽta tradiderunt, & aſſumpta poteſtas imperij. Mihi aũt eius mores comperti ſunt. Cum hũc uirũ Athenis clarius agnouiſſem (uenerat enim illuc, eum frater eius Imperatori uideretur inimicus) tunc non fruſtra conſideraui uirum. Non enim fortuitò iſta conſpexi, ſed faciebat me cautũ inconſtantia morũ eius, & exceſſus uberior. Vates ſiquidem egregius eſt qui bene conſiderat. Nullum enim ſignum in eo utile mihi uidebatur: Ceruix inflexibilis, humeri iactabiles, oculi currentes huc illucq; directi & furioſè reſpicientes, pedes impatientes, nares ſpirantes iniurias atq; cõtemptus, ſchemata riſibilia, & hoc ipſum ſemper habentia: riſus incontinens, & quaſi ſubbulliens: conſenſus & negatio ſimul, rem nulla ratione conſiſtens: interrogatio inordinata, atq; reſponſio nulla congruentia ſibi conueniens. Sed quid uniuerſa diſcurro? hunc ante opera uidi, & operibus ipſis agnoui. Et reliqua multa de moribus eius Nazianzenus narrauit.

IVLIANVS XXXVI.

Sub quo hi Coſs. fuerunt:

4. 1 IVLIANVS IIII. ET SALVSTIVS. 366. 1116

Ammianus Marcellinus lib. 23. ſic horũ Coſs. meminit: Iulianus iam ter Coſ. aſcito in collegio Trabeę Saluſtio præfecto per Gallias, quater ipſe ampliſsimũ inierat magiſtratũ. Et uidebatur nouum adiunctũ eſſe Auguſto priuatũ, ꝙ poſt Diocletianũ & Ariſtobolũ nullus meminerat geſtũ. Narrat itẽ Marcellinus, hoc anno fuiſſe præfectũ Romę Aproniamũ. Hiſtoria quoq; Tripartita lib. 6. ca. 47. horum Coſs. ſic mentionẽ facit: Iulianus ergo quarto cõſulatu ſuo, quẽ ediderat cum Saluſtio, ſexto die Iunij mẽſis, in Perſica regione defunctus eſt, anno tertio imperij ſui: ſeptimo uerò ex quo Cæſar à Conſtantio fuerat ordinatus, uitæ anno 32. Eadem Hieronymus in Chronicis. Pomponius Lætus in ſuis Cæſaribus,

cum

CHRISTI Ab urb. con. Olymp. imp. Iou.

cum Iulianum deſcribit, huius ſic meminit cõſulatus: Iulianus quartum iniit conſulatum, aſcito Saluſtio collega, quem præfecerat Gallijs præfectum, cum uer appeteret, Hieropolim uenit, hinc in Meſopotamiam ſigna commouit.

His Coſs. Iulianus poſt uictoriam apud Perſas occiditur, anno ætatis triceſimoſecundo. Poſt quem ſequenti die Iouianus ex Primicerio Domeſticorum factus Imperator: qui regnauit menſibus octo. ſub quo hi Coſs. fuere.

Oroſius lib. 7. cap. 19. Anno ab Vrb. con. M.CXVII. Iouianus XXXVII. ab Auguſto Imperator, in ſummo rerum diſcrimine ab exercitu eius creatus, cum & locorum iniquitate captus, & hoſtibus circumſeptus, nullam euadendi facultatem nanciſceretur, fœdus cũ Sapore rege Perſarũ, etſi parum putant dignum, ſatis tamen neceſſarium pepigit. Quippe ut tutum & incolumem exercitũ Romanum, non ſolum ab incurſu hoſtium, uerumetiam à locorum periculo liberaret, Niſibin oppidum & partem ſuperioris Meſopotamiæ Perſis conceſſit. Inde per Illyricum rediens, dum per Galatiam iter agit, cum in cubiculum quoddam nouum ſeſe cubitum recepiſſet, calore prunarum & parietum nidore nuper calce illitorũ aggrauatus & ſuffocatus, octauo demũ menſe quo imperare inceperat, uitã finiuit. Eutropius lib. 10. ca. 8. qui per hæc tempora floruit, multa de hoc ſcripſit. Sextus Aurelius titulo 52. Iouinianus genitus patre Varroniano, incola agri Singidonenſis prouinciæ Pannoniç (ſic enim eſt legendũ, non inſulæ: nec Indigonenſis, ut Lætus. cum hodie dicatur, paucis immutatis, Segodanius ager) imperauit menſes octo. Eius patri cum liberos crebros amitteret, præceptum ſomno eſt, qui eum, iam inſtante uxoris partu, edendum fore diceret Iouianũ. Hic fuit inſignis corpore, lætus ingenio, literarum ſtudioſus. Hic dum à Perſide hyeme aſpera mediaq; Conſtantinopolim accelerans, cruditate ſtomachi, tectorio noui operis grauatus, repentè interijt, annos gerens proximè XL. Ruffus quoq; Sextus in fine ſui libelli, Iouiani & eius mortis meminit. Abundè autem de hoc Ammianus Marcellinus lib. 24. hiſtoria Tripartita lib. 7. & Ioãnes Monachus, qui Zonaras dicitur. E quibus nos quædam exerpſimus. Cęterùm ut intelligas, quis apud ueteres dictus ſit Primicerius, licet C. Titulus ſit de Primicerio: tamẽ non eſt audiendus Accurſius, qui interpretatur eum eſſe qui primus cereum ferat: cum Primicerius notarius Principis dicatur, honore inter notarios primus. & primicerius domeſticorum, & primicerius aliarum dignitatum. Marcellinus decimooctauo: Valentinus ex primicerio protectorum Tribunus. Et apud Hieronymum, primicerius ſcholæ candidatorum. Vegetius libro ſecundo: Primicerius in officio præfectorum prætorio ad honeſtum quæſtuoſumq; militiæ peruenit finem. Sunt autem à tabulis cereis, quæ ceromata Græcè dicuntur, in quibus antiqui ſcribebant, primicerij appellati. Vnde & hiſtoria Tripartita uocat hunc Millenarium, qui Græcis χιλίαρχ⊗ appellatur, hoc eſt tribunum qui mille militibus præerat. Neque illud eſt ſilentio prætereundum, quòd cum Iulianus legem propoſuiſſet militibus omnibus, ut aut ſacrificarent, aut militia cederent: maluit Iouianus cingulũ amittere, quàm impijs præceptionibus obtemperare. Et ideo raptus ad imperium, clamabat nolle ſe infidelibus imperare, cum ipſe eſſet Chriſtianus. Cui reſpõſum eſt à militib. omnib. ſeſe quoq; Chriſti fidei eſſe obnoxios.

IOVIANVS XXXVII.

367. 1117 IOVIANVS, ET VARRONIANVS. CCLX- 1

Horum Coſs. meminit Eutropius lib. 10. cap. 8. ubi librum ſuum claudit, in hæc uerba. Is ſtatus erat Romanæ rei, Iouiano eodem & Varroniano Coſs. anno Vrb. con. milleſimo, centeſimonono, & decimo, fuit autẽ hic Varronianus, XXVI

Olymp. Imp. Iou. nus, filius Iouiani Imperatoris, cuius pater etiã Varronianus appellabatur, qui CHRISTI Ab urb. con. ſomnij cuiuſdam monitu præſciſſe filij Iouiani imperatoriã dignitatem dicitur, teſte Marcellino in libro uigeſimoquinto: idq; duobus amicis commiſiſſe fidiſsimis, illo adiecto, quòd ipſi quoq; deferretur trabea conſularis. Sed impetrato uno, adipiſci non potuit aliud. Audita enim filij celſiore fortuna, antequam eum uideret, fatali præuentus eſt morte. Et quia huic ampliſsimum magiſtratum portendi per quietem prædictum eſt ſeni, cum illi conſulatus non eueniret, nepos eius etiam infans cum Iouiano patre declaratus eſt Conſul. Et cum in ſella curuli de more ueheretur, uagitibus mortem patris proximè futuram declarauit. Illic enim fit mentio horum Conſulum. Hiſtoria Tripartita etiam huius conſulatus meminit libro ſeptimo, capite ſexto, in hæc uerba: Tunc igitur Imperator imperium retinens hæreticorum, diſceſsit ab Antiochia, & uenit ad Tarſum Ciliciæ, ibiq; corpus Iuliani ſepeliuit: & dũ cuncta ſolennia funeri eius exhibuiſſet, Conſul eſt deſignatus. Dumq; Conſtantinopolim feſtinaret, uenit ad prædium nomine Dadaſtam inter Galatiam & Bithyniam, quo Themiſtius philoſophus, cum alijs ſenatoribus occurrens, conſularem recitauit orationem. Feliciter tunc agi potuiſſent res humanæ Reipub. ſimul & eccleſiaſticæ ſub principe benigno diſpoſitæ, niſi repentina mors mortalem uirum ab hominibus abſtuliſſet. In prædicto namq; prædio hyemis tempore in fraxis, hoc eſt obdurationis ſeu ſtuporis languore conſtrictus eſt. Mortuus conſulatu ſuo & Varroniani filij XVII. die menſis Februarij. Qui regnauit menſibus ſeptem, uixit annis triginta tribus.

His Coſs. Iouianus Imperator moritur, anno ætatis triceſimotertio.

Eutropius: Multi exanimatũ opinantur nimia edacitate. Inter cœnandum enim nimis epulis indulſerat. Alij odore cubiculi, quod ex recenti tectorio calcis graue quieſcentibus erat. quidam nimietate prunarum, quas graui frigore adoleri multas iuſſerat. Deceſsit imperij menſe ſeptimo, quartadecima Calendas Martias, ætatis ut qui plurimum uel minimum tradunt tertio & trigeſimo: ac benignitate Principum qui ei ſucceſſerunt inter diuos relatus eſt. Nam & ciuilitate propria & natura admodum liberalis fuit: uir aliâs neq; iners, neq; imprudẽs. Hieronymus in Chronicis, quem puto fuiſſe imitatum Caſsiodorum, annos triginta quatuor ei attribuit, ſi eſt litera caſtigata, cum omnes alij tantum 33. ſcribãt.

Poſt quẽ Valentinianus tribunus ſcutariorum apud Niceam Auguſtus appellatus, fratrem Valentem Conſtantinopoli ad communionem aſſumit imperij. Qui regnauerunt annis quatuordecim, menſibus quinq;. Sub quibus hi Coſs. fuerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite decimonono: Anno ab Vrb. con. milleſimo centeſimo decimonono, Valentinianus triceſimuſoctauus, apud Nicæã conſenſu militum creatus eſt Imperator. manſitq; in eo annis undecim. Qui cum Chriſtianus integra fide ſacramentum militiæ gereret, & ſub Iuliano Auguſto tribunus ſcutariorũ iuſſus ab Imperatore ſacrilego aut immolare idolis, aut militia excedere: fideliter ſciens & grauiora eſſe Dei iudicia, et meliora promiſſa, ſponte diſceſsit. Ita parua interiecta mora, Iuliano interfecto, et Iouiano mortuo, qui pro Chriſti nomine amiſerat tribunatũ, retribuẽte Chriſto in locũ perſequutoris ſui accepit imperiũ. Qui poſtea fratrẽ ſuum Valentem participẽ fecit imperij. & Procopiũ tyrannũ, pluresq; poſtea ſatellites eius occidit. Eadem adiectis quibuſdam Paulus Diaconus, qui Eutropij hiſtoriam ſuppleuit libro undecimo, cap. primo; et Sextus Aurelius titulo quinquageſimotertio: Hiſtoria Tripartita lib. ſeptimo, capite ſeptimo. Cumq; in Nicęam Bithyniæ ueniſſet exercitus, Valentinianum ordinauit Imperatorem, uirum optimum, & apice principali digniſsimum, uice

ſimo-

CHRI- Abur. ſimoquinto Februarij, Pannonium genere, de Cibala ciuitate; cui tunc erat mi- Olymp. Imp.
STI con. litum cura cōmiſſa, quoniā probatiſsimé militarem nouerat diſciplinam. Fuit e- Val.
nim uir magnanimus, & ſemper præſenti fortuna melior apparebat. Nō modò enim fortitudine, ſed etiam prudentia, temperantia, atq; iuſticia & corporis magnitudine præfulgebat. Adeò enim fuit regalis pariter & urbanus, ut cum exercitus tentaſſet ei alium ſociare conſortem, ille reſponderit: Veſtrum fuit, ô milites, Imperatore non exiſtente, mihi dare regimen imperij: uerùm ubi hoc ego ſuſcepi, meum iam, & non ueſtrum eſt, de rebus cogitare cōmunibus. Cuius uerba admirati milites, eius ſequuti ſunt uoluntatem. At ille fratrē de Phœnicia uocans, quod non debuit, ſocium fecit imperij. Poſt triginta dies auſpicij ſui, cui Aſiæ ſceptra contradens pariter & Aegypti, Europam ſibi diſtribuit.

VALENTINIANVS AVG. IMP. XXXVIII.

368. 1118 VALENTINIANVS ET VALENS. 2. 1

Horum Coſs. meminit Ammianus Marcellinus libro uigeſimoſexto, qui ſcribit ambos fratres Principes in Syrmio res ordinaſſe ſuas, cum prius trabeas conſulares accepiſſent: & pòſt Valentinianus Mediolanum, Valens Conſtantinopolim diſceſsit, diuiſis copijs. Quo anno cum Alemanni limites Germaniæ infeſtaſſent, qui legatos ſuos pro ſtipendijs miſerant: acceptis autem uilioribus muneribus, obiecerunt Vrſatio officiorum magiſtro, & magis hoſtes tum incendebant. In Oriente Procopius tyrannidē aſſumpſit, & Conſtantinopolim intrauit, priuſquam Valens ueniret pluribus ciuitatibus occupatis. Eodem tempore præerat Romæ Rufius Turcius Apronianus, literis & Reipub. moderandis habenis uir illuſtris & clarus præfectus Vrbis: qui iudex ſeuerus & integer Vrbem æternā regebat: & ueneficos plures qui Vrbem tum fœdabāt, ſumma cura exegit: & Hilarium Aurigam, ac plures alios, ſupremo ſupplicio caſtigauit. De quo multa Marcellinus libro uigeſimoſexto. Hiſtoria Tripartita libro ſeptimo, capite decimoquinto, horum Conſulum mentionem faciens, ita habet: Cum belli euentus interea percurreret, terræmotus factus multas diruit ciuitates. Sed etiam mare terminos proprios mutauit, & in quibuſdam locis tanto potius ibi fluxit, ut loca quæ pridem ambulari poterant, remigarentur: ab alijs uerò locis tantum receſsit, ut arida tellus inueniretur. Hoc ergo factum eſt primo duorum principum conſulatu. Vnde apud ignotū autorem de Coſs. ſic ſcribitur: Valentiniano & Valente Coſs. maris receſsio & acceſsio fuit duodecimo Cal. Auguſti. Idē & Hieronymus in Chronicis. & Oroſius: Terrēmotus per totum terrarum orbem factus, ita turbatum quoq; pelagus excuſsit, ut per uicinas terrarū campeſtrium partes refuſo mari, plurimæ inſularum urbes concuſſæ & ſubrutæ perijſſe ferantur. Eadem Paulus Diaconus in Valentiniano. Sed Ammianus Marcellinus libro uigeſimoſexto in fine, quantum nos habemus, graphicè hunc terræmotum deſcribit. Cuius uerba nō grauarer ſubſcribere, niſi faſtidium lectori uererer me ingeſturum. Vide, ſi placet, illic Marcellinum in fine operis, quemadmodum ad nos uenit lacer, mancus, & capite & pedibus truncatus. Nō enim perſuadeo mihi, uirum hunc clariſsimum tam frigidè opus ſuum clauſiſſe.

369. 1119 GRATIANVS, ET DAGALAIPHVS. 3. 2

Dagalaiphus olim magiſter fuit equitum, & equeſtris militiæ rector, uir clarus & illuſtris. Cuius crebram in plerisq; locis mentionē facit Marcellinus. Qui in uigeſimoſexto quoq; libro horum Coſs. meminit his uerbis: Translato uerò in Gratianum adhuc priuatum & Dagalaiphum ampliſsimo magiſtratu, aperto iam uere, ſuſcitatis uiribus, Valens iuncto ſibi Lupicino, cum robuſtis auxilijs in Phrygiam tendit, &c. ubi poſt Procopij mortem deſcribit, cui ceruix fuit amputata.

V 3

putata. De quo plura in Cæſaribus noſtris, Nec quicq; amplius de hoc illuſtriſs. autore Marcellino reperitur: quem auguror Auguſtalē ſuam hiſtoriam inchoaſſe uel poſt Suetonium, uel Cornelium Tacitum, & ad ſua uſq; tempora deduxiſſe, quòd ſępe in his quos habemus mancis et mutilatis libris, meminit Hadriani, Antonini, Gallieni, Seueri rerum geſtarũ, quas ſe dicit ſcripſiſſe, ut diligenter obſeruauimus. Sed proh dij immortales, quemadmodũ Cornelij Taciti hiſtoriã ſine capite, uentre, & cauda accepimus: ita Marcellini quoq; libri, neq; caput habent, nec pedes. Vtinam ſi qui adhuc ſunt bibliotaphi, qui hunc aut utrumq; deuinctum habent, ad ſeſe redeant, & theſaurum non ſub modio condant, ſed pluribus participent, ut illuſtrium heroum geſta noſcantur & imitentur, innumeroſq; pariant. At neq; magnus ille Eraſmus cum Frobenio daret omnes Cæſarũ ſcriptores accuratè imprimendos, potuit ullum exemplar Ammiani caſtigatũ ac integrũ reperire. licet mihi certò dictũ ſit, integrum Ammiani Marcellini opus in quodã monaſterio Rhenano latêre. Sed fortè noua iſta lues ruſticana, qua mille bibliothecæ ſunt cõcrematæ in Germania, ſuſtulit et hoc inſigne opus. dij perdãt huius tumultus autores, qui hoc nouũ diluuiũ in mundũ introduxerunt. Sed redeamus ad rem noſtrã. Hiſtoria Tripartita lib. 7. cap. 15. huius conſulatus Gratiani & Dagalaiphi meminit, ſub quo deſcribit Procopij tyranni necem: quē diſcerptũ duabus incuruatis arboribus & redditis in altum colligatũ tradit. Et proditores eius Agelon & Gomarius ſerris per mediũ diuiſos ſcriptum reliquit. Meminit eorundē Coſs. rurſus eodē lib. cap. 22. ubi habet Procopiũ eſſe cæſum in fine menſis Maij, cum pòſt paulo Valētiniano Imperatori naſceret alius filius poſt Gratianũ, nomē patris referens, Valentinianus iunior dictus. De quo in Cæſaribus noſtris. Gratianus enim illi natus eſt, priuſquam imperium aſſumeret.

4. 3 LVPICINVS, ET IOVINVS. 370. 1120

Lupicinus olim magiſter fuit equitum, & Iouinus magiſter armorum, ut Marcellinus tradit, adiuncti Valēti profecturo ad Orientem. Lupicini huius fit mentio in libello Seueri Sulpitij de uita ſancti Martini. Hiſtoria Tripartita lib. 7. ca. 22. ſic horum Coſs. meminit: Conſulatu Lupicini & Iouini grandinis multitudo in Conſtantinopolitana urbe ſecunda Iunij menſis die ſaxorum gerens ſimilitudinem effunditur. quod multi dicebant propter motum Imperatoris accidere, quòd plurimos ſacerdotum exilio deportauerat, Eudoxio communicare nolentes. Hieronymus in Chronicis: Tanta Conſtantinopoli eſt orta tempeſtas, ut miræ magnitudinis decidens grando nonnullos hominum interfecerit.

His Coſs. Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis Imperator factus eſt. apud Atrebatas lana è cœlo pluuiæ mixta defluxit.

Hiſtoria Tripartita lib. 7. cap. 22. Poſt paululum uerò tempus eodem conſulatu Valentinianus princeps filium Gratianum Imperatorem conſtituit uigeſimo die menſis Auguſti. Oroſius: Horũ anno imperij tertio Gratianus, Valentiniani filius, Imperator eſt factus. Eodē anno apud Atrebatas, uera lana de nubibus pluuię mixta defluxit. Eadē Paulus Diaconus, eadē Hieronymus in Chronicis.

CCLXXXVII. 4 VALENTINIANVS II. ET VALENS II. 371. 1121

Horum Coſs. in hæc uerba fit mentio in Tripartita hiſtoria lib. 7. cap. 22. Sequenti uerò conſulatu Valentiniani II. & Valentis II. terræmotus circa Bithyniam maximus Nicæam ſubuertit urbem undecimo die menſis Octobris. Agebatur enim annus duodecimus poſt Nicomediæ caſum. Poſt paucũ uerò tempus, alio terræmotu multę partes Gemmaciæ ciuitatis in Helleſponto conſtitutæ deſtructæ ſunt. His ergo ita prouenientibus, nulla reuerentia terruit neq; Eudoxium Arrianorum epiſcopum, neq; Valentem Imperatorem. Non enim à perſequutione ceſſabãt. Porro terræmotus eccleſiaſticarum iudicium eſſe uidebatur.

CHRI- Abur. Olymp. Imp.
STI con. Val.

VALENTINIANVS N. P. ET VICTOR.

Autor ignotus, qui ſola Coſs. nomina ſcripſit cũ dieb. hoc loco ita ſcribit: Va-
372. 1122 lentiniano Nouili & Victore, X VI. Idus Aprilis. Puto circa hæc tẽpora id eſſe fa 2. 5
ctũ quod Hieron. in Chronicis, Paulus Draconus & Oroſius tradũt, quòd Atha
naricus rex Gotthorũ Chriſtianos gẽte ſua crudeliſsimè perſequutus, plurimos
barbarorũ ob fidẽ interfectos ad coronã ſublimauerit. Quorũ tamẽ plurimi in
Romanũ ſolũ nõ trepidi uelut ad hoſtes, ſed certi quòd ad fratres ꝑ Chriſti cõfeſ
373. 1123 ſione fugerũt. VALENTINIANVS III. ET VALENS III. 3. 6

Horũ Coſs. meminit hiſtoria Tripartita lib. 7. ca. 29. his uerbis: Eudoxius, Ar
rianę religionis, poſt egreſſum Imperatoris Valẽtis à Cõſtantinopoli defunctus
eſt conſulatu Valentiniani et Valentis III. cũ undecim annis ſedẽ Cõſtantinopo
litanæ tenuiſſet eccleſiæ. Eſt aũt is Eudoxius Arrianæ hęreſeos epiſcopus, à quo
baptizatus Valens, in ſæuiſsimã hæreſim dilapſus eſt, conatusq; catholicos perſe
qui, ſed fratris autoritate cõpreſſus eſt, ut Oroſius & Paulus Diaconus ſcribunt.
Vt aũt eccleſiæ à Valente ſunt moleſtatæ, ſequentib. capitibus docet hiſtoria Tri
partita. Quo pacto uerò ea tempeſtate legiones Romanę ripam Danubij noſtri
cuſtodierint ab incurſu hoſtium, docet lapis nuper anno ſalutis M. D. VIII. in ipſa
(nomen oppidi eſt) Danubij ripa effoſſus, qui hodie in collegio Ducali Viennæ
Pannoniæ eſt affixus, in quo hæc uerba leguntur:

D. D. D. N. N. N. VALENTINIANI VALENTIS ET GRA-
tiani perenniũ Auguſtorũ ſaluberrima iuſſione M. hunc burgum à
fundamentis ordinante uiro clariſſ. Equitio comite & utriuſq; mili-
tiæ magiſtro. Inſiſtente etiam Leontio P. P. milites auxiliares Laurea
cenſes curæ eius commiſsi conſulatus eorundem dominorum princi-
pumq; noſtrorum tertij ad ſummã manũ perduxerunt perfectiones.

Leontij & Equitij, qui paulopòſt etiam cõſulari affulſere dignitate, crebra eſt
mentio apud Ammianum Marcellinum, Hieronymus in Chronicis: Equitius
Comes Illyrici iniquiſsimis tributorum exactionibus ante prouincias quas re-
gebat, tanquam à barbaris uaſtarentur eraſit.

374. 1124 GRATIANVS II. ET PROBVS. 4. 7

Hiſtoria Tripartita meminit horum Coſs. libro ſeptimo, capite triceſimoſepti
mo: Athanaſius conſulatu Gratiani II. & Probi, poſt crebra pro eccleſię ſtatu cer
tamina, hac priuatus eſt uita, quum quadraginta & ſex annis per multa ſecula re
xiſſet ſedem Epiſcopalem. De hoc Athanaſio eadem hiſtoria, & Ruffinus in Ec
cleſiaſtica hiſtoria multa. Probum uerò Conſulẽ, patrem eſſe Probini & Olybrij
Coſs. Claudianus in eorundem Panegyrico affirmat.

375. 1125 MODESTVS, ET ARINTHEVS. CCLX- 8

Arinthei legati mentio fit in Marcellino, qui Parthis occurrebat uolentib. Ar- XXVIII
meniã rũpere: ſed coacti ſunt prouinciã relinquere. Hiſtoria quoq; Tripartita li-
bro 8. cap. 13. Arinthei magiſtri militũ meminit, qui Armeniã ab incurſu hoſtili
tutatus eſt. Nec aliud preciũ ab Imperatore Valẽte petijt, q̃ ut eccleſia ijs cõcede
rẽt, qui pro doctrina Apoſtolica pericula ſuſtinuerũt. quas tamẽ eius preces Im-
perator non exaudiuit. Sed ibi Terentius legitur, ubi Arintheus eſt legendum.

376. 1126 VALENTINIANVS IIII. ET VALENS IIII. 2. 9

His Coſſ. Saxones cæſi de Vſone in regione Francorum & Bur-
gundiorum octoginta ferè milia, quod nunquã antea accidit, ad Rhe-
num deſcenderunt. Clearchus præfectus urbi Conſtantinopoli neceſ
ſariam aquam & quam diu ciuitas optabat, induxit.

Eadem Hieronymus in Chronicis, & Paulus Diaconus libro undecimo, pri-

Olymp. Imp. Val. CHRISTI Ab ur. con.

mo capite. Sed Oroſius ita: Valentinianus Saxonum gentem in Oceani litoribus & paludibus inuijs ſitã uirtute atq; agilitate terribilem, periculoſam Romanis finibus eruptionem magna mole meditantem, in ipſis Francorũ finibus oppreſsit: Burgundionũ quoq; nouorum hoſtiũ nouum nomen, qui plus q̃ octuaginta millia, ut ferunt, armatorum ripæ Rheni fluminis inſederũt. Hos quondã ſubacta interiore Germania à Druſo et Tiberio, adoptiuis filijs Auguſti Cæſaris, per caſtra diſpoſitos, aiunt in magnam coaluiſſe gentem: atq; ita etiam nomẽ ex opere præſumpſiſſe: quia crebra per limitem habitacula cõſtituta, Burgos uulgo uocant: eorumq; eſſe præualidam & pernicioſam manum Galliæ, hodieq; teſtes ſunt, in quibus præſumpta poſſeſsione conſiſtunt. Quãuis prouidentia Dei omnes Chriſtiani modò facti catholica fide, noſtriſq; clericis quibus obedirent receptis, blãdè, manſuetè, innocẽterq; uiuãt, nõ quaſi cũ ſubiectis Gallis, ſed uerè cũ fratrib. Chriſtianis. De aquęductu Clearchi hiſtoria Tripartita lib. 7. cap. 21. Cũ aquæductus in ciuitatẽ fuiſſet inductus, præfectus Vrbis tunc Clearchus nympheum maximum tunc ædificauit, in platea quæ nunc Theodoſij nuncupatur, ubi aquæ affluentia eſt emiſſa, in quo maximam feſtiuitatem ciuitas habuit. Illic lege totum caput, de quodam ſaxo cũ miranda inſcriptione, & miraberis.

3. 10 GRATIANVS III. ET EQVITIVS. 377. 1127

Circa hęc tempora Hunnorũ gens de Męotidis paludibus exijt, & Emericus rex Gotthorum C. & XX. anno uitæ ſuæ obijt.

4. 11 P. C. GRATIANI III. ET EQVITII. 378. 1128

Hiſtoria Tripartita libro octauo, capite undecimo, horum Coſs. ſic meminit: Inter hæc igitur Valentinianus Imperator Heſperiæ contra legatos Sauromatarum uehementi furore commotus, eruptione uenarum fluxu ſanguinis expirauit, poſt Conſulatum Gratiani III. & Equitij, uigeſima ſeptima die menſis Nouembris: anno uitæ quinquageſimoquarto, imperij undecimo. Quo moriente, Italiæ milites, ſexto die poſt eius mortem, Valentinianum puerũ eius filium ad imperij culmina peruexerunt: cuius imperium frater cum patruo (licet ingratè, quòd eis ignorantibus factum eſſet) tamen poſtea ſuſceperunt. Hoc itaq; modo Valentinianus iunior in paterno ſucceſsit imperio, natus de Iuſtina, altera Valentiniani uxore.

His Coſs. Valentinianus apoplexi Brigetione moritur. poſt quẽ Gratianus, ſumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.

Oroſius: Anno undecimo imperij ſui Valentinianus, cum Sarmatæ gentes ſeſe per Pannoniam diffudiſſent, eaſq; uaſtarent, bellum in eos parans apud Brigitionem oppidum ſubita effuſione ſanguinis (quod græcè Apoplexis uocatur) ſuffocatus & mortuus eſt. Poſt quem Gratianus filius eius Occidentis imperium tenuit, Valente patruo in Orientis partibus conſtituto. Valentinianum etiam fratrem ſuum, paruum admodum, ſocium creauit imperij. Mox ſubiungit Oroſius, quæ ſub Valẽte geſta ſunt longius, & quomodo perierit. Quod illic inuenies lector. Et apud Paulum Diaconum capite ſecundo libri undecimi. Eſt autem Brigetion urbs Pannoniæ ſuperioris Ptolemæo in Danubij ripa, ubi olim erat legio Germanica decimaquarta, haud longè à fluuio qui Ptolemæo Arabon dicitur.

CCLXXXIX 12 VALENS V. ET VALENTINIANVS IVNIOR 379. 1129

Hieronymus in Chronicis: Quia ſuperiore anno Sarmatæ Pannonias uaſtauerunt, ijſdem Coſs. permanſere. In uetuſtiſsima quadam Chronica incerti autoris inueni ſic ſcriptum: His Coſs. Sarmatæ totam Pannoniã deuaſtauerunt. Valens tam atroci erat in monachos odio, ut, teſte Euſebio Cæſarienſi in hiſtoria

Eccle-

CHRISTI Ab urb. con. — Olymp. Imp. Val.

Eccleſiaſtica, libro undecimo, capite tertio, eremū uaſtaret, tria millia ſimul, aut eo amplius uiros, ſecreta & ſolitaria habitatione diſperſos, oppugnare pariter aggreditur. Idem atteſtatur Socrates Tripartitæ hiſt. libro octauo, capite ſeptimo: ſed etiam Theodoritus in VII. capite XXXIX. Eremi incolas Antonij ſequaces Lucius expulit: eorumq́ ſanctiſsimos præſules duos Macarium Iſidorumq́ & cæteros ſpeluncis ſuis eijciens, in quandam inſulam, quam impij inhabitabāt, deſtinauit. Oroſius: Valens, ait, effrenata liber audacia, legem dedit ut monachi, id eſt Chriſtiani, qui ad unum fidei opus, dimiſſa ſecularium rerum multimoda actione, ſe redegerant, ad militiam cogerentur. Vaſtas illas tunc Aegypti ſolitudines, harenasq́ diffuſas, quas propter ſitim & ſterilitatem, periculoſiſsimamq́ ſerpentium abundantiam conuerſatio humana nō noſſet, magna habitantium monachorū multitudo compleuerat. Hinc tribuni & milites miſsi, qui ſanctos & ueros milites Dei alio nomine perſequutionis abſtraherent, interfecerunt agmina multa ſanctorum, &c. Idem Eutropius, Hieronymus. Idem Suidas, qui ſcribit Valentem omnium deorum contemptorem, & præſertim à fide Chriſti alienum ac abhorrentem. Hanc autem cōſtitutionem Valentis libro X. C. Iuſtiniani inſeruit de Decurionibus etiam Trebonianus, quia ſuæ quoque impietati conueniebat: cum eſſet, teſte Suida, omnis religionis contemptor, & præſertim à Chriſtiana fide abhorrens, adulator & fraudulentus. Qui perſuaſit Iuſtiniano Imperatori, fore ut nunquā moreretur, ſed in cœlum cum carne aſſumeretur. Quamuis naturę dotibus ingenioq́ polleret, ut ſuæ ætatis nemini ſecundus eſſet: auaricia autem tanta, ut ius & fas uenale haberet, quam doctrinæ præſtantia uelabat. Eadem Procopius.

380. 1130 GRATIANVS IIII. ET MEROBAVDES. 2. 13

Hic Merobaudes olim tribunus conſuluit Gratiano, cum Treueris ageret, ut fratrem ſuum Valentinianum, ex Iuſtina matre editum, Cæſarem & conſortem imperij faceret. Affuit autem huic quoq́ conſilio L. Equitius magiſter equitum cum matre, ut teſtatur Sextus Aurelius.

His Coſs. Alemanorum circiter triginta millia apud Argentariam oppidum Galliarum cæſa ab exercitu Gratiani. Gotthi diffunduntur in Thracia.

Oroſius: Gratianus interea Imperator admodum iuuenis, cum inæſtimabilem multitudinē hoſtium, Romanis infuſam finibus cerneret, fretus Chriſti potentia, longè impar militum numero ſeſe in hoſtem dedit. Et continuò apud Argentariam oppidum Galliarum formidoloſiſsimum bellum incredibili felicitate confecit, nam plus ꝙ triginta milia Alemanorum minimo Romanorum detrimento in eo prælio interfecta narrantur. Vide hinc latè Hunnorum in Gotthos & Gotthorum per Thracias incurſionem. Hieronymus: Gens Hunnorū Gotthos uaſtat, qui à Romanis ſine armorum depoſitione ſuſcepti, per auaritiā Maximi ducis fame ad rebellandum coacti ſunt. Superatis in congreſsione Romanis, Gotthi funduntur in Thracia.

381. 1131 P.C. GRATIANI IIII. ET MEROBAVDIS. 3. 14

In uetuſtiſsimo annalium libro legi hæc uerba: Anno Chriſti CCCLXXXI. ſynodus centum quinquaginta epiſcoporum Conſtantinopoli contra Macedonium congregantur.

382. 1132 VALENS VI. ET VALENTINIANVS IVNIOR II. 4. 15

Hiſtoria Tripartita lib. 8. cap. 15. Valens Imperator cum prima die Maij menſis, ſexto ſuo conſulatu & Valentiniani iunioris ſecundo, Conſtantinopolim ueniſſet, inuenit populum in mœſtitia conſtitutū. Barbari namq́ per Thracias diſcurrentes, etiam Conſtantinopoleos ſuburbana uaſtabant, non exiſtente qui eis

reſiſtere

Olymp. Imp. Val. CHRISTI Abr. an.

reſiſtere fortiter perualeret. Qui dum uſque ad muros ueniſſent Vrbis, afflicta ciuitas murmurabat, quaſi eos Imperator illuc euocaſſet, dum nec reſiſteret, et magis bella protraheret. Circenſes igitur agebantur, & illic Imperatori clamabant: Da arma, et nos pugnabimus. Hinc accenſus Imperator, undecima Iunij egreditur, interminatus pœnas ſe pro iniurijs, cum rediret, à Cõſtantinopolitanis ciuibus exacturum. Et quoniam prius uidebantur Procopio præbuiſſe ſolatium, ita ut ciuitatem aratro uertere minaretur: deduxit igitur ciues uſque ad Hadrianopolim, quæ eſt in confinio Macedoniæ, & exercitu quidem præmiſſo in quodam uico uictoriam ſuſtinebat: ad quem uenientes barbari, ubi Valens agnita proditione ſe celare nitebatur, immiſſo igne concremauerunt cum uico pietatis inimicum: nona die menſis Auguſti, quarto anno ducenteſimæ octogeſimænonæ Olympiadis, anno uitæ 50. qui cum fratre regnauit annos 13. poſt fratrẽ tres. Vide Oroſium & Paulum Diaconum, qui eadem, ſed latius, ſcribunt. Et ſic finitur hic Olympias 289. ſecundũ hiſtoriam Tripartitam. Nec in Euſebio libro Temporum alia reperitur Olympias, licet hiſtoria Tripartita continuet uſque ad ſeptimumdecimum conſulatum Theodoſij, qui fuit annus ſecundus 35. Olympiadis. Tam diu etiam Olympiadas continuabimus. Si quid uerò deinceps inueniemus fide dignũ, apponemus. Nam huc uſque Hieronymus Euſebij tempora produxit. reliquum tempus alio opere deſcribendum promittit. In uetuſtiſsima quadã Chronica incerti autoris reperi, Valente VI. & Valentiniano II. Coſs. Oroſius & Proſper Chronicas ſcripſerunt, & Valens Imperator incenſus eſt. Nam & poſt Hieronymum Proſper cætera deinceps cõtinuauit. Et Marcellinus quidã hinc tempora pulcherrimè per conſulatus & indictiones produxit, opere quidem breui, ſed pulcherrimo: cuius copiã mihi fecit Ioannes Gremperius amanuẽſis meus: & quem deinceps uſque ad finem operis ſemper citabo circa ſingulos conſulatus. Orditur autẽ præfatus autor opuſculum ſuum ita: Poſt mirandum opus, quod à mundi fabrica uſque in Conſtantinum principem Euſebius Cæſarienſis huius ſeculi originem, tempora, annos, regna, uirtutesque mortaliũ & uariarũ artium repertores, omniũque prouinciarum monumenta cõmemorans, græco edidit ſtylo, noſter Hieronymus cũcta tranſtulit in latinum, & uſque in Valentem Cæſarẽ Romano adiecit eloquio. Igitur uterque huius operis autor V̄ D. LXXXVIII. annorum hunc mundũ tunc fore miro computauit ingenio. Ego uerò ſimplici duntaxat computatione, orietale tantũ ſequutus imperiũ. per indictiones, perque Coſs. infraſcriptos 140. annos à ſeptima uidelicet indictione, & conſulatu Auſonij & Olibrij, quibus etiã Coſs. Theodoſius Magnus creatus eſt Imperator, enumerans, & uſque in conſulatum magni indictione undecima colligens, eorundem autorum operi ſubrogaui. Itemque alios decem & ſex annos à Conſulatu Iuſtini Auguſti primo, uſque in conſulatum Iuſtiniani Auguſti IIII. ſuffeci. Hi ſunt ſimul anni 156. Appellauit aũt is Marcellinus opuſculũ ſuum Deflorata. Mos enim eſt Orientalium, ut breuem & publica fide tranſſumptam narrationem uocẽt Deflorationem. Ioſephus: Beroſus Chaldæus omnem Chaldaicam deflorauit hiſtoriam. Et ideo etiam opus Beroſi dicitur Chaldaica defloratio. Huius Marcellini meminit Caſsiodorus in primo libro Introductorij in ſacras literas cap. 17. ubi Chriſtianos hiſtoricos recenſet in hæc uerba: Marcellinus etiam quatuor libros de temporum qualitatibus, & poſitionibus locorũ, pulcherrima proprietate conficiens, itineris ſui tramitem laudabiliter percurrit, quẽ uobis pariter dereliqui. Et paulo infra ſubdit: Euſebium ſubſequutus eſt ſupraſcriptus Marcellinus Illyricianus, qui adhuc patricij Iuſtiniani fertur egiſſe cancellos. Sed meliori conditione deuotus à tempore Principis uſque ad fores imperij triumphalis Auguſtiniani opus ſuum Domino iuuante perduxit: ut qui ante fuit in obſequio ſuſcepto gratus, poſtea ipſius imperio copioſe amantiſsimus appareret. Sed ut ad propoſitum

poſitū reuertamur. Præfationis aūt uerba Marcellini ideo ſubſcripſi, ut lectores diligenter diſquirant, ne autor ille, ſicubi latet, intereat. unicum habui & deprauatum & lacerum exemplar, multis in locis feneſtratū. Hermannus Cōtractus etiam ad ſua uſq; tempora diligentiſsimė deduxit ſummo ſtudio.

His Coſs. à Gotthis in Thracia Valentis trucidatus eſt exercitus. Ipſe quoq; Imperator, incenſa domo ubi ſe occultauerat, igne cōmbuſtus eſt. Cui ſucceſsit in Orientė Theodoſius Theodoſij filius, quem ſibi in conſortium Gratianus aſciuit. Gratianus itaq; cum iam XIIII. regnaret annis, cum Theodoſio annis III. ſub quibus hi Coſs. fuerūt.

Euſebius: Lacrymabile bellū in Thracia. In quo deſerente equitū pręſidio, Romanę legiones à Gotthis cinctæ, uſq; ad internecionē cæſæ ſunt. Ipſe Imperator Valēs cū ſagitta ſaucius fugeret, et ob dolorē nimiū ſuper equo laberet, ad cuiuſdā uillici caſam deportatus eſt, ubi perſequētib. barbaris, & incenſa domo, ſepultura quoq; caruit. Oroſius lib. 7. Anno ab Vr. con. M.C.XXXII. Gratianus quadrageſimus ab Auguſto Imperatore (nam Valentem Caſsiodorus cum Valentiniano ſupputat, & ideo hunc 39. facit) poſt mortem Valentis ſex annis imperium tenuit: quamuis iamdudum antea cum Valente patruo, & cum Valentiniano fratre, regnaret. Qui cum afflictum & penė collapſum Reip. ſtatum uideret, eadem prouiſione qua quondam legerat Nerua Traianum, uirum Hiſpanum, per quem Reſpub. reparata eſt, legit & ipſe Theodoſiū, ęquė Hiſpanum uirum, & reſtituendæ Reipub. neceſsitate, apud Syrmium purpuram induit, Orientis & ſimul Thraciæ præfecit imperio. Hoc perfectiore iudicio, quia cum in omnibus humanæ uitæ uirtutibus iſte par fuerit in fidei ſacramento, religioniſq; cultu, ſine ulla comparatione præceſsit. Siquidem ille perſequutor, hic propagator Eccleſiæ: ita illi ne unus quidem proprius filius, quo ſucceſſore gauderet, indultus eſt. Huius autem Orienti ſimul atq; Occidenti per ſucciduas uſq; ad nunc generationes glorioſa propagatio dominat. De illo plura Paulus Diaconus libro 11. cap. 3. Sextus Aurelius titulo quinquageſimoquinto: Hiſtoria Tripartita lib. 9. & Hermannus Contractus, ė quibus & nos quædam excerpſimus.

GRATIANVS AVG. IMP. XXXIX.

380. 1133 AVSONIVS, ET OLIBRIVS. CCXC 1

Proſper, qui librum Chronicôn poſt Hieronymum continuauit, Coſs. etiam ponens, Muſonium alterum Conſulē appellat. Sed error eſt. Auſonius enim elegantiſsimus ille poeta, cuius adhuc hodie extant ingenij plura monumenta, & qui præceptor Gratiani fuit, hic Conſul erat. Extat Panegyricus & conſularis oratio, quam Gratiano dixit, ut de conſulatu ei gratias ageret. Narrat Caſsiodorus in Introductorio libro, Proſperum Chronica ab Adam ad Genſerici tempora & Vrbis deprædationem uſq; perduxiſſe. Tradit autē Proſper, his Coſs. Gratianum poſt mortem patrui, Theodoſij filium, in conſortiū imperij aſſumpſiſſe; & ei regnum Orientis tradidiſſe. Quod & hiſtoria Tripartita commemorat lib. 9. cap. 4. ubi horum quoq; Coſs. fit mentio, ſub quibus XVI. die menſis Ianuarij id factum tradit. Quo anno etiam Theodoſius Gotthos ė Thracia pepulit. Marcellinus hos Coſs. nominans, ſeptima indictione ſic ait: Theodoſius Hiſpanus, Italicæ Diui Traiani ciuitatis, à Gatiano Auguſto apud Syrmiū XXXIX. poſt Valentis interitum Imperator creatus eſt, XIIII. Cal. Februarias Orientalē duntaxat Rempub. recturus, admodū religioſus, & catholicæ Eccleſiæ propagator, omnibuſq; Orientalibus principibus præponendus, niſi quòd Marcianum Tertium poſt ſe principem imitatorē habuit. Alanos, Hunnos, Gotthos, gentes Scythicas

Olymp. Imp. thicas magnis multisq; prælijs uicit. In uetuſtiſsimis Chronicis, quorum autor CHRISTI Ab ur. co
Grat. ignoratur, ſcriptū reperi: Auſonio & Olibrio Coſs. Theodoſius eleuatus eſt Imperator à Gratiano Syrmij. Ad hunc Auſonium legitur eruditiſsima Theodoſij Imperatoris epiſtola, ut ei libros ſuos mittat, & reſpōſio Auſonij carmine. Quinimò elegantiſsimæ epiſtolę Symmachi ad hunc Auſoniū multæ circunferūtur.

2. 2 GRATIANVS V. ET THEODOSIVS. 381. 1134

Sub his Coſs. Theodoſius Theſſalonicæ eſt baptizatus ab Anatolio, eiuſdem ciuitatis epiſcopo, cum illic ægrotaret. & legem Conſtantinopolitanis propoſuit de cultu religionis, cuius tenor ſcribitur in hiſtoria Tripartita capite ſeptimo lib. noni, ubi horum quoq; Coſs. mentio fit. Fit & horum Coſs. mentio capite decimo, eodem libro. Fuit etiam hoc anno pax cum Gotthis firmata, procurāte Gratiano, quòd Theodoſius ægrotaret. Marcellinus ſic ſcribit: Indictione octaua, Gratiani Auguſti quinto, & Theodoſij Auguſti primo, Gregorius Nazanzenus facundiſsimus Chriſti ſacerdos, & Hieronymi noſtri præceptor in Eccleſia noſtra apud Byzantium ab Arrianis capta, plebem catholicam in beatæ Anaſtaſiæ Oratorio Catholico quotidiana alloquutione continuit. Sæpe namq; prauorum cōuicijs inſectatus eſt: ſed gratia Chriſti præditus, uſq; ad id tempus, quo eadem Eccleſia ſui præſentia noſtris eſt reddita, perfidis obſtitit Arianis. Nam his Coſs. Theodoſius Magnus poſtquam de Scythicis gentibus triumphauit, expulſis continuò de orthodoxorum Eccleſia Arrianis, qui eam per quadraginta fermè annos ſub Arrianis Imperatoribus tenuerant, noſtris catholicis orthodoxis reſtituit Imperator menſe Decembrio. Hermannus Contractus in ſuis Annalibus tradit, ab hoc anno Theophilum Alexandriæ Epiſcopum Paſchales cyclos inchoaſſe. Cur autem hoc templū, ſiue hæc baſilica, Anaſtaſia ſit dicta, lege Tripartitam hiſtoriam libro nono, capite nono.

His Coſs. Ambroſius epiſcopus de Chriſtiana fide multa ſublimiter ſcribit.

Proſper Gratiano quinto & Theodoſio Coſs. pro catholica fide multa ſublimiter Ambroſius ſcribit. Cæterùm de Ambroſio multa hiſtoria Tripartita libro ſeptimo, capite octauo: libro nono, capite uigeſimoprimo: & Ruffinus libro undecimo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite undecimo & decimoquinto. Verùm quiſquis ſcripta illius ſanctiſsimi antiſtitis Ambroſij in tres partes hodie diſtincta nō uiderit, ille ſe ſciat in literis ſacris parum, aut nihil, uidiſſe. Vtinam noſtri hodie epiſcopi, huius præſulis innixi ueſtigijs, aut ſimilia ſcriberent, aut ſcripta ſaltem legerent, non autem faſtui aut pompæ dediti, religionem ſolis ueſtibus profiterentur. Omnes uos ſacerdotes admoneo, hortorq;, ut huius diſertiſsimi Doctoris Eccleſiæ libros aſsiduis manibus euoluatis. In his oleum & operam ponatis: non aleæ aut ludo tempus ueſtrum atteratis, ut digni tandem ſacerdotio reperti, oues uobis cōmiſſas digno pabulo enutrire ualeatis. Paulus Diaconus poſt Auxentij feram mortem, cum Ambroſius ex pagano iudice ſubitò apud Mediolanū diuino nutu epiſcopus fuiſſet ex cunctis electus, moxq; catholico baptiſmate tinctus, præſul eſſet ordinatus, cumq; pro fide catholica libros Gratiano Imperatori porrexiſſet, ac reuerentia qua debuerat ſuſceptus eſſet, uniuerſa ſtatim ad rectam fidem Italia repullulauit.

3. 3 SYAGRIVS, ET EVCHERIVS. 382. 1135

Proſper ſcribit, quòd Euagrius & Eleutherius Coſs. tum fuerint. Fuit autem Euagrius uir eloquentiſsimus, diſcipulus & diaconus Gregorij Nazanzeni. cuius fit mētio in hiſtoria Tripartita, libro octauo, capite primo. Licet libro nono, capite duodecimo, faciens horum Coſs. mentionem, ſcribat conſulatu Euagrij & Eucharij, menſe Maio, conueniſſe epiſcopos contra Macedonianos, qui ſan-

ctum

CHRI-STI Ab ur. con. Olymp. Imp. Grat.

ctum ſpiritum Deum eſſe negabant. Quo tempore Synodus centū & octoginta patrum apud Conſtantinopolim celebrabatur, iuſſu Theodoſii, ut latiſsimè illic hiſtoria Tripartita recenſet, & Hermannus Contractus in ſuis Annalibus repetit. Marcellinus autem noſter horum Coſs. ſic meminit: Indictione nona Eucherij & Euagrij Conſ. centum quinquaginta patribus in urbe Auguſta congregatis, aduerſus Macedonium in ſanctum ſpiritum naufragantem, ab iiſdem epiſcopis ſancta Synodus firmata eſt, Damaſo ſcilicet ſedem beati Petri tenente. Conſtantinopoli uerò Timotheo Alexandrino perq; Miletium Antiochenum & Cyrillum Hieroſolymitanum epiſcopos Nectareo ex pagano protinus baptizato, & in præfata ſynodo Pontifice ordinato, Athanaricus rex Gotthorum, cum quo Theodoſius Imperator pepigerat, Cōſtantinopolim menſe Ianuario uenit, eodemq; menſe morbo perijt. Id quoq; Caſsiodorus ſequenti anno factum ſcribit, ut infrà patet: niſi ſit error codicis.

His Coſs. Martinus epiſcopus Turronum Galliæ ciuitatis multis clarus habetur.

Paulus libro undecimo, capite tertio: Eo tempore in Gallijs apud Turronos multis beatiſsimus Martinus florebat uirtutibus. Quemadmodum ſanctus Martinus, ex Sabbaria Pannoniorum oppido oriundus, Ticini ſit alitus, & quomodo primùm ſub Conſtantio meruerit, deinde ſub Iuliano Cæſare, & quomodo ſit factus præſul Turronicæ eccleſiæ, elegantiſsimè Seuerum Sulpitium eius uitam ſcribentem, ac eius miracula, quiſquis id concupierit, adeat, & gaudebit, & lætabitur, cum illud opuſculum leget.

383. 1136 ANTONIVS, ET SYAGRIVS II. 4. 4

De his Coſs. ſic noſter ſcribit Marcellinus: Decima indictione Antonij & Syagrij Cōſ. Diui Valentiniani Magni cadauere, Theodoſius Magnus princeps, ab Italia reportato apud Comitatum regio in ſepulchro condidit. Eodem anno uniuerſa gens Gotthorum Athanarico rege ſuo defuncto, Romano ſe imperio dedit, menſe Octobri. Et Damaſus Romanæ Eccleſiæ, exceptis Liberio, & Felice triceſimoquinto Epiſcopo, anno pontificatus ſui decimooctauo, in Domino requieuit. Proſper libro Chronicôn in hęc uerba: Antonio & Syagrio Coſs. Athanaricus rex Gotthorum apud Conſtantinopolim quintadecima, qua fuerat ſuſceptus die, occiditur. Caſsiodorus quoq; de hoc inquit:

His Coſs. Athanaricus rex Conſtantinopolim uenit, ibiq; uitam exegit.

Paulus Diaconus libro undecimo, capite tertio: Athanaricus Conſtantinopolim ad Theodoſium uenit, quem ille mira animi iucunditate & affectione recepit. Deniq; cum Vrbem Athanaricus intraſſet, & tum ædificia ciuitatis, quam exornari quaſi ad diem feſtum populi frequentiam cerneret, ac per ſingula mente inhæreret: cumq; deinceps Imperatoris regiam ingreſſus, obſequia, officiaq; diuerſa conſpiceret: Sine dubio, inquit, Deus terrenus eſt Imperator. Contra quē qui manus leuare niſus fuerit, ipſe ſui ſanguinis reus exiſtit. Nec mora tamen ſu perueniente ualetudine rebus humanis exceſsit. Cuius exequias Imperator ipſe præcedens, dignè eum tradidit ſepulturæ. At uniuerſæ Gotthorum gentes aſpicientes uirtutem benignitatemq; Imperatoris Theodoſii, Romano ſeſe Imperatori dediderunt. Idem Hermannus Contractus in ſuis Annalibus.

384. 1137 MEROBAVDES II. ET SATVRNINVS. CCXCI 5

Horum Coſs. ſic memini Hiſtoria Tripartita libro nono, capite decimooctauo: Inter hæc Theodoſius Imperator filium Arcadium deſignauit Auguſtū Con

X ſulatu

ſulatu Merobaudis ſecundo (ita enim legendũ) & Saturnini, decimaſexta Ianuarij menſis die. Non longo pòſt tempore aderant undiq; totius religionis epiſcopi eodem conſulatu Iunio menſe. Merobaudis mentio fit in illo elegantiſsimo Panegyrico Latini Drepani Pacati, quem Theodoſio dixit Romæ.

His Coſs. Arcadius, Theodoſii Imperatoris filius, Auguſtus appellatur.

Proſper: Merobaude ſecũdò & Saturnino Coſs. Arcadius Theodoſii Imperatoris filius Auguſtus eſt appellatus. In uetuſtiſsimis quoq; chronicis, quorũ autorẽ ignoro, inueni, Merobaude ſecũdò & Saturnino Coſs. Gratianus occiſus eſt à Maximo Lugduni octauo Calendas Septembris. Quo anno natus eſt etiã Honorius Conſtantinopoli quinto Idus Septembris. Et leuatus eſt Arcadius. Quę cõuenire uidentur cũ his quę hiſtoria Tripartita tradit libro nono, capite uigeſimoprimo, ubi mors Gratiani deſcribitur in hæc uerba: Mortuus eſt ergo conſulatu Merobaudis & Saturnini anno imperij decimoquinto, die uigeſimaquarta, uitæ uiceſimo & quarto. licet & Caſsiodorus eius mortem in ſequentes Coſs. reijciat. In quos etiam hiſtoria Tripartita natales Honorij collocat. Lege ibi quomodo Gratianus bellũ Germanis intulit: quæ Probus exconſul fecit, Valentiano tũ pubere exiſtente: quid Iuſtina uxor Valentiniani ſenioris cõtra Ambroſiũ epiſcopũ patrata eſt: & quo pacto fraude Andragathij trucidatus ſit Gratianus.

2, 6 RICIMER, ET CLEARCHVS. 385. 1138

Horum Coſs. meminit hiſtoria Tripartita libro nono, capite uigeſimoprimo, his uerbis: Ea tempeſtate etiam legatio Perſarum aderat pacem petens, quo tempore filius quoq; Honorius ei natus eſt de uxore Placilla, conſulatu Richomeris & Clearchi, octaua die Septembris menſis. Quo conſulatu Agelius quoq; Nouatianorum epiſcopus eſt defunctus. Proſper: Ricomede & Clearcho Coſs. Honorius, Theodoſii filius, naſcitur, & in Britannia per ſeditionem militum Maximus Imperator eſt factus. Quo mox ad Gallias transferente ſe, Gratianus Pariſius Merobaudis magiſtri militũ proditione ſuperatus, & fugiens, Lugduni captus atque occiſus eſt. Maximus uerò Victorem filium ſuum Cæſarem fecit, & conſortem regni. Oroſius libro ſeptimo, capite uigeſimo: Maximus uir quidem ſtrenuus, & probus, atque Auguſto dignus, niſi contra ſacramenti fidem per tyrannidẽ emerſiſſet, in Britannia inuitus propemodum ab exercitu Imperator creatus, in Galliam tranſit: ubi Gratianum ſubita incurſione perterritum, atque in Italiam tranſire meditantem, dolis circumuentum interficit: fratremq; eius Valentinianum Auguſtum Italia expulit. Valentinianus in Orientem refugiens, paterna pietate à Theodoſio eſt ſuſceptus, & mox imperio reſtitutus.

His Coſs. Gratianus apud Lugdunum captus occiditur. Reſiduis Valentinianus & Theodoſius regnant annis octo. Sub quibus hi Coſs. fuere.

Oroſius libro ſeptimo, capite uigeſimoprimo: Anno ab Vr. con. milleſimo centeſimo trigeſimooctauo Theodoſius quadrageſimuſprimus, interfecto à Maximo Gratiano, imperium Romani orbis obtinuit: manſitq; in eo annis undecim, cum iam in Orientis partibus ſex annis Gratiano uiuente regnaſſet. Itaq; iuſtis neceſſarijsq; cauſis ad bellum ciuile permotus, cum è duobus Auguſtis fratribus & ultionem unius interfecti ſanguis exigeret, & reſtitutionem miſeria alterius exulantis oraret, poſuit in Deo ſpem ſuam: ſeq; aduerſus Maximum tyrannum ſola fide maior (nam longè minor erat uniuerſa apparatus bellici comparatione) proripuit. Aquileię tunc Maximus uictorię ſuę ſpectator inſederat. Andragathius uerò Comes eius ſummam belli adminiſtrabat: qui cum largiſsimus

militum

CHRISTI Ab urb. con. Olymp. Imp. Val. Iun.

militum copijs, ipſaq; magnarum copiarum fortitudine præcellente conſilio incredibiliter omnes Alpium & fluminum aditus communiſſet, ineffabili iudicio Dei, nauali expeditione, dum incautum hoſtem præuenire & obruere parat, ſponte eadem quę conſtruxerat clauſtra deſeruit. Ita Theodoſius, nemine ſentiente, Aquileiam improuiſus adueniens, Maximum clauſit, cæpit, & occidit. Vide deinde longa ſerie quæ Oroſius tribus capitibus de Theodoſio perſequitur, quæ omnia mutuauit Paulus Diaconus libro undecimo. At Sextus Aurelius titulo quinquageſimoſexto & ultimo, Hiſtoria Tripartita libro nono, & Ruffinus ultimo libro Hiſtoriæ eccleſiaſticæ, ac Beatus Ambroſius libro epiſtolarum quinto multa de Theodoſio perſcribunt. E quibus & nos quædam excerpſimus in Cæſarum Catalogo. Valentinianus autem Iunior regno reſtitutus, extincto Maximo, eiusq; filio Victore, quē Imperatorem Gallis relinquens præfecerat, ipſe in Galliam tranſijt. Vbi cum tranquilla Repub. in pace ageret, apud Viennam dolo Arbogaſtis comitis ſui, ut ferūt, ſtrangulatus, Atq; ut uoluntariam ſibi conſciuiſſe mortem putaretur, laqueo ſuſpenſus eſt.

VALENTINIANVS IVNIOR
THEODOSIVS XL.

386. 1139 ARCADIVS, ET BAVCO. 3. 1

Horū Coſs. meminit hiſtoria Tripartita libro nono, capite uigeſimoſecundo. Sed perperā ibi ſcriptum eſt, Baudonis & Bauconis. Proſper quoq; in Chronicis in hæc uerba: Arcadio & Baucone Coſs. Hieronymus presbyter, toto iā mundo clarus, habitat in Bethleē, egregio ingenio & ſtudio uniuerſali eccleſię ſeruiens.

His Coſs. Hieronymus presbyter in Bethleem poſitus, toto mundo mirabilis habetur.

Paulus Diaconus libro undecimo, capite tertio: Eo tēpore toto orbe doctrinis & ſcientia clarus, apud Bethleem ciuitatē Paleſtinę ſitus, radiabat Hieronymus. Marcellinus: Hieronymus noſter literis Græcis atq; latinis Romæ apprimè eruditus, presbyter quoq; ibidē ordinatus eſt. Porrò ad Bethleem iuuenis aduenit: ubi prudēs animal ad præſepiū ſe mox obtulit permanſurū. Inter cætera ſtudiorum ſuorū opuſcula uſq; ad Theodoſii decimumquartū imperij annū à beato Petro ſumens exordium, uſq; in ſemetipſum, de uiris illuſtribus ſcribit innumeris. Præterea libris Apoſtolorū Prophetarumq; cōſtructionibus editis, immobilem catholicæ turrim Eccleſiæ cōtra perfidorū iacula cōſummauit. literis quoq; Hebraicis ita doctus, ut omnes ueteris Teſtamenti libros ex Hebræorū ſcilicet codicibus uerterit in latinū: Danielē q̄q; prophetā Chaldaico ſtylo loquentem, & Iob iuſtū Arabico, in Romanā linguā utrumq; autorē perfecta interpretatione mutauerit. Matthęi quoq; Euangeliū ex Hebræo fecit eſſe Romanū. Mētis inſuper ac corporis uirginitatē prædicans atq; cuſtodiēs, ſolus omniū Romanorū in oēs ſedecim prophetarū cōmentatus eſt libros. Iunctis pręterea ſuorū librorū prologis, ita ſe luculentiſsimū interpretē, & immenſa Epiſtolarum uolumina cōdens, neruoſum ſe catholicis exhibuit lectoribus, ut ne perfidis quoq; pepercisſe, nec inuidis ceſsiſſe uideatur. Nonagenarius fermè, ut perhibetur, in Domino requieuit. Quē Stridō oppidū genuit, Roma erudiuit, Bethleē alma tenet. Nō poſſum non ſtomachari iterū, cum uideo noſtros ſacerdotes ita luxui & ocio deditos, ut pręter horas Canonicas, quas ſine intellectu ac deuotione nulla abſoluūt, nullas penitus literas inſpiciunt. Gentilium & ethnicorū libros aſpernantur, quaſi lege Chriſtiana uetiti. Sed eſto, hos non legant. Cur nō diui Hieronymi ſcripta melle dulciora, omni ſententia, doctrina & eruditione legunt? Et intermiſſa alea, quā frequentius exercent q̄ Pſalteriū, perlegunt ac relegunt? Sed inquiunt: Noli tu

Olymp. Imp. ſacerdotes Chriſti cenſere, qui uncti ſunt, qui ſacrati ſunt, qui benedicti ſunt. Aſt CHRI- Ab ur.
Val. ego hos minimè cēſeo. Indignor, ꝙ non à maioribus, hoc eſt epiſcopis, Cardina STI con.
Iun. libus, ac ſummis Pontificibus, errores & ſcandala de clero tollātur. Sed proh dolor, qualis horū uita? Sileo, taceo: quandoquidem dicunt, mala morte perire, qui ſacerdotes carpat. Sed Chriſtus opt. max. cū pontifices, ſcribas, ac Phariſæos ob ipſorū delicta reprehenderet, à ſacerdotibus eſt morti condēnatus. Veri & boni Chriſti ſacerdotes omni ſunt ueneratione digniſsimi, & hi tempore nō abutuntur, neqꝫ dies in luxu ac uoluptate cōterunt, ſed diuorum Hieronymi, Auguſtini, Ambroſii, Lactantij, Anaſtaſij, Cyrilli, Pamphili, & id genus alios libros dies noctesqꝫ euoluunt, & uitam honeſtam ac pudicam uiuunt.

4. 2 HONORIVS N. P. ET EVODIVS. 386. 1140

Proſper horū Coſs. ſic meminit: Honorio Nepote, & Euodio Coſs. Burdegale quædam Priſcilliani diſcipula, nomine Vrbica, ob impietatis pertinaciam, per ſeditionem uulgi lapidibus obruitur. Hermannus in ſuis Annalibus: Priſcillianus hæreticus in ſynodo Burdegalenſi iam damnandus, fugit: & Treueri ab Euodio præfecto auditus, cum ſequacibus erroris, gladio addictus eſt.

CC- 3 VALENTINIANVS III. ET EVTROPIVS. 387. 1142

XCII Hiſtoria Tripartita libro nono, capite quadrageſimoquinto, mētionem facit cuiuſdam Eutropij eunuchi, quem fideliſsimū fuiſſe ſcribit Theodoſio Imperatori, & ab eo miſſum ad Ioannem Monachum, ut ei belli euentum ſignificaret.

2. 4 THEODOSIVS II. ET CYNEGIVS. 388. 1142

Proſper: Theodoſio ſecūdò & Cynegio Coſs. Maximus tyrānus Valentiniano & Theodoſio Imperatoribus, tertio ab Aquileia lapide ſpoliatus indumentis regijs, ſiſtitur, & capite dānatur. Cuius filius Victor ab Arbogaſto eſt interfectus in Gallijs. De hoc Maximo Paulus Oroſius lib. 7. capite uigeſimo: Paulus Diaconus lib. 11. cap. 12. & hiſtoria Eccleſiaſtica libro undecimo: hiſtoria Tripartita lib. 9. cap. 23. ubi horū quoqꝫ Coſs. fit mētio. In uetuſtiſsimis Chronicis ſcribitur: Theodoſio ſecūdò & Cynegio Coſs. occiſus eſt Maximus 5. Calendas Septēbris.

3. 5 TIMASIVS, ET PROMOTVS. 389. 1143

Horū Coſs. ſic meminit Proſper: Timaſio & Promoto Coſs. Lōgobardi eorū ducibus defunctis, primū ſibi regē creauerunt Agelmundū, Aronis filiū, qui regnauit annis trigintatribus. In eadē uetuſtiſsima Chronica (ſic hodie loquimur uulgò) quam paulo antè citaui, ſic ſcribitur: Timaſio & Promoto Coſs. Theodoſius Romā introiuit cū Honorio Idus Iunias. Et exiuit inde tertio Calendas Septēbris. Hæc faciunt pro intellectu capitis uigeſimitertij & uigeſimiquarti libri noni hiſtoriæ Tripartitę. Tūc, puto, dictus eſt elegantiſsimus Panegyricus Theodoſio à Latino Pacato Drepano, qui multijuga ſcatet eruditione & doctrina. Quē lector ſtudioſe omnino legas, ut uirtutes Theodoſii Imperatoris condiſcas. Ex ijs autē tibi iam pateſcet argumentum. Marcellinus ſic de his Coſs. ſcribit: Timaſii & Promoti cōſulatu Theodoſius Imperator cū Honorio filio ſuo Romam menſe Iunio introiuit. Congiariū pop. Ro. tribuit, Vrbēqꝫ egreſſus eſt Calendis Septēbris. Per idē tēpus grando crepitans per biduū continuum plurima cecidit pecudū arborumqꝫ pernicies. Item ſtella à Septentrione gallicinio ſurgens, & in modum luciferi ardens, priusqꝫ ſplendens apparuit, uigeſimaſexta die deſiit eſſe. Templum Serapis apud Alexandriam Theodoſii Imperatoris edicto ſolutū eſt.

4. 6 VALENTINIANVS IIII. ET NEOTERIVS. 390. 1144

Proſper: Valentiniano quarto & Neoterio Coſs. ſignū in cœlo quaſi colūna pendens ardensqꝫ per dies triginta apparuit. Et Theodoſius uenerabile Ioannis Baptiſtæ caput, ex uico Coſlai Conſtantinopolim deportans, ſeptimo ab Vrbe lapide in baſilica, quā magno ſumptu in eius honorē erexerat, recōdit. Vide de

hoc

hoc quadrageſimotertio capite libri noni hiſtoriā Tripartitam. Marcellinus: Valentiniani Auguſti III, & Neoterij Coſs. ſignum in cœlo quaſi columna pendēs ardensq́ per dies triginta apparuit. Galla Theodoſii uxor ab Arcadio priuigno ſuo electa eſt. Obeliſcum in Circo poſitum eſt. Columna haud longè ab eccleſia conſtituta eſt, quæ argenteam Theodoſii Magni ſtatuam ferens hactenus contemplatur.

391. 1145 TITIANVS, ET SYMMACHVS. CCXC III 7

Tatianus à quibuſdā hoc loco ſcribitur. Ego malo Titianum, cuius Auſonius meminit in epiſtola quadā ad Probū, & in Panegyrico: Symmachus uerò in epiſtolis ſuis crebrò. Eſt autē hic Q. Symmachus, uir cōſularis, & Vrbi præfectus eloquētiſsimus & doctiſsimus, Auſonij frater: qui cauſam gentiliū deorū luculentiſsima oratione defendit apud Theodoſiū & Valentinianū Imperatores. Quæ oratio libro quinto epiſtolarum inſeritur. Contra quam ardentiſsimè ſcripſit diuus Ambroſius, & Aurelius Prudentius, qui circa hæc tempora floruit, duobus elegantiſsimis libris, uerſu heroico. Cuius operis initium eſt:

Paulus præco Dei, qui fera gentium
Primus corda ſacro perdomuit ſtylo
Chriſtum per populos ritibus aſperis. & reliqua.

Scripſit autē epiſtolas quoq; familiares elegantiſsimas, miræ breuitatis ac rotunditatis, Ciceronis Academiæ primus accola: quæ pro Caroli & Caſparini epiſtolis certè ſunt iunioribus legendæ: & quas noſtri ſeculi duo clariſsima lumina, Pomponius Lætus & Angelus Politianus mirè laudarunt. Habent enim elegantiā concinnā cū breuitate amabili, & huius tēporis geſta nōnulla explicat. Lege lector, & lætaberis. De Symmacho fit & mentio in hiſtoria Tripartita libro nono, capite uigeſimotertio. Sed uigeſimoquarto capite horū Coſs. fit mētio his uerbis: His actis, relicto Valentiniano Romæ, ipſe cum Honorio Conſtantinopolim remeauit cōſulatu Tatiani & Symmachi die decima mēſis Nouēbris. Reperi in uetuſtiſsima ſępe citata chronica hęc uerba: Tatiano & Symmacho Coſs. defunctus eſt Valentinianus Imperator Viennæ IIII. Idus Iunias, & leuatus eſt Eugenius Imp. XI. Calendas Septembris. Sed Caſsiodorus reijcit in ſequentes Coſs. Proſper uerò dicit: Titiano & Symmacho Coſs. Eugenius fauore Arbogaſtis cōfiſus, imperiū ſibimet uſurpauit. Marcellinus ſic horū Coſs. meminit: Quarta indictione Tatiani & Symmachi Conſ. Theodoſius Imperator Italia decedens, Conſtantinopolim remeauit. Valentinianus Imperator apud Viennam dolo Arbogaſtis ſtrangulatus interijt Idus Martias. Eugenius Arbogaſtis fauore confiſus, imperium ſibimet uindicauit.

392. 1146 ARCADIVS II. ET RVFFINVS. 2. 8

Proſper: Arcadio II. & Ruffino Coſs. Valentinianus ad uitæ faſtidium nimia Arbogaſtis magiſtri militū auſteritate ductus, laqueo apud Viennam perijt. Et hinc Eugenius in Gallijs imperat. Marcellinus: Quinta indictione, conſulatu Arcadij II. & Ruffini Arbogaſtes, Valentiniano Imperatore extincto, & Eugenio Cęſare facto, innumeras inuictasq́ copias undiq; in Gallias contraxit, occidentale ſibi imperium utpote uendicaturus.

His Coſs. Valentinianus uitæ tædio apud Viennā laqueo perijt. Theodoſius cū iam quatuordecim annos regnaret, cū Arcadio & Honorio filijs regnat annis duobus. Sub quibus hi Coſs. fuerunt.

Quot annis Theodoſius regnauit, ſuperius ex Oroſio & alijs docuimus, & res etiā eius geſtas. Caſsiodorus nūc illos annos à ſuperioribus ſeparat. Tu uide paulo antè citatos autores. Sed eadē uerba Caſsiodori apud Proſperum inuenies.

Olymp. Imp. Theo.

THEODOSIVS PRIMVS XLI.

CHRISTI Abur. con.

3. 1 THEODOSIVS III. ET ABVNDANTIVS. 393. 1147

Proſper: Theodoſio III. & Abundãtio Coſs. Honoriũ pater ſuus Theodoſius in eodẽ loco quo fratrẽ eius Arcadiũ Cæſarẽ fecit, Principẽ conſtituit, decimoſeptimo ab Vrbe miliario, quũ hora diei tertia tenebræ factæ ſunt. Hiſtoria Tripartita lib. 9. cap. 44. horum Coſs. ſic meminit: Secũda certamina poſt Maximũ præparabat, cõgregansq; militarẽ uirtutem, & Honoriũ filiũ deſignans Imperatorem, cõſulatu ſuo & Abundantij decimo die Ianuarij menſis, denuò ad partes Heſperias magno ſtudio feſtinabat. In uetuſtiſsimo ignoti autoris libro reperi, Theodoſio III. & Abundantio Coſs. tenebræ factæ ſunt die Solis hora ſecunda, ſexto Calendas Iunias. Et leuatus eſt Honorius Imperator Conſtantinopoli in miliario quarto à Theodoſio patre ſuo decimo Calendas Februarij. Eadem Marcellinus: Sexta indictione Theodoſij III. & Abundãtij Coſ. Honoriũ pater ſuus Theodoſius in eodẽ loco quo frater eius Arcadiũ Cæſarẽ fecerat, Principẽ cõſtituit, id eſt 7. ab Vrbe miliario. Tũc quippe hora diei tertia tenebræ factæ ſunt.

4. 2 ARCADIVS III. ET HONORIVS II. 394. 1148

In eiſdem uetuſtiſsimis Chronicis ſcribitur: Arcadio III. & Honorio II. Coſs. occiſus eſt Eugenius octauo Idus Septẽbris. Quod & hiſtoria Tripartita latiſsimè deſignat lib. 9. cap. 45. Hæc geſta ſunt 17. die Septembris, conſulatu Arcadij tertio, & Honorij ſecundo. Marcellinus: Septima indictione, Arcadij III. & Honorij II. Coſs. Theodoſius Auguſtus, aſſumpto Honorio Cæſare, eodẽq; filio, cõtra Arbogaſten, qui Eugeniũ tyrannũ Imperatorẽ facere auſus eſt, bello cõmiſſo Eugenius uictus atq; captus, interfectus eſt. Arbogaſtes ſua ſe manu percuſsit. Terræmotu à mẽſe Septẽbrio in Nouembriũ imminẽte, aliquãtæ Europę regiones quaſſatę ſunt. Thermę Arcadianę ex cõditoris ſui nomine nomẽ accepe rũt.

His Coſs. Ioannes Monachus, gratia diuina præditus, Theodoſiũ conſulentem de euentu belli, quod aduerſum Eugenium mouebat, uictorem fore pronunciat.

Proſper: Arcadio III. & Honorio II. Coſs. Ioannes Monachus Anachoreta clarus habetur: qui ornatus prophetiæ gratia, Theodoſiũ conſulentẽ de euẽtu belli, quod aduerſus Eugeniũ mouebat, uictorẽ futurũ prędixit. Meminit illius & Paulus Diaconus lib. 12. Nã conſultus Ioannes Anachoreta, eũ uictorẽ ſpopõderat. Et Hiſtoria Tripartita cap. 45. lib. 9. Interea euentum belli conſiderans, mittit ad Thebaidẽ ad Ioannẽ Monachũ, præſcientia clarũ, ad quẽ deſtinauit Eutropium Eunuchũ ſibimet fideliſsimũ, ut aut eũ, ſi uellet, uenire deduceret, aut nolentẽ de euẽtu belli requireret. At ille Ioannẽ quidẽ deducere nõ præualuit, ſed mandatũ retulit eius, quia bello uinceret, & perimeret tyrannũ, & poſt uictoriam in Italia moreretur. Meminit & huius Ioannis Monachi Auguſtinus lib. 5. Ciuitatis diuinæ, cap. 26. Alius eſt à Ioanne Monacho qui & Zonoras dicitur, qui hiſtoriam Græcè à creatione mundi ad tempora Alexij Comneni Imperatoris luculentiſſimè conſcripſit, à quo multa ſum mutuatus, ut claret.

CCXCIII 3 OLYBRIVS, ET PROBINVS. 395 1149

Hi ſunt illi germani fratres, Olybrius atq; Probinus Coſs. filij Probi Coſ. quos pulcherrimo & elegãtiſ. Panegyrico Claudianus poeta celebrat, cuius eſt initiũ:

Sol qui flammiferis mundum complexus habenis,
Voluis inexhauſto redeuntia ſecula motu,
Sparge diem meliore coma, crinemq; repexi. & reliqua.

Horũ Coſs. meminit Hiſtoria Tripartita lib. 9. cap. 50. his uerbis: Superueniente nocte defunctus eſt cõſulatu Olybrij & Probini, 17. die Ianuarij ducẽteſimę nonageſimæquartæ Olympiadis. & lib. 10. cap. 1. inquit: Circa octauã diem Nouembris,

uembris,eodẽ conſulatu,corpus Theodoſii delatũ eſt,& cũ ſolẽni honore ab Arcadio filio ſepulturæ traditũ. Marcellinus ita de ijs ſcribit: Octaua indictione, Olybrij & Probini conſulatu, Theodoſius Magnus apud Mediolanũ uita deceſsit. Imperauit annis decẽ & ſeptẽ. Corpus eius eodẽ anno Conſtantinopolim allatũ atq; ſepultũ. Arcadius & Honorius germani utrũq; imperiũ, diuiſis tantum ſedibus, tenere cœperunt. Ruffinus patricius Arcadio Principi inſidias tendẽs, Alarico Gotthorũ regi miſsis clàm pecunijs, infeſtũ Reipub. fecit, & in Græciã miſit. Porrò detectus dolo ſuo Ruffinus ab Italicis militibus cũ Gaina Comite Arcadio miſsis, ante portas Vrbis meritò trucidatus eſt. Caput eius, manusq; dextra tota, Conſtantinopoli demonſtrata. Paria de Ruffino hiſtoria Tripartita libro decimo, capite primo. Pomponius Lætus in ſuo Theodoſio libro ſecũdo horũ quoq; Coſs. mentionem facit. Sed alterius Coſ. nomen eſt immutatum, atq; ideo corrigendum. Appellat enim eos Olybrium & Primum corruptè.

His Coſs. Theodoſius Eugeniũ tyrannũ uincit & perimit. Auguſtinus, beati Ambroſii diſcipulus, multa facũdia doctrinaq; excellẽs, Hypone Regio in Africa epiſcopus ordinaẽ. Hoc tẽpore Claudianus poeta inſignis habeẽ. Theodoſius Imperator Mediolani moriẽ. Poſt quẽ, cũ iã regnaſſet annis 12. cũ fratre Honorio regnat annis tredecim.

Hæc eadẽ iiſdem uerbis Proſper in Chronicis. De diuo Auguſtino opus nõ eſt, ut plura diſſerã, cuius doctrina & uitæ ſanctimonia toto mũdo eſt decantatiſsima. Vtinam & huius ſcripta diligentius à noſtris tractarentur, melius de Repub. Chriſtiana inter Chriſtianos ſacerdotes ageretur. Natione Afer, patria Tagatenſis, ut Poſsidius tradit, uir acri ingenio, diuinarũ humanarumq; rerũ capaci, à pueritia ita profecit, ut nondũ uiginti annos natus, Carthagini rhetoricam docuerit. Mathematicas artes, & cęteras philoſophiæ partes, per ſe multa legens, adeptus eſt. Hic Auguſtinus cũ libro quinto de Ciuitate Dei Theodoſii geſta enarrat, Claudiani meminit. Vnde & poeta Claudianus, quamuis à Chriſti nomine alienus, in eius tamen laudibus dixit:

O nimium dilecte Deo, cui fudit ab aſtris
Se Iouis armatus, uehemens tibi militat æther,
Et coniurati ueniunt ad claſsica uenti.

Sic in Auguſtino legitur, cum ſit legendum, Cui fundit ab antris Aeolus armatas hiemes. Oroſius quoque libro ſeptimo, capite uigeſimotertio, eadem his uerbis prodit: Quamuis hoc ego teſtimonio non laborem, quum unus ex ipſis, poeta quidem eximius, ſed paganus peruicaciſsimus, huiuſmodi uerſibus & Deo & homini teſtimonium tulit, quibus ait:

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,
Et coniurati ueniunt ad claſsica uenti.

Quos uerſus etiam Paulus Diaconus repetit lib. 12. Quæ duo certè teſtimonia magnorũ uirorũ illos coarguũt, qui Claudianũ facere Chriſtianũ nituntur, cũ id ſua ſcripta teſtentur, q; fuerit à Chriſti religione alienus. Licet quidã ei adſcribant carmina, quæ ſua eſſe doctiſsimi quiq; pernegant. Verũ in auctoritate illũ fuiſſe apud Arcadium atq; Honorium Imperatores, declarat illa ſtatua in Traiani foro locata, quæ eum quintæ cohortis tribunum & notarium fuiſſe, manifeſtat, de qua ipſe cecinit. V. C. alij, & melius, uirum clariſsimum appellant, non v. cohortis. Quod legimur medio conſpicimurq; foro.

ARCADIVS ET HONORIVS

IMPP. AVGG. XLII.

Oroſius lib. 7. cap. 24. Anno ab Vr. milleſimo cẽteſimo quadrageſimonono, Arcadius Auguſtus, cuius nũc filius Theodoſius oriẽtem regit: & Honorius Au

Olymp. Imp. Arcad. guſtus frater, cui nūc Reſpub. innitiĩ 42. loco cōmune imperiũ, diuiſis tantũ ſedi bus, tenere cœperũt. Vixitque Arcadius poſt patris exceſſum annis duodecim: imperijq́ ſummã Theodoſio filio ſuo admodũ paruo moriens tradidit. Quæ de hinc geſta ſunt, longo ambitu Oroſius deſcribit, quæ illic inuenies: nō enim ſunt omnia ſcribenda Paulus Diaconus præterea libro decimotertio, quæ ſub ijs Imperatoribus geſta ſunt, latiſsimè enarrat. Hiſtoria autē Tripartita libro decimo. CHRISTI Ab urbe con.

Sub quibus hi Coſs. fuerunt:

2. 1 ARCADIVS IIII. ET HONORIVS III. 396. 1150

Proſper Arcadio IIII. & Honorio III. Coſs. terræmotus per plurimos dies fuit, cœlũq́ ardere uiſum. Quod etiã notat diuus Ambroſius in funebri oratione quã habuit de Theodoſio. Per hæc tēpora Oroſius Hiſpanus, uir eloquens, & hiſtoriarũ cognitor, claret. Cuius ſeptē libri hiſtoriarũ mira breuitate cōcinni ad beatum Auguſtinũ extant, quos ſæpe citauimus. Celebrauit hunc conſulatũ Honorij Claudianus poeta terſiſsimo carmine, cuius eſt principium:

Paruos non aquilis fas eſt educere fœtus
Ante fidem ſolis, iudiciumq́ poli. &c.

Quod carmen Panegyris ſubſequitur. Sub id tempus Ruffinus, qui Hunnos introduxit Armeniã uaſtantes, trucidatus eſt. Cuius meminit hiſtoria Tripartita lib. 10. & Paulus Diaconus lib. 13. & Oroſius lib. 7. cap. 25. In quē duo extãt libri Claudiani. Marcellinus: Nona indictione Arcadij quarto & Honorij tertio conſulatu, Ruffini uxore & filia exulata, Eutropius ſacri palatij cubicularius, omnes opes arripuit, auaritiamq́ tranſgreſſus eſt. Terræmotus per plurimos dies fuit. Cœlum ardere uiſum eſt.

3. 2 CAESARIVS, ET ATTICVS. 397. 1151

Proſper: Cæſario & Attico Coſs. Flaccilla filia nata eſt Arcadio Imperatori. Meminit & horũ Coſs. hiſtoria Tripartita libro decimo, capite tertio. Sed Anici corruptè legitur, pro Attici. Marcellinus: Decima indictione Cæſarij & Attici conſulatu, his Coſs. Flaccilla nata eſt filia Arcadio.

4. 3 HONORIVS IIII. ET EVTYCHIANVS. 398. 1152

Horũ Coſs. meminit diuus Auguſtinus in decimooctauo libro Ciuitatis diuinæ, capite ultimo: ubi perſequutiones Eccleſiæ recenſet pulcherrimè, qui eſt diligenter relegendus. Meminit horũ & Proſper, ſed ordine præpoſtero: & hiſtoria Tripartita lib. 10. cap. 3. tũ Marcellinus: Vndecima indictione, Honorij IIII. & Eutychiani Conſ. Romanæ eccleſiæ Anaſtaſius triceſimuſſeptimus epiſcopus ordinatus, uixit annis quatuor. Euſebius 37. Romanæ eccleſiæ epiſcopatũ tenet Anaſtaſius, cui prǫfuit ann. III. dies XXI. ſub Honorio IIII. & Eutychiano Coſs. anno Chriſti 401. uel ſecundũ alios 402. Ambroſius Mediolanēſis epiſcopus uir tutũ arx, fidei orator catholicus ad Dominũ cōmigrauit. Ioannes Antiochiæ natus, ubiq́ à Meletio, eiuſdē ciuitatus epiſcopo, eodemq́ confeſſore, lector Eccleſię ordinatus, per ſingulosofficij gradus aſcendit. Ibiq́ per quinquennium contínuũ diaconus multos diuinosq́ edidit libros. presbyter quoq́ factus per duodecim annos plures fecit. Tãta dehinc opinione undiq́ propagatus Cōſtantinopoli loco notarij Pontificis ſuffectus eſt. Vbi plurima dulcia diuinarũ ſcripturarum uolumina ſuo operi catholicis addidit. Hos quoque epiſcopos habuit inimicos, Theophilũ Alexandrinũ, Epiphaniũ Cypriũ, Achaicũ Bergomēſem. Gildo Comes, idēq́ paganus, qui mortuo Theodoſio Principe Aphricæ præerat, dũ Arcadio & Honorio adhuc pueris regnãtibus inuidet, Aphricã nitiĩ obtinere. Frater eius Maſcezel cognita eius ueſania, relictis apud Aphricã duobus filijs, in Italiã remeat. Gildo utrũq́ fratris filiũ dolo trucidat. Maſcezel fratris cognito ſcelere, cũ quinq́ millibus ſuorũ cōtra Gildonē cũ ſeptuaginta armatorũ ſibimet obuiantem accedit infeſtus; Gildonemq́ parricidã ieiunijs & orationibus, immo beati

Ambruſii

CHRI- Ab ur. Ambroſii in ſomnis admonitu auxiliantibus fugauit. Gildo fugiens, propria ſe Olymp. Imp.
STI con. manu ſtrangulauit. Sicq; Maſcezel ſine bello uictoriam meruit, ac ſine cæde uin Arcad.
dictam. Sed elegantiſsimum Panegyricum Claudianus in hunc quartum conſulatum Honorij ſcribit, cuius principium hoc eſt:

Auſpicijs iterum ſeſe regalibus annus
Induit, & nota fruitur iactantior aula,
Limina nec paſsi circum priuata morari
Exultant reduces Auguſto Conſule faſces. &c.

Quem ſtudioſe lector accuratè legas, ut multas eius temporis hiſtorias. Plenus enim eſt rerum & hiſtoriarum, & omnimoda ſcatet eruditione.

399. 1153 MANLIVS, ET THEODORVS. CC 4
Sic in Caſsiodori legitur, quod unicũ uidi, exemplo. Et eſt ac ſi dicas, Iulius & XCV
Cæſar. unus enim fuit Conſul Manlius Theodorus. Vnde & Auguſtinus libro decimooctauo Ciuitatis diuinæ capite ultimo hunc conſulatum ſignans, inquit: Et ſequenti anno Theodoro Conſule. Et Proſper hoc loco ſcribit: Manlio & Theodoro Coſs. cum hunc conſulatum inierat, Eutropius eunuchus mox honore & uita exutus eſt. Ideo in autore ignoto, qui ſola nomina Coſs. ponit, hoc loco legitur: Eutropius & Theodorus. Sed quum ob uitia quædam Imperator Eutropium iuſsiſſet obtruncari, præcepit ex ordine Coſs. eius nomẽ penitus abrogari. Quamobrẽ ſolũmodo qui cũ eo Cõſul fuit Theodori nomẽ aſcriptũ eſt, ut habet hiſtoria Tripartita libro decimo, capite quarto. Hic eſt ille Manlius Theodorus Cõſul, cui elegantiſsimũ Panegyricũ ſcripſit Claudianus, cuius hoc eſt exordiũ:

Audebiſne precor doctæ ſubiecta cateruæ,
Inter tot proceres noſtra Thalia loqui? &c.

In quo inter cætera hoc quod paulo antè ſcripſimus, de unico Theodori conſulatu ita ſcribitur, Culmen utrumq; tenes, & cætera. Fuit autẽ Eutropius eunuchus Aegyptius, qui poſt longam ſeruitutem, leno factus, ab æmulis Stiliconis Conſul eſt factus. Sed cum cædes ac clades & prouinciarum direptiones fierent, eo Conſule dignitate priuatus Conſulari, in Cyprum eſt deportatus, ac tandem honore & uita exutus eſt. Is eſt Eutropius in quem ſatyrico felle detonuit Claudianus poeta duobus libris, qui ſic exordiuntur;

Semiferos partus, metuendaq; pignora matri,
Mœnibus in medijs auditum nocte luporum
Murmur. & reliqua.

Qui profectò libri cũ omni ſcateant eruditione & doctrina, à ſtudioſis ſuntq; diligentiſsimè legendi, ut res eius tempeſtatis geſtæ innoteſcant. Marcellinus: Duodecima indictione Theodori & Eutropij Conſ. Hic Eutropius omnium ſpadonum primus atq; ultimus Coſ. fuit. De quo Claudianus poeta ait:

Omnia ceſſerunt Eunucho Conſule monſtra.

Itẽ Pulcheria Arcadio altera filia nata eſt. Gaina Comes apud Cõſtantinopolim ad præparandũ ciuile bellũ barbaros ſuos occultè admonet. Ipſe ualetudinẽ ſimulans, Vrbe egreditur. Cœpto aduerſus Byzantium prælio, plurimi hoſtiũ cadũt. Cæteri fugientes, Eccleſiæ noſtræ ſuccedũt. Ibiq; detecto eccleſiæ culmine, iactis deſuper lapidibus obruunt. De hoc Gaina hiſtoria Tripartita lib. 10. ca. 6.

400. 1154 STILICO, ET AVRELIANVS. 2. 5
Proſper: Stilicone & Aureliano Coſs. Gotthi Italiã Alarico & Rhadagiſo ducibus ingreſsi ſunt. Marcellinus: Tredecima indictione, Stiliconis & Aureliani Cõſ. bellũ nauale cõtra Gainã tyrannũ inter Cherſoneſum & Helleſpontũ geſtũ eſt. Multa millia Gotthorum cæſa uel demerſa ſunt. Gaina uerò de hoc bello fugiens euaſit. Ipſo tñ anno occiſus eſt mẽſe Februario. Iordanis in lib. de Origine Gotthorum:

Olymp Imp. Arcad. Goithorum: Mox ergo Alaricus creatus eſt rex. cũ ſuis deliberans, ſuaſit eos ſuo labore quærere regna, q̃ alienis per ociũ ſubiacere. & ſumpto exercitu, per Pannonias, Stilicone & Aureliano Coſs. & per Syrmiũ dextro latere quaſi uiris uacuam intrauit Italiã, nullo penitus obſiſtente. Hoc idem ſubiungit Caſsiodorus: CHRISTI Ab urbe con.

His Coſs. Gotthi Alarico & Rhadagiſo ducibus ingrediunt̃ Italiã.

De Rhadagiſo Oroſius libro ſeptimo, capite uigeſimoſexto plura. Diaconus libro tredecimo: Claudianus item poeta. De Alarico Oroſius eodẽ libro, ſed capite uigeſimooctauo: Diaconus præfato loco: Iordanis libro Gotthorũ. Sed qualis fuerit Stilico, præfati autores omnes edocent: potiſsimùm tamẽ Claudianus, qui tribus eũ panegyricis celebrat, ueluti ſuum Mecœnatem. Cũ tamen reuera is Stilico immemor beneficiorũ, quæ plurima perceperat, Eucherio filio ſuo regnũ affectabat. Ob quã rem cũ filio in foro Pacis eſt obtruncatus: licet diu ſub Theodoſio Imperatore fortiter militaſſet, meruiſſetq; ut ei filiũ ſuũ Honoriũ cõmendaret. Cui ipſe poſtea duas filias, Mariam ſcilicet & Thermantiam, unã poſt alterã, matrimonio copulauit. quãuis utræq; inopinata morte extinctæ ſint. Extãt Claudiani de his nuptijs epithalamia duo terſiſsima & elegãtiſsima, quæ ſtudioſus lector leget. Fuit autem Stilico Vandalus natione, dehinc patricius Romanus, cui Serena Honorij filia uxor data ex. Ex qua genuit Eucherium filium, Mariam & Thermantiam filias. Sed huius conſulatus Stiliconis mentionem facit Claudianus in primis duobus Panegyricis: quos ſuſpicor unum eſſe, & diuiſum poſtea neſcio qua incuria: & tertium Panegyricum in alterum ſcriptum conſulatum, quem poſt quinq; annos geſsit.

3. 6 VINCENTIVS, ET FRAVITA. 401. 1155

Proſper ſcribit: Vincentio & Fabricio Coſs. Ioannes Cõſtantinopolitanus & Theophilus Alexandrinus epiſcopi illuſtres habentur: quorũ multa eſt mentio libro decimo hiſtoriæ Tripartitæ. Sed credo eſſe erratũ in alterius Cõſulis nomine. Nam in uetuſtiſsima incerti autoris Chronica, quã ſæpe cito, ſcriptũ reperio, Vincentio & Frauito Coſs. natus eſt Theodoſius Cõſtantinopoli Idus Aprilis. Et intrauit Alaricus in Italiã decimoquarto Calendas Septembris. Marcellinus: Decimaquarta indictione Vincentij & Frauitæ Conſ. caput Gainę haſtili præfixum, Cõſtantinopolim allatũ eſt. Maris Pontici ſuperficies ita gelu frenata eſt, ut per triginta dies ſoluta tandẽ glacies per Propontidẽ inſtar montiũ ſuper reportata recurreret. Theodoſius Iunior patre Arcadio natus eſt tertio Idus Aprilis.

4. 7 ARCADIVS V. ET HONORIVS V. 402. 1156

Proſper: Arcadio V. aduerſus Gotthos uehementer utriſq; Pollentię partis clade pugnatũ eſt. Marcellinus: Decimaquinta indictione Arcadij V. & Honorij V. Conſ. Romanæ eccleſiæ Innocentius triceſimuſoctauus creatus antiſtes, uixit annis quindecim. Et Theodoſius iunior in loco quo pater patruusq; ſuus Cæſar creatus eſt. Conſtantinopoli ingens terræmotus fuit.

His Coſs. Pollentiæ Stiliconem cum exercitu Romano Gotthi acie uictum fugauerunt.

Hoc latiſsimè apud Oroſium & Diaconũ inuenies. Licet Claudianus poeta uictoriam Stiliconis contra Alaricum elegantiſsimè celebrauit, cum caneret:

Intacti cum clauſtra freti coeuntibus æquor
Armatum ſcopulis audax irrumperet agro. & quæ ſequuntur.

CCXCVI 8 THEODOSIVS ET RVMORIDVS. 403. 1157

Proſper: Theodoſio & Rumorido Coſs. Eudoxia Arcadij uxoris ſtatua ſuper columnã poſita eſt. Marcellinus: Prima indictione Theodoſii iunoris & Rumoridi Coſs. Martina patre Arcadio nata eſt tertio Idus Februarias. Eudoxię Arcadij uxoris ſupra porphyriticam columnã argentea ſtatua iuxta eccleſiã poſita hactenus

CHRISTI Abur. con. Olymp. Imp. Arcad.

ctenus ſiſtit. Ioannem Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopum, cui ſupradicti antiſtites incaſſum æmuli fuere, alioſq́; trigintamet epiſcopos ſibi aſciuere, nolẽte Arcadio Principe, in Armeniam miſerunt, & hinç in aliud exilium: pòſt mortuum plebs in atrio Baſilij epiſcopi recondit. De hac ſtatua argentea uide decimumquintum caput libri decimi hiſtoriæ Tripartitæ. Vetuſtiſsimæ Chronicæ ignoti autoris habent hæc uerba: Theodoſio & Rumorido Coſs. Theodoſius Imperator leuatus eſt Conſtantinopoli quarto Idus Ianuarias. Veterem morem leuandi Imperatores, ſignificat etiam Claudianus illo uerſiculo:
Sed mox cum ſolita miles te uoce leuaſſet.

404. 1158 HONORIVS VI. ET ARISTENICVS. 2. 9

Proſper: Honorio VI. & Ariſtenico Coſs. Eudoxa uxor Arcadij diem ſuum clauſit. Põponius Lętus libro ſecundo hiſtoriarũ, in Theodoſio, ſcribit Eudoxã ante uiri obitũ tribus annis morbo ſolutam, Honorio IIII. & Eutychiano Coſs. Vbi hæc legerit, ipſe uideat. ſupputatio temporũ & res geſtæ refragantur. Horũ Coſs. meminit etiam hiſtoria Tripartita libro decimo, capite decimoſeptimo. & iterum eodẽ libro, capite uigeſimo, ubi ſic ſcribitur: Eodem tẽpore grando uehemens, Conſtantinopolim & circa eius ſuburbana deſcendit. Quod actũ eſt eodẽ conſulatu Honorij VI. & Ariſtenici, triceſima Septẽbris. Quod dicebant iracundia Dei geſtũ, eo ꝙ ſine iudicio Ioannes epiſcopus condemnatus fuerit. Quibus uerbis incrementũ dedit mors Auguſtæ continuò ſubſequuta, quarta namq́; die poſt grandinẽ eſt defuncta. Sic Marcellinus: Secũda indictione Honorij V. & Ariſtenici Conſ. Eccleſia Cõſtanninopolitana flãma ignis, quę de beati Ioannis ſepulchro quondã epiſcopi nata fuit, ſubitò cõflagrauit, uicinãq́; Eccleſiæ urbis faciẽ ſerpens nihilominus exuſsit. Eudoxa uxor Arcadij diem clauſit. Hic eſt ille ſextus Honorij cõſulatus quẽ Claudianus celebrauit Panegyrico, cuius eſt initiũ:

Aurea Fortunæ reduci ſi templa priores
Ob reditum uouere ducum, non dignius unquam
Hæc dea pro meritis amplas ſibi poſceret ædes.

Quem ſtudioſe lector hoc loco diligenter perlegas, ut res geſtas eius tẽpeſtatis teneas, quæ de Alarico & Honorio Claudianus ſcribens, elegantiſsimè enarrat.

405. 1159 STILICO II. ET ANTHEMIVS. 3. 10

Proſper: Stilicone & Anthemio Coſs. Rhadagiſus in Tuſcia multis millibus Gotthorũ cæſis, ducente exercitũ Stilicone, ſuperatus & captus eſt. Et hęc elegãtiſsimè deſcribit Claudianus in tertia Panegyri, quã puto tunc eſſe ſcriptã, utpote in qua Stiliconis triumphũ & uictoriã pulchrè deſcribit. Et annus ille fuit quintus poſt primum conſulatum. Vnde haud ab re inquit in præfatione:

Te mihi quintos annorum Roma recurſus
Reddidit, & uotis iuſsit adeſſe ſuis. & reliqua.

Poteſt diligens lector ex Claudiano quæ hîc deſiderat adſcribere. Faſtidium enim eſſet, omnia coaceruare, quæ mediocriter doctus ex alijs intelligit: ſatis eſt digito indicare. Vide etiã lector caput uigeſimumquartũ libri decimi in hiſtoria Tripartita. & caput uigeſimumprimũ, ubi ſcribitur Vrſatiũ epiſcopũ Cõſtantinopolitanũ conſulatu Stiliconis II. & Anthemij mortuũ, undecimo Nouẽbris: Tertia indictione conſulatu Stiliconis II. & Anthemij, Iſauri per montem Taurum diſcurrentes, ingens diſpendium Reipub. importarunt. Quibus Narthaſalcus legatus maius continuò rependit incommodum.

406. 1160 ARCADIVS VI. ET PROBVS. 4. 11

Meminit horũ Coſs. hiſtoria Tripartita libro decimo, capite uigeſimoſecũdo. Proſper: Arcadio VI. & Probo Coſs. Vandali & Alani Gallias traiecto Rheno intrauerũt pridie Calendas Ianuarias. Hæc etiã Caſsiodorus annotauit, dicens:

His

HONORIVS AVG. IMP. XLIII. CVM THEODOSIO.

409. 1163 HONORIVS VIII. ET THEODOSIVS III. 3. 1

Proſper: Honorio VIII. & Theodoſio III. Coſs. Vandali Hiſpanias occupaue runt. Attalus Romæ Imperator factus, qui mox priuatus regno, Gotthis ceſsit. De hoc Attalo Oroſius lib. 7. cap. ult. hiſtoria Tripartita lib. 11. ca. 9. Paulus Dia conus lib. 14. Horum Coſs. item ſic meminit Marcellinus: Septima indictione Honorij VIII. & Theodoſij iunioris III. Conſ. apud Conſtantinopolim magna populi exarſit ſeditio panis uidelicet penuria ingruente. Iordanis in Annalibus. 409. anno Vandali, Alani, & Sueui Cal. Octobris Hiſpanias occupant: & Atta lus Imperator Romæ per tyrannidem factus, & mox pulſus, Gotthis ceſsit.

His Coſs. Vandali Hiſpanias occupauerunt.

Conſulendi ſunt Oroſius & Paulus Diaconus.

410. 1164 VARRON ET TERTVLLVS. 4. 2

Proſper: Flauio Varrone Coſs. Roma, orbis quondam uictrix, à Gotthis Ala rico duce capta: & ob hæc ſolus fuit Orientaliũ partium Conſul, quod in ſequen ti anno obſeruatum eſt. Licet hic Caſsiodorus ei Tertullum adiungat. Sed fortè hic mox obtruncatus eſt. Nã de eo ſic ſcribit Oroſius lib. 7. ca. ult. Nec mirum, ſi iure hac pompa miſer luſus eſt, cuius ille umbratilis Conſul Tertullus auſus eſt in curia dicere: Loquar uobis P. C. Conſul & Pontifex, quorum alterum ſpero, ſperans ab eo qui non habebat ſpem, & maledictus utiq; qui ſpem ſuam poſue rat in homine. Paulus Diaconus lib. 14. Tertullus Coſ. qui ſe principem in Sena tu futurũ gloriatus eſt pari nihilominus perijt exitu. Marcellinus in ſua Chroni ca unicũ tantũ ponit Coſ. ſic ſcribẽs: Octaua indictione Barraniæ ſolius conſu latu Alaricus trepidã Vrbẽ inuaſit, partemq; eius cõcremauit incendio: ſextoq; die quo ingreſſus fuerat deprędata Vrbe egreſſus eſt, Placida Honorij principis ſorore abducta, quam poſt Ataulpho propinquo ſuo uxorem tradidit.

His Coſs. Roma à Gotthis Alarico duce capta eſt, ubi clementer uſi uictoria ſunt.

Oroſius: Anno ab Vr. con. milleſimo centeſimo ſexageſimoquarto, irruptio Vrbis per Alaricum facta eſt. Sed idem Oroſius lib. 2. cap. 3. Item Babylon poſt annos mille centum ſexagintaquatuor quàm condita à Medis, & Arbacto rege eo rum, præfecto autem ſuo ſpoliata, opibus & regno atq; ipſo rege priuata eſt: ipſa tamen poſt aliquãdiu manſit incolumis. Similiter & Roma poſt annos totidem, hoc eſt mille centum ſexagintaquatuor, à Gotthis & ab Alarico rege eorum, co mite aũt ſuo, irrupta & opibus ſpoliata, non regno, manet adhuc & regnat inco lumis: quamuis in tantum arcanis ſtatutis, in utramq; urbẽ conueniente, totus or do ſeruatus ſit: ut & ibi præfectus eius Artabus regnũ inuaſerit, & hic huius præ fectus Ataulphus regnare tentauerit. Tametſi apud hanc ſolam meritò Chriſtia ni imperatoris Honorij attentatio prophana uacuata ſit. Itaq; hæc ob hoc præci puè cõmemoranda credidi, ut tanto arcano ineffabilium iudiciorũ Dei ex parte patefacto intelligant hi qui inſipienter utiq; de temporibus Chriſtianis murmu rant, unum Deum diſpoſuiſſe tempora, & in principio Babylonijs, & in fine Ro manis. Illius clemẽtiæ eſſe, quòd uiuimus: quòd aũt miſerè uiuimus, intemperan tiæ noſtræ. Ecce ſimilis Babyloniæ ortus & Romæ, ſimilis potentia, ſimilis ma gnitudo, ſimilia tempora, ſimilia bona, ſimilia mala. & reliqua quæ ſequuntur. Paulus: Capta eſt Roma milleſimo centeſimo ſexageſimoquarto cõditionis ſuæ anno. Die ſanè tertia ſponte Gothi ab Vrbe diſcedũt, facto aliquantarũ ædium incendio: ſed ne tanto quidem, quantum olim à Cæſare Nerone factum eſt. Ior

pars maxima rege Ataulpho Gallias ingreſſa. Heros S. Martini diſcipulus, Arelatenſis epiſcopus, ſanctus, innocens, ſede ſua pulſus eſt, & pro eo Patroclus ordinatus. Vandali & Sueui Galletiam, Alani Luſitaniam & Carthaginem prouincias, Silingi Beticas ſortiuntur. Vercor ne potius Turcilingi ſcribendum ſit.

Hiſs Coſs. Gotthi rege Ataulpho Gallias intrauerunt.

Oroſius libro ſeptimo, capite ultimo: Anno ab Vrb. con. milleſimo centeſimo ſexageſimooctauo (ſed ſexto potius) Conſtantius Comes apud Arelatum Galliæ urbem conſiſtens, magnarum rerum gerendarum induſtria, Gotthos à Narbona expulit, atque abire in Hiſpaniam coegit, interdicto præcipuè atque interclu ſo omni conatu nauium & peregrinorum uſu cōmerciorum. Gotthorum tunc populis Ataulphus rex præerat, qui poſt irruptionem urbis ac mortem Alarici, Placidia captiua ſorore Imperatoris in uxorem aſſumpta, Alarico in regnū ſucceſſerat. & reliqua quę ſequuntur latiſsimè. Vide præterea Paulum Diaconum, & Iordanem de origine Gotthorum.

413. 1167 LVCIVS V. C. COS. 3. 5

Proſper: Luciano uiro clariſs. Coſ. Huius collega in conſulatu fuit Heraclianus, qui nouarum in Africa rerum reus, & honorem amiſit, & uitam. Oroſius: Heraclianus interea Africæ Comes miſſus, cum Attalus umbram geſtaret imperij, Africam ſtrenuè aduerſum iudices ab eo miſſos tutatus, conſulatum aſſequutus eſt. Quo elatus ſupercilio, Sabinum generum allegit, cum quo incredibili nauium claſſe Romam contendit: & mox in fugam uerſus, Carthaginem rediçca ptus, ac dehinc exilio mulctatus, interemptus eſt. Idem Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: Anno Chriſti quadringenteſimo tredecimo, Heraclianus huius anni cum Lucio Coſ. fuit, nouarum rerum in Africa reus, honore & uita priuatur. Burgundiones partem Galliæ Rheno contiguam obtinuerunt. Iouinus & Sebaſtianus fratres, Gallię tyranni, Narbone ab Honorio perempti ſunt. His temporibus Pelagius Britto, adnitentibus Celeſtino & Iuliano, liberum arbitrium plus iuſto extollens, & hominem ſine gratiæ Dei auxilio, proprio niſu, perfectum fieri poſſe aſſerens, fidem eccleſiæ turbat. Cuius hæreſim beatus Auguſtinus ſingulariter præ cæteris expugnat, & Papa Innocentius, cum alijs hæreticis, condemnat.

His Coſs. Burgundiones partē Gallię Rheno cōiunctā obtinuerūt.

Idē Proſper ijſdē uerbis. Sed ſubiūgit: Iouinus atque Sebaſtianus fratres, in Gallijs regno accepto, interēpti. De quib. uidēdi ſunt Oroſius atque Paulus Diaconus.

414. 1168 CONSTANTIVS, ET CONSTANS. 4. 6

Sic Caſsiodori exemplum habet, quanque certè ſuſpicer erratum. Nam de Conſtantio Comite, qui Placidiam uxorē poſtea ſuſcepit, Cæſar factus, et Valentinianum Imperatorem genuit, iam dictum eſt ex Oroſio. Conſtans añt, filius Conſtantini tyranni, à patre ex monacho Cæſar factus, truncatus eſt, & mox uitam cum tyrannide amiſit. Nullibi legitur conſulatum fuiſſe aſſequutū. Et ideo Proſper unicum Conſulem Conſtantium ponit in Chronicis ſuis, ſic ſcribens: Conſtantio uerò Coſ. Attalus Gotthorum conſilio & præſidio tyrannidem reſumit in Gallijs. Marcellinus in hoc loco mancus eſt, & habet defectum quatuor conſulatuum. Iordanis in Annalibus ſic ſcribit: Anno Chriſti quadringenteſimodecimoquarto Attalus Gotthis autoribus in Gallia tyrannidem inuaſit. Quod & ſexto anno imperij Honorij cum Theodoſio factum eſſe, ſcribit Hermannus Contractus in ſuis Chronicis.

415. 1169 HONORIVS X. ET THEODOSIVS VI. CCXC- 7

Proſper: Honorio x. & Theodoſio VI. Coſs. Attalus à Gotthis ad Hiſpanias IX

Olymp. imp. Hon. migrantibus neglectus, & præſidio carens, capitur, & Conſtantio patritio uiuus offertur. Ataulphus uerò à quodam ſuorum uulneratus interijt: regnumq; eius Vuallia inuadit. De quo uide Iordanem de Origine Gotthorum, Oroſium, & Diaconum. Meminit horũ Coſs. hiſtoria Tripartita libro undecimo, capite duodecimo, narrans memorabile facinus de quadam muliere quæ occiſa eſt illo conſulatu. & Marcellinus de his Coſs. ita ſcribit: Indictione tredecima, Honorij decimo, & Theodoſij ſexto conſulatu, eccleſia Conſtantinopolitana dudum igne cremata, his Coſs. reſtaurata dedicataq; eſt, Attico epiſcopo eandem regente eccleſiam. Lucianus presbyter, uir ſanctus, cui reuelauit Deus his Coſs. locum ſepulchri & reliquiarum corporis ſancti Stephani primi martyris, ſcripſit ipſam reuelationem Græco ſermone ad omnium eccleſiarum perſonas. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo decimoquinto, Gotthi Hiſpanias petiit. Quorum præſidio Attalus deſtitutus, à Romanis captus eſt. Ataulphus rex Gotthorum à quodam ſociorum uulneratus interijt, & pro eo Vuallia regium nomen inuaſit. Hieroſolymis corpora ſanctorum Stephani Protomartyris, Gamalielis, & Nicodemi, Luciano presbytero diuinitùs reuelata, inueniuntur, & innumeris miraculis glorificantur. *CHRISTI Ab ur. con.*

2. 8 THEODOSIVS VII. PALLADIVS. 416. 1170

Proſper: Theodoſio VII. & Palladio Coſs. Placidiam, Theodoſij Imperatoris filiam, quam Romæ Gotthi cæperunt, quanquam Ataulphus coniugem habuerat, Vuallia pacem Honorij expetens, reddidit, eiusq; nuptias Conſtantius promeretur. Palladij mentio fit libro undecimo hiſtoriæ Tripartitæ, capite decimoquinto, his uerbis: Inuenit Theodoſius quendam uirum habitu corporis fortiſsimum, qui tanta uelocitate ueredos agebat, ut diebus tribus perueniret ad terminos Romanorum & Perſarum, & rurſus totidem remearet ad Conſtantinopolim. Huic nomen erat Palladius. & reliqua quæ ſequuntur. A' quo quidam putant dictos equos Palladios, celeres ac ueloces, qui noſtra ætate poſtam currunt. Quanquam aliqui hos palmatos, alij palmatios, à diuite quodam equorum Palmatio, qui ſub Valeriano fuit, uocant, cuius bona per tyrannidẽ proſcripta ſunt. De quibus Imperator C. de grege Dominico. l. Propoſitis ſiue Hermogenianis ſeu palmatis. Veredos autẽ equos publicos uocant, ut teſtatur Procopius in bello Perſico. Inde ueredarij, & parauerédarij, de quibus ſæpe loquitur Imperator. Marcellinus: Indictione decimaquarta Theodoſij Auguſti VII. & Palladij conſulatu Oroſius presbyter Hiſpani generis ſeptem libros hiſtoriarũ ſcripſit, miſſus ab Auguſtino epiſcopo. Idem pro diſcenda animæ ratione, ad Hieronymũ presbyterũ reliquias beati Stephani nuper inuentas rediens primus intulit Occidenti. Atticus Conſtantinopolitanus ſcripſit ad reginas Arcadij Imperatoris filias de fide & uirginitate librum ualde egregium, in quo præueniens Neſtorianum dogma impugnat.

His Coſs. Gotthi placati Conſtantio Placidiam reddiderunt. Cuius nuptias ipſe promeretur.

De hac Placidia quomodo reſtituta ſit, lege Oroſium & Diaconum, ipſumq; Iordanem de Origine Gotthorum, qui latiſsimè de hoc diſſerunt, quomodo ex ea Conſtantius poſtea peperit Valentinianum Imperatorem. Hæc eadem Iordanis in Annalibus facta eſſe ſcribit anno incarnationis quadringenteſimo decimoſexto: & Hermannus, anno octauo imperij Honorij cum Theodoſio, in ſuis Chronicis.

3. 9 HONORIVS XI. ET CONSTANTIVS II. 417. 1171

Proſper: Honorio XI. & Conſtantio II. Coſs. Honorius triumphans Romam ingreditur, præeunte curru eius Attalo, quem Lyparæ uiuere exulẽ iuſsit. Idem Iorda-

CHRISTI Ab urb. con. Iordanis in Annalibus: Anno quadringẽteſimo decimoſeptimo Honorius Auguſtus Romam triumphans ingreditur, Attalo currum eius præcedente, & pòſt in exilium miſſo. Quæſtio & diſſenſio de huius anni Paſcha oritur ſub Papa Zoſimo. Conſtantinus Fredibaldum regem Vandalorum ſine bello arte captum Honorio Imperatori miſit. Marcellinus horum Coſs. ſic meminit: Indictione decimaquinta Honorij XI. & Conſtantini II. cõſulatu tenebrę factæ ſunt. Tiberia Aſiæ ciuitas, aliquaꝗ prędia terræmotu demerſa ſunt. Romanæ eccleſiæ Zoſimus triceſimuſnonus epiſcopus ordinatus eſt, uixit annis tribus. Olymp. Imp. Hon.

418. 1172 HONORIVS XII. ET THEODOSIVS VIII. 4 10

Proſper: Honorio XII. & Theodoſio VIII. Coſs. concilio Carthagini habito, Pelagiana eſt damnata hæreſis. Et Valentinianus Conſtantij & Placidiæ filius naſcitur ſexto Nonas Iulias. Quod aliqui in ſequentem conſulatum reijciũt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringẽteſimo decimooctauo Carthagini concilio epiſcoporum ducentorum decem & ſeptem collecto, & Zoſimo Papa confirmato, Pelagius alijꝗ hæretici damnantur. Eclipſis ſolis decimoquarto Cal. Aug. facta, & cometa abhinc uſꝗ ad menſem Septembrem uiſa. Pugna inter Gundericum Vandalorum regem, & Ermenricum Sueuorum regem facta. Marcellinus horum Coſs. ſic meminit: Indictione prima Honorij XII. & Theodoſij VIII. Conſ. Plinta Comes, idemꝗ Rebellio, apud Palęſtinam deiectus eſt. Solis facta defectio eſt. Stella ab Oriente per Septembrem menſem ſurgens, ardensꝗ apparuit.

419. 1173 MONAXIVS, ET PLINTA. CCC 11

Ita habet unicum quod uidi Caſsiodori exemplum. Pomponius Lætus, antiquitatis ſolertiſsimus indagator, ſecundo hiſtoriarum libro in Theodoſio ſic ſcribit: Ex quibus nuptijs Rauennæ quinto Nonas Quintilis natus eſt puer Valentinianus Moma & Plinta Coſs. unde ipſe hoc excerpſerit, ingenuè fateor me neſcire. At Proſper inquit: Maximo & Plinta Coſs. Conſtantius pacem firmat cum Vuallia, data ei ad habitandum Aquitania, & in quibuſdã ciuitatibus confinium prouinciarum. Hoc idem Paulus Diaconus libro decimoquarto. Auguſtinus epiſtolam ſcribit ad epiſcopos Græcos, in cuius datis ponit hos Coſs. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo decimonono, Honorius Auguſtus Conſtantinum ducem in conſortium imperij aſſumit. Romæ Bonifacius Papa quadrageſimus ſedit annis quatuor, cum quo ab alijs Papa ordinatur Eulalius. Quo ab Auguſtis deiecto, Bonifacius in ſede firmatus, ſua etiam decreta conſtituit, & eccleſiam ſanctæ Felicitatis & S. Syluani in Vrbe conſtruxit. Conſtantinus Imp. pacem cum Vuallia rege Gotthorum firmat, data ei tum aliquot urbibus ad inhabitandum Aquitania ſecunda. Marcellinus horum quoꝗ Coſs. ſic meminit: Monachi & Plintæ conſulatu Valentinianus iunior apud Rauennam, patre Conſtantio, & Placidia matre, quinto Nonas Iulias eſt natus. Multæ Palęſtinæ ciuitates uillæꝗ terræmotu collapſæ. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſemper ubiꝗ præſens & ſuper montem Oliueti Hieroſolymæ uicinum ſeſe de nube manifeſtauit. Multæ tunc utriuſꝗ ſexus uicinarum gentium nationes tam uiſu quàm auditu perterritæ atꝗ credulæ, ſacro Chriſti fonte ablutæ ſunt, omniumꝗ baptizatorum inimicis crux Saluatoris diuinitatis nutu exemplo impreſſa refulſit. Meminit illius Plintæ uiri conſularis hiſtoria Tripartita libro nono, capite quadrageſimo, ſcribens ſub hoc conſulatu Arianos, qui trigintaquinꝗ annis diuiſi erant à Pſathyrianis, eſſe unitos.

420. 1174 THEODOSIVS IX. ET CONSTANTIVS III. 2 12

Proſper: Theodoſio IX. & Conſtantio III. Coſs. Conſtantius ab Honorio in conſortium regni aſſumitur, & Hieronymus Presbyter anno ætatis ſuæ nona-

Olymp. Imp. Hon. geſimoprimo pridie Cal. Aprilis moritur. Paulus Diaconus: His diebus apud Bethleem Palæſtinæ beatiſsimus Hieronymus, expletis nonaginta & uno annis uitæ, ad Chriſtum migrauit. CHRISTI Abr. orti.

His Coſs. ab Honorio in ſocietatem regni recipitur Conſtantius.

Paulus Diaconus: Cernens Honorius ubiq; ſe Conſtantij uirtute & ingenio ſeu per bella ſeu pacis moderatione tueri, eum cunctis adnitētibus apud Rauennam in regni cōſortium adſciuit, qui nec dum ſeptem menſibus euolutis, ex hac luce ſubtractus eſt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo uigeſimo, Vuallia Gotthorum rege mortuo, Theodericus ſucceſsit. Bethleem Hieronymus presbyter, doctor & interpres incomparabilis ſcripturarū, anno ætatis nonageſimoprimo obijt. Alani à Gotthis adeò cæde domiti, ut regio nomine neglecto, Gunderico regi Vandalorum ſe tuendos ſubmitterent.

3. 13 AGRICOLA, ET EVSTACHIVS. 421. 1175

Proſper: Agricola & Euſtachio Coſs. Conſtantius Imp. moritur. Quod etiam Caſsiodorus annotauit:

His Coſs. Conſtantius Imperator moritur:

Quod etiam paulo antè ex Paulo Diacono annotauimus. Sic etiam Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo uigeſimoprimo Conſtantius Imperator Rauennæ moritur. Bellum inter Vandalos & Gotthos oritur.

4. 14 HONORIVS XIII. ET THEODOSIVS X. 422. 1176

Proſper: Honorio XIII. & Theodoſio X. Coſs. exercitus ad Hiſpanias contra Vandalos miſſus eſt, cuius Caſtinus dux fuit: qui Bonifacium, uirum bellicis artibus præclarum, inepto & iniurioſo imperio ab expeditionis ſuæ ſocietate auertit. Nam ille periculoſum ſibi atq; indignum ratus ſequi, quem diſcordem ſuperbumq; expertus eſſet, celeriter ſe ad portā Vrbis, atq; inde in Africam proripuit. Idq; Reipub. multorum laborum initium fuit. Hæc omnia latiſsimè Paulus Diaconus. Meminit & horum Coſs. hiſtoria Tripartita libro undecimo, capite decimoquinto, ubi deſcribit bellum Perſarū cum Romanis, quod eſt lectu dignum, & quod latiſsimè Procopius exequutus eſt, licet ad nos mancus peruenerit. Sub id tempus Honorius Tricēnalia apud Rauennam celebrauit magno apparatu. Sic enim erat imminentibus periculis conſuetudo, ut ludi uouerentur: quod triumphalia monimenta ex marmore, ære, argento, & auro indicant & teſtantur, ſub ea figura, Votis XX. Votis XXX. hoc eſt uicēnalibus & tricēnalibus. quod etiam indicat annos imperij.

His Coſs. exercitus ad Hiſpanias contra Vandalos miſſus eſt.

Hoc latè apud Paulum Diaconum. Vbi etiam de Britannis, Scotis, ac Pictonibus fit mentio. require illud. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo uigeſimoſecundo, exercitus contra Vandalos duce Caſtino ad Hiſpanias Gotthis auxilio mittitur. A quo offenſus Bonifacius, uir bellicoſus, ſecedens ad Africam ſe contulit. Vandali uerò penè ad deſperationem coacti, Caſtino incautè manum conſerente, uictores effecti ſunt.

CCCI 15 MARINIANVS, ET ASCLEPIODOTVS. 423. 1177

Proſper: Mariniano & Aſclepiodoto Coſs. Placidia Auguſta à fratre Honorio pulſa, ad Orientem cum Honorio & Valentiniano filijs proficiſcitur. Et Honorius moritur. Cuius regnum Ioannes occupat, annuente, ut putatur, Caſtino, qui exercitui magiſter militum præfuit. Hæc omnia latè Paulus Diaconus libro decimoquarto, capite primo. Meminit & horum Coſs. hiſtoria Tripartita libro undecimo, capite decimooctauo. Et Marcellinus in ſuis Chronicis his uerbis: Indictione ſexta, Aſclepiodoti & Marini conſulatu, Celeſtinus Romanæ eccleſiæ quadrageſimuſprimus antiſtes creatus, uixit annis octo. Euagrius ſcripſit Iudæi

Symonis

Symonis & Theophili Chriſtiani hiſtoriã, quæ penè omnib. nota eſt. Terræmotus multis in locis fuit, & frugũ inedia ſubſequuta. Philippus & Saluſtius morbo perierũt. Stella ardẽte ſæpe crinita Honorius Imperator fatale munus impleuit. Iordanis in Annalibus: Anno 423. Placidia Auguſta à fratre Honorio pulſa, cũ filio Valentiniano ad Theodoſium Auguſtũ in Orientem proficiſcitur. Romæ Celeſtinus Papa XLI. ſedit annis IX. Qui plurima in eccleſia fecit ſtatuta, & baſilicam Iulij in Vrbe conſtructã dedicauit. Honorius Imperator Occidentis Rauennæ moritur, & Ioannes tyrannus regnum eius occupat. Theodoſius Imperator Orientis poſt mortem patrui ſui Honorij regnauit annis XXVI.

His Coſs. Placidia Auguſta à fratre pulſa, ob ſuſpicionem inuitatorum hoſtium, cum Honorio & Valentiniano filijs ad Orientem mittitur. Honorius moritur, & ſolus Theodoſius Romanum tenet Imperium annis uigintiſeptem.

Paulus Diaconus: Anno ab Vr. con. 1177. Theodoſius Arcadij filius 43. regebat imperiũ. Qui cõperta patrui ſui Honorij morte, mox Valentinianũ, amitæ ſuę Placidiæ filiũ, Cæſarẽ effectũ cũ matre Auguſta ad recipiendũ Occidẽtis regnũ dirigit. Quo tẽpore Ioãnes dũ Africã quã Bonifacius obtinebat, bello repoſcit, ad defenſionẽ ſui infirmior factus eſt. Deniq; uenientes, Placidia Auguſta, et Valẽtinianus Cęſar, mira cũ felicitate cõtinuò opprimũt, regniq; gubernacula uictores arripiũt. Lege deinceps latiſsimè quæ tũ geſta ſunt. Vide inſuper Annales Iordanis, q pulcherrimè res geſtas eius tẽporis tradũt: et hiſtorię Tripartitę lib. 12.

THEODOSIVS IVNIOR XLIIII.

Sub quo hi Coſs. fuerunt:

424. 1178 CASTINVS, ET VICTOR. 2. 1

Proſper: Caſtino & Victore Coſs. Theodoſius Valentinianũ amitæ ſuæ filiũ Cæſarẽ fecit, & cum Auguſta matre ſua ad recipiendũ occidentale mittit imperium. Quo tempore Ioannes dũ Africã, quam Bonifacius obtinebat, bello repoſcit ad defenſionem ſui infirmior factus eſt. Iordanis in Annalibus: Anno 424. Theodoſius Valentinianũ amitæ ſuæ filiũ Cæſarem faciens ad regnũ occidẽtis cum matre poſsidendũ remittit. Ioãnes tyrãnus Africã contra Bonifaciũ petijt.

His Coſs. Theodoſius Valentinianũ conſobrinum Cæſarẽ facit, et cum Auguſta matre ſua ad recipiendũ occidentale mittit imperium.

Hæc latiſsimè Paulus Diaconus lib. 14. cap. 2. qui ſcribit: Poſtq; gubernacula ſunt recepta à Valentiniano, milites tunc Rauennã crudeliter deuaſtaſſe, quòd ciues in tyrannũ fauiſſent Ioannẽ: Caſtinumq; magiſtrũ militũ tunc exilio dãnatum. cuius factione arripuiſſe Ioannẽ tyrannidẽ credebatur: data Aëtio uenia, eo quòd Hunni quos per ipſum Ioannes acceperat, eius ſtudio remeaſſent ad propria. Valentinianus igitur conſenſu totius Italię Imperator efficitur, & ex decreto Theodoſij Auguſtus appellatur. Eadem hiſtoria Tripartita lib. 12. cap. 1.

425. 1179 THEODOSIVS XI. ET VALENTINIANVS CAES. 3. 2

Proſper: Theodoſio undecimo & Valentiniano Coſs. Placidia Auguſta & Valentinianus Cæſar mira felicitate Ioãnem tyrannum opprimunt, & regnum uictores recipiũt: data uenia Aëtio, quos per ipſum Ioannes acciuerat, eiuſdem ſtudio ad propria reuerſi ſunt. Caſtinus autem in exilium actus eſt, quia uidebatur Ioannem ſine comitiua regnum non potuiſſe aſſumere. Item Archilias nobile oppidum Galliarum à Gotthis multa ui expugnatum eſt, donec imminente Aëtio non impuniti diſcederent. Meminit horum Coſs. hiſtoria Tripartita libro duodecimo, capite ſecundo, ſub quibus tradit Atticum epiſcopum Conſtantino

 politanum

CHRI- Abur. nijs excluſa à Gotthis, freto traiecto Aphricam inuadens, gladio, præda, & igne Olymp. Imp.
STI con. miſerabiliter debacchatur, interfecto prius Ermengario rege Sueuorum. Poſtq; Theo.
in Hiſpania decem & nouem annis debacchati ſunt.

428. 1182 FELIX, ET TAVRVS. 2. 5

Proſper: Felice & Tauro Coſſ. Neſtorius Cõſtantinopolitanus epiſcopus no uum eccleſijs molitur inducere errorem, prædicans Chriſtum ex Maria hominẽ tantum, & non Deum natum: eiq; diuinitatem collatã eſſe pro merito. Huic impietati præcipua Cyrilli Alexandrini epiſcopi induſtria & Papæ Celeſtini repu gnat auctoritas. De quo & hiſtoria Tripartita libro 12. cap. 4. Vbi & horũ Coſſ. fit mentio. Item pars Galliarum propinqua Rheno, quam Franci poſsidendam occupauerunt Aẽtij Comitis armis recepta. Iordanis libro Annaliũ: Anno quadringenteſimo uigeſimooctauo, Neſtorius Conſtantinopolitanus epiſcopus, duas in Chriſto perſonas prædicans, hominemq; purum ex uirgine natum deitatem poſtea accepiſſe affirmans, à Cyrillo Alexandrino epiſcopo & Papa Celeſtino hæreſeos arguitur. Aëtius Romanus Comes multis Francorũ cęſis, partem Galliarum, quam peruaſam tenuerant, recepit.

His Coſs. Aëtius multiis Francis cæſis, quam occupauer ant propinquam Rheno, Galliarum partem recepit.

Paulus Diaconus: His temporibus Gundicariũ Burgundionum regem intra Gallias habitantẽ Aëtius patritius bello obtriuit, pacẽq; ei ſupplicanti conceſsit.

429. 1183 FLORENTIVS, ET DIONYSIVS. 3. 6

Proſper: Florentio & Dionyſio Coſſ. Felice ad patritiam dignitatem euecto, Aëtius magiſter militũ factus eſt ex agricola. Iordanis in libro de Origine Gotthorum: Aëtius patritius tunc præerat militibus, fortiſsimorum Mœſiorum ſtirpe progenitus, in Doroſtena ciuitate à patre Gaudẽtio labores bellicos tolerãs, Reip. Romanę ſingulariter natus, qui ſuperbiã Sueuorũ Frãcorũq; barbariem, immẽſis cædibus ſeruire coegiſſet, &c. Idẽ aũt Iordanis libro Annaliũ ſic ſcribit: Anno 429. Aëtius magiſter militum & patritius factus eſt. Agricola hæreticus Pelagianiſta Britannias ſuo inficit errore. Vnde S. Germanus epiſcopus Antiſiodorenſis à Celeſtino Papa illuc miſſus hæreſim expugnauit, plurimiſq; ſaluti fuit. Meminit horum Coſſ. etiam Marcellinus in ſuis Chronicis, his uerbis: Indictione duodecima, Florẽtij & Dionyſij cõſulatu, orthodoxi noſtri Macedoniorũ eccleſiã extra muros Vrbis poſitã abſtulerũt, quoniã ijdem Macedoniani Antoniũ catholicũ epiſcopũ interfecerũt. Beatus Auguſtinus Hyponenſis eccleſiæ elegantiſs. Chriſti ſacerdos, doctorq; pręcipuus, placida morte quieuit. Sed hoc cęteri in ſequentẽ annũ reijciũt: et hic autor lacer & ſciſſus in manus meas uenit. Ideo huius libelli fidẽ deſidero. Plures enim conſulatus, ſicut cernere eſt, deſunt.

430. 1184 THEODOSIVS XIII. ET VALENTINIANVS III. 4. 7

Proſper: Theodoſio XIII. & Valentiniano III. Coſſ. Aëtius Felicẽ cũ uxorẽ ſua Egruuntium Diaconum eos inſidiari cum præſenſiſſet, interemit. Diuus Auguſtinus epiſcopus per omnia excellentiſsimus moritur quinto Cal. Septembris anno 76. ætatis, libris Iuliani inter impetum obſidentium Vandalorum in ipſo dierum ſuorum fine reſpondens, & glorioſe in defenſione Chriſtianæ gratiæ perſeuerans. De quo uide etiam Paulum Diaconum. Meminit & horum Coſſ. hiſtoria Tripatita libro duodecimo, cap. quarto. Iordanis in Annalib. Anno quadringenteſimo triceſimo S. Auguſtinus Hyponenſis epiſcopus, eccleſiæ Chriſti & catholicæ fidei propugnator & defenſor inuictiſsimus, in ciuitate ſua à barbaris obſeſſus, cũ inter ipſas obſidionis anguſtias ſollicitus Iuliani argutijs pro gratia Dei pugnans reſpondiſſet: ipſa Dei gratia, ne ruinam ſuorum uideret, ſubtractus, quinto Cal. Septembris migrauit ad Dominũ anno ætatis 76. epiſcopatus

uerò

Olymp. Imp. Theo. uerò ſeu presbyteratus quadrageſimo. Marcellinus in ſua Chronica horũ quoq; Coſs. mentionem ſic facit: Indictione 13. Theodoſij XIII. & Valentiniani Coſs. Theodoſius Imperator Tricennalia geſsit. Felix apud Rauennam occiditur. Celeſtinus Romanæ arcis pontifex Neſtorio prauitatis epiſcopo per epiſtolam ſuam, datis eidem decem dierum inducijs, uel pœnitenti ueniã, uel diſſentienti denunciat damnationem. Idem Neſtorius eccleſiæ Conſtantinopolitanæ perfidus antiſtes, à quo et Neſtoriana perfidia pullulauit, apud Epheſum ducentorũ ſanctorum patrum ſententia in ſynodo cõdemnatus eſt, Celeſtino Cyrillum Alexandriæ ciuitatis epiſcopũ pro tempore uicarium denunciante. In locum Neſtorij Maximianus epiſcopus ſubrogatur. Et illa quoq; ab alijs in ſequentem annum reijciuntur. Quare fides huius libelli deſideratur. Fuit autem hic Aëtius ex Doroſtana Mœſię, cum diſciplina militari excelleret, Conſtantio defuncto, ab Honorio Principe illi ſufficitur. Cuius ductu Attila in campis Catalaunicis uictus eſt, & Burgundiones repreſsi. Sed cum poſtea Valentinianus hunc occideret, ac quempiam interrogaret, an iure occiſum crederet, mox ille ſubiunxit: Iure an iniuria occideris, Imperator, Aëtium, neſcio: illud ſcio, quòd ſiniſtra tua dextram tibi abſcideris. Nec falſus omnino uates. Nam eius morte Hunni rerũ potiti, & imperium euerſum eſt: ut Procopius latiſsimè in tertio Vandalico.

CHRISTI Ab ur. con.

CCCIII 8 BASSVS, ET ANTIOCHVS. 431. 1185

Proſper: Baſſo & Antiocho Coſs. congregata apud Epheſum plus ducentorum ſynodo ſacerdotum, Neſtorius cum hæreſi nominis ſui & cum multis Pelagianis, qui cognatum ſibi dogma iuuabant, damnabãtur. Ad Scotos in Chriſtũ credentes ordinatur à Papa Celeſtino Palladius, & primus epiſcopus mittitur. De ſynodo Epheſina uide hiſtoriam Tripartitam lib. 12. cap. 5. ubi horum quoq; Coſs. mentio fit: & capite octauo. Sed alterius Coſ. nomen eſt corruptum. Legitur enim Antonij, pro Antiochi. Iordanis in Annalibus: Anno 431. tertia ſynodus uniuerſalis ducentorum epiſcoporum apud Epheſum congregatur, ſub Celeſtino Papa: ubi inter alias hæreſes Neſtorius cũ ſua ſecta damnatur. Palladius ad Scotos Chriſto credentes à Celeſtino Papa primus epiſcopus mittitur. Facit horum Coſs. mentionẽ Marcellinus ſic: Indictione decimaquarta, Antiochi & Baſsi conſulatu Flaccilla, Theodoſij Auguſti filia, extremum ſpiritum finit. Barbari urbe Auguſta enutriti, ad eccleſiam noſtram hoſtili ritu confluunt, ignẽ ad comburendum altare dum infeſti iaciunt, inuicem ſeſe reſiſtente Deo trucidãt. Hoc tempore dum ad Horrea publica Theodoſius proceſſum celebrat, truci penuria plebi ingruente, Imperator ab eſuriente populo lapidibus impetitur.

2. 9 AETIVS, ET VALERIVS. 432. 1186

Proſper: Aëtio & Valerio Coſs. totius orbis pace & confeſsione mirabili Bonifacius ab Africa in Italiam uenit in Vrbem, accepta magiſtri militum dignitate. Qui cum ſibi reſiſtentem Aëtium prælio ſuperaſſet, paucos poſt dies morbo extinctus eſt. Aëtius uerò cum depoſita dignitate in agro ſuo degeret, ibiq; cũ quidam inimicus eius repentino eum incurſu opprimere tentaſſet, profugus ad Vrbem, atq; illinc ad Dalmatiam, deinde Pannoniã ad Hunnos peruenit. Quorum amicitia auxilioq; uſus, pacem principum & ius interpolatæ poteſtatis obtinuit. Hæc eadem ijſdem uerbis Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo triceſimoſecundo Romæ Xyſtus Papa XLII. ſedit annis VIII. Qui accuſatus à Baſſo quodã, uentilata in ſynodo cauſa ab epiſcopis quinquagintaſex purgatus, et Baſſus damnatus eſt. Bonifacius de Africa reuerſus, et magiſter militum factus, cum Aëtio pugnauit, & uicit, & poſt paucos dies morbo abſumptus eſt. Aëtius uerò inimicos fugiens, Dalmatias Pannoniasq; petijt, & Hunnorum auxilio gratiam Principum, priſtinamq; dignitatem recepit.

THEODO-

CHRISTI Ab ur. con. — Olymp. Imp. Theo.

433. 1187 **THEODOSIVS XIIII. ET MAXIMVS.** 3. 10

Proſper: Theodoſio XIIII. & Maximo Coſs. maxima urbis regiæ pars Septentrionalis per tres continuos dies incenſa collapſaq́; eſt menſe Auguſto. Ioannes Monachus, cognomento Caſsianus, Maſsiliæ inſignis & facundus habetur ſcriptor. Marcellinus in ſuis Chronicis ſic horum Coſs. meminit: Indictione prima, Theodoſij Aug. XIIII. & Maximi Coſs. maxima urbis regiæ pars Septentrionalis triduo conflagrauit. Sed hoc quoq; incendium ſequenti anno ab alijs factum ſcribitur. Iordanis autem in Annalibus ſic: Anno quadringenteſimo triceſimotertio, Burgundiones ab Aëtio pugna uicti ſunt. Hoc tempore Xyſtus Papa eccleſiam S. Mariæ, quæ Liberij dicebatur, & eccleſiam S. Laurentij in Vrbe conſtruxit. Confeſsionē ſancti Petri, itemq́; S. Laurentij ordinauit. Valentinianus quoq; Auguſtus multa eccleſijs dona dedit, & confeſsionem S. Pauli conſtruxit. Petrus autem Epiſcopus ſanctæ Sabinæ eccleſiam fecit.

434. 1188 **ASPAR, ET ARIOBINDAS.** 4. 11

Meminit horum Coſs. & Proſper, & hiſtoria Tripartita libro duodecimo, capite decimo, quo loco fit etiam mentio incendij Conſtantinopolitani. Lege illic quæ deſideras. Vide eandem hiſtoriam libro XI. capite ultimo, ubi quidam memoratur Aſpar. Sed & capite decimoquinto Ariobindę fit mentio. Fuit Aſparis filius Ardaburius, ut in Cæſaribus noſtris amplius expreſsimus. Scribit Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo triceſimoquarto, Vandali iā nono anno Aphricam infeſtantes, pactum à Romanis poſtulant.

435. 1189 **THEODOSIVS XV. ET VALENTINIANVS IIII.** CCCIIII 12

Proſper: Theodoſio XV. & Valentiniano IIII. Coſs. pax facta cum Vandalis, data eis ad habitandum per triennium, in loco Aphricæ, portione Hyponæ tertio Idus Februarij. Eodem tempore Gundicarium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aëtius bello obtriuit, pacemq́; ei ſupplicanti dedit, qua non diu potitus eſt. Siquidem illum Hunni cum populo ſuo atq; ſtirpe deleuerunt. Eadē Iordanis in Annalibus facta eſſe prodit iiſdē uerbis, anno CCCC.XXXV.

His Coſs. pax facta eſt cum Vandalis, data eis ad habitandum Aphricæ portione. Præterea Gundicarium Burgundionum regem Aëtius bello ſubegit, pacemq́; ei reddidit ſupplicanti, quem non multo pòſt Hunni peremerunt.

Paulus Diaconus: Poſt eam igitur quæ præmiſſa eſt Aphricæ cladē, data per trienniū ad habitandū Vandalis Aphricę portiōe, pax cū eiſdē neceſſaria magis ꝗ̄ utilis facta eſt. His etiā temporibus Gundicariū Burgundionū regē intra Gallias habitantē Aëtius patritius bello obtriuit, pacemq́; ei ſupplicanti conceſsit.

436. 1190 **ISIDORVS, ET SENATOR.** 2. 13

Proſper: Iſidoro & Senatore Coſs. Gotthi pacis placita perturbant, & pleraq; municipia ſedib. uicina ſuis occupāt, Narbonēſi oppido maximè infeſti. Quod cum diu obſidione & fame laboraret, per Littoriū Comitem ab utroq; periculo liberatum eſt: ſiquidem per ſingulos equites binis tritici modijs aduectis, ſtrenuiſsimè & hoſtes in fugam uertit, & ciuitatē annona repleuit. Eadem iiſdem penè uerbis Paulus Diaconus lib.14.cap.2. Meminit horum Coſs. hiſtoria Tripartita lib.12.cap.13. Iordanis in Annalibus: Anno quadrageſimo trigeſimoſexto, Gotthi pacem turbantes, inter alia mala Narbonā obſeſſam fame premunt. Sed Littorius dux Romanus ſuperueniēs, & hoſtes ui repulit, & ciuitatem aduecto frumento fame liberauit.

437. 1191 **AETIVS II. ET SIGISVVLTVS.** 3. 14

Proſper: Aëtio II. & Sigiſuulto Coſs. bellum aduerſus Gotthos Hunnis auxiliantibus geritur. Geiſericus rex Vandalorum, intra habitationis ſuæ limites, uolens

CHRI- Ab ur. componebantur, intento, Genſericus, de cuius amicitia nihil metuebatur, 14. Ca Olymp. imp.
STI con. lendas Nouẽbris Carthaginẽ dolo pacis inuadit: omnesq́ opes eius, excruciatis Arcad.
diuerſorũ tormentorũ genere ciuibus, in ius ſuũ uertit. Nec ab eccleſiarũ ſpoliatione abſtinens, quas & ſacris uaſis exinanitas & ſacerdotũ adminiſtratione priuatas, nõ iã diuini cultus loca, ſed ſuorũ eſſe iuſsit habitacula. In uniuerſum captiui populi ordinẽ ſæuus, ſed præcipuè nobilitati & religioni infenſus, ut nõ diſcerneret, hominibus magis, an Deo bellũ intuliſſet. Sic Carthago à Vãdalis capta, anno, poſtq́ Romana eſſe cœperat quingenteſimo octogeſimoquinto. Horum Coſs. meminit hiſtoria Tripartita lib. 12. cap. 16. ubi finitur his uerbis: Finem faci mus hiſtoriæ in anno ſecundo tricenteſimæquintæ Olympiadis, cõſulatu ſepties decies Imperatoris Theodoſii. Meminit & horum Coſs. Iordanis libro de regione Gotthorum: ubi de Aëtio & Littorio multa prodit, quæ huc ſpectant.

His Coſs. bellum aduerſus Gotthos Hunnis auxiliaribus geritur, & Littorius dux Romanus ab eis capitur. Genſericus, de cuius amicitia nihil metuebatur, Carthaginem dolo pacis inuadit.

Hęc omnia abũdè Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: Anno 4039. Iulianus Atelenenſis epiſcopus, Pelagianiſta iactantiſsimus, eccleſię cõmunionem ſurripere tentans, à Xyſto Papa denuò dãnatur. Romani Hunnis auxiliatoribus aduerſum Gotthos & regẽ Theodericũ infauſta pugna confligunt in Gallia. & Littorius dux Romanus uulneratus, & pòſt ab eis capitur, & occiditur. Quibus tamẽ nõ multo pòſt ſuppliciter petentibus pax cũ Romanis facta eſt, ipſo anno Aëtio & Romanis cõtra Gotthos intẽto. Geyſericus rex Vãdalorũ, qui fidus & amicus Reipub. putabatur, dolo ſub ſpecie pacis 14. Calendas Nouẽbris Carthaginẽ cœpit, ciues & maximè nobiles trucidauit, opes eorum diripuit, ſacerdotibus cæſis & pulſis eccleſiis in uſus ſuorũ uertit: omniaq́ diuina & humana iura cõfudit. Ibiq́ trigintaquatuor annis regnũ obtinuit. Sub quo plurimi ſanctorum martyrio ob fidẽ catholicã coronati ſunt. Marcellinus quoq́ in ſuis Chronicis horũ Coſs. ſic meminit: Indictiõe ſeptima, Theodoſii XVII. & Feſti cõſulatu, Theodoſius Imperator Quinquẽnalia edidit, Eudoxia, uxor Theodoſii Principis, ab Hieroſolymis ad Vrbem regiam remeauit. Beatiſsimi Stephani martyris reliquias, quæ in baſilica beati Laurentij poſitæ uenerantur, ſecum deferens. Hoc tempore Genſericus rex Vandalorum Africæ ciuitates Carthaginemq́ metropolim cum ſuis ſatellitibus occupauit decimoquarto Calendas Nouembris.

440. 1192 VALENTINIANVS AVG. V. ET ANATOLIVS. 2. 17

Proſper: Valentiniano V. & Anatolio Coſs. Genſericus Siciliã grauiter affligens, accepto nuncio de Sebaſtiano ab Hiſpania ad Africã tendẽti celeriter Carthaginẽ rediit: ratus periculoſum ſibi ac ſuis fore, ſi uir bellandi peritus, recipiẽdæ Carthagini incubuiſſet. Verùm ille amicũ ſe magis q́ hoſtem uideri uolens, diuerſa omnia apud barbaros q́ præſumpſerat reperit. Eaq́ ſpes cauſa illi maxima & calamitatis & infelicis mortis fuit. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimoquadrageſimo, Romę defuncto Xyſto, Leo uir doctrina inſignis & moribus, Papa quadrageſimuſtertius ſedit annis uiginti duobus: qui plurima ad utilitatem Eccleſiæ ſublimiter ſcripſit, & cõſtituit. Eutychianam & Neſtorianam hęreſes condemnauit. Cuius tempore Demetrias ancilla Chriſti Romæ S. Stephani eccleſiam fecit. Eadem Paulus Diaconus.

His Coſs. Genſericus Siciliam grauiter affligit.

Vide Paulum Diaconum libro decimoquarto, capite ſecundo, qui latiſsimè hoc proſequitur. Iordanis: Genſericus Siciliam peruerſam grauiter affligens, timore Sebaſtiani ducis ad Carthaginem tuendam rediit. Richila rex Sueuorum Beticam prouinciam & Carthaginem Hiſpanicam cępit.

Olymp. Imp. Theo. — CHRISTI Ab urb. con.

CYRVS V. C. COS.

3. 18 Proſper: Cyro unico Coſ. Theodoſius Imperator bellū contra Vandalos mouet, Ariobinda & Anaxilla atq; Germano ducibus, cū magna claſſe directis: qui longis cunctationibus negociū differentes, Siciliæ magis oneri, q̄ Africæ præſidio fuerunt. Huius meminit Suidas in ſuis Collectaneis his uerbis: Cyrus Panoplites uerſificator, ac Cōſul patricius, factus eſt Præfectus Vrbis, & prætorij. Floruit ſub Theodoſio iuniore, & demū epiſcopus factus eſt Phrygiæ in Cotyeo, & uixit uſq; ad Leonis Imp. tēpora. Fit & illius mentio in C. ut nemo ad ſuū patrociniū. Zonaras autē tradit, q cū Theodoſius mœnia Conſtantinopoleos dilatare uellet, curā illius operis Cyro præfecto iniunxit, qui ſedulitate & ſumma adhibita diligentia, intra ſexageſimum diem à mari ad mare lateritium murum excitat. Quo tempore populus delectatus, & propter celeritatem & induſtriam præfectum paſsim prædicat, taleq; eulogium muro appoſuit: 441. 1193

CONSTANTINVS POSVIT, ET CYRVS INSTAVRAVIT.

Propter quod Principi ſuſpectus factus & inuiſus, clericus eſt tonſus: demum Smyrnæ epiſcopus delectus.

Hoc Conſule Theodoſius Imperator bellum contra Vandalos inefficaciter mouit.

Paulus Diaconus hæc omnia copioſius. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quadrageſimoprimo Theodoſius Imperator cōtra Geyſericum & Vandalos per duces ſuos bellum mouet. Sed ipſi negocium cunctando differentes, Siciliæ magis oneri quàm præſidio fuere.

4. 19 DIOSCORVS, ET EVDOXIVS. 442. 1194

Proſper: Dioſcoro & Eudoxio Coſs. (ſic eſt enim legendū, nō Leudoxa) Hunnis Thraciā & Illyricū ſæua depopulatione uaſtantibus, exercitus qui in Sicilia morabatur, ad defenſionē orientaliū partiū reuertitur. Cū Genſerico autē ab Auguſto Valentiniano pax cōfirmata, & certis ſpacijs Africa inter utrūq; diuiſa eſt. In Genſericū apud ſuos de ſucceſſu rerū ſuperbientē, quidā optimates ipſius conſpirauerunt. Sed proditione detecta, multis ab eo ſupplicijs excruciati atq; extincti ſunt. Cumq; id audendum etiam alijs uideretur, multis regis ſuſpicio exitio fuit, ut hac ſui cura plus uirum perderet, quàm ſi bello ſuperaretur.

His Coſs. Hunni Thracias & Illyricum ſæua depopulatione uaſtarunt. Cū Genſerico ab Auguſto Valentiniano pax confirmata, & certis ſpacijs Africa inter utroſq; diuiſa eſt.

Diaconus lib. 14. Per hæc tēpora Hunnis Thracias & Illyricū ſæua populatione uaſtantibus, exercitus qui Siciliæ morabatur, ad defenſionē orientaliū prouinciarū reuertit. Idē lib. 14. Valētinianus occidui rector imperij, pacis ea tēpeſtate fœdera cū Genſerico Vandalorum rege firmauit, certiſq; ſpacijs Africa inter utroſque diuiſa eſt. & reliqua. Multa de Genſerico idem Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quadrageſimoſecundo eiſdem uerbis tradit. Marcellinus autē ſic horū Coſs. meminit: Indictione decima, Eudoxij & Dioſcori conſulatu ſtella quæ Crinita dicitur, per plurimum tempus ardens apparuit. Bleda & Attila fratres, multarumq; gentium reges, Illyricū Thraciamq; depopulati ſunt.

CCV 1. 20 MAXIMVS II. ET PATERNVS. 443 1195

Proſper: Maximo iterū & Paterno Coſs. plurimos Manichæos intra Vrbē latere diligentia Papæ Leonis innotuit, qui eos de ſecretis ſuis erutos, & oculis totius eccleſiæ publicatos, omnes dogmatis ſuæ turpitudinis & dānare fecit & prodere, incenſis eorū codicibus, quorū magnæ moles fuerūt interceptæ. Quæ cura uiro ſancto diuinitùs, ut apparuit, inſpirata, nō ſolū Romanæ urbi, ſed etiā uniuerſo orbi plurimū profuit. Siquidē cōfeſsionibus in urbe captorū, qui doctores

eorum,

eorum, qui epiſcopi, qui ue presbyteri, in quibus prouincijs uel ciuitatibus degerent, patefactum eſt. Multiq; Orientalium partium ſacerdotes induſtriam apoſtolici rectoris imitati ſunt. Scripſit tum Leo Papa ad uniuerſos epiſcopos per Campaniam, Samnium & Picenum epiſtolam, ubi hi etiam Conſules nominãtur. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quadrageſimotertio, ſanctus Briccius Turonenſis epiſcopus deceſsit. cui S. Euſtachius ſucceſsit. Leo Papa multos in Vrbe Manichæos inueniens, publicauit, & libros eorum incendit. Marcellinus horũ Coſs. ſic meminit: Indictione undecima, Maximi & Paterni conſulatu tanta nix cecidit, ut ſuper ſex menſes uix liqueſcere potuerit, & multa hominum ac animalium millia frigoris rigore confecta perierint. Theodoſius Imperator ex Aſiana expeditione Vrbem redijt. Thermæ quæ Achileæ dicuntur Nicææ factæ

444. 1196 THEODOSIVS XVIII. ET ALBINVS. 2. 21

Proſper: Theodoſio XVIII. & Albino Coſs. Attila rex Hunnorum Bledam fratrem & conſortem ſuum perimit, eiusq; populos ſibi parêre iuſsit. Diaconus libro decimoquinto: Interea rex Hunnorum Attila, dum cum fratre Bleda regnũ intra Pannonias Daciamq; gereret, Macedoniam, Myſiã & Achaiã, utraſq; etiã Thracias immaniſsima rabie deuaſtaret, Bledam germanum ſuum regniq; conſortem peremit, eiusq; parêre ſibi populos iuſsit. Eadem Paulus Diaconus. Hos Coſs. nominat Leo Papa in datis literarum, quas ſcribit ad epiſcopos Italiæ. De huius autem anni Paſcha Proteſius & Paſchaſius Leoni Papę ſcribunt, ut tradit Iordanis in Annalibus, qui eadem de Attila ſcribit anno quadringenteſimo quadrageſimoquarto facta. Marcellinus autem horum Coſs. ſic meminit: Indictione duodecima, Theodoſii decimooctauo, & Albini conſulatu, Theodoſius princeps quinquennalia dedit. Arcadia ſoror Theodoſii uiuendi finem fecit. Aliquanta Bithyniæ oppida continua pluuiarum & fluuiorũ inundatione creſcentium ſublapſa diſſolutaq; perierunt. Seuerum presbyterum, & Ioannem Diaconum Eudoxiæ reginæ apud Heliam urbem miniſtrantes, miſſus ab Imperatore Theodoſio Saturninus Comes domeſticorum occidit. Eudoxia neſcio quo excita dolore, Saturninum protinus obtrũcauit: ſtatimq; mariti Imperatoris nutu, regijs ſpoliata miniſtris, apud Heliam ciuitatem moritura remanſit.

His Coſs. Attila rex Hunnorum Bledam fratrem & conſortem in regno ſuo perimit, eiusq; populos ſibi parêre compellit.

Autor annalium Hungaricorum, Ioannes de Thurocz, latiſsimè Attilæ uitã & res geſtas explicauit. Sed & noſtra ętate uir doctiſsimus Callimachus Florentinus peculiari opere Attilam deſcripſit. Multa de illo etiam Antonius Sabellicus in Enneadibus. Sed ante hos omnes uidendus eſt Iordanis in libro de Origine Gotthorum. Quanquam & Paulus Diaconus libro decimoquinto ſatis ſuperq; de illo ſcribit.

445. 1197 VALENTINIANVS VI. ET NONIVS. 3. 22

Vſq; ad hos Coſs. Proſper librum ſuum Chronicôn extendit, ut eſt impreſsio Euſebij. Sed alij longius ſcripſiſſe teſtantur. Cætera ſupplet Palmerius Florentinus. Iordanis autem ſuos annales ultrà extendit, & in hoc loco ſic ſcribit: Anno quadringenteſimo quadrageſimoquinto, Leo Papa inter alia bona baſilicas Apoſtolorum Petri & Pauli renouauit, & Eccleſiam S. Cornelij Papæ, & tum uia Appia conſtruxit.

446. 1198 AETIVS III. ET SYMMACHVS. 4. 23

De hoc Aëtio ſuperius ſcripſimus, quem poſtea Valentinianus occidi iuſsit. Symmachum uerò Theodericus interemit cũ Boetio, ut infrà uidebimus. Sed quo pacto Aëtius Bonifacium in odium Placidiæ Auguſtæ duxerit, nemo pul-

Olymp. Imp. Theo. chrius enarrat quàm Procopius libro tertio de bello Vandalico. Marcellinus in ſua Chronica hos Coſs. confundit, deſidero enim fidem huius manci codicis, quia ſuperiorem unum Conſulem & inferiorem ſimul iungit, ſic ſcribens: Indictione decimaquarta, Valentiniani VII. & Icij III. conſulatu. His Coſs. magna fames Conſtantinopolim inuaſit, peſtiſq; ilico ſubſequuta. Templum regiæ ciuitatis igne crematum. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quadrageſimoſexto, Britanni ab Aetio & Romanis contra Scotos & Pictauos auxiliũ implorant, nec impetrant. Apud Epheſum ſeptem dormientes, qui ſub Decio multa pro Chriſto tormenta paßi, in ſpelunca quadam obdormierunt. Poſt annos centum nonagintaſex expergefacti ſunt, & confirmata fide reſurrectionis mortuorum, iterum obdormiunt. CHRISTI Ab ur. con.

CCCVII 24 CALEPPIVS, ET ARDABVRES. 447. 1299

Caleppij Conſulis meminit Leo Papa in datis epiſtolæ quinquageſimæſecũdæ ad Leonem Auguſtum. Sed huic tribuit Maiorianum collegam, ſi fidelis eſt codex. Sed epiſtola ſexageſima ad Iulianum epiſcopum ponit hos Coſs. Calippium & Ardaburem. Marcellinus horum Coſs. ſic meminit: Indictione decimaquinta Ardaburis & Calippij cõſulatu, ingenti terræmotu per loca uaria imminente, plurimi Auguſtæ urbis muri, recenti adhuc reædificatione conſtructi, cũ quinquaginta turribus corruerunt. Statimq; plurimæ ſine ullius læſione collapſę ſunt, plurimis nihilominus ciuitatibus collapſis. Tum fames & peſtifer aeris odor multa millia hominum iumentorumq; deleuit. Ingens bellum & peior conflictus renouatus per Attilam regem noſtris inflictus, penè totam Europam excîſis inuaſiſq; ciuitatibus atque caſtellis contraxit. Eodem anno urbis Auguſtæ muri olim terræmotu collapſi, intra tres menſes, Conſtantino præfecto prætorio operã dante, reædificati ſunt. Attila rex uſq; ad Thermopolim infeſtus aduenit. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quadrageſimo ſeptimo Eutyches presbyter & Abbas Conſtantinopolitanus, confuſa in Chriſto diuinitatis & humanitatis ſubſtantia, unam in eo naturam dogmatizans, annitẽte Theodoſio Auguſto, & Dioſcoro Alexandrino epiſcopo, reſiſtentem ſibi Flauianum Conſtantinopolitanum archiepiſcopum expulſum ad mortem uſq; perſequutus. Contra quam hæreſin Leo Papa legatos miſit. Richila rex Sueuorum moritur, eiq; Richarius filius ſucceſsit.

2. 25 POSTHVMIANVS, ET ZENO. 448. 1220

Poſthumiani Conſulis etiam meminit Leo in Epiſtolis ad Dorum Epiſcopum. Sed Marcellinus in ſua Chronica ſic ſcribit: Indictione prima, Zenonis & Poſthumiani conſulatu, prouincia India Theodoſio Principi tigrim domitam pro munere miſit. Vtramq; porticum Troadenſium, turreſq; portarum utraſq; ignis ſubitus exuſsit. Qua ruina continuò repurgata, Antiochus præfectus pretorij in priſtinam erexit ſpeciem. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quadrageſimooctauo, Theodoſius Imperator Leonem Papam pro defenſione Eutychetis ad ſe uocat, qui à Po. Ro. uenire prohibitus, legatos pro ſe miſit. Richarus rex Sueuorum, ducta in coniugium Theoderici regis Gotthorum filia, Vaſconiam deuaſtauit. Hoc tempore Angliſaxones à Britannis contra Pictos & Scotos arma conuertunt. Et poſt multa bella magna ex parte inſula ſubacta potiti ſunt.

3. 26 ASTERIVS, ET PROTOGENES. 449. 1201

Horum Coſs. crebra eſt mentio in epiſtolis Leonis Papæ, qui ſub his Coſs. plures ſcripſit epiſtolas ad Theodoſium Imperatorem, & ad Iulianũ epiſcopum ad ſynodum Epheſinam, & ad Pulcheriam Auguſtam, Theodoſii ſororem. Iordanis

CHRISTI Ab urb. con. — Olymp. Imp. Marc.

danis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quadrageſimonono, iterum Catholici ab Imperatore Theodoſio ad audientiam euocati. Attila rex Hunnorũ Gallias, aliasq́ circum prouincias uaſtat, & arte Aëtij magno inter eum & Gothos prælio concitato, Theodericus rex Gotthorum cecidit, eiq́ Toriſmod filius eius ſucceſsit.

450. 1202 VALENTINIANVS VII. ET AVIENVS. 4. 26

Hos Coſs. ſæpe nominat Papa Leo in epiſtolis, ſub quibus ſcripſit ad Marcianum & Fauſtum presbyteros, & ad Pulcheriam Auguſtam, & ad plures presbyteros, Martinum, & alios. Iordanis in Annalibus: Anno quadringẽteſimo quinquageſimo Leo Papa legatos ad confutandam hæreſim mittere curauit. Theodoſius Imperator moritur: & à Placidia Auguſta & Leone totoq́ Senatu ingẽti pompa deductus, in Mauſoleo apud S. Petrum ſepelitur. Pro quo Marcianus Orientis imperium adeptus eſt: ſeptem annis regnans, Eutychetem cum ſuis ſequacibus damnat. Placidia Auguſta moritur. Romani Aëtio duce Gotthis auxiliatoribus contra Attilam regem Hunnorum grandi utrinq́ cæde pugnantes in campo Catalaunico deuictum, in ſuperiorem Galliam fugere compellunt. Qui in regnum timidè reuerſus, non multopòſt arma commouit in Italiam. Sed Caſſiodorus in ſequentem annum reijcit.

His Coſs. Theodoſius Iunior moritur Conſtantinopoli. Poſt quem Marcianus adſcitur imperio. Qui regnauit annis ſeptem. Sub quo hi Coſs. fuerunt.

Paulus Diaconus libro decimoquinto: Anno ab Vrbe condita milleſimo ducẽteſimoquarto, defuncto Theodoſio, quadrageſimuſquartus in numero Marcianus Orientali aulæ præficitur Imperator. Cæterùm Valentiniani tempora huius uel ſuperioris Imperatoris curriculis adſcribuntur. Dehinc deſcribit latiſsimè quæ ſub hoc geſta ſunt, & res Attilæ. De hoc Marciano & Iordanis in Annalibus, & Beda in libro Temporum, & reliqui multi.

MARCIANVS IMP. ORIENTIS XLV.

451. 1203 MARCIANVS AVG. ET ADELPHIVS. CCCVIII 1

Leo Papa crebras epiſtolas Marciano Auguſto ſcribit, in quibus Adelphij Cõſulis meminit. Cum enim data ſcribit, Adelphio, inquit, Cõſule, Marcianũ omittens Auguſtum: ſed in epiſtola ad epiſcopum Rauennatem Marciani Aug. Conſulis meminit. Marcellinus meminit horum Coſs. in ſuis Chronicis his uerbis: Indictione quarta, Marciani Auguſti & Adelphij conſulatu, Leone pontifice ſedi beati Petri prȩſidente, ſexingentorum triginta patrum, ſancta & uniuerſalis ſynodus contra Eutychianum nefandiſsimorum præſulem monachorum, apud Chalcedonem in baſilica S. Euphemiæ firmata eſt. Solus Dioſcorus Alexãdrinæ eccleſiæ epiſcopus diſſenſit, ſtatimq́ ab eiſdem catholicis patribus ſacerdotio abdicatus eſt. De hoc conſilio lege pulcherrima apud Ioannem monachũ in uita Marciani, quo Dioſcorus ſit exilio mulctatus, & cætera quæ ſequuta ſunt hoc conſilium, quomodo utræq́ opiniones in charta ſcriptæ, repoſitæ ſunt in ſepulchro S. Euphemiæ, quæ decretum fecit. A' quibuſdam quinquageſimotertio anno ſynodus illa facta legitur.

His Coſs. Romani Aëtio duce Gotthis auxiliaribus contra Attilã in campis Catalaunicis pugnauerunt, qui, uirtute Gotthorum ſuperatus, abſceſsit.

Attila, Hunnorũ rex, quo pacto, & quibus auxilijs contra Romanos pugnauerit, latè deſcribit Paulus Diaconus lib. 15. & Iordanis libro de Origine Gotthorum, ac Callimachus in libro ſuo qui inſcribitur Attila: ut alios interim neoteri-

Olymp. Imp. Mar. — CHRISTI. Ab ur. con.

cos obmittam. Sed & nonnihil Procopius libro tertio de Bello Vandalico. Vt autẽ intelligas qui nã ſint Campi Catalaunici, ſcito eoſdẽ dici & Mauriacos, qui centũ leucas, ut Galli uocant, in longũ tenent, & ſeptuaginta in latũ. Leuca autẽ Gallica mille & quingentorũ paſſuũ quantitate metitur. Fit ergo area innumerabiliũ populorũ pars illa terrarũ. conſeruntur acies utræq; fortiſsimè. Ipſius pugnę acies Iornandes latè longeq; deſcribit, & quo ordine populi ſimul cõgreſsi ſunt.

2. 2 HERCVLANVS, ET ASPORACIVS. 451. 1204

Meminit Herculani Cõſulis Papa Leo in epiſtolis pluribus ad Anatoliũ epiſcopũ, ad Marcianũ Auguſtũ, & ad Pulcheriã Auguſtã, & ad epiſcopos Galliarum. Facit & horũ Coſs. mentionẽ Marcellinus in ſuis Chronicis his uerbis: Indictione quinta, Aſporacij & Herculani conſulatu, Marcianus Auguſtus ſuis ſtatuit decretis, ut hi qui Coſs. fieri cupiebant, nihil æris in populũ ſpargerent, ſed ſtatutam pecuniam ad reparandũ Vrbis aquęductum. Hoc tempore tres magni lapides è celo in terram ceciderunt. Aquileia ciuitas ab Attila Hunnorum rege exciſa eſt. De qua Procopius & Paulus Diaconus.

His Coſs. Attila redintegratis uiribus Aquileiam, magna ui dimicans, introiuit. Cum quo à Valentiniano Imperatore Papa Leo directus pacem fecit.

Quomodo Attila Italiã ingreſſus, Aquileiã triennio obſeſſam diruerit, Mediolanũ diripuerit, Concordiam euaſtauerit, Patauiũ depopulatus ſit, ac per Vicentiam, Veronã, Brixiã, Bergomũ debacchatus ſit, & iter ad Vrbẽ diſpoſuerit, pulcherrimè Diaconus, Iordanis & Callimachus perſcribunt. Vide illic admirandũ facinus Dignæ mulieris in Aquileia, quæ ſe è turri pręcipitauit, ne Hunnis in ſtuprũ ſui corporis aſſentiret. Vide crudele facinus Attilæ in Marullũ Calabrũ poetam apud Callimachũ. Antonius Sabellicus in ſuis Enneadibus format orationẽ elegantẽ, qua Papa Leo uſus fuerit ad Attilã, pro pace Italię impetrãda. Sunt hęc ſtudioſo lectori in tãta librorũ felicitate diligenter reuidenda: tantũ abeſt, ut quæ paſsim apud ſingulos legerim, quod pleriq; alij faciũt, occultẽ. Iordanis in Annalibus: Anno 451. Attila recollectis uiribus Aquileiam ui magna diu obſeſſam cæpit, & circumquaq; prędis & cędibus furibundus bacchatur. Ad quem Valentinianus Imperator Papam mittens, pacem cum eo fecit, exercitusq; eius fame, peſte, morbo, cædibusq; inſuper ab Aëtio attritus eum reuerti fecit.

3. 3 OPILIO, ET VINCOMALVS. 452. 1205

Meminit Coſ. Opilionis Leo Papa in pleriſq; epiſtolis ad Marcianum Auguſtum, & ad Iulianũ epiſcopũ, & ad Pulcheriã Auguſtã, & ad Eudoxiã Auguſtã, & ad Theodericũ epiſcopũ, ad Iuuenalem epiſcopũ. Marcellinus ſic horũ Coſs. meminit: Indictione ſexta, Vincomali & Opilionis conſulatu, Ioannis præcurſoris Domini & Baptiſtæ caput ſuũ, quod olim Herodias impia nefandaq; poſtulatione ab humeris amputauit, & in diſco poſitũ accepit, proculq; à truncato eius corpore ſepeliuit, duobus orientalibus monachis ad adorandũ apud Hieroſolymã Chriſti Domini reſurrectionẽ introeũtibus reuelauit: & ad Herodis quondã regis habitaculũ accedentes, admoniti ut requirerent, & fideliter humo tollerẽt. Hoc ergo capite fide repertũ, ſuaq; hiſpida in mantica cõditum, dum ad propria remeantes habitacula peruehunt, quidã Emeſenæ ciuitatis figulus, diutinã imminentẽq; ſibi fugiens paupertatẽ, ſeſe ijs exhibuit comitẽ. Quiq; dum neſcius perã ſibi creditã cũ capite portat ſacro, ab eo cuius caput uehebat noctu admonitus, utrũq; comitẽ fugiens dereliquit: ſtatimq; Emeſenã urbem cũ ſancto leuiq; onere introgreſſus eſt. Ibiq;, quoad uixit, præcurſoris Chriſti ueneratus eſt caput: moriensq; ſorori ſuę rerũ neſciæ ſignatũ in uaſculo tradidit recolendũ. Illa uerò ſucceſſori ſuo repoſitũ ſignatumq; dereliquit. Porrò Euſtochius quidã occultus Arrianæ fidei presbyter, talẽ tantũq; theſaurũ indignus obtinuit, gratiãq; quã Chri-

ſtus Do-

CHRI-STI Abur. con. ſtus Dominus per Ioannē Baptiſtā infirmo populo tribuebat, is eā ac ſi ſuā duntaxat in uulgo diſſeminauit. Hinc prauitate ſua detectus, Emeſena ciuitate expulſus eſt. Hoc deinde antrū, quo beatiſsimi Ioannis caput in urna miſſum, ſub terraq́ꝫ reconditū erat, quidā monachi pro habitaculo habere cœperunt. Marcellus demū presbyter, totiusq́ꝫ monaſterij præſul, dum in eodē ſpecu uita irreprehenſibili habitat, idē beatus Ioannes Chriſti præcurſor ſeſe eidē ſuūq́ꝫ oſtendit caput: ibidēq́ꝫ ſepulchrū multis præfulgens uirtutibus pateſecit. Hoc igitur uenerabile caput ſub Vranio præfatæ ciuitatis epiſcopo per Marcellū præfatū presbyterum conſtat inuentū Vincomalo & Opilione Coſs. menſe Februario, die uigeſimaquarta, media ieiuniorū Paſchaliū ſeptimana, Imperatoribus Valentiniano & Marciano regnantibus. Pulcheria autem Auguſta, Marciani Principis uxor, baati Laurentij atrium inimitabili opere cōſummauit, beatumq́ꝫ uiuendi finem fecit. Zonaras: Circa id tempus Pulcheria regina, pietatis famæ & ſpei optimæ plena, diem ſuum obijt, omnibus ſuis diuitijs in pauperes diſtributis, ut ſua in eos miſericordia Dei in ſe clementiam demereret. Olyn p. Imp. Mar.

His Coſs. Attila in ſedibus ſuis moritur, fluxu ſanguinis è naribus repentè ac ſubitò erumpente.

Cū Attila Hunnus, more gentis ſuæ plures haberet nuptias, amore captus cuiuſdā admodū pulchræ & decorę, cui Hildico nomen: quā ubi uxorē duceret, in nuptijs tantū uini hauſit, ut nocte ſubitò ſuffocaretur, ut omnes hiſtorici tradūt. Hoc memorabile, ꝙ ea nocte apud Conſtantinopolim Marcianus Imperator in ſomnis uidit arcū Attilæ fractū. Corrige apud Paulū Diaconū uerbū, Indicto nomine: quod ſcribi debet, Hildico nomine. Et ut nihil obmittā quod ſtudioſis conducere exiſtimē, cōparat Pomponius Lætus in ſuis Cæſaribus Attilā Bonoſo Cęſari, qui congiū uini optabat. Vnde cū ſibi laqueo gulā fregiſſet, amphora dicebatur pendere prouerbio. quod & nos aliubi memorauimus. Iordanis in Annalibus: Anno 452. Attila rex Hunnorum in ſuis ſedibus moritur. Toriſmodo rege Gotthorum perēpto, Theodericus frater ſucceſsit. Hoc tempore quarta ſynodus uniuerſalis ſexingentorum triginta epiſcoporum in Chalcedone contra eutychen & omnes hæreticos congregatur. Sed Marcellinus ſuperioribus annis hanc factam ſcribit, ut ſuperius annotauimus.

453. 1206 AETIVS IIII. ET STVDIVS. 4. 4

Horū quoq́ꝫ Coſs. meminit Leo Papa in datis literarū multarū ad Marcianū Auguſtū, ad Iulianū epiſcopū, & ad Anatoliū epiſcopū, ad Iuuenalē epiſcopum.

His Coſs. Aëtius Patricius in Palatio manu Valentiniani extinctus eſt. Boethius uero pręfectus pętorio, amicus eius, circunſtantiū gladijs peremptus.

Hoc tēpore Seuerinus monachus uenit in Noricū. Sciendū aūt, ea tēpeſtate Auſtriā dictā Noricū, cuius præter hoc argumentū de S. Seuerino, habeo aliud & euidentiſsimū argumentū. In uilla mea quā poſsideo Schuucchat, in domo coloni mei Lauij, dū ſeruitor meus cellā uinariā ſubterraneā effoderet, reperio duo corpora humana in ſepulcro lapideo ex coctili latericio fabrefacto. In iſto ſepulcro legebatur hæc inſcriptio: LEG. I. NOR. Paulopòſt in alia linea legebatur: LEG. X. pòſt legi non poterant ſequentia uerba, niſi PE. In tertia legebatur LEZ. BE. E quibus ſine dubio liquet, hanc regionem Auſtriæ tunc dictam Noricū, & legionis primæ & decimæ in Norico fuiſſe tum præfectos, qui hic ſepulti reperti ſunt. Paulus Diaconus: Igitur quia uirtus inuidiam ſemper parit, Valentinianus Imperator, quantum res docuit, proſperos Aëtij ſucceſſus pertimeſcens, eum, ſimulq́ꝫ Boethium Senatorem nobiliſsimū gladio peremit. Ita uir bellicoſiſsimus Aëtius, & quondam Attilæ regis potentiſsimi terror, occubuit: cum quo pariter & Occidentis imperium, ſalusq́ꝫ Reipub. corruit, Nec hactenus ultrà ualuit rele-

Olymp. Imp. Mar. — CHRISTI — Ab urbe con.

uari. Longam hiſtoriam apud Procopium tertio libro Vandalici belli inuenies, cur Aëtius ſit interfectus, quam alibi non leges. Alius autē eſt is Boethius ab eo quem Theodericus cum Symmacho interfecit, de quibus inferius paulo. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quinquageſimotertio, Valentinianus Imperator in Palatio Aëtium Patricium, qui multa pro Repub. laborauerat, manu ſua fraudulenter occidit. Et à circumſtantibus Boethius præfectus, amicus eius interemptus eſt.

CCCIX 5 VALENTINIANVS VIII. ET ANTHEMIVS. 454. 1207

Horum Coſs. mentionem ſic facit Marcellinus in ſuis Chronicis: Indictione octaua, Valentiniani VIII. & Anthemij conſulatu, Valentinianus Princeps dolo Maximi Patricij, cuius etiam fraude Aëtius perierat, in campo Martio per Totilam & Trauſtilam Aëtij ſatellitum, iam percuſſo Heraclio ſpadone, truncatus eſt. Idem Maximus inuaſit imperium, tertioꝗ tyrannidis ſuæ menſe membratim Romæ diſcerptus eſt. Geyſericus rex Vandalorum ab Eudoxia Valentiniani uxore epiſtola inuitatus, ex Africa Romam ingreſſus eſt: eamꝗ Vrbem rebus omnibus ſpoliatam, eandem Eudoxiam cum duabus filiabus ſecum rediēs, abduxit. Eadem Iordanis in Annalibus anno quadringenteſimo quinquageſimoquarto facta tradit. Adiungitꝗ hucuſꝗ Proſperum Chronicon ſuum perduxiſſe. De quo Gennadius in Viris ſuis illuſtribus ſcribit, & eius opera recenſet.

His Coſs. in campo Martio ab amicis Aëtij Valentinianus Imperator occiditur. Poſt quem Maximus inuadit imperium. Qui intra duos menſes à militibus extinctus in Tiberim proijcitur. Eodem anno per Genſericū omnibus opibus ſuis Roma uacuata eſt. Poſt Maximum Auitus in Gallias ſumit imperium.

Hæc omnia latiſsimè Paulus Diaconus. Superfluum eſſet omnia eius uerba ſubſcribere. Illud non obmittendum, ꝙ idem tradit, Romam denuò captā à Genſerico, poſtquā eam primò Alaricus inuaſerat, expletis ab eo tēpore quadragintaquatuor annis: à conditione ſua mille ducentis atꝗ octo euolutis. Tunc fuit à Vandalis ex Vrbe abacta maxima prẹda, cum regina Eudoxia, atꝗ ſuis filiabus quæ Genſericum inuitauerat, ut mortem ſui mariti Valentiniani uindicaret: ſimul etiam, ꝙ à Maximo tyranno, qui occupato imperio, uiolentis nuptijs eam ſibi coniunxit, per eam ſperabat facile imperium ſeruare poſſe. Sed ſecus euenit. Nam corpus Maximi dilaniatum, in Tiberim proiectum eſt, ſeptuageſimoſeptimo die poſtquā regnum inuaſerat. Vnde in uetuſtiſsimis quibuſdam Annalibus ſic ſcriptum reperi: Valētiniano octauo & Anthemio Coſs. poſt interitum Valētiniani Imperatoris leuatus eſt Maximus Imperator decimoſexto Calēdas Aprilis, & occiſus eſt pridie Idus Iunias. & intrauit Genſericus Romam, & prædauit eam dies quatuordecim. & leuatus eſt Imperator in Gallijs Auitus ſexto Idus Iulias. Et euerſa eſt Sabaria à terræmotu ſeptimo Idus Septembris die Veneris. Hinc eſt, ꝙ annales Hungarorum tradunt, etiam ex Sabaria Venetias creuiſſe, ſicut ex Aquileia. Sabariam enim inſignem fuiſſe urbem, præter rudera, quæ adhuc cernuntur, teſtatur etiam Plinius in tertio, qui eam Diui Claudij coloniam appellat. & in trigeſimoſeptimo tradit, ſuccinum per eam delatum ad Padum, ut quaſi Romanorum fuerit emporium. Sed de Auito ſic Diaconus: Recedente igitur ab Vrbe Genſerico, Romani in ſequenti menſe exinanitæ Reipub. Imperatorem Auitum præficiunt. Scribit Procopius in tertio belli Vādalici, quòd Geyſericus omnem gazam Imperatoriam nauibus impoſitam, ſecum in Africam tulerit, ſi qua erant Romæ decora. Inter quæ Iouis Capitolini tegularum ex ære auratarum partem dimidiā arripuit. unam uerò ex his nauibus ubi ſtatuæ fuerunt, tempeſtate perijſſe dicunt, cæteras incolumes in Aphricam dela-

CHRI-STI Ab ur. con. | Olymp. Imp. Mar.

cam delatas. Lege apud eundem Procopium de Maximo, quomodo illius uxorem Valentinianus ſtuprauerit, & quomodo ſequuta ſit cædes illa.

455. 1208 IOANNES, ET VARRON. 2. 6.

In uetuſtiſsimis quibuſdam Annalibus, quorum autorem non inuenio, ſunt hæc uerba: Ioanne & Varrone Coſs. occiſus eſt Remiſcus Patricius in Palatio claſsis x v. Calendis Octobris. Et captus eſt Imperator Auitus Placentiæ à Magiſtro militum Ricimere. Et occiſus eſt Meſsianus Patricius eius decimaſexta Calendas Iunias, Marcellinus in ſuis Chronicis: Indictione nona, Varronis & Ioannis conſulatu, innumera locuſtarum agmina fructus Phrygiæ uaſtauerunt. Item Eucherius Lugdunenſis eccleſiæ Pontifex multa ſcripſit tam eccleſiaſticis quàm monaſticis ſtudijs neceſſaria.

His Coſs. Placentiæ depoſuit Auitus imperium.

Iordanis libro Annalium: Anno quadringenteſimo quinquageſimoquinto, Richario regi Sueuorum in Hiſpanijs uaſtationibus inſtante, conſilio Auiti Theodericus rex Gotthorum contra eum ueniens, inita pugna grauiter cæde protriuit, uulneratumq́ fugauit, & poſtea captum occidit, uaſtataq́ impiè & crudeliter Hiſpania, & ipſis quas poſſederant, prouincijs, Sueuos ſibi ſubiugauit. Auitus Gotthorum auxilio deſtitutus, iubente Marciano Auguſto, Placentiæ imperium depoſuit. Hoc tempore apud Francos mortuo Mereueo rege, filius eius Hildericus regnauit annis quatuordecim. Qui ob luxuriam regno pulſus, in Thuringiam fugit. Sed arte amici ſui Viromali reuocatus eſt.

456. 1209 CONSTANTINVS, ET RVFFVS. 3. 7

Meminit horum Coſs. Leo Papa in Epiſtolis, in ea præſertim quam ſcribit Anatolio epiſcopo Conſtantinopolitano, & ad Leonem Auguſtum ſæpe. In uetuſtiſsimis illis, chronicis toties citatis legitur ſic: Conſtantino & Ruffo Coſs. Ricimer magiſter militum, patricius factus eſt. Pridie Calendas Martias & factus eſt Maiorianus magiſter militum ipſo die.

His Coſs. Marciano Imperatore defuncto, Leo Orientis, Maiorianus Italiæ ſuſcepit imperium. Sub quibus hi Coſs. fuere.

Paulus Diaconus libro decimoſexto: Anno ab Vrbe condita milleſimo ducenteſimoundecimo poſt Marciani Imperatoris interitum, Leo quintus ac quadrageſimus Romanorum regum apud Conſtantinopolim urbem Auguſtali potitus eſt dignitate. Qui deinceps ſequenti tempore Leonem ſuum filium ſui imperij conſortem effecit. Exempto quoq; in Italia rebus humanis Auito, Maiorianus apud Rauennam inuadit imperium. Quod cum annis propè quatuor obtinuiſſet, haud procul à Tertoneto ciuitate iuxta Hyram flumen occiſus eſt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quinquageſimoſexto, ab hoc anno Victorinus paſchales cyclos, ſed errore plenos incohat, iubente Papa Hilario, Marciano Imperatore defuncto. In Oriente Leo Imperator annis decem & ſeptem, Romæq́ Maiorianus Imperator annis quatuor regnarunt. Theodericus rex Gotthorũ, multis in Hiſpania eccleſiis & ciuitatibus uaſtatis, Emeritam obſidet urbem. Sueui Maldram ſibi ſtatuunt regem.

LEO, MAIORIANVS IMPP. AVGG. XLVI.

457. 1210 LEO AVG. ET MAIORIANVS, 4. 1

Leo Papa meminit conſulatus Maioriani in epiſtola ad Anatolium epiſcopũ conſcripta. Vetuſtiſsimi uerò Annales, quos ſæpenumero cito, ignoti autoris ſic tradunt: Leuatus eſt Imperator Maiorianus Calẽdis Aprilis, in miliario ſexto in cãpo ad Columellas. Marcellinus in ſuis Chronicis horũ Coſs. ſic mentionẽ facit: Indictione 12. Leonis Auguſti & Maioriani cõſulatu, Leo Imperator Prothomo

Chalcedo

Olymp. Imp. Leon. & Maior. Chalcedonenſe per uniuerſum orbē ſingulis orthodoxorum epiſcopis, ſingulas conſonāteſq; miſit epiſtolas, quo ſibi quid de eodē Prothomo ſonuerunt, cuncti ſuis reſcriptionibus indicarent. Horū omnium temporum ita conſpirantes ſuſcepit epiſtolas, ut eas putaret uno tempore, uniuſq; uiri eloquio, fuiſſe dictatas. CHRISTI Ab urbe con.

His Coſs. Maiorianus in Aphricam mouit procinctum.

Iordanis libro Annalium: Anno CCCCLVII. Maiorianus Imperator contra Vandalos in Africam mouit procinctū. Theodericus territus nuncijs, relicta Emerita, Gallias repetit. & pace fugata, cæde furens, eccleſias, urbes, uillas uaſtauit & incendit. Procopius hunc Maiorinum appellat, & de eius uirtute multa præclara ſcripſit in tertio belli Vandalici.

CCCX 3 RICIMER, ET PATRICIVS. 458. 1211

Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quinquageſimooctauo, Sueui Galliciam, & Beticam Gotthi prouincias uaſtant.

2. 3 MAGNVS, ET APOLLONIVS. 459. 1212

Horum Coſs. mentionē facit Marcellinus in ſuis Chronicis his uerbis: Indictione decimatertia, Apollonij & Magni conſulatu Cyzicus ciuitas terræmotu concuſſa, murorūq; ſuorū ambitu interrupto, ſe ſuoſq; diu deplāxit. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo quinquageſimonono, Sueuorū alij eum Maldra rege Luſitaniā, alij cū Richmundo Galliciam deprædantur. Heruli Beticam inuadunt. Maiorianus Imperator, facta cum Theoderico & Gotthis pace, contra Vandalos & Sueuos ſuo eos aſciuit auxilio.

3. 4 SEVERINVS, ET DAGALAIPHVS. 460. 1213

Horum Coſs. ita meminit uetuſtiſsimus chronicus toties à me citatus, his uerbis: Seuerino & Dagalaipho Coſs. depoſitus eſt Maiorianus Imperator à Patricio Ricimere Dertonæ, quarto Nonas Auguſti: & occiſus eſt ad fluuiū Hyram ſeptimo Idus Auguſti. Ac leuatus eſt Imperator dominus Seuerus tredecimo Calendas Decēbris. Marcellinus in ſuis Chronicis ſic horū Coſs. mentionē facit: Indictione decimaquarta Dagalaiphi & Seuerini cōſulatu, Romanę eccleſię Hilarius quadrageſimuſquartus Pontifex factus, uixit annis ſex. Maiorianus Cæſar apud Dertonam, iuxta fluuium qui Hyra dicitur, interfectus. Locum eius Seuerus inuaſit. Quibus penè uerbis concordat Caſsiodorus, dicens:

His Coſs. Maiorianus immiſsione Ricimeris extinguitur. Cui Seuerum natione Lucanum Rauennæ ſuccedere fecit in regnum.

Paulus Diaconus lib. 16. cap. 1. Maiorianus apud Rauennā inuaſit imperiū. Quod cum propè annis quatuor obtinuiſſet, haud procul à Dertonenſi ciuitate iuxta Hyram flumen occiſus eſt. Statimq; Seuerus apud Rauennam Imperator efficitur, & Auguſtus appellatur. Iordanis in libro de Origine Gotthorū: Maiorianus Occidentale ſuſcipiens Imperiū gubernandum, non diu regnauit. Dum enim contra Alanos, qui Gallias infeſtabant, mouiſſet procinctū, Dertonæ iuxta fluuium Hyrā cognomento occiditur. Cuius locum Seuerus inuaſit: qui tertio anno imperij ſui Romæ obijt. Eadem penè idem Iordanis libro Annaliū ſub his uerbis: Anno quadringenteſimo ſexageſimo, Maldras rex Sueuorum occiditur. Sueui à Gotthis prędati, pacem à Theoderico poſtulāt. Maiorianus quoq; Imperator Hiſpanias petens, claſſem contra Vandalos parauit, quæ tamen ab ipſis inuaſa & direpta eſt. Rurſum cum ad Africam contra eos traijcere molirentur, Geyſericus territus pacem poſtulat. Maiorianus Romam reuerſus, cū Rempub. diſponeret, fraude Ricimeris Patricij Sueuorū conſilio fulti peremptus eſt.

4. 5 LEO AVG. II. ET SEVERVS AVG. 461. 1214

Macellinus in ſuis Cronicis ſic ſcribit: Indictione decimaquinta, Leonis Auguſti ſolius II, conſulatu, Iacobus, natione Archinus, religione paganus, medicinæ

CHRISTI Ab ur. con. medicinæ artis peritia tã ingenio quàm literatura præclaruit. Hic ad medendũ Leo- Olymp. Imp. Leon. Mat.
nem Auguſtũ febre defatigatum ſacri Palatij cubiculũ uocatus intrauit, ſtatimq́
in ſella, iuxta thorum imperialẽ poſita, ſine ullo Auguſti nutu cõſedit, ſicq́ medi
cas adhibuit manus. Porrò meridie ad idẽ ſacrũ puluinar reuerſus, ſublatum ſui
ꝓpter ſoliũ in quo matutinus reſederat, protinus intellexit: ſpondãq́ thori regiã
intrepidus superſedit, Veterumq́ ſtudij ſui repertorẽ preceptionibus monitũ id
ſe egiſſe, nõ temerè pręſumpſiſſe, ægrotantẽ docuit Principẽ. Iordanis libro An-
naliũ: Anno quadringenteſimo ſexageſimoprimo: Seuerus Rauennæ à Rici-
mere Imperator effectus, quatuor annis regnauit. At Rabẽnus in Gallia Comes
Theoderico regi Gotthorũ confœderatus, Narbonã ei tradidit. Turonis beatus
Perpetuus epiſcopus factus eſt. Qui baſilica S. Martini adaucta, corporis eius
translationẽ fecit. In Gallica uillæ, homines, & greges mirũ in modũ fulmine ta-
cti, cõburunt. Et duo iuuenes in unũ aduſtiõe cõcretis cadaueribus inueniunt.

462. 1215 BASILIVS, ET VIVIANVS. CCC 6

Marcellinus in ſuis Chronicis horũ Coſs. ſic meminit: Indictione prima Bibia XI
ni & Felicis cõſulatu, Proſper homo Aquitanicę regionis, ſermone ſcholaſticus,
& aſſertionibus neruoſus, multa cõpoſuiſſe dicitur. Epiſtolæ quoq́ Papę Leonis
aduerſus Eutychẽ de uera Chriſti incarnatione ad diuerſos datæ, ab iſto dictatæ
creduntur. Sed de illo ſuperius multa, & Gennadius libro uirorũ illuſtriũ. Iorda-
nis in Annalibus: Anno quadringenteſimo ſexageſimoſecũdo, Romæ Hilarius
Papa quadrageſimuſoctauus ſedit annis ſex, menſibus tribus. Qui pro ſtatu Ec-
cleſiæ nonnulla decreuit, & conſtituit. Hęreſes Eutychianã & Neſtorianã dam-
nauit, & multis metallis plures in Vrbe baſilicas ornauit, Oratoriaq́ conſtruxit.
Monaſterium S. Laurentij ad Balneas fecit: itemq́ aliud ad Lunam, & duas bi-
bliothecas in Vrbe condidit.

463. 1216 RVSTICIVS, ET OLYBRIVS. 2. 7

Horũ quoq́ Coſs. etiã mentio fit in uetuſtiſsimis illis Chronicis, his uerbis: Ru
ſticio & Olybrio Coſs. occiſus eſt Beorgor rex Alanorũ Bergomo ad pedẽ mõtis
octauo Idus Februarias. Quæ cũ his cõueniunt, quæ ſcribit Caſsiodorus. Sed &
Ruſticij nobiliſsimi meminit Ioãnes Monachus Græcus autor. Vbi geſta Leo-
nis Imperatoris deſcribit libro ſuo Hiſtoriarũm, quem militaribus copijs tanquã
ſcientiſsimum præfecerat Imperator.

His Coſs. Rex Alanorum Beorgor apud Bergomum à Patricio
Ricimere peremptus eſt.

Paulus Diaconus lib. 16. cap. 1. Tertio Seueri imperij anno Beorgor rex Ala-
norũ cũ exercitu adueniens, occurrente Patricio Ricimere, ſuperatus nõ lõgè à
Bergomo ciuitate Venetiæ, atq́ extinctus eſt. Eadem Iordanis libro de Origine
Gotthorũ, & lib. Annaliũ, anno quadringẽteſimo ſexageſimotertio facta tradit.

464. 1217 ARMINERICHVS, ET BASILISCVS. 3. 4

De his Coſs. ita habent uetuſtiſsimi illi incerti auoris Annales: Herminerico
& Baſiliſco Coſs. defunctus eſt Imperator Seuerus Romę decimooctauo Calen
das Septembris. Fuit aũt Baſiliſcus Verinæ coniugis Leonis frater, quẽ Leo claſ
ſis præfectũ, utpote imperio tunc maximè fidum conſtituit contra Vandalorum
incurſionẽ. Aſpar autẽ metuens ne ex uictoria Vandalica Leo inſoleſceret, Ba-
ſiliſco ſuaſit ut bellum duceret, teſte Procopio. Caſsiodorus ſic ſubſcribit:

His Coſs. ut dicitur, Ricimeris fraude Seuerus Romæ in Palatio
ueneno peremptus eſt.

Paulus Diaconus lib. 16. cap. primo: Seuerus cum quatuor annis imperaſſet,
morte propria apud Vrbem occubuit. Eodem tempore egreſſo inopinato igne,
magna Conſtantinopolis ædiũ ſtrage cremata eſt. Ioannes Monachus: Sub hoc.

Olymp. Imp. Leon. & Mao. Principe incendiũ horribile Cõſtantinopoli factũ eſt, quod à mari ad mare, ideſt à Septentrionali parte ad meridionalẽ cõprehendit Vrbẽ. In latũ uerò à Boſphoro ad tẽplum uſq; S. Ioannis Calybitæ ſe extẽdit. Ad auſtrum ab æde S. Thomæ apoſtoli uſq; ad inſigniũ martyrum Sergij & Bacchi, in medio urbis à Lauſo uſq; ad Taurũ interpoſita omnia uaſtauit. Tunc fama eſt, Aſparẽ humeris uas plenũ aquæ geſtantẽ per uias diſcurriſſe, populũ quo ignis extingueretur, ut idẽ faceret admonentẽ: unicuiq; nummũ argenteũ pro mercede dediſſe. Perſeuerauit ignis ille in urbis populatione dies quatuor. Tunc inter alias incenſa eſt domus maxima in loco quẽ Senatũ nominant, ubi cõuenire patres prudentesq; uiri, ipſe etiã Princeps quũ cõſulari fungebatur dignitate, cõſulendi gratia ſolebant. Erat autẽ ædificiũ conſpicuũ & inſigne ualde, è cuius regione poſita domus alia quę Nympheũ uocabatur, pariter igni eſt abſumpta. In hac nuptię celebrari ſolebant ab his qui domos ſuas auguſtiores q̃ hominum multitudinẽ capere poſsint. Tertia iidem domus maxima & elegãs, quæ fuerat in Tauro. Super hæc nobiliſsima templa priuatæq; ædes illuſtrium hominum multæ periérũt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo ſexageſimoquarto, Seuerus Imperator fraude, ut aiũt, Ricimeris Romæ in Palatio ueneno interijt. CHRISTI 1. Ab urbe con.

4. 9 LEO AVG. III. COS. 465. 1218

Vetuſtiſsimi annales hoc in loco habent, Leo ẽ III. & Tatianũ Coſs. id quod etiã nõ eſt negligendũ. Licet Marcellinus in ſuis n hronicis ſic ſcribit: Indictione tertia, Leonis Auguſti III. ſolius cõſulatu Theodericus epiſcopus Syrię ciuitatis ſcripſit de incarnatiõe Domini aduerſus Eutychẽ presbyterũ, & Dioſcorũ Alexãdriæ epiſcopum, qui humanã in Chriſto carnem fuiſſe denegant. Iordanis in Annalibus: Anno 4065. Vãdali per Marcellinũ in Sicilia uicti cæſi ſunt, & fugati.

CCCXII 10 PVSEVS, ET IOANNES. 466. 1219

Horũ Coſs. illi ueteres Annales ſic meminerunt: Puſeo & Ioanne Coſs. leuatus eſt Imperator, deinde Anthemius, Romæ pridie Idus Aprilis. Marcellinus uerò ſic: Indictione quarta Puſei & Ioannis cõſulatu Leo Imperator Anthemiũ patricium Romã miſit, Imperatoremq; conſtituit. Romanæ eccleſiæ Simplicius XLV. Põtifex creatus uixit annis XVI. Rauennã ciuitatẽ terræmotus deterruit.

His Coſs. Anthemius à Leone Imperatore ad Italiam mittitur, qui tertio ab Vrbe miliario in loco Brontotus ſuſcepit imperium.

Paulus Diaconus lib. 16. Deinde totius cõſenſu militiæ poſt Seueri mortẽ iura imperij Anthemius ſuſcepit. Iordanis libro de Origine Gotthorũ: Tunc Leo Anthemiũ, diui Marciani generũ, ex patricio Cæſarẽ ordinans, Romæ in Imp. deſtinauit, Bigelemq; Getarũ regẽ per Ardaburẽ Aſparis filiũ interemit. In Annalibus uero ſic: Anno 4066. Leo Imperator Anthemium de Conſtantinopoli ad regendum Occidẽtis imperium Romã miſit. Qui ſuſcepto imperio regnauit annis quinq;. Procopius lib. 3. belli Vãdalici: Leo Anthemium ſenatorẽ opibus & genere magnum ad imperium Occidentis ſuſcipiendũ miſerat, ut Vandalorũ bello auxilio foret. Geyſerichus uero Olybrio itẽ ſenatori potẽtiſsimo pollicef, ut ſi unà conſpiret, ei Occidentis imperium, ſimul cum Placidia Valentiniani filia, ſe daturum. Quo fretus, maiores aſſumpſit ſpiritus, audaciusq; omnẽ Imperij ditionẽ uexauit. Sed paulopòſt Athemius qui Occidẽtis ſuſceperat imperiũ, ab eius ſororio Ricimere de medio tollitur. Et Olybrius ei ſuccedẽs, breuiter & ipſe eundem ſortitus eſt exitum. Sed hæc latè Ioannes Monachus Græcus autor & diligentiſsimus libro ſuo Hiſtoriarum.

2. 11 ANTHEMIVS AVG. II. COS. 467. 1220

Vetus Chronicorum liber: Domino Anthemio Auguſto ſecundo Conſule occiſus eſt Marcellinus in Sicilia menſe Auguſto, Eadem Caſsiodorus.

Hoc

HocConſule in Sicilia Marcellinus occiditur.

Iordanis libro Annaliũ: Anno quadringenteſimo ſexageſimoſeptimo, Marcellinus in Sicilia occiditur Toloſæ, ubi ſedes regni Gotthorũ erat. In medio ciuitatis ſanguis è terra prorumpens, tota die una fluxit. Procopius in tertio belli Vandalici meminit cuiuſdam Marcelliani, qui notus fuit Aetio: uir admodum probus. & poſt occiſum Aëtium ad Imperatorẽ uenire recuſauit. Sed cũ magnæ eſſet potentiæ, res nouas in Dalmatia excitauit. Quẽ Leo Imperator metuens, ſibi cõciliatũ in Sardiniã miſit, ut eam à Vandalis liberaret. quod breuiter effecit.

468. 1221 MARCIANVS, ET ZENO. 3. 12

Fuit hic Marcianus filius Anthemij, qui Romæ imperabat, habens alteram filiam Leonis Leontiam nomine in uxorem. Nam cum Leo uxorem haberet Berinam, duas ex ea filias ſuſcepit: Ariadnen, quam Zenoni deſponſauit Imperatori: & hanc Leontiam. Iordanis in Annalibus: Anno 468. Arabundus imperium tentans, iuſſu Anthemij Imperatoris exilio deportatur. Romæ Simplicius Papa XLIX. ſedit annis XV. menſibus III. Qui baſilicam ſancti Stephani in Celio monte dedicauit: item baſilicã S. Andreæ, iuxta S. Mariam, conſtruxit: item S. Stephani, iuxta S. Laurentij: item baſilicã S. Sabinæ, iuxta Palatium Licianũ.

His Coſs. Arabũdus imperiũ tẽtãs, iuſſu Anthemij exilio deportat̃.

Paulus Diaconus: Sequenti anno Seruandus, Gallorũ præfectus, imperium tentans inuadere, iuſſu Anthemij Principis in exilium truſus eſt.

469. 1222 SEVERVS, ET IORDANES. 4. 13

Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus: Indictione ſeptima, Iordanis & Seueri conſulatu, Gennadius Cõſtantinopolitanæ eccleſiæ Pontifex, in Danielẽ prophetam ex integro ad uerbum cõmentatus eſt. Homilias multas compoſuit, & Pauli epiſtolas omnes expoſuit. De hoc ſcribit ſic Ioannes Monachus: Anatolio Patriarcha, qui annos octo eccleſiã rexit, mortuo, Gennadius ſuffectus eſt. Qui cũ ad 13. annũ eccleſię pręfuiſſet, diem ſuũ obijt, Acatiusq́ in eius locũ aſſumptus eſt. Circa id tẽpus uenerãda ſanctiſsimę Dei matris ueſtis Cõſtantinopolim ex Palęſtina eſt deportata, & impoſita in ęde quã ipſe Princeps in Blachernis extruebat, in loculo argẽteo, ex quo templũ illud S. Loculus cognomento dictum eſt.

His Coſs. Romanus Patricius affectans imperium, capitaliter eſt punitus.

Paulus Diaconus lib. 16. Rurſus annali emenſo ſpacio Romanus Patricius imperij iam fraudulenter ſatagens arripere dignitatem, præcipiente Anthemio capite cæſus eſt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo ſexageſimo nono, Romanus Patricius imperium affectans, capitaliter punitus eſt.

470. 1223 LEO AVG. IIII. ET PROBIANVS. CCC. XIII 14

His Coſs. Conſtantinopoli affectata tyrannide à Leone Principe Aſpar occiditur.

Paulus Diaconus lib. 19. At uerò in Orientis partibus Aſpar Patricius Leoni Auguſto inſidias moliẽs, ſuũ filiũ Cęſarẽ effecit. Leo uictorẽ exercitũ ſuũ ſtatim è Sicilia uocans, Patriciũ cum Nouello Cæſare, alioq́ eius germano digno uitæ mulctauit excidio. Iordanis in libro de Origine Gotthorum: Quo tempore in Conſtantinopoli Aſpar primus Patriciorum & Gotthorum genere clarus, cum Ardabure & Patriciolo filijs, illo quidem olim patricio, hoc autem Cæſare, generoq́ Leonis Principis appellato, ſpadonum enſibus in Palatio uulneratus interijt. Idem Iordanis libro Annalium: Aſparem autem Patricium, cum filijs Ardabure & Patriciolo, Zenonis generi ſui inſtinctu, in Palatio trucidauit. Anno quadringenteſimo ſeptuageſimo in Gallia S. Remigius cœlitùs antequã naſce-

Olymp. imp. Leon. & Maior. retur prænunciatus, à cella in qua ſe adoleſcentulus Deo militans incluſerat, ui abſtractus, Remorum archiepiſcopus ordinatur. CHRISTI Abur. con.

2. 15 FESTVS, ET MARCIANVS. 471. 1224

Horũ Coſs. ita mentio fit in uetuſtiſsimis Chronicis ſæpius à me citatis incerti autoris: Feſto & Marciano Coſs. bellũ ciuile geſtũ eſt Romæ inter Anthemiũ Imperatorẽ, & Ricimerem Patriciũ. Et leuatus eſt Imperator Romæ Olybrius, occiſus uerò Imperator Anthemius quinto Idus Iulias. Defunctus uerò eſt Ricimer 15. Cal. Septembris. Quo anno Gundibalus patricius factus eſt ab Olybrio Imperatore. Defunctus uerò eſt Imperator Olybrius Romæ 10. Cal. Nouẽbris. Marcellinus: Indictione decima, Marciani et Feſti cõſulatu, Veſuuius mons Cãpaniæ torridus inteſtinis ignibus æſtuans, exuſta euomuit uiſcera. Nocturniſq́ in die tenebris incumbentibus, omnẽ Europæ faciem minuto contexit puluere. Huius metuendi cineris memoriã Byzantij annua celebrant octauo Idus Nouembris. Anthemius Imperator Romæ à Ricimere genero ſuo occiditur. Loco eius Olybrius ſubſtitutus, ſeptimo menſe imperij ſui uita defunctus eſt. In Aſia aliquantæ ciuitates uel oppida terræmotu collapſa ſunt. Zonaras in uita Leonis Principis: Huius tempore uehementiſsimus terræmotus Antiochiæ factus eſt, ut totã fermè urbem proſtrauerit. Dicitur etiã in eo tractu, ubi eſt Byzantiũ, tanto cinere pluiſſe, ut ad quatuor digitorũ altitudinẽ creuerit, unde Princeps perterritus Vrbe migrarit, & ad S. Mamantem plurimũ ſit cõmoratus. Iordanis in Annalibus: Anno 471. Romæ Ricimer Patricius Olybriũ faciens Imperatorẽ, contra ius affinitatis & imperij cum graui clade Vrbis Anthemium occidit. Sed non diu ſcelere lætatus, ipſe quadrageſimoprimo die, & Olybrius ſeptimo menſe, exegerunt. Quæ uerba cum Caſsiodori conueniunt, qui ſic ſcribit:

His Coſs. Patricius Ricimer, Romę facto Imperatore Olybrio, Anthemiũ cõtra reuerentiã Principis, & ius affinitatis, cũ graui clade ciuitatis extinxit. Qui nõ diutius peracto ſcelere gloriatus poſt 40. dies defunctus eſt. Olybrius autem ſeptimo menſe imperij uitam peregit.

Paulus Diaconus: Hoc ipſo tempore inter Anthemiũ Principẽ, eiuſq́ generum Ricimerẽ Patritium, qui tunc Mediolani poſitus præerat Liguriæ, magnus diſcordiarũ fomes exortus eſt. Quibus ſe uir ſanctitate conſpicuus Epiphanius Ticinenſis epiſcopus interponens, eò primũ ad concordiam reuocauit. Deinde barbarica perfidia fœdus Ricimer rumpit. Erat enim Gotthus proſapia. Cum manu mox ualida urbem contendit: atq; apud Anienis pontem caſtra cõpoſuit. Diuiſa itaq; Roma eſt, & quidã fauebant Anthemio, quidã uerò Ricimeris perfidiam ſequebantur. Inter hæc Olybrius à Leone Auguſto miſſus ad Vrbem uenit: uiuoq́ adhuc Anthemio, regiam adeptus eſt poteſtatẽ. Bilimer Galliarum rector, cognita aduerſus Anthemium conſpiratione Ricimeris, Anthemio ferre præſidiũ cupiens, Romã properauit. Is cum Ricimere apud Adriani pontem prælium cõmittens, cõtinuo ab eo ſuperatus atq; occiſus eſt. Extincto Bilimere, mox uictor Ricimer urbem inuadẽs, quarto iam anno agentẽ iura imperij Anthemium gladio trucidauit. & deprædata Vrbe non diutius de perfidia lætatus, poſt tertium menſem excruciatus languoribus & ipſe interijt. Olybrius cum ſeptem menſes imperium geſsiſſet, propria morte Romæ defunctus eſt.

3. 16 LEO AVG. V. COS. 472. 1225

Huius conſulatus ſic meminit uetuſtiſsimorum Chronicorum liber incerti autoris: Leone Auguſto V. Conſule leuatus eſt Imperator Glicerius Rauennæ tertio Nonas Martias. Sic Caſsiodorus:

Hoc Cõſule Gũdibalo hortãte Glicerius Rauẽnę ſumpſit imperiũ. Eodem anno Leo nepotem ſuũ Leonem conſortem facit imperio.

Poſt

CHRISTI Ab ur. con. Olymp. Imp. Leon. & Maior.

Poſt huius funus Glicerius Domeſticus à Gundibalo Patricio, totiuſq; uoluntate exercitus apud Rauennam Imperator efficitur. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo ſeptuageſimoſecũdo, Gundibalo hortante, Glicerius Rauennæ ſumpſit imperium. Conſtantinopoli Leo Imperator Leonem nepotẽ ſuum imperij conſortem fecit.

473. 1226 LEO IVNIOR AVG. COS. 4 18

Vetus Chronicorum liber ſic huius meminit conſulatus: Domino Leone iuniore Auguſto Cos. deiectus de imperio Glicerius in portu urbis Romę. Eo anno leuatus eſt Dñs Iulius Nepos octauo Calendas Iulias. Marcellinus: Indictione duodecima, Leonis iunioris ſolius conſulatu, Leo ſenior Imperator, Leone iuniore à ſe iam Cæſare conſtituto, morbo perijt, tam ſui imperij annis, quàm huius Leonis regni menſibus computatis, anni ſunt decem & ſeptem, menſes ſeptem. Zenonẽ Leo iunior, idemq; imperator, principem fecit regni. Glicerius Cæſar Romæ imperium tenens, à Nepote, Marcellini quondam patricij ſororis filio imperio expulſus, in portu urbis Romæ ex Cæſare epiſcopus ordinatus eſt, & obijt. Iordanis: Anno quadringenteſimo ſeptuageſimotertio, Conſtantinopoli Leo ſenior Imperator obijt. Poſt quem Leo iunior paucis regnans menſibus, & ipſe deceſsit. Et poſt hunc Zeno Imperator effectus, regnauit annis decem & ſeptem. Romæ quoq; Glicerio Nepos in imperio ſucceſsit. Quæ uerba concordant cum Caſsiodoro, qui ita ſcribit:

Hoc Conſule Imperator Leo ſenior defunctus eſt. Cui Zeno ſucceſsit in imperio: qui regnauit annis XVII. Sub quo hi Coſs. fuerunt, qui ſequũtur. Eo etiã anno Romæ Glicerio Nepos ſucceſsit in regno.

Paulus Diaconus: Anno ſequenti inopinatè Nepos Patricius cum exercitu ueniens, Glicerium regia exuit poteſtate. Eumq; apud Salonas Dalmatiarum urbem epiſcopum ordinauit. Paulo pòſt ſubiungit: Leo igitur Auguſtus, poſtquã Oriẽtale decem & ſeptem annis rexit imperium, diem clauſit extremum. Mortuo Leone Zeno continuò Auguſtalem nactus eſt dignitatem. Leonem autem, quem Leo pater in regni aſciuerat poteſtatem, mater ſua, Zenonis imperium formidans, occultè clericum fecit: exigente uehementer Zenone, ut filium proderet, pro eo alium ſimilem forma obtulit. Qui Leo deinceps in clericatu ad Iuſtiniani uſq; tempora uixit. Hæc ille. Iordanis uerò libro Annalium ad Vigilantiũ ſic prodit: Occiſo Romæ Anthemio, Nepotem, filium Nepotiani, copulata nepte ſua in matrimonio apud Rauennam per Domitianum clientem ſuum Cæſarem ordinauit. Qui nepos regno potitus legitimo, Glicerium, qui ſibi tyrãnico more regnum impoſuiſſet, ab imperio expellens, Salonæ Dalmatiæ epiſcopum fecit. Sic quoq; Leo Leonem iuniorem, ex Ariadne filia nepotem ſuum, in imperio confirmans Orientali, anno regni ſui ſextodecimo obijt. Leo iunior mox paucis menſibus cum pueriliter, ordinanter tamen, rexiſset imperium, manu ſua genitorem ſuum Zenonem coronans, Imperatoremq; conſtituens, rebus humanis exceſsit.

ZENON IMP. OR.

474. 1227 P. C. LEONIS AVG. IVN. CCCXIIII 1

Huius conſulatus ſic meminit Chronicorum liber incerti autoris: Hoc Conſule introiuit Rauennam patricius Oreſtes cum exercitu, & fugauit Imperatorem Nepotem ad Dalmatias quinto Calendas Septembris. Eo anno leuatus eſt Auguſtulus Imperator Rauennæ à Patricio Oreſte patre ſuo pridie Calẽdas Nouembris. Paulus Diaconus his conuenit, dicens: Ipſo quoq; anno Auguſtulus

Olymp. Imp. Zen. | CHRISTI | Abr. con.

apud Italiam aduerſus Nepotem cum exercitu ueniens, effugato eo, imperij regimen inuaſit. Caſsiodorus autem ſic ſcribit:

Eodem anno Oreſtes, Nepote in Dalmatias fugato, filio ſuo Auguſtulo dedit imperium.

Iordanis in libro de Origine Gotthorum: Oreſtes ſuſcepto exercitu, & contra hoſtes egrediens, à Roma Rauennã peruenit. Ibiq; remoratus, Auguſtulum filium ſuum Imperatorē effecit. Quo comperto, Nepos fugit Dalmatias, ibiq; defecit priuatus à regno. Vbi iam Glicerius dudum Imperator epiſcopatum Salonitanum habebat, Auguſtulo à patre Oreſte in Rauenna Imperatore ordinato. In libro aũt Annalium ſic ſcribit: Anno 474. Romæ Oreſtes patricius, Nepote Imperatore in Dalmatias fugato, filiũ ſuum Auguſtulum Imperatorē conſtituit.

2. 2 BASILISCVS II. ET ARMATVS. 475. 1225

Horum Coſs. ſic meminit Chronicorũ liber uetus: His Coſs. leuatus eſt Odoacer rex decimo Calendas Septembris. Eo etiam anno occiſus eſt Oreſtes Patricius Placentiæ quinto Cal. Septembris. Item eo anno occiſus eſt Paulus frater eius in Rauenna pridie Nonas Septembris. De Baſiliſco abundè plura Ioannes Monachus Græcus libro Hiſtoriarum, ubi Zenonis Imperatoris res geſtas deſcribit. Et Procopius libro tertio de bello Vandalico. Fuit enim Baſiliſcus frater coniugis Leonis Verinę, uir magni nominis, qui cum Vandalis pugnauit, ut illic latè patet. Marcellinus quoq; horum Coſs. mentionem in ſuis Chronicis ſic facit: Indictione decimaquarta, Baſiliſci & Armati conſulatu, Baſiliſcus tyrannus Marco filio ſuo Cæſare facto, dum cõtra fidem catholicam, Neſtoriana perfidia intumeſcens, conatur aſſurgere, antè inflatus crepuit, quàm pœnitens intrare potuerit. Baſiliſcus cum filio & cum Zenobia uxore ſua, iam Zenone ad priſtinum imperium remeante, in exilium miſſus eſt: atque in oppido, quod Lemnus in Cappadocia dicitur, truſus, fame detabuit. Odoacer rex Gothorum Romam obtinuit. Oreſtem Odoacer illicò trucidauit. Auguſtulum filium Oreſtis Odoacer in Lucullano Campaniæ caſtello exilij pœna damnauit. Ita Heſperium Romanæ gentis imperium, quod ſeptingenteſimonono Vrbis conditæ anno, primus Auguſtorum Octauianus Auguſtus tenere cœpit, cum hoc Auguſtulo perijt, anno anteceſſorũ regni Imperatorum DXXII. Gothorum deinde regibus Romam tenentibus.

His Coſs. ab Odoacre Oreſtes & frater eius Paulus extincti ſunt. Nomenq; regis Odoacer aſſumit, cum tamen ne purpura, nec regalibus uteretur inſignibus.

Multa eleganter de Odoacre Procopius libro primo de bello Gotthorum ſcribit. Sed Paulus quoq; Diaconus lib. 16. cap. 3. ut nunc diſtincti ſunt libri, pulchra de Odoacre, Oreſte, & Auguſtulo cõmemorat: & ſequenti capite ſimiliter. quæ conſultò omiſi, ne faſtidium generarent, ſi omnia ſubſcriberem, quia plura ſunt, & notatu digna. Satis eſt digito monſtrare. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo ſeptuageſimoquinto, Odoacer rex Torcilingorũ & Rugorum cum multis barbarorum auxilijs, peruaſa Italia, Romam obtinuit, anno à conditione eius milleſimo ducenteſimo triceſimoprimo, Oreſtem & Paulum fratres occidit: Auguſtulum Imperatorem exilio damnauit, & pro eo regis nomen arripuit, cum tamen nec purpura. nec regni inſignibus uteretur.

3. 3 P. C. BASILISCI II. ET ARMATI. 476. 1229

Huius conſulatus item meminit Chronicorum uetuſtiſsimus liber his uerbis: P. C. Baſiliſci & Armati occiſus eſt Brauila à rege Odoacre quinto Idus Iulias Rauennæ. Iordanis libro de Origine Gotthorũ: Interea Odoacer rex gentium omnium Italia ſubiugata, ut terrorē ſuum Romanis indicaret, mox initio regni

ſui

ſui Bracilam Comitem apud Rauennam occidit: regnoq; ſuo conſortato, penè quatuordecim annos uſq; ad Theoderici præſentiam obtinuit. Vide Paulũ Diaconum lib. 16. cap. 4. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo ſeptuageſimoſexto Odoacer poſſeſſa Roma maximam Italiæ partem ſibi ſubiugauit.

477. 1230 HELLVS V. C. COS. 4. 4

Iordanis in Annalibus: Anno 477. Geyſericus rex Vandalorum, poſt 37. & paulo plus inuaſæ Carthaginis annos, tandẽ moriens tyrannidi finem fecit. Poſt quem non melior filius Hunericus regnauit annis ferè octo.

478. 1231 ZENO AVG. II. COS. CCC-XV 5

Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo ſeptuageſimooctauo. Huius tempore Zenonis Imperatoris corpus, Barnabæ Apoſtoli, & Euangelium Matthæi Euangeliſtæ, ſtylo ipſius ſcriptum, ipſo reuelante inuenti ſunt.

479. 1232 BASILIVS V. C. COS. 2. 6

In uetuſtiſsimo illo meo Chronicorũ libro toties à me citato omnes hi quoq; Coſs. legũtur. Scriptumq; ib eſt: His Coſs. occiditur Nepos Imperator ſeptimo Idus Maias. Pomponius Lętus in ſuis Cæſaribus lib. 2. Mira res, ne quid integrũ maneret, defecit cognomen Auguſtorũ in uno Conſule Baſilio, cum conſulatus antea duos fuiſſent. Quod ſcilicet fore portendit Romanæ urbis excidium. Hęc ſunt Tite Arunti, quæ tu ante aliquot ſecula prædixiſti, ex Romuli uulturibus. utrum confuſus fuiſſet numerus ne quis tutelã uinciendo facturã peroraret. Ma theſeos peritus homo inuenit rem ſacerdotũ uitio turbatã. Nec claui in pariete Mineruæ tam liquidò cõſtitere, nec Annales ſub titulo Conſulũ tenere numerum potuerunt. Sed iudico nõ de hoc Baſiliſco eſſe id intelligendũ, cũ plures adhuc ſequẽtur Coſs. Sed de illo ultimo, qui in fine huius libri ponetur, qui plures poſt annos ferè uiginti cõtinuauit cõſulatus. Marcellinus in ſuis Chronicis: Indictione quarta, Baſilij ſolius conſulatu, urbs regia per quadraginta cõtinuos dies aſsiduo terrẽmotu quaſſata magnopere ſe afflictã deplanxit. Ambę Troadenſes porticus corruerunt. Aliquãtæ eccleſiæ uel ſciſſę ſunt, uel collapſæ. Statua Theodoſij magni in foro Tauri ſuper cochlydẽ columnã poſita corruit, duabus fornicibus eiuſdẽ collapſis. Hunc formidoloſum diem Byzantij celebrãt Nono Cal. Octobris. Iordanis in Annalibus: Anno 479. his temporib. Simplicius Papa Petrum Alexandrinum epiſcopum hæreticum Eutychianum ab Acacio Conſtantinopolitano accuſatum damnat.

480. 1233 PLACIDVS V. C. COS. 3. 7

Iordanis in Annalibus: Anno 480. hoc tẽpore, mortuo Hilderico rege Francorum, Ludouicus, filius eius quem Clodoueum dicunt, regnat annis triginta. Ipſo anno Odoacer Romæ regnans in Dalmatia Odiuam regem uicit.

Hoc Coſ. Odoacer in Dalmatijs Cuſtodiam uincit, & perimit.

Marcellinus in ſuis Chronicis hoc in loco, ſicut in alijs pleriſq;, mutilatus & mãcus eſt, ſic habet: his Coſ. Nepos, quẽ dudũ Oreſtes imperio abdicauerat, Viatoris et Ouidę comitũ ſuorũ inſidijs haud longè à Salonis, ſua in uilla occiſus eſt.

481. 1234 SEVERINVS V. C. COS. 4.

Iordanis in Annalibus: Anno 481. nihil præclari geſtum eſt.

482. 1235 FAVSTVS V. C COS. CCC-XVI 9

Iordanis in Annalibus: Anno 482. Theodericus Theodmari filius, idem qui olim in Italia remanſerant Gotthorum Zenoni Auguſto familiaris effectus, ei cum ſuis Gotthis militauit. Puto hunc eſſe Fauſtum ad quem Theodericus rex ſcribit, ut Caſsiodorus in primo Variarum teſtatur.

483. 1236 DN. THEODERICVS, ET VENANTIVS. 2. 10

Horum Coſs. mentionem facit Marcellinus in ſuis Chronicis his uerbis: In-

Olymp. Imp. Zen. dictione ſeptima, Theoderici & Venantij cõſulatu, Illus natione Iſaurus, digni tate magiſtri officiorum, amputata apud Comitatum auricula, Orientem Zenoni infeſtam inuaſit. Porrò cum Leontio tyrãnidem arripuit. Totam namque per Aphricam crudelis Hunerici Vandalorũ regis in noſtros catholicos perſequutio importata eſt. Nã exulatis effugatiſque pluribus trecẽtis trigintatribus orthodoxorum epiſcopis, eccleſijſque eorum clauſis, plebs fidelium uarijs ſubacta ſupplicijs, beatum conſummauerũt agonem. Nempe tunc idem rex Hunericus unius catholici adoleſcentis uitam à natiuitate ſua ſine ullo docentis linguam præcepit abſcindi: idemque mutus, quod ſine humano auditu Chriſto credens, fide didicerat, mox præciſa lingua ſibi loquutus eſt, gloriamque Deo in primo uocis ſuæ exordio dedit. Deniq; ex hoc fidelium cõtubernio, aliquantos ego religioſiſsimos uiros, præciſis linguis, manibuſque truncatis, apud Byzantiũ integra uoce conſpexi legentes. Hæc Arrianorũ crudelitas in religioſos Chriſti cultores cœpit infligi. Paulus Diaconus lib. 16. cap. 4. Theodericum ad ſe euocatum Cõſtantinopoli Zenon magno ſimul honore & diuitijs extulit in tantum, ut etiam conſularibus eum faſcibus ſublimaret (quę dignitas poſt imperiale faſtigiũ prima eſt) æneamque illi equeſtrem ſtatuam ante ſuum Palatiũ collocaret. Iordanis libro de Origine Gotthorũ: Theodericum gentis ſuæ regem audiens ordinatum Imperator Zenon, gratẽ ſuſcepit: atque euocato imperio deſtinato ad ſe in Vrbẽ uenire præcepit: dignoque ſuſcipiens honore, inter proceres ſui Palatij collocauit. Et poſt aliquod tẽpus ad ampliandũ honorẽ eius in arma, ſibi eũ filiũ adoptauit, de ſuiſque ſtipendijs triumphũ in Vrbe donauit, factuſque eſt Cõſul ordinarius. Quod ſummum bonũ, primumque in mundo decus dicitur. Nec tantũ hoc, ſed etiã & equeſtrem ſtatuã ad famã tanti uiri ante regiam Palatij collocauit. Pomponius item Lętus huius cõſulatus in ſuis Cæſaribus cõmeminit his uerbis: Theodericus rex Oſtrogotthorũ mirè à Zenone diligebatur: ab eo factus Conſul, collega Venantij. Iordanis in Annalibus: Anno 483. Zenon Auguſtus Theodericũ huius anni Conſulẽ & magiſtrũ militum fecit. Romę Felix tertius Papa 50. ſedit annis ferè nouem, qui baſilicã ſancti Agapiti iuxta S. Laurentiũ conſtruxit. Cirola Arrianus epiſcopus in Aphrica aduerſus Eugeniũ Carthaginenſem archiepiſcopũ, alioſque catholicos miraculis claros, zelo ductus, quendã è ſuis pecunia corruptũ cæcitatẽ ſimulare iuſsit, ut eum coram ſe inuocantẽ quaſi per fidem illuminaret. Qui cũ corã omnibus impoſuiſſet manus, uera mox diuinitus cęcitate percuſſus, dolum aperuit: conuerſuſque à ſanctis epiſcopis, Eugenio Vindemiale, & Longino, rurſum illuminari promeruit. Ab hoc Cirola Hunericus inſtigatus, catholicos perſequitur: & plurimis martyrio coronatis, ipſum Eugeniũ in trecentis 24. epiſcopis, exilio relegauit, & catholicas eccleſias clauſit.

3 11 SYMMACHVS V. C. COS. 484. 1237

Hic eſt ille Symmachus ſocer Boethij, qui poſtea ambo ſunt à Theoderico occiſi, ut inferius latius ſcribã. Iordanis in Annalibus: Anno quadringenteſimo octuageſimoquarto, Hunericus rex Vandalorum diuinitùs percuſſus, ſcatens uermibus expirauit. Poſt quem fratris eius filius Gundamundus regnauit annis ferè XII. Qui non multo pôſt Eugenium epiſcopum reuocauit. Ludouicus rex Francorum, iuuante Ragnabario cognato ſuo, Syagrium regem Galliæ, Aegidij filium, bello uictum, ad Alaricum regem Gotthorum fugere compulit, ſibique redditum occidit, & totum regnum illius ac theſauros ſibi ſubiecit.

4. 12 DECIVS, ET LONGINVS. 485. 1238

Antiquus Chronicorum liber habet ut ſuperiores omnes hoc loco. Decius V. C. Conſul. Sed maior eſt fides habẽda Caſsiodoro, qui per ea tempora floruit.

CCC. XVII 13 BOETHIVS V. C. COS. 486. 1239

Huius conſulatus meminit uetuſtiſsimus ille Chronicorũ liber in hęc uerba: Boethio

Boethio unico Conſule, pugna facta eſt inter Odoacrem regem & Febanum regem Rugorum: & uicit Odoacer, & adduxit captiuũ Febanum regem ſub decimaſeptima Cal. Decembris. Quæ cum Caſsiodori uerbis conueniunt.

Hoc Cos. Odoacer Febano rege Rugorũ uicto captoq́ potitus eſt.

Aliqui regem Rugorũ Filicteum uocant. Obſeruandum autẽ & hoc eſt, Boëthium uirum illuſtrem fuiſſe, ad quem plures epiſtolas Theodericus rex ſcripſit, ut patet in Caſsiodori libris, quos Variarũ inſcripſit. Sed penultima primi libri inprimis legenda eſt, in qua Theodericus artes et diſciplinas Boëthij enumerat: rogatq́ ut horologia mittat, quæ per umbram & aquam defluentẽ horas ſignẽt, quæ Gundibalo regi Burgundionũ tranſmittat. Sicut etiam idem rex Theodericus à rege Francorum Ludouico rogatus pro citharœdo ſcribit Boëthio pro tali mittendo ſibi libro ſecundo, ubi iterum eius doctrinam plurimum extollit: pariter penultima epiſtola libri dicti. Lege lector utramq́, inuenies in ſecunda pulcherrimas muſicæ laudes, quas non alibi reperies.

487. 1240 DYNAMIVS, ET SIFIDIVS. 2. 14

Horum Coſs. etiam meminit ille uetus Chronicorum liber, his uerbis: Dynamio & Siſidio Coſs. arſit pons Apollinaris noctu in Paſcha 15. Cal. Maias. Paulus Diaconus tradit ſub id tempus Conſtantinopolim maximo conflagraſſe incendio. Huius incendij ſic meminit Ioannes Monachus: Maximum illud Conſtantinopolitanũ incendium incœpit à foro ærario, omniaq́ uicina populatum eſt: porticus etiã quæ in publicis plateis erant, cum hærẽtibus omnibus ædificijs: ſed & quã baſilicã uocabant, ubi erat bibliotheca 120. millia uoluminũ habens: Traditũ eſt inter alia, in draconis inteſtino longitudinis 120. Homeri poëmata Iliada ſcilicet atq́ Odyſſ. literis aureis fuiſſe deſcripta. Cuius rei & Malchus, qui horũ principũ res memoriæ mãdauit, mentionẽ facit. Quicquid uerò ſpecioſum in urbe ad Lauſum erat, ſigna maximè quę artificio celeberrima ibi poſita erant Samię Iunonis, Mineruę Lindię, & Gnidię Veneris, ignis ille deſtruxit, et ad forum uſq́ excurrit.

488. 1241 PROBINVS, ET EVSEBIVS. 3. 15

Meminit horũ etiã Coſs. uetus ille Chronicorũ liber, et eorũ nomina ponit ſola.

His Coſs. feliciſs. atq́ fortiſsimus Dominus rex Theodericus intrauit Italiam. Cui Odoacer ad Sontium pugnam parãs, cum tota gente fugatus eſt. Eodẽ anno repetito cõflictu Veronæ uincitur Odoacer.

Paulus Diaconus: Theodericus egreſſus à Myſia cum omni Oſtrogotthorum multitudine, uniuerſaq́ ſupellectili, per Syrmium Pannoniasq́ iter faciens, ad Italiam uenit. Ac primùm iuxta Sontium flumen, quod non longè ab Aquileia labitur, caſtra componens, dum uberrimis, quæ eo loco habentur, paſcuis, fatigata aliquantulũ ex itineris longitudine iumenta reficeret, ibi mox ei cum grandi ſuorum exercitu totis Odoacer Italiæ uiribus occurrit. Quem Theodericus alacriter excipiens, magno ſuperatũ prælio, poſtremò in fugã conuertit. Exinde Theodericus mouens cum Veronam ueniſſet, iterum aduerſus eum Odoacer non minori q̃ prius belli apparatu occurrit. Contra quem Theodericus haud procul à Veronenſi urbe confligens, nimia eius exercitũ cęde cõtriuit: ipſumq́ pariter & omnem illius multitudinem dare terga coëgit. Qui dum fugæ metu ſe præcipites in Atheſim fluuium mergunt, ex magna parte rapidiſsimis eius gurgitibus impliciti ſuffocantur. Theodericus uerò dum ipſo impetu ſubſequitur fugientes, Veronam ilico pauore ciuibus conſternatis inuadit.

489. 1242 FAVSTVS V. C. COS. 4 16

Huius cõſulatus meminit uetus ille Chronicorũ liber, ſed uereor errata, quia literę uix legi pręvetuſtate poterant. Vbi ſic ſcriptum erat primùm: Fauſtus Fauſtus Nñ. Coſ. & poſtea: His Coſs. ingreſſus eſt rex Theodericus in Foſſato põtis

Olymp. Imp. Zen. Sontij 5. Cal. Septembris: & fugit Odoacer rex de Foſſato, & abijt Veronã. Ad Fauſtũ Patriciũ uirum illuſtrem extant pleræq; epiſtolæ Theoderici regis apud Caſsiodorum in libro Variarũ, quem aliquando Præpoſitũ uocat. Eo anno ingreſſus eſt Odoacer rex in Foſſatũ, Herulis in Pineta exiſtentib. Et occiſus eſt Libila magiſter militum, & ceciderunt plurimi ab utraq; parte. Et clauſit ſe Rauennã Odoacer rex VI. Idus Iulias. Et regreſſus eſt rex Theodericus in Ticino XI. Cal Septembris. Aliter noſter Caſsiodorus, ſic ſcilicet: CHRISTI Ab urb. con.

His Coſs. ad Adduam fluuium Odoacrem Dominus Theodericus rex tertio certamine ſuperauit: qui Rauennam fugiens, obſidetur intercluſus.

Paulus: Odoacer cum ijs qui euaſerant fugiens, Romã cõtendit. Sed obſeratis cõtinuò portis, excluſus eſt. Qui cum ſibi denegari introitũ cerneret, oĩa quę attingere potuit, gladio flãmisq; cõſumpſit. Indeq; egrediẽs, Rauẽnã ingreſſus eſt. Ibiq; quib. ſe tuereť aduerſum hoſtes, munitionẽ pręparare & obſtacula cœpit.

CCC-XVIII 17 OLYBRIVS V. C. COS. 490. 1243

Iordanis in Annalibus: Anno 490. Odoacer noctu à Rauẽna cum Herulis egreſſus collectis uiribus, quartò cũ Theoderico cõflixit: & iidẽ uictus ab eo, captusq; eſt Ipſo quoq; anno Gundamundus rex Vandalorũ pacem cũ Romanis fecit. Cõſtantinopoli Zeno Imperator moritur. Poſt quẽ Anaſtaſius imperium Orientis 28. annis tenuit. Hoc tempore Ludouicus rex Francorũ, intercurrente Aureliano legato ſuo de Burgundia, Rhodildem uxorẽ Chriſtianã accepit, filiã ſcilicet Hilperici, quem frater ſuus Gundabalus cum uxore & filijs trucidauerat.

Hoc Conſule Odoacer cum Herulis egreſſus Rauennam nocturnis horis ad Pontem Candidam, à Domino noſtro Theoderico rege memorabili certamine ſuperatur. Tunc etiam Vandali pace ſuppliciter poſtulata, à Siciliæ ſolita deprædatione ceſſarunt.

Paulus: Theodericus cum expeditis armatorũ cuneis, ad Odoacris obſidionẽ Rauennam perrexit. Dumq; eo loco cui Pinetum nomen eſt, non procul ab Vrbe caſtra poſuiſſet, per continuũ penè trienniũ obſedit. Qui cum frequenter ex urbe cum ſuis egrediens, eius exercitum inquietaret, nouiſsimè noctu in caſtra irruens, magna Theoderici exercitum ſtrage proſtrauit. Victus ad extremum, fortiſsimè Gotthis reſiſtentibus, in urbẽ confugit. Iordanis libro de Origine Gotthorum: Theodericus tranſacto amne Pado, ad Rauennam regiam caſtra componit, in tertio ferè miliario ab Vrbe loco, qui appellatur Pineta. Quod cernens Odoacer, intus in urbe ſe cõmuniuit. Indeq; ſurreptitiè noctu frequenter cum ſuis egrediens, Gotthorum exercitum inquietat: & hoc non ſemel, ſed iterum et frequenter, & penè toto molitur triẽnio, & fruſtrà laborat: quia cuncta Italia Dominum iam dicebat Theodericum, & illius ad uotum Reſpub. illi obſecũdabat. Tantum ille ſolus cum paucis ſatellitibus et Romanis qui aderant, et fame & bello quotidie intra Rauennam laborabat.

Eodem anno Zeno occubuit Conſtantinopoli. Cui ſucceſsit Anaſtaſius in Orientali Imperio.

De hoc ita ſcribit Paulus: Zeno itaq; Auguſtus, cum per annos XVII. reipub. præfuiſſet, apud urbẽ Cõſtantinopolim uitæ terminum accepit. Pòſt ſubiungit: Ceſſante aũt Romanæ urbis imperio, utilius aptiusq; mihi uidetur ab annis Dominicæ incarnationis ſupputationis lineã deducere, quo facilius quid pro tempore actum ſit, poſsit cognoſci. Anno itaq; ab incarnatione Domini 492. poſt Zenonis exceſſum, Anaſtaſius purpurã induit. Qui 47. in regum numero extitit. Subiungit poſt hęc quę ſub ea geſta ſunt. Sed & Iordanis in libro Annalium,

multo

CHRISTI Ab urb. con. multo uerò plura Ioannes Monachus Græcus, è quibus ſingulis & nos quædam excerpſimus. Imp. Anaſt

ANASTASIVS IMP. OR. XLVII.

491. 1244 ANASTASIVS AVG. ET RVFFVS. 1

Huius conſulatus mentio fit in illis ueteribus Chronicis ignoti autoris toties à me citatis, his uerbis: Anaſtaſio Principe Auguſto & Ruffo Coſs. terræmotus factus noctu ante gallorum cantus VII. Idus Iunij. Iordanis: Anno 491. Romæ defuncto Felice Papa, concilium à presbyteris & diaconis actum eſt. Hoc anno, ut in uetuſtiſs. annalib. didici, Seuerinus Monachus in Norico quieuit: qui in Auſtria olim in uilla prope Vienna ab eo dicta Seuerinus fidem Chriſti prædicauit, ut in eius uita legitur.

492. 1245 ALBINVS V. C. COS. 2

Iidem chronicorũ annales ſic de hoc Conſule ſcribunt: Albino v.c. Coſ. regreſſus eſt rex Theodericus ad Rauennã, et uenit ad Foſſatum Pallacioli 4. Cal. Septembris. Hoc Conſule facta eſt pax inter Theodericũ regem & Odoacrem 3. Cal. Martias. Et ingreſſus eſt Theodericus in claſsẽ maris. Hoc Cõſule ingreſſus eſt Rauennã rex Theodericus tertio nonas Martias, & occiſus eſt Odoacer rex à rege Theoderico in Palatio cum cõmilitonibus ſuis. Huius Albini meminit Caſsiodorus in quarto Variarũ. Marcellinus eſt in ſuis Chronicis mutilus & lacer, & hoc loco ſic habet: Indictione prima, Euſebij 11. & Albini conſulatu bella ciuilia aduerſus Anaſtaſij regnum apud Cõſtantinopolim geſta ſunt. Statuæ regis reginæq; funibus ligatæ, atq; per urbes tractæ. Tullianus magiſter militiæ nocturno prælio pugnans Scythico ferro confoſſus interijt.

Hoc Conſule Dominus rex Theodericus Rauennam ingreſſus, Odouacrem molientem ſibi inſidias interemit.

Paulus: Nec multo pòſt à Theoderico in fidem ſuſceptus, ab eo truculenter peremptus eſt. Procopius lib. 1. belli Gotthici: Theodericus in Rauẽnæ obſidione cum annũ iam tertium contriuiſſet, Gotthiq; ipſi diutius hanc obſidendo tædio ac moleſtia afficerentur, & Odoacri inſuper milites neceſſariarũ rerum urgerentur inopia, conuentũ adinuicem eſt Rauennæ antiſtitis interuentu & pacificantis, Theodericus, Odoacerq; æqua ac ſimili ſorte ea in urbe ut uiuerent, pariterq; potirentur imperio. Quibus conuentionibus aliquandiu utrinq; ſeruatis, Theodericus per cauſam, quòd in ſe machinatus inſidias eſſet, Odoacrũ ad epulas fraudulenter uocatũ cum occidiſſet, barbaris ſibi & hoſtibus cõciliatis, qui reliqui fuerant, Gotthorũ ſolus & Italienſium imperiũ tenuit. Romani tamen Imperatoris nec inſignia quidẽ, nec nomen deſumpſit. Sed quoad uixit, rex eſt appellatus, quo nomine ſuos barbari uocant duces. Iordanis in Annalibus: Anno 492. Theodericus Rauennæ Odoacrũ inſidias ſibi molientem peremit, ac ipſe occidentis imperiũ triginta annis obtinuit. Romæ Gelaſius Papa 51. ſedit annis 4. menſib. 7. uir doctus & pius: qui pro eccleſię ſtatu nõnulla decreta fecit. Multa ſublimiter ſcripſit, hæreticos dãnauit, clerũ Romanũ auxit, pauperes dilexit. Ipſe dedicauit baſilicã S. Euphemiæ Tiburtina urbe, aliasq; ędes, S. Nicãdri, Eleutherij & Andreę, uia Lauicana. Fecit etiã baſilicã S. Mariæ uia Laurentina.

493. 1246 ASTERIVS, ET PRAESIDIVS. 3

Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus: Indictione ſecunda, Aſterij & Præſidij conſulatu, Anaſtaſius Imperator contra orthodoxorum fidei maieſtatem inteſtina cœpit prelia commouere piaculi ſui perfidia. Prius in Euſebium, Vrbis epiſcopum, ſibi orthodoxorum fidem uiriliter reſultantem, profano manife-

ſtauit

Imp. Anaſt. ſtauit ingenio. Laodicea, Hieropolis & Tripolis, atque Agathium, uno tempore, unoque terræmotu collapſæ ſunt. Romanæ eccleſiæ quadrageſimusſeptimus epiſcopus ordinatus, uixit annis quatuor. Inter opuſcula Sedulij legitur elegans carmen elegiacum, quod eſt à TurcioRuffo Aſterio quinto V.C. exconſule ordinario atque patricio ſcriptum. Quem hunc Aſterium eſſe ſuſpicor. id ſic incipit:

Cantemus ſocij, Domino cantemus honorem,
Dulcis amor Chriſto perſonet ore pio.

Iordanis: Anno CCCCXCIII. His tēporibus in Africa beatus Fulgētius epiſcopus, qui Ruſpenſem XXVI. annis rexit eccleſiam, doctrina & actibus effulſit. Qui & ipſe plurima inter alios catholicos mala & exſilia perpeſſus eſt. Hac etiā tempeſtate Ludouicus rex Francorum Gallias uſque Sequanam, et deinde uſque Ligerim, fluuios, ſuo regno ſubegit. Hunc multa inſtātia Rhodildis uxor ad Chriſti fidem cohortatur.

4 VIATOR V. C. COS. 494. 1247

Iordanis: Anno quadringenteſimo nonageſimoquarto, Vundamūdus rex Vandalorum, perſuadente Eugenio archiepiſcopo, tandem poſt decem annos catholicos epiſcopos de exilio reuocauit, & diu clauſas Eccleſias pace reddita aperuit. Rex Francorum contra Alemanos pugnans, cum exercitus eius periclitaretur, Dominum cœli inuocans, & fidem ſuam Chriſto uouens, ipſo iuuante uictos Alemanos ſubiugauit.

5 PAVLVS V. C. COS. 495. 1248

Marcellinus huius conſulatus ſic commeminit: Indictione quarta, Pauli ſolius conſulatu, Anguſtatico ſuo dudum Anaſtaſius militibus præſtito, donariū quoque hoc fratre Conſule tribuit. India Anaſtaſio Principi elephantum, quem Plautus poeta noſter Lucabum nomine dicit, duasque camelopardalas ipſo munere miſit. Iordanis: Anno quadringenteſimo nonageſimoquinto, Ludouicus, ſeu Clodoueus, rex Francorum, inſtante Rodhilde coniuge ſua, à ſancto Remigio Remenſi archiepiſcopo fide Chriſti imbutus, cum gente ſua baptizatur.

6 ANASTASIVS AVG. II. COS. 496. 1249

Marcellinus: Indictione quinta, Anaſtaſij ſolius conſulatu, ſolis defectus apparuit: bellumque Iſauricum hoc ſexto anno ſedatum. Athenodorus Iſaurorum primus in Iſauria captus decollatusque eſt. Caput eius Tarſum ciuitatem allatum, pro portis haſtili affixum, extabuit. Iordanis: Anno CCCCXCVI. Vundamūdo rege Vādalorū defuncto, Thraſamūdus XXV. pauloplus annis pro eo regnauit. Qui itē catholicis infeſtus, eccleſias poſt aliquot annos clauſit, & inter alios perſequutionis labores 240. epiſcopos in Sardinia & alijs inſulis afflixit.

7 PAVLINVS, ET IOANNES. 497. 1250

Marcellinus horum Coſs. mentionem ſic facit: Indictione ſexta, Ioannis Scythæ & Paulini conſulatu, Romanæ eccleſię 47. Anaſtaſius Pontifex ordinatus, uixit annis duobus. Longinus Iſaurus, cognomēto Selinantheus, apud Antiochiam Iſauriæ ciuitatē à Comite Priſco captus, Conſtantinopolim miſſus eſt, catenatusque per gentē Anaſtaſio Principi populoque ingēs ſpectaculū fuit. Varijsque deinde cruciatibus apud Nicæā Bithyniæ ciuitatē expenſus eſt. Et nūmis, quos Romani Terentianos, Græci Follares uocāt, Anaſtaſius ſuo nomine figuratis, placabilē plebi cōmutationē diſtraxit. Iordanis in Annalibus: Anno 497. Boethius Patricius & Cōſul, multa his temporibus ingenij ſui monimēta in ſeculari philoſophia excellenter edidit. Romæ Anaſtaſius Papa 52. ſedit annis duobus. Hic confeſsionē S. Laurentij exornauit. Et quia quibuſdā hæreticis cōmunionē clàm reddere uelle uidebatur, quidam ſe ab eius communione ſequeſtrarūt. Huius Paulini meminit Caſsiodorus in ſecundo libro Variarum.

CHRISTI | Abur. con. | | Imp. Anaſt.

498. 1251 IOANNES V. C. COS. 8

Procopius lib. 1. belli Perſici, Ioannis cuiuſdã Cappadocis meminit, qui præfectus Prætorij erat ſub Iuſtiniano. Qui eò inſaniæ proceſſerat, ut Theodoram Auguſtam, fœminam ſapientiſsimã apud uirum calumniaretur, ſed fruſtra. Hic ꝙ miſerabilẽ exitũ ſortitus ſit, in fine libri docet Procopius. Et hic inter patricios potentiſsimus, pręfectus & Conſul fuit. Meminit huius & Caſsiodorus lib. 3. Variarum: quẽ ſcribit præfectũ Campaniæ à Theoderico poſt conſulatũ cõſtitutũ. & itẽ lib. 4. Iordanis in Annalib. Anno 498. Iſauri, occiſo Lilingo duce ſuo, ab Anaſtaſio Imperatore uicti trucidatiꝗ; ſunt. Hoc tẽpore Ludouicus rex Frãcorũ, Gũdobalũ & Gotegiſelũ fratres Burgundionũ reges pugna uicit, & fugauit. Et Gundobalũ Auennione obſeſſum tributariũ fecit, & cũ magna præda redijt.

499. 1252 PATRICIVS, ET HYPATIVS. 9

Hypatius Anaſtaſij Imperatoris ſororis filius fuit, Patricius uerò Prætor Orientis. De quibus multa Procopius libro primo de bello Perſico. Quomodo uerò Hypatius fuerit factus Imperator, uide in fine primi libri, & quomodo cęſus.

Hoc anno Dominus rex Theodericus Romã, cunctorũ uotis expetitus, aduenit, & Senatũ ſuũ mira affabilitate tractans, Romanæ plebi donauit annonas: atꝗ; admirãdis xenijs, deputata per ſingulos annos maxima pecunię quantitate, ſubuenit. Sub cuius felici imperio, plurimę renouant urbes, munitiſs. caſtella cõdunt. Conſurgũt admiranda palatia, magniſꝗ; eius operibus antiqua miracula ſuperantur.

Paulus: Theodericus extincto apud Rauennã Odoacre, totius Italiæ adeptus eſt ditionẽ. Nec multo pòſt Romã profectus, à Romanis magno gaudio eſt ſuſceptus. Quibus ille ſingulis tritici ad ſubſidiũ annis uiginti millia modiorũ conceſsit. Iordanis: Anno 499. Theodericus rex Romæ & alibi multa per hæc tempora mirifica cõſtruxit ædificia. Romę Symmachus Papa 53. ſedit annis 15. menſibus ferè octo. Cũ quo ſimul per diſſenſionẽ nimiam ordinatus eſt Laurentius, & magna Romæ inter clerum & populũ diſcordia facta, donec iudicio Theoderici regis & maioris multitudinis Symmachus in ſede cõfirmaret. Caſsiodorus in libro Variarũ paſsim in hac re eſt perlegendus, & præcipuè lib. 3. ad Argolitũ præfectũ Vrbis. Vt aũt ſtudioſi à me iuuentur, in quibus dubitant, operæpreciũ eſt ſcire, hunc Theodericũ Triarij filium, licet ex Gotthico genere, alium eſſe ab illo Theoderico quẽ uulgus de Verona appellat. Hic enim Theodemiri ex concubina Ereliana filius naturalis fuit, miræ indolis puer, qui in octauo anno obſes datus fuit Leoni Imperatori, cum Oſtrogotthi confœderarentur Imperatori. Et cum eſſet elegantiſsimus puer, plurimũ ab Imperatore deamabatur. Et pòſt cum magnis muneribus à Leone patri remiſſus. Qui cum 18. ageret annum, inſcio patre collecto exercitu, regẽ Sarmatarũ proſtrauit: & abacta ingenti præda, uictor domum redijt. Ea ex Iordane libro de Origine Gotthorũ lector colliges ſtudioſe. Scribit Ioannes Monachus, quòd Theodericus Arrianus fuerat, & cum famulum haberet, qui cum ad emerendam ſuam gratiam rectam abnegaſſet fidem, Arrianæꝗ; ſe rectæ perfidia cõmaculaſſet, hunc iugulari fecerit, dicens: Si fidem erga Deum quam à parentibus didiciſti, ut mihi gratificareris, fregiſti, multo facilius & mihi non fidem ſeruabis.

500. 1253 AVIENVS, ET POMPEIVS. 10

Iordanis in Annalibus: Anno quingenteſimo Symmachus Papa ſynodo Romæ acta, inter alia Laurentium æmulum ſuum, Niceriæ epiſcopum conſtituit. Ioãnes Monachus Pompeiũ tradit fratrẽ fuiſſe Hypatij, eorundẽ crebrã faciens mentionẽ in libro ſuo hiſtoriarũ. Procopius quoꝗ; lib. 1. belli Perſici Hypatium et Pompeiũ Anaſtaſij principis ſororis filios eſſe manifeſtat, ubi multa de his diſ-

ſerit

Imp. Anaſt. ſerit quomodo ambo fratres cæſi ſunt, poſtq́ Hypatius imperium aſſumpſit.

11 AVIENVS, ET PROBVS. 501, 1254

Iordanis in Annalibus: Anno quingenteſimoprimo, Theodericus rex aquę ductũ Rauennæ fecit. His temporibus S. Mamertus Vienneſis Archiepiſcopus uirtutibus claruit, qui propter luporum & urſorum immanitatẽ, aliasq́ plagas triduanas ante aſcenſionem Domini Letanias primus inſtituẽs, Domini miſericordiam, plagarumq́ ceſſationem promeruit.

His Coſs. Dominus rex Theodericus aquã Rauennã perduxit, cuius forinas ſumptu proprio inſtaurauit, quę longis antè fuerat ad ſolũ reducta temporibus.

Forinarũ mentio fit apud Iurecõſultos de aquęductibus in C. lib. x1. Iuſtinianus l. prima. Iulius Frontinus de aquæductibus pro tubis aquarum ubiq́ accepit: nõ uno enim loco meminit. Græci uocãt κρούνους, ut Lucianus. Cęterũ Varro de Latina lingua, Forinæ cuidã ſacrificari ſolitũ ſcribit. Nonius Marcellus appellat foriam, liquidiora excremẽta. Vnde apud eundẽ foriolos eos qui ſunt aluo cita appellari arbitror. Admonuit me huius loci amanuẽſis meus Ludouicus Braſſicanus, iuuenis grecarũ & latinarũ literarũ ſtudioſus, neotericos diligenter diſquirens, Alciatum, Budæum & Pyrrhum Anglobermenſem.

12 CETHEGVS V. C. COS. 502, 1255

Hoc Cõſule, uirtute Domini regis Theoderici, uictis Bulgaribus, Syrmium recepit Italia.

Paulus: Dum hæc apud Italiam geruntur, à Bulgaribus uniuerſa Thracia deuaſtatur. Iordanis: Anno D11. Theodericus rex uictis Bulgaribus Syrmium regno Italiæ reſtituit.

13 THEODORVS, ET SABINIANVS. 503, 1256

Iordanis in Annalibus: Anno quingenteſimotertio, quidã ex Romanis Symmachum Papam falſo criminãtes, & apud regem accuſantes, Laurentiumq́ reuocantes, magnum Romæ ſchiſma fecerunt. Et Petrus, Altinæ urbis epiſcopus, permiſſu Theoderici ſedem Apoſtolicam inuaſit. Fuit is Sabinianus etiam præfectus Illyrici. Cuius meminit Iordanis in libro de Origine Gotthorum.

14 MESSALA, ET ARIOVINNA. 504, 1257

Iordanis in Annalibus: Anno quingenteſimoquarto, ſynodo centũ & quindecim epiſcoporum collecta, beatus Papa Symmachus de illatis purgatur, & ſedi ſuæ cum gloria reſtituitur. Et peruaſores ſedis eius, Laurentius, Nucerinus, & Petrus Altinas condemnantur. Ludouicus rex Francorum per S. Petri ſanctiq́ Martini, & aliorum ſanctorum preces, diuinum implorans auxilium, Gotthos petijt, eosq́ iuxta Pictauis Vrbem in campo Voglenſi pugna uicit: & regem eorum Alaricum, qui iam uigintiduobus annis regnauit, occidit: regnumq́ eius quod in Gallijs habebat, ac theſauros accepit. Almaricus uerò filius Alarici fugiens, regnum patris ſui in Hiſpanijs recepit.

15 AVG. ANASTASIVS III. ET VENANTIVS. 505, 1258

Iordanis in Annalibus: Anno quingenteſimoquinto Ludouicus rex Francorum Pariſijs beati Petri baſilicã ædificat. Hunc Venantiũ Theodericus rex Comitem domeſticorum creauit, ut teſtatur Caſsiodorus libro ſecundo Variarum. libro tertio appellat eum uirum ſublimẽ, correctorem Lucaniæ, & Brutiorum.

16 VENANTIVS II. ET CELER. 506, 1259

Iordanis: Anno quinquageſimoſexto, hoc tempore Ludouicus rex Francorum Regneharium cognatũ ſuum, regniq́ participem, ignauum & luxurioſum, à ſuis proditum, uictum fugauit, & comprehenſum ſua manu cum fratre

Richario

CHRI- Ab ur. Richario occidit, & eius ſibi populum ſubiecit. Theodericus rex Italiæ contra Imp.
STI con. Francos in Gallia exercitum miſit. Anaſt.

His Coſs. contra Francos à Domino noſtro deſtinat̃ exercitus, qui Gallias, Francorum deprædatione confuſas, uictis hoſtibus ac fugatis, adquiſiuit Imperio.

Vide librum tertium Variarum Caſsiodori, in quo epiſtolæ pleræq; ad Alarícum Viſigothorum regem, ad Gundibaldum regem Burgundiorum, ad Herulorum & Tungrorum regem, ad Ludouicum Francorum regem, ut pax ſeruet̃, ſcribuntur à Theoderico.

507.1260 IMPORTVNVS VC. COS. 17

Huius cõſulis Importuni meminit Paulus Diaconus lib. decimoſeptimo, ubi de Iuſtino imperatore ſcribit, quod paulo inferius latius memorabimus. Caſsiodorus lib. 3. Variarum tradit, quomodo Importunus creatus ſit patricius à Theoderico rege. Iornandes anno quingenteſimoſeptimo: His temporibus Romæ iterum diſſenſione cõtra Symmachum papam & eccleſiam orta, nonnulli ex parte eius fuſtibus & diuerſis plagis afflicti, nonnulli trucidati & necati: & multa & nefaria contra Eccleſiam & religionem commiſſa ſunt.

508. 1261 BOETIVS VC. COS. 18

Hic eſt ille Boetius, uir eruditiſsimus, qui multa ingenij monumenta poſteris reliquit: quem Theodericus poſtea, cum ſuo genero Symmacho, gladio obtruncauit, ut Paulus 17. habet. De quibus ita ſcribit Procopius lib. 1. belli Gothici, ubi de morte Theoderici agit: Symmachus, & huius gener Boetius, à ſuis maioribus gentis nobilitatem adepti, inter Romanos & Senatorios uiros principes erant, & cõſulatus utriq; dignitate perfuncti, philoſophiæ ſupra cæteros & æquitati ſtuduerant, multisq; tam ciuium quàm externorũ inopiæ ſuccurrendo ſaluti fuere. Hi poſtquã ad ingentẽ gloriam euaſere, deterrimos quoſq; in ſui inuidiã concitarũt. Nam ijs delatoribus Theodericus rex perſuaſus, Symmachum Boetiumq; res perinde nouantes occidit, eorumq; bona omnia publicauit. Sed paucis pòſt diebus, cœnanti ſibi, cum miræ magnitudinis piſcis miniſtri decoctũ caput appoſuiſſent: Symmachi nuper occiſi caput illi eſt uiſum, præfixis & extantibus inferiore in labro dentibus, ac toruè intuentibus oculis, furibũdè ſibi & acerbius cõminari. Vnde monſtri nouitate territus, membrisq; præter modũ tremebundus & rigens, in cubiculũ ſtatim citato gradu ſeceſsit: identidem togarũ ut ſibi magnam uim ingererẽt, lecto decubuit, & parumper quieuit. Elpidio deinde medico omnibus, quemadmodum accidiſſent, diligentius explicatis, in Symmachum Boetiumq; patratũ per ſe ſcelus deflebat. Quo deniq; deplorato, ex accepta calamitate dolore ingenti affectus, haud longè pòſt morit̃. Cum primum id iniuſtitiæ & ultimũ in ſuos iccirco exercuiſſet exemplũ, quia non ſuo & priſtino more diligenter perueſtigata cauſa, in tantos uiros animaduerterat. Vide etiam Paulum Diaconũ lib. decimoſeptimo, cap. 2. Boethius autẽ eſt potius legendum, quàm Boecius, ut non modò ex antiquis ſcripturis cernere licet, ſed etiam quòd βοηθῶ idem eſt quod adiuuo. unde dicuntur boethi, adiutores ſcribarum: quos alij ſubadiuuãtes, alij adiutores appellant. quorũ meminit Imperator C. de Tabularijs, ſcribis & logographis: & in l. Vnicuiq;. C. de prox. ſacr. ſcrin. Quomodo uerò Ruſticiana uxor Boetij, & filia Symmachi, poſtquã Totylas rex Gothorum urbem cæpit, ad eam miſeriam fuit redacta, ut ab hoſtibus panem emendicaret, quæ olim ditiſsima egentibus multa fuerat elargita: docet pulcherrimè Procopius lib. 3. de bello Gothorum. Iornandes in Annalibus, anno quingenteſimo octauo: Hoc anno Romæ Boetius uir eruditiſsimus conſulatũ adminiſtrauit. hoc quoque tempore Auitus Abbas Aurelianenſis uirtutibus & prophetiæ ſpiritu effulſit.

Imp. Anaſt. **FELIX, ET SECVNDINVS.** CHRI-STI Ab ur. con.

Felicis crebra eſt mentio apud Caſsiodorũ lib. Variarũ. Horum Coſs. memi-
19 nit Marcellinus, Auguſtæ urbis epiſcopus. Licet olim Anaſtaſij Imperatoris 509. 1262
dolis fallacijsq; circumuentus, prauorumq; teſtimonijs eidem Cæſari accuſatus,
quòd iam Tomum ſanctorũ apud Chalcedoniã ſancta dudũ ſubſcripſione robo
ratum, eidem principi dare diſtulit, ab eodem Euchaico in exilium deputat̃. Lo-
cum Macedonij Timotheus meridiano tempore ab Anaſtaſio Cæſare epiſco-
pus ordinatus inuaſit. Annales ueteres: Anno quingẽteſimonono Ludouicus,
& Clodouæus magnus Francorũ rex, poſt multas uictorias totam penè Galliã
poſsidens, Pariſijs, ubi ſedem regni inſtituit, morit̃, & in baſilica S. Petri à ſe con-
ſtructa ſepelit̃, anno regni 31. poſt tranſitũ Martini, ut in geſtis Francorũ habetur,
anno centeſimo duodecimo. Poſt quem quatuor filij eius diuiſo regno, Theode
ricus Metis ſedem habens, annos uigintitres cum ſtrenuo ſuo filio Theodober-
to regnauit: Clodomeris Aurelianis, Hildebertus Pariſijs, & quartus Lotharius
Sueſsionis ſedem ſtatuens, annos quinquagintaunum regnauit. Horum ſoror
Rhodhildis æquiuoca matris, & æquè religioſa, Amalrico regi Gothorũ Arria-
no in Hiſpanijs nupſit, materq; uidua apud S. Martinũ Turonis in orationibus
& eleemoſynis permanſit. De conſulatu huius Felicis extant tres epiſtolæ apud
Caſsiodorũ, lib. 2. Variarum: prima ad Anaſtaſium Imperatorẽ, ſecunda ad Feli
cem uirum illuſtrem & conſulem ordinariũ, tertia ad Senatum urbis Romanæ, à
Theoderico rege ſcriptæ. In ſecunda inquit: Te tantorũ deſiderijs præſenti com-
proba largitate.

20 **PAVLVS, ET MVSCHIANVS.** 510, 1263

Horum Coſs. ſic Marcel. meminit in ſuis Chronicis, indictone quinta: Pau-
li & Muſchiani conſulatu ſæpe cœlum à ſeptentrionali plaga ardere uiſum eſt.
Die Dominicorũ, dum iubente Anaſtaſio Cæſare per Marinum, perq; Platonẽ
in eccleſię pulpito cõſiſtentes, in hymnum Trinitatis Deipaſsianorũ quaternas
additur, multi orthodoxorũ priſtina uoce pſallentes, perfidosq; præcones clamo
ribus obiurgantes, in eiuſdem eccleſiæ gremio cæſi ſunt, ductiq; in carceres pe-
rierunt. Altero nihilominus die, in àtrio S. Theodori, maiori cæde Catholici pro
fide unica percuſsi ſunt. Quapropter cõmota orthodoxorũ agmina die ſequen-
ti, id eſt, octauo Idus Nouembris, quo die cineris dudum totam Europam tegen
tis memoria apud Byzantios celebratur, in foro Conſtantini undiq; confluunt.
Quorum alij quidam, cæteris die noctuq; hymnũ Trinitatis Chriſto Deo pſal-
lentibus, totam peragrant ciuitatẽ, & Anaſtaſij Cæſaris monaſtico habitu ac Se-
natores ferro flammisq; interimunt. Alij claues portarum, omniaq; ſigna milita-
ria ad forum, quò religioſi caſtrametati fuerant, deferũt. Ibiq; Anaſtaſio Cæſare
in proceſsibus degente, Ariobindam ſibi fieri Imperatorẽ clamitant. Imaginibus
ſtatuisq; deinde Anaſtaſij in terram deiectis, Celerem ac Patriciũ Senatores ad
ſe ſupplicandi uel ſatisfaciendi gratia miſſos, iactis pluuiæ inſtar lapidibus repu-
lerunt, domibus Marini & Pompeij ſuccenſis. In circũ ad Anaſtaſiũ ante ſuum
ſolium cõſiſtentes, hymnũ Trinitatis iuxta morem catholicũ cõcinnentes, coru-
ſcansq; Euangelium crucemq; Chriſti ferentes, in foro plurimi conuenerũt: Ma
rinum Platonemq;, eius prauitatis autores feris ſubijci clamitantes. Idem Ana-
ſtaſius Cæſar, ſolitis periurijs ſimulatisq; uocibus ſeſe facturũ cuncta promittẽs,
tertia die qua in forum aduenerant, ſine ullo rerum effectu ad ſua fecit habitacula
repedare. Porrò redintegrata Anaſtaſij prauitate, infamem & irridendã ſynodũ
apud Sydonem ciuitatem, cuius de nomine in ridiculis nomina præponunt̃, o-
ctoginta fermè perfidorũ epiſcopis cõgregatis aduerſus orthodoxorũ epiſcopo
rum fieri imperauit. Flauianus Antiochiæ catholicus Patriarcha, & Plateenſium
oppidi pontifex, quum hunc cœtum ſacrilegũ repellerẽt, in caſtellũ quod Petra
dicitur, exules miſsi ſunt. Ibi Flauianus cõfeſſor Chriſti in Domino requieuit. Io-

annem

CHRI- STI. Abur- con. annem Iuſtinus Auguſtus mox Imperator factus reuocauit. His ferè tempori- bus ſolis defectus contigit. Gens Herulorum in terras atque ciuitates Romanorum, iuſſu Anaſtaſij Cæſaris introducta. Annales uereres, anno quingenteſimo decimo: His temporibus Symmachus Papa inter alia bona Manichæos in urbe damnauit, eccleſiam ſancti Andreæ ad ſanctum Petrum conſtruxit: oratorium ſancti Thomæ, confeſsionē ſancti Caſsiani, itemq́ ſanctorū Prothi & Iacincti, oratorium ſancti Apollinaris, item ſancti Soſij, item ſanctæ Crucis, item ſancti Ioannis Baptiſtæ, item ſancti Ioannis Euangeliſtæ, baſilicam ſancti Petri, & porticum marmore ſtrauit, & multis modis ornauit. Xenodochia inſtituit, & ſingulis annis catholicos à Traſamundo rege Vuandalorū Arriano per exilia diſperſos, alimonia & ueſtibus iuuit. Conſtruxit etiam baſilicam ſanctæ Agathæ, uia Aurelia: ſancti Pancratij, item ſancti Syluestri, item ſancti Martini, item ſanctorum Coſmæ & Damiani: & alias nonnullas ſtruxit, renouauit, & ornauit. Imp. Anaſt.

511. 1264 PROBVS, ET CLEMENTINVS. 21

Tradit Procopius lib. primo de bello Perſico: Probum Anaſtaſij principis ſororis filium, uirum patricium fuiſſe, quem legatum ad Boſphorum miſit ut Hunnorum exercitum ad præſtanda auxilia Iberis induceret. Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus, in dictione ſexta: Clementini & Probi conſulatu Seuerus, Eutychetis perfidiæ cultor, Anaſtaſio Cæſare uolente ſedem Flauiani antiſtitis, ex monacho factus epiſcopus, occupauit. Dorotheus Ancyræ ciuitatis uenerandus antiſtes, Anaſtaſio principi propter unicam orthodoxorum fidem iugiter aduerſarius, finem uiuendi, quem ſibimet à Cæſare miſſo contra ſe Magiſtriano ipſe prædixerat, indicto tempore fecit. Iornandes in Annalibus, anno quingenteſimo undecimo: Hoc tempore reges Francorū, Clodomeris, Hidelbertus & Lotharius, Burgundiorū reges, Sigiſmundum & Godmarum petunt, & pugna uictos fugant. E quibus Sigiſmundus rex religioſus, ad ſanctos Agaunenſes confugiens, inſequente Clodomere ibidem captus, & Aureliam in carcerē miſſus, una cum uxore & filijs trucidatus eſt. Et ſequuto tempore Clodomeris iterum Burgundiones petens pugna, fugauit: & ipſe inter hoſtes equo delatus, ab ipſis iugulatur, & Burgundia à Francis ſubiugatur.

512. 1265 SENATOR, VC. COS. 22

Senatoris eſt crebra mentio apud Caſsiodorū in libro Variarum. Hic autem per Senatorem, Caſsiodorum intelligito, qui per excellentiam ſic appellabatur, ut etiam apud Iornandem & pleroſq́ alios patet. Iornandes, anno quingenteſimo duodecimo, Almaricus in Hiſpanijs rex Gothorum Arrianus, Rothildē uxorem ſuam catholicam multis modis afflixit: qui poſtea à fratre eius Adalberto uictus pugna, & peremptus eſt, & pro eo Theuda regnauit.

ME ETIAM CONSVLE, IN VESTRORVM TEMPORVM ADVNATO CLERO VEL POPVLO, ROMANAE ECCLESIAE REDIIT OPTATA CONCORDIA.

Hæc ideo ſcribit Caſsiodorus, quia his temporibus diſcordiæ in Eccleſia ortæ fuerant, ut annotauimus: in quibus pars ſacerdotum Laurentium Pontificem elegit, cuius gratia Romani diuiduntur, & Rauennæ coram Theoderico concilio habito, Symmachus in Apoſtolica ſede confirmatur: ut Ioannes Monachus in uita Anaſtaſij tradit. Vnde Paulus Diaconus libro decimoſeptimo, capite primo, ſic hanc rem exequit: His temporibus tanta propter Symmachi ac Laurentij electionē Romæ diſſenſio facta eſt, ut Fauſtus Senatorum nobiliſsimus & exconſul, & alius excōſul Probinus, Laurentij partibus fauētes, aduerſus Fauſtum exconſulē, cæteroſq́ qui Symmacho adhærebant, Pontifici bellum inferrēt: multaſq́ cædes & homicidia in medio urbis facientes, pleroſq́ ex ſacerdotali numero, multos etiam clericorū, perplures ciuium Romanorū extinguerent. Sed hæc diſcordia fuit ſedata, Caſsiodoro exiſtente conſule. Nam Caſsiodorus conſul ac

Imp. ſenator primũ fuit: poſtea monachus factus eſt, ut Iornãdes ſcribit in hæc uerba: CHRI- Abur.
Anaſt. Anno quingẽteſimo tredecimo, Caſsiodorus huius anni conſul fuit: qui poſtea STI con.
conuerſus, & monachus effectus, cœnobium cõſtruxit, & in ſeculari diuinaq; literatura clarus effulſit, pſalmos expoſuit, libros Inſtitutionũ & Chronica fecit, & Tipartitam hiſtoriam ordinauit. Romæ tandem diſſenſione ceſſante, inter clerum & populum optata rediјt concordia, & Symmachus Papa beatus obiјt. 513

23 FLORENTIVS, & ANTHEMIVS. 514. 1266

Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus indictione nona: Anthemiј & Florẽtiј conſulatu Romanæ eccleſiæ L. Hormiſda epiſcopus conſecratus, uixit annis quatuor: item Vitalianus eidẽ Anaſtaſio Imperatori immanior factus eſt inimicus. Præmiſsis quippe ſuorum equitibus, armatiſq; nauiculis ſiniſtro ſibi littore decurrentibus: ipſe peditum armis ſtipatus, Siſtenenſe prædium ingreſſus eſt, totiuſq; loci palatiũ habuit manſionem. Miſsi ſunt ad Vitalianum à Cæſare Senatores, qui pacis cum eo leges cõponerent. Nongenta pondo auri, exceptis regalibus muneribus, precio tunc accepit, Hypatiј iam mille centum auri libris cum Vranio captiuo ſibi à ſuis in Soropolim ablatis. Magiſter militũ Vitalianus per Thracias factus, Hypatium, quem captiuum cathenatumq; apud Acres caſtellũ tenebat, reuerſus ſuo remiſit auunculo. Ea tempeſtate Hunni Armenia tranſmiſſi, totam Cappadociam deuaſtantes, uſq; Lycaoniam perrexerunt. Ariadne Auguſta ſexaginta annis in palatio exactis, uita deceſsit. Iornandes: Anno quingenteſimodecimoquarto, Theodericus rex Italiæ filiam ſuam Amalaſuindã, Eutharico Cillicæ in matrimonium iunxit. Romæ Ormiſda Papa quingentiſimus quartus ſedit annis nouem, qui inter alia bona Eutychianos & item Manichæos damnauit, clerum erudiuit, baſilicas ordinauit.

His Coſs. Dominus rex Theodericus filiam ſuam, Dominam Amalaſuintam, glorioſi uiri Domini Eutharici matrimonio, Deo auſpice, copulauit.

Paulus: Theodericus, ut regni ſui uires conſtabiliret, Andefredam Ludouici Francorũ regis filiã ſibi in matrimoniũ iunxit: Amalafredã germanã ſuam Vuandalorũ regi Honorico, eius Amalafredæ filiam Malabergam Hermenfredo Toringorũ regi: Theudigoto quoq; & Oſtrogotho ex concubina filias, alteram Halarico Viſigothorũ regi, alteram Sigiſmundo Burgundionũ cõſociauit. Amalaſuintham uerò tertiam filiam Eutharico ex Amalorũ ſtirpe uenienti, euocato ab Hiſpania tradidit. Nec fuit aliqua uicina Italiæ gens, quæ Theoderico, aut coniunctionis affinitate, aut pactionis fœdere ſociata nõ fuerit. Licet omnia abundẽ et pulcherrimẽ Iornandes in lib. de origine Gothorum: ſed de hac Amalaſuintha copioſiſsimẽ Procopius lib. primo belli Gothici. Mira ſunt quæ Caſsiodorus de hac femina prodidit: in qua tantã ait fuiſſe indolem, ut ſine ueneratione eam uideret nemo. Pro miraculo fuit audire loquentem, quum græcẽ latineq; ſciret egregiẽ. Lege ſecundã epiſtolam libri duodecimi Variarum Caſsiodori. Et Procopius ſcribit, hanc feminam quibuſuis uirtutibus pertinaciſsimẽ fuiſſe deditã. Quo pacto autem ſit obtruncata ſub Theodoto, uide Procopiũ libro primo belli Gothorum. Obmittere neſcio, quæ Sudas de hac illuſtriſsima femina tradit: Amalaſuinta, inquit, Atalarici mater, iuſtitiæ cultrix, ingenio uirilem uirtutẽ referens, quoad in urbe fuit, neminem ẽ Romanis neq; corpore neq; re nummaria mulctauit: neq; ullo pacto Gothis, cum in urbem ſæuire uellent, cõſenſit. Natum etiã inter Romanos magiſtratus cõmuni eorũ uitæ uſu uoluit teneri, adegitq; ut literatos audiret, delectis à Gothorũ Principibus, qui annis, uſu rerũ gerendarũ & moderatione animi præſtabant, eos Atalarico nato ad cõmunem uſum ſtudiorũ iuuenliũ ſocios addidit. Quæ ob id Gothis inuiſa erant, quòd hi libidine Barbarica uaſtandi domitos Romanos tenebantur. Fortẽ fortuna euenit, ut mater filiũ delinquentẽ publicẽ arreptũ cęderet, & puer collachrymans in aulam du

cetetur:

CHRI-STI Ab ur. con. ceretur: ubi cum Gothi iuueni occurſantes, tumultuãtes cõuicijs afficiebãt Ama lasuinthã, tanq̃ ipſa uim ſtrueret puero, ut perẽpto eo, ipſa alterius cõnubijs con iungerẽ, & in Imperio perpetua eſſet. Poſt hoc & agminatim Gothi adorti eam accuſabant, puerũ regem iniuſtè literis imbui, & ſenibus magno incõmodo aſſue ſcere, & quòd illa indigna uiro forti eſſet. Senes enim aiebant effœtos, uirili uirtu te deſtitutos, promptos adoleſcentiũ animos emollire. Commodius fore, ſi tener audacia & cupidine gloriæ aleretur, inter ſcuta ac tela exercitaretur. Alioqui iu uenem euirari, inter eos qui nunquam arma tractarent. Et demũ poſtulabãt Go thi, ut regina puero magiſtros adiungeret æquales annis ac ſtudio, qui uirilem eius ſpiritũ acuerent, & accenderent ad uirtutem, ac patrios mores cõſeruandos. Non annuit mulier. Tandẽ tamẽ metu coacta, rem arbitrio Barbarorũ permiſit. — Imp. Anaſt.

515. 1267 PETRVS VC. COS. 24.

Procopius de bello Gothorũ, Petrũ quendã natione Illyricũ deſcribit, ex Ro horum numero elegantiſsimũ fuiſſe, & mirificè ſuapte natura ad perſuadendum idoneum, quem Iuſtinianus Imperator in Italiam oratorem miſit. Si hic fuerit, quærendum eſt. Iornandes anno quingenteſimo decimoquinto: Hoc tempore Vitellianus quidam ſeruus dignitatibus elatus, Anaſtaſio Imperatori rebellat: & Scythis adiunctus, crebris prælijs milites eius uictos fugans, magno Reipub. de decori & detrimento fuit.

516. 68 ANASTASIVS, & AGAPITVS. 25

Agapiti conſulis ſic meminit Paulus lib. decimoſeptimo, cap. ſecundo: Cum in Italia rex Theodericus Arriana lue pollutus, audiſſet Iuſtinũ eccleſias catholi ca religione conſecrare, Ioannẽ papam, ſimulq́ cum eo Theodorũ, Importunum atq́ Agapitũ, conſulares uiros, aliumq́ Agapitũ patriciũ, Conſtantinopolim ad Iuſtinũ principem dirigit, mandatq́ per eos interminitãs, ut niſi quantocyus hæ reticis eccleſias redderet, uniuerſos Italiæ populos ipſe gladio extingueret: & cæ tera quę ſequuntẽ. Sed horũ Coſs. mentionẽ ſic facit Marcellinus indictione deci ma: Anaſtaſij & Agapiti conſulatu, olla illa quæ in Hieremia uate ab Aquilone aduerſus nos, noſtraq́ delicta ſæpe ſuccendit, tela ignita fabricauit, maximamq́ partem Illyrici iiſdẽ iaculis uulnerauit. Duæ tunc prouinciæ Macedonia Theſſa liaq́ uaſtatæ: & uſq́ Hermopolim ueteremq́ Epirum Getæ equites deprædati ſunt. Mille tunc librarum auri denarios per Paulũ Anaſtaſius Imp. pro redimen dis Romanorũ captiuis Ioanni præfecto Illyrici miſit. Deficiente precio, incluſis ſuis domunculis captiui Romani deleti ſunt, uel pro muris clauſarũ urbium truci dati. Iornandes, anno quingẽteſimo decimoſexto: His diebus Hormiſda Papa pro fide catholica ad Imperatorẽ Anaſtaſiũ Conſtantinopolim legatos mittens, & nihil proficiens, alios itidẽ cum epiſtolis legatos mittit. quos Anaſtaſius cum corrumpere nõ poſſet, exilio deputauit. Et inter alia Domino Papæ reſcripſit, di cens: Nos iubere uolumus, non nobis iuberi.

517. 1269 MAGNVS VC. COS. 26

Huius cõſulatus ſic meminit Marcellinus in ſuis Chronicis, iis uerbis: Magni ſolius conſulatu in prouincia aſsiduo terremotu 24. caſtella in momẽto collapſa ſunt, quorũ duo cum ſuis habitatoribus demerſa: quatuor, dimidia ædificiorum ſuorũ, hominumq́ parte amiſſa, deſtructa: undecim, tertia domorũ totidẽ populi clade deiecta: ſeptẽ, quarta parte tectorũ, totaq́ plebe depreſſa. Vicula uerò me tu ruinarũ deiecta ſunt. Templũ namq́ & populus, licet ſine ciuiũ ſuorũ hoſtem fugientiũ clade, funditùs tamẽ corruit, in uno agello ruptis tum terræ uenis, et ad inſtar torridæ fornacis exæſtuans diutinũ altrinſecus, feruentemq́ imbrem euo muit. Plurimi totius prouincię montes hoc terręmotu ſciſsi ſunt, ſaxaq́ ſuis euul ſa cõpagibus deuoluta, & arborũ crepido per triginta paſſuũ milia patens, et duo decim pedum latitudine dehiſcens, ciuibus caſtellorũ ſaxorũq́ ruinas, uel adhuc al. fulmine hoſtiũ incurſione fugientibus luſtra parauit. Anaſtaſius Imperator †ſubita mor

Imp. Anaſt. te præuentus, maior octogenario perijt, & regnauit annis 28. Sed alij eius mortem in ſequentē annum reijciūt. Ioannes Monachus in Anaſtaſio: Sub hoc tempus, quo princeps moriebatur, ingens factus eſt terræmotus, per quem multa Byzantij loca ſunt diruta. Et magna Antiochia fermè tota decidit, eiuſq; ciues ruinis oppreſsi ſunt. Iornandes, anno quingenteſimo decimoſeptimo: His temporibus Theodericus rex Francorum, Danoſcos inuadentes, per filiū Theodebertum, unà cum rege ſuo ad internecionem deleuit.

Eo anno Dominus Eucharicus Cillica, mirabili gratia Senatus & plebis, ad edendum exceptus eſt feliciter conſulatum.

27 DN. EVCHARICVS CILLICA, ET IVSTINVS AVG. 518. 1270

Iornandes in Annalibus, anno quingenteſimo decimoctauo: Anaſtaſius Imperator cum hæreſi Eutychetis fauiſſet, & Catholicos perſequeretur, fulmine ictus interijt, maior octogenario. Pro quo Iuſtinus Imperator catholicus, Conſtantinopoli regnauit annis octo: qui nōnullos Imperio inhiantes occidit. Et cum Vitaliano tyranno pace prius facta, eundem poſtea peremit.

Eo anno multa uidit Roma miracula, editionibus ſingulis ſtupente etiam Symmacho Orientis legato: diuitias Gothis, Romaniſq; donatas dignitates, ceſsit in curiā, muneribus amphitheatralibus diuerſi generis feras, quas præſens ætas pro nouitate miratur, exhibuit. Cuius ſpectaculis, uoluptates etiā exquiſitas Aphrica ſub deuotione tranſmiſit. Cunctis itaque eximia laude cōpletis, tanto amore ciuibus Romanis inſederat, ut eius adhuc præſentiam deſiderantes, Rauennam ad glorioſi patris remearet † affectus. Vbi iteratis editionibus, tanta Gothis Romaniſq; dona largitus eſt, ut ſolus potuerit ſuperare, quē Romæ celebrauerat conſulatum.

al. aſpectus

Derthonæ antiquū marmor uiſitur in diui Martiani cœnobio, ubi tumulus eſt, quem antiqua inſcriptio Boethio & Eutharico Coſs. factum oſtendit. Licet hi Coſs. ſimul hic in eodem magiſtratu non reperiantur: aut fortè ſuperius, ubi ſolius Boethij conſulatus ponitur, ambo ſint ſcribendi.

EPILOGVS.

Igitur ut effuſam annorū ſeriem autorum teſtificatione digeſtam, ſub breuitatis cōpendio redigamus: ab Adam uſq; ad diluuium, ſicut ex Chronicis Euſebij Hieronymi collegimus, anni ſunt II.CC.XLII. A' diluuio uſque ad Ninum Aſſyriorum regem, DCCCXCVIX. A' Nino uſq; ad Latinum regem, anni ſunt DCCCLII. A' Latino rege uſq; ad Romulū, anni ſunt CCCCLVII. A' Romulo uſq; ad Brutū & Tarquiniū primos Coſs. anni ſunt CCXLII. A' Bruto & Tarquinio uſq; ad conſulatum ueſtrum, ut ex T. Liuio, & Aufidio Baſſo, & Paſchali, clarorum uirorum auctoritate firmato, collegimus, anni ſunt MCCLXX. ac ſic totus ordo ſeculorum uſq; ad conſulatum ueſtrum, colliguntur anni V.DCCXLI.

Hactenus Caſsiodorus, qui Euſebium in libris Temporū ſeſe imitatū ſcribit, & Liuium, & Aufidium Baſſum, cuius & Tacitus Cornelius meminit in Dialogo oratorum, & ſenior Plinius in præfatione Naturalis hiſtoriæ: & iunior libro tertio Epiſtolarum: qui ſine dubio pulcherrimam hiſtoriam ſcripſit, à cuius fine maior Plinius ſe orſum ſcribit. Verùm ut bona pars Liuij, ita totus Aufidius

Baſſus

CHRISTI

Baſſus interijt: licet quædam uerba de morte Ciceronis extent. Seneca illum uidiſſe ſe teſtatur. Paſchalem hactenus non uidi, nec qui ſe uidiſſe teſtaretur ullum noui. De numeris annorum in hoc epilogo neceſſe eſt hoc animis lectorum inculcare, numeros ubique eſſe deprauatos & in Euſebio, & in Caſsiodoro. Nam quũ Caſsiodorus ſcribat, à Bruto & Tarquinio Coſs. uſq; ad cõſulatum Eucharici & Iuſtini numerari annos M. & XXXI. (ſic enim habent Caſsiodori exempla quæ uidi) quomodo proueniet numerus annorũ ad Philippum Cæſarem, quo milleſimus urbis numerabatur, & à Philippo uſq; huc, quo numerant 1170. ab ur. con. &c. ſi ſex illas Olympiadas ſubtraxeris omnino, ueniet V̄ DCCCC. anni, & aliquot, ut liquet ſupputãti. Inueni tamen poſt Caſsiodori uerba in illo unico ac uetuſtiſsimo codice, aliquos adhuc Coſs. forte uſq; ad ſua tempora quib. uixerat, quos etiam ne perirẽt, ſubiũxi. Quoad enim poſſum, antiquitatis ſum ſtrenuus & indefeſſus uindex. Deus Optimus Maximus tam diu mihi uitam proroget, ut poſsim hos Annales Caſsiodori ad noſtra uſq; tempora deducere: id quod anxiè dies nocteſq; meditor, illucq; omnes meos conatus dirigo, ac omnes bibliothecas euoluo, ut annales ab interitu uindicem, qui multa ſecula latuerunt. Sic nuper cum oratorem agerem Cæſaris Maximiliani ad Hungariæ regem Vladislaum, Diodori Siculi, Procopij, & Ioannis Monachi hiſtorias, hactenus latinitate nõ donatas, & noſtris incognitas, è tenebris eruĩ, ut Latinos adirẽt, ac multa quæ nos fugerunt edocerent. Sed iam Coſs. apponã reliquos, quaſi appendicem huius operis, quos apud Marcellinum reperi. Lector boni & id conſulas.

FINIS annorum urbis cond.

IVSTINVS IMP.

Imp. Iuſt.

519 RVSTICIVS, ET VITALIVS AVG. AVG. COSS. 1

Puto ſcribendũ, Vitalianus. Tradit enim Iornandes, quod Iuſtinus Imperator Vitalianum ad ſe euocauit, & præſentem magiſtrum militum & conſulem ordinariũ fecerit. Quod tum factum puto (quia temporum ſupputatio accedit) quia in defectione ſua ab Anaſtaſio multas cædes commiſit, & reconciliatus Iuſtino Imperatori, iterum dominari uelle uidebatur. de quo Ioannes Monachus in Iuſtino. Sed hic Vitalianus poſtea à Byzantijs interfectus eſt. Iornandes in Annalibus, anno quingenteſimodecimonono: Iuſtinus Auguſtus legatos Apoſtolicæ ſedis ab Hormiſda Papa Conſtantinopolim pro fide miſſos, ſummo tum honore ſuſcepit, eiſq; in damnatione hæreſeos per omnia conſentaneus, plurima per eos Romam donaria miſit.

520 VALERIVS, & IVSTINIANVS VIII. CC. 2

Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus indictione decimaquarta: Iuſtiniani & Valerij conſulatu, famoſiſsimũ hunc conſulatũ Iuſtinianus conſul, omniũ orientaliũ conſulatuum profectò munificentior, his liberalitatibus edidit. Nam ducentorum nonagintaocto ſolidorũ in populum, inq; ſpectacula, ſiue in ſpectaculorũ machinas diſtributa: uiginti leones, triginta pardos, exceptis alijs feris, in amphitheatro ſimul exhibuit. Numeroſos præterea phaleratoſq; in circo caballos, iam donatis quoque + impertuum aurigis, una duntaxat mappa inſaniente populo denegata. Iornandes anno quingẽteſimo uigeſimo: Hac tempeſtate Theodericus rex Francorũ cum filio Theodeberto Thuringos petens, immenſa eos cæde protriuit, & Hermenfredum regem eorũ fugauit. Quem poſtea fide data ad ſe uenientẽ ſuſcipiens, è muro præcipitauit, et filios eius occidi fecit. Iuſtinus ſororis ſuæ filium Iuſtinianum conſulem fecit, cum Valerio collega: qui conſulatus contra legem Marciani adeò inſignis fuit ludis atq; muneribus, ut facilè ſuperiores ſuperauerit. Viginti leones iubatos, et triginta pardos exhibuit, aliaſq; innumerabiles feras. Itẽ gladiatores, et ſcenas, circẽſeſq;, et magna aurigarũ præmia, in quibus ultima tantũ mappa denegata eſt à populo, propter factiones.

521 SYMMACHVS, & BOETHIVS IIII. CC. 3

Quomodo illi duo à Theoderico ſint occiſi, ſuperius ex Procopio narrauimus. Sed id poſtea factũ. Paulus Diaconus uerò ita inquit: Theodericus rabie ſuæ iniquitatis ſtimulatus, Symmachũ exconſulẽ et Patriciũ, et Boethiũ Senatorẽ et excõſulẽ, catholicos uiros, gladio trucidauit. In uetuſtiſsimis annalibus cõperi, eum annũ quo Sym-

Imp.Iuſt. machus & Boethius Coſs. fuerant, extitiſſe uigeſimum penè ab anno ſalutis, ſupra quingenteſimum. quo anno Ioannes Conſtantinopolitanus epiſcopus hæreticus, duas Chriſto naturas tribuens, de cœlo ictus, luit ſuę impietatis pœnas. Iornandes in Annalibus, anno quingenteſimo uigeſimoprimo: Iuſtinus Auguſtus hæreticis infeſtus, Arrianos etiã Conſtantinopoli perſequit̃. Vnde iratus rex Theodericus Italiæ, Arrianis exitiũ minitat̃, in Italia Catholicis. Sed cur hic ſcribat̃ Boethius quartũ conſul, quærendũ eſt. Nam & Derthonæ in diui Marciani cœnobio marmor adhuc extat, ubi tumulus eſt, in quo inſcriptio uiſitur, Boethio & Eutharico Coſs. ut inde facilè conijci poſsit, alios quoq; magiſtratus plures, & conſulatus, ipſum geſsiſſe. CHRISTI

4 MAXIMVS II. C. 522

Illius Maximi mentio fit in Procopio, li. 3. de bello Gothorũ, qui unà cum Olibrio, Decio & Oreſte fugit in templũ S. Petri, cum Totylas rex Gothorũ urbem cæpit. Huius etiam meminit Caſsiodorus in quinto Variarũ. Iornandes anno D.XXII. In Aphrica mortuo tandem Traſamundo rege Vuandalorũ, Arriano, Hildericus pro eo regnauit annis octo: qui ſtatim in principio regni eccleſias diu clauſas aperuit, & omnes Catholicos de exilijs reuocare ſtuduit, & optatam Eccleſiæ pacem reſtituit.

5 OPILIO, ET IVSTINVS. AVGG. IIII. CC. 523

Opilionis meminit Procopius lib. 1. belli Gothici, quem ſcilicet cum Liberio Theodatus ad Iuſtinianũ Imperatorem mittit, contra Amalaſuinthã. Meminit item Caſsiodorus lib. 8. Variarũ. Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus indictione ſecunda: Iuſtini Auguſti & Opilionis cõſulatu, His Coſs. inopia olei magnam penuriã in populum importauit. Iornandes anno quingenteſimo uigeſimotertio: Romæ Ioannes Papa quinquageſimusquintus, ſedit annis duobus, menſibus nouem: qui cœmeteria in urbe reſtaurãs, & alijs bonis inſtans, à Theoderico Conſtantinopolim legatus mittitur, & ſummo honore & gaudio à Iuſtino Auguſto & cunctis ciuibus ſuſceptus, ad portam quæ dicitur aurea cæcum illuminat: & coronato à ſe Iuſtino Auguſto, & pro quibus uenerat impetratis, donarijs & muneribus donatus reuertitur.

6 PROBVS, ET FILOXENVS. IIII. CC. 524

Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus indictione tertia: Philoxeni & Probi conſulatu, Ioannes Romanę eccleſię Papa LV. anno, & Petri apoſtoli pontificumq; præſulis CCCCLXXV. ſeſsionis eius, Theoderico rege ſeſe pro Arrianis ſuę cæremonię reparandis infecto, ſolus duntaxat Romanorũ ſibimet deceſſorũ orbe digreſſus, Conſtantinopolim uenit, miro honore ſuſceptus eſt, & dexter dextrũ inſedit ſolium, diemq; Domini noſtri Reſurrectionis plena uoce Romanis precibus celebrauit. Iornandes in Annalibus, anno D.XXIIII. Theodericus rex Gothorũ & tyrannus Romanorũ, inter alia mala, Boetium patriciũ & philoſophũ diu carceratũ occidit. Nec multo pòſt ſocerũ eius Symmachũ, patriciũ itidem, peremit. Ioannem quoq; papam beatũ de Conſtantinopoli reuerſum, Rauennę unà cum comitibus carceris afflictione necauit XV. calẽdas Iunias. Qui non multo pòſt Romam relatus, apud ſanctum Petrum ſepultus eſt. Probi meminit Procopius lib. 1. belli Perſici, quem dicit Anaſtaſij principis ſororis filiũ patriciũ fuiſſe, ac à Iuſtino ad Boſphorum ciuitatẽ maritimã iuxta Euxinũ Pontũ miſſum, ut Hunnorũ exercitũ ad præſtãda auxilia Iberis induceret. Nam Cabades Perſarũ rex Iberos cogere ad deferendam fidem Chriſti uoluit.

7 OLYBRIVS VC. 525

Procopius 3. lib. belli Gothici, hunc Olybriũ tradit cum cæteris fugiſſe ad templũ S. Petri, cum Totylas rex urbem cæpit. Iornandes anno D. XXV. Theodericus tyrannus poſt tres menſes, ab obitu Papę Ioannis, poſt multa mala ſua, Dei iudicio ſubitanea morte Rauennæ interijt. Et ſicut ſolitario cuidã reuelatũ eſt, à Ioanne Papa & Symmacho patricio in ollam Vulcani deiectus, anno regni Italici 32. Poſt quem nepos eius Athalaricus puer, cum matre Amalaſuintha, regnãt annos octo. Romæ Fœlix quartus, Papa quinquageſimusſextus, ſedit annis quatuor, mẽſibus duobus. Qui fecit baſilicam ſanctorũ Coſmæ & Damiani, uia Sacra, & S. Saturnini Salaria.

CHRI- **MABVRTINVS VC.** Imp. Iuſt.

STI Error eſt. Mauortius eſt enim legendũ, qui cõſul fuit ſub Iuſtino, cuius etiã meminit 8
526 Pomponius Lætus in ſuis Cæſaribus: ſub quo fertur Iuſtinianus à Iuſtino adoptatus.
Huius conſulatus ſic meminit Marcellinus in ſuis Chronicis indictione quinta: Ma-
uortij ſolius conſulatus, anno regiæ urbis conditæ centeſimo nonageſimoſeptimo,
Iuſtinianus Imperator Iuſtinianũ ex ſorore ſua nepotẽ iamdudũ à ſe nobiliſsimũ de-
ſignatũ principẽ, regemq́ꝫ, ſui ſucceſſorẽ creauit Cal. Aprilis. Ipſe uerò 4. ab hoc men
ſe uita exceſsit, anno Imperij ſui nono, menſe 2. Qui quidẽ numerus annorũ urbis cõ
ditæ penitus eſt deprauatus, nec ſubſiſtere ullo modo poteſt. Ante enim tẽpora Ana
ſtaſij numerabatur milleſimus quadrageſimusquartus annus: cum Paulus Diaconus
tũ ceſſaret numerũ annorũ urbis cõditę ſcribere, inchoans numerare ab incarnatione
Chriſti: quẽ ſumus ſequuti. Ob id uerba illa ſunt uana, niſi quòd uereor ne codex ſit
corruptus. In ceteris concordat Iornandes in Annalibus, ſic ſcribens: Anno quingen-
teſimoſexto, Conſtantinopoli Iuſtinus Imperator Iuſtinianum regni cõſorem & ſuc-
ceſſorem faciens obijt. Pro quo Iuſtinianus ex ſorore nepos eius, imperauit annis 38.
multa pietate & prudentia conſpicuus, niſi in quibuſdam hæreticis fauiſſet.

IVSTINIANVS AVG.

527 **IVSTINIANVS AVG. II VC.** 1

Iornandes, anno DXXVII. Iuſtinianus Auguſtus Beliſariũ amicũ ſuum principẽ
militiæ fecit. Per quem & de Parthis triumphauit, & magna ex parte Rempub. recu-
perauit. Gens Vuinilorũ ſiue Longobardorũ rege Obluino Pannoniã inuaſit, ibiq́ꝫ
habitare cœpit. His tẽporibus beatus Abbas Benedictus immenſa uirtutũ gloria cla
ruit. Priſcianus quoq́ꝫ Grãmaticus ijs fuit tẽporibus. In uetuſto codice lego, S. Bene-
dictum claruiſſe anno D.CCCC XXIIII. quod etiam fieri poſsibile eſt.

528 **DECIVS VC.** 2

Hic Decius unà cum Baſilio ex urbe fugerunt, quando Totylas urbem cæpit, ut
ſcribit Procopius lib. tertio de bello Gothorũ. Anno quingenteſimo uigeſimooctа-
uo, tradit Iornandes exercitum Romanum ſabbato Paſchæ à Parthis ſuperatum.

529 **LAMPADIVS, & ORESTES IIII. CC.** 3

Iornandes anno quingenteſimo uigeſimonono: In Aphrica occiſo malè Helderi-
co rege Vuandalorũ Catholico, Geilamar regnũ inuadens, tanta feritate in Catholi-
cos & in omnes debacchatur, ut nec parentibus ſuis parceret. Romæ Bonifacius epi-
ſcopus, & Papa quinquageſimusſeptimus, ſedit annis duobus, mẽſe fermè uno. Cum
quo per diſſ. nſionem ordinatus Dioſcorus, paucis pòſt diebus eſt mortuus. Quem
tamen Bon.facius collecta ſynodo damnare molitus eſt.

530 **PC. LAMPADII, & ORESTIS IIII. CC.** 4

De ijs Coſs. ſic ſcribit Beda li. Temporũ: Dionyſius Paſchales ſcribit circulos, inci
piẽs ab anno Dominicę incarnationis DXXXII. q eſt annus Diocletiani CCXLVIII
poſt conſulatũ Lãpadij & Oreſtis, quo anno codex Iuſtiniani orbi eſt promulgatus.
Huius cõſulatus ſic meminit Marcellinus indictione decima: Poſt cõſulatũ Lãpadij
& Oreſtis, Hypatius Probus & Põpeius genere conſobrini, diui Anaſtaſij Imperato
ris nepotes, imperiũ quod ſibi ſinguli indigni ambitione exoptabant, Idus Ianuarias,
iam pleriſq́ꝫ nobiliũ cõiuratis, omniq́ꝫ ſeditioſorũ turba armis doniſq́ꝫ ac miniſterijs
illecta, dolis inuadere tractauerũt. In qua per quinq́ꝫ cõtinuos dies urbẽ regiã rapinis,
ferro igneq́ꝫ per ſceleratos ciues, ſine certo interrege diſcurrẽtes, hoſtili impietate ipſi
ſe fideles R.P. in Palatio diſsimulãtes depopulati ſunt. Quodã uerò huius nefãdi faci
noris die, dũ ſe foro Hypatius ſceleratorũ comitũ manibus, torque redimitus aureo,
& Põpeius comes eius ſub ueſte ſua loricatus ad inuadendũ conſcendunt Palatiũ, u-
terq́ꝫ eorũ ante fores Palatij captus eſt: ſtatimq́ꝫ ante pijſsimi Principis pedes cathena
tus tractus, pœnas luit: & ante Imperium perdidit, quàm haberet: innumeris paſsim
in circo populis trucidatis, & tyrannorũ ſocijs cõtinuò proſcriptis. Eccleſiã incẽſam
tunc, mox cœpit idem Auguſtus renouare, Iornãdes, anno quingẽteſimo triceſimo:

Imp. Iuſt. Bonifacius Papa Vigilium diaconũ poſt ſe Papam eligi in ſynodo, ſub chirographo decreuit. Quod tamen poſtea reſcindens, quia contra canones erat, combuſsit. Ipſe in periculo famis clerum & pauperes alimonia iuuit. CHRI STI

5 IVSTINIANVS AVG. III. COS. 531

Iornandes anno quingenteſimo triceſimoprimo: Ab hoc anno, ſcilicet Iuſtini Imperatoris ſexto, Dionyſius Abbas utriuſq; linguæ peritiſsimus, cyclum magnum Paſchalem inchoat: qui iam ſemel ab incarnatione Domini in annis D X X X I I. exactus, totidem annos in ſe continet. Incipit autẽ à primo Diocletiani anno, unde Græci ſuos cyclos inchoabant, cyclis decẽnalibus tredecim exactis, idẽ annis C C X L V I I. Romę Iohannes ſecundus, qui et Mercurius Papa quinquageſimuſoctauus, ſedit annis duobus, menſibus quatuor. Ad hunc Iuſtinianus Auguſtus de fide ſua literas & donaria S. Petro tranſmiſit. Theodericus rex Francorũ, anno regni uigeſimoquarto moritur, & Metis ſepelitur, pro quo filius eius Theodebertus regnat annos X I I I I.

6 IVSTINIANVS AVG. IIII. & PAVLINVS COSS. 532

Marcellinus indictione duodecima, Iuſtiniani Auguſti I I I I. & Paulini conſulatu: Prouincia Aphrica, quæ in diuiſione orbis terrarum à pleriſq; in tertia parte poſita eſt, uolente Deo uindicata eſt. Carthago quoq; ciuitas eius, anno excidionis ſuæ nonageſimoſexto, pulſis deuictiſq; Vuandalis, & Gilimere rege eorum capto, & Conſtantinopolim miſſo, quarto Iuſtiniani principis conſulatu, ipſius moderatione recepta eſt, ſua cum patria, pulchriuſq; quàm dudum fuit redintegrata. Quo tempore Theodahaſus Gothorum rex Amalaſuintam reginam creatricem ſuam de regno euulſam, in inſula Iacubuſnenſi occidit. Cuius mortem Imperator ut doluit, ſic eſt ultus. Iornandes, niſi notę numerorum ſint deprauatæ, in ſequentem annum reijcit. Nolui tamen mutare quicquam: quia prudens lector facilè, etiam quæ tranſpoſita ſunt, in ordinem rediget.

7 BELISARIVS VC. 533

Quomodo Iuſtinianus Beliſarium primum ducem Orientis cum exercitu conſtituerit, Procopius latè libro primo de bello Perſico. Sed idem libro quarto, de bello Vuandalico ſcribit, quomodo conſul factus triumphũ egit de Gilimere rege Vuandalorum. Et quæ in primo conſulatu geſſerit, idem Procopius libro primo de bello Gothorum eleganter enarrat. Huius conſularus ſic meminit Marcellinus indictione decimatertia: Beliſarij ſolius conſulatu, poſtquam Carthago Libyaq; ſuo cum rege Gilimere per Beliſarium eſt ſubiugata, de Roma Italiaq; deliberauit Imperator. iterumq; expeditio, iterumq; claſsis paratur: idemq; ductor, qui conſul eligitur, rectoq; nauigio in Siciliam properat, Catinam & Syracuſam ſine mora, immò omnem peruadit Trinacriam. Ibiq; comperiens, quòd in Aphrica ciuile bellum exoritur, et miles in proprium ducem inſurgit, cum paucis ad Aphricã tendit: Solomoni, qui prępeerat, ſubuenit. Exercitum uerò partim blandiendo, partim ulciſcendo, inimicum tyrannum effugando, Reipub. conſulit utilitati, remẽſoq; nauigio Trinacriam redijt. Agapitus tertius Romanæ urbis epiſcopus, à Theodato rege Gothorum in legationem directus, Conſtantinopolim uenit. Tzita Patricius in Miſia cum hoſte Bulgarũ congrediẽs, ſuperior euadit. Epiphanius epiſcopus Regiæ urbis, ante aduentũ Romani præſulis moritur. Cuius epiſcopatum contra canones Anthemius, Trapezatena eccleſia relicta, inuadit. Iornandes anno quingenteſimo triceſimotertio: Romæ mortuo Athalarico rege Gothorum, Amalaſuinta Theodatum in conſortium regni aſſumit. Qui tamen ipſam non multo pòſt occidi iuſsit, & regnum ſibi ſoli uſurpauit. Obſeruandum tamen eſt, ne numerus ſit corruptus: quia anno ſequenti quingenteſimo triceſimoquarto nihil ponitur. Sed anno quingenteſimo triceſimoquarto ſic ſcribitur: Beliſarius Patricius à Iuſtiniano Imperatore miſſus, Vuandalorum gentem in Aphrica bello uictam deleuit. Geilamerum regem eorum captum, Conſtantinopolim abduxit: & Carthaginem Reipub. reſtituit, poſt annum nonageſimumquartum, ex quo à Genſerico capta eſt. Geilamer quoque poſt aliquot annos à Iuſtiniano Au-

guſto

CHRISTI gusto Comes effectus eſt, & in terminos Parthorũ, ad eos arcendos conſtitutus eſt. Imp. Iuſt.

PC. BELISARII VC. 8

534 Huius conſulatus ſic meminit Marcellinus indictione decimaquarta: Poſt con-
ſulatũ Beliſarij Ebremud Theodati gener, inducto exercitu regio in Brutios, ad Be
liſarium euolauit. In Aphrica uerò Solomone identidem cum exercitu diſsidente,
Germanus ſuccedit, Solomonem remittens ad principem. Beliſarius Campaniam
tranſiens, Neapolim uaſtat. Gothorum exercitus Theodatum habens ſuſpectum,
Vuitigem in regnum aſciſcit: qui mox in campo Barbarico regnum perdit: expedi-
tione ſoluta Romam ingreditur. Vbi iam Agapito Cõſtantinopoli defuncto, Theo
datus rex Siluerium in epiſcopatum ſurrogat, ibiq; reſidens dirigit Rauennam: The-
odatum occidit in loco qui dicitur Quintus, iuxta fluuium Salernum: & ipſe ſubſe-
quitur, per Tuſciã, omnes opes Theodati diripiens, quæ in inſula uel in urbe Vene-
tus congregauerat. Rauennam ingreſſus, Mateſuintam neptem Theoderici, ſibi ſo-
ciam in regno pulſam copulat. Quam ob rem Beliſarius, Domino fauente, Romam
ingreditur. Germanus in Aphrica feliciter adminiſtrat. Agapitus Conſtantinopo-
lim, ut diximus, Epiſcopus à Roma adueniens, Anthemium mox eccleſia pellit:
dicens, eum iuxta Eccleſiaſticam regulam adulterũ, qui ſua dimiſſa ambierat alienã.
In cuius locũ Memiam presbyterũ Epiſcopum ordinauit, & ipſe extremo die obijt
in Domino. In nullo tamẽ, ſicut ei à principe immaniſſ. obiectũ erat, ſentiens contra
fidem. Ipſo autem illo anno ob nimiam ſiccitatem paſtura in Perſide denegata, circi-
ter XV Sarracenorũ ab Alamundato Coonchabo & Hezydoſylartis limites Euphra
tis ingreſſa: ubi Barſeas dux eos partim blanditijs, partim diſtractione pacifica fouit,
536 & inhiantes bella repreſsit. Iornandes anno quingenteſimo trigeſimoſexto: Romæ
Agapitus Papa quinquageſimuſnonus ſedit, anno ferè uno. Hic à Theodato tyran
no pro gratia Iuſtiniani Auguſti, propter occiſam Amalaſuintam ſibi infenſi, Con-
ſtantinopolim miſſus, conſtanter cum Auguſto pro fide catholica certauit. Anthe-
mium eiuſdem urbis Epiſcopum hæreticum conuictum damnauit, & in locum eius
fauente Auguſto Nicenam ordinauit. Ipſeq; ibidem morbo tactus obijt: & in loculo
plumbeo Romam relatus, ad S. Petrum ſepultus eſt.

537

IT. PC. BELISARII VC. 9

Huius conſulatus ſic meminit Marcellinus indictione decimaquinta: Iterũ poſt
conſulatum Beliſarij, Vuitigis tyrannus exercitu aggregato, Romam obſidet. Cui
tunc fauentem Papã Siluerium Beliſarius ab epiſcopatu ſubmouit, & loco eius Vi-
gilium diaconum ordinauit. Temporeq; longo Romam obſidente Vuitige, Beliſari
us intus inedia laborans, Vigilij auxilium ab Imperatore depoſcit. Cui directi ſunt
Martianus & Valerianus, uterq; magiſter militiæ. Nec ſic tamen Vuitigis obſidionẽ
reliquit. In Aphrica Germanus rebelliones militũ cum Stroza tyranno inter Mauro
rũ deſerta bellãdo effugat. In oriente quoq; Iohannes Scotiſtis arripiens tyrannidẽ,
antequam aduerſi quicquam tentaret, Daras extinctus eſt. Eccleſia maior Conſtan
tinopolis ab imperatore Iuſtiniano ſingulariter in mundo conſtructa, die quinto
Cal. Ianuarij, indictione prima. Iornãdes anno quingenteſimo triceſimoſeptimo:
Romæ Siluerius Hormiſdæ dudum Papæ filius, contra uoluntatẽ cleri à Theodato
tyranno pecunia corrupto, ſexageſimus Papa uiolenter promotus, ſedit anno uno,
mẽſibus quinq;. Theodatus tyrãnus abhinc poſt duos mẽſes à Vitigiſo peremptus,
Vuitigis rex factus eſt. Beliſarius patricius à Iuſtiniano Auguſto in Italiã contra Go-
thos miſſus, per Siciliã tranſiens, & Sunderat ducẽ eius uicerat: Aphricamq; de tyrã
nis eruens, Neapolim transfretauit: ipſamq; urbẽ ſibi reſiſtentẽ obſeſſam ui cæpit, &
tam ciues quàm Gothos nulli parcens trucidauit. Inde cum urbem Romã ingreſſus
eſſet, Gothi omnes qui ibi fuerant, nocte egreſsi, fugientes petiere Rauennã. Quos
inſequutus conſerto prælio, ſeptem millia ex eis occidit. Vuitigis uerò collecto
grandi exercitu, Beliſarium, urbemq; Romam uno anno poſſedit: omniaq; circum-
uaſtans, urbem bello & fame oppreſsit. Poſtea uerò egreſſo Beliſario, pugna com-
miſſa uictus, Rauennam aufugit. Fames tanta facta eſt, ut in Liguria quædam

mulieres

Imp. Iuſt. mulieres paruulos ſuos comederent. Siluerius Papa cũ in reſtitutione Anthemij & C H R I-
communione hæreticorum Auguſtis nollet parêre, iuſſu ipſorum à Beliſario patri- S T I.
cio falſo criminatus, & ſecretò poſitus, monachiq; habitu indutus, indictione decimaquinta à Vigilio diacono exilio afflictus, & deficiens, XII Cal. Iul. poſt obitum etiam miraculis claruit. Ipſeq; Vigilius Papa ſexageſimuſprimus ordinatus, ſedit annis decem & ſeptem, menſibus ſeptem. Ipſis diebus Beliſarius Theodeberium regẽ Francorum, cum grandi exercitu Italiam ingreſſum, uicit, & inde reuerti coegit. Ipſe Romæ S. Petro dona obtulit.

10 IOHANNES VC. 538

Vide quæ ſcribit Procopius in libro de bello Gothico, de hoc Iohanne: multa etenim ſunt, quæ hæc pagina non capit. Ab eodem in fine primi libri de bello Perſico cognominatur Capadox, & præfectus fuerat Prætorij. Sed in ſeditione ab Iuſtiniano deiectus magiſtratu, pòſt in exilium actus, hinc ultimo punitus ſupplicio. Lege illic longam & pulchrã hiſtoriam. Sed & de eodem, in fine libri ſecundi de bello Perſico. Iornandes in Annalibus, anno quingenteſimo triceſimooctauo: Beliſarius patricius commiſſa cum Gothis pugna, iterum uictor, Vuitigiſum regẽ eorum in ipſa fuga à Iohanne Sangrinario magiſtro militum comprehẽſum, & Romam adductũ, ipſe & Vigilius Papa Conſtantinopolim, cum uxore & thezauris, ad Iuſtinianum Auguſtum perduxere. A' quo Patricius & Comes factus, in Orientem contra Parthorum ſeu Perſarum excurſiones conſtitutus, ibidem uitam finiuit. Gothi in Liguria manentes, Hellebadum regem ſibi eleuant, iterumq; Romanis rebellant.

11 APPIVS VC. COS. 539

Anno quingenteſimo triceſimonono, Parthi rupta pace, Antiochiam totamq; Syriam inuadentes deuaſtant: donec à Beliſario tandem repulſi, ad terminos ſuos redierunt. Poſteaq; à Martino duce pax cum eis facta eſt, Beliſario ad Italiam contra Totylã reuocato. Gothi Hellebado poſt unum annũ perempto, Errariũ regẽ faciũt.

12 IVSTINVS IVNIOR VC. 540

Hic Iuſtinus filius fuit Germani, uir induſtrius, & ad res gerendas promptior, licet iuuenis, atq; adeò ut nondum annis maturus conſularem aſcenderit currum: de quo multa Procopius libro tertio belli Gothici. Anno quingenteſimo quadrageſimo, in Italia occiſo poſt unum annum Errario rege, Gothi Totylam, qui & Babinda dictus eſt, regem ſibi ſtatuunt: qui bellorum fretus ſucceſsibus, Romanum exercitum ducesq; aliquoties ſuperauit. Et per multos annos Italiam totam, ipſamq; urbem Romam captam, pluribus malis attritam euaſtauit.

13 BASILIVS VC. 541

Et huius crebrò meminit Procopius de bello Gothico, anno quingenteſimo quadrageſimoprimo: Totyla per hæc tempora apud Fauentinum Aemiliæ oppidum, Romanum exercitum ſuperat. Nec multo pòſt iterum duces Romanos fugans, partim ui donisq; exercitũ ſuperauit. Et tyrannidi inſtans, Romã & Campaniã uaſtat.

14 PC. BASILII VC. 542

Anno quingenteſimo quadrageſimo ſecundo: Circa id tempus corpus S. Anthonij monachi diuinitùs reuelatum, & Alexandriam tranſlatum, in eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ tumulatum eſt. Hoc etiã tempore quinta Synodus uniuerſalis Conſtantinopoli, contra Theodorum, & omnes hæreticos, ſub Vigilio Papa collecta eſt.

15 IT. PC. BASILII VC. 543

Anno quingenteſimo quadrageſimotertio: Per hæc tempora cũ Beliſarius à Parthorum finibus ad auxilium Italiæ reuocatus, & diu impeditus, tandem cum modica claſſe Romã iam penè uaſtatam ingreſſus eſſet, Totilæ ſuperirruentis exercitũ cõmiſſo prælio fudit, & in Tyberi merſit, ipſumq; in Campaniã repulit. Hoc tempore Benedictus Abbas, cum diſcipulum ſuum Maurum ad Gallias tranſmiſiſſet, migrauit ipſe poſt multas uirtutes ad Dominum.

CHRI- ET IT. PC. BASILII VC. Imp. Iuſt.
STI Huius conſulatus meminit Marcellinus indictione ſexta: Poſt Conſulatum Baſilij 16
544 anno tertio, Totila uaſtat Campaniam, urbeſq; muratas euertens, per ſuos Tiburim
obſidet. Mortalitas magna Italiam deuaſtat, Orientem iam & Illyricum peræquè at-
tritos. In Oriente iam Perſis adhuc tenentibus conflictum cum noſtris, Sergius in A-
phrica inquietatur à rebellionibus cum Stoza & Mauris. Iornandes anno quingente
ſimo quadrageſimoquarto: S. Remigius Remorum epiſcopus, & gentis Franco-
rum Apoſtolus, anno epiſcopatus ſeptuageſimoquarto, Idus Ianuarij, plenis uirtuti-
bus migrauit ad Dominum. Arator ſubdiaconus Romanus librum ſuum, quem de
Actibus Apoſtolorum heroico metro edidit, Vigilio papæ oblatum, publicè cum
magno fauore recitauit.

545 IIII. PC. BASILII VC. 17
Anno quingenteſimo quadrageſimoquinto: Hoc tempore cum Beſilarius à Sici
lia iuſſu Augusti Conſtantinopolim reuocatus eſſet, Totila iam ſecurus Romam ite-
rum inuaſit: & ſequuto tempore collectis uiribus, Siciliam etiam inuaſam cæpit: to-
tamq; inſultans Romanis, qui diuerſis occaſionibus ſubducti erant, deuaſtat Italiã.

546 V. PC. BASILII VC. 18
Anno quingenteſimo quadrageſimo ſexto, Theobertus rex Francorum ſtrenuus
& fortis moritur, & filius eius Theodpaldus, multum patre nequior & ignauior,
pro eo regnat annis ſeptem.

547 VI. PC. BASILII VC. 19
Huius conſulatus ſic meminit Marcellinus indictione nona: Poſt conſulatum Ba
ſilij anno ſexto, Vigilius Papa LVIIII ab apoſtolo Petro, euocatus ab Imperato-
re Roma egreditur, & Siciliam uenit. Totyla occupata Lucania & Brutio, Romam
obſidet. De Aphrica Sergius euocatur, & Ariouinda nepte Imperatoris accepta ibi,
iudex dirigitur. In Oriente fœdus cum Parthis initur, per Conſtantinum magiſtrum
militiæ, & exercitus reuertitur Conſtantinopolim. Iornandes anno quingenteſimo
quadrageſimoſeptimo: His temporibus Vigilius Papa cum ad conſenſum hæreſe-
os, & reſtitutionem Anthemij epiſcopi nullatenus adduci poſſet, iuſſu Imperiali ui ca
ptus, & Conſtantinopolim perductus, cum conſtanter in incepto perſtitiſſet, nec Au
guſto ceſsiſſet, cum comitibus affectus eſt exilio, abductuſq;, & per annos aliquot
grauiter afflictus.

548 VII. PC. BASILII VC. 20
Anno quingenteſimo quadrageſimooctauo: Per hæc tempora Iuſtinianus Au-
guſtus, inter alia magnifica baſilicã Saluatoris, quæ Hagia Sophia dicitur, incompa-
rabili opere Conſtantinopoli conſtruxit. Ipſe leges Romanas ferè infinitas abbreuia
tas collegit, & leges quæ Iuſtinianeæ dicuntur compoſuit. Huius conſulatus ſic me-
minit Marcellinus indictione decima: Poſt cõſulatum Baſilij anno ſeptimo, Gothi le
gationem mittunt ad Imperatorem per Epiſcopum ciuitatis Aſiſinatium, nomine
Auerratium. Iohannes magiſter militũ ad Italiam pergit. Beliſarius à Rauenna egreſ-
ſus uenit ad Dyrrachium, indeq; directo Iohanne Calabria, ipſe per Siciliam Romã
perrexit. Papa Vigilius ingreſſus eſt Conſtantinopolim VIII Calẽdas Februarias.
Totila dolo Iſaurorum ingreditur Romam, die XVI. Cal. Ianuarij, ac euertit muros,
domos aliquantas igni comburens: ac omnium Romanorũ res in prædam accepit.
Hos ipſos Romanos in Campaniam captiuos abduxit. Poſt quam deuaſtationem
XL aut amplius dies, Roma fuit ita deſolata, ut nemo ibi hominum niſi beſtiæ mora
rentur. Hinc ueniens Beliſarius, murorũ partem reſtaurat, uenienteq; Totyla ad pu-
gnam reſiſtit. Eodemq; anno de Aphrica neptis Imperatoris reuertitur uidua, occiſo
Ariouinda à Gunthario tyranno, qui cum Stroza iuniore tractus eum occiderat.
Sed Arthabanis utroſq; comprehenſos Guntharíæ occidit. Iohannem idem Stozi-
am iuniorem uinctum tranſmittit ad Principem. Poſt aliquantos dies mittitur in A-
phricam Iohannes, & Arthabanis euocatus præſentale accepit magiſterium.

VIII.

Imp. Iuſt. VIII. PC. BASILII VC. CHRISTI

21 Anno quingenteſimo quadrageſimo nono. Hoc tempore gens Gepidarũ forti à re
ge Alboino & Longobardis, qui in Pannonia tunc habitabant, prælio uicta, & penè 549
deleta eſt: & Chunimundus rex eorum occiſus eſt. De cuius capite auro incluſo Al-
boim ſibi pateram fecit, filiamq́ eius Roſmodã inter alios multos captiuam, poſtea
defuncta coniuge, Lotharij regis Francorũ filia, in ſui perniciẽ ſibi iunxit uxorem.

22 IX. PC. BASILII VC.

Anno quingenteſimo quinquageſimo. Victor epiſcopus Captianus, de huius an 550
ni Paſcha ſcribens, erroneos Victorij cyclos arguit. Hoc tempore Totyla rex Go-
thorum, iterum Romam obſeſſam, & fame nimis oppreſſam cæpit. Et quibuſdam
ſenatoribus confugientibus, ſecurus urbem poſsidet.

23 X. PC. BASILII VC.

Anno quingenteſimo quinquageſimo primo. Huc uſq́ Iornandes epiſcopus 551
Chronica ſua de geſtis Romanorũ abbreuiata perduxit. His temporibus in Aphri-
ca Mauri per Iohannem patricium domiti ſunt. Sic autem ſcribit Iornandes in Chro-
nica ad Vigilium, in præfatione: Ab ipſo Romulo ædificatore originem ſumens, in
uiceſimumquartum annum Iuſtiniani Imperatoris, quamuis breuiter, uno tamen in
tuo nomine, & hoc paruiſsimo libello confeci. In fine uerò operis ſic inquit: Hæ ſunt
cauſæ Romanæ Reipub. Præter inſtantiam cotidianam Bulgarum, Antium & Scla
uinorum. quæ ſi quis ſcire cupit, Annales Conſulumq́ ſeriem reuoluat ſine faſtidio,
reperietq́ dignam noſtri temporis Rempub. tragœdia: ſcietq́ unde orta, quo-
modo aucta, qualiter'ue ſibi cunctas terras ſubdiderit, & quomodo iterum eas ab
ignaris rectoribus amiſerit. Quod & nos pro captu ingenij breuiter tetigimus, qua-
tenus diligens lector latius iſta legendo cognoſcat.

24 XI. PC. BASILII VC.

Hoc tempore Iuſtinianus Aug. Narſetem eunuchum, chartularium & cubicu- 552
larium ſuum, principem militiæ fecit, & in Italiam miſit. Qui commiſſa pugna, Dei
gratia uictor, Totylam occidit, & gentem Gothorum, auxiliantibus etiam Longo-
bardis, in Italiam exterminauit. Per hæc tempora, cum Bucellinus comes cum ſocijs
à Theodberto rege Francorum dudum miſſus, per annos aliquot Italiam Siciliamq́
infeſtaret, & Romanum ſæpe exercitum ſuperaret, tandem exercitus eius profluuio
uentris attritus & attenuatus, Narſes pugna uictus & profligatus, ipſe dux occiſus
eſt. Nec multo pòſt, ſocius eius Omnirugus dux, cum reliquis Gothorum, quibus ſe
iunxit, peremptus eſt.

25 XII. PC. BASILII VC. 553

Anno DLIII. Theobaldus rex Francorum moritur, & regnum eius, uxoremq́
Vuanderadam Lotharius rex, patris eius Theodeberti patruus, accepit, qui iam
XLIIII annis regnabat. quo ipſo anno Lotharius ipſe Saxones rebellantes iuxta
Vuiſeram fluuium magna cæde domuit, & Thuringiam peruaſam deuaſtauit.

26 XIII. PC. BASILII VC.

Vigilius Papa tandem ab Imperatoribus Romanis & Narſete de exilio relaxa- 554
tus, cum Romam redire cœpiſſet, in Sicilia morbo calculi tactus deceſsit. Moxq́ Ro
mam perlatus, apud ſanctũ Marcellum in uia Salaria ſepultus eſt. Pro quo ordinatus
Pelagius Papa LXII. ſedit annis XI. menſibus X. Qui à Pop. Ro. factionis contra
Vigilium incuſatus, celebratis unà cum Narſete Letanijs, apud ſanctum Petrũ am-
bone aſcenſo, euangelioq́ ſuper caput ſuum poſito, iuramento ſe crimine purgauit.

27 XIIII. PC. BASILII VC.

Anno DLV. Hoc tempore Saxones iterum Lothario rebellantes, cum ab eo pete 555
rentur hoſtiliter, eiq́ pro ſatiſſactione dimidium rerum ſuarum offerrent, idq́ exerci
tus Francorum refutatus eo inuito pugnaſſet: magna ab eis cæde protritus, fugæ præ-
ſidium petijt.

XV.

CHRISTI. XV. PC. BASILII VC. Imp Inſt.

556 Anno D L V I. His diebus Chriſtianus, patri ſuo Lothario, annitente patruo Hildeberto, rebellans, regnum Francorum ſeditione perturbat. Saxones factione Hildeberti in Francia prædas egerunt. Hildebertus Remenſem Campaniam populatur. 28

557 XVI. PC. BASILII VC. 29

Anno D L V I I. In Britannia Bridius rex Pictorũ efficitur. Hildebertus rex Francorum circa hæc tempora moritur, & Pariſius in baſilica Sancti Vincentij à ſe constructa ſepelitur: regnumq́ eius frater Lotharius aſſumens, totam paterni regni monarchiam obtinuit.

558 XVII. PC. BASILII VC. 30

Anno D L X V I I I. Chriſtianus patrem Lotharium, quem multis malis offenderat, hoc tempore in Britanniam fugiens, inſequente eò ibidem cum Conobro rege pugna uictus & captus, cum uxore & filiabus uiuus incenſus eſt. Quo etiã tempore Thuronis baſilica ſancti Martini, rebellibus ad eam fugientibus, igne crematur.

559 XVIII. PC. BASILII VC. 31

Sic quotidie deficiebat Conſulatus, ut tandem qui annuus erat magiſtratus, fieret continuus: durarétq́ apud aliquem decem & octo annis, ſicut hic uidetis, quod prius nunquam contigit: ac poſtremò penitus obliteraretur, & ſola umbra illius dignitatis remaneret, nec amplius poſt illos ad manus meas ueniret. Ob id hic finem Conſulum ſtatui. Quid dein Iuſtinianus in cæteris annis fecerit, require eius uitam, & in eas res geſtas. Nã in annũ Chriſti D X I I I uitã ſuam produxit, quo mortuus eſſe dicitur.

In fine Chronicæ Marcellini inueni hæc, quæ ne perderentur, etiam ſubiunxi,

COLLECTIO OMNIVM ANNORVM iſtiùs Chronicæ.

Colliguntur omnes anni uſq; in conſulatum Valentis V I. & Valentiniani iunioris Auguſti I I I. à X V anno Tiberij, & prædicatione Domini noſtri Ieſu Chriſti, anni C C C L I.

Ab anno Darij regis Perſarum, quo tempore templum Hieroſolymis inſtauratum eſt, anni D C C C L X X X X I X.

Ab Olympiade prima, qua ætate apud Hebręos Eſaias prophetabat, anni M C L V.

A' Solomone & prima ædificatione templi, anni M C C C C X I.

A' captiuitate Troiæ, quo tẽpore Sampſon apud Hebræos erat, anni M D L X I.

A' Moyſe & Cecrope primo rege Atticæ, anni M D C C L X X X X.

Ab Abraham & regno Nini, & Semiramidis, anni I I. C C C X C V.

A' diluuio uſq; Abraham, ſupputantur anni D C C C C X L I I.

Ab Adam uſq; ad diluuium, anni I I. C C X L I I.

Fiunt ab Adam uſq; ad X I I I I Valentis annum, id eſt, uſq; ad Conſulatum eius, & Valentiniani I I, omnes anni V. D L X X I X.

A' Valente V I. & Valentiniano iuniore, uſq; conſulatũ eius Eudoxij, colliguntur L X I I I I. anni. Et per hoc à X V. Tiberij anno, quo Dominus prædicare cœpit, ad conſulatum Eudoxij & Dioſcori, ſunt anni C C C C X I.

A' Troiæ excidio uſq; ad primam Olympiadem, anni ſunt C C C C V I.

Item à Troię excidio uſq; ad deſtructionem urbis Romæ, anni C C C C X X X V I. Quæ condita eſt à Romulo V I I. Olympiade, anno ſecundo, qui X V I I. ab Aenea regnauit.

Ab urbe Roma condita uſq; ad aduentũ Domini, anni D C C L I I. & ab eadem conditione uſq; ad paſsionem Domini, anni D C C L X X I. Et à paſsione uſq; in conſulatum Euſtachij, anni C C C X C I I.

Simul

Simul ab urbe condita uſq; ad prædictum conſulatum, colliguntur anni MCLXXV. uſq; ad conſulatum Domini Theodoſij XV. anni MC LXXXXIX.

A' morte Cæſaris uſq; ad Conſulatũ Theodoſij XV, fiunt anni CCCC LXXXVI.

Paſſus eſt Dominus Ieſus Chriſtus à cõſtitutione mũdi, poſt annos V̄CCXXIX. Euſebius ponit VC̄CXXX. ſi numeri non ſunt tranſpoſiti.

Ab Abraham autem uſq; ad paſsionem Domini, anni Ī I. XLIIII. Idem Euſebius libro Temporum, ubi agit de paſsione Domini.

A' Paſsione Domini uſq; ad Conſulatum Euſtachij, anni ſunt CCCXCIIII. & uſq; ad conſulatum Domini Theodoſij XV, anni CCCCIX.

CVSPINIANVS
LECTORI S.

En aſpice candide lector, quanto labore & quanto ſtudio hos tibi Coſs. congeſſerim, qui tot ſeculis latuerunt. Vnicum habui Caſsiodori exemplar, quod meus Stabius, homo acerrimi ingenij, mihi attulit: & id pleriſq; in locis mutilum, ac penè abraſum fuit. Habui & Coſs. cuiuſdam ignoti autoris, quem tandem reperi, & uetuſtiſsima quædam Chronica, quibus item Coſs. continebantur. Hos omnes contuli: & quos præterea apud Plinium, Liuium, Diodorum Siculum, Dionyſium, Oroſium, Eutropium, Ioannem Monachum, Iornandem, Bedam, paſsim comperi, citra inuidiam adduxi: quoſq; & in Iure ciuili, ac in ſaxis & uetuſtiſsimis monumentis legi. Tu ſi idem feceris, pauci credo ſupererunt, quos deſiderabis, & bona pars Liuij reſtituetur. Duos tantum habeo oculos, quibus hæc inueſtigaui. Tu lector & tuum adiunge laborem huic meo, ut fiat perfectior. Multa fortaſſe uidebis, quæ me fugerunt. Nec id mirum. Habes ſpacium, quo adſcribas, quæ hic deſunt. Iuua laborem, & affer quæ potes, & boni conſule. Vale.

Ἀμὴν, καὶ τῷ Θεῷ χάρις.

COMMENTARII DE CONSVLIBVS IOANNIS CVSPINIANI FINIS.

RERVM ET VERBORVM IN HOC CVSPINIANI COMMENTARIO memorabilium INDEX.

A

ABgarus rex 41 a
Abarus transfuga 55 a
ablauij conſulatus 403 b
abochoralus Saracenorum præfectus. 48. a
abrahæ natiuitas 49 b. 79 a
abrogatio magiſtratuum multis infeliciter ceſsit 313 b
abundantij conſulatus 520 a
abydenorum deſperatio 233 a
Acca Laurentia Fauſtuli uxor 90 b
accaron 610 a
accius Tullius 108 a
accon expugnatur 610 a
accurſij de legibus Rom nugæ 113 a
Cn. Accronij conſulatus 378 b. & 379 a.
acerræ 220 b
achaia in prouinciæ formam à Rom. redacta 404 a
achaiæ deſcriptio 35 a
achaicum bellum 35 a. 254 b
achilleæ thermæ 541 a
achilles Pompeij Magni dux 312 b
achilleus tyrannus 25 a. eius in Aegypto res geſtæ 481 a
acilius Auiola aquarũ curator 403 b
acilius Glabrio 405 b
acilius Ruffus 407 a
acilius Seuerus urbis præfectus 492 a
C. Acilij Erani conſulatus 206 b
C. Acilij conſulatus 209 b
M. Acilij Balbi conſulatus 252 a. 264 b. 270 b. 390 a
M. Acioli Auiolæ conſulatus 390 a
acrapapes Aſsyriorum rex 85 a
acron Cennenſium rex 92 a
acta liberta 392 a
actia Cæſaris Octauiani mater 328 b
actiaci ludi 332 a
actiacum bellũ 327 b. 330 b. 331 a & b
actiacus agon inſtituitur 332 b
actianus 427 a
L. Actius tragœdiarũ ſcriptor 260 a
M. Acutius trib. mil. 142 a
acyndini conſulatus 496 a
Adad Aſſyriorum deus 80 a
adarnaſſes Perſarum rex 67 a
adelheidis Alberti Marchionis uxor. 596 b.
adelphij conſulatus 543 b
adherbalis cõtra Rom. res geſtæ 124 a
adiabena regio 60 b
adiabeni à Seuero imp. uicti 448 a. item à Traiano 58 b
adiutrix legio 458 a
adoptionis uis atq; ratio 305 a
adriani pons 552 b
adrius mons 33 b. 37 b
aduenti conſulatus 458 a
adules mons 37 b
adyla mons 33 b
Aediles Curules 158 a
ædiliũ creatio 126 a. ex patrib. 153 a
ædilium officium atq; poteſtas 258 a
ægates inſulæ 211 b
ægyptus regio à Rom. ſubiugata 334 b. in prouinciæ formã redacta 46 b
ægyptiaci anni menſes 462 a
ægyptius Syluius Latinorũ rex 88 b
ægyptiorum anni 77 b
ælia Sentia lex 353 a
æliæ calendæ 440 b
æliani conſulatus 422 b. 444 a. 450 a. 455 b. contra Vacandas res geſtæ. 400 a.
ælius Ceſetianus urbis præfect. 477 a
ælius Dionyſius urbis Romanæ præfectus 481 b
ælius Lamia 353 a
ælius menſis 440 b
ælius Serenianus 456 b
ælij Catuli conſulatus 352 b
P. Aelij Hadriani in Rom. liberalitas 425 b. 426 b. Vide Hadrianum imperatorem.
ælij Lamiæ mors 376 a
ælij Sciani uita breuiter deſcripta. 372 b. Vide Seianum.
ælij Seruilij conſulatus 424 a
L. Aelius Verus ab Hadriano adoptatus 425 a
ælij Veri conſulatus & imperiũ 427 a
ælij Pertinacis imperium 445 b. & 446 a. mors ibid.
C. Aelij Pæti conſulatus 191 b. 232 b
P. Aelij Ligonis conſulatus 245 a
P. Aelij Peti conſulatus 232 b
P. Aelij conſulatus 353 a
quæſtura 158 b
Q. Aelij Ceretani conſulatus 177. b 278 b. contra Apulos res geſtæ. 278 a.
Q. Aelij Pæti conſulatus 247 a
Q. Aelij Tuberi conſulatus 343 b
Sex. Aelius ab Ennio laudatus 353 a
Sex. Aelij Catuli conſulatus 351 b
Sex. Aelij & Sentij lex 353 a
Sex. Aelij Pæti conſulatus 234 a. 353 a
æmilia lex 183 a. uia 435 b
æmilia Scipionis uxor 225 a
æmilia Veſtalis damnata 270 b
æmiliæ Lepidæ mors 377 b
A. Aemilij Lepidi conſulatus 249 b
æmilius Mamercus dictator 129 b. 135 b. eius contra Fidenates res geſtæ 131 a
æmilius Sura 80 b
æmilij Regilli contra Antiochum regem res geſtæ 237 a
C. Aemilij trib. contra Aequos res geſtæ 145 b
L. Aemilij Barbulæ conſulatus 153 a
L. Aemilij Lepidi cum Fuluio inimicitiæ 239 a
L. Aemilij Mamerci conſulatus 157 b. 159 b. 170 b. ſecundus 175 a
L. Aemilij Mamerci filij conſulatus, 110 b. ſecundus 113 a tertius 114 a
L. Aemilij Mamerci contra Samnites res geſtæ 270 b
L. Aemilij Pappi conſulatus 219 a
L. Aemilij Pauli conſulatus 219 b. 221 b. 310 a. 141 a. res geſtæ contra Gallos 219 b. Ligures 141 a. de Liguribus triumphus 242 a. ſecundus conſulatus 246 a. in Macedonia res geſtæ ibid.
M. Aemilij conſulatus 138 a
M. Aemilius Barbula 217 b
M. Aemilij Lepidi conſulatus 291 b 239 a. 244 a. 290 a. 291 a. 265 a. 314 a. pontificatus et cẽſura 243. b 290 a. cõtra Syllã res geſtæ 290 a, mors ibid.
M. Aemilij Lepidi, uel Porcinæ conſulatus 259 b
M. Aemilius Mamercus tribun. mil. 140 b. 141 b.
M Aemilij Mamerci conſulatus 291 a
M. Aemilij Pauli conſulatus, & contra Carthaginenſes res geſtæ 207 b
M. Aemilius trib. conſularis 149 b,

tribun. militum. 129 b. *dictator.* 231 a.

P. *Aemilij mors* 224 a

Q. *Aemilij Barbulæ conſulatus* 180 a *ſecundus conſulatus* 282 b

Q. *Aemilij Lepidi conſulatus* 333 b

Q. *Aemilij Peti conſulatus* 247 a

Q. *Aemilij Pappi cenſura* 192 b. *conſulatus* 194 a. *res geſtæ.* 192 a.

Q. *Aemilij Pauli conſulatus* 286 a. *contra Salentinos res geſtæ* 188 a

T. *Aemilij Mamerci conſulatus* 115 a 271 b. *ſecundus* 115 b

T. *Aemilij contra Pſeudoperſeum res geſtæ* 36 a

emilianus tyrannus 24 b

emiliani conſulatus 316 a. 422 b. 444 a. 466 a. 471 a. 476 a. *in Mœſia contra Gallum res geſtæ.* 467 b. *mors ibid.*

eneas Latinorum rex 87 a

eneas Syluius Latinorum rex 38 a

enobarbi conſulatus 372 b

enobarborum familia 329 b. *eius fami liæ prænomina* ibid.

eria 47 a

es alienum Romæ ſeditionem concitat 292 a

eſculapius peſtis tempore Romã uocatus 189 b. & 190 a. *deinde fruſtra* 196 a

etates mundi 76 b

A. *Aeternij conſulatus* 120 b

aetij conſulatus 536 b *ſecundus* 577 b *tertius* 541 b. *quartus* 545 b. *res geſtæ* 533 b. 534 a. *contra Francos.* 536 a. *item contra Gundicarium.* 537 b. *cum Gotthis pugna infelix.* 538 b. *mors* 545 b

etoli S.C. hoſtes Romanorum iudicati 238 a. *à Fuluio & Leuino uicti.* 238 a.

etolorum à Rom. defectio 237 a. *cum Roman. bellum* 35 b. 238 a. *fœdus.* 223 a b.

equi à Romanis deuicti 118 b 125 a. 146 b.

equi contra fœdera Latinum & Tuſculanũ agrũ depopulantur 119 a. *item Labicanorum* 137 a. *Latinorum* 112 a. 111 a. *Romanorũ* 114 a

equi leui prælio à Fabio fuſi 135 a. *pacem à Rom. petunt* 132 a

equorum cum Rom. bellum 112 a. *in Corbionenſium præſidia crudelitas* 119 b

Affranius Annibalianus urbis Rom. præfectus 482 a

africani conſulatus 459 b. 460 b

Agapiti conſulatus 547 a

agareni à Traiano deuicti 59 b

agelmundus primus Gotthorum rex creatur 518 b

agiſſes Perſarum ad M. Syllam legatus 55 a

agnetis Leopoldi Auſtriæ Marchionis uxoris laus 405 b

agon quinquennalis apud Neapolitanos 465 b

agonia ibid.

agraria lex prima 210 a

agricolæ conſulatus 458 b. 532 a. *hæreſis* 535 a

agrigentum direptum 204 a

agrippa ductus aquarum in urbe reſtaurat 329 a. 443 b. 344 a. *ex carcere liberatus Iudæorum rex conſtituitur* 381 a

agrippa Fictitius 360 a

agrippa Syluius 69 a

agrippæ Herodis filij captiuitas. 378 a.

agrippæ Poſthumi exilium 343 b. *mors* 357 b. *ſtagnum* 397 a

agrippæ qui 313 b

M. *Agrippa nauali corona à Cæſare donatus* 327 b. *à pedum dolore medicorum cura liberatur* 324 a

M. *Agrippæ ædilitas* 342 a. 344 a. *amphitheatrum* 336 b. *conſulatus* 323 b. *ſecundus* 333 b. *tertius* 334 a. *in exornanda urbe magnificentia.* 324 a. *res geſtæ.* 331 a.

agrippina à Tiberio repudiatur 323 b *relegatur* 371 a. *moritur* 376 a

agrippina colonia 385 a. *à Tungris munita* 33 a

agrippinæ cum Claudio inceſtæ nuptiæ 387 a

Alanorum in Gallias irruptio 525 b. 526 a.

alarici in Italiam irruptio 524 b. *res geſtæ* 527

alba longa ciu. 87 a. *à Tullio euerſa* 87 b. *Romanorum facta colonia* 285 b

alba Syluius Latinorum rex 88 b

albæ uirginis ædes 594 a

albanus lacus miraculoſè auctus. 143 a.

albanus mons 37 b

albanorum reges cur Syluij dicti 87 b

albanorum regum catalogus 91 a

albanis rex à Traiano datus 59 a. 419 a

albertus comes Habſpurgenſ. rex Romanorum 636 b

albertus Leuis 597 a. *Leuis* 598 a. *Victorioſus Auſtriæ Marchio.* 595 b. 437 a. *Deuotus* 604 b

albini conſulatus 429 a. 447 a. 450 a 451 b. 457 b. 460 b. 464 b. 471 b. 494 b. 497 b. 541 a. 559 a.

albinorum nomen unde 450 a

albiniani conſulatus 456 b. 457 b.

albinouanus 287 b. *eius ad Syllam defectio* ibid.

albis fl. 346 a

albius Criſpus aquarum curator. 398 b.

albius Maximus 432 a 434 a

albucilla damnatur 379 b

albula fl. 89 a

alcuinus Caroli Magni præceptor. 601 a.

alemannorum in Germaniam irruptio 507 a

alexandria ciu. 52 a. *ab Hadriano reſtauratur* 425 a

alexander Rom. imp. 24 a. *Moguntiæ interficitur* 459 b. 460 a

alexandri Aegypti regis mors. 289 a.

alexandri conſulatus 423 a. 455 a. 458 a.

alexandri Epirenſis cum Roman. bellum & pax 174 a

alexandri imp. contra Perſas res geſtæ 456 a. *in Mammeam matrem pietas* 459 a. *in ſeditioſos animaduerſio* 58 a

alexandri Magni natiuitas 164 b

alexandri Mammeæ filij imperium. 454 a.

alexandrina aqua 457 b. *ſeditio.* 383 a.

alexandrinæ thermæ 896 b. 457 b

alexandrinum bellum 312 b. 313 b

alexia ciu. 303 a

alexianus ſolis ſacerdos 455 a

algidum op. 218 b

algidus mons 218 b

alladius 89 b. *præfectus prætorio.* 483 b.

allecti duo 353 b

allia fl. 131 b. & 132 a

alliaria

alliaria 357 b
alienſis clades 148 a. 149 b
allobroges à Domitio uicti 267 a.
item à Fabio Max. 268 b
allobrogicum bellum 267 a
allij Fuſci mors 443 b
alocronus fl. 224 b
alpes Cotiæ 33 a. 44 b. Iuliæ 33 b. 37 b. Leopontinæ 34 a. Pœninæ 33 a. 34 a. Rhœtiæ 33 b. ſummæ 33 b
P. Alpheni Vari conſulatus 352 a
alſietina aqua ab Auguſto in urbem ducta 339 a
altadas Aſſyriorum rex 82 a
Amalaſunthæ encomium 566 b. mors 572 a
amandi contra Vacandas res geſtæ. 480 a.
amantini 37 b. 384 b
amantij conſulatus 497 b
amanus mons 54 b
amaſis Aegyptiorum rex 81 a
amazones non fœminæ, ſed uiri effœminati fuêre 88 b
amazonius menſis 440 b
amazonum in Aſiam irruptio. 88 a.
ambiani pop. 33 a. à Iulio Cæſare uicti 305 a
ambibuli conſulatus 426 a
ambigoli conſulatus 426 a
ambigui conſulatus 425 a
ambitani pop. 43 a
ambraciæ expugnatio 85 b. 238 a
ambroſius epiſcopus 514 b. eius mors 522 b
amicitiæ ara 368 b
amida ciuitas 65 b. 66 a. incendio deformata 66 b
ammiani Marcellini hiſtoria quàm lacera 500 b
amphipolis à Philippo capta 161 b
amphitheatrum 336 b. Caligulæ 380 b. collapſum 367 a. Titi Veſpaſiani 407 a. ligneum 393 a
amphitheatrum reſtauratur 454 b
T. Ampij de Pompeio lex 302 a
ampliatio 136 a
amulius Syluius Latinorum rex. 90 b.
amychus Aſſyriorum rex 82 b
amyda urbs expugnatur 501 a
amyntes Aſſyriorum rex 84 a
Anacletus Pont. maximus 407 b
anas fl. 31 a
anaſtaſius pont. Max. 522 b
anaſtaſij imperium 559 a. conſulatus ibid. & 567 a.
anaſtaſij conſulatus 560 a. 562 b
contra Vuellianos res geſtæ 567 a
mors 567 b. 568 a
anatolij conſulatus 539 b
anci Marcij res geſtæ 94 a
ancyra ciuitas 43 a
ancyrana ſynodus 43 a
andragathij res geſtæ 518 b
andreæ Hungariæ regis res geſtæ. 615 a.
andriſcus Perſei filium ſe fingit. 251 a.
anitia damnatur 379 b
anitius Iulianus Romanæ urbis præfectus 492 a
anitius Paulinus urbis Romanæ præfectus 493 b. 494 a
anitij Plautij Laterani conſulatus. 393 a.
C. Anitij contra Gentium regem res geſtæ 297 a
L. Anitij Galli conſulatus 249 a
Q. Anitij ædilitas 185 a
anitus Fauſtus urbis præfectus 482 b
annales 242 b
annaria lex 441 a
annæi Senecæ conſulatus 395 a. exilium 387 a
anniani conſulatus 456 b & 455 b.
annibalianus Conſtantij imperatoris filius 481 a
annibaliani conſulatus 481 a
annienſis tribus prioribus addita. 187.
anio nouus & uetus fluuius 380 b. 198 a.
annius Anulinus urbis præfectus. 487 b.
annij Libonis conſulatus 427 a
L. Annius Antoninus 436 b. & 437 a.
L. Annij Antonini Veri mors 439 b
L. Annij Seueri conſulatus 23 b
T. Annius Flauianus aquarum curator 403 b
T. Annij Fuſi conſulatus 250 b
T. Annius Milo Clodium occidit. 308 a.
T. Annij Milonis æs alienum 309 a. cum Plautio & Metello contentio 308 a
T. Annij Ruffi conſulatus 265 a
P. Annij Taciti imperium 476 b
annius Verus ter conſul & tribunus. 425 a.
annonæ præfectus 126 b
annulorum apud Rom. uſus 185 a
annus Auguſtanus 461 a. Canicularis 461 b. ciuilis 378 b. ad ſolis curſum à C. Iulio conſtitutus 314 b. emergens 378 b. Iulianus 314 b. ſolaris 461 b. magnus 465 b
annus noua ratione ab Auguſto ordinatus 345 b
annorum certa computatio 404 a. & b. diuerſa apud diuerſos ratio 77 b. 316 b
annorum in hiſtorijs ſupputatio cur tam diuerſa 14 a
antæi cum Hercule certamen 85 b
anteri pontificis mors 460 b
anthemius Theodoſij præfectus. 526 b.
anthemij conſulatus 525 b. 546 a. ſecundus 550. imperium & mors. 550 b.
anthenij conſulatus 566 a. mors 552 a
anthinuſia 59 b
antiates à Rom. uicti 106 b. 180 a
antiatum cum Romanis bellum 152 b 153 a. 170 b.
antiatum agri à Valerio depopulati. 140 a. ciuibus diſtributi 115 b
antij Lupi mors 443 b
antiochia ciuitas 51 b. 52 a. 68 a. à Parthis uaſtata 374 a. terræmotu collapſa 469 b. 552 a
antiochus apud Magneſiam à Romanis uictus 45 a. item à Glabrione ſuperatur 237 a
antiochi conſulatus 536 a. contra Græcos res geſtæ 15 b. cum Phraarte bellum 265 a. cum Romanis amicitia 238 b. bellum 45 a. 235 b. 236 a. mors 264 a
antiocho quibus rationibus pax à Romanis data 237 b
antiociani conſulatus 473 b
antipatri Romanorum ducis res geſtæ 53 a
antiſtia Rubellij coniunx 394 b
antiſtius Burrus 443 a
antiſtius Furnius Cæſaris legatus. 347 a.
antiſtius Labeo iureconſultus 347 a
antiſtius Vetus 361 b
C. Antiſtij conſulatus 364 b. 388 a. 415 a. cum Auguſto familiaritas. 347 a.
antiſtij Prætoris condemnatio 395 a
antiſtij mors 288 a

C. Antiſtij Veteris conſulatus 347 a
L. Antiſtij Veteris conſulatus 331 a. mors ibid.
antium 99 a. Romanorũ colonia 115 b
antoniæ Octauiæ natiuitas 351 b
antonius Monachus 403 b
antonius ab Hermenio proditus infeliciter contra Parthos pugnat 57 b. ab Hircio & Panſa ex Italia fugatur 319 b. apud Actiũ à Cæſare uincitur 331 a patriæ hoſtis iudicatur 329 a. aud[ita] Cleopatre occiſæ falſo rumore, ſibypſi manus infert. 331 a.
antonius triban. pl. è ſenatu reiectus. 311 a.
antonij cum Auguſto bellum 47 a. cũ Cæſare affinitas 121 b. in Cleopatram amor 329 a. libido & luxus. 314 a. contra Dolabellã res geſtæ ibid. conſulatus 389 b. 413 b. 515 a. ſecundus 390 b. mors 332 a & b. ſepultura 332 a
C. Antonius è ſenatu deiectus 293 b. à Bruto occiſus 313 a
C. Antonij conſulatus 298 b. 299 a. cõtra Catilinam res geſtæ 301 a
L. Antonij conſulatus 324 a. contra Cæſarem res geſtæ 324 a
M. Antonius Heliogabalus Rom. imper. 24 a. pro Marco Aquilio repetundarum accuſato perorat 276 a
M. Antonij conſulatus 276 a. 315 b. 317 a. contra Parthos res geſtæ 56. b. 57 a. cum Hircani legatis amicitia 318 a funebris de morte C. Iulij Cæſaris oratio 318 a. teſtamentum 329 a
M. Antonij luxus 331 b
prætura 295. mors 283 b
Q. Antonij Merendæ tribunat. 134 b
antoninus à deuicta Armenia Armeniacus dictus 50 a, cur Caracalla denominatus 452 a
antonini imp. de Perſis triumphus 60 a. mors 453 a
antonini conſulatus 419 b. 448 a & b. 453 a. ſecundus 429 b 430 a. 453 b. tertius 450 b. 454 b. 432 a. quartus 413 a. 451 b. quintus conſulatus. 416 a.
antonini Caracallæ contra Parthos res geſtæ 60 b
antonini Caracallæ imperiũ 61 b. 551. b. contra Parthos res geſtæ 60 b. mors 451
L. Antonini Commodi imperium & contra Romanos res geſtæ 442 b
antonini Felicis in Iudæa res geſtæ. 54 a.
antonini Galli conſulatus 467 a
antoninus Geta 450 b
antonini Heliogabali conſulatus 453 b imperium 454 b
antoninus philoſophus Rom. imp. 23 b & eius natiuitas 425 a
antoninus Pius Rom imp. 28 b. & eius natiuitas 408 b. imperium 431 a. mors 436 a
L. Antonini Veri conſulatus 437 a
M. Antonini Veri conſulatus 437 a. imperium 436 b. 437 a. cõtra Quados & Sarmatas res geſtæ 440 b. de Parthis triumphus 436 a
antonini Veri munificentia & liberalitas 442 a
antonini Vlpij conſulatus 429 b. & 430 a.
antoninorũ contra Parthos res geſtæ. 60 a. itẽ in Meſopotamia 49 b. 50 a
ex Antoninorum familia octo imperatores creati 451 b
antoninorũ nomen unde 454 a. olim inprimis amabile 453 b
antoninianæ thermæ 452 b
P. Antronius ambitus damnatur 297 b
anulini conſulatus 448 a. 450 a. 452 b 481 b.
anxur à Romanis receptum 142 b
Aphrica à Rom. quomodo ſubacta. 28 a. 29 a.
aphricani conſulatus 420 b. 421 a
apis Arguorum rex 82 a
apollinares ludi 305 b
apollinaris conſulatus 439 a
apollinis templum 131 a. ædificatur. 145 a.
apollinis in Daphne templum 54 a
apollinis templum ab Octauio ampliatum 332 a
apollinis Actij ludi 332 a
apollonius Stoicus philoſophus 435 a
apollonius Tyaneus philoſoph. 414 b
apollonij conſulatus 548 a
appenninus mons 37 b
appia aqua 181 b. 182 a. in urbem introducta 198 a
appia uia 181 b. 182 a. 485 a.
appiani lucubrationum iactura 25 a
appionis regis arbitrio Libya Romanis tradita 46 b
appij conſulatus 574 a
appius Claudius à Verginio accuſatur 224 a
appius Claudius Cæcus ſella in ſenatũ delatus pacẽ cũ Pyrrho diſſuadet. 193 b. cur Caudex cognominatus. 201 b. cur cæcatus 182 a
appius Claudius Centimanus 184 a
appius Claudius Caſſus trib: conſularis 140 b
appius Claudius Eger 182 a
appius Claudius inſignis iureconſultus 154 a
appius Claud. Plebicola dictus 123 b. pro roſtris accuſatur 155 a
appius Claud. urbis præfectus 134 a
appij Claud. cenſura 151 b. conſulatus 106 a. 107 b. 123 b. contra Dardanos res geſtæ 151 b. item cõtra Rhodopeos 290 b. Volſcos 115 a. Thraces 40 a
appij Claudij libidinoſum facinus 122 b. 123 a. & 124 a. mors 167 a. 230 b
appij Claudij oratio qua perſuadet ne migrent Rom. Veios 141 a. res geſtæ 100 a
appij Claudij Caudicis cõſulatus 101. a. contra Hieronem regem & Pœnos res geſtæ 102 a
appij Claud. Cæci conſulatus 183 b. ſecundus 187 b. eruditio ac magnificentia 194 a
appij Claud. Craßi conſulatus 166 b. ad plebem tumultuantem oratio. 157 a.
appij Claud. Lentuli conſulatus 264 a
appij Claud. Pulchri cõſulatus 240 a. 256 b. 307 a. 323 a. contra Salaſſos res geſtæ ibid. priuatus triumphus 250 b
appij Claud. Ruffi conſulatus 199 a
appij Claud. Sabini conſulatus 105 b. 114 b. 112 b.
appius Herdonius Sabinus ſeruorum exercitu Capitoliũ occupat 117 b
L. Appius Maximus 432 a
appij Sillani conſulatus 368 a
apollonia à Philippo obſeſſa 36 b
appolloniatarũ legati à iuuenibus quibuſdam Rom. non abſq; pœna propulſati 198 b
apri conſulatus 427 b. 441 a. 450 a
apriani conſulatus 463 b
aprilis menſis Neronius dictus 397 a
aproniani cõſulat. 422 b. 415 b. 338 b
apronij Cæſiani in Aphrica res geſtæ 363 a.
apronij Fonteij conſulatus 393 a
apuleius Ruffinus 430 b. 447 a
M. Apuleij conſulatus 338 b

Q. Apu-

Q. Apuleij Panſæ conſulatus 186 b
Sex. Apuleij conſulatus 332 b. 357 a
apuleij conſulatus 597 a
apuleiana ſeditio 276 a
apuli à Rom. ſubacti 180 a
apulius proſcriptus mira arte turmarum ducẽ ſe fingens euadit 332 b
L. Apuſtij conſulatus 219 a
Aquæ Sextiæ 267 a
aquila Romani imperij inſigne 542 b
aquilæ Lamani conſulatus 380 b
aquileia ciu. ab Attila exciſa 544 b
aquilini cõſulatus 426 a. 437 a 466 a
aquilij captiuitas 233 a. contra Hernicos res geſtæ 110 a
C. Aquilij conſulatus 109 b
C Aquilij Flori conſulatus 205 a
M. Aquilius uel Aquilinus repetundarum accuſatur 276 a
M. Aquilij contra ſeruos tumultuantes in Sicilia res geſtæ 276 a. item in Aſia 264 b. conſulatus 264 b
aquinius Gallus iureconſultus 420 a
Ara fluuiorum 40 b
arbella ciu. à Traiano capta 59 b
arabia à Traiano imp. ſubacta 59 a. prouincia à Ro. facta 49 a. à Seuero imp. refecta 60 b
arabiæ triplicis deſcriptio 49 b
arabes à Pompeio uicti 53 a. item à Traiano 419 a
arabes Scenitæ 43 a
arbetij conſulatus 501 a
arabundi exilium 551 a
aralius Aſſyriorum rex 81 a
aramei 48 b
abactus Sardanapali præfectus 85 a
arcadius Theodoſij filius Auguſtus declaratur 515 b. & 516 a
arcadij conſulatus 517 a. ſecundus 519 b. tertius 520 a. quartus 522 a. quintus 524 b. ſextus 525 b. imperium 521 b. in Heſperia res geſtæ 526 b. mors 526 a & b
arcadianæ thermæ 520 a
archelaus Cappadociæ rex 43 a. & 44 a.
archeſilani conſulatus 473 a
archon Athenienſiũ magiſtratus 426 b
archontes 66 a
arctona ciuitas 111 b
ardeatium ſeditio 127 a. 128 a. fœdus 127 a
ardeatibus agri ſenatuſconſulto reſtituti 128 a
ardaburis conſulatus 534 a. & 542 a
area inſ. 34 b
aremorica prouincia 32 b
aremulenis Syluius 89 b
aretium obſeſſum 105 a
argentuaria op. 511 b
argentum quando Romæ primum ſignatum 199 a
argonautarum nauigationes 84 b
ariarathes Cappadocũ rex 43 b. Romanorũ ambit amicitiam 43 a
aricina ab Arunte obſeſſa 99 a
aricinorum & Ardeatium de agris contentio 125 a
arimanes transfuga 55 a
ariminum fl. & oppidum 109 b
arimini ducis mors 362 a
arinthei conſulatus 509 b
arinthei militum magiſtri in Armenia res geſtæ 509 b
ariobindæ conſulatus 537 a
ariouinnæ conſulatus 562 b
ariouiſtus Germanorum rex Romanorum amicitiã ambit 303 b
ariſtagoræ ſomnium 291 b
ariſtarchus rex 53 a
ariſtenæti conſulatus 525 a
C. Ariſtius 51 a
ariſto Pelleus hiſtoricus 430 b
ariſtonis Tyrij aſtutum facinus 235 b
ariſtobolus Iudæorum rex in triumphum à Pompeio ductus 301 b
ariſtoboli conſulatus 473 b
ariſtodemus 99 a
ariſtodemus Malacus 105 b. naues Romanorum Cumis intercipit 108 a
ariſtonici in Aſia res geſtæ 263 a. mors 264
arius Aſſyriorum rex 81 a
armametres Aſſyriorum rex 81 a
armati conſulatus 554 a
armatritis Aſſyriorum rex 81 b
armenia à Parthis capta 419 a. à Traiano recepta ibid. itẽ à Parthis per Traianum recuperata 59 a. à Ro. debellata 395 a. prouincia à Ro. facta 49 a. 59 a. 422 b
armeniæ minoris deſcriptio 49 a regnum ibid.
armeniorũ cum Parthis contra Rom. conſpiratio 57 a. cum Pompeio bellum 53 a
arminerichi conſulatus 549 b
arminius rex 392 b
arneceſtus Gallorum regis contra Ro. res geſtæ 219 b
arnobius rhetor 490 b
arpinatibus data ciuitas 265 b
arrius clemens 412 a
arriani conſulatus 463 b
arrij hæreſis 491 b
arſaces Parthorũ rex à Põpeio uictus 53 a. Rom. amicitiã ambit 51 a
arſacis militaris fortitudo 51 a
arſacidæ pop. 51 b
arſaciorum amantes Parthi 57 b
arſinoe ciuitas 47 a
artabarus à Vitellio ſuperatur 377 a. in regnum reſtituitur 478 a
artaxata ciu. 53 a. 58 b. Tigranis regis ſedes regia 54 a
artaxerxis Perſarum regis cum Alexandro imp bellum 61 b
Q. Arterij mors 571 b
arthaces Hiberorum rex 53 b
articuleij conſulatus 414 a
artorius Max. urbis præfectus 432 a
artus Aſſyriorum rex 81 a ibid.
arulenus Ruſticus 421 a. eius mors
arũci à Ro. debellati 101 b. uicti 105 b
L. Aruncij conſulatus 338 a. 354 a. 372 b. proſcriptio 318 b
aruntis mors 90 a
Aſcanius Latinorum rex 87 b
aſclepiodoti conſulatus 451 a
Q. Aſconius Pedianus luminibus captus 404 b
aſculum cruentiſſima cũ Pyrrho clade nobilitatur 194 b
aſia ab Amazonibus depopulata 33 a item à Gothis 472 a. Mithridate 285 a. à Rom. quomodo deuicta 42 a. hæreditario iure Rom. ab Attalo rege relicta 41 a. 264 b
aſiæ deſcriptio 41 a
aſiæ urbes terræmotu collapſæ 361 a
aſiatici conſulatus 385 b. 426 a
L. Aſinij conſulatus 395 a
M. Aſilius conſulatus 399 a
aſinij Agrippæ conſulatus 306 b
aſinius Gallus inſignis orator 345 b. eius lucubrationes ibid. mors 365 b. 376 a.
aſinij Marcelli conſulatus 390 a
aſinius Pollio Libertatis atrium ædificat 324 b. 336 b
aſinij Pollionis contra Munatiũ Plancum orationes 322 b. mors 352 b
C. Aſinius Gall. 420 a eius mors ibid.
C. Aſinij Galli conſulatus 345 a
C. Aſinij Pollionis conſulatus 324 b. 364 b. 366 b. 590 a.
M. Aſinij conſulatus 390 a. 366 a
aſparis conſulatus 537 a. mors 551 b
aſporatij conſulatus 544 a
aſprenatis cõſulatus 380 a. 411 a. 427 a

L. Aſprenates Aphricæ procõſ. 357 b
aſſyria prouincia à Traiano facta 59 a. 422 b.
aſſyriorum reges 72 b
aſtacades Aſſyriorum rex 83 b
aſtæ conſulatus 421 a
aſterij conſulatus 542 b. 559
aſtrudis palus 245 b
aſtura fl. 337 a
aſtures ab Auguſto uicti 333 b. 336 b. à Romanis deleti 30 a
aſylum Romuli 91 b
Atargatis dea 80 a
ataulphi Gotthorum regis res geſtæ. 529 a. mors 530 a
atteij Capitonis mors 347
A. Aterius conſulatus 210 b
ateſtina Sabina 412 a
athalarici Gotthorũ regis mors 572 b
athanarici Gotthorũ regis mors 515 a
athara dea 80 a
athenæ à Sylla oppugnatæ 285 a
athenarum primordia 83 b
athenienſibus ab Hadriano Ro. imp. iura poſita 426 a
atherius Antonius 353 b
Q. Atherij conſulatus 339 b
atheſis fl. 32 a. 276 a
athletarum certamina à Fuluio inſtituta 240 a
atlas inſignis aſtrologus 82 b. & 83 a
atina ciuitas à Rutilio recepta 243 a
atratinus conſulatus 409 b
L. Atratinus conſulatus 328 a
P. Atratinus conſulatus 337 b
atrebates in deditionem à Cæſare accepti 305 a
atreus patri funebres ludos inſtituit. 86 a.
attalus Romanos ſibi hæredes ſcribit. 41 a. 264 b.
attali Pergamenorum regis res geſtæ. 41 b. proſapia ibid. & 261 b. 527 a. captiuitas 529 b. & 530 a. mors 261 b
attica fides 285 b
attila in Catalaunicis campis à Rom. & Gotthis uincitur 343 b
attilæ Hunorum regis in Bledam fratrem crudelitas 541 b. in Gallia res geſtæ 543 a. mors 545 a
attici conſulatus 428 b. 463 b. 522
attici Veſtini conſulatus 397 a. mors ibid.
Q. Attici conſulatus 401 a
attiliani conſulatus 418 b
attilij Titiani proſcriptio 427 a
attilius Regulus pacẽ cum Carthaginenſibus diſſuadet 209 b
attilij exilium 367 b
A. Attilij Calatini cõſulatus 205 b. cõtra Hannibalem res geſtæ 206 a. ſecundus conſulatus 208 a. contra Carthaginenſes facta ibid.
A. Attilij Serrani conſulatus 245 b
C. Attilij conſulatus, & contra Pœnos res geſtæ 209 b
C. Attilij Bubulci conſulatus & contra Sardos res geſtæ 219 a
C. Attilij Reguli conſulatus 219 a. in Sardinia res geſtæ 219 b
C. Attilij Serani cõſulatus 206 b. 273 b
M. Attilij Glabrionis conſulatus 236 b contra Antiochum res geſtæ 237 a de Antiocho et Aetolis triũp. 237 b
M. Attilius Regulus in clade à Carthaginenſib. captus 207 b. crudeliter à Carthaginenſib tractatur 210 a
M. Attilij Reguli cõſulatus 173 a. 200 a. 206 a. 207 a. 209 a. contra Salẽtinos res geſtæ 200 a. contra Samnites 189 a. in Aphrica & contra Carthaginenſes res geſtæ 207 a. item contra Hannibalẽ res geſtæ 223 a
M. Attilij Volſonis conſulatus 243 b
Sex. Attilij Serrani conſulatus 260 a
atys Syluius Latinorum rex 88 b
Auaricum bellum 594 a
auentinus Syluius Latinorũ rex 90 a
auentinus mons 90 a. ædificatur 120 a
auentini incendiũ 377 b. ſacra 120 a
auernus lacus 324 a
aufidij Baſſi annales 109 b
aufidij Victorini mors 443 b
Cn. Aufidij Horeſtis mos 294 a
M. Aufidius 243 a
M. Aufidius Fronto 438 a
aufidus fl. 224 b & 225 a
auguris conſulatus 425 a
augures quinq; ex plebe creantur. 186 b.
augurini conſulatus 109 b. 427 b 435 b.
augurus Oſrhœnorum rex 49 a
auguſta aqua 339 a
auguſtales ludi 357 b
auguſtaliũ ſodaliũ ſacerdotium 357 b
auguſtinæ anni 461 a
auguſtani equites à Nerone inſtituti. 354 a.
auguſtonica ciuitas 47 a
auguſtofratenſis prouincia 45 b
auguſtinus Hyponenſis epiſcopus ordinatur 530 a
auguſti nomen unde ſumptum 338 a
auguſti & Cæſaris nomen quomodo differant 22 b
auguſti Cæſaris natiuitus 301 a. conſulatus 455 a. cum Alpinis gentibus belliũ 37 b. itẽ cũ Cleopatra et Antonio 47 a. et in Aegypto res geſtæ 47 a. itẽ cõtra Antoniũ 331 a. teſtamentum 356 b
auguſto Cæſari ara Lugduni ſacrata. 844 a. uide Octauium Auguſtum.
auguſti menſis primordia 345 a
auguſti forum 322 a
auguſtulus ab Oreſte patre imperator declaratur 353 b
auguſtuli exilium 554 a
auieni conſulatus 543 a. 561 b. 562 a
auiola in rogo reuixit 425 a
auiolæ conſulatus 391 a. 425 a. 432 a. 463 a.
auitus imperium deponit 547 a
auui conſulatus 432 a. 450 b
aurelia Meſſalina 450 a
aureliæ familiæ primordia 291 b
aurelianus imperator 24 a. 474 b
aureliani Cæſaris conſulatus 430 a. 432 a 464 a. 475 b. 523 b
aureliani imp magnificentia 476 a. in Dacia res geſtæ 39 b uẽ cõtra Gainã 523 b. cõtra Perſas 62 b. triũphus 475 b. mors 476 a b
aurelij conſulatus 432 a. ſecũdus 433 a tertius 436 a. & quartus ibid.
aurelij Alexandri imp. contra Perſas res geſtæ 62 b. triumphus ibid. imperiũ 454 a. uide Alexandrum.
D. Aurelij Auguſtini mors 595 b
aurelius Celſinus urbis præfect. 469 b 499 a.
aurelius Cotta 393 b. et eius lex 294 b
aurelij Commodi imperium 442 b
aurelius Fuſcus 470 a eius conſul. ib.
aurelij Poſthumij contra Tarquinienſes res geſtæ 245 b
C. Aurelij Cottæ conſulatus 231 a. 293 b. 208 b. aduerſus Pœnos & Siculos res geſtæ ibid.
Cn. Aurelij Cottæ conſulatus 235 a
L. Aurelij Cottæ cõſulatus 255 b. 269 a. eius cum C. Mario trib. concertatio ibid.
L. Aurelij Horeſtis conſulatus 250 a. 275 a. 265 a. contra Sardos res geſta 265 a
M. Aurelij Cari imperium 478 b
M. Aurelij Claudij imperium 473 a
M. aurelij Cottæ conſulat. 292 a. 362 b

M. Aurelius Scaurus à Cimbris captus 274 a
M. Aurelij Scauri uel Hortenſij conſulatus 272 b
M. Aurelij Probi imperium 477 b
Q. Aurelij Ceretani contra Samnites res geſtæ 281 a
T. Aurelij Fuluij conſulatus 424 a
aureolus tyrannus 24 b
aurum uiceſimarium 229 a
auſtria olim Norica dicta 545 b. ſuper Onaſum 608 a
auſtriæ ducum uaria priuilegia 614 b 621 a. 623 a. 624 a. 625 a
auſtriæ Marchionatus initia 592 b. defectio 632 b
auſtriæ noua arma 610 b. fines 608 b
auſona ciu. à Rom. capta 282 a
auſonũ gens à Rom. debellatur 281 a
auſonij conſulatus 515 b
auxur à Rom. expugnatum 240 a
Azarſauiena prouincia 50 a
azo Mareſcalcus & pincerna Auſtriæ 597 b
auzonitæ Sarracenorum 48 a

B

Babylonia à Nimbroto condita 79 a. à Traiano occupata 59 a. 419 a. direpta 527 b
babylonia olim Seleucia dicta 55 b
babyloniæ magnitudo 80 b. nomen unde 48 b. primordia & incrementa 79 a
babylonij à Rom. ſæpe quidem uicti, ſed nunquam domiti 51 b
babyloniorum terræmotus 85 b
bacchanalia ob nefandã turpitudinẽ Romæ ſublata 240 a
bactriani ab Ario Babyloniæ rege uicti 81 a
bacia ciu. à Rom. occupata 357 b
bagauridarũ in Gallia factiones 480 a
balbi duo 547 a
balbini conſulatus 429 a. 451 b. & imperium 462 a. mors ibid. & 463 a
balduinus Hieroſ. rex 61 a
baleares inſulæ 266 b
balearicum bellum 266 b
baleus Aſſyriorum rex 81 b. 82 a
baliſta tyrannus 24 b
bambyce ciuitas 80 a
barbati conſulatus 435 b
barbaria prouincia 29 a
barbutius Tullus 328 b. & 329 a
barcha Carthaginenſis contra Rom. res geſtæ 224 a
baſilides Syropolitanus philoſophus. 435 a.
baſiliſci cõtra Vãdalos res geſtæ 554 a exiliũ 554 a. cõſulatus 549 b. 554 a
baſilij conſulatus 549 a. & b. 574 b. ſecundus & tertius ibid. quartus, quintus 553 a. ſextus 575 a. ſeptimus 575 b. octauus, nonus, decimus & undecimus 576 a. duodecimus, decimustertius et quartus 576 b. decimusquintus, ſextus, ſeptimus, & octauus 577 a
in Baſilio conſule Auguſtorum nomẽ defecit 555 a
baſſi conſulatus 395 b. 451 b. 470 a. 472 a. 475 a. 480 a, 490 a. 493 b. 526 a. 536 a.
baßianus Caracalla Rom. imp. 23 b
baſtarni à Craſſo uicti 332 a
baſtaris contra Regulũ res geſtæ 207 a
baſtarnarum gens à Romanis ſubacta 431 a.
baſternarum excidium 244 a
bathonis Pannomorum regis res geſtæ 37 b. 58 b.
batislaus Bohemiæ rex 597 a
battus Spartanus 47 a
bauci conſulatus 517 a
Beati Rhenani laus 27 a. 92 b
bebaſa uilla 66 a
bebius Macrus præfectus pretorio. 470 b.
bebius mons 37 b
C. Bebij Pamphili contra Gallos & Inſubres res geſtæ 235 b
M. Bebij cõtra Ligures res geſtæ 242 b. triumphus ibid.
M. Bebij Pamphili conſulatus 241 b
belij Cimbrorũ regis res geſtæ 274 a
belliſarij conſulatus 572 a. & b. 573 a. & b. cõtra Gothos res geſtæ 574 a de Totila uictoria 574 b. res geſtæ 572 b.
L. Bellieni crudelitas 289 a
bellonæ templum 106 a
bellonaci contra Rom. res geſtæ 32 a
belochus Aßyriorum rex 81 b. 84 a
belophares Aſſyriorum rex 84 a
belus Aſſyriorum deus 79 b. Babylonis rex 78 b
beli templum 75 b
benacus lacus 473 a
S. Benedicti ordo 600 b
beneuentum op. 281 a. 199 b
beorgor Alanorũ rex occiditur 549 b
berenice 47 a
bernech 299 a
S. Bernhardi mons 33 b, ordo 601 a
bertha Leopoldi Auſtriæ Marchionis filia 60 a
beſſi pop. 40 a
beßi à Lucullo deuicti 41 a. item ab Octauio 301 a
betis fl. 31 a
betula arbor 29 b
bezabda urbs capta 502 b
Bibliotheca Hadriani imp. 429 a
bibliotheca Rom. incendio conſumpta 445 a
M. Bibulus Cæſaris in conſulatu competitor 303 a
bibuli conſulatus 426 a
bilinceri Galliarum rectoris res geſtæ 552 b.
birri conſulatus 443 a
bithocus Mithridatis regis interfector 90 b
bithynia à Rom ſubacta 42 b. Nicomedis regis teſtamento Romanis tradita 42 b
bithynia deſcriptio 42 a (53 b
bitius Mithridatis regis interfector.
bituitus Gallorum rex à Rom. interfectus 266 a
bituiti Aruernorum regis contra Ro. res geſtæ 268 a
bizabada 66 a
Bleſiorũ ſacerdotum mors 377 b
Bobium op. 33 b
bocchus rex à Mario in triumpho ductus 275 a
bocchi Maurorum regis res geſtæ 28 b 29 b. 273 b.
boëthij conſulatus 552 b. 563 a. 569 b
boëthij philoſophi lucubratiões 560 b
bogud rex 29 a
boij à Romanis uicti 233 a. 235 a. 237 a. 236 a.
boiorum in Italiam eruptio 32 a. cum Romanis pugna 195 b
bolanorum oppid. à Coriolano captũ. 108 b.
bolani conſulatus 421 a
boleni conſulatus 420 b
bolgarum populi in deditionem à Cæſare accepti 305 a
boli Cimbrorũ regis res geſtæ 274 a
bonæ deæ ſacellum 308 a
bonna ciu. 480 b
bononiam Romanorum ducta colonia 238 b
bonoſi mors 477 b
bonoſius tyrannus 24 b
boodis Carthaginenſis contra Rom. res geſtæ 204 b

boon Phraartis filius 57 b
boſna regio 37 a
boſna 38 a
boſphori mi ab Agrippa uicti 353 a. à Traiano ſubacti 59 a. 419 a
bouianum à Rom. obſeſſam 181 b. captum 182 b. 134 b
Brachata Gallia 33 a
braduæ conſulatus 420 a. 436 a. 439 a 444 a 445 a.
bralius mons 34 a
braunhildis Friderici Auſtriæ ducis ſcortum 619 a
brenni in Italia res geſtæ 32 a
breuia Apoſtolica 13 b
bridius Pictonum rex 477 a
brigetion op. 510 b
britanni à Ro. debellati 394 b. à Claudio item Tiberio 385 a. à Seuero 450 a.
britannia à Cæſare Romanis tributaria facta 31 b
britannicum bellum 385 b
britannici filij Claudij Cæſaris natiuitas 333 a. mors 392 a
britannia regio paludoſa 450 b
britannio tyrannus 25 a. eius res geſtæ 498 b. & 499 a.
bruſia 40 b
brutis à Lucullo capta 41 a
brutianorum agri à Carthaginenſib. depopulantur 211 a
brutij Præſentis conſulatus 461 b
brutij conſulatus 419 b
brutiorū ciuitates à Cepione receptæ 231 b. à Ro. p deditionē captæ 230 b
D. Bruti conſulatus 291 a. damnatio 321 a. de Amomo triūph. 320
M. Brutus damnatur 321 a
bruti mors 332 b
Buda 504 a
bucellini in Italia & Sicilia res geſtæ. 576 b.
bulgari pop. 37 a 40 b
bulgaria regio 37 a. 38 a
burgundionū in Galliā eruptio 329 a
burrus Neronis filiorum præceptor. 395 a.
burſia 40 b
buſiris 481 a
buteo auis 211 b
buteo inſignis orator 211 b
Byzantis regio 29 b
byzantiū op. 30 a. 493 b. eius primordia 93 a et b

C

Cabyra à Lucullo expugnata 41 a
L. Cæcilij Diadumeni uel Metelli cōſulatus 270 a
C. Cæcilij Caprarij conſulatus 271 a
C. Cæcilij Metelli conſulatus ibid.
L. Cæcilij Metelli cōſulat. 257 b. 267 a
L. Cæcily Ruffi præura 305 b
Q. Cæcilius Metellus Creticus cognominatus 296 a. Lachrymis patrē ab exilio reuocat 289 b. Macedonicus dictus 255 a
Q. Cæcilij Metelli conſulatus 266 b. contra Pſeudophilippū res geſtæ. 364 a. de Andriſco ſeu Pſeudophilippo triumphus 255 a. itē de Dalmatis 270 a. de Hiſpanis 289 b
Q. Cæcilij Metelli Macedonici in Achaia res geſtæ 254 b
Q. Cæcilij Metelli Numidici cōſulat. 272 a. cōtra Iugurthā res geſtæ ib.
Q. Cæcilij Metelli Pij cōſulat. 289 a
Q. Cæcily Metelli porticus 257 a. fortuna in reb. gerēdis admirabilis ibi.
Q. Cæcilij Metelli proconſulis in Creta inſula res geſtæ 296 a
Q. Cædiy conſulatus 191 a
cælius Clemens 412 a. Titianus 426 b
cælij Felicis mors 443 b
cælij montis incendium 367 b
cælij Piſonis conſulatus 342 a. 420 a. 278 b 361 a.
M. Cælij Ruffi natiuitas 288 b
cæruleus fons 383 b
cæſaris cōtra Gallos res geſtæ 31 b. 324
cæſaris & Auguſti nomen quomodo differant 22 b
cæſaris nomen quibus cōpetat 350 b
C. Cæſar nepos Auguſti apud Parthos confoſſus 57 a
C. Cæſaris conſulatus 328 b. ſecundus 330 a. 380 a. tertius 5?3 a. 308 a. quartus ibid. contra Luſitanos res geſtæ 302 b. item in Gallia 306 a b.
C. Cæſaris pontificatus 314. quatuor triumphi ibid.
C. Cæſaris ſtatua à Iudæis in templo erecta 54 a. mors 283 b. 381 a
L. Cæſar proſcribitur 322 b
L. Cæſaris conſulatus 280 b. 298 b
cæſares qui dicti 335 a.
cæſarum creandorum poteſtas penes milites 21 b
cæſarum declaratio nō imperij dignitas, ſed quæ gradum ad imperium faceret 335 a
in Cæſarum Rom. numero magna hiſtoricorum diuerſitas 22 b. 23 a
cæſarij conſulatus 522 a
cæſarea Cappadociæ 44 a
cæſij Sabini conſulatus 407 b
caius Quintilius Marcellus 456 b
caij Auguſti filij mors 58 a & b
calagury oppidi obſidio 292 a
Cn. Calatinus trib. pl. 201 a
calatini dictatoris contra Hannibalem res geſtæ 206 a
calendæ Romanæ 443 a
caleppij conſulatus 541 a
cales op. 173 a. Rom. colonia facta. 173 b.
caligula Rom. imp. 23 a
caligulæ amphitheatrū 380 b. imperium 379 b. mors 382 a
C. Caligulæ imperatoris quatuor conſulatus 381 b
calletia 31 b
calligenes medicus 243 a
calliſtus Libertus 386 b
calphurnia Cæſaris uxor 304 a. 317 a
calphurnia lex 297 a
C. Calphurniy Piſonis cōſulatus 242 a 296 b. de Luſitanis & Celtiberis triumphus 240 a. res geſtæ 341 b. mors 242 a
L. Calphurnij Beſtiæ cōſulatus 271 b
L. Calphurnij Piſonis cōſulatus 253 a. 261 a. 304 a. in Aphrica res geſtæ. ibid. item in Sicilia 261 a
M. Calphurniani conſulatus 301 b
M. Calphurnij Bibuli cōſulatus 303 a
M. Calphurnij Flammæ contra Hannibalem res geſtæ 205 a
Q. Calphurnij Piſonis cōſulat. 260 b
calphurniorū familia clariß. 341 b
calpetus Syluius Latinorum rex 89 a
calpus Numæ filius 92 b
caluini Domitij in Hiſpania res geſtæ 324 b
Sex. Caluini conſulatus 266 a
caluiſius Ruffus 406 b
C. Caluiſij Sabini conſulatus 314 b. 348 a 367 a. 371 b
camarina ciuitas capta 205 b
cameria obſeſſa & capta 101 a
camerini cōſolatus 355 a. 377 a. 429 b
cameſenem contra Ninum res geſtæ, & mors 81 a
camillus dictaturā reſpuit 150 b. ob Veientanā prædā accuſatur 147 b
camilli contra Gallos res geſtæ 31 b. 147 a. item contra Senones 32 b. tres uictoriæ 150 a
camilli Scriboniani conſulatus 371 a
campani ad Cumas à Graccho cæſi. 225 b.

campana

campana defectio 181 a
campani à Rom ſubacti 180 a
campania à Totila uaſtata 575 a. ab Hannibale occupata 225 a
campanorum cum Claudio Nerone bellum 323 a. (228 b
campanorum malitia Roma incenſa.
candia inſ. 34 b
candidi Iulij Veſpronij cōſulat. 418 a
candidi conſulatus 418 a
caniculæ ortus 461 b
canicularis annus 461 b
caninij mors 332 b
caninefati à Tiberio ſubacti 353 a
caninus conſul Dialis 815 a
caninij Rebuli conſulatus 315.401 a
caninus Ruffus 406 b. eius de Dacico bello hiſtoria uerſibus conſcripta. 39 a.
L. Caninij Galli conſulatus 323 b
ad Cannas malè à Romanis pugnatur 224 a.225 a
cannutij cōtra Antoniū res geſtæ 320 a
cantabria à Metello Celtiberico capta 254 b
cantabri pop. 30 b. ab Auguſto uicti. 331 b 316 b.252 b. penitus deleti 30 a
cantabricum bellum 90 b.337 b
C. Canuleij lex 125 b
capaces thermæ 412 b
caparus mons 96 a
capena porta 485 a
capenatū cōtra Rom. res geſtæ 141 b
capetus Syluius Latinorum rex 89 a
capis Syluius Latinorum rex 88 b
capitolium à Gallis obſeſſum 31 b
capitolium à Veſpaſiano reſtauratum 403 b
capitolium fulmine ictum 445 a
capitolium quadrato ex ſaxo ſubſtructum 150 a
capitolij primordia 92 b. dedicatio 98 b. incendium 287 a.402 b.411 b. reſtauratio 29. b.403 b
capitolina ciuitas 430 b
capitolini conſulatus 475 b
capitonis conſulatus 398 b. damnatio. 3 3 a.
C. Capitonis Vipſani conſulatus. 394 a.
capitonis Coſſutiani res crudeliter geſtæ 398 b
capitones 356 b
cappadoces ſemper Romanam maieſtatem coluêre 43 a
cappadocum cum Rom. amicitia 43. a. tumultus 378 a
cappadocum legati ad pacem petendam Romam mittuntur 238 b
cappadocia Archelai regis teſtamento Romanis relicta 43 b
cappadociæ deſcriptio 43 b
caprea palus 92 a
capua ciu. 125 a. à Rom. obſeſſa 227 a. capta 134 a. Romanorum facta colonia 391 a. à Samnitibus obſeſſa. 169 a. per deditionem à Romanis capta 227 b
capuæ coniuratio à Romanis oppreſſa 181 a
capys Syluius Latinorum rex 89 a
caracalla ueſtis 432 a
carauſij in Britannia res geſtæ 460 b
Sp. Carbilij Maximi conſulatus 218 b
carbonis tribuni de Gracchi cæde dictérium 261 a
C. Carbonis mors 288 a
Cn. Carbonis conſulatus 288 b. de tribunis reficiendis lex 264 b
carchedon Tyrius 88 a
cardimo mons 59 b
carducnna ciuitas 49 a. promontoriū 50 a. regio 59 b
carduenì ab Auguſto uicti 340 a. item à Traiano 594 419 b
cari conſulatus 476 a.478 a. contra Parthos res geſtæ 479 a. de Perſis uictoria 63 b. mors ibid.
cariæ deſcriptio 42 a
carini cōſulatus 476 a. ſecundus 478 a. cum Diocletiano bellum 479 b. imperium 478 b
cariſij res geſtæ 337 a
cariſſanum caſtellum 311 a
carmentalis porta 312 a
carnæ deæ ſacrificia 98 a
carnutum 439 a.488 a
carolus Bouillus 78 b
carops 86 a
carpatinus mons 38 a
carpentania 31 b
carporum gens à Rom. ſubacta 481 a
carſeoli colonia in Marſos deducta. 186 a.
carthago à Vandalis captà 519 a. à Scipione euerſa 228 b.266 b facta Roman. colonia 266 a
carthaginis nouæ primordia 88 a.218 b. obſidio 253 a. expugnatio ibid. 228 b. & 254 a.246 b. reſtauratio. 572 a.
Carthaginenſes à Romanis uincuntur 197 b. item ad Nolam 225 b
carthaginenſes auream coronam Romam mittunt 169 b, pacem à Romanis fruſtra petunt 231 b. difficulter impetrant 216 a
carthaginenſium à Romanis defectio 198 a. 200 a. agri à Romanis uaſtantur 207 a
carthaginenſium contra Rom. res geſtæ 204 a.218 b. cum Rom. fœdus. 167 b. cum iiſdem fœdus renouatum 184 b
carthaginenſiū cum Rom. pax 211 b
carthaginenſium naues L. à Romanis incenſæ 232 b
carthaginenſibus graue bellum à Romanis indictum 252 a
cartuoſa ciuitas direpta 150 a
caruentana arx ab Aequis & Volſcis capta 138 b
Sp. Caruilij conſulatus 189 a. 198 a
caſſius trib. pl è ſenatu eiectus 311 a
carus Rom. imp. 24 a
caruus mons 37 b
caſperius Aemiliani mors 450 a
caſpij ab Ario Babyloniæ rege ſubacti 81 a
caßia lex 274 b
caßilinum op. à Rom. captum 229 a
C. Caßius 56 b
C. Caßij Craßi queſtoris res geſtæ. 56 a.
C. Caßius Longinus inſignis iureconſultus 372 b
C. Caßius damnatur 321 a
C. Caßij conſulatus 246 a. contra Perſas res geſtæ 55 b. & 56 a. effigies. 364 b. in Dolabellā odium 323 a
C. Caßij Longini conſulatus 245 a. 276 b.364 a. exilium & contra Gallos Ciſalpinos res geſtæ 264 a. queſtura 307 a. in Syria & contra Parthos res geſtæ ibid. mors. 364 a.
C. Caßij trib pl. lex 274 b
C. Caßij Varonis conſulatus 293 a
caßius Parmenſis 56 b
caßij Parmenſis mors 332 b
caßij Seueri mors 376 b
caßij cōtra fugitiuos res geſtæ 293 b
caßij mors 332 b
L. Caßius 56 b
L. Caßius 375 b
L. Caßius à Tigurinis cæſus 273 a
L. Caßij Longini cenſura 265 b
L. Caßij Lōgini cōſulatus 371 a.273 a
L. Caßij Rullæ conſulatus 263 a
Q. Caßij Longini conſulatus 248 a
Sp. Caßius magiſter equitum 102 b

Sp. Caßius ob largitionem à populo caeſus 110 a & b
Sp. Caßius primus equitum magiſter. 104 b.
Sp. Caßius Viſcellinus conſul 102 a
Sp. Caßij cõtra Sabinos res geſtae 102 a
Sp. Caßij cum Poſthumio Comminio conſulatus 20 a
Sp. Caßij Viſcellini ſecundus conſulatus 106 b
Sp. Caßij tertius conſulatus 110 a
caßiodori cõſulat 565 b. ſcripta 566 a
caßiodori uita 70 a
caſtini conſulatus 553 a
caſtini contra Vandalos res geſtae. 552 a.
caſtini exilium 554 a
caſtor & Pollux 105 b
caſtoris templi dedicatio 110 b
cataphractarij milites 52 b
cathelauni pop. 31 a
catilina in petitione conſulatus bis repulſam paſſus 298 b. repetundarum accuſatur 297 b
catilinae domus 93 a mors 302 a.
catilinaria coniuratio 297 b
catilinariae coniurationis pernicies atque finis 300 a
catilius Maternus 452 a
catilij Seueri conſulatus 424 a. 430 a.
catina ciuitas capta 177 b
cato Cypriũ omni pecunia ſpoliat 46 b
catonis in Cyprum nauigatio, et lex. 305 a. res geſtae 305 a. & b ſanctitas & integritas 306 b
catonis trib. plebis contra ambitum minae 301 b
catonis Vticenſis mors 313 b
M. Catonis cum Scipione Naſica diſceptatio 252 a
M. Catonis erga Scipiones inuidia. 239 b.
M. Catonis repulſa 309 b
M. Catonis mors 252 a
cattorum latrocinia 338 a
cattuari à Tiberio ſubacti 353 a
catullinus Philomatrus urbis praefectus 496 b. & 457 a
catullini conſulatus 498 a
catullus Meſſalinus Domitiani adulator 405 b
catuli domus 93 a
catulini conſulatus 427 b
Q. Catulus Capitolij reſtaurator. 295 b. Capitolinus dictus ibid.
Q. Catuli de Pompeio teſtimonium. 295 b. ſomnia ibid. mors 284 a
caubile ciu. à Lucullo capta 40 a
caudinae furcae clade cruentißima nobilitantur 177 b
Ceciliae familiae nobilitas 272 a
cecilius Ruffinus 430 b
L. Cecilius Metellus ſummus pontifex 208 b. eius de Carthaginenſibus triumphus ibid.
cecilius Metellus Pont. Max. 213 a
cecilij Metelli de Poenis triũphus 209 b. in Sardinia res geſtae 27 b
C. Cecilij Ruffi conſulatus 360 b
cecilij Simplicij conſulatus 400 b
L. Cecilij Metelli conſulatus 191 b 195 a ſecundus conſulatus 211 a
L. Cecilij contra Galbã res geſtae 192 a. contra Gallos res geſtae 32 b. cum Haſdrubale pugna 209 a
L. Cecilij praetoris contra Gallos res geſtae 195 b
Q. Cecilius Metellus Celtibericus dictus 256 b
Q. Cecilij Metelli conſulatus 230 a
Q. Cecilij Metelli Macedonici contra Celtiberos res geſtae 256 b
Q. Cecilij Cretici conſulatus 354 a
cecrops rex Aticae 8 b
Q. Ceditij conſulatus 207 a. 209 b
ceionius Albinus 447 a
ceionius Albinus urbis praefectus 471 b
ceionius Commodus ab Hadriano imperatore adoptatur 429 a
ceionius Iulianus Camerus urbis praefectus 494 a
ceionius Poſthumius 450 a
ceionius Varus urbis praefectus 473 a
P. Celer damnatur 393 a
celeris conſulatus 562 b
celeres à Romulo electi 26 b
celitonij Cenomannorum ducis res geſtae 32 a
celius Probatus urbis praefectus 499 a
cellae Mariae 604 a
celſus Aelianus 455 b
celſus iureconſultus 427 b
celſus tyrannus 24 b
celſi conſulatus 421 a. ſtatua ibid.
celſi conſulatus 427 b. 437 b
celtiberi à Flacco uicti 242 a. à Graccho ſubacti 245 b. & 244 a. à Ro. deuicti 240 a
celtiberorum clades 240 a. contra Romanos res geſtae 30 a
celtiberorum cum Rom. bellum 250 b
celtus Polyphemi filius 38 a
cenomani à Furio uincuntur 233 a
cenomanorũ in Italiã irruptiones 32 a
cenſores plebeij 264 a
cenſores rerum emptarum à Iulio inſtituti 312 a
cenſorum munus & officium 117 b
cenſoriae poteſtatis origo 117 a
cenſoriae leges 127 b. notae 127 b
L. Cenſorini conſulatus 323 a. 324 b
cenſorini mors 58 a
cenſurae dignitas quinquennalis 127 b magiſtratus quinquennalis 131 a
cephiſus fluu. 427 a
Q. Cepionis Seruilij conſulatus 258 b mors 261 b
cercina inſula 357 b
cerealis conſulatus 419 a. 452 a. & 501 b.
cereales multi 419 a
cereris ieiunium 237 b
ceritium cum Rom. bellum 165 b
ceroſpades 57 a
cerulea aqua 401 b
cenſurae dignitas annua facta 131 b
cerauſius tyrannus 25 a
C. Caeſaris in Iudaea res geſtae 54 a
C. Caeſaris quartus conſulatus 332 b
ceſelius Baſſus 390 a
ceſennius Syluanus 397 a
ceſiani conſulatus 380 a
ceſini conſulatus 397 a
ceſo in ſpontaneum abit exiliũ 117 a
ceſonis Duillij conſulatus 175 a
ceſoni capitis dies dicta 117 b
ceſonij Peti conſulatus 394 b
ceſtius Proculus de repetundis accuſatur 392 b
C. Ceſtij Galli conſulatus 377 a
cethegi conſulatus 439 a. 562 a. mors 300 b
cetradis praedonis res geſtae & interitus 538 b
Chalcedonenſis ſynodus 545 a
chalcedonenſium primordia 95 a
charicles Tiberij medicus 369 a
charopus Athenienſium rex 91 b
cherea Caßius 371 b
cheruſci à Druſo uicti 338 a. à Tiberio ſubacti 353 a
chiliarchi 126 b
chilonis conſulatus 449 a
Q. Chloelij Siculi conſulatus 104 b
chriſones pop. 35 b
chriſti baptiſmus & praedicatio 368 b
chriſti natiuitas 343 b. 349 a. 351 a 351 b. & 352 a. paßio & mors 369 b. 372 b. & 373 a & b.

chryſoſtomi

chryſoſtomi mors 524 a
chunring barones 597 b
Cibalenſe bellum 489 a
cicero Clodia rogatione in exiliū pulſus 304 a. reuocatus ibid. & 305 a
cicero pater patriæ 300 a
ciceronis contra Catilinam & Sergium res geſtæ 300 b
ciceronis filij conſulatus 326 a & b
ciceronis Græcæ declamationes 320 b ambitio ibid. in Antonium odium 320 a. in Caninium cōſulem unius diei iocus 315. in conſulatu competitores 298 a. mors 20 b. 321 b. 322 a natiuitas 274 a
ciceroni domus inſtauratur 305 a
M. Ciceronis conſulatus 298 b. 299 a
M. Ciceronis filij uita breuiter deſcripta 316 a
cicorij conſulatus 400 a
cilices cur piratæ dicti 45 b
cilicia à Rom. in prouinciæ formam redacta 45 b. 404 a
ciliciæ deſcriptio 45 b
cilix Agenoris fil. inſignis pirata 45 b
cimbri à Mario deuicti 276 a
cimbrorum in Germaniam irruptio. 271 a. in Hiſpaniam 274 b
cimetra ciu. capta 187 b
ciminia ſylua 185 a
Q. Cincinati tribunatus 137 a
cincinatorum nomen et familia 119 a
cincſius mons 33 b
cingij Seueri pontificatus 440 b
cinglia ciu. capta 177 b
cinnæ contra Octauiū res geſtæ 283 b de recipiendo Mario lex 284 b. in patriam impietas 284 b
Cn. Cinnæ magni conſulatus 351 b
L. Cinnæ conſulatus 265 a
L. Cinnæ conſulatus abrogatur 284 a
L. Cinnæ contra Auguſtum conſpiratio 353 b
circæi à Volſcis bello uexati 103 a
circeſſum caſtrum 462 b
circeum caſtrum 63 a
circēſes ludi 386 b. 388 b. 429 a. 465 a
circus Flaminius 221 a
circus Maximus 411 b
circi Maximi inſtauratio 415 b
cirtha ciuitas à Romanis capta 231 b
ciuiliæ foſſæ 108 b
Clari conſulatus 425 a. 432 b. 439 a. 446 a.
claſtidium obſeſſum 220 b
claudia aqua 181 b. 182 a 388 a. 405 a
claudia familia duplex 397 a
claudia tribus 100 a
claudiæ gentis ex Sabinis in urbem migratio 100 b
claudia Pulchra 367 a
claudianus à Chriſti religione alienus 521 b
claudij conſulatus 471 a. 473 a
claudij & Agrippinæ nuptiæ 387 a
claudius imperator Romanorum. 23 b. 24 a.
claudius princeps primus Romanorū Mauritanis bellum intulit 29 a
claudij Cæſaris ſecundus conſulatus. 383 a. contra Armenios & Parthos res geſtæ 340 a. imperiū 382 b. mors ibidem & 391 b.
claudij imperatoris natiuitas 344 a pro Cicerone contra Aſinium Gallum apologia 345 b. res geſtæ & mors 474 a
claudij Druſi contra Germanos res geſtæ 337 b. 338 a
claudia Caligulæ Cæſaris uxor 376 a
claudij Fabij Ambuſti quæſtura 133 b
claudij Iuliani de morte Maximini epiſtola 461 a
claudius Laterius trib. mil. 142 a
claudius Marcellus urbis Rom. præfectus 431 a
claudij Marcelli res geſtæ 27 a
claudius Max. Stoicus 432 a. 434 a
claudij Neronis primus conſulatus. 392 a. ſecundus 346 b
claudij Pulchri circus 274 a
claudius Regillus uitio in Dictatorem creatus 173 a
claudij Tiberij conſulatus 384 b mors 390 a. in Britanniā expeditio 385. a. noua cenſura 386 b. prælium nauale 389 a
C. Claudij Canniæ conſulatus 191 b. ſecundus conſulatus 197 b
C. Claudij Cētonis conſulatus 214 a
C. Claudij Marcelli conſulatus 309 b. 310 a.
C. Claudij Neronis conſulatus 229 b
C. Claudij prætura 242 b
C. Claudij Pulchri conſulatus 241 b
C. Claudij Sabini conſulatus 117 b
M. Claudius Marcellus primus Hannibalem uinci poſſe docuit 228 b. eiuſdem conſulatus 174 a. 220 b. 235 a. 240 a. 250 b.
M. Claudij Marcelli ſecundus conſulatus 247 a
M. Claudij Marcelli tertius conſulatus 226 a. in Cāpania res geſtæ ibid.
M. Claudij Marcelli tertius conſulatus 251 a
M. Claudij exilium 214 a
M. Claud. Marcelli de Siculis triumphus 227 b. quartus cō ſulatus 228 a quintus cōſulatus 229 b. cum Hannibale ad Venuſiam pugna ibid.
M. Claud. Marcelli in Ethruria res infeliciter geſtæ 215 a. contra Gallos res geſtæ 220 b. mors 221 a. 229. b 251 a.
P. Claudius Pulcher neglectis auſpicijs infeliciter contra Carthaginenſes pugnat 210 a
P. Claud. Pulchri cōſulat. 210 a. 240 a
T. Claudij tertius conſulatus 180 a
T. Claudij Neronis contra Campanos bellum 323 a
clauſtra & monaſteria in quo differant 601 b
clauſtroneoburgum monaſteriū 603 b
clauſtrorum uel monaſteriorum origo 600 b
clearchi conſulatus 516 a
clementiæ ara 363 b
clementini conſulatus 458 b. 565 a
clementis cōſulatus 411 a. 412 a. 447 b
clementis ſecundus conſulatus 443 b
clementes plures 412 a
cleon ſeruorum in Sicilia tumultuantium dux 260 b (312 b
cleopatra in Aegypti regnū reſtituta.
cleopatræ cū Auguſto bellū 47 a. luxus 331 b. mors & ſepultura 332 a
Cn Clepſinæ conſulatus 196 a
clibanarij milites 52 b
clitorius eques ſtrangulatur 363 a
cloacarum ædificatio apud Ro. 324 a
clodius abſci.; à Cicerone accuſatus. 306 a. à Milone occiſus 308 a
clodij cōtra fugitiuos res geſtæ 293 b. tabulæ à Cicerone confractæ 306 a
clodius Adelphius urbis præfect. 499 a
clodius Albinus 24 b. 447 a. eiuſq; conſulatus ibid.
clodij Albini res geſtæ & mors 450 a
clodius Ruffus 451 a. (392 b
clodij Quirinalis accuſatio & mors.
P. Clodius accuſatur 303 a. collegiorū magiſtros abrogatos reſtituit 296 b damnatus & in exiliū miſſus 309 a. præturā ambit 308 a. trib. pl. 303 a
P. Clodij cōtra Ciceronem lex 304 a. uita & mores 304 b
clodoueus Francorū rex ad Chriſtianam religionē conuertitur 560 a
cluuiānū à Iunio Bubulco captū 182 b

cluſium

cluſium à Brenno obſeſſum 32 a
M. Cluuius Ruffus hiſtoricus 407 a
clypea à Rom. expugnata 207 a
L. Coccij res geſtæ 324 b
M. Coccij Neruæ conſulatus 324 b
coccij Neruæ mors 376 b
Cœnobium unde 601 a
cœnobiorum primordia 600 b
colchi in fidem à Traiano recepti 59 a
collatinus Fronto 412 a
collegæ conſulatus 410 b
collegiorum magiſtri abrogantur cũ collegijs 296 b
collegiorum magiſtri à P. Clodio reſtituti 296 b
collocerí res geſtæ, & mors 494 b
S. Colomanni martyrium 595 a
coloniæ à municipio quid differat.
coloniæ Agrippinæ primordia 388 a
coloniarum deducendarũ ratio 128 a
coloniarum duo genera 128 a
coloſſus 444 b. & 445 a
coloſſus admirandæ altitudinis 404 a
colũba apud Aſſyrios ſacra auis 128 a 80 a.
comazonis conſulatus 454 b
comagena 48 b
comagena in prouinciæ formam à Romanis redacta 45 b
cometa 495 b. 518 b
cometes 394 b
L. Cominij tribuni res geſtæ 132 b
comnuorum accuſatio 297 b
comitia curiata 128 a
commodianæ thermæ 443 b
commodus menſis 440 b
commodus Rom. imp. 23 b
commodus Roman. imp. Germanicus cognominatur 440 a
commodus imperator Coloßi capite ſublato, ſuam imaginem imponit. 444 b.
commodi conſulatus 404 a. 419 a 429 a. 434 b. quæſtura 435 a.
commodi Cæſaris conſulatus ſecundus 429 a
commodi tertius conſulatus 443 a. quartus ibid. b. quintus 444 a
commodi ſextus conſulatus 445 a. ſeptimus ibid b.
commodi imperatoris natiuitas 437 a triumphus 441 a. & 442 a. conſulatus 442 a. 445 b
comperendinatio 386 a
compitalia 95
compitalitij ludi 303 a
concordiæ templum ædificatur 185 a
coniſa Ro. colonia 298 a
condiciani conſulatus 442 b. 443 a
cõradus epiſcopus Bataueñſis 605 a
conradus Morauiæ marchio 597 a
conſtantia Perſiæ ciu. 66 a
conſtantis conſulatus 495 b. 529 b
conſtantis conſulatus ſecundus 496 b tertius 497 b
conſtantis contra Francos res geſtæ. 496 b. et 497 a. horoſcopus 498 b mors 498 b
conſul Dialis 315
conſtantinus Conſtantius, &c. Rom. imp. 24 a
conſtantinus Magnus Roman. imp. 24 a.
conſtantinus primus imperator Chriſtianus 487 a
conſtantinus imp. baptizatur 495 b
conſtantini conſulatus 485 b. 547 a. conſulatus ſecundus 482 a. tertius b. quartus 483 a
conſtantini ſecundus, tertius et quartus conſulatus 488 a. & b
conſtantini Cæſaris ſecundus conſulatus 491 b. tertius 402 a. quartus 403 a. quintus, ſextus 491 a. & b. ſeptimus 492 a. octauus 493 a
conſtantini donatio extra fidem hiſtoriæ à Papiſtis conficta 489 a. & b. 490 a.
conſtantini imp. contra Perſas res geſtæ 65 a
conſtantini Magni imperium 486 b
conſtantini pietas 489 b
conſtantini imperatoris mors 495 a. & b. feſtum ibid.
conſtantius Rom. imp. 24 a
conſtantius tyrannus ab Honorio uictus & captus 528 b
conſtantij conſulatus 481 a
conſtantij Cæſaris conſulatus 492 a. 494 b.
conſtantij Cæſaris conſulatus primus. 499 b. ſecundus 495 b. 500 a.
conſtantij conſulatus 529 b. ſecundus 530 b. tertius 531 b
conſtantij conſulatus tertius 496 b. quartus 497 b. quintus 499 b. ſextus 500 a. ſeptimus ibid. b. octauus & nonus 501 b. decimus 502 b
conſtantij conſulatus quintus 484 b. ſextus ibid.
conſtantij ſeptimus conſulatus 493 b
conſtantij contra Gotthos res geſtæ. 529 a.
conſtantij imp. contra Perſas bellum. 45 b. crudelitas 494 a. imperium ibid. cum Alemannis fœdus 500 b. cum Vallis pax 531 b
conſtantij imperatoris mors 503 a. 532 a.
conſtantij iunioris conſulatus 439 b
conſtantinopolis 93 a & b. muro cingitur 526 b
conſtantinopolitana contra Macedonium ſynodus 511 b
conſtantinopolitana fames 542 a
conſtantinopolitanæ urbis primordia 498 a
conſtantinopolitanum incendium. 549 b. 550 a. 557 a.
cõſtantinopolitanus terræmotus 555 a
conſulare imperium cur annuũ 19 a
conſularia officia 19 a, 20 b. & 21 b
conſularis dignitas 21 a
conſularis poteſtas 19 a
conſulatus in decem annos prorogatus 577 a. in menſes aliquot diſtributus 400 b
conſulis iuramentum 20 b
conſules apud Romanos duplices, ordinati & ſuffecti 345 b
conſules duo cur Romæ ſemper facti. 19 a.
conſules ex plebeis electi 111 b
conſules maiores 19 b
conſules ordinarij atq; ſuffecti 458 a
conſules plures uno anno electi 20 a
conſules quibus diebus potißimum creati 20 a
conſules XXXV uno anno creati. 20 b.
conſules uarij generis cur à diuerſis in unum annum reiecti 371 b
conſules unde dicti 19 a
conſulum Romanorũ nomina à Græcis multoties aliter quàm à Latinis ſcripta 121 b
conſulum honos & electio 19 b
conſulum Romanorum prima inſtitutio 96 a
conſulum ueſtes & trabeæ 19 b
contrebia Hiſpaniæ expugnatur. 257 a.
conturbare quid 411 b
copillus Tectoſagorũ dux à Sylla captus 374 b
coponius equeſtris agminis ductor. 343 a.
cora Rom. colonia 201 a
corbio op. à Volſcis captum 108 a
cordus Cremutius 102 b
cordus Hiſtoricus 102 b

cordi

cordi 102 a
corfinium op. 279 b
corinthia uaſa 254 b
corinthium æs 254 b
corinthus ab Agrippa occupata 331 a
corinthus eiu. euerſa 35 a. 254 a. 255 a
L. Cornificius Dianæ templum ędificat 336 b
M. Coriolani res geſtæ et exiliū 108 a
coriolani bello à Volſcis uexati 108 a
corioli op. à Rom. captū 106 b. 107 a
corneliani conſulatus 460 b
cornelia lex de Maieſtate 297 b
cornelia uenenum hauriens examinatur 174 b
conelia Veſtalis uiua defoſſa 413 a
P. Cornelius conſul à Fabricio cenſore ſenatu amotus 195 b
P. Cornelij conſulatus 214 b. 215 b
cornelij conſulatus 365 b. 460 b
P. Cornelij contra Ligures res geſtæ. 241 b. triumphus ibid. dictatura et contra Volſcos res geſtæ 139 b
P. Cornelij Aruinæ conſulatus 184 a. contra Samnites res geſtæ ibid. ſecundus conſulatus 191 b
P. Cornelij Aſinæ conſulatus 211 a
Cn. Cornelij Aſinæ conſulatus & cōtra Carthag res geſtæ 204 b. 208 a
A. Cornelij Aruinæ contra Samnites res geſtæ 3 177 a
cornelius Balbus Theophanes 451 b
cornelij Balbi cum Cæſare familiaritas 347 a
Cn. Cornelij Bleſi conſulatus 198 a. ſecundus conſulatus 208 b
M. Cornelij Cethegi conſulatus 181 a
Cn. Cornelij Cethegi conſulatus 234 b. 249 a.
L. Cor. Cinnæ mors 286 a
L. Cornelij Cinnæ conſulatus 283 b. ſecundus 285 a. tertius 285 b. quartus 286 a
P. Corn. Coßi tribunatus 137 a. 140 a
Cn. Cornelius Coſſus trib. conſularis 140 b. trib mil. 138 b
M. Cornelius Coſſus trib. mil. 141 b
A. Corn. Coßi conſulat. 137 b. 169 a
Cn. Cornel. Coßi conſulatus 238 b
Cornelij Coßi conſulatus 366 b. 394 b contra Fidenates res geſtæ 132 a. item contra Samnites 169 b
A. Cornel. Coßi contra Volſcos res geſtæ 130 a. 151 a
Cn. Corn. Coßi tribunat. 137 a. 140 a
P. Cornelij Dolabellæ conſulat. 192 a
Cn. Cornel. Dolabellæ cōſulat. 249 b
cornelij Dolabellæ conſulatus 408 b
cornelius Fronto 414 a
cornelius Gallus Auguſti in Aegyptū atq; Arabiam legatus 47 b. eiuſdē res geſtæ 332 a
cornelij Lentuli contra Dacos res geſtæ 80 a
Cn. Cornel. Lentuli conſulatus 232 b. 254 a. 276 b.
L. Cornel. Lentuli conſulatus 275 b. 196 b. 197 a. 233 a.
L. Cornel conſulatus & contra Gallos Liguresq; res geſtæ 215 a
L. Cornel ſecundus conſulatus 174 a
P. Cornelij Lentuli conſulatus 241 b. 294 a.
Cn. Cornelij Leuini conſulatus 244 a
cornelij Licinij Calui natiuitas 288 b
L. Cornelij Malugmenſis conſulatus. 118 a.
M. Cornel. Malugnēſis cōſulat. 130 a
P. Cornelius Maluginenſis trib. conſularis 140 b
L. Cornelius Merula flamen Dialis. 285 b. accuſatur 284 a
L. Cornelij Merulæ conſulatus 236 a
P. Cornelio Naſicæ Serapionis cognomen indutum 259 a
cornelij Nepotis de magiſtratibus liber 21 a
cornelij Orfriti cōſulatus 388 b. 389 a
cornelius Pompeij quæſtor 297 b
M. Cornelij proconſulis contra Magonem res geſtæ 231 b
cornelius Ruffus 406 b
P. Cornelius Ruffus dormiens uiſum amiſit 191 a
cornelius Ruffus Sibyllæ cognominatus 283 b
P. Cornelius Ruffinus à cenſoribus ſenatu motus 192 b
P. Cornel. Ruffini conſulatus 190 a. contra Samnites facta ibid.
P. Cornel. Ruffini ſecundus conſulatus 195 a
P. Cornel. Ruffini facta 190 b
P. Cornelij Scapulæ conſulatus 175 b
cornelij Scipionis in Africa res geſtæ. 231 a.
cornelius Secularis urbis præfectus. 470 b. 471 a b.
P. Cornel. Scip. Aemilianus cum ędilitatem peteret, contra leges factus conſul 253 b
P. Cornelius Scipio in Hiſpanis uulneratur 216 b
Cn. Cornel. Scipionis uel Calui conſulatus 220 b
P. Corn. Scipionis Aemiliani de Carthagine expugnata & deuicta Aphrica triumphus 253 b. & 255 a
Cornel. Scipionis Africani cōſulat. 238 a. natura & ingenium 254 b. 255 a
L. Cornel. Scipionis Aſiatici conſulatus 237 a
L. Cornel. Scipionis conſulatus 166 a 187 a.
P. Cornelij Scipionis conſulatus, & contra Hannibalē res geſtæ 222 a
L. Cornel. Scipionis conſulatus et contra Hannonem res geſtæ 205 a
P. Cornel. Scipionis ſecundus conſulatus 215 b
L. Cornel. Scipionis contra Antiochū res geſtæ 237 b. de eodem triumphus 238 a
L. Cornelij Scipionis in Sardinia res geſtæ 27 b
L. Cornelio Scipioni Aſiatici cognomen inditum 238 a
L. Cornel. Sullæ cōſulatus 262 b. 289 a
cornelius Victorinus 431 a
cornelijs cur Aſinæ cognomen datū. 204 b.
L. Cornificius Dianæ templum ędificat 328 a
L. Cornificij conſulatus 327 a
corſica à Metello deuicta 27 b
corſicæ inſulæ deſcriptio 27 b
T. Coruncanij conſulatus 193 a. 218 a
cornuti cum Lebeone conſulat. 109 b
cornutus Tertullus 435 b
cornuti Tertulli conſulatus 417 a
corpus 481 a
coruinus Clemens 412 a
coruini conſulatus 380 b
coruus Cæſaris ſalutator 377 a
coryphæi 457 a
coſis Albanorum dux 33 b
coſſa Rom. colonia 194 b
coßi Lentuli conſulatus 351 a
coßi magiſtri equitū res geſtæ 104 a
coßi qui 104 a
coßitij 204 b
coſſunij ibid.
coſſutianus damnatur 193 a
coſſutiani 204 b
cottæ lex 294 b
cottæ unde dicti 291 b
coti Thraciæ regis res geſtæ 33 b
L. Cottæ conſulatus 297 a. 298 b
L. Cottæ lex 292 a
cotiæ alpes à Rom. ſubactæ 897 b
cotius rex 33 b. 44 b. eius cum Octauiano

. ulsano imp. amicitia 44 b
Craſſus Mutianus iureconſultus 263 b. eius mors ibid.
craſſus Pont. Max. 262 a
C. Craſſus trib. 134 a
craßi Frugi conſulatus 305 b
craßi cõtra Perſeũ regẽ res geſtæ 245 a
M. Craßi conſulatus 306 a 342 a. 367 b. auaritia 55 a. & 306 a. cenſura 282 a. contra Baſtarnas et Marſos res geſtæ 332 a. itẽ Thraces ibid. cõtra Parthos 54 b. fugitiuos 102 a
M. Craßi diuitiæ 306 a & b. in Mœſia res geſtæ 37 b
M Craßi interfecti capiti aurum infuſum 55 a
M. Craßi oratio 254 a. Vide M. Licinium Craſſum.
P. Craßi mors 254 a
P. Craßi Mutiani conſulatus 263 a
cremera fl. 212 a
ad Cremeram Fabij cæſi 149 b
cremona ciu. 222 b. Ro. colonia 218 b
cremutij Cordi res geſtæ 366 b
creta nympha 34 b
creta quomodo in Romanorum poteſtatem redacta 34 b
cretæ inſulæ deſcriptio 34 b
cretenſes à Rom ſubacti 296 a
cretenſium fames & ſitis ibid.
creticum bellum 34 b. 296 a
cretonianu conſulatus 316 a
creuſa Aeneæ uxor 87 a
criſpus Martius 323 a
criſpi conſulatus 490 b. 491 b. 492 a. imperium 490 b
criſpi Paßieni ſcitè dictum 348 a
criſpinus præfectus prætorio 384 b
cri[illegible] conſulatus 420 b. 431 a 334 b. 444 [illegible] a. 481 a 420 b.
croati[illegible] 34 b rubra ibid.
croatia olim Valeria dicta 38 b
S. Crucis cœnobium 624 a
cruſtumeris ciu. capta 204 a
Cteſiphon regia ciuitas 55 b
Culuſſa 252 a
cumanis conceſſum ut publicè Latine loquantur 242 b
cumæ captæ 136 a
cumis Romanorũ naues ab Ariſtodemo, ob Tarquinij bona detentæ 108 a
curcta inſula 34 b
curiata lex 135 b 321 a
curiatius trib. pl. 259 a
P. Curiatij conſulatus 125 b
C. Curio à Metello accuſatur 276 b
C. Curionis in Cæſarem odium 310 a
curius duumuir 193 a
M. Curius cũ dentib. natus 256 a. Anienem fl. in urbem perducit 193 a
M. Curij Dentati cenſura 193 a. contra Samnites res geſtæ 190 a
M. Curij Dẽtati 2. conſulat. 190 a. 196 b 197 b. continentia 197 a. contra Pyrrhũ regẽ res geſtæ 196 b. de eo dẽ triũphus ibid. itẽ cõtra Sabinos 190 b. cum Dardanis bellum 37 a
C. Curij Scribonij conſulatus 291 a
curtius Seuerus 430 a
M Curius inſignis munerũ cõtẽptor. (190 b
P. Curiati Tergemini conſulatus 121 a
curtia aqua 388 b. 401 a
curtius lacus 160 a
curtij Chilonis conſulatus 125 b
T. Curtij conſulatus 115 a
curtij Ruffi res geſtæ 361 a
C. Curtij trib. pl. uita, ingenium, & mores 310 b
M. Curtij facinus glorioſum 160 a
Cydonia ciu expugnatur 296 a
cyneas Pyrrhi regis legatus 193 b
cynegij conſulatus 518 a
cypariſſus ab Apolline dilectus 54 a
cypri inſulæ deſcriptio & nomina uaria 46 a
cyprianus epiſcopus et rhetor 470 a
cypriorũ ingentes diuitiæ 46 a
cyprum Romani auidè magis quàm iuſt. ſubegerunt 46 a
cyrenaica regio qua ratione Romanis ſubiecta 46 b
cyrenaicæ regionis deſcriptio 47 a
cyrene urbs 47 a
cyriades tyrannus 24 b
cyri Panopolites dignitates & res geſtæ 540 a
cyri quintus conſulatus 540 a
cyrini conſulatus 343 a. Syriæ præfectura ibid.
cyriſtica regio 56 b.
cyrnos inſula 27 b
cyzicũ à Mithridate expugnatũ 291 b
cyzicus terræmotu corruit 543 a
D
Dacia 38 a. à Traiano in prouinciæ formã redacta 39 a. 59 b. 418 b
dacia prima & ſecunda 39 a. Ripenſis 39 b
daciæ deſcriptio 39 a
daciæ in Mœſiæ regionibus duæ 39 a
daciani conſulatus 501 b
dacicum bellum à Cannio Ruffo carmine deſcriptum 39 a
dacum in Pannoniam & Mœſiam irruptiones 39 a
dagalaiphi conſulatus 507 b. 548 a
dagon Aſcalonitarum dea 80 a
daides Meſſenius 91 b
dalmatæ à Martio Figulo uicti 250 a
dalmatia 34 b. à Cæcilio Metello debellata 270 a
dalmaticum bellum 328 b. 333 a
dalmatius Cæſar 495 b
dalmatij conſulatus 494 a
damaſi pontificis mors 515 b
damaſippi prætoris crudelitas 288 a
danielis prophetæ hebdomade 370 a
daphne op. 54 a
daphnenſis lucus 53 a. 54 b
dardani pop 37 a Romanorum tributarij facti 37 b. ab Appio Claudio uicti 291 b
dardaniæ regnum 84 b
darius 47 a
daſij Salapini opera Salapia à Ro. recuperata 228 b
Decennius Geminius 393 b
decentius tyrannus 25 a
decentij conſulatus 409 b
decemuiri 121 b. & 122 a. exilio mulctati 124 a
decemuiri primi 123 a
decemuirorum ornamenta 123 b
decianæ thermæ 467 a
decibalus à Traiano uictus 39 a. 59 b. 418 b. ſibijpſi manus infert 39 a
decibali Dacorum ducis contra Rom. res geſtæ 39 a
decij Balbi conſulatus 547 a
Decius imp. à Gotthis occiditur 467 a
decij imperatoris in Chriſtianos crudelitas 466 b. in Gallia res geſtæ ibidem.
decij Iunij Bruti in Hiſpania res geſtæ 30 b
decius iunior pro patria ſe deuouit. 183 a.
decius Magius 201 a
decius Romanorum imp. 24 a
decius Seuerus 430 b
decij conſulatus 466 a. 556 b. 171 a. acra 467 a. imperium 466 b. lauacra 467 a
P. Decius pro ſalute patriæ ſe deuouit 171 a
P. Decij cenſura 185 a. cõſulatus 199 a
P. Decij Muris conſulatus 171 a. 181 b 183 b. 184 a. contra Tarquinienſes res geſtæ 183 b ſomnium 269 b
decimi Iunij Bruti conſulatus, & in Hiſpania res geſtæ 259 a
decimus Maximus Nero 545 a
decuplatores 309 a

decurialis

decurlalis principatus 16 b
defloratio quid 512 b
deiotari contra Mithridatem res geſtæ 293 a & b. in Galatia imperium 42 b
delminium op. 34 b. 250 b
demetrias ciu. ab Aetolis capta 217 a
demetrij odium in Perſeum 241 a. mors 36 b
demetrij philoſophi dictum 411 a
demetrij regis contra Ptolemæum bellum 255 b. mors 243 a
demarchus 426 b
derceto 80 a
dercylus Aſſyriorum rex 85 a
dexteri conſulatus 447 b. 456 b. 471 b 448 b. 449 b.
deucalion Theſſaliæ rex 83 a
deucalionis diluuium 83 a
à Deucalione quomodo homines reparati 62 b
deuouendi mos 271 b
Diade ciu. 83 b
diadumenus 453 a
diadumeni imperium et mors 453 ab
dialis conſul 315
dianæ Epheſinæ templi conflagratio 264 b
dianæ templum 336 b. in Daphne. 54 a.
dianæ templum à Cornificio extructum 328 a
diapolitus Aegyptiorum rex 82 a
dictatoris munus 103 b
dictatores claui figendi gratia creati. 174 b.
dictatorum prima creatio 102 b
dictatura poteſtate regiæ dignitati par 103 b
dictatura ſenatuſconſulto ſublata. 103 a.
dictaturæ poteſtas & tempus 103 b. primordia 104 b
didius Gallus 420 a. aquarum curator 354 a
Didius Iulianus Rom. imp. 23 b
didius Lelius Pompeij legatus 291 a eius mors ibid.
M. Didij contra Thraces res geſtæ. 39 b.
T. Didij Iunij conſulatus 276 a
dido 88 b
didonis theſaurus in Aphrica effoſſus 397 a
dietpoldi Bataurenſis epiſcopi de Aſiatica expeditione hiſtoria 610 a
diluuium Deucalionis 83 a. Noe 77
diuites qui reuera habendi 306 a
diocletianæ thermæ 484 b
diocletianus Rom. imp. 24 a. agriculturæ ſtudioſus 486 a. diuinos ſibi honores aſcribit 482 a. imperio ſe abdicat 486 a
diocletiani conſulatus 478 b. 479 a. 481 a. 482 a. 482 b. 484 a. 485 b. & 487 a. contra Armenios res geſtæ 50 a. item contra Perſas 63 b. 64 a. de Parthis triumphus 485 a. Imperium 479 b. & 450 a. mors 488 a. 490 b.
diodori Siculi hiſtoriarum pars recenter inuenta 159 b. 160 a
dion Caſſius urbis præfectus 482 a
dionis conſulatus 458 a. 480 b
dionyſij abbatis lucubrationes 572 a
dionyſij Halicarnaſſei de Romanorum hiſtorijs libri imperfecti 25 b
in Dionyſij Halicarnaſſei hiſtoria magna facta iactura 127 b
dionyſij conſulatus 458 b
dioſcori conſulatus 540 a
diuortium primum apud Romanos. 217 a.
diutiani conſulatus 501 b
Doctiſſimi etiam uiri in ſcribendo peccant 132 b
dolabellæ conſulatus 289 a. 355 b. 408 b.
P. Dolabella adoleſcens adhuc conſulatum aſſequitur contra legẽ 317 a
P. Dolabellæ cum Hircani legatis amicitia 318 a
dolabellæ ingenium 315 b. in Cæſarẽ inſidiæ 316 a. mors 323 a
domitiæ familiæ felicitas 278 a
domicillæ exilium 412 a
domitianus diuinos ſibijpſi honores aſcribit 485 a. dominum deumq; ſe dici uoluit 410 a
domitiani aureæ atq; argenteæ ſtatuæ. 412 b. conſulatus 403 b. 405 b. 406 a 407 b. 408 a. 408 b. 409 b. 410 a. 412 a. crudelitas 413 b. imperium 223 b. 408 a. conſulatus ſeptemdecim ibidem. mors 414 b. & 413 a. 415 a.
domitius Apher aquarum curator. 387 b.
Cn. Domitius damnatur 379 b
domitius Dexter 447 b
domitius Fabius Allobrogicus 32 b
domitij Aenobarbi ædilitas et ſpectacula 302 b
domitij Corbulonis contra Parthos res geſtæ 393 b. item in Armenia 394 b.
domitij Scæuolæ mors 258 a
L. Domitius Aenobarbus 276 b
L. Domitij Aenobarbi conſulatus 278 b. 307 a. 341 a.
L. Domitij famulus cum lucerna interfectus 306 a
L. Domitij res geſtæ 324 b. mors 307 a
Cn. Domitius elephanto per prouinciam inuectus 273 a
Cn Domitius Syllanum accuſat 291 a
M. Domitij Aenobarbi conſulatus. 236 b.
Cn. Domitij Aenobarbi cenſura 249 a. conſulatus 276 b. 267 a. 329 a. res geſta b. item contra Allobroges facta 267 a
Cn. Domitij Calui cõſulat. 192 b. 324 b in bello Philippenſi res geſtæ ibid.
Cn. Domitij cenſura 270 a. 273 a
Cn. Domitij cenſura 282 a. conſulatus 174 a 279 a. 308 a.
Cn. Domitij Neronis effigies 391 b
Sex. Domitij conſulatus 266 a
Sex. Domitij Caluini contra Gallos ciſalpinos res geſtæ 266 a
domnes Artaxatis præfectus 58 b
domnis Parthorum ducis in C. Cæſarem crudelitas 57 a. & mors ibid. b
donatus Grammaticus 501 a
donati conſulatus 471 a
doryphori mors 395 a
Drauus fl. 88 b
drigeuuorum proditiones 317 a
druentia fl. 33 b
druſilla C. Cæſaris ſoror 371 b
drepanum op. reſtauratur 493 b
druſi conſulatus 354 b. ouatio 362 a. & b. propè Maguntiã moles 345 a arcus triumphalis 345 a. res geſtæ 335 a.
druſi Neronis conſulat. 344 b. contra Rhetos et Vindelicos res geſtæ 337 b
druſi Cæſaris conſulatus 359 a. ebrietas 350 b. in Illyrico res geſtæ 359 b mors & ſepultura 359 b. 366 a. 376 a.
M. Druſi conſulatus 341 a. contra Germanos res geſtæ 341 b. mors 343 b.
Duillij Cæſonis conſulatus 173 a
C. Duillij conſulatus & cõtra Carthaginenſes res geſtæ 204 b. naualis uictoriæ primus triumphus 204 b. columna 205 a
L. Duronij contra Gentium regẽ res geſtæ

geſtæ 242 b
duumuiri aquarum deducendarum creati 198 a
duumuiri nauales 182 b. ſacrorũ 130 b
duilius Siculus triumuir 228 a
duillij Silani conſulatus 444 b
Dynamij conſulatus 557 a
dyrrachium terræmotu corruit 498 a

E

L. Ebutij Heluæ conſulatus 116 b
M. Ebutius Helua 118 a
P. Ebutij conſulatus 104 a
T. Ebutij conſulatus 124 a
T. Ebutij magiſtri equitum res geſtæ. 104 a.
Ecetra à Romanis expugnata 140 a
Edeſſa ciu. 48 b. 60 b. 80 a
Egimurus inſula 211 b
egnatianum ſcelus 338 a
egnatij cum Sentio diſcordia 819 b
egusa inſula 211 b
Elelsas 104 a
elephantorum aſpectu territi Romani 196 b. 209 a
elephantum in bello uſus 194 a & b. pugna 314 b
Cn. Elepſinæ conſulatus 196 a
eleuſina ciuitas 427 a. ſacra 426 a. 427 a.
eliſſa Tyria 83 b
Emaus uicus 455 b
emericus Hungariæ rex 612 b
emerici Gotthorum regis mors 510 a
emeſa ciuitas 63 a
emeſena ciuitas 544 b. 545 a
emiſa ciuitas 63 a
empulum ex Tiburtibus à Romanis captum 164 a
Ennij ætas 214 a. & mors ibidem b. 214 b.
entellus actorũ imperij curator 415 a
Epaphroditus Neronis libertus 415 a
epheſina ſynodus 536 a
epicteti philoſophi exilium 411 a
epiphanij epiſcopi mors 572
epiri deſcriptio 85 b
epiroticum bellum ibid.
eporedia colonia 276 a
Equimelium 129 a
L. Equitius equitum magiſter 511 b
equitij conſulatus 510 a
equitibus Romanis quando primum data ſtipendia 141 a
Erdpurg 610 b
erix 86 a
T. Ermenij conſulatus 99 a
ermenrici Sueuorum regis res geſtæ, 538 a. mors ibid.
ernuſtus Auſtriæ Marchio 594 b
errarius Parthorum rex 574 a
erroribus omnes obnoxij 132 b
erutij Clari conſulatus 413 a
eucharij conſulatus 568 a
eucherij conſulatus 514 b. mors 524 a
eudoxia Valentiniano deſpõſatur 538 a. eius mors 525 a. ſtatua 524 b
eudoxij conſulatus 540 a. mors 509 a
eugenij imperatoris in Gallijs imperium 519 b
eumenis regis res geſtæ 237 b
eumeni regi regnum propter beneficia à Romanis ampliatum 238 a
euno Syrus ſeruorum in Sicilia tumultuantium dux 260 b
eunomiæ uirginis eloquentia 491 b
euodij conſulatus 518 a
euphales Aſſyriorum rex 85 a
euphemiæ martyrium 484 a
euporus C. Gracchi ſeruus & interfector 268 a
eurilij Clari duo conſulatus 421 a
eurition 87 b
euſebij chronicon corruptiſſimũ 14 a. 213 b.
euſebij conſulatus 498 a. 502 a. 557 b.
euſtachij conſulatus 532 a
eutropij conſulatus 518 b
eutropij Eunuchi mors 523 a
eutychianus Pontifex 476 a
eutychiani conſulatus 822 b
euxinus pontus 79 b
Extricati conſulatus 452 b
exules Neruæ edicto Romam reuocati 415 b
exuperatorius menſis 440 b

F

Fabianus Titianus urbis præfectus. 498 a. 499 a.
fabiani conſulatus 448 b
fabiani pontificis mors 460 b
fabius Ambuſtus trib. mil. 140 a
fabij Ambuſti filiæ 153 a
fabij Aphricani conſulatus 344 a
fabij Cæſonis conſulatus 110 b. 111 b. 112 a. contra Hethruſcos res geſtæ. 111 b.
fabij Gurg. contra ſeruos ſeditioſos res geſtæ 200 b
fabij Maximi conſulatus 314 b. de amiſſo filio dicterium 246 b
fab. Perſici conſulatus 376 b
fab. Pictoris conſulatus 199 a
fabius Repentinus 432 a
fabius Ruffinus 430 b
fabius Sabinus 452 b
fabius Titianus urbis Romanæ præfectus 495 b
fab. Valentis conſulatus 412 b
fabij Quintiliani uita obiter deſcripta 410 b
fab. ad Cremeram occiſi 149 b
C. Fabius Ambuſtus trib. mil. 141 b. trib. conſularis 140 b
C. Fab. Licinij conſulat. 197 b. 211 b
C. Fabius Venox 182 a
Cn. Fab. conſulatus 162 b. 212 a. contra Hernicos res geſtæ 162 b
Cn. Fabij Piſtoris conſulatus. 200 a.
Cn. Fabius Vibulanus tribunus militum 139 b. eius conſulatus. 135 a.
M. Fab. conſulatus 112 a. & b. contra Phaliſcos & Tarquinienſes res geſtæ 163 b. de Gallis ouatio 162 a
M. Fab. Ambuſti conſulatus 162 b. 163 a. 164 b.
M. Fab. Buteonis conſulatus 221 b. dictatura ibid.
M. Fab. Dorſui conſulatus 168 b
M. Fab. Vibulani tribunatus 137 a. 131 a. conſulatus 128 a
P. Fab. Max. conſulatus 243 b
Q. Fab. cenſura 185 a
conſulatus 110 b. 119 b. 121 a.
contra Volſcos res geſtæ 118 b.
mors 121 b
Q. Fab. iunioris conſulatus 226 b. in Apulia res geſtæ ibid.
Q. Fabius cur Ambuſtus cognominatus 283 a
item pullus Iouis ibid.
Quint. Fab. Ambuſti conſulatus. 137 b.
Q. Fab. Gurg. conſulatus 189 b. & 196 a. contra Samnites res geſtæ. 189 b.
Quint. Fab. Labeonis conſulatus. 240 a.
Q. Fabius Maximus prodictator, eiusq; contra Hannibalem res geſtæ 223 a & b
Q. Fabius cur Maximus cognominatus 185 a
Q. Fab. Maximi conſulatus 200 a. 267 b. 225 b. 188 a. uariæ dignitates 229 a. mors ibid.
Q. Fab. Maximi contra Gallos & Samnites res geſtæ 188 b
item

item aduerſus Allobroges & Bituitum Aruernorum regem 268 a.
in filium crudelitas 275 b
Q. Fabij Maximi Aemiliani conſulatus 255 b
Q. Fabij Maximi auguris mors. 231 a.
Q. Fabius Maximus Cunctator & Scutum imperij nominatus 229 a
Q. Fab. Maximi Seruiliani conſulatus 257 b
Q. Fab. Maximi Verrucoſi conſulatus 226 a. 229 a
Q. Fabij Rulliani conſulatus 186 a. 177 a. 182 b. 183 b. 187 b. contra Tuſcos res geſtæ 183 a. item Samnites 183 b
Qu. Fabij Verrucoſi conſulatus. 218 b.
Q. Fabij Vibulani conſulatus 116 a. 118 a. 134 a. tribunatus 137 a
Q. Fab. Seruiliani contra Luſitanos & Viriatum res geſtæ 257 b
fabiæ gentis contra Veientes res geſtæ 112 a
fabiorum trecentorum clades 113 a & b.
fabrateria Roman. colonia 266 a
fabricius pro redimendis captiuis ad Pyrrhum regem miſſus 194
fabricij cenſura 195 b. contra Samnites et Lucanos res geſtæ, & de iiſdem triumphis 194 b
fabricij in rebus bellicis fides & integritas 194 b
C. Fabricij conſulatus 194 a
C. Fabricij Luſcini cenſura 192 b. res geſtæ ibid.
facundi conſulatus 494 b
falconis conſulatus 446 a
fames ingens 208 a. 128 b. 138 a 353 b. 365 a. 388 b. 542 a. 573 b.
C. Fannij conſulatus 267 a
C. Fannij Strabonis conſulatus. 240 b.
faſces lictorum 19 b. ex quibus arboribus factæ ibid. quando ſubmitterentur ibid.
faſces Iulia lege priori ex conſulibus decretæ 29 b
fauſtinæ crudelitas 439 b
fauſti conſulatus 482 a. 538 a. 557 b
fauſti Syllani conſulatus 389 a
fauſtini conſulatus 451 a. 555 b. 456 b. 471 b.
fauſtus Quintillus augur 436 a
Fauſtulus paſtor Romuli & Remi nutritor 15 a
fauſtus Quintilius 441 b
Febani Rugorum regis cum Odoacre pugna 557 a
feliciani conſulatus 458 b. 494 b
felix 4. Pontifex Maximus 570 b. 475 b.
felix Syriæ præſes 389 a
felicis conſulatus 535 a. 564 a
feneſtella hiſtoriarum & carminum ſcriptor 363 a
fercula ſpoliorum 485 a
ferentanorum cum Romanis bellum. 178 b.
ferentina urb à Romanis capta 162 a
ferentinæ lucus 266 b
ferrata turris 478 b
feſti conſulatus 352 a. 538 b
Fidei templum 116 a
fidenæ obſeſſæ 104 a
fidenæ ad Lartem Tolumnium deficiunt 129 b
fidenatium coniuratio 103 a
deditio 104 b
interitus 130 b. 132 a
C. Figuli conſulatus 298 b
filorci à Rom. deuicti 47 b
filoxeni conſulatus 570 b
Cn. Fimbriæ in Valerium Flaccũ crudelitas 285 a
firmus tyrannus 24 b
Flacillæ mors 536 b
flaccus Syriæ præfectus 560 b
flacci conſulatus 440 a
C. Flacci Fimbriæ conſulatus 274 b
flaconenſis inſula 500 b
flaminia uia 223 a. 239 b
flaminius circus 221 a
flaminij forum 468 a
C. Flaminij conſulatus 220 a. 223 a. & cum Hannibale infelix pugna ibidem. contra Inſubres res geſtæ. 220 a.
C. Flaminij tribuni res geſtæ 218 b
C. Flaminius contra Gallos contra S. C. depugnat 220 b
Cn. Flaminij conſulatus 239 a
T. Flaminij in Græcia contra Nabidem regem res geſtæ 235 b
flauij conſulatus 409 a. (475 a
flauius Antiocianus urbis præfectus.
flauiæ templum 411 b
flauius Clemens 409 a. eius conſulatus 412 a
flauiæ Domicillæ exilium 412 a
flauij Lucretij conſulatus 246 a
flauij Sabini mors 401 a. 413 b
C. Flauij Fimbriæ lex 285 b
Ser. Flauij conſulatus 108 b
M. Flauoleus Primipilus 112 a
Cn. Flauij ſcribæ & ædilis res geſtæ. 185 a.
C. Flauius ſcriba ius ciuile uulgat. 185 a.
florentius officiorum apud Conſtantium magiſter 503 a
florentij conſulatus 535 a. 566 a
florentum à Romanis captum 180 a
floriani imperium 24 a. 477 a
fluuiorum aræ 49 b
Fœcunditatis templum 395 b
fœneratores Romæ accuſati 269 a
follares nummi 500 b
M. Follij tribunatus 111 a
fonteius Agrippa aquarum curator. 398 a.
fonteius Capito 398 b. inſignis iureconſultus 356 b. eius conſulatus 356 a. 394 a.
fortunæ equeſtris templum 243 a. itẽ muliebris 108 b
forum tranſitorium 412 a
Franci à Conſtante debellati 497 a. Vide Gallos.
frauitæ conſulatus 524 a
fredibaldus Vandalorum rex à Conſtantio captus 531 a
fregellæ colonia facta 175 b
fregellana arx à Samnitibus occupata 181 b
fregellani ab Opimio in deditionem accepti 265 b. 166 b
fridericus Auſtriæ dux 617 b. magnus ſcortator 619 a. proſcribitur 614 a
friderici 2. Bellicoſi Auſtriæ ducis res geſtæ 616 b. 617 a
fridericus Catholicus Auſtriæ dux. 612 a.
friderici Barbaroſſæ res geſtæ 608 a
fridericus Romanorum imperator. 591 a. 614 a.
friderici VI. Romanorum imperatoris res geſtæ 612 a
fridericus imp. ad recuperationem terræ ſanctæ profectus, flumine ſubmergitur 610 a
frontini de Domitiano dicteriũ 414 b lucubrationes 401 b
fronto orator 437 b. eius ſtatua ibid.
frontonis conſulat. 414 a. 448 a. 438 a
frontones 356 b. multi 414 a
frouuiza Leopoldi ducis uxor 596 b
Fucinus lacus 389 a
fulcinus 362 b

fulcinij Trionis conſulatus 372 a
fului æ baſilica 310 a
 fortitudo 324 a
fulgentius Ruſpenſis epiſcopus 560 a
fuluij conſulatus 409 b. 412 b. 424 a
fuluia Antonij uxor 324 a
fuluius Flaccus duum uir 198 a. eius cõtra Celtiberos res geſtæ 142 a. triũphus ibid. cõtra Hannibalẽ res geſtæ 227 a. mors 268 a
C. Fuluij conſulatus 218 a
C. Fuluij Centumali conſulatus 318 a. cũ Poſthumo Albino cõſulat. 36 b
Cn. Fuluij Centumali conſulatus 127 b. 187 a. contra Samnites res geſtæ. ibid. itẽ contra Hannibalem 217 b
Cn. Fuluij Flacci conſulatus 261 a. contra Gallos Liguresq́; res geſtæ 215 a
Cn. Fuluij cõtra Tuſcos res geſtæ 18 b
L. Fuluij conſulatus 177 a
L. Fuluij Flacci conſulatus 180 a
M. Fuluius athleticorum certaminum primus inſtitutor 240 a
M. Fuluij contra Actolos res geſtæ 238 a. triumphus 230 b
M. Fuluij Flacci conſulatus 108 a. 359 b. contra Ligures res geſtæ ibidem. mors 267 b
M. Fuluij Nobilioris cenſura 243 a. conſulatus 238 a. 249 b. in Epiro res geſtæ 35 b
M. Fuluij Pæti conſulatus 187 a
Q. Fuluij Flacci conſulatus 201 a. 242 b. 220 a. contra Boios & Gallos res geſtæ ibid. de Celtiberis triumphus 242 b. in Liguria res feliciter geſtæ 243 a & triumphus ibid.
Qu. Fuluij Nobilioris conſulat. 250 b
Ser. Fuluij Flacci conſulatus 260 b. eius contra Vardeos res geſtæ ibid.
C. Fundanij uel Fundali conſul. 212 a
furius Camillus dictaturam abdicat. 157 a.
furij Camilli cõtra Phaliſcos res geſtæ 245 a. triũphus ibid. exilium 147 b
furius Camillus Scribonianus 24 b
furius Lupus urbis præfectus 476 b. 477 b.
furius Orphitus urbis præfectus 475 a
furij Placidij conſulatus 475 a
furius Scribonianus ciuilium bellorũ excitator 384 a
furij Scriboniani exilium 388 b
furius Victorinus 443 b
A. Furij Agrippæ conſulatus 125 a
C. Furij Tribunatus 232 b
C. Furij Pacilli cenſura 230 b
C. Furij Placidi conſulatus 211 a
Cn. Furij Pacilij conſulatus 228 b
Cn. Furij Petilij conſulatus 137 b
L. Furius trib mil. 239 b
L. Furij conſulatus 114 a. contra Cenomanos & Boios res geſtæ 233 a. itẽ contra Hernicos 237 b
L. Furij Camilli conſulatus 166 b. 172 a. 177 a. cõtra Arũcos res geſtæ 182 b
L. Furij Medullini tribunatus 131 a
L. Furius Medullinus trib mil. 140 b. eius conſulatus 137 b. 138 b
L. Furij Purpurionis conſulatus 235 a
M. Furij conſulatus 354 a
M. Furius Camillus Aphricæ proconſul 354 b
M. Furius Camillus tribun. conſularis 140 b. trib. mil. 242 b
M. Fur. Camilli cõtra Phaliſcos et Capenates res geſtæ 144 a. triũph. ibid.
P. Furij conſulatus 114 b. contra Aequos res geſtæ 216 b
P. Furij Pilonis cõſulat. 260 a. 220 a. cõtra Inſubres et Gallos res geſtæ ib.
Sex. Furij conſulatus 108 b. 109 a
Sex. Furius Medullinus trib. mil. con. pot. 135 a
Sp. Furij conſulatus 111 b. 216 b. 121 a. contra Aequos res geſtæ 111 b
furnij conſulatus 101 a
furnij Agrippæ contra Cantabros res geſtæ 317 b
T. Furnij conſulatus 342 b
fuſciani conſulatus 444 b
fuſcus Rom. ſenator 428 b
fuſci conſulatus 456 b. 457 b
fuſcus Sauinator 423 a
C. Fuſij Genucij conſulatus 368 b
Q. Fuſij Caleni conſulatus 318 b
fuſinates ſecuri à Rom. percuſſi 185 b

G

Gabinia lex 296 a
gabinius Baſſus 306 a
gabinius Paulus inſignis Pompeij adulator 304 b
A. Gabinij conſulatus 304 a
A. Gabinij tributa lex 295 a
gabriel Eubolius 490 a
gaditanum mare 534 b
gainæ tyranni res contra Romanos geſtæ 523 b. mors ibid.
gaiſonis conſulatus 499 a
galatia à Romanis ſubacta 41 a. 42 b
galbæ imperium 390 b. diuturnum uaticinio prædictum 376 a
galbæ nomen unde 372 b
galbij contra Bonifacium res geſtæ, et mors 534 b
galerij imperium 54 a. 486 a
galerij Maximiani mors 458 a
galerij Trachalli conſulatus 398 b
gallas Polyphemi filius 88 a
galienus Rom. imp. 24 a. 62 b
Galieni conſulatus 377 b. 380 a. 490 a. 468 a & b. 469 b. 471 b 472 a. 473 a. imperium 468 b. libido 469 b. mors 473 a
gallia Belgica 33 a. Ciſalpina & Comata 33 a. quomodo à Rom. ſubacta 81 b
galliæ diuerſæ prouinciæ 32 b
 ſitus 31 b
gallicani cõſulatus 435 b. 460 b. 489 a
galliciani conſulatus 476 b
gallica arbor 29 b
gallicum bellum 31 b
gallinaceus locutus 290 b. 291 a
gallogræcia à Rom ſubacta 42 b
gallogræcum bellum 238 a
gallus imp. Rom. 24 a. poeta 47 b. tyrannus 25 urbis præfectus 420 a
galli Auguſti imperium 448 a
galli Caninij conſulatus 347 b
galli Conſtantij Patruelis conſulatus. 499 b.
galli conſuls. 377 a. 387 a. 394 b. 420 a. 440 a. 447 b. 467 a. 482 a. crudelitas 500 b. imperium 467 a
galli Iulij Saturnini conſulatus 464 b
galli Oſtiliani imperiũ 467 a. 468 a
galli plures 420 a
galli ab Aemilio turpiter uicti 229 b. Capitolium expiunt 147 a & b. et 245 a. in Græcia Delphicum ſpoliantes templũ diuina ultione extincti 32 b. Romanorum legatos interficiunt 195 a
galli Senones 82 a
gallorum cum Rom. bellum 141 a. in Italiã eruptio 187 a. 295 a. 235 a
gallorum nomen apud Rom. horrendum 195 b
gallorum origo 33 a
gallorũ Senonũ cum Ro. pugna 195 a
 in legatos Rom. crudelitas 292 a
gangamela ciu à Traiano capta 59 b
gangaridarum gens ab Auguſto ſuperata 340 a
ganius Maximus 433 a. 434 a
gare caſtrum 898 a. 599 a
Geganij contra Volſcos res geſtæ & triumphus 127 a
L. Geganij in Siciliam pro frumento nauigatio 108 a

M. Geganij

M. Gegan ij cenſura 130 b. conſulatus 123 b. 125 a. 127 a.
T. Geganij Macerini conſulat. 107 b
gelimeri Vandalorum regis crudelitas 571 b
L. Gellij cenſura 293 b. cōſulatus ibid. contra fugitiuos res geſtæ ibid.
L. Gellij Publicolæ conſulatus 324 b
gellus fl. 224 a
gentianæ herbæ inuentio 36 b
gentiani conſulatus 451 b. 471 b
gennadij ſcripta 551 a
genſerici contra Romanos res geſtæ. 539 a & b. 540 a b.
gentius rex à C. Anitio uictus 247 a. 243 a. à Duronio propter latrocinium accuſatur 242 b. captus Romam cum uxore & liberis mittitur 246 a
gentij Illyriorum regis contra Rom. res geſtæ 86 b
Cn. Genutij conſulatus 159 b. 196 a. 193 a. cōtra Phaliſcos res geſtæ 144 a
Cn. Genutij tribuni mors 114 a
L. Genutij conſulatus 185 b. 198 a. 158 b. 160 a. contra Hernicos res geſtæ. 160 b.
M. Genutij conſulatus 118 b
M. Genutij Minutij conſulatus 125 b
Q. Genutij conſulatus 160 b
T. Genutij conſulatus 117 a
T. Genutij Augurini conſulatus 122 b
georgius Collimitius 325 b
gerens præpoſitus 599 a
geriones trigemini 48 b
germania prima & ſecunda 33 a. tota à Tiberio ſubacta 346 a
germani à Lollio uicti 338 b. à Nerone ciuitate donati 393 b. ite ab Auguſto 336 b
germanicus Cæſar poeta inſignis 354 b. à Tiberio adoptatus 356 a
germanici Cæſaris conſulatus 356 a. 361 a. quæſtura 356 a. in Armeniã nauigatio 58 b. in Cappadocia res geſtæ 41 b. ouatio 362 a. contra Arminiũ et Segeſtem duces res geſtæ. 359 a. triumphus ibid. a & b. alius de Parthis 361 b. item de Germanis ibid. & 361 a. mors 362 a
germanicum bellum 354 b. 355 a
germanicus menſis 410 a
gerontius comes 528 b
gertrudis Vladiſlai Marchionis Morauiæ uxor 612 b
T. Geſſonij conſulatus 108 a
getæ conſulatus 448 b. 449 b. 450 b
getius mons 37 b
getuli debellati 351 a
Cn. Getulici conſulatus 367 a 371 b
geyrach monſtrum 615 b
geyſerici Vandalorum regis res geſtæ 338 a.
Gigantum ſteritas 77 a. 73 a
glerius Maximianus 50 a
girba inſula 467 a
Glabrionis conſulatus 409 b. 425 b. 413 b. 414 a. 469 b. 414 a. 258 b. mors 409 b
gladiatorum bellum 293 a
glicerij imperium 551 b. (46 b
Gnoſius Cypriæ rex uenenum haurit
gnoſon ciu expugnatur 290 a
Gordianus Rom. imp. 24 a. Philippi fraude occaſus 62 a
gordiani conſulatus 434 a. 442 b. 477 a. 463 a. 443 a. 453 a. contra Parthos res geſtæ 52 a. 462 b. item Perſas 45 b contra Sabinianũ 463 a
gordiani imperium 462 b. mors & ſepultura 464 a. epitaphium ibid. ſepulchrum 62 a
gordiani tres 62 a
gordianorum calamitates 49 a
gorba inſula 213 a
gotharii res geſtæ 612 a
S. Gothardi mons 33 b
gothi à Conſtantino uicti 65 a. à Ro. in Sarmatarũ regione uicti 404 a. defuncto rege Athanarico Romanis dediti 515 a b. è Thracia à Theodoſio eiecti 513 b
gothorũ contra Ro. res geſtæ 539 a. in Græciam, Macedoniam, Pontũ, & Aſiam irruptiones 472 a. itẽ in Italiam 149 a. 523 b
gotofredus Lotharingiæ dux 596 a
gotuuicib 598 b
C. Gracchus ab Exporo ſeruo iugulatus 268 a
C. Gracchi in Aphrica res geſtæ 266 b perniciofæ leges 266 a. 262 a. mors 267 b
gracchorũ in Hiſpania oppidũ 244 a
gracchorum nomen unde 244 a
græcia à Gothis depopulata 472 a
græciæ deſcriptio 35 a
græci libertate à Flaminio donati 36 a
græcorum in ſcribendis hiſtorijs mendacia unde 14 b
græcoſtaſis 185 a
grando ingens 503 b
grati conſulatus 432 b. 454 b. 458 b. 466 a. 477 b.
gratiani cōſu. 507 b. 509 b 510 a. 511 a 514 a. cũ Germanis bellum 516 a de Alemannis prope Argentuariã uictoria 511 b. imperium 513 b. mors 516 a
gretium caſtrum 611 b
greuitium 634 a (598 b
Guelpho epiſcopus Salisburgenſis.
guilhelmus abbas S. Crucis 604 a
Q. Gulonis conſulatus 199 a
gundamundi Vandalorum regis cum Rom pax 558 a
gunderici Vandalorũ regis mors 534 a
gundicarius Burgundiorũ rex ab Aetio uincitur 537 b
gundicarij Burgundiorum regis res geſtæ 535 a
guras Tigranis regis Armeniorũ frater 52 b
Gymnaſiæ 266 b.
gyſo 504 b
gythcũ op. à Nabide expugnatũ 236 b

H

Hadrianus Rom imp. 13 b. à Traiano adoptatur 421 b hydropis magicis artib. aquã interc. utẽ eduxit 431 a pater patriæ cognominatus 428 a Romanis tributa remiſit 425 b
hadriani conſulatus 423 a. 423 b. ad Serenianum epiſtola 428 b. bibliotheca 429 a. imperium 424 b. 245 a. moles 431 a pons 552 b. in Armenia & Aſſyria res geſtæ 60 a. in Athenienſes liberalitas 426 b. in Meſopotamia res geſtæ 49 a. & 50 a. pro Chriſtianis edictum. 424 b. mors 431 a. ſepulchrum ibidem.
hadrianopolis ciuitas 512 a. à Lucullo capta 40 a
Sp. Hala equitum magiſter 129 a
hamilcar à Regulo uictus 207 a
hamilcaris Barchæ in Italiã irruptio. 211 a. in Hiſpania res geſtæ 218 a
hannibal à Carthaginenſibus ex Italia reuocatur 231 b. à Marcello uincitur 228 b. item ad Placentiam 223 a
hannibalis ad Antiochũ fuga 232 a. cõtra Ro. res geſtæ 203 b. 225 a. mors 240 b 241 a.
hannonis Carthaginẽſium legati eloquentia 2[illegible] a. cõtra Ro. res geſtæ. 205 a. mors 231 a
harac ciuitas 60 b
haſdrubal, propter res infeliciter geſtas, abſens à Carthaginenſibus capite damnatur 209 a
haſdrubal ad Metaurũ fl. à Liuio Sali-

 natore

natore fugatur 230 a. occiditur ibid.
haſdrubalis cōtra Ro. res geſtæ 207 a 208 a. 218 b. cū Metello pugna 209 a
haſtæ conſulatus 422 a
D. Haterij conſulatus 369 b. 371 b
Q. Haterius præclarus orator 364 a. eius mors ibid. & 371 b
Hebræorum in Aegypto ſeruitus 82 b
hebrus 40 a
hechira ciuitas 47 a
helena S. crucis inuentrix 491 b
helenæ Adiabenorum reginæ in Chriſtianos liberalitas 385 a. mors 502 b
helenopolis ciuitas 493 b
helia ciuitas 430 b
helianus tyrannus 24 b
heliani conſulatus 443 b
heluſentia lex 363 a
heliogabalus imp. Rom. 24 a
heliogabali templum 63 a. 454 b
helius Gallus Auguſti in Aegyptum legatus 47 b
helius Pertinax Rom. Imp. 23 b
helij conſulatus 555 a
helleſpontus 35 a
hellebaudus Ligurum rex 574 a
helleſpontus 42 a
heluidij Priſci uita 419 b. 404 a
heminomani pop. 40 a
hemimontani Thraces à Lucullo ſubacti ibid.
hemimontium ibid.
hemus mons 38 a. 40 a.
henochi pop. 59 b
henricus Auſtriæ dux 607 b. 637 b uxores ſuas repudiat 632 b
henricus Crudelis Auſtriæ dux 614 a
henricus Rebellis Auſtriæ Marchio. 594 b.
henricus ſecundus Auſtriæ dux 604 b
henricus de Medling 614 a. 616 b. ſenior 609 a
henricus Superbus Bauariæ dux. 606 b.
henrici ſeptem Romanorum imperatores 614 a
heptapolis 47 a
heraclea 297 a
heracleoneum certamen 86 a
heracleopolis 297 a
heraclianus Aphricæ comes 529 a
heracliani conſulatus 529 a
heracliti prætoris res contra ſeruos geſtæ 262 a
heraclium caſtrum 56 b
heraclius Ruffinus urbis Rom. præfectus 484 a
herbeſum Romanorum horreum proditione occupatum 203 b
herculani conſulatus 544 a
herculeus menſis 440 b
herculis cum Anteo certamen 85 b. templum 336 b
herculis Victoris templum 415 b
herculius Maximianus in regni cōſortium à Diocletiano aſcitus 480 a
herenniæ primi 600 b
herennianus tyrannus 24 b
herenniani conſulatus 439 a
herennius Senecio 419 b
M. Herennij conſulatus 279 a
herius Aſinius 281 a
hermes 434 b
S. Herminij conſulatus 124 b
T. Herminij conſulatus 98 b. 99 a
hermodori Epheſij leges 123 a ſtatua ibid.
hermogenis mors 497 a
hernici à Fabio prælio uicti 262 b
hernicorum cum Furio Medullino bellum 137 b. cum Rom. bellum 109 b 117 a. cum iiſdem fœdus 110 a
herodes Atticus 432 a. eius eruditio et diuitiæ 437 b. 438 a. conſulatus 431 b.
herodes tyrannus 24 b. & eius cum Auguſto Cæſare pax 332 a. mors 54 a
heſiodus quando uixerit 86 b
heſperides 47 a
hethruriæ defectio 220 b
hethruriæ populi ad Volumnæ fanum contra Ro. conſpirant 232 a
hethruſci à Rom. debellati 211 b. diuinationis atq; auguriorū periſſimi 111 b. urbe donati 265 b
hethruſcorum cum Ro. pugna 283 b. 111 b. Vide Ethruſcos.
Hiarbæ Numidarum regis contra Romanos res geſtæ 289 a
hiberi à Traiano in deditionē accepti 419 a. à Traiano ſubacti 59 a
hibernia à Pompeio Magno ſubacta. 53 a.
hierij conſulatus 534 a
hiero Sycilia tyrannus 27 a. eius origo atq; prodigia 203 a. cum Rom. bellum 202 a & b. cum iiſdem ſocietas 203 a. erga populum Rom. liberalitas 215 a. mors 225 b
D. Hieronymi preſbyteri encomium. 517 b. mors 531 b. & 532 a.
hierapolis 80 a
hieroſolyma capta 53 a. 54 a. 402 a. ab Hadriano imp. reſtaurata 430 b
hilariæ feſtæ 480 b
hilariani conſulatus 493 b
hilarij Aurigæ ſupplicium 507 a
Hilda ciu. 66 a
hippanum oppidum occupatum 205 b
hippolyti presbyteri exiliū 459 a
hiratiū conſularis Ro. prouincia 29 a
A. Hircij conſulatus 28 b. 20 b. 319 a. mors 319 a
hirpini à L. Sylla domiti 281 b
hiſpani à Rom. uicti 276 a
hiſpania quomodo à Ro. deuicta 30 a
hiſpaniæ deſcriptio 31 a. laudes ibid.
hiſpaniæ totius prouinciæ 31 a
hiſpanienſe bellum parum proſperè à Rom geſtum 251 b
hiſtoriæ conſcribendæ lex 86 a
hiſtri à Rom. debellantur 221 a
hiſtricum bellum 243 b
hiſtriones Italia pulſi 592 b
hiſtriones ex Hethruria Romam uocati 159 a. 235 a
Hoffleim uilla 616 a
homeri ætas 67 b. 89 b. patria 52 a. poëmata aureis literis cōſcripta 557 a
homines cur olim tā diu uixerint 78 a
homuli conſulatus 434 a
honorarius tumulus 345 a
honoratus ex præfecto prætorio Conſtantinopoli urbis præfectus factus 502 b.
honorius à patre Theodoſio imperator declaratur 520 a
honorij conſulatus 518 a. 520 a. 522 a. 524 b. 525 a. 526 a. 527 a. 528 b. 529 b. 530 b. 531 a. 532 a. de Attalo triūphus 530 b. de Conſtantio uictoria 528 b. imperium 522 b. 527 a. natiuitas 516 a. mors 533 a
horatij Coclitis fortitudo militaris. 98 a.
C. Horatij cōſulat. 119 b
P. Horatij conſulatus 222 a
G. Horatij Puluilli conſulatus 113 a
L. Horatij tribunatus 233 b
M. Horatij Barbati conſulatus 124 a
M. Horatij contra Aequos res geſtæ. 119 b.
horatij Puluilli conſulatus 97 a
M. Horatij Puluilli conſulatus 119 b
M. Horatij conſulatus 98 b. 107 b. triumphus 124 b
L. Hortenſius trib. Sempronium accuſat 234 b
Q. Hortenſij Nepotis conſulatus 298 a. dictatura 126 a

hoſdroens

hoſdroem à Traiano in deditionem acceptæ 419 a
hoſtia ciuitas 94 a
hoſtienſis portus 389 a
hoſtij Lucretij Tricipitini conſulatus. 132 a.
hoſtilia uenefica 242 a
hoſtilij Mancini ignobilis pax 256 a
A. Hoſtilij Mancini conſulatus 245 b
C. Hoſtily Mancini conſulatus 259 b
L. Hoſtilij Mancini conſulatus 255 b. eius contra Pœnos res geſtæ ibid.
Hunerici Vandalorum regis crudelitas & res geſtæ 556 a. mors ibid. b
Hungari in mulieres crudeliß. 634 b
hungarorum nomen unde 38 a. in Auſtriam irruptio 634 b
hunnorũ contra Romanos res geſtæ. 543 b.
hunnorum eruptiones 510 a. in Thracia & Illyrico res geſtæ 540 b
Hybernacula à Rom. quando primũ facta 141 a
hypatij conſulatus 502 a. 561 a

I

Iacinctini conſulatus 496 a
iacobus Archinus medicus 543 b
ianuarij conſulatus 480 a. 492 b
ianus Cluſius 216 a. Patulicus ibid.
iani porta aperta 462 b. 313 b. clauſa ibid. & 216 a. cur pacis tempore claudatur et bello apperiatur 216 a
iano Seniori Vitruuij bona conſecrata 275 b
Iberia 31 a
Icaria à Rom. ſubacta 42 b
icariæ deſcriptio 42 a
icilia lex de Auentino 122 b
L. icilius trib. pl. 137 b
icilij tribuni ſeditio 120 a
ichnuſa inſula 27 b
Ilea mater Romam peſtis tempore uocatur 231 a. ei templum dedicatur. 237 a.
ieiunium Cereri à Ro. inſtitutũ 237 a
ieiunij quadrageſimalis inſtitutio. (429 b
ieraſſus fl. 38 a.
ignatij Antiocheni epiſcopi martyrium 418 a
illyrica gens à Scipione Naſica domita 250 b
illyricum bellum 34 b. 36 b. 218 a. à Tiberio geſtum 354 b
illyrici deſcriptio 34 b. 36 b
illyrici prouincia 39 b
illyrici à Manlio deuicti 36 b
illyrius Polyphemi filius 38 a
imper. Ro. legitimus qui dicẽdus 22 b
imperatoria dignitas apud Rom. regia minor 21 b
imperatorum leuationes 525 a
imperatoris maior quàm Cæſaris dignitas 22 b
imperatoris nomen quibus competat. 21 b. 22 a. nomen Romanis acceptiſſimum 21 b. officium & poteſtas 22 a. prærogatiua 22 a
imperatorũ creandi poteſtas penes milites 22 b. prima apud Romanos electio 26 b
importuni conſulatus 563 a
indi maris tempeſtate in Germaniam abrepti 303 a
indi amicitiam Auguſti Cæſaris ambiunt 336 b.
ingenuus tyrannus 24 b. eius imperi- (rium 470 a
innocentius Pont. Max. 524 b
inſubres à Rom. uicti & deleti 215 a. (220 a
interreges 126 a.
inuictæ Calendæ 440 b
inuictus menſis ibid.
ioachimus Vadianus 821 b
ioannes Capnion 65 a
ioãnes de Thurocz hiſtoricus 541 b
ioãnes Fuxmagonus Maximiliani Cæſaris conſiliarius 325 b
ioannes Gremperius Cuſpiniani amanuenſis 512 a
ioannes Monachus Anachoreta 520 b
ioannes Stabius 325 b
ioannis Antiocheni epiſcopi lucubrationes 522 b
ioannis apoſtoli mors 414 a
ioannis Baptiſtæ decollatio 569 a
ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi heretici mors 570 a
ioannis conſulatus 545 a. 550 a. 560 a. 561 a. 574 a.
ioannis Pontificis Rom. mors 570 b
ioannis tyranni mors 534 a
iordanis conſulatus 551 a
iouianus imp. Rom. 24 b
iouianus Perſis amiſſas prouincias reddit 50 a
iouianus Primicerius 68 b
iouiani conſulatus 505 b. 506 b. 508 b. imperium 505 a. contra Perſas res geſtæ 68 a. cum Sapore Perſarũ rege fœdus 68 a. 505 a. mors ibid.
iouianus tyrannus 529 a
iphitus Eleus 86 a
iſauria à P. Seruilio ſubacta 290 a. in prouinciæ formã à Ro. redacta 45 b
iſauriæ deſcriptio ibid.
iſidori conſulatus 537 b
iſtriopolis 37 a
itali urbe donati 265 b
italiæ primi reges 86 b
italicum bellum 281 b. 283 a
italici conſulatus 398 b
itha Leopoldi Auſtriæ ducis uxor. 598 a.
iubæ regis apud Mauros res geſtæ 28 b. item contra Rom. res geſtæ 29 a. mors 28 b
iuuentius Sabinus 407 b
iuuentij Celſi conſulatus 421 a. 427 b. eius cõtra Domitiã cõſpiratio 421 b
iubillius fuſte necatur 824 b
iudæa à Pompeio ſubacta 53 a
iudæi à C. Soſio ſubacti 330 a, ex urbe Rom. eiecti 387 b
iugarius uicus 311 a
iugurthæ cum Romanis bellum 28 b. 272 a. 273 b. in Micipſæ regis filios crudelitas 28 b
iulia aqua 329 b
iuliæ gentis origo 90 a
iulia lex 19 b
iulia Marcelli & Agrippæ uxor 338 a. Neronis uxor 334 a. Pompeij uxor 306 b. Septimi Seueri imperat. uxor 449 b
iuliæ Auguſtæ filiæ adulterium 344 b
iuliæ Auguſtæ ludi uotiui 364 a
iuliæ Caluinæ exilium 387 a
iuliæ Druſi filiæ mors 376 b
iuliæ Syllanæ exilium 392 a
iuliæ libido 337 b. 347 b. exilium 348 a & mors 357 b. 348 a. 368 a.
iulio Cæſari decretum nouum imperatoris nomen 22 a
iulianus à Conſtantio adoptatur. 501 a.
iulianus annus 31 a
iulianus imp. apoſtata 600 b eius in Chriſtianos crudelitas 504 a
iulianus Rom. imp. 23 b. 24 b. à Libanio præceptore ſeductus à religione uera defecit 67 b
iulianus tyrannus 25 a
iuliani cõſula. 501 a. 291 a. 380 a. 433 b 440 b. 456 b. 491 b. 492 a. 501 b. 502 b. 504 b.
iuliani imperium 503 b. contra Perſas res geſtæ 67 a. item in Alemannia 501 b. 502 a
iulianus Atelanenſis epiſcopus 539 a
iulij Antonij conſulatus 344 a. res geſtæ ibid. mors ibid.
iulij Aphricani conſulatus 420 b

Q. iulij

Q. iulij Balbi conſulatus 427 b
iulius Baſſus orator 396 a
C. Iulius Cæſar annum ciuilē ad ſolis curſum conſtituit 314. pater patriæ & ſacroſanctus cognominatus 314 b. 315 a. ſactus dictator perpetuus ibid. 313 b.
iulius primus Rom. imperator 312 a. eius conſulatus 303 a. 312 a. 314 a. 315 b. contra Ambianos, Atrebates, Sueßiones & Viromāduos res geſtæ 305 a. itē cōtra Germanos 309 b. Iudæos 316 b. contra Pompeium 311 a. & b. 312. a & b.
iulij Cæſaris imperium 23 a. lex agraria 303 a. quatuor triumphi 315 a.
C. iulij Cæſaris teſtamentum 317 b. mors 352 a. 316 b. 317 a. ſtatua ad orientem ſponte verſa 400 a
L. iulij Cæſaris conſulatus 298 a
Sex. iulij Cæſaris cōſulat. 250 a. 279 b
C. iulij conſulatus 109 a. 115 a. 130 b
C. iulio Cæſari in Lupercalibus diadema ab Antonio impoſitum 316 b
Cn. iulij conſulatus 131 b. tribun. mil. 136 b.
iulius Didius iulianus 442 a. eius conſulatus 440 b
iulius Candidus 418 b. Cerealis 419 a.
iulij forum 33 b
iulius Fronto 414 a. tribunus 401 b
Sex. iulij Frontini pretura 401 b
iulius menſis cur & quomodo inſtitutus 316 a
iulij Nepotis imperatoris mors. 555 a.
iulij Obſequentis prodigiorum libellus acephalus 237 b. & 239 a
Cn. iulius Octauiani Auguſti ſacerdos 344 b
iulius Poeta 281 b
iulius Ruffus 451 a
iulij Sillani conſulatus 461 a
iulius Syluius 87 b
C. iulij Tullij conſulatus 111 a
L. iulius magiſter equitum 131 b
L. iulius Tullus trib. mil. 141 b
L. iulij conſulatus 132 a. 296 b. contra Tarquinienſes res geſtæ 143 b. lex 242 b.
M. iulius Rullus tribun. conſularis. 140 b.
M. iulij conſulatus 247 a
iulius Seuerus 430 b
Sex. iulius Tullus tribunus 134 a
iulius Vopiſcus conſul 114 a
iulij Veſpronij conſulatus 418 a
iulij Vindicis mors 413 b
iuliorum familiæ primordia 87 b
iulium Carnicum 33 b
iulus Aſcanius 87 a
iuli cum Mamertino conſulat. 109 b
iunia Valeriana 407 b
A. iunij Appuli conſulatus 233 a
iunius Arulenus Ruſticus 431 a
iunius Baſſus 396 a
C. iunij Bruti conſulatus 190 a. 195 a
L. iunij Bruti conſulatus 96 b
M. iunij Bruti conſulatus 243 b
iunij Bruti cōſulis in Luſitania res geſtæ 259 a item contra Galbinos ib. in filios crudelitas 98 a
iunij Bruti Scæuæ cōſulat. 177 a. eius cōtra Veſtinos res geſtæ ibid.
C. iunij Bubulci conſulatus 180 a. 181 b. 182 b.
Q. iunij Bubulci contra Aequos res geſtæ 186 a
iunij Bubulci dictatoris res geſtæ. 181 b.
iunij Calphurnij de morte Cari epiſtola 479 a
iunius Cerealis 419 a
P. iunij Coruncani ſtatua 218 a
iunius Donatus urbis præfect. 270 a
iunius Tiberianus urbis præfect. 480 b
L. iunij Libonis conſulatus 200 a
iunij Marulli conſulatus 393 a
iunius Maximus urbis præfectus. 478 b.
L. iunij Puluilli conſulatus 210 a
M. iunij Pennæ conſulatus 247 a
D. iunij Peræ conſulatus 200 a
iunij Quintiliani conſulatus 354 a
iunius Ruffinus 430 b
iunij Ruſtici apud Antoninum philoſophum autoritas 421 a. ſtatua ib.
iunij Syllani conſulatus 301 b. 301 b
M. iunij Syllani conſulatus 271 a. contra Cimbros infelix pugna ibid.
C. iunij conſulatus 123 a
D. iunij conſulatus 189 b
L. iunij naufragium & contra Carthaginenſes infeliciter res geſtæ. 210 a & b.
T. iunij conſulatus 199 a & b
iunius menſis à iunio Bruto dictus. 98 a.
iunonis templum 144 a. aliud in Babylone 79 b
iunoni Monetæ templū dicatū 169 a
iunoni Monetæ templum uotum & ædificatum 168 b
iunoni templum à Camillo uotum. 146 b.
iupiter Feretrius 92 a
iouis Cuſtodis templum 411 b. itē Olympij templum Athenis ab Hadriano conditum 426 a
iouis templum in Capitolio reſtauratur 295 a
ioui Capitolino aurea corona oblata. 124 b.
ius ciuile à C. Flauio Romæ uulgatum 155 a
iuſteius Cato 281 a
iuſteius Tertullus urbis præfectus. 485 b.
iuſtinianæ leges 575 b
iuſtinianus Venetus Germanos propter imperatoris nomē arguit 22 b
iuſtiniani conſulatus 569 b. 572 a
iuſtiniani iunioris cōtra Vandalos res geſtæ 572 a & b. imperium 571 a. mors ibid.
iuſtini Auguſti conſulatus 570 a. 568 a imperium 569 a
iuſtini philoſophi pro Chriſtiana religiōe ad Antoninū imp. ſcriptū 433 a
iuſti conſulatus 492 b
iuuenales ludi 395 b. à Nerone inſtituti 394 a
iuuencus preſbyter 493 b
M. iuuencij Hemi uel Taluæ conſulatus 248 a. mors 248 b

K

Kiberi conſulatus 428 a
kremis ciu. incendio deformatur 617 a

L

Labeonis conſulatus 347 a. mors ibid.
laberij Maximi exilium 428 a
T. Laberij de Pompeio lex 302 a
labicanus ager à Gallis depopulatur. 161 b.
labicani ab Aequis debellati 137 a
labicanorum bellum 136 a
labicani à Volſcis bello uexati 208 a
labienus à P. Ventidio uictus & occiſus 56 a
labieni Perſarum ducis res geſtæ 55 b. 56 a. 325 a.
labonis cum Cornuto conſulat. 109 b
lactantij paupertas 490 b
leliani conſulatus 437 b
C. Lelij conſulatus 253 b. 278 b. 237 a. 258 b.
D. Lelij Balbi conſulatus 847 a
leti conſulatus 412 a
Lebæ oppid. 620 a
L. Lamiæ conſulatus 852 b

L. Lamiæ

L. Lamiæ contra Aſtures & Cantabros res geſtæ 337 b
Lampadij conſulatus 571 b
Lampares Aſſyriorum rex 84 b
Lampaides Aſſyriorum rex ibid.
Lamprides Aſſyriorum rex 84 a
lancia ciuitas 337 a
laodicea expugnatur 323 a. terræmotu corruit 394 b
Laoſthenes Aſſyriorum rex 85 a
largi conſulatus 431 b
Sp. Largius interrex 111 a
Sp. Largij conſulatus 99 a
T. Largius primus dictator 104 b. 102 b.
T. Largij Ruffi conſulatus 102 b. 104 b.
Larium templum 94 b
Lartes Aegyptius 16 a
lartes dignitatis nomen 130 a
lartes Hetbruſcorum rex 98. a. monarcha ibid.
lartes Tolumnius à L. Sergio uictus. 130 a.
lartis Tolumnij contra Romanos res geſtæ 123 b
Latinus Syluius 88 a
Laterani conſulatus 434 b. 441 a. 447 b.
lateranorum inſignis apud Romanos familia 435 a
latinæ feriæ 144 a
latinus rex Italiæ 87 a
latini priſci 88 b
Latinorum à Romanis defectio 102 b. 166 b.
Latinorum agri à Rom. diuiſi 171 b
latinorum cum Rom fœdus 171 a. in Seretino agro concilium 104 b. nomen unde 87 a. reges 86 b
latij Euripiatij mors 443 b
lauicanorum op. à Coriolano captũ. 108 b.
Lauij Gaiſonis tribunatus 499 b
laumia Latini filia 87 a
lauinium oppid. 87 a. à Volſcis captum 108 a
Laures in naui enata 284 a
laurentij Vallæ de donatione Cõſtantini ſcriptum 488 b
Laurina uilla 408 b
C. Lectorij de tribunitijs comitijs lex. 114 b.
M. Lectorius Centurio 105 b. eius conſulatus ibid.
leges ſacratæ 106 a
leges Solonis quomodo à Rom. in tabulas redactæ 123 a
legibus proprijs imperatores æquè ac ſubditi ſubiecti 22 a
legio prima & ſecunda 458 a
leita fl. 592 a
lemnus op. 554 a
C. Lentuli conſulatus 348 a
Cn. Lentulus augur 342 a. diuitiarũ maximũ exemplũ ibid eius cenſura 293 b. contra fugitiuos res geſtæ 293 b
Cn. Lentuli conſulatus 293 b. 305 b. 340 b. 342 a. mors 351 a. 300 b
L. Lentuli conſulatus 250 a. 311 a
P. Lentuli conſulatus 305 a. 340 b
lentuli Coßi conſulatus 351 a
lentuli Spintheri ædilitas 300 b
leonis Auguſti conſulatus 547 b 548 b 550 a. 551 b. 552 b. imperiũ 547 a b
leonis iunioris Auguſti conſulat. 552 b
leonis imp. mors 553 a
leonij conſulatus 407 a
leopoldus Auſtriæ dux 637 b. pater pauperum 603 b. fortis miles 596 a
leopoldus Glorioſus Auſtriæ dux 612 a. eius res geſtæ ibid. b
leopoldus illuſtris primus Auſtriæ Marchio 55. b
leopoldus Infans Auſtriæ dux 615 b
leopoldus Largus Auſtriæ Marchio. 606 b.
leopoldus Pius Auſtriæ Marchio. 599 a.
leopoldus Pulcher Auſtriæ Marchio 597 a.
leopoldus Virtuoſus Auſtriæ dux. 609 a. feudum ab Henrico imp. accipit ibid. b
S. Leopoldi Auſtriæ Marchionis mors & canonizatio 604 a. 606 a
lepidus à ſenatu patriæ hoſtis indicatur 321 a
C. Lepidi conſulatus 297 a 356 a. 216 b. 297 b. 258 b. 322 a. 354 a. in Pannonia res geſtæ ibid. item contra Pompeium 317 b. relegatio ibid.
M. Lepidi domus magnifica 290 b. & 291 a.
M. Lepidi mors 276 a. Vide L. Aemilium Lepidum.
in Lepidorũ gente tres obducto membrana oculo nati 290 b
lethes fl. 259 b
leuationes imperatorum 525 a
leucas per M. Agrippam expugnata. 331 a.
leuini conſulis in Illyrico res geſtæ. 34 b.
C. Lexanij conſulatus 395 b
leyta fl. 603 b. 612 b
Liberi patris feſta apud Athenienſes ab Hadriano inſtituta 426 b
liberius Maximus 432 a
libertatis atrium 336 b. ab Aſinio Pollione conſtructum 324 b
libonis conſulatus 427 a. 449 a. puteal 860 b
libya 28 a Cyrenenſis 29 b interior 47 a. qua ratione Romanis ſubiecta 46 b
libyægyptij 47 a
libyphœnices 29 b. 47 a
licinia lex 165 b. & 166 a. 267 b.
licinia ueneficа damnatur 251 a
licinia Veſtalis damnata 270 b
C. Licinij Getæ conſulatus 270 a
C. Licinius Stolo ſua lege damnatus. 183 a.
C. Licinij Varri conſulatus 315 b
C. Licinij Varronis conſulatus 210 b
Cn. Licinij Calui conſulatus 160 b
Cn. Licinij Stolonis conſulatus 159 a
L. Licinij Craßi cenſura 249 a. conſulatus 246 a
L. Licinij Luculli conſulatus 251 a
M. Licinij Craßi conſulatus 294 a. 332 a. 295 b. 306 a. auaritia ibid. mors ibidem. contra fugitiuos res geſtæ 294 a. item contra Orodem regem 306 b 307 a. in Pompeium inuidia 294 a
M. Licinij Luculli conſulatus 293 a
P. Licinius Caluus tribunatum recuſat 143 b
P. Licinij Craßi conſulatus 251 a. 245 a. 263 a. 276 b. 278 a. de Dalmatis triumphus ibid. b. contra Ariſtonicum in Aſia res geſtæ 268 a. pontificatus 268 a. tribunat. 242 b
Sp. Licinij tribuni plebis res geſtæ. 111 b.
licinij Auguſti cum Conſtantino ſimultas 491 a
licinij Baßi conſulatus 395 b
licinij Cæſaris conſulatus 491 a. in Chriſtianos odium ibid.
Licinius Craſſus Murena 171 a
licinij Craßi in Cn. Domitium ſcomma 278 a
licinius Fronto 414 a
licinius imperator 488 a
licinius Ruffinus 410 b
licinius Sura 417 a

licinij conſulatus 487 b. 488 a & b. 490 b.
lictorum officia 29 b
ligures à L. Paulo Aemilio uincuntur 141 a. à P. Cornelio & Bebio opprimuntur 242 b. à Rom. magna clade uincuntur 215 a. pacem Rom. impetrant 239 b. 242 a
ligures tranſalpini à Fuluio Flacco domiti 265 b
ligurum dira clades 241 b. in Italiam eruptiones 32 a
liguria tota à Rom. ferro & incendio depopulatur 240 a
liguſticum bellum 82 a. 215 a. 236 b
limenius præfectus prætorio & urbis. 498 a.
limenij conſulatus 498 a
limenarchæ 64 b. 593 a. 594 a
limitanei agri & fundi 64 b
limitanei milites 64 b. 593 a
limitrophi fundi 64 b
limius fl. 259 b
lingones pop. 344 b
linternum 239 b
liparenſium cum Rom. ſocietas 145 b
litorius à Gotthis captus 519 a
litorij contra Gotthos res geſtæ 517 b
liuia Druſilla 328 b
liuiæ adulterium 365 a
liuiæ Neronis uxoris in Siciliam fuga 323 b
liuiæ uilla 340 b
liuius Andronicus 159 a
M. Liuij Dexteri conſulatus 186 a
C. Liuij Druſi conſulatus 251 a
Cn. Liuij Salinatoris conſulatus 238 b
L. Liuius Andronicus fabulas primũ Romæ docuit 214 a
M. Liuij Druſi conſulatus 269 b. contra Scordiſcos res geſtæ 271 a. leges 270 b. egregiè dictum & mors. 280 b.
liuius Laurenſis 449 a
M. Liuius cur Salinator cognominatus 221 b
M. Liuius Salinator in cenſura ſua omnes tribus notauit leuitatis 230 a. damnatus olim, in urbem reducitur 230 a
M. Liuij Salinatoris in Illyrio, item contra Hannibalem res geſtæ 221 b conſulatus 229 b. 221 b. apud Metaurum de Haſdrubale uictoria. 230 a.
M. Liuij contra Thraces res geſtæ 39 b
liuij libri omnes Maximiliano imperatori à Petro Paſchalico olim mẽdacioſè promiſſi 243 b
Locrenſes à Romanis recepti 231 a
locrenſes Q. Pleminium accuſant 231 a
locrenſium agri à Carthaginenſibus depopulantur 211 a
locuſtarum multitudo perniciosiſſima 547 a. 612 a. 631 b
lollia Paulina Cæſari deſponſatur. 381 a.
lolliæ exilium 387 a
lolliana clades 43 a
lollianus Mauortius urbis præfectus. 496 b.
lollianus tyrannus 24 b. urbis præfectus 469 b
lolliani conſulatus 501 a
M. Lollius Paulinus 43 a
M. Lollius Galatiæ adminiſtrator. 42 b.
M. Lollij conſulatus 338 b. in Germania res infeliciter geſtæ ibid. perfidia 58 a
longi conſulatus 380 a
longini conſulatus 559 b
L. Longini trib. pl. lex 274 b
longobardorum in Pannoniam irruptio 571 a
longula ciuitas à Volſcis capta 108 a
loomnenij Philarchi multorum tribuum 45 b
lotharius Cæſar 600 a. eius contra Saxones bellum 476 b
lotharij Francorum regis imperium. 576 b.
Lucani mors 397 a
lucani Samnites Romæ accuſant 187 a
lucani ſua ſponte Rom. dedititij 230 b
lucanorum à Romanis defectio 176 b cum Romanis fœdus 187 a
L. Lucceius Cæſaris in cõſulatu competitor 303 a
luccij Torquati mors 443 b
luceer Verinus urbis præfectus 491 b. 492 a.
luceria à Rom. capta 181 a
lucianus Turbo 423 b
luciani conſulatus 529 a
lucilia Pompeij Magni mater 294 b
L. Lucilij conſulatus 292 a. res geſtæ. ibidem.
lucij Apuleij Saturnini lex & mors. 276 a.
lucij Auguſti filij mors 384 a & b
lucij conſulatus 529 a
lucillæ adulteria 438 b
lucillij conſulatus 472 b
lucilij longi mors 365 a
L. Lucretij conſulatus 146 a. de Hernicis uictoria & triumphus 117 a
L. Lucretij Tricipitini conſulatus 117 a. tribunatus 136 a & b
Q. Lucretij Cinnæ conſulatus 339 a. fuga 339 b. proſcriptio 339 b. Ofellæ mors 289 a
Sp. Lucretij conſulatus 97 a
T. Lucretius Tricipitinus 2. conſul. 100 a.
T. Lucretij conſulatus 98 a
lucretiæ ſtuprum à Tarquinio illatum 21 b. 96 a
lucrinus lacus in portum conuerſus. 324 a
C. Luctatij Catuli conſulatus 212 b. cum Carthaginenſibus apud Aegates inſulas pugna 212 b. contra Pœnos res geſtæ 213 a
C. Luctatij Scæuolæ conſulatus 221 a
Q. Luctatius Catulus à Sylla Italia pulſus 290 a
Q. Luctatij Catuli conſulatus 275 b. 290 a. contra Cimbros res geſtæ. 276 a.
Q. Luctatij Cerconij conſulatus 213 a
L. Lucullus primus imperator appellatus 292 a. Xerxes togatus à Pompeio appellatus 297 a
L. Luculli contra Mithridatem res geſtæ 51 b. 292 a. 297 a. item contra Tigranem Armeniæ regem 52 a. cum Pompeio concertatio 257 a. in Armenia res geſtæ 47 b. in Hiſpania 251 b
M. Luculli conſulatus 293 a. contra Thraces res geſtæ 40 a. item contra Rhodopeos 41 a. contra Beſſos bellum 41 a
lucullanus ager 266 a
lucullana uilla 378 b. 379 a
lucumo 95 a
lucumones Hetruſcorum 150 a
lucumonorum reges 98 a
ludicræ artes ex urbe remotæ 270 a
ludiones ex Hetruria acerſiti 159 a
ludouicus Reſtius iureconſultus 353 a
ludouici Gallorum regis contra Regnebarium res geſtæ 561 b
lugdum Galliæ urbis primordia 322 b. incendium ibid.
lugumna ſylua 473 b
lupanaria unde dicta 90 b
lupercalia 316 b
luperci conſulatus 428 b
lupi conſulatus 459 a. 476 a

lupicini

lupicini conſulatus 508 b
lupoldus fortiſſimus miles 505 b
lupoldi Auſtriæ ducis in terra ſancta res geſtæ 610 b
lupoldi Auſtriæ et Stiriæ ducis res geſtæ 614 a & b. 615 b
lupuli conſulatus 459 a
C. Luſcini conſulatus 194 a
L. Luſcelli conſulatus 296 b
luſitani à C. Ceſare uicti 302 b. à Iunio Bruto domiti 159 a. à Ro. deuicti 240 a. 276 a.
luſitanorum clades 240 a
luſitania à Rom. per Metellum Macedonicum recepta 256 b
luſitaniæ magna pars à Fabio recuperatur 255 b
luſtratio urbis 17 b
luſtrum quid 17 a. 403 b
Lycia in prouinciæ formam à Romanis redacta 404 a
lyctium oppid. expugnatur 296 a
lycurgus Lacedæmoniorum legiſlator 89 b. & 90 a
lydiæ deſcriptio 41 b
lygos oppidum 93 a
lymira ciuitas 58 b
M
Mabertini conſulatus 572 a
macaron inſula 34 b (119 b
macedones libertate à Catone donati.
macedonũ contra Ro. rebelliões 36 a
macedonia à Gotthis depopulata.
macedoniæ deſcriptio 36 a. (472 a
macedonij hæreſis 515 a
macedonicum bellũ 40 b. 245 a. 294 a
eius primordia 241 a
macedonicũ bellum ſecundum 240 a
macedonici belli ſecundi initia 244 b
macedonicum bellum tertium 255 a
machomanni 37 b
macorus 54 b
macrus 379 a
M. Macri conſulatus 400 b
macrianus tyrannus 24 a
macrinus Rom. imp. 23 b
macrini conſulatus 394 b. 437 b. imperium 453 a & b. & mors ibid. & 454 a.
madena à Rom. ſubacta 51 b
madenia ciuitas 62 a
mæoniæ deſcriptio 41 b
mæonius tyrannus 24 b
magana mons 43 a
magebaleus Aſſyriorum rex 82 b
magi ex urbe Rom. eiecti 360 b
magiſter equitum 104 a
magnentius tyrannus 25 a
magnentij conſulatus 499 a. cõtra Cõſtantem res geſtæ 498 b. crudelitas 500 a. cum Conſtantio bellum infelix & mors 500 a
magni conſulatus 548 a. 567 b
magni ludi 146 b
mago à Romanis uictus 231 b
magonis mors 231 b
maharbalis contra Ro. res geſtæ 224 a
maioriani cõſulatus 547 b. cõtra Vandalos res geſtæ 548. a. mors 548 b
maioriani imperium 547 b
maiurni conſulatus 473 a
maldræ Sueuorum regis mors 548 b
maleuentum op. 181 a. 199 b
A. Mallij conſulatus 114 a
Cn. Mallij conſulatus 111 b
malochus 48 a
maldouia 37 a
mamalcus Aſſyriorum rex 82 b
mamelus Aſſyriorum rex 83 a
mamercum oppidũ expugnatũ 261 a
mamercus Numæ filius 92 b
mamerci Scauri mors 376 b
mamertini conſulatus 109 b. 138 a. 445 b. 503 b.
mamitres Aſſyriorum rex 82 b
mammæ 459 a
mammeæ religio & pietas 459 a
mammilius Octauius 104 b
mamylus Aſſyriorum rex 83 a
mamymus Aſſyriorum rex 82 b
mancini conſulis contra Numantinos res infeliciter geſtæ 259 b. cum iiſdem fœdus turpiſſ. 31 a. 258 a. 259 b. & 260 a.
L. Mancini in Aphrica res geſtæ 253 a
manichæorum hæreſis 478 a
manilius ab Herminio occiſus 104 a
Cn. Manlij Cincinnati conſulat. 111 b
manlianum imperium 151 b. 152 a
A. Manlius trib. mil. 140 b. 141 b
A. Manlij Attici conſulat. 212 a. 213 a
A. Manlij Torquati conſulatus 248 a
C. Manlij Turrini conſulatus 214 a
M. Manlij conſulatus 131 a
Cn. Manlius difficulter triumphũ impetrat 259 a
Cn. Manlij acris contra Hetruſcos pugna 111 b. mors ibid.
Cn. Manlij Capitolini conſulat 161 a 163 a. contra Illyrios res geſtæ 36 b
Cn. Manlij conſulatus 111 b. 114 a
Cn. Manlij Maximi conſulatus 274 b
Cn. Manlij Volſonis conſulatus 138 a 243 b. contra Gallogræcos res geſtæ 238 a
L. Manlij Acidini conſulatus 242 b
L. Manlius Capitolinus trib. 134 b
L. Manlij cõſulatus 206 a. 207 a. contra Carthaginenſes res geſtæ 207 a de Hiſpanis oratio 240 a
L. Manl. imperioſi dictatura 150 b
L. Manl. Volſonis conſulat. et contra Pœnos res geſtæ 269 b. & 210 a
L. Manlio trib. pl. dies dicta 160 a
M. Manl. Capitolini conſulat. 146 a
M. Manl. Capitolini res geſtæ 146 b
M. Manl. Durllij conſulatus 123 a
M. Manl. Durllij uel Manilij 151 a
M. Manl. Tulli conſulatus 103 a
P. Manl. conſulatus 167 a
L. Manlij Vituli conſulatus 200 a
Q. Manlij Vituli conſulatus 205 b
T. Manlij Torquati cõtra Sardos res geſtæ 216 a. cõſulatus 247 b. 157 a. 168 a. 169 a. 171 a. 220 a. contra Boios et Gallos res geſtæ 210 a. 1 ẽ contra Cerites 165 a. contra Gallum 157 a. 161 a. in filiũ crudelitas 171 a. militaris fortitudo 161 a
manlius accuſatus & damnatus 152 a
manlij Capitolini domus 168 b
manlij conſulatus 523 a. in filium ſeueritas 131 b. 171 a
manlij Curij conſulatus 195 a
marchiones unde 503 a
marcella Octauiæ filia repudiatur. 323 b.
Cn. Marcellini cõſulat. 305 b
marcellini conſulatus 427 b. 469 b. 475 b. mors 551 a
marcellini hiſtoria manca 500 b
M. Marcellus Enſis imperij cognominatus 329 a
marcellus Eſerninꝰ 345 b
marcellus inſignis orator 309 b
marcelli conſulatus 457 b. 191 a. 416 a
C. Marcelli conſulatus 310 a. Vide C. Claudium Marcel. 310 a.
C. Marcelli conſulatus 311 a
M. Marcelli uel Marcellini conſulatus 191 b. 338 a. contra Cæſarem res geſtæ 310 a
marcellorum monumenta 221 a
ſtatuæ 251 a
marciani conſulatus 543 b. 551 a. 552 a
imperium 541 a & b
marcomanni 36 b. à Bruto uicti 338 a
marcomannicum bellum 420 a
marcomedi à Traiano imp. deuicti. 394 a. 419 b.
marcus Euangeliſta Aegypti & Alexandriæ apoſtolus 384 b
marci Syllani in Hiſpania res geſtæ. 30 b.

margarita Auſtriæ duciſſa ueneno à marito ſublata 616 b
margarita Ottochari uxor ueneno ſublata 614 b
marguntia à Rom. ui capta 287 b
margus fl. 479 a
marcheck op. extruitur 631 a
mariæ cellæ 604 a
mariæ uirginis aſſumptio 386 a
mariſa 40 b
C. Marius in urbem reuocatur 284 b
C. Marij captiuitas 282 b
C. Marij conſulatus 288 b. 275 a. 275 b. 276 a. 276 b. 285 a. contra Cimbros res geſtæ ibid. itē contra Teutones 275 b. de Iugurtha triūphus. 275 a. mors 287 b. 288 a
C. Marij Gratidiani conſulatus 287 b. eius contra Syllam res geſtæ ibid.
Cn. Marij Arpinatis conſulatus 273 a
Cn. Marij conſulatus 274 b. 296 b. contra Bocchum res geſtæ 275 a. itē contra Iugurtam 273 b. contra Marſos 280 b. & 281 a
Cn. Marij natura & ingenium 273 b
M. Marij Gratidiani mors 283 b
P. Marius Turpilianus aquarum curator 395 b
P. Marij conſulatus 395 a
marij Celſi conſulatus 400 b
marius Egnatius 281 a
marij Maximi egregium dictū 434 b
marius tyrannus 24 b
marij contra Gallos res geſtæ 31 b. 32 a crudelitas 278 b
mariniani conſulatus 532 b
marſi à Craſſo uicti 312 a. à Romanis debellati 186 a. à Rutilio & Mario uicti 281 a
marſicum bellum 279 b
marſorum cum Romanis amicitia. 275 b.
marti templum dicatum 150 b. aliud ab Octauio ſacratum 332 a
martia aqua 256 a. 158 b. 341 a. eius fons 394 b
martia Catonis uxor 301 b
martia legio 324 b
martia Veſtalis damnatur 270 b
martij Coriolani cōtra Rom. bellum. 108 b. in matrem pietas 108 b
martij Coriolani mors 108 b
martius Manlius trib. mil. 231 a
martius Menenius agrariæ legislator. 238 a.
martius Philippus Herculi templum ædificat 316 b
martij Rutilij conſulatus 165 b. contra Campanos res geſtæ 170 a
C. Martij Cenſorini conſulatus 345 a
C. Martij conſulatus 241 b
C. Martij Figuli conſulatus 250 a. contra Dalmatas res geſtæ ibid. prodigia 250 a (& 107 b
Cn. Martij Coriolani res geſtæ 106 b.
Cn. Martij de Priuernatibus triumphus 163 a
Cn. Martij Rutilij conſulatus 163 a 169 a. 170 a. 182 b.
Cn. Martij Siculi conſulatus 248 b
Cn. Martij tribunatus 137 a
L. Martij Cenſorini conſulatus 252 a
L. Martij equitis contra Hannonem et Haſdrubalem res geſtæ 227 a
L. Martij Philippi conſulatus 245 b. 279 b. 301 b.
Q. Martij conſulatus 296 a
Q. Martij Figuli conſulatus 298 a
Q. Martij Philippi conſulatus 193 a
Q. Martij regis contra Sarnios res geſtæ 269 b
Q. Martij Tremuli conſulatus 184 a. 191 b. eius contra Hernicos res feliciter geſtæ ibid. 184 a. de iiſdem triumphus ibid.
Sp. Martij Largij conſulatus 99 a
martinæ Arcadij ex Eudoxia filiæ natiuitas 324 b
martinus Turonenſis epiſcopus 511 a
martyres 484 a
marulli conſulatus 441 b. 444 a
maſiniſſæ regis cū Ro. amicitia 230 b
maſſilia Galliæ ciuitas 94 b. 95 a. ſtudiorum magiſtra ibid.
maſſiliæ obſidio 311 b
maſſilienſis prouincia 32 b
maſſilienſium obſidio 307 a
Maſſylij pop. 331 b
materni conſulatus 444 a
mathematici ex urbe Ro. eiecti 360 b 411 a. in urbem recepti 389 a
C. Matienus Ro accuſatur 259 a
mater deûm ex Peſſinunte Romā uocatur 231 a. ei templū dedicatū 237 a
materni conſulatus 439 a
matthæi Euangelium quando conſcriptum 381 b
matutinus ludus 412 b
mauortij Lolliani cōſulat. 501 a. 571 a contra Bonifacium res geſtæ, & mors 534 b
mauri pop. 29 a
mauritania à Boccho obtenta 28 b. à Rom. in prouinciæ formam redacta 29 a
mauritania Sitiphenſis & Tingitana 29 a
mauritaniæ diuiſio 28 b
S. Mauritij lances 597 a. pagus 34 a
mauſoleum Auguſti 335 b
Maxentius Herculij filius à prætorianis Auguſtus dictus 488 a
maximianus Rom. imp. 24 a. imperio ſe abdicat 486 a
maximiani conſulatus 479 a. 480 a. 482 b. 484 a. contra Perſas res geſtæ 63 b. de Parthis triumphus 485 a. in Chriſtianos crudelitas 486 b. pro Chriſtianis edictum 482 a. mors 185 b
L. Maximus 432 a. 434 a
maximus Rom. imp. 24 a
maximus à militibus in imperatorem creatur 24 a 516 b
maximus Pupienus 24 b
Q. Maximi Eburni conſulatus 270 a
maximi conſulatus 432 a. 434 a. 440 a 450 a. 455 b. 456 b. 457 b. 460 b. 471 b. 492 a. 537 a. 419 a b. 468 a. 469 b. 540 b. 570 a. 481 a. 482 a. 494 b. 485 b. & 487 a.
maximi imperium 160 a. mors 461 a
maximi tyranni mors 518 a. 546 a
maximi plures 432 a. 434 a
maxacha ciuitas 42 a
Mechtildis abbatiſſa 617 b
mecilius Hilarianus urbis præfectus. 495 a.
S. Mecilij tribuni lex 136 b
C. Mecœnatis natura & ingenium. 333 a.
medena reg. 56 b
media ibid.
mediacus 42 b
mediolani primordia 92 a obſidio 608 a
megaleſia ludi 236 a. quando inſtituti. 231 a.
megara 42 b
meinhardus comes Tyrolis 633 a
melchiades pontifex 491 a
meletes fl. 52 a
melicenſe cœnobium 604 a
melicum ferreum caſtrum 594 b
melici monaſterij primordia 598 b
melilonia 58 a
melito Sardenſis epiſcopus 419 b
Sp. Melius ab Hala occiſus 129 a
Sp. Melij domus 129 a. diruitur ibid.
Sp. Melij in populum Romanum liberalitas 128 b
Cn. Menelij conſulatus 162 a
L. Memmius Achaicus dictus 255 b. eius in Aphrica res geſtæ ibid.

memmij

memmij Fuſci conſulatus 470 b
memmij Reguli cõſulatus 595 a. 595 b
memmius Ruffinus 447 b. eius mors 451 a.
menas Pompeij libertus 327 b
mendicantium ordo 601 b
menecrates Pompeij libertus 327 b
menenius Agrippa triumuir 128 a
menenij Agrippæ ad ſeditioſos oratio. 106 b. contra Sabinos res geſtæ 101 a. Agrippæ funus 107 a
menenij Agrippæ Lanati conſulatus. 101 a. 139 a tribunatus 136 a. 136 b
Cn Menij columna 172 a
Cn. Menenij Nepotis conſulatus 172 a. in Latio res geſtæ ibid.
L. Menenij Lanati conſulatus 128 b
T. Menenius à tribunis accuſatus 113 b
T. Menenij contra Hetbruſcos res geſtæ 113 a
T. Menenij Lanati conſulatus 213 a. 221 b. aduerſa ualetudo 222 a
menenij tribuni res geſtæ 138 a
menephilus 456 a
menſariorum creatio 165 b
menſes apud Rom. decem 92 b
menſium nomina à Commodi imperatoris aſſentatoribus mutata 440 b. ab Auguſti Cæſaris tempore primum mutata 345 a b. item ab alijs imperatoribus 410 a & b
menynge inſula 467 b
mercurio templum dedicatum 105 b
merobaudis conſulatus 312 a. 515 b
meſomedes Cretenſis muſicus & poeta 433 b
meſopotamia 48 b. à Perſis direpta 65 a. à Pompeio Magno ſubacta 53 a. quater à Romanis amiſſa, & ſemper recepta 49 b. prouincia à Rom. facta 49 a. 422 b
meſopotamiæ deſcriptio 49 b. limites 49 a & b.
meſſala perpetuus aquarum curator. 357 a.
meſſalæ conſulatus 393 b. 432 a. 452 a. 477 b. 562 b.
meſſalæ Coruini in Cæſarem pietas. 323 a. memoria infelix 356 a. 330 b. mors ibid.
L. Meſſalæ conſulatus 348 a
M. Meſſala augur 330 b. inſignis orator & poeta ibid.
M. Meſſalæ conſulatus 302 a. 308 a. 330 a. 343 a.
M. Meſſalæ contra Brutum & Caßium res geſtæ 330 a. cum Antonio amicitia ibid. diuerſæ apud Romanos dignitates 330 b (330 a b
M. Meſſalæ uita breuiter deſcripta.
meſſalina à Claudio marito interfecta 382 b
meſſalinæ cum Silio nuptiæ 386 b
meſſalini cõſulatus 403 b. 405 b. 433 b
meſſenij à Traiano uicti 419 a
meßius Maximus 432 a
meta aurea 412 b. ſudans ibid.
metagonitis prouincia 28 b
metellus ſacra ex Veſtæ incendio liberat 213 b
metelli de Creta triumphus 301 b
metelli Macedonici res geſtæ 35 a. 248 a.
metelli Numidici exilium 276 a
metelij tribuni lex 136 b
L. Metelli conſulatus 296 a. cenſura. 270 a. pretura & in Sicilia aduerſus piratas res geſtæ 295 a
M. Metelli conſulatus 270 a. de repetundis in urbe iudex 255 a
Q. Metellus Curionem accuſat 276 a
Q. Metelli aduerſus Iugurtham ſtratagema 28 b. cenſura 264 a. conſulatus 276 a in Creta res geſtæ 34 b
Q. Metelli Cretici conſulatus 295 a
Q. Metelli Macedonici cõſulat. 256 b
Q. Metelli Nepotis conſulatus 305 a
Q. Metelli Pij contra Marſos res geſtæ 281 a
Q. Metelli Scipionis conſulatus 305 b
methodium 411 b
metia tribus ueteribus addita 274 a
metius Falco Nicomachus 477 a
metij Suffetij ſupplicium 93 a
metius Pompoſianus 405 a. & eius conſulatus ibid.
mezeras Syrus transfuga 55 a
Milo Clodium occidit 308 a
milonis æs alienum 309 a
milonia ciu. expugnatur 189 a
miluius pons 446 a b
minerua legio 418 a
minckendorff 609 a
minturnenſium colonia 181 b
minutia Veſtalis damnata 173 a
minutius Fundanus Aſiæ proconſul. 424 b. 418 a.
minutij Patritij Muglani conſulatus. 226 b.
L. Minutius annonæ præfectus 128 b. boue aurato donatus 129 a
L. Minutij contra Aequos res geſtæ. 119 a. ſtatua 129 a
L. Minutij Ruffi conſulatus 409 a
M Minutij conſulatus 181 b. 244 b. contra Thraces res geſtæ 39 b
M. minutij Augurini conſulatus 105 a. 108 a.
M minutij Genutij conſulatus 125 b
M. minutij Ruffi conſulatus 221 a 272 a cõtra Thraces res geſtæ 272 b
P minutij Augurini conſulatus 107 b
Q minutij conſulatus ibid.
Q. minutij Augurini conſulatus 119 b contra Sabinos res geſtæ ibid.
Q minutij Ruffi conſulatus 234 b
Q. minutij Thermi conſulatus 235 a. contra Ligures res geſtæ 236 a
T. minutij Augurini conſulatus 164 b
T. minutij prætoris mors 24. a
minutio dies dicta 130 b
mirinx 208 a
mirtus arbor in tutela Veneris 101 b
miſiſtratum op. occupatum 205 b
miſithei eloquentia 463 b. natura & ingenium 464 a
miſſus ludorum 415 b
mithreus Aſſyriorum rex 85 a
mithridates à L. Sylla uictus 285 a. à Pompeio uictus uenenum haurit. 52 b. 53 a.
mithridatis regis ad Tigranem fuga. 294 b. 299 a. contra M. Cottam res geſtæ 292 a contra Ro. bellum 42 a a. 44 a. item cum Philomene rege. 44 a. de Pompeij felicitate & potentia dicterium 299 b
mithridatis filij in triumphum à Pompeio ducti 301 b
mithridatis regis in Aſia res geſtæ 283 a. mors 53 b
mithridaticum bellum 44 b. 51 b. 52 b. 51 a. 53 b 283 a. 285 a. 294 a.
mitylena ciuitas 52 a
Modeſti conſulatus 457 b. 509 b
mœſa Phœniſſa 455 a
mœſia 37 a. à M. Lucullo depopulata 37 a. item à Dacis 39 a. ab Auguſto per Piſonem occupata 37 a
molochus Aſſyriorum rex 81 b
moloßi Pyrrhidæ 35 b
monachi conſulatus 531 b
monachi militiã exercere iußi 600 a
monachi quid in cœnobijs potißimũ quærant 602 a unde dicti 600 b
monaſteria & clauſtra in quo differant 601 b
monaſteriorum origo 600 b
monaxij conſulatus 531 a
monœci portus 31 b
moraſt. 38 b
morauia ibid.
mordberg 598 b
morobaudus rex 38 b

moſylon promontorium 351 b
moyſis mors 84 a
mozena pro. 50 a. ciu. 48 a
Mugonia porta 95 a
mummius Albinus urbis præfect. 469
L. Mummij conſulat. 35 a (b. 471 a
L. Mummij Achaici conſulatus 254 a. de Corintho & Achaia triumph. 254 b. 255 a. in Græcia res geſtæ 35 a
munatius Plancus 356 b. 461 b. eius conſulatus 322 a
munatius Plancus Ciceronis diſcipulus & Lugduni conditor 811 b
munatius Plancus inuectiuis orationibus ab Aſinio Pollióe laceratus 322 b
Saturni templum ædificat 336 b
munatij Planci in Pollionem dicterium 322 b
munda ciuitas 314
mundi ætates ſex 76 b. creatio 77 b
municipium à colonia quid differat. (128 a
Sex. Murcus 323 a.
L. Murena ambitus accuſatur 801 b
L. Murenæ conſulatus 301 b
murſa Galliæ caſtrum 503 a
muſcadonia ciuitas 40 a. à Lucullo capta ibid.
muſchiani conſulatus 544 a
muſonij conſulatus 513 b
muſulanij debellantur 851 a
mutiani conſulatus 448 b
mutinenſe bellum 319 b. & 320 b
Q. Mutius Scæuola iuriſconſultus inſignis, & Ciceronis in iure ciuili præceptor 278 b
Q. Mutius Scæuola iureconſultus 309 b. 162 a.
Q. Mutij Scæuolæ conſulatus 244 a. 244 b. 162 a. 270 a. 278 a. de Dalmatis triumphus 278 b. fortitudo 98 a. pontificatus 278 b. mors ibid.
Mygdones pop. 52 a
mygdonia ciuitas 68 a. regio 51 b. & 52 a.
mygdoniæ deſcriptio 92 a
myſia inferior & ſuperior 37 a. 40 a

N

Nabidis regis contra Rom. res geſtæ. 235 b. 236 b. interitus 237 a
nabonnagarij anni 461 b
narbona Rom. colonia 269 b
narbonenſe oppidū expugnatur 537 b
narciſſus libertus 386 b
narnia ciuitas 187 a
narnienſis tribus 150 b
narſeus rex à Rom. uictus 49 b
narſei Perſarum regis res geſtæ 64 a. 481 a.
narſenſe bellum 65 b. & 66 a
narſes 67 a. plures habuit uxores ibid.
narſetis contra Totilam res geſtæ. 574 a.
naumachiæ 407 a. 411 b. 339 a
C. Nautij conſulatus 113 b
C. Nautij Rutilij conſulatus 137 b. 191 b.
L. Nautij conſulatus 118 b
Sp. Nautius trib. conſularis 140 b
Sp. Nautij conſulatus 108 b
Sp. Nautij Lucilli conſulatus 180 b
Sp. Nautij res præclaré geſtæ 109 a
Sp. Nautij Rutilij tribunatus 136 b
Sp. Nautij tribunatus 134 a
nauium ante primum bellum Punicū nullus apud Romanos uſus 204 a
nazarius orator 492 b
Neapolis à Romanis capta 208 a
neapolitanum regnū ad Florentinos tranſlatum 35 b
neoburgum quando conditum & conſecratum 403 b
neoterij conſulatus 528 b
nepotianus imperator 498 b. tyrannus 25 a
nepotiani conſulatus 482 b. 494 b. res geſtæ 498 b
nepſinæ oppugnatio 251 a
neptunia Rom colonia 266 a
neptuno templum ab Octauio conſecratum 332 a
nequitium oppidum proditione captum 187 a
nequitium oppidum ab Apuleio obſeſſum 186 b
neratius 418 a
neratius Cerealis urbis præfectus 499 b. 500 a.
nero imp. Rom. 23 b
nero Decimus Maximus 345 a. eius res geſtæ ibid. mors ibid.
nero Armenias duas olim à Rom. recuperatas amiſit 59 a
neronis conſulatus 346 a. 393 a. 394 b. 392 b. contra Parthos res geſtæ 59 a. crudelitas 394 a. cum Agrippina matre diſſenſio 392 a. cum Britannico ſimultas 388 b. foſſa 396 a
neronis Cæſaris imperium 390 b. ingenium & natura ibid. in matrem atque alios crudelitas 394 a. in Popeam amor 394 a. libido 396 a. proconſulare imperium 391 a. thermæ 396 b. 457 b. mors 890 a. 398 b. 399 a & b. Vide Claudium Tib. Neronem.
neronius menſis 397 a
nerua Rom. imp. 23 b
neruæ conſulatus 381 a 397 a. 409 a. 413 a. 314 b. 421 b. palatium 412 a. mors 416 a. 376 b
neruij à Cæſare oppreßi 305 a
neruliani conſulatus 888 a
nerulinus ibid.
nerulum op. à Rom. captum 180 a
neſtoriana hæreſis damnatur 535 a. 536 a.
neuitæ conſulatus 505 b
Sp. Neuius trib. 134 a
à Nexis ſoluendis lex 176 b
Nicæna fides 492 a
nicenæ collapſæ reſtauratio 426 a
nicolaus de Cuſa 490 a
nicomedia reſtauratur 416 a
nicomedis Bithyniæ regis mors 292 a
nicopolis ciuitas 455 b. à Cæſare conſtruitur 332 a
nigri conſulatus 422 b. 429 b
nigris fl. 851 b
nigriani conſulatus 499 a
nigridiani conſulatus 498 a
nigrini conſulatus 380 a
ninus Aſſyriorum rex 78 b. & 79 a. eius res geſtæ 79 b
niniue ciuitas 79 a
ninyas Aſſyriorum rex 80 b
niſibis ciuitas 49 b. 52 a. 79 b. à Lucullo capta 49 a. à Perſis ter obſeſſa 65 b. à Perſis occupata 68 b. à Rom. capta 51 b. 52 a. à Sapore obſeſſa 496 a. 498 a.
nix ſtupendæ magnitudinis 541 a
Noe diluuium 77 a
nola Pœnorum clade nobilitata 215 b. à Rom. capta 181 b
nomades pop. 28 b
nomentum 131 b
nomina tria nobilioribus Romanis indita 99 b
nonismi conſulatus 877 a
nonij Aſpernatis conſulatus 880 b
nonius Senator propter gemmam ab Antonio proſcriptus 877 b
nonius Struma 877 b
nonij conſulutus 541 b
Sex. Nonij conſulatus 854 a
norba Romana colonia 108 a. occupata 170 b
norbanus Domitiani præfectus 415 a
norbani conſulatus 354 b. mors 289 a
C. Norbanus à Sylla prope Capuam uictus 284 b. 187 a
C. Norbani conſulatus 337 a
C. Norbani Balb. cōſulat. 284 b. 361 a

C. Norbani

C. Norbani Placci conſulatus 323 a. 359 a.
norica ripenſis & montana 39 b
norina ciuitas 186 b
nortia dea 159 b
noturi pop. 43 a
noua ciuitas in Auſtria ſita 612 b. 613 a.
noua uia ab Antonino imp. munita 452 b.
nouatianorum hæreſis 458 a
nouatus 460 b
nouellum op. à Volſcis captum 108 a
nouempopulonia prouincia 32 b
nuceria Rom. colonia 393 a
numa Pompilius 2. Ro. rex 92 b. eius commentaria 93 a. regia 92 b. ſepulchrum & libri de iure Pontificio & ſapientiæ diſciplina 241 b.
numantia à Scipione Aemiliano obſeſſa & capta 261 a
numantiæ excidium 30 a
numantinum bellum 30 b. 207 b.
numantius Gallus 420 a
numantinorum cum Ro. pax 257 b. de M. Popilio uictoria 259 a.
numeriani conſulatus 478 a. imperiũ 478 b. mors 479 a.
numidia conſularis Romanorum prouincia 29 a.
numidiæ deſcriptio 28 b
P. Numitij conſulatus 108 a
T. Numicij conſulatus 115 a
numitor ab Amulio fratre regno pellitur 40 b.
nummius Tuſcus urbis præfectus (482 b

O

nutumna ciuitas à Rom. capta 181 a
Obeliſcus Theodoſij 519 a
M. Oblicij Malleoli conſulatus 226 b
obliuionis fluuius 259 a
ob!uini regis in Pannonis res geſtæ 572 a.
occa mons 537 b
ocriſia 95 a. eius miraculoſa conceptio ibid.
octacilij Balbi conſulatus 211 b
C. octacilij Craßi conſulatus 211 a b. 202 b. in Sicilia cõtra Carthaginẽſes et Syracuſanos res geſtæ ibid.
T. octacilij Craßi conſulatus 204 a
octaui M. Antonij uxor 325 a. ab Antonio repudiatur 329 a. item à Nerone 394 a
octauiæ Auguſtæ mors 344 b. et 395 a
octauianus cur Auguſtus cognominatus 332 b. 335 a b. (nominatus 319 a.
octauianus Ceſar quando Auguſtus
octauianus Aug. Pont. Max. 345 b. ulturibus rem diuinam facit 321 a
C. octauiani Cæſaris cõſulatus 320 b. 321 a. 326 b. & 327 a. 333 b. 334 a. 336 b. 337 a. 347 b. 351 a b.
octauiani Auguſti apud Lingones tẽplum 344 b. ara. ibid.
octauiani Auguſti clementia 332 b. contra Germanos res geſtæ 317 b. cum Antonio affinitas 322 b. cum Antonio & Lepido fœdus 322 a. imperium 33 a. 318 a. leges 335 b. Mauſoleum 335 b. in Syria res geſtæ 340 a. ſtatua 329 a. tres triumphi 331 b. teſtamentum 356 b. mors 358 a.
octauiano Auguſto currus cum aurea corona decretus 340 a.
octauiano Auguſto piſcis è mari ad pedes exilijt 333 a
ab Octauiano Auguſto Roma marmorea facta 313 a.
octauius Mamilius 102 b. 104 b
octauij Manlij Tuſculani res geſtæ 102 b.
octauij Ruffi carmina 406 b
C. Octauij prætoris res geſtæ 301 a
Cn. Octauij conſulatus 247 b. 265 a. 283 b. 291 a.
Cn. Octauij contra Cinnam res geſtæ 283 b. porticus 254 a. mors 283 b
L. Octauij conſulatus 291 b
octauiorum ſepultura 344. b
october menſis Domitianus dictus 410 a.
octodorus pagus 34 a
odenatus tyrannus 24 b.
odenati decurionis Palmireni contra Perſas res geſtæ 62 b. 62 b. item in toto oriente 472 a
odius rex 555 b
odium 411 b
odoacer Gotthorum rex 554 a. contra Dalmatas bellũ ſuſcipit 555 b. Romã occupat 554 b bello à Theoderico uincitur 557 b. à Theoderico interficitur 559 a.
odoacris regis contra Theodoricum res geſtæ 558 a & b.
A. Offilius iureconſultus 229 a
olonici in Hiſpania res geſtæ 245 b
olybrius Occidentis imperator declaratur 552 a.
olibrij conſulatus 513 b. 520 b. 549 b. 558 a. 570 b.
olympiada ciuitas à Lucullo capta 40 a.
olympias quid 29 a
olympiadum celebratio 25 b
olympiadum numerandarum uera ratio 4 a & b.
olympicum certamen ab Hercule in Pelopis ataui honorem editũ 25 b.
olympici agonis inſtitutio 86 a
olympiorum initia 86 a
omnirugi ducis interitus 570 b
onoſandri de optimo imperatore eligendo liber 337 b.
opilij Macrini imperium 453 b. uide Macrinum
opilionis conſulatus 544 b. 570 a
opima ſpolia 210 b
opimianum uinum 206 b
opimianus uicus 273 a
L. Opimius è patria eiectus 268 b
L. Opimij conſulatus 267 b. contra Fregellanos res geſtæ 265 b. contra Fuluium Flaccum & C. Gracchum facta 268 a.
Q. Opimij conſulatus 250 b. cõtra Ligures res geſtæ ibid.
opis templum 318 b
opiter 102 a
opiter Virginius Coſtricatus 102 a. eius conſulatus 114 a.
oppia lex abrogatur 235 a
oppia Veſtalis 121 a
oppiani lucubrationes 440 a
Sp. Oppij mors 124 a
optati conſulatus 494 a
optatianus urbis præfectus 493 a. 494 a.
orazes Hiberorum rex 53 b
orcades inſulæ Romano Imperio adiectæ 385 a.
orchodus Albanorum rex à Pompeio uictus 53 a.
orchomenos ciuitas 83 b
ordinarij milites 64 b
M. Orellij conſulatus 219 a
oreſtis Patricij mors 554 a
oreſtis conſulatus 571 b
orfriti conſulatus 438 a. & 440 a. 388 b. 441 b.
orgentoriges Heluetiorum rex 302 a
oricum à Philippo occupatum 36 b
origenis ingenium & doctrina 453 b
origenis uita 451 a
oriſgontis reguli Gallorum uxoris egregium facinus 235 b
orizes Albanorum rex 53 b
ormiſdæ captiuitas 67 a. (ratus 53 a.
orodes Albanorũ rex à Pompeio ſupe
orodes Colchorum rex 52 b
orodis regis contra Rom. res geſta 306 b. 307 a.

orontes fl. 54 a
oroſij ætas 521 a
orphateus Aſſyriorum rex 85 a
orpheus muſicus 84 b.
orphiti conſulatus 425 b. 433 b. 473 b.
orterbergi caſtri obſidio 605 b
ortiti conſulatus 420 b
ortoces Hiberorum rex 53 b
Cn. Ortulij conſulatus 289 a
oſdrcens 49 a. 59 b. à Traiano domiti 89 b
oſrhenis 49 a
oſroe ciuitas 49 a
oſroene 48 b
oſroos rex 48 b
oſroenorum defectio 61 a
oſroenorum prouincia à Traiano ſubacta 59 a
oſtrogothi 528 a
otho Auſtriæ dux 604 b. 637 b. Bauariæ dux Romanorum imp. 613 b. 23 b.
otho Palatinus de Vuitelſpach 607 a
othoniana legio 458 a
othonis conſulatus 390 a. 399 a. 20 a.
othonis de S. Blaſio hiſtoria 611 a
othonis imperium 400 a
ottacarus 636 b. Styriæ Marchio 611 b.
ouatio à triumpho in quibus differat 101 a. 102 a.
ouinius Camillus 24 b
ouinius Gallicanus urbis Rom. præfectus 490 a. (476 a.
ouinius Pacatianus urbis præfectus.
P
Pacatiani conſulatus 493 b
Pacis forum 826 b
pacorus Cteſiphontis ampliator 85 b à Ventidio interfectus 54 a.
patricij 92 a
pactuleij Magni mors 441 b
pedanorum op. à Coriolano captum
paeon 58 a (108 b
palæpolis 175 b
paleſtini à Põpeio deuicti 49 b. 50 a
palatij incendium 445 a
pales dea 200 a
palis templum 200 a.
palilia 461 a
pallas libertus 886 b
palladis mors 895 a
palladium ex Veſtæ templi incendio liberatum 213 b
palladius curſor 530 a
palladius Scotorum apoſtolus 536 a
palmæ conſulatus 433 b
palmati equi 530 b
palmyra ciuitas 474 a
palmyreni pop. 474 a
pamphylia à Romanis facta prouincia 42 b
pamphyliæ deſcriptio 42 a
pancratiſtes 85 b
pancratium pentathlus 85 b
panhellinon Athenis ædificatũ 426 b
panhydri montes 43 b
pannus Aſſyriorum rex 84 b
pannon 88 a
pannonia à Dacis populata 39 a. item à Longobardis 571 a. à Sarmatis 510 b. ab Apulcio ſubacta 846 a
pannonia ſecunda 89 b
pannoniæ deſcriptio 37 b
pannonicũ bellum 334 a. 346 a. 855 a.
pannonicum bellum à Tiberio geſtũ 88 b.
pannonum primordia 38 a
panormũ promon. à Ro. captũ 208 a
panſæ conſulatus 319 a. 425 a. 20 b. mors 819 a.
pantheon 411 b
paterni conſulatus 425 b. 459 b. 472 a 476 a & b. 473 a.
patræ ab Agrippa captæ 831 a
patricij conſulatus 548 a. 561 a
patrocli Arelatenſis epiſcopi mors 534 a.
paphlagonia 44 b. Neronis tempore prouincia à Rom facta 44 a.
papia Poppæa lex 855 b
papinianus iureconſultus 457 a
Sex. Papinius damnatur 879 b
Sex. Papinij conſulatus 377 b
papius Mutilus 281 a
paporum familia unde dicta 219 a
pappi conſulatus 463 b
C. papyrij Balbi conſulatus 267 a
C. Papyrij Maſonis conſulatus 217 a
papyrij Craſsi conſulatus 228 b
Cn. Papyrius Carbo cum dentibus natus 286 a.
Cn. Papyrij Carbonis cõſulatus 271 a 285 b. 286 a tertius 287 b.
L. Papyrij cenſura 127 a. 198 a. contra Priuernates res geſtæ 175 a.
L. Papyrij Craſsi conſulatus 130 a. 132 a. 173 a. 175 a.
L. Papyrij Curſoris conſulatus 189 a. 178 a. 198 a. 180 b. 181 b. nefanda libido 176 b.
L. Papyrij dictatoris in Samnio res geſtæ 177 b. 183 a. & triumphus ibid.
L. Papyrij Mugillani conſulatus 126 b 132 b. 176 a. 178 b. tribũatus 134 b
M. Papyrij conſulatus 137 b. contra Gallum facinus 148 a.
M. Papyrij Craſsi dictatoris contra Gallos res geſtæ 174 a
M. Papyrij Mugillani tribunatus 116 a & b.
pariſienſe Gymnaſiũ primum 601 a.
parthamaſires Armeniorum rex à Traiano uictus 59 b.
parthenia à Romanis ſubacta 50 b
parthenius 415 a
parthenopolis à Lucullo capta 41 a
parthia unde dicta 80 b
parthiæ deſcriptio 50 b
parthica imperij limites 51 a
parthicum bellum 54 b. 55 a. 56 a. 59 a 806 a 825 a. 328 b. 437 b.
parthi à Caro debellati 479 a. à Seuero uicti 448 a Syria à Ventidio eiecti 825 a
parthorum contra Craſſum res geſtæ 87 b. cum Antonio bellum 56 b. cũ Auguſto pax 338 b. 339 a cum Gordiano imp. bellũ 462 b. itẽ cũ Ro. 50 b. de Romanis uictoria 572 a
parthorum diſſenſiones per Cæſarẽ ſedatæ 334 a.
parthorũ in Syriam eruptiones 55 b. & 56 a. ritus & mores 51 a
à Parthis legiones Romanæ ſub iugũ miſſæ 59 a
paſſieni Ruffi conſulatus 848 a
paſtoris conſulatus 437 b
paulini conſulatus 396 b 397 b. 476 a 492 a. 494 a. 494 b. 560 b. conſulatus 572 a.
paulini Valerij res geſtæ 898 a
paulus Miltenbergenſis 370 b. 433 b
pauli conſulatus 438 b. 560 a. 564 a.
pauli Fabij cõſul 376 b. (499 b.
L. Pauli ad Cannas res geſtæ 225 a
L. Pauli conſulatus 851 b
pauli Aemilij contra Perſeũ res geſtæ 246 b. contra Illyrios 36 b. in Macedonia 86 a
pauli apoſtoli uincula 591 b
paumgartẽ cœnobium 607 a
paxeæ mors 876 b
pedia lex 821 a 329 b
pedianus Coſſ 400 b
pedonis conſulatus 422 a
pedum op. expugnatur 171 b. 172 a
Q. Pedij conſulatus 821 a
pegaſi conſulatus 405 a
pegaſianũ ſenatuſconſultum 405 b
pegaſus equus & nauis 84 b
pelagiani conſulatus 458 b
pelagius Pontifex 526 b

pelagij hæreſis 529 b. 531 a
peloponneſiacum bellum 131 a
penatum templum 93 a
persepolis ciu. 29 b. 47 a. Romanis ſubiecta 46 b
penzing uilla 617 b
penu'æ tribunorum 418 a
P. Pepij quæſtura 183 b
perceregio 40 a
peregrini conſulatus 464 a
M. Perpenna capto Ariſtonico Aſiam Romanis tributariam fecit 41 b
M. Perpennæ contra Ariſtonicum res res geſtæ 263 b
M. Perpennæ Nepotis conſulat. 264 a
M. Perpennæ mors 264 a
perpennæ imperium 467 b. nomē unde natum 264 b
perpetui conſulatus 460 b
perſæ ab Alexandro Ro. imperatore debellati 456 a. item ab Odenate. 472 b.
perſarū contra Valerianū et Odenatē bellum 62 b. cū Auguſto pax 340 a cum Romanis bellum 531 a
perſarum regnum cum Parthis confuſum 51 a
perſeus ad Pydnam à Ro. uictus 246 b cum uxore & liberis ab Aemilio Paulo captus 246 a
perſei contra Ro. res geſtæ 243 a. 245 a. 244 b. in Demetrium fratrem odium 241 a
perſia à Romanis ſubacta 50 b
perſiæ deſcriptio 50 b
perſicū bellū à Gordiano geſtū 463 b
perſicum bellum nocturnum 498 a
perſici conſulatus 376 b
perſidis regio à Traiano ſubacta 59 a
pertinacis conſulatus 445 b. 446 a. natiuitas 426 a
peruſia expugnatur 324 a
peruſinum bellum 324 a
peſcennius Niger 24 b. et eius conſulatus 425 b
peſtis ingens 100 b. 108 a. 114 b. 117 a. 121 a. 130 b. 131 a. 132 b. 137 b. 196 a 241 b. 242 b. 405 b. 438 b. & 440 a. 471 b. 610 a.
peſtum Ro. colonia 197 b
peti conſulatus 416 a
C. Petilij de ambitu lex 261 b
Cn. Petilij Libonis conſulatus 276 a
L. Petilij Scribæ ager 241 b
M. Petilij Libonis conſulatus 181 a
Q. Petilij prætoris autoritate Numæ Pompilij libri combuſti 242 a
Q. Petilij Spadonis conſulatus 244 a.
& mors ibid.
petini conſulatus 425 b
petra ciuitas à Pompeio capta 299 a
petronella 439 a. 488 a
petronia Claudij Cæſaris uxor 382 b
petronius Probianus urbis præfectus. 493 b.
petronius Turpilianus aquarum curator 395 b. eius conſulatus 394 b. mors 396 b. teſtamentum 394 b
Petrus apoſtolus num Romanas cæremonias miſcuerit in Chriſti eccleſiam 384 a
petrus apoſtolus Romæ Euangelium prædicat 383 b
petrus apoſtolus cur interfectus 399 b
petri apoſtoli martyrium 854 a
petrus Hungariæ rex 596 a
petrus Paſchalicus Liuij omnes libros Maximiliano promiſit 243 b
petri conſulatus 567 a
Phalerius ager à Ro. diuiſus 171 b
phaliſci à Romanis ſubacti 213 b. inducias Ro. impetrant 189 a. uincuntur magna clade 214 b
phaliſcorū agri à Rom. depopulati. 165 b.
phaliſcorum clades 168 b. contra Ro. res geſtæ 141 b. 145 a
pharos ciu. euertitur 36 b
pharſalicum bellum 313 b
philinꝰ de bello Punico hiſtoria 282 b
philippenſe bellum 328 a
philippus Arabs Gordiani præfectus prætorio 464 a
philippus Rom. Imp. 24 a. primus omnium ex Romanis imperatoribus Chriſtianus 464 b
philippi conſulat. 526 a. 464 b. 466 a 498 a. (464 b. 466 a
philippi iunioris ſiue filij conſulatus.
philippi Rom. imp. mors 466 b
philippus rex à Ro. debellatur 226 b. item ad Cynocephalas in Theſſalia debellatur 234 b
philippi Franciæ regis res geſtæ 610 a
philippi Macedonū regis legatus cum quibuſdā Carthaginenſibus à Romanis captus 226 a
philippi Macedonū regis mors 243 a
philippopolis ciuitas 466 a. à Lucullo capta 40 a (44 a
philomenis regis cū Mithridate bella.
P. Philonis conſulatus 271 b. de Samnitibus triumphus 276 b
philopœmenis Achæorū prætoris res geſtæ 237 a
philoſophi an ex urbe pellendi 249 a
philoſophi ex urbe & tota Italia eiecti 411 a
philoſtratus ſophiſta 438 a
phlegon hiſtoricus 275 a
phœnix auis in Aegypto uiſa 376 b. & 378 a.
photinus eunuchus 312 b
phraates 57 b
phraartis Parthorū regis cum Antiocho bellū 265 a. cōtra Parthos res geſtæ 57 b. cū Cn. Pompeio amicitia 298 a. obſides Auguſto datí 57 b
phrygia 41 a. à Ro. ſubacta 42 b
phylæ op. 48 a
phylarchi ab Octauio ſuperati 340 a
phylarchi Sarracenorum reguli 48 a. 47 b. 48 a.
Picentes pop. 200 a. Roman. arma in ſe conuertunt 199 a. à Rom. uincuntur & fugantur 199 b. 180 b
pictorū apud Rom. familia 199 a
pij conſulatus 460 b. 461 a
pilatus ſibijpſi manus infert 381 b
pilati ad Tiberiū de doctrina et morte Chriſti epiſtola 378 b
pilitionis caſtrum 34 a
pinarius Natta 866 b
L. Pinarij conſulatus 114 b
L. Pinarij Mamerci tribunatus 131 a
P. Pinarij Ruffi conſulatus 109 a
pinus Numæ filius 92 b
piraticū bellum 42 b. 45 b. 296 a
piſcaia regio 80 b
piſ. lis mœroris 80 a
piſo Licinianus à Galba adoptatus. 400 a. Cæſar quatriduanus 24 b
piſo tyrannus 24 b
C. Piſonis cōſulatus 421 a. 423 a. 440 b. 296 b. 298 b. in Pompeium inuidia ibid. in Neronem conſpiratio. 397 a.
Cn. Piſonis conſulatus 258 b. 337 b. 346 a. contra Vindelicos res geſta 338 a.
L. Piſo aquarum curator 394 b
L. Piſonis Caßij legati cædes 273 a
L. Piſonis Cerealis mors 393 a
L. Piſonis Ceſoniani conſulatus 271 b
L. Piſonis conſulatus 341 a. 351 a. 367 b. 393 a. contra Thraces res geſtæ. 341 b. de repetundis lex 342 a. ebrietas & luxus 367 b. 368 b. 342 b. in Mœſia res geſta 37 a
M. Piſo accuſatur 362 b. ſibijpſi manus infert 361 b
P. Piſonis conſulatus 302 a. de Hiſpanis triumphus 341 b
piſonum familia 341 b

pitilij ſeditioſum facinus 123 b
Placentiam Romanorum ducta colonia 138 b
placida captiua à Gottbis abducta. 527 b. 528 a.
placidiæ exilium 533 a
placidiani conſulatus 475 a
placidus urbis Romanæ præfectus. 407 b.
placidij conſulatus 475 a. 497 a. 555 b
planaſia inſula 343 b
plancus Cleopatræ aſſentator 329 b
planci contra Cæſarem res geſtæ 324 a
planci qui dicantur 323 b
L. Planci conſulatus 356 b
plancina M. Piſonis uxor 362 b
planciani conſulatus 377 b. 448 b. in Antoninum & Seuerum inſidiæ. 447 b. 448 b.
plautij conſulatus 880 a
C. Plautij cenſura 181 b
Cn. Plautij cõſulatus 152 b. 168 a. 175 a. 170 a. de Priuernatibus triumphus 175 b
L. Plautij Venocis conſulatus 175 a. 180 a.
M. Plautij Hypſei conſulatus 265 b
M. Plautij Syllani conſulatus 351 a. lex 282 a
P. Plautij Proculi conſulatus 175 b
plebeij ludi reſtaurati 103 b
Q. Pleminius legatus à Locrenſib. accuſatur 231 a incarceratur 235 b
pletorius Nepos 423 b
M. Pletorij conſulatus 105 b
C. Plinij Cæcilij conſulatus 417 a. de rebus Germanicis libri 350 a
plinij Iunioris lucubrationes 431 b
plinius ſenior cur in numeris ſcribendis tam incautus 14 a
plinij Senioris interitus 407 a
plinta comes 531 a
plintæ conſulatus 531 a
pliſtia obſidione cingitur 180 b
plotina 423 b
plotinæ ad Iubentium epiſtola 427 b
plotius proſcribitur 322 b
plutarchi philoſophi & hiſtorici cũ Traiano familiaritas 425 b
Cn. Pœtilij Balbi conſulat. 161 b. 168 a. de Gallis & Tiburtinis triumphus 161 a
polemarchi Athenienſium magiſtratus 476 b
polemij conſulat. 495 a.
polemon rex 44 b
polemoniacus Pontus Ro. prouinciæ. 357 b.
pollionis conſulatus 438 b. 441 a
poluſca ciu. à Volſcis capta 108 a
polyphemus Siciliæ rex 36 a. eius proſapia ibid.
pometia colonia 101 a
pompeia Cæſaris uxor à Clodio ſtuprata 803 a
pompeij Collegæ conſulatus 410 b
pompeij conſulatus 20 a. 562 a. cum Antonio & Cæſare pax 325 a. cum Cæſare pugna naualis 327 a. cum Perſis fœdus 53 a. de Mithridate et Tigrane triumphus 53 b
pompeij Eluij filia miraculoſe fulminata 270 b
pompeius Fauſtinus urbis Rom. præfectus 482 b
pompey in Africa contra Domitiũ et Numidarũ regem res geſtæ 289 a. item in Meſopotamia 49 a. in Aſſyria, Armenia, &c. 53 a
pompeius Paulinus 303 b
pompeij Saturnini cõſul. 408 b. 409 a
pompeij Syluani conſulatus 389 a
pompeij theatrum 285 b. incenſum. 864 b.
pompeiorum familiæ 258 b
C. Pompeij conſulatus 355 a
C. Pompeij Galli conſulatus 887 b
C. Pompeij Longini conſulat. 387 a
Cn. Pompeij ad Ptolemæũ fuga 312 b
Cn. Pompeij conſulatus 355 a
Cn. Pompeij conſulatus 307 a. 308 b. 309 a. contra Iulium Cæſarem res geſtæ 311 b. & 312 a & b. item contra Mithridatem 52 b. 298 a. contra Piratas 45 b. 296 a & b. contra Sertoriũ 291 a. cum Phraarte amicitia 298 a. de diuerſis gentibus & regibus triumphus glorioſiſsimus. 302 a. dictatura 808 a
Cn. Pompeij genus, natura, ingeniũ et res geſtæ 294 b. in Craſſũ Liciniũ inuidia 294 a. in Hiſpania res geſtæ 310 b. de Hiſpanis triũph. 289 b in Syria et Phœnicia res geſtæ 299 a. leges 308 b
Cn. Pompeij Magni conſulat. 294 a. 306 a. 307 a. mors 312 b. 313 a b. 314 b
Cn. Pompeij Strabi conſulatus 281 b
Q. Pompeij Ruffi mors 282 b
Q. Pompeij cenſura 264 a
Q. Pompeij Nepotis conſulatus 257 b et eius in Hiſpania res geſtæ ib. cũ Numãtinis pax ignobilis 314 257 b
Sex. Pompeij conſulatus 327 a. 357 a
Sex. Pompeij Magni filij in Sicilia res geſtæ 327 a & b. 328 a
pompeiani conſulatus 428 b. ſecundus 438 a. 440 a. 450 b. 458 b. 463 b.
pompilia Numæ filia 92 b
pompilianæ curia 477 a
C. Pompilij Lenatis conſulat. 249 b. 166 a. Vide Pompilium.
pompo Numæ filius 52 a
pomponij Attici de Ciceronis conſulatu liber 300 a. mors 330 a
pomponius Baſſus 396 b. 474 a. eius conſulatus ibid.
pomponius Flaccus Syriæ præfectus. 360 b. eius luxus & ebrietas ibid. mors 376 a
pomponius Ianuarius urbis præfectus 480 a.
pomponij Labeonis mors 376 b
pomponius Ruffus 406 b
pomponius Victorianus urbis præfectus 478 a
L. Pomponij Falconis cõſulat. 360 b
M. Pomponij Mathonis conſulatus. 216 b. 217 a.
M. Pomponio trib. pl. dies dicta 160 a
Q. Pomponij Ruffi conſulatus 281 b
pontus à Romanis in formam prouinciæ redactus 44 a
pontiani cõſulat. 427 b. 461 a (459 a
pontiani epiſcopi exiliũ & martyriũ.
ponticæ regionis deſcriptio 44 a & b
C. Pontidius 181 a (186 b
pontifices quatuor ex plebe creantur
T. Pontificij tribuni res geſtæ 211 b
pontinæ paludes ſiccatæ 249 a
C. Pontius 879 a
C. Pontij Catonis ſiue Salonij conſulatus 270 b
pontius Herennius 177 b
pontius Samnitium dux ſecuri percutitur 190 a
pontius Teleſinus 281 a. eius res geſtæ 288 a. crudele de Roma euertenda dictum ibid. mors ibid.
popilia Veſtalis ob crimen ſtupri damnata 111 a
C. Popilij Lenatis conſulatus 245 a
M. Popilius Lenas Romanorũ ad Antiochum legatus 245 a. ab eodẽ reſponſum efflagitat ibid.
M. Popilij Lenæ conſulatus 162 a. 180 b. 245 a. 263 a. 167 b. eius cõtra Tyburtes res geſtæ ibid.
M. Popilij contra Gallos res geſtæ atque triumphus 166 b
P. popilij Lenatis conſulatus 263 a
popilij Lenatis conſulatus 258 b. eius à Numantinis accepta clades 259 a Vide Pompilium.
popinia Veſtalis 112 a

poppea

poppea à Nerone turpiter adamata.
poppea Auguſta ſalutatur 395 a (394 a
poppea Sabina 391 b
poppeæ adulterium 385 b. mors 397 a
popei Sabini ex Thracia triũph. 567 a
poppo epiſcopus Treuerenſis 594 b
populoniæ nomen unde 43 b
porcia Catonis filia 307 a
porcia lex 186 b
C. Porcij Catonis infelix cum Scordiſcis conflictus 190 b. conſulatus 181 b. mors 282 a
L. Porcij Licinij conſulatus 240 a
M. Porcius Cato aquarũ curator 380 b repetundarum ex Macedonia damnatur 269 b
M. Porcij Catonis cenſura 240 a. in Hiſpania res geſtæ 235 b. conſulat. ibid. et 269 b. erga Scipiones inui- (dia 259 b
porciorũ nomẽ unde 336 b.
C. Porcij Nigri conſulat. 378 b. 379 a
porſenæ regis cum Rom. fœdus 98 a
poſonium 608 b
poſidonia Rom. colonia 198 a
poſthumia Veſtalis inceſtus damnata. (136 a
poſthumiani conſulat. 542 b
A. Poſthumij Albini uel Allieani conſulatus 212 b. 251 a. 176 a. in Hiſpania res feliciter geſtæ 143 a
A. Poſthum. Albini Luſci cõſul. 242 a
A. Poſthumij conſulatus 218 a
A. Poſthumij dictatoris res geſtæ 104 a. in filiũ ſeueritas 131 b. 132 a
A. Poſthumij Regillenſis conſulatus. 105 a. 116 b.
A. Poſthumius Tubero magiſter equitum 131 a
A. Poſthumij Tuberti dictatura et cõtra Volſcos res geſtæ 131 b
L. Poſthumij Albini conſulatus 216 b. 218 a. 145 a. 225 b. & miſerandus interitus ibid.
L. Poſthumij conſulatus 250 b
L. Poſthumij Megelli conſulat. 184 b. cõtra Tifernates res geſtæ ibid. 203 b. 190 a. (105 a
L. Poſthumij cõtra Latinos res geſtæ.
M. Poſthumius Albinus trib. conſularis 140 b
M. Poſthumius à militibus lapidibus obrutus 187 a
M. Poſth. Megelli conſulatus 189 a
M. Poſth. Regillenſis tribunatus 137 a. eius cõtra Aequos res geſtæ ibid.
P. Poſth. conſulatus 101 a. de Sabinis ouatio ibid.
P. Poſthumij Tuberti conſulat. 100 a
Sp. Poſthumij ad Furcas Caudinas clades 177 b
Sp. Poſthumij Albini conſulatus 178 b 172 a.
Sp. Poſthumij conſulatus 116 a. 244 b 253 a. 177 b. contra Aequos res geſtæ 145 b. contra ſeruos ſeditioſos in Apulia res geſtæ 240 a
Sp. Poſthumij Albi tribunatus 131 a
poſthumius Aeneæ filius 87 b
poſthumij Arunci conſul. 102 b. 106 b
poſthumij Communij conſulatus 20 a. 106 b.
poſthumius Ebutius Helua equitum magiſter 130 b
poſthumij Ebutij Cornicenſis conſulatus 128 a
poſthumij iunioris eloquentia 411 a
poſthumius Syagrius urbis præfectus. 475 b.
poſthumij Titiani præfectura 484 b
poſthumius Tubertus contra legem in urbe ſepultus 100 a
poſthumius tyrannus 24 b
poſthumorum nomen unde 110 a
poticiæ gentis ſacrificia 182 a
pottendorff 655 a
præfectus annonæ 118 b. prætorio 103 a. uigilum 128 b. urbis 469 a
præneſtini à Sylla uicti 287 b
præneſtinorum defectio 104 a. 152 b
prærogatiua iuniorum quid 228 a
prærogatiua ſenatus quid 128 a
præſentis conſulatus 429 b. 430 a. 434 b. 442 b. 452 b. 464 b.
præſidij conſulatus 559 b
prætextati conſulatus 463 b
prætoris appellatione conſularis etiam & dictatoria dignitas ſignificata 159 b
prætoris nomen & officiũ 157 b. 158 a
prætores octo 855 b
priami regnum 85 a
primicerij officium 68 b
primicerij qui dicantur 505 b
principes ſenatus qui cõſtituendi 183 b
priſcianus Grammaticus 571 a
priſcini conſulatus 410 b. 420 b
priſci conſulatus 376 b. 410 b. 453 b. 436 a. 439 a. 447 b. 448 b.
priſci Neratini cum Traiano imp. amicitia 418 a
priuernatium cum Rom. bellum 170 b. 175 a. excidiũ 175 b. obſidio 163 a
probiani conſulatus 491 b. 552 b
probinus urbis præfectus 497 b. eius cõſulatus 469 b. 565 b. 510 b. 557 b
probus Grammaticus 391 b
probus Rom. imp. 24 a
probi conſulatus 457 b. 476 a. 525 b. 561 a. 565 a. 570 b. 509 b. 478 a. imperium 477 b. mors 478 b
procas Syluius Latinorum rex 90 a
procopij hiſtoria male excuſa 528 a
procopij in oriente res geſtæ 507 a
procopij tyranni mors 508 a
proculus tyrannus 24 b
proculi conſulatus 580 a. 460 b. 496 a mors 477 b
proculi Verginij conſulatus 110 a
proculi unde dicti ibid.
proculi Geganij Macerini conſulatus 128 b.
prodigia 117 b. 165 b. 195 b 199 b. 215 b. 220 a 223 a. 253 a. 254 a. 241 b 243 a b. 251 a. 257 b 256 b. 255 b. 260 a. 261 a. 164 a. 265 a b. 267 a b. 268 b 269 a. b. 170 a b. 272 b. 271 b. 274 b. 275 a. 276 a b. 278 a. 179 a & b & 180 b. 279 a 290 b. & 291 a & b. 292 b. 297 b. 302 b. 306 a. 307 b. 311 a. 314 b. 317 b. 318 a & b. 323 b. 332 b. 340 b. 343 b. 351 b. 358 b. 390 a. 391 a. 394 a et b. 395 b. 597 a. 400 a. 402 b. 437 b. 463 b. 469 b. 471 b. 495 b. 498 a. 409 b. 502 a. 503 a. 507 b. 508 b. 518 b. 520 a. 522 a. 524 b. 525 a 526 b. 551 a & b. 538 a. 542 a. 544 a. 546 b. 548 a. 550 b. 552 a. 555 a. 559 a. 564 a. 567 b. (568 a.
prometheus 82 a
promoti conſulatus 518 b. (322 a
proſcriptio ciuiũ Ro. ſub Octauiano.
proſerpina Ariſtagoræ in quiete uiſa (291 b
proti conſulatus 496 a.
protogenis conſulatus 541 b
prouincia quid 26 b
in Prouinciæ formã qua ratione apud Rom. regna redacta 26 b
prouinciarũ apud Ro. diuiſiones 17 a
pruſia rex Bithyniæ Ro. totũ ſuũ regnũ offert 42 b. à Nicomede interficitur 42 b (56 a
Pſeudoperſci cõtra Aemiliũ res geſtæ
pſeudophilippus à Ro. deuictus 253 a à L. Tremellio caſus 257 b
pſeudophilippus regni affectati pœnas luit 248 a
pſeudophilippi cõtra Ro. bellũ 36 a
Ptolemais ci. 47 a (tos ambit 197 b
ptolemæus rex amicitiã Ro. per lega
ptolemæus Cyrenarũ rex cognomento Appion 47 a (rit 46 a
ptolemæus Cypriæ rex uenenũ hau-
ptolemæus moriẽs pop. Ro. heredẽ relinquit 47 a. 176 b. 278 a
ptolemæi Aeg. regis mors 276 b. 278 a

ptolemæi

ptolemai Aenobarbi res geſtæ 276 b
ptolemæi Euergetis res geſtæ 265 a
ptolomæi regis barba ex nigra in fuſcam miraculoſè mutata 276 b
ptolemæi regis cum Demetrio bellum 255 b.
Publia uenefica damnatur 251 a
publicolæ conſulatus 381 a. 380 b
publius Optatianus urbis præfectus. 493 a. 494 a.
Q. Publij Philonis conſul. 178 a. 180 b
pudenus conſulat. 438 a. ſecund. ibid.
pudicitiæ ara dedicatur 188 a
punicum bellum primum quãdo exortum, diſceptatur inter autores. 101 a & b. 102 a.
punici belli tertij primordia 252 a b
punicum bellum quando reuera finitum 232 b. 233 a
punica bella tria 18 a
pupienus Maximus 463 a & b
pupienus Maximini interfector 460 a
pupieni conſulatus & imperium 462 a. mors ibid. & 463 a.
M. Pupij Calphurniani res geſtæ & conſulatus 301 b
puſci conſulatus 550 a
puſij conſulatus 405 a
puteoli Romanorum colonia facta. 894 b.
Pylemenis pro. 44 b
pyritiades Aſſyriorum rex 85 a
pyrrhus in clade uulneratus 194 a b. à Curio Tarentum fugatus 196 b
pyrrhi in Italiam profectio 196 a. cũ Ro. bellum 193 a. cruenta cũ Ro. ad Aſculum pugna 194 b. cum Ro. ad Syrim fluuium conflictus 193 b de Rom. dictum 195 a
pythagoras Neronis uxor 896 a
pythagoræ ætas 95 b

Q

Quadi ab Antonio debellati 440 b
quadi mucrones pro dijs colunt 35 b
quadratilla 418 b
quadratus apoſtolorũ diſcipulus 418 b eius lucubrationes 427 b
quadratus hiſtoricus 418 b. eius conſulatus 418 a. 438 b. 418 b
quæſtores tres plebeij contra patres à plebe creati 138 b
quæſtorum creatio & officium 135 b. numerus duplicatus ibid.
de Quæſtorum numero augendo oriuntur contentiones 135 a
quieti conſulatus 475 a
L. Quieti cõtra Iudæos res geſtæ 424 a
quinquennale ludicrum à Nerone inſtitutum 894 b
quintia prata 119 a
quintiani conſulatus 480 a
quintilianus Romæ ludum aperuit. 410 b.
quintiliani conſulatus 854 a. 459 b
quintiliani uita obiter deſcripta 410 b
quintilis menſis cur Iulius appellatus. 816 a.
quintilius tyrannus 24 b
quintilij conſulatus 441 a. imperium. 474 a.
quintilij Vari contra Magonẽ res geſtæ 231 b. item in Germania & mors 354 b. & 323 b
Cn. Quintilij dictatura 174 b
M. Quintilius trib. conſularis 140 b
P. Quintilij Vari conſulatus 342 b. infelix contra Germanos pugna ibid. in Syria res geſtæ 342 b. & 343 a. mors ibid.
Sex. Quintilij Vari conſulatus 121 a
quintiliorum domus per Commodum extincta 441 b. cur & quomodo demolita 442 b
quinti conſulatus 426 a
quintilli conſulatus 436 a
quintij Fabij Vibulani conſulat. 115 a
quintij Plautij conſulatus 877 b
quintij Seruilij Priſci conſulat. 115 b
quintij Syluij quæſtura 138 b
C. Quintij conſulatus 125 b. 198 a
L. Quintius Cincinatus agriculturæ ſtudioſiſſimus 118 a. 119 a (135 a
L. Quintius Cincinatus trib. cõ. pot.
L. Quintij Cincinati conſulat. 118 a. cõtra Aequos res geſtæ 119 a. dictatura 129 a. tribunatus 133 b
L. Quint. Cincinati fil. trib. mil. 125 b
L. Quintij Criſpini conſulat. 344 b. de Celtiberis & Luſitanis triumphus 240 a (tus 240 a
L. Quintius Flaminius è ſenatu mo-
L. Quint. Flaminij conſulatus 236 b
Q. Quintius Cincin. trib. mil. 140 b
P. Quint. Capitolini conſulatus 115 b
Q. Quint. Seruilij conſulatus 160 b
T. Quint. Capitolin. trib. mil. 140 b
T. Quint. Capitolini conſulat. 114 b. 135 a. 164 b. 116 a. 125 a. 127 a. 129 a.
T. Quint. Cincinati conſulatus 131 b contra Prænestinos res geſtæ 152 b
T. Quint. Criſpini conſulat 229 b. cũ Hannibale ad Venuſiã pugna ibid.
T. Quintius Flaminius Rom. ad Pruſiam regem legatus 241 a. nondum triginta annorũ cõſul factus 234 a contra Philippum res geſtæ 234 a. conſulatus 252 a. 234 a. 265 b. in Macedonia res geſtæ 86 a
T. Quint. Pœnus trib. cõſ. pot. 132 b
T. Quint. Pœni aut Ceſonis conſulatus 166 a
T. Quint. Pœni dictatoris contra Gallos res geſtæ 161 a
T. Quintius à Campanis captus 170 a
T. Quint. ad Rom. contra Aequos et Volſcos oratio 125 a
T. Quint. conſulatus 107 b. cõtra Aequos res geſtæ 115 a. de Græcis & Carthaginenſibus triũphus 236 a
quirinus in ſanctorum numerum relatus 464 b
quirini conſulatus 343 a & b

R

Raba fl. 599 a
rabennus Galliæ comes 549 a
C. rabirius à Labieno accuſatur 276 a
raſcia prouincia 37 a. 38 a
rauenna terræmotu concuſſa 350 b. à Theodorico Gotthorũ rege obſeſſa 559 a
ratienburg 633 a
rebellio 531 a
regillianus tyrannus 24 b
regillus lacus 104 a. magna clade nobilitatus 205 a
regna qua ratione à Romanis in prouinciæ formam redacta 26 b
reguli conſulatus 372 a. 393 a. 415 b
remus Syluius Latinorum rex 89 b
rhea Syluia 90 b. eius ſtatuæ 79 a
rhegium à Campanis occupatũ 198 b à Romanis obſeſſum 201 b
rhinumena pro. 50 a
rheti à Druſo uicti 837 b. 338 a
rhetores num ex urbe pellendi 249 a
rhadagiſus à Ro. ſuperatur 525 b
rhodij 42 a
rhodope 40 b
rhodope mons 40 a
• rhodopeia pro. ibid.
rhodus à Solymanno capta 42 a
rhodus Romanorũ prouincia 404 a
rhætica iuga 34 a
ricardus Angliæ rex à Luipoldo Auſtriæ duce captus 610 b
richilæ Sueuorum regis res geſtæ 539 b. mors 542 b (594 b
richardis Leopoldi Auſtriaci uxor.
ricimeri conſulatus 516 a. 548 a. in Italiam expeditio 552 b. mors 552 a
riumena 68 a
rodolphus Mitis Auſtriæ dux 637 a
rodolphus comes Habſpurgenſis rex Rom. 636 b. (ibid.
rodolphi comitis Habſpurgenſis filij.

roma à Brenno incenſa 82 a. à Gallis capta 147 b. 148 a. à Gottbis direpta 527 a. 575 b
roma à Græcis nõ habet originẽ 14 b
roma à Romulo inſtar urbis quadrata reddita 16 a
roma à Totila obſeſſa 575 b. capta 576 a. incẽdio Campanorũ malitia deformata 118 b. à Nerone incenſa. 396 a b.
romanæ urbis pernicioſum incendiũ. 311 a. 523 a.
roma non à Romulo dicta 15 a
roma quando ſit condita diuerſimodè ab hiſtorijs traditur 15 b. 17 a
roma quando condita 15 a. 91 b. 387 b
roma Itali filia 15 a
romæ uocabulũ ab Euandro inditum
romanæ Calendæ 443 a (16 a
romanæ urbis nomen pronunciare piaculum 15 a. 16 a
romanæ urbis primordia 14 b
romaneſſus Romæ filius 16 a
romana regio 35 b. olim Thracia dicta 40 a
romani ærarij ſumma penuria 46 a
romani imperij limites 26
romani Patritij imperium affectantis interitus 551 b
romani à Parthis ſub iugum miſſi 59 a
romanorum auaritia 46 a
romanorum legati à Gallis Senonibus interfecti 195 a & b
romanorum reges ſeptem 16 b. 17 a
romentina tribus 150 b
romulus 1. Romanorum rex 91 b
romuli conſulatus 434 a. 497 a
romuli et Remi natiuitas et genus 90 b
romuli res geſtæ 92 a crudelitas 92 a
T. Romulij Vaticani conſulatus 120 b
T. Romulio dies dicta 120 b
roſcia lex 355 b. 294 b
roſcij Reguli conſulatus 401 a
Rubellius Blandus 371 a
rubellius Plautus 394 b
rubellij Plauti mors 395 a
C Rubellij conſulatus 363 b
rubrius Gallus 420 a. eius cõſul. ibid. & 342 a. 420 a.
rudingerus de Pechlaren 594 a
rulli lex agraria 301 a
ruffi conſulatus 389 a. 395 a. 398 b. 404 a. 413 a. 427 b. 434 b. 441 b. 443 b. 451 a. 547 a. 559 a. 406 b.
ruffi Saluidieni improbitas 325 b
ruffi plures 451 a
rufius Turcius Apronianus 507 a
rufinus Albinus urbis præfectus 494 b
rufinus Voluſianus urbis Rom. præfectus 488 a
ruffini conſulatus 427 b. 430 b. 447 b. 451 a. 490 a. 491 b. 498 a. 519 b. contra Hunnos res geſtæ & mors. 522 a.
ruffini Patritij mors 511 a
ruffini plures 430 b
ruffuli 116 b
ruminalis arbor 303 b
rumoridi conſulatus 524 b
Q. Ruſticus urbis præfectus 497 a
ruſtici conſulatus 421 a. 423 b. 437 a. 466 a. 540 b. 569 b.
ruſticorum apud Rom. familia ampliſſima 421 a
A. Rutilij conſulatus 205 b
C. Rutilij conſulatus 113 b
Cn. Rutilij conſulatus 260 b
L. Rutilij conſulatus 116 b
M. rutilij res geſtæ 16, b. triumphus. ibidem.
P. rutilius repetundarum accuſatur. 280 b.
P. rutilij Lupi conſulatus 280 b. cõtra Marſos pugna infelix ibid.
P. rutilij mors 280 b
P. rutilij Ruffi conſulatus 274 b
Sp. rutilij Caſſij tribunatus 136 b
rutilij cũ Viſcellino conſulatus 109 b

S

Sabaris ciuitas 346 b
ſabatius Saga 79 a
ſabbæ cõtra Aegyptios res geſtæ 473 b
ſabbatina tribus 150 b
ſabelliorum agri à Romanis depopulati 176 a
ſabiniani conſulatus 562 b. contra Gordianum res geſtæ 465 a
ſabinilli conſulatus 473 a
ſabinum bellum 100 a
ſabinus Iulianus tyrannus 25 a
ſabinus Maximus 407 b
ſabinus tumultus 105 b
ſabini conſulatus 355 a. 466 a. 407 b. 415 b. 435 b. 452 a. 458 a. 490 a.
ſabini cũ Tuſco conſulatus 109 b
ſabinorum cum Rom. bellum 190 b
ſabinorum in agros Roman. incurſiones 100 a. 101. 106 a.
ſabinorum raptus 92 a
ſaccopades pop. 40 b
ſacer mons à tumultuantibus occupatus 106 a
ſacerdotis conſulatus 435 b
ſacratæ leges 106 a
in Sacrum montem ſeceſſio 106 b
ſagaria reg. 40 a
ſagi 41 b
ſaladini Sarracenorum et Aegypti regis res geſtæ 609 b
ſalapia à Rom. recuperata 218 b
ſalaſſi pop 37 b. 317 a. ab Appio Claudio perdomiti 256 b. item ab Auguſto 316 b
ſalaſſorum diuitiæ atque potentia. 336 b.
ſalentini pop. 100 a
ſalentinorum cum Ro bellum 200 a
ſalepinatium cum Ro. bellum 146 b
ſaleius Baſſus poeta 396 a
ſalienus Clemens 412 a
ſalij à C. Sextio uicti 267 a
ſalinarium uectigal quando Romæ inſtitutum 221 b
ſalinatoris conſulatus 421 a
ſalliæ conſulatus 498 a
ſaluius Iulianus 442 a. eius duo conſulatus 433 b
ſaluſtij conſulatus 497 b. 504 b
ſaluſtiani horti 416 a
ſalutis templum 186 a. 197 a. à Fabijs depictum 199 a (189 a
ſamnites à Lucanis Romæ accuſantur.
ſamnites à Romanis ſub iugum miſſi. 198 b.
ſamnites perpetui Rom. hoſtes 190 a. turpiter à Ro uicti 177 b. 178 a b
ſamnites Vulturnum capiunt 134 a
ſamnitum contra Rom. bellum 169 a. cum Rom fœdus 164 b. induciæ 177 b 180 a. cum Sylla pugna cruentiſſima 287 b
ſamnitibus antiquum fœdus reſtitutum 184 b
ſamoſata ciuitas 48 b. 66 a
ſapor Perſarum rex 66 a. eius contra Iouianum res geſtæ 66 b
ſaporis Perſarum regis in Meſopotamia res geſta 496 a
ſaraſpades 57 b
ſardanapalus rex 8 a. eius mollities ibid. interitus ibid.
ſardi à Metello, Scipione et Graccho domiti 27 b. à Ro ſubacti & oppreſſi
ſardicenſe conciliũ 408 a (126 a
ſardinia à Rom ſubacta 17 b. in Hiſpanorum poteſt item quomodo redacta 23 a. olim Ichnuſa dicta 27 b
ſardi uenales pro. 18 a
ſarganena 68 a
ſarmatæ ab Antino bello uexatæ 440 b Pannoniam inuadunt 510 b
ſarnij à Q. Martio expugnati 269 b
ſarraceni à Pompeio uicti 51 a
ſarraceni Scenitæ 48 a

ſarracenorum

ſarracenorum ritus & mores 48 a
ſaſſula ciuitas à Rom. capta 164 b
ſatraparum regio 55 b
ſatriculæ oppugnatio 280 b
ſatricum à Rom. receptum 179 a. expugnatur 152 b. 108 a
ſatrius Ruffus 366 b. 406 b
ſatrius Secundus 360 b
ſaturnalia feſta 105 a. 194 a (24 b
ſaturninus hiſtoricus 409 a. tyrannus
ſaturnini cōſulatus 380 a. 408 b. 410 a 447 b. 452 a. 472 a. 383 b. 515 b.
ſaturnini tribuni in Antoninum et Seuerum inſidiæ 447 b
ſaturnini tyranni res geſtæ 477 b
ſaturnij conſulatus 392 b
ſatyrica auis 267 b
ſatyrica ſigna 267 b
ſaturnus Babyloniæ rex 78 b
ſaturni in Meſopotamia turris 49 b
ſaturni templum 105 a. 336 b
ſauromatæ à Traiano domiti 59 b
ſauus fl. 38 b
ſaxones de Vſone in Burgundionum & Francorum finibus cæſi 509 b
ſaxonū cum Lothario bellum 576 b
Scaptia tribus ueteribus addita 174 a
ſcardus mons 37 b
M. Scaurus à Domitio accuſatur 278 a
M. Scauri conſulatus 270 a
ſceleratus uicus 95 a
ſcenitæ Arabes 48 a
ſcholares qui 458 a
ſcipio Aemilianus obſidionali corona donatur 252 b
M. Cor. Scipio ex Aphrica deuicta, Aphricanus nominatur 232 b
ſcipionis in Hiſpanis res geſtæ 30 a
ſcipionis Naſicæ in Capitolio porticus 254 a
ſcipioni Africano uel Aemiliano ultrò conſulatus offertur 260 b. 261 a
L. Scipionis Aſiatici conſulatus 286 b
L. Cor. Scipionis filius ab Antiocho captus 237 b
L. Scipionis cū Dardanis fœdus 37 a
L. Scipioni equus ademptus 240 a
P. Scipio Aemilianus ad euertendam Numantiam miſſus, corruptum luxuria exercitū reformauit 261 a
P. Scipio in Corneliā familiā receptus & à P. Aemilio adoptatus 253 a. tutor filiorū Maſiniſſæ factus. ib. b
P. Scipio in Hiſpanijs occiditur 227 a
P. Scipio Naſica abſens pont. Max. factus Gracchi legibus ſe oppoſuit. 262 b. eius mors 263 a
P. Scipio Naſica uir optimus à ſenatu iudicatus 231 a
P. Scip. Africani Aemiliani conſulat. et prudentia 253 a. in Hiſpania res geſtæ 251 b. mors 264 b
P. Scipionis conſulatus 341 a. 392 b. cum Cn. Carbone contentio 164 b exilium 239 a
P. Scipionis Naſicæ conſulatus 236 b. 248 b. 250 b. cum M. Catone diſceptatio 252 a. de Boijs triūphus. 237 a. Vide Cornelios.
ſciſcia ciuitas 38 b
ſcordiſcus 38 a
ſcordiſci populi 40 a. à Minutio uicti 271 b
ſcordiſcorum crudelitas 40 b. de Catone uictoria 270 b
ſcribonij contra Dardanos res geſtæ. (37 a
ſcribonia 328 a.
ſcriboniæ exilium 348 a
Cn. Scribonij conſulatus 37 b
ſcribonij in Dardania res geſtæ 40 b
L. Scribon. Libonis cōſul. 318 a. 360 a
ſcythia à Traiano ſubacta 418 b
Seceſſio plebis in ianiculum 226 a
ſecia ciuitas deuaſtata 270 b
ſecularis conſulatus 471 a
ſeculares ludi 100 b. 120 a. 168 a & b. 210 b 249 b. 252 b. 323 a. 541 a. 586 a. 409 a. 449 a. 465 a. ab Auguſto reſtaurati 323 a
ſecularibus ludis anni non diſtinguuntur 449 a
ſeculum 249 b
ſecundini conſulatus 364 a
ſegeſta à Romanis capta 38 b
ſegeſtica ciuitas 38 b
ſeguſia ciu. 33 b. 44 b. 397 b
ſeianus Liuiam ambit 366 b
ſeiani crudelitas 367 a
mors 372 a
ſeiani uita obiter deſcripta 365 b. 372 b.
ſeius Fuſcianus 443 b. 444 b
ſeius Strabo 357 a
ſeleucia ciu. 55 a. ab Antonio capta. 60 a. à Traiano deuicta 59 a. 419 a à Parthis occupata 55 b
ſeleuciæ conciliū celebratur 502 a
ſeleuci conſulatus 432 b. 454 b 458 b
ſemigumbus Cheruſcorum dux 359 a
ſemiramis regina à columbis educata. 80 a. ex dea gen 180 a. moriens; in columbam conuerſa 80 b
ſemiramidis columna 80 b. imperium 79 b.
ſemnar regio 49 b
ſempronius Longus conſul 30 b
ſempronius Senecio 419 b (357 b
ſempronij Gracchi natura et ingeniū
A. Sempronius accuſatur 134 b. 135 b
A. Sempronius trib. conſul. pot. 135 a
A. Sempronij conſulatus 105 a
A. Sempronij Atratini conſulat. 108 a tribunatus 133 b. 136 b. contra legem agrariam ſententia 110 a. contra Volſcos res geſtæ 134 a
C. Sempronij Bleſi cōſulatus 212 a. in Aphrica res infeliciter geſtæ 208 a
C. Sempronij contra Lipygas res geſtæ 264 b
C. Sempronij Tuditani cōſulat. 264 b
L. Sempronius cenſor 227 a
L. Sempronij Atratini conſulat. 126 b
M. Sempronij Tuditani conſulatus. 214 a. 240 a.
P. Sempronius uxorem repudiat 185 b
P. Sempronij contra Hannibalem in Brutijs res geſtæ 231 a. item contra Samnites 184 b. item contra Aequos 185 a
P. Sempronij Sophi conſulatus 184 b. 299 a.
P. Sempronij Sophi contra Picentes res geſtæ 199 b
P. Sempronij Tuditani conſulat. 232 a
T. Sempronij Gracchi conſulat. 214 b 225 b. 245 b. 248 a. 226 b. in Lucania res geſtæ ibid. item contra Picentes 199 b. Campanos 226 a
T. Sempronij Longi conſulatus 235 b. in Sicilia et contra Hannibalē res geſtæ 222 a. itē contra Boios 235 a
ſena ciuitas 32 a. 195 a
ſenatoris conſulatus 537 b. 565 b
ſenatus principes qui dicantur 183 b
ſenatores Rom. 92 a
ſenecæ exilium 367 a. mors 397 a
ſenecionis conſulatus 413 b. 416 a. 419 b.
ſeneciones plures 419 b
ſenonum ſedes 81 a
ſentius ſaturninus conſul 325 b
C. ſentij Saturnini conſulatus 339 a. 352 b. ſeueritas ibid. & b. de priſtina libertate reſumenda oratio 383 b. in Germania res geſtæ 353 b. lex
ſeptē dormiētiū hiſtoria 542 a. (359 a
ſeptember menſis Germanicus dictus.
ſeptimiani conſulat. 445 a. (410 a
ſeptimius Acyndinus urbis Romanæ præfectus 481 a
ſeptimius Baſſus urbis præfect. 490 b
ſeptimius Pompeij percuſſor 312 b
ſeptimius Mnaſea præfectus 499 b
ſeptimius Seuerus Ro. imp. 23 b. 430 a

Adiabenicus,

Adiabenicus, Arabicus & Parthicus appellatus 60 b
ſeptimij Seueri contra Parthos res geſtæ 60 b. imperium 447 a. conſulatus ibid. de Antonino ſucceſſore ſomnium 449 b
ſeptiſolium 448 b
ſeptitius Clarus 423 a
ſeptizonium 448 b
ſeptodium ibid.
ſepulchralis lex 200 a
ſerenus Granij ad Hadrianum epiſtola 428 a.
ſergiani conſulatus 427 b. 428 a. 429 a
ſergius Galba imp. 23 b
ſergij conſulatus 498 a. 499 a
ſergij Cornelij Dolabellæ conſulatus. 465 b.
Sergij Galbæ cum Luſitanis infelix cõflictus 251 b
ſergij Galbæ imp. natiuitas 348 a
ſerg. Sulpitij Camerini conſulat. 146 a
C. Sergij conſulatus 113 a
L. Sergij conſulatus 123 b. 132 a. tribunatus 131 a
L. Sergij Fidenæ tribunatus 136 a
L. Sergij contra Lartem Tolumnium res geſtæ 129 b
M. Sergij contra Etbruſcos res geſtæ. 141 b.
M. Sergius damnatur 142 a
M. Sergius trib. mil. 141 b
M. Serg. Fidenas trib. cõſularis 140 b
T. Sergius tribunus 134 a
ſerpens admirãbilæ magnitudinis 207 b
ſertorianum bellum 30 b. 290 b
Q. Sertorij contra Metellum & Pompeium res geſtæ 30 b. 293 b. item in Hiſpania 291 a. mors 293 b. 294 a
ſeruia regio 87 a
ſeruia 38 a
ſeruiani conſulatus 428 a
ſeruile in Sicilia bellum 118 a. 200 b. 260 b. 261 a. 276 a.
ſeruilis in Apulia motus 240 a
ſeruorum Ro. conſpiratio 203 a
ſeruilia uenenum hauriens examinatur 174 b
ſeruilij Antonij conſulatus 316 a
ſeruilij bona publicantur 130 b
ſeruilij conſulatus 416 a. 424 a
ſeruil. Cornelij conſulatus 110 b
ſeruilij de Cilicibus & Iſauris triumphus 45 a
ſeruil. Fuluij Nobilioris cõſulat. et cõtra Carthaginenſes res geſtæ 207 b
ſeruil. Galbæ conſulatus 399 a & b
ſeruilij Noniani conſulatus 424 a
ſeruilij Priſci dictatura 130 b
ſeruil. Sillani conſulatus 444 b
C. Seruil. Cepionis cõſulat. et in Africa res parũ proſperè geſtæ 208 a
C. Seruilius Hala trib. mil. 141 b
C. Seruil. Halæ conſulat. 132 b. 191 b. contra Latinos, Hernicos & Volſcos res geſtæ 149 b
Cn. Seruil. Cepionis cenſura 265 b. conſulatus 231 b. cum Hannibale in agro Crotonienſi pugna ibid.
Cn. Seruilij Cepionis cõſulatus 257 b. 258 b. cõtra Viriatũ res geſtæ 258 a
Cn. Seruil. Gemini conſul. 223 a. 231 b
Cn. Seruilius Hala trib. pl. 139 b
Cn. Seruilius trib. mil. 135 a. 138 b
G. Seruilij conſulatus 113 a
M. Seruil. conſulatus 352 b. 377 a
M. Seruil. Noniani conſulat. 377 a
P. Seruil. Gemini conſulat. 208 b. 221 a
P. Seruilij in Pamphilia & Phrygia res geſtæ 42 b. mors 324 b
P. Seruil. Iſaurici res geſtæ 290 a. conſulatus 321 a. 324 a. contra Piratas res geſtæ 45 b
P. Seruilij Priſci conſulat. 105 b. 116 b
Q. Seruil. Cepionis conſulatus 245 b. 273 b. cõtra Cimbros res geſtæ ib.
Q. Seruilij conſulatus 158 b
Q. Seruilij H[a]læ dictatoris res geſtæ. 136 b. item contra Gallos facta 161 b.
Q. Seruil. Halæ conſulat. 160 a. 170 a
Q. Seruilij Priſci conſulatus 116 a. dictatura 136 b
Q. Seruil. proconſulis mors 280 b
Q. ſeruilius trib. mil. 141 b
Sp. ſeruilius tribunus accuſatur 115 b. primus apud. Rom. uxorem repudiat 217 a
Sp. ſeruilij conſulatus 20 a. 113 b.
ſeruij Cornelij conſulatus 185 b. 366 a
ſeruij Cornelij Merendæ conſulatus. 197 b.
ſeruij Galbæ conſulatus 272 b
ſeruius Plautius 366 b
ſeruij Sulpitij Camereni conſulatus. 203 a. 127 b. 168 b.
P. ſeruij Sulpit. conſulatus 309 b. epiſtolæ ibid. mors & ſtatua ibid.
ſeruij Sulpit. Galbæ conſulatus 233 b. 272 b.
P. ſeruius Sulpitius inſignis iuriſconſultus 309 b
ſeruij Tullij Primipili res geſtæ 162 b
ſeruij Tullij res geſtæ 95 a
ſeſtilij Literani conſulatus 434 b. & 433 a.
ſeueriane thermæ 448 b
ſeueriani mors innocentiſsima 428 b
ſeuerianus imperij ſucceſſor ab Hadriano factus 428 b
ſeuerini conſulatus 348 a. 355 b
ſeueri Auguſti cõſulatus 432 b. 548 b. 435 b. 439 a. 440 a. 430 a. 439 b. 491 b. 551 a. 448 a.
ſeueri imperatoris natiuitas 432 b. cõtra Adiabenos, Arabes & Parthos res geſtæ 448 a. item contra Britannos 450 a. cum Parthis bellum. 60 b. mors 431 b. 549 b.
ſeueri multi 430 a
ſextiæ aquæ 266 a. 267 a
C. ſextij contra Salios res geſtæ 267 a
conſulatus 266 a
L. ſextij Plebeij conſulatus 157 b
ſextij trib. pl. de agris diuidendis lex. 296 a.
ſextilia Veſtalis inceſti damnata 198 a
ſextilia Vitellij uxor 387 a
ſextilis menſis cur dictus Auguſtus. 345 b.
Sibyllæ & Auguſti fabula ab Innocentio tertio conficta 318 a
ſibylla Samea 92 b
ſibyllini libri 287 a. à Romanis inſpecti 142 b
ſicambri à Druſo uicti 338 a
P. ſiccinij conſulatus 111 b
ſiccij ſeditioſa contentio 120 b
ſiccitas magna 132 b. 241 b
ſicilia à Claudio Marcello ſubacta 27 a. à Genſerico uaſtata 539 b. à Pompeio occupata 313 a. à Vandalis depopulata 538 a b
ſicilia Conſtantinopolitano Cæſari quando data 27 b
ſicilia prima Romanorum prouincia 27 a.
ſiciliæ comites 27 b
ſiciliæ inſulæ ſitus 27 a
ſicinij contra Volſcos res geſtæ 110 a
L. ſicinij mors 124 a
L. ſicinij Dentati ſeditioſa contentio. 120 b.
Sp. ſicinij tribuni pl. ſeditio 108 a
T. ſicinius 112 a
T. ſicinij conſulatus 109 b
ſicula frumentatio 138 a
ſiculum bellum 327 b
ſiculorũ ad Romanos defectio 204 a
ſidicini funditus deleti 173 a
ſidicinorum cum Romanis bellum. 169 a.
ſiſidij conſulatus 557 a
ſigenfeld 609 a

ſigiſultus comes 534 b
ſigi,uulti conſulatus 537 b
ſigni Rom. colonia obſeſſa 104 a.
ſilij Neruæ conſulatus 397 a
C. ſilius Germanici Cæſaris legatus 357 a
C. ſilij uel ſillani conſulatus 356 b
ſillani conſulatus 390 b. 444 b. mors 387 a.
C. ſill ani conſulatus 340 b. 355 b
M. ſillani conſulatus 336 b. 362 a. mors 391 a.
ſillanorum duorum conſulatus 444 b
ſilij cum Meſſalina nuptiæ 386 b
ſilij italici conſulatus 398 b
P. ſillius 31 a
P ſilij conſulatus 368 a
P ſilij Neruæ conſulatus 338 b
ſilo Popedius Marſorum dux 281 a
ſilogæ conſulatus 432 a
ſiluanus Rhetor 390 a
ſiluani conſulatus 390 a. 396 b. 399 a. 405 b. 410 b. 428 a. 430 a. 435 b
ſiluij Othonis cõſulatus 389 a. et 388 b
ſimplicius pontifex 551 a
ſingara ciuitas 65 b
ſingarena 65 b
ſingarena Perſis à Iouiano data 30 a
ſirus ciuitas 297 a
ſiſenna hiſtoricus 262 a
ſiſennæ conſulatus 428 a
ſiſennæ Statilij Tauri conſulatus 360 a.
ſixtus Rom. Pont. 449 b
Sleſia 88 b
ſobeslaus Bohemiæ dux 608 b. 609 a. eius infelix cũ Lupoldo Auſtriæ duce bellum 611 b.
ſociale bellum 279 b. et 280 a. 290 a.
ſodales Tatij 857 b
ſodaliũ Auguſtalium ſacerdotiũ 357 b
ſoene ciuitas à Caro imperatore capta 463 b
ſolaris annus 461 b
ſolearis cella 452 b
ſolis eclipſis in paßione Chriſti facta non naturalis 374 a
ſolis templũ 454 b. ab Aureliano conditum 476 a.
ſolomonis ſepulchrum 430 b
ſolonis conſulatus 180 a. leges Romã uocatæ 220 b. 222 a.
ſontius fl. 557 b
ſophoniſba Syphacis regis uxor 231 a
ſophenorum calamitates 49 a
ſora à Romanis capta 168 b. expugnata 181 a. Romanorum facta colonia 185 b.
ſorani multi ob defectionem Romæ decollati 181 a.
ſoſares Aßyriorum rex 84 b
ſoſarmus Aßyriorum rex 84 b
ſoſia Galli damnatur 366 b
ſoſius Papus 423 b
ſoßius Senecio 419 b
ſoßij conſulatus 329 a. contra Iudæos res geſtæ 54 a. 330 a
ſpadones 210 a
ſparetus Aßyriorum rex 83 b
ſpartaci gladiatorũ ducis contra Ro. res geſtæ 293 a
ſphærus Aßyriorum rex 83 a
ſpolia opima 220 b
ſporades inſulæ 210 a
M. Spurij Largij conſulatus 99 a
ſpurij Nautij conſulatus 109 a
ſpuriorum apud Rom. pronomen unde 110 a
ſquadi pop. 88 b
ſtabiæ oppidum 282 a
ſtadlauu 618 a
ſtatilia Meſſalina 385 a. 397 a
ſtatilij horti 336 b. mors ibid.
ſtatilius Taurus amphitheatrum ædificat 336 b
T. Statilij Tauri cõſulatus 336 b. 356 a res geſtæ 328 b
ſtatilius Taurus Aphricæ proconſul 384 b. repetundarũ accuſatur ibid. 336 b.
ſtatilij cur Tauri cognominati 336 b
ſtarckenberg arx 614 a. 619 a. 633 a.
ſtationarij milites 64 b
ſtatius Collius Samnitũ dux à Rom. captus 184 b.
ſtatius Surculus Tholoſanus rhetor 392 a
ſtatius Ruffinus urbis præfectus 485 b
ſteina ciuitas ad Danubium ſita deformatur incendio 617 a.
ſteinbach caſtrum 608 b
ſtellatina tribus 150 b
ſtephanus Domitiani libertus 415 a
ſtephanus de Segabria 616 a. 634 a
ſtephani apoſtoli martyrium 376 b. 369 a.
ſtephanionis facta 386 a & b.
ſterus Aßyriorum rex 83 a
ſtiliconis de Alarico uictoria 524 b. cõſulatus 523 b. 525 b. contra Gaiñ res geſtæ 523 b. de Rhadagiſo uictoria et triumphus 525 b. mors 524 a
ſtiliconis mors 526 b
ſtœchades inſulæ Romano imperio à Tiberio adiectæ 385 a.
ſtruma Nonius 377 b
ſtudij conſulatus 545 b
ſuauenſis regio 37 b. 38 b.
ſuenhildis 595 b
ſueſſa Romanorum colonia 181 b
ſueßiones in deditionẽ à Cæſare acceptı 305 a.
ſueui à Druſo uicti 338 a
ſueuorum regio à Nerone ſubacta 346 a.
ſuetonius Lenis epiſtolarum Cæſaris magiſter 398 a
ſuetonius Paulinus 29 a. eius conſulatus 398 a. res geſtæ ibid.
C. Suetonij conſulatus 397 b
ſuffes Carthaguenſium magiſtratus 426 b.
ſuffragiorum per tabellas ratio 275 a
P. Suillius Senecæ accuſator 398 b
ſuillij conſulatus 380 b. 385 a
L. ſullæ conſulatus 375 b
ſulpicius uicus 454 b
ſulpitij Galbæ conſulatus 357 b. 376 a
C. Sulpitij conſulatus 363 b
C. Sulpitij Galli conſul. 232 a. 247 a
C Sulpitij dictatoris cõtra Gallos res geſtæ 162 b. triumphus ibid.
C. Sulpitij Paterculi cõſulatus 205 b. contra Hannibalem res geſtæ ibid.
Cn Sulpitij Longi conſulatus 177 b. 181 a.
Cn Sulpitij Potiti conſulatus 166 a. 164 a. 165 a.
L. Sulpitij conſulatus 160 b
P. Sulpitij Auerrij conſulatus 284 b
P. Sulpitij conſulatus & contra Hannibalem res geſtæ 227 b
P. Sulpit. trib. pleb. leges 272 b
P. Sulpit. conſulatus 194 a. 247 a.
P. Sulpitij Coruini conſulatus 345 a
P. Sulpitij Galbæ conſulatus 233 a
P. Sulpitij Rutilij conſulatus 263 a. et contra ſeruos tumultuantes res geſtæ ibid.
Q Sulpitij conſulatus 331 a. 355 a
Q. Sulpitius trib. mil. 241 b
Q. Sulpitij Camerini cõſulatus 108 b
T. Sulpitij Potiti conſulatus 259 a
ſuranı conſulatus 418 a. 429 b
ſurenas dignitatis apud Perſas nomen 48 a. 55 b.
ſuræ conſulatus 416 a 429 b
ſutrium ab Ethruſcis captum 151 a
ſyagrij conſulatus 514 b. 515 a
ſyllæ nomen unde 283 b. mors 295 a
L ſylla Felix cognominatus 288 a. itẽ Magnus 289 a
L ſyllæ cum Mithridate pax 288 a
L. Syllæ uita, mores et res geſtæ 282 a, b. 283 a.
L. ſyllæ cõſulatus 275 b. 347 b. preclarum in Capitolio ſacrificiũ ibid.

magna

magna in urbe crudelitas 288 a b. 103 a 289 a. cõmentaria 292 a. in Aſia res geſtæ 284 a. 286 a & b. itẽ contra Norbanum & Scipionem ibid. & 284 a. cum Dardanis bellum 37 a. contra Mithridatem res geſtæ 285 a. item contra Marium & Sulpicium 282 b. 287 b. cũ Carbone pugna ibid. contra Samnites res geſtæ 287 b
L. Syllæ tribuni res geſtæ contra Marſos 275 b. in Parthia 52 a. cõtra Hirpinos res geſtæ 281 a.
L. Syllæ dictatura 288 b. 289 a. felicitas & mors 290 a. funus & ſepultura 290 a
L. ſyllæ amici oẽs interficiũtur 284 a
P. Syllæ ambitus damnatur 297 b
ſyllanæ uictoriæ ludi 288 a
ſyllanæ proſcriptionis tabulæ 288 a
M. Syllanus accuſatur 291 a
M. Sylius Syllanus 289 a
ſyluanus tyrannus 25 a
ſyluanus imperium ui inuadit 501 a. in tumultu Gallico interficitur 501 a
ſyluani conſulatus 389 a
ſyluius Poſthumius Latinorũ rex 87 b
M. Syluij Decolæ conſulatus 289 a
Q. Symmachi eloquentia 519 a. lucubrationes ibid.
ſymmachi conſulatus 493 b. 519 a. 541 b. 556 b. 569 b.
ſyphax rex Romanorum amicitiam ambit 226 b. 228 b.
ſyphax à Rom. captus 251 b
ſyphacis à Rom. defectio 231 a. caſtra à Scipione incenduntur 231 b
ſyphacis Maſſæſylorum regis cum Scipione amicitia 230 b (443 b
ſyris Parthorum rex 419 b. eius mors
ſyria ab Aſtacade domita 83 b. à Pompeio ſubacta 55 a. in prouinciæ formã à Ro. ſubacta 45 a. 49 a. 299 b. à Parthis uaſtata 564.
ſyriæ deſcriptio 45 a
ſyriacum bellum 45 a
ſyriaci belli primordia 235 a
ſyracuſæ 92 a. obſeſſæ 226 a
ſyracuſanorum primordia 92 a
ſython prouincia 40 a
ſythonis pro. 40 a

T

Tabellaria lex 274 b
tabularum duodecim ius uenale dictũ 123 b
tacfarnates Muſulaniorum dux 251 b
tacitus Maximus 432 a
tacitus Rom. imp. 24 a
taciti conſulatus 475 a. 476 a. imperiũ 474 b. mors 477 a
taiphali populi 418 b
talledij Seueri Romani equitis nuptiæ 387 a
tanti 87 a
tarentina tribus priorib. addita 187 a
tarentinæ arcis obſidio 222 b
tarentini belli primordia 193 a
tarentũ à Fabio Max. recuperat. 229 a
tarentum Rom. colonia 266 a
tarentinorum cum Rom. bellũ 197 b
Sp. Tarpeij Capitolini cõſulatus 120 b
tarquinius ſuperbus 17 a. eius regia 6 b. à res geſtæ 95 b
tarquinij Priſci res geſtæ 94 b. triumphus 101 a
L. Tarquinij cũ Bruto cõſulatus 96 b
tarquiniorum nomen apud Rom. exoſum 97 b
tarquinienſes noui hoſtes Rom. facti 243 b. à Romanis uicti ac ſecuri percuſſi 164 b
tarquinienſes Romanorum agros depopulantur 162 a
tarquinienſes à Decio in Ethruria ſubacti 183 b
tarquinienſium magna clades 263 b
tarracon expugnatur 472 a
tatianus 423 a
taurominium à Rutilio receptũ 263 a
tauromonitũ Ro. colonia 261 b
taurus mons 44 b
taurus præfectus prætorio 503 d
tauri conſulatus 380 b. 384 b. & 385 a 503 a. 535 a.
tautanes Aſſyriorum rex 85 a
tatius Maximus 434 a
tatij Sodales 357 b
teben arx & op. 618 a
telnia uallis 34 a
L. Teleſini conſulatus 397 b. & 398 b
tellus dea 199 b
tepida aqua 160 a
Sex. Tempanij contra Volſcos res geſtæ 134 a
tepula aqua 329 a
terentiani nummi 560 b
terentilla lex 217 b
terentini Pudi 100 b
terentius Maximus 432 a
terentius Ruffus 407 a
C. Terentij Varronis cõſulatus, aliæq; dignitates 223 b. res geſtæ, ibid. in bello temeritas 224 a
in Cn. Terentij ſcribæ agro libri Numæ Pompilij inuenti 242 a
termeſtini à Rom. debellati 257 b
A. Terminij conſulatus 120 b
terræmotus horrendi 83 b. 130 b. 199 b 236 a. 361 a. 394 b. 395 b. 463 b. 469 b. 471 b. 498 a. 508 a. 509 b. 508 b. 520 a. 522 a. 524 b. 531 a. 531 b 533 a. 542 a. 546 b. 548 a. 550 b. 555 a. 559 a. 567 b. 568 a.
tertulliani ætas & laus 450 b
tertullianum ſenatuſconſultum 435 b
tertulli adulterium 438 a. conſulatus 435 b. 447 b. 448 b. 529 a.
teruingi populi 418 b
tetricus tyrannus 24 b
tetrici res geſtæ 475 b
teucateri à Druſo uicti 338 a
teuca Illyriorũ regina contra ius gentium legatum Ro. occidit 218 a
teucæ Agronis uxoris crudelitas 36 b
teucria ciu. 47 a
teutanes Aſſyriorum rex 86 b
teuteus Aſſyriorum rex 85 a
teutobochi res geſtæ 275 b
teutoburgienſis ſaltus 859 a
teutomalius Saliorum rex ab Allobrog. recipitur 267 a
thodamurum op. 474 a
theates à Ro. ſubacti 180 a
theatrum lapideũ Romæ conſtituitur 251 b.
theatrũ uenatorium à Tito ædificatum 407 a
thebais 47 a
themiſtij ad Iouianum oratio 506 a
themus Aſſyr. rex 85 a
theodaldi Francorũ regis mors 596 b
theodahaudi Gotthorum regis crudelitas 572 a
theoderici conſulatus 555 b. cũ Odoacre pugna 557 b
theodorici comitis de Eberſtain res geſtæ 620 a
theodorici Gotthorũ regis contra Auitum res geſtæ 547 a. in Ro. humanitas & liberalitas 561 a. crudelitas 570 b. mors ibid.
theodorici Francorũ regis mors 572 a
theodori conſulatus 523 a. 562 b.
theodoſij cõſulatus 514 a. 524 b. 518 b 526 a. 526 b. 527 a. 520 a. 528 b. 529 b. 530 a. 531 a. 531 b. 532 a. 533 b. 534 a. 535 b. 537 a. 538 a. 541 a.
theodoſius imp. Conſtantinopoli leuatur 525 a
theodoſij imperatoris contra Vandalos res geſtæ 540 a. 526 b. mors 527 a
theodoſij Iunioris imperium 533 a. mors 543 a
theodoſij primi imperiũ 519 b. 520 a

theodoſij Magni ſtatua 519 a. mors 520 b. & 521 a. (513 b
theodoſij contra Gotthos res geſtæ.
theodotus miles Pompeij interfector. 313 b. (ceptor 312 b
theodotus Samius Ptolemæi regis præ
thera inſula 385 b
theraſia inſula ibid.
thermantia 526 a
A. Thermini conſulatus 120 b
thermopylæ 237 a
theſmothetæ Athenienſium 426 b
theſſalia 313 a
thia inſula enata 342 b
thimaſitei facta 145 b
thoch Aegyptiorum menſis 461 b
thracia à Rom. in prouinciæ formam redacta 385 b. 386 a. 404 a. Romania hodie dicta 40 a
thraces latrones 40 a. à Rom. diuerſis locis deuicti 40 b. à C. Octauio 301 a. à Piſone 337 b. à Scipione 341 a
thracũ in rebus gerẽdis ſeueritas 39 b. contra Ro. diuerſa bella ib. et 40 a
thraciarum ſex prouinciæ à Romanis ſubactæ 40 a
thracicum bellum 40 b. 342 a
thraſamundi Vandalorũ regis in Christianos crudelitas 560 b
threſeas Petus accuſatur 398 b
thuſcis pacem petentibus datæ à Ro. induciæ 189 a
Tiberia ciu. terræmotu corruit 531 a
tiberiani conſulatus 478 a. 480 b
tiberinus Syluius Latinorũ rex 89 a
tiberis inundatio 159 b. 213 a. 359 b.
tiberij Aemilij conſulatus 115 a
tiberij Cæſaris natiuitas 323 b. conſulatus 361 a. 383 a. 361 a. 371 b et 372 b contra Archelaũ facta 44 a. de Armenijs, Pannonijs atq; Germanis triumphus 346 b. in Germania res geſtæ 351 a. crudelitas 363 a b. mors 378 b
tiberij Claudij conſulatus 384 b. 386 a 389 b. Vide Claudium.
tiberius Coruncanus inſignis iureconſultus 194 a
tiberij Gracchi laus 262 b. pernicioſæ leges 267 b
tiberij Neronis conſulat. 342 b. 345 b. 346 a. imperium 358 a
tiberius Sempronius Gracchus in ſeditione occiditur 262 a
tiberius imp. Rom. 23 a
tiberij cõſulat. 428 a. cõtra Bathoccẽ regẽ res geſtæ 38 b. itẽ contra Dalmatas & Sarmatas 354 a b. de Sergij Galbæ diuturno imperio uaticiniũ 376 a. de luxu cõpeſcendo oratio 363 b. crudelitas 364 a
tibicines urbe eiecti, aſtuto cõſilio Romam reuocantur 182 b
tibulli poetæ natiuitas 320 a
ticiani conſulatus 380 b
ad Ticinum Rom. clades 221 b
tigranes Armeniorũ rex uictus à Romanis 51 b. à Pompeio 52 b. 299 b
tigranis Armeniorũ regis in Syria, & Phœnicia res geſtæ 49 a
tigranis filij à Pompeio in triumphũ ducti 301 b
tigranocerta ciu. à Rom. expugnata. 51 b. 52 a. itẽ à Domitio Corbulone. (394 b
tigranocertæ deſcriptio 52 b.
tigrim manſuefactum Auguſtus Romæ primum oſtendit 344 a
tigurinorum de L. Craſſo uictoria. (273 a
timaſij conſulat. 518 b.
timogenis cõtra Aegyptios res geſtæ. (472 b
timolaus tyrannus 24 b
timothei martyrium 485 a
tingitana pro. 81 a
tindarus ciuitas 56 b
titia lex 386 b
titianæ thermæ 412 b
ticiani conſulatus 444 b. 476 b. 388 a. 482 b. 494 b. 501 b. 519 a. cum Othone fratre conſulatus 20 a
titij Sabini captiuitas 368 a
P. Titius Prætor ante annum collegæ magiſtratum abrogat 323 b
P. Titij tribuni lex 322 a
M. Titius aquarum curator 256 a
titus Tatius Sabinus 93 a
titi anphitheatrum 407 a
titi Veſpaſiani cenſura 401 a. 403 a. 404 a. 425 a. imperiũ 23 b. 406 a b
titi Veſpaſiani in urbe uaria ædificia. 407 a. mors 407 b. 408 a
Tolerinorũ op. à Coriolano captum. (108 b
toliſtrobogi pop. 42 a. 238 a
tomes à Lucullo expugnata 41 a
toonoſcon 85 a
torquati conſulatus 425 b. 427 a. 430 b. 431 b. 433 b.
L. Torquati conſulatus 297 a. 297 b. 298 b.
totyla Romã expugnat 574 a. res geſtæ in Campania 575 a. contra Romanos 574 b
trachalli conſulatus 398 b
traianus à Nerua adoptatus 424 a. factus Rom. imp. 23 b
traiani conſulatus 409 a. 413 b. 414 a. 415 b. 421 a. in Armenia res geſtæ 50 a. item contra Dacos 39 a. Parthos 59 a. de Dacia et Scythis triũphus 59 b. 60 b. de Decibalo uictoria 39 a (tuit 419 b
traianus in mari rubro claſſem inſti-
traiani contra Iudæos res geſtæ 424 a. ad Licinium egregiè dictũ 417 b. imperiũ 416 b forum 411 a. 412 b. 424 a. 442 a. pons ſuper Danubio 418 b. thermæ 412 b. mors 424 a b. ſepultura 424 a
traiano à tribubus triginta tribus ſtatua erecta 425 b
tranſitorium forum 412 a
tranquilina Gordiani uxor 462 b
ad Traſimenum infeliciter cum Hannibale pugnatur 223 a
tranſtygritanæ prouinciæ 50 a
tranſyluania 38 a
trebellianus tyrannus 24 b
trebellianum ſenatuſconſultum 405 b
trebellij Maximi conſulatus 393 a
trebia clade Ro. nobilitatur 222 b
trebium op. à Volſcis captum 108 a
trebonius Ruffinus 431 a
trebonij mors 832 b
L. Trebonij lex 124 b
treboniani Galli conſulatus 467 a
L. Tremellij contra Pſeudophilippũ res geſtæ 257 b
treueris op. 33 a
triballus 88 a
triballi 37 a. 40 b. à Minutio uicti 271 b
tribonia lex 142 a
tribulani ciuitate donati 285 b
tribus XXXV. Romanorum 150 b. urbanæ quatuor 185 a
tribunus unus ex plebe, cæteri ex patricijs creati 142 a
tribuni Clerũ 104 a. comitiati 126 b
tribuni tres creati 127 b. item quinq; 129 b.
tribuni militares conſulari poteſtate. 125 b. (129 b
tribuni militares conſulibus additi.
tribuni militares ſeptem cõſulum loco creati 147 a. item octo 241 a
tribunorum prima electio 107 b. officiũ atq; poteſtas 107 b. domus cur interdiu noctuq; ſemp aperta 107 b
tribunorum numerus 107 b
tribunorum militarium electio 126 a. 160 a. officium 126 b
tribunorum militarium duo genera. 126 b.
tribunitiæ poteſtatis lex 107 a
tributi pendendi initia 140 a
tributa omnia Romanis ab Hadriano remiſſa

remiſſa 425 b
tricēnalia ab Honorio celebrata 532 b
trieteris 461 b
tripolis 29 b
triumphus quid 101 b
triumphi ordo & pompe 485 b
triumuiratus 322 a
triumuiri capitales 191 a. epulones creantur 135 a
triumuiri agris diuidendis creati 116 a. 262 b.
triūuiri ſine prouocatione creati 122 a
triumuirorum inſtitutio prima 128 a. officia ibid.
troia 197 a. eius incendi.m 87 a
troianum regnum 83 b
troilus ſophiſta 526 b
Tubertus dictator 132 a
tullius Amphidius 108 a
tullij Actij mors 110 a
tullius Criſpinus 444 a
Cn. Tullus lullius 140 b
tulli Hoſtilij res geſtæ 93 a
tullius Vopiſcus conſul 114 a
tulna op. 635 b
tuneta ciuitas à Rom. capta 211 b
turranius Gratianus urbis præfectus. 480 b.
C. Turanius pretorianorum mil. præfectus 357 a
turgius Apronianus urbis præfectus. (495 b
turnus tyrannus 24 b.
turpilianus conſulatus 394 b. 398 b
turullius Cerealis 419 a
tuſci conſulatus 109 b. 470 a. 481 b
tuſcorum uaticinia 14 a
tuſculanus ager 266 a
tuſculum 99 a. ab Aequis captum 118 b. expugnatum 154 a
tuſculani Flauia rogatione ad populum uexati 177 a
tutius Cerealis 419 a
Tyberis fl. 89 a. eius inundatio 137 a. 353 b.
tyburti populo bellum à Romanis indictum 261 a
ex Tyburtibus Empulum captū 164 a
tyranni triginta ſub Valeriano & Galieno 24 b
Tzitæ patritij res geſtæ 572 b

V.

Vacandæ 480 a
ualachia 37 a
ualens iureconſultus 412 b
ualens tyrannus 24 b
ualentis conſulatus 415 a. 507 a. 508 b. 509 a. 510 b. 512 b. crudelitas 521 a mors 522 a
ualentis ciuitas 16 a. 237 a
ualentinianus tribunus ſcutariorū apud Nicæam Auguſtus appellatur 506 b.
ualentinianus Iunior imperij ſucceſſor declaratur 510 b
ualentiniani imperiū 507 a. conſulatus ibid. 508 b. 505 a. 537 b. 539 b. 541 b. 543 a. 546 a. 537 b. 534 a.
ualentiniani Iunioris conſulat. 510 b. 511 b. 535 b. 518 a b.
ualentiniani N. P. conſulatus 509 a. contra Saxones res geſtæ 51 b a. cū Genſerico pax 540 b
ualentiniani Iunioris res geſtæ 517 a. mors 519 b
ualentinus hæreſiarches 432 b
ualeria ciuitas 58 a b
ualeria lex 286 b. 285 a
ualeria tribus prioribus addita 180 a
ualeria Copiola Emboliaria in ſcenā reducta 355 a. 288 b
ualeria Diocletiani filia 38 b
ualeriani cenſura 460 a. conſulatus 413 a. 415 a. 472 b. 474 a. 468 a.
ualerianus Imp. 24 a. 458 b. eius cum Perſis infe ix certamen 62 b. in Chriſtianos crudelitas 470 b. ſepulchrum 472 b
ualerij conſulatus 536 b. 569 b
ualerius Aſiaticus ex Baijs à Criſpino ad iudicium raptus 384 b
ualerij Aſiatici cōſulat. 385 b. cū Poppea adulteriū ibid. mors 386 b
ualerij Aureliani imperium 474 b
ualerij Baßiani mors 443 b
ualerius Gratus Iudæorū rector 358 a
ualerius Homulus 434 a
ualerij Leuini contra Illyrios res geſtæ 34 b. itē cōtra Philippū regē 228 a
ualerij Leuini mors 234 a
ualerij Marini conſulatus 400 b
ualerij Neronis res geſtæ 214 a
ualerius Maximus urbis præfectus. 470 a. 491 a.
ualerius Maximus Baſilius urbis Ro. præfectus 491 a
ualerij Maximi contra Philippum regem res geſtæ 226 b
ualeriæ Meſſalij conſulatus 393 b
ualerij Paulini res geſtæ 398 a
ualerius Poſthumus quæſtor 231 b
ualerius Proculus urbis præfect. 499 b
ualerij Publicolæ de Hetbruſcis & Sabinis triumphi 101 b. mors ibid.
C. Valer. conſulatus 138 a
C. Valerius trib. conſularis 140 b
C. Valer. Flacci conſulatus 279 a
Cn. Valer. Leuini in Aetolia res geſtæ 238 a
Cn. Val. Potiti tribunatus 137 a
Cn. Valerius Potitus trib. mil. 139 b
L. Valerius Caßium accuſat 111 a
L. Val. Coruinus tertius conſulat. 169 a
L. Valerius Flaccus à ſenatu à Catone motus 240 a
L. Val. Flacci cenſura 240 a. conſulatus 204 a. 251 a. 263 a 276 a. 235 b. et eius res geſtæ 235 b. 285 b. turſ iß: lex 285 a. auaritia et mors 285 a
L. Valerij Potiti conſulatus 111 a. 124 a. 115 a.
L. Valerius Potitus trib. mil. 140 a. 141 b. 137 a. trib. conſularis 240 b
L. Val. Voleſij conſulatus 853 b
L. Valerio triumphus negatus 124 b
M. Valer. conſulatus 100 a. 186 b. 219 a. 191 a. ætas longæua ibid. contra Gallos res geſtæ 167 a. mors 104 a
M. Valer. Coruini conſulatus 267 b. 168 a. 173 a.
M. Val. Coruini dictatoris in Campania res geſtæ 170 a. contra prouocatorem fortitudo 167 a
L. Valerij Coßi contra Campanos res geſtæ 169 b
M. Valerij dictatoris contra Marſos res geſtæ 186 a
M. Valerius Fuſcus 102 b
M. Valer. Leuini ſecūndus conſulatus 235 b. cum Aetolis fœdus 35 b. contra Pœnos res geſtæ 218 b
M. Valer. Maximi conſulatus 120 a. 191 b. 202 b. 181 b. in Sicilia res geſtæ 201 b
M. Valerius Maximus cur Meſſala cognominatus 203 a
M. Val Meſſalæ conſulat. 238 b. 346 b 362 b. res geſtæ 301 b
M. Valerij Potiti uel Flacci conſulatus 174 a
M. Valerius Probus Grammaticus. 391 b. & 352 a.
M. Valerij Publicolæ conſulatus 98 a. 164 a. 165 a.
P. Valer. conſulatus 97 a. 115 a. 117 b. 98. b. in patriam pietas 100 b. contra ſeruos atq; Herdoniū res geſtæ ac mors 118 a
P. Val. Flacci conſulatus 119 a
P. Val. Leuini conſulat. 191 a. contra Tarentinos res geſtæ ibid.
P. Valer. Potiti conſulat. 138 a. contra Hernicos et Latinos res geſtæ 138 a
P. Valerij Publicolæ conſulatus 113 b 265 b.

P. Valerij conſulatus 100 a
Q. Valerij Falconis conſulatus 214 a. & b.
Q. Valerij Potiti conſulatus 146 a
ualiza 40 b
uallia cum Conſtantio pax 531 b
uandalorum eruptiones in Galliã 525 b. 526 a. Hiſpaniã 527 a. cõtra Hiſpanos res geſtæ 512 b. cum Romanis pax 517 a
uardanes Cteſiphontis ædificator 55 b
uardei in Illyrico à Fuluio Flacco ſubacti 260 b
uariana clades 342 b. 354 b. 355 a. 359 a
uarronianus conſulatus 505 b
uarronis conſulatus 527 a. 547 a
uatinia lex 303 b
uatinij natura & ingenium 323 a. contra fugitiuos res geſtæ 293 b
P. Vatinij Ciaticani conſulatus 313 b
Vectilianus 445 b
ueientes ſibijpſis regem creant 141 a
ueientes à Ro. debellati 112 a. pacem petentes à Roman. inducias impetrant 114 a. 139 b. 133 a
ueientium in Ro. agros irruptio 111 a 113 b. 132 a.
ueientana præda Rom. quomodo diſtributa 145 a
ueiorum oppidum grauiter à Rom. obſeſſum 140 b. 141 a
ueiorum fatale excidium 144 a
uelia 93 a
ueliani conſulatus 432 b
uelij Cornificij conſulatus 477 a
uellcus Cerealis 419 a
uelitari 617 b
uelitræ Romanorum colonia 108 a
uenantij conſulatus 555 b. 562 b
ueneficia 242 a
uenenum à mulieribus Rom. maritis præparatum 174 b
ueneri templum dedicatur 188 a. ab Hadriano ædificatur 429 a
ueneris Genitricis templum 307 a. itẽ Verticordiæ templum 270 b
uenetorum auaritia atq; regnandi libido 46 a
uenetorum cum Rom. fœdus 149 a
uentidius 311 b
uentidij conſulatus 321 b (389 a
uentidius Comatius Galileæ præfes.
uentidij contra Parthos res geſtæ 325 a
P. Ventidij Baßi contra Perſas res geſtæ 54 a. 55 b & 56 a. de Parthis triumphus 56 a
uenuleius 428 a
uenuſti conſulatus 383 b. 452 b. 463 a
ueredi equi 530 b
uergilij natiuitas 295 a. cum Auguſto amicitia 336 a
uergilij mors 319 b
uergiliarum ortus 461 b
uerginia à patre occiſa 121 b
uerginij contra Hetbruſcos res geſtæ. 113 b. contra Sabinos 102 a
A. Verginij conſulatus 20 a. 107 b. 121 b. 125 a.
A. Verginius tribunus 117 b
A. Verginij Montani conſulatus. 105 a.
A. Verginij Tricoſti conſulatus 106 a
L. Verginij conſulatus 210 b
L. Verginij factum præclarum 124 a
P. Verginius trib. mil. 141 b. damnatur 142 a
P. Verginij contra Ethruſcos res geſtæ 141 b
Sp. Verginij Celimontani conſulatus. 120 a.
T. Verginij conſulatus 112 a
T. Verginij Celimontani conſulatus. 124 b.
T. Verginij Oſtricati conſulat. 105 a
ueri conſulatus 405 b. 415 a. 426 a. 428 a. 435 b. 436 a 442 a. 438 b. 425 a
Q. Verranij conſulatus 387 a
uerrugineum præſidium à Volſcis cæſum 139 a & b
ueſpaſiani natiuitas 355 a. cenſura 425 a. conſulatus 401 a. 402 b. 403 b. 404 a.
ueſpaſianus imp. 23 b. 102 a
ueſpronius Candidus Vetus uir conſularis 433 b
ueſtæ templum 92 b. incenſum 208 b 213 b. 445 a.
ueſtales uirgines tres cũ equitibus Romanis ſimul damnatæ 270 b
ueſtalium ignis quantæ uirtutis 206 b
ueſtina ciuit. à Rom. capta 181 a
ueſtini à Rom. debellati 177 a
ueſtini conſulatus 397 a. mors ibid.
L. Veſtinus 403 b
ueſuuij montis incendiũ 406 b. 407 a. 421 b. 552 a.
ueteris conſulatus 412 b. 422 b. 433 b
uetius Ruffinus urbis præfectus 488 b
uetonia arx capta 618 a
uetranius Murſæ imperator 498 b
uetulonia nomen unde 48 b
ueturia Coriolani mater à filio pacem Romanis impetrat 108 b
ueturij in Chriſtianos impietas. 484 a.
Cn. Veturius accuſatur 120 b
Cn. Veturij conſulatus 120 b
L. Veturij Cicurini conſulatus 106 a
L. Veturij Philonis conſulatus 221 a. 230 a.
P. Veturij Gemini conſulatus 104 a
T. Veturij conſulatus 117 a. de Volſcis oratio ibid.
T. Veturij Caluini conſulatus 173 b. 177 b.
uetuſij Geminij conſulatus 106 a
Gn. Vetuſius conſul 105 a
L. Vetuſij conſulatus 104 a
T. Vetuſij conſulatus 107 b. 117 a
Vſentina tribus prioribus addita. 180 a.
Viatoris conſulatus 560 a
uibius Marſus damnatur 379 b
uibius Virrius 227 b
Q. Vibius Serenus 366 b
uibuleni Agrippæ mors 377 b
uicennalia feſta 492 b. à Theodoſio edita 538 b
uiceſimarium aurum 229 a
uictobali populi 418 b
uictorinus Rhetor 501 a. tyrannus 24 b
uictorini conſulatus 443 b. 445 a. 471 b. 478 a.
uictorini Rhetoris ſtatua 501 b
uictoris conſulatus 509 a. 533 a
uienna imperialis ciuitas 614 b. obſeſſa 620 a
uiennenſe Burgum quando conſtructum 613 a
uigilij pontificis mors 576 b
uigilum præfectus 128 b
uincentij conſulatus 524 a
uincomali conſulatus 544 b
uindalum op. 267 a
uindelici à Druſo uicti 337 b. 338 a. itẽ à Piſone ibid.
uinitij conſulatus 385 b
A. Vinitij Neruæ conſulatus 554 a
M. Vinitius 375 b
M. Vinitij conſulatus 372 a. 354 a
C. Vipſani conſullatus 394 a
L. Vipſani conſulat. 386 b. 387 a. 334 a
uipſanius Lenas damnatur 392 b
uiraſius Orphitus urbis præfect. 500 a
uirginea aqua 324 a. 342 a. unde dicta 339 a. ab Agrippo in urbem introducta 339 a
uirginia doloſè ab Appio accuſata. 124 a.
uirginij Ruffi conſulat. 398 a b. 413 a. mors ibid. b.
T. Virginij contra Veientes res geſtæ. 110 a.

uiriatus Luſitanus ex paſtore latro, ex latrone dux factus 156 a. eius in Hiſpania contra Ro. res geſtæ ibid.
uiriati Luſitanorum ducis cum Rom. bellum & mors 158 a
uiriatini belli cauſæ 171 a
uiridomarus Gallorum rex à Metello occiſus 220 b
uiromandui in deditionem à Cæſare accepti 305 a
M. Viſcani conſulatus 461 b
uiſcellini conſulatus 109 b
L. Viſelli conſulatus 366 a
uitalij conſulatus 569 b
uitelia colonia expugnata 146 a. à Volſcis capta 108 a
uitellius Rom. imp. 21 b
uitellij conſulat. 380 b. imperiū 400 b
uitelliorum cædes 98 a
A. Vitellij natiuitas 360 a. conſulatus 371 a. 386 b. 387 a.
L. Vitellij cenſura 377 a. conſulatus 376 b. 377 a. 386 a. contra Parthos res geſtæ 377 a
L. Vitellij liberi & mors 367 a
Vitelliani contra Anaſtaſium imperatorem res geſtæ 567 a
uitiæ mors 378 a
uitraſius Orphitus urbis Rom. præfectus 500 a
uitruuius captus capite truncatur. 275 b.
uiuiani conſulatus 549 a
Vlpianus iureconſultus 455 b. 457 a. Alexandri imp. ſcriniorum magiſter 61 b
ulpij conſulatus 429 b. 462 a b
ulpij Criniti conſulatus 468 b. 470 a
Vmbri fumo à Rom. ſuffocati 185 b
C. Vnitij conſulatus 95 a
M. Vnitij conſulatus 91 b. 101 a. 334 a
Volarum colonia 137 a. à Poſthumio capta 137 a
L. Volcatij Tulli conſulatus 297 b. 298 b. 318 b.
uoldumiani conſulatus 475 a
P. Volceronis lex 114 b. res geſtæ 114 a
uologeſi Parthorum regis contra Romanos res geſtæ 417 b
Volſci Hernicorum agros inuadunt. 134 a.
uolſci iterum ab Aemilio domiti 110 b à Rom fugati 125 a. iterum à Ro. inter Ecetram & Ferentinum uicti 140 b. 168 a. fame à Rom. domiti 110 b. capti & ſub corona uenditi 131 b. ex ſpectaculis Rom. eiecti 109 a. ſub iugum à Geganio miſſi 127 a
uolſcis ludi Romani interdicti 108 a. 109 a.
uolſcorum rebellio 118 b. cum Rom. bellum 105 b. 106 b. 107 a b. 108 a. 110 b. in Algidum irruptio 131 b
uolſcorum agri à Rom. igni & ferro uaſtati 119 b
uolſcorum peſtis 108
uolſcorum nomen à Romanis ferè deletum 117 a
uolſcinienſe bellum 200 a. reiteratum 147 b. cum Ro. induciæ ibid.
M. Volſcius Ceſo 117 b
uolſcius à Quæſtorib. accuſatur 116 b
uolſcij exilium 119 b
uoltumnæ fanum 131 a
uolumnia pacem à Coriolano Romanis impetrat 108 b
uolumnæ fanum 140 b
L. Volumnij Violenſis cōſulatus 183 b 187 b. contra Samnites res geſtæ. 188 a.
P. Volumnij conſulatus 117 b
uoluſianus Rom. imp. 14 a
uoluſiani conſulatus 467 a. 471 a. 488 b. 468 a. imperiū 467 a. 468 a
uoluſius Saturninus 409 a
uoluſij conſulatus 118 a
L. Voluſij Saturnini conſulatus 383 b
Q. Voluſij conſulatus 392 b
uopiſci conſulatus 411 a
uopiſcorum nomen unde 119 a
Vrbanæ tribus 185 a
urbani conſulatus 418 a. 459 b
urbinia Veſtalis ob amiſſam pudicitiam damnata 114 b
urbius Maximus 434 a
urſatius 507 a
urſatij epiſcopi Conſtantinopolitani mors 525 b
urſi conſulatus 495 a
Vſcudanis à Lucullo deuicta 41 a
uſipetes à Druſo uicti 338 a
Vualachia 18 a. 39 a. olim Dacia 40 b
uualachia Melilonia 98 a
uulcatius Gallicianus 427 a
uulturnus op. captum 134 a
uulturnus uentus & fl. 224 b
uundamundi Vandalorum regis pietas 560 a

X

Xantippi Lacedemonij contra Romanos res geſtæ 107 b
Xerxes Aſſyriorum rex 81 b
Xerxis Perſarū regis contra Alexandrum imp. res geſtæ 61 b

Z

Zabæ contra Ro. res geſtæ 63 a
zabdicena pro. 50 a
zaitan 61 a
zabdictus 68 a
Zenobia familia 475 b
zenobia 24 b
zenobiæ res geſtæ 62 b. 63 a exilium 55 a.
zenonis conſulatus 541 b. 551 a. 555 a. imperium 553 a. mors 558 b
zenophili conſulatus 494 a
zepuſium 38 a
zeugma ciuitas 55 b
Zoroaſtes magicæ artis inuentor 79 b
zoſymus 201 a
Zuetlenſe monaſterium 607 a
zuuettl. monaſterium 617 a
zuettelij pietas 597 b

FINIS.

ERRATA IN CVSPINIANI CONSVLIBVS.

Pagina 30. uerſu 9. tulimus. 39.38. ripēſem. 124. Ioui pro Laui. 178.2. Aelius pro Aemilius. 229.25. petijt pro perijt. 238.30. titulo. 256. uerſu penul. Contrebiā pro Cantabriam. 310.29. Marcellū. 311.15. Iugario uico. 317.20. cognouerat. 317.36. præteritarū rerum. 328.34. horrendū. 333.7. ſextum Ianuarij. 342.2. ſtudiorū. 433.33. Temporum. 453.33. Antoninus. 466.44. Cæſarem legit. 475.19. Aureliano ſecundo, &c. 550.10. Chronicis.

BASILEAE, PER IOANNEM HERVAGIVM ET Ioannem Oporinum, Anno ſalutis humanæ M. D. LIII. Menſe Septembri.

AVSTRIA

IOANNIS CVSPINIANI CVM OMNI=BVS EIVSDEM MARCHIONIBVS, DVCIBVS, AR-chiducibus, ac rebus præclarè ad hæc uſq; tempora ab ijſdem geſtis.

EIVSDEM IOANNIS CVSPINIANI ORATIO PRO-treptica ad S. Ro. Imperij principes & proceres, ut bellū ſuſcipiant contra Turcum: cum deſcriptione conflictus in Hungaria facti, quo perijt rex Hungariæ LVDOVICVS, & qua uia Turcus Solemet ad Budam uſq; peruenerit ex Alba Græca. cum enumeratione clara dotium, quibus à natura dotata eſt Hungaria: & inſertione multarum rerum annotatu digniſsimarum.

ACCESSIT

CHRONICON MAGISTRI ALBERTI

ARGENTINENSIS, INCIPIENS A' RV-dolpho primo Habſpurgenſi, uſq; ad ſua tempora.

CVM GASPARIS BRVSCHII POETAE Laureati & Comitis Palatini Præfatione, quæ Carmine Elegiaco ſcripta, Encomion eiuſdem Auſtriæ continet.

BASILEAE, PER IOANNEM
Oporinum, 1553.

Expurgatus iuxta expurgat. hispanie

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC AMPLISS. DOMINO, D. GREGORIO LECHNERO ABBAti Cremiphanenſi in Auſtria ſupra Anaſum ſita: eiuſdemq́ꝫ germano fratri, D. Iacobo Lechnero, Philoſophiæ ac ſacræ paginæ Magiſtro, eximia uirtute ac doctrina præſtanti uiro, Dominis ac benefactoribus ſuis S.D. GASPAR BRVSCHIVS Egranus Poeta laureatus, & Comes Palatinus.

QVALIS erat quondã pulcherrima Græcia, mira
Vbertate ſoli, & fertilitate ſoli:
Artium & illarum ſtudijs, quarũ author Apollo
Aurea cultores tollit ad aſtra ſuos:
Sed quoq; mirificè populoſis urbibus, atq;
Doctrina claris, ingenioq́; uiris,
Principibus magnis hinc uſq; ad ſidera nota,
Et geſtis horum rebus honorificis:
Talis & eſt, & erit (ueluti ſperamus, & à Dijs
Optamus ſuperis) Auſtria, terra potens.
Auſtria multorum patria illuſtriſſima diuûm,
Imperij ſedes Auſtria, diua domus.
Ex qua tot magni Reges uenere, Ducesq́;
Et tot Reginæ, magnanimæq́; nurus.
Induperatores quæ iam dedit octo potentes — E domo Auſtriaca octo Imperatores.
Imperio ſacro Martia Roma tuo.
Ex Habſpurgiaca prognatum ſtirpe Rodolphum, 1
Cuius Othaccarus ſenſit is ipſe manus:
Qui Boiemorum & Morauorum robore fidens,
Efferus ac nimium ſeditioſus erat.
Iſtius & gnatum Albertum, qui poſt duo luſtra 2
Cognati miſerè concidit enſe ſui.
Et Fridericum, olim Ludouici competitorem: 3
Imperij quo cum ſceptra is habebat ouans.
Nominis Albertum quin eiuſdemq́; ſecundum, 4
Cui Lacheſis traxit non ſua fila diu.
Et Fridericum illum, quo nemo diutius inter 5
Auguſtos omnes hæc ſacra ſceptra tulit.
Quinetiã magnum & Mauortem Maxmilianum, 6
Quo genuit maius non domus iſta decus.
Iſtius atq; duos magnos, forteſq́; nepotes, 7 — Carolum v. & Ferdinandum.
Imperij qui nunc inclyta ſceptra tenent. 8
Quos omnes fato genuit meliore, Deorum
Auſtria bella nurus, Auſtria diua nurus.
Atq; hæc gloria (qua cunctis ſupereminet orbis
Partibus, iſta dijs Auſtria chara ſoror)

Et tanta eſt, & tam præclara profectò, ut eidem
Vix maiorem aliam dicere fortè queas.
Prædicat ipſa ſuos ut Achilles Græcia, ſic &
Tercentum Fabios maxima Roma ſuos.
Prædicet & (quis enim uirtuti & rebus honeſtis
Inuideat, niſi qui non generoſa facit?)
Prædicet: hoc ſaltem nobis tribuatur, ut ipſa
Ornemus noſtros hac quoq; laude duces.
Illuſtres proceres, ſtirps quos Habſpurgica tanquam
E priſci fudit Laomedontis equo.
Spectemus uerò & reliqua ornamenta. Vbi maior
Copia uel frugum prouenit, atq; meri?
Vbertas & fertilitas ſoli Auſtriaci. Vel tanta ubertas magnorum eſt ingeniorum,
Auſtria quantam amplis exhibet una modis?
Ipſa ſuas taceant opulentas Gargara meſſes,
Nec deinceps tellus iactet Hetruſca ſuas.
Accola nec Latij Siculas mirare: nec ipſa
Gens Thuringa, licet ſis opulenta, tuas.
† Sole. Auſtria cui cedat reſolubilis ubere glebæ,
Non eſt ſub † Clario terra reperta Deo.
Kumer ſeeh. Eſt fœcunda lacus Larij pars utraq;, gignit
Et uina & fruges, ac precioſa ſatis.
Nec Mediolanum taxauero: uidimus illic
Ceu Paradiſi hortos, Heſperidumq; domos.
Sed Larius nihil eſt, nihil eſt Inſubria tota,
Et Longobardus nil erit omnis ager:
Si ſpectes, frugum & uini quàm copia diues,
Copia quanta ſalis, copia quanta croci:
Atq; omnis generis pomorum (& ſi aurea deſint)
Proueniat regnis Auſtria pulchra tuis.
Vina & fruges Italiæ caducæ Vtq; ſuas Itali fruges, ſua uinaq; iactent:
Hoc iactare pari non tamen ore queunt,
Quòd durare queant, plures ſeruari & in annos,
Quæ Latijs creſcunt Maſſica uina uiris:
Poſt annos cum tres pereant, omnino & aceſcant,
Omnino proſunt amplius illa nihil.
Atq; eadem ratio eſt frugum. namq; ut citò fiunt
Præcoces: abeunt ſic, pereuntq; citò.
Hinc quoties perijt tantum ſpes unius anni,
Dira ſtatim ſequitur, triſtis & ægra fames.
Auſtriacæ & reliquis Germani partibus orbis
Enatæ fruges, nataq; uina manent:
Et pulchrè longos ſeruari & commodè in annos,

Non in

Non in luſtra aliquot, ſed quoq; ſecla queunt.
Ac tales fruges, & talia uidimus ipſi,
Non ſeruata uno maſcula uina loco.
Quod ſi iam pulchras etiam ſpectabimus urbes, Ciuitates Auſtriæ.
Has quoq; præclaras Auſtria diues habet:
Non Mahometigena fractam obſidione Viennam, Vuien.
Linczion illuſtri conſpicuumq; foro: Lincz.
Vueelſam morte ſui famoſam Maxmiliani, Vueels. Krems.
Cremiſium patrio nomen ab amne gerens. Pechlarn. Tulln.
Præclaram & Tulnam ueteres, Stiramq; potentem, Steyr. Neuuſtat.
Vrbis quinetiam mœnia celſa Nouæ,
Innumerasq; alias: quis enim recitauerit omnes,
Auſtria queis hodie dicere iura ſolet?
Huc omnes etenim ſpectant, quas Stiria fortis,
Atq; Carinthia, quas Carniolanus ager, Auſtriæ ducũ
Quas Moraui, Illyrÿ, & Croatæ, portusq; Naonis, latiſsimum dominium.
Ac Tyrolenſis item quas comitatus habet:
Quas lacus Acronius uidet, & Briſgauia fœlix,
Nam pars Auſtriaco paret & iſta Duci.
Iam ſi quis fluuios (quibus importantur abunde
Omnia) ſpectabit, uel numerare uelit:
Cremiſium, Stirum, Trunamq;, Agriãq;, Anaſumq;, Flumina Auſtriæ.
Nauigerumq; Oenum, Fœckhelumq; ſenem:
Erlachiumq;, Ipſumq; † Athesino è colle cadentes, Erſcher.
Et Leytam, quæ nunc Pannona regna ſecat:
Quin Muram & Trayſmam, maioremq; omnib. Iſtrũ,
Is paradiſum iſtam non male dicet humum.
Si montes quæris, Comagenus, & arduus alter
Cæcius, illuſtris nomina laudis habent: Mõtes Auſtriæ
Et ſexcentum alÿ, quos multa ueſtit ubiq;
Vite, immortali Bacchus honore ſuo.
Si quem planicies etiam delectat aprica,
Eſt Tulnenſis ager latus, ubiq; uirens: Tulner feeld.
Plurimum & ipſe ferens, atq; haud ignobile uinum,
Diuorum menſas quod decuiſſe queat.
Quod ſi fortè ſcholas quis quæret, in urbe Vienna
Ille illuſtre equidem & grande Lyceon habet:
Auſtriacis cœptum à Ducibus præſtantibus olim, Academia Viennenſis.
Præmia magna illis qui ſtatuere uiris:
Quorum formatur ſtudio & ſudore iuuentus,
Auxilium patriæ ac fama futura ſuæ.
Claruit hic quondam Celtis Protucius ille, Celtis.
Egregius uates, magnus & hiſtoricus:

Qui primus lauri frondes geſtauit ad Iſtrum
Porrectas manibus Rex Friderice tuis.
Hic Stabius quoq;, Collimitius, & Uegelinus,
Uelius &, noſter Cuſpinianus item.
Et tercentum alij uixere induſtrij, & omni
Doctrina inſignes & pietate uiri.
Illic hac etiam uiuunt ætate beata,
Ingenio proceres eloquioq́; graues:

Doctor Ambro. Salczerus Canonicus Viennæ.

SALZERVS ſacræ ſcripturæ Doctor, in ore
Cuius diua Uenus, diua Suada ſedet:
Qui ueram Chriſti pietatem amplectitur illam,
Quæ Chriſto accepta hîc omnia noſtra refert.
Omnia qui miro ſtudio documenta Sophorum,
Et ſummo amplexus relligione fuit.

Doctor Philippus Gůdelius.

Quinetiam noſtræ ætatis doctiſſimus ille, &
Uerus Ariſtoteles uultu animiq́; bonis,
GVNDELIVS noſter, Patauina natus in urbe,
Eximius uates, mirificusq́; Sophus:
Iuriſconſultus, qualis uel Scæuola quondam,
Aut turbæ adiutor pauperis Ipho fuit.

Doctor Ioannes Gœſelius Vuonſidlenſis.

Qualis & ipſe meus IANNES GOESELIVS ille eſt,
Lumen honosq́; ſcholæ clara Uienna tuæ.
Quem Rex, quem Regis ueneratur Curia tota,
Quem mons ex animo Pinifer ille colit:
Quattuor ex uno qui mittit flumina cornu,
A patria procul haud iſtius, atq; mea.
Quod ſi fortè uelis ea lumina Regis in aula

Docti in aula Regis.

Cernere, in illuſtri conſpicuoq́; loco:
Sunt equidem, ſunt hîc, quos ornamenta Uiennæ
Summa, uel & ſoles dicere iure queas:

D. Sigiſmundus ab Herberſtain Baro.

Gente SIGISMVNDVS ſatus Herberſtainius ampla,
Ingenij & generis nobilitate potens,
Multarum illuſtris linguarum cognitione,
Plurima qui uidit diſſita regna procul.
Sæpe à Rege ſuo externas legatus ad oras
Miſſus, & in regnum barbare Moſce tuum.
Cui poſt non paucos alios (quis enim explicet omnes)

Doctor Iacob. Ionas, Cancellarius Regius.

Et Doctor IONAS ſubijciendus erit,
Uir grauis eloquio, ſapiens, doctusq́;, bonusq́;,
Conſilio magnus, carmine & ipſe potens.

Doctor Vuolf. Lazius.

Adde Machaonia præſtantem LAZION arte,
Oratorem illum Regis, & Hiſtoricum:
Cuius ubiq; uolant totum monumenta per orbem

Plu-

Plurima de patria, de ducibusq́ ſuis.
Adde & IORDANVM noſtrũ, ſed & AVVION ipſum, Ioannes Iordanus, & Ioánes ab Aauu, Secretarij Regij.
Eloquio magnos, conſilioq́ uiros:
Regi à ſecretis, à conſilijsq́ ſupremis,
Quos ſua FERNANDVS pectora chara uocat.
Adde alios multos, quorum uix nomina noui:
Nam multos tales Auſtria tota fouet.
Auſtria doctorum ſedes praeclara uirorum,
Auſtria Apollineis penè referta uiris.
Atq́ hae ſunt laudes, haec ſunt decora alta & honores,
Quos ueluti proprios Auſtria diues habet.
Quos quia praeclare celebrarunt, Cuſpinianus,
Lazius &, multa clarus uterq́ fide:
Eximia certè cantari laude merentur,
Et meritò Regi eſt charus uterq́ ſuo.
Eximiam ſed & hic famam laudemq́ meretur,
Deſcribenda ſacris qui dedit iſta typis,
Cõſpicuus meritis IANNES DERNSCHVVAMIVS, ipſum D. Ioannes Dernſchuuam.
Quem quoq́ noſtra fouet Pannonis ora uirũ:
Cui debere libros hos ipſos Cuſpiniani,
Se fateatur amans talia ſcripta cohors.
At defenſores ut, tutoresq́ fideles Dedicatio.
His quoq́ uicturis ſint, genijq́ libris:
Vos ego ſelegi, uos ueſtraq́ nomina, pellant
Omnem mordacem quae procul inuidiam:
Quae deriſorum ſannas & ſibila, linguas
Atq́ uenenatas, diraq́ tela premant:
Non ſecus ac Domini uenerabile nomen IESV
Daemoniorũ omnem uimq́ facemq́ premit:
Pellit & à nobis procul omnia triſtia, tanquam
Inuictus gladius, ceu clypeusq́ bonus.
Vos clari Heroes, tu magne ac nobilis Abba,
Ac tu docte uir, & chare patrone mihi:
Sumite, quod uobis de alieno munus amoris
Offerimus plenum, & conſulitote boni.

Verè αὐτοσχέδιασι, quia uno die effuſa & exarata: Baſileae apud Ioan. Oporinũ, 20. Iuly, An. reparatae per filium Dei aeternum & pro nobis crucifixum ſalutis,

1553.

IOANNIS CVSPINIANI AVSTRIA,

CVM OMNIBVS ARCHIDVCIBVS EIVSdem, ac urbis Viennenſis deſcriptione, & quicquid in Auſtria præclari habetur.

PROOEMIVM IN VITAM *Leopoldi.*

MArchionis Auſtriæ diui Leopoldi ſcripturus uitam, & res geſtas, operę duxi precium, maiorum ſuorum in primis enarrare genealogiam: dehinc Auſtriæ ſitum, & urbis Viennenſis originem, ac ueram deſcriptionē, multo aliter & uerius quàm priores, qui partim odio, partim fauore, res huius regionis eleuarunt, & urbem inſignem dehoneſtarūt: Poſtremò, quemadmodum diuus Leopoldus in numerum eſt relatus Sanctorum, miraculisq́ ſanctimoniam uitæ pleriſq́ teſtatus, à Friderico III. Cæſare Auguſt. apud Innocentium maximum Pont. & apud Alexandrum Pont. Max. Maximiliano Cæſare Auguſto annitentibus, è tumba eſt translatus. Ea omnia uerißimis narrationibus, abiecto uerborū lenocinio & inani oſtentatione, è receptis Annalibus, & uetuſtißimis antiquitatibus, ac diplomatibus, quæ oculata fide perſpexi, exequar. Interim fidem lector habeat, quoad certiora intelliget. Si friuola, quæ temeritate quadam nonnulli ſibi uſurpant ſcriptores, nulla autoritate ſuffulti, attulerimus: id liberum ſit cuiq́ uel damnare, uel reijcere. In animo eſt uerißima quæq́ afferre, & uetuſtißima, & prudens ſciensq́ in nullius gratiam fictum aliquid afferre. In primis uerò obteſtari lectores uolo, ſi qui has legent lucubratiunculas, ne ſtomachentur, ſi Germanica, quæ nō recipiunt latinam etymologiam, nomina germanicè exprimam. nullum enim eſt idioma, quod poßit alterius ſincerè & graphicè explicare uoculas. Et ob id innumeri ſunt orti à ſcriptoribus Italicis errores in Germanicis hiſtorijs: quanquam nullius nomen ignominia perſtringere uolo. Optimus quiſq́ enim, quæ meliora nouit, poſteris relinquit à ſe ſcripta, qui hanc obit ſcribendi prouinciam. Nemo uolens errat: ſi uerò errat, aut indiligentiæ, aut negligentiæ culpam incurrit, ut nos homines eſſe recordemur. Nec enim Deus uni omnia præſtitit. fragiles nos creauit, ut originis noſtræ memores, non nos efferamus, néue ſuperbiamus: ſed quiſq́ ſecum reputet, quàm ſit cuiq́ curta ſupellex. Videmus Græcos, qui omnium diſciplinarum literarumq́ ſunt authores, utpote à quibus Romana lingua ſumpſit exordium, nonnunquam Romanorum nomina, præſertim propria, corruptißimè enunciare: ſicut ex Diodoro Siculo & Dionyſio Halicarnaſſeo, in noſtris Coſs. latè oſtendimus. Sic nomina urbiū, oppidorum, fluminum ſæpe corrumpuntur, potißimum Germanica: quod ex Strabone, Ptolemæo, Arriano, Dionyſio, Stephano, ſtudioſus lector facilè deprehendet, ſi erit diligens. Sic & Plinius, Mela, & cæteri paßim in Germanicis hallucinantur. Vnde quidam Auſterauiam Germaniæ inſulam, uel Auſtrauiam, maximo errore Auſtriam putant: & nonnulli nimis ſcioli, Germanicum nomen Fridrichus, ut pleraq́ alia, à fœdere Fœdericum, ridiculè nimis enunciant: cum natiuum & genuinum ſit, **Fridreich**, ut alia, quæ enumerare longi eſſet operis. Sic nōnulli Leopoldum, à Leone ineptè nimis deriuāt: cum, ut uetera diplomata teſtantur, Luipaldus ſit dictus anti quitùs, quemadmodū in expeditione Aſiatica Friderici primi Cæſ. Ro. Tagenobatauenſis Decanus atteſtatur. Veteres enim Germani nomina à proprietatibus quibuſdam, quas nouerāt, indiderūt: hunc **Wolfgang**, hunc **Bernhart**, hunc **Leonhart**, hunc **Erenreich**, illū **Fridreich**, nominibus Germanis uocitantes, lingua patria. Poſteaquā aūt Romana lingua in has regiones noſtras penetrauit, ut eſt humana natura

Quid mouerit autorē ad hoc ſcribendum opus.

Fridericus Imp.

Maximilianus Cæſ.

Modeſtia autoris.

Dd prompta

theodoſij Magni ſtatua 519 a. mors
520 b. & 521 a. (513 b
theodoſij contra Gotthos res geſtæ.
theodotus miles Pompeij interfector. 313 b. (ceptor 312 b
theodotus Samius Ptolemæi regis præ
thera inſula 385 b
theraſia inſula ibid.
thermantia 526 a
A. Thermini conſulatus 120 b
thermopylæ 237 a
theſmothetæ Athenienſium 426 b
theſſalia 813 a
thia inſula enata 362 b
thimaſitei facta 145 b
thoch Aegyptiorum menſis 461 b
thracia à Rom. in prouinciæ form. redacta 385 b. 386 a. 404 a. Romania hodie dicta 40 a
thraces latrones 40 a. à Rom. diuerſis locis deuicti 40 b. à C. Octauio 301 a. à Piſone 337 b. à Scipione 341 a
thracũ in rebus gerẽdis ſeueritas 39 b. contra Ro. diuerſa bella ib. et 40 a
thraciarum ſex prouinciæ à Romanis ſubactæ 40 a
thracicum bellum 40 b. 342 a
thraſamundi Vandalorũ regis in Chriſtianos crudelitas 560 b
thraſeas Petus accuſatur 398 b
thuſcis pacem petentibus datæ à Ro. induciæ 189 a
Tiberias ciu. terræmotu corruit 531 a
tiberiani conſulatus 478 a. 480 b
tiberinus Syluius Latinorũ rex 89 a
tiberis inundatio 159 b. 213 a. 359 b.
tiberij Aemilij conſulatus 125 a
tiberij Caſaris natiuitas 323 b. conſulatus 361 a. 383 a. 361 a. 371 b et 372 b contra Archelaũ facta 44 a. de Armenijs, Pannonijs atq; Germanis triumphus 346 b. in Germania res geſtæ 353 a. crudelitas 363 a b. mors 378 b
tiberij Claudij conſulatus 384 b. 386 a 389 b. Vide Claudium.
tiberius Coruncanus inſignis iureconſultus 194 a
tiberij Gracchi laus 262 b. pernicioſæ leges 267 b
tiberij Neronis conſulat. 342 b. 345 b. 346 a. imperium 358 a
tiberius Sempronius Gracchus in ſeditione occiditur 261 a
tiberius Imp. Rom. 23 a
tiberij cõſulat. 420 a. cõtra Bathoccẽ regẽ res geſtæ 38 b. itẽ contra Dalmatas & Sarmatas 354 a b. de Sergij Galbæ diuturno imperio uaticiniũ 376 a. de luxu cõpeſcendo oratio 363 b. crudelitas 364 a
tibicines urbe eiecti, aſtuto cõſilio Romam reuocantur 182 b
tibulli poetæ natiuitas 310 a
ticiani conſulatus 380 b
ad Ticinum Rom. clades 221 b
tigranes Armeniorũ rex uictus à Romanis 52 b. à Pompeio 51 b. 299 b
tigranis Armeniorũ regis in Syria & Phœnicia res geſtæ 49 a
tigranis filij à Pompeio in triumphũ ducti 301 b
tigranocerta ciu. à Rom. expugnata. 51 b. 52 a. itẽ à Domitio Corbulone.
tigranocertæ deſcriptio 52 b. (394 b
tigrim manſuefactum Auguſtus Romæ primum oſtendit 344 a
tigurinorum de L. Craſſo uictoria.
timaſij conſulat. 518 b. (273 a
timogenis cõtra Aegyptios res geſtæ.
timolaus tyrannus 24 b (472 b
timothei martyrium 485 a
tingitana pro. 81 a
tindarus ciuitas 56 b
titia lex 306 b
titianæ thermæ 412 b
ticiani conſulatus 464 b. 476 b. 388 a. 482 b. 494 b. 501 b. 519 a. cum Othone fratre conſulatus 20 a
titij Sabini captiuitas 368 a
P. Titius Prætor ante annum collegæ magiſtratum abrogat 323 b
P. Titij tribuni lex 322 a
M. Titius aquarum curator 256 a
titus Tatius Sabinus 93 a
titi amphitheatrum 407 a
titi Veſpaſiani cenſura 401 a. 403 a. 404 a. 425 a. imperiũ 23 b. 406 a b
titi Veſpaſiani in urbe uaria ædificia. 407 a. mors 407 b. 408 a
Tolerinorũ op. à Coriolano captum.
toliſtrobogi pop. 43 a. 238 a (208 b
tomes à Lucullo expugnata 41 a
toonoſcon 85 a
torquati conſulatus 425 b. 427 a. 430 b. 431 b. 433 b.
L. Torquati conſulatus 297 a. 297 b. 298 b.
totyla Romã expugnat 576 a. res geſtæ in Campania 575 a. contra Romanos 574 b
trachalli conſulatus 398 b
traianus à Nerua adoptatus 416 a. factus Rom. imp. 23 b
traiani conſulatus 409 a. 413 b. 414 a. 415 b. 421 a. in Armenia res geſtæ 50 a. item contra Dacos 59 a. Parthos 59 a. de Dacia et Scythis triũphus 59 b. 60 b. de Decibalo uictoria 59 a (tuit 419 b
traianus in mari rubro claſſem inſti-
traiani contra Iudæos res geſtæ 424 a. ad Licinium egregiẽ dictũ 417 b. imperiũ 416 b forum 411 a. 411 b. 424 a. 442 a. pons ſuper Danubio 418 b. thermæ 412 b. mors 424 a b. ſepultura 424 a
traiano à tribubus triginta tribus ſtatua erecta 425 b
tranſitorium forum 412 a
tranquilina Gordiani uxor 462 b
ad Traſimenum infeliciter cum Hannibale pugnatur 223 a
tranſtygritanæ prouinciæ 50 a
tranſyluania 38 a
trebellianus tyrannus 24 b
trebellianum ſenatuſconſultum 405 b
trebellij Maximi conſulatus 393 a
trebia clade Ro. nobilitatur 222 b
trebium op. à Volſcis captum 108 a
trebonius Ruffinus 431 a
trebonij mors 332 b
L. Trebonij lex 324 b
treboniani Galli conſulatus 467 a
L. Tremellij contra Pſeudophilippũ res geſtæ 257 b
treueris op. 33 a
triballus 38 a
triballi 37 a. 40 b. à Minutio uicti 271 b
tribonia lex 142 a
tribulani ciuitate donati 289 b
tribus XXXV. Romanorum 150 b. urbanæ quatuor 185 a
tribunus unus ex plebe, cæteri ex patricijs creati 242 a
tribuni Clerũ 104 a. comitiati 126 b
tribuni tres creati 127 b. item quinq; 219 b.
tribuni militares conſulari poteſtate. 125 b. (129 b
tribuni militares conſulibus additi.
tribuni militares ſeptem cõſulum loco creati 147 a. item octo 141 a
tribunorum prima electio 107 b. officiũ atq; poteſtas 107 b. domus cur interdiu noctuq; ſemp aperta 107 b
tribunorum numerus 107 b
tribunorum militarium electio 116 a. 160 a. officium 126 b
tribunorum militarium duo genera. 126 b.
tribunitiæ poteſtatis lex 107 a
tributi pendendi initia 240 a
tributa omnia Romanis ab Hadriano remiſſa

tremiſſa 415 b
tricēnalia ab Honorio celebrata 532 b
trieteris 461 b
tripolis 29 b
triumphus quid 101 b
triumphi ordo & pompa 485 b
triumuiratus 321 a
triumuiri capitales 191 a. epulones creantur 235 a
triumuiri agris diuidendis creati 116 a. 162 b.
triūuiri ſine prouocatione creati 122 a
triumuirorum inſtitutio prima 118 a. officia ibid.
troia 197 a. eius incendium 87 a
troianum regnum 83 b
troilus ſophiſta 526 b
Tubertus dictator 132 a
tullius Amphidius 808 a
tullij Actij mors 110 a
tullius Criſpinus 444 a
Cn. Tullus Iullius 140 b
tulli Hoſtilij res geſtæ 93 a
tullius Vopiſcus conſul 114 a
tulna op. 633 b
tureta ciuitas à Rom. capta 231 b
turranius Gratianus urbis præfectus. 480 b.
C. Turanius prætorianorum mil. præfectus 357 a
turgius Apronianus urbis præfectus. (495 b
turinus tyrannus 14 b.
turpilianus conſulatus 394 b. 398 b
turullius Cerealis 419 a
tuſci conſulatus 309 b. 470 a. 481 b
tuſcorum uaticinia 14 a
tuſculanus ager 266 a
tuſculum 99 a. ab Aequis captum 118 b. expugnatum 156 a
tuſculani Flauia rogatione ad populum uexati 177 a
tutius Cerealis 419 a
Tyberis fl. 89 a. eius inundatio 137 a. 353 b.
tyburti populo bellum à Romanis indictum 161 a
ex Tyburtibus Empulum captū 164 a
tyranni triginta ſub Valeriano & Galieno 24 b
Tzitæ patritij res geſtæ 572 b

V

Vacandæ 480 a
ualachia 37 a
ualens iureconſultus 411 b
ualens tyrannus 24 b
ualentis conſulatus 415 a. 507 a. 508 b. 509 a. 510 b. 511 b. crudelitas 511 a mors 512 a
ualentia ciuitas 16 a. 257 a
ualentinianus tribunus ſcutariorū apud Niceam Auguſtus appellatur 506 b.
ualentinianus Iunior imperij ſucceſſor declaratur 510 b
ualentiniani imperiū 507 a. conſulatus ibid. 508 b. 509 a. 537 b. 539 b. 541 b. 543 a. 546 a. 537 b. 534 a.
ualentiniani Iunioris conſulat. 510 b. 511 b. 535 b. 518 a b.
ualentiniani N. P. conſulatus 509 a. contra Saxones res geſtæ 518 a. cū Genſerico pax 540 b
ualentiniani Iunioris res geſtæ 517 a. mors 519 b
ualentinus hæreſiarches 431 b
ualeria ciuitas 38 a b
ualeria lex 186 b. 185 a
ualeria tribus prioribus addita 180 a
ualeria Copiola Emboliaria in ſcenā reducta 355 a. 188 b
ualeria Diocletiani filia 38 b
ualeriani cenſura 460 a. conſulatus 413 a. 415 a. 472 b. 474 a. 468 a.
ualerianus imp. 14 a. 458 b. eius cum Perſis infelix certamen 62 b. in Chriſtianos crudelitas 470 b. ſepulchrum 472 b
ualerij conſulatus 536 b. 569 b
ualerius Aſiaticus ex Baijs à Criſpino ad iudicium raptus 384 b
ualerij Aſiatici cōſulat. 385 b. cū Poppea adulteriū ibid. mors 386 b
ualerij Aureliani imperium 474 b
ualerij Baßiani mors 443 b
ualerius Gratus Iudæorū rector 358 a
ualerius Homulus 434 a
ualerij Leuini contra Illyrios res geſtæ 34 b. itē cōtra Philippū regē 218 a
ualerij Leuini mors 234 a
ualerij Marini conſulatus 400 b
ualerij Neronis res geſtæ 114 a
ualerius Maximus urbis præfectus. 470 a. 491 a.
ualerius Maximus Baſilius urbis Ro. præfectus 491 a
ualerij Maximi contra Philippum regem res geſtæ 116 b
ualeriæ Meſſalij conſulatus 393 b
ualerij Paulini res geſtæ 398 a
ualerius Poſthumius quæſtor 151 b
ualerius Proculus urbis præfect. 499 b
ualerij Publicolæ de Hetruſcis & Sabinis triumphi 101 b. mors ibid.
C. Valer. conſulatus 138 a
C. Valerius trib. conſularis 140 b
C. Valer. Flacci conſulatus 179 a
Cn. Valer. Leuini in Aetolia res geſtæ 156 a
Cn. Val. Potiti tribunatus 137 a
Cn. Valerius Potitus trib. mil. 139 b
L. Valerius Caßium accuſat 111 a
L. Val. Coruini tertius conſulat. 169 a
L. Valerius Flaccus à ſenatu à Catone motus 240 a
L. Val. Flacci cenſura 240 a. conſulatus 104 a. 251 a. 263 a 176 a. 135 b. et eius res geſtæ 135 b. 185 b. turpiß. lex 185 a. auaritia et mors 185 a
L. Valerij Potiti conſulatus 121 a. 124 a. 125 a.
L. Valerius Potitus trib. mil. 140 a. 141 b. 137 a. trib. conſularis 140 b
L. Val. Voleſij conſulatus 553 b
L. Valerio triumphus negatus 124 b
M. Valer. conſulatus 100 a. 186 b. 119 a. 191 a. ætas longæua ibid. contra Gallos res geſtæ 167 a. mors 104 a
M. Valer. Coruini conſulatus 167 b. 168 a. 173 a.
M. Val. Coruini dictatoris in Campania res geſtæ 170 a. contra prouocatorem fortitudo 167 a
L. Valerij Coßi contra Campanos res geſtæ 169 b
M. Valerij dictatoris contra Marſos res geſtæ 186 a
M. Valerius Fuſcus 101 b
M. Valer. Leuini ſecundus conſulatus 238 b. cum Aetolis fœdus 35 b. contra Pœnos res geſtæ 218 b
M. Valer. Maximi conſulatus 110 a. 192 b. 201 b. 281 b. in Sicilia res geſtæ 202 b
M. Valerius Maximus cur Meſſala cognominatus 203 a
M. Val Meſſalæ conſulat. 338 b. 348 b 361 b. res geſtæ 301 b
M. Valerij Potiti uel Flacci conſulatus 174 a
M. Valerius Probus Grammaticus. 391 b. & 852 a.
M. Valerij Publicolæ conſulatus 98 a. 164 a. 165 a.
P. Valer. conſulatus 97 a. 115 a. 117 b. 98. b. in patriam pietas 100 b. contra ſeruos atq; Herdoniū res geſtæ ac mors 118 a
P. Val. Flacci conſulatus 119 a
P. Val. Leuini conſulat. 193 a. contra Tarentinos res geſtæ ibid.
P. Valer. Potiti conſulat. 138 a. contra Hernicos et Latinos res geſtæ 138 a
P. Valerij Publicolæ conſulatus 113 b 165 b.

P. Valerij conſulatus 100 a
Q. Valerij Falconis conſulatus 214 a. & b.
Q. Valerij Potiti conſulatus 146 a
ualeza 40 b
uallicæ cum Conſtantio pax 511 b
uandalorum eruptiones in Galliã 525 b. 526 a. Hiſpaniã 527 a. cõtra Hiſpanos res geſtæ 532 b. cum Romanis pax 537 a
uardanes Cteſiphontis ædificator 55 b
uardei in Illyrico à Fuluio Flacco ſubacti 160 b
uariana clades 141 b. 354 b. 355 a. 359 a
uarronianus conſulatus 505 b
uarronis conſulatus 527 a. 547 a
uatinia lex 303 b
uatinij natura & ingenium 323 a. contra fugitiuos res geſtæ 293 b
P. Vatinij Ciaticani conſulatus 313 b
Vectilianus 445 b
ueientes ſibijpſis regem creant 141 a
ueientes à Ro. debellati 111 a. pacem petentes à Roman. inducias impetrant 114 a. 139 b. 133 a
ueientium in Ro. agros irruptio 111 a 113 b. 132 a.
ueientana præda Rom. quomodo diſtributa 145 a
ueiorum oppidum grauiter à Rom. obſeſſum 140 b. 141 a
ueiorum fatale excidium 144 a
uelia 93 a
ueliani conſulatus 422 b
uelij Cornificij conſulatus 477 a
uellens Cerealis 419 a
uelitari 617 b
uelitræ Romanorum colonia 108 a
uenantij conſulatus 555 b. 562 b
ueneficia 242 a
uenenum à mulieribus Rom. maritis præparatum 174 b
ueneri templum dedicatur 188 a. ab Hadriano ædificatur 429 a
ueneris Genitricis templum 307 a. itẽ Verticordiæ templum 270 b
uenetorum auaritia atq; regnandi libido 46 a
uenetorum cum Rom. fœdus 149 a
uentidius 322 b
uentidij conſulatus 321 b (389 a
uentidius Comatim Galileæ præfec.
uentidij contra Parthos res geſtæ 325 a
P. Ventidij Baßi contra Perſas res geſtæ 54 a. 55 b & 56 a. de Parthis triumphus 56 a
uenuleius 418 a
uenuſti conſulatus 383 b. 452 b. 463 a
ueredi equi 530 b
uergilij natiuitas 295 a. cum Auguſto amicitia 336 a
uergilij mors 339 b
uergiliarum ortus 461 b
uerginia à patre occiſa 121 b
uerginij contra Hetbruſcos res geſtæ. 113 b. contra Sabinos 102 a
A. Verginij conſulatus 20 a. 107 b. 111 b. 115 a.
A. Verginius tribunus 117 b
A. Verginij Montani conſulatus. 105 a.
A. Verginij Tricoſti conſulatus 106 a
L. Verginij conſulatus 110 b
L. Verginij factum præclarum 124 a
P. Verginius trib. mil. 141 b. damnatur 142 a
P. Verginij contra Ethruſcos res geſtæ 141 b
Sp. Verginij Celimontani conſulatus. 110 a.
T. Verginij conſulatus 112 a
T. Verginij Celimontani conſulatus. 124 b.
T. Verginij Oſtricati conſulat. 105 a
ueri conſulatus 405 b. 415 a. 426 a. 428 a. 435 b. 436 a 442 a. 438 b. 425 a
Q. Verranij conſulatus 387 a
uerrugineum præſidium à Volſcis captum 139 a & b
ueſpaſiani natiuitas 355 a. cenſura 415 a. conſulatus 401 a. 402 b. 403 b. 404 a.
ueſpaſianus imp. 23 b. 102 a
ueſpronius Candidus Vetus uir conſularis 433 b
ueſtæ templum 92 b. incenſum 208 b 213 b. 445 a.
ueſtales uirgines tres cũ equitibus Romanis ſimul damnatæ 270 b
ueſtalium ignis quantæ uirtutis 206 b
ueſtina ciuit. à Rom. capta 181 a
ueſtini à Rom. debellati 177 a
ueſtini conſulatus 397 a. mors ibid.
L. Veſtinus 403 b
ueſuuij montis incendiũ 406 b. 407 a. 421 b. 552 a.
ueteris conſulatus 412 b. 422 b. 433 b
uetius Ruffinus urbis præfectus 483 b
uetonia arx capta 613 a
uetranius Murſæ imperator 498 b
uetulonia nomen unde 48 b
ueturia Coriolani mater à filio pacem Romanis impetrat 108 b
ueturij in Chriſtianos impietas. 434 a.
Cn. Veturius accuſatur 220 b
Cn. Veturij conſulatus 120 b
L. Veturij Cicurini conſulatus 106 a
L. Veturij Philonis conſulatus 221 a. 230 a.
P. Veturij Gemini conſulatus 104 a
T. Veturij conſulatus 117 a. de Volſcis ouatio ibid.
T. Veturij Caluini conſulatus 173 b. 177 b.
uetuſij Geminij conſulatus 106 a
Gn. Vetuſius conſul 105 a
L. Vetuſij conſulatus 104 a
T. Vetuſij conſulatus 107 b. 127 a
Vfentina tribus prioribus addita. 180 a.
Viatoris conſulatus 560 a
uibius Marſus damnatur 379 b
uibius Virrius 227 b
Q. Vibius Serenus 366 b
uibuleni Agrippæ mors 377 b
uicennalia feſta 492 b. à Theodoſio edita 533 b
uiceſimarium aurum 229 a
uictobali populi 418 b
uictorinus Rhetor 501 a. tyrannus 24 b
uictorini conſulatus 443 b. 448 a. 471 b. 478 a.
uictorini Rhetoris ſtatua 501 b
uictoris conſulatus 509 a. 553 a
uienna imperialis ciuitas 614 b. obſeſſa 620 a
uiennenſe Burgum quando conſtructum 613 a
uigilij pontificis mors 576 b
uigilum præfectus 228 b
uincentij conſulatus 524 a
uincomali conſulatus 544 b
uindalum op. 267 a
uindelici à Druſo uicti 337 b. 338 a. itẽ à Piſone ibid.
uinitij conſulatus 385 b
A. Vinitij Neruæ conſulatus 354 a
M. Vinitius 375 b
M. Vinitij conſulatus 372 a. 354 a
C. Vipſani conſullatus 394 a
L. Vipſani conſulat. 386 b. 387 a. 334 a
uipſanius Lenas damnatur 392 b
uirafius Orphitus urbis præfect. 500 a
uirginea aqua 324 a. 342 a. unde dicta 339 a. ab Agrippo in urbem introducta 339 a
uirginia doloſè ab Appio accuſata. 124 a.
uirginij Ruffi conſulat. 395 a b. 423 a. mors ibid. b.
T. Virginij contra Veientes res geſtæ. 110 a.

uiriatus

uiriatus Luſitanus ex paſtore latro, ex latrone dux factus 256 a. eius in Hiſpania contra Ro. res geſtæ ibid.
uiriati Luſitanorum ducis cum Rom. bellum & mors 258 a
uiriatini belli cauſæ 273 a
uiridomarus Gallorum rex à Metello occiſus 210 b
uiromandui in deditionem à Cæſare accepti 305 a
M. Viſcani conſulatus 461 b
uiſcellini conſulatus 109 b
L. Viſelli conſulatus 366 a
uitalij conſulatus 569 b
uitelia colonia expugnata 146 a. à Volſcis capta 108 a
uitellius Rom. imp. 21 b
uitellij conſulat. 380 b. imperiū 400 b
uitelliorum cædes 98 a
A. Vitellij natiuitas 360 a. conſulatus 371 a. 386 b. 387 a.
L. Vitellij cenſura 377 a. conſulatus 376 b. 377 a. 386 a. contra Parthos res geſtæ 377 a
L. Vitellij liberi & mors 367 a
Viteliani contra Anaſtaſium imperatorem res geſtæ 567 a
uitiæ mors 376 a
uitraſius Orphitus urbis Rom. præfectus 300 a
uitrunius captus capite truncatur. 175 b.
uiuiani conſulatus 549 a
Vlpianus iureconſultus 455 b. 457 a. Alexandri imp. ſcriniorum magiſter 61 b
ulpij conſulatus 429 b. 461 a b
ulpij Criniti conſulatus 468 b. 470 a
Vmbri fumo à Rom. ſuffocati 185 b
C. Vnitij conſulatus 851 a
M. Vnitij conſulatus 91 b. 102 a. 314 a
Volarum colonia 137 a. à Poſthumio capta 137 a
L. Volcatij Tulli conſulatus 297 b. 298 b. 318 b.
uoldumiani conſulatus 475 a
P. Voleronis lex 114 b. res geſtæ 114 a
uologeſi Parthorum regis contra Romanos res geſtæ 437 b
Volſci Hernicorum agros inuadunt. 134 a.
uolſci iterum ab Aemilio domiti 110 b à Rom fugati 125 a. iterum à Ro. inter Ecetram & Ferentinum uicti 140 b. 168 a. fame à Rom. domiti 110 b. capti & ſub corona uenditi 131 b. ex ſpectaculis Rom. eiecti 109 a. ſub iugum à Geganio miſſi 127 a
uolſcis ludi Rom. interdicti 108 a. 109 a.
uolſcorum rebellio 118 b. cum Rom. bellum 105 b. 106 b. 107 a b. 108 a. 110 b. in Algidum irruptio 131 b
uolſcorum agri à Rom. igni & ferro uaſtati 139 b
uolſcorum peſtis 108
uolſcorum nomen à Romanis ferè deletum 117 a
uolſciniense bellum 200 a. reiteratum 147 b. cum Ro. induciæ ibid.
M. Volſcius Ceſo 117 b
uolſcius à Quæſtorib. accuſatur 115 b
uolſcij exilium 119 b
uoltumnæ fanum 131 a
uolumnia pacem à Coriolano Romanis impetrat 108 b
uolumnæ fanum 140 b
L. Volumnij Violenſis cōſulatus 183 b 187 b. contra Samnites res geſtæ. 188 a.
P. Volumnij conſulatus 117 b
uoluſianus Rom. imp. 24 a
uoluſiani conſulatus 467 a. 471 a. 488 b. 468 a. imperiū 467 a. 468 a
uoluſius Saturninus 409 a
uoluſij conſulatus 138 a
L. Voluſij Saturnini conſulatus 383 b
Q. Voluſij conſulatus 392 b
uopiſci conſulatus 422 a
uopiſcorum nomen unde 119 a
Vrbanæ tribus 185 a
urbani conſulatus 418 a. 459 b
urbinia Veſtalis ob amiſſam pudicitiam damnata 124 b
urbius Maximus 414 a
urſatius 507 a
urſatij epiſcopi Conſtantinopolitani mors 525 b
urſi conſulatus 495 a
Vſcudania à Lucullo deuicta 41 a
uſipetes à Druſo uicti 338 a
Vualachia 38 a. 39 a. olim Dacia 40 b
uualachia Melilonia 88 a
uulcatius Gallicianus 427 a
uulturnus op. captum 134 a
uulturnus uentus & fl. 224 b
uuandamundi Vandalorum regis pietas 560 a

X

Xantippi Lacedemonij contra Romanos res geſtæ 207 b
Xerxes Aſſyriorum rex 81 b
Xerxis Perſarū regis contra Alexandrum imp. res geſtæ 61 b

Z

Zabæ contra Ro. res geſtæ 63 a
zabdicena pro. 50 a
zaitan 62 a
zabdictus 68 a
Zenobia familia 475 b
zenobia 24 b
zenobiæ res geſtæ 61 b. 63 a exilium 55 a.
zenonis conſulatus 542 b. 551 a. 555 a. imperium 553 a. mors 558 b
zenophili conſulatus 494 a
zepuſium 38 a
zeugma ciuitas 55 b
Zoroaſtes magicæ artis inuentor 79 b
zoſymus 101 a
Zuetlenſe monaſterium 607 a
zuuettl. monaſterium 617 a
zuettelij pietas 597 b

FINIS.

ERRATA IN CVSPINIARI CONSVLIBVS.

Pagina 30. uerſu 9. tulimus. 39.38. ripēſem. 124. Ioui pro Laui. 178.2. Aelius pro Aemilius. 229.25. petijt pro perijt. 238.30. titulo. 256. uerſu penul. Contrebiā pro Cantabriam. 310.29. Marcellū. 311.15. Iugario uico. 317.20. cognouerat. 317.36. præteritarū rerum. 328.34. horrendū. 333.7. ſextum Ianuarij. 342.2. ſtudiorū. 433.33. Temporum. 453.33. Antoninus. 466.44. Cæſarem legit. 475.29. Aureliano ſecundo, &c. 550.20. Chronicis.

BASILEAE, PER IOANNEM HERVAGIVM ET Ioannem Oporinum, Anno ſalutis humanæ M. D. LIII. Menſe Septembri.

AVSTRIA

IOANNIS CVSPINIANI CVM OMNIBVS EIVSDEM MARCHIONIBVS, DVCIBVS, ARchiducibus, ac rebus præclarè ad hæc uſq; tempora ab ijſdem geſtis.

EIVSDEM IOANNIS CVSPINIANI ORATIO PROtreptica ad S. Ro. Imperij principes & proceres, ut bellū ſuſcipiant contra Turcum : cum deſcriptione conflictus in Hungaria facti, quo perijt rex Hungariæ LVDOVICVS, & qua uia Turcus Solemet ad Budam uſq; peruenerit ex Alba Græca. cum enumeratione clara dotium, quibus à natura dotata eſt Hungaria : & inſertione multarum rerum annotatu dignisſimarum.

ACCESSIT

CHRONICON MAGISTRI ALBERTI ARGENTINENSIS, INCIPIENS A' RVdolpho primo Habſpurgenſi, uſq; ad ſua tempora.

CVM GASPARIS BRVSCHII POETAE Laureati & Comitis Palatini Præfatione, quæ Carmine Elegiaco ſcripta, Encomion eiuſdem Auſtriæ continet.

BASILEAE, PER IOANNEM Oporinum, 1553.

Expurgatum iuxta expurgat. hispanic

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC AMPLISS. DOMINO, D. GREGORIO LECHNERO ABBAti Cremiphanenſi in Auſtria ſupra Anaſum ſita: eiuſdemq́ germano fratri, D. Iacobo Lechnero, Philoſophiæ ac ſacræ paginæ Magiſtro, eximia uirtute ac doctrina præſtanti uiro, Dominis ac benefactoribus ſuis S.D. GASPAR BRVSCHIVS Egranus Poeta laureatus, & Comes Palatinus.

QVALIS erat quondã pulcherrima Græcia, mira
Ubertate ſoli, & fertilitate ſoli:
Artium & illarum ſtudijs, quarũ author Apollo
Aurea cultores tollit ad aſtra ſuos:
Sed quoq; mirificè populoſis urbibus, atq;
Doctrina claris, ingenioq́; uiris,
Principibus magnis hinc uſq; ad ſidera nota,
Et geſtis horum rebus honorificis:
Talis & eſt, & erit (ueluti ſperamus, & à Dijs
Optamus ſuperis) Auſtria, terra potens.
Auſtria multorum patria illuſtriſſima diuûm,
Imperij ſedes Auſtria, diua domus.
Ex qua tot magni Reges uenere, Ducesq́;
Et tot Reginæ, magnanimæq́; nurus.
Induperatores quæ iam dedit octo potentes E domo Auſtriaca octo Imperatores.
Imperio ſacro Martia Roma tuo.
Ex Habſpurgiaca prognatum ſtirpe Rodolphum, 1
Cuius Othaccarus ſenſit is ipſe manus:
Qui Boiemorum & Morauorum robore fidens,
Efferus ac nimium ſeditioſus erat.
Iſtius & gnatum Albertum, qui poſt duo luſtra 2
Cognati miſerè concidit enſe ſui.
Et Fridericum, olim Ludouici competitorem: 3
Imperij quo cum ſceptra is habebat ouans.
Nominis Albertum quin eiuſdemq́ ſecundum, 4
Cui Lacheſis traxit non ſua fila diu.
Et Fridericum illum, quo nemo diutius inter 5
Auguſtos omnes hæc ſacra ſceptra tulit.
Quinetiã magnum & Mauortem Maxmilianum, 6
Quo genuit maius non domus iſta decus.
Iſtius atq; duos magnos, forteſq́; nepotes, 7 Carolum v. & Ferdinandum.
Imperij qui nunc inclyta ſceptra tenent. 8
Quos omnes fato genuit meliore, Deorum
Auſtria bella nurus, Auſtria diua nurus.
Atq; hæc gloria (qua cunctis ſupereminet orbis
Partibus, iſta dijs Auſtria chara ſoror)

Cc 2 *Et tanta*

Et tanta eſt, & tam præclara profectò, ut eidem
Vix maiorem aliam dicere fortè queas.
Prædicat ipſa ſuos ut Achilles Græcia, ſic &
Tercentum Fabios maxima Roma ſuos.
Prædicet & (quis enim uirtuti & rebus honeſtis
Inuideat, niſi qui non generoſa facit?)
Prædicet: hoc ſaltem nobis tribuatur, ut ipſa
Ornemus noſtros hac quoq; laude duces.
Illuſtres proceres, ſtirps quos Habſpurgica tanquam
E priſci fudit Laomedontis equo.
Spectemus uerò & reliqua ornamenta. Vbi maior
Copia uel frugum prouenit, atq; meri?
Vbertas & fertilitas ſoli Auſtriaci. *Vel tanta ubertas magnorum eſt ingeniorum,*
Auſtria quantam amplis exhibet una modis?
Ipſa ſuas taceant opulentas Gargara meſſes,
Nec deinceps tellus iactet Hetruſca ſuas.
Accola nec Latij Siculas mirare: nec ipſa
Gens Thuringa, licet ſis opulenta, tuas.
† Sole. *Auſtria cui cedat reſolubilis ubere glebæ,*
Non eſt ſub† Clario terra reperta Deo.
Kumer ſeeh. *Eſt fœcunda lacus Larij pars utraq;, gignit*
Et uina & fruges, ac precioſa ſatu.
Nec Mediolanum taxauero: uidimus illic
Ceu Paradiſi hortos, Heſperidumq; domos.
Sed Larius nihil eſt, nihil eſt Inſubria tota,
Et Longobardus nil erit omnis ager:
Si ſpectes, frugum & uini quàm copia diues,
Copia quanta ſalis, copia quanta croci:
Atq; omnis generis pomorum (& ſi aurea deſint)
Proueniat regnis Auſtria pulchra tuis.
Vina & fruges Italiæ caducæ *Vtq; ſuas Itali fruges, ſua uinaq; iactent:*
Hoc iactare pari non tamen ore queunt,
Quòd durare queant, plures ſeruari & in annos,
Quæ Latijs creſcunt Maſſica uina uiris:
Poſt annos cum tres pereant, omnino & aceſcant,
Omnino proſunt amplius illa nihil.
Atq; eadem ratio eſt frugum. namq; ut citò fiunt
Præcoces: abeunt ſic, pereuntq; citò.
Hinc quoties perijt tantum ſpes unius anni,
Dira ſtatim ſequitur, triſtis & ægra fames.
Auſtriaca & reliquis Germani partibus orbis
Enatæ fruges, nataq; uina manent:
Et pulchrè longos ſeruari & commodè in annos,

Non in luſtra aliquot, ſed quoq; ſecla queunt.
Ac tales fruges, & talia uidimus ipſi,
Non ſeruata uno maſcula uina loco.
Quod ſi iam pulchras etiam ſpectabimus urbes, Ciuitates Auſtriæ.
Has quoq; præclaras Auſtria diues habet:
Non Mahometigena fractam obſidione Viennam, Vuien.
Linczion illuſtri conſpicuumq́; foro: Lincz.
Vueelſam morte ſui famoſam Maxmiliani, Vueels. Krems.
Cremiſium patrio nomen ab amne gerens. Pechlarn. Tulln.
Præclaram & Tulnam ueteres, Stiramq́; potentem, Steyr. Neuuſtat.
Vrbis quinetiam mœnia celſa Nouæ,
Innumerasq́; alias: quis enim recitauerit omnes,
Auſtria queis hodie dicere iura ſolet?
Huc omnes etenim ſpectant, quas Stiria fortis,
Atq; Carinthia, quas Carniolanus ager, Auſtriæ duci latiſsimum dominium.
Quas Morauí, Illyrij, & Croatæ, portusq́; Naonis,
Ac Tyrolenſis item quas comitatus habet:
Quas lacus Acronius uidet, & Briſgauia fœlix,
Nam pars Auſtriaco paret & iſta Duci.
Iam ſi quis fluuios (quibus importantur abunde
Omnia) ſpectabit, uel numerare uelit:
Cremiſium, Stirum, Trunamq́;, Agriāq́;, Anaſumq́;, Flumina Auſtriæ.
Nauigerumq́; Oenum, Fœckheliumq́; ſenem:
Erlachiumq́;, Ipſumq́; + Atheſino è colle cadentes, Erſcher.
Et Leytam, quæ nunc Pannona regna ſecat:
Quin Muram & Trayſmam, maioremq́; omnib. Iſtrū,
Is paradiſum iſtam non male dicet humum.
Si montes quæris, Comagenus, & arduus alter
Cecius, illuſtris nomina laudis habent: Mõtes Auſtriæ
Et ſexcentum alij, quos multa ueſtit ubiq;
Vite, immortali Bacchus honore ſuo.
Si quem planicies etiam delectat aprica,
Eſt Tulnenſis ager latus, ubiq; uirens: Tulner feeld.
Plurimum & ipſe ferens, atq; haud ignobile uinum,
Diuorum menſas quod decuiſſe queat.
Quod ſi fortè ſcholas quis quæret, in urbe Vienna
Ille illuſtre equidem & grande Lyceon habet:
Auſtriacis cœptum à Ducibus præſtantibus olim, Academia Viennenſis.
Præmia magna illis qui ſtatuere uiris:
Quorum formatur ſtudio & ſudore iuuentus,
Auxilium patriæ ac fama futura ſuæ.
Claruit hic quondam Celtis Protucius ille, Celtis.
Egregius uates, magnus & hiſtoricus:

Qui primus lauri frondes geſtauit ad Iſtrum
    Porrectas manibus Rex Friderice tuis.
Hic Stabius quoq;, Collimitius, & Vegelinus,
    Velius &, noſter Cuſpinianus item.
Et tercentum alij uixere induſtrij, & omni
    Doctrina inſignes & pietate uiri.
Illic hac etiam uiuunt ætate beata,
    Ingenio proceres eloquioq́; graues:

Doctor Ambro. Salczerus Canonicus Viennæ.

SALZERVS ſacræ ſcripturæ Doctor, in ore
    Cuius diua Venus, diua Suada ſedet:
Qui ueram Chriſti pietatem amplectitur illam,
    Quæ Chriſto accepta hîc omnia noſtra refert.
Omnia qui miro ſtudio documenta Sophorum,
    Et ſummo amplexus relligione fuit.

Doctor Philippus Gûdelius.

Quinetiam noſtræ ætatis doctiſſimus ille, &
    Verus Ariſtoteles uultu animiq́; bonis,
GVNDELIVS noſter, Patauina natus in urbe,
    Eximius uates, mirificusq́; Sophus:
Iuriſconſultus, qualis uel Scæuola quondam,
    Aut turbæ adiutor pauperis Ipho fuit.

Doctor Ioannes Gœſelius Vuonſidlenſis.

Qualis & ipſe meus IANNES GOESELIVS ille eſt,
    Lumen honosq́; ſcholæ clara Vienna tuæ.
Quem Rex, quem Regis ueneratur Curia tota,
    Quem mons ex animo Pinifer ille colit:
Quattuor ex uno qui mittit flumina cornu,
    A patria procul haud iſtius, atq; mea.
Quod ſi fortè uelis ea lumina Regis in aula

Docti in aula Regis.

    Cernere, in illuſtri conſpicuoq́; loco:
Sunt equidem, ſunt hîc, quos ornamenta Viennæ
    Summa, uel & ſoles dicere iure queas:

D. Sigiſmundus ab Herberſtain Baro.

Gente SIGISMVNDVS ſatus Herberſtainius ampla,
    Ingenij & generis nobilitate potens,
Multarum illuſtris linguarum cognitione,
    Plurima qui uidit diſſita regna procul.
Sæpe à Rege ſuo externas legatus ad oras
    Miſſus, & in regnum barbare Moſce tuum.
Cui poſt non paucos alios (quis enim explicet omnes)
    Et Doctor IONAS ſubijciendus erit,

Doctor Iacob. Ionas, Cancellarius Regius.

Vir grauis eloquio, ſapiens, doctusq́;, bonusq́;,
    Conſilio magnus, carmine & ipſe potens.
Adde Machaonia præſtantem LAZION arte,

Doctor Vuolf. Lazius.

    Oratorem illum Regis, & Hiſtoricum:
Cuius ubiq; uolant totum monumenta per orbem

Plu-

Plurima de patria, de ducibusq́ ſuis.
Adde & IORDANVM noſtrũ, ſed & AVVION ipſum, Ioannes Iordanus, & Ioãnes ab Aauu, Secretarij Regij.
Eloquio magnos, conſilioq́ uiros:
Regi à ſecretis, à conſilijsq́ ſupremis,
Quos ſua FERNANDVS pectora chara uocat.
Adde alios multos, quorum uix nomina noui:
Nam multos tales Auſtria tota fouet.
Auſtria doctorum ſedes praeclara uirorum,
Auſtria Apollineis penè referta uiris.
Atq́ hæ ſunt laudes, hæc ſunt decora alta & honores,
Quos ueluti proprios Auſtria diues habet.
Quos quia praeclarè celebrarunt, Cuſpinianus,
Lazius &, multa clarus uterq́ fide:
Eximia certè cantari laude merentur,
Et meritò Regi eſt charus uterq́ ſuo.
Eximiam ſed & hic famam laudemq́ meretur,
Deſcribenda ſacris qui dedit iſta typis,
Cõſpicuus meritis IANNES DERNSCHVVAMIVS, ipſum
Quem quoq́ noſtra fouet Pannonis ora uirũ: D. Ioannes Dernſchuuam.
Cui debere libros hos ipſos Cuſpiniani,
Se fateatur amans talia ſcripta cohors.
At defenſores ut, tutoresq́ fideles Dedicatio.
His quoq́ uicturis ſint, genijq́ libris:
Uos ego ſelegi, uos ueſtraq́ nomina, pellant
Omnem mordacem quæ procul inuidiam:
Quæ deriſorum ſannas & ſibila, linguas
Atq́ uenenatas, diraq́ tela premant:
Non ſecus ac Domini uenerabile nomen IESV
Dæmoniorũ omnem uimq́ faceḿq́ premit:
Pellis & à nobis procul omnia triſtia, tanquam
Inuictus gladius, ceu clypeusq́ bonus.
Uos clari Heroes, tu magne ac nobilis Abba,
Ac tu docte uir, & chare patrone mihi:
Sumite, quod uobis de alieno munus amoris
Offerimus plenum, & conſulitote boni.

Uerè αὐτοσχεδιασὶ, quia uno die effuſa & exarata: Baſileæ apud Ioan. Oporinũ, 20. Iulij, An. reparatæ per filium Dei æternum & pro nobis crucifixum ſalutis,
1553.

IOANNIS CVSPINIANI AVSTRIA,

CVM OMNIBVS ARCHIDVCIBVS EIVSdem, ac urbis Viennenſis deſcriptione, & quicquid in Auſtria præclari habetur.

PROOEMIVM IN VITAM Leopoldi.

MArchionis Auſtriæ diui Leopoldi ſcripturus uitam, & res geſtas, operę duxi precium, maiorum ſuorum in primis enarrare genealogiam: dehinc Auſtriæ ſitum, & urbis Viennenſis originem, ac ueram deſcriptionẽ, multo aliter & uerius quàm priores, qui partim odio, partim fauore, res huius regionis eleuarunt, & urbem inſignem dehoneſtarũt: *Quid mouerit autorẽ ad hoc ſcribendum opus.* Poſtremò, quemadmodum diuus Leopoldus in numerum eſt relatus Sanctorum, miraculiſq; ſanctimoniam uitæ pleriſq; teſtatus, à Friderico III. Cæſare Auguſt. apud Innocentium maximum Pont. & apud Alexandrum Pont. Max. Maximiliano Cæſare Auguſto annitentibus, è tumba eſt translatus. *Fridericus Imp. Maximilianus Cæſ.* Ea omnia ueriſsimis narrationibus, abiecto uerborũ lenocinio & inani oſtentatione, è receptis Annalibus, & uetuſtiſsimis antiquitatibus, ac diplomatibus, quæ oculata fide perſpexi, exequar. Interim fidem lector habeat, quoad certiora intelliget. Si friuola, quæ temeritate quadam nonnulli ſibi uſurpant ſcriptores, nulla autoritate ſuffulti, attulerimus: id liberum ſit cuiq; uel damnare, uel reijcere. In animo eſt uerisſima quæq; afferre, & uetuſtiſsima, & prudens ſciensq; in nullius gratiam fictum aliquid afferre. In primis uerò obteſtari lectores uolo, ſi qui has legent lucubratiunculas, ne ſtomachentur, ſi Germanica, quæ nõ recipiunt latinam etymologiam, nomina germanicè exprimam. nullum enim eſt idioma, quod poſsit alterius ſincerè & graphicè explicare uoculas. Et ob id innumeri ſunt orti à ſcriptoribus Italicis errores in Germanicis hiſtorijs: quanquam nullius nomen ignominia perſtringere uolo. Optimus quiſq; enim, quæ meliora nouit, poſteris relinquit à ſe ſcripta, qui hanc obit ſcribendi prouinciam. *Modeſtia autoris.* Nemo uolens errat: ſi uerò errat, aut indiligentiæ, aut negligentiæ culpam incurrit, ut nos homines eſſe recordemur. Nec enim Deus uni omnia præſtitit. fragiles nos creauit, ut originis noſtræ memores, non nos efferamus, néue ſuperbiamus: ſed quiſq; ſecum reputet, quàm ſit cuiq; curta ſupellex. Videmus Græcos, qui omnium diſciplinarum literarumq; ſunt authores, utpote à quibus Romana lingua ſumpſit exordium, nonnunquam Romanorum nomina, præſertim propria, corruptiſsimè enunciare: ſicut ex Diodoro Siculo & Dionyſio Halicarnaſſeo, in noſtris Coſs. latè oſtendimus. Sic nòmina urbiũ, oppidorum, fluminum ſæpe corrumpuntur, potiſsimum Germanica: quod ex Strabone, Ptolemæo, Arriano, Dionyſio, Stephano, ſtudioſus lector facilè deprehendet, ſi erit diligens. Sic & Plinius, Mela, & cæteri paſsim in Germanicis hallucinantur. Vnde quidam Auſterauiam Germaniæ inſulam, uel Auſtrauiam, maximo errore Auſtriam putant: & nonnulli nimis ſcioli, Germanicum nomen Fridrichus, ut pleraq; alia, à fœdere Fœdericum, ridiculè nimis enunciant: cum natiuum & genuinum ſit, Fridreich, ut alia, quæ enumerare longi eſſet operis. Sic nõnulli Leopoldum, à Leone ineptè nimis deriuãt: cum, ut uetera diplomata teſtantur, Luipaldus ſit dictus antiquitùs, quemadmodũ in expeditione Aſiatica Friderici primi Cæſ. Ro. Tagenobatauenſis Decanus atteſtatur. Veteres enim Germani nomina à proprietatibus quibuſdam, quas nouerãt, indiderũt: hunc Wolfgang, hunc Bernhart, hunc Leonhart, hunc Erenreich, illũ Fridreich, nominibus Germanis uocitantes, lingua patria. Poſteaquã aũt Romana lingua in has regiones noſtras penetrauit, ut eſt humana natura

prompta ad imitandū exteras nationes, a dictione ſyllabę, uel nonnunquā unius literæ, Leonhardū, Bernhardum, Fridericum, nomina effecerūt Latina. Sic Cato & ueteres Oſcam Etruſcamcꝫ linguam pollentes, reddiderunt Romanam. Cum uerò acutiſsimus ille Rhetor F. Quintilianus doceat, ſermone fore utendum ut numiſmate, cui publica forma eſt: ſuperſtitioſum arbitror, inconſuetis uti nominibus, & affectatis, dummodò rectè ſciamus ueras uoces, & non ea quæ perperam enunciātur, nos fugiant. Loquendum enim eſt ut multi, ſapiendum ut pauci: & ut ille dicebat, Laudamus nempe ueteres, ſed noſtris utimur annis: cum uetus ſermo nihil aliud ſit, quàm uetus loquendi conſuetudo, ut Laurentius Valla in tribus illis libris regis Ferdinandi Arragoniæ longè latecꝫ diſputat, afferens uoculas illas quibus olim Itali utebantur in Italia, longè eſſe diuerſas ab ijs quibus hodie utimur. Et id quod Valla de Italia ſentit, ego de Germania rectè afferre poſſum. Illud nullo piaculo præterire poſſum, ad iuniorum peritiam & utilitatem narrandam & intelligendam Germanica nomina ſiue uerba, dum non ſunt compoſita ſeu deriuata, cuncta eſſe monoſyllaba. Ordiamur ab homine. Nūquid dicimus, **haubt, aug, naß, mund, kin, halß, pruſt, bauch, bein, knie, füß**, & mille alia, necꝫ pudenda excipio: item uerba ſimiliter, **geh, lauf, iß, trinck, ſte, ſchlaff, wach, lig, zürn**, (muta enim cum liquida nullam facit ſyllabam) Immò infantes ipſi cum incipiunt lallare, monoſyllaba natura enunciantes, aiunt, cū parentes uocāt, **nenn, dett**: & cum cibum poſtulāt, **pepp, mem**, & mille talia. Quinimò ſi Latinæ aut alterius linguæ uoculas in noſtrum traducimus idioma, ſi ſunt polyſyllaba, in unam contrahimus ſyllabam, & Germanicum efficimus uocabulum, ut maneat uel efficiatur monoſyllabum: uerbi gratia, Ioannes quadriſyllabum, germanicè enunciamus, **Hanns** monoſyllabo: Fridericus quadriſyllabum, enunciamus una ſyllaba **Fritz**: Chůnradus triſyllabum, uocamus **Küntz**: Heinricus, **Heintz**: Volfgangus, **Wolff**: Leonhardus, **Liendl**, per colliſionem, quia muta cum liquida nullam facit ſyllabam. Et mille id genus alia, quæ enumerare ingens faceret faſtidium: quiſcꝫ ſecum diligenter ſingula trutinet. Ob id etſi ſciam Luipaldos Sueuiæ duces, qui Marchiones Auſtriæ facti ſunt, ut clarius poſthac docebimus, eſſe appellatos à proprietate, qua Sueui ſua utuntur lingua, **Luipald**: tamen ne uidear affectatè nimis inuſitatam uſurpare uocem, ut & uulgo obſequar, protrito nomine noſtrum Marchionem Leopoldum appellabo: dummodò antiquarij ſciant, rectius hunc Luipaldum dici. Sed, mea ſententia, peculiari oratione, & quidem prolixa opus eſſet, ut iuniores uetera Germanica rectè & intelligerent, & caperenr: tum demum quo pacto ſcriptores, potiſsimum eminentiores, in rebus Germanicis eſſent decepti, uel mediocriter eruditi facilè caperent. Sed alio opere hæc res eget. Nos Marchionis noſtri Leopoldi exordium antequam auſpicemur, haud inutile cenſemus, Marchiones omnes Auſtriæ, quotquot ſunt, quos in receptis Annalibus inuenimus, ordine explicare, quoad duces creati ſunt, & hæc domus defecerit, familiacꝫ Habſpurgenſiū Comitum ſucceſſerit, in qua ſex Cæſares Auguſti in huncuſcꝫ Carolum V. feliciter durant, ſic ordientes.

Omnia Germanica eſſe monoſyllaba.

PROOEMIUM IN DUCES Auſtriæ.

MArchionatus Auſtriæ initium ad amuſsim nunc ſcribere, perquàm difficile eſt, ob eius ſeculi ſcriptorum penuriam. Nec enim nugatori illi nugaciſſimo, & ſimul perditiſsimo, (qui Auſtriæ Chronica, opus ſcribens, Iudaiſaptum in exordio adpellat) aures ſunt adhibendę: in quo ſunt tot nugæ, quot uerba: quem etiam Pius ille Sylulus, Friderici Cæſaris olim à ſecretis, in opere illo imperfecto cui titulum fecit AUSTRIA, ſatis ſupercꝫ confutauit, & mendacij coarguit, ineptiſsimum ipſum ſycophantam, & nebulonem ſtupidiſsimum nuncupans: qui tum de Marchionatu ſcribens, cum in orbe toto hoc non eſſet inauditum uocabulum, quod & nouum eſt, & Germanicum à ueteribus nuſquam lectum. Romani enim, quod doctis ſatis omnibus conſtat, finibus ſuarū

Iudaiſapta.

regionum

regionum poſuerunt exercitus ac milites, qui Limitanei dicebantur: quorũ quidam Limenarchę, quidam Præſides dicebantur. At Germani Imperiũ aſſequuti, peculiaribus malebant & natiuis uti uoculis: & quos Latini limites, hi 𝔐𝔞𝔯𝔠𝔥 patria lingua uocitarunt. unde Marchiæ, quaſi dicas Limitanea dicta ſunt: & qui his præerãt, Marchiones ſunt dicti. Sic Marchia Auſtriæ, Marchia Morauiæ, Marchia Stiriæ, Marchia Badenſis. & plerunq; ubi tales ſunt limites, præterfluunt flumina quædam, quæ regiones ſecernunt, eadem uoce dicta. Quantum uerò ex uetuſtiſsimis annalibus colligere poſſumus, temporibus Caroli Magni, qui & menſibus & uentis Germanica nomina, quibus hodie adhuc utimur, in uniuerſa Germania indidit, hæc quoq; nomina inuenta eſſe credimus, & haud inani coniectura argumentamur. Ante enim Carolum Magnum neq; Marchiones, uel Marchgrauios (quod tamen recentius eſt uocabulũ) neq; Burggrauios, aut Landgrauios, in ullis reperimus receptis Annalibus: nec 𝔬́𝔰𝔱𝔢𝔯𝔯𝔢𝔦𝔠𝔥, nec 𝔴𝔢𝔰𝔱𝔢𝔯𝔯𝔢𝔦𝔠𝔥, id eſt, Orientale regnũ, uel Occidentale: quæ omnia Germanica ſunt uocabula, & à Germanis inuenta. Multa enim renaſcentur, quæ iam cecidere: cadentq;,

Limitanei milites.
Liminarchæ.
Marchiones unde.

Quæ nunc ſunt in honore uocabula, ſi uolet uſus: ut ille poeta cecinit. Et nunquid licet cuiq; nationi ſuas effingere uoces, quibus arbitrabatur proprietas rerum ſignificantius exprimere poſſe ſuis genuinis & natiuis uocibus, quàm alienis? Græci putant multa eſſe uocabula, quæ Romanus ſermo explicare nequeat: Romani uiciſſim, ſeſe locupletiores Græcis arbitrantur. & certè nemo unquam tam Latinus fuit, qui poſſet omnia Germanorũ, ut hodie eſt locupletata Germanica lingua, aptè concinneq; ſine circumlocutione inuenire: multo difficilius Græcè. nam hæc lingua magnum habet cum Germanica lingua cõmercium, tam in componendis dictionibus, quàm in inflectendis ac contrahendis. Verbi gratia, Gręci Demoſthenẽ uocant, quẽ Germani Volckardum dicunt: Leoſthenem, nos Leonhardum, ab Homero Timoleontem dictum. Græci Polyphemum, Germani Albrechtum uocant, quaſi ampliſsimę famæ. Græci Chryſandrum, quem nos Mangoldum patria lingua dicimus. Græci Arctoſthenem, nos Bernhardum. Nicolaum, Volckherum etiã appellitant. Græci Theophilum, nos Gotsholdum: quemadmodum paſsim Hulderychus, cui ſinguli fauent, & qui morum ſuauitate omnium fauore obblanditur, uocatur. Burchardus quoq;, qui noſtris dicitur homo tam ſolidè fidei, ut in eum munitiſsima arx ſit inædificanda: Fridericus, pacis autor & conſeruator: 𝔆𝔥𝔲̂𝔫𝔯𝔞𝔡, ſtrenui conſilij, & minimè inconſtantis: 𝔈𝔯𝔥𝔞𝔯𝔡, qui fortiter ea occupat quæ ad honorem ac rectam æſtimationem attinent, quaſi dicas Latinè Honorius: & mille talia, quæ ex Græca ſcaturigine uidentur detorta. Adeò ut Græca lingua uideatur non uulgare cum Germanica habere commercium. Sicut & ALEXANDER BRASSICANVS, plurima mihi amicitia iunctus fatetur: qui ſe peculiare opuſculum de ijs conficere pollicetur. Et olim Ioannes Gracchus Pierius, ni morte fuiſſet præuentus, grammaticam pollicebatur in Germanicam linguam, ſub certis regulis & inclinationibus ſeſe ſcripturũ, idq; multis doctis palàm teſtabatur: & ſi uixiſſet, proculdubio præſtitiſſet. Erat enim acuti ingenij, & carmine & proſa probè doctus, ut eius ſyntagmata clarè oſtendunt: Elegiæ præſertim, quibus cum antiquis certat, in rebus præcipuè Germanicis. Cuius utinam manes, ambroſia paſcantur & nectare. Ad hiſtoriam redeamus.

Græci cũ Germanis conueniunt.

AUSTRIAE MARCHIO I. LEOPOLdus, cognomento Illuſtris dictus.

CVm nunc non antiquiorem inueniã in ferè omnibus annalibus Auſtrię Marchionem, quàm Leopoldum cognomine Illuſtrem, primũ eius nominis ponam: ſi quis poſt me ſeniorem inuenerit, nõ grauetur ſubſcribere. Hoc planè conſtat, Auſtriam eſſe per Marchiones gubernatam, ea tempeſtate qua Vngari ſæuiebant per totam Germaniam, à palude Mæotide in Scythia egreſsi, nouas quærentes

Leopoldus Illuſtris.

ſedes, expulſis Auaribus, qui & Hunni dicuntur: cum quibus Carolus Magnus po-
Bellum Auaricum. ſtea bellum geſsit grauiſsimum, quod inter cætera cōmemoratur Auaricum dictum,
quod quidam nimis indocti Bauaricum ſtolidè nuncupant. Ipſiſq; cæſis ad Budam
Buda. uſq; (quæ rectius Bleda, de Attilæ fratris nomine, qui eam cōdidit, uocitaretur) me-
Auares. tropolim regni Auares eſt perſecutus: expeditioniſq; ſuę ueſtigiū linquēs, ut religio-
ſus princeps, in honorē diuę Virginis templum conſtruxit primū in Hungaria, quod
Albæ uirginis ædes. hodie extat, & Albæ uirginis ædes nuncupatur. Habitabat tum fortiſsimā arcem A-
uarum princeps, quam ætas etiā noſtra Auar, Germani Altenburg appellant. totus
Auar Vngari Ouar dicunt. nanq; ille tractus ad Pannoniam ſuperiorē ſpectabat, ut paulo inferius latius ſcribe-
mus. Ob id ſine dubio, ut olim Romani præſidia limitibus imponebant, quos Lime-
Limenarchæ. narchas uocabāt: ſic ſunt tum Marchiones huic impoſiti regioni, qui arcerēt Hunga
ros incurſitantes, poſt obitum Caroli, ſub Arnolpho, Ludouico, Chunrado & Hein-
rico Cæſaribus. Sed cum fortè per ea tēpora dignitates illæ, ſiue magiſtratus, ut ſic di-
cam, non peruenirent ad hæredes, uel nomina Marchionū tunc interierunt, uel negli
gentia ſcriptorū ad nepotes non tranſierunt. Vnum inuenio, ſub Heinrico I. Impera
Rudinger de Pechlaren. tore, Rudingerū de Pechlaren Marchionē Auſtriæ ſine ſobole deceſsiſſe: & in uetu-
ſtiſsimis Annalibus tres alios, qui ſua adhuc hodie perſeuerantia monimenta habent
in Auſtria, reliquiſſe, quibus nomina planè Germanica fuerūt: ut Rudingero, Perch-
toldum ſcilicet, Gundoldū, & Gumpoldū: à quibus oppida & uillæ nominatæ ſunt,
corruptè hodie Peterſdorf uocant, Gundolsſdorf, & Gumpolskirchen, uel Gumpol
dorf, nobiliſsimis uinis clarū in Auſtria: ubi hi Marchiones olim habitarunt, priuſquā
urbs Vienna eſſet extructa, de qua inferius copioſius loquemur. Nihil tamen aſſero,
præterquā quod ea ſic reperi in uetuſtiſsimis annalibus uenerādæ antiquitatis. Et pu
to hunc Leopoldū I. Illuſtrē dictū, Gumpoldi Berchtoldi Gundoldi fuiſſe quartū fra
trē, qui extruxit caſtellū patria lingua Leopolſdorff. Et idcirco Cęſarē Heinricū I. in
inuenio, anno à nato IESV DCCCCXXVIII. ſubſtituiſſe hunc Leopoldū I. eius no
minis, quem nos primū Marchionē in Auſtria nuncupamus: à quo deinceps omnē
eius familiam ſubſcribemus, quoad deficiet. Hic itaq; Leopoldus ex ducibus erat
Sueuorū, & ob id à ſcriptoribus Illuſtris appellatus, de inſigni familia Alberti Comi
tis Babenbergenſis, qui Conradum Francorū Comitem occidit, & ipſe ſubinde aſtu
Hattonis archiepiſcopi Moguntini ſimiliter eſt captus, & dehinc publica ſententia
condemnatus, & eius tunc familia diſsipata: ita ab Heinrico imperatore in Auſtriam
trāſmiſſus eſt, dehinc Marchio, ut nobilem ſuam plantaret familiam, & regionē ferti
liſsimam, quæ crebras patiebatur deuaſtationes, feliciter fœcundaret, tutaretur, & gu
Gyſo. bernaret. Cum hac tēpeſtate Gyſo quidam potens, Melicū arcem cū oppido poſsi
Melicum, ferreum caſtrum. deret, quod Ferreum caſtrum tum nuncupabatur, Leopoldus cū eo congreſſus, hunc
proſtrauit & cæcidit: omnēq; ſortitus prouinciā, ampliauit regionē, Marchionatūq;
Auſtriæ fortiter adminiſtrauit, & annis 55. feliciter habenas gubernationis tractauit,
in ſummo ſenio moriens. Nam anno Chriſti DCCCCLXXXVIII, diem ſuum clauſit
extremū, cum prius duodecim Canonicos ſeculares cū neceſſaria prouiſione in tēplo
Richardis uxor Leopoldi. arcis ſuę inſtituiſſet, qui Deo laudes pſallerent. Habuit aūt uxorem Richardim, Otto
nis ducis de **Braunſchweig** filiam, Heinrici Romanorū Imperatoris ſororem, quæ
affinitate & conſanguinitate contigit nobiliſsimos ferè totius Germaniæ Principes,
duces Saxoniæ, Francorū, Sueuorum: è qua duos ſuſtulit filios, Henricū ſcilicet Mar
Poppo epiſcopus Treuerenſis. chionem, & patris ſucceſſorem, ac Popponem Treuerenſem epiſcopum. Ipſe ideò cū
coniuge ſua ſepulti quieſcunt in Melico, in medio templi, ante chorū ſepulchro quo-
dam eleuato à terra, ut magis conſpicuum reddatur intuentibus.

AVSTRIAE II. MARCHIO
Heinricus primus.

Henricus Rebellis. HEinricus primus eius nominis, Marchio Auſtriæ II. filius primogenitus
Leopoldi Illuſtris Marchionis Auſtriæ, ex ducibus Sueuorum, & ſucceſ-
ſor, ac Richardis coniugis, cognomento dictus eſt Rebellis, quòd impe-

rio Ro-

rio Romano obedire recuſaret diu. Nam ciuilia bella, ut ſic dixerim, totum penè obruerant imperium: quibus adhæſit Marchio ille, quoad Heinricus Imperator II. ſanctus, & Hungarorũ Apoſtolus, ad obedientiã hunc redegit, & obtemperare imperio coegit: Princeps alioqui iuſtus & ſeuerus, religioniq; deditus. Sub quo diuus Colomannus, ex ſanguine regum Scotię, dum terram ſanctam quæreret, in has delatus terras, in oppidulo ripenſi, quod à truncis arborum in Danubiũ per inundationem crebram collapſis nomẽ ſortitur Stockerau (quaſi dicas terram truncorũ, Aſturis olim appellatum inuerſo uocabulo) martyrium paſſus eſt. Et cum Marchio corpus ſancti uiri in arbore anno toto & ſex menſibus ſuſpenſum inaudiſſet illæſum, & terræ traditum pari temporis ſpacio non tabefieri, iuſsit effodi, & Melicum cum ſumma ueneratione transferri: quod à Meginardo Halberſtatenſi epiſcopo factum fertur, anno humanæ incarnationis M. XIIII, quum Heinricus II. Imperator Romæ eodem anno à Benedicto VIII. inungeretur. Sed adhuc hodie in templo Melicenſi, ſplendido & eleganti ſepulchro cernitur ſepultus martyr ille, qui à uicinis incolis piè ac religioſè quotannis aditur, & ſolita ueneratione pro auxilio imploratur.

Henricus Imp. II. Apoſtolus Hungarorum.

S. Colomãnus martyrizatus.

Heinricus II. Romæ inauguratus.

Paucos poſt annos cum regnum Hungariæ Heinrico II. Imperatore annitente ad fidem Chriſti cum rege ſuo Stephano appellato eſſet conuerſum, Poppo Treuerenſis epiſcopus, Heinrici huius Marchionis Germanus, uir religioſus, à Petro Hungarorum rege, qui Stephano ſucceſsit, rogatus, ut corpus diui Colomanni pro firmanda Chriſti fide in Hungariam abducere liceret, aſſenſit. Fortè enim Poppo ea tempeſtate per Græciam & Auſtriam reuerſus ab urbe, fratrem ſuum Marchionem Auſtriæ inuiſit, & hoc ab eo facile impetrauit. Licet quidam putent Heinricum Marchionẽ tunc mortem obijſſe, & à poſterioribus Marchionatus patruelibus hoc aſſequutũ, ut corpus in Hungariã deferretur: mirum dictu, cum eo tempore quo corpus in Hungaria erat, ſemper aut peſtis, aut fames, aut ariditas noxia, aut nimia humiditas regnũ moleſtauerit, quoad corpus ſacrum Melicum reduceretur. Caput D. Colomanni ferunt in Alba Regali adſeruatum, quod illic adhuc ueneratur. Cum autẽ Heinricus Marchio trigintaquinq; annos Marchiam hanc Auſtriæ rexiſſet, immatura morte obijt, anno à nato IESV M. XVIII. in Melico cum coniuge ſua ſepultus. Alij ſcribunt, M. LXXVI. hunc obijſſe: ſed falſo. Habuit autem uxorem Suenhildin, nobiliſsimam matronam: de qua genuit duos filios, Albertum Marchionem, ſucceſſorem ſuum in Auſtria, & Erneſtum dictum ſeniorem ducem Sueuiæ, qui ab Alberone Comite ſagitta cæſus in uenatione, qua plurimum oblectabatur, anno Chriſti M. XVII. obijt. Cuius uxor erat inſignis & nobilis Gyſela, Lotharij Francorum regis filia, ex Caroli Magni ſtemmate, Rodolphi Burgundionum regis conſanguinea: quæ ex Erneſto gemellos peperit, Erneſtum & Hermannum, duces Sueuię. Sed defuncto Erneſto, ſecundum duxit maritũ, Conradum ducem Franconiæ, qui pòſt Imperator & Saliquus eſt cognominatus: è quo tulit filium Heinricum Nigrum, III. Imperatorem: licet aliqui eius filiam Kunigundam fuiſſe credant, quę Heinrico filio deſponſata fuit: ſed filia eſt dicta generali uocabulo, quo nurus & generos, filios & filias nuncupamus. Gyſela autem Spyræ, cum eius marito Conrado Cæſare, iacet ſepulta. Cuius aũt familiæ hæc Suenhildis fuerit, hactenus non inueni.

Suenhildis uxor.

Gyſela.

Conradus Saliquus Imp.

Heinricus Niger.

ADELBERTUS III. MARCHIO Auſtriæ, cognomento Victorioſus.

ADelbertus I. eius nominis & familię, Marchio Auſtriæ III. cognomine dictus Victorioſus, filius Heinrici Marchionis, & Suenhildis, patri ſucceſſit tanquam primogenitus, & hanc Marchiam annis triginta duobus feliciter gubernauit, eamq; recuperauit cum filio Leopoldo forti milite, ab Hungarorum rege Abba, quem nonnulli Ouonem uocitant annales, euaſtatam & partim ablatam, ac in ius ſuum redactam. Hic enim Abba Hungarorum rex, in odiũ Petri à nõnullis factioſis, qui externos plus ſolito diligeret, per uim creatus, Petrum

Adelbertus Victorioſus.

Luipoldus fortis miles.

Abba.

Ouo rex.

Petrus Hung. rex. legitimum regem regno deturbat. Et quamuis Petrus prius Bratiſlao duci Bohemię contra Heinricum III, cui rebellabat, adhæſiſſet, eiectus regno non habuit niſi Cæſarem quò fugeret, eiusq́ præſidio reſtitueretur. Erat tum imperator contra *Gotofredus.* Gotofredum Lotharingorum ducem in bello, qui indignè ferens Hungaros Auſtriam in utraq́ ripa populari, & Bauariam ſimiliter, ſpoliata etiam Carinthia: licet legatos regis Hungariæ audiſſet, qui explorandi cauſa Imperatorem adierunt: rem in ſuum aduentum diſtulit. *Leopoldus fortis miles.* Interea Adelbertus Marchio, eiusq́ filius Leopoldus II eius nominis, Fortis miles cognomine dictus, quoad ueniret Imperator cum magno exercitu, collectis militibus magnam cladem exercitui regis Hungariæ intulit. Superueniens autem Heinricus imperator, Hungariam ingreſſus cum exercitu, igne & ferro omnia deuaſtat. Marchiones Auſtriæ, pater & filius, Heinrici imperatoris beneficio ablatam Marchionatus Auſtriæ partem iterum recipiunt, eorumq́ libertates & priuilegia ab eodem confirmantur. Sed cum Abba Henrico Imp. omnem ablatam prędam ex Bauaria ac Auſtria cum captiuis polliceretur, & non modò reſtitueret Petrum regem: ira cōmotus, denuò ingreditur Hungariam, omniaq́ populatus, regnum ſibi ſubiecit, ac Petrum regno reſtituit. Sed quarto Ouone etiam pulſo, poſt Cęſaris diſceſſum, Hungari Petrum excæcarunt, & Andream regem ſibi ſtatuerūt. *Petrus excæcatus rex. Andreas Hungariæ rex.* Indignatus ergo rei atrocitate Albertus Marchio (nam Petri ſororem, ut paulo inferius dicemus, habuit coniugē) collecta manu Hungariam iterum ingreditur: & facta maxima ſtrage, cū uictoria reuertitur in Auſtriam, & Victorioſus hinc cognominatus eſt. Ne itaq́ in ſe Heinricum imperatorem concitaret, miſsis legatis Heinrico imperatori Hungariam ſubijcit, annuumq́ tributum pollicetur. Imperator itaq́ Albertum Marchionē Andreæ regi conciliat: qui captiuos omnes, prædamq́ abactam ſub Abba reſtituit, adiectis maximis donis. Sic itaq́ pacatis, Andreas rex in unione uixit cū Alberto Marchione: qui poſt ſex annos diem ſuum clauſit extremū, anno à nato IESV MLVI, in Melico cum coniuge ſua ſepultus. Habuit autem uxorem Adelhaidem. *Adelheidis uxor.* Petri regis Hungarorū ſororem, & ob id leuir eius Petrus dictus eſt, quę ex magni Caroli familia traxit originē, affinitate diuum Sigiſmundū Burgundiorum regem contingens: quæ ex Adelberto peperit duos filios, Leopoldum II. cognomento Fortē, *Leopoldus fortis miles.* qui multa fortitudinis ſuæ egregia edidit facinora, è quibus hoc cognomentum ſortitus eſt, & patri affuit dum Hungaros debellaret, & patriam reciperaret, dignus qui multa ſecula uiueret. Sed dum in Ingelhaym nuptijs intereſt Imper. Heinrici III, inopinata morte uitā finiuit, ab uniuerſa nobilitate defletus, à pio auunculo Poppone Treuerenſi archiepiſcopo corpus Treuerim delatū eſt, ac honorificè ſepultum. *Frouuiza uxor.* eius uxor Frowiza ſine liberis deceſsit, cum ſocero ſuo Alberto in Melico ſepulta. Alterum autem filium Erneſtum habuit ſucceſſorē: de quo mox dicemus.

MARCHIO AUSTRIAE IIII. ERNEſtus, cognomento Strenuus.

Erneſtus Strenuus. ERneſtus huius nominis III, cognomento Strenuus, filius Adelberti Victorioſi, dux Sueuiæ, & Marchio IIII Auſtriæ, patri mox ſucceſsit, Auſtriamq́ undeuiginti annis feliciter gubernauit. Nam cum per id tempus Hungari ſæpius incurſiones in Auſtriam facerent, tanquam ſtrenuus bellator eos à regione ſua repulit, nec ultra alias regiones populari permiſit: multis cladibus eos affecit, & ſtrenuum omnino principem egit: ob id ab Heinrico IIII imperatore Prior Rom. Imperij eſt appellatus, *Prior Rom. Imp.* quòd Chriſti fidē tam ſtrenuè defenſaret, multisq́ eſt libertatibus ab Imperatore donatus. cōceſsit enim ſibi, ut aduocatus eſſet epiſcopatus Laureacēſis & Bataueñſis, *Aduocatus epiſcopatus Laureacēſis & Batauenſis.* quodq́ illum tanquam ſuum aduocatū & præfectum uenerarentur & obſeruarent. Indulſit illi præterea, & ſuis ſucceſſoribus, ut nudus enſis cum ſuo uexillo palàm præferretur per totum Romanum Imperium. Quòd autem priuilegia idem Henricus imperator Marchioni cōfirmaſſe fertur, quæ Iulius Cæſar, quæ Nero dicuntur donaſſe, meræ nugæ ſunt, & à quodam impudenti fatuo, qui rationē temporum non obſeruauit, confictæ: quod cum dudum obſeruaſſem,

ſem, tanquã rem friuolam & uanam, tandem reperi à Franciſco Petrarcha in epiſtola ad Carolum IIII, longè lateq; confutatum & irriſum. ſi cui legere uacat, Epiſtolarũ ſeniliũ, ut nunc uocant, adeat lib. 16. & intelliget id quod uerũ eſt. Hæc plane mendacia ſunt, neſcio à quo demente & inſano ſcriptore conficta, ad emerendũ huius terræ principum fauorẽ: ſed ignorauit ille nebulo, mendaciũ nullum poſſe ſeneſcere. Ad Erneſtum noſtrum reuertor, quẽ aiunt ferrum lanceæ D. Mauricij, cum ligno crucis, & paterã D. Vdalrici attuliſſe in Melicũ. Nam D. Vdalricus Auguſtenſis epiſcopus circa annum Chriſti DCCCCLIII claruit: ipſe, quod ſatis conſtat, Heinrico imperatori acceptus in bello Saxonico, quod geſſit cum haud cõtemnendo exercitu, ſocius ac comes occiſus eſt, apud fluuium quod patria lingua Miſtrau, ſiue Vnſtrut uulgo dicitur, anno humanæ reparationis MLXXV. relicta Iuditha filia, quæ in uirginitate obijt: & duobus filijs, Leopoldo ſucceſſore, de quo nunc ſcribemus, & Alberto eius nominis II, ex Mechthilde coniuge, quæ unà cum filia in Melico quieſcit cum marito. Albertus autem filius Erneſti, cognomento Leuis, cum fratre Leopoldo diſcordias inijt, & mutuis cædibus fraternas acies inſtituerunt: factaq; eſt maxima ſtrages apud caſtrum, quod ex crudeliſſima & ſanguinolentiſſima pugna Mordperg, uulgò Meilperg nuncupatur: de qua cæde inferius in Leopoldo copioſius ſcribemus. Hic uerò Albertus ex uxore ducis Poloniæ filia nullos liberos ſuſtulit, ſepultus in monaſterio apud S. Crucem, in Auſtria in Capitulo, ut uulgò loquimur.

Lancea diui Mauricij. *Patera D. Vdalrici.* *Leopoldus.* *Albertus.* *Albertus Leuis.* *Meilberg.*

V. MARCHIO AVSTRIAE LEOPOLdus III. cognomine Pulcher appellatus.

LEopoldus eius nominis cognomẽto dictus Pulcher, ob proceritatem, & corporis elegantiam, Erneſti Marchionis & Mechtildis filius, V. Auſtriæ Marchio, patri ſucceſsit in gubernio, anno Chriſti MLXXV, quo pater mortem obijt. Sed cum ea tempeſtate Bratislaus Bohemiæ rex, & Chunradus eius frater Morauiæ Marchio, Auſtriam infeſtarẽt, collectis copijs obuiam progreſſus, uiriliter cecidit. Conuenerant autem denuò & Bohemi & Bauari. Auſtriam uaſtaturi, & iuxta Danubium manus cõſeruerant, ubi Palatini Comitis Cononis filius in acie cecidit. Ob idq; Popponis Treuerenſis archiepiſcopi (quẽ inuenio in quibuſdam Annalibus fratrem ſuum appellari, in alijs filium) auxilium implorauit: qui illi Azonem cognatum ex Treueri cum magna militari manu miſit, breuiq; Bauaros, Bohemos & Hungaros Auſtria eiecit, uictoriaq; potitus Azonem ob fortiter res geſtas ſecũ retinuit, ac Mareſcalcum ac pincernã Auſtriæ in beneficium creauit. Qui eo anno MLXXXIII, ut Deo gratias perſolueret percepti honoris ac beneficij, templum in honorẽ Apoſtolorum Philippi & Iacobi conſtruxit, ab epiſcopo Batauenſi Altmanno conſecratum in eo Auſtriæ loco, qui uulgo appellatur à fundatore Azmanſuuiſen: quaſi dicas, Azonis pratum: iuxta quod templũ Azonis nepotes poſt aliquot annos arcẽ miro opere extruxerũt, & nomine mutato Chůenring, à magnanimitate & fortitudine fundatoris appellarunt. Azo enim ille, ducta uxore Treuta, tris filios, Anshelmum, Azonem, & Adalberonẽ genuit. Anshelmus ex Gertrudi nullos procreauit liberos. Azo ex uxore Adelheide genuit Pijſsimum, Hadmarũ de Gueffaren. Adelbero ex Gyſela uxore genuit Adalberonẽ filiũ, qui ſe primũ ab arce conſtructa de Chůenring uocauit, ob animi ſui uirtutẽ, à quo nobilis hæc familia originẽ de cognatione Marchionis Auſtriꝍ duxit, & hodie in Auſtria uiget, floretq;. Nam hic Adelbero ad fundationẽ monaſterij in Zwettel ſe accinxit, parrochia in Ciſtersdorff prius à ſe erecta. eius uerò uxor Elizabetha, quæ II Hadmarum de Chůenring peperit, unà cum filio monaſteriũ perfecit, donarijs auxit, ac cenſibus locupletauit. Teſtantur annales, ex hoc Azone inſignes familias Auſtriæ Baronum deſcendiſſe, Sunnenberg, Falckenberg, Puchberg, Miſtelbach, Volckendorf, Schonberg, Starckenberg, Kranichberg, Hackenberg, Velſperg, de Liechtenſtain, de Ottenſtain, de Turſtain, & Bottendorff, de Krey, de Vuittingau, de Vueitrau, de Capeln, quæ claræ in hoc Marchionatu fuerunt, & penè omnes hodie defecerunt: tam

Leopoldus Pulcher. *Batislaus rex Bohemiæ.* *Chũradus Morauiæ Marchio.* *Azo Mareſcalcus & pincerna Auſtriæ.* *Azmãſuuiſen.* *Chunring.* *Treuta uxor.* *Zuuettel fundat monaſterium.* *Familiæ Baronum ex domo Chuenring.*

felix fuit hæc proſapia. Sed ad Leopoldum Pulchrum reuertamur, Marchionẽ Au-
ſtriæ, qui inteſtina & grauiſsima bella cum fratre Alberto geſsit, quæ pleriqꝫ ſcripto-
res memorant quidẽ uerbo, ſed belli cauſas ob pudorem obticent: cum tamẽ deceat
hiſtoricũ, ut antea diximus, in nullius fauorem ac gratiã, in nullius odium ac diſpen-
dium ueritatẽ celare, ſed fideliter quæ geſta ſunt ad imitandum uel fugiendum poſte
ris tradere, ut hinc nepotes diſcant uirtutẽ ſequi, uitia deteſtari. Scribã itaqꝫ quæ repe
ri in uetuſtiſsimis Annalibus: liberũ ſit cuiqꝫ, uel fabuloſum, uel uerum cenſere. Sæpe
enim Deus Opt. Max. nobiliores quoqꝫ ſinit labi, ut ſeſe agnoſcant, & homines ſeſe
fore recordentur. Leopoldus hic noſter, cum ob miram corporis elegantiam Pul-
Itha uxor Leopoldi. cher eſſet cognomento dictus, uxorẽ cæpit Itham, Heinrici III. Ro. Imp. filiam, & ſo
rorem Heinrici IIII. Imperatoris. Hanc cum frater eius Albertus, qui tum in Berneck
Berneck. caſtro habitabat, uocatus à Leopoldo, qui eius gratia eo die uenabatur, ut fratrem lau
tè ac opiparè acceptaret, & ideo abſens, uitiaſſet pulchritudine captus feminæ, uiolen
Gars. terqꝫ eiectis puellis, quæ illi ſubminiſtrabant, cõſtupraſſet: reuerſus in caſtrũ Gars do-
miciliũ ſuum, ubi habitabat, reperit mœſtam ac penè moribundam uxorẽ, amiſſa pu-
dicitia. quæ ubi faſſa eſt facinus crudele, iniunxit illis ſecretioribus miniſtris, quibus
hoc delictum innotuit, quàm grauiſsimis ſub pœnis, ſilentium: omniaqꝫ diſsimulauit
Albertus Leuis. prudens ac ſciẽs. Albertus frater, qui ob hoc credo ſtupendũ facinus Leuis eſt à poſte
ris cognominatus, fratris miratus ſilentiũ, taciturnitatẽ Dominæ Ithæ laudauit. Sed
cũ ducis Poloniæ filiã breui pòſt duxiſſet coniugẽ, uocato fratre Leopoldo, qui arma
ta manu ut ſeſe ulciſceretur, poſitis in campo tentorijs, aduenerat: captaqꝫ occaſione,
fratris cõiugi eandẽ uim intulit, eamqꝫ palàm ſub papilionibus conſtuprauit. ſed ſce-
lus hoc quia palàm fiebat, tegiqꝫ nõ poterat, ad arma uentũ eſt. Hinc fraternę acies u-
trinqꝫ ſtabant ordinatę, & cominus & eminus arma iaciebant. Pugnatũ eſt ſæuiſsimè
in multã uſqꝫ noctẽ, ac cædes tanta eſt edita, ut ſanguinis riuus in eo campo uideretur
fluere. Pauciſqꝫ fuga elapſis, tot tantaqꝫ cadauera terrã oppleuerunt, ut caſtrũ, ubi is fa
Mordberg. ctus eſt cõflictus, à crudeli hac pugna Mordberg ſit appellatũ, quod uulgo hodie cor
rupte Meilperg dicitur. Albertus rem ad Imperatorẽ retulit. is uocato Leopoldo ge
nero, quũ crudele hoc facinus principe indignũ obijceretur, quam ſibi iniuriã frater
ac ſuæ ſorori intuliſſet, trepidè reſpondit. Territus hoc quoqꝫ ſcelere, rem duxit com-
ponendam: remotiſqꝫ arbitris, ne uitia illa magis palàm innoteſcerent, iniunxit Leo-
poldo maiori natu, quia ipſe palàm peccaſſet, ut à minori natu fratre Alberto flexis
genibus feudũ præcedentibus duodecim uexillis ſubmiſſẽ acciperet, ſeruata tamẽ di
gnitate Marchionatus: frater aũt Albertus Landgrauius minus honorificentiore ti-
tulo uteretur. Sic res inter fratres pacata eſt. Sed Leopoldus dehinc Imp. Heinrico
IIII. rebellis, unà cum multis alijs principibus, ut in Cæſaribus noſtris abundè ſcripſi
Melicũ monaſterium Leopoldus fundauit cum monachis. mus, cum annos unum & uiginti gubernaſſet, uitam finiuit ſuam, in Melico iuxta pa-
trẽ Erneſtũ ſepultus: cũ expulſis Canonicis, qui inhoneſtã uixerãt uitã, monachos re
gulæ S. Benedicti impoſuiſſet monaſterio, anno à nato IESV MLXXXXVI. quo fe
re, aut paulo antè annis IIII, tẽpore, Althmãnus Batauẽſis epiſcopus (ſic enim rectius *Althmannus.*
loquimur, ꝙ Batauienſis) ob eius pòſt uitæ ſanctimoniã in numerũ electorũ relatus,
Gotuueich. monaſteriũ Gotuuenſe cũ Canonicis regularibus inſtituit, qui pòſt etiã uerſi ſunt in
monachos S. Benedicti: Itha uerò Leopoldi cõiunx, cũ ex eo ſex filias ſuſtuliſſet, & fi
Guelpho epiſcopus Salizburgenſis. lios duos, Leopoldũ & Popponẽ, ſuperſtes ſuo marito, cũ Archiepiſcopo Guelpho
ne Salizburgẽſi, et Thyemone duce Bauarię, ac alijs principib. terrã ſanctã petijt (nã
tum expeditio Gotefridi Franci agebat̃) per ea tẽpora, in reditu, in Gręcia mortua eſt
ac ſepulta. Pleriqꝫ Annales Popponẽ tradunt fuiſſe fratrẽ Leopoldi Pulchri, nõ filiũ,
qui Azonẽ in exiliũ cõtra Hungaros & Bauaros miſit, ut ſuprà ſcripſimus: quibus &
ego accedo, & iudico D. Leopoldũ unicũ fuiſſe filiũ Leopoldi pulchri, & paternorũ
bonorũ hęredẽ. Idcirco et tam potentẽ, & tam clarũ, tanta pręſtitiſſe, tamqꝫ excellẽtia
facta. Ithę aũt primogenita filia Elizabetha, Ottochari Sueuorũ Marchionis et Stirię,
cõiunx, mater Leopoldi & iunioris Ottochari, Marchionũ Stirię: ſecunda Leutoldo
Marchioni Morauiæ deſpõſata eſt, filio Cõradi ducis Bohemiæ: Helpirgis tertia Ber

ſino

ſino duci Bohemiæ, Vladiſlai regis filio, ceſsit uxor: quartã Cõrado Bauaro Hirſuto
pater deſpondit Leopoldus, quintam Comiti Sighardo: ſexta data eſt uxor cuidam
magnifico, cuius nomen neſcitur, nec hactenus inuenire potui: inq; dotem oppidula
duo, Ipſa & Pœſenpeugen. cũ caſtro, quemadmodum & Comitatũ Peilſtain. Quar-
tæ & quintæ, Comitatum de ſcala in dotes contulerat. Itaq; familia Leopoldi ob tale
facinus defecit tandem, & degenerauit in Comites, cũ alijs quoq;: unde poſteri fortè,
ut Deo ſe conciliarent, fundauerunt monaſteria. Ecuuardus Comes, qui in Berneck
habitabat, monialiũ fundauit monaſteriũ: Huldericus uerò, qui in Gars habitabat, *Berneck.* *Gars.*
uirorum monaſteriũ, quod patria lingua Gerens uulgò dicitur, fortè à Gars deriuatũ: *Gerens præ-*
quod præpoſitum habet, qui ad comitia Auſtriæ uenit, quoties fiunt. Et ſicut ab alijs *poſitus.*
fratribus Leopoldo & Alberto, Marchionibus Auſtriæ, originem hi ſumunt Comi-
tes: ſic hi Auſtriæ Marchiones in comites degenerauerunt, ob delicta fortè, quæ in
Deum perpetrarunt ſui maiores.

AUSTRIAE UI. MARCHIO, LEOPOL- *dus IIII. cognominatus Pius.*

LEopoldus eius nominis IIII, Leopoldi pulchri, & Ithæ cõiugis filius, Pius
cognominatus, ob eius ſingularem in egenos liberalitatem, Auſtriæ VI.
Marchio, in cuius honorem hoc opus quamtumuis tenue, Georgio præ-
poſito huius cœnobij hac tempeſtate, uiro religioſo, à me crebrius efflagi
tante, ſumpſimus ſcribendum ſimpliciter & quàm uerìſsimè, citra phaleratã dictio-
nem, nulli oſtentationi inſeruientes: longè aliter quàm cæteri, adulationi dediti: ut o-
mnes planè intelligant, non immeritò tam pium Principem in numerum eſſe diuorũ
relatum. à primis enim, ut aiunt, unguiculis rectè educatus, ſpem indolis præbuit fu-
turi incrementi. Semper à pueritia in egenos liberalis, in oppreſſos clemens, in fero-
ces iuſtus. Et ob id mox poſt patris obitum, anno à IESV nato MLXXXXVI, licet
adoleſcens, omnium uotis gubernationem Marchionatus ſuſcepit: quem tanta iuſti-
tia ac clementia adminiſtrauit, ut perpetuo Pij ac Felicis titulo Marchionis paſsim ab
omnibus decantaretur, & uulgo pauperum pater nuncuparetur. Erant tunc atrociſsi-
ma, & ut uerius loquar, parricidialia bella inter Heinrichum IIII patrem, & Heinri-
cum quintum filium, imperatores. Filius enim contra legem naturæ patri inſidiaba-
tur, & prætextu religionis, quòd Cæſarem Pontifex patrẽ ferebatur anathemate no-
taſſe, ſed reuera potius imperandi cupidine, ipſum imperio deturbare annitebatur.
Duo autem potentiſsimi principes per ea tempora Henricum ſeniorẽ ſequebantur,
Bohemiæ dux, & hic Marchio Leopoldus: quorum uiribus fiſus, filij factionem fe-
cerat nihili. Iunior itaque Henricus, ut patris uires imminueret, ad aſtum confugit.
illiſq; duobus, ſi ſeſe ſequantur, ſeorſum cuiq; perſuadet, ſororem Agnetem, quæ ea-
dem tempeſtate omnium ferebatur uenuſtiſsima, daturum in coniugem. Erat enim
tum uidua à Friderico duce Sueuorum relicta, de qua ubertim paulo inferius ſcri-
bam. Tanti Cæſaris ſororem, tam pulchram, tot dotibus naturæ adornatam ut aſſe-
queretur, relicto patre, filium ſequutus eſt: Agnetemq; in coniugem accepit, cumq;
ea coniunctiſsimè multis annis uixit, multorum liberorum parens. Tandem ubi iu-
nior Cæſar patrem atrocius inſectatur, impellitq; imperio cedere, ſenior in maxima
ærumnarũ ac miſeriarũ perturbatione, ab omnibus penè ſuis derelictus principibus
ac iuratis, Leodij ex mœrore mortuus eſt, relicto imperio Henrico IIII filio: quod læ
tus adijt quidem, ſed infeliciſsimè in multis cladibus & turbis adminiſtrauit, ut in Cæ
ſaribus noſtris ſcripſimus copioſe. Fuit diuus Leopoldus alioqui uir ſtrenuus & bel
licoſus, cum Stephano II Hungarorũ rege congreſſus, quẽ Auſtria eiecit. Crebræ e-
nim fuerunt ea tempeſtate Hungarorũ in Auſtriam incurſiones: unde & D. Leopol-
dus militarem baltheum ob ſingularem fortitudinem accepit, anno à nato IESV *Leita fl.*
M.C.IIII. Sed decemocto annis poſtea maximus eſt factus conflictus apud fluuium *Rabe fl.*
Leitam, qui hodie neſcio qua ratione limes eſſe debet Auſtriæ uerſus Hungariam: *limes.*

cum

cum olim Raba fluuius uerior ſit Pannoniæ ſuperioris, quæ nunc Auſtriæ dicitur, terminus. Ibiq́ cæſi Hungari, profligatiq́ ſunt, Leopolduſq́ cum uictoria lætus domum rediȷt: ſicut prius Stephano debellato. Defuncto autem Heinrico IIII. Imperatore, quatuor erant competitores Imperiȷ, è quibus principes Cæſarem deligere curabant, Conradus ſcilicet Sueuiæ dux, Fridericus frater, nepotes ex ſorore Heinrici imperatoris IIII, & priuigni Leopoldi Marchionis noſtri, qui tertius erat: & Carolus Flandriæ Comes. Sed arte & ingenio præſulis Moguntini, Lotharius inuitus Cæſar eſt deſignatus.

Quatuor competitores Imperiȷ.

Lotharius Cæſar.

Cæterùm Deus Opt. Max. ſæpe, quos magnos efficere uult in æterna patria, ut ſeſe recognoſcant, hic labi nonnunquam ſinit, ut tollantur altius, cæteris in exemplum, ſibi in remedium. Marchio itaq́ Leopoldus ducta coniuge, ſæpe memor ſoceri ſui Imperatoris ſenioris, cladem quam filia eius Agnes tanquam deuotiſsima mulier ingemiſcebat miſerata, ex patris caſu mœſtior ſemper facta, quoties ſermo de hoc inciderat: nam eius corpus quinquenio inhumatum, impius filius relinquebat ante ueſtibulum templi Spiræ, quòd diris pontificis eſſet execratus Cæſar pater: in pœnitentiam uerſus pius princeps, quòd ſine cauſa ſeniorem reliquiſſet, cœpit cum uxore ſua Agnete, cui delictum id patefecit, ſecretò deliberare, ut pro admiſſo periurio ſeſe Deo conciliaret. Agnes coniunx, deuota mulier, marito ſuadet, ut locum aliquem deſignet, in quo laudes Chriſto dicantur, & diuæ eius genitrici Mariæ, pro monaſterio condendo, ut miſericordiã à Deo conſequerentur ambo. id utriſq́ uiſum eſt pium opus, pro reconciliatione. Dum has ſanctas inter ſe cogitationes meditantur (ex arce enim in altiſsimo monte Cecio, ubi Leopoldus habitabat, ſua in feneſtra arcis, tum fluenta Danubiȷ fortè ſic cõtemplantes, conſpiciebant) leui Zephyro flante eſt è capite Agnetis flammeolum in nemus & ſyluam proximam in ripa Danubiȷ delatum: quod cum poſt multos annos Marchio, dum ueneraretur, inter dumeta inſperatò illæſum & recens inueniret in frutice ſambuci, poſt nouem annos ſcilicet, non ſine Dei Opt. Maximi numine factum animo reuoluens, lætus ac hilaris arripuit, & coniugi Chariſsimæ geſtiens præ gaudio attulit. quæ læta id accipiens, Chariſsimè marite, is locus, inquit, eſt à Deo deſignatus, quem ſibi uult dicari: huc opes noſtras congeramus, admiſſa ſcelera diluamus, Deumq́ nobis propitium reddamus. Mox aduehuntur ſaxa, accerſuntur architecti, ſecantur ligna, locus ſenticoſus arboribus & dumis deſectis purgatur, area conſtituitur, ut fundamenta firma pro templo & cœnobio iaciantur. Puto eſſe haud abs re, ſi originem Monaſteriorum & clauſtrorum paulo altius repetam: ~~quæ longè alia profectò~~ cauſa ~~antiquitùs à maioribus noſtris extructa excogitataq́ ſunt, quàm nũc fiant. Omnes enim abuſus mali è bonis~~ olim orti ſunt exemplis. Dicam igitur liberè, quid in uerìſsimis ac certiſsimis, dum hanc rem inquiro paulo diligentius, hiſtoriȷs ac diplomatibus inuenerim: quod fortè aliȷ ſurda aure, uel cæcutientes prætierunt.

Origo clauſtrorum & monaſteriorum.

Conſtat apud omnes, ſub Decio, Diocletiano, Gallo ac Voluſiano imperatoribus, Chriſtianorum ſæuam factam eſſe perſequutionem: licet & antea ſub Nerone ac cæteris, Chriſti diſcipuli & imitatores perſequerentur. Sed ſub poſterioribus multa ſanctorum milia ſæuiſsimè trucidata ſunt. Et tum heremitæ latibula in ſyluis & nemoribus quærentes primùm uiſi ſunt, qui multis pòſt ſeculis claruerunt, atque hi Monachi ſunt dicti. Monaſterium inde appellatum, in quo Deus religioſe colebatur, & adorabatur. Nam ſub Conſtantino magno Chriſtiani reſpirantes, propter ſanctiſsimã eius matrem Helenam, nobile illud Imperatoris edictum læti ſuſceperunt, quo cauit, omnium gentilium templa ſubtui, ſubuertiq́. & tum fides Chriſti ſecurius amplexa à multis, creuit indies: quamuis iterum pòſt ſub Iuliano apoſtata imperatore, Chriſtiani perſequuti ſunt. Et Valens Cæſar lege data coegit monachos militare, recuſantes fuſtibus ad interitum cædere: quo tempore multi monachorum, ut Annales atteſtantur, ab eius tribunis ac militibus ſunt cæſi. At multis annis pòſt, ſub Iuſtino maiore diuus Benedictus in monte Caſsino continentia uitę mirabilis, cœnobiũ inſtituit, anno à nato IESV quingenteſimo triceſimoquarto circiter: uiroſq́ collegit, qui ſub quadam regula honeſtã uiuerent uitã. hi piè ſimul degebant,

Decius, Diocletianus, Gallus, Voluſius, Cæſares.

Perſequutio Chriſtianorum.

Heremitæ primi.

Monachi.

Monaſterium.

Iulianus apoſtata.

Valens Cæſar.

Iuſtinus imperator.

Diuus Benedictus.

bant, & è cõmuni uictu communiq́ pœnu uiuentes, gloriam altiſsimo concinebant in primis, reliquum diei in bonis ſacriſq́ literis inſumpſerunt. ſic fratres ſuos Benedictus inſtituit, & hinc cœnobium nomen ſortitum eſt, quaſi dicas communis uita. Talis monachus fuit Caſsiodorus Rauennas, humanis ac diuinis literis ſatis eruditus, Romanus Conſul. In cœnobijs itaq́ optimæ artes docebantur, erudiebantur fratres in uirtutibus ac diſciplinis, uitam uiuebant honeſtam ac ſanctam, omnis conatus erat in adipiſcenda ſimul eruditione ac tranquillitate uitæ. Sic diuus Bernhardus dehinc cœnobiũ Ciſtertienſe, ſub anno humanæ reconciliationis M. LXXXXVIII primùm fundauit. Sed diuus Bernhardus cum ſocijs cognatis & affinibus triginta ferè, Ciſtertium ingreſſus dicitur, anno M.C.XIII. & Ciſtertiẽſis tum religio cœpta eſt, quæ uiros habuit eruditione inſignes, qui in talibus cœnobijs alebantur: quemadmodum noſtra ætate uiri docti in publicis gymnaſijs ac ſcholis enutriuntur. Primùm enim gymnaſium Pariſienſe Carolus Magnus, præceptoris ſui Alcuini uiri doctiſsimi cohortatione, ſub annum Chriſti ſeptuageſimum nonageſimumprimum circiter, inſtituit: à quo ceteræ ſcholæ dehinc ſunt deriuatæ. Licet & in abuſum ſcholæ illæ quoq́ publicæ noſtro ſeculo abierint, ut pleraq́ alia. ~~Quemadmodum & hodie pſallitur in cœnobijs, pſallitur & cantatur ſine intellectu, ſine eruditione, ſine (quod peius eſt) mente~~: ~~ita in gymnaſijs diſcitur ſine uirtute, ſine moribus,~~ ſine honeſtate. Quum tamen penè eadem res eſſe deberet gymnaſium, & cœnobium, ac in utroq́ ſimul humanæ diuinæq́ addiſci diſciplinæ, in tranquillitate honeſtæ uitæ. ~~cum utrobiq́ ſumma licentia hi diem partiantur in horas ſeptẽ: prandetur, pomeridianus ſomnus exercetur, bibitur, cœnatur, in hortis deambulatur, nuſquã literis opera datur. Piaculum enim eſt apud illos, ſi quiſpiam hora bibitionis (ita enim appellant) uel legat, uel ſtudeat. & ideo apud illos nulli, uel inſtar phœnicis rariſsimi ſunt, qui uerbum Dei populo enarrare ſciant, qui Euangeliũ prædicent: conducunt quippe ſeculares ſacerdotes, qui id præſtent: quaſi non illis uerbum diuinũ, ad quod maximè omniũ creati ſunt, palàm prædicare deceat.~~ Sic illis qui in gymnaſijs degunt, ~~licentia ſumma in inutilibus plerunq́ doctrinis, ſine uſu & cõmodo uerſantur, ſine uirtutũ exemplo. At ideo tam raros hodie inuenimus, qui rectè inſtituti poſsint, quod debent, religionem Chriſti augere, ſua eruditione locupletare, bona ſemina diuini uerbi iacere: qui cum in gymnaſijs hodie dignitates, ut uocamus, doctoratus aſſequuti, Theologiæ ſuggeſtum aſcendere, ut literas ſacras ritè interpretarentur, debeant, plebi non audent colloqui: in ſcholis aũt potius ueluti ſophiſtæ digladiantur pro ſophiſmate quodam, ac ita certãt, quaſi his contentionibus ſola fides Chriſti conſiſtat, apud plebẽ uerò elingues ac muti apparent.~~ Ita iam aberrauimus δὶς διὰ πασῶν longè à priſcorum inſtitutione. Cæterùm aliud genus Monachorum apud primos Chriſtianos inuenio, qui in clauſtris degebant: quæ hanc appellationem ſortita ſunt, quaſi in carceribus clauderentur illi, qui & enormiter & grauiſsimè delinquebant, uel parricidia, uel homicidia, uel inceſtus, uel grauiſsima ſcelera committentes. Pij enim Chriſtiani olim indignum cenſebant, hominẽ parricidam eculeo inſui, aut extremo ſupplicio, aut perpetuo exilio, ne in deſperationem inciderent, mulctare: domus quaſdam extruentes, in quibus miſeri illi homines pœnitentiam agerent pro ſuo reatu, Deumq́ ſibi reconciliarent, à cœtu hominum ſeorſum degerent ſequeſtrati. Atq́ hi eleemoſyna, quæ à pijs largiebatur, uictitabant: quemadmodum cœnobitæ ex certis redditibus ac annuis cenſibus uictum ſibi quærebant: ut liberè poſſent Deo & bonis diſciplinis uacare. Qui uerò ſub Friderico imperatore Barbaroſſa cognominato, & deinceps Fratres mendicãtes dicti, primùm in lucem prodierunt, perpetuũ cœlibatum, obedientiam extremã, ac inopiam perpetuam iureiurando in ingreſſu promittẽtes, ~~cum prædia, uineas, agros, rura q́ poſsideant, ac honores quoſcũq́ ambiant, epiſcopatus ac cæteras ambitione quærentes dignitates: ipſi uiderint. Aliam certè fuiſſe longè originis ſuæ cauſam arbitror.~~ Sed alijs id relinquo diſcutiendũ. Satis mihi ſit, ueluti digito indicaſſe, qualem cœnobia habuerint originem primã: & quid mouerit pientiſsimos Principes, ut tot ſumptibus, tantiſq́ expenſis, ea tam magnificè extruerent, ac redditibus locupletarent,

Cœnobium unde.

Caſsiodorus.

Diuus Bernhardus.

Pariſiẽſe gymnaſium primũ.

Alcuinus præceptor Caroli Cæſ.

Clauſtra & Monaſteria differunt.

Mendicantes fratres.

rent, ne egeſtate oppreſsi ſcilicet non poſſent id ad quod erant addicti, exequi: nempe Deum Opt. Max. cũ deuotione adorare, illi ſupplicare, eius laudes cũ intellectu pſallere, literas ſacras publicè plebi interpretari, cum commodo uitam æternam docere: & quod Apoſtolis Chriſtus iniunxit, Euangelium uniuerſæ creaturæ prædicare diligenter: non quod nunc fit, ſomno & ocio indulgere, uentri ſeruire, nunquam eſurire, nunquam ſitire, nihil addiſcere. Quotuſquiſq; enim hodie Cœnobium ingreditur alio ſtudio, niſi quòd ocium præponat negotio, & quòd liber ab omni moleſtia certus uult eſſe de ſuo uictu? Et hinc ueluti ſaginati quidam, & rubicundi, ac uentricoſi prodeũt: in populo adorari cupientes, & ſalutari Rabi, tanquam religionis Antiſtites, cum nihil minus quàm ueram ſectentur religionem: quę non in habitu illo, ac uita à moribus Chriſtianis longè aliena conſiſtit. Et idcirco hanc puto cauſam, quare ſeculo noſtro illis quidam principes cenſus eripiunt, ſuos redditus imminuunt, ac odio multis paſsim exponantur ac ludibrio. Quod ſi inſtitutionem ſuam primæuam recordarentur, eamq; religioſe tractarent, non dubito quin principes ſumma cum ueneratione econtrario uiros religioſos, doctos, eminentes uitæ integritate, amplecterentur, fouerent, nouis cenſibus augerent. Sed in abuſum omnia ſunt uerſa, pace omnium dixerim. In uniuerſo quippe orbe nullus ſtatus, nulla conditio, nullus ſexus penè, quæ ſua ſunt, agit. Ciuis nobili, nobilis Comiti, Comes Principi, Princeps Regi, Rex Cæſari, Cæſar Deo, ob unicam ambitionem furatur ſuum titulum, decus, honoremq;. Cum enim ſolus ſit Deus inuictus, homines tantæ fragilitati obnoxij ac debiles, cupiunt inuictiſsimi appellari: & cum ſubditi uiciſsim maioribus debeant parêre, quaſcunq; poſſunt fraudes ac dolos ſuis patronis machinantur: uiciſsim cum ſuperiores ſubditos fouere debeant, deglubũt, corradunt, ſanguinẽ exugunt, ut præter pelles & oſſa in corpore nihil habeant reliquum. Ideo uidemus hac ætate uillas, oppida, urbes, prouincias, regiones & regna indies imminui, deſolari, & euaſtari, & ædificia corrui, ſusq; deq; uerti. Quod enim regnum in uniuerſo Chriſtiano orbe hodie eſt pacatum? An Italia? quæ extrema premitur inopia, ac anguſtia: ubi peſtis, fames, bellumq;, & omnium rerum caritas: agri deſolati ſterileſcunt, uineta corrupta & ſecta putreſcunt, neq; terra ſuos fructus ut olim producit: & iam non amplius flos mundi Italia nuncupatur, ſed terra deſerta & effœta. An Francia? ubi adeò nullus fidei ac religionis eſt reſpectus, ita impietas graſſatur, ut ſub Diocletianis & Maximinis uerè Chriſtianis olim tutius agere fuerit. An in potentiſsimo archiregno Hungariæ, à Turco deſolato, & iam enſe à rege noſtro recuperato? ubi quotidie fiunt tot cędes, ut pauci ſalui hinc euadant. An in regno Dacię? uerſus Septentrionem, ubi & quotidie mala oriuntur, quæ in finitimas graſſantur regiones: ubi antiquus Daciæ rex expulſus, nouus ſuffectus: principes & reguli partim cæſi, partim extorres, ſemper inter ſe digladiantur, & ſimultates exercent cum uicinis. An in alijs regnis, quæ ſunt ſuis regibus orbati? ut futurum pleriq; putent, extremũ diem breui affuturum: adeò undiq; bella, & excidia. in urbibus ſunt inteſtinæ factiones, hinc eijciuntur principes, illinc eorum regna populantur incendijs, & ferro uaſtantur: & quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Idcirco uoraciſsima interim bellua Turcus, per ſuos exploratores edoctus, finitima quæq; regna euaſtat, homines ut pecora abigit, in quoſcunq; obuios truculentiſsimè deſæuit: regno Hungariæ iam ſua ueſtibula & antemuralia, Naudaralbam & Schabatz abſtulit, & Taururum ſiue Bellgradum obtinuit: in mari nobiliſsimam inſulam Rhodon, ut iter ſibi pararet in Siciliam & Italiam, ui abripuit, non ſine maxima Chriſtianorum principum ignominia: qui dum inter ſe digladiantur, partim ob ſuperbiam, partim ob inanem ambitionem quiſq; iuſtam ſibi fore putat pugnandi rationem: & hęc bella plus quàm ciuilia Chriſtiani orbis gerunt primates, Deo ob ſcelera noſtra permittente, & aſſentatoribus Conſiliarijs obmuteſcentibus. Quin potius ſincero corde, charitate Chriſtiana, ſuſpirijs nõ ſimulatis, ad Deum Opt. Max. manus porrigentes, enixè precamur ſupplices, ut ſceleribus noſtris ignoſcat, noſtri miſereatur, & Turcorum inundationes & cataclyſmos à nobis auertat pius & clemens pater, ob unigeniti filij IESV CHRISTI effuſum in ara crucis ſangui-

ſanguinem: alterq́ alterum fraterne moneat, ut rancores, odia, inuidias, ſimultates quiſq́ ponat, ac reipub. Chriſtianæ ſtudeamus unanimes. Hæc eſſet Chriſtiana reſpublica ſi ſic uiueretur. Expergiſcimini igitur, expergiſcimini Principes Sereniſsimi ac Illuſtriſsimi: ſatis iam ſomno datum eſt, & bello: arripite uexillũ Chriſti, ac circumducite per orbem Chriſtianum unanimes: ſæuiſsimęq́ beſtiæ Turco rictum ſuum hiantem enſibus confodite, tot animas quotidie uorantem ac deglutientem, de quibus principes olim rationẽ ſunt reddituri. Quid autem in imperio Germanico fiet, Deus nouit. Nam auguror, ob tam denſas fidei ſectas, rem grandem & terribilem futuram. nemo enim animaduertit illud poetæ: Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet: ob principum Germaniæ inter ſe ſimultates, & diſcordias plus quàm hoſtiles.

Sed quum hoc anno M.D.XXVIII, menſe Iulio, die XVIII, uentura ſit coniunctio planetarum ſuperiorum in Cancro, ſperandus eſt de ſecta Mahumetica, quę etiam in Cancro accepit initium, nobilis finis, ac potius interitus prophanæ & beſtialis ſectę. Deus Opt. Max. faxit, ut ſuam gratiam aſſequamur, & uideamus, quandoquidem ſine eius gratia nihil ſperare homini licet fragili, ut iſte ſuum errorem agnoſcat, qui dixit, contra Turcos pugnare eſſe exitiale, & contra Deum: homo natus ad seducendum multos, & periclitandum innocentes: quia infiniti ſuum ſanguinem fuderunt iſto duce. Et quum fruſtra reuocare uellet, ac mactare turpiter doceret, ſibi contrarius Scariotida ſequutus, qui innocentem tradiderat ſanguinem, cui à Iudæis eſt reſponſum, Tu uideris, quid ad nos? Itidem dicendum eſt huic impudenti ſycophantæ, qui arroganter nimium de ſucceſſu ſuæ hæreſis ſæpe dixit, Bene adhuc procedere opus ſuum, quo mediam penè Chriſtianitatem infecit ſuo occulto ueneno: homo, cui melius foret non eſſe genitum in mundum, niſi ſe Deo reconciliet, & palinodiam cantet. De quo amplius loqui non licet, ne dum hiſtoriam cœpi, Satyram uidear ſcribere: & amphoram cum inſtituerim, fingam urceum. Obiter tamen attigiſſe hoc uolui, ut cur diuus Leopoldus & ſua pudiciſsima coniunx noua monaſteria inſtituerint, uetera collapſa repararuerint, illis pro neceſſarijs abundè prouiderint, ut hinc altiſsimi laus propagaretur, plebes in recta fide religioſe inſtituerentur, egenis neceſſaria ſubminiſtrarentur, cæteri quoq́ principes idem facientes in memoriam reducant. Omnium enim cœnobiorum prima dos eſſe debet hoſpitalitas, ut libenter communicent cum peregrinis & aduenis, exteris & incolis, ea quæ Deus abundè illis ſubminiſtrat, & principes liberaliſsimè in ſuos uſus ſuppeditarunt. Ob id D. Leopoldus pauperum pater dictus eſt. inſtituit enim quotannis in eius memoriam, eius feſtiuitate, quicunq́ hoc cœnobium ingrediuntur piè, ut carne, uino, pane ueſcantur, ac obolo donentur, ut eius liberalitas paſsim omnibus innoteſcat, Deiq́ bonitas hinc extollatur ac laudetur. Diuus Leopoldus itaq́, Princeps pius, ut ad hiſtoriam reuertamur, inter frutices coniugis flammeolo reperto, cœnobium iactis fundamẽtis ſtruit ſplendidum in ripa Danubij, uiris hoc probatæ uitæ & doctis adimplet, & Canonicos ſeculares cum Præpoſito ſuo, qui primus Ottho eius filius magnæ doctrinæ fuiſſe perhibetur, tandem epiſcopus Friſingenſis factus, inſtituit: non ut paulo liberioris eſſent uitæ, ſicut in magnis Cathedralibus cernimus hodie, plures aucupes ac uenatores, quàm ſtudioſos aut doctos, aut religioſos. Nam & hi antiquitùs addicti erãt bonis literis: unde & eorũ congregationes & tẽpla Collegiatæ ſunt dictæ eccleſiæ, quòd ſimul ueluti in collegio honeſtam uiuerent uitam, & tranquillam, non ſcurrilem. Appellauit pius princeps hoc cœnobium Nouumburgum, quod perperam hodie Clauſtroneoburgum uocant, cum clauſtrum non ſit anno ſalutis quartodecimo poſt millecentum fundatum, & trigeſimoquarto poſt mille centum ab Archiepiſcopo Chunrado Salizburgenſi, Reginario Batauienſi, & Romano Gurcenſi epiſcopis conſecratum, Lothario IIII Cæſare imperante: & eodem anno à diuo Leopoldo, Deo & S. Petro oblatum, quod ab initio ſecularibus Canonicis, poſtea regulam S. Auguſtini dicti canonici obſeruarunt, ut nunc: quod dehinc pontifices Romani, Innocentius II anno Chriſti M.C.XXXII. Eugenius III anno M.C.XL. Vrbanus III anno M.C.LXXXVII, multis immunitati-

Quando Neoburgum conditum, & quando conſecratũ ſit.

Ee bus

bus, priuilegijs, & libertatibus donarunt: & ſub anathematis pœna, ne huic cœno-
bio uis ulla inferatur, religioſiſsimè cauerunt. Diplomata & pij principis, & ſum-
morum pontificum oculata fide perluſtraui. Fertur autem pius princeps antea
Cellæ Mariæ. cœnobium, quod Cellas Mariæ appellant, in ruinam & egeſtatem uerſum, refeciſ-
ſe & inſtauraſſe. Dehinc cœnobium Melicenſe, uetuſtate & aſsiduis bellis, &
Melicenſe cœnobiū. Hungarorum irruptionibus collapſum, reparaſſe, cenſibusq́ auxiſſe. Sed ut re-
gula diui Bernhardi à uiris etiam religioſis in ſua prouincia, & feliciſsimo illo Mar-
chionatu dilataretur (paſsim enim tum laus diui Bernhardi increbuit) in ualle ne-
Cœnobium S. Crucis. moroſa S. Crucis cœnobiū extruere cœpit, ac redditibus certis prouidere: Othone fi-
lio, qui ea tempeſtate in Morimundo cœnobio regularem uitam ſubierat, adhortan-
te, alijsq́ filijs, Alberto, Heinrico, Leopoldo & Erneſto, aſſentientibus, ut ex uetu-
Guilhelmus Abbas S. Crucis. ſtis fundationis diplomatibus didici, quæ mihi Guilhelmus Abbas huius tempo-
ris, uir honeſtæ religionis, exhibuit, olim in mea diſciplina in ſcholis educatus: qui
iam pertæſus laborum & inquietudinum, liberè ceſsit, ſoli Deo, literis & ſtudijs
deditus. E quibus quidem diplomatibus diſcitur, quæ bona illis ſint donata à pio
principe: & acta multorum Baronum, qui illic nominantur, præſentia referuntur: an-
no M. C. XXXVI, indictione XIIII, regni Lotharij VIII, Imperij uerò III,
paulo antè quàm uitam finiret. Diuus autem Leopoldus cum ex Agnete uxo-
re decemocto liberos peperiſſet, Marchionatumq́ annis ſumma integritate, clemen-
tia ac pietate, quadraginta adminiſtraſſet, perfectis ſuis fundationibus, cum uxo-
ris & liberorum aſſenſu, quaſi uiatico ad futuram uitam præparato, ultimum diem
ſuum clauſit XVII Calendas Decembris, humanæ ſalutis anno M. C. XXXVI,
ſuperſtite coniuge Agnete cum VI filijs, & V filiabus, in cœnobio Nouburgi in
Capitolio (ut aiunt) ſepultus, & poſt annos trecentos undequinquaginta in nume-
rum beatorum receptus, ut ultimo loco huius opuſculi clarè enarrabimus. Fuit
autem Agnes hæc Leopoldi coniunx, primùm deſponſata Friderico de Hohen-
ſtauffen Baroni, & dehinc Duci Sueuiæ, cui peperit Chunradum & Fridericum
Duces Sueuiæ. Sed Chunradus factus eſt rex Romanorum, Fridericus uerò
genuit Fridericum Barbaroſſam Imperatorem, à quo longa ſeries Ducum Sueuo-
rum orta eſt. Poſt Friderici obitum nupſit Marchioni Leopoldo, cui decem &
octo liberos peperit, quorum ſeptem, duo maſculi & quinque puellæ, in pueritia
immaturam obiere mortem: undecim iuſtam aſſequuti ætatem, principum digni-
Albertus III Deuotus. tates obtinuerunt. Albertus enim primogenitus, III eius nominis, cognomine De-
uotus dictus, aduocatus à patre inſtitutus cœnobiorum à patre extructorum, Be-
læ cæci Hungarorum regis ſororem habuit conſortem, quæ tamen nullos liberos
produxerat. Is cum Boritio Duce, Stephani II regis Hungarorum fratre bellum
gerens, Alberti auxilium implorauit: qui fortiſsimorum militum manu congrega-
ta, uenit contra Boritium. qui cum Alemannorum copias inſignes adeſſe audiret, ex
ſtrepitu magno & clamantium adhortatione, licet Polonorum quoque magnum
haberet numerum, territus fugit, multis amiſsis. Subſequuti Alemanni, cædem
magnam intulerunt: poſtquam pars cæſa, pars oppreſſa, uictoria Belæ & Alberto
ceſsit. Sunt in eo conflictu centum & uiginti nobiles Auſtriæ baltheo militari ador-
nati, anno noſtræ ſalutis M. C. XXV. Hic Albertus mox patris obitum ſequu-
tus, Marchionatum Auſtriæ non rexit. Heinricus ſecundus eius nominis, filius
Heinricus Ita me Deus amet. Leopoldi Marchionis ſecundus, ex patris teſtamento Leupoldo quinto eius no-
minis, Marchionis Leopoldi tertio filio poſtpoſitus in gubernatione: de utro-
Leopoldus V. que inferius ſcribemus. Quartus diui Leopoldi filius, Erneſtus, eius nominis &
Erneſtus. familiæ IIII, adoleſcens excellentiſsimæ formæ, decimooctauo ætatis anno imma-
Otho, diui Leopoldi V filius. tura morte diem ſuum clauſit. Quintus filius Leopoldi Otho, in bonis diſcipli-
nis à pueritia educatus, cum Pariſienſe gymnaſium adijſſet pro bonis capeſſendis
literis, poſt primi Præpoſiti obitum in cœnobio Nouburgi à patre fundati, deſi-
gnatus Præpoſitus, multas ex Francia attulit Sanctorum reliquias, reuerſus'que in

Franciam

Franciam pro maioribus aſſequendis diſciplinis, in Burgundiam conceſsit: & cœnobium Morimundi ingreſſus, ordinis Ciſtertienſis, ſanctam fratrum conuerſationē, & arcā ſupremæ philoſophię ſectatus, breui ad epiſcopatū Friſingenſem electus, quàm felicisſimè adminiſtrauit. alienata enim recuperauit, collapſa reſtituit, ac ueluti uigilantisſimus paſtor omnia in meliorem partem inſtaurauit. Cum imperatore Chunrado II, fratre ex genitrice Agnete, terram ſanctam uiſurus, & ueſtigia Seruatoris noſtri adoraturus adijt. Reuerſus aſit annales doctos, qui extāt, & eruditis probantur, à creatione mundi ad ſua tempora, & in octo digeſtos libros, res geſtas Friderici I. Imperatoris cōſcripſit: imperfectis Friderici imperatoris rerum geſtarum libris duobus, duos alios (nam quatuor extant) Raduuinus Friſingenſis præpoſitus, & eius amanuenſis adiecit: ſed & ipſe ante Fridericum mortuus, non expleuit Friderici imperatoris hiſtoriam. Cum Fridericus imperator iterum Italiam peteret, conſilij gratia, ut ſecum iret, rogauit: fortè ut ſe cū Romano Pont. Maximo, cum quo diſsidebat, componeret: ſed ſenium cauſatus, ad concilium Ciſtertienſe, quod Morimundi agebatur, ſe potius contulit, ubi morbo & ſenecta oppreſſus, mortem oppetijt ſanctisſimè ac religioſisſimè, poſtquam de æterna uita longa oratione habita, non ſine aſtantium fratrum lachrymis multa locutus, illic honorificè ſepultus, anno à nato IESV M.C.LVIII. Friderico I Imperatore. è cuius ſcriptis licet uidere, quales tum fuerint Ciſtertienſes monachi, & an ſe ocio an literis tradiderint. Deſcripſit eius mortem copioſe, ſimul & uitam, Radeuuinus præpoſitus, in quarto libro de rebus Friderici imperatoris geſtis, capite II. ſi quis ſcire plus uoluerit, hunc adeat. Chunradus ſextus Leopoldi filius, primùm Batauēſis epiſcopus, Reniperti ſucceſſor, pòſt Archiepiſcopus Salizburgenſis, Eberhardo ſucceſsit, utrumq; bene adminiſtrauit: in altero uerò moleſtias paſſus à Friderico imperatore, qui cum Alexandro III. Pont. Max. diſsidebat, cui ille adhæſit. Nec uictorem agnoſcere uoluit, ſed furori cedens, in cœnobium Admotenſe ſe contulit: & morbo correptus, Deo animam reddidit, anno Seruatoris noſtri M.C.LXVIII. Berchtam filiam primam diuus Leopoldus Heinrico Burgrauio Raniſponenſi deſponſauit, quemadmodū Agnetē, ſecundam, Boleslao Poloniæ Duci: & Gertrudim, tertiam, Vladislao Duci Bohemiæ, qui à Friderico I. Imperatore primus rex Bohemiæ creatus eſt, ob inſignia eius in Cæſarem beneficia & obſequia. & genuit ex ea tres filios, Fridericum, Primislaum regem Bohemiæ, & Albertum Salizburgenſem Archiepiſcopum. Elizabetham filiam quartam, diuus Leopoldus tradidit nuptui Hermāno Lantgrauio Saxonię. Quintā filiam Leuthā (quæ rectius Guetha, id eſt, bonitas dicta eſt) diuus Leopoldus Marchioni Montis Ferrati Regnigero matrimonio copulauit. Reliquas filias & filios, ut antè memorauimus, in pueritia mortuos, in Nouiburgi cœnobio ſepultos iuxta parentes cernimus.

Chunradus epiſcopus Batauenſis, dehinc Salizburgenſis.

Filiæ Leopoldi.

Vladislaus primus rex Bohemiæ.

Age iam candide lector, quod Plinius in ſeptimo ſuæ Naturalis hiſtoriæ cū magna admiratione ſcribit, diſpice: Vna feminarum, inquit, in omnium æuo, Lampedo Lacedæmonia refertur, quę regis filia, regis uxor, regis mater fuit. Nūquid multo hanc Agnes diui Leopoldi coniunx ſuperat ac excellit? quæ Heinrici IIII Imperatoris filia, Heinrici III Imperatoris neptis, Heinrici V Imperatoris ſoror, & item Chunradi regis Italiæ ſoror: & ex primo marito Duce Sueuiæ Friderico ab Heinrico IIII, creato ex Barone de Hohenſtauffen, produxit Fridericum Ducem Sueuiæ, patrem Friderici I Barbaroſſæ imperatoris, & Chunradum regem Romanorum Ducem Franconiæ, pòſt ex diuo Leopoldo dictos decem & octo liberos: adeò ut hæc Agnes

Lampedo.

Clareſcat eſſe Imperatoris { Filia / Neptis / Soror / Auia } Regis { Soror / Mater.

Quæ Plinianæ Lampedoni, omnium iudicio, multo præſtat. Sed ut obiter alteram de domo Auſtriæ afferam feminam longè Lampedoni excellentiorem, Elizabethā ſcilicet Alberti V Romanorum Hungariæ & Bohemiæ regis filiam, Ladislai Bohe-

Elizabeth.

miæ & Hungariæ regis ſororem, Caſmiri regis Poloniæ uxorem, matrem uerò Vladiſlai, Ioannis, Alberti, Alexandri, Sigiſmundi, regum Hungariæ & Bohemiæ, ac Friderici cardinalis, & Caſmiri in numerum ſanctorum relati: auiam regis Ludouici Hungariæ & Bohemiæ. Neſcio ſi ulla ætas parem huic feminæ multis ſeculis tulerit, de qua inferius plura in Alberto V. ſcribemus. Nonne Ioanna filia regis Arragonũ Ferdinandi & Iſabellæ, reginarum Hungariæ & Bohemiæ Daciæ & Portugaliæ mater, Philippi regis Caſtellæ & Legionis uxor, inter raras feminas & clariſsimas erit cõputanda: cum FERDINANDVM quoq; regem Hungariæ & Bohemiæ, &c. & CAROLVM V. Romanorũ Cæſarem produxerit? Vt igitur domum repetamus, nobiliſsima hæc Agnes, uiginti partus enixa, non ſine ingenti dolore, liberos in omnium uirtutum diſciplina educauit, ueluti pudiciſsima mater ſanctam prolem feliciſsima planta produxit, marito ſuperſtes aliquot annis religioſiſsimè uitam ſuam concluſit, in eodem ſepulchro cum eo eſt ſepulta, & aliquot impuberibus liberis. Quanquam autem iam libellum de geſtis D. Leopoldi claudere poſſemus, quia tamen Auſtriam nos ſcripturos recepimus, Marchiones reliquos, quoad hæc familia defecerit, ordine recenſebimus, ut textus rerum geſtarum ſerie quadam continuetur: ſi prius Defenſorium Canonizationis diui Leopoldi ſubijciamus. Quanquam autem Maximilianus Cæſar Auguſt. literis ſuis ad Innocentium Papam VIII. iuuit pro Canonizatione S. Leopoldi, ſuperfluum recenſere puto: qui uidi, quantum annixus eſt pius Cæſar in eius tranſlatione, cum hic S. Leopoldus de tumba transferretur anno Chriſti M. D. VI, die 15. Februarij, qui quidem dies dicatus eſt tranſlationi diui Leopoldi, qui hodie adhuc concelebratur. Hic nanq; dies in præſentia principum & epiſcoporum celebratus eſt, reuerendiſsimi Leonardi epiſcopi Salizburgenſis, reuerendiſsimi epiſcopi Vuigilei Batauenſis, reuerendiſsimi Matthæi epiſcopi Gurcenſis hodie Cardinalis & Archiepiſcopi Salizburgenſis: multorumq; Prælatorum & Abbatum, Illuſtriſsimi Principis & Ducis Iuliacenſis & Cleuenſis, multorumq; Baronum, & nobilium Archiducatus Auſtriç, comitantibus Cæſarem Maximilianum: qui habitu Archiducis, S. Leopoldum in argentea fabrefacta capſa bene ornata compoſitis oſsibus ſuis, ſequebatur, omnes in fletum aſtantes commouens, ob D. Leopoldi memoriam. Non enim ut Cęſar coronatus ambulauit, ſed in pallio ducali, cum corona roſtrata: quem quidem habitũ dehinc monaſterio nouo S. Trinitatis, in Noua ciuitate, obtulit.

LECTORI.

Hic iam ſubijciendum erat Defenſorium Canonizationis S. Leopoldi. Sed quia in manuſcripto exemplari, quo unico inter excudendum uſi ſumus, id deſiderabatur: certis de cauſis ſublatum putamus, maximè cum typis etiam excuſum eſſe idipſum alicubi conſtet.

AVSTRIAE MARCHIO VII. LEOpoldus V, Largus cognominatus.

Leopoldus iunior eius nominis V. diui Leopoldi & Agnetis tertius filius, & Auſtriæ Marchio VII, Largus cognomine dictus, quem ob amorem pater maiori filio Heinrico in adminiſtratione præpoſuit, & Marchiam annis ſex gubernauit, orſus ſuam gubernationem à patris interitu, anno à Chriſto nato M. C. XXXVI, & primogeniti ſui Alberti fratris. Hic eſt à Chunrado III rege Romanorum, fratre ex matre Agnete, Dux Bauariæ creatus. nam cum poſt mortẽ Lotharij Cæſaris, Chunradus à cæteris Principibus eſſet deſignatus, unà cum Saxonibus Heinricus Bauariæ Dux cognomine dictus Superbus, Chunradum illegitimè electũ cauſatus, rebellat, ipſumq; calumniatur, Regalia à ſocero ſibi collata Lothario pertinaciſsimè ſeruãs: ſed tandem reddere à principibus coactus, & Ratiſponam deferre. Cum in odium Chunradus exercitũ cõduceret,

Ducatus

Ducatus ei Bauariæ abiudicatur, & huic Leopoldo Marchioni à Cæſare confertur:
qui electiſsimorum militum manu Bauariam ingreſſus, Ratiſponā ſedem Ducatus
Bauariæ, & alia adiacentia ſibi ſubdit: & ad Lycum uſq; progreſſus, multis è ſuis miſ-
ſis celeriter reuertitur. Nam Heinrico Superbo ex mœrore mortuo, eius frater Guel-
pho ad ſeſe iure hæreditario pertinere cauſatus, Cæſari quoq; rebellis, mox exercitū
in Leopoldum, qui tum caſtrum quoddam Bauariæ Valeiam obſidebat, ductitans,
cæſis ac raptis multis eius militibus, in fugam turpiter & ignominioſe uertit. magna
enim ibi & acris cædes facta eſt, pertinaciter utraq; acie diu ancipiti Marte pugnan-
te. Guelpho dux dehinc exercitū in Cæſarem Chunradum duxit, qui caſtrū Vuein-
ſperg obſederat: ſed cæſus, fugatusq;, cum paucis militibus Saxoniam eſt ingreſſus.
Luipoldus dum leges conderet Ratiſponenſibus, & iura illis præſcriberet, Otho Pa
latinus de Vuitelſpach in urbe tumultum quendam exciuit: unde territus ipſe, cum
ſuis armatus ex urbe uiam incendio fecit: hinc longè lateq; omnia populatus, haud
longè ab urbe caſtrametatus, cum ingentes paulo poſt copias coegiſſet, ut fame in ur
be omnes conficeret obſeſſos. Sed magna auri capta parte, obſidionem ſoluit: & ut
priorem ignominiā apud Valeiam acceptam aboleret, Bauariam populatur uſq; ad
Lycum fluuium. Reuerſus iam in Auſtriam, quieti ſeſe tradidiſſet, cum annis qua-
tuor bella in Bauaria gereret, ni morbo eſſet præuentus, qui eum in Bauaria detinuit.
Sed cœnobio S. Crucis à patre fundato, auxit redditus, adijciēdo uillas, fundos, pra
ta, prædia & flumina: opemq; tulit haud uulgarem Gotuuicenſi monaſterio, iam per
bella deuaſtato. Sub id tempus ab Hadmaro de Chuenring, & coniuge ſua Gertru-
de, qui ambo cœlibatum ducebant, quia liberis carebant, in monaſterij Zuuetlenſis *Monaſterium Zuetlenſe.*
fundatione omne ſuum patrimoniū diſtraxerunt, circa humanæ reparationis annum
M.C.XXXVIII. Hoc Luipoldo gubernante, eſt à quodam Comite de Maglandt
cœnobiū Paumgartenberg in Auſtria conſtructū, anno à IESV nato M.C.XXXXII, *Cœnobium Paumgarten à quo extructum.*
quo hic Luipoldus mortem oppetijt, cum in Bauaria ægrotare poſt Bauariæ deſola-
tionem cœpiſſet, in monaſterio Alltag inferiori: ſed corpus eius eſt delatum in Au-
ſtriam, & cœnobio S. Crucis à ſe aucto & locupletato ſepultū. Habuit uxorem Ma-
riam Sobeslai ducis Bohemiæ, filij Vradislai regis Bohemiæ filiam: ſed nihil libero-
rum ex ea tulit, quia cum ea paucis annis uixit. Nupta eſt dehinc Hermanno du-
ci Carinthiæ.

MARCHIO AUSTRIAE VIII. ET ultimus, & Auſtriæ dux primus.

HEinricus II eius nominis, & ſtirpis diui Leopoldi ſecundogenitus, Au-
ſtriæ Marchio VIII, fratris Luipoldi fuit dicti ſucceſſor, & in Marchiona
tu Auſtriæ & Ducatu Bauariæ à prouerbio, ita me Deus amet, quod ſem
per in ore habuit, Ja ſamer Gott cognominatus uulgò, patri minus cha *Ja ſamer Gott.*
rus, & ob id minori filio Luipoldo poſtpoſitus, omnium fratrum ſuper-
ſtes, hæreditates tandem aſſecutus eſt omnium, totam Auſtriam feliciſsimè rexit, &
auxit annis trigintaquinq;, XIIII ueluti Marchio, XXI tanquam Dux, integer ac reli-
gioſus princeps, à Chunrado III Cæſare poſt fratris obitum dux Bauariæ creatus,
quam annis quatuordecim gubernauit: & cum regē Chunradum in Saxoniam profi
ciſcentem comitaretur, ab eo eſt data illi uxor Gertrudis, Lotharij Imperatoris & Sa-
xonum ducis filia, olim Heinrici ſuperbi Saxoniæ & Bauariæ ducis relicta uidua, quæ
altero anno nulla prole ſuſcepta obijt, ſecutaq; eſt pax inter Chunradum regem &
Saxones. Cum dehinc generalis expeditio in terram ſanctam Hieroſolymam, cum
magno Chriſtianorum feruore, ſummaq; deuotione in ablutionem criminum, à mul
tis paſsim ſuſciperetur, Heinricus noſter Chunradum & Ludouicum Francorum re
ges comitatus, unà cum fratre ſuo Othone Friſingenſi antiſtite, ac alijs multis Chri-
ſtianis Flandriæ, Phriſiæ, & Alemaniæ principibus, circa noſtræ ſalutis M.D.&
XLVII annum, per multos ſudores ac infinitos labores hanc peregrinationem hila-

ris aſſumit:utinam tam felicem exitum habuiſſet,quàm lætum principium ac feruens
habuerat,non fuiſſent res Chriſtianæ in Aſia ad deſperationē uſq; periclitaræ. Vix e-
nim exercitus Conſtantinopolim appulerat,dolo Orientalis Imperatoris Manuelis,
qui liuentibus oculis noſtros aſpexit,licet multis muneribus allexiſſet noſtros: apud
Iconium gipſa uel terra cretoſa immixta farinæ, uenenum pro commeatu, quem pol
licitus erat regibus impius tyrannus ſubminiſtrat. ſic ludificati noſtri dum magnis
conatibus amplificandæ in Aſia rei Chriſtianæ ſtudēt,laceros exercitus,infinita mul
titudine pane uenenato & bello conſumpta, reducere in Europam coguntur. In
reditu huic Heinrico eſt deſponſata Theodora Emanuelis imperatoris conſangui-
nea: de qua paulo inferius. Cum autem poſt Chunradi III Cæſaris obitum, Fri-
dericus I Barbaroſſa cognomento dictus, Cæſar eſſet electus, quia ſolus ille poſſet
iamdudum pullulantes & ſuccreſcentes diſcordias ſedare, omine ab eius nomine ac-
cepto,quod ſonat pacis diuitem, Fridreich (ut nimium mihi ſcioli uideātur,qui Ger
manico nomini indere uolunt Latinum etymon, à fœdere Fœdericū deriuantes,ridi
culè nimis & ſtultè) multis ſedatis rixis, & inteſtinis bellis, grauiſsimum uidebatur
exoriturum bellum inter Saxoniæ Ducē Heinricum iuniorem, qui hæreditario iure
Bauariam petebat: & hunc Heinricum Auſtriæ Marchionē,qui Luipoldo fratri ſuc-
ceſſor,Bauariam,quam Conradus illi donarat, & patri alterius ob rebellionem ſurri-
puerat,potenter iam gubernarat ac poſſederat. Imperator Fridericus utrunq; arcta
ſanguinitate conttingebat,futuro malo mederi ſatagens,ut ſuis parcerēt,conſilio Vla
dislai Bohemię ducis, multorumq; imperij procerum aſſenſu in Ratiſpona congre-
gatorum,rem ita compoſuit,ut Marchio Auſtriæ Heinricus ducatu Bauariæ cede-
ret Heinrico duci Saxoniæ, qui partem ducatus Bauariæ uiciſsim iure compenſum,
Auſtria ſuprà Onaſum. prouinciā dictam ſuprà Onaſum, traderet Marchioni Auſtriæ, Clypeus ac cor ſacri
Romani Imperij appellatus. Et ipſe Heinricus ut in honore aliquā pateretur iacturā,
dictus ac creatus eſt Dux: eſt & à Friderico Imperatore magnis libertatibus,immuta
tibus ac priuilegijs ſupra alios principes Imperij donatus,quæ extāt ac circūferuntur:
Corona roſtrata. inſignitus præcipuè pileo ducali crinito,qualis fuit apud Romanos corona roſtrata:
tum ueſte principali, qui quidem habitus regius eſt, & inde Archidux dictus eſt. Inci
dit id in annum ſalutiferæ incarnationis M. C. LXI. cum iam Fridericus primus re-
gnaſſet annis fermè quinq;. Longum eſſet recenſere donatas ab Imperatore Frideri-
co I, Heinrico Auſtriæ Duci libertates, & pòſt à Friderico II Imp. confirmatas & au
ctas, Diadema ſcilicet cum Crucis inſigni, cum pleriſq; immunitatibus, anno Chriſti
M.CC.XLV. eius Imperij uigeſimoquinto anno. ſed hæc priuilegia inferius in cōmo
diore loco ponuntur. Fuit hic Heinricus princeps bellicoſus, & ſæpe ab Hunga-
ris,ſæpe à Bauaris,ſæpe à Bohemis laceſsitus: quibus uiriliter reſtitit,& ſæpe manus
cum illis conſeruit. In obſidione Mediolani cum Friderico primo imperatore, tan-
quam ſtrenuus miles,portam urbis qua Mediolanenſes erumpere ſoliti erant cuſto-
diens,ſæpe cum illis congreſſus, multas clades intulit. Marchioni etiam Stiriæ Otho
caro iuniori arma intulit, ut ducatum ſuum ampliaret: & cum Hungaris congreſſus,
Geyſæ II regis Hungarorum exercitum bis circa fluuium Leytam profligauit: Guel
phonem Bauarum ſæpe in fugam uertit,Steinpach caſtrum deſtruxit, cum duce Ca-
rinthiæ conflixit: Sobeslaū Bohemiæ regem,qui ducatum ſuum imminuere niteba
tur,bello attriuit. Eſt itaq; Auſtria,præcipuè Tranſdanubiana,penè incendijs ferroq;
Poſonium. euaſtata. Nam & Poſonium direptum à noſtris: ſed iuxta Leytam fluuiū uictoria pe-
nes Hungaros ſtetit, & Poſonium redditum eſt,paxq; ſecuta. Semper enim Hunga
Fines Auſtriæ. ri & Bohemi pro finibus Auſtriæ concertarunt. Sed ſtrenuus hic princeps non mo-
dò prouinciam,ſed & ciuitatem Viennam,ut dein latius ſcribemus, & alia oppida au
xit,& dilatauit. Cum filijs quoq; ſuis Luipoldo & Heinrico,ſuperato fluuio Mar-
chia,Bohemis occurrit,illoſq; abegit. Morauiam præda incendioq; populatus, pa-
triam ſuam tutatus eſt. Arcem autem ſuam in eo loco ciuitatis Viennenſis habuit,ubi
hodie fratres de monte Carmelo monaſterium habitant: & idcirco hodie adhuc lo-
Curia,am hoff. cus ille Curia appellatur, quòd princeps illic ſedem ſuam habuit. uixit autem religio-

ſus prin

ſus princeps in timore Dei,& patris fundationem cœnobij S. Crucis imperfectã per- *Cœnobium S. Crucis.*
fecit, adiectis duabus uillis, Minchendorff & Sigenfeld. Et ut memoriam quoq;
ſuam pijs factis extenderet, cœnobium Scotorũ Viennę D. Mariæ & S. Gregorio di *Minckẽdorff. Sigenfeld.*
cauit, fundauitq́, & cenſibus locupletauit: quod Scotis, qui tum habebantur religio
ſiores, ut ſub S. Benedicti normã uiuerent, adimpleuit, in quo poſt multas exantlatas *Cœnobium Scotorum.*
ærumnas ſepultus iacet: caſu equi in glacie improuidè lapſus, dum cum ſuis militibus
uoluptatis gratia obequitat, mortuus anno noſtræ ſalutis M CLXXII, Calendis Fe-
bruarij, relicta ſuperſtite coniuge ſua altera Theodora (nam duas habuit) è qua ſuſtu
lit Agnetã filiam, quam Stephano Hungarorum regi matrimonio copulauit: duosq;
filios, Leopoldum ſucceſſorem ſuum, & Heinricum : quos baltheo militari accinxit,
antequã moreretur: de quibus nunc dicam, omnes ſepulti Viennæ ad Scotos. Hein *Heinricus II. de Medlin ſenior.*
ricus II eius nominis enim minor natu, de Medling ſenior cognominatus, oppida il
la & uillas inter Viennã & nouam ciuitatem poſſedit, & cum patre ſuo ac fratre Leo-
poldo contra Sobeslaum ducem Bohemiæ circa Olomutium & Brunnam Mora-
uiam longè lateq; uaſtauit, ex Reytza uxore, filia regis Bohemiæ, Heinricũ iuniorẽ *Heinricus iunior de Medling.*
de Medling genuit, qui ſine liberis deceſsit in Nouoburgo ſepultus. A' burgo Med-
ling, quo uterq; habitabant, nomen ſortiti ſunt. Pater cum cõiuge in cœnobio S. Cru
cis quieſcit. Obijt autem ſenior anno à nato IESV MCC.XXIII. Iunior autem, poſt
patris obitum non admodum diu ſuperſtes fuit.

AUSTRIÆ DUX II. ET PRIMUS

Stiriæ, Leopoldus VI. cognominatus Virtuoſus.

LVipoldus VI eius nominis & familiæ, cognomine dictus Virtuoſus, Au-
ſtriæ Dux ſecundus ex Marchione à Friderico imperatore factus, filius
Heinrici Ducis Auſtrię I. & Theodorę primogenitus, poſt patris obitum
Auſtriæ ducatũ ſuſcepit gubernandũ, anno ætatis ſuæ uigeſimo: quẽ tan-
ta felicitate rexit, ut paſsim Pater patriæ diceretur: religioſorũ amator præcipuus. &
quo anno mortẽ eius pater Heinricus oppetijt, hoc eſt, à nato IESV M.C.LXXVII.
ipſe in Italiam ad Fridericũ Imperat. I. unà cum Hermanno Carinthiæ conceſsit, ac iu
xta Piſaurum in caſtro quodam uicino Ducatus Auſtrię feudum multis Italis & Ger
manis aſtantibus ſuſcepit, VI. Calend. Martij. Aiunt hunc quidã interfuiſſe recon
ciliationi Alexandri III. Pont. ſummi, & Friderici I. Imperatoris, quæ ſub id tempus
Venetijs agitabatur. Reuerſus in Auſtriam, cõtracto exercitu, Bohemos, qui Tranſ-
danubianam Auſtriam uexabant, expulit, ac in fugam conuertit. Quia autem reli-
gioni admodum deditus erat, cum multis principibus ut terram ſanctã, in qua Chri-
ſtus ueſtigia impreſsit plantis ſuis ſanctis, inuiſeret, ſeſe accinxit, ſub Clemẽte Pont.
III. ac dein ſoſpes reuerſus, magnam S. crucis portionem ſecum attulit, quam cœno-
bio S. Crucis donauit. Collecta hinc Bohemorũ Hungarorumq; magna manu, ob-
ſidionem caſtri Ortenberg Comitis Rapatonis moliebatur: ſed cum Batauiã aduen- *Comes de Ortenburg.*
taret, occurrit illi Comes, imperata facere pollicitus, ſeſeq; ſubmiſit. & multorum ſua-
ſione iram princeps remiſit: in ſuamq; reuerſus patriam. Magno luctu paulò pòſt per
uniuerſam Germaniam increbuit rumor, circa annũ noſtræ ſalutis M.C.LXXXVII.
Sarracenorũ & Aegypti regem quẽ Saladinũ uocant, uulgus Suldanum, Damaſci
habitantem, caſtellisq; expugnatis Sarracenos impoſuiſſe cæſis Chriſtianis, Syriam
armis inuaſiſſe: ac Palæſtina in ſuam redacta ditionem, urbem Hieroſolymam expu-
gnaſſe: quod & Græcorũ Imperatori moleſtũ erat. ſuſpecta enim erat illi ipſius poten
tia. Itaq; Friderico imperatori nũcios mittit, ceu bellicoſiſsimo principi, ne terra San
cta prorſus periret, ſubſidia petẽdo. qui cũ principibus Imperij, deſignato pòſt Hein-
rico filio ſuo Cęſare, expeditionẽ Aſiaticã ſuſcepit, cũ epiſcopo Dietpoldo Batauẽſi,
Herbipolenſi, Monaſterienſi, Oſſenburgẽſi, Miſnenſi, principib. Friderico duce Ale

maniæ, Bartoldo Morauiæ ex Bauaria de caſtro Andochiſo, Hermanno Marchione
Badenſe, cruce ſignatis, ut crucis ignominiam uindicaret Chriſtianiſsimus princeps.
Et anno uirginei partus M.C.LXXXXVIIII, per Hungariam ac Bulgariam, Græciam
penetrat: multisq́ tandem exantlatis laboribus, à Græco imperatore Græca fide acce
ptus, cum iam Eugenius III pontifex Romanus in Seleuciæ campos deſcendiſſet, cũ
lætiſsimo exercitu poſt labores ſuperatos innumeros, IIII idus Iunij fluuio quodam
ſubmerſus, triſtem ac lacerum reliquit exercitum, anno noſtræ reparationis M.C.
LXXXX. Expeditionem hanc Aſiaticã ſcripſit Dietpoldus Batauenſis epiſcopus,
per ſuum Decanũ, qui Comes itineris erat, cui nomen erat Tageno. Ad hunc Luipol
dum Auſtriæ ducẽ (ut Auentinus noſter, uir doctus, & diligens antiquitatis indaga
tor, qui ſe in monaſterio Boioariæ Richobergomo inueniſſe hanc expeditionis A-
ſiaticæ deſcriptionem teſtatur) dum Friderici oſſa Antiochiæ ſepeliuntur, & Frideri-
Accaron. cus dux Sueuiæ filius reliquijs exercitus collectis Accaron ad cæteros Chriſti mi-
lites uenit: mox febre correptus, patrem ſequitur. Nam peſtilentia ſæuiſsima ſu-
bitò orta, magnã cladem uniuerſo intulit exercitui, quæ & Dietpoldum Bathauen-
ſem epiſcopum cum plerisq́ alijs principibus ſuſtulit. Quo ferè tempore Philippus
Franciæ rex cum Comite Flandrenſi, & Richardus rex Angliæ perfidus, pariter exci
tati à Cardinalibus, à Cœleſtino III miſsis, hanc expeditionẽ ineunt. Et in Germania
Heinrico VI Imperatore monente, hic Leopoldus dux Auſtriæ cum multis Germa-
Accon. niæ præſulibus cruce ſignatis, iter hoc aſſumunt, ut Sarracenis debellatis, Acconem
Palæſtinæ urbem Chriſtianis reſtituant, quam miles Chriſtianus iam ſecundo anno
obſeſſam expugnare non poterat. Rex Franciæ aduertens Richardi perfidiam, quòd
cum Saladino uidebatur colludere (eſt enim inter Francos & Anglos odium pluſ-
quam humanum) relicta terra ſancta, & traiecto mari, conceſsit Apuliam. Leopol-
dus autem hic noſter, & Richardus, diuerſis à ſe inuicem locis locatis caſtris, ac bene
munitis, oppugnationem urbis aggrediuntur, quam fruſtra impedire Saladinus nite
batur. Expugnata itaq́ urbe, Richardus ſigna triumphalia in turribus undiq́ affixit,
uictoriam ſibi ſoli aſcribens: cum tamen Luipoldus dux Auſtriæ hic noſter, cum ſuis
una turri ciuitatis capta, primus muro eius loci ſuperato, ante omnes adeò cum hoſti
bus conflixiſſet, ueſte alba ornatus, quam totam cruentam militis ſanguine conſper-
ſam poſt pugnam reperit, ſolo ſpacio albo quo baltheus medium hominem cinge-
Arma Auſtriæ noua. bat relicto: ut plerique pro inſignibus ac armis, quibus nũc utuntur principes Auſtriæ,
arbitrentur à Cæſare in rei memoriam clypeum rubrum cum linea interſectum alba
donatum. Licet alij aliam cauſam referant armorum, bonitatem ſcilicet, ſeu feracita-
tem terræ Auſtriæ, quam ſecat fluuius Danubius per mediũ. In hac itaq́ turri à Lui
poldo & ſuis capta, cum uexillum ducis Richardus aſpexiſſet, deijci in opprobrium,
ac conculcari iuſsit princeps perfidus, non ſine ducis Orientalis ignominia ac uerbis
contumelioſis, & quibus regi Francorum pòſt occaſionem dederat abeundi. Ad-
hæc indignus Rex prædam communi ſudore partam, inter ſuos tantum partitus, ma
gna iniuria cunctos afficiebat: ſuoq́ uſus tantum arbitrio, cæteros omnes deſpexit.
Offenſi tanta contumelia milites & Italici & Germanici, in regem inuolaſſent: niſi mi
lites templi Teutonici Hieroſolymitani dicti fratres, orando ac ſupplicando furorem
ac iram aliorum lenijſſent & mitigaſſent. Deteſtantes itaq́ alij principes Anglicam
perfidiam, conſcenſis nauibus unà cum Luipoldo duce Auſtriæ abierunt. Interea
Heinricus VI Imperator à Pont. Maximo cum coniuge benedictus & inunctus, A-
puliam debellauit. Cui priuſquam ſuas iniurias à Richardo rege contumelioſe & ini
què irrogatas conquereretur, præter ſpem omnium eundem Richardum per terras
Auſtriæ in ſuum regnum repetentem (nam naufragio conquaſſatus, ob ſuperbiam
ſuam, Deo ſic ordinante, multis è ſuis amiſsis, ac diſperſis in loca uaria, cum paucis
Regẽ Angliæ capit dux Auſtriæ. per Auſtriam reuertitur) Luipoldus dux capit, dum in uenatione lepores ſectatur.
Nam ut in uetuſtiſsimis Annalibus Auſtriæ, & fide dignis reperi, in uillula propè
Viennam in ripa Danubij, cui nomen patria lingua eſt Erdpurg, à Luipoldo Richar *Erdpurg*
dus capitur, & Hadmaro de Chunring Baroni in caſtrum Tyerenſtain aſſeruandus
traditur:

traditur: ſed quum Ottho de S. Blaſio, non indiligens ſcriptor, qui Otthonis Friſin-
genſis epiſcopi hiſtoriam ad annos centum dilatauit, tradat, regem hunc, ne cogno-
ſceretur, habitu priuato ac ſeruili, ob timorem, in ueſte coci aſſantē, à duce Auſtriæ,
prodente ipſum annulo cum precioſiſsima gemma, quem in digito retinuit improui
dus (ſic uolentibus fatis) captum, dum in diuerſorio publico extra urbem ob pran-
dij neceſsitatem à quodam Ducis miniſtro, qui apud Acconem ipſum nouerat, caſu
cerneretur, ac dein Ducem certiorem de eo faceret, plerique hanc captiuitatem deteſta-
bātur, quaſi in peregrinū ſepulchri Dominici ſacrilegiū admiſiſſet princeps Auſtriæ
& idcirco Max. Pont. anathemate feriebat ducem, ne ſcilicet tranſmarinę expeditio-
nis milites deterrerentur, ignari contumeliam tam ſæuam & crudelem à rege perfido
pio principi inuſtam. Mittitur igitur captus rex Anglus Vormaciam Cæſari Heinri-
co VI, quò multi è ſuis confluūt. Sed diligenti examine diſcuſsis omnibus, pro redem
ptione ſui magno auri & argenti pondere mulctatus, & ipſi Cæſari Heinrico centum
milia, & Luipoldo Orientis duci ducenta milia, priuſquā liber abiret, afferre iubetur.
Imperator hanc mulctam militibus in ſtipendium donat, qui Apuliam ex hoſtium
manibus reciperent. Dux Auſtriæ ne auaritiæ inſimularetur, ſuam ſibi donatam pe-
cuniam in conſtructionem urbium ſuarum Auſtriæ, potiſsimum in exteriorem urbis
Viennenſis murum, ac pomœrium eiuſdem, cum congeſtis illis aggeribus per urbis
circuitum, qui hodie adhuc extant, expendit. Aſpice lector huius rei non contem-
nendum ueſtigium in muro Viennenſi, inter turrim rubeam & Salis cognominatā,
ubi duas uidebis lapideas ſtatuas, quarum una regis capti formam habet, altera ducis
Luipoldi erat. His imaginibus annexa tabula, quæ ſcriptis hoc monumentum teſta-
batur: quam uidi, ſed iactura temporis & incuria noſtratium iam perijt. Hic Leo-
poldus, uel ut uerius ſcribam, Luipaldus, dux Auſtriæ, fratres Hieroſolymitanos ex
Accaron, poſtquam à Friderico II Imperatore in imperium aſſumpti, & magnis li-
bertatibus ſunt inſigniti, etiam in Auſtriam uoluit implantare, multiſque redditibus ac
annuis cenſibus locupletauit. Et uillam illam prope Viennam, Erdpurg dictam, ubi
captus eſt ab hoc Luipoldo duce rex Angliæ Richardus, liberè donauit, cæteraque bo
na ſuppeditauit, quę poſteriores Auſtriæ duces Fridericus pater & filius cōfirmarūt:
necnon Alberti, quorum diplomata oculata fide cōſpexi. Nam hic princeps urbem
Viennenſem ampliauit, ob amorem ciuium, quos mirè dilexit, ac plerique libertati-
bus donauit. Sobeslaum Bohemiæ ducem, Auſtriæ infeſtum, adeò oppreſsit, ut &
Brunnæ & Olmutio urbibus Morauiæ multa incommoda, ferro, præda, incendijs,
adductis copijs ſuis, adduceret & inferret. Fridericum inſuper Bohemiæ ducem, Vla
dislai filium, à Sobeslao regno deturbatum, ſuo auxilio reſtituit, tanquam conſan-
guineus pientiſsimus. Cæterùm cū Marchioni Stiriæ Ottocaro iuniori, nuper à Fri-
derico imperatore Duci creato, filiam Kunegundim uxorem dediſſet, quæ ſine libe-
ris ante maritum diſceſſerat, lepræ morbo incurabili Othocarus infectus, Ducatum
Stiriæ ultrò ſocero ſuo, huic Luipoldo, donauit, antequam moreretur: huic uni om-
nia ſua bona fauens. quod cum ægrè tuliſſent alij, tot tantaque bona gratis dari, ſine e-
tiam ſubditorum aſſenſu, ne res in diſſenſionem ueniret, néue quis cauillari poſſet, Sti
riam omnem Duci Luipoldo uendidit, ſed admodum precio perexiguo. Heinricus
VI Imperator hanc emptionem & donationem, ceſsionem legationemque approba-
uit, literiſque ac diplomatibus ratificauit, Luipoldoque feudum conceſsit, ipſumque prin-
cipem Stiriæ creauit. Sic is nunc primus erit huius ſtemmatis dux Stiriæ. Quum
autem & tertiò, ut quidam ferunt, Palæſtinam cuperet cum nonnullis Chriſtianis
principibus ingredi, in Stiria deſcendens ex arce Gretio (quod rectius Grenitium,
quaſi dicas limitem, patria lingua Grenitz, uocaretur) caſu equi decidit, natoque præ-
ter ſpem iuxta fracturam oſsis crudeli apoſtemate, ob intolerabilem dolorem ampu-
tare pedem coactus, Monachi habitum induit, ac ſumma religione uitam ſuam fini-
uit nonageſimotertio anno ſupra milleſimum centeſimum, quum cœnobiū S. Cru-
cis, ubi ſepultus iacet, quibuſdam uillulis ac annuis redditibus auxiſſet, ac Gotruui-
cenſe cœnobium quibuſdam donarijs locupletaſſet: relicta Helena filia, Geyſe II ſo-
rore,

Duæ ſtatuæ in muro Viennenſi, Ducis ſcilicet Auſtriæ & regis Leopoldi.

Primus dux Stiriæ.

Dux Auſtriæ monachus.

Cœnobium S. Crucis.

rore, Belę III regis Hungarorum coniuge: quę illi ſex annis ſuperſtes, duos ſibi pro-
creauerat filios, Fridericum & Leopoldum, ac Kunegundim, quæ uxor erat Othoca
ri iunioris ducis Stiriæ: à quo, ut ſcripſimus, Ducatus Stiriæ ad Auſtriam delatus eſt.

AUSTRIAE III. DUX, ET *Stiriæ II.*

MOrtuo Luipoldo VI Duce Auſtriæ & Stiriæ, ſucceſſerunt duo fratres,
Fridericus I Catholicus cognominatus, & Leopoldus VII dictus Glo-
rioſus, qui paternas inter ſe diuidētes hæreditates, Fridericus Auſtriam,
Stiriam Leopoldus ſortitus eſt, tanquam maior natu. Qua ferè tempe-
Locuſtæ. ſtate in Carinthia ingens locuſtarum multitudo, cum inſigni corporis
magnitudine, arborum germina & ſata depaſta, magnam terræ ſterilitatem induxit:
quam caritas annonæ, fames ac peſtilentia ſubſecuta eſt. Fridericus princeps reli-
gioni deditus, qui in omni ſua uita ab adoleſcentia hoſtibus Chriſti eſſet infenſus, con
traq́ eos ſemper enſem ſtringeret, Catholicus princeps eſt appellatus. ideoq́ cum
multis præclaris & illuſtribus principibus traiecit in Hiſpaniam, debellaturus gen-
Fridericus in Hiſpaniam. tes Barbaras, & Chriſtiani nominis hoſtes: quæ ex Aphrica in Hiſpaniam pridem
ingreſſæ, magnam cladem Chriſtianis intulerant, undiq́ agros, oppida & urbes eua-
ſtantes: quibus eiectis & cæſis, reuerſus hortatu Heinrici VI Imperatoris, qui tum A-
puliam compeſcebat, cum multis Germanię & Galliæ principibus charactere crucis
inſignitus, ut Sarracenos quoq́ debellaret, & gloriam Chriſti ampliaret, tanquam
princeps Catholicus, mare traiecit, ac Hieroſolymam ſoſpes delatus, multa egregia
ſuæ uirtutis facinora edidit, nulli in tota militia ſecundus. & altero ſuæ expeditionis
anno, dum hoſtes Chriſtiani nominis perſequitur, ualetudine aduerſa correptus, ui-
tam cum morte commutauit: anno à nato IESV M.C.LXXXXVIII, ſine liberis, ſine
coniuge decedens. in Auſtriam eius corpus delatum, in cœnobio S. Crucis, quod &
cenſibus auxit, ſepultus iacet optimus Princeps, cum iam Auſtriam poſt patris obi-
tum ſex annis uixiſſet moderatus.

AUSTRIAE DUX IIII.

LVipoldus VII huius nominis & familiæ, Glorioſus cognomine dictus,
Friderici fratris Catholici cognominati ſucceſſor, utrunq́ poſt eius obi-
tum ſortitus Ducatum & Auſtriæ & Stirię, feliciter, ſed nō ſine labore re-
Emericus, Heinricus. xit. Nam Emericus rex Hungariæ uulgò dictus, rectius uerò Heinricus
(ita enim patria lingua ſua Hungari nomina Germanica inuerterūt) Au
ſtriam mox poſt fratris obitum cum magno præter ſpem exercitu ingreſſus, ferro,
flamma, præda populatur, abſente principe: ſed interuentu Chunradi archiepiſcopi
Moguntini, & Eberhardi Salizburgenſis, & Volffgeri Batauenſis, qui cœnobiū Sco
torum ab Heinrico fundatum ſub id tempus dedicauit, paulo pòſt Aquilegienſis pa
triarcha creatus: huius aliorumq́ principum ope rex Heinricus Hungariæ, & Luipol
dus dux Auſtriæ, compoſiti pacatiq́ ſunt. Similiter rex Heinricus, & Andreas II,
frater eius, qui illi ſucceſsit, diu in rancore uerſati, perſuaſione pręfatorum Principum
cōcordiam inierunt. Hinc Leopoldus in tanto publico gaudio, baltheo militari eſt
donatus. Sed ne continuò Hungari per fluuium Leytam in Auſtriam irrumperent,
nouam ciuitatem tum cōdidit, ut incurſiones illic arceret. Semper enim illic irrumpe
bant: licet Auſtria, quod poſtea ſcribemus, longè ulterius naturali limite protendere-
Noua ciuitas conditur. tur, ad Rabam uſq́ fluuium. Noua aūt ciuitas propter cōtinua incendia ſic dicta eſt,
quòd omni penè anno innouetur, & ex nouis ædificijs noua & renata appareat: unde
& arma huius ciuitatis gētilitia ſunt, alba mœnia cū turri noua in rubeo cāpo. Statuit
Ferdinandus noſter princeps, rex Hungariæ & Bohemiæ (Deus ſibi uitam proro
gat) qui Burgū illud ornatiſsimè & magnificè extruxit, & fontibus per aquæductus
ornauit,

ornauit, ut nimirũ regia ſit dicenda, condere hoſpitale cum triginta perſonis, qui debent hic ali & nutriri neceſſarijs ſumptibus, quos certa pecunia & parata uult inſtituere: Deus faxit, ut hoc ſanctũ propoſitum procedat. Tum fortè hæc urbs amplius non Noua ciuitas, ſed Fernadinopolis iure & meritò dice. Habet hoc Burgum uiuariũ amœniſsimũ, ex damis, ceruis, hinnulis, cuniculis & labyrintho ingenioſiſsimo. Præterea priuſquam urbs conderetur, Heinricus rex Hungarorũ (quod eſt paucis notum) ſtatuit præuenire hunc noſtrum Leopoldum, & aream haud longè à Noua ciuitate foſſa & aratris circunduxit. Conuenerant hi duo principes pacto, ut qui prior ex illis urbem extrueret, alium ſuperaret & uinceret. Leopoldus itaqꝫ dicto citius urbem ſuam perfecit. Heinricus Hungarus uidens rem perfectã, rubore perfuſus, cum ignominia diſceſsit. quales namqꝫ ſint Hungarici artifices & architecti, ſi careant Italis & Germanis, hinc omnibus manifeſtò patet. Quum meditantur domum extruere, cum faciunt ſtabulum, & ut poeta dixit Horatius, Amphoram cum inſtituunt, uix urceus exit. Cernitur hodie haud longè à Noua ciuitate area illa Hungarica pro urbe condenda, quæ futuro ſeculo apud poſteros poſt annum Platonis extruetur. Sed ad Leopoldum noſtrũ ueniamus. Hic Dux, Viennę habitabat: Burgumqꝫ, quod iam regijs ædificijs exornatum eſt, extruit. nam Heinrici primi Ducis Auſtriæ habitatio Carmelitis ceſsit. Multum enim Viennenſes amabat, pluresqꝫ illis immunitates conceſsit, & priuilegia: quia illum uiciſsim deuotiſsimè obſeruabant, illiqꝫ fideliter obtemperabant. ob id nuptias hic præſente rege Romanorũ Philippo, alijsqꝫ principibus magnificas regijs ſumptibus, cum Theodora Emanuelis Conſtantinopolitani Cæſaris expulſi conſanguinea, celebrauit honorificentiſsimè. unde & illi ſuppetias tulit, dum Coloniã obſideret, pluresqꝫ in circuitu inimicos & caſtella caperet, commeatum eorũ interciperet & aquis ac terra, Nuſsiamqꝫ occuparet. Nam Ottho Bauariæ Dux à quibuſdam per ea tempora deſignatus erat rex Romanorum, contra Philippum regem: è qua re multi ſunt facti conflictus & ſtrages, de quibus in Cæſaribus noſtris copioſe ſcripſimus. Perrexit paulo pòſt Luipoldus hic noſter Auſtriæ dux, & Stirię, cum multis alijs principibus in terram ſanctam. Tantus erat tum feruor & zelus in religionem Chriſti, ut nemo ex Ducibus Auſtriæ putaretur bonus Chriſtianus miles, qui terram ſanctam non inuiſeret ac adiret: è qua ingentem S. Crucis portionem ſecum religioſus princeps abſtulit. Sed cum Sarraceni ex Aphrica traiciſſent in Hiſpaniam, cunctaqꝫ ferro & flamma euaſtarent, Leopoldus dux Auſtriæ cum ſuis illos ipſos in Hiſpaniam aggreſſus, in Gallicia manus cum illis conſeruit, deqꝫ hoſtibus triumphauit: multisqꝫ fortitudinis ſuæ præclaris facinoribus editis, reuerſus in patriam, quia admodum religioni deditus erat, maiores ſuos ſequi, ne ab ijs degenerare uideretur, ſtatuit. Cœnobium itaque quod Liliorum campus appellatur, fundare cœpit, in quo repoſiti ſunt Monachi S. Bernhardi, pulchris ædificijs exornatum, cenſibus ac redditibus auctum. Adiecit & pleraſqꝫ arces & ciuitates huic prouinciæ, quas emit ſuo ære, ac ſe frugi principem modis omnibus oſtendit. Cum uerò Sarracenorum princeps in Palæſtina ac Iudæa aliquot urbes & oppida Chriſtianis eripuiſſet, euaſtaſſetqꝫ in Hiſpanijs multa loca, ſuperbiſsimè minatus eſt regi Aragonum, cæterisqꝫ Chriſtianis principibus, ni legem Sarracenam, abiecta Chriſtiana, acceptarent, fore ut breui orbe Chriſtiano uniuerſo debellato, grauiſsimas eſſent ſibi daturi pœnas. Conueniũt itaqꝫ pleriqꝫ Chriſtiani Principes, & ſignati cruce mare traijciũt. Ibi Luipoldus hic noſter, uocata uniuerſa ſua nobilitate Auſtrię & Stiriæ in Nouoburgo cœnobio, ſecundò ſe cũ ſuis charactere crucis conſignat: ac per Hungariam deſcendens, Andream II regem hortatur ſupplex, ut ſit comes itineris: feliciqꝫ ac proſperrima nauigatione paucis diebus, quod uix credibile eſt cuiquam, Danciatam urbem Aegypti perueniunt, eamqꝫ è manibus Sarracenorum liberant, potiſsimum hoc Leopoldo duce authore: hoſtibusqꝫ Chriſti profligatis ac cæſis, reuerſus eſt ſaluus & ſoſpes Luipoldus Dux Auſtriæ & Stiriæ, in Auſtriam, non ſine magna ſubditorum ſuorum lætitia. Cum autem princeps Luipoldus ex ſua coniuge Theodora, de qua paulo pòſt uberius, Margaritam filiam maiorem natu procreaſſet, circa

Burgum Vienenſe quando extructum.

Cœnobiũ campi liliorum.

hæc

hæc tempora deſpondit Heinrico regi Romanorum Friderici II Imperatoris filió in
coniugem: quę anno à nato IESV uigeſimoſeptimo, poſt mille ducentos, in reginam
conſecrata eſt, Nombergæq; nuptiæ tanto apparatu factæ, ut multi homines in ijs
nuptijs ferantur oppreſsi uitam amiſiſſe. Sunt & eodem die, & in eadem urbe alte-
Heinricus de Medling, Crudelis dictus, Luipoldi frater. ræ celebratæ nuptiæ Heinrici ducis Auſtriæ de Medling, Crudelis appellati, fratris
Margarethæ, & Richardis ſororis Ludouici Thuringiæ Landigrauij, maximo &
ſplendidiſsimo apparatu. Vt autẽ lector ſcias, quis ille fuerit rex Romanorũ Hein
ricus, cum ſeptem tantum Heinricos catalogus Cæſarum teneat, ſcito Fridericum II
Imperatorem ex prima coniuge Conſtantia Arragonum regina (nam ſex habuit le-
Septem Imperatores Heinrici dicti, hic octauus. girimas uxores) genuiſſe hunc Heinricum ducem Sueuiæ, & Iordanem, qui in pue-
ritia obijt: quæ quidem Conſtantia prius habuit maritum Emericũ, ſiue Heinricum,
regem Hungariæ. Poſt cuius mortem hic Luipoldus dux Auſtriæ hanc Conſtantiã,
ut tutò perueniret cum ſua ſupellectile & regia dote in Arragoniã, illi non uulgares
ſuppetias tulit. & hæc dehinc Imper. Friderico II nupſit. Cumq; is Fridericus impe-
rator à Pontificibus toties laceſſeretur, ne fortè uiolenter Imperio deturbaretur, hunc
primogenitum ope multorum principum, uix adhuc decennem, regem Romanorũ
deſignauit. & cum adoleſceret, illi uxorem huius Ducis Auſtrię & Stiriæ filiam Mar
garitam matrimonio copulauit: è qua duos ſuſtulit filios gemellos, Fridericũ & Hein
ricum: quos in duodecimo ætatis anno Manfredus ſpurius Imperatoris, ne ſibi Sici-
liæ regnum auferrent poſt Friderici Imperatoris obitum, ueneno ſuſtulit. Hic itaq;
Heinricus Romanorum rex, octo annis tantum Imperio præfuit, Friderico II Impe-
ratore tum in Apulia bella agitante. Ob res itaq; præclarè à Luipoldo Duce Auſtriæ
geſtas, Heinricus is Romanorum rex uolens ſocerum ſuum magis exornare, ac cæte
ris ducibus præferre, de regali ſua poteſtate diadema regium, hoc eſt, circulum au-
reum coronæ adiecit pileo ſuo ſerrato Ducali: quod quidem inſigne noſtra tempeſta
te nullus princeps geſtat. Extat huius donationis diploma, cuius exemplar hic ſubne
ctam, ne quiſpiã me calumnietur in principis mei fauorem cõfinxiſſe: è quo colliges,
ſi annos Chriſti ſupputabis ex fide, hoc priuilegium non ab Heinrico VI Imperatore,
ut pleriq; decepti ſunt arbitrantes, principibus Auſtriæ, ſed ab hoc Heinrico Fride-
rici II Imperatoris filio conceſſum & largitũ. Sub id enim tempus Heinricus ſextus
dudum deceſſerat, qui Leopoldo Virtuoſo, hoc eſt, patri huius, Stiriam collatam ap-
probauit: ut ſuperius ſcripſimus. ſed donatio hæc principis ita ſonat:

DONATIO HEINRICI IMPERA-
toris, Duci Auſtriæ.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amẽ. Heinricus Dei gratia rex Roma
norum ſemper Auguſtus: Dignum eſt nimirum & conſentaneũ, poſsibilibus rogati
bus regiã Maieſtatem omni tẽpore annuendo largiſsimè ſubuenire, ipſosq; benigni-
ter adimplere. Nouerit igitur omnẽ Chriſti noſtriq; regni fideliũ ætas, & ſucceſſura
poſteritas, quòd nos Principũ, quorũ iuris quenq; Romanorũ Regẽ eſt eligere, bene
placito, cõſilio & fauore, omnia iura, gratias & libertates, cunctasq; bonas cõſuetu-
dines nobiliũ terrarum Auſtriæ & Stiriæ, quę uſq; ad nos uariè deuenerũt, de quibus
etiã ritè & rationabiliter noſter & ſacri regni dilectus Leopoldus dux Auſtriæ & Sti
riæ, antiquorũ Imperatorũ Romanorumq; regũ literis, quas certitudinaliter læſione
procul mota, quales uidimus, plenius nos inſtruxit: & cũ diuina gratia, Regia perfe-
ctiſsima perfruamur poteſtate, proculdubio noſtram Regalem bene condecet libera
litatem, ut noſtros & ſacri regni principes, eorumq; terras, iuribus & gratijs ſpeciali-
bus ſublimemus: è quibus ſpecialiter Magnificum & ſacro regno fideliſsimum, ſum-
mum noſtrum principem Leopoldum, Ducem Auſtriæ & Stiriæ, eaſdemq; ſuas ter-
ras ſequentibus iuribus, gratijs & libertatibus uolumus honorare. Primò, quòd ſi
quis alicui Ducum Auſtriæ & Stiriæ, quacunq; cenſeretur dignitate, ſuarum terrarũ
prouincias, & alia cætera quocunq; nomine nuncupationeq; cenſeantur: quæ autem
à regali magnificentia ſeu à Principibus ſpiritualibus conceſsionis, collationis'ue
officio

officio deriuaretur,legare,dare,obligare, unde cõtinget eoſdem uenditores ſiue obligatores huiuſmodi noſtra regalis Maieſtas, nec aliquis hominum æqualiter ualeat impedire. Quod ſi autem eadem uenditio,obligatio, datio,legatio euenire continge ret tam repentè, quòd nec regia ſublimitas,nec harum rerum collatores poſſent aliquatenus requiri,Ducibus Auſtriæ & Stiriæ prædictis in eorum iuribus ob hoc nullum eueniat penitus detrimentum.Etiam idem generoſus princeps Leopoldus Dux Auſtriæ & Stiriæ,coram noſtræ Maieſtatis oculis,& electorum Romani regni culminis inquiſitione & ſententia obtinuit,pro ſolerti ſuarum antiquarum literarum recitatione,ut omnia ſua iura ſeu feuda,cuiuſcunq; ſint cõditionis, in equo reſidẽs recipiat, talibus collationibus magnificè prædicatus. Præterea eidem illuſtriſsimo Principi Leopoldo Duci Auſtriæ & Stiriæ,cunctiſq; ſuis ſequacibus hanc largiter concedimus dignitatem, ut ſui principatus pileo noſtræ regalis coronæ diadema ſolenniter ferre poſsit. Volentes largius,ſuas terras ſeu ditiones, diſtrictus, & cætera ad huiuſmodi pertinentia, uel quæ in poſterum poterint obtinere, habere cuncta iura, libertates, gratias,bonaſq; conſuetudines, quas Duces olim terrarum iam dictarum piæ recordationis in cõmendabilem ex antiquis conſuetudinem perduxerunt, atque recenter à noſtræ manibus excellentiæ ſuſceperunt, quibuſuis impedimentis inuiolabiliter procul motis. Demum mandamus,& ſub interminationibus noſtræ gratiæ diſtrictè præcipimus, ut nullus ſit qui auſu ductus temerario, ſtrenuiſsimum Principem Leopoldum Ducem Auſtriæ & Stiriæ præfatum , ſuoſq; ſequaces, audeat impedire, uel alicuius ingenij ſcrupulo moleſtare. Quod qui facere præſumpſerit, offenſum noſtræ Celſitudinis ſe nouerit incurſurum. Ad quarum etiam gratiarum conceſſarum perennem memoriam hanc ei literam conſcribi,& ſigillo noſtro iuſsimus inſigniri. Teſtes hi ſunt: Ludouicus Dux Bauariæ, Palatinus Comes Rheni, Vlricus & Ludouuicus Comites de Ferroto, Conradus Burgrauius de Neurnberg, Fridericus de Thruhendingen Comes, Eberhardus Dapifer de Vualpurg, Conradus Pincerna de Vuinterſtetten, Chunradus de Sindeluel d,& alij quàm plures. Acta apud Eslingen, anno Dominicæ incarnationis M. CC. XXVIII. nono Calendas Septembris,indictione prima.

Fuit hic Leopoldus Pater cleri à pleriſq; dictus, cum ſacerdotes nimirum uneraretur, & monaſteria collapſa reficeret. nam Carthuſianorum clauſtrum Stiriæ Geyrach uocitatum reparauit, & cenſibus auxit. hic hoſpitale S. Spiritus dictũm de Saxia Viennæ fundauit, multiſq; magnis libertatibus donauit: & templum diui Antonij eregionè parrochiam fecit, ac priuilegijs muniuit, quæ uidi. ſicut & omnium Principum Auſtriæ diplomata, quæ ſingulis monaſterijs & templis dederunt, ſumma diligentia diſquiſiui, ut fidem facerem omni poſteritati, uerè domum Auſtriæ religioſis Principibus ſemper fuiſſe claram & inſignem. Cæterùm cum exitiales inimicitiæ ſub id tempus eſſent inter Gregorium IX Pontificem Maximum, & Fridericum II Imperatorem, quem diris deuouit Pontifex Maximus, ob amorem Imperatoris, conceſsit in Apuliam cum Patriarcha Aquileienſi, Bertoldo Archiepiſcopo Salizburgenſi, Vdalrico Patauienſi, Hermanno Duce Carinthiæ, accerſitiſq; nonnullis alijs Principibus, Imperatorem Pontifici conciliauit, pacemq; fecit, anno à nato Chriſto M. CC. XXX. Quo anno lethali morbo correptus, in Apulia ad S. Germanum uitam ſuam finiuit, cum iam Stiriam annis XXXVII, Auſtriam unum & triginta annos gubernaſſet, inteſtinis ſuis ſepultis in monte Caſsino: oſſa uerò delata in Auſtriam, in cœnobio Campi liliorum à ſe fundato & conſtructo conduntur in ſarcophago elato, qui hodie in choro cernitur D. Andreæ apoſtoli, quo ab Archiepiſcopo Salizburgenſi templum cœnobij eſt conſecratum. Habuit aũt uxorem Theodoram, Alexij Conſtantinopolitani Cæſaris conſanguineam, è qua tris filios & quatuor filias procreauit, Leopoldũ ſcilicet VIII, cognomẽto Infantẽ dictũ: qui puer ex negligentia pædagogi ſui, cum in horto ex arbore præcipitatus periret, nono ætatis ſuæ anno, patri uehementẽ dolorem excitauit. In cœnobio Nouiburgi ſepultus eſt, anno Chriſti M. CC. XVI. cum matre ſua Theodora, quæ etiam illic quieſcit. Alter

Luipoldus VIII.

Heinricus V Crudelis. filius erat Heinricus v eius nominis, de Medling, cognominatus Crudelis et impius, quòd patri rebellis, matrem Theodoram ex arce Haymburgo cum omni ſuo gynæcio expulerit, oppidumq́; & caſtrum iniquè poſſederit, utriſq; parentibus inſidias locauerit: ſed Dei iudicio ante ætatem, & triennio ante patrem mortuus, & caſtra oppidaq́; ablata ui, & alia quæ ſibi hæreditario ceſſerant, parentibus reliquit impius filius, qui pœnas dederat ſcelerum ſuorum. Nam & Richardis eius coniunx, Ludouici Thuringiæ Landtgrauij ſoror, qui Ludouicus diuæ Elizabethæ matrimonio copulatus fuerat, poſt unicam filiam Gertrudim, mortua ſepelitur. Gertrudis autem illa per patruum ſuum Fridericum Auſtriæ Ducem, de quo paulo pòſt, deſponſatur Vladislao Marchioni Morauiæ, filio regis Bohemiæ, qui poſt Fridericum Auſtriæ ducem ſucceſsit in ducatu Auſtriç, ob ſuam coniugem. Sed cum nullam ex ea gigneret prolem, breui occubuit. Gertrudis autem ſecundò nupſit Hermanno Marchioni Badenſi, qui paucis annis obtinuit Viennam, & nõnulla alia oppida Au-
Fridericus Neapoli truncatus. ſtriç: ex eoq́; tulit filium Fridericum, qui Neapoli eſt capite truncatus innocenter: & filiam Agnetem, quæ Vlricum ducem Carinthiæ maritum habuit: ſed nullam prolem. eoq́; defuncto coacta eſt nubere Comiti Vlrico de Heuunburgo, per Otthocarum Morauiæ & Auſtriç ducem, quemadmodũ copioſius paulò infrà ſcribemus. Ex hoc Comite nati ſunt filij & filiæ, è quibus orta dehinc eſt familia Comitum de Pſannenberg, & de Cilia. Sed & illo marito defuncto, Gertrudis tertiò nupſit Romano Ruſſiç regi: qui eam relinquens impregnatam, redijt in Ruſsiam, nec unquam reuerſus
Stephanus de Sagabria. eſt ad eam: quę tum peperit Mariam, quę pòſt Stephano de Sagabria, Capitaneo Stephani v, Hungarorum regis, deſponſata eſt. Multa eſt perpeſſa hæc Gertrudis incommoda ab Otthocaro, qui eam, ne ducatus Auſtriæ in ſuas perueniret manus, perſecutus adeò eſt, ut ipſa relicta Auſtria ſecederet in Miſnam, ad conſanguineã ſuam Conſtantiam, de qua in ſequentibus ſcribemus. Tertius Leopoldi filius erat Fridericus, de qua ſequenti capite ſcribemus. Reſtat ut etiam eius quatuor filias ordine recen-
Margareta. ſeamus. Prima erat Margareta, quæ fuit deſponſata Heinrico Romanorũ regi, filio Friderici II Imperatoris, ut paulo antè ſcripſimus: & ei duos gemellos peperit. Sed pòſt anno Virginei partus quinquageſimoquarto poſt mille ducentos, cum iam per obitum Friderici ducis, Auſtriæ & Stiriæ ducatus careret maſculo hærede, per pro-
Ottocharus. uinciales Auſtriæ denuò deſponſata eſt Margarita, unica hæc Auſtriæ ſoboles, Ottocharo Morauiæ Marchioni, & dehinc Bohemiæ regi: qui per eam, Auſtriam ſortitus eſt. Sed cum nullam ex ea ferret prolem, ſeptimo poſt nuptias anno repudiata illa, duxit Kunigundim Raſſelai Moſcorum ducis filiam. hæc autem Margarita repoſita in Kremps oppido, ſexto poſt diuortiũ anno eſt ab impio marito ſublata ueneno, in Campo liliorum ſepulta, cui cœnobio multa bona fecit. Altera filia Luipaldi ducis,
Agnes. Agnes, deſponſatur à patre duci Saxoniæ. Conſtantia, tertia filia Luipaldi, & Theo-
Conſtantia. doræ, per fratrem ſuum Fridericum Ducem Auſtriç copulatur matrimonio Heinrico Marchioni Miſnæ, cui peperit duos filios, Theodoricum ſcilicet & Albertum: è quibus, ni obſtitiſſent Ottocharus & Vuenceslaus reges Bohemiæ, alter creatus
Gertrudis. fuiſſet Dux Auſtriæ poſt Friderici obitum. Quarta Luipaldi & Theodorę filia, Gertrudis, Landtgrauio Thuringię fuit uxor collocata: quos uerò illi liberos peperit, annales Thuringorum requirendi ſunt. Hanc poſt ſe reliquit propagationem glorioſus ille Princeps, & in omni uita ſua humanus ac religioſus, Luipaldus VII, Auſtriæ dux IIII, & Stiriç II.

AUSTRIAE DUX V, ET ULTImus, Fridericus II, cognomento Bellicoſus.

Fridericus ſecundus eius ſtirpis & nominis, Bellicoſus cognomine dictus, quintus & ultimus Auſtriæ Dux, & Stiriæ III, filius fuit Luipal-
Henricus de Medling. di ſeptimi, & Theodoræ: qui mox patre defuncto, utrunque ſibi Ducatum regendum uſurpauit, Nam & frater ſuus de Medling, ſine fi-

lijs

iſs breui, unica ſola filia Gertrude ſuperſtite relicta, ut ſuperius ſcripſimus, deceſsit.
Eſtq; omnis huic hæreditas ad Fridericum deuoluta. Strenuus Princeps in periculis obeundis, animo imperterrito, bello fortunatus, ſed petulans, atq; ideo improuidus militibus: liberalis præcipuè, licet & aliàs non eſſet parcus, ut eſt natura totius familiæ Ducum Auſtriæ. Viuente patre, anno à nato IESV uigeſimoſexto ſupra mille ducentos, uxorem duxit Gertrudim, Ducis de **Braunſchweig** filiam, reginæ Hungariæ Gertrudis, quæ mater fuit diuæ Elizabethæ, neptem: qua cum magnificis apparatibus, multorum principum præſentia, nuptias in ciuitate Braunſuuicenſi ſplendidiſsimas celebrauit. Sed triennio pòſt, quum liberos non procrearet, eam repudiauit, ſuperducta filia Otthonis ſenioris Ducis Morauiæ: quod pleriſq; uiſum eſt indignum, & impium. Quandoquidem Gertrudis regina Andreæ regis Hungariæ uxor, & mater S. Elizabethæ, ſoror erat Otthonis Ducis Morauię, Bechtholdi patriarchæ Aquileienſis, Egberti epiſcopi Babenbergenſis, & Heinrici Marchionis Hiſtriæ: cuius ſorores fuerant, diua Heduuigis duciſſa Poloniæ, Agnes regina Franciæ, uxor Philippi regis: & Abbatiſſa quædam, cuius † nomen hactenus non reperi, *† Bruſchius*
in Kytzing, propè Herbipolim. Inceſtuoſæ itaq; putabātur hæ nuptiæ. Poſt patris *inuenit eam*
obitum fortè cum abſens eſſet à patria Fridericus, eius ſubditi & familiares pater- *Mechtildim*
nos theſauros hæredi uero contra ius ac phas abſtulerunt, prædis ac direptionibus *fuiſſe dictam,*
intenti: quorum authores feruntur fuiſſe duo fratres de Chuenring, Heinricus & *duciſſamq;*
Hadmarus, Canes à ſæuitia & crudelitate erga ſuum naturalem dominum dicti. *Meraniæ*
Nam & Krembſam & Steinam oppida, in Danubij ripa locata, incendio euaſtarunt, *fuiſſe.*
magna ſęuitia uſi in ciues illos iniquè. Sed redeunte Principe, mox pœnas ſuorum facinorum dederunt. Nam Hadmarus in deſperationem redactus, eo anno ignominioſe eſt mortuus in Zuuettl monaſterio, ad quod confugiebat, inops conſilij horum fundationis: & clàm ſepultus, Heinrico fratri Princeps abſtulit Tyrnſtain, & adiacentes uillas, quæ huius familiæ prius erant, & in ſuum uſum conuertit, potiunturq; adhuc hodie Principes Auſtriæ his bonis: pulchrè itaq; eos humiliauit: cæteris theſauros paternos ui raptos iterum abſtulit, ſupplicioq; affecit condigno, partim enſe, partim cruce ſcelera ultus. Baro autem de Chuenring Heinricus, Canis dictus, & ſuos & fratris ſui filios, Hadmari defuncti obſides, Principi dedit, ut quoad omnia ablata reſtituerentur integrè, &, perſoluerentur, his pro arbitrio uteretur. Sic eſt & hoc bellum ciuile uix ſedatum, quum Bela IIII Hungariæ rex, cum Andrea filio, in principio gubernationis Friderici in Auſtriam irruerent, fortè ob nuptias parum æquas, de quibus iam ſcripſimus. Quibus obuiam Fridericus uſq; ad Heymburgum occurrit, uiriliter ac intrepidè manus conſerens cum illis, adeò ut incruenta uictoria illico remearet ad Viennam: quam uix ingreſſus, audit Vuenceslaum, uel ut alij ſcribunt, Primislaum regem Bohemiæ, Tranſdanubianam Auſtriam ferro & igne euaſtare. Exciti ferebantur Bohemi à Baronibus de Chuenring, & rebellibus alijs, quos Princeps iam ultus erat. Verùm audientes, punitos authores ſeditionis, & belli illius ciuilis, reuerſi ſunt in ſuum regnum, ſed non abſq; præda. Quod Fridericus, quia tum occaſio non erat, pauliſper diſsimulauit, uindictæ tempus opportunum quærens. Sed ut ſuos milites more antiquo Imperatorum exerceret, quo bello fierent accomdatiores, ex omni militia ducentos elegit, quos in uilla Pentzing, Viennenſi urbi propinqua, ordinibus & phalange rectè quaſi in legionibus adornatis, iuſta acie decertaturos commiſit. qui uerò inepti uiſi, reiecti ſunt, & alij ſubſtituti agiliores. Delectos uerò, nobiliſsimo habitu, albo & rubeo purpureo, qualem præferunt colorem arma Ducatus Auſtrię, cohoneſtauit: uelitari id ueteres dixere. Inde Calendis *Velitari.*
Februarij poſt Chriſtum natum anno M. C. X X X I I, Gebhardo Bathauenſi epiſcopo, alijſq; multis inſignioribus pręſentibus in cœnobio Scotorum, cum ducentis nobilioribus baltheum militarem aſſumpſit: quos dehinc donarijs & congio militari donauit, uti eos ineſcaret, quo fierent ad arma capeſſenda feruentiores. Et hinc uilla Pentzing nomen ſortita eſt, quaſi irritamentum dixeris uerę pugnę. Poſt *Pentzing.*
memor illatę à Morauis ac Bohemis iniurię, collectis copijs Morauiam ingreditur:

& arcem quę Vetouia uulgò dicitur, furum ac prædonum receptaculum, nullo pe-
nè labore, nemine uel pręſentiente, in deditionem capit: quod ſuis etiam militibus
uiſum eſt facile fieri non poſſe. Quinimò Vuenceslaus rex tam inopinato & ſubito
caſu deiectus, non modo non illi obuiam prodit, ſed per ſyluam Bohemicam exer-
citum ſuum fugienti ſimilis traduxit, non auſus illi occurrere. At rex Hungariæ An-
dreas II, felicitati Ducis Auſtriæ inuidens, neſcio qua cauſa, quá ue ratione motus,
magno exercitu Auſtriam ingreditur: & uillam quæ haud longè à Pruck in Leyta
flumine locata, Hofflein patria nuncupatur lingua, adoritur: longè lateq́ finitima
populatus loca. ſed illa haud incruenta uictoria ceſsit, multis è ſuo exercitu cæſis ac
profligatis, multis captis. Teben arx & oppidum incendio cõflagrauit: ideo coactus
retrocedere rex, pacem à duce Friderico pętijt coactus. quam cum ille conceſſam
acceptaſſet, inter redeundum iuxta ciuitatem Nouam Friderico occurrit: à quo hu-
maniſsimè acceptus eſt, ſimulq́ honorificentiſsimè pacem firmarunt. Rex præterea
Ducem ad regnum Hungariæ inuitauit, quò ſimul profecti ſunt. & iunctis dextris,
cum aliquot dies publico gaudio uixiſſent, Fridericus Auſtriam reuerſus, Hungari
uerò inſcio rege ſuo Stiriæ fines populati, cum longius abduxiſſent Stirios, qui ſine
Duce uagabundi, ſine ordine palati hoſtes adgrediuntur, cæſi fugatiq́ ſunt. ſed
ancipiti Marte utrinq́ pugnantes, neutris uictoria ceſsit. Audiens autem contra ſe
moliri Marchionem Morauiæ, qui iam Vetouiam arcem cum alijs caſtellis recupe-
rauerat, exercitum quadraginta milium coegit, Vetouiam denuò cępit cum nõnullis
alijs caſtellis, proceſſurus in regnũ Bohemiæ, atq́ omnia euaſtaturus. ſed morbo cor-
reptus lethali penè, ab incepto deſtitit: ualetudini uerò priſtinæ reſtitutus, celeber-
rimas nuptias cum ſorore Conſtantia, quam Heinrico Marchioni Miſnæ deſpon-
Stadlaw ultra Danubium. ſauerat, extra urbem Viennenſem, iuxta **Stadlaw** in planitie, Calendis Maij ma-
ximo apparatu & ſplendore perfecit, præſentibus regibus Hungariæ Andrea II pa-
tre, & Belę IIII filio Venceslao Bohemiæ: epiſcopis Saliſpurgenſe, Batauenſe, Ba-
benbergenſe, Friſingenſe, Secouienſe: ac principibus Vladislao Morauio Marchio-
ne, Vdalrico Carinthiæ duce, item & Saxoniæ duce, Landtgrauioq́ Thuringiæ,
multiſq́ Comitibus, Baronibus ac nobilibus, matre etiam Theodora præſente: in
quibus nuptijs omnia genera militiæ exhibita ſunt, magnis impenſis ac ſumptibus.
Noluit Princeps in Vienna has celebrare nuptias, ueritus & ſeditiones & incendia.
Nec enim ſatis tutum erat credere uicinis ſuis, qui quotidie limites Auſtriæ ſuper-
greſsi, finitima loca populabantur. Et maius ſuis floſculis arridebat, & concentus
auium ſuauiſsimi aures demulcebant: florebat tum omnis ager, & erat formoſiſsi-
Hungarorũ in Auſtriã amor & proba uicinitas. mus annus. Mouebat hic luxus animos Hungarorum: qui mox ſequenti anno tan-
tæ fertilitatis terræ inuidentes, ſperabant ſe Fridericum è terra ſua deturbaturos. ma-
gnis itaq́ copijs Auſtriam populantur. Erant in exercitu pater & filij Andreas &
Bela, ac Colomannus: penituſq́ ſibi Auſtriam ſubigi poſſe ſperabant. Fridericus
tantæ potentiæ impar, licet eſſet animi ad omnia ſubeunda pericula parati, formi-
dans ne omnem amitteret prouinciam, ad aſtum confugit. Oratores mittit, ueniamq́
ſi quid deliquiſſet rogat: conuiuio acceptat reges, & munificè tractat. ſic per hoc om-
nes abigit è prouincia bene pacatos. Venceslaus autem Bohemiæ rex, haud ignarus
Hungarorum irruptionis, ipſe per Morauiam ingreſſus Auſtriam, ſperans, dum ma-
nus Fridericus cum Hungaris conſereret, ſeſe potiturum prouincia. Sed ecce dum
haud longè à ripa Danubij caſtrametatur, triduana pluuia, & reſoluta in montibus
nix, Danubij inundationem procreat: quæ tanta fuit, ut pleriſq́ hominibus ac iumen-
tis ſubmerſis, uillis, brutis, agris, & ſatis coopertis, impelleret cum omni exercitu re-
gem, etiam impedimentis relictis retrò abire. Præceſſerat hanc inundationẽ prior
alia tempore uerno, quū glacies reſolueretur. nam aſperrima eo anno fuerat hyems,
hominibus ac pecudibus admodum moleſta: quę ita aquam conuerterat in glaciem,
ut alueum egreſſus Danubius, ripam, & adiacentes in ea ſyluas & oppidula penitus
deſtrueret, arbores radicitùs euerteret, ſegetes obrueret, ut ualida ſequeretur ex ſatis
deſtructis fames, & ingens penuria. Cum itaq́ Fridericus nouis & inſolitis exactio-
nibus

nibus ciues ſuosque ſubditos moleſtaret, unoque die cuncta totius Auſtriæ cœnobia ino pinatò ſuis theſauris ſpoliaret, depoſitaque præter omnem honeſtatem diriperet uio-lenter, ſuorum incidit odium capitale, ſanguine expiandum. Acceſsit aliud, & intole-rabilius facinus principis. Deperibat Fridericus uxorem quandam forma eximia Viennenſis cuiuſdam ciuis: appellabatur hæc ex re, pulchra Braunhildis. ea cum poti ri non poſſet (nam neque donis neque promiſsis pellicere pudicam feminam impudicus princeps ualuit) conuiuium Viennæ inſtituit, ciuesque inſigniores accerſit cũ coniugi bus ac filiabus. facta cœna, chorea celebratur: ſubornantur lenones, ſubſeſſores, aba-ctores, qui Braunhildim in media chorea (dum aut maior adeſt iuuenũ ac puellarum tripudiantium copia, aut uino maior pars hominum ſepulta, haud facile aduertit quę in ſtrepitu fiunt) inuitam quidem, ſed uerbis fictis, quaſi ad aliam habitationem ab-ducturi, demulcentes in principis cubiculum abripiunt. cui cum uim princeps infer-ret, maritusque id ſenioribus conqueſtus, ciuium tumultum excitaſſet, princeps clàm de muro urbis demiſſus, aufugit in arcem Starckenberg prope Nouam ciuitatem, il-licque delituit. Cum autem plerique etiam uicini ſuper iniuria eis à principe illata lamen tati eſſent Friderico II Cęſari & Imperatori Romano, qui quoties ab eo uocatus, ſem per eius mandata non modò cõtempſerat, ſed Cæſaris etiam nuncium literas afferen tem inhoneſtè tractauerat: quinimò & matrem ſuam Theodoram cuſtodię mancipa uerat, quæ elapſa ad regem Venceslaum Bohemiæ confugerat, delatis prius ad Im-peratorem querimonijs: ob id Imperator eum banno imperiali proſequutus, omni ſuo honore exuit, ac terris ſuis hæreditarijs ſpoliauit, in publico principum Germa-norum conſenſu, & ob id contumaciã proſcripſit. Cum autem Fridericus Imperato ris edicta aſpernaretur, Imperator regem Bohemiæ & Ducem Bauariæ in Auſtriam præmiſit, ut hominis rebellionem compeſcerent. hi licet terram incendio & ferro ua-ſtarent, Princeps in arce Starckenberg, & Noua ciuitate ſeſe præmunijt, ut illæ-ſus ab omnibus permaneret. Cum autem Burgrauius Norinbergenſis, collectis co-pijs ad perſequendum Ducem uſque ad Nouam ciuitatẽ perrexiſſet, aduocaturus Sti-rios, quibus Imperator id iniunxerat, & opem inſuper à Patriarcha Aquileiẽſe implo raturus, quo ducem in obedientiã reduceret: Fridericus dux unà cum Comite de Bo-gen ex Bauaria, quem ſecum habuit, ſuppetias ſibi ferentem, ſubſequutus illos, par-tim cæpit, partim occidit, plures in fugã uertit: Stirienſes re infecta, cum confuſione domũ repedarunt. Epiſcopus Bathauenſis Rudigerus, & Friſingenſis Chunradus, cũ multis nobilibus, qui pro defenſione terræ ab Imperatore huc miſsi erãt, à Frideri-co capti, irriſi ſunt. Tota Auſtria bello, ob bellicoſum uel potius rixoſum principẽ e-uaſtatur. Coactus eſt itaque Imperator, & ſi multis magniſque diſtringeretur negocijs, Au ſtriam ingredi. Per Stiriam idcirco delatus, fortiſsima munimenta & caſtra occupa-uit, quæ huic Principi abſtulit. ingreſſus Viennam, à ciuibus eſt honorificentiſsimè exceptus. Comitati ſunt Imperatorẽ Eckenuuertus antiſtes Babenbergenſis, Ottho Dux Bauariæ, Burgrauius Normbergenſis, Comites de Hennenberg, de Eberſtain, cum multis epiſcopis, baronibus & nobilibus. Deſcendit per Danubium Chunra-dus Imperatoris filius, rex Romanorum, cum inſigni nobilitate, tribusque menſibus hybernarunt Viennæ: & quia Fridericus Dux exul, præter Nouam ciuitatem, Med-ling oppidum & caſtrum, & arcem Starckenberg, nihil reliquum habebat in Auſtria: Imperator Viennam Imperialem urbem creauit, eamque Romano imperio ſubiecit, duci Auſtriæ auferens: inſigniaque urbi donat, quibus hodie utitur, aquilam ſcilicet au ream in campo nigro. manſit quatuor annis in ditione imperiali, quoad Fridericus dux exulauit. Arma hæc urbis Viennenſis, auream ſcilicet aquilam in campo nigro, cum imperiali corona ac diademate, poſt aliquot annos Fridericus imperator III, ſed rectius quartus dicendus, confirmauit, ut inferius cõmodiore loco adponemus, cum catalogum ducum Auſtriæ de familia Habſpurgenſium ſcribemus. Cum dehinc Im perator Ratiſponam, ubi comitia indixerat, cum ſuis aſcenderet, moturus hinc in A-puliam, Viennæ reliquit antiſtitẽ Babenbergenſem Eckenbertũ (qui breui pòſt mor tem obijt, ad Scotos ſepultus) Burgrauium Norinbergenſem, Comites de Hennen

Vienna Imperialis urbs.

berg & Eberſtain, qui urbi præeſſent Viennenſi. Sed nulla re conſternatus dux Auſtriæ, quinimò minas, proſcriptionem, & alias calamitates faciens nauci, animoſior factus, indies eruptionibus laceſſebat præſidia in Auſtria relicta: & quoties uel equites uel pedites in campo Steinfeld, patria lingua ita appellato, deprehenderet, uinctos in Nouam ciuitatem abduxit: qua re territi pleriꝗ diſcedebant. Quibus ſucceſsibus elatus Fridericus Dux, quotidie & uillas & oppida in ſuam recepit ditionem. Cum autem Imperator denuò comitem de Eberſtain, qui & cum cæteris præſidijs diſceſſerat, remiſiſſet ad Auſtriam tutandam, ueluti ſupremum capitaneum, & Auſtriæ præſidem (ſtrenuus enim erat, bellicoſusꝗ Comes, & qui inter militares imperij non haberet ſecundum) cum Auſtriam cum ſuo exercitu ingrederetur, iuxta Tulnam Fridericus Dux illi occurrit, manusꝗ cõſerit: adeoꝗ cæcîdit, ut magno labore uix Viennã attingeret, quæ adhuc firmiter Duci reſiſtebat. non erat auſus Comes ille de Eberſtain, Theodoricus nomine, illi ſe credere: ita erant omnia confuſa, erroribusꝗ completa: quiſꝗ ſibi timebat, & huius aut illius gratiam ac fauorẽ mercabatur. Fridericus itaꝗ dux artes bellicas omnes cognoſcens, cum audiſſet Venceslaum regem Bohemiæ Imperatori rebellem: occaſionem ſumpſit, ut in ſuam partem eum deduceret, multa illi pollicitus, præſertim eam Auſtriæ partem quæ Marchiæ campus trans Danubium dicitur. ſed & Laha oppidum mox illi in arrabonem contulit, promittens illi omnem Trãſdanubianam Auſtriam. Erat præterea, ut antè meminimus, in exercitu Friderici Ducis Auſtriæ, Comes de Bogen (qui nunc uocãtur Comites de Archie Latina uoce, & in comitatu Tyrolenſi degunt, eccleſiæ Tridentinæ feudatarij) ex Bauaria, acer & bellicoſus uir. Coacto igitur inſigni exercitu, Vienna obſidione cingitur, ne ullus importetur commeatus: omnia itinera, omnes ſemitæ intercluduntur, ad ſummã inediam & famem ciues impellũtur, multi fame pereunt, & ad fœtidos immundos & inhumanos cibos comedendos coguntur. Multi fuga elapſi urbem relinquunt, maximo precio & frumenta & uina diſtrahuntur: nulla quies, nulla tranquillitas, plena omnia calamitatum. Quum Princeps omnem undiꝗ annonam coemiſſet, & omnia horrea uacua reliquiſſet, fames undiꝗ inualeſcit, & commeatus penuria. Prouinciales itaꝗ & ciues Viennenſes ſeſe principi dedunt coacti: utꝗ gratiam illis largiatur, & beneuolentiam oſtendat, precantur humiles. Omnia itaꝗ bonis conſilijs pacantur. Fridericus Viennam ingreditur, in gratiam ciues ſuſcipit, bono fauore illos proſequitur, amneſtia celebratur. Venceslaus rex Bohemiæ ſibi à Duce promiſſa, hoc eſt, Transdanubianam Auſtriam poſtulat. Princeps diſsimulat, non modò non ſe daturum quippiam, ſed Laha oppidum, quod prius erat illi dicatum, clam ſe ſuo Principi ſubigit, & dedidit ſponte ſua. Noui itaꝗ tumultus, noua bella ſurgunt inter Regem & Principem: & ni ſæuitia obſtitiſſet hyemis, erat iterum cum magno exercitu prouinciam euaſtaturus Bohemię rex. Sed ut omnia pacatiora redderentur, Fridericus Heinrici fratris filiam Gertrudim, Vladislao Marchioni Morauię, filio regis Venceslai, coniugem deſpondet. tum ſunt omnes lites & differentiæ hoc matrimonio ſublatæ inter principes. Et ut ſe cõciliaret Imperatori Friderico, tempus expoſcebat, ne grauiora pateretur: diris deuouebatur, & imperio Romano erat execrabilis. Delectis itaꝗ ducẽtis equitibus ſplendidè ornatis purpureo & albo nobiliore habitu, intrepidus Imperatorem Veronam uſꝗ adijt: à quo benignè ſuſceptus, in gratiam recipitur ſubmiſſus, omniaꝗ condonata ſunt illi quæ prius patrarat ſcelera: honoriꝗ priſtino reſtitutus, accepit omnes iterũ ſibi ablatas prouincias, Auſtriam, Stiriam, & Carniolam, quam paulo antè obtinuit: & inſignia ab Imperatore munera, duodecim mulos excellẽtes Hiſpanicos bene ornatos, cũ duodecim externis curatoribus animalium. In reditu à Verona egreſſus, circa urbem in ponte Atheſis fluuij ab Italis moleſtatus, uiriliter cum illis pugnans, plures in fluuium præcipitauit. Ab Ecelmo pòſt res eſt compoſita. Dehinc ut Ducem Auſtriæ, qui ab auo ſuo imperatore Friderico II ſerto puniceo ſiue corona roſtrata, & à filio ſuo Heinrico rege Roman. diademate & circulo aureo erat exornatus, magis honorificentiusꝗ condecoraret, crucem auream, qualem Cęſares in ſuis coronis geſtant, prioribus inſignibus adiecit,

quo

quo ipſum parem Regiæ dignitati efficeret, ut inter cæteros imperij duces ueluti Archidux ſplendeſceret. Nullus enim in uniuerſa Chriſtianitate princeps tot tantisq; gaudet immunitatibus, priuilegijs, eminẽtijs, ab imperatoribus & regibus Romanis conceſsis, quemadmodum dux Auſtriæ: ut meritò Albertus Krantz Saxoniæ ſcriptor neq; indoctus, neq; indiligens, iam mirari deſinat, qui in ſua Saxonia, incertum quo duce hanc appellationem ſibi uſurpauit, Princeps orientis nouiſsimus prodit. Sed ne uidear lateres lauare, & pro meo arbitrio fabulas cõminiſci: ecce huius donationis Friderici II Imperatoris exemplar, cuius archetypon in archiuis (quamuis alij rectius ἄρχειον græcè dici credant, ut Budęus & Alciatus) principum Auſtrię conſeruatur, quod bona diligentia uidi, & huc adſcripſi.

FRIDERICI II. IMPER. I. PRIuilegia pro Duce Auſtriæ.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Fridericus II diuina fauente clementia Romananorum Imperator ſemper Auguſtus, Hieruſalem & Siciliæ rex. Iuſtis Principum noſtrorum petitionibus cõdeſcendere cogimur: quas niſi fauorabiliter audiremus, obaudire quod iuſtè petitur, per iniuriam malè audiremus. Eapropter per præſens priuilegium nouerit tam præſens ætas, quàm ſucceſſura poſteritas, quòd noſter excellentiſsimus Princeps Fridericus Dux Auſtriæ & Stiriæ, ac Dominus Carniolæ, dilectus Princeps ac conſanguineus noſter, quoddam priuilegium diui Auguſti Imperatoris quondam Friderici, aui noſtri ſcilicet, primi eius nominis, memoriæ recolendæ Heinrico quondam duci Auſtriæ proauo ſuo dudum indultũ, noſtro culmini præſentauit, ſupplicans attentius, ut ei illud innouare, & omnia quæ continentur in eo confirmare de noſtra gratia dignaremur. cuius tenor per omnia talis eſt. In nomine S. & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus, primus eius nominis. Quanquam rerum commutatio ex ipſa corporali inſtitutione poſsit firma conſiſtere: nec ea quæ legitimè geruntur, ulla poſsint refragatione conuelli: ne cauſa rei geſtæ ulla poſsit eſſe dubietas, Imperialis debet interuenire autoritas. Nouerit igitur omnium Chriſti imperijq; noſtri fidelium præſens ætas, & futura poſteritas, qualiter nos, eius cooperante gratia, à quo cœlitùs pax miſſa eſt hominibus ſuper terram, in generali noſtra curia Raniſponæ, in natiuitate S. Mariæ celebrata, in præſentia multorum religioſorum & catholicorum, litem & controuerſiam, quæ inter chariſsimũ noſtrum patruum Heinricum ducem Auſtrię, & inter nepotem noſtrum chariſsimum Heinricum ducem Saxoniæ, diu agitata extitit, ſuper ducatu Bauariæ, & ſuper Marchia, à ſuperiori fluminis parte Anaſi, terminauimus hoc modo: quòd dux Auſtriæ reſignauit nobis ducatum Bauariæ, & dictam Marchiam, quos tenebat. Qua reſignatione facta, mox eundem ducatum Bauariæ in beneficiũ contulimus duci Saxoniæ. Prædictus uerò Dux Saxonię ceſsit & renunciauit omni iuri & actioni, quas habebat ad dictã Marchiam, cum omnibus ſuis iuribus & beneficijs. Ne autem in hoc facto honor & gloria patrui noſtri chariſsimi aliquatenus minuatur, de conſilio & iudicio principum, illuſtri Vladislao duce Bohemiæ ſententiam promulgante, quam cæteri principes approbabant, Marchionatum Auſtrię, & dictam Marchiam ſupra Anaſum commutauimus in Ducatum: eiuſdemq; ducatum cum ſubſcriptis iuribus, priuilegijs, & gratijs omnibus liberalitate Cæſarea contulimus Heinrico prædicto patruo noſtro chariſsimo, prænobili ſuæ uxori Theodoræ, & liberis eorundem, ob ſingularem fauorem, quo erga dilectiſsimum patruum noſtrum Heinricum Auſtriæ ducem, eius conthoralem prænobilem Theodoram, & eorum ſucceſſores, nec non erga terram Auſtrię, quæ clypeus & cor ſacri Romani imperij eſſe dinoſcitur, afficimur, de conſilio & aſſenſu principum imperij, dictis coniugibus, eorum in eodem ducatu ſucceſſoribus, necnon prætactæ terrę Auſtriæ ſubnotatas conſtitutiones, conceſsiones, & indulta, authoritate imperiali in iura plena & perpetua redactas, donauimus liberaliter uigore pręſentiũ, & donamus: primò quidem, quòd dux Auſtrię quibuſuis ſubſi-

Priuilegiũ Friderici I. Imp. pro Henrico duce.

Auſtria ſuperior ſupra Anaſum in ducatum uerſa.

Terra Auſtriæ clypeus & cor ſacri Rom. imperij.

XII uiri armati in Hungaria per menſem.

diis & ſeruitiis tenetur,nec eſſe debet obnoxius ſacro Romano imperio, nec cuiquã alteri,niſi ea de ſui arbitrii libertate fecerit:eo excepto duntaxat,quòd Imperio ſeruire tenebitur,in Hungariam duodecim uiris armatis per menſem unum ſub expenſis propriis,in eius rei euidentiam ut Princeps Imperii agnoſcatur. Nec pro conducendis feudis requirere ſeu accedere debet imperium extra metas Auſtriæ,uerùm in terra Auſtrię ſibi debentur ſua feuda conferri per Imperium,& locari. Quod ſi ſibi denegaretur,ab Imperio requirat,exigat literatoriè trina uice: quo facto, iuſtè poſsidebit ſua feuda,ſine offenſa Imperii, ac ſi ea corporaliter conduxiſſet. Dux etiam Auſtriæ non tenetur aliquam curiam accedere, edictam per Imperium, ſeu quemuis alium,niſi ultrò de ſua fecerit uoluntate:Imperium quoq; nullum feudum habere debet,Auſtriæ in ducatu. Si uerò Princeps aliquis, uel alterius ſtatus perſona nobilis uel ignobilis,cuiuſcunq; conditionis exiſtat,haberet in dicto ducatu poſſeſsiones ab ipſo iure feudali dependentes,has nulli locet ſeu conferat,niſi eas prius conduxerit à Duce Auſtriæ memorato:cuius contrariũ ſi fecerit,eadem feuda ad Ducem Auſtriæ deuoluta,liberè ſibi ex tunc iure proprietatis & directi dominii pertinebũt,principibus Eccleſiaſticis & monaſteriis exceptis duntaxat in hoc caſu. Cuncta etiam ſecularia iudicia,bannum ſylueſtrium & ferinarum, piſcinæ & nemora in ducatu Auſtriæ, debent iure feudali à Duce Auſtriæ dependere. Etiam debet Dux Auſtriæ de nullis oppoſitionibus uel obiectis quibuſcunq;, nec coram Imperio, nec aliis quibuslibet, cuiquam reſpondere, niſi id ſua propria & ſpontanea uoluerit facere libertate: ſed ſi uoluerit unum locare,poterit de uaſallis ſeu homologiis,& coram illo ſecundum terminos præfixos parere poteſt,& debet iuſtitię cõplemento. Inſuper poteſt idem dux Auſtriæ,cũ impugnatus fuerit ab aliquo de duello,per unũ idoneum,nõ inenormitatis macula detentum, uices ſuas prorſus ſupplere. Et illam ipſe eadem die ſeu princeps, uel alius quiſquam pro alicuius nota infamiæ non poteſt impetere, nec debet impugnari. Præterea quicquid Dux Auſtriæ in terris ſuis ſeu diſtrictibus ſeu fecerit, uel ſtatuerit, hoc imperium nec alia potentia modis ſeu uiis quibuſcunq; debet alio quoquo modo in poſterum commutare. Et ſi,quod Deus auertat, Dux Auſtriæ ſine hærede filio deceſſerit, idem Ducatus ad ſeniorem filiam, quam reliquerit, deuoluatur. Inter Duces Auſtriæ qui ſenior fuerit, dominium habeat dictæ terræ. Ad cuius etiam ſeniorem filium iure hæreditario deducatur: ita tamen, quòd ab eiuſdem ſanguinis ſtipite non recedat,nec ducatus Auſtriæ ullo unquam tempore diuiſionis alicuius recipiat ſectionem. Si quis in dicto ducatu reſidens, uel in eo poſſeſsiones habens,fecerit cõtra Ducem Auſtriæ occultè uel publicè,eſt dicto duci in rebus & corpore ſine gratia condemnatus. Imperium dicto Duci Auſtrię cõtra omnes ſuos iniuriatores debet auxiliari & ſuccurrere,quoad iuſtitiam aſſequatur. Dux Auſtriæ principali indutus ueſte,ſuppoſito pileo ducali, circundato ſerto pinnito, baculũ habens in manibus, equo inſidens,& inſuper more aliorũ Principum Imperii,conducere ab imperio feuda ſua debet. Dicti Ducis inſtitutionibus & deſtitutionibus in ducatu Auſtriæ ſuo eſt parendum. Et poteſt in terris ſuis omnibus tenere Iudæos, & uſurarios publicos, quos uulgus uocat gewerteſchin, ſine Imperii moleſtia & offenſa. Si quibuſuis imperii curis publicis Dux Auſtriæ præſens fuerit, unus de Palatinis Archiducibus eſt cenſendus. Et nihilominus in conſeſſu & inceſſu, ad latus dextrum imperii,poſt Electores principes obtineat primum locum. Dux Auſtrię donandi & deputandi terras ſuas cuicunq; uoluerit, habere debet poteſtatem liberam,ſi (quod abſit) ſine hæredibus liberis decederet:nec in hoc per Imperium debet aliqualiter impediri. Præfatus quoq; Ducatus Auſtrię habere debet omnia & ſingula iura,priuilegia,& indulta,quę obtinere reliqui principatus Imperii dinoſcũtur. Volumus etiã, ut ſi diſtrictus & ditiones dicti ducatus ampliati fuerint ex hæreditatibus, donationibus,emptionibus,deputationibus,uel quibuſuis aliis deuolutionũ ſucceſsibus,præfata iura,priuilegis,& indulta ad augmentũ dicti dominii Auſtriæ plenariè referant. Et ut hęc noſtra Imperialis cõſtitutio omni euo firma & incõuulſa permaneat,pręſentes literas ſcribi, & ſigilli noſtri impreſsione fecimus inſigniri, adhibitis idoneis teſtibus,

bus, quorū nomina ſunt hæc: Pilegrinus Patriarcha Aquileiēſis, Eberhardus Archie
piſcopus Salisburgenſis, Ottho Friſingenſis epiſcopus, Chunradus Bathauenſis epi
ſcopus, Eberhardus Babenbergenſis epiſcopus, Hartmannus Brixnienſis, Hartuui-
cus Ratiſponenſis & Tridentinus epiſcopus, dominus Vuelffo, dux Chunradus fra-
ter Imperatoris Friderici primi Cæſaris: Palatinus Rheni Fridericus, filius regis
Chunradi: Heinricus dux Charinthiæ, Marchio Engelbertus de Hiſtria, Marchio
Albertus de Sradeñ. Marchio Deopaldus de Vochburg, Hermannus Palatinus
Comes de Rheno, Ottho Comes Palatinus, & frater eius Fridericus de Schierñ.
& Vuitelſpach, Eberhardus Comes de Sulczbach, Rudolfus Comes de Suueinſ-
heut, Albertus Comes Hallenſis, Eberhardus Comes de Purchauſen, Comes de Pu-
tina, Comes de Peilſtain, & quamplures, &c: ſignum, &c. Ego Reynaldus Cancel
larius uice Arnoldi Moguntini Archiepiſcopi & Archicācellarij recognoui, regnan
te Domino Friderico Romanorū Imperatore Auguſto, eius nominis primo, in Chri
ſto. Datum Ratiſponæ, quintodecimo Calend. Octobris, indictione quarta, anno
Dominicæ incarnationis M. C. LXVI. feliciter, Amen. Anno regni eius quarto, Im- M. C.
perij II. Nos itaq;, qui fidem & obſequia noſtrorum Principum non patimur irre- LXVI.
munerata tranſire, attendentes fidem puram & deuotionem ſynceram, quam prædi-
ctus Princeps ad Maieſtatis noſtræ perſonam & ſacrum Imperium habet, pro gratis
quoq; ſeruitijs quæ nobis & Imperio exhibuit hactenus fideliter & deuotè, & quæ
exhibere poterit ut in antea gratiora ipſius ſupplicationibus fauorabiliter inclinati,
ſuprà ſcriptum priuilegium D. Auguſti aui noſtri prædicti, huic noſtro priuilegio de
uerbo ad uerbum inſeri iuſsimus, omnia quæ continentur in eo de Imperialis præe-
minentiæ noſtræ gratia confirmantes. Igitur cōpetit etiam noſtro Imperiali imperio,
illuſtri Principi noſtro prædilecto Friderico, ſpeciali gratia gratiando. Quapropter
concedimus ei, & damus eidē illuſtri principi Duci Auſtrię hæc ſubſcripta, ad haben
dum pro iure plenario, ut nullus ſuorum feudalium, aut ſuarum terrarum inhabitan-
tium, uel poſsidentium, nulli alteri aliquid iuris obediat, excepto etiam ſibimetipſo
noſtro prædilecto Friderico principi Duci Auſtriæ, ac ſuas uices ſupplentibus, ſiue
poteſtatem habentibus. Concedimus etiam noſtro illuſtri principi Duci Auſtriç cru
cem noſtri diadematis, ſuo principali pileo ſufferendam. Volumus etiam, ut dictus
Dux Auſtriæ omnia ſua feudalia ſiue iura liberaliter ſuſcipiat, datione ſine omni. Igi-
tur iura omnia præſcripta illuſtris Dux Auſtriæ ritè & liberaliter tenere debeat, in o-
mnibus ſuis terris quas iam poſsidet, & in futurū poſsidebit. Statuimus igitur, & Im-
periali ſancimus edicto, quatenus nullus Rex, nullus Marchio, nullus Princeps, nul-
lus Comes, nullus Prælatus, nulla deniq; perſona alta uel humilis, Eccleſiaſtica uel
mundana, contra præſentis innouationis & confirmationis noſtræ tenorem uenire
præſumat. Quod qui præſumpſerit, indignationem noſtri culminis & pœnam mille
librarū auri ſe nouerit incurriſſe: quarum medietas Cameræ, reliqua uerò parti paſ-
ſæ iniuriam applicetur. Ad huius igitur innouationis & confirmationis noſtrę fu-
turam memoriam & robur perpetuò ualiturum, præſens priuilegium fieri, & bulla
aurea typario noſtræ Maieſtatis impreſſa, iuſsimus cōmuniri. Huius teſtes ſunt, Con
radus Friſingenſis epiſcopus, Henricus Bambergenſis electus, Fridericus filius illu-
ſtris Regis Caſtellæ, Rudolphus nobilis Comes de Habſpurg, Rodomerus Comes
de Helffenſtain, Albertus de Nifre, & alij quamplures, & cætera. ſignum, &c. Acta
ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis M. CC. XLV. Menſe Iunio, tertia indictione: M. CC.
imperante Domino noſtro Friderico glorioſiſsimo Romanorum Imperatore ſem- XLV.
per Auguſto, Hieruſalem & Siciliæ rege, Romani Imperij eius anno uigeſimoquin-
to, regni Hieruſalem uiceſimoprimo, regni uerò Siciliæ quadrageſimoſeptimo. Da-
tum Veronæ, anno, menſe, & indictione prædictis.

Adhæc reperi nuper in epiſtolis Petri de Vineis, qui Friderici II Imperatoris ab
epiſtolis fuit, exemplum priuilegij cuiuſdam, quo Ducem Auſtriæ in Regiam ex-
tulit dignitatem: quod ut poſteris etiam innote-
ſcat, ſubieci.

Inno-

Priuilegiũ Friderici II Imperatoris, pro Duce Auſtriæ in Regem exaltato.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Fridericus II, diuina fauente
clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Hieruſalem & Sicilię Rex, Fri
derico II Duci Auſtriæ & Stiriæ, ſuo dilecto Principi, & Comiti Carniolæ, gratiam
ſuam & omne bonũ. De fulgore throni Cæſarei, uelut ex ſole radij, ſic cæteræ pro-
deunt dignitates, ut primæ lucis integritas innominati luminis non ſentiat detrimen
ta: tantoꝗ magis Imperiale ſcriptũ extollitur, tanto cura regiminis à ſollicitudinibus
releuatur, quanto tribunal ipſius digniores in circuitu circumſpicit conſimiles regio-
nes. Hac igitur conſideratione commoniti, qui cœleſti prouidentia Romani Imperij
moderamur habenas, ſolij noſtri decus tam ueterum dignitatum ornatibus conſoue-
mus, quàm nouis honoribus ampliamus. Tuis igitur, deuotiſsime Princeps noſter,
ſupplicationibus fauorabiliter inclinati, nec minus ad exaltationẽ honoris ſacri Impe
rij noſtri reſpectum habentes, de infraſcriptorũ Principum conſilio, uidelicet C. Rati
ſponenſis epiſcopi, & Vormacenſis epiſcopi, O. Bambergeñ. epiſcopi electi, P. Brixi
nenſis electi, A. Abbatis Campidunenſis, C. Abbatis Cluniacenſis, F. Ducis Prauan
tiæ, R. Ducis Bauariæ, Ducatus Auſtriæ & Stiriæ, cum pertinentijs & terminis ſuis
quot hactenus habuit, ad nomen & honorem Regium transferentes, te hactenus
Ducatuum prædictorum Ducem, de poteſtatis noſtræ plenitudine & magnificentia
ſpeciali promouemus in regem, per libertates & iura prædictum regnum tuum præ-
ſentis epigrammatis autoritate donantes, quę regiam doceant dignitatem: ut tamen
ex honore quem tibi libenter addimus, nihil honoris & iuris noſtri diadematis aut
imperij ſubtrahatur. Enimuero ſicut hactenus tanquam Dux, Princeps, & fidelis
noſter extiteras: ſic in poſterũ Regio decoratus honore tu & ſucceſſores tui, multum

Dux Auſtriæ Rex creatur.

Principes fideles & deuoti nobis & ſucceſſoribus noſtris in Imperio aſsiſtatis: nihilꝗ
propterea iuri & honori Imperij in prædictis regno & terris tuis omnino depereat,
uel decreſcat: & quæ hactenus habuit, in eiſdem, eo ſpecialiter & nominatim expreſ-
ſo, quod ſucceſſores tui non per electionem Prælatorum, Ducum, aut quorumlibet
nobilium eligantur in Reges, ſed ſemper maior natu ſeu ſenior ex generatione tua,
ex te & ſucceſſoribus tuis ultimis deſcendẽtes, in regno ſuccedant: nulluſꝗ ex eis co
ronam aut conſecrationem in prædicto regno tuo de manu cuiuſquam accipiat, ſed
à nobis & ſucceſſoribus noſtris tantum in curia noſtra, uel ab his qui ſpeciale manda-
tum à nobis ſuper hoc habeant, coronationis aut conſecrationis munus detur pro
tempore. Alij uerò hæredes minores natu, nõ habeant aliquid, quod ex Regis gratia
poſsint obtinere, illud etiã iuri & honori regio coniungimus, ut ſi aliquis Comes, no
bilis aut miniſterialis, uel miles, de regno tuo contra te & ſucceſſores tuos & terram
tuam forſitan exceſſerit, ut pro ſuo exceſſu caſtrum uel munitiones ſuas ab exceden-
te parte eos uel per nuncios tuos peti contigerit, ipſeꝗ negauit aſsignare ipſum, ex
iure Regiæ dignitatis per ſententiam curiæ tuæ bannire & forbanire ualeas, ipſumꝗ
extra legem facere omnis iuris ſuffragio, prout eſt moris Imperij carcerare. Cæte-
rùm ut pacem & iuſtitiam, quæ ſunt regnorum omnium fundamenta, poſsis in præ-
dicto tuo conſtantius confouere, præſentium tibi autoritate concedimus, ut ſi quis
in prædicto regno tuo manifeſtus extiterit malefactor, tuo uidelicet iuſto iudicio aut
curiæ condemnetur. Cumꝗ aliquis de prædicto regno tuo tenuerit, fouerit, uel defen
derit eundem, & requiſitus cum tuo iudicio noluerit aſsignare, eadem pœna puniri
debeat receptator, eadem defenſor, qua malefactor ipſe puniri debet, & tranſgreſ-
ſor. Ad decus præterea regni tui præſentis priuilegij authoritate permittimus, ut de
prouincia Carniolæ Ducatum facias immediatè tibi ſubiectũ, parte nobis & ſucceſſo
ribus noſtris & Imperio reſponſurum: & ut in Ducatu ipſo C. cognatum tuum, fide-
lem noſtrum, in Ducem ualeas promouere, plenam tibi concedimus poteſtatem. Ad
cuius rei memoriam & robur perpetuò ualiturum, præſens priuilegium fieri, & bulla
aurea typario noſtræ Maieſtatis impreſſa iuſsimus communiri. Hoc diploma, ut
memoraui, in epiſtolis Petri de Vineis extat, qui Secretarius Friderici Imperatoris
II fuit, uir doctus & diligens: ſed ut ueritatem afferam, in archiuo Principum non ui
di. Ideo nullus annus ſalutis hic ponitur: niſi uelimus idem eſſe cum ſuperiore, ubi

annus

annus ſcribitur. Quantum autem dignitatis addiderit Duci Auſtriæ, ac quibus prærogatiuis fulgeat is Archiducatus, CAROLVS V Cæſar ac Rex catholicus nuper ſuo diplomate teſtatus eſt, quod ſequitur uernacula lingua: licet Maximilianus Cæſar ex regionibus Auſtrię omnibus apertè regnum, quod Orientale ipſe uocitabat, inſtituere, id palàm ſępius teſtatus, ſi non fata obſtitiſſent, decreuerat. Caroli diploma autem ita ſonat patria lingua: nam Latinum adhuc non uidi, licet extet.

WJR Carol der fünfft / von Gotts gnaden erwelter Römiſcher Khaiſer / zů allen zeytē merer des Reichs / in Germanien / Hyſpanien / zů Caſtilia / zů Aragon / zů Leon / beyder Sicilien / zů Jheruſalē / zů Hungern / Dalmacien / Croacien / zů Nauara / zů Granaten / zů Tolleten / zů Valentz / zů Galitien / Maioritarum / zů Hiſpalis / Sardinię / Cordubę / Corſicę / Murcię / Giennig / Altzaron / Altzegire / zů Bibraltaris / vnd der inſel Canarię / auch der inſel Jndiarum vnd terrę Firmę / des Mörs Oceani / etc. Khönig. Ertzhertzoch zů Oſterreich / Hertzoch zů Burgund / zů Lotthring / zů Brabant / zů Steyr / Kherntẽ / Crain / Limpurg / Lützelburg / Geldern / Wirtenberg / Calabrię / Athenarum / Neopatrien: Graue zů Flandern / zů Habſpurg / zů Tiroll / Gortz / Barſilonien / zů Arthois vnd Burgundi: Pfaltzgraue zů Honnigaw / zů Holland / zů Seelād / zů Phierdt / zů Khiburg / zů Namur / zů Roſsilian / zů Territan / vnd zů Zutphen: Landgraue in Elſaß: Margraue zů Burgaw / zů Oriſtain / zů Gotzrain: vnd des Heyligen Römiſchen reichs Fürſt zů Schwaben / zů Cathalonia / Aſturia: Herr in Friesland / auff der Windiſchen March / zů Portaw / zů Biſcaria / zů Monia / zů Saling / zů Tripoli / vnd zů Mechlen.

Bekenn für vns vnd vnſer nachkommen im Reich offentlich mit diſem brieff / vñ thůn khundt aller meniglich / Wie woll wir auß Khayſerlicher wierdigkaidt / dar zů vns der almächtig Gott durch ſein göttlich gnad vnd güttigkhait gericht hatt zů erhöhen / vnd auch durch angeborne gütte vnnd miltigkhait / alle zeit willig vnd geneigt ſein / aller des heiligen Reichs Fürſten vnnd merckhlicher glider / erwirde vnd gnad zů handhaben / vnd ſie dabei gnädigklichen bleiben zůlaſſen. Nach dem vnnd ſöliche gnaden von vnſeren vorfodern / vnd dem heilgen Reich durch ir getrew dienſt uff ſie kůmen ſein. Yedoch ſo ſein wir in ſonderhait / vnd billich mer bewegt / vnd zimbt vns auch gebürlich / daß wir ſölche Freihait vnd Gnad / die vnſer vorfordern / die Durchleuchtigen Fürſten / vnnd das löblich hauß von Oſterreich / von dem heilgen Römiſchen reich / vnd von den alten Khaiſern vnnd Khünigen mit irem blůtvergieſſen / ſchwären darlegungen vnd arbeitten in der heiligen Chriſtenhait / vñ des Reichs dienſten erworben vnnd coſparlich erdienet vnnd erobert haben. Durch ſollich dienſt vnd beſtandne trew ſy auch vormals erhöcht / vnd zů dem heiligen Reich erckhorn ſein / vnd das lang vnnd manig iar veſticklich vnd löblich verweſen vnnd geregiert haben / nit vergeſſen / ſonder der eingedenck ſein / als das die vernunfft vnnd allerecht das billich hayſchen / vnnd natürlich lieb vnd zůnaygung vnſer geburtt vnd ſtammens vns darzů bewegt. Wañ nun der Durchleichtig Furſt / her Don Ferdinand Jnfant zů Hiſpanien / Ertzhertzog zů Oſterreich / Hertzog zů Burgundt / zů Brabant / zů Steyr / zů Khärnten / zů Krian / zů Wirtemberg / etc. Graue zů Habſpurg / zů Tiroll / zů Göitz / etc. vnſer lieber Brůder vnd Fürſt / vor vns erſchinen iſt / vnd hat vnß mit vleiß erſůcht vnnd geberten / dieweill nach abſterben weiland des allerdurchleuchtigeſten Fürſten herr Maximilians Römiſchen Khaiſers / Ertzhertzogen zů Oſterreich / etc. vnſers lieben herren vnd anherren löblicher gedächtnuß / das haus Oſterreich mit allen ſeinen verlaſſen Fürſtenthůmben / Pfaltzgraffſchafften / Landgraffſchafften / Margraffſchafften / Graffſchafftē / Herſchafften /

landen

landen vnd gebietten/an vnß vnd ſein lieb erblich kůmen vnd gefallen wären/ das wir als Römiſcher Khayſer/im an vnſer vñ ſein ſelb ſtat/vñ vnſerm loblichen hauß Oſterreich all vnd yedlich freihaitte͂/gnad vñ priuilegia/brieff vñ handtweſen/vber was fürſtenthumb/land oder ſtuckh die lautend/die vnſer vorfodern vnd das hauß von Oſterreich von alten Khayſern vnd Khünigen treffenlich herbracht haben/zů confirmieren/zů beſtetten/zů vernewern vnd zů befeſten gerůchten. Des haben wir angeſehen ſollich ſein vleißig vnd zimblich bit/vnd ſonderlich das vnſer vorfodern die durchleuchtigen Furſten von Oſterreich/ſollich gnad vnd freyhaitten mit iren gůttaten vnd groſſer beſtendigkheit vnd lauter trew erworben haben/vnd das der ſelb vnſer lieber Brůder/vnß vnd dem heilgen Reich in khünftikhayt woll dienen mag vnnd ſoll. Vnd darum mit wol bedachten můt/gůttem zeittigen rhatt vnſer vnd des heiligen Reichs Curfürſten/Fürſten vnd Grauen/herren vñ ander vnſer treffenlich rhätt ſo dazůmall in gůtter antzall beieinander geweſen ſein/vnd rechter wiſſen/den gemelten vnſern lieben Brůder den Ertzhertzogen Ferdinanden/von vnſern vnd ſein ſelbs wegen/auch allen vnſern andern erben/vnnd nachkhommenden Furſten des hauß von Oſterreich gmainlich vnd ſonderlich zů ewige͂ zeitten ſollich priuilegien/gnade͂/freihaitten/gerechtigkhait/vñ gůt allten gewanheitten/confirmiert/beſtätt/vernewert/vnd befeſtet/vnd ſonderlich die freihaitten ſo der Edlen Margraffſchafft vnnd Ertzhertzogthumb Oſterreich von den allten Römiſchen Khayſern vnd Khünigen gegeben vnd verlichen ſein. Erſtlichen/

Daß das land Oſterreich/der herſchafft von Oſterreich/vnd der erben/in abſtendigen irers geſchlechts nochkomen/ewig lehen ſein ſoll/alſo das kein Römiſcher Khayſer/kain potentat oder gwalt darum ſetzen ſoll.

Der Fürſt ſoll auch alle nutzung des lands haben/deßgleichen ſein nachkhommen.

Er ſoll auch ſein der allergehaimeſt ratt des Römiſchen reichs/alſo das khain ſach ſo in ewigkhait raicht/on ſein wiſſen beſchloſſen werden oder beſchehen ſoll/deſgleichen ſeine nachkhomen.

Das land Oſterreich iſt auch exempt vnd frey/ſampt ſeinem ainneme͂/für all ander land/aller zinß vnd auffſchlegen der Khayſer in ewigkhait. Vnd die ſelben Fürſten von Oſterreich ſein dem Römiſchen Khayſer khain ſteür noch dienſt ſchuldich/ſi wellen dan das gerñ thůn: außgenomen zwelff gewapneter man in ſeinen coſten in Hungern ain monat lang zůhalten.

Sie ſein auch nit ſchuldig vmb empfachung irer lehen/auſſerhalben des lands Oſterreich nachzůraiſen/ſonder ſollen ſy im in dem ſelben land gelichen werden: vnd ob im das verſagt wurd/ſollen ſie das drey mal ſchrifftlich erfordern/vnd mögens dennoch on forcht der ſeligkhait beſitzen/als hetten ſy es leiplich empfangen.

Der ſelb Ertzhertzog zů Oſterreich/ſo im/wie oben ſtett/ſeine lehen vom Reich gelichen werden/ſoll er die empfahen beklaidet mit ainem Fürſtlichen gewandt/vnder ſeinem Ertzhertzog hüttlin/vmbfangen mit ainem getzimmeten oder geſpitzten khrantz/vnd ain ſtab in ſeiner handt haltendt/auff ſeinem pferdt ſitzendt/vnd iſt mit ſolcher gſtalt der leyhung Groſmechtigklich für ander gehabt.

Der Ertzhertzoch zů Oſterreich hat die würdighait vom Reich/das er der Künighlicher kron diadem/vnd das kreütz der Khayſerlichen diadem/auff ſeinem Ertzhertzog hüttlin offentlich tragen mag.

Er empfacht auch ſein lehen frey/on ainiche gab.

Die Fürſten von Oſterreich ſollen vnd möge͂ ir gericht/fürſtlich ſchwert/vñ des lands panner offentlich vor de͂ Reich vñ aller welt trage͂/oder füre͂ laſſen.

Der

Der obgemelt Ertzhertzog iſt vmb khain ſach ſchuldig vor dem Reich zů recht zůſteen / er wöll dañ gern / ſonder mag er ainen ſeiner lehenman ſetzen/ vor dem ſelben ſol er dem rechten gehorſam oder ſtat thůn.

Er iſt auch nit ſchuldig auff die Reichs tag zů kommen/ vnd zů erſcheinen/ dañ mit gůttem willen.

So aber der Hertzog auff ainer Reichs verſamlung iſt/ſol er als ein Pfaltz Ertzhertzog gehalten werden / vnnd nichts weniger im ſitz vnnd gang zů der gerechten ſeiten des Reichs / die erſt ſtat nach den Churfürſten haben vnnd behalten.

Das Reich ſoll auch dem Ertzhertzogen zů Oſterreich wider all ſeine vergweltiger/oder die ime vnbillichs zůfuegen/hilff bewiſen/das er recht erlang.

Er mag durch ainen vnuerleumpten mañ khempfen/vnd den ſelben ſeinen khempffer mag des ſelben tags khain Fürſt/noch ander perſonen/ainicher verleümbdung anziehen.

Was der Hertzog zů Oſterreich jn ſeinen landen vnd gebietten thůt / oder auffſetzt/das ſol weder Khaiſer noch ander gwalt hernach nit verendern.

Das Reich ſol khain lehen haben im Hertzogthumb Oſterreich.

Welcher Fürſt oder Herr jm Hertzogthumb Oſterreich guetter hatt/ſo von jme lehen ſein / die ſoll er nieman leyhen noch zůſtellen / er habs dañ vor vom Hertzog von Oſterreich beſtanden oder empfangen . wo das nit beſchách/ſein die guetter dem Hertzogen frei aigen verfallen:allain die Gaiſtlichen Fürſten vnd Clöſter hierin̄ außgenomen.

Die Biſtumb vnd ſtifft Saltzburg vnd Paſſau /mit allen jren guettern/ gehören vnder die Coſtuogtey des lands Oſterreich.

All weltliche gericht/ſchatz/perckwerck/müntzer/wildpret/viſchweid/vorſt vnd weld/in obbemelten jren landen/ſollen von dem vorgemelten Ertzhertzogen zůlehen ſein.

Der eltiſt vnder den Hertzogen ſoll die herſchafft des lands habē/ vnd nach jm ſein eltiſter ſun/ erblich.

Doch alſo/das er von dē ſtammen des blůtts nit khem/vnd das diß Hertzogthumb nimmermer getailt ſol werden.

Wo aber bemelt Fürſten vnerbſam abgiengen / ſo ſoll das Hertzogthumb vnd die landt an ſein eltiſte verlaſne tochter fallen.

Der Ertzhertzog hat frey macht ſein landt zů vergeben vnd zů verſchaffen wem er will/ſo er (das Gott verhůt) on erbkhinder abgieng / vnd ſol daran durch das Reich nit verhindert werden:

So yemandt/in was würden der wáre/ etwas ſeiner landen / oder wie das genandt möcht werden/ ſo er vom Reich oder von geiſtlichen Fürſten lehens/ oder ander gab weiß jnnen heet / ainem Hertzog von Oſterreich vnnd Steyr verſchaffe/gaben / verpfenden wurd/ das die ſelben gaben kheuff vnd verſatzungen weder Khaiſer noch yemand verhindern mügen.

Vnd ob ſolche gaben kheuff vn̄ vermechtnuß ſo eylends beſchehen / das der Khaiſer oder die lehenherren nit mechten darumb angeſůcht werden / das ſol dem Hertzogen khain nachtail geberen.

Des Ertzhertzogē von Oſterreich vnd aller ſeiner Fürſtenthumb vnd land/ vnderthanen/hauptleutt/vögt/pfleger/ rhátt/ diener vnnd ampleütt/ſollen für khain frembdt gericht des Reichs zů Weſtuallen/ zů Rottweill/noch für khain ander hoff oder landgericht geladē noch erfordert werden / ſonder das recht vor des Ertzhertzogē von Oſterreich geordneten vnd geſetzten Richtern nemen vnd geben.

Ob aber von ainichem frembden hoff oder landgericht wider des gemelten hauß Oſterreich vnnd ſeiner zůgehörigen land vnderthanen ichts gehandelt/

geurtailt oder geſprochē wurdt/das ſelb ſol nichtig khrafftlaß vñ caſſiert ſein.

Der obgemelt Ertzhertzog ſol auch ſein landgericht mit Edlen/ oder ſunſt mit andern erbern vnuerleumbten mannen /an Ritterßſtat beſetzen /vnnd verordnen mögen.

Auch ſo ſollen die vnderthanen vnd diener des Hauß gewalt haben /offen achter zůhaltē/ vnd mit jn gemainſchafft zů haben/ doch das ſie auff antrueffen der parthaien die zů recht haltenn.

Ob auch yemandt an der gemelten Ertzhertzogen zů Oſterreich hoff oder landgerichten in die acht erkhendt wurde /ſo ſollen die ſelben an vnſerm vnd des Reichs hoff nit darauß genommen werden mügen/die ſeien dañ zůuor an der gemelten Ertzhertzogen hoff oder landgericht darauß khommen.

Vnd was alſo vor des Fürſten der Oſterreichiſchen landen verordnetn vnd geſatztē hoff vnd landgerichtē/ oder ander jren gerichtē /mit vrtail vnd recht erkhandt vnd entſchidē wurdt/dabey ſoll es endtlichen bleiben. Es were dañ/das die ſach ein appellation auff jro trüg /ſo ſoll doch die ſelb nach ordnung des regierenden Landsfürſten/vnnd der landgebreuch/auch nit weitter dañ in deß Landsfurſten Chamergericht volfürt /vnd daruber an vns noch vnſern nochkhommen am Reich Rhömiſch Rhaiſer vnd Rhönig/ noch an deß Reichs Chamergericht/oder ander gericht nit appelliert/ſuppliciert/noch reduciert werden.

All auß jeden Juden /ſo der zeit vnder jrem gwalt ſitzen/ vnnd khunfftigkhlich ſitzen werden /ſollen bei alln ieren rechten vnd zůgehörungen bleiben/ wie die Hertzogen vnnd jre vorfodern ſolch Juden herbracht haben /vnd die in jren landen halten/ ſtewren /vnd damit in alweg handlen vnd farn mugen in aller maß /alß wir vnd vnſer nochkhōmen Rhömiſch Rhayſer vñ Rhönig jn dem heiligen Reich von rechtē frihaitten/ gewonhaitten/ vnd altē herkhomen die haltē/vnd mit ſtewren /vnd jn ander weeg mit in farn gethůn vñ handeln mugen. Sie mugen auch ſunſt in allen jren landen offen wůcher halten.

Der gemeltē Ertzhertzogen zů Oſterreich vnuerait Ampt leut /ſollen in khainen Reichſtetten ainich recht haben: vnnd wer auß ieren landen zeucht /der mag nimmer auff ſein gůt wider darein ziehen.

Welcher einwoner des lands/oder der guetter darinnē hat/wider den Ertzhertzogen thůt/haimlich oder offentlich/der iſt jm leib vnd gůt verfallen.

Die Ertzhertzogē mugē jn den vorgemeltē jren Fürſtenthumbē/Herſchafften vnd landen/die ſye ietz haben /oder in khunfftigen zeytten gewinnen/ ſich aller gewaltſam gebrauchē/ mit freyung zůgebē/ new auffſchleg/meutt/zoll/ vnd ander merung ir nutz vñ rendt zůmachē/ vnd auff zůſetzung/ vnd dero jñ all ander weg/wie die genandt ſein/vnd ſich bewegen werden /zůgenieſſen vñ zůgebrauchē/zůgleicher weiß alß wir vñ vnſer nochkhōmen Rhömiſch Rhayſer vnd Rhünig/die in dem Reich geben/machen /auffſetzen/vnd gebrauchē mugen/nichts darin außgenomen.

Auch das ſie vnd jre erben vnd nachkhōmen/in allen jren landen/herſchafften vñ gebiettē/alß oben gemelt iſt/Grauen/Freyherrē/Ritter/khnecht/ auch daugſam vnd verdient perſonen von newem edel machen /den ſelben wappen vnd clainatt mit ſchilt vnd mit helm/vnd allerlay zierhait / farbē vnd plaſnierungen geben vnnd leihen /der Rhayſerlichen rechten/der ertzney/der ſiben freyen khunſt lerer vnd maiſter / auch offen ſchreiber vnd geordent Richter ſetzen vnnd creieren /alſo daß die ſelben Grauen / Freyherren/ Ritter /khnecht/ Edlleut/lerer/maiſter vnd offenſchreiber vnd geordēt Richter/von Rhayſerlichem gwalt gemacht/geordent vnnd creiert/ der gebrauchen/üben vnd nieſſen/von gerechtigkhait vñ gewonhait/ doch das ſie voran gebürlich gelüpt vñ aid/darumb von jn an vnſer ſtat vnnd nochkhommen/vnnd des Reichs ſtat

nemen/

nemen/alß dan ſolch gelüpt vnnd aid vor den ſelben Eeren vnd wirdigkhait wegen zůthůn gebürt.

Das ſie auch in allen iren landen/herſchafften vnd gebietē/alß oben gemelt iſt/all vnd yeglich Baſtarten/vnd ander vneelich geborn/in welcherlay weiß das iſt/oder was gebrechē die an irer geburt haben/eelichē/vnd zů dem rechtē deß ſo eelich geborn ſein/bringen/auch zůeeren/würden vnd ſtänden vnd allen ämptern tauglich machen/vnd ſie zů vätterlicher vnd mütterlicher vnd aller ander erbſchafft beider ſelben ir vatter vnnd műtter/lebendig oder noch irem todt/es ſein Eelich erben vorhanden oder nicht/zůlaſſen/Auch all vngeleümbt von welcherlay tat/die ſöllen durch vrtel oder ſunſt gemerckt vnd verleumbt/vñ an iren eeren/wierden vnd ſtenden geſchwecht/irn leumbder vnd würd wider geben/vnd ſie in ir vordern ſtand wider zůſetzen.

Auch Grauen/Freyherren/Ritter/Khnecht/vnd Edellewt/lerer/maiſter/offen ſchriber/vnd die geordneten Richter/die irer wird vnd ampt nit gebrauchen alß recht iſt/dauon entſetzen von aller irer wird vnd ampt/auch den die eß verſchulden der Ritterſchafft vnd maiſterſchafft zierhaidt abnemen/vnd von in auffheben mögen.

Daß das ſelb Hertzogtumb hab all vnd jede recht priuilegien vnd indult/wie die andern Fürſtenthumb deß Reichs auch haben.

Ob auch die diſtrickt gebiett vñ herſchafft vorgemelts Ertzhertzogs erweytert werdē durch erbſchafft/gabungē/kheüff/vermachnuſſen/oder ainich ander anfall/ſo ſollē obbemelte recht freyhaitte vñ indult auff die ſelbē mörungē oder erleuterungē volkhömenlich auff gerefirt vñ getzogē werdē. Si ſollē auch habē all vogteyē vñ vogtrecht/in Biſtumbē/Abteyen/Probſteyē/Clöſtern/Gotts heuſern vñ khirchē/an lewtē vñ guettern/die in iren herſchafftē vñ landen oder anderſtwo gelegē ſein/dern Erbvögt ſy ſein/vnd zů recht ſollen ſein.

Vnd wider die obgeſchribnen gnadn/priuilegien vñ freyheittē ſollen nicht helffen thůn oder ſein khainerley gemain/Khaiſerlichen geſchriben geſetz vnd recht/noch khainerley gewonhaitt/oder ander ſonder ſatzung oder ordnung an ainicherlay end oder ſtatt gemacht/jn waß laut die ſein/ob die auch alſo gethon werden/das dauon ſondern meldung vñ von wort zů wort beſchehen ſolt/wann wir den ſelben allen vnd yedlichen in den obgeſchribnen dingen entziehen/vnd entzogen haben wellen/durch diſen vnſern brieff: doch den ſelben geſetzen/vnd in den andern jren ſtuckhen vnd inhaltungē/vnuergriffenlich.

Ob auch vnſer vorfarn vnnd vordern Römiſch Khayſer vnnd Khunig/icht freyhait gnad oder brieff/wie die wärn/gegeben hetten/die wider vorgemeltē des hauß Oſterreich freyhayt/brieff/gerechtikhayt/wird/gnad oder gewonhait weren/die ſelben vernichten wir/vnd wellen daß ſie gantz khrafftlos vnd vngeſchedlich ſein ſollen/vnd dem ſelben haus Oſterreich/noch deß ſelben haus Fürſten/Hertzogen vnnd nochkhommē khaynerlay ſchadē noch irrung nicht bringen ſollen noch mögen/in khain weg.

Es ſol auch dem gemeltē Ertzhertzogen nit ſchaden/noch abbruch gebern/ob ainicher der vorgemelten brieff/oder ſonderlich ainicher artikhel darin zeriſſen oder verbrochen wer/von Khünig Ottakhern zů Behaym/oder Khünig Bela zů Hungern/oder noch verbrochen möchte werden/ſonder die Hertzogen ſollen die freyhaitten all haben/wie die vorgemelten lauttend.

Wie dan die vorgemelten freyhaitten/priuilegien/gab vnd gnad in etlichen vnſern vorfarē Khömiſchen Khaiſern vnd Khünigē priuilegien vñ brieffen vñ vrkhundūg/mit merer auffeirung lautter begriffen vñ außgedruckt ſein/vnnd ſonderlich in den nachgemelten brieffen/namlich Khünig Hainrichen des vierdten/mit inſierung zwaier brieff von Khaiſer Julio vnd Nerone/Khünig Hainrichen des fünfftē/Khayſer Friderichs des andern/mit inſerie

rung Khaiſer Fridrich des erſten / Khünig Růdolff / Khünig Albrechten / Khünig Hainrichen / Khaiſer Ludwigen / Khaiſer Kharln des viertten / Khünig Wentzla / Khünig Sigiſmunden / vnd Khaiſer Fridreichen des dritten / aller Rhómiſcher Khaiſer vnd Khünig / mit ſampt ander freihaytten vñ handueſten / mit mer außfierung vnd gruntlichen antzaigen begriffen ſein.

Deberet etiam fieri mētio Regis Friderici, ut inferius patebit.

Darauff vernewern / confirmieren / beſtetten vñ befeſtnen wir die vnd ſunſt all ander freyhaittē / ſo hierin nit benēt vnd begriffen ſein / vñ doch die Ertzhertzogen / vñ vnſer hauß Oſterreich habē móchtē / zů gleicherweys als ob die von wort zů wort hieriñ auch begriffen vnd geſchriben ſtůnden / von Rhómiſcher Khaiſerlicher macht volkhommenhait / wiſſenlich in khrafft diß brieffs / was wir dem ſelben vnſerm Brůder dem Ertzhertzog Ferdinanden innamen vnd an ſtat / wie obgemelt iſt / vñ den obbemeltē Fürſtenthumbn / landē / herſchafften vñ gebiettē von recht vnd billichkhait auch gnad wegē daran vernewern / confirmiern / beſtetnen vnd befeſtnen ſollen vnd mügen.

Meinen / ordnē / ſetzen vñ wóllen auch / daß der vorgemelt vnſer lieber Brůder / wie obgemelt iſt / vnd all vnſer baider erben vnd nochkhommen / der vorgemelten Fürſtenthumb / lanndt / herſchafften / vnnd gebiet / ſo wir ietz habent oder in khünfftigen zeitten gewünnen móchten / mit der hilff des almechtigen Gots aller ſólicher freihait / recht vñ gnaden zů ewigē zeitten gebrauchen vnd genieſſen ſóllen / als ob ſie in ſelber vñ von newes gegeben wáren / on allen eintrag vnd widerred. Wir erfülln auch von der eegemelten Rhómiſcher Khayſerlicher macht volkhomenhait alle gebrechen / die jn ſollichen brieffn vnd priuilegien von vnbillichen intragē die man fürbringen móch / wie das am quemiſten gefunden werden móche : vnd wellen das die ſólchen brieffen vnd priuilegien khain khrēckhung / jrrung oder ſchadē pringē ſóllen / jnnerhalb oder außerhalb gerichts / ſonder ſie ſollen in allen jren puncten / clauſulen / artikhel vnd mainungen / wie die von wort zů wort lautendt vñ begriffen ſein / gantz khrefftig vnd beſtándig belaiben zů ewigen zeiteen / alles getreulich vnd on geuerde.

Vnd gebiettē darauff allen vñ yeglichen vnſern vñ des hailigē Reichs Churfürſten / Fürſten / Gaiſtlichen vnd weltlichen / Prelaten / Grauen / Freyherren / Rittern / vñ khnechtē / haupleüttē / landtvógtē / landtmarſchalckhen / vógtē / phlegern / landtrichtern / Richtern / Amptmā / Schluthaißē / Stetten / gemainden / Burgenmaiſtern / Rháttern / vnd ſunſt allen andern vnſern vnd des hailigen Rheichs / auch vnſer erblich Fürſtenthumbn vñ landen / vnderthanē vnd getrewē / in was würdē / ſthatt / oder weſen die ſein / vō Rhómiſcher Khaiſerlicher machc volkhomenhaitt / ernſtlich / veſtiglich / vñ wellen / das ſie den vorgemelten vnſern lieben Brůder den Ertzhertzogen Ferdinanden / in namen / wie vorgemelt iſt / auch vnſer baiden erben vnd nochkhommē der obbemelen vnſer landen / ſo an vnß baiden erblich gefallen vnd khōmen ſein / oder khünfftikhlich an vnß vñ die vnſere fallen vnd khōmen móchten / gemainlich vnd ſonderlich / an den berürtē gnaden / freihaittē / rechtn / brieffen / priuilegien / handueſten / altē herkhōmen / gebreuchen / gůtten gewonhaittē / nach aller jrer jnhaltung / vñ diſer vnſer Khaiſerlichen cōfirmation vnd beueſtigung nicht hindern noch jrrē / ſonder ſie der aller vñ yetlicher / wie obſtett / on einredt / außzug / eintrag / oder verhindernuß geruebliche / gebrauchē / genieſſen / vñ gántzlich dabei bliben laſſen / vnd hie wider nicht thůn / noch das yemantz andern zůthůn geſtattē / jn khain weyſe / als lieb ainē yeden ſey vnſer vnd des Reichs ſchwer vngnadt vnd ſtraff / vnd darzů ein peen / nemlich M march lótigs goldeß zůuermeiden : die ein jeder / ſo offt er fráuenlich hie wider thát / vnß halb in vnſer vnd des Reichs Cammer / vnd den andern halben taill den vorgemeltē Ertzhertzogen vnd Fürſten der obbemeltten landē / dem ſólchs widergetth vnd beſchicht / ouabláslich zůbezalē / verfallen ſein ſoll. Datū Wurmacię / jn Imperiali vrbe noſtra / etc.

Manife-

Manifeſtant & confirmant hæ literæ, omnium anteceſſorum Imperatorum priuilegia, libertates domus Auſtriæ antiquitùs datas & conceſſas, ut innouetur, & poſteris declaretur, qualis domus Auſtriæ erat, & qualis etiam nunc ſit, licet crebris impulſibus ſit moleſtata & uexata, tamen Deo duce hactenus illæſa permanſit: quod dubio procul ex religione Chriſtiana, feruore & zelo in fidem Chriſtianam uenit. Nunquid enim ſatis id declarauit Rodolphus rex Romanorũ & Archidux Auſtriæ, qui cũ uideret diuinam Euchariſtiam à quodam ſacerdote infirmo cuidam deferri, dimiſſo proprio equo, cui inſedit, donauit ſacerdoti qui pedeſter erat: indignum exiſtimans, hunc pedes ire, & ipſum equeſtrem proficiſci. Magna herclè Principis pietas, magna clementia, magnus feruor in religionem Chriſti. Sic quoties in Deum peccarent, euidenter puniti ſunt: ut patet de Rodolpho IIII, qui in iuuentute periјt, cum ſine ſacramento nobilem feciſſet minus prudenter decollari. Sed ut reuertar ad hiſtoriam, per ea tempora, ſub Friderico ſcilicet II, dicto Bellicoſo, Auſtriæ duce, Cumani, gens crudelis, duce Gotthano Hungariã ingreſsi, ſimulantes ſeſe fidem Chriſti accepturos, ſedem ab his expetiere: quæ cum illis concederetur, ad innatam uerſi ſæuitiam, in omnes utriuſq; ſexus adeò deſæuierunt, ut ne infantulis quidem parcerent, uirgines proſtituerent, in uxores ac feminas quaſcunq; nullo diſcrimine debacharentur. Suppetias rex Hungariæ à duce Auſtriæ Friderico petijt, qui in omni ſua uita ad quæcunq; ſubeunda pericula animo erat forti & imperterrito. Itaq; collecta forti manu ex ſuis prouincijs, uſq; Peſtum oppidum, Budæ è regione locatum peruenit. Nam illic Gothan cum ſuis concubinis latuit, cum quo primùm certare ſtatuit. Sed cum duellum mulieroſus ille expaueſceret, & detrectaret, diuerſorium illud quo beſtia illa latebat, ſuccendit. At ille, quo ſe ab ignominia aſſereret, primùm concubinis, quas reginas appellabat, gladio occiſis, ſe tandem manu interfecit. Fridericus ſatellites tyranni cecidit, ac fugauit, Auſtriamq; repedauit. Mox crudelior gens ſubſequuta Tartari,

Gotthanus.

Fridericus cũ Gothano [illegible] tit duellum.

Quæ lac concretum cum ſanguine potat equino:

Tartarorũ irruptio in Hungariam.

cum quinquies centenis millibus hominum Hungariam deuaſtat: ac trienniò deſtructis templis ac ædibus ſacris, crudeliſsimè totum regnum inundat ac depaſcitur, euaſtata prius Polonia & Ruſsia, quæ ſibi Cumanos ſubegit. Subſequuta eſt in Hungaria incredibilis caritas annonæ, quòd toto triennio pauci agros coluere: cultos autem locuſtæ, quarum ingens multitudo, quæ uolando tenebris diem uincebat, depaſta eſt: adeò ut plures fame, quàm prius enſe perirẽt. Sed cum Auſtriã irrumpere uellent, à Friderico profligati ſunt. Demum in Græciam euntes, à Balduino Imperatore Græco cæſi fugatiq; ſunt: non tamen incruento prælio. Fridericus Dux Auſtriæ accipiens, regem Bohemiæ oppidum Laha potenti manu expugnaturum, & ſolo æquaturum, & ex Morauia præter ſpem irrupiſſe Auſtriam, quòd, ut paulo antè dictum eſt, ciues ſe ſponte ſua principi naturali ſubdidiſſent: ne mora obeſſet, ilicò cum paucis equitibus oppidum ingreditur, cum innumerum exercitum rex Bohemiæ ductaret: in quo & Vdalricus Carinthiæ dux, cum ducentis electis equitibus fuerat: & duo fortiſsimi milites Germani Seufridus & Catoldus, Orphani dicti: Vuocho de Roſenberg centũ armatis bene munitis, Smilo de Leuchtenberg cum equis cataphractis quinquaginta: & alij multi inſignis familiæ bellatores. Quibus certè Princeps feruidus cum pauciſsimis occurriſſet, ſeq; præcipitaſſet, niſi à capitaneo ſuo Bernhardo Preuſſel admonitus, & milites & arma expectaſſet: ubi, quantum breuitas temporis poterat cogere milites, dictu citius affuerunt: acie ordinata, pauci cum multis congreſsi, Bernhardus Preuſel Seufridum Orphanũ, Henricus Preuſel Capitanei frater Catoldum Orphanum, duos fratres duo germani proſternunt, & in ditionem capiunt. Fridericus dux Vdalricum Carinthiæ ducem manu propria capit. Rex cum omni exercitu ſe fugæ committit: prælium ſopitum eſt, dux cum triumpho domum repedauit. Sed nõ admodũ diu quieuit. nam ſemper aut cũ Bohemis, aut Hungaris, pro limitibus ſuæ prouinciæ erat dimicandum. itaq; placuit utriſq;, uicinis Auſtriæ. Bela itaq; Hungariæ rex (quem ſcriptor Saxoniæ Balam uocat, nonnulli ob

Locuſtæ.

Laha.

Nobiles Orphani.
Vuocho.
Smilo.
Preuſel.

Duo germani fratres à duobus fratribus germanis.

ſæuitiam belluam uocitant) immemor beneficij ſibi ab Auſtrię duce collati, dum Cumani regnum ſuum euaſtarēt, quos Princeps ille egregius forti manu profligauit, in Regis fauorem, immò circa Leytam fluuiū, haud longè à Noua ciuitate caſtra locat, & finitima quæque populatur. Fridericus iuſto exercitu Regi occurrit. fit cruentiſsima pugna: multi cadunt, multi capiuntur. Hungari cædem tamen maiorē ſentiunt. Princeps fortiter pugnans, iuxta oculum dextrum lancea traiectus, equo decidit. Strenuè uerò pugnantes Auſtrales, VI Hungaros in fugam uertunt, multis cæſis ac profligatis. Fuiſſet læta proculdubio tanta uictoria, niſi Principis caſus ingentē attuliſſet uictori exercitui luctum. Quum enim ſupra mille ſeptingenti Hungari cecidiſſent trucidati, totidem ſunt in carcerē & cuſtodiam coniecti: cæteri in fugam uerſi, & palati, temeritatis ſuæ dederunt pœnas. Aiunt apud oculum dextrum graue uulnus Principem accepiſſe, & equo lapſum, incertum à ſuis an alienis contritum, occubuiſſe XV Iunij, à IESV nato M.CC.XXXXVI. matrem uerò Theodoram ſuam ex nuncio mortis filij, octauo pòſt die. Alij uerò memoriæ prodiderunt, uulnus quidem in hoc uictorioſo prælio accepiſſe Ducem, ſed non lethale extitiſſe: at conualuiſſe. Poſt conflictum uerò Dux uenationi cū indulgeret, à quodam Barone Auſtriæ de Pottendorff, eſſe freno ſeu capiſtro equi ſui ſtrangulatum, & pugione transfixum: quòd longam cum cognata ſua conſuetudinem habuiſſe putaretur. Huius rei afferunt illi qui hæc tradunt, duo indicia. primum, quòd eulogium ſuæ ſepulturæ in cœnobio S. Crucis, quod cenſibus etiam adauxit, ubi eius corpus quieſcit, cum imagine ſua laqueis ſculptis & capiſtro equi ſui, quo à carnifice Barone illo ab equo detractus cernitur, hoc clarè manifeſtat. alterum, quòd hæc familia ab omnibus Auſtriæ ducibus tanquam infamis, ad nullum fuit pòſt officium admiſſa multis ſeculis, & ſemper ſuſpecta habita, uſque ad Leopoldum tutorem Alberti V Romanorum regis, qui anno Chriſti M.CCCC.X. hanc ab hac familia labem ſuſtulit, & Hartuidū de Pottendorff Mareſcalcum & ſuum à conſilijs fecit. Sed hæc tota familia iam prorſus defecit. Haud longè à Noua ciuitate in agris poſiti ſunt duo inſignes lapides, teſtantes ſpacium terræ, quo Dux ille tractus ab equo fuiſſe fertur. Habuit hic princeps Fridericus duas coniuges, Gertrudim ſcilicet, ducis de Braunſchuuich filiam, quā tertio anno poſt ſplendidiſsimas quas habuit nuptias, repudiauit, tanquam ſterilem: quæ apud S. Crucem iacet, mortua ex mœrore. Altera eius uxor fuit Agnes, Otthonis ſenioris ducis Meraniæ filia, è qua etiam nullam prolem cum ſuſciperet, & inceſtuoſæ à pleriſque iudicarentur nuptiæ, quemadmodum ſuperius retulimus in præſentia Eberhardi Salisburgenſis & Rudigeri Bathauenſis epiſcoporum, hanc quoque quarto poſt nuptias anno repudiauit, ex neutra liberos ſuſcipiens. Ob id in eius morte tota hæc Marchionum & ducum Auſtriæ familia defecit, & Auſtria legitimis eſt orbata hæredibus. Vnde innumeræ ſubſequutæ ſunt calamitates, de quibus nunc ſcribemus, antequam Auſtriæ deſcriptionem ordiamur. Hic Fridericus dux Auſtriæ Carniolam Auſtriæ adiunxit, uir à prima ætate ſemper bellis deditus, rariſsimè quieuit, aut pacem habuit uſque in exitum uitæ ſuæ. Vno enim die dum in caſtro Hinperg uoluptuaretur, tres ſimul accepit nuncios, qui bellum indixerant, ex Bohemia ſcilicet, Hungaria & Bauaria. nihil tamen territus, conuiuium quod inſtituerat, cum animi alacritate perfecit. Princeps alioqui & admirādus, & laudandus. Poſt mortē Friderici ducis Auſtriæ & Stiriæ, cum hæ regiones orbatæ eſſent ſuo principe, Margarita ſoror Friderici, Heinrici Rom. regis, filij Imperatoris Friderici II, olim uxor, ex quo gemellos (ut ſuprà ſcripſimus) pepererat, Fridericum & Henricum, marito & filijs orbata, in Auſtriam rediit unica hæres. Sed cum Gertrudis quoque mortē audijſſet Friderici, in Auſtriam conceſsit, filia olim Henrici ducis de Medling, fratris quoque Friderici, & per eundem deſponſata Vladiſlao Marchioni Morauię, quo cum octo & decem uix menſes uixerat: copulata dehinc Hermanno Marchioni Badenſi, quum filium procreaſſet Fridericum ducem Auſtrię & Badenſem Marchionem, cui procul dubio ambo ducatus ceſsiſſent, niſi fuiſſet capite truncatus in Neapoli, ut in Cæſaribus noſtris copioſe ſcripſimus: Agnetem unicam quam habuit filiam, Vdalrico duci Carinthię dedit

Fridericus oculum amiſit.

Friderici obitus M.CC. XLVI.

Theodora mater ex mœrore mortua.

Fridericus à Domino ex Pottendorff ſtrāgulatus.

Pottendorff infamis.

De uxoribus S. Friderici.

Auſtria defecit in Marchionibus.

Margarita ſoror Friderici, unica hæres.

Gertrudis Vladislai marchionis Morauiæ uxor.

Hermannus Badenſis Marchio.

dedit uxorem. Sed cum neq; Hermanus ille ſuperſtes admodũ diu uixiſſet, quatuor tantum annis cum coniuge uiuens, orbata marito, Gertrudis in Auſtriam uenit, & Medling arcem & oppidum uidua poſſedit, quemadmodum Margaritæ Heymburgum fuit aſsignatum. Cum itaq; Fridericus caſtrum Starckenberg cuidam fratri ordinis Teutonicorum, cum ſuo, quem ibi habebat, theſauro cõmendaſſet, diu ille hæredibus cedere noluit: uictusq; tandem & arcem & theſaurum tradidit, qui in tres partes diuiſus eſt: una Margaritæ: altera Gertrudi Conſtantiæ Miſnenſi Marchioniſſæ, quę duos habebat filios, Theodoricum & Albertum: tertia ceſsit ſororibus Friderici defuncti.

Teutonicus magiſter.

Subinde maxima eſt inter Barones & prouinciales exorta diſſenſio, quem ſibi dominum ſtatuerent: cum ex maſcula ſobole nullus extaret Princeps, ſolę ſupereſſent mulieres. Frequenter enim Principum mortem ſubſequuntur tumultus & ſeditiones, potiſsimũ cũ nullus extat certus hæres. Quanta enim nuper ſit orta in Auſtria tempeſtas, poſt clementiſsimi Principis Maximiliani Cæſ. Auguſti immaturam mortem, licet certiſsimi extarent hæredes, Carolus ſcilicet rex Catholicus, & iam Cęſar, ac Ferdinandus Hiſpaniarum infans clariſsimus, Auſtriæ Archiduces, Principes potentiſsimi, nemo ignorat: & nos nõ ſine periculo ſatis ſuperq; experti ſumus, qui omni die mortẽ ob oculos ſic habuimus: omnibus nempe conſiliarijs fugatis in Nouã ciuitatem, meq; ſolo relicto in hoc naufragio inter lupos feroces. Licet Principis noſtri FERDINANDI clementia diſcuſſa ſit hæc nebula, & tempeſtas in ſerenitatem redacta.

Turbæ in Auſtria poſt obitum Friderici.

Bifariam itaq;, ut nuper, proceres Auſtrię diuiſi ſunt. Vnam factionem tenuit pincerna Auſtriæ de Rattenburg: alteram fouit Ottho de Haslaw, Hattmarus de Liechtenberg. quibus adhæſere, Pottendorff pincerna de Vuelſperg, de Chuenring, de Volkeſdorff, de Vuinckel, de Miſnau, de Liechtenſtain, de Sunneberg, de Zelking familiæ. E quibus diſcordijs multa ſequuta mala, rapinæ, deprædationes, tumultus, & calamitates innumeræ. Nam adiacentes & uicini Principes incolarum uidentes diſcordes factiones, ipſi quoq; tumultuabantur, & ſpolia & uaſtationes machinabantur, ut nemini ſatis tutò liceret domũ egredi.

Diuiſio nobilium, domini de Rattẽberg. Domini de Pottendorff.

Fridericus II Imperator audita Principis morte, Palatinum Rheni in Auſtriam, ut tutelam ducatus Auſtriæ Imperatoris nomine aſſumeret, cum honeſto comitatu miſit. cui ſubiunxit paulo pòſt Meinhardum Tyrolis Comitem, ut has prouincias uſurparet. Sed cũ Cæſar paucis pòſt annis ueneno eſt è medio ſublatus in Apulia, creuerunt Auſtriæ calamitates. Quandoquidem & Bela IIII Hungariæ rex Cumanos, & quos habere potuit bellicoſos populos, ut in ſuam traducerent ditionem Auſtriam, cum exercitu uenit, multa hominũ milia occidit, multos ſine cauſa abduxit. Stiriam tamen in primis moleſtauit corruptisq; quibuſdam nobilibus, ducatum ſibi uendicauit. Otho item Bauariæ dux miſſo filio ſuo Ludouico, ſuperiorem Auſtrię partem ſupra Onaſum, cũ oppidis et uillis, quam olim Fridericus Barbaroſſa Imp. Auſtriæ adiecerat, cum Heinricũ diui Leopoldi filium ex Marchione Ducem crearet, ui rapuit, & hoſtiliter ſibi uſurpauit: quæ tamen pars Auſtriæ poſtea ſub ducibus Auſtriæ Habſpurgenſibus iterum recuperata eſt.

Meinhardus Tyrolis Comes.

Meinhardsperg.

Factiones in Auſtria: poſt Fridericum.

Ludouicus Dux Bauariæ Auſtriã ſupra ſupra Anaſum.

Conuenerunt itaq; proceres Auſtriæ in uetuſtiſsimum Tulnę, antiquiſsimi oppidi Auſtriæ, uicinum oppidulum, quod patria lingua Trebentſee appellatur, comitia celebrantes, ac deliberaturi quem ſibi in tanta rerum perturbatione ducem deligerent. ibi omnes unanimi conſenſu (quod in magna urbe, ubi diuerſa plerunque & mala ingenia, bona ſæpe conſulta inuertunt, uix factum foret) in unum Heinricum Marchionem Miſnenſem conueniunt, ut alterum ſcilicet filium (nam duos habuit, Theodoricum & Albertum, ex Conſtantia Friderici defuncti ſorore) ſibi daret Ducem, Auſtriam & Stiriam qui gubernaret.

Tulna uetuſtũ oppidum. Trebentſee.

Heinricus Marchio Miſnenſis.

Miſsi itaq; oratores ad Marchionem, Abbas Scotorum, Dietmarus præpoſitus Neoburgenſis, pincerna de Hauſpach, Heinricus de Liechtenſtain. qui in Bohemiam delati Pragam, quum à rege ſecuritatem in Miſnam proficiſcendi peterent, regioq; excepti conuiuio, cum imprudenter cõſilia ſuæ profectionis detexiſſent, Rex ilicò eos admonuit, ut obmiſſa profectione, filium ſuum Odoacrem, ſeu Othocarum (quod idem plerìq; nomen exiſtimant) ſibi dominum ac Auſtriæ ducem ſumerent. Quod cum recuſarẽt, alia ſibi mandata, quæ tranſ-

Stulti oratores

gredi non liceret, cauſati: iter eis interclusum eſt. additæ etiam minæ, ni obſequerentur, prouinciam omnem armis ſeſe obruturum. Mœſti itaq; redeunt, imperfecta legatione: ac iterum noua hæc res proceres diuiſit, &

Scinditur incertum ſtudia in contraria uulgus.

Othocarus autem, ne tanta ſibi è manibus elaberetur occaſio, ab alijs præripienda, adit Viennam ſine mora, & ſuæ factioni ſe credit, quæ illi mox gubernationem Auſtriæ & Stiriæ contulit. Alij contrariæ factionis, Dietmarum Vueiſſenecker Heinrico Bauariæ duci mittunt, qui gener regis Hungarorum Belæ fuerat, offerentes illi Ducatum Auſtriæ. Sed cum is ſoceri conſilium in hac re quæreret, Rex hunc Ducatum prius uſurpare annixus, ilicò Comitem Stephanum de Sagabria mittit Capitaneum in Grecium: qui pluribus nobilibus Stiriæ pecunia corruptis, titulo emptionis Ducatum ſibi uendicat. ſucceſſorem dehinc illi, ob illius inſolentiam, Catoldum de Lindauu ſubmittit, & Amboldum huius prouinciæ præſidem adiungit. quibus breui, ueluti ingratis patriæ, eiectis, Otthocaro obedientiam pollicetur: ob id potiſsimum, quòd Margaretam reginam olim Romanorum Friderici demortui ſororem, unicam Auſtriæ hæredem, duxerat uxorem: quæ licet prouectæ eſſet ætatis, & abſq; matrimonio reliquos uitæ dies in religione decreuiſſet abſumere, tacitè profeſſa (ut quidam uolunt) perſuaſa tamen à ſuis ſecretarijs & ſilentiarijs, & in odium Philippi ducis Carinthiæ, fratris Vlderici olim à Friderico capti, qui plures ſibi & iniuſtè arces Stiriæ uendicauerat, ut Rotenman, & telonium uallis Anaſi: plures de nouo arces erexerat ac condiderat, Cziechperg ſcilicet in monte Peſſelberg, & arcem in monte Zuitſperg, in matrimonium tandem cum Ottocharo conſenſit, qui Auſtriam regendam accepit anno à nato IESV, M.CC.LIII. (nam alijs annis prioribus & Vladislaus Marchio Morauię, qui Gertrudim filiam Auſtrię ducis Heinrici de Medling uxorẽ habuit: & Hermannus Marchio Badenſis, qui Vuadislao in connubio cum Gertrudi ſucceſsit) Auſtriã rexerant. Poſteaquam uerò Otthocarus ob matrimonium Margaritæ in Auſtrię gubernationem ſucceſſerat, indignata Gertrudis, tertiò nupſit Romano, filio regis Ruſsiæ Leonis, ſperans maritum auxilio Belæ regis Hungarorum Auſtria potiturum. ex quo genuit filiam Mariam, quæ pòſt deſponſata eſt Stephano de Sagabria: licet prior filia ex Hermanno Badenſi Marchione, Agnes, deſponderetur Vlrico duci Carinthiæ. Sed cum à Romano impregnata deſereretur, in Iudenburga oppido, poſt obitum mariti, qui nunquam redijt, relicta eſt.

Stephanus de Sagabria. Greuitium. *Philippus dux Carinthiæ.* *M.CC.LIII.* *Othocarus Margaritã ducit.* *Gertrudis cũ Romano Ruſsiæ rege.* *Stephanus de Sagabria.*

Interea Hungari Auſtriam irruentes, nullum nõ genus ſæuitię in Auſtriacos, quod humanum excogitare potuit ingenium, patrarũt. Feruntur enim nõ modò populando agros, uillas, & oppida, innumeros occidiſſe, iugulaſſe, & crudeliſsimè trucidaſſe, uerumetiam ingentem numerum hominum ueluti pecora abegiſſe: in quibus erant uirgines moniales è clauſtris eductę, uxores uiduæ: quibus ita abuſi ſunt crudeliſsimi homines & procaciſsimi, ut pleræq; ſibi mortem conſcirent, multę uenere nimia exſpirarent, pars diuiſę per medium, reliquę poſt abuſum iſtum & expletam libidinem diuenditæ & diſtractæ ut pecudes. ita didicerant humanitatem à Cumanis, ſocijs belli, Hungari. quibus cum Ottocarus reſiſtere uellet, genitor eius Venceslaus rex Bohemię diem ſuum claudit. Ne autem hoc quoq; regnum primùm amittat, quia iam Cumani per Auſtriam, Morauiam irruperant, cum Hungaris de pace agit: & promiſſa illis Stiria, quieſcendum deliberauit, quoad compoſito regno Bohemię poſſet fœlicius terris ſuis prouidere. Bela igitur Rex cũ Stephano filio manu potenti Stiriam aggreditur: Petouiamq; primùm obſidet, ex itinere: deinde aggreſſurus Stiriam omnem, quam Huldericus dux ratione coniugis ſibi aſſerere nitebatur. Maxima ſunt tum excitata bella inter Salisburgenſem epiſcopum, ducem Carinthię, Belam Hungarorum regem, & ducem Auſtrię, quæ multis annis durabant & in Stiria, & in Auſtria ac Morauia. Tandem Ottocharus in Margaritam cõcepto odio, à ſe eam alienauit, collocans eam in Kremps: ubi poſt aliquot annos ueneno eſt ſublata, & in patris cœnobio Campi liliorũ ſepulta. ac fingẽs Vrbanum IIII Pont. Max. id ſua authoritate diuortium feciſſe ratum, ſuperduxit neptem regis, Belis reginæ Moſouię filiam Kunegundim. Itaq; abſq; feudo Ottocharus du-

Hungari in Auſtriam. *Crudeliſsimi Hungari in mulieres.* *Venceslaus pater Otthocari.* *Margarita uxor Ottochari ueneno ſublata.*

rus ducatum Auſtriæ adminiſtrans, ob donationem uxoris ſibi factam, pôſt in Pruſſia bella geſsit. Reuerſus iterum cum Bela, certamina uaria habuit, partim ob limites Stiriæ & Auſtriæ circa montem Seminium, partim cum Stephano eius filio poſt patris obitum. Nam & in Auſtria quædam factio duce Seufrido Vuehinger, Hungariam ingreſſa, † Iaurinũ & Nitriam urbes euaſtarat, capto Quinqueecleſienſi antiſti- *Ieaurinum re*
te. Sed dum lacum gelu concretum improuidi tranſeunt, magna pars glacie reſoluta *ctius dicitur.*
obruitur aquis. Vicıſsim Stephanus Hungarorum rex Carinthia multis in locis euaſtata, Auſtriam ingreſſus, uno prælio duos, fratrem Othonẽ, & Chunradum de Hardeck & Pleyhen comitem, cum haud parua nobilitate fudit. Otthocarus exercitum Hungarorum profligauit, & ex Auſtria deturbauit: Agnetemq́ Leopoldi, neptim Vlrici Carinthiæ ducis, ne iterum ſobolem ex aliquo Principe produceret, cui Auſtria olim legitimè cederet, Vlrico Comiti de Hauunburg in Carinthiam, in dedecus familiæ deſponſauit. Circa quæ tempora oppidum Marcheck, anno à nato IESV, M. *M. CC. LX*
CC. LXVIII, iuxta fluuium Marchiam ob incurſionem frequentem Hungarorum ab *VIII.*
Otthocaro extruitur, ob uictoriam olim cõtra Belam & Stephanum reges habitam. *Marcheck*
Coegit dein Philippum Salisburgenſem, Patriarcham Aquileienſem electum, mor- *quando con*
tuo Vlrico duce Carinthię, Carniolam ſibi ſuppeditare, quibuſdam illi ex Auſtria aſ- *ditum.*
ſignatis redditibus: occupataq́ Charinthia, multa incommoda Stiriæ, & cuidam nobili Ortolpho de Gretz intulit, de quibus paulo pôſt. Sed haud multum eſt lætatus *Ortolphus*
de tanta factione. Interea etenim Rodolphus Comes de Habſpurg, cũ pluribus an- *in Gretz.*
nis Romanorum uacaſſet Imperium, rex eſt Romanorum deſignatus. Cui cum hic *Rodolphus de*
Otthocarus rex Bohemiæ rebellis exiſteret, & crebrò uocatus uenire dedignaretur *Habſpurg*
ad comitia procerum Rom. Imperij, quòd nulla unquam feuda ab ullo Imperatore *Rex.*
accepiſſet, Ducatibus Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ & Carniolæ eſt legitimè priuatus: quod latiſsimè in Cæſaribus noſtris, ac in Rodolpho ſcripſimus. Sic itaq́ Auſtriæ ducatus à Rodolpho Romanorum rege, filio ſuo primogenito, eſt collatus, & in hanc Habſpurgenſium familiam tranſijt, in qua nunc per annos ducentos quinquaginta amplius feliciſsimè manet, ſeptemq́ Cæſares ac Reges produxit, quos inſtar catalogi nominibus ſuis explicabimus. nam omnes ordine, & eorum res geſtas ſcribere, nunc non eſt noſtri inſtituti, aliâs id præſtitimus.

Priuſquam autem catalogum Ducum & Principum Auſtriæ ad noſtra uſq; tempora deſcribam, qui orſus ſum hos Annales à primis Marchionibus ex antiquo ſtipite Ducum Sueuiæ ad Habſpurgenſes, qui nunc ſecuti ſunt: præfari mihi liceat bona uenia in Hieronymi Geuuileri libellum ad Sereniſs. Regem Ferdinandum Hungariæ & Bohemiæ, &c. Principem meum clementiſsimũ, cui opus inſcripſit, quod latinè & patria lingua impreſſum circumfertur: in quo præterquam quòd duces Auſtrię ex arca Noæ deducit, unde totum humanum genus prodijt, ſi ſacris literis credimus, poſt cataclyſmum generalem, quo totus mundus perijt: ſibi arrogat inuentionem Ioannis Stabij, hiſtorici & poetæ eruditiſsimi diui Maximiliani Cęſaris, propriã, non ſuam: quam quidem inuentionem D. Cæſar Maximilianus ab initio admiratus eſt & laudauit, ſed tandem reiecit & uetuit, cõtentus ex Regibus Francorum ducere ſuam proſapiã. Audiui ego quoq; coràm D. Maximilianum ſæpius loquentem cum meo Stabio: Tu me ex arca Noe ducis? & ſtemmatis originisq; meæ authorem tribuis Ia- *Iaphet.*
phet, tertium ſcilicet filium Noe, qui pudenda patris detexit? quaſi ex radice non bona, poſsit produci ſtipes bona & fertilis, cũ tamen mala arbor nunquã bonum producat fructum? Et licet Stabius acutè diuo Cæſari multis aulicis aſtantibus reſpondiſſet (nam haud uulgariter amabatur à Cæſare, quod omnibus cõſtat & compertũ eſt) tamen Cæſar poſtea dixit: Caueas hanc ignominiã mihi & poſteris meis inurere, qui mihi iraſcentur, & alij exerta lingua me ſubſannabunt. Ceſſauit deinde Stabius à tali tantaq́ adulatione. Quod ſi Carolus Cæſar & Rex Ferdinandus tantas aſſentationes (quibus ineſcãtur Principes ab adulatoribus, qui frontẽ perfricuerũt, coruis peiores) inaudierint, credo equidem (ut ſunt candidi Principes) nollẽt ſeduci, ac tales audire

dire nugas, quas etiam mediocriter docti ſubſannant ac derident. Et quod deinde libro ſecundo longa ſerie recenſet idē Hieronymus Gebuuilerus, Comites ab Habſpurg, poſt reges Auſtraſię, Otuuerthū primū Comitē ab Habſpurg, uſq; ad Vuernherum: dehinc alios, quorū gētilitia inſignia in cœnobio Aue maris ſtella Ciſtercienſis ordinis (uulgò Vuettingen, ut ipſe inquit, appellatur) extant, ubi gentilitia ſigna ſua habēt, fortè hic ſepulti: labor meo quidē iudicio eſt magis ſuperſtitioſus, & oſtentationis plenus, quàm utilis aut neceſſarius: cum hi Principes nunquā attigerint Auſtriam, fortè nec unquam ſomniarint, poſteros ſuos in hac terra tam diu longè lateq; dominari, & tantam poſt ſe relinquere progeniē, & generoſam proſapiam, quæ nunc totam ferè Chriſtianitatem conſanguinitate aut affinitate contingit, ut inferius latiſſimè proſequemur: ut certè (aliorū Principum pace dixerim) nulla reperiatur domus in uniuerſo Chriſtiano orbe, quæ huic ſit conferenda, ut mox in catalogo comprobabimus. Nam per ſexingentos annos amplius, à nato ſcilicet IESV, D.CCCC.XXVII. ad annum M.D.XXVIII, quo hæc ſcripſimus, una ſerie ex duabus familijs, Sueuorum ſcilicet & Habſpurgenſium, quæ Auſtriam rexit, tam numeroſa ſoboles propagata eſt, quæ omnes penè Chriſtianos principes aut affinitate aut conſanguinitate cōtingit. Et niſi Sereniſſimus rex Ludouicus Hungariæ & Bohemię, genitus ex Vladislao patre, qui matrem habuit de familia Auſtriæ, Elizabetham Caſimiri regis Poloniæ uxorem (quę quatuor Reges, & Cardinalem progenuerat) à ſæuiſſimo Turco Solemanno eſſet obrutus, dubio procul ex Maria uxore ſobolem produxiſſet innumeram. Sed Deus ſeruet hanc pudiciſſimam Mariam reginā marito, qui faciet hanc ſobole pulchra beatam. Sed nunc ad catalogum Principum Auſtrię deſcendamus, de domo Habſpurgenſi: qui iam ſatis ſuperq; de Marchionibus Auſtriæ, & eorum geſtis loquuti ſumus.

CATALOGUS DUCUM AUSTRIAE de familia Habſpurgenſi.

RODOLPHVS rex Romanorū, Comes Habſpurgenſis, filius Alberti eius nominis II, Comitis Habſpurgeñ. Langrauij Alſatię, & præfecti Argentinenſis, ex comitiſſa de Kyburg Hayduuige, quę filia erat Hartmanni Comitis ſenioris. Hic ex prima cōiuge Anna, comitiſſa de Hohēburg in Sue-

Hæc Baſileæ ſepulta eſt. uia, Alberti Comitis de Hohenberg filia, † ſuſtulit ſeptem filios, totidemq; puellas.

I. ALBERTVS primogenitus, qui etiam, ut pater ſuus, Rodolphus dictus, poſt patrem factus eſt rex Romanorum, ut infrà ſcribetur. Cum enim à Friderici II Imperatoris obitu interregnum fuiſſet, hic Rodolphus Romanorū rex electus, in obſidione Baſileæ creatus eſt, & regnum Romanum adminiſtrauit annis XVIII. Poſt patris obitum, rex item Romanorum electus, ex Elizabetha Meinhardi Comitis Tyrolenſis filia, procreauit XXI liberos: quorum ſex in pueritia ſunt mortui, ut infrà patebit.

II. FILIVS Rodolphus, Rodolphi regis, mortuus & ſepultus Pragæ: qui prius ex Agnete Otthocari filia genuit Ioannem ducem Auſtriæ, patris nomē referentem, qui puer XII annorum obijt.

III. HARTMANNVS, qui cœnobium Monachorum & Monalium Tulnæ, à patre inceptum, poſt eius mortem compleuit.

IIII. FRIDERICVS, qui in adoleſcentia mortuus, Tulnæ eſt ſepultus.

V. HERMANNVS, qui anno XVIII ætatis ſuę in Rheno ſubmerſus, cum XIIII nobilibus militibus, glacie rupta, priuſquā cū ſponſa regis Angliæ filia cōcumberet.

VI. CAROLVS in pueritia obijt, Baſileę ſepultus. Et ideo quidam numerant tantum quatuor filios regis Rodolphi, qui ad iuſtam ætatem prouenerunt: excludentes eos, qui in pueritia mortui ſunt.

NVNC DE SEPTEM FILIABVS RODOLPHI loquemur ordine.

I. EVPHEMIA dicta, quæ ingreſſa cœnobium, quod pater Tulnæ extruxit, monialem egit.

II. GVTA, quod eſt latinè Bona, ſiue Bonitas, Venceslao Bohemiæ regi deſpõſata.
III. MECHTILDIS, deſponſata Ludouico Palatino Rheni, & duci Bauariæ, Electori Imperij.
IIII. CATHARINA, Othonis regis Hungariæ, & ducis Bauariæ uxor legitur.
V. AGNES, Alberto Saxoniæ duci nupſit, Electori Imperij.
VI. HEYDVVIGIS, Othoni Brandenburgenſi deſponſata eſt uxor.
VII. CLEMENTIA, Carolo Martello, regi Sicilię & Neapolis, nupſit, qui & rex Hungariæ fuit. Quòd uerò tam felices ſucceſſus Rodolphus rex cum filijs & filiabus ſortitus eſt, quis non credat diuinitùs factum? Vnde nos olim iuuenes luſimus hoc tetraſtichon:

Auſtriacam ſobolem fundauit ritè Rodolphus,
Germine felici, & ſemine prolifico.
Bisq́; nouem Imperij rexit feliciter annos,
Et quater ac decies prælia uictor obit.

Nam quoties manus cum hoſtibus conſeruit, ut latè in eius uita in Opere noſtro Cæſarum diſſeruimus, ſemper cum uictoria redijt. Habuit autem Rodolphus & alteram uxorem Agnetem, filiam ducis Burgundiæ, neptem regis Francorum, quam iuuenculam in ſenio duxit, & nihil liberorum ex ea ſuſtulit. Ea poſt regis obitum, in patriam eſt reuerſa. *Secunda uxor Rodolphi.*

ALBERTVS I, cognomento dictus Victorioſus, comes ab Habſpurg, Auſtriæ dux, rex Romanorum, Rodolphi Cæſaris filius, ex Elizabetha, Meinhardi ducis Carinthiæ & Comitis Tyrdenſis filia, genuit XXI liberos, quorum decem impuberes obierunt mortẽ: de reliquis XI, ſex maſculis, & quinq; puellis, nũc ordine uideamus.
I. Rodolphus, eius nominis tertius, primogenitus Alberti, cognomine dictus Mitis, duas habuit uxores: Blancã ſcilicet, Philippi III Francorum regis filiam, Viennæ ſepultam: & Elizabetham, Venceſlai regis Bohemię uiduam, per quã rex Bohemię eſt factus. Ex ſingulis ſingulos filios genuit, duces & reges Bohemię. Pragæ ſepultus eſt, & mortuus anno Chriſti M. CCC. III.
II. HENRICVS dux Auſtriæ, Alberti filius, cognomento dictus Placidus, Rodolphi regis Bohemiæ frater, ex Elizabetha comitiſſa de Viruburg, nulla prole auctus, in cœnobio Regij campi cum patre Alberto ſepultus, anno à nato IESV, M. CCC. XXVII.
III. OTHO dux Auſtrię, filius Alberti regis, cognomento Venuſtus dictus, Annã Iohannis Bohemiæ regis filiam coniugem primam eſt ſortitus, abſq; prole. Alteram dein aſſequutus coniugẽ Elizabetham, Stephani Bauariæ ducis filiam, è qua Fridericum & Leopoldum ſuſtulit liberos, in pueritia morte immatura mortuos. ipſe obijt anno ſalutis M. CCC. XXXX, in cœnobio Auſtriæ dicto Nouo monte ſepultus. *Neupergi.*
IIII. LEOPOLDVS dux Auſtriæ, Alberti Romanorum Cæſaris filius, dictus cognomento Gloria militũ, quòd bellica uirtute ſplendidus erat. ex Catharina Antici, ſiue Amadei Allobrogum comitis filia, duas genuit filias: Agnetem ſcilicet, quæ deſponſata fuit Sleſiæ duci de Sueinitz: & Catharinam, uxorem ducis Sleſiæ, de magna Glogouia.
V. FRIDERICVS dux Auſtriæ, filius Cæſaris Alberti primi, cognomine dictus Pulcher, duas ſortitus coniuges: Iſabellam ſcilicet ducis Geldriæ filiam, quæ ante celebratas nuptias mortua eſt: Elizabetham pòſt Iacobi minoris Arragonũ regis filiam coniugem duxit, ex qua tres liberos genuit, ſcilicet Fridericum patri cognominẽ, in adoleſcentia mortuum: & duas filias, Elizabetham Ioanni Bohemiæ regi deſponſatam, quæ uirgo mortua eſt: & Annam, quæ Poloniæ regem primò ſortita cõiugem, ſed poſtquam naturæ conceſſit, Ioanni Carinthiæ Comiti nupſit: quo iam fato functo, monialis effecta tandem eſt, Viennæ apud S. Claram in Auſtria. Hic Fridericus mortuus eſt anno Chriſti M. CCC. XXX, in Maurbach Carthuſiana domo Auſtriæ ſepultus: cuius ego oſſa mandato Imperatoris Maximiliani, unà cum Lauren- *M. S. Claræ.*

tio

tio Saurer Quæſtore Regio, lota in loculos depoſuimus, anno Chriſti M. D. XVIII.

De quo Friderico mihi nõ abs re quædam præfari licet hoc loco. Antiquiſsimos quoſq; annales ducum Auſtriæ de more meo (qui omnes angulos & ſchedas diſquiro, ut ſtudioſos iuuem) reuoluens, & præſertim diligentiſsimũ annalium ſcriptorem M. Albertum Argentinenſem, qui per ea tempora floruit, & res Auſtriacas ſumma fide cõplexus eſt: tamen hoc anno M.D.XXVII, affinis meus Guilhelmus Putſchius, regis Ferdinandi à ſecretis, antiquitatis zelator ſtudioſus, ex archiuis principum Auſtriæ uetera diplomata recognoſcens, quorum mihi copiam fecit, reperit, quæ patria lingua ſic ſonãt, ut omnis homo intelligat qualis domus Auſtriæ olim fuerit, in hunc uſq; diem ſic (Deo uolente) aucta: quomodo ſcilicet hic Fridericus & Ludouicus Bauarus reges effecti Romanorũ, ſimul gubernarint. Attende Lector, & lætaberis, ſi cum ſale hæc legas.

Wir Ludwich vnnd Friderich/ von Gottes gnaden Römiſche Künige/ zů allen zeittẽ merer deß Reichs/ thůn khundt allen den die diſen brieff ſehen/ oder hören leſen/ das wir jn dem namẽ Gottes/ Gott vnd ſeinen heiligen zů lob/ der khirchen zů Rom zů eeren/ Römiſchem reich zů frum̃/ vnd der hailigen Chriſtenheit zů fridt vnnd zů ſchirm/ noch weiſer vnnd gelertter leutte pfaffen vnd layen thatt vnnd weiſung/ vnß miteinander verainet vnd verbunden haben ewiglich/ das wir daß Römiſch reich/ darzů wir beide erwölt vnnd geweicht ſein/ mit allen ſeinen würden/ eeren/ rechtẽ/ leutten vnd guettern/ vnd waß es hat/ vnd darzů gehörtt/ über alle die welt mitainander/ glaich als ain perſon/ ainem nicht baß dañ dem anderm yetweder/ mer noch minder beſitzẽ/ haben/ phlegen/ vnnd handlen ſollen vnd wellen vnß mitainander beholffen ſein mit ſtetter trew/ mit rettẽ/ mit arbait/ mit fleißikhait/ mit reden/ mit werckhẽ/ vñ mit allen vñ an allen ſachẽ/ als fert vns leib vñ gůtt wärett/ wider aller menigkhlich/ vñ ſollen ainer den andern nit laſſen/ noch im entweichẽ/ ob ainen ſonderlich ſach angeing/ weltlich ader geiſtlich: ſonder was ains ſach iſt/ die ſol ouch des andern ſein/ auff alle ort/ vnd auff alle not: Vnd ſollen übel vnd gůt/ frum̃ vnd ſchaden/ gleich wegen an allen dingen. Wir ſollen auch gleich eer haben zů ſtraſſen/ zů khirchen/ vnd an aller ſtatt/ vnd vnß baide Römiſche Khönige vnd merer des Reichs ſchriben vnd nennen/ vnd vnß Brůder haiſſen vnd ſchreiben an ainander/ vnd auch als Brůder haben. Vnd wer vnder vnß dem andern ſchriber/ der ſol jn fürſetzen: ſchreiben wir aber beide mitainander handtueſt oder breiff/ ſo ſetz ſich der heutte/ der morgen für/ das daran khain vorgang ſei. Handlet vnſer ainer icht/ do der ander nit entgegẽ iſt/ an weelcherlai ſach das iſt/ der ſol das thůn jñ jehnes vnd in ſeinen namen/ vnnd ſol jñ fürwerffen/ das man nicht war nem/ das die handlung deß pöſer ſei/ der ſie thuet/ dañ des andern: wañ vnſer werckh von baider wegen vntailig geſchehen ſollen/ an allen dingen. Wir ſollen zway newe jnſigel machen/ jn den yetwedern vnſer baider namẽ geſchriben ſein/ vñ jn vnſerm Khünig Ludwigs inſigel ſol Khünig Fridrichs namen vorſteen: alß den in vnſerm Khünig Fridrichs inſigel/ ſol Khünig Ludwigs namen vorſteen: vnd ſollen die inſigel gleicher größe/ form vnd puechſtab ſein. Was groſſe lehen/ als Khünigreich/ Fürſtenthumb/ Graffſchafft/ Herſchafft/ vnnd die anderſt groſſe lehen ſeind/ dem Reich ledig werdent/ die ſollen wir beide mit ainander leihen/ vñ ainer on den andern nicht. Ander weltliche lehen vñ geiſtliche/ Probſtey/ khirchen/ wie ſie genant ſein/ werden die ledig/ wer die verleihet vnder vnß/ ſol der ander ſtät haben/ vnd hat fürgang. Leihen wir aber gleich/ wer die gwer ee gwindt/ der gwinnt. vnnd nach weltlichen lehen/ die ledig werdent/ welcher vnder vnß leihet/ der ſol den aid nach dem lehen nemẽ/ das vns baiden geſchworen werd: vñ der fürgeſetzt an dem aid/ der nit entgegen iſt: vnd ſol er den lehenman zů dem

andern

andern weiſen/ſo er ſchieriſt zů jm khumē mag/daß er ſie auch vō jm emphahe. Iſt es aber das ein geiſtlicher od weltlicher Fürſt/prelat oder herre/der ſein lehē von dē Reich nemē ſoll/vō vnſern ainē emphieng/der ſol den aid vō jm nemē/ vñ in zů dē anderñ weiſen/als vor geſchribē ſtet. Vnſer yetweder on den an- dern/ſol noch mag des Reichs ſteet/burg/veſte/herſchafft/lādt/vñ leutte/vñ waß ſo groß iſt/nicht emphremdē noch verkhumnē/noch gar groſſe ſach han- delen. Fert vnſer einer gen wāliſch landē/dem ſol der ander ſein gwalt hinein gebē/vñ ihener diſen hie auſſen laſſen williglich. Was auch vnſer einer fürbas thuet/das ſol der ander ſtāt haben/vnnd beſtātigen mit ſeinen brieffen. Was aber vorher vnſer yetweder gethon hat/mit gaben/mit lehen/mit verſehen/ verkhumbern/vñ welcherlay anders das iſt/es ſei an weltlich oder an geiſtlich ſachen/da er gwalt het/das ſol ſtet ſein yederman. Es ſei dan/das wir mit ge mainem rat vnd willen dem Reich bas gebeſſern mügen. vnd mit namē/was wir Künig Ludwig gen vnſern ſun dem Margrauē von Brandenburg/vnd gen vnſerm aiden dem Margrauē von Meiſſen/mit lehē jrer Fürſtenthumb/ vnd mit andern gethon haben/das ſoll gantz vnd ſteet ſein. haben wir baider ſeit ein gůtt oder ding/was das iſt/zwaien oder mer gegebē/verlihē/verſetzt/ oder verkhumbert/welcher des in nutz vnd gwer ſitzet/dem ſol das belaiben. al les auch das vnſer yedtweder des Reichs jnne hat/oder noch eingewinnet/ land/leutt/vnd wie das genandt iſt/das ſol er dē andern vnderthānig machē. vnd wer ainē geſchworē hat/oder ſchweret/der ſol dem andern auch ſchwerē/ er ſei Fürſt weltlich oder gaiſtlich/Graue/frey/dienſtman/Stett/marckht/ pfaffen oder laye/vnd wer vnſer aines frūnd vnnd gunner: wer aber ſich des ſetzte/wider den ſollen wir vnß anainander beholffen ſein mit aller macht/das der oder die ſein benōttet werden. Wir ſollen auch baide ainē hofrichter/vnd ainen hofſchriber habē/das vnſer gericht vngetailt ſei:vnd die ſollen ein halbs jar/oder viertl jares/bei vnſer ainem/das ander tail bei dem andern ſein: vnd was vor vnſer ainem gerichter wirdt/das iſt vor dem andern ſtāt:vnd das an- gefachet wird vor ainem/das mag geendet werden vor dem andern/vñ herwi der khumen/als digk ſich die zil verlauffen: vnd wer vor vnſer ainem geāchtet wurdet/der mag vor dem andern daruon khummen/wañ es ain gericht vnd richter iſt. Was auch vor vnß gericht zwiſchē den die vns für Khünig hetten/ das ſoll beider ſeitt ſtett ſein vnd volfiert werdē. Was aber wir Khünig Fride rich gen den die an Khünig Ludwigen iāhen nach der vnſer khlage/vnd wir Khünig Ludwig hinwider gen den die Khünig Friderich iāhen/nach der vn ſer khlag gerichtet haben/das iſt baider ſeit ab: vnd ſoll yederman fürbaß von dem andern recht nemmen vnnd thůn vber das alles/an allen ſachen/wirden vnd eeren in allen landen/über all die welt/zů allen rechtē vnd wirden/vnd zů allen dingen gen Fürſten gaiſtlich oder weltlich/Grauen/freien/ſtettē/gen rei chen vnd armen/edlen vnd vnedlen/ſein wir gleiches gewalts vnd herſchafft/ das aindtweder der vorder noch der hinder/der ober noch der nider iſt jn allem das das Reich hatt:vnd ſollen vns baid ſetzē als ain man/ob man wider vns/ oder wider vnſer ainen mit gaiſtlichen oder weltlichen ſachen/es ſeind pfaffe o- der laye/ichtes ich gehandeln oder thůn wolt/oder vor gehandelt oder gethon hett/vnß oder dem Reich zůgeuerde oder zůſchaden/welcherlay weiß das iſt: vnd ſollen vns anainander nit laſſen/durch khain not/geiſtlich oder weltlich. Vnd wan wir in Gott/vnd mit Gott/alles das vorgeſchriben iſt/ainmüttig- khlich gethan haben/gehaiſſen wir bei vnſern ayden vnd trewen/die wir darü ber leiplich geſchworen vnd gegeben haben/vnd bei aller verbindnuß der wir vns gen Gott zwiſchen vns vor vnſern beichtigern vor verbunden haben/das wir es alles von wort zů wort/als oben geſchriben iſt/bis an vnſer baider ende vntzerbrochenlich ſtett vnd gantz haltē/leiplich vnd getrewlich/vnd volfüren

wellen/an allen ſeinē ſtuckē:vnd beſonderlich/das wir in der aynung dē Rōmiſchē Reich ſein eere/ſein gůt/vñ wirde vordern/wārē/haltē/vnd merē wellen/mit aller macht/als wir ferriſt mugen/leibs vnd gůtz halb/noch rechtem glauben vnnd Chriſtenlichem leben. Darüber zů vrkhund haben wir diſen brieff mit vnſern anhangenden jnſigel/den wir iezt wolten verſigeln/vnd gehaiſſen/bei aller der verbindung/als nun vorgeſchriben iſt/das wir in vernewen vnd verſigeln mit vnſern newen inſigeln/als ſy ſchiriſt gegraben werden. Aller der vorgeſchriben ſachen ſein gezeuge/Graue Berchtolt von Hennenberg/Friderich burggraue von Nurnberg/Brůder Conrad von Gundelfingen Maiſter des Teutſchē ordēs in Teuſchē landē/Hermā vō Liechtenberg Cantzler/Maiſter Vlrich der wilde oberſte ſchreiber vnſers Khünig Ludwigs/Dietrich vō Billichdorff/Hans Drugſāß von Dieſſenhofen/Beigand von Trawſnicht/brůder Cunrad prior von Münichen/vnnd brůder Gottfrid prior zů Maurbach in aller hailigē tall/vnſer baider beichtiger/die alle dabei geweſen ſein. Der brieff iſt gebē zů Münichē/an dem Pfintztag/vor vnſer Frawē tag/als ſie geborn wardt/da man zalt von Chriſti geburtt dreyzehenhundert jar/darnach jn dem fünfundzwantzigſten jare/in dem ailfftē iar vnſers Reichs.

Der ander brieff laut alſo.

Wir Ludwig von Gottes gnaden Rhōmiſcher Rhünig/alle zeit merer des Reichs/verichē vnd thůn khundt allē den die diſenn breiff ſehend oder hōrend leſen/das wir durch gemainen frid der Chriſtenhait/vnß des bedacht haben/das wir mit guetlihē willen/vñ mit freiem můt/vnſerm lieben Ohōm vnd brůder Rhünig Friderich von Rom/entweichē wollen an dem Rhünigreich von Rom/vñ alles das darzů thůn/mit mund oder mit breiffen/dero er notturfftigiſt/vñ jm nutz vñ fürderlich mag ſein zů dē Reich/on alle geuerde/alſo beſchaidenlich/als ob er vō dē Papſt beſtāttiget wurd an dē Rhünigreich/es ſei mit der Furſten willen/oder on jren willē. Vnd geloben diß zethůn bei gůtten trewen/on alles geuerde. vnd des zů ainem offen vrkhund/henckhē wir vnſer Rhünigklich inſigel an diſen brieff/der ward geben zů Vlm/do man zalt von Gottes geburtt dreyzehenhundert jar/vñ jn dem xxvj jar an dem Erichtag/nach dem zwelfften tag/jn dem zwelfftē jar vnſers Reichs.

Ex his literis planè liquet, longè erraſſe ueteres Annaliū ſcriptores, qui putant ſolū Ludouicū imperaſſe, & Fridericū Auſtriæ omni caruiſſe regali dignitate. Sicut & olim D. Cæſar Maximilianus, qui nunquā ſine lachrymis & ſuſpirijs mentionē huius Friderici uel audiuit, uel ipſe fecit (nā has literas nunquā uidit, neq; in eius conſpectū uenere unquā) ſic ex hoc ſeculo harū ignarus tranſijt clemētiſsimus princeps. Anno itaq; Chriſti M.CCC. in die cœnę Domini, à fratre Conrado priore Monacēſi, ordinis heremitatū S. Auguſtini, ambo reges Fridericus & Ludouicus ſacrā Euchariſtiam aſſumūt. Coram quo, & Priore de Maurbach, iureiurando ſeſe mutuò ad cōmunem fraternitatē aſtringunt, & oſculo pacis totā fraternitatē conferunt. Fridericus poſita barba, eam mittit Carolo regi Hungarię, & poſt Feſtū paſchę Viennā deſcēdit, à Baronibus & ciuitatibus munificè ſuſceptus. Paulo pòſt apud fratres Auguſtinenſes, pręſentibus ſuis fratribus, Alberto, Leopoldo & Otthone, uoti reus, diuo Auguſtino uotū, quod in carcere uouerat, ſoluit ſolenniter, multis aſtantibus nobilibus. Dehinc filiam ſuam filio Ludouici deſponſat, & Othonem fratrē filiæ Ducis Stephani in matrimoniū collocat: quæ nuptiæ Monaci factæ ſunt eodē anno. Cæterū Deo ſic uolente, hæ literę in lucem ſub Ferdinando noſtro uenere, in quibus apparet ſingularis Dei Opt. Max. pietas in noſtros Principes, qui & Deū purè confitentur & amant, & ob id gloriā aſſequuntur perpetuā & nunq; interiturā. Sed pergamus catalogū ducū Auſtriæ recenſere, filios filiasq; Alberti I. regis Ro. poſt hunc Fridericū Pulchrū (qui, ut fertur, diē obijt M.CCC.XXX.) in Maurbach Carthuſiana domo à ſe fundata ſepultū.

VI. ALBERTVS II, dictus Sapiens, ſiue Claudus cognomine, uulgo

Contra-

Contractus uocatur, frater Friderici regis: qui ex Ioanna Hulderici Comitis Phiretarum filia, genuit quatuor filios, & duas filias, ut paulo inferius dicam, quum eius familiam recenſebo. nunc filias narrabimus quinqꝫ, poſt dictos ſex filios.

I FILIA Eliſabetha, Theobaldi ducis Lotharingiæ uxor, illi peperit tres liberos: Rodolphum ſcilicet Lotharingiæ Ducem, in bello cum Ioanne Bohemiæ rege occiſum: Margaritham dehinc filiam, quæ Duci Cabilonenſi primùm nuptui datur, ſed eo à fratre occiſo, ſumpſit D. de Rapolſtain: ex quo filium procreauit, qui XVIII anno intoxicatur.

II ALBERTI filia Anna dicta, quæ primum maritum habuit Hermannũ Marchionẽ Brandenburgenſem: quo mortuo, duci Vratislauienſi uxor datur. ex utroqꝫ utriuſqꝫ ſexus liberos peperit, ſed ex Vratislauienſi quinqꝫ genuit filias.

III ALBERTI regis filia Gutta uulgò Teuton. Latinè Bonitas: maritum ſortita eſt Ludouicum Comitem de Ottingen in Rhœtia: ex quo filium peperit, in pueritia defunctum.

IIII ALBERTI regis filia Agnes dicta, uxor Andreæ regis Hungariæ, quem quidam Ducem fuiſſe tradunt Venetiarum: ſed nullos liberos omnino ex eo genitos inuenio.

V ALBERTI primi regis filia Catharina dicta eſt, & primùm Heinrico ſeptimo Imperatori, quem Dominicani fratres ueneno in ſacra hoſtia intoxicarunt, nupſit (in perpetuam ſui ſceleris memoriam hi fratres & calicem ſanguinis Chriſti abſcondunt, dum diuinum celebrant officium, ob crudele & inhumanum facinus, digni ut ex omni Chriſtiano orbe extirparentur nephandiſsimi lenones & homicidæ) ſed eo mortuo, Carolo duci Calabriæ iuncta eſt, poſt mortẽ in æde D. Laurentij Neapolis ſepulta iacet. Nunc ad Albertum II eius nominis, ordine ueniamus, eius enarraturi liberos.

ALBERTUS II, Sapiens cognominè dictus, Alberti primi Romanorum Regis filius, Comes ab Habſpurg, dux Auſtriæ, mira grauitate & prudentia excellens, Chriſtianæ pietatis amator ſingularis, Claudus ab alijs cognominatus, ſiue Contractus, & ob id in iuuentute ſacris initiandis traditus. Sed cum Rodolphus, Henricus, Ottho, Fridericus, Leopoldus, Alberti huius fratres, ſine prole maſcula mortem obijſſent, ne poſteritas fraudaretur, data eſt illi uxor Vdalrici Comitis Phiretarum ultimi filia, Ioanna nomine, per quam acceſsit domui Auſtriæ Comitatus Phiretarum, poſtquam ſocer neminem uirilis ſtirpis hæredem reliquerat. Vnica enim filia ſupererat, Vrſula dicta, cui octo millia marcharum argenti pro ſua paternæ hæreditatis portione data ſunt. qui quidem Vlricus Comes obijt circa annum milleſimum trecenteſimum uigeſimumquartum. Hic itaqꝫ Albertus circiter annum Virginei partus milleſimum trecenteſimum quinquageſimumprimũ, ad Rheni partes conceſsiſſe fertur, atqꝫ Reinfeldam imperiale oppidum Auſtriæ ducibus oppignoratum, à Comite de Nidaw redemiſſe: Imperij quatuor oppidulis tunc Alberto duci audientibus, Schaffhauſen, Rinfelden, Nouum caſtrum, & Briſacum: ſimul ut Ioannem Comitem ab Habſpurg iuniorem, cognatum ſuum, quem Thuricenſes in uincula coniecerant, redimeret. Hic itaqꝫ Albertus, præter Comitatum Phiretarum, adiecit domui Auſtriæ ducatum Carinthiæ uacantem, morte ultimi Ducis ad Ludouicum Imperatorem deuolutum: quem in feudum Alberto conceſsit. qui quatuor pòſt genuit filios, & filias duas, ut nunc enarrabimus. Mortuus anno à nato IESV, milleſimo trecenteſimo quinquageſimooctauo, ſepultus in Gemming, Cartuſiano monaſterio à ſe conſtructo in ſuperiore Auſtria ſupra Onaſum, decimotertio Calendas Auguſti, quum primum lapidem anno mill eſimo trecenteſimo trigeſimoſecundo Idus Auguſti in fundamento collocaſſet. in Gemming quidem ſepultus, ſed in Habſpurg natus: cuius uxor Ioanna, anno Chriſti mille ſimo quadringenteſimo quinquageſimotertio obijt, in Gemming quoqꝫ ſepulta. Multos hic Sueuos in Auſtriam deduxit, & præſertim quatuor inſignes familias, de Walſee, de Dirſtein, Comites, qui pòſt de Ebersdorff dicti ſunt: & Dominos de

Leopoldus primus.

Miſſaw, & Mareſchalcos de Reichenaw. Et cum Auſtrales quererentur de multitudine Sueuorū, quaſi minoris ipſi æſtimarentur, indignatus Princeps, quaſi ipſi uellent ei preſcribere, e qua prouincia ſibi eſſent habēdi familiares, ijs reſpondit: Ne canē quidem Sueuicū ob cauſam ueſtrā dimitterē: Liceat mihi uiuere ut Principē decet.

I RODOLPHVS IIII, cognomento dictus Induſtrius, ſiue Ingenioſus, qui domui Auſtriæ Comitatum Tyrolis adiecit per uxorem Margaritam, cognomine dictam Maultaſch, ob os deforme quod habuit. quam quo ingenio ſortitus ſit, inuenies in noſtris Cæſaribus, in uita Friderici regis Romanorum, latiſsimè: qua mortua, ſuperduxit alteram uxorem Catharinam, Caroli quarti Romanorum Imperatoris filiam: ex neutra, prole auctus in iuuentute. Mediolani obijt, in æde diui Stephani, quam Cathedralem fecit, cum ambabus uxoribus ſepultus. Hic & ſtudium generale Viennæ excitauit, & uiris doctis allatis condecorauit: quod iam ruinam minatur, niſi Ferdinandus noſter bellis multiplicibus intricatus, paulo liberior, ut ſperamus in Deum Opt. Maximum, reſarciet. Mortuus eſt anno Chriſti milleſimo trecenteſimo ſexageſimoquinto. Eius uerò uxor Eliſabetha, filia Imperatoris, obijt anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimotertio, decimotertio Calend. Octobris: Pragæ quidem genita, Viennę uerò ſepulta.

II ALBERTVS, Alberti ſecundi filius, cognomento dictus Cum trica, duas habuit uxores: Eliſabetham, Caroli quarti Imperatoris & Bohemiæ regis filiam: qua mortua ſine prole, ſortitus eſt Beatricem Nurnbergenſis N. Burgrauij filiam, ex qua Albertum quartum Auſtriæ ducem, unicum filium procreauit. Hic Albertus tertius gymnaſium Viennenſe, à Rodolpho fratre incœptum, perfecit, & cenſibus auxit, animam efflans anno humanę redemptionis M.CCC.XCVIII. Calend. Septembris, in æde D. Stephani Viennæ ſepelitur.

III LEOPOLDVS quartus, Alberti ſecundi filius, dictus cognomine Militiæ decus, ab alijs Gloria auratorum equitum, primus eius nominis de familia Habſpurgenſium, ex Catharina uxore Anticij, ſiue Amadei Allobrogum Comitis filia, duas filias genuit: quarum altera matris nomen referebat, N. Duci Sleſiæ dicto de Groſſenglog, id eſt, Glogouia magna: altera uerò Agnes, duci Sleſiæ de Schweinitz nupſiſſe legitur. Mortuus anno Chriſti milleſimo trecenteſimo uigeſimoſeptimo, in cœnobio regij Campi cum uxore ſepultus, ſine maſcula prole. In alijs Annalibus inuenio, defunctum Leopoldum milleſimo trecenteſimo octogeſimoſexto idus Iulij, in Kõngsfeld monaſterio monialium prope Pruck, ciuitate prima Bernenſium, cum Comitiſſa tumulatum. Quantum autem mœrorem attulerit clades Leopoldi circa Sempach facta, ubi tot nobiles cum ſuo Duce ſunt cæſi à ſuis, nemo eſt qui neſciat: quum flos Sueuiæ illic occiderit, ex Alſatia, Briſgouia, Stutgardia, Hegouia, qui Principem ſuum ſequuti ſunt, quorū cadauera ad domeſtica & gentilitia ſua conditoria abducta & ſepulta ſunt. Dux ipſe ad Regium campum, cœnobiū ſuum perlatus. Quia autem Leopoldus quartus Alberti filius, præter duas filiolas, nullam maſculam prolem reliquerat, natus eſt ex Alberto eodē Claudo, ſiue Sapiente, Leopoldus ſecundus dux Auſtriæ, alter dictus Leopoldus, Probus cognomento: qui ex Virida Bernabouis Mediolanenſis ducis F. quatuor genuit filios, & unam filiam Elizabetham, Heinrico Comiti Goriciæ deſponſatam, ſed ante nuptias mortuā. Hic Leopoldus ab Heluetijs, qui Suitenſes ſunt dicti, circa Sempach oppidum crudeliter à ſuis occiſus, anno Chriſti M.CCC.LXXXVIII. De huius filijs paulo inferius ſuo loco dicemus. eſt autem in cœnobio Regij campi tumulatus. Genuit & Albertus Sapiēs duas filias ex Ioanna uxore:

I CATHARINAM ſcilicet, quæ contemptis mundi illecebris, cœlibatus ſtudioſa, monialis effecta eſt, & apud S. Claram Viennæ Abbatiſſa ſecunda fundatrix effecta eſt: de qua inferius plura, ubi monaſterium S. Claræ Viennæ deſcribemus.

II MARGARITAM alteram primò deſponſatam Meinhardo duci Bauariæ, Comiti Tyrolenſi, qui ſine liberis deceſsit: ſecundò locatur Ioanni Marchioni Morauiæ, fratri Imperatoris Caroli quarti, Brunæ ſepulta in Morauia, in Auguſtinenſium monaſte-

monaſterio. Exigit nunc ordo, ut Alberti III filium, qui genuit unicum hæredem, Albertum ſcilicet quartum, ex Ioanna Alberti ducis Bauariæ & Comitis Holandiæ, & unicam filiam Margaritam, Henrici ducis Bauariæ uxorem, ac filium, enarremus. Albertus itaq; quartus genuit ex Ioanna uxore ducis Bauariæ:

ALBERTVM V, qui rex Romanorum Hungariæ & Bohemiæ fuit, cuius uxor Elizabeth, Sigiſmūdi Imperatoris filia, genuit duos filios, & duas filias. Hic V Albertus cum ex eius uxore Elizabetha ſortitus eſſet duo regna, aſtu Sigiſmundi Imperatoris ſoceri ſui, & poſt eiuſdem mortem electus in regem Romanum, ab electoribus Imperij quod acceptare recuſauit, quia Hungari queſti erant ſuper Sigiſmundo Imperatore, qui in Imperio multa obmiſerat: nec acceptaſſet unquam electionē, niſi ducum Auſtriæ importuna interpellatione, qui Hungaros rogabant ut in electionem aſſentirent. Tum Albertus V lachrymatus, alta uoce & longis ſuſpirijs exclamauit: O monſtroſa fortuna, non diu duratura, uno anno tria regna conſequi? Id quod factum eſt. Nam uix duos annos, cum aliquot menſibus, regnauit. *Albertus V.*

I. LADISLAVS rex Bohemiæ & Hungariæ, filius Alberti V, Poſthumus dictus, ex Elizabetha uxore, Sigiſmundi Imperatoris filia, priuſquam ſponſam Magdalenam (alij Margaritam uocant) Caroli VII Francorū regis filiam traduceret, ab Bohemis intoxicatus eſt (peſte mortuum finxerūt laudatiſsimum Principem, anno eius ætatis XVIII) dux Auſtriæ nunquam ſatis laudatus.

II. GEORGIVS dux Auſtriæ, & Comes ab Habſpurg, in pueritia eſt mortuus.

Genuit & Albertus V, filias duas, Annam ſcilicet, Guilhelmi ducis Saxoniæ uxorem: & Elizabetham, Caſimiri regis Poloniæ coniugem, quę longè ſuperauit Lampedona illam apud ueteres, quæ ſcilicet fuit filia regis, Alberti ſcilicet V, ſoror regis Ladislai: mater quatuor Regum, Ioannis Alexandri, Alberti, Vladislai, Sigiſmundi, & Friderici cardinalis, auia regis Ludouici Hungariæ & Bohemiæ, & uxor regis. Quis mihi ſimilem oſtendet matronam, quę filia Regis, ſoror Regis, uxor Regis, & mater quatuor Regum, & auia Regis fuerit? At talem feminam produxit domus Auſtriæ decantatiſsima, Deo amabilis & accepta. Veniamus nunc ad Leopoldi proſapiam, quę habuit filios & filias. *Anna. Elizab.*

LEOPOLDVS itaq; filius Alberti II, cognomēto Sapientis, ipſe Militię decus dictus, quòd ſtrenuus & impiger miles, fidei firmus athleta, ob quam etiam à ſuis eſt Heluetijs cū magna nobilitate fuſus et ſtratus. habuit ex uxore Virida, Bernabouis ducis Mediolanenſis filia, liberos utriuſq; ſexus, ut ſequitur, quemadmodum paulo antè ſcripſimus.

I. LEOPOLDVS, patris nomē referens, primogenitus, cognomento Ambitioſus, ſiue Superbus, cuius uxor Catharina, Philippi ducis Burgundię filia, abſq; prole obijt. Sed hic patrem ulturus, ingentes copias coegit: quem tamen infecto negocio, finitis inter ipſum & hoſtē inducijs, uix anno duraturis, Heluetij quoq; uicerunt: qui hac uictoria elatiores redditi, remp. ſuam ſub Alberto Sapiente inchoatā auxerūt. hic arcem Nouæ ciuitatis in Auſtria reſtauraſſe fertur. Quemadmodum autem Luipaldus VII ex ducibus Sueuię, ut ſuprà ſcripſimus, Nouam ciuitatem condidiſſe fertur, mira arte: ſic hic arcem inſtauraſſe, ſiue burgum ædificaſſe ac inſtauraſſe legitur. ex domo Habſpurgenſium ambo uiri inſignes & glorioſi, licet ex diuerſis familijs oriundi. *Arx Nouæ ciuitatis.*

II. GVLIELMVS cognomine dictus Curialis, cuius duę leguntur uxores: prima dicta Heduuigis, Ludouici Hungarię & Polonię regis filia, cui deſponſata quidē fuit, ſed eam nō traduxit, quia prærepta illi à duce Mazouię Semouito & rege Poloniæ: quam tamen primùm ui abducere licuiſſet Vuilhelmo duci Auſtrię, quem magis amabat, & cum quo occultè congreſſus & choreas clanculum crebrò deduxerat: & niſi ſumma cuſtodia fuiſſet detenta, cum illo obijſſet. Sed poſtquā in reginam Poloniæ fuit conſecrata & inuncta, & redditus illi annui aſsignati, ceſsit Semouito, excluſo Guilielmo duce Auſtrię, cui terra Polonię fuit prohibita. Hæc Heduuigis cum regi Poloniæ & duci Mazouię traderetur inuita, quia ducem Auſtriæ plus amauit, ab eo tandem imprægnata, ſimul cum fœtu occubuit miſerè, anno à nato IESV, M.

CCC.LXXXVIII. Hæc itaq; Heduuigis, filia Ludouici regis & Elizabethæ, tam miſerandum exitum habuit: & eius ſoror maior natu Maria, ex eiſdem parentibus lætam & feliciorem ſortita eſt fortunam. Nam hæc deſponſata fuit Sigiſmundo Marchioni Brandenburgenſi, regi Bohemiæ, qui pôſt rex Hungariæ fuit, & Imperator Romanus. Sic diſpar fortuna ſororibus accidit. Oſtendit mihi antiquum diploma Sigiſmundus de Hermſtein, quod nuper Strigonij, cum rex Ferdinandus arcem expugnaſſet, & Hungariā armis ſibi ſubigeret, ſeſe reperiſſe aiebat: uir antiquitatis ſtudioſus, à conſilijs Regis, homo militaris, uir nunquam ſatis laudatus, ut propediem eius Mazouia, ab eo deſcripta, omni poſteritati docebit ac manifeſtabit. Id diploma ne periret, ſubſcribendum duxi, quod tale eſt:

Sigiſmundus ab Herberſtain.

Eiuſdem Moſcouia.

Nos Leopoldus Dei gratia dux Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ & Carniolæ, Comes Tyrolis, &c. profitemur & recognoſcimus per præſentes, prout de præſenti, cū illuſtri & præclara Domina Elizabet regina Hungariæ, ſorore noſtra dilectiſsima, de quodam tractatu concordati ſumus, ſuper conſummatione & ultimata expeditione parentelæ & matrimonialis contractus, quos aliás illuſtris Princeps Dominus Ludouicus rex Hungariæ, felicis recordationis, & nos cum ipſo fecimus & ordinauimus inter illuſtrem Reginam puellam Heduuigem filiam ſuam, & illuſtrem Principem dilectum noſtrum primogenitum ducem Vuilhelmum, iuxta tenorem & continentiam earum literarum, traditarum ſuper hoc à parte utraq; hinc & inde. Sicq; nos promiſimus & ſpopondimus, promittimus & ſpondemus fide noſtra mediante, quód quāprimum præfatus noſter filius ad prædictam ſuam conthoralem adpoſitus fuerit, & dictus matrimonialis contractus fuerit legitimè cum omnibus nuptialibus iuxta dictarum harum cōtinentias expeditus: quod nos tunc indilatè & præter fraudē, dum de hoc requiſiti fuerimus, præfato noſtro filio duci Vuilhelmo, ad prædictam ſuam conthoralem, ipſius maritagiū uidelicet ducenta milia florenorū expedire debemus, uel ſuper certis redditibus tradere, & earundem literarum tenorem realiter aſsignare. Eſt etiam inter nos proloquutum & ordinatum, quòd præfatus noſter filius dux Vuilhelmus præſentialiter & poſt mortem noſtram, cum alijs noſtris filijs & liberis præſentibus, & tunc relictis, ad iuſtam & hæreditariam portionem omnium noſtrarum patriarum principatuum & dominiorum ius habeat patrimoniale, & æqualem cum ijſdem portionem habere debeat, iuxta iura & conſuetudines Principum, præter fraudem: harum teſtimonio literarum. Datum Budę, die XXIX. Menſis Iulij, anno Domini M.CCC.LXXXV. Altera Guilhelmi ducis Auſtriæ uxor dicta Ioanna, Caroli Pacis regis Hungariæ & Sicilię filia fuit.

III. FRIDERICVS ſenior Leopoldi filius, duas conſortes ſortitus: Elizabethā ſcilicet, Ruperti regis Romanorum & Comitis Palatini filiam, quę illi unicam peperit filiolam, matris nomen referentem, in puellari ætate defunctam: alteram, Annam ducis de Braunſchwig filiam, quę illi produxit Heiduuigin & Margaritam filias, quæ in pueritia extinctæ ſunt. Duos item filios: Sigiſmundum ducem Auſtriæ, & Volffgangū, in prima iuuenta mortuū cognomento. Hic Fridericus patria lingua erat dictus, Cum uacua pera, mit der leren taſchen: quia collegit theſauros, quos Sigiſmundo filio reliquit, & Fridericus tertius & Maximilianus repererunt: Sigiſmundus autem cum duas haberet uxores, Leonoram ſcilicet, regis Iacobi Scotiæ filiam, & Catharinam ducis Alberti Saxoniæ filiam, nulla prole auctus, ſed ut olim Priamus cum quinquaginta filijs & filiabus locupletatus, liberaliſsimus Princeps eſt habitus paſsim, quoad uiueret.

IIII. ERNESTVS Leopoldi 4. filius, Ferreus cognominatus, duas item habuit uxores: Margaritā ſcilicet de Stetin Ducis filiam, è qua nullam ſobolem ſuſtulit, niſi quaſdam puellas in infantia mortuas, in Campo liliorū ſepultas. Poſt quā duxit Zimburgam, alteram uxorem, Alexij ducis Maſouię filiā, è qua filios quinq; & filias tres procreauit, Leopoldum, Rodolphum, & Erneſtum: qui ſine liberis & uxoribus deceſſerunt. Item Albertum Prodigum, quem alij Mitem cognominant, Academiæ Friburgenſis fundatorem: cuius uxor Mechtildis Ludouici Comitis Palatini Rheni filia,

Leopoldus V. ſine uxore.

Albertus Prodigus.

filia,ſine prole deceſsit:qua defuncta,uiduam Ludouici Comitis Vuirtenbergenſis duxit,ſed nullam ex ea ſobolem produxit. Item Fridericum Romanum Imperatorem, qui ex Leonora Eduardi Portugalliæ regis filia tris filios, & duas genuit filias.

Habuit & Erneſtus,præter quinq; filios iam ſcriptos,ex Zimburga filias tres: Annam,infantili ætate mortuam:Catharinam,Caroli Marchionis de Baden conthoralem:Margarittam,ducis Saxoniæ Friderici coniugem.

FRIDERICVS autem IIII Imperator, ex Leonora coniuge genuit tres filios, & duas filias: quem idcirco IIII ſcribo, propter Fridericũ Pulchrum, qui rectius III dicitur,ut patet ſuperius. Filij eius ſunt,

Chriſtophorus, Ioannes, Helena } in pueritia mortui, & in Nouomonaſterio Auſtriæ ſepulti.

MAXIMILIANVS Imperator Romanus, qui duas habuit uxores: Mariam, Caroli ducis Burgundiæ filiam,è qua & filios & filias ſuſtulit,ut mox explicabo: & Helenam,Friderici Imperaroris filiam,quæ in pueritia mortua,& in Noua ciuitate ſepulta eſt.quam denuò repeto,quia quoties Fridericus Imperator,alioqui uir ſtrenuus,& animo imperterrito,etiam in ſenili ætate, & in rebus periculoſis,recordabatur trium illorum liberorum,Chriſtophori,Ioannis & Helenæ, ita deiecti fuit animi, ut tremeret præ ira:ſic indignatus uxori,quòd hæc cauſa fuiſſet mortis ſuorum filiorum,quos paſcere uolebat more Portugalenſium,aromatibus ac ſpeciebus aromaticis:cum infantes ſint lacticinijs, quę ſunt prima illorum alimenta, nutriendi. Et ideo cum etiam Kunegundis,altera eius filia, in pueritia ægrotare inciperet,iuſsit in ſuum cubiculum deferri, & noſtratibus alimentis eam pauit ac nutriuit. Id quod in tanto Principe eſt magnopere mirandum,& obſeruandum.

KVNEGVNDIS Friderici altera filia, uxor Alberti ducis Bauariæ, tres peperit filios,totidemq; puellas, Guilelmum ſcilicet,& Ludouicum,duces Bauariæ,& Erneſtum adminiſtratorem Bataueniem,nunc epiſcopum Salisburgenſem. Item tres filias: Sophiam,quę nupſit Caſimiro Marchioni Brandenburgenſi: Sibyllam,quæ nupſit Ludouico Palatino Rheni, quam proculdubio propediem uidebimus matrem multorum liberorum: Sabinam,quæ uxor data Vlrico duci Vuirtembergenſi,mater uidelicet filij Chriſtophori,qui in Noua ciuitate à rege Ferdinando tanquam filius regiè nutritur,in bonaq; diſciplina ſuſtentatur. Sed filia Kunegundis Friderici Imperatoris, licet aſtu eam abduxerit Albertus Bauarus,literis à ſe fictis nomine Imperatoris, ſigilloq; adulterino eiuſdem, quibus decepit Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ,apud quem ipſa educabatur in Gynecio: futura erat ſponſa Mahumeti II Cæſaris Turcorum,qui Cõſtantinopolim expugnauit, & ſe Cęſarem Orientis Conſtantinopolitanum effecit (cum quo pactus erat Fridericus Imp. ſi fidem Chriſti cum omni ſua plebe aſſumeret,filiam haberet ſuam. Ac miſſæ ſunt ultro citroq; literæ cũ imaginibus utriuſq;, Cæſaris uiciſsim, & filiæ) niſi princeps Bauarus tam ſanctum opus intercepiſſet. Multa enim ſanguinis effuſio Chriſtianorum facta non fuiſſet ab hoc tempore, multæ animæ ſeruatæ, honor Chriſti creuiſſet latius, multæ urbes non fuiſſent periclitatę,aut euerſæ penitus,multa regna cuſtodita & ſeruata,homines infiniti in miſerã ſeruitutẽ non fuiſſent abacti. Decet maximos Principes,grãdia huiuſcemo « di tractare conſilia, & ſuos cogitatus in res arduas iacere ac dirigere. Sic Maximi- « lianus, de quo paulo pòſt differemus, cogitabat cum Baiazathe II (cum quo fuit occulta & paucis nota, ſed arcta amicitiæ cõſuetudo) ſi uterq; diutius uixiſſet. Audiui eum differenrem ſæpe de integritate huius Turci. Det Deus Opt. Max. ut quod maiores non poterant, nepotes ad felicem exitum deducant. Nec enim mirum cuipiam uideri debet, cum, ut ſuperius ſcripſimus, plerique Archiduces Auſtriæ uxores à Græcis Imperatoribus duxerint, priuſquam Turci has terras occupabant. Quid igitur,ſi unita religione affinitas inter tantos Principes olim futura ſit, quam nemo iam ſperat? Eſt enim neceſſe quandoq; fieri ouile unum ex tam diuerſis gregibus. Nunquid & Heinricus II Imperator, quũ haberet Giſelam ſororem immenſæ pulchritu-

dinis, regem Hungarorum, ut idolorum cultum abijceret, & religionem Chriſti aſſumeret, uxorem dedit. qui poſtea Stephanus dictus eſt, & ex ea filium genuit Emericum: qui Henricus rectius dicitur, ſi patria lingua Hungarorum admitteret. Vnde & prçfatus Imperator Henricus II, Hungarorum apoſtolus eſt dictus, ut latiſsimè in noſtris Cæſaribus ſcripſimus. Pergamus iam ad ſequentem prolem Friderici ſcribendam Maximiliano Cæſari. Extat huius rei uerum & euidens indicium in Noua ciuitate: ubi Fridericus fabricari & ſcalpere fecit arborem Ieſſe ante chorum, ubi uterq; Cæſar, hic Dauid regem, ille regem Solomonem refert, cum ſuis imaginibus graphicè expreſsis ac delineatis, ut ſi quis alterū ſemel uiderit, abſq; dubio dignoſcat: & uera me ſcribere probè intelliget, ſine fuco ac dolo.

MAXIMILIANVS Cæſar ex prima cõiuge, Caroli Burgundiæ ducis filia Maria, primò genuit Franciſcum, in pueritia mortuum.

PHILIPPVS alter Maximiliani filius, rex Caſtellæ Legionis ac Granatæ, ex Ioanna Ferdinandi ſenioris & Elizabethæ filia, Hiſpaniarum regina, coniuge, duos genuit filios, & puellas quatuor.

I. CAROLVS V, Imperator & rex Catholicus, ex Iſabella, Luſitaniæ regis filia, uxore tulit regem Philippum: paritura plures, ut ſperamus, ut hæc ſoboles adoleſcat, & domus propagetur. Hic aui nomen refert, ut Ferdinandi filius Maximilianum ſeniorem repræſentat.

II. FERDINANDVS Archidux Auſtriæ, rex Hungariæ & Bohemiæ, ex Anna Vladislai regis Hungariæ & Bohemiæ filia, coniuge ſua, tulit filiam Iſabellam primo genitam, & Maximilianum iuniorem, & Annam matri cognominem: plures adhuc, ut ſperamus, paritura.

GENVIT & Philippus rex & Ioanna quatuor, ut ſcripſimus, filias: Leonoram ſcilicet, quæ Franciſco Francorum regi, dum apud Carolum captiuus eſſet, data eſt uxor: qui ea relicta, in Franciam tranſgreſſus eſt: de quo quid futurum, breui uidebimus. Iſabella altera, Philippi regis ex Ioanna, filia, Chriſtierni regis Daniæ uxor, nuper mortua. Maria tertia, Philippi regis ex Ioanna, filia, uxor Ludouici regis Hungariæ & Bohemiæ, miſerè à Turco occiſi: ipſa uidua adhuc in humanis degit. Quarta Philippi regis filia Catharina, iuniorem Luſitaniç regem conſortem adepta eſt.

MAXIMILIANI filia Margarita, primùm uix bimula, Flandrenſiū opera Carolo octauo Francorum regi deſponſata eſt: quam repudiauit, Anna duciſſa Britanniæ Maximiliano deſponſata, ſuperinducta: quod indignū facinus Deus Opt. Max. immatura morte Caroli ultus eſt. Tum uxor Ioannis regis Hiſpaniarū, dehinc Philiberti ducis Sabaudiæ, ex nullo mater, ſterilis adhuc uiuit.

EPILOGVS.

Tot filij, filiæq;, ex domo Auſtriç, de familia Sueuorū, & ſtirpe Habſpurgenſium, Auſtriam tanquã Marchiones & Duces & Reges rexerunt. Nam conſultò & ſciens obmiſi priores Habſpurgenſes, qui Auſtriam non uiderunt: in quibus uſq; in hunc diem fuerunt ſeptem Cæſares, Rudolphum primùm & Fridericum Pulchrum etiam computando. Et niſi mens auguratur falſum, propediem uidebimus octauum Cæſarem, & Orientis quoq;, Ferdinandum noſtrum: ſic enim ſperamus in fatis eſſe Auſtriadum regum. Deus Opt. Max. dignetur ſua clemẽtia adeſſe, & Chriſtianitatẽ fouere, ac reddere unum ouile, quod tam firmis ſeptis munitum, ſecurum reddatur à ſæuis lupis oues Chriſti laniantibus ac diſcerpẽtibus. Quod faxit immortalis Deus, trinus & unus: cui ſit laus in ſecula. Ex ijs omnibus præterea liquet, unicam hanc familiam Habſpurgenſium habuiſſe quinquagintaſeptem maſculos, Duces, Reges, & Principes: ac filios quinquagintanouem circiter, ut patet calculanti, produxiſſe: quibus ſi addideris filios & filias Marchionum & Ducum Auſtriæ, ex ducibus Sueuiæ, erit numerus ingens liberorum, non modò Niobis numeroſior, ſed fortè multo etiam felicior & ſplendidior, clariorq;: cū uetuſtas illum admirata ſit ob ſeptenarium

numerum

numerum filiorum & filiarum, licet exitus eorum fuerit infortunatus. Occulta enim ſunt ſcelera hominum, quæ diu latêre non poſſunt, & plerunq; malo exitu terminantur. Nunc uerò ad Auſtriæ deſcriptionē, & urbis Viennæ ueniamus, ut promiſimus.

REUERENDISS. SIMUL ET AMPLISS.
Principi & Domino, D. Bernardo epiſcopo Tridentino, & Regis Hungariæ ac Bohemiæ, &c. magno Cancellario, felicitatē, cum ſeruitiorum debita oblatione, & prompta animi ſeruitute, & corporis, Cuſpinianus urbis Viennenſis præfectus optat.

SCRIPSI hac hyeme opus de Marchionibus Auſtriæ, à primo exorſus Marchione, qui in has terras delatus eſt ex Ducibus Sueuiæ, cum omni ſua proſapia & nepotibus, quoad ſtirps hæc defecerit. His deſinentibus, quum Habſpurgenſes Comites in demortuorum ſucceſſerint gubernationem, omnes eos à primo Marchione, Rege Romanorum ſcilicet Rodolpho, uſq; ad Carolum V. Cæſarem, & Ferdinandum regem, cum omni familia & poſteritate recenſui, non ſine magno labore & diligentia, longè aliter quàm & impreſsi & ſcripti annales, qui circumferuntur, habent: quod Lectores ſinguli, ſi qui legent, licet inuiti, fateri cogentur, ſine falerata oratione & lenocinio uerborum ampulloſo planè & ſimpliciter, ut hiſtoriæ & annales ſcribi debent, ſeruata ueritate & integritate, quę oculus eſt hiſtorię ſcribendæ dexter. Idq; iure optimo Principi noſtro dicatum eſt opus, FERDINANDO. Nactus hinc occaſionem, Auſtriam deſcripſi, unde ſcilicet ſortita ſit nomen, quantum pateat ac extendatur, quibus fluminibus irrigetur. Et Danubij deſcriptionem ab eius ortu uſq; in pontum Euxinū, quibus fluminibus nauigalibus augeatur: & Auſtriæ deſcriptionem, quam Stabius mathematicus Maximiliani iuſſu, Cæſaris Romanorū, pinxerat, & noſter Collimitius auxerat & perfecerat. Quo itē pacto publica comitia fiant, quoties Princeps omnes ſuos ſubditos conuocat ex quatuor ordinibus prouincialiū, quis ordo ſeruetur in tractandis negocijs. Et hunc quidem Tomum tuæ Reuerendiſs. D. & ampliſs. dignitati dicaui, qui altera es manus Principis, & magnus Auſtriæ ac omniū regionum Auſtralium Cancellarius, ac Curiæ, ut meritò ſecundo loco illi ſuccedas: qui ſtatui etiam tibi mox, ſi Deus mihi uitam prorogabit, catalogum Antiſtitum Tridentinorum tuo nomine edere: quum iam Vigilij epiſcopi Tridentini opus haudquaquam pœnitendum, ſit nomini tuo dicatum. Ita certant omnes noſtri ſeculi ſcriptores paſsim tuum nomen immortalitati conſecrare, & quidem meritò, qui bonas literas pro uirili iuuas, & ſimul ſtudioſos omnes, quos enarrare longum eſſet. Ego qui iamdudum in album tuorum clientum, tanquam humilis ſeruitor, & hoſpes olim tuæ Reuerendiſs. D. adſcriptus ſum, ne uiderer ab alio ſuperari, quum nulli cedere libenter

uelim in amore & obſeruantia erga te mea, & emeritum fauorem amitte-
re, uolui hac noua lucubratione, & præterita hyeme apud me nata, pe-
ctus tuum demulcere: qui gaudes raris & non protritis ſcholijs. In do-
ctrina facile alijs cedam: in obſeruatione autem nulli penitus, quantum-
uis doctis & eruditis. Accipe igitur Reuerendiſs. Antiſtes, & ſimul am-
pliſsime Princeps, hos meos benignè labores, & boni conſules: qui ſcis,
quibus obruor negocijs in repub. & quàm pauciſsimæ horæ, ſucciſiuæ ui
delicet tantum, meis ſtudijs pateant: & quòd ſola nocte literis mihi inui-
gilandum ſit, dum tota die publicis curis & domeſticis addictus ſum ne-
gocijs. & res domi anguſta non ſinat ut uelim, & ex animo cuperem, to-
tus eſſe deditus literarum ſtudijs, & ijs tantum inuigilare. Vale Reueren-
diſsime Antiſtes, & Princeps clariſs. Præſulum Germanię decus & ſplen
dor. Ex ædibus noſtris, Viennæ. Anno à nato IESV, M. D. XXVIII,
uigeſima Maij.

AVSTRIAE REGIONIS DE-ſcriptio.

CVm animū induxiſſem, uitam & hiſtoriā D. Luipaldi Marchio
nis Auſtriæ poſteris tradere, neceſſariū mihi uiſum eſt, quomo-
do hæc familia in hanc terram deſcenderit, orſus à primo Mar-
chione uſqꝫ ad duces Auſtrię, quoad hęc ſtirps defecerit: dehinc,
quomodo Comites Habſpurgenſes in locum ſucceſſerint, & in-
numeros Duces, Reges, Cæſares, in hunc uſqꝫ Carolum V. Cæſa
rem Romanum, & Ferdinandum regem Hungariæ & Bohe-
miæ, infantem Hiſpaniarum, Archiduces Auſtriæ procreauerint, hanc inclytam do-
mum Auſtriæ aucturi deinceps feliciſsimè, recenſere. Supereſt itaqꝫ, ut hanc regionē
Auſtriæ, unde nomen ſortita ſit, quibus finibus claudatur, quantum pateat, cum ſuis
partibus nunc oſtendam, & ſitum in ea urbis Viennenſis, caput regionis, cum alijs
ſcitu dignis poſteritati tradam: non obſtante, idem olim Aeneam Syluium, ſummū
Pontificem, ante me tentaſſe quidem: ſed quid ipſe a diecerim, alij iudicent. imperfe-
ctum enim opus, cui titulum dedit Auſtria, reliquit: & in deſcriptione urbis Vien-
nenſis, dum ſitum & ordinē urbis, cum pleriſqꝫ antiquitatibus quæ illic reperiuntur,
obmiſit, longè lateqꝫ errauit: in pleriſqꝫ uerò etiam ſcopum non ut debuit aſſequutus
eſt, aliò tendens quàm quod concepit. Sub Atila itaqꝫ Hunnorum Principe (Deo
Opt. Max. ſic uolente, quia mundus flagitiorum ac ſcelerum plenus, ut flagellum mit
teret in terras, omniū regna ac principatus confudit) ſic perijt Italiæ, Franciæ, Germa
niæ, finitimarumqꝫ regionum ſtatus: imperiumqꝫ Romanum diu fractum, diu paſ-
ſum eſt deſolationem. Nec uſquā Ducatus aliquis ſincerus ac integer, inuiolatus'ue
permanſit, ob Hunnorum Gotthorumqꝫ diluuium & inundationem. Ea ergo tem-
peſtate Oſtria, quam nunc Auſtriam appellamus, à Gotthis, poſt Attilæ obitum, ſen
Auſtria. ſit etiam hoc malum: & hoc uocabulo patria lingua Oſterreich appellata, hoc eſt, O-
Oſtria. ſtria, ſiue Auſtria, diphthongo adiecta, ut Sueui loquuntur, qui plerunqꝫ o per au e-
nunciant: quum primi inhabitatores huius terræ fuerint duces Sueuorum, poſt Lon
Longobardi. gabordos, qui prius hanc terram poſſederunt, expulſi à noſtris. Sic itaqꝫ Auſtrales
ab Auſtro dicti: ſicut Oſtrogothi & Veſogothi cognominati ſunt, quaſi incolentes
Orientem ac Occidentem: quemadmodum Franci Orientales & Occidentales uul-
gò hodie etiam appellantur. & ideo hæc regio Marchia Orientalis recto uocabulo
cœpit appellari Auſtria: ubi enim claudebatur Germania, atqꝫ limes quidam, quem
noſtra patria lingua March uocitamus, dicta à maioribus, Pannonia ſuperior olim ap
pellata

pellata eſt, Noricum antiquitùs dictum, cum nõ haberet principes priuatos qui hanc prouinciam regerent. Id nuper inueni, cum Euſebij Chronica paulo diligentius perluſtrarem: qui tradit, S. Seuerinum Auſtralium apoſtolum, Noricum ueniſſe, per quẽ fidem Chriſti maiores noſtri edocti, ad hanc conuerſi ſunt. Quod factum tradit ſub annum Chriſti CCCC.LIII. circiter accidiſſe. Villam enim S. Seuerini, ubi cellam habuit pius pater S. Seuerinus, iam ego poſsideo, ubi nobiliſsima creſcunt uineta, arboribus illic deſectis ac purgatis. Aliud euidentiſsimum huius rei argumentum eſt, quòd hæc regio Noricum ſit dictum, quòd cum meus ſeruus nuper in uilla mea Schuuechat, in domo lanij coloni mei, cellam uinariam ſub terra effoderet, duo corpora reperit humana in ſepulchro quodam laterício coctili, in quo legebatur Romanis literis, LEG. I. NOR. in alia linea, LEG. X. NOR. ſequentia ob uetuſtatem legi non poterant. Item affinis meus Doct. Marcus Beck, Quæſtor Regius, cum ſtagnũ piſcium nuper effoderet, quod non plenè duobus milibus paſſuũ à uilla mea Schuuechat diſtat, in caſtello ſuo cui nomen eſt Leopolſdorff, duo ſimiliter corpora effodit humana cum antiquis Romanis numiſmatis, & urna Romana: in quo etiam legebatur ſepulchro lapideo Romanis literis, LEG. NONAGESIMA: qui quidem lapis coctilis eſt, & latericius. Quæ omnia indicant, hanc terram Auſtriæ olim fuiſſe dictam Noricũ, & à Romanis ſuis legionibus & ſubſidijs adminiſtratã, ad cuſtodiendas Danubij ripas: quemadmodũ olim circa Viennã legio Alaudarũ quieuit, quæ dedit ueteribus ducibus Auſtrię arma, quibus antiquitùs uſi ſunt: ſicut S. Leopoldo, cuius ueſtes ſunt quinq; alaudis condecoratę, de quibus alaudis & Suetonius & Ammianus Marcellinus meminerũt. Cum itaq; hæc regio Germaniæ terminus Auſtria, dicta Marchia Oriẽtalis, et antiquitùs fuerit Noricũ: quod ob id dico, quemadmodũ olim fuerint Oſtrogothi & Veſogothi, id eſt, orientales & occidentales Gothi, & nũc orientales & occidẽtales Franci ſunt: & ego orientalis ſim Frãcus, ex Imperiali ciuitate Schuueinfurt oriũdus, patria lingua, quæ ruſticano tumultu deſtructa eſt, quẽadmodũ tota penè Germania: factus iam Auſtriæ incola annis propè quadraginta, incẽdio & alijs incommoditatibus ad miſeriã redactus, niſi quòd adhuc quibuſdã uillulis & poſſeſsionibus ac ſtipendio Principis mei adhuc honorificè dego: quieſcendũ eſt mihi, & ideo gratiæ habendæ ſunt, quòd uiuo, & reliquũ temporis ſcribendo inſumere poſſum. Sẽper enim Vergilianũ illud mihi occurrit, etiã impræmeditato: Fata uiã inuenient, aderitq; uocatus Apollo: hoc eſt, Chriſtus, qui eſt Deus ſapientia, imò uera & æterna ſapientia, in quẽ ſpem meã colloco. Quod ſi Deus Opt. Maximus uitã mihi prorogabit, natale ſolum ruſticano tumultu fœdatum, etiam lubens ſcriberem, ut patriæ aliquid rependerẽ, amore principis mei Reuerendiſs. antiſtitis Chunradi Herbipolenſis, ac illuſtriſsimi principis Franconiæ: qui cum nuper in tanta animi perturbatione ab inſultu ruſticano commotus, cogeretur à uicinis Principibus ſuppetias quærere, in arce ſua diuæ Virginis cuſtodem reliquit illuſtrem Principem Marchionem Brandenburgenſem Fridericum, Præpoſitum maioris Eccleſiæ, uirum bellicoſum & nobilem Sebaſtianum de Rottenhan, de Rempelsdorff, utriuſq; militiæ equitem auratum, uirum nunquam ſatis laudatum, re bellica clarum, literis eruditum, qui manibus eiſdem arma tractare, quibus annales ac res geſtas ſcribere ſolitus eſt: exẽplo Iulij Cæſaris, cum alijs inſuper uiris clariſsimis, quibus arcẽ ſuam tutandã reliquit. Inter quos etiam fuit meus gentilis Georgius Cuſpinianus, in iaciendis ignibus mirus artifex, quo pro magiſtro Artalariæ uſus, qui ſtrenuè contra inſultus ruſticanos ingeniũ ſuũ exercuit, quos pulchrè abegit & repulit: olim à me in Gymnaſio Viennenſi educatus, & ſub præceptoribus non pœnitendis inſtitutus: tum ſacris initiatus, & Canonicus Herbipolenſis factus. Et hoc anno, quo hæc ſcripſi, Sereniſs. regi Ferdinando pulcherrimũ opuſculũ de iaciendis ignibus arte & ingenio ſingulari obtulit Regi, ab eodem ſplendidè remuneratus. Cur autem hoc non patriæ meæ, cui omnia debeo, tanquam natali ſolo, iure optimo perſoluerem (qui iam Cæſares omnes à primo Iulio uſq; ad Maximilianum, cum omnibus Græcis Imperatoribus ac tyrannis: omnes Coſs. à primo Iunio Bruto & Collatino, uſquequò defecerunt ſub Iuſtinia-

S. Seuerinus.

Sebaſtianus de Rottenhan.

Georgius Cuſpinianus.

Iuſtiniano & Iuſtino Imperatoribus non ſine ingenti labore duobus magnis uolumi
Francia Orientalis. nibus perſcripſi, qui propediem egredientur) cum hęc patria mea, Francia ſcilicet Orientalis, regio ſit non minus fertilis, quàm potens ac ampla, haud facile alijs regionibus cedens bonitate, ubertate ac aeris clementia. hæc etenim Francia Orientalis, nomen Occidentalibus ſine dubio dedit, qui Francigenæ, quaſi de Frācis geniti, uulgo dicuntur. Et quemadmodum Oriens præſtantior eſt Occidente, quòd hic ſolem habet orientem, ille uerò occidentem: ita nobiliores ſunt Franci orientales, quàm occidentales, utpote ab eis geniti. Vnde eſt quòd hi liberi Franci dicuntur, quod nemini tributa pendent: & Francus ex ſuo etymo ſonat liberum. Hæc nunc paſsim non
Franconia. Francia, ſed Franconia uulgò dicitur, tribus decorata Antiſtibus: Herbipolenſi ſcilicet, qui Dux quoq; Franconiæ appellatur, & utrunq; ius, ſpirituale etiam & ſeculare habet, iuxta cōmune & protritū uerbum, Herbipolis ſola regnabit enſe & ſtola: epiſcopum dehinc Bambergenſem, ac epiſcopū Aichſtatenſem: tum Marchionē Brandenburgenſem, ſecularem Principem, unde elector Imperij naſcitur. Adde quòd multi alij Principes bonam Franciæ Orientalis partem occupant: utpote Comes Palatinus Rheni, & Comites Miſnenſes, qui ducibus Saxoniæ cohærent. Tam latè patens eſt Francia Orientalis, quæ ab Hercinia ſylua uſq; in Galliam protenditur per Rhenum (unde & Carolus Magnus Imp. in Ingelheym natus, Francus iure appellatur) multo longior latiorq; regio quàm ſit Auſtria, de qua præſens opus ſcripſi. Hæc autem ueluti parerga & per digreſsionem adieci, ut meam patriam legentibus aperirem, cui multa debeo. licet utrobiq; ſim redactus ad miſeriam: hic in Auſtria per incendium deſtructus, ubi ſum aduena: illic per ruſticorum impetus paterna priuatus hæreditate. licet nec in Auſtria caruimus hoc malo ruſticorum, quod totam Germaniam penè infeſtauit. Quis tanti ſit ſceleris author, nemo non uidet, licet ſit talpa cæcior. Melius foret profectò, hominem hunc non prodijſſe in mundum. Sed tibi Deus uindictam, qui nouiſti hominum corda. A' te expectamus ultionem: licet lento proficiſcaris gradu, ſed longitudine pœnę tarditatem recompenſas. Satis iam ſatis euagatus ſum: domum itaq; repeto, nempe ad deſcriptionem Auſtriæ, quam Pannoniam ſuperiorem appellaui, quondam Noricum dictam, cum ſit Germaniæ quaſi limes quidam, qui patria lingua Marck uulgo dicitur. Sic etenim neceſſe eſt me loqui, cum ſcribam præſentibus futurisq; hominibus. Nam hæc & cætera loca aduerſis ſubinde uocibus appellata ſunt. Et uetus ſermo nihil aliud, quàm loquendi uetus conſuetudo eſt. Hæc terra agris, paſcuis, pratis, hortis, fluminibus ir-
Laus Auſtriæ. rigua, ſatis omnium fructuum ferax, fluminibus honeſtata, uillis, oppidis, caſtris, templis illuſtrata, ſyluis decora, montibus eminēs & aucta, nihilo planè quod deſideres, tam in ſitus amœnitate, quàm uictus neceſsitate, carens: uinetis ſpecioſa, fontibus & aquis decora. Vnde tanta abundantia quotidiani uictus prouenit, quod adiacentes regiones ſuis alimentis nutrit & fouet, adeò ut olim prouerbio ueteri & protrito dictum ſit ab exteris, Auſtriam non habere parem. Vt omittam clementiam & bonitatem aeris, cum omni puritate ac tranquillitate. Terra profectò nobilis, ſi bene gubernetur: omnium fructuum quos Germania habet, ingens copia. Aromatica ex Venetijs afferuntur. Sale utitur proprio, uidelicet arte cocto & facticio. Auri & argenti uenas non habet. piſcium maxima multitudo, & quicquid ad uictū ſpectat humanum, mira abundantia. Sed huius terræ termini multum ſunt uariati, tum ob continua bella, quæ in multa ſecula durauerunt: tum ob Principum, qui has terras rexerunt, uarietatem. Tempore enim Ladiſlai Poſthumi dicti, ut uetuſtiores Marchiones omittam Auſtriæ, Bohemia & Hungaria unius erat Principis. Sub Friderico Imperatore, aliā fuit ditio: ſub Maximiliano item Cæſare, filio Friderici, alia ab ea quæ nunc eſt ſub Ferdinando: qui cum ſit Archidux Auſtriæ & infans Hiſpaniarum eſt, & Hungariæ & Bohemiæ rex, & nunc feliciter Auſtriam, Bohemiam & Hungariam gubernat, utinam in multos annos. Nouis certè literis ac diplomatibus hanc urbem Viennenſem ornauit. Si autem diligenter inſpexerimus fluuios, montes, ſyluas, quibus natura prouincię & regiones diſiungūtur: quis credit fluuiū illum exiguū, tantillum

quidem, quē Leytā à uicinis collibus fluentē, Leytterperg dictā, Pannoniā ſuperiorē
ſiue Auſtriā ſecernere à Pānonia inferiore, ſiue ab Hungaria latiſsimo regno, & eſſe
limitē utriuſq; Pannoniæ? Malo ego Auſtriā uerſus ortū terminare fluuio Raba (qui
Ptolemæo Arabo dicitur) qui ex Styriis mōtibus fluit in Scaurinū, ubi eſt inſignis urbs
& caſtrum cum epiſcopatu: quàm oppidulo Pruck, & flumine Lyta finire. Quanquam bellis
& ſeditionibus Principū nō modò is uerſus ortū limes uariatus eſt, ſed & ad meridiē,
occaſum & ſeptentrionē uſq;. Sic olim Carolus Magnus Marchiā orientalem, deui
ctis Auaribus & Hunnis, limitē orientalē eſſe uoluit Rabā fluuiū, ubi Scaurinū, quod
perperā hodie Iaurinū, olim à Marco Scauro, qui ſuas legiones hic habuit, oppidū à ſe
dictū appellari uoluit, qui Pannonias utraſq; ſeparat. Nos hūc imitati ſumus, quia ho
die uidemus homines illos Vngaros in Scaurino moribus noſtris aptiores, quàm inferio
res Pannones. Vbi alius etiā fluuius pari penè paſſu haud longe à Raba Danubiū in-
fluit, Rebnitz dictus, ſcaturiens prope Kirchſchlag: ubi ſunt etiā duæ uillæ, ſuperius
Rebnitz, et inferius Rebniz, ab eo fluuio dictæ. qui pòſt etiā fluit per lacū Neuuſidel,
qui in longū ſeptem miliaribus, & in latū tribus protenditur, ut in tabula noſtra Hun
gariæ apertè uidemus, Regi noſtro dicata à me: quæ duo in quā flumina inſulā efficiūt,
Rabauu dictā, populoſam & fertilem. E' regione ultra Danubiū inſulæ dictæ Schut-
te, quam Danubius bifurcatus efficit, oppidulis, uillis, caſtris, & frugibus feracē & fer
tilē, piſcibus inſuper abundantē, & locupletē omnis generis fructibus. Porrò uerſus
occaſum Auſtriæ, ſine dubio naturalis limes Auſtriæ erit Oenus fluuius, qui Danubiū
influit iuxta antiquā hāc et inſignē urbē, quæ Batabis antiquitùs Gothico uocabulo,
nūc Patauia latinè uulgò dicitur, quā Valēs, Valētinus, Gratianus, Cæſares Aug. colo-
niā deduxerūt, ſicut ex uetuſtiſsimis monumētis & annalib. obſeruaui: quandoquidē
& facile b in u, et rectè uertitur, et Batabinus in Patauinus facilè trāſit. Et uicus præterea
hodie & platea circa Oenū, **Bewtern**, Boiotrū olim, uulgò dicitur. quēadmodū haud
lōgè infra Batabim, & Quintanā ueterē, ſupra Viltzhofen, patria lingua **Küntzing**
appellatur: ut etiā Ioannes Auentinus, uir doctiſs. Baioariæ ſcriptor eruditiſsimus, &
mihi amicitia iunctus, olim meus auditor & diſcipulus, longè lateq; diſſerit. Au-
ſtria itaq; in ſuperiorē (quæ Onaſo fluuio terminatur, & qui olim ducatus à Friderico
Imperatore primo factus, cū Heinricus diui Luipaldi filius, primus dux Auſtriæ crea
retur, & alter Ducatus illi auferentur, ut ſuprà ſcripſimus, ob pacē & quietē) & infe-
riorē ſecernitur. ut rurſus Danubio ſimul diuiſa, partitur in quatuor campos: ſic enim
hodie uulgò diſtinguitur Auſtria. Duo cis Danubiū: Steinfeld, quaſi dicas campum pe
troſum, uina & frumenta nobilia producentē: & Tulnerfeld, ab oppido uetuſtiſsimo
Auſtriæ Tulna, à primo Rodolpho rege Rom. & duce Auſtriæ nobilitata, monaſte
rioq; & quorundā liberorū ſuorū ſepultura inſignita. Duo præterea campi ultra Da-
nubiū, Marchfeld, à Marchia fluuio appellati: frumētis, uini copia, & croci abundātia
inſignes: ac quartus Gensfeld, ab anſerū copia dictus, qui illic proueniūt prope Vuei
tram oppidū, clarus & nobilis. Rurſus hæc eadē inferior Auſtria in quatuor partes
ſecernitur, quoties ad publica comitia Auſtrales in quatuor ſtatus diuiſi, prælatos ſci
licet, barones, nobiles & oppidanos, aduocātur. Vna pars cis Danubiū, infra nemus
Viennenſe, altera ſupra nemus Viennēſe. Vltra uerò Danubiū una ſub mōte Mein-
hardi, altera ſupra montē Meinhardi. Ex his quartis uocantur ad comitia prædicti qua
tuor ſtatus prouincialiū, ſicut paulo inferius latius diſſeremus. Quemadmodū in Sue
uia, ut Cæſar in ſuis Cōmentariis prodidit, quæ centū pagis habitabatur olim, à fontibus
appellatis felicius quàm rura. Γῆ enim terrā notat græcè: unde ſi uertas in **Gew** patria lin-
gua, ex græca lingua rectè torquebis. Hodie uerò ſeptē habet principalia rura, quæ pa
tria lingua **Gew** uulgò nominantur: ut **Sungew**, quaſi dicas ſolis rus, ob antiquitatē:
Algew, quaſi dicas alpiū rus, quod iis adiacet: **Heugew**, quaſi dicas fœni rus, quod abūdè
illic prouenit: **Ergew**, quaſi dicas honoris rus, ubi nobilitas habitat ab Eluetiis penè
expulſa: **Preyßgew**, quaſi dicas laudis rus, ob fertilitatē inſignē: **Nortgew**, ſic dictū
quia Noricis adiacet. Sic itaq; diuiſa Auſtria ſuos habet limites & terminos, ut ſcripſi.
Nūc ſupereſt ut de Danubio paulo altius repetā, quæ apud Coſmographos & To
pographos inueniā: quæ etiā ipſa experientia, quæ neminē fallit, docet. Cū enim Da-

Raba. *Rebnitz.* *Kirchſchlag.* *Neuuſidler ſee.* *Tabula Hungariæ Cuſpiniani.* *Rabauu.* *Schutte.* *Oenus fl.* *Batabis.* *Valens.* *Valentinus.* *Gratianus.* *Beuutern.* *Boiotrum.* *Quintana.* *Ioan. Auentinus.* *Auſtriæ diuiſio.* *Steinfelt.* *Tulnerfelt.* *Marchfelt.* *Gensfeld.* *Alia Auſtriæ diuiſio.* *Quatuor ordines prouincialium.* *Sungeuu.* *Algeuu.* *Heugeuu.* *Ergeuu.* *Preyſgeuu.* *Nortgeuu.* *De Danubio, eius ortu, et fluminib. quæ in illū ingrediuntur, uſq; ad mare Euxinum.*

nubius, inſignis Europę fl. magnitudine, ab occaſu in ortum fluẽs per mediã Auſtriã, ſecet & Pannoniã inferiorẽ, ſexaginta fluminibus nauigabilib. auctus, tandẽ ſex magnis hoſtijs in mare Euxinũ deſcẽdat (ut Plin. lib. 3. de Norico agẽs, & Pãnonijs) receptis in ſeſe Sauo & Drauo fluminibus noſtris notis: tamen nõ facile inuenies candide lector, qui tibi hos ſexaginta fluuios, cũ ſuis hoſtijs & nominib. recẽſeat. Ego itaq;, ut
Tanſtetter. accepi à fide dignis, et potiſsimũ à Collimitio noſtro, qui ad Lycũ genitus, hos fluuios tanq̃ inſignis Mathematicus & Coſmographus, q̃ notiſsimos habet, fideliter enarrabo, patria lingua ſuis nominibus fluuios enuncians, utpote qui nõ patiuntur Latinã etymologiã: & hæc propria in aliã linguam uerſa, ſuã amittunt gratiã. Debent enim hæc propria ſiue locorum, ſiue fluminũ, natiuam & genuinam ſeruare originẽ: alioquin infinitos pariũt errores: ut in pleriſq; neotericis, ſi uacaret, oſtenderẽ, qui & docti & excellẽtes aliàs uiſi & habiti ſunt. Nũc rem ipſam aggrediar, originẽ Danubij ſumẽs bonis auibus (ut aiunt) ab eo loco ubi naſci putatur. Veteres aũt Coſmographi
Arnoba. hunc è radicibus montis Abnobæ, quẽ Plinius Arnobũ uocat, oriri ſcribunt: cũ tamẽ nõ è monte, ſed è fontibus quibuſdam ebullientibus prope uillam notiſsimã, quę pa-
Doneſching. tria lingua Doneſchingen appellatur, erumpat: quaſi dicas Danubij lotionẽ, ex fonte paulo infra tẽplum medio ferè uillæ, uix mille paſſus à templo. Adeò ab initio exiguus, ut uix ſit anſeribus nauigabilis, non dignus ut fluuius nominetur.

Flumina Danubium ingredientia. Sed mox paululũ infrà duobus augeť fluminibus, quorũ origo altius ex iugo Hercinię ſyluę deriuať: quorũ alterũ Perſch, alterũ Perſchlingen uocãt accolę, duob. milibus paſſuũ Alemanicis ſupra Vlmã Imperialẽ urbẽ, prope Phullendorff. Et hinc nata eſt
1 ambiguitas de origine Danubij, an in præfata uilla Doneſching. an ad radices Herci
2 nię, ubi Perſch & Perchling naſcunť, ortũ habeat Danubius: id q̃d ueteres dubitabãt. *Perſch*
flumina enim illa maiora ſunt, q̃ tenuis ille ortus prope uillã. Et ideo quidã putãt hic *Perſchlin-*
potius oriri Danubiũ, q̃ illic. & coniectura eſt aptior. Vadit enim primũ lentus, ante- *gen*
3 quã augeatur prope Vlmã Hilaro, qui à Campiduno deſcendit nauigabilis in Danu *Hilarus.*
bium, a meridie. Sed e regione Vlmę alter fluuius Danubiũ irrumpit, à ſeptentrione,
4 Blabus: ubi monaſterium ſitum propè, ſiue cœnobium potius, Blabpeyren à fluuio *Blabus*
cognominatum, nomẽ ab eo ſortitũ. pòſt per Marchionatũ Burgouiã à dextris ingre
5 ditur Danubiũ à meridie fluuius, patria lingua dictus Gins: ad cuius hoſtiũ, oppidũ *Gins*
ſitũ ex eo nomẽ ſeruans, Ginſpurg appellatũ. Pòſt alter celer fl. per eundẽ Marchio *Ginsburg*
natũ Burgouiã à meridie, Kamlach dictũ, prope Offingen, Burgauu oppidũ alluẽs. *Kamlach*
6 A' ſiniſtris intrat Danubium præterfluẽs Haiden, Gengen, & Gundelfingen magnus fluuius, à Septentrione fluens, patria lingua dictus Prentz. *Prentz*
7 Deinde prope Lauhingen, ingreditur amnis cognominatus patria uoce Tuuirch, *Tuuirch*
à Septentrione fluens.
8 Inter Tullingen & Hóchſtett oppida, prope uillam dictam Staina, à Septentrione fluit fluuius dictus Eguua. *Eguua*
9 A' ſiniſtris poſt oppida, mille paſsibus incedit fl. profundus, propè Taphel, à meridie fluens uillę Zuzunhalte & Pfaffenhofen intermedia, alteri nomẽ donans Zuzũ. *Zuzes*
10 Prope dehinc Vuerdeã à ſiniſtris, & Septentrione magnus fluuius præterlabitur,
11 dictus Vuirnitz, Vuending oppidum alluens. A' dextris uerò prope Vuerdeã *Vuernitz*
12 prę ceps fl. à meridie ſupra Auguſtã fluit, Schuntĕr. Prope hoſtium uilla dicta eſt *Schunter*
Larding, à dextris ſimulatè fluens, fl. ꝓfundus, à meridiè, Egiſſeæ. *Egiſſee*
13 Dehinc amnis notus & decãtatus, aquis diues, præteriẽs Schongauu, Fueſſen, Lãg
ſperg, Auguſtã, Raniã, oppida, à meridie fluẽs Lycus, qui prope hoſtiũ uillã habet o- *Lycus*
lim comitatũ inſignẽ, cuius rudera cernũť: Lechſmũd patria lingua Lyci hoſtiũ diciť. *Lech*
14 Poſt Raniã mille paſſus magnos ꝓpe Ranthertzhofen, à Septẽtrione fluit fl. Vrs. *Vrs*
15 Circa Ingolſtadium à Septentrione fluit in Danubiũ fluuius dictus Schutter. *Schutter*
16 Paulo poſt Ingolſtadiũ præterit fluuius Aichen, & Schrobenhauſer, dictus Pir. *Pir*
17 Itẽ poſt mille paſſus à meridie circa Voburg, ingrediť Danubiũ fluuius dictus Ill. *Ill*
18 Hinc haud longè prope Kelhaim, à ſeptentrione fluit fluuius Altmull. *Altmull*
19 Deinceps prope Abſperg, à meridie labitur Abs. *Abs*
20 Haud lõge à Ratiſpõa, ſiue Tiberina, à ſeptẽtriõe currit Nab. paulo pòſt à ſeptẽtrio *Nab.*
ne fluit

21 ne fluit fluuius,urbi nomen concedens, dictus Regen. Inde Regenſpurg,urbs olim Tiberina,iam Ratisbona dicta. Regen

22 Sub Ratiſpona à meridie labitur fluuius in Danubium, propè Phetter ac Geiſſelring,dictus Laber. Laber

23 Infra Deckendorff haud longè ab inferiori Alta,à meridie fluit Iſer fluuius. Iſer

24 Prope Filtzhofen oppidum,à meridie labitur fluuius Filtz. Filtz

25 Paulo infrà ingreditur Danubium fluuius,dictus Vuolffang. Vuolffang

26 Intra Patauiam & Viltzhofen labitur fluuius,dictus Gaiſſa. Gaiſſa

27 Patauiæ à meridie ruit nominatiſsimus fluuius Oenus, In patrio uocabulo Pata- In

28 uiæ,à Septentrione,gemmas ferens,ut aliqui aſſerunt,ex Bohemia, Ils. Ils

29 Infra Batauiam à Septentrione currit fluuius Renn arci,nomen donans. Renn

30 Infra Rennam iuxta arcem Neuuenhaus, à Septẽtrione,fluit fluuius dictus Rott. Rott

31 Supra Efferding mille paſſus prope Aſchach,labitur fluuius dictus Aſchach. Aſchach

32 Infra Efferding currit fluuius dictus Iun,torrens,ſicut eſt Vienna. Iun

33 Infra Lintz regium oppidum,à meridie,ex lacu Hallis,ubi ſal coquitur, & ex lacu Gmunden,labitur fluuius dictus Trauun,per utrunque lacum medius fluens. Trauun

34 Prope Metthauſen,à meridie,intrat Danubium fluuius Ens,Onaſus ſiue Anaſus latinè dictus. Ens

35 Poſt 50.paſſus à Septentrione prẹterlabitur liberam ciuitatem fluuius dictus Aiſt. Aiſt

36 Infra Metthauſen prope Perg uillã,à Septentrione labitur fluuius dictus Horen. Horen

37 E regione à meridie iuxta cœnobium Erlacloſter, labitur fluuius Erlach. Erlach

38 Iuxta oppidum ipſum ingreditur Danubium à meridie fluuius dictus Ips. Ips

39 Prope arcem,ſiue cœnobiũ Melicum nobile,à meridie fluit fluuius Melch dictus. Melch

40 Paulo inferius à meridie labitur fluuius dictus Pylach. Pylach

41 Infra Pechlaren oppidum ſubintrat Danubium à meridie Erlauff. Erlauff

42 Prope uetuſtiſsimum oppidum Treſmaur, ciuitatem & cœnobium S.Hippolyti præterfluuens,labitur fluuius dictus Trezen,à meridie fluens. Trezen

43 Infra Krembſam urbem,à Septentrione labitur fluuius,dictus Kamp. Kamp

44 Circa uetuſtiſsimum oppidum Auſtriæ Tulnẹ, cuius crebra eſt mentio ſuperius,à meridie uenit fluuius Tuln,& urbi & adiacenti regioni nomen tribuens. Tuln

45 Circa Viennã Auſtriæ metropolim, de qua plura, torrens eiuſdẽ nominis Vienna,fortè urbi nomen concedens,ab ea ſimul dictus eſt. Vien

46 Infra duobus millibus paſſuum eſt uilla noſtra, quam poſsidemus, Schuechat fluuius,cum alio item fluuio noſtro Kaltengang dicto. Schuuechat Kalttengang

47 Paulo infra noſtram poſſeſsionem Fiſcha fluuius,circa cuius hoſtium Fiſche. Fiſche

48 Poſthac Leytta fluuius iuxta urbẽ,ubi debet finiri Auſtria, de qua re abundè alibi. Omnes hi fluuij à meridie currentes,Danubium ingrediuntur. Leyte

49 E regione Viennæ prope oppidũ Marcheck, à Septentrione fluit inſignis fluuius, dictus Marchia. March

50 Circa Scaurinum,ubi epiſcopatus & ciuitas,à meridie currit Rebnitz. Rebnitz

51 Paulo pòſt Raba fluuius: quẹ duo flumina quaſi inſulã faciũt,annis duob.prius quàm ſcripſimus,à ruſticis obſeſſa,cũ Turcus urbẽ Bledã euaſtaret.Strenuè ſeſe defenderũt, ſe & ſuos ab incurſu defenſantes. Sed poſtquàm Rex noſter Ferdinandus manu armata Hũgariã ingreſſus,ſuũ ius quẹſiuit et obtinuit, dicto audiẽtes,ſeſe pacificè dediderũt. Rab Rabauu

52 Prope Iſtrogranum, quod corruptè Strigonium uulgò dicitur,ubi Archiepiſcopi ſedes,à Septentrione labitur fluuius in Danubium,uulgò dictus Gran. Gran

53 Prope nobilem in Hungaria arcẽ & uillam dictam Comarum, à Septentrione ingreditur Danubium uulgò dictus Vuag,qui per Vacienſem epiſcopatũ labitur, nomen inde ſortitus,Trentſchin oppidum & caſtrum præterfluens: ubi nuper maxima fuit clades à noſtris facta,& arx debellata cum oppido,& incenſa. Vuag

54 In Hungaria caſtrum,oppidum & arx eſt inſignis,qua fluuius à meridie in Danubium mittitur,uulgò dictus Trag,latinè etiam decantatiſsimus, Drauus appellatus. Trag

55 Circa Nauderalbam recipit in ſe Danubius fluuium à meridie currentẽ, æquè nobiliſsimum,dictum Sauu: à Latinis uerò Sauus,paſsim deſcriptus. Sauu

56 Per Segedunum agrum erumpit à ſeptentrione fluuius Danubiũ ingrediens, uul
gò dictus Teyſſa, à ueteribus Tibiſcus appellatus, nũc Titia, piſculẽtiſsimus fluuius. *Teyſſa*
57 Prope Titellum arcem per Senderouiam, à meridie labitur Themis fluuius, qui ur
bem à ſe nominatam Temeſchuuar, quaſi Themeſis urbem appellat. *Themiſch*
58 Intra Senderouiã & Gallenpotz à meridie intra Danubiũ fluuius dictus Moraua. *Moraua*
59 Prope Pudanum à meridie irrumpit Danubium fluuius Iſchar. *Iſchar*
60 Per Trãſſyluaniã à meridie intra Pudanũ & Nicopolim ingredit̃ Danubiũ fl. Allu *Allut*
61 Sub Nicopoli infra per Vualachiam à ſeptentrione irrumpit Galophſtz. (tus. *Galophitz*
62 Per Moldauiam à ſeptentrione, currit fluuius Steritus. *Steritus*
63 Per eandẽ Moldauiã fl. appellatus Prutt. *Prutt* Hæc ſexaginta & amplius flumina, ut
noſtra ætate uulgo dicunt̃, ſcripſimus: q̃uis ueteres, & Plin. in 3. de Noricis agens, par
cè de ijs ſcribat, ubi ſolũ Sauũ & Drauũ celebrat. in quarto uerò de Danubio ſcribẽs,
Hiſtrũ appellat, ubi Illyricũ alluit, ſexaginta amnibus receptis, medio fermè numero
eorũ nauigabili, in Pontũ uaſtis ſex fluminibus euolui ſcribit. Ac primũ Peuce, alterũ
Naracuſtoma, tertiũ Caloſtoma, quartũ Pſeudoſtoma, Boreoſtoma quintũ, ac ultimũ
Spireoſtoma appellat. In ijs fluminibus hoc quoq; obſeruandũ duximus, horũ no-
mina penè omnia, quæ Germanica ſunt, monoſyllaba eſſe. Et quanq; Plinium defen
dat antiquitas, nemo tamẽ naturã effœtam putet: quoniã his auribus à fide dignis ex
Liuonia audiui, aſſerẽtes, in Liuonia eſſe tractũ Danubij: huiuſce rei aſſerẽtes hoc effi
cax argumentũ, ꝙ ille idẽ fluuius ſua patria lingua uocat̃ Danubius, qui & piſces nu-
triat copioſe ſine oſsibus, cũ cartilaginib. tantũ, ut apud nos ſunt, quos lingua noſtra
Huſones, Styriones, Schirikios, magnos & paruos paſsim appellamus. Sed cũ in hac
eſſem admiratione, ſubijt cogitatio, ne Tanais fluuius pro Danubio ab indoctis puta
retur. Tandẽ diligẽtius quęrẽs, offendi tabulã, quã mihi Sigiſmũdus ab Herberſtain,
eques auratus, Ferdinãdi regis à Cõſilijs, qui multas peregrinationes fecit in Germa-
Moſcouia nia, Polonia, Hũgaria et Moſcouia, quã etiã graphicè deſcripſit, utpote qui ter fuit in
Sigiſmundi ab Herberſtain. Moſchouia, et has regiones luculẽtiſsimè ut topographus depinxit: lucubrationibus
inſuper nõ cõtemnẽdis, quę propediẽ ꝓdibũt in lucẽ, quas mihi oſtẽdit, illuſtrauit, e-
tiã oculata ego fide uidi: qui aſſerit, ducẽtis miliaribus Germanicis amplius Ripheos
montes à Moſchouia diſtare, & fluuios Rha ac Boriſthenẽ, qui hodie Neper dicit̃, &
Duinã, cũ Tanai, nõ ex mõtib. ſed plana terra oriri. Ex hoc ego didici, fluuiũ quendã
Duina. eſſe, qui in mare Balthicũ ſiue Germanicũ exonerat̃, Duinã nomine, circa Richã, ubi
eſt archiepiſcopatus in Liuonia, quẽ nunc uulgares Danubiũ putant fluuiũ, cũ patria
lingua uterq; dicatur Duna & Duina, facili errore, unius literę auctu. Vnde hos ſexa
ginta fluuios Danubiũ irruẽtes, quidã noſtri ſeculi poeta haud uulgaris, Richardus
Bartholinus, in opus ſuũ, cui titulũ fecit Auſtriados, in lib. ſcilicet quartũ, ductu Geor
gij Collimitij, Aſtrologi et Mathematici inſignis, trãſtulit, referẽs latinè fluuios prę di
ctos, quos ego patria lingua, ut oẽs noſtrates intelligãt, poſui. Richardus ſic cecinit:

Principiò ante omnes Perſęæ curſib. undæ Cõueniunt ęquis, & Cãpidunius Iler
Deſerit Algouios, genus inſuperabile bello. Diuitis hinc Vlmæ deſcẽdit Blauus
ab oris, Burgouiusq; altas inſertur Gynſus ad undas Danubij, & de ſe dictã præ-
terfluit urbem, &c. quos ſubſcribere potes lector.

Vt itaq; in deſcriptione Auſtriæ pergã, operepreciũ eſt ſcire, Pannonias utraſq; a-
pud ueteres fuiſſe cõiunctiſsimas: ꝙ, præterq; quod in Plinio hoc leges, etiã in itine-
rario Caij Iulij Cæſaris, ac itinerario M. Antonini Imperatoris inuenies, ſi eris diligẽs
lector. Tum ex hiſtoria diui Martini, quã Seuerus Sulp. ſcripſit, facile diſces: qui tra-
Sabaria. dit, S. Martinũ ex oppido Pannoniorũ Sabaria oriundũ, quod Claudij Cæſaris colo-
nia ferebat̃, inſigne olim emporiũ, quo ſuccinũ ex Germania Romã deferebatur, ad
incruſtandos parietes, & teſſellata pauimenta: quod licet hodie ſit in Hungaria, &
inferiori Pannonia, Germanicũ tamẽ nomen ſortitũ, & patria lingua Steinemanger
uulgò appellatur: ut multa alia Hungariæ oppida, quæ Germanicis nominibus ſunt
Suppronium. notiora, q̃ ſua propria lingua, & Latina. Ceu Suppronium, quod ego à Sempronio Ro
mano, qui legiones illic habuit, rectius Semproniũ dici puto: noſtra lingua Oeden-
burg, quaſi dicas deſertũ burgum, minus conuenienti & apto nomine. Quanquã alij
conten-

contendant, rectius Erenburg dici, quòd ſub Honorio Imperatore ſit ædificatũ. Fui-
mus in hoc burgo ſæpius orator & commiſſarius ſub Maximiliano Cæſ. & ſub Fer-
dinando rege, & multas diſcordias inter finitimas gentes ſuſtulimus & cõpoſuimus. *Poſonium.*
Poſonium in ripa Danubij, quod certè à L. Piſone, Piſoniũ crediderim rectius di-
ci: noſtri Presburg uocãt. ibi arx ſita eſt, ubi Ferdinandus rex, priuſquam Budam oc-
cuparet, & regnum ſibi ſubiugaret, Conſiliarios longo tempore habuit, & olim ab
antiquis Marchionibus Auſtriæ multa bella facta ſunt, ut ſuprà ſcripſimus. Auar, *Auar.*
quod ſine dubio ab Auaribus, qui & Hunni dicuntur, nomen ſortitum, à noſtris uer-
nacula lingua dicitur Altenburg. Et ſexcenta alia, quæ enarrare longi eſſet laboris.
Satis ſit id inde comprobare, Pannonias utraſq; olim fuiſſe cõiunctas, præſertim ante
Carolum Magnũ. Et nunc iterum fatis orbem rotãtibus, unius Principis factę ambæ
Pannoniæ: nolimus uelimus cogimur eſſe coniuncti, id Deo ſic gubernante. Fecit id
Ferdinandus rex Bohemiæ & Hungariæ, infans Hiſpaniæ, Archidux Auſtriæ, &c.
ex Hiſpania in terras has delatus, ut utranq; gentem olim diſcordem uniret, & unam
faceret. nec enim ullam occaſionem obmittit, quin totis id uiribus conatur, legatio-
nes ad confinia mittit, ut querelas ſubditorum audiant & componant.

Nunc itaq;, ut ordo exigit, de prouincialibus Auſtriæ in quatuor quartas diuiſis,
& ex quatuor ordinibus compoſitis, latius diſſeremus, qui ad publica comitia conue
niunt quoties Archidux D. noſter rex clementiſsimus ſuos aduocat, cis Danubium
& ultra, ac ſupra nemus Viennenſe & infrà, ſupra & infra montẽ Meinhardi, qui pro- *Meinhardin.*
pe Meiſſaw oritur, à Meinhardo comite Stirię & Goricię & duce Carinthię dictus.
ut meritò quis mirari poſsit, tantulam regionem tot habere prælatos: illis excluſis,
qui in ſuperiori Auſtria ſub Anaſo conuenientes, in ſuis comitijs pinguiſsima ſa-
cerdotia poſsident. ſicut eſt Prępoſitus S. Floriani, Abbas Kremſmünſter/Wille-
ring/Paumgarttenberg à Comite de Machlandt fundatũ, & alia cœnobia à Leo-
poldo duce & Marchione Auſtriæ, filio S. Leopoldi ædificata & condita: Lampach,
ab epiſcopo Herbipolenſi, Walthauſen. De noſtris nobis ſermo eſt in inferiore Au
ſtria, qui in noſtris comitijs conueniunt, quoties à Principe aduocantur: quos enarra
bimus, ut ſunt ab Auſtrię ducibus fundati, & à quibuſdã alijs nobilibus. In primis
conueniunt duo epiſcopi, Vuiennenſis, & Nouæ ciuitatis, uterq; à Friderico III Ro
1 manorum Imperatore fundati, principales Prælati. Magnus inde magiſter ordinis S. *Magiſter M-*
Georgij, à Friderico item tertio Imperatore Romano & Archiduce Auſtriæ funda- *gnus S. Geor-*
tus, à Maximiliano Cæſare auctus, & qui eundem ordinem cum militibus & proceri *gij.*
bus induit, quorum profeſsio eſt contra Turcos & infideles pugnare, & ideo rubra
cruce in pectore munitur pro habitu ſuo: qui quidem magiſter ordinis ſummus ſtatũ
Principis gerens, & ſi in Auſtria habeat poſſeſsiones aliquot, in Carinthia tamen ad
mille ſtatuas plerunq; habitat, & Principis titulo fruitur, primũ locum in ordine præ-
2 latorum poſt duos Antiſtites occupat. Et Magiſter huic Teutonicus Hieroſolymi
tanus, Viennæ ad S. Elizabeth habitans, à Friderico I Imperatore ex Accone in Pru
ſiam delatus, ubi ſupremus eorum magnus magiſter, plerunq; Dux natus, cæteros
in Germaniam mittit. hunc noſtrum ab Auſtriæ duce ſupra quatuor prouincias, Au
ſtriam, Stiriam, Carinthiam & Carniolam, ſupremum conſtituit, & in Viennam ciui
tatem ſuſcepit Fridericus I, dictus Catholicus: & Fridericus II, dictus Bellicoſus, ex
ducibus Sueuiæ. quem pluribus libertatibus Leopoldus VII donauit: parrochiam
ſcilicet in Gundelskirchen dedit, id quod & Albertus confirmauit. Vidi Friderici I
& II, & patris eorundem Leopoldi VII, ſuper uarijs libertatibus †: quorum data ſunt *Diplomata*
M.CC.XL. quæ Albertus confirmauit anno M.CCC.LXV. Fridericus Imperator II o-
mnia in primis ratificauit. Luipaldus item VII, anno M.CC.X. plures libertates dedit,
quæ omnia oculata fide diligenter conſpexi & uidi, ut poſteri mihi fidem certam ha
beant. Et hodie hic magiſter Teutonicus, Iodocus de inſigni familia dapiferorum
ex Francia orientali, uulgo dicti Truchſas non Vuetzhauſen, haud parua mihi fami-
liaritate iunctus, à conſilijs regis noſtri D. Ferdinandi, cuius opera in pleriſq; grandi-
bus negocijs utitur, uir dignus & nobilis, cõſanguineis & fratribus præclarus, ab eo-

dem Ferdinando cum omnibus anteceſſorum ſuorum,& priuilegijs optimè proui-
3 ſus & adiutus. Magiſter S.Ioannis Rodienſis,à duce Auſtriæ Viennam receptus, cuius Superior in Boemia habitat, de magna familia nobilium, de Roſis uel Stragnitz uulgo dictus: atq; hi duo magiſtri poſteriores ſedent in ordine Baronum ſupra alios prælatos. Magiſter tamē S.Ioannis Hieroſolytanus, Viennæ ad S.Ioannem plantatus, per Rodolphum regem Romanorum, pluribus immunitatibus ab eodem eſt donatus, ut liberè poſsit ſine omni exactione ac telonio per terras & aquas merſas quaſcunq; traducere. Ab Elizabetha regina, uxore Alberti Romanorū regis uidua, ſuper ſale ex Halleſtat, uulgo dicto Gottſeyle, quaſi dicas eleemoſynam Dei, & item ſuper cætera bona mobilia & immobilia, quæ omnia Ottocharus rex Bohemiæ & dux Auſtriæ intruſus confirmauit.

1 Præpoſitus Viennenſis à Friderico III Imperatore fundatus, poſtquam in eccleſia cathedrali diui Stephani epiſcopatum erexit, hunc alteram eius manum creauit, & Vniuerſitatis ſiue ſtudij Viennenſis Cancellariū ordinauit, licet ipſe contendat, eſſe Cancellarius ducatus Auſtriæ, quod rex ipſe diſcutiet.

2 Præpoſitus Neoburgenſis à diuo Leopoldo Marchione, qui in numerum ſanctorum eſt receptus, ob cuius amorem præſens opus ſcripſi, ut ab initio latè diſſeruimus, anno M.C.XIIII. fundatus à Leopoldo Pio, & Agnete ſua coniuge, qui illic ſepulti iacent. Sunt autem hic infrà notati Præpoſiti omnes huius cœnobij ordine, qui huic præfuerunt uſq; in præſentem Georgium Hauſmanſtetter, in cuius honorem hoc opus, ad eius preces, ſcripſi.

HIC NOTANTVR PRAEPOSITI ECCLEſiæ Neuburgenſis.

Ottho primus, Præpoſitus ſecularis.
Ottho ſecundus, Præpoſitus ſecularis.
Hardmannus primus, regularis Præpoſitus.

Rudgerus	Chunradus
Marquardus	Nicolaus
Pabo	Stephanus
Vuerngerus	Nicolaus
Gotſchalcus	Ruduuinus
Vuernherus	Ortolffus
Rudolphus	Cholomannus
Dyetram, Dietmarus	Petrus
Vuyſento	Bartholomæus
Vualterus	Adelbertus
Perichtoldus	Georgius.

Simon: hic coram erat, cum in noua turri S. Stephani fundamenta altera iacerentur, ut inferius patet, cum de turribus templi S.Stephani abundè ſcribo.

Simon Heindel, Ioannes Hechtel, Iacobus Pamperl, Georgius Hauſmanſtetter. Hic eſt Georgius, qui me induxit precibus, ut hoc opus, puto non triuiale, haud abſq; ſudore conſcriberem, poſteris ac poſthumis uſui & commodo futurū.

3 Præpoſitus S.Hippolyti, ab epiſcopo Bathauienſi fundatus.

4 Præpoſitus ex Glocknitz, à *

5 Præpoſitus S. Andreæ prope Dreſen fluuium, ab Othone III Rom. Imperatore fundatus: ſed ob bella, quum hæc regio infeſtaretur, à Leopoldo inſtauratus legitur.

6 Præpoſitus S. Dorotheæ, ex Vienna, fundatus cum ſuo cœnobio à quodam plebano in Gars, Andrea Planckner, qui fuit Cancellarius ducis Auſtriæ Alberti quinti, ſed ab initio incœpta ædificataq; ab Alberto III Archiduce Auſtriæ, Stiriæ, Charinthiæ. Sed ante conſummationem, eo defuncto, Rodolphus primogenitus eius Alberti magis cōſtruxit & dotauit. Dehinc Leopoldus germanus Rodolphi ſucceſsit, qui Andream Planckener, plebanum in Gars aduocauit, quem cōfirmauit, & ei commiſit Capellā, Idem fecit Albertus IIII, & pòſt Albertus V, qui impleuit patris ſui incœpta fe-

pta feliciter, & ſubitanea morte Alberti præuenti laudabiliter terminauit, & de nouo dotauit, ut in eius literis patet, quæ idem Præpoſitus S. Dorotheæ oculata fide luſtranda exhibuit.

7 Præpoſitus S. Hulderici ex Noua ciuitate, fundatus cum ſuo cœnobio à Friderico III Imperatore, qui uoluit omnes religiones maiorum ſuorum plantare, ſicut & fecit. Sed præſens Præpoſitus immemor ſui honoris & famæ, & omnipotentis in primis Dei Opt. Max. contra edictum regis noſtri ſparſit nouam doctrinam in concione, & uitam cum ſuis horrendam egit in nobiliſsima præpoſitura. Itaq; carceri eſt iam Viennæ mancipatus, ſuis annuis redditibus, ſexingentis annuis florenis & plus priuatus: quos cenſus Rex noſter pro gymnaſio Viennenſi deputauit, ipſe pœnam quam meretur luet. Fui ego cõmiſſarius cum alijs conſiliarijs regijs, & rem ut iuuaremus, perfecimus, mẽſe Iulio anni præſentis M.D.XXVIII. Nunc emiſſus è carcere, priuatã uitam apud S. Dorotheã agit miſerè, ſine honore & fama, ab epiſcopo Viennenſi iuſſu Regis Deo reconciliatus.

8 Præpoſitus ex Liechtentall, prope Zuuettel, à Friderico III Imperatore fundatus, & liberaliter donatus: aliàs dictus Clareuallis, ex re ipſa.

9 Præpoſitus ex Berneck.

10 Præpoſitus ex Eyſsgar, à nobilibus antiquis Auſtriæ dictis Klingeñ, qui ex Sueuia huc deſcenderunt cum Alberto duce Auſtrię & Sueuiæ, & in choro ſepulti quieſcunt, fundatus cum quinq; ſacerdotibus ſecularibus, quorũ quintus ſemper eligitur Præpoſitus, & iterum alius ſubſtituitur: quæ quidem familia nobilium hodie defecit in Auſtria.

11 Præpoſitus ex Hertzoburg, fundatus à quodam epiſcopo Bathauienſi Vlrico, qui Comes fuit Ciliæ & Tyrolis, redditibus & annuis cenſibus abundè prouiſus. In amœniſsimo loco conſtitutum eſt hoc monaſterium.

12 Præpoſitus ex Ardacker, qui Latinè Ardeata aliàs dicitur.

13 Præpoſitus ex Tirnſtain.

SEQVVNNTVR NVNC ABBATES.

1 Abbas ex Melico, ubi olim erat Ferreum caſtrum dictum, dehinc ſecularibus ſacerdotibus cohoneſtatum: & cum prophanam ducerent uitam, religioſis fratribus ordinis S. Benedicti eſt donatum: fundatũ anno Chriſti M.LXXXIX. ac tandem Luipaldo III huius nominis dicto, cognomento Pulchro, tandem à diuo Leopoldo auctum cenſibus & redditibus, ac locupletatum. Hic ergo Abbas primum habet inter Abbates locum. cœnobium inſigne, diui Colomanni corpore, quod ibi quieſcit, clarum. Conſecrauit monaſterium Meliccnſe Calixtus Papa VIII, idibus Martij, anno M.C.XXII.

2 Abbas Scotorũ ex Vienna, à uiris olim Scotis, qui circa id tẽpus cæteris religioſiores putabãtur, poſſeſſum: ab Heinrico Marchione diui Luipaldi filio, ac primo duce Auſtriæ fundatum, cognomento dicto Ja ſummer Gott, quod latinè eſt, Ita me Deus amet. Nam cũ ea tẽpeſtate urbs Vienna non tantũ extenderetur, extra urbem in ſuburbio cœnobiũ extruxit, relicto ſuo burgo fratribus ex monte Carmelo, quod ipſe tum inhabitauit. Vnde adhuc hodie locus ille Curia, patria lingua dicitur, quòd illic Princeps habitat. Et ante hunc Ducem, cum Hunni Auſtriam irruerent, & in uilla haud longè à Vienna mille fortè paſſuum dictus locus ſanctorum, qui illic mactabantur ueluti pecudes, ad urbem uſq; minando hominibus cædem, enſe nudato diſcurrerent, ubi hodie ſtatua locata, quæ dicitur Haidenſchuß, quaſi dicas, illuc uſq; ſagittis moleſtati ſunt homines Chriſti religione initiati.

Curia.

Statua Hunni ſagittantis.

3 Abbas S. Crucis monaſterij, ſeu cœnobij potius, in nemore prope Viennam, quatuor fortè millibus paſſuũ circiter, à diuo Leopoldo dotatũ, & cenſibus auctũ, anno M.C.XXVI. dedicata aũt eſt eccleſia S. Crucis à uenerabili cardinale Theobaldo, Hoſtienſi & Veltrenſi epiſcopo, Apoſtolico legato, Dominica ſeptuageſima anni Chriſti M.C.LXXXVII. Sed chorus in S. Cruce cõſecratus eſt à uenerabili Vuernhardo

Patauienſi & Secouienſi epiſcopis: ubi tantus cōuenit populus, quòd multi ex niue & frigore morerentur, anno Chriſti M. CC. L XXXXV.

4 Abbas S. Trinitatis, ex Noua ciuitate, ordinis S. Benedicti, à Friderico III Imperatore fundatur: ubi eius liberi, Dux Ioannes, Chriſtophorus & Helena, cum uxore D. Leonora, quieſcunt: eiectis fratribus Prædicatorum, quibus alium locum S. Petri ſcilicet dictum, in clauſura, ne & illi quererentur, aſsignauit.

5 Abbas Gotuuicenſis, in monte arduo Gotuueich ſitum, olim canonicis ſecularibus ædificatum, ſicut ſunt Batauiæ apud S. Nicolaum, ab Altmanno epiſcopo Patauienſi fundatum: tandem ordinis S. Benedicti monachis, ut hodie, repletum. cui annexum eſt monaſterium, ut uulgò loquimur, monialium, bene prouiſum redditibus & cenſibus.

6 Abbas ex Seuſenſtain, fundatus à dominis de Vualſee, qui fuerunt potentiſſimi Barones in Auſtria, ex Sueuia cum Alberto ſecundo dicto Sapiente in Auſtriam deſcenderunt.

7 Abbas ex Altenburg.

8 Abbas Campi liliorum, fundatur à duce Auſtriæ Leopoldo VII, dicto Glorioſo, de familia diui Luipaldi, anno Chriſti M. CC. VI. redditibus certisq́ cenſibus auctū. Illic etiam ſepultus eſt in choro ſepulchro eleuato, ut ſuperius in Luipaldo ſeptimo abundè ſcripſimus. Quinimo ipſum Principem conſtat in Apulia mortuum, & ad S. Germanum in monte Caſsino ſepultum. Oſſa eius tantum in hoc monaſterium Campi liliorum delata ex Apulia, ad ſuam fundationem.

9 Abbas in cellis Mariæ: fundatur hoc monaſteriū à diuo Leopoldo dicto Pio, cum coniuge ſua Agnete, anno M. LXXXXX.

10 Abbas ex Seitterſteteñ, fundatus à Vueigando epiſcopo Babenbergenſi, in Francia orientali.

11 Abbas ex Zuuettal: fundauit hoc monaſterium Adalbero de Chuenring, de cognatione Leopoldi III, dicti cognomine Pulchri, ex Popone Treuerēſi Archiepiſcopo, qui huc miſerat Azonem cognatum, quem Marchio Pincernā & Mareſcalcum ſuum creauit: unde poſtea genitus Hadmarus & Adalbero de Chuenring: qui fundatores monaſterij, poſtquam parrochiam in Ciſterſdorff erexiſſent, fundatores nunc monaſterij in Zuuettel, & abbatis illius qui multo eſt ditior ſuis fundatoribus, licet fuerint multarum familiarum Baronum Auſtriæ autores, ut ſuprà ſcripſimus in Leopoldo III, cognomento Pulchro.

12 Abbas ex Gereus, fundatus ab Ecquardo Comite in Berneck, cum eius frater Vdalricus monaſterium monialium extrueret. Hi namq́ Comites nati ſunt ex Luipaldo & Alberto Auſtriæ Marchionibus. Hi namq́ Marchiones Auſtrię cum poſt crudelem cladem apud Meilberg fraternas acies commiſiſſent, ut ſuperius ſcripſimus, tantum degenerarunt, ut eorum poſteri ad Comites uſq́ mutarentur. hi poſtea pœnitentia moti, ut ſe Deo conciliarent, monaſteria & templa Deo dicarunt: unde & Abbas ille cum ſuis monialibus eſt fundatus. Originem tamen hæc monaſteria ab initio ab Auſtriæ ducibus ſumpſerunt, Leopoldo ſcilicet III & Alberto, qui cognomento dicebatur Leuis.

13 Abbas ex Nouo monte, ab Otthone marchione & duce Auſtriæ, fratre Friderici Pulchri regis Romani, electi cum Ludouico IIII, duce Bauariæ, rege Rom. de quibus multa ſuperius, fundatum, redditibusq́ auctum & locupletatum, anno q́ Chriſti M. CCC. XXV. fundauit ritè, plenè, cum fratrum ſuorum conſenſu, hoc nomen illi indidit Nouum montem: in quo eius conthoralis Elizabeth primùm ſepelitur, M. CCC. XXX. Tandem & ipſe Ottho, anno Chriſti M. CCC. XXXIX, cū prius monaſterio caſtrū ſuum Reichnauu contuliſſet, cum ſuis cenſibus. Ibidem etiā ſepulti ſunt Fridericus & Leopoldus filij, in adoleſcētia mortui. Cōueniunt & ad prouincialia comitia Priores tres, qui ſua loca in ordine habent prælatorum, ordinis Cartuſienſis.

1 Prior in Aſpach, cuius fundator fuit Baro quidam Auſtriacus clari nominis, & famæ non contemnendæ.

Prior

2 Prior in Gemming, cuius fundator fuit Albertus dux Auſtriæ II, dictus Claudus, ſiue Cõtractus, uir ſapiens, illic ſepultus. Vbi ſunt ipſius & aliorum Ducum Auſtriæ epitaphia, & uaria Eulogia: quæ ſubſcriberem, niſi faſtidium timerem, quandoquidem & paſsim alibi inſeruntur.

3 Prior in Maurbach Auſtriæ ualle, omnium ſanctorum, Cartuſienſis ordinis, à Friderico duce Auſtriæ Pulchro cognominato fundato, rege Rom. electo, illic ſepulto: de quo multa ſuperius ſcripſimus, & pulchra.

Hi omnes epiſcopi, præpoſiti, abbates, priores, unũ ſtatũ Prouincialiũ efficiunt, & dicuntur Prælati: & hi ſunt primi in ordine. Secundus ordo prouincialium eſt Baronum, & procerum Ducatus Auſtriæ. Tertius eſt ordo, nobilium & militum. Quartus eſt ordo oppidanorũ & ciuitatenſium, in quibus hæc ſeries ſeruatur. Quoties Archidux Auſtriæ publica celebrans comitia, uel ſubſidium aliquod, uel auxilium petit, Viennæ tanquam in metropoli conueniunt: niſi alius locus ex certa cauſa Principi placeat. Ibi domus eſt prouincialium Regia, mirificè magnis impenſis & ſumptibus extructa, quatuor manſionibus, pro quatuor ordinibus, eleganter diſiuncta, ut in ijs ſinguli ordines deliberare, cõſultareq; poſsint. Cũ itaq; Principis cõmiſſarij animum Principis explicarint, poſt dies aliquot habita deliberatione prouincialium, iterum in eundem locum conueniunt, accepturi reſponſum à prouincialibus, à quatuor ordinibus. Tum in ſtato tempore fit contributio, ut promiſerunt. Eſt autem hæc domus tam egregiè, tamq; magnificè extructa, ut licet ſint pleræq; domus Viennæ, quibus poſsit Princeps aliquis inhabitare, tamen hæc omnes alias longè ſuperet, ut iurè poſsit Regia dici, utpote ſecunda poſt Burgum: tanta arte eſt polita. Necdum eſt ei extrema manus addita, ob bellicos Regis tumultus: adeò inſignis extat domus.

Hi itaq; Prælati, qui in comitia publica ueniũt, ſunt omnes à Principibus Auſtriæ, & nobilibus huius prouinciæ fundati, aucti, & locupletati, Principem ſuperantes in cenſibus, redditibusq;. præterea qui, quæ poſsident in Auſtria alienigenæ & exteri prælati, uineas, decimas uini & frumenti, iura montana, ut noſtri loquuntur, quę neſcio cur Principes Auſtriæ exteris ſupra liberalitatem largiti ſunt, in primis Archiepiſcopus Saltzburgenſis, epiſcopus Batauienſis, epiſcopus Friſingenſis, epiſcopus Ratiſponenſis, multa inſuper Bauariæ cœnobia ſuperius & inferius, Altag, Vueihenſtephen, & reliqua, quę enumerare difficile: hi omnes liberalitate Principis habent in Auſtria decimas, iura montana, quę ex Auſtria obducuntur, & quidem ſine exactione liberè adeò, ut nullus angulus ſit Auſtriæ liber, quin laceretur, & quiſq; externus partem ſuam abducat. Quę regio quæſo, dij boni, poteſt Auſtrię conferri bonitate & fertilitate terræ, amœnitate & ubertate ſoli, copia fructuum omnis generis? quod nimirũ efficit, ut Principes Auſtriæ zelo & feruore religionis moti, ſua liberalitate ob laudem Dei tot tantaq; munera tam incolis quàm exteris largiti ſint. Ob id tota Germania non habet parem Auſtriæ regionem. Quod ſi, ut cæteri principes, auariciæ ſtuduiſſent, & in ſuum fiſcum & proprium commodum ſingula attraxiſſent, quis princeps Germaniæ poſsit Auſtriæ duci comparari? adeò ut non immeritò Archidux cenſeatur. Et hæc tantum de Auſtria uerè dicere poſſum. Quid de comitatu Tyrolis, qui etiam ſubeſt Archiduci Auſtriæ, loquâr, argento & mineris refertiſsimo? qui ſolus comitatus pendet principi quotannis ordinariè tercentum millia aureorum nummûm. Vbi talis reperitur in Germania comitatus? Sed hunc miſſum facio, de Auſtria mihi ſermo eſt, quã ſcribo. Duo itaq;, meo iudicio, fuerũt, qua cauſa moti Auſtriæ Principes (quo tandẽ concludam) tantã liberalitatẽ exercuerunt: primùm bonitas patriæ, alterum feruor & religio Chriſti. Et hinc adeò tantam uiciſsim acceperunt mercedem, ut eorum familia ſit adeò aucta & multiplicata inſtar ſeminis Abrahæ, ut nulla poſsit regio huic conferri, pace aliorum dixerim: quod longè lateq; ſuperius in catalogo ducum Auſtriæ recenſui, & toti penè mundo eſt notum ac perſpectum. Vnum penè obmiſeram, quod non debui, quandoquidem inter prælatos Auſtriæ canonici diui Stephani unum ſemper mittunt capituli procuratorem, qui publicis comitijs, quoties prouinciales conueniunt, intereſt, & ſua ſuffragia etiam locat. Illi

Canonici

Canonici fundati à Rudolpho IIII duce Auſtriæ, quum in Cathedralem eccleſiam e-
rexiſſet, & ſimul gymnaſium Viennenſe fundaſſet, ordinemq́ dediſſet ut ex XXIIII
Canonicis media pars ex collegio iuxta ſenium illic aſſumeretur ex quatuor nationi-
bus, quibus conſtat Vniuerſitas, ex Auſtralibus, Rhenenſibus, Hungaris & Saxoni-
bus: ita enim omnes ſtudioſi qui illuc cõueniunt diſcendi cauſa, partiuntur in has na-
tiones, undecunq; confluunt. Reliqua pars Canonicorum Princeps ſuis miniſtris,
qui ſacris initiari uolunt, ſibi ad conferendum reſeruauit, locupletauit eos cenſibus
annuis, eiſq́ uigintiquatuor ſacellanos ſubſtituit, cum quibus & ipſi horas canoni-
cas pſallerent. Dedit autem eis peculiarem habitum, quem nõ alibi in uniuerſo Chri-
ſtiano orbe reperies: chlamyden ſcilicet rubeam ex purpura, ut ferunt, cardinalis ue-
ſtem, cum cruce gemmata in pectus pendente: iuſsitq́ totidem fratres de monte Car
melo, quos Heinricus I dux Auſtriæ, diui Leopoldi filius, fundauit, & ſuum illis bur
gum, ut alibi diximus, aſsignauit, eodem numero uigintiquatuor in medio canoni-
corum incederent, & gentilitium Auſtriæ inſigne repræſentarent, ſcutum ſcilicet ru-
beum, cum albo inſecto per medium. Sed quid facit luxus hominum? Dum eorũ
fundator Rudolphus quartus Mediolani eſſet, ubi etiam uitam ſuam finiuit, prædicti
Canonici ſpernentes tam decorum honeſtumq́ habitum, clam Principe, indultu (ut
aiunt) Pontificis, ueterem abijcientes habitum, qui etiam cardinalibus diſplicuit, ne
ſibi pares uiderentur, communem aliorum Canonicorum habitum, ex pellibus ua-
rijs ſcilicet caputia, ſibi impetrant, ac aſſumunt ſupra lineas ſuas ueſtes, quas ſubpel-
litia nominãt. Id ubi intellexit Princeps, fratrem rogat Albertum, ut hunc luxum Ca-
nonicorũ caſtiget: quod & fecit. Nam defuncto Rodolpho, cum Albertus à Canoni
cis ſuã & fratris fundationem requireret, quibus ita erant dotati, ut ſinguli canonici
ſcilicet ducentos aureos nummos Hungaricos quotannis perpetuò haberent, & ip-
ſorũ ſacellani quadraginta aureos nummos eiuſdem menſurę, arreptis ſuis literis qui-
bus fratris ſigillũ appẽdebat, diſcerpſit, in eamq́ redegit inopiã (ſi inopia dici poteſt)
ut ſacerdotẽ uellet habere annuos florinos certos centũ, aut circiter: nõ amplius, poſt
multas etiam preces. quin & hodie nunc laborant, ut uix pro ſumptu quotidiano ip-
ſorum cenſus ſeſe extendat, & queruntur auari homines, quibus nihil ſatis eſt: ita ca-
ſtigatus eſt ipſorum luxus. Manet autem ueſtigium huius fundationis, qua ſolent
in magnis ſolennitatibus Carmelitæ poſt Canonicos in ædem diui Stephani ex ſuo
monaſterio deſcendere, & ædem diui Stephani circuire. Eſt alioqui hoc templum
mirificè inſtructum atq; exornatũ organis, muſicis inſtrumentis, & uiuis uocibus: a-
deò ut nemo ſine admiratione hoc ingrediatur, à Friderico III Imperatore Rom. epi
ſcopatu inſignitum: qui habet templo adiacentem curiam, & epiſcopalem domum.
In choro habet cryptas, in quibus Archiduces Auſtriæ, & Marchiones, cum uxori-
bus & liberis, reſurrectionem extremam expectant. In abſide altera, quæ uocatur A-
poſtolorum, eſt miri operis mauſolæum Friderici Cæſaris, ex nobiliſsimo & uario
marmore ſculptũ, quod pientiſsimus eius filius Maximilianus Cæſar maximis ſum-
ptibus & impenſis extruxerat, cum imagine Friderici, & omnibus Ducatibus & ar-
mis ac inſignibus prouinciarum, nec non cum fundationibus cœnobiorum & mona
ſteriorum quæ extruxit: ut ſi quis hoc luſtrare pergat diligenter, uix illi dies ſufficiet
legendo titulos & inſcriptiones ſuæ fundationis: tam religioſus fuit Princeps. Sed
hæc & multa alia in Cæſaribus noſtris abundè ſcripſimus. Fiunt in hoc templo ce-
remoniæ tam Chriſtianæ quàm religioſæ, ſacrorum myſteriorum λειτουργίας, quas uul
gò Miſſas trito uocabulo nominamus: fundatę hæ tam à ciuibus quàm nobilibus, nu
merantur plus quàm ducentæ quotidianæ, quarum pars tamen nunc abolita incaſ-
ſum abijt: pars in alios uſus templi & eius miniſtrorum uerſa eſt, exigẽte neceſsitate,
ne tam inſigne templum rueret. Quoties in magnis feſtiuitatibus circuitur templum,
duodecim ex Senatu Viennẽſi, cum Burgimagiſtro, & Iudice ciuitatis, & duodecim
aſſeſſoribus iudicis, cum argenteis baculis circa Canonicos ob Dei honorem obam-
bulant, & Principis decorẽ: qui etiam ad Offertoriũ ſua munera eodem ordine offe-
rentes, eleganter incedũt. Epiſcopus in ſuis pontificalibus religioſe officium peragit,
cui cantores & muſici egregiè reſpondent. Toto anno digna fiunt Deo obſequia. In
hebdo-

hebdomada ſanctæ diei Paraſceues fit figuratio paſsionis Dominicæ, & ſimul ſacramentum Euchariſtiæ in ſepulchro reconditur. Multi ex ciuibus & incolis urbis utriuſq; ſexus atrati nudis pedibus, & cereas manibus geſtantes, ſumma deuotione, primum templum præcedente epiſcopo & clero tandem ingrediuntur, & Seruatoris noſtri corpus Dominicum ad ſepulchrum comitantur, adſtantes in lachrymas & deuotionem prouocantes: quæ omnia ob honorē altiſsimi fiunt, & pueros ad memoriam Dominicę paſsionis alliciunt. Licet iam has ceremonias quidam irrideant, aſſerentes has non fuiſſe tempore Apoſtolorum: à quibus libenter ſcirem, ut mihi dicerent, antequam urbes & oppida conderentur, qualis uictus tum hominum fuiſſet? Nunquid reſpondebūt, ex glandibus fructibusq; cæteris, quos natura produxit, potumq; è puris fontibus bauliſſe? Sed poſtquam homines agros colere, uitesq; didicere plantare, num alium uictum homines didicere? Ita illis reſponderim, ſi more priſco uiuendum cenſent, obmiſsis ceremonijs, ueſcantur glandibus, & aqua pura, & tum crediderim eis opus non eſſe cęremonijs. Circa diem omnium animarum epiſcopus atrato habitu cum canonicis ter ædem circuit, ſequēte ſenatu: ac loca mortuorū cum precibus, ubi oſſa defunctorum ſeruantur, ſalutat piè ac religioſè, in refrigerium omnium animarum. Circa feſtū S. Ioannis euangeliſtæ, omnes ſacerdotes templi precioſiſsimis ſacris ueſtibus ornati, ſtatuam quandam lapideam forma angeli ultro citroq; obambulant, in memoriā diui Ioannis euangeliſtæ, qui uiuus ſepulchrū ingreſſus creditur, poſt Pathmos exilium perpeſſum. Longi eſſet laboris, & faſtidientis, enumerare ſingulas huius tēpli ceremonias, quę non abſq; pulchra religione & deuotione fiunt, ad excitandam plebem in deuotionem ac religionem piam. Ob id cum exteri è diuerſis mundi regionibus ad hanc urbē conueniunt, in primis hoc templum nō ſine admiratione, & excellentiſsimā huius turrim ſpectantes, quæ cōdita fuit anno à nato IESV M.CCC.XL. & finita anno M.CCCC. adeo ut ſexaginta annis circiter turris fuerit abſoluta, quæ habet in altitudine à terra uſq; ad coronam qua circuitur, ducētos pedes, & aliquot, iuxta menſuram, ut calcei ſiue pedes ſecundū lapicidas menſurantur, ac à mathematicis: à corona autem uſq; ad ſummitatem cacuminis, ducentos calceos, aut pedes, & decē: quod in ſumma facit quadringentos & octuaginta calceos, ut ſæpe qui aſcendit & deſcendit inſignis lapicida, huius templi architectus, magiſter Gregorius Hauſer ex Friburgo mēſurauit. Superat hanc turrim in altitudine turris Argentinenſis, octo & decem pedes circiter. Extructa eſt autem hęc turris ſub Alberto II, qui dictus fuit Sapiens, Alberti Victorioſi filius, & ob malos pedes Claudus: ſub quo tanta fuit omnium rerum fertilitas Auſtriæ, ut nemo aliquam inopiam quereretur, ut ex ædificijs, quę tum condita ſunt, cernere licet, cū prius ſemel & iterum depaſcerent ſegetes locuſtæ. Eſt eo anno M.CCC.XL. chorus ſancti Stephani à pluribus epiſcopis conſecratus. Sed hic Albertus non uidit perfectam turrim, mortuus circa annum M. CCC.LXXVIII, in Carthuſia Gemming, quā fundauit, ſepultus. Cuius uxor Ioanna, ultimi comitis Phiretarū Hulderici F. comitatū illum Phiretarū domui Auſtriæ attulit, ut patet ex inſignibus illius domus, quæ ſculpta cernitur in ueſtibulo diui Stephani è regione domus cantorum in cemiterio Viennæ. Minabatur hæc turris ruinam, nam apex cacuminis ſeſe flectebat, ictus fulmine ſæpius. Et licet multi magiſtri accerſerentur, ut cōſulerent quo pacto ſubueniretur tanto malo: nullus tamen repertus eſt ex tot architectis qui accerſebantur, qui tale ingenium inueniret, quale Leonardus Hauſer ex ualle Circo, olim Maximiliani uenator, & capitaneus peditū nobilis, qui unà cum Gregorio Hauſer prædicto lapicida & architecto tēpli, cuius ſuprà mentionem feci, turrim ſcandentes, ſecto lapide in particulas, cacumen abſq; omni periculo demiſerunt, & partem poſt partem ſine iactura templi ſancti Stephani in terram demiſerunt, & abſq; periculo, & id quidē paucis diebus. Lapicidæ huius templi paulatim lapides turris, tempeſtate & igne combuſtos, refecerunt: & paucis annis in eam faciem, ut olim fuit, reædificarunt. Præcipuus autem labor erat in rectificando longo & quadrato ferramento, quod cacumen ferebat. Sed & illud ſine periculo, per ignem in turri ipſa eſt ad æquilibriū rectificatum: idq; in XII annis circiter, magnus hercle labor & incredibilis: & cum denuò cacumen imponeretur, architectus quo tempore Caro-

re Carolus v. Cæſar eſt deſignatus, & urbs hæc publico gaudio in cacumine nouo quinq; ignes ex pice & ſulphure iuſsiſſet incendi, qui in mediam noctem durabant: Architectus inquam præfatus fumo illo morbum contraxit, quo paulo pòſt expirauit, indignam mercedem ſui immenſi & magni laboris accipiens. Magnum autē reliquit ſui deſiderium, ob eius excellentiſsimum ingenium: dignus ut multa ſecula uiueret, uir omni memoria dignus. Veniamus ad alteram nouam turrim, huic uicinam e regionē, cuius fundamentū fuit locatum, ſicut à ſenioribus fide dignis accepi. nam nullam occaſionem inquirendi à ſingulis obmiſi, omnes inſuper annales diligentiſsimè euoluens quidem, ut poſteritati ſeruirem, & ſtudioſis omnibus. Ita igitur a maioribus accepi, huius fundamenta turris bis iacta eſſe: primùm anno M.CCCC.XLIIII. Sed epiſcopus Bathauenſis, & architectus eccleſiæ, ea occuluit, iterum contecta ac cooperta aliquot annis. Tandem anno à nato IESV, M.CCCC.L. denuò poſitum ad hoc fundamentum in die S. Hippolyti, XIII. menſis Auguſti, à uenerabili patre D. Simone Præpoſito Neuburgæ clauſtralis, & Ioanne Puchſpaum lapicida & architecto templi. Eo anno creuerunt tam acerba & immatura uina, ut pleriq; ciues effunderent in plateas publicas, quòd nemo illa bibere poſſet præ acerbitate, quę uulgò & patria lingua dicebantur Reiffbeiſſer, quaſi dicas, à pruina antequā matureſcerent aduſta. Ignari & indocti, quaſi circulos uaſorum adurerent ac conſumerēt, Reiffbeiſſer cognominabant, falſo. Tum Fridericus III rex Romanorum, uetuit graui edicto, ne ita profunderent uina: ſed ſi quis nollet bibere, ad cœmiterium S. Stephani duceret, ut hinc calx uino poſſet extingui, & fundamentum rectè locari. Tum diſcoopertum fuit denuò uetus fundamentum, & nouum cæmentū ex uino inductum: quo completo, creuit iam altera turris in hanc quam uides celſitudinē, cum notis numerorum inſcriptis, quantum ſingulis annis fuit ædificatum. Quis igitur non miretur hanc terram Auſtriam, nō modò tot Ducibus, Regibus ac Cæſaribus, quot fortè nulla habet ſub orbe regio, ſed tanta ubertate ſoli locupletatam, tot ædibus ſacris, tot cœnobiis ac monaſteriis refertam, tanta nobilium ac procerum copia inſignem? ut non immeritò ſex habeat patronos ſanctos in numerum diuorum relatos, ſanctum ſcilicet Quirinum archiepiſcopum Laureacenſem & apoſtolum Auſtralium, beatum item Maximilianum quoq; Laureacenſem epiſcopum, diuum Florianum tribunum militum, S. Seuerinū alterum Auſtralium apoſtolum, S. Colomannū martyrem, & diuum poſtremò Leopoldum Auſtriæ marchionem: qui hanc regionem tutantur, defendunt, ac cuſtodiunt. De quibus nunc mihi ſcribendum cenſeo ordine, initium ſumens à diuo Quirino Laureacenſi epiſcopo.

Reiffbeiſſer.

QUIRINUS ARCHIEPISCOPUS LAUreacenſis, & patriarcha Aquileienſis.

Dum diuus Petrus Apoſtolus iuſsiſſet beatum Marcum Euangelium conſcribere, ut omni populo innoteſceret, ad Aquileiam magnam urbem uenit: Hermagoram epiſcopum ordinat pro ſe, & Fortunatum archidiaconum inſtituit, ut Euangelium prædicent. qui in has terras delati, pleroſq; ad fidem Chriſti conuertebant. inter quos Laureacenſis quidam extitit, qui Laureaco nomen primū indidit, ab eo qui ſub Decio Imperatore ac tyranno martyriū paſſus fertur cognominatus, à nato IESV CC. LV. circiter, unde à diuo Laurentio martyre Laureacū urbs nomē ſortita: quæ meruit prima in iis terris Euāgelii prædicationē, ut illic archiepiſcopalis ſedes cōſtitueretur, doctrina magni Origenis abiectis idololatris. Ad hoc plurimū iuuit Philippus Imperator I Chriſtianus. qui cum duos haberet filios, hunc ſcilicet Quirinum, cum quo ex æquo iunior Philippus patrimonium diuidens, in laudem Dei uertit, & ſedem epiſcopalem erexit. Poſtquam perfidus Hunnus Attila in Auſtria copioſum Chriſtianorū ſanguinem fudiſſet, multis urbibus dirutis & ſolo æquatis, adeò ut macellum Chriſtianorum ſæuus Attila undiq; atq; lanienam inſtitueret, & urbem Laureacum duobus milibus paſſuū in longitudinem protenſam adeò dirueret, quod hodie ē ueſtigiis cernere licet, ut nulli non uerſimile uideretur, tantam illic fuiſſe urbem. Sed & luce clarius

Laurentius.

Quādo S. Laurentius paſſus ſit ſub Decio, uide Prudentium in hymno de S. Laurentio martyre.

Vide noſtros Coſs. de Philippis duobus, patre & filio.

clarius potentia Quirini epiſcopi è patrimonio coniectari poteſt, & hinc qualis olim fuerit epiſcopatus Laureacenſis, à quo ueluti ex equo Troiano manarunt epiſcopi totius fere Germaniæ, Salisburgenſis, Batauenſis, Aichſtatenſis, Friſingenſis, Ratiſponenſis, & alij complures. Habebat enim Philippus Imperator utranq; Pannoniã, qui Pannon natura fuit, & utranq; Miſiam, Dalmatiã, Illyricum, Bulgariã, uſq; ad pontum Euxinum. & cum Romæ, priuſquã occideretur à Decio, iunior Philippus ingentem theſaurum Sixto ad cõſtruenda templa Deo Opt. Max. & largis eleemoſynis in ſolarium egenorum diſtribuiſſet, quos etiã beatus Laurentius pauperibus erogauit, ob quod etiam igne coctus eſt, ac martyriũ ſubijt. hic itaq; Quirinus Philippi Imperatoris filius maior natu, ex Serena matre Chriſtiana (ab grandi doctore Origine bene in fide inſtructa, quã quidam Genofeuã aliàs uocant, ita poſtea dictã) claris quidem natalibus, ut patet, ortus, ſed longè clarior uirtutibus paternis inſigniter dotatus, quũ aliquot annis Laureacenſem eccleſiã adminiſtraſſet, cum XXII ciuitatibus huic eccleſiæ ſubiectis: tandem eſt ad eccleſiã Aquileienſem feliciter translatus, cuius & primus cõſtitutus eſt & factus patriarcha: in qua poſt multos agones & claras pro Chriſto uictorias, demũ ſub Diocletiano grauiſſimo tyranno & perſecutore coronã martyrij adeptus, odio patris & fratris Philipporũ. Alij, quod mihi uериſimilius uidetur, aſſerunt, ſub Claudio ſucceſſore Gallieni in Tyberim ſubmerſum, non potuiſſe ſubmergi. ac poſt crebras immerſiones lictorũ, beatum Quirinum à Deo rogaſſe, ut animam in aqua exhalaret. & ita tandẽ eius corpus è cemiterio Pontiani honorificè ſepultum, miraculis claruiſſe. Et cum olim dux Baioariæ Albertus, & dux Burgundiæ Ottocharus, gemini fratres, hæredibus orbati, per filiũ Pipini regis Francorum ob homicidium limina Apoſtolorũ uiſitaſſent: & tum fortè Sarraceni urbem popularẽtur, quos fortiter hi Principes & ſtrenuè inſequerentur, & urbẽ tutarentur, ſpolia abacta reducerent, & manubias ſummo pontifici Zachariæ offerrent: nullum aliud præmiũ ſuorũ poſtulant laborum, niſi ut corpus diui Quirini illis detur deferendum ad ſuam fundationẽ in Bauariam, ad cœnobiũ Deegernſee: quod facile impetrant. Sed uix dici poteſt, quanto labore illuc ſit delatũ, per uarios caſus, & inopinata diſturbia, quę illis in itinere acciderũt: ut planè indicat huius cœnobij fundatio, & annales illius monaſterij, ubi profectò mira hoſpitalitas exteris oſtenditur. de qua ſi dicere pergerem, fortè eſurientibus, qui hic guſtarunt ientacula & iura quæ hoſpitibus exhibentur, famem excitarem.

MAXIMILIANUS, ARCHIEPISCOPUS *Laureacenſis, ac Martyr.*

Defuncto S. Quirino ſub annũ Chriſti CC.VIII, diuus Maximilianus ſucceſsit, omniũ uotis tam cleri quàm populi, anno à nato IESU, CC.LXXXVIII, natus in Celeia ciuitate nobili, quã hodie Ciliam dicimus, ex magnis & claris parentibus: ſed nõ tam inſignis parentela, quàm uitæ ac morum integritas, cũ ſanctimonia uitæ, clarũ reddiderunt & dignũ antiſtitem, à teneris annis rectè inſtitutum, & in timore Dei educatum ſub Oranio præceptore. Dum quatuordecim annos ageret, patrem amiſit, ſexto anno pòſt matre ſecuta. Maximilianus itaq; utroq; parente orbatus, familiam, quam numeroſam poſſedit, manumiſit, & cuiq; de prædijs ſuis iuxta ſuam conditionem diſtribuit, reliqua egenis cõtulit: totus orationibus, uigilijs, ieiunijsq; deditus. Sed poſtquam Quirinus in Aquileienſem ſedem eſſet translatus, inuitus & ui cõpulſus Laureacum ſe contulit, benignè ab uniuerſo populo acceptus: ubi cum ſacris initiatus ſacerdotem ageret, Romam acceſsit, nihili faciens Decianam rabiem ac furorẽ, à Sixto Pontifice epiſcopalem benedictionem accepit: domumq; reuerſus, Cileiæ incolas quotidiana uerbi Dei prædicatione rectè inſtituit. Sed cum Numerianus Imperator poſt Carum patrem, & fratrem Carinum, quendam Eulaſium præfectum miſiſſet Cileiam, ut Hunnorũ inſultus compeſceret: edictoq; cauiſſet, ne quis ſtato die non Marti Deo ob uictoriam adipiſcendam libaret, multiq; metu tyrannidis etiam initiati ſacris conueniſſent in templum: ſolus Maximilianus epiſcopus, contemptis omnibus

minis, præfectum increpat, & unum Deum IESVM CHRISTVM & re & uerbo fatetur. Quem fruſtra tyrannus quū blanditijs abduci poſſe ſperaret, acrius caſtigat beatus Maximilianus. Sęuus itaq; tyrānus bile ac ira motus, extra muros Celeiæ diuū obtruncat, anno noſtræ redemptionis CC.LXXXVIII, quum uiginti annis eccleſiæ Laureacenſi præfuiſſet.

DIVVS FLORIANVS, TRIBVNVS MILITVM, martyr Laureaci paſſus, Auſtriæ patronus.

Florianus tribunus militum in ſuperiori Auſtria, cum quadraginta fortiſsimis & electiſsimis militibus in oppido reſidens, cui nomē Cecia, patria lingua hodie Zeiſſelmaur, ſub Otthone duce Auſtrię nobile oppidum, ubi à ruſticis nobili uiro Oſtrofranco de familia Fuchs genito, multi ioci habiti ſunt, & hodie adhuc quibuſdam carminibus Alemanicis, quæ uulgò decantantur, audientibus riſum mouent. Cecia olim dictum oppidum, quòd ſub monte Cecio haud admodum longo interuallo adiacet. Hic inquam diuus ille Florianus, cum ſuis militibus habitabat. nam & hic locus ſubiacebat epiſcopatui Laureacenſi. Et audiēs Aquilam præfectum Diocletiani, ſub quo tanta fuit Chriſtianorum perſecutio, undiq; diſquirere Chriſtianos, qui nollent idolis immolare, & crucifixum abnegare, quærentibus Chriſticolis latebras & ſpeluncas quibus abderentur, hic uir fortis & ſtrenuus Chriſti athleta: Cōmilitones, inquit, ô chariſsimi, turpe eſt uobis omnibus, ſic ſegnes torpeſcere: quin imus obuiam ſæuis iſtis lanijs, qui corpus quidē occidere poſſunt, animæ nihil poſſunt obeſſe, neq; hanc in piaculum adducere, quantumuis truces & ſanguinolenti, cruoriſq; humani auidi & inſaturabiles. dictoq; citius forti illi athletæ audientes, cum tribuno ſuo feſtinabundi Laureacum contendunt: in ponteq; præfecto illi Aquilę, per quem Anaſus fluuius labitur, intrepidi occurrunt: & quid uenerint, minimè hæſitantes liberè profitentur. Attonitus præfectus animoſitate militum, carceribus occludi iuſsit, & cuſtodibus muniri: & poſt multas ultro citroq; habitas diſſertationes, blandimentis commixtis minis, nihil moueri poterat inſanus ille præfectus. Ob id in iram motus, poſt ſæuiſsima uerbera, quibus diuum Florianum cæteroſq; in timorem affecit, tandem in fluuium præcipitauit, ac ſubmerſit. Et cum eius corpus, licet manus & pedes eſſent conſtricti ac ligati, ſubmergi nequiret: tandem lapidem molarem iuſsit appendi, ut ſubmergeretur. Et licet animam ſanctus martyr efflaret, tamen Deo Opt. Max. ſic iubente, eius Floriani corpus in quandam petram eſt delatum, contra naturam aquæ, indicante aquila expanſis alis, corpus diui Martyris, & poſtea à ſacris uiduis & matronis ſepulturæ traditum. Subſecuti ſunt dehinc cæteri milites animo conſtanti & firmo, nullo tormentorum genere territi, animas ſuas Deo offerentes. Feruntur hæc facto anno à nato IESV, CC. XXX, regnante Diocletiano Imperatore, ſæuiſsimo tyranno. Nec mireris lector, & Quirinū & Maximilianū obijſſe, alterū CC LXXXIIII, alterum CCXLIIII. Hi enim ob dignitates ſuas tanquam archiepiſcopi ſunt prælati, ac illic præpoſiti.

S. SEVERINVS, POST ATTILAM HVNNORVM Regem defunctum, ſecundarius Auſtriæ Apoſtolus.

Diuus Seuerinus quondam Rauennæ archiepiſcopus, gratia prædicationis uerbi in hanc patriam deſcendens, & primùm Aſturum ueniēs, ubi etiam S. Colomannus, ut pòſt dicemus, martyrium paſſus eſt: dum ciues & incolas diuinitùs admoneret, ut inſidias ſibi imminentes orationibus & prijs operibus pręcauerent, nihilq; ſancti uiri admonitiones curaſſent, deſcendit in Auſtriam, ſibiq; cellulam ſtruxit ad uineas haud longè à Vienna, quæ tum Flauabis Gotthico uocabulo dicebatur, ut Batabis quæ nunc Batauia: cuius cellulę ueſtigium hodie adhuc manet, quam quidem uillam nos hodie poſsidemus, ob amorē diui Quirini mercati: licet & à ſancto Seuerino patria lingua Seuerin appellatur: pulchra uilla, & populoſa, extructa uineis, & hortis excultiſsi-

excultiſsima. Indeq́ per hanc patriam remeans, ad Comagenis oppidum, quod hodie Kaumberg uulgo dicitur, uenit, undiq́ uerbum Dei prædicans: regem Rugorū Flaccitheum nomine, qui tum Burgum habitabat, ubi hodie eſt Burckenſdorff, fidem Chriſti docuit. Tum Quintanis, quæ hodie uulgo dicitur Cuntzing, prope Batabin: & Tiberinam, quæ hodie Ratiſpona dicitur, perrexit. Et rurſus Laureacū conceſsit, quæ hodie à fluuio Anaſo, Ens uulgo dicitur, & in Boiotro oppido circa Batabim, inter Oenum & Danubium, Euangelium prædicauit. unde monachos ſtatuēs, & uiros religioſos, factus ſic Apoſtolus Auſtralium, ut longè lateq́ in eius uita, quæ tamen rara & paucis nota eſt, ſcribitur. Tandem quum, ad quod miſſus erat à Deo, exequutus, finem uitæ ſuæ, multo antè præuidens agnouiſſet, mortuus, ad regnum Neapolitanum delatus eſt: ubi dein monaſterium exædificatum, & illic multis quotidie miraculis claret. Quod autem Apoſtolus Auſtralium dicitur, hinc eſt, quòd ea tempeſtate non Auſtria hæc regio dicebatur, ſed adhuc Noricum uocabatur. Sed eius ueſtigia adhuc in prædicta uilla, ab eo nominata Suiering, cernūtur. Claruit ſub Marciano Imperatore oriētis, à nato IESV, CCCC LIII circiter, poſt Sixtum Papam III, ut in noſtris Coſs. latè diſſeruimus. Præterea in uilla mea Swechat, reperta ſunt duo corpora humana ſub terra, in domo lanij, cum puero. quod quidem ſepulchrum erat ex coctilaterico ſaxo: quod aſpexi, & legi hanc in eo inſcriptionē: LEG. I. NOR. LEG. X. & poſt eroſas aliquot literas PP. Quod eſt euidens argumentū, hos fuiſſe præfectos legionis primæ Noricorum, & legionis X Noricorū, qui hic ſepulti ſunt poſt mortem in Auſtria, quæ tum Noricum dicebatur. Et ideo hoc nemo dubitare debet. nam poſt multa ſecula hæc regio poſtea cœpta eſt dici Auſtria, ſub Carolo Magno ſcilicet. Si quis plura de tam ſancto uiro noſſe cupiat, eius uitam perluſtret, quę non caret miraculis, & multas huius patriæ antiquitates inueniet.

DE SANCTO COLOMANNO MARtyre, quinto Auſtriæ patrono.

Ordo nunc exigit, ut de diuo Colomanno loquamur. Colomannus natione Scotus, quæ natio olim admodū religioſa, terram ſanctam, quā olim Saluator noſter ſuis ſanctis pedibus calcauit, frequens inuiſit: immò qui hanc non adijſſet, non cenſebatur rectè Chriſtianus uir. Itaq́ ſanctus in has oras ſiue fortuitò, ſiue Deo ſic uolente delatus, in oppidum Stockeraw, quod antiquitùs Aſturis dictum eſt, linguę & idiomatis noſtri ignarus, cum quicquid rogaretur, imprudens omnia affirmaſſet, pro ſtolido habitus, ſiue exploratore patriæ, anno à nato IESV, M. XII. ab hominibus impijs & inexpertis eſt in arbore uiminе ſiue reſte ſuſpenſus. Poſtquam uir Dei animam ſuo creatori reddidiſſet, uiuenti ſimilior quàm mortuo: reſticula etiam floreſcēte, & folia emittente. quibus miraculis territi homines, cœperunt ſtupēre, & admirari. Ac cum in Melicum monaſteriū à Mainhardo epiſcopo Halberſtatenſi transferretur, poſt duos annos à ſuo martyrio, plus cœpit indies miraculis coruſcare, ubi quotānis à multis peregrinis aditur, colitur ac ueneratur.

DE S. LEOPOLDO PIO MARCHIOne, & ſexto Auſtriæ patrono.

De hoc Leopoldo ſatis ſuperq́ ſuperius in Marchionibus Auſtrię ſuo ordine diximus. Hic eſt enim Marchio ille, propter quē tantū hunc laborē recepimus, ut ſuperius latiſsimè ſcripſi. Repetere itaq́ eadē ſæpius, & inculcare, faſtidiū & nauſeā parit ſtudioſo lectori. Satis ſit mihi, eruditū ac doctū carmē Ioannis Stabij mathematici & hiſtorici diui Maximiliani Cæſaris, de ijs ſex patronis Auſtrię ſubſcribere, ne pereat.

IN SANCTOS AVSTRIAE PATRONOS,
Precatio Ioannis Stabij.

Aetherei proceres, placido quos numine ſentit
Auſtria patronos, qui culmina ſumma polorum
Luce ſub immenſa Chriſto regnante tenetis,

Annuit omnipotens quibus omnia rector Olympi:
Pro nobis quoties noſtraq́ѕ ſalute precari
Collibuit, quoniam ſemper Deus audit amicos,
Uos patriæ Auſtriacæ in primis decet eſſe benignos.
Unde gradum primò è terris ſuper aſtra tuliſtis,
Et liquidum ſcandiſtis iter, cœloq́ѕ recepti
Sanctorum adſcripti numero angelicoq́ѕ ſenatu.
Veſtras reliquias hæc puris mentibus ornat,
Et precibus caſtis cumulat, ueneratur, adorat.
Hæc uobis patria in terris, uos illius ergo
Patroni, indigetesq́ѕ boni: pro Principe ſitis
Solliciti, populoq́ѕ pio, cum uenerit hora
Iudicij, Chriſtusq́ѕ ſedebit in aere iudex,
Depoſitum uobis gremio complexa benigno,
Quod tenuit reddet: quanta tunc luce pateſcet
Gloria ueſtra patres? ubi uos ſpectare licebit
Auſtriaca tellure noua conſurgere carne,
Aeris & liquidos conſcendere corpore tractus,
Felices turbæ (quondam dum uita manebat)
Quas precibus iuuiſtis, erunt comites famuliq́ѕ,
Obuia ſic Chriſto ducentes agmina, ſanctis
Spiritibus mixti, medios tranſibitis orbes.
O utinam nobis ſacra ad ueſtigia ferri
Contingat Domini, placidos tum cernere uultus,
Auribus & cupidis hoc uerbum audire, VENITE.
Interea populus, qui numina ueſtra rogando
Sollicitant, aras uotis & thure Sabæo
Cum precibus cumulant, ſperatum adhibete fauorem.
Præſidio ſemper ſecura ſit Auſtria ueſtro,
Morborum omne genus, quæ corpora noſtra fatigant,
Infandumq́ѕ malum, crudelem auertite peſtem.
Sit flauæ Cereris, læti ſit copia Bacchi:
Tartareo ſonitu reboent nec claßica Martem.
Sed pax alma ferens ramum felicis oliuæ
Illuſtret terras, ſoror & Concordia mitis,
Sed comitem Aſtrea ſociet cum uirgine ſancta.
Pulcher uirtutum properet ſimul huc chorus omnis,
Pura Fides, Spes alma, Dei dilectio, ueſtras
Poßideant animas, cœliq́ѕ palatia pandant.
Cæſaris Auguſti uobis ante omnia curæ
Sit pietas, prolisq́ѕ piæ: ſit numine ueſtro
Victor ubiq́ѕ potens, ſit felix Maxmilianus:
Soſpite namq́ѕ illo, ſunt nobis omnia ſalua.

EPILO-

EPILOGVS AD LECTOREM.

Habes candide lector, ſub compendio ſuccinctè Marchiones & duces Auſtriæ, à primo Marchione, qui in has terras ex Sueuia delatus, hanc patriam gubernauit: unà cum familia Habſpurgenſium, ad noſtros uſq; Principes CAROLVM V ſcilicet, & Regem FERDINANDVM, cum uniuerſa eorum familia, filiabus atq; nepotibus, ſub breui catalogo. Dehinc Auſtriæ deſcriptionem, quantum pateat, & cur ita dicta: tum Danubij deſcriptionem, fluentis per utranq; Pannoniã, cum ſexaginta nauigabilibus fluminibus: dehinc Prælatorum, Baronum, militum & oppidanorũ quatuor ordinum ac ſtatuum ad comitia uenientium ſeriem, à quibus ſint monaſteria & cœnobia fundata: poſtremò ſex Auſtrię patronorum uitas, cum precatione Ioannis Stabij. Supereſt, ut nunc omnes fluuios, montes, oppida, caſtra & uillas pro complemento ſubijciamus, quæ omnia ſua peregrinatione Ioannes Stabius oculis luſtrauit, & iuſſu Maximiliani Cæſaris deſcripſit: Georgius Collimitius auxit, & in pulchrã tabulam redegit, quam nunc ſubiungam, ut omnibus innoteſcat Auſtriæ ſitus.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Quæ ſequebantur, in exemplari manuſcripto, quo unico ſumus uſi, cũ & mutila eſſent prorſus, & ita conciſe negligenterq; ſcripta, ut uix percipi certa aliqua ex illis ſententia poſſet, omittenda eſſe duximus: maximè cum & à D. Vuolfgango Lazio eadem & plenius omnia, & eruditius, in Viennæ & Auſtriacarũ rerum hiſtoria deſcripta extent. Cæterùm quod ad M. Alberti Argentinenſis Chronicon attinet, neq; illud adiecißemus, niſi ipſi Cuſpiniano ita omnino eſſet uiſum operæprecium, non ſemel & honorificè ipſius mentionem facienti, & cum ſe iſti Auſtriæ ſuæ adiecturum ſuprà pollicito. Itaq; rem ipſam potius, quàm dictionis ſimplicitatem, conſiliumq; noſtrum, ac in tuendo officio noſtro fidem expendens, non facile reperies lector, quod iure uel in his reprehendas, uel in nobis deſideres. Vale, & opera noſtra qualicunq; fruere.

CHRONICON MAGISTRI ALBERTI ARGENTINENSIS, INCIPIENS À RVdolpho primo Habſpurgenſi uſq; ad ſua tempora.

RVdolphus Comes de Habſpurg, ex antiquis progenitoribus ab urbe Roma traxit originẽ. Olim namq; duobus fratribus propter potentis po. Romani occiſionẽ eliminatis ab urbe, propter eorum nobilitatẽ, Romanus dans cuilibet eorum immenſam pecuniam, ipſos iuſsit abire in partes remotas. Qui ſe in ſuperiori Alemania receperunt. Antiquior autem ad emptionem prædiorũ & munitionum, iunior autem ad uaſallorum multitudinem contendebant. Patre autem eorum poſt aliquot annos filios uiſitante, cum uidiſſet ſenioris prædia, ab eo empta, eius prudentiam commendauit. Requirens autem de iuniore, quid egerit: illum ſe in fortiſsimam quandam munitionem collocaſſe uidit. & iuſsis omnibus uaſallis ſuis, cum eorũ liberis maſculis, optimè armatis, uenire ad montem, ubi caſtrum Habſpurg eſt collocatum: illuc patrem traducens, illam fortium multitudinem oſtendit, quos & omnes eorum poſteros maſculini ſexus ſuæ poſteritati fideles fore ſperaret. in illius ergo animoſa nobilitate gauiſus, magnum theſaurum deſtinauit eidem. ex his itaq; duobus fratribus, omnes de Habſpurg poſtea proceſſerunt. *Haſpburgenſium origo uetus.*

RVDOLPHVS uerò cũ eſſet cum Friderico Imperatore in Lombardia (qui & ipſum Rudolphũ leuauit de ſacro fonte) Aſtronomus quidã ipſi Rudolpho, quamuis iuueni, frequenter aſſurgens, ipſum præ cunctis ſpectabilibus & clariſsimis honorauit. Sciſcitatus ergo Aſtronomus à Cæſare, cur iſti prę cæteris tantum exhiberet honorem? reſpondit, quia ad eum Imperij honor & ipſius Principis poſteritas deueniret. Turbato autem Cæſare, & illi indignanti, Aſtronomus dixit: Non indignemini

ei: quia antequā incipiat eius dominium, ex uobis, qui iam decem habetis filios, qui ſuccedat in Imperio penitus nullus erit. Verùm Rodolphus abinde receſsit.

DE ELECTIS POST FRIDERICUM, *non habentibus proceſſum.*

Malè autē ſuccedente Principi depoſito, & dolis cleri præualentibus contra eum, ipſo tandem in regno ſuo Siciliæ in Panormo defuncto, Principes Germaniæ Richardum regem Angliæ inclytum eligere decreuerunt: qui regi Franciæ inuidens, illico eidem ciuitatem quandam obſedit, & in obſidione iaculo eſt occiſus. Statimq́ poſtea electio per Principes Vuilhelmo Comiti Holandiæ ceſsit: qui Renum aſcendens, Briſacum uenerat: & deſcendens Friſiam inuaſit, ibiq́ eſt occiſus. Et ita poſt Fridericum Imperatorem, imperium regnumq́ Romanorum 30 annis uacauit. Richardus enim, & Vuilhelmus, quia non durauerunt, non fuiſſe exiſtimantur.

Richardus Angliæ rex. *Vuilhelmus Comes Holandiæ.* *Viginti annis uacat imperium.*

INNOCENTIUS autem Papa quartus, qui Fridericum depoſuit, Carolū Marcellum Comitē prouinciæ, fratrem ſcilicet regis Franciæ, inſtituit Siciliæ regem: contra quem Chunradinus nepos Friderici, ex Chunrado ueniens, in Italiam cum duce Auſtriæ, & magna multitudine Germanorum profectus, cum Carolo inijt conflictū. Victoq́ per Germanos Caroli exercitu, & fugato: Germani prædam fugientium inſequentes, Chunradinum cum Duce dereliquerunt. Quod uidens Carolus, qui ſe in montem cum magna parte exercitus ſui receperat, ut finem uideret, Chunradinū quaſi deſolatum inuaſit: quo cum Duce capto, & quibuſdam alijs, indeq́ abducto, exercitus totus diſperſus ob prædam miſerabilem, fugatus eſt, & occiſus. Scripſit autem Carolus Martino tunc propè exiſtenti, quid faciundum eſſet de Chunradino: qui reſcripſit, Vita Chunradini mors Caroli, mors Chunradini uita Caroli. Sic Carolus Chunradinum cum duce Auſtriæ & cæteris decollauit.

Chunradinus.

DE PETRO REGE ARRAgonum.

Quod Petrus Arragonum rex, Chunradini proauunculus, ægrè ferens, aliquibus machinationibus per mare occultis, inſulam Siciliæ ingreſſus, occiſis Francigenis, & fugato Carolo & alijs, inſulam Siciliæ occupauit: quam eius poſteritas poſtea tenuit, & eius abnepotes hodie detinent, ſine lite. Carolus autem Neapolim, & reliquam partem circa mare, unà cum comitatu prouinciæ, ſumma poſtea cum quiete poſſedit, ſemper reſiſtendo Germanis. ſub quo Guelphonum de parte Eccleſiæ, & Gibelinorum ex parte Imperij, ſunt nomina inchoata.

Guelphi. *Gibelini.*

~~DE POTENTIA ET SUPERBIA SEdis Apoſtolicæ, ac Prædicatorum & Minorum.~~

~~Poſt Fridericum creuit potentia & ſuperbia ſedis Apoſtolicæ, ac Minorū & Prædicatorum, qui per Fridericum & ſuos deteſtabantur. Tunc ipſa ſedes præ cunctis ordinibus, priuilegijs illos exaltauit in tantum, quòd nunc ipſa ſedes & clerus uix defendantur ab illis.~~

DE ASTUTIA ET HONORE COmitis de Habſpurg.

Creuit autē Rudolphus de Habſpurg, aſtutia & honore. qui cum litem duram haberet cum Abbate S. Galli, & duæ lites aliæ ſibi ſuccreſcerent, ad domum Abbatis iuit, qui eum perſequebatur odio capitali. Ac ibi ſedens ad menſam eiuſdem edentis,

nihil

nihil hoſtile prę ſe tulit. Abbas ergo, licet iratus, ipſum tamen honorificè & gratanter recepit. & ſic illico in tantum ſunt amici effecti, quòd Abbas cum exercitu ad inuadendum alios cum eodem perrexit. Tunc dixit ei Comes: Quicũꝗ tres lites habeat, duas reformet. Habuit ſororem, quam dedit Domino de Ochſenſtain in uxorem: ex quo Domini & de Ochſenſtain, & de Strasberg, poſtmodo prodiere. *Ochſenſtein.*

Erat autem antiquũ caſtrum in Briſgagia, ex oppoſito nunc caſtri Friburgenſis. *Straſsberg.* Cumꝗ olim dux Carringiæ, à ſororio ſuo Comite de Kyburg, precibus obtinuiſſet, *Briſgaw.* ut annueret Ducem facere domũ uenationis in monte caſtri Friburgenſis, uxor Ertia dixit Comiti: Bene dixit frater meus, quòd domũ uenationis ibi facere uellet, quia uenabitur & expellet uos per ipſam domum.

DE MORTE DUCIS ZARINgiæ, tempore Friderici Imperatoris.

Mortuo autẽ, tempore Friderici, Berchtoldo duce Zaringeñ. uni ſororio de Khyburg ceſsit illud dominium in Burgen: alteri Egenoni cum barba, Comiti de Vrach, *Berchtoldus de Zaringen.* ceſsit inferius dominium. quo mortuo, cum reliquiſſet duos filios, ſcilicet Chunradũ ſeniorem, cui ceſsit Briſgagia: & Egenonem, cui ceſsit pars in Sueuia, à qua Comites de Fürſtenberg proceſſerũt: Chunradus Comes Friburgenſis moriẽs, reliquit duos *Furſtenberg.* filios: Egenonem ſeniorem, cui ceſsit dominium Friburgenſe: & Heinricũ, cui ceſsit Newenburg & Baden. qui Hainricus, cum Newenburg ueniſſet, animo recipiendi in craſtino ab hominibus fidelitatem: tunc in ſero ſub macellis uxorem cuiuſdam *Neuuenburg.* Burgenſis ſtuprauit: propter quod illi Burgenſes fidelitatem facere noluerunt.

DE NOBILIBUS CIUITATIS BASIlienſis, & primò de Pſitacis & Stelliferis.

Erant autem in diebus illis partes inter nobiles Baſilienſes, hodieꝗ durans inter Pſitacos & Stelliferos. Cum enim ad tornamenta, uel probamenta alia uenirẽt, & cũ *Pſittaci. Stelliferi.* multitudine egrediebantur, dicebant: Qui ſunt iſti? tum dicebatur, Scalarij monachi, qui erant excellentiores. de quo alij commoti, conſilio habito, fecerũt uexillum albæ ſtellæ magnę in rubeo campo, ſub quo ſigno erant progenies de Eptingen, Kynow, Krenzow/Riehen/Pfäffingẽ/de Ramſtain, Am kornmarckt, de Newenſtettẽ, Martrer, & plures alij. Alij uerò fecerunt uiridem Pſitacũ in albo campo: ij erant Scalarij monachi, marſcalci, kamerer, & multi alij, qui ſemper Stelliferos præceſſerũt: omnes Comites, & nobiles uicini, de altera partium. Et etiam eo tempore inualuit bellũ contra Neuuenburgenſes, quòd pluribus annis nec agri nec uineæ, nec unus hortus culti fuerunt multiſꝗ occiſis, & captis ultra quinquaginta, qui pedibus ſunt truncati, multa etiam alia acciderant. quod durauit uſꝗ ad creationem Rudolphi, in Regem promoti. qui tamen, conquerentibus de ſtupro oppidanis, ad ius Romanũ eos accepit. Et faciẽs tum etiam, quod Comes fuit captus, & ad unguem excoriatus. Sed inſuper Rex decimam partem omnium bonorum oppidanorum recepit, quam Comiti aſsignauit.

DE EPISCOPO MOGUNTINO, QUI promouit Rudolphum Comitem de Habſpurg in Romanorum Regem.

In diebus illis, electo quodam archiepiſcopo Maguntino, ad urbem pro confirmatione proficiſcente: Rudolphus Comes prædictus per Electum prædictum literis rogatus ab Argentina uſꝗ ad Alpes euntem conduxit: eoꝗ feliciter confirmato ac redeunte, archiepiſcopus grates ſibi agens, optauit ut nunquam moreretur, niſi Comiti de tanto officio reſpondiſſet. Itaꝗ Maguntinus feliciter & proſperè pro creatione regis Principes ad oppidum Franckfurt conuocauit. Interea accidit, quòd Pſitaci Stelliferos, & eorum fautores iuxta capellam Binningen circa Baſileam obſederunt.

berto & Rudolpho filijs ſuis. & ueniens cum exercitu, in Viennam ciuitatē Auſtriæ
capitalem receptus eſt: habitisq; multis tractatibus, Ottocharus Bohemiā, Auſtriā,
Morauiam, & Hungariam, & totam quaſi terram uſq; ad Bruſsiam, & uſq; ad mare
tenuit, à rege ſuo feuda receperunt. Viennenſes autē ad regem cum ineffabili pompa
& oſtenſione potentiæ & diuitiarū peruenerunt. Rex autem largus, & gracilis ſtatu-
ra ualde, aquilum habens naſum, indutus griſea ruſticali tunica, cum alto galerio, in
communi ſtrata ſedens: Ottocharus autem indutus precioſiſsimè, cui more regio ſer
uierunt nobiles, genibus flexis, etiam in feudis recipiendis. Cùm autem Rudolphus
rex feuda contuliſſet, indignatus Ottocharus, & per uxorem ſuam Polonicam con-
temptus, quòd ſe in tantū ſubijceret, cœpit regem & Auſtriā infeſtare. Rex autē con
gregato forti exercitu, Bohemiam cōtra Ottocharū eſt profectus. tranſeuntes aūt ſyl-
uam Bohemiæ per inuaſores, qui fugientes damna plurima ſunt perpeſsi. Epiſcopus
aūt Baſilienſis tenēs extremā cuſtodiā, inuaſores iterū uenientes, inuaſit: qui in amnē
fugiētes more ſolito ſe trāſituros credebāt. Epiſcopus uerò perſonaliter in flumē pro-
ſiliens, quem ſui ſequebātur, cæpit eoſdem: quos nudos ligatos ſuper equis ſecum du
xit ita diu, quouſq; fuerunt à muſcarum corroſione perempti, nec amplius fuerunt
infeſtati. Dicebatur autem de multitudine inimicorum, latitantium in ſylua. quod
cum rex dixiſſet Epiſcopo, conſtanter epiſcopus procurauit, quòd quingenti galeati
ultra flumen, iuxta Regis exercitum proceſſerūt. Quærenti autem regi qui eſſent illi,
epiſcopus reſpondit: Pro uobis ſunt illi. Rex habens tædium de illis, rogauit epiſco-
pum, ut abirent: & iubente epiſcopo, abierunt. Venit autem Ottocharus cum exerci
tu innumerabili contra regem. Rex autem nō inſignis regalibus, ſed in armis rubigi-
noſis prodijt in conflictum. Venit autem quidam uolens ad regem, cupiens ab eo
donum, eo animo ut ſibi ſeruiret. Quod cum rex renueret, uenit ad Ottocharum: &
illius dono recepto, permiſit regem, quantumcunq; ſe abſcondentem, poſiturū ad ter
ram. Videns Ottocharus exercitū Regis, nec uolens eum uitare, acceſsit ad dominū
Zeuuſch, Bohemū potentem, cuius fratris filiam ipſe Ottocharus doloſe cognouit, *Zeuſch.*
& patrem eius in turri igni occidit, dicens illi, quòd ignoſceret, ſi quid unquam malè
egerit contra ipſum, ut perpetuò ditaret eundem. Ille uerò reſpondit, quòd pro eo fi-
deliter pugnare non poſſet, ſegregans ſe ab Ottocharo cum electis duobus milibus
Bohemorum. Appropinquantibus autem timoroſe & paulatim exercitibus ad con-
flictum, Rodolphus de Reno, miles Baſilienſis, ſonora uoce cantauit, quòd per am-
bos exercitus audiebatur, Domina ſancta Maria, domina ſancta: quod tempore Le-
taniæ ruſtici cantant. præordinauerat Hainricus Marchio de Hochberg, quòd quan-
docunq; tempore conflictus acclamarent, ipſi fugiant: quòd & cæteri etiam clama-
rēt. quod factū eſt. Per quod territi ſunt Bohemi. Heinricus quoq; Schorlin Sueuus,
ſeruitor Epiſcopi Baſilienſis, habens equum indomitum, preſſuram & cornu ſeu a-
ciem exercitus regis ſufferre non ualens, tacto equo cum calcaribus, primus Bohe-
mos inuaſit. Dixitq; rex, Tempus eſt ut iuuetur. Initoq; conflictu prædictus Valens,
qui dona ab Ottocharo recepit, cognoſcēs Regem quamuis abſconditum, per ſcapu
las proclinans, occiſo equo regis, Regem proſtrauit in terram. & illo Valente occiſo,
cum ſeruitores Regis pro ipſo, multi pro illius erectione ſe occupare uellent, Rex di
xit: Non curetis de me. non eſt uis de uno homine, ſed progredimini ad conflictū. Illi
dimiſſo Rege progrediētes uiriliter, Ottocharū occiderunt: imò eo capto, finito con-
flictu, quidam Bohemus occidit, cuius relictā prædictus Zeuuſch poſtea recepit u-
xorē: quē Vuenceſlaus rex Ottochari filius poſtea decollauit. Reliquit enim Otto-
charus filium & filiam, quibus Romanus rex prædictus ſuos liberos copulauit, dans
Vuenceſlao unam filiarum ſuarū, & ſorori eius filium ſuum Rudolphum, cui ſorori
dominium de Khyburg hæreditario iure donauit. Rudolphus uerò dux poſtea mo-
riens, Ioanni duci Alberti regis uxorem reliquit. Vuenceſlaus rex Bohemiæ quie-
tè & ſine armis in lecto moriens, filium & duas filias ex prædicta uxore reliquit. Fi-
lius factus rex, clam in lecto occiſus eſt. Vnam filiarum habuit Heinricus dux Karin-
thiæ, quem pro rege receperunt Bohemi: qui tamen propter iuſtificationes Alberti
regis,

regis, qui & ipſe filium ſuum Rudolphum primogenitum ibi regem conſtituerat, poſſeſsionem habere pacificam nequiuit. Aliam uerò filiam Vuenceslaus, diu poſtea occiſus, ſuccedens Adolpho & Alberto regibus, & creato Hainrico Comite de Lutzelburg in Romanorum regem, recepit in uxorem, & regnum Bohemorum cum ea. Filius autem Ioannes Imperatoris eiuſdem. Occiſo itaq; Ottocharo, Rudolphus rex in Auſtriam pergens, diu permanſit in Vienna.

DE MAXIMO DOLO ET FRAUDE, *quod rex Rodolphus unquam fecit.*

Erat autem quidam potens Comes Vngarus, nomine Ywan, qui regem & Auſtriam plurimum infeſtauit, pluries pacta inita inter ipſos infringens. Pro quo rex uerbis pacificis miſit in dolo. & cum ueniſſet Viennam, & timor magnus irruit ſuper eum, accedens menſam regis, bibit de ſcypho Regis, dicēs: Modò ſum ſecurus, quia bibi cū probiore uiuente. Verùm ſtatim poſt menſam arreptus eſt, & ſub glacie ſubmerſus. Videns autem quidam de Bele magiſter militum arreptionem, irruit in gladium ſuum pro illius defenſione. Rege uerò dicente: Deſiſte, quid ad te? ipſe uidens perfidiam regis, mœrens quieuit. Quidam uerò miles, qui eum iubente rege illic conduxit, ac uidens quòd fiebat per ſe impediri non poſſe, quaſi amens factus, poſtea præ uerecundia laudauit. Cum autem in Vienna nocte famuli ſpoliarentur, euntes pro uino, & reſiſtentes uulnerarētur: Fridericus Comes de Liningen, quadam nocte aſſumens Gruem militem ſuum, perſonaliter iuerunt pro uino: circuiens undiq; cum cannis tanquam garconnes, omnes in eum irruerunt. & omnibus illis amputatis capitibus, Grus cuiuslibet caput poſuit ſuper uentrē. Mane autem facto, plures ciuium filij occiſi reperti ſunt, & magnus clamor factus eſt coram rege. Quis autem feciſſet, nemo ſciuit. Progrediente autem rege ad miſſam, & ſequente eum Friderico Comite, uiderunt unum in ſtrata occiſum, caput non ſupra uentrem habentem. & clàm dicente Friderico ad Gruem, ſe illi non rectè feciſſe: Rex audiens, tacuit. Sed pòſt in camera quærens à Friderico facti ſeriem, ipſum cōmendauit. de cuius Friderici conſobrini regis geſtis, integra hiſtoria opus eſſet.

Albertus de Vualſee. Reliquit autem filio ſuo Duci Alberto multos Sueuos in Vienna, quorum unus de Walſee: cuius liberi propter eorum uirtutem conſtantiæ ditiſsimi ſunt effecti: ita quòd, qui per pedes uenerant in Auſtriam, poſtea decem milium marcarum redditus habuerunt. Rediens autem rex ad Renum cum epiſcopo Baſilienſi, ad caſtrum & oppidum Brundrut: qui epiſcopus poſt multos bonos actus, & ſtrenuos & utiles eccleſiæ Baſilienſis, ad Maguntinum archiepiſcopatū promotus eſt. Rex autem nullum motum habens ad Italiam, forſitan quia uidit cæteris malis multis ſucceſsiſſe, miſit prædictum regem Hainricum ad epiſcopum Baſilienſem, cum membranis ſigillo ſuo ſigillatis, ad ciuitatem Romanā, qui ibidem ſedit Apoſtolicè Romandiolani, & quædam alia in damnū gratię Imperij, ubi habitis quibuſdam tractatibus nomine regio ſigillauit.

Fuerunt autem tres fratres de Habsburg, filij patrui Regis, ſcilicet Rudolphus epiſcopus Conſtantienſis, Gottfridus dominus de Louffenberg, & Eberhardus qui dicebatur de Khyburg. Rex quoq; oppidum Rottlingē obſedit: & oppidum Murten de manibus comitis Sabaudiæ eruens, ad regnum retraxit. *Berna.* Rex quoq; Bernam ſibi rebellantem obſidens, & euertere non ualens, ſed quotidiana lite infeſtans: tandem Rudolphum filium ſuum clàm cum quadringentis equitibus miſit, qui ſe ponens in inſidijs, quoſdam abductores pecorum ſolito more præmiſerunt: quos illi inſequentes uſq; ad locum inſidiarum, capti ſunt, & occiſi. Ipſi uerò Ludouuicum Comitem de Hennenberg, patrem ualentiſsimi Vuernharij, primùm aggredientium cuſpidibus recipientes necarūt. Sicq; Berna eſt regi reformata. *Columbaria.* Cumq; rebellantē ſibi Columbariam obſediſſet, *Pſeudofridericus.* quidam uerò Imperatori Friderico ſimillimus, in inferioribus Reni partibus ſeipſum Fridericum fingens, ac Barones ac ciuitates ſibi congregans, & uſq;

& uſq; Vueſtphelat ueniſſet, Rex pertimeſcēs admiſſam cū Columbarienſibus concordiam, cum gente deſcendens, ac ſi illum uellet tanquā Imperatorem uenerari, ipſum apprehenſum cremauit. Dicitur quoq;, quòd cum rex Franciæ illis diebus monaſterium ſancti Dionyſij, quod Imperio pertinebat, grauaret, & pluries à rege Rudolpho rogatus non deſiſteret: tandem Rege ſcribente Franco in ſingula, quòd deſiſteret, alioquin ipſum uiſitaret, per uires & uiros, quos ſibi felix Germania germinauit: Francus ſe nolens inbrigare cum illo, quieuit.

In diebus illis cum Petrus Baſilienſis epiſcopus, haberet litem cū Gallicis uicinis, ſuccubuit in cōflictu militum, præſertim Baſilienſium magna multitudine captiuata: rex Rudolphus pro illorum recuperatione ueniens, Biſanciam obſcdit: ubi manicas uuambaſij ſui fractas cū nouis pecijs reparans, dedit exemplū alijs, ita faciendū. Dux aūt Burgundiæ, cum omniū quaſi potentia Gallorū, cum exercitu maximo ſe poſuit contra Regis exercitum, ne Regi uictualia poſſent afferri: ita quòd una die Regis exercitus in uictu defectum maximū eſt perpeſſus. Videns autem Rex rapas in campo, rapas raſas comedit: quod uidentes alij, rapis ſunt omnes ſaturati. Rex autem accedens ad Gallorum exercitum, in ualle poſitum iuxta ripam, in monte deſuper ſe recepit, ita quòd unus exercitus in alterum poſſet reſpicere. Et in ſero tractans cum ſatrapis ſuis de ineundo manè conflictu, cū quidam ex eis mirarentur, & dicerent quomodo uiuere uellent: Rex dixit, inanem ipſos habere curam, reſpondens: Si ipſos uicerimus, uictualibus eorum ueſcemur: ſi nos uicerint, cum nobiles ſint, dabunt uictū captiuis. Ipſisq; ſic tractantibus, nox acceſsit. Erat autem tumultuoſum murmur in exercitibus, ut moris eſt. Et ecce quidam de Suuicia, quorum Rex mille quingentos habuit, ſoliti currere in mōtanis, deſcendentes montem irruerūt in caſtra Theobaldi Comitis Ferretarum, qui fuit adiutor in acie Gallicorum: à quibus eſt occiſus, ipſius ſpolia deferendo, & plurima laniando. Itaq; in ualle facta eſt commotio clamoroſa, Gallicis quoq; tractantibus de præcludendo Regi deſcenſum. & quia nō erat aptus deſcenſus ad eos, ſecurus à conflictu, quidam ex eis dixit: Noſco Regem talem, & ſi deberet manibus & pedibus repere, nos inuadet. Sicq; timentes, diluculò ſolennes uiros ad Regem pro concordia deſtinarunt. Cumq; Rex aliud nollet niſi ante omnia captiuis liberè reſtitutis: Dux & maiores Burgundiæ ſe Baſileam præſentarunt, ibi de concordia tractantes. Vaſalli Imperij quoq; præſtita fidelitate, ſunt de regalibus inueſtiti. Dicitur etiam, Regem in ipſo exercitu dixiſſe, ſe in qualibet mundi parte cum electis quatuor galeatorum, & quadraginta peditum armatorum de Alemania milibus, ſtare inuictum: æſtimans, hos omnem multitudinem aggreſſuros.

Theobaldus Comes Phyretarum.

DE GENEALOGIA DOMINÆ *Annæ.*

Rex autem Rudolphus cum Anna de Hochenberg, ſorore Alberti de Hocherberg, habuit tres filios, inter alios: Rudolphum, Albertum & Hartmannū. Qui Hartmannus apud Raynaw in Reno perijt, & cū matre & paruulo fratre Carolo in choro Baſilienſis eccleſię eſt ſepultus. Itē habuit ſex filias, quarū unam habuit dux Bauariæ ſuperioris, alterā dux Bauarię inferioris, tertiā dux Saxonię, quartā dux Vratislauiæ: quo defuncto, recepit Marchionē in Brandenburg. quintā habuit rex Vuenceslaus Bohemiæ, filius Ottochari, per ipſum regē Rudolphum regem occiſi. ſextā habuit Carolus primogenitus regis Ceciliæ, ſiue Apuliæ. Ex Rudolpho filiorū primogenito, ex ſorore Vuenceslai, deſcendit Ioannes Bohemiæ dux, occiſor prædicti Alberti. Ex Alberto, qui habebat Elizabet, filiā Comitis Tyrolis, antequā pater promoueretur in Regem, quē Comitem ipſe Rex poſtmodū ducem Carinthiæ creauit, creati ſunt, Rudolphus primogenitus, qui factus eſt rex Bohemiæ, & filiam regis Franciæ ducens, ſine liberis eſt defunctus. item Fridericus, in Romanorum regem in diſcordia electus, & coronatus: qui ex filia regis Arragonum, ſola relicta filia, quæ poſtea Comiti Carinthiæ data eſt, ſine alijs liberis eſt defunctus. item dux Leopoldus ſtrenuiſsimus,

nuiſsimus, qui relictis duabus filiabus ex filia Comitis Sabaudię, quarum una poſtea data eſt duci Sweinitʒ Sileſiæ, alia domino de Cuſin Franciæ, ſine alijs liberis defunctus. Item Ottho dux ex filia ducis Bauariæ inferioris, duos relinquens filios, Fridericum & Leopoldum, qui mortui ſunt ſine liberis. Item dux Auſtriæ, qui ex filia Comitis Ferretarum habet filios & filias, quorum Rudolphus primogenitus habet filiā Caroli Imperatoris, & Bohemiæ regis. Item Agnes, ducens Andream regem Vngariæ, ſine liberis defuncta, quæ hodierno die ducit uitam ſanctam & beatam. Item ducíſſa Lotringenſis, ex qua Rodolphus filius, & Rodolphus nepos, & domina de Babylone ſunt nati. Itē Catharina deſponſata Hainrico Imperatori, eo defuncto Duci nupta Calabriæ, filio regis Ruperto Ceciliæ, ſine liberis eſt defuncta. Itē Comiſſa de Ottingen, ex filia Rudolphi regis in inferiori Bauaria. ex ſuperiori Bauaria nati ſunt, Rudolphus primogenitus dux & Palatinus Reni, Ludouicus Romanorū Imperator quartus, & Landgrauius Haſsiæ. Ex Rudolpho & Metza, filia Adolphi regis Romanorū, eius coniuge, deſcenderunt, Adolphus, Rudolphus, & Rupertus minor, quē Arneſtum nominãt: cuius mater fuit de Ottingeñ, & de Vuyrttenberg: qui Arneſtus filiam regis Ceciliæ duxit uxorem. Ex Rudolpho & filia ducis Carinthiæ, deſcendit uxor Romanorum & Bohemiæ regis. Ex Ludouico Imperatore deſcenderunt, ex Polona Ludouicus & Stephanus filij, ex Marchioniſſa de Miſſen: ex Holanda autem deſcenderunt, Romerius Marchio Brandenburgenſis, Vuilhelmus Comes Holandiæ, & Albertus, & duæ filiæ, quarum unam habet frater regis Hungariæ, aliam Maſturus dominus Veronenſis. Ex Ludouico primogenito Marchione in Brandenburg, ex filia regis Daciæ, deſcendit filia nupta regi Noruuegiæ: ex filia uerò ducis Carinthiæ, ablata Ioanni Bohemo, propter impotentiam, nati ſunt filij & filiæ. Ex Stephano, & filia regis Ceciliæ, & poſtea ex filia Burggrauij de Norenberg, multi filij & filiæ ſunt creati. Ex Marchioniſſa Miſſenēſi plures filij & filiæ creati ſunt. Ex Saxona, Rudolphi regis filia, plures Saxoniæ duces ſunt creati. Ex duciſſa Vratislauię, poſtea ex Marchione in Brandenburg, Vuolmarus, & quidam alij Marchiones nati ſunt. Ex regina Bohemiæ ipſius Rudolphi regis filia, & ex Vuenceslao rege, deſcenderunt Vuenceslaus filius, qui Rex factus ſine liberis eſt defunctus: Item duæ filiæ, quarum unam habuit Hainricus dux Carinthiæ, ex qua deſcenderunt duæ filiæ. aliam habuit Ioannes rex Romanorum, & Ioannes Marchio Morauiæ, uxor Hainrici ducis Bauariæ inferioris. Ex Carolo Romanorū Imperatore, & ſorore regis Franciæ, deſcenderunt duæ filiæ: una regina Hungariæ, quæ ſine liberis eſt defuncta: alia duciſſa Auſtriæ. ex regina Siciliæ ipſius Rodolphi filia deſcenderunt, Carolus ſucceſſor patris, etiā regis Ceciliæ, ſed per patrem Rudpertū & per Papam eiectus, ſed de adiutorio Alberti regis Romanorum auunculi ſui Hungariæ rex creatus: item Delphina, ex qua duo Delphini filij ſunt nati: item Clementia regina Franciæ, quæ abſq; liberis eſt defuncta. Ex Carolo rege Hungariæ prædicto deſcenderunt, nunc Carolus, primogenitus rex Hungariæ: item Andreas rex Ceciliæ, iugulatus per Iohannam uxorem & patruelem ſuam.

DE ANIMOSO ET PROBO COMITE Alberto de Haigerloch & de Hohenberg, qui dicebatur eſſe unus de XII. pugilibus.

Albertus Comes de Hohenberg & de Haygerloch, frater prædictę Reginę, dominæ Annæ, duos Comitatus habuit antiquos ualde, ſcilicet Haygerloch & Hohenberg: & ſiti ſunt in corde Sueuiæ, & dicebantur Comites de Hurmingen, & illi Comites fuerunt potentes in Sueuia & Elſacia. in Elſacia habuerunt caſtrum quod dicitur Ortenberg, & magnas uillas, & totam uallem quæ dicitur Albrechtztall, cum omnibus pertinentijs: in qua ualle duo domini & fratres de Hurmingeñ, quorum unus fuit laicus, conſtruxerunt clauſtrum ſolenne ordinis S. Benedicti, in honorem S. Michaelis, & procurauerunt eximi ab omnibus exactionibus & muneribus quibuſcunq;

S. Michaelis cœnobium.

buſcunq; à Papa Sixto, excepto quod annuatim debent præſentare ad Cameram Papæ unum marmotinũ, hoc eſt, denarium aureum, qui bene noſcitur à curia, & eſt minoris ualoris quàm paruulus florenus de Florentia. Nomen Clauſtri latinè Hugonis curia, Teutonicè Hugeſchonem. Prædicti uerò duo domini ambo mortui ſunt, & in dicto clauſtro ſepulti, ubi corpora eorum hodierna die requieſcũt. Quod dominium Albertus Comes poſtea dedit Rudolpho de Habsburg, in dotẽ dominæ Annę prædictæ ſororis ſuæ. Albertus uerò prædictus multa bona fecit tempore ſuo, & laudabilia. Fuit bellicoſus, animoſus, & probus. & cantatum fuit à quodam magiſtro, qui dicebatur Kumier, quòd idem Albertus eſſet ſuſtentaculum Romani imperij, totius Sueuiæ. qui Albertus fuit occiſus in proprio comitatu ſuo, per quendam ducem Bauariæ, iuxta caſtrum Lintſtetten, peſsimè derelictus à ſeruitoribus ſuis, quorum progenies hodie prædicto domino eſt nota: qui fugitiuè receſſerunt à domino ſuo, ſicut canes quibus alligantur ueſicæ, quibus impoſitæ ſunt fabæ. Progenies fugientium dicuntur die Lember uon Vuittingen, & duxerunt agnũ per iſta: & ſicut legitur, quòd una ouis interficit totũ gregem, ita dominus eorũ interfectus fuit per fugam ipſorũ: utinam fuiſſent lupi rapaces, qui deuoraſſent corpora eorum. Ex prædicto Alberto deſcenderũt, Albertus & Rudolphus. Albertus dicebatur Roſchman. Rudolpho exiſtente, Albertus mortuus eſt. Rudolphus multa & laudabilia fecit: & potentior Sueuus fuit, qui tũc uixit. Et habuit tres Comitatus, ſcilicet Rattẽburg, Haygerloch, Hochenburg. exceptis pluribus munitionibus, Horuue, Nordlingen, Vuerſch, † der Buſs, Buggingeñ. Obſedit etiam Rudolphus Eberhardum de Vuirtemberg, & filiũ ſuum Vlricum unicum, cum machinis & alijs inſtrumentis, cum quibus caſtra & munitiones inuaduntur, & duo ſibi caſtra deſtruxit, & eum obſedit pluribus ſeptimanis cum magnis expenſis: quorum unum dicebatur Mogneggeñ, aliud uerò Pfullentz Grauenuueyler. & ita deſtruxit, quòd domini de Vuirtenberg nunquam audebant eum depellere de loco. Ex Rudolpho & domina de Vuerdemberg deſcenderunt, Albertus, Rudolphus, Hugo, Hainricus, & una filia.

Hugonis curia.

Sueuus mons, à quo Sueuia nomen habet.

DE ALBERTO PRIMOGENITO Rudolphi.

Albertus miſſus fuit in Conſtantiam per patrem ſuum Rudolphum, cauſa ſtudij: ubi ſtetit honorificè pluribus annis, & multum profecit in artibus. factus eſt Canonicus maioris eccleſiæ: & rector cuiuſdam eccleſiæ in Auſtria, quæ dicitur Ruſpach, & rector trium eccleſiarum in Sueuia, quarum pater eius fuit patronus. Poſtea miſſus fuit Pariſios, ubi ſtetit pluribus annis cum magnis ſumptibus, & profecit in magnum clericum: & legebat iura ad tempus, multis audientibus. Poſtea Licentiatus fuit in Decretis, non cauſa dominij, ſed cauſa ueræ ſcientiæ. Poſtea rediens ad patriam, receptus eſt in Canonicum Argentinenſem. Mortuo autem domino Rudolpho epiſcopo Conſtantienſi, electus eſt in epiſcopũ: ſed in diſcordia nõ habuit proceſſum, quia maior pars Capituli & burgenſes erant contra eum, qui timuerunt potentiam patris. Poſtea factus eſt Cancellarius domini Ludouici Imperatoris, & eius aduocatus prouincialis totius Elſatiæ. in cuius ſeruitio multa peregit, & in ſolennibus negocijs miſſus fuit per Imperatorẽ in Franciam, tunc in prouinciam ad Papam, modo ad regem Angliæ, tunc ad ducem Auſtriæ. Poſtea uidens Imperatorem eſſe pigrum, & nõ multum promotum ab eo, tranſtulit ſe Auinionem. ibi diu ſtetit per longum tempus: ubi prouiſum fuit ſibi de epiſcopatu Herbipolenſi, à Papa Clemente ſexto. & non obtinuit, propter potentiam illius de Hohenloch, cõcorditer electo à toto Capitulo. Poſt mortẽ domini de Ottingen, qui fuit famoſior phyſicus mundi, papa Clemens ſextus prouidit prædicto domino Alberto de epiſcopatu Freyſingenſi, quẽ potenter & ſine impedimẽto tenet: qui fuit uirtutibus plenus, ſociabilis, affabilis, largus: ſed minus humilis, quia nimia humilitas parit contemptũ. Rudolphus ſecundogenitus fuit probus, uirilis, ſed crapuloſus. Ex quo, & domina ſua de Naſſouue, deſcendit unus filius,

Albertus in Conſtantia cauſa ſtudij canonicus maioris eccleſie, plebanus in Ruſpach.

lius, qui ſepultus eſt in Collegio Ehingenſi, iuxta Neccarum, quod pater ipſius conſtruxit. Hugo uerò tertiogenitus, animoſus, bellicoſus, mitis, uirtuoſus, ſociabilis, & audax, non curans de futuris contingentibus, ſed exceſsit in multiloquio, contra dogma Catonis:

Virtutem primam eſſe puta compeſcere linguam.

Et Ariſtotelis: O' quàm ſpecioſum eſt, & honeſtū in homine, abſtinere à multiloquio. A' quo, & filia Ferretarū Comitis, deſcēdit filius. Hainricus uerò quartogenitus, animoſus, bellicoſus, & prodigaliſsimus erga ſeruitores ſuos, ita quòd omnes munitiones & uillas eis diſtribuit, exceptis paucis uillis, & una munitione optima ſuper Danubio, quā tenuit, ſcilicet Fridingeñ, uel die Neuuenhohnberg: qui dominus Hainricus occiſus fuit, & cum eo optima iudicia Sueuię, in epiſcopatu Curienſi, per dominos de Bellmont, & adiutores eorū, in montanis: qui ſepultus fuit honorificè in clauſtro quod dicitur Salmanſuuiler, anno Domini M.CCC.LII.

QUAEDAM FABULA DE QUOdam notario Alberti Comitis de Hohenberg.

Quidam notarius domini Alberti Comitis de Hohenberg, qui dicebatur Cappadocier, ſociabilis, curioſus, & ſubtilis, nō curans pecuniam, qui fuit rector cuiuſdam eccleſiæ in Schera, nomine Tieringeñ: Rex uerò Rudolphus libentiſsimè confabulabatur cum eo: in cuius curia frequenter morabatur, propter dominium ſuum, cuius ſororem Rex habuit in uxorem. Quadam uice Rex indixit curiam Principibus in Franckfurt. Cappadocier ueniens à longè, & uadens ad cancellariam, inuenit menſam paratam, & cancellarium & notarios ſplendidè prandentes. Sedit uerò & ipſe ad menſam, & pauca cibaria dabantur ſibi, licet magnam haberet famem: & ſuperius in menſa erant magnæ ſcutellæ, impletę optimis cibarijs. Ipſe uerò uocauit unum de ſeruis ſuis, & dixit ad eum: Redeas ad modicum tempus, & uoca me feſtinanter, & dicas quòd dominus meus miſerit pro me. Ille uerò interim circumuoluit ſecretè menſale, & in fine rotæ calcaris ſui fortiter firmauit. Seruus uerò intrauit, & feſtinanter uocauit dominum ſuum. Ille ſurgens feſtinanter, & menſale cum omnibus ferculis & ſcyphis traxit in terram, & exiuit ad dominum ſuum. Rex uerò percipiens, quæſiuit ab eo, dicens: Quid modò feciſti? ille reſpondit: Dum ueni ad menſam cancellarij, & notarij ueſtri habuerunt fercula diuerſa, & dabatur mihi, quod ſanæ mentis & corpore infirmus bene comediſſem: tunc egi, quòd ipſos mecum oportuit ieiunare. Rex uerò ridens, & reſpondens, Optimè feciſti. Ille uerò poſtea gratulanter & honorificè tractatus fuit à cancellario, & omnibus notarijs Regis. Item quæſitus fuit à Rege, ſi haberet eccleſiam bonam: ille reſpondit, Fortem & bonam eccleſiam habere, & bonas campanas, ſed quod dominus ſuus nimis frequenter acciperet ſibi fructus eccleſiæ. Quod Rex audiens, promiſit ſe acturum, quòd dominus permitteręt fructus cum eccleſia.

ALIA FABULA DE EODEM

Item Rex quadam die erat in Vlma, ubi oleum nucum erat in cariſsimo foro. Cappadocier dixit, dominū ſuum habere plures arbores nucū in comitatibus ſuis, quàm in tota Elſatia & tota Vueſtaugia, idq́ iurando affirmauit coram multis dominis & alijs. aliqui credebant eum mentiri, & dixerunt Regi. Rex uerò uocauit Cappadocier, & dixit: Quid dicis de arboribus nucū ſororij mei? reſpondit: Ego dico, & dixi per iuramentum, dominum meum plures habere arbores nucum, quàm in tota Elſatia & Vueſtaugia ſunt. Sed ſunt coryli, qui ſunt arbores nuces proferentes, ſi non magnas, tamen paruas. Rex ridens dixit: Sicut te dimitto, ita te inuenio. Multa talia fecit prædictus.

ALIA FABULA DE QUODAM *miliſe, qui dicebatur Iacobus Müller de Thurego.*

Rudolphus Comes de Habsbürg fuit inimicus capitalis Iacobi dicti Müller, militis Thurocenſis, antequam fuit electus in Regem. Cui quadam uice obuians, cum nullo modo poſſet effugere manus Comitis, ſapiens fuit, & feſtinanter deſcendit equum, & proiecit gladium ſuum in terram, & extraxit braccam, & ſedit in uiam quaſi merdando. Comes uerò & ſeruitores ſui uenerunt uehementer exeuaginando gladios ſuos, uolentes eum occidere. Ille uerò extenſis manibus, clamauit Comiti: Non decet dominationi & honeſtati ueſtræ occidere merdantē, detis mihi pacem quouſq; attraham braccā. Comes reſpondit: Sit ita. Ille uerò dixit, Tunc bracca mea nunquā plus ueniet ad culum meum. Comes uerò hoc audiens, furore repletus, receſsit ab eo. & idem poſtea factus eſt ſeruitor eius ſpecialis.

DE MORTE ET SEPULTURA HAINrici, *dicti Frouuenlop, magni dictatoris.*

Anno Domini M.CCC.XVII, in uigilia S. Andreæ, ſepultus eſt Hainricus dictus Frouuenlop, in Maguntia, in ambitu maioris eccleſiæ, iuxta ſcalas honorificè ualde: qui deportatus fuit à mulieribus ab hoſpitio uſq; ad locum ſepulturæ, & lamentationes & querelæ maximæ auditæ fuerunt ab eis propter laudes infinitas, quas impoſuit omni generi femineo in dictaminibus ſuis. Tanta etiam ibi copia fuit uini fuſa in ſepulchrum ſuum, quòd circumfluebat per totum ambitū eccleſiæ. Cantica canticorum dictauit teutonicè, quæ uulgariter dicuntur Vnſer frawen laide, & multa alia bona.

FABULA QUAEDAM DE REGE.

Rex quadam uice tranſiens pontem Thuregi, cum uidiſſet quendam ſenem cum canorum multitudine pilorum, dixit ad quendam confabulantem ſibi: O' quot bonos dies in uita ſua peregiſſe potuit iſte canus? Quod audiens ille, dixit ſuauiter: Domine fallimini, quia nunquam habui bonum diem. Quod quaſi audiens Rex, quæſiuit ab illo, quid factum fuiſſet ab eo? Reſpondit, & dixit: ſe regentem in iuuentute uetulā deformem, quam accepit in uxorem propter pecuniam, cum qua diu uiuente iracunda præ timore aliarum mulierū, dixit, ſe uitam iraſcibilem peregiſſe: quia ipſa iam ſene defuncta, illico iam aliā iuniorem recepi, nec illi in lecto cōplacere poſſum, uitam cum ea rixoſam & duriorem peregi. De quo Rex in riſum eſt prouocatus.

ALIA FABULA DE REGE.

Igitur cum iam quidā diues mercator, ſagacior præ omnibus in mercatura, ſemper gerens negocia ſua ueriſimiliter pro utiliori conamine, & tamen defeciſſet: quadam uice eum uocauit Rex, quærens ſi uellet recipere pro ſocio mercatorem, & conſilium ſuum ſequi: quo annuente, quilibet eorum ponit centum marcas. Dixit autem Rex, Volo omnino quòd Argentinæ empta hallecia traducas Coloniam, & ibi uina empta reducas Argentinam: cuius conſilio quamuis nimis & meritò territus adquieuit. Erat autem eo tempore Argentinæ tanta multitudo hallecum, quòd quaſi pro nihilo uendebantur. & cum ueniſſet Coloniam, accidit quòd periculum in lacu factum eſt, quòd illo anno non poterant haberi hallecia, quia non poterant captiuari, & ualde in hallecibus lucrabatur. Accidit aūt quòd tanta multitudo uini deſcēderat, quòd uina leuiori foro & precio uendebātur Coloniæ, quàm in Alſatia: uina itaq; ſuper curribus Argentinam ducens, cum interim uineæ repentina geliditate perierint, illa precio uendidit triplicato: ita quòd Rex & ipſe maximè ſunt lucrati. Dixit ergo Rex: Oportet quandoq; contraria, non ſemper lucri, ſed ueri ſimilia inchoare.

DE QUADAM ASTUTIA REGIS.

Venit etiam quadam uice clam ad Regem in Nurnberg, quidam mercator, indicans Regi, quòd hoſpiti ibidem noto & famoſo commiſerit ducentas marcas argenti, quas hoſpes ſe recepiſſe negabat. Rex autem ſciſsitans, in quo ſacco eſſet argentū, mercatorem abſcondit. Venientibus autē ciuibus, & inter illos hoſpite, ad alloquendum Regi: Rex alloquens iocoſe hoſpitem ſibi notum, uidens eum pulchram ualde habere mitram in capite, ſicut tunc moris erat, dixit ſe oportere mitram eandem habere: & ipſam extraxit ab illo. de quo hoſpes ridens, gaudebat. Propoſito autē ſermone ciuium, Rex pro conſilio intrauit cameram, & clam quendam de ciuitate cum mitra per interinſignia miſit ad uxorē hoſpitis, quòd ſibi hoſpiti talem ſaccum cum argento illicò deſtinaret. quod cum illa feciſſet, ille Regi præſentauit argentū. quo oſtenſo mercatori, & illo dicente ſuum eſſe: Rex abſconſo argento, uocato ad ſe hoſpite ſolo, ei querelam expoſuit mercatoris: quo negante præciſè, mercatore uerò aſſerente, inſtans Rex, producto ſacco hoſpitem nimis territum deuincit. Redditoq; mercatori argento, hoſpitem prædiuitem in ſubſtantiam bonorum mulctauit. Rex quadam uice de Marchione Hainrico, quid comederet, requiſiuit: quo reſpondente, quòd ipſe & ſui comederent unum pulmentum cum carnibus, & ipſe & uxor eius unum caponem, & qui uellet acciperet alteri: Rex reſpondit, Non malè comedis, ſi ſic facis.

DE MORTE RUDOLPHI REGIS.

Deficiente tandem rege præ ſenio, & dicentibus ſibi medicis, quòd ultra certos dies durare nequiret, ipſe dixit: Eamus Spiram ad alios Reges ſepultos. & manens in Germerſchen iuxta Spirā, ibiq; moriens, & ſepultus Spiræ in ſepulchro regali, honorificè, anno regni eius XVIII. cuius Epitaphiū in ſilice ſuppoſito ſculptū tale eſt:

ANNO DOMINI M. CC. LXXXXI. PRIDIE CALEND. OCTOBRIS OBIIT RODOLPHVS REX.

DE ELECTIONE ADOLPHI *de Naſſouue.*

Mortuo itaq; Rudolpho, & ueniente Alberto duce Auſtriæ, pro quo eligendo Principes miſerant cum magnis expenſis uſque Haganow, Adolphus Comes de Naſſouue in regem Romanorum eſt electus à Principibus. à quo idem Albertus de feudis ſuis, præſertim ducatu Auſtriæ inueſtitus, in Auſtriam eſt reuerſus. à quo Duce cum poſtea miſsis legatis Rex petijt filio ſuo filiam ſuam copulari, Dux reſpondit: Se, ſi poſſet ex filia ſua facere Principem, hoc facturum: uel quòd Rex filiam ſuam uni ex filijs Ducis coniungeret, quoniam ſe Principem facturum promiſit. Ex quibus & alijs inter Regem & Ducem odium eſt ſubortū. Rex autem Metzam filiam ſuam Rudolpho duci Bauariæ Palatini in uxorem copulauit, qui ex ea genuit tres filios,
Albertus monoculus. Adolphum, Rudolphum, & Rupertū: tamen intoxicatus Albertus in Auſtria, & diu per pedes ſuſpenſus, oculum perdens euaſit.

DE BONIFACIO PAPA OCTA*uo, & Columnenſibus, ac rege Angliæ.*

Eiſdem temporibus Bonifacius Papa 8. Columnenſes perſequebatur ad unguem, Cardinalibus de Columna depoſitis, alijſq; plurimum moleſtatis. Fouens autē Rex Franciæ Columnenſes, Papā perſequebatur odio capitali, propterea Papa in odium Franciæ Regē diligebat Adolphū. Rex aūt Angliȩ propter antiquā dominorū guerram,

ram, cupiens aggredi Francum, centum milia marcarum pro auxilio ſibi promiſſo, Adolpho principi, ſed non præſtito deſtinauit: qui infideliter agens, ſe non diſpoſuit ad litem, ſed à Marchione Miſnenſi, nepote olim Friderici Imperatoris ex filia, odiū habente, filio ſuo eundem Marchionatum emit, & tempore breui poſſedit, exceptis quibuſdā munitionibus: quia filius Marchionis Fridericus nomine, eiecto Principe occupauit eundem. Princeps enim Miſnam potenter ingreſſus, crudelia multa peregit. unum tamen caſtrum uincens, C.L. decollauit, qui domino ſuo caſtrum manu tenuerant. Poſtea Princeps Columbariam, quæ ſibi fidelitatem fecerat, ſibi rebellantē obſedit: cui aderant inter alios epiſcopus Baſilienſis, Comes de Ferrato, de Liechtenberg, de Rapolczſtetten, epiſcopus Argentinenſis, & alij. Et per quoſdam plebeios porta de nocte aperiebatur Principi, & fugientiū multi ſunt comprehenſi, inter quos Anshelmus de Rapolſtetten uix decollationem euaſit. Captus eſt autem Baltherus Schultetus Columbariæ, & Ioannes filius eius, per epiſcopum Baſilienſem: quos omnino Rex habere uolēs, ſed propter officium epiſcopi uitam reſeruans, eorum patrē omni die longo tempore fecit ligari ſuper rotam erecta manu, in ſignum perfidiæ, & per uias & ciuitates ante ſe duci, & tandem matri ſeruari: & ibi patre extincto, filius poſt mortem Regis eſt liberatus.

DE ODIO INTER REGEM ET *ducem Auſtriæ.*

Princeps autem intendebat facere brigam duci Auſtriæ, propter quod multi Auſtralium ſuperbiebāt cōtra Ducem. dixerat autem Dux: Si dominus meus Romanorum Princeps ſtipendiarius eſt Angelici factus: & ego minore dedecore ſtipendiarius ero Franci. Plures electorum Principum, & ſpecialiter Maguntinus, Principem ipſis æſtimantes ingratū, Duci, quòd ueniret ad Renum, & nuncios & literas deſtinarunt. Dux autem timens ſe à Rege in Auſtria uiſitari, allata ſecum pecunia, partes Reni & Sueuiæ eſt ingreſſus, malens in partibus conſanguineorum ſuorum potius litem inferre, quàm in Auſtria uiſitari. Rex autem aſcendens cum Chunrado de Liechtenberg, epiſcopū Argentinenſem Duci fauentem in Rubiaco oppido diu potenter obſedit. Fuerant autem quatuor duces Bauariæ fratrueles, Rudolphus & Ludouicus fratres ſuperioris, Stephanus & Ottho inferioris. Venienti autem Otthoni in auxilium Regis, Albertus ſtrenuiſsimus Comes de Hohenberg in Sueuia, ſibi obſtaculum ponens, ab Otthone in conflictu eſt occiſus.

DE CONGRESSU REGIS ET *Ducis, & occiſione Regis.*

Cum Dux Auſtriæ uenīēs de Sueuia iuxta oppidum Kentzingen caſtra metaret, Rex eundē locū acceſsit: cumq́ propter flumē Eltzach exercitus ſe mutuò inuadere non poſſent, oppidumq́ Regi aperiretur, Dux cum hoſtili exercitu Sueuorum & Renenſium equitum deſcendens Maguntiam uenit, ibiq́ à Principibus quibuſdā quaſi congregatis, Regemq́ tanquam inutilem ac deſtructorem reipub. & Imperij deſtituentibus, in Romanorum regem eſt electus. Et cum regi Adolpho adeſſe nimiam multitudinem populi aſcendentis ſentiret, ſe doluit deſcendiſſe. & aſcendens iuxta montem Dornberg prope Vuormaciam, expectauit. Rex autem feruens, metuēsq́ Auſtralem aufugere, non expectato peditum exercitu ſuo, cum equitibus ſuis celeriter ſequebatur. Argutus autem, ſuis dicentibus, Aciem equitū eſſe minus fortem, noluit aſſentire. Aſpiciens autem exercitum Ducis, quem credidit non manſurū, dixit: Verū dixiſtis, noſtrū exercitū nimis breuē eſſe. illis uerò dicentibus, modò neglectū eſſe. & ſic inierunt conflictum. Erat enim Rex animoſus ualde in Auſtrales. atq́ habito conſilio, exercitum ſuum declinauerat, ut acies Regis obuium haberet ſolem. Ipſis aggredientibus, hinc inde occiſis, & præ calore, inter quos Ottho de Offenſtein uexillifer Alberti & Ludouici, cum alijs, caloribus ſunt extincti. Rex ipſum Alber-

tum aggrediens dixit: Non euadetis, ſed hic imperium dimittetis. Ille uerò dicens, Hoc eſt in poteſtate Dei: Regem iuxta oculum uulnerauit gladio. Proſtratus autem Rex in terram, per quoſdam comites ſylueſtres, & alios Bolleria, modico in collo eſt uulnere occiſus. quod uidit Dux, & nullũ amplius occidi permiſit. Sicq; Adolphus cum octo annis regnaſſet, nolens expectare ſuos, ſtultitiæ furia eſt occiſus, & in monaſterio Stowenfeldt ad quod præſente Alberto uenerunt, eſt ſepultus, de quo ſcripti ſunt uerſus:

Anno milleno trecenteno minus uno,
In Iulij menſe, Adolphus ruit in enſe
Per manus Auſtrali proceſsi marchinam.

Victo autem Regis exercitu, cum Rex per garcones ſpoliatus, omnino nudus iaceret, Maguntinus, ſcilicet de Eppenſtein, cõſanguineus & machinator facti, uidens Regem, fleuit, dicens: Cor ualidiſsimum perijſſe. Dux autem timens Maguntinum uariari, dixit ei: A' me non recedatis, meo negocio non perfecto.

DE ELECTIONE ALBERTI
Ducis in Regem.

Occiſo itaq; Adolpho, Albertus dux Auſtriæ occiſor, ab omnibus Principibus eſt electus, & Aquiſgrani ſolenniter eſt coronatus. Quem Papa Bonifacius diu odio proſequens, & læſæ maieſtatis crimine reum dicens, tandem ſimiliter in odium regis Franciæ approbauit: quem Albertum cum Papa contra regem Franciæ mitigare uellet, ille ſe hoc non facturum, niſi ſibi & hæredibus ſuis regnum & Imperium confirmaretur per ſedem, reſpondit: quòd ſi ſibi fieret, aut ſe Francum expulſurũ de regno, aut ſe per hoc moriturum promiſit. Noluit enim in hæredum deſtructionem ſe tanto periculo exponere, pro incerto. De quo cum multum tractaretur per ſedem, tandem in contrarium reſedit conſilium. recenſuerunt enim, quantum à tempore promotionis Rudolphi regis patris ſui illa fuerit progenies exaltata, in ſeruitutem redegiſſe timẽs. Dixit ei Papa: Non fiat uiuente iſta Ieſabel: denotans Elizabet reginam, quæ ex matre ſoror extitit Chunradini. Hic Bonifacius alludens ſuo tempore centeſimum annum ſtatuit Iubileum, in quo ſcilicet M. CCC, Romã multitudo maxima confluebat. hunc Bonifacium Columnenſes de auxilio Franci Anagniæ captiuarunt, qui tentus, necdum illos abſoluere uoluit: imò amplius maledixit, & præ ira manus corrodens, tandem liberatus per Romanos, egrediens de Aramea, conuerſus ad eum dixit: Si non meminero tui, obliuioni detur dextera mea. Verùm breuiter expirauit. Hic eſt Bonifacius, de quo dicitur, quod Cœleſtino prædeceſſori ſuo, uiro utiq; ſancto, de quo curia doluit ſe in luteis non perficere, per longam cannam loquebatur, Cœleſtine cede, Cœleſtine cede: quo etiam cedẽte, & Bonifacio tanquam certiſsimo creato, cum populus uenerabatur ut Papam. Bonifacius hoc ſub excommunicatione prohibens, conſtitutionem edidit, quo Papam poſſe renunciare papatui declarauit: quia multi aſſerentes contrarium, eum Papam negabant. Hic condidit Sextum Decretalium, in quo claritate & uenuſtate dictionis omnes qui unquam iura ſcripſerunt anteceſsit: edidit cõſtitutionem Super cathedram, grauem Minoribus & Prædicatoribus. Quo mortuo, Benedictus IX ſucceſſor, qui fuit Prædicator, fecit conſtitutionem Inter cunctas, per quam reuocauit aliam. Quo etiam ſub Alberto rege mortuo, creatus eſt Clemens quintus Vuaſto, qui conſtitutionem Super cathedram reuocauit. Ex tunc curia fuit à Roma tranſlata. primò enim fuit in Burdegali, poſtea ſuper Rhodanum. hic contraxit cum Heinrico Imperatore. Iſte Albertus rex monoculus, potens in regno Almaniæ, & inibi filijs ſuis omnia quæ potuit attrahens, partes alias non curauit.

Iubileum. *anagnie* *Sextus Decretalium.*

DE SEX FILIIS ALBERTI REGIS.

Habuit enim ſex filios: Rudolphum primogenitum, qui ex relicta ſecunda ſcilicet

uxore

uxore Vuenceslai regis Bohemiæ, filio eiuſdem regis mortuo contrahens, & rex Bo
hemiæ effectus, ſine liberis eſt defunctus. Item habuit Fridericum, elegantem, formo
ſum & fortem: Leopoldum bellicoſum, & prudentem: Hainricũ, Albertum, Ottho-
nem, & una filiarum eius Andreæ regi Hungariæ patri nupta, olim de regno Hunga
riæ eiecto. & ueniens Venetijs filiam diuiſsimi ciuis ducens, & ex ea hunc Andream
genuit: qui ueniens ad curiam Alberti huius, adhuc ducis Auſtriæ, & receptus in re-
gem Hungariæ, petijt Alberti filiam. quod cum Dux renueret, dicens eum mercato-
ris filium: ipſe Hungarus Viennam in omni parte obſedit, & dandam ſibi filiam coe-
git, dans filiæ Bresburg, & multas alias munitiones. cuius fratres poſtea Bresburg
recipientes, dederunt ipſi Reginæ relictæ alia bona. Captis autem Hainrico & Fride
rico ducibus Auſtrię, Carolus rex Hũgariæ ab ipſis Bresburg extorſit. Quo Andrea
ſine liberis defuncto, relicta in loco occiſionis patris, uitam cœlibem duxit. Item
aliam dedit duci Lothringiæ, quæ ex eo ducem Rudolphum Lothringiæ procrea-
uit. Item dedit unam Goldemmaro Marchioni Brandenburgenſi: quo mortuo ſine
liberis, ipſam dedit duci in Presla Poloniæ. Itẽ Comitis relictã de Strasberg, ſororẽ,
Orthonis de Ochſenſtein, conſobrinam Regis, ipſe rex Rodolphus Marchioni de-
dit de Baden. Regno Hungariæ uacãte, Carolo quarto filio ſororis Regis Alberti de
regno Hungariæ per populum prouiſo, Albertus rex eundem nepotem & regnum
Hungariæ traducens, ipſum potentẽ effecit: quæ eius potentia pluries liberis Alber-
ti regis in perniciem conuerſa eſt. Ipſe namq; Carolus ſtrenuè ſe tenens, eiectis pluri-
bus magnatibus regni, potentiſsimus eſt effectus. Accepit aũt filiam regis Cracouię,
filiam ſororis regis Lituaniæ gentilis in uxorẽ. quæ uxor quadam uice conata ipſum
regem interficere, ſedentem in menſa, per gladium, ipſa gladium manibus ſuis dete-
gens, ad caput regis tres digitos amiſit. Ille autem malefactor per quendam repentè
fuit occiſus. Fato autem eodem rege Alberto functo, uixit adhuc relicta, olim Ru-
dolphi ducis Auſtriæ, fratris Alberti: qua morante adhuc in Brugga, miſit frater eius
Vuenceslaus rex Bohemiæ pro ea, uolens eam copulare regi Hungariæ. quæ cum fi
lio ſuo duce Ioanne ueniens in Bohemiã, eſt defuncta. Rex autem Albertus omnino
uolens rehabere Ioannẽ ipſum, remiſſum cum filijs ſuis, tandem ab ipſo eſt occiſus,
quem enutriuit. Orta autem diſcordia inter Albertum regem, & Vuenceslaum Bo-
hemum ſuper quibuſdam terris, Bohemiam decem ſeptimanis cum magna potentia
incendio deuaſtauit, ſed nullam munitionẽ obtinuit, Alberto rege facto, Comes de
Friburg habens ſororem Chunradi de Liechtenberg, epiſcopum Argentinenſem ad
ſubijciendum ſibi Friburgenſes obſedit. Ciues autem caſtrum Friburg machinis de-
turbarunt. Veniens autem epiſcopus ad deuaſtandum Friburgenſes, illisq; exeunti-
bus, inierunt conflictum: multisq; Friburgenſium occiſis, quidam carnifex epiſco-
pum ſub dextro in rubea baſia circumeuntẽ, & exercitum ſuum ad pugnandum inci
tantem, cuſpide perforauit. quo occiſo, Comes & ſui per ciues poſtea continuè debili
tati ſunt, & depreſsi. Rex Albertus Ioannem epiſcopum Eyſtetteñ, cancellariũ ſuum,
illegitimè natũ, pro epiſcopatu Argentinenſi obtinẽdo Ioanni de Ochſenſtein ſcho-
laſtico Argentinenſi, conſobrino Regis, ad Romanam curiam deſtinauit. Papa non
ſcholaſtico, ſed eidem Cancellario de epiſcopatu Argentinenſi prouidit: quem Rex
tanquam ſua manu tenuit, & uix de ſcholaſtici amicis defendit: epiſcopo multa pro
illis faciente, & magna donante. Hic Ioannes in ſtructuris & munitionibus bene-
fecit eccleſiæ, & poſtea filijs Regis, præterquam in fine adhæſit Bauaro. Rex quoq;
in principio creationis, cũ Chunrado epiſcopo Theobaldum Comitem Ferretarũ,
inuaſit, eius terrã uaſtando: qui Comes dando filiam ſuam Otthoni de Ochſenſtein,
Regi eſt reformatus. Aliam filiam dedit Vdalrico de Vuirtenberg Comiti, ex qui-
bus duabus nunc domini de Vuirtenberg & de Ochſenſtein peruenerunt. Itẽ cui-
dam Petro de Tyrole, qui phyſicus erat, & per ſedem Apoſtolicam in epiſcopum eſt
promotus Baſilienſem. Ioannes autẽ fratruelis Regis, quem Rex in curia ſua cum
filijs ſuis nutriuit, aſſerens dominium in Khiburg ad ſe ſpectare, tanquam matri ſuæ Morganaticum ius.
per Rodolphum regem olim Morganatico iure donatum, libenter habuiſſet ſua,

inſtans feruenter, ut ſibi ſaltem eum intuentes aliquos aſsignaſſet. ad quod Rex mi-
nimè induci potuit, quòd nequiret, & inſuper multos Baronum bonis ſuis & uiribus
ſpoliaret. Inſtabat uerò frequenter regina, ut liberos ſuos ſibi cōmendatos haberet,
ac ipſius Ioannis prodigalitatem nimiam accuſabat: tandem ipſe Ioannes dux cum
Baronibus Rudolpho de Vuart, Vualthero de Eſthibach, & Vdalrico de Palma, Re
gem interficere cogitauit. Aſcendente autem regina uerſus Rinfeldam, cum iuxta
minorem Baſileam ad eam currens ueniſſet Otho epiſcopus Baſilienſis, iuxta currū
eius gratiam pro rege placando implorans, luto fuit perfuſus. Craſtinò autem Rege
exiſtente apud locum ſuum balnearum, ac Ioanne epiſcopo Argentinenſe rogante
Regē, ut prædicto Duci de munitionibus ſuis aliquid aſsignaret: Rege uerò reſpon-
dente, quòd uellet ipſi Duci committere centum galeatos in expeditionē Regis uer
ſus Bohemiam, & poſt reuerſionem uellet ſibi aliqua aſsignare: hoc epiſcopo ad Du
cem prolato, Dux dicens ſe nihil habere in commiſsione quod ſibi facienti onerosum
eſſet futurum: Epiſcopo reſpondente, ſe mortem & ſuorum ablationē ad paria iudi-
care. Vualtherus quoq; de Elſchibach, cum à Rege ſibi ablata repeteret, dicens ſe Re
gis conſanguineum, & patrem ſuum in ſeruitio occiſum, nec proficeret: quòd pariter
ipſum poſſet ſubmergere, dixit Regi. Prandentibus autem illis cum Rege, eiusq; fi-
lijs, rex Ioanni Duci unum crinile roſarū poſuit ſuper caput, & alijs. Dux aūt flens,
ſuum poſuit ſuper menſam: ipſeq; & ſui comedere noluerunt in menſa. Cum autem
poſt prandium Rex uellet equitare ad regnum in Rinfeldam, ueniſſetq; ad flumen
Ruſam, Ioannes dux & ſui primi in naui aſcenderunt, quæ ibi unica erat. Sequenti au
tem uice tranſeunte Rege, & equitante per ſata, ſicut in more habuit, colloquente ſi-
bi milite de Caſteln, acceſſerunt Dux & ſui, primusq; Rudolphus de Vuart dixit:
Quàm diu iſtud cadauer equitare permittimus? ac Rulaſsingenſi famulo eius frenum
Regis apprehendente, Ioannes Dux cultrum collo Regis infixit. Rudolphus uerò
de Vuart Regem gladio perforauit, Vdalricus uerò de Palma faciem & caput diui-
ſit: Vualtherus uerò de Elſchibach licet Regem facto non læſerat, interfuit tamen ſic
Rege occiſo in ſua terra, anno Domini M. CCC. VIII, Calend. Maij in meridie, anno
regni ſui decimo, in quo loco occiſionis ſolenne monaſterium Kunigsfeldt ordinis
Minorū eſt conſtructum, in quo Rex primò ſepultus, Spirā poſtea translatus: in quo
loco plures filiorū ſuorū ſepulti ſunt. Occiſores aūt ſunt fugati. Primò enim uenerūt
in caſtrū Froburg. dolo autem illuſi per Comitem de Nydow, poſtea ſunt diſperſi.
De Palma autem miles fortis diu Baſileæ in domo Conuerſarum, item in caſtro ſuo
† Fortè Vui-uelſpurg, quod Aventicum olim. Alburnenſi latitans, tandem obijt. Obſeſſo aūt per Luipoldum Regis filium † Schmi
belburg, decapitati ſunt quinquaginta, & alijs bonis Vualtheri & Eſchibach deſtru-
ctis, ipſe in terra Comitis de Vuirtenberg paſtor pecorum eſt effectus. poſt annos
XXXV, in morte ſe pandens, honorifice eſt ſepultus. De Vuart uerò, poſtquam in
caſtro ſuo de Valkenſtein aliquandiu latitaſſet, uolens ire ad ſedem Apoſtolicam, ue
niens ad Ylam oppidum Theobaldi Comitis de Blamund, pandente hiſtrione comi
ti & uxori ſuæ, quæ fuit de Veringeñ, illaq; cum lachrymis dicente, Abſit quòd eua-
dat, qui dominum & conſanguineum meum interfecit: per ipſum Comitem fuit ca-
ptus, cum famulo ſuo Rulaſsingeñ. receptaq; pecunia, duci Lupoldo ſunt aſsigna-
ti. Vnde & mercator idem dictus eſt Comes Rulaſsingeñ, iuxta Einſingſch eſt po-
ſitus ſuper rotam. de Vuart uerò, iuxta locum occiſionis Regis ductus ad iudicium,
cum non daretur ei aduocatus pro ſe loquens, primò negans occidiſſe Regem, obtu-
lit ſe duello. Secundò dixit, in eo nullum fuiſſe crimen commiſſum, qui occidendo
dominum ſuum Romanum Regem reus læſæ maieſtatis fuiſſet. Sed ex quo ipſi occi
ſores fuerunt, per ſententiā Hainrici Imperatoris dānati ſententialiter fuerūt: & quòd
nulla alia ſententia opus eſſet, ut ligaretur ad caudam equi, tractusq; ad locum ſuppli
cij, fractis dorſo & membris, flexus eſt ſuper rotam. Eius uxor de Palma ueniens no-
cte ſub rotam, proſtrata ad terram ad modum cruxifixi in oratione permanſit. Ille ue-
rò interrogatus, ſi ſuā uellet uxorem adeſſe? reſpondit, quòd non: quia pari modo in
uxoris compaſsione, atq; in propria pateretur. quæ relicta, multis annis Baſileæ bea-
tiſsimam

tiſsimā duxit uitam. Ioannes uerò Dux poſt multas occultationes, tandem in forma Beghardi ueniens Piſas, ab Imperatore Hainrico inibi captus, & poſt Imperatoris mortem pluribus annis tentus, tandem inibi honorificè eſt ſepultus. Occiſo autem rege, cum obſeſsi in Furſtenfeldt ſe manè uoluiſſent captos dediſſe: in crepuſculo noctis ueniens nuncius, in uertice montis clamās, Domine de Raperg, Rex eſt occiſus: eoq; audito, etiam exercitus ante mediū noctis nunciū haberet: territi, ſummo mane receſſerunt. Obſeſsi autem uenientes Baſileam, contra Monachos mouebantur. & magna facta briga in Baſilea, omnes Monachi & adhærentes expulſi fuerunt.

DE ELECTIONE HAINRICI DE *Lutzelburg, ſtrenui Imperatoris.*

Occiſo itaq; Alberto rege, Hainricus Comes de Lutzelburg, ſtrenuus & ſacer, eodem anno in feſto omnium Sanctorū, à Principibus concorditer in Franckfurdt eſt electus, & Aquiſgrani in ſequenti Epiphania coronatus. Aſcendens autem Rhenum, cum ueniſſet Spiram, uenit Eberhardus Comes de Vuirtenberg cum DCC equis in magna ſuperbia, etiamq; cum multa tyrannide in homines Imperij commiſſa. eius cum non recordaretur, à Rege indignanter receſsit. propter quod idem Comes poſtea ad mandatum Regis per ciuitates in Sueuia adeò eſt deſtructus, quòd ſibi uix tres ex omnibus ſuis munitionibus remanſerunt. quem de caſto Aſperg obſeſſum, cum multo tremore fugiētem, Heſſo Marchio de Baden in oppido Betencken recepit. qui Comes depauperatus, cum concepiſſet Imperatoris gratiam, in Italia, poſtea percepit de morte Imperatoris, paulatimq; reuixit. Venientibus autem nuncijs ad regem Argentinam, pro gratia Regis & priuilegiorum inuocatione tranſmiſsis, nec Spiræ nec Argentinæ ab ipſo reſponſum habebant. Aſcendentes autem Columbariam ad Regem, edocti à quodam ſecretario Regis, dixerunt ei: Ciues ueſtri Argentinenſes hoc petunt, quos Rex dicens ſe antè non intellexiſſe, quorum fuiſſent nuncij: cum dominos Argentinenſes ſe nominaſſent, fauorabiliter exaudiuit. Aſcendens autem Homagia, & fidelitatem dominorum & ciuitatum capiens, cum non abundaret, concepit in Italiam proficiſci: & ueniens Spiram, Fridericum ducem Auſtriæ occiſi filium poſt plures tractatus & tentationes, ſi poſſent Alberti liberi ab Auſtria ſeparari: dicente cōſilio Regis, quandoq; Reges propter ducatum Auſtriæ occiſos: ac Friderico reſpondēte, Et iſte, ſi carere noluerit, poterit eſſe ſextus. Tandē de illo ducatu & alijs dominijs eū inueſtiuit, quæ pendebant ab Imperatore, acto quòd duces Regi ultra montes cum ducentis galeatis ſeruirent: auditoq; quòd Rex una die, Albertus & Adolphus Romanorum reges, ſepulti fuerunt Spiræ, & ipſe interfuit. poſtea collectis multis per prouinciā Sabaudiæ Comitis, intrauit Lombardiam, cumq; eo Lupoldus dux Auſtriæ, Rudolphus Bauariæ, archiepiſcopus Treuerenſis, Leodienſis, Baſilięſis, & plures alij epiſcopi, & quaſi totius Alemaniæ ſtipendiarij ciuitatum. & ueniens Aſtam, poſt receptionē ſuam, de eis dubitans per Guidonem de turri Gelfiæ dominium ciuitatis habentem (credidit enim eum citò receſſurum) miſit Rex pro melioribus in tota Italia, de utraq; parte Gibellinorum & Guelfiorum, tentans ſi quo modo poſſet inter eos concordiā ordinare. ac illis poſt magnam deliberationem dicentibus hoc impoſsibile eſſe, Rex deſiſtens, illos negotio imperfecto remiſit. Videns autem Guido, Regem diu & potenter in Mediolano morari, & de traditione & nece regis & ſuorum per ſe & ſuos cogitans; quendam de Sodoma damnatum educere decreuerant ad cremandum, ut Alemannis egredientibus ad uidendum, clauſis portis Regem occiderent deſolatum. Et irruentibus illis cum populo ad palatium Regis, primi fratres Teutonici ſignati S. Mariæ armis & uexillo ordinis, qui decreuerant non exire cum cremando, cum quibuſdam alijs irruentem populum uiriliter inuaſerunt: defenſoq; palatio Regis, ad portam ubi iacuit Lupoldus dux Auſtriæ cum ducentis galeatis, cum labore properantes, proiecta in uicum uaſorum, & alia obſtacula remouerunt, ictuſq; lanceorum & lapidum de domibus ſuſtinentes:

nentes: & uiolenter aperta porta, cum Dux & alij ad Regis palatiū perueniſſent, ad mandatum Regis Guidonem & ſuos inuadentes, nemini pepercerunt. illoq́ extra ciuitatem fugato, ſuisq́ occiſis, cum Comes Sabaudiæ conqueſtus eſſet, qui fuit Guelphus, quòd Teutonici illos ſine miſericordia occidiſſent: Rex reſpondit, quòd ipſos in potentiam uoluerunt calliare. Quibus uictis & eiectis, Rex de Mediolanenſibus pro ſua diſpoſuit uoluntate, Matthæum Vicecomitem ponendo miniſtrum: qui, & liberi ſui, etiam poſt mortem Cæſaris, illius terræ dominium tenuerunt. Rexq́ poſtea Gibellinis adhæſit. Vualtherus autem Comes de Hohenberg relictus in Lombardia à Rege, quot & quantas uictorias habuerit, & quàm feliciter nomine Imperatoris triumpharit, integra hiſtoria non caperet. Poſtea obſidendi animo ad Cremonam tranſiuit, qui eum & ſuos miſſos renuerunt acceptare. Territi autem Cremonenſes, ferendo funes in collis obuiam ibant regi. Habita igitur Cremona, & multis alijs ciuitatibus Lombardiæ, Brixiam obſiſtentem inuenit: quam cum Mediolanenſibus, Veronenſibus, & alijs ciuitatibus ſuaq́ militia per integram æſtatem obſedit: ubi Vualtramus frater Regis iaculo eſt occiſus. Huius obſidionis & exercitus multitudine fœtorem & peſtilentiam eſſe factam, quid opus eſt narrare? cum multę ciuitates ibidem quaſi cum domicilio reſiderent, ut aggredientes per duo miliaria fœtorem ſenſerint. Exercitus ambitum habebat per tria miliaria, nec erat numerus captiuorum & mutuò occiſorum, nec unquam mors communior uidebatur. Omnes autem Guelphi eidem ciuitati in uictualibus auxilium præbuerunt. Habebant autē intrinſeci pro ſe montem contiguum ciuitati. Et ecce quadam die manè aſcendens montem uirilis Regis exercitus, uicit multitudinem aſcendentium ex aduerſo conflictu. Ibi Theobaldus Brixiæ dominium tenens, autor huius belli, quem Rex Spiræ militauerat, lethaliter uulneratur. Allato autem eo regi, Rex eum intuendo cognoſcens, mirabiliter eſt gauiſus. Cum autem ille ope medicorum curari non poſſet, & diutius puniretur, per quatuor tauros membratim eſt laniatus, & quælibet partium poſtea ſuper rotam, & caput uerſus portā ciuitatis lancea figebatur. Quæſitus aūt ille adhuc uiuens, cur tantum nephas attentauerit contra Regem? reſpondit, Se Regis ſuperbiam ferre nō potuiſſe. Intrinſeci autem uidentes quæ fiebant, de multitudine captiuorum de exercitu Regis magnum numerum iuxta mœnia ſuſpenderunt. Obtento autem monte ab extrinſecis, tandem illi intrinſeci ſe & ciuitatem Regis gratiæ obtulerunt, funes ferentes in collis. Rex autem demolita parte muri, ingreſſus eſt ultra murum. Poſthæc circa hyemem Iannam profectus cum regina, honorificè eſt receptus: ubi Beatrix regina moriens ſepulta eſt ad Minores. Ibi pluribus menſibus permanens, poſtea iuit Piſas. Piſis autem menſibus aliquot manente eo, uenerunt ſubinde nuncij ſolennes Romanorum pro rege. Erat autem ingreſſus Italiam de aſſenſu & approbatione Clementis papæ quinti, qui ei Hoſtienſem epiſcopum cum tribus alijs Cardinalibus, pro impendenda unctione & confirmatione cum inſignijs deſtinauit. Rex igitur properauit ad urbem, quò etiam Rupertus rex Apuliæ ueniens, Romanos auſus eſt impedire. Stephanus uerò de Columna, cum ſuis, potentiores, Latriani, tenebant unū pontem ſuper Tyberim: alios uerò tenuerunt Vrſini, qui quaſi omnes adhærebant Ruperto. Miſit autem Rupertus Ioannem fratrem ſuum cum alijs, ad obſtruendum iter Regi, ad fractionem pontis, qui parati machinis & alijs quamplurimum laborabāt: quo facto receſsit ad S. Petrum. Rex autem in uigilia Pentecoſtes pontem tranſiens, multos fecit milites. Belfi enim ex turri, quem habebant ſuper pontem, in Regem & ſuos inſtar grandinis direxerunt ſagittas. Latriani autem honorificè eſt receptus. & ſuper caſtro, quod Militia dicitur, manens, quaſi quotidie ex parte Ruperti, & fautorum ſuorum multas pugnas pariter & conflictus ſuſtinuit. Miſit autem pro 50. melioribus Latrianis, qui & pro eo miſerāt, petens ab eis, ut ſua urbs ſibi fortalicia aperirēt. qui cum ſe difficiles redderent, aliqui uerò præcedentes fingerent ſe eſſe Ruberti uaſallos: Rex ab ipſis recedens, eos fecit includi, quouſq́ ſibi liberos & obſides & fortalicia aſsignarent: turrimq́ prædictam illicò expugnarunt. ſicq́ Capitolium nunc hac nunc illa parte contraria inuadentes, continuè expugnarunt, quouſq́ totaliter occuparent

parent

parunt Latrianũ. Occiſis aũt in eiuſmodi conflictu multis, & quadam uice ab epiſcopo Leodionenſi, Regis conſanguineo, & abbate Vuiſſenburgenſi domino de Blanckenberg, id Regi flendo nunciaretur: Rex ipſum redire cũ fletu ad ſuam matrem dicebat. Differẽtibus aũt Cardinalibus, quorũ unus obierat, coronationẽ Regis, & deprehenſo quodã cũ literis Papalibus, quibus ipſis Cardinalibus papa Regis coronationem interdixerat, & perſuaſione Hoſtienſis, qui & Gibellinus fuit, & Stephani de Columna: multitudoq; Romanorum irruiſſet in Palatium regis: & requirente Rege, qui nollent, ſe uelle occidere: illi Vuarateres dixerunt, qui ſtipendia militum deuorarent. & ſic territi Cardinales, Regi in eccleſia S. Ioannis Calend. Auguſti unctionem coronationis Imperialis impenderunt. Erant autem alba omnia eius indumenta, cum equo albo. Poſtea uerò aſſurrexit Cardinalibus, nec quenquam in ſuam menſam locabat, ſicut antè. Pœnituit autem Papam, uidentem eius potentiam ac rancorem inter Rupertum & ipſum, imò & inter Philippum regem Franciæ & ipſum Regem. Turbauit Francũ, quòd ipſe Rex ſe in ſcribendo præpoſuit. Cæſar recedens inibi, reliquit Hugonem de Buchegge Comitem cum ducentis galeatis, qui cum Stephano prædicto uiriliter ſe tenens, & frequenter cum Belfis confligens, urbem S. Petri, quam Cæſar habere nõ potuit, acquiſiuit. Cęſar autem Florentiam, habentem centum milia armatorum (omnes autem Gelfi illic ſubſidium deſtinarãt) cum pauca gente obſedit. Infirmos autem aliquantulum in uillam uicinã ſub monte cauſa melioris aeris collocauit. & aſcendentes inimici in montem, uexarunt Cæſarem lapidibus & ſagittis. & dicente Cæſare, Ah quòd neminem habeo cui hæc cordi exiſtant: multi aſcendentes de turba Cæſaris, difficulter è monte inimicos fugarunt, interficiendo ducentos, & ultrà. Decreſcente autem turba Cæſaris, miſit pro relictis in urbe, & ſic Hugo de Buchegge cum reliquis Romæ, urbe Stephano cõmiſſa, ad Cæſarem properauit, in itinere duobus conflictibus feliciter triumphando. plures enim quàm ipſi fuerant in obſidione Florentiæ, Cæſari præſentarunt captiuos. Poſthæc Cæſar Piſas rediens, citato inibi Ruperto rege, & habitis proceſsibus debitis, tanquam in maieſtatis læſæ reum ac proditorem & hoſtem Imperij, priuationis omnium dominiorum & decapitationis, ſi unquam ueniret in Imperij fines, ſententiam promulgauit: quã ſententiam Clemens poſt mortem Cæſaris reuocauit. Conuenit autem Cæſar cum Rege Siciliæ, de danda filia ſua, filio ſuo Siculo. & diſpoſuit ſe iterũ Neapolim, & in partes illas. Rex quoq; Rupertus diſpoſuit recedere de regno Cæſare ueniẽte, & in prouinciam ſe transferre. Decreuit autem Cæſar, ſe Apuliam & terram Ruperti, Siculo commiſſurum. Præceperat enim omnibus ciuitatibus, epiſcopis, & alijs magnatibus Almaniæ, ut tranſmitterent nouam gentem, quæ iam erat in itinere ueniendi. Venerat etiam mater Imperatoris cum filia Siculo danda, uſq; Baſileam, ad Cæſarem profectura. Ducebatur iam etiam domina Catharina ſoror ducum Auſtriæ, imperatori nuptura. Præmiſit etiam Cæſar prædictum Comitem de Blanckenberg, ad urbem, ſibi apud S. Petrum domicilium paraturum: & uenit Cæſar cum exercitu ſuo iuxta Senas, aliquot diebus, ad Senenſium ſibi rebellium terram ignis incendio deuaſtandam, & captos ex eis in arboribus ſuſpendendos. Et in aſſumptionis uirginis Mariæ uigilia, decantata coram eo miſſa, eoq; per quendam Prædicatorem communicato, poſt miſſam cœpit illico infirmari. dicebatur enim, quòd ipſe Prædicator uenenũ ſub ungue digiti tenens abſconſum, poſt cõmunionem potui Cæſaris immiſiſſet, & illicò diſceſsiſſet. Cum autẽ conſuleretur Cæſari, quòd Piſas reuerteretur: ipſe ſe in ſeruitio Domini eſſe, & non retroceſſurum, reſpondit. & procedens, cum ueniſſet ad uillam quæ dicitur Bonconuet, progredi ultra nequiuit: ſed in die beati Bartholomei deceſſit. quem exercitus Piſas reduxit, ubi cum ineffabili lamentatione eſt honorificè ſepultus, anno Domini M.CCC.XIII. Sicq; heu perijt columna magnanimitatis & iuſtitiæ, ac flos germinis germinorum. Piſani autem, magnates Cæſaris repatriantes ſecum manere rogarunt. multiq; etiam militares de exercitu remanſerunt cum illis. *Heinrici Imperatoris mors.* Et facta eſt briga inter Rupertum regem capitaneum Gelforũ, & Piſanos. & pòſt facto conflictu ante montem Catinum, ubi omnis pars Gelforum cõuenerat, Piſani

cum Al-

cum Almannis uicerunt: & occiſi ſunt in die illa centum milia Gelſorum. & cecidit Ioannes princeps, frater regis Ruperti: ſuper quem ſedens comes Niger Piſanus, miles factus eſt ſuper eum. A' tempore enim Conradini, nullus de progenie eorundem Comitum militari uoluit, niſi in bello, ubi fieret uindicta in ſtirpe, quæ Conradinum occidit.

DE LUDOUICO BAUARO
Romanorum Imperatore.

Perdito itaq; felici Hainrico Imperatore, & uocatis Principibus in Francfort, Fridericus dux Auſtriæ, filius Alberti regis, & nepos Rudolphi regis, pro regno laborauit. Cui Petrus Treuerenſis, Mogunt. & olim epiſcopus Baſilienſis, quem Albertus quondam Rex læſerat, & Ioannes Bohemus, ſe opponunt. Fridericus autem Auſtralis alloquitur Rudolphum & Ludouicum duces Bauariæ, Palatinos Rheni, exhibens ſe ad aſsiſtendum eis. & æſtimantes ſe tanto negocio impotentes, ſe Friderici ſeruitio aſtrinxerunt. Dux uerò Saxoniæ, & Blodmarus Marchio Brandenburgenſis, Friderico adhæſerunt. Hi enim laici omnes, ex uxore Bohemi fuerunt, quondam regis Rudolphi nepotes. Item Hainricus de Freiburg Colonienſis, inter alios tractatus fecit, quod filia fratris ſui Comitis de Friburg copulata fuit Hainrico duci Auſtriæ, fratri Friderici: & hic ſimiliter adhæſit eidem. Venienti autem Friderico cum forti exercitu ualde, & caſtrametato iuxta Franckfurt apud Saxſenhauſen, Petrus Moguntinus uictualia iuxta Maguntiam abſtulit Friderico. Exercitus autem Moguntini, Teuereñ, & Bohemi, ſe ex inferiori parte Moguntiæ collocauit. Inductus eſt autem dux Ludouicus Bauariæ iunior, qui & aliàs Friderico præualuit in conflictu, quòd contra eum eligi ſe permiſit: quia in promiſsione facta Friderico, ipſe Ludouicus intelligebatur exceptus. Inductus eſt autem miles Goldemari Brandenburgenſis, habēs ab eo mandatum ſufficiens in genere eligendi Ludouicū contra domini uoluntatē. Electi ſunt igitur in diſcordia, in die beati Lucæ Euangeliſtæ, anno Domini M.CCC.XIIII, Fridericus dux Auſtriæ, ab epiſcopo Colonienſi, à Rudolpho Bauaro, Palatino Rheni, duce Saxoniæ electus: Ludouicus uerò, à Petro Moguntinenſi, Vualdeuuind Treuerenſi, Goldemaro Marchione, & Iohanne Bohemo. Nec hi Principes conuenerant, ſed quiſq; in ſuo exercitu, per ſe uel procuratorem elegit, & in ſuis exercitibus publicarunt. Auſtralis uerò præ fame recedere eſt coactus, multiq; dextrarij in aſcenſu manſerunt in uia. Ludouicus itaq; Aquiſgrani à Moguntino & Treuerenſi, in loco quo debuit, ſed non à quo debuit: Fridericus uerò in Bunna à Colonienſe, à quo debuit, ſed non in loco in quo debuit, coronati ſunt. Adhæſerunt autem Ludouico ciuitates inferiores Rheni, uſq; Seltz: Friderico autem, Seltz, & ſuperiores Rheni, exceptis Berna & Soldera, quæ neutrum curabant. Deſcendit autem Lupoldus dux Auſtriæ cum grandi exercitu Spiram, contra Ludouicum: ubi Ludouicus ceſsit de campo in cemiterium Iudęorum. Lupoldus autem uillas Spirenſium & aliorum inibi aduerſariorum comburens, aſcendit, & uaſtans tranſiuit. Poſt hæc ipſe Lupoldus iuxta Auguſtam, ad flumen Lech, & in ſuperiori Bauaria multa, & inter alia oppidum Landſperg, per ſe uictum, ignis incendio deuaſtauit. Indicta eſt autem curia, in feſto Pentecoſtes ſolenniſsima per Auſtrales, ubi inter Fridericum & filiam Regis Arragonum, & Lupoldum & filiam Comitis Sabaudiæ, nuptiæ celebrarentur. Ibi quot & quanta haſtiludia, etiam torniamenta peracta ſint, quis enarraret? Vbi Comes de Katzenellenbogen, per dictum Gratt & Gelluuil militem haſtiludio proſtratus, cum maxima pœnitentia moriens, cum magno fletu mulierum Baſilienſium, ad Rhenum eſt deductus. monſtrabantur ibi ſanctuariorum inſignia, quæ Regum dicuntur, ſcilicet lancea, clauis, pars crucis Saluatoris, corona, gladius Caroli, & alia, per quendam Ciſtercienſem: & cecidit machina, ubi plurimi ſunt depreſsi, & plurimæ dominarum læſæ, & multa clenodia ſunt detracta. Vbi Ioannes de Clingenberg, præteritis & præſentibus, & poſtea XXX annis cōtinuatis, ualentiſsimus militum cenſebatur. Obſedit autem Lupoldus Solodorum, & ad recognoſcendum,

fratrem ſuum pro Rege coegit. Aſcenditq́ cum magno exercitu uerſus Suuiciam, uolens fratri uillas illas quæ ſunt de iure Imperij ſubiugare. Et cum Ottho Comes de Straſsberg cum uno exercitu ex parte Ducis ingrederetur, per uallem Vnderwalden, artans eam partem, ac declinare uolens ad Ducem, & aſcendente Ducis exercitu magno ex alia parte montium: ecce deſcendit populus Suuiciæ cum impetu per cliuum montis quendam, & læſis ibi atq; ſine miſericordia interfectis melioribus nobilibus, qui præceſſerant, Ducem cum exercitu ſuo lamentantem fugauerunt. Et Otho de Straſsberg intelligens, per cliuum montis, per quem deſcenderant pedites, feſtinanter aſcendit: ex quo læſus intrinſecus, poſtea breuiter eſt ſepultus. Perierunt autem ibi mille quingenti. Sicq́ ualles illæ poſt adhuc ſtant inuictæ.

DE QVODAM CONCILIO VIENNAE, per Papam Clementem quintum contra Hanricum Imperatorem celebrato.

Celebrauit autem Clemens Papa quintus poſt mortem Cæſaris concilium Viennæ, reuocans ſententiam Imperatoris contra Rupertum prolatam: & eidem facto Imperatori periurium impinxit, multas faciens conſtitutiones, quas nō publicauit, morte præuentus. Obijt autem, ubi curiam habuit: cuius theſaurum, eius patruus occupauit. Vacauit aūt curia plus quàm per annum. Poſt hæc Cardinales cōgregati Auinionem, per Rupertum regem incluſi, Iacobum epiſcopum Caturicenſem, ipſius Regis olim cancellarium, elegerunt in Papam, anno Domini M.CCC.XV, menſe Auguſto. Et uocatus eſt Ioannes XXII, qui conſtitutiones Clementis publicauit: ſanctum Ludouicum minorem, prædicti Ruperti fratrem, canonizauit: epiſcopum Caturicenſem ex quadam ſuſpicione ſortilegij in Papa facti degradatū, excoriari fecit, & in omnibus fauit Ruperto. Poſtea Fridericus & Ludouicus electi Romanorum reges cum magnis exercitibus in Suueuia iuxta Eslingeñ, quam uterq; habere conabatur, ubi in fluuio Neccaro non ex propoſito, ſed caſu adaquantibus equos hincinde abeuntes, & adiuuantibus unuſquiſq; ſuos paulatim, magna eſt facta ſtrages utrinq;, multiq́ nobiles utrinq; capti. Vbi & Vuernherus Comes de Hohenberg eſt captus, Neccarusq́ ſanguineus uidebatur, propter occiſionem equorum.

DE CVRIA ET HASTILVDIO, quam Lupoldus frater Friderici regis habuit in Baden.

Indixitq́ Lupoldus dux curiam in Baden, in terra ſua: ad quam quanta multitudo nobilium confluxerit, quantaq́ haſtiludiorum ſolemnia ſint peracta, de machinis ſpectaculorum, de 12 candelabris, & candelarum magnitudine & longitudine, quarum unam uix 12 uiri portabant, & multis alijs, quis enarrabit? Ibiq́ ſoror dominorū ducum Auſtriæ, Ludouico ſeniori de Ottingeñ eſt cōiuncta, quæ antè ex ſorore Comitis de Vuirtenberg habuit filium & filiam, qui Ludouicus antè fuit ſecretarius Ludouici electi, & ſeruitor: poſtea eum perſequebatur ad unguem.

QVALITER LVPOLDVS CVM MAGNA gente deſcendit uerſus Spiram.

Lupoldus quoq; dux cum grandi exercitu ueniēs Spiram, aduerſantiū uillas comburens: & cum aſcendiſſet, dimiſſa gente, illicò denunciatur, Ludouicum aſcendere cum magno equitatu feroci. Ipſe Lupoldus dilapſa gente ſua, nuncios miſit, ipſeq́ ad Vdalricum Ferretarum & Ioannem epiſcopum Argentinenſem repentè deſcendit: qui duo cum ſuis populis ad Bruſcam flumen, ab occidente uerſus orientem fluens, in Argentinam ſe cum magno tremore locarunt. Et uenit ſuper Bruſcam Ludouicus electus, cū Treuerenſi Bohemo, gente Maguntini, & alijs quatuor millibus galeatorum electis. In nocte aūt Comes Ferretarum de Bruſca uerſus Molleſtein, præ timore

 receſsit:

† receſsit: manè reuerſus ad Bruſcam, populis quos aduerſari quemadmodū comediſ- ſent: illi aſſerentes ſe nolle cū ruſticis pugnare, Bruſcam iuxta Argentinam tranſibāt, ſe iuxta Thorolzhaim collocantes, tamdiu confringere differendo, quoad Lupoldo gens magna equitum & peditum affluebat. Argentinenſium autem pars una, ſcilicet Zoronum, Friderico: alia uerò, ſcilicet † Milenheinſs Ludouico fauebant. Et cum Argentini poſt Fridericum, nunc in tranſitu Ludouicum multis cum armatis ingredientem, & citò egredientem in maiori eccleſia receperunt, qui & ipſe eorum priuilegia confirmauit, anno Domini M.CCC.XX, de menſe Auguſto: & Fridericus in Auſtria de congregatione Ludouici intellexiſſet, cum paucis ſpadonibus curſu uelociſsimo properauit ad regnum. Veniensq; Rinaugiā, intellecto de conſtructione fratris, properauit ad ipſum, & appropinquans aciei Ludouici, quam credebat eſſe Lupoldi, recedentes per aliam uiam ad aciem Lupoldi uenerunt: qui amplectens fratrem præ gaudio, fleuit amarè, dicēs: O domine, quàm diu & in quāto periculo me dimiſiſtis? & diſtabant acies in plano campo ad inuicem, non ad quartā partem miliaris, paratæ ad conflictum. Gens aūt Lupoldi abductis equis ſe parauit ad pugnam, clamatumq; fuit ſub pœna capitis, ne quis calcaria retineret: gauiſiq; ſunt de Friderici aduentu. Dicto autem in acie Ludouici, de aduentu Friderici, miſſus eſt miles cum conductu ad tentandum, ſi ita eſſet. Prætenderant enim inferiores, ſe nolle confligere cum Lupoldo, quia eo uicto finem negocij non haberent. Adducto autem milite coram Friderico, dixit Fridericus militi: Dicite auunculo meo, me hic ad conflictum paratum, & tempus eſſe ut finem demus noſtræ guerræ, † impij fidelibus faciamus. Et cum iam ſuperiores eſſent, in anguſtia & tremore fuiſſent, eo quòd inferiores nobiliſsimam habentes miliciā, euaginatis iam gladijs ſe iſtos ſimulauerāt inuaſuros: ecce reuerſi ſunt ultra Bruſcā, quanto ocius poterant: deſcendentes quoq; iſti, per biduū ſunt ſequuti.

† Mulenhauſen

DE OBITU MARCHIONIS BRANDENBURGENSIS.

Eiſdem temporibus, anno 19 obijt Vuolmarus Marchio Brandenburgenſis abſq; liberis, Marchionatu ad Imperium deuoluto: de quo prędictus Ludouicus, Principi Ludouico, filio ſuo primogenito, prouidit.

DE ELECTIONE EPISCOPATUS Conſtantienſis.

Eiſdem tēporibus Gerhardo de Bena epiſcopo Conſtañ. mortuo, excluſis aliquibus electis, Rudolphus de Monte forti per ipſum Papam ad Conſtantieñ. eccleſiam eſt promotus. Cui etiam uacans monaſterium S. Galli committitur. Sed eo tam diu aſsiſtente Ludouico, idem monaſterium ad preces Hugonis de Buchegge, collocatum eſt N. de Bonſtettñ, auunculo Berengarij de Landenberg, qui ſe fecit extra cemiterium ſepeliri. Mortuo Baſileæ illis diebus Vdalrico, unico Comite Ferretarum, abſq; filijs, & Comitatu pro maiori parte ad eccleſiam Baſilienſem deuoluto, iamq; in ipſius Comitatu populus aduentum Baſilienſis epiſcopi expectaret, ecce Iohanna Comitis filia cum dominio traditur duci Alberto: & poſt multa diſcrimina, poſt ſubmerſionem Montanam, nuncij plures literas legentes. poſt expugnationem aliquam caſtrorum per Gabilonem factam, de epiſcopatu litigante cum commiſſione Baſilienſis poſt multos proceſſus, tandem ceſsit Hartungus diſpenſatione ſuper beneficijs, & pro receptis obtentus.

DE QUODAM EXERCITU FRIderici Auſtralis in Bauariam contra Ludouicum.

Egreſſus eſt autem de Auſtria ſub anno M.CCC.XXI, Fridericus electus cū gente magna

te magna in Bauariam, ad quem Lupoldus cum D CCC galeatis de Sueuia properauit. Lupoldus autem cum exercitu ſuo, antequam fratres conuenire poſſent, aciem ſuam ad inuadendum Fridericum direxit. Lupoldus autem iuxta Monacum Bauariæ, Iſeram tranſiens, ſed ſatis ambiguæ coniunctus fortunæ, Ludouici exercitum ſequebatur. quod Ludouicus intelligens, receſsit de campo, munitionibus ſe committens. Sicq́ Fridericus & Lupoldus conuenientes, quod non poſſe fieri credebatur, mirabiliter ſunt gauiſi, terramq́ Ludouici ſuperiorem Bauariam decem hebdomadis incendio, omniq́ inquietudine uaſtauerunt.

QUALITER AUSTRALES MISE-runt Hainricum fratrem ipſorum in Lombardiam.

Poſthæc miſerunt Auſtrales Hainricum fratrem ipſorum cum exercitu, in fauorem Papæ Ioannis Brixieñ. in ſubſidium partis Gelfæ: qui cum inibi aliquandiu ſtetiſſet, non multum uiriliter agens, concordatus cum Cane Veronenſi aduerſario, clam comportauerat pro conductu: & ſimulans ſe cum exercitu ſuo quoſdam Gibellinos inuaſurum, repentè receſsit, & in Auſtriam eſt reuerſus.

DE CONFLICTU, QUEM LUDOUI-cus & Fridericus inuicē habuerunt, quando Fridericus captus fuit per Ludouicum.

Ingreſsi ſunt itaq́ iterum ſuperiorē Bauariam ſub anno Domini M. CCC. XXIII, de menſe Septembri, Fridericus & Heinricus Auſtrales, cum duobus milibus & ducentis galeatis, & quatuor milibus Hungarorum ſagittariorum, miſsis ſibi à rege Hungariæ, & de Sueuia Lupoldus frater eorum cum ducentis galeatis electis. Tardante autem ſe in uaſtatione terræ Vuilhelmi Comitis de Monte forti, qui cum Ludouico adhæſit: ipſe Ludouicus epiſcopus Treuerenſis cum exercitu ſuo, ſcilicet mille D. galeati, & cum 30000 peditum, ad fratris exercitum declinauit uexillum, conflictum committens cum Comite de Fluſſelberg. Ipſe autem Ludouicus met duodecimus in armis blancis, cum albis crucibus, ne cognoſceretur, abſq́ ſignis Regis apparebat. Non enim dubitauit, ſi uinceretur, occidi. Aderāt etiam ſibi Burggrauius de Nurnberg, duo de Ottingeñ, Vuilhelmus de Monteforti, multiq́ Comites & Barones. Cumq́ ueniſſent ad flumen paruum, quod eorum exercitus diuidebat, ſagittarij Auſtrales adeò infeſtabant, quod ad caſtrum ſuum uicinum ſitum ſuper ipſo flumine declinauit manè tranſeuntes ibidem. Intellecto autem quòd Bauari tranſiuiſſent, & conſulentibus pluribus quòd Fridericus paulatim uerſus iter Lupoldi declinaret: ipſe Fridericus animoſus nimis, omnino ſe diſpoſuit ad conflictum in armis Regis contra ſuorum conſilium procedendo, & præmiſit aciem du centorum galeatorum, quam ſequebantur cum uexillo acies octingentorum galeatorum. Poſtremò ipſe in acie octingentorum proceſsit, & progredientibus ad conflictum, fractoq́ uexillo Bauari, acriterq́ certantibus Auſtralibus, & præſertim Friderico manu ſua, qui ualentior in pugna reputatus eſt in omnes: cedenteq́ acie Bauarorum, ita quòd uiciſſe credebatur omnino. Et ecce equites Bauari reuocantes pedeſtres, qui ceſſerant, ac ſe terræ committentes, cum illis reuerſi ſunt ad conflictum. Poſthæc uenit Burggrauius cum acie equitum, cum clamore: & fugientibus ſagittarijs Auſtralibus, multisq́ cum illis, captoq́ Heinrico Auſtrali, ac deuicto Auſtralium uexillo, eisq́ pro maiori parte terga uertentibus, & ualentioribus captis, tandem armiger quidam Fridericum deſolatum à ſuis, equo etiam eius perforato, eoq́ ſe demittente ad terram, capere uolens, nec eum cognoſcens, quæſi-

tus fuit ab illo, cuius eſſet ſeruitor. Quo reſpondente, quòd Burggrauij: Fridericus fecit Burggrauium aduocari, cui gladium porrexit, & eius gratiæ ſe commiſit. qui eum certificatus de uita, Bauaro præſentauit, ſalutante eum Bauaro, & dicente: Auuncule, libenter uidemus uos. Ille autem conſternatus animo, non reſpondit. Licet autem multi conſuluerunt, quòd in ſignum uictoriæ per noctem in campo manerent: Ludouicus timens aciem Lupoldi, non remanſit. Lupoldus hoc intelligens, dolenter receſsit, mirans quòd rex Romanorum in diſcordia captus, non eſſet occiſus. Et factus eſt conflictus in die ſancti Michaelis, quo quinque anni erant, quòd auus amborum Rudolphus de Habsburg in Regem electus eſt Romanorum, & poſtea Auſtrales in potentia decreuerunt. Habuit autem Ludouicus quendam Martinum monachum, poſtea factum ſacerdotem, qui ſibi multa futura prædixit. Hic ante medium annum, Fridericum ante diem Michaelis finitum, captiuandum prædixit, curiam ſuam in ualore centum marcatum cuidam de Monaco, paciſcenti in contrarium, ad certam ſummam pecuniæ obligans ſuper eo. & in die ſancti Michaelis, alter inuicto Martino, & continuò dicente, Vos aliud audietis: per iudiciũ occupauit, quæ ſibi comperta ueritate eſt reſtituta: ipſeque Martinus pecuniam acquiſitam iuſſus eſt recipere. Hainricus quoque Auſtralis captus regis Bohemiæ, reſtitutis ipſi Regi quibuſdam munitionibus Morauiæ, quas Auſtrales occupabant, liberatur: Fridericus uerò in caſtro † Tribenſtritt Ludouici fortiſsimo detinetur, multique Auſtralium, præſertim de Vualſee durè tenti in magnis ſunt cathenis. Ciuitates autem Elſatiæ, Columbaria, Schletſtatten, Enſenheim, Bosheim, Hagnouue, quæ Friderico adhæſerant, territæ, Henbeloneg de Liechtenberg, Suueuum, in aduocatum Ludouici nomine receperunt. Ioannes epiſcopus Argentinenſis conuenit cum eo, de non aſsiſtendo alicui eorundem. Marchiones uerò de Baden perſeuerantes in Lupoldo, oppidum Seltz Imperiale eis obligatum per Fridericum, ingreſsi, infeſtationes plurimas patiebantur. Lupoldus autem ueniens Baſileam, militiam congregauit. Congregati uerò ſunt nobiles utriuſque ſexus, qui Lupoldum choriſare & iocundari quantum poterant compulerunt, & ille fecit omnia abſque riſu. Miſit autem 50 galeatos in Eenſzheym, qui Columbarienſes cum inquietudine infeſtarent, quos poſthæc in Seltz deſtinauit, qui ciuitates & Bauaros ſpolijs & incendijs infeſtinãtes, inibi potenter ſunt obſeſsi. Lupoldus autem gentem in nauibus traducens, quamuis reſpectu obſidionis ueniens, liberauit obſeſſos, & contra ſuorum conſilium, ſuadentium omnium ultra Renum reuerti, per Elſatiam eſt reuerſus, undique cum incendio prætereundo: Argutus autem ab Argentinenſibus damnificatus, malè in ſe actum eſſe, & ob hoc, ſe huiuſmodi incendia nõ obmiſſurum reſpondit. Verecundantes autem Bauari, quòd ob tam paucam gentem receſſerant, de obſidione ſcripſerunt Lupoldo: qui iam uerſus ab exercitu Bauari erat, ut eos expectaret, per biduum pugnans: quos biduo expectauit, & aſcendit.

Trauſnit.

DE OBSIDIONE CASTRI RICHENberg, & Marchionũ de Baden, per Eberhardum comitem de Vuirtenberg.

Poſt hæc Eberhardus de Vuirtenberg, caſtrum Richenberg, quod Marchiones de Baden tenebant, potenter obſedit. Matthias Maguntinus, cum magna gente ſubuenit eiſdem.

Inuenit autem Lupoldus expertum nigromanticũ, cum quo de eductione Friderici tractauit. Conſidentibus aũt ſolis in camera bene firmata, Lupoldo, & magiſtro faciente characteres ſuos: Ecce uenit dæmon ſtans coram eis, in ſpecie uiatoris, habentis calceos corruptos, & pellicium in capite, oculoſque lippos. Cui Lupoldus ait, Noſtis me? at ille ait: Bene noſco te. & quæſitis aliquibus, iniunctoque ſibi quòd abſque omni periculo deduceret Fridericum: eo reſpondente, quòd ſic eum educeret, dummodo conſentiret: nimis territus eſt Lupoldus. Dæmonque ueniens Trauſnit in ſpecie ſcholaris cuiuſdam, in partibus Argouiæ habentis pannum circumuolutum

uolutũ per collum, ac ſi in eo panes portare uellet. dixitq́ Fridericus: Ingredere hunc pannum, & ducam te ad tuum fratrem Lupoldum. quo reſpondente, quis eſſet? & illo dicente, Non cura, ſi ingrederis, ſecurè te ducam: Fridericus facto crucis ſigno, & inuocato Chriſti nomine, dæmonem profugauit, dicẽs cuſtodibus, quòd per aliquas reliquias uel preces à dæmonio ſe cuſtodirent. quod & factum eſt diligenter. Qui poſtea liberatus, uidens ſcholarem dixit: Hic fuit dæmon, qui uoluit me eduxiſſe.

DE OBITU MATTHAEI MEDIOLANENſis, qui reliquit quinq; filios, ſeniore dominium occupante.

Eo tempore mortuo Matthæo Mediolanenſium domino, relictis Galeatio, Ioanne, Marco, Luca, & Stephano filijs, & Galeatio ſeniore dominium occupante, cum Papę Ioannis mandatis pluribus paruiſſet, tandem eo non deſiſtente, parère contempſit: qui citatus perſonaliter, etiam de articulo fidei reſponſurus, non comparens, excommunicatus, poſt annum de hæreſi eſt damnatus. Hic à Ludouico Romanorum rege, cum Friderico cœpiſſent regnum Mediolanenſes, aſſumpſit. Conglutinatis autem Papa Franco & Lupoldo, Papa Ludouicum ſuper eo quòd nondum approbatus per ſedem Apoſtolicam, iura Imperij miniſtraret, & Galeatium hæreticum foueret, citauit: & non comparentem, excommunicatum, poſt annum ſimiliter de hæreſi condemnauit, priuationis iuris, electionis ducatus, & dominiorum, & alijs pluribus in eum & filios & fautores eius ſucceſsiuè ſententijs promulgatis: quas Lupoldus undiq; ubi potuit promulgauit, & procurauerat promulgari. Conuenerunt autem Francus & Lupoldus, ubi multa, & præſertim contra Ludouicum tractarent. Conuenerunt & Principes eccleſiaſtici, nuncij Papæ, & Franciæ, ac Lupoldus in Rienſz: ac ſoli ducti ſuper Rhenum in naui, diu tractarunt de Franco in Imperatorem promouendo. Sed per Berchtoldum de Buchegge commendatorem Maguntineñ. principaliter extitit impeditum, de quo eum Secretales Papæ poſt mortem Maguntini ab ipſius Berchtoldi prouiſione retraxit. Reuerſæ ſunt autem prædictæ ciuitates Elſatiæ ad Lupoldum, qui aliquoties ſcribens Franco, uel Papæ, tali titulo utebatur: Lupoldus Dei gratia Auſtriæ, Stiriæ, Sueuiæ, Carinthiæ & Morauiæ Dux, dominus Carniolæ & portus Naoni, Comes in Habsburg & in Kyburg, ac Landgrauius ſuperioris Eſatiæ.

DE OBSIDIONE OPPIDI DICTI BURgouue, ducis Auſtriæ, per Ludouicum Principem, tempore hyemali.

Obſedit autem eo tempore Ludouicus oppidum Burgouue, ducis Auſtriæ, tempore hyemali, quo Dux in illa parte eum impedire poſſe nullatenus credebatur. Scripſit autem dux Burchardo de Ellerbach, miniſtro ſuo, quòd ſe uiriliter teneret, quia eum infra dies 14. liberaret: & repentè ueniens cum gente feroci, illis ignorantibus appropinquaret. Ludouicus tandem intelligens, dimiſsis multis, Lupoldus eum inſequebatur. Tractabatur autem ſæpe de liberatione Friderici: & impediente liberationem, quòd Dux inſignia ſanctuariorum Imperij lanceam uidelicet, & alia noluit reſignare, dicentibus ſuis quòd frater eſſet eius captiuus. Dux prænoſcens aſtutiam Ludouici, dixit tractatoribus: Ecce ne hoc mihi impingatur à uobis, dabo uobis ea, & ſcio quòd nec adhuc tractaſtis quòd fratrem habebo. quod etiam cum factum eſſet, Lupoldus Ludouicum infeſtauit: quòd tandem Ludouicus cum Friderico, comitante eos ambos uno Cartuſienſi, eorum confeſſore, & ſeruare pacta iurantibus, latenter conuenit. Emiſſo autem fratre, & ſeruante pacta, Lupoldus uſq; ad mortem ſuam reſtitit Ludouico. Obſedit autem Lupoldus oppidum S. Hippolyti, Lantgrauij Elſatię ſeruitoris Ludouici, qui ipſi Lupoldo ſæpe ueneris cauſa Argentinã eunti,

dicebatur inſidias poſuiſſe. Ipſe Lupoldus muros deſtruens, funditùs uillam tenebat. Quamuis autem medici ſibi prædixerint, quòd eum labores necarent, non deſtitit ab expeditione. Itaq; de Spira reuerſus, Argentinæ in curia dominorũ de Ochſenſtein decumbens, & inſaniens, abſq; pœnitentia diem clauſit extremum. Iuerat autem illis diebus Ludouicus in Lombardiã. quem Galeatius Mediolanenſis deduxit, ac poſtmodum etiam poſt magnam ſibi datam pecuniam, Romam quaſi captiuatum traduxit, Vuilhelmo de Monte forti Mediolanum committens, quòd nõ Imperij, ſed facta ſua agens, & pecuniam ad partes tranſmittens, Imperium negligebat. propter quod, quamuis æſtimaretur in uitilibus geſtis ualentior huius mundi, non tamen extitit ibi nimium commendatus.

DE INGRESSU IOANNIS REGIS BOHEmiæ in Italiam, & de conſenſu principis Ludouici.

In diebus illis, poſt egreſſum Principis de Italia, uiuente Ioanne papa, Ioannes rex Bohemiæ cum conſenſu Principis ingreſſus eſt Italiam, & diu inibi manens, Lucanam ciuitatem per ſe tenens, quæ eum pro domino recepit, nõ more patris ſui quondam Hainrici de Lutzelburg Imperatoris, qui inibi uiriliter ſe tenuit, & conſtanter ſe tenens, ac ſe ſucceſſorem Imperatoris, & pacificatorem Italiæ ſcribens, Papæ & Imperatori complacere cupiens, & ambobus diſplicens: obligata Lucana cum uerecundia reuerſus eſt, nulla ſibi uel Principi in Italia parte relicta. Erat autem in diebus illis Bononiæ legatus Papæ, Betrandus de Pogeto, Hoſtieñ. epiſcopus, dominium ciuitatis tenens crudeliter multis occiſis: qui Bononiæ murum circundans, & ſibi fortiſſimum caſtrum inibi conſtruens, multaq; mala peragens, quamuis Gelfæ ipſi rex Bohemiæ familiaris extitit, tandem per rumorem populi uicto repentè caſtro, & funditùs demolito, turpiter eſt fugatus. Habuit autem rex Bohemiæ duos filios, quorũ maior Carolus nomine, qui Marchio Morauiæ nominabatur, habuit ſororem Philippi regis Franciæ in uxorem. Minor uerò habuit filiam ducis Carinthiæ, & duas filias: quarum unam habuit Ioannes primogenitus regis Franciæ, aliam Hainricus Bauariæ. Et ecce mortuo duce Carinthiæ ſine filio, ſola ipſius regis Bohemiæ nuru relicta, cum ipſe Rex ſine omni briga crederet in ipſo ducatu filium ſuum ſucceſſurum, Princeps de ipſo ducatu duces Auſtriæ filios ſororis ipſius quendam ducis Carinthiæ inueſtiuit: filio autem regis Bohemiæ Comitatus Tyrolis remanſit. ex quo ipſe Rex contra Principem mouebatur odio capitali, iuramento affirmans publicè, ſe nunquam reformaturum eidem Papam regi Franciæ, ducem Bauariæ, item reges Hungariæ & Cracouiæ, incitans contra eos ipſum. Papa autem Ioannes de miliiari progenie ditans fratrem, & ſororum filios & nepotes diuitijs & honoribus, anno pontificatus ſui 19 moriens, reliquit ſedi decies ſepties centum milia florenorum. Erat autem quidam uicinus epiſcopus Romæ, in uia eundi ad Curiam, ad Papam: cui in nocte mortis Papæ in ſomno apparuit quidam dicens: Papam quæris? nõ eſt. Et poſt puſillum: Vis uidere Papam? ecce iſte eſt: mõſtrata ſibi perſona magna incognita. & procedens in itinere de morte Papæ, ueniens autem Auinionem, iuit ad conſiſtorium, ingredientes diligenter inſpiciens ſingulos Cardinales. Et cum non uidiſſet perſonam monſtratam, quæſiuit à quodam, nunquid omnes cardinales ingreſsi fuiſſent? & reſponſo accepto, quòd omnes, excepto Cardinali Blanco ordinis Ciſtercieñ. & illum quæſiuit in domo ipſius, ipſumq; inſpiciens, perpendit monſtratam ſibi ſoli in camera ſua. dixitq;: Pater uos eſtis Papa futurus. De quo cum ille riſiſſet (nulla enim fuit ſpes promotionis eius, cum eſſet pauperior inter omnes) epiſcopus expoſito ſibi ſomnio adiecit: Pater, ille qui mihi monſtrauit faciem ueſtram, introduxit me ad ſtabulum immundiſsimum, ſtercoribus plenum, ubi uidi archam marmoteam albiſsimam, ſed uacuam. uos eſtis illa archa, quam debetis in officio ueſtro implere uirtutibus. Et ô paſtor & ſtabularie, curiam & ſedem Apoſtolatus, iam immundiſsimũ

ſtabulum, ab auaricijs & fumoſis ſtercoribus expurgate, uobiſcꝫ ſanctam Romanam eccleſiam & urbem recōmiſſas habete. Et ecce in electione à tot Cardinalibus, quaſi inſcijs, ſub altercatione electus extitit: Ego N. nomino illum: qui ſi eſſe non poterit, nomino Blancum. quòd repertum à duabus partibus nominatum, dictuſcꝫ Benedictus XII. Itaqꝫ ſtatim pro reformatione eccleſiæ S. Petri in urbe 50. milia expendit florenorum. Et ſic à Ioanne papa diſcrepabat in ſtatura. Ille enim fuit pallidus, uoceꝗ pu ſillus: iſte in corpore maximus, facie ſanguineus, & uoce ſonorus. Ille ad magnificandum & ditandum conſanguineos, ad regnandum nobilibus, & exaudiendis eorum petitionibus, ad ueſtiendum annuatim plus quàm 70 Comites & milites intendebat: iſte de talibus non curauit. Dixit enim, Abſit quòd rex Franciæ per conſanguineos meos ſuper me ditaretur, meꝗ ſicut prædeceſſorem meum ad ſua quæuis uota coarctaret. Fuit enim ex Tholoſſa regis Frāciæ, filius piſtoris, Theologorū ſummus, quem inter omnes à longiſsimus temporibus iuſtiſsimū æſtimabant, cui & ante ſuam mortem quidam S. homo, ſe pro eo captiuū tradens, quòd illo anno moreretur, prædixit.

DE LEGATIONE REGIS FRANciæ ad papam Benedictum, in principio creationis ſuæ.

Huic in principio creationis ſuæ Philippus rex Francię mittens legatos audacter, quaſi nihil ſibi denegare deberet, petijt inaudita: inter alia ſcilicet, ut filium ſuum primogenitum generum regis Bohemię, faceret regem Viennæ, quòd ſe faceret uicarium Italiæ, quòd ſibi per totam Chriſtianitatem daret decimam decimarum per decennium, & ſibi daret totum eccleſiæ theſaurum in ſubſidium terræ ſanctæ. De quo ipſe & Cardinales territi, ſe reformare cum Ludouico Romanorum Principe decreuerunt: quod Principes ex ſcriptis quorundam familiarium ſuorum quos in curia Papæ habuerūt, qui & hoc ex Cardinalibus intellexerant, ſtatim Papæ & collegio nuncios & literas humillimas deſtinarunt, qui à Papa & fratribus edocti ſunt qualiter & ſub qua forma redire deberent, & cum quibus articulis: iterum à Principe, cum illis articulis & mandatis ſufficientiſsimis ſunt reuerſi. Inter quos erant duo Comites de Ettingen, præpoſitus Argentinenſ. de Randegg, præpoſitus Bambergeñ. poſtea per Papam eiuſdem eccleſiæ præpoſitus effectus: & mater Vdalrici protonotarij Principis doctiſsima. Et propoſito in publico conſiſtorio, cū inter ſe per prædictū de Randeck ex parte Principis humillimo ſuper petitione abſolutionis & reſtitutionis in faciundo ſermone, de quo omnes qui aderant mirabantur, Papa glorioſiſsimè reſpondens dixit, Se & fratres ſuos de hoc, quòd ramus, qui ſe in perſona domini Ludouici lædi per eccleſiā æſtimans, iam ob arbore eccleſia ſeparari cœperat, eidem arbori cū tam magno honore ſedis reintegraretur, plurimum gratulari, multum commendans Alemaniam, & dominum Ludouicum, quem nobiliorem mundi dicebat: conquerens regi Italiam per tyrannos, ac regnum Armeniæ capi à Paganis, cuius Princeps tempore Ioannis Papæ & ſuo Chriſtianorum implorabant auxilium, ac terram ſanctam propter Imperatoris carentiam occupari. unde meritò dixit, abſolutionem impertiri debere, quæ & dari craſtino ſperabatur. Verùm prædictus rex Franciæ, & rex Ceciliæ, ſeu Apuliæ, omnes Cardinales à propoſito auerterant præconcepto. Venerāt enim ad impediendū factum ad Curiam domino Archiepiſcopo duo epiſcopi, & duo Comites ex parte Franci, & totidē ex parte Ruperti, proponentes erroneum eſſe, tantum hęreſiarchā proponere dominis eorum eccleſiæ fideliſsimis: Papamꝗ cauere debere, ne fautor hæreticorum eſſet. Papa uerò dicente: Quid uolunt domini ueſtri, quòd non ſit Imperium? illis uerò proteruè dicentibus: Pater non impingatis hoc dominis ueſtris, uel nobis, quòd non dicimus: quia contra imperium non loquimur, ſed contra perſonā Ludouici damnatam. Cumqꝫ dicerent, Ludouicum multa contra eccleſiā feciſſe, Papa dixit: Imò nos fecimus contra eum. quū ipſe cū baculo ueniſſet ad pedes prędeceſſoris noſtri, ipſe noluit eum: & quicquid ille fecit, prouocatus fecit.

Quantumcunq; autem Papa aſſereret, ſe meliora ſperare ab ipſo Ludouico, pro prædictis regibus, eorum regnis & poſteris extractum, quàm ſi eum teneret, penitus nil profecit. Rex Franciæ etiam in terra ſua undiq; bona & redditus Cardinalium interdixit. Scripſerant etiam illis diebus ad Curiam, rex Bohemiæ, & Hainricus dux Bauariæ, gener eius, quòd de auxilio Vngariæ & Cracouiæ regis, & aliorũ, alium uellent conſtituere regem Romanorũ potenter. Et ſic Cardinales Papam abſolutione Principis retraxerant, dicentes, cum ſui in partibus ſuis uellent eum deſtruere, incautum eſſe ſedi, ſi propter impotentem & inopem tot Principes offenſaret. Sic dato alio termino nuncij infecto negocio ſunt reuerſi. Et ecce illis diebus rex Hungariæ, filius fratris prædicti Ruperti regis, terram ducum Auſtriæ tunc fautorũ Principis ingreſſus, ipſam multis hebdomadis potenter uaſtauit. Prædicti autem Bohemiæ & Cracouiæ reges, & H. dux Bauariæ, terram Principis Bauariam ſuperiorem ingredi intendebant. Princeps autem gentem immitiſsimam congregans, Hainrici ducis inferiorem Bauariam ingreſſus eſt cum ſeptem milibus galeatis, illam 10. hebdomadis deuaſtando. Rex autem Hungariæ audiens tam fortem exercitum adeſſe Principi, ab Auſtria ſine mora receſsit, aduentum eius etiam in Hungaria pertimeſcens. Alij uerò tres, quamuis magnam haberent gentem, expectare Principem in campo non audebant. Veniens autem Auſtriæ ad Principem, exercitum eius in Bohemiam ducere nitebatur. Exercitus uerò diu in campo fatigatus, ſe grauem reddebat, ita quòd hinc inde exercitus ſunt reuerſi. Dicebatur autem, quòd exercitus Principis quàm diu habuiſſet uictum, in omni parte mundi iacuiſſet inuictus. Gloriabatur autem Papa ab exercitu Principis, dicens: Iſti dicunt eſſe deſtitutum, ſed quis adhuc ingreſſus eſt locum ſuum? Miſit ergo Papa ſolennem legatum, epiſcopum Magolenſem, qui mores & motum Principis erga eccleſiam indagaret. Prætendebat etiam Papa occupationem archiepiſcopatus Maguntinenſis, per Treuerenſem factam, excluſione Hainrici de Vuirtemberg archiepiſcopi ſedis prouiſi reformationi obſtare. Volensq; procedere contra Treuerenſes, & Treuerenſem archiepiſcopum, Moguntinenſis potenter tenuit, Capituloq; reſignauit. Capitulo uerò, præſertim magiſter Ioannes Vnderſchoff decanus ſedis prouiſus, adhærentes, Imperatori prædictum Hainricum archiepiſcopum, ligantem ſe primò Principi, retentis in manibus capituli VI, caſtris abiuratis per eum ne uariare poſsit, ſcilicet Oppenhaim, Bingen, Erenuuelſz, Starckenberg, Lonſtain & Miltenberg, concorditer receperunt, qui & poſtea feruenter Imperatori adhæſit.

DE HOMAGIO PRAESTANDO PRINcipi à rege Bohemiæ.

Rex quoq; Bohemiæ uidens ſe non proficere, ſe cum Principe reformauit, Homagium præſtando eidem. Dataq; certa pecunia Bohemo per Auſtralem in recompenſam ducatus Carinthiæ, cum Auſtrali concordatus eſt & Hungarus & Bohemus, quantumcunq; Benedictus Papa ad abſolutionem Principis niteretur in prædictis Franciæ & Apuliæ regibus: ut quaſi omnibus Cardinalibus ſeductis, per eos aſſenſum habere nequiret. Vnde tandem legatis Principis ſæpe ad curiam uenientibus, cum legati Regis plures in curia uerecundias inferrent, quòd nullum poſſet habere finem, reſpondit, aſſerẽs ſibi hoc non ab homine, ſed à S. Spiritu inſpiratum. Et credi tur habuiſſe reformationem in animo, non cum tanto honore & commodo prædicti Regis & ſedis, ſed cum eorum detrimento & fraude & dolo proceſſuram, quòd & ipſius Regis diſcrimina ſubſcripta demonſtrant. Et extunc Papa, qui ab initio quaſi mortem non curans, ea quę geſsit in animo patefecit, motum ſuum didicit occultare. In diebus illis, Spiræ cõuenientibus principe Hainrico, Moguntinẽſ. archiepiſcopo, item Argentinenſ. Auguſtan. Eyſtettẽ. Spirẽ. Curienſ. & quibuſdam alijs epiſcopis prouinciæ Maguntiæ cõuocatis, miſsisq; per eos literis & nuncijs, ſcilicet epiſcopo Curienſi, & Berlaco Comite de Naſſouue, ad Papam, pro abſolutione Principis: & deli-

& deliberato de eo, ſi Papa uellet, quòd iterum conuenire deliberent, & deliberare quid ſit faciundum de eo. Cum Papa nuncios recepiſſet benignè, manè nuncius flens conquerebatur, quòd rex Franciæ ſcripſit Bauarum ſine eius uoluntate, ſi abſolueret, peiora ſibi fierent, quàm Papæ Bononiæ à ſuis prædeceſſoribus eſſent facta. nuncijq́ ad rogatum Papæ per Delphinum per montana ſunt uſq; Lauſannam producti.

QUOMODO EDUARDUS REX UALENTIſſimus Angliæ, intromittit ſe de regno Franciæ.

Eduardus rex Angliæ ualentiſsimus, reuocato contra Philippum prædictum regem Franciæ regni hæredem, habitis tractatibus cum Flandrienſibus, duce Brabantiæ, Comitibus Hollandiæ, Gelriæ, Iuliacenſ. Montium, & alijs inferiarum partium magnatibus, qualiter poſſet ipſum Francum inuadere cogitauit. Quamuis etiã Princeps Aquilo ipſum Francũ ipſis grauem & exoſum haberet, cuius cauſa omnes quaſi eius eſſent uaſalli, non ab Imperatore mouerentur, cuius eſſent ligij, inuadendi eum cum occaſionem aliquam, non habebant. Et ecce rex Angliæ cum reuerentia accedens in uilla Rinſe, Principem ſuper Rhenum ſibi facto homagio, colligauit ſe eidem. Princeps ipſum Regem dans, ſuper eo literis Imperialibus generalem Vicarium per Germaniam & Teutonicam deputauit. Scripſit quoq; literas Princeps regi Franciæ, Philippum de Volaſio nominauit, quòd ab occupatione terrarum Imperij deſiſteret: ac fideli Imperij Eduardo regi Angliæ, Principi ſuo, & querelis ſuis iuſtitiam faceret, coram ipſo Principe. Aliquando cum ipſe Philippus feuda quæ tenet ab Imperio, non recognouiſſet, ſic ut rex Angliæ ipſi Eduardo cogeretur, & defraudare Philippum, quo diffidato & monitis inferioribus Principibus ut aſsiſterent imperio omnes ijdem principes ſunt regi Angliæ colligati. Dedit autem Angliæ Principi LXXX milia aureorum, & in duplo tantum, ut cum eo magno exercitu terram accederet Franciæ, eidem promiſit. Fuit autem Rex recens, & paratus Franciam uiſitare: ſed ex perſuaſione & aſtutia Principis, ſimulantes ſe illicò progredi, nõ fuerunt: Rex autem Franciæ timens eorum aduentum, ſe in finibus regni ſui uerſus Flandriam poſuit, cum XXX milibus galeatis, decem hebdomadis eorũ expectantes aduentum. cumq́ in aliqua parte terram inimicorũ attingens, ſed quolibet die duos florenos pro quolibet galeato expendẽs, exceptis equorũ perditionibus, & alijs damnis, ita quòd brigarum ſarcinam didicit inconſuetam. Sequenti autem anno rex Angliæ ſe ſimulans non iturum in Franciam, cum duodecim galeatorum milibus eſt ingreſſus, terramq́ ipſam per XL miliaria in circuitu ignis incendio, & aliàs crudeliter uaſtauit. Quæ uaſtando multas munitiones non bene fortes funditùs demoliuit: Ludouico de Brandenburg, Marchione filio Imperatoris, qui tunc eidem Regi cum centum galeatis aderat, in ipſo exercitu cum incendiarijs Regem continuè præcedente. A' Pariſijs autem ipſius Angli exercitus minus una dieta diſtabat, quẽ Francus cum XXX equitum milibus, & ſua multitudine aggredi nõ audebat. Et cum ipſe Anglicus diebus aliquot expectaſſet, tandem præ carentia uictualium illæſus receſsit. Tertio autem anno, rex Angliæ cum omni potentia Flandrenſium, & præſcriptorum Aquilonis Principum, ſe parans Principi, ſibi pecuniam promiſſam aliquot diebus poſt terminum ſtatutum in oppidum Francfurt deſtinauit, deſiderans eum ſecum propria in perſona trãſiturum. Princeps autem prætendens lapſum termini, & pactum partium de amittendo iam datam pecuniam, cum liberatione promiſsi, niſi contra terminum præfixum pecunia ſolueretur, pecuniam remiſit eandem, prætendens & ſe non cum quingentis galeatis, pro ut Rex egerat, ſed cum duobus milibus ſub expenſis Regis, pro ut conuentum aſſeruit, & pro eo ut deceret Principem, tranſiturum. ſicq́ conquerente Rege de ipſo Principe ſecundum quoſdam, ſecundum alios occultè in unum concordantibus, Princeps cum magno uituperio Almanorum remanſit. Anglicus uerò cum prædictis Principibus & Flandrenſibus ciuitatem Tornacenſem regis Franciæ

Franciæ pluribus menſibus potenter obſedit. Francus uerò ſe ponens in uicinio, cum maxima hominum multitudine, Anglici exercitum non inuaſit. Habuit enim Anglicus, exceptis equitibus, ter centum milia peditum armatorum. Et poſt multa diſcrimina, relicta quondam comitis Hollandiæ Monialis, ſoror Franci, mater comitis Hollandiæ, ſocrus principis Anglici & Comitis Iuliaceñ. de uno exercitu in alium ſæpe tranſiens, nititur treugas inter Francum & Anglicum & eorum conſortes, cum difficultate maxima ordinare. Dixit autem Papa Benedictus de Franco: Iſte pacem noluit, & elongabitur ab eo. Tunc miſit Francus nuncium & literas Imperatrici, filiæ ſororis ſuæ, ad quam dominus Alemaniæ ſcripſit, ut inter ipſum & Principem concordiam ordinaret, & ſibi nuncium, de quo Princeps confideret, deſtinaret. Et miſsis hinc inde pluries nuncijs & literis inter Principem & Francum, interpoſitis iuramentis, & cōfectis literis liga perpetua & firmata: in qua ipſe Francus Principem cum ſede Apoſtolica reformare iurauit, & ſic Princeps per Francum & in tota Francia eſt Pariſijs ſcriptus & nominatus Imperator. Cum autem conſiliarij Franci propter proceſſus Apoſtolicos anxij dubitarent, dicebant nuncij Principis: Si eſtis in propoſito noſtro, quòd proceſſus nō ligent, conſuluiſtis Domino ueſtro: ſin autem, tradidiſtis eundem. & ſic Princeps cōmiſsionem uicariatus factam regi Angliç, in publico proclamato reuocauit. Miſsiſq; interim ſæpius nuncijs Imperatoris, unà cum legatis & literis Franci, nunc hæreticum, nunc Chriſtianiſsimum haberi debere, reſpondit. & protracto uarijs occaſionibus negocio, Francus, ut credebatur, quod noluiſſet, ſimulauit ſe uelle: Benedictus uerò, quod uoluiſſet, ſimulauit ſe nolle. Interim conuenientes in uilla Rens ſuper Rhenum Imperatores & Principes & Electores, cōfectis deſuper literis & iuramentis præſtitis, quod imperium & eius iura contra omnes nullo excepto manu tenerent, & ad ipſum omnes quos poſſent artarent, nulla abſolutione uel quauis occaſione obſtante firmarūt. Princeps quoq; in Franckfurt decretū quoddam de conſilio quorundam fratrum Minorum confectum, ſub ſigillo ſuo magno, in quo & inter alia declarauit proceſſus quondam domini Ioannis Papæ nullos, & quòd Papa non poſsit contra Imperatorem talia attentare, cum iuriſdictiones ſint diſtinctæ, ianuis ſuæ curiæ affigebat. Quarum copiam, & cōiurationis principium cum Papæ tuliſſem, exponendo, ducem Argentinenſem nec poſſe plus reſiſtere Principi ſuo, quo minus ab eo regalia faciendo Homagium recognoſcat: ipſe uiſus durè loqui de Principe, cum à me audiuiſſet benignum ſermonem, ſuum Principem plus extuliſſe, quàm ſi ei centum milia marcarum dediſſet: Papa ultra modum ridens dixit, O' uult ergo pro beneficio malum reddere. Ex quo riſu apparuit, quòd ex corde uerborum duritia non proceſsit.

DE MORTE HAINRICI DUCIS BAUAriæ, generi Bohemi.

Obijt autem Hainricus dux Bauariæ, gener Bohemi, relinquēs filium paruulum: quo breuiter mortuo, Princeps totā eius terram, ſcilicet inferiorē Bauariam, excepto matri relicto uſufructu, illicò occupauit: quod non ſolum Bohemus, ſed & Auſtrales ægrè tulerunt. Duo enim filij quondam Otthonis ducis Auſtriç, qui fuerant filij ſororis prædicti Hainrici Bauariæ, ad terram aſpirabant eandem. Rex autem Cracouiæ, qui prædictam relictam etiam non uiſam marito uiuente amauit, aſſumpto ſibi Bohemo patre cauſa ducendi ipſam, in Bauariam eſt profectus. quam inuenerat infirmantem. Ingrediens autem pater, rogauit eam, ut aduenam Cracouum diligentē ſalutaret benignè. de quo Cracouo quaſi gentili illa probiſsima ualde territa, cum eum ſalutaſſet, ſe uertens ad parietem, nullo uerbo dicto amplius, expirauit. Cuius terram Princeps ſimiliter occupauit. Hiſtriones autem quidam, ſuper prædictorum nece Bauarorum, intoxicationis fraudem Principi impingebant. Item eo tempore duces Auſtriæ obierunt, ita quòd de Auſtralibus nemo remanſit, &c. Albertus Secundus in manibus & pedibus contractus, qui ex Ioanna de Phirtt Rudolphum filium paruu-

lum

lum habuit. & quia non crederetur eius Contracti filius, ipſe eum ſuum eſſe fecit in ſermonibus prædicari. Cum autem Princeps aſpirare ad ducatũ Auſtriæ diceretur, idem Albertus, ac Carolus Marchio Morauiæ Bohemus, de prædicto Rudolpho puero & filia Marchionis ſponſalia contraxerunt. Cum autem Rupertus rex Ceciliæ, imò Apuliæ, non haberet filium, miſit ad Carolum regem Hungariæ, fratruelem ſuum, ut ſibi unum de filijs ſuis deſtinaret, poſt ſe dominia ſua obtenturum, recognoſcens ſe eundem Carolum ſupplantaſſe. Maſſoq; Andrea Hungari filio, Rupertus ei neptem ſuam ex filio copulauit. Mortuo autẽ eodem Carolo quarto Hungaro, ſucceſſit ei filius primogenitus Carolus quintus. Idemq; Carolus quintus rex Hungariæ, filiam Caroli Marchionis Morauiæ duxit in uxorem. Obierat autem ſine liberis maſculinis, uxor Ludouici Marchionis de Brandenburg, primogeniti Principis, quæ fuit filia regis Daciæ.

DE PRIVATIONE COMITIS TYROlis, filij Bohemi per Ludouicum primum.

Cumq; Hainricus Comes Tyrolis, filius Bohemi impotens, uxorem ſuam ſemifatuam plurimum moleſtaret, inter alia eius mordendo mamillas: illa cum Baronibus ſuis, habitis occultis tractatibus, eiecto Bohemo de Comitatu, Marchionem de facto in maritum recepit. Sicq; Ludouicus princeps, filius Ioannis regis Bohemiæ, uxore & dominio ſpoliauit, inconſuetum & horribile facinus attentando. Filium namq; ad hoc maleficij genus induxit inuitum, quòd uidelicet uxorem ſui conſanguinei in tertio gradu, non ſeparatam ab ullo iudice eccleſiæ, ipſamq; ſuam conſanguineam non uxorem, ſed mœcham traduxit. Prætendit autem Princeps, ſe iuſtè illum à comitatu eieciſſe, de quo ut tenebatur, & ut ſibi per Regem Bohemiæ patrem promiſſum aſſeruit, ſub cautione rehabendi ciuitatem Eger non fieret, nunquam ſe in Principe petijt inueſtiri. O idolorum ſeruitus auaritia, quæ tantos Principes confudiſti. ex quibus iterum inter Bohemos & Principem & filios ſuos non immeritò liuor edax, & odia ſuſcitantur. Progredior autem ad geſta Papæ Clementis ſexti, & ad aliqua quæ ſub Benedicto geſta ſunt, ſtilo reddenda.

DE MORTE REGIS CECILIAE RVperti, & fratre Andrea obtinente dominia.

Mortuo namq; Ruperto Ceciliæ rege, & prædicto Andrea fratre Hungariæ regnum comitatumq; prouinciæ, & omnia Ruperti dominia obtinente, eoq; apud Papam Clementem pro coronatione laborante, Papa ſibi Cardinalem dare uiſus eſt, curationemq;. quod ille petens, nimium uilipendit. Cardinalis quoq; Petraganitenſis, ex cuius ſorore olim Ioannes frater Ruperti regis reliquit filium Principem, tardanti pro eodem Principi in conſiſtorio allegauit, ipſum tanquam una linea Ruperto proximiorem quàm fuerat Andreas, eadem dominia annis aliquot tenuiſſe. Tandem miſsis nuncijs Papæ per regem Hungariæ fratrem Andreæ, octoginta milibus florenorum pro coronatione Andreæ, cum crederet coronari debere, nocte Neapolim cum ipſe Andreas in camera ſua iam ingredi uellet lectũ, quidam uocantes eum, dicebant ſibi de fratre ſuo nuncios deſtinatos: quos cum in craſtinum expectare iuberet, & illi pro eius egreſſu inſtarent: uxor Andreæ ipſum egredi incitauit. Quo egreſſo de camera, illi mittentes laqueum in collum regis Andreæ, ipſum crudeliter iugularunt, ipſum etiam præcipitantes de muro. nutrix autem eius, quam de Hungaria ſecum adduxerat, quæ frequenter reginæ aderat, de mora reuerſionis Andreę attædiata, egreſſa cameram, cum neminem inuenit, proſpiciens per feneſtram, uidebatur ei uidere Regem in terra iacentem. ac territa dicens, Domine: ac repentè deſcendens, ipſum reperit iugulatum. de quo crimine non ſolum Principes tardantes coronationem, ſed & Papa & aliqui Cardinalium tenebantur ſuſpecti. Factum eſt autem hoc

facinus

facinus anno Domini M.CCC.XLV. Sed quid ex hoc ſequutum ſit, reſeruans, regredior ad priora.

DE DVOBVS FRATRIBVS DELphinis Viennenſibus.

Erant autem duo fratres Delphini Viennenſes, nepotes Caroli tertij regis Apuliæ, ex filia, & pronepotes Rudolphi Romanorum regis: quorum iunior Humbertus nomine, ducens filiam ſororis Ruperti regis, fratris prædicti Caroli, cum ipſo Ruberto Neapoli morabatur. Socer autem prædicti Humberti, quem uxor eius clam receperat, Comes Nouellus à nouitate eſt dictus. Orta eſt autē briga duriſsima inter Delphinum ſeniorem, & Cymonem comitem Sabaudiæ, à tempore Ioannis Papæ multis annis durantem. ac tandem Delphino per iaculum in cuiuſdam caſtro prædicti Comitis occiſo, Humbertus frater eius dominiū Delphinatus nanciſcens, ita Cymoni comiti reformabatur, quòd pro maiori cauſa quilibet eorū uaſallus alterius eſt effectus. ſicq; inter eos briga ceſſauit. Hic Humbertus bene literatus, liberis carens, faciem quaſi muliebrem habens, plus ſermonibus & ſtudijs militiæ inſiſtebat. Hunc Benedictus Papa diligēs, ſtatim promoto, curiam ſuam omnem dedit eidem. Et quia Papa regi Franciæ exoſus erat, multum in Delphini defenſione confidit. Cum autem quandam terram Delphini uicinam Curiæ ab eo emiſſet, ſi ſine liberis decederet, ad Romanam ſedem deuoluendam, & 5. milibus florenorum ipſiq; Delphino pro uita ſua caſtrū pontis Sorginæ aſsignaſſet, recepta pecunia, homines terræ cum cōſentire nollent, diſtricto commeatu penitus Delphino ferè tota remanſit. Miſit autem rex Franciç pro Delphino, qui cum bona fide ad curiam Regis ueniſſet, quidam ſalutans in tranſitu dixit ei: Facite quicquid petetur à uobis, uel perpetuò eſtis rentus. Ductus autem Delphinus ad cameram Regis, in præſentia cōſilij audiuit à Rege: Auuncule cupio quòd recipias pecuniam, & ſis ſeruitor meus, annuēs omnibus factis meis. Ad quod reſpondit: Domine, cum ſitis conſanguineus & promotor meus, aliter in omnibus uobis conſentirem. ex quo ergo largitatem ueſtram mihi oſtenditis, feruenter in omnibus uobis obſtringar. Rex autem grates ei referens, & annuos redditus promittens, dixit: Cum intendam uillam Viennenſem intra Rhodanum circumdare muro, rogo quòd tibi placeat. cui ille: Non ſolū illud, ſed quicquid uolueritis placet. Delphino itaq; euadente, Rex illicò ex oppoſito Viennæ ciuitatem conſtruxit, turrim in ponte ponendo, quòd pro Delphinis progredi nō audebat. Poſt hæc idem Rex cum auxilio archiepiſcopi Viennenſis attrahere conabatur Viennam. Veniens autē Delphinus, epiſcopum expulit. Tranſeuntes autem miniſtri Regis, dixerunt Delphino: Domine, factum archiepiſcopi eſt factum Regis, quibus ille ſatis habet agere. Rex uerò uehementer abceſsit, & ſic dolus Regis eſt impeditus. Poſthæc tempore Clementis papæ ſexti, cuius & cor regis Franciæ unū cor erat, actum eſt, quòd terra Delphini poſt mortem eius ſine liberis, pro multa pecunia data & promiſſa, ad Regem deuolui deberet: quæ tamen terra quaſi tota ab Imperio detinetur.

QVALITER REX LITVANIAE IVVEnis plurimum infeſtauit fratres Teutonicorum.

Rex autem Lituaniæ gentilis, iuuenis & recens, tempore ipſius Clementis fratres Teutonicos S. Mariæ in Bruſsia & Lituania plurimum infeſtauit, multa Chriſtianorum milia occidendo, & conuerſos ad fidem reducendo in perfidiam. Venerunt autem magiſtro ordinis, ſequenti anno, ſcilicet ſub anno Domini M.CCC.XLV, in ſubſidium, reges Hungariç, Bohemiæ, Marchio Morauiæ, filius Bohemi, Comes Hollandiæ, & multi dominorum. Sed propter deſidiam magiſtri de eis diffidentis, cum ueniſſent in terram Lituaniæ, & diceretur Regem Lituaniæ ex alia parte ingreſſum, reuerſi ſunt, & infecto negocio receſſerūt. Ob quam deſidiam depoſito magiſtro, alter uirilis eſt ſubſtitutus, anno Domini M.CCC.XL.

QVALITER COMES HOLLANdiæ obſedit ciuitatem.

Eiſdem diebus Comes Hollandiæ à Friſonibus eſt occiſus, qui fuit iuuenis & recens, qui fuit frater Imperatricis & reginæ Angliæ, gener ducis Bauariæ. Sed relictã accepit filius Ioannis regis Bohemiæ, Comes de Lutzelburg. Sicq; eodem anno Domini M.CCC.XLV, comes Hollandiæ & Andreas rex Apuliẹ perierunt. Eoq; tempore gentiles, ſcilicet Turci, qui & antè regnum Armeniæ ad perfidiã coegerant, & terras Chriſtianorum, ſcilicet Cyprum inſulam, Rhodos Hoſpitaliorũ, & alias uicinias cœperũt uiriliter infeſtare. quibus Veneti, rex Cypri, Hoſpitalarij, & alij Chriſticolæ reſtiterunt: quibus etiam Delphinus cum CCC coopertis equis, quaſi ſub nomine Papæ in ſubſidium transfretauit, qui prædictum regem Andream Apuliæ cõſobrinum ſuum iugulatum inuenit.

Item Benedictus Papa una uice rogatus, ut promoueret ſuos, reſpondit: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Obijt autem feliciter Benedictus Papa, octauo anno pontificatus ſui, ſcilicet anno Domini M.CCC.XLII, de menſe Maij. & incluſis Cardinalibus per Seneſſcalcum prouinciæ, ſtatim electus eſt Petrus Rogerij, ordinis S. Benedicti, Cardinalis progenie militaris, qui nominatus eſt Clemens ſextus. Statim ergo ut electus eſt Petrus, ſermonem faciens, & grates Deo referens: qualiter primò in diuitem Abbatem, poſtea in optimum Archiepiſcopum Franciæ promotus fuerit, & has dignitates omnes grauibus reliquerit ſarcinis debitorum grauatas, & poſtea ad Cardinalatum, & poſtremò ad ſummam hanc dignitatem prouenerit, & diuitias, eo quòd priora eum nutrire nequiuerant, per ordinem enarrauit. Hic ab anteceſſoribus ſuis moribus multum diſtans, mulierum, honorum & potentiæ cupidus, ac ſuorum auidus promotor, ac ſeipſum & curiam de Symonia difformans: ipſe Francus, Franco feruenter adhæſit. Tempore quoq; coronationis ſuæ, primogenito Franci, qui cum duce Burgundiæ auunculo ſuo aderat, magnam pecuniæ ſummam erogauit. Qui filius Franci, gener Bohemi, intrans conſiſtorium, pro rege Almaniæ rogauit, in dolo. Simulauit Papa ſe reformationẽ Principis affectare. Miſſiq; iterum atq; iterum nuncij per Principem ad Papam, & ad regem Franciæ: ſed legati dolo diu tenti finem habere non ualentes, infecto negocio ſunt reuerſi. Papa aũt proceſſus hoſtijs eccleſiæ Auinioni affixit contra Principem, ut uſq; ad tertium diem ſatisfaceret eccleſiẹ & Deo, aut ab occupatione iurium Imperij deſiſteret, & plura alia faceret ſub grauium cõminatione pœnarum. in quo termino conſiſtorio, & craſtino ſimiliter Latinè & Theutonicè declarari fecit, ſi aliquid adeſſet pro Ludouico de Bauaria: nemine tamen comparente. & licet contra eum intendiſſet acriter, procedere tamen ipſum reputauit, ſolummodo cõtinuatione. Scripſit Princeps Franco, cum certum eſſet Papam ad nutum ſuum regi: Si quid contra ſe fieret, hoc à Franco haberet, & ſi nihilo ſe regeret. & ipſe Princeps literas Franci Principibus oſtendebat. Vnde pro tunc Francus ſcripſit Papæ, quòd nullatenus procederet contra illum. Poſtea tamen innouauit omnes proceſſus factos per Ioannem Papam, nominans ſchiſmaticum & hæreticũ, & ſermones publicos fecit contra eum.

Eiſdem diebus epiſcopus Argentinenſis per Papam eſt abſolutus, præſtito iuramento, quòd eidem Ludouico de cætero non aſſiſtat, niſi fuerit cum eccleſia reformatus. Eiſdem diebus Ioannes rex Bohemiæ, & Carolus Marchio Morauiæ, filius eius, fuerunt in curia, de oppreſſione Ludouici principis, & de promotione Caroli cogitantes. Antea autem idem Carolus in curia exiſtens, in odium Hainrici Maguntini, Braygenſ. epiſcopatu ſubditum Moguntinenſ. promoueri in archiepiſcopum procurauit, & duos epiſcopatus in Bohemia ſibi ſubijci, & à Moguntineñ. eccleſiæ ditione abſolui: & eidem Braygeñ. ius coronandi regem Bohemiæ. Quod autem habuit Moguntinus, † concedit. de quo poſtea Argutus Ioannes rex Bohemiæ, pater eius, à Principibus, reſpondit, quòd ſine ſcitu eius factum eſſet, iurauit. Poſthæc prouiſus Maguntinus de Naſſouue, ad uillam Renſs ſuper Rhenum ad feriam quartam, poſt

Margarethæ,ſub anno Domini M.CCC.XLVI,ad eligendum regem Principes conuocauit. ubi conuenientes Baldeuinus de Lutzelberg Treuerenſis, Vualderamus de Iuliaco Colonienſis, epiſcopi, item Gerlacus de Naſſouue nouiter prouiſus Moguntineñ. archiepiſcopi,item Rudolphus dux Saxoniæ,& Ioannes rex Bohemiæ,& Imperium diu uacaſſe decernentes,prædictum Carolum Marchionem Morauiæ in regem elegerunt Romanum: pro quo prædicti,Colonieñ. & dux Saxoniæ, magna pecunia ſunt corrupti.Intenderat autem electus ire Aquiſgranum,pro coronatione. cui tamen Aquenſes, quantum in eis fuerat, intenderant reſtitiſſe.Imperatrix autem ſtans tunc Hollandiæ, ſcripſit Ludouico principi,quòd per gentem ſuam poſſet reſiſteret Carolo, ne poſſet Aquiſgrani uenire. Occiſo enim à Friſonibus,anno priori, Comite Vuilhelmo Hollandiæ ſine liberis,cum Imperatrix eſſet ſenior ſororum eius, regina Angliæ & Comitiſſa Iuliacenſ.iuniores fuerunt.Gentes autem occiſi Imperatorem,& unum de filijs ſuis accipere in dominos,decreuerunt.Tranſcenderat autem in hyeme Imperatrix cum uno filio ſuo, per Lotringiam & Franciam: & primò ueniens Hagnouiam,inibi eſt recepta:ita tamen,quòd de redditibus terrarum nihil reciperet,quouſque occiſi omnia debita ſint perſoluta.Promouit autem rex Franciæ Imperatricem,forſan non amore Principis, ſed quia Turcos per Anglicum timuit occupari.Anxius autem Princeps propter diutinam uxoris abſentiam,cum miſiſſet pro illa, gentes autem illæ uoluerunt habere ſeniorem filium Imperatoris pro domino, Princeps Vuilhelmum filium ſuum miſit ad terram illam, cum Comite de Katzenellenbogeñ, poſt quem idem filius ſpadonem, more Garconis, equitabat.Timor enim erat pariter,propter litem prædictam,ipſum deprehendi in uia.

DE CONFLICTU EPISCOPI LEODienſis,quem habuit contra ciuitatem Leodienſem.

Cum autem Carolus electus,ad coronationem iuiſſe debuiſſet,eodem menſe Iulij epiſcopus Leodienſ. propter quædam homicidia & iniurias clero allatas, ciuitatem Leodienſ.obſedit,uolens ibi ad condemnandum illos pro tribunali ſedere. ad quem epiſcopum tanquam conſanguineum & adiutorem ſuum, idem Carolus properauit, & pater.Habuit autem epiſcopus ſecum circa quatuor milia galeatorum.Aderant enim ſibi rex Bohemiæ, & Carolus filius etiam Comes Marchiæ,frater eius Marchio Iuliacenſ.Comes Montium dominus de Kalkenburg,& alij multi Barones. miſerãt autem quædam ciuitates uicinæ populo Leodienſi XL milia peditum armatorũ,qui ſe poſuerũt in locum iudicis,qui ſunt extra muros ciuitatis,ſe circumuallantes,ne ibidem epiſcopus poſſet præſidere.Cum autem extra locum epiſcopus præſidere illum uinceretur, habitiſque inter partes tractatibus, uolenteque populo reſtituere clerum in perſonis & rebus,& ſuper iniuria ad arbitrium meliorum ſatisfacere,epiſcopi eadem uice:epiſcopo autem contra conſilium ſuorum omnino præſidere uolente: ecce quidam Ribaldi de populo impetum facientes in aciem equitum,qui uerſus ſtratam, ubi popularibus patebat exitus,fuerant ordinati, eodem equitis ab ingreſſu per eandem ſtratam ad populum prouocarunt.& ingredientibus circa quingentis galeatis, occiſiſque in impetu multis de populo nõ armatis:de populo uerò armato in equites impetum faciente, multiſque occiſis, & præcipuè domino de Vualkenburg ualentiſſimo, quingenti ingreſſi, cum alij non ſequerentur, eò prout poterant inuaſerunt, totaque acies epiſcopi ſtatim confuſa receſsit. Iuliacenſis autem in loco libentiſsimè permanſit.Venientibus autem rege Bohemiæ, & filio ſuo, ſtatim uenerunt noua,de tranſitu regis Angliæ in terram Franci, Franciſque Bohemos pro adiutorio deprecatur, qui illicò in Franciam ſunt profecti.Anglus autem Normandiam partem Franciæ ingrediens,cum aliquibus egregijs uiris,ciuitatibus alijs modicis omnino deſtructis, ſpolijſque in Angliam deſtinatis, terram illam per LX miliaria in circuitu ignis incendio deuaſtauit,Poſthæc ad ciuitatem Pariſienſem ad unum miliare tranſiuit,ibique multis diebus

diebus glorians,multaq; uaſtans,non audente Philippo cum longè maiori gente Pariſios egredi contra ipſum,tandem per defectum uictualium receſsit:uerſusq; ciuitatem Almaneñ. deſcendit. Egrediebatur autem Philippus, ſequens eum cum gente innumerabili equitum & peditum, ad 4 diætas.& ubi Anglus præcedente nocte iacuit,ſe poſuit Francus ſequenti nocte.Sciens autē Anglicus illos ſequentes, uno die eo uelocius quandam ſyluam tranſiuit,manè iuxta ſyluam quaſi abſconſus ſe ad conflictum diſponens.Tranſiens autem Francus cum exercitu ſuo, cum credidiſſet Anglum ad unam diætam tranſijſſe, ecce reperit eum ad conflictum paratum. Anglus enim omnes equos ſuos cum Garconibus ad ſe iuxta ſyluam collocans, pedeſtribus ſe commiſit, curribus ſe circundans,ne equites Franci alibi quàm in cornu anteriori inuadere eum poſſent ante ſe, & milites ſuos præmitiēs triginta milia ſagittariorum. Francus autem præmiſit 10 milia ſagittariorum,& gentem innumerabilem Bauariæ fratris ſui Comitis,item Comitis Flandriæ,ducis Lotringiæ,& aliorum,ſi poſſet,illos ponens poſt Bohemos & Alemannos,nolens eis dare honorem progrediendi Alemannis.ita ſe fatum crediderunt ſequutos:manens ipſe Francus cum exercitu ſuo circa XVI milia equitū.Congredientibus autem primis ad conflictum circa meridiem, ſabbatho poſt Bartholomei,anno Domini 1346.diuq; certantibus,ſagittarijsq; Franci terga uertentibus, ac cum populo fugientibus, tota Frāci acies fugā dedit,eo recla mante diu,cumq; paucis manente. Diu autem in certamine remanſerunt Alemanni, ita quòd multi ſint occiſi: inter alios,Ioannes rex Bohemiæ cæcus, Rudolphus dux Lotringiæ,Comes Flandriæ,Comes de Blaſs nepos Franci,Comes de Salmis,dominus de Rodtbach, item Monachi de Baſilea, Hainricus de Clingenberg, Hainricus de Ratenhuſen, & alij plures electi.

QVALITER REX ANGLIAE DOluit de occiſione regis Bohemiæ, & Alemannis.

Anglus autem receſſum inimicorum uidens,& Bohemum occiſum dolens,ſuper eum dixit:Alter lectus regem Bohemię deceret. celebransq; ſolenniſsimè exequias, ipſum in Lutzelberg cum XII dextrarijs habentibus arma Bohemiæ deorſum uerſa tranſmiſit.Doluit autē de Alemannis dicens, Et bene hi in mortem cum Franco pergunt,qui eos odio proſequitur, nec eis quicquam largitur, & ego eos diligens largitus ſum eiſdem.Carolus autē cum armis Imperialibus fugiens de conflictu cum alijs, cum à Franco aliquid peteret, ſaltem pro Alemannorum expenſis, nil dedit eidem. Dicebatur autem, quòd Francus magnam pecuniam dederit Ioanni Bohemo patri pro ſtipendio Alemannorum: quam ille eis nō aſsignans, Colonienſi archiepiſcopo pro coronatione filij deſtinauit. Filius aūt Franci,ac dux Burgundię,exeuntes in Vaſconiā cum uiginti milibus,in obſidione cuiuſdam munitionis,optimè per Comitem de Hercke capitaneum Angli uicti treugas fecerūt amodò ſubueniendi Franco: ſed antequam eò uenerunt,Francus uictus eſt,ut præfertur.

DE CAVSA GVERRAE ANGLOrum & Francorum.

Licet autem ab antiquo inter Anglos & Francos ſuper terram Vaſconiæ lis fuerit immortalis,cauſam tamē ſpecialem diſcordiæ horū Philippi & Eduardi ſuper regno Francię,digrediens à materia duxi breuiter exprimendā. Olim Philippus Pulcher, rex Francię,qui regnauit tēpore Clementis ſexti & Hainrici Imperatoris,qui omnes Iudæos à terra ſua expulit, eorum theſauris retentis: ordinem quoq; Templariorum, propter eorum potentiā & diuitias,pro quibus aſpirauit,confictis in eos quibuſdam turpibus,ab ipſo Papa deſtitui procurauit,quorū domus hoſpitalariæ ſunt unicę,per quod modicum profecerunt. qui Philippus habuit fratrem Carolum, huius Philippi de Volaſio Regis patrem.Ipſe habuit tres filios,Ludouicū,Philippum & Carolum: quorū primus & tertius de Burgundia,ſorores duas habuerūt uxores. Habuit etiam

ipſe Rex filiam reginam Anglię, matrem prædicti Eduardi. Hæc poſt natiuitatem ueniens ad Philippum patrem, Eduardum maritũ ſuum de Sodomia deferẽs, ipſum de patris auxilio captiuauit, & uſq; ad mortẽ tenuit captiuatũ. quo defuncto, hic Eduardus præclarus regnans, matrem captiuauit, & detinuit captiuã: multosq; qui in nece patris aſpiraſſe propter adulteram Reginam dicebantur, occidit. Hęc Angla antequã diſcederet à curia patris, nedum maritum de Sodomia, ſed & tres uxores fratrum ſuorum militum de curia accuſauit de adulterio: nec ceſſauit, niſi decollatione uxoribus, militibus excoriatione extinctis. Ludouici uxore extincta, idem filiam Caroli tertij regis Ceciliæ, neptem Rudolphi Romanorum regis duxit uxorem. quibus, Ludouico & Philippo poſt mortem patris ſucceſsiuẽ regnantibus, & ſine prole defunctis, cum iam Carolus frater eorũ regnaret, uenit ad eum duciſſa Burgundiæ, mater uxoris eius captæ, timens huic ſimiliter mortis periculum imminere, dicens eis: Parcatis mihi domine, ego iungam matrimonio filiam meam, quam pater meus de ſacro fonte leuauit. & adducens Duciſſa quoſdam teſtes expertos ad Clementem Papam quintum, gaudente Rege, diuortium per Papam fieri procurauit. Regiq; Carolo, filia quondam Hainrici Imperatoris, ſoror prædicti regis Bohemiæ, data eſt in uxorẽ: quæ formoſa ualde, omnes alias uirtutibus & moribus anteceſsit. Tranſiens autem quadam uice Rex, & Rubertus Atrebatẽſis Comes, cauſa uenationis iuxta caſtrum, in quo prior uxor morabatur captiua, miſſa familia ſua in ſyluam, ipſe Rex & Comes ſunt caſtrum ingreſsi. Illa autem exiſtens in lotione capitis, fugiente familia, uiſo autem Rege, ſe in modũ crucifixi ad pedes Regis proſtrauit. timuit enim ex aliqua delatione clam Regem iratũ ueniſſe. Erat enim pulchra & amabilis ualde. Rex autem eleuans ipſam, egreſſo Comite, eam repentẽ cognoſcens receſsit. ex quo illa impregnata, ſoli nunciauit Comiti, rogans ut ipſe uirtute ſua uice mulieris & partus inſidias præcaueret: quæ pariens maſculum, clam eo ſubtracto, alienum ſubmiſit. Verus aũt filius ex ordinatione Comitis, ad amicam ſuam, prædictam reginam Angliæ eſt trãſmiſſus, quę eum clam delicatẽ nutriuit: putatiuus autem filius breuiter expirauit. Dicebatur enim, Carolum patruum, prædictorum filiorum cura quaſi ad regnum aſpiraſſe, & ob hoc filiorũ Regis mortem petijſſe. Mortuo autem eodem Carolo, & poſt eum Carolo rege & uxore ſua de Lutzelburg nulla prole relicta: ecce hic Philippus prædicti Caroli filius, ſibi regnum uſurpat: qui omnes reges Franciæ à tempore Caroli Magni diuitijs & potẽtia anteceſsit. Mortuo aũt Eduardo Anglo in captiuitate, Eduardo ſuccedente præclaro, filiumq; Caroli auunculi ſui ſecum habente, uictoq; per eum rege Scotorũ, idem Anglus cum prædicto Philippo litem pro regno uiriliter eſt ingreſſus, non prætendens tam auunculi filium, quam ſententiã Papę, quum ſe prædicto ultimo rege Carolo proximiorẽ hæredem cũ Francia à nullo haberi dicatur in feudum, quouis econtrà nullus per femininã lineam in regnum ſucceſsiſſe dicatur.

DE EMPTIONE OPPIDI DICTI MINIſter, & caſtri Scharpfenſtain, per Albertum ducem Auſtriæ in Briſgaugia.

Prædicto anno XLVI, Albertus dux Auſtriæ emens à Ioanne de Stouffen oppidum Miniſter Briſaugiæ, S. Ruperti caſtrum Scharffenſtain, quod à Duce tenebatur in feudum, † ſub Friburſis caſtrum cum oppido confregerat, aſſerens ea ſibi obligata, nec tempore ſtatuto redempta. *Friburgenſi caſtro.*

QUALITER REX SCOTORUM IUIT ad oppugnandum terram regis Angliæ, ipſo Rege exiſtente in obſidione Kalis.

Anglo illis temporibus in obſidione occupato, rex Scotorũ ex inſtructione Franci latenter, ut credidit, Angliam eſt ingreſſus. Anglus munitus, ſcripſit Anglis: qui, ingrediente rege Scotorum, occiſa omni ſua gente, ipſum cæperunt. Eiſdem temporibus

ribus, ante feſtum Martini, in dominica, Papa in conſiſtorio prædictum Carolum & Romanorum regem ſolenniter approbauit: quem Aquenſes & Colonieñ. non recepiſſent, nec Colonienſes, niſi in Bunna ab archiepiſcopo Colonienſi extitiſſet Coronatus, & ab ipſo Colonieñ. Treuereñ. Gerlacus de Naſſaw prouiſus Moguntinus archiepiſcopus: item Monaſterienſis, Metenſis, Leodienſis, & Virdunenſis epiſcopi de ſuis regalibus inueſtiti.

DE CONDOLORE REGIS HUNgariæ, pro fratre ſuo rege Apuliæ Andrea, iugulato per Gallicos.

Prædicto anno XLVI, menſe Iulij, Carolus rex Hungariæ de iugulatione fratris dolens, cum magno exercitu ſcilicet LXX milium equitum, Aquilegiam eſt ingreſſus, patriarcham coercens, ingrediendi Apuliam uiam quærens. Intromiſit autem ſe defenſioni Rhodis ciuitatis maritimæ, quam olim Veneti obſederant, cupiens ibi portum maris habere. Et cum diu Rex in terra, Veneti uerò circa ipſam ciuitatem iacuiſſent in mari, Venetorum exercitus latenter de montanis egrediens, magnam occidit multitudinem Hungarorum. Triumphauerant enim Veneti cum domino Mediolanenſi, & Veronenſibus, ita quòd potentes fuerunt. Sic quòd Vngarus iuuenis & inexpertus litium, fruſtratus propoſito ſuo & negocio, Vngariã eſt ingreſſus. Veneti autem ciuitatem uicerũt. Papa enim ſciens ſibi aduerſari Ludouicum principem Vngarum, cum Mediolanenſi antiquo hoſte fœdus amicitiæ ligauit.

DE INGRESSU COMITATUS TYrolis per Ludouicum Principem, cum Ludouico & Stephano filijs ſuis.

Eodem Iulij menſe Ludouicus Princeps cum Ludouico & Stephano filijs ſuis, Comitatum Tyrolis eſt ingreſſus. & in Tridẽto, quòd ſibi & filio ratione ipſius ſubeſſe credidit, ſic antè cum Vngaro & Maſtino Veronenſi habere colloquium nitebatur. Epiſcopus autem Tridentinus ad preces regis Bohemiæ ſedis prouiſus, occiſa ſibi gente Mediolanenſi, Tridentinos à prædicti Ludouici Marchionis denominatione retraxit: & cuſtoditis Montanis, ne illi conuenire poſſent, impediuit.

CAROLUS INGREDITUR BOHEmiam latenter poſt electionem per Elſatiam.

Carolus electus dum latenter per Elſatiam & Sueuiam tranſiuit, & ad terram Bohemiæ properauit, honorificè eſt receptus. Poſtea de menſe Februarij, anno Domini XLVI, ipſe Carolus cum Carolo rege Hungariæ genero ſuo, & cum Alberto Auſtrali colloquium habuerunt in Vienna: quibus ſimul euntibus in Bresburg, eiuſdem Vngari, Ludouicus princeps ſtatim in Vienna colloquium ſecretiſsimum habuit Auſtrali. Bohemus autem ueniens Tridentum, pro rehabendo Comitatu Tyrolis, de auxilio Mediolaneñ. inſtitit. Inerat autem Marchio Brandenburgenſis Bruſsiæ contra gentiles, cuius uxor caſtrum Tyrolis omnibus neceſſarijs muniuit ad annum. Engelmarus autem miles & potens in Comitatu, qui & ipſum tradidit Marchioni, tractatus habuit hinc & inde. Marchio autem intelligens hoc, illicò eſt reuerſus. Bohemus autem cum oppidum Meron, & alia plurima uiciſſet, Principe cum magno exercitu uicto, per ſe comburens reuerſus Tridentum: Princeps ſimiliter eſt reuerſus, quia maxima fuit cariſtia utrobiq;. Ludouicus autem Marchio, ipſeq; Bohemus, in ipſo Comitatu multis menſibus ſe inuicem infeſtarunt. Bohe-

Nn 3 mus,

mus, cui etiam adhæſit epiſcopus Curienſis, aliquas munitiones per ſe uictas Mediolanenſi pro multa pecunia obligauit.

DE ELECTIONE IACOBI LAVrentij prudentis notarij, in notarium Romanorum.

Eodem tempore quidã Iacobus Laurẽtij notarius prudens & facundus, plebeius, Romæ in tribunum electus, ſcelera, & item iuriſdictionem urbis exercens, unum de captiuis decapitauit, & Columnenſes ab urbe exterminans, arguente Romanos Papa de his turbato, quòd non infra annum rediret: Se cum Romanis alium Papam creaturum reſpondit.

DE QVODAM HVMBERTO DELphini, quid egerit uxore ſua defuncta.

Eo tempore Humbertus Delphini, qui per annum ſteterat inter cunctos, defuncta ſibi uxore, nepte quondam Ruperti regis ex ſorore, infecto negocio eſt reuerſus. Papa enim iuxta promiſſum ſuum & theſaurum, nec gentem miſit eòdem. Rex enim Curtorum cum ueniſſet Delphinus in terram ſuam, in quandam ciuitatem fortem per Chriſtianos obtentam, ex quo nomine eccleſiæ uenerat, ſuſpicatus eum magnam habiturum ſequelam: treugas fecit cum eo, animo uiſitandi perſonam, & intelligens quòd abſq; Alemannis uenerit: nec ex facto imperij cernebat muliebrem perſonam, ipſumq; paruipendens receſsit. & magis ex aduentu eius animoſus factus eſt. Eodem anno Princeps Ludouicus, in uenatione urſi in ſyluis iuxta Monacum, de equo corruens expirauit, anno Domini M.CCC.XLVII.V Idus Octobris, anno regni ſui XXXIII, minus octo diebus finito.

DE EGRESSU CAROLI REGIS BOHEmiæ, electi Romanorum regis, animo inuadendi terram Ludouici principis.

Egreſſus eſt itaq; de Bohemia, cum magno equitatu, in Bauariam, animo inuadendi terram Ludouici principis, Carolus rex Bohemiæ, electus Romanorum nepos, ex filio quondam Hainrici de Lutzelburg, Romanorũ Imperatoris. Item pronepos ex filia & nepte Rudolphi de Habsburg, Romanorũ regis, pronepoſq; Ioannis ducis Brabantiæ, ſororius Philippi regis Franciæ, cuiuſq; Philippi primogenitus Ioannes dux Normandiæ ipſius Caroli eſt ſororius, ipſe Carolus ſocer Caroli regis Hungariæ, ſocerq; Rudolphi ducis Auſtriæ: & ueniens in terram ipſius Ludouici Bauariam, intellecta morte Principis Ratiſponam perrexit, ubi tanquam Romanus illicò eſt receptus. Deinde ueniens Nurnberg, ibi grauibus factis promiſsionibus Burggrauio, ibidem quem euadere non potuit, in Nurnberg eſt receptus. Miſerunt autem Eberhardus & Vlricus fratres, Comites de Vuirtenberg, ſecretarios ſuos ſingulos ad ipſum Regem, & ad Ludouicum Marchionem in Brandenburg, querentes cuius eorum ſe ſeruitio obligarunt, & reuertentibus prius ad Regem miſsis, ipſi Comites cautione recepta de LXX milibus florenorum eius ſe ſeruitio aſtrinxerunt. De quo alij à Marchione uenientes, & pactum de centum milibus florenorũ aſſerentes, plurimum ſunt commoti. Duoq; fratres de Hohenloch, unus Bambergenſ. alter Herbipolenſis epiſcopi, etiam ſe Regis ſeruitio aſtrinxerunt. Argentinæ etiam honorificè eſt receptus, ipſum epiſcopum in gradibus eccleſiæ induens regalibus inſignijs, habens coronam auream in capite, & pomum & ſceptrum in manibus, de ſuis regalibus præſtito ſibi homagio ſolenniter inueſtiuit: deinde per ciuitates Elſatiæ, quæ & ſingulæ eum receperunt, ſpopondit ciuitatibus, ſe relaxationem proceſſuum Papalium curaturum,

Articuli

Articuli commiſsionis Bambergenſis de abſolutione illorum, qui adhærebant Bauaro, ſunt tales: Cum multi per ſententias & proceſſus & pœnas Ioannis Papæ inflictas, adhærentibus quondam Ludouico de Bauaria hæretico, & de hæreſi damnato, redire cupiant ad Eccleſiæ unitatem, committimus tibi, ut qui confeſsi fuerint errores ſuos, confeſſatos & non confeſſatos, & pœnas quas inciderunt explicitè uel implicitè: & iurauerint, deinceps fideles fore ſedi Apoſtolicæ, & nulli deinceps uel ſciſmatico fauere, & credere quòd non ſpectat ad Principem, Papam diſponere, & alium creare, ſed hoc hæreſim eſſe damnatam: & quòd nullum pro Imperatore habebunt, nec per ſedem Apoſtolicam probatum, nec relictæ & liberis ipſius Ludouici pareant, niſi cum eccleſia reformentur. Et qui Carolo Romanorum regi per ſedem approbato parebunt, ab huiuſmodi ſententijs & pœnis abſoluas, ita quòd ſi in aliquo errauerint, in ſententias & pœnas priſtinas relabantur: & quòd procuratoriorum & geſtorum formam epiſcopus Bambergenſis Papæ reſcriberet, ſub publicis inſtrumentis.

DE FORMA ABSOLUTIONIS, ut haberentur diuina per Papam Clementem.

Viſa autem forma huiuſmodi dura, omnibus diſplicente, aliqui conſuluerunt eam non acceptandam eſſe per Regem, ſed occultandam, & pro alia forma ſcribendum. Sed timor erat Baſilienſes non iuraturos Regi, ne reformarentur diuina * repertum oportuit exhiberi. Cum autem ciues uellent facere ut formam iurarent, clerus autem quaſi penitus ceſſauit, & ſi non occaſione quæreretur celebrandi animo nunquam ſimilia reactandi: ecce comparuerunt Magiſtri & Conſules Baſilienſes coram Rege, cum quibus & Conradus de Berenuelſs magiſter ciuitatis, neceſsitatem uniuerſitatis uulgariter coram tabellione præſente exponens hæc in uerba: Domine Brandenburgen. ſciatis quòd nec facere nec credere uolumus, quod quondam Dominus noſter Ludouicus Romanorum Imperator unquam fuit hæreticus. Quemcunque etiam nobis dederint Principes Electores, uel maior pars ex eis, pro Romanorum rege & Imperatore, illum habebimus, etiamſi nunquam Papam requiret: nec quicquam aliud faciemus, quod ſit contra iura Imperij quouis modo. Sed ſi habetis poteſtatem à domino Papa, quòd uultis nobis remittere omnia peccata noſtra, placet. Et conuertens ſe ad populum, dixit: Datis mihi & Conrado Monachi poteſtatem petendi, ut abſoluamini à peccatis ueſtris? qui dicebant: Placet nobis. nec aliud procuratorium habuerunt. Qui duo milites ſeorſum coram Secretario Papæ Ioanne de piſcario præſente iurauerunt ſecundũ mandati formã, ſicque relaxatis proceſsibus diuina publicè ſunt reaſſumpta, quieſcque regni ſoliũ præſtiterãt iuramentũ, ſcilicet quòd ius aduocatiæ ſeruarent. Baſilienſis quoque epiſcopus Ioannes Sennæ, & Abbas Morbacen. de regalibus ſuis ſolenniter inueſtiti ſunt. Ciuitates autem, præſertim Argentina, exaſperatę fuerũt, propter formam huiuſmodi. In die ſancto natiuitatis Domini Rex communicatus fuit, legitque in miſſa alta uoce, habens in manu euaginatum gladium: Exijt edictum à Cæſare Auguſto. Poſtea Rege ueniente Vuormaciam, circa ueſperas, conuenerunt Clerus & Conſules ciuitatis, & quæſitum eſt à clero, num uellent abſolui, uel ſentirent de proceſsibus? Qui cum econtrà quærerent à Conſulibus, quid ipſi ſentirent: illisque dicentibus, ſe de illis nil ſentire: clerusque diceret, ad ipſos animo nil faciendi, ab inuicem receſſerunt. In crepuſculo uerò Collegia conſtituentes procuratores, ſingulos uerò curari, & clerici per ſeipſos, & religioſi per procuratores iuramentis præſtitis, per Bambergen. abſoluti fuerunt. Et cum populus more ſolito uellet habere diuina, clerusque nollet corã populo celebrare, factus eſt tumultus. Clauſisque portis omnibus, populus ad hoſpitium Regis, ad quẽ & Bambergen. confugatur, armatus acceſsit. Ipſeque Bambergen. mandato Regis territus, omnẽ clerũ & populũ Vuormacienſem ſine omni cõditione & iuramẽto abſoluit. & ſtatim omnis clerus, religioſus & ſecularis, contra iuramentũ ſerò præſtitũ publicè omnia reſumpſit.

DE DECOLLATIONE ENGELMARI militis in comitatu Tyrolis, potentis ualde.

Interea Engelmarus miles qui Comitatum Tyrolis, cum uxore, tradidit Marchioni Brandenburgeñ. ex quadam ſuſpicione per Marchionem capitur, & ante caſtrum ſuum, fortè quod tenuit frater eius, decollatur, & ſucceſsiuè omnia ſua per Marchionem, mediante Duce Conrado de Teckh, ſibi fideliſsimo occupantur.

DE CONFLICTU TEUTONICORUM in partibus regis Lituaniæ.

Eodem anno, ſcilicet XLVIII, de menſe Ianuarij, Magiſter ordinis Teutonicorum cum XXII milibus equitum ingreſſus terram regis Lituaniæ gentilis, ſex hebdomadis terram uaſtauit, quem in reuerſione, uſq; ad glaciem fluuij reuertentem, Rex cum XL milibus inſequitur. Et cum ſimul ad glaciem uenerunt, ſubiungendi autem Chriſtiani, qui iam ſuper glaciem partim uenerant, uidentes illos, reuerſi de glacie, ad campum iniere conflictũ. Illosq; tendentes ad glaciem, ipſorum circa ſex milia ſubmerſerunt, & circa duodecim milia occiderunt, reliquos uerò ad ſyluas Lituaniæ inſequuntur. Duo autem Reges fratres uolentes effugere, arbores aſcenderunt: quas cum Chriſtiani ſuccidere uellent, illi uidentes ſe non poſſe euadere, ne de Chriſtianorum morerentur manibus, cum cingulis ſuis ad ramos arborum ſe ſuſpenderunt. Chriſtianorum etiam electorum occiſi ſunt quinquaginta, uel circa.

QUALITER REX HUNGARIAE receſsit ab Apulia propter peſtilentiam.

Reuerſo autem propter peſtilentiam Vngaro, Ioanna relicta Andreæ fratris ſui, de auxilio Papæ ſubiugatur Vuernhero de Vrſelingeñ. Sueuo, qui primò Vngaro adhæſit, & ab eo propter quandam ſuſpicionem falſo ſibi impictam, ut dixit Licenciatus, receſsit. Vendidit autem ipſa Ioanna, quantum in ipſa fuit, ciuitatem Auinioneñ. pro multa pecuniæ quantitate.

DE TERRAEMOTU MAXIMO IN die conuerſionis S. Pauli.

Eodem anno M.CCC.XLVIII, menſe Ianuarij, in conuerſione S. Pauli factus eſt terræmotus generalis & magnus, ex qua homines pati ſyncopam putabantur, & in aliquibus locis multis diebus durauit, præſertim in Carinthia, ubi oppidum grande Villach cum multis caſtris & uillis eiuſdem uallis corruerunt & perierunt, & in multis locis ex hoc incredibilia peruenere.

DE PESTILENTIA HOMINUM maxima.

Facta autem peſtilentia mortalitatis hominum in partibus ultramarinis & alijs, qualis à tempore diluuij non eſt facta, aliquibus terris penitus euacuatis, Marſiliæ epiſcopus cum toto Capitulo, & quaſi omnes Prædicatores & Minores cum dupla parte inhabitantium perierunt. quot uerò in Monte Peſſulano, in Neapoli, & alijs regnis & ciuitatibus mortui ſint nemo poſſet enarrare: Auinione & in curia per contagionem morbi infecta, ex quo multi ſine ſacramento perierunt, nec curam habebant parentes de filijs, nec econtrà, nec ſocij ſociorum, nec famuli dominorũ. Papa incluſus cameræ habenti ignes magnos continuè, nulli dabat acceſſum. nec poterant prophetantes, quamuis multa dicerent, certam de his dicere rationem,

nem, niſi quòd Dei eſſet uoluntas. Hæcq́ nunc hic, nunc alio loco, per integrum annum & plures annos durabat.

DE MALA FAMA ET INFORTUnio Iudæorum in diuerſis terris & regionibus.

Et infamati ſunt Iudæi, quòd huiuſmodi peſtilentiam fecerint, uel auxerint, fontibus & puteis iniecto ueneno. & cremati ſunt à mari uſq; ad Alemanniam, præterquã Auinione, ubi eos Papa Clemens VI defendit. In multis autem ciuitatibus ad clamorem Papæ ſine iudicio ſunt cremati. Spiræ autem & Vuormaciç, Iudæi in una domo congregati, combuſſerunt ſeipſos. & inuenta ſunt quaſi omnia mala maleficiorum genera, quæ in Hiſpania, habito per eos dudum conſilio, de ueneficijs conueniſſe: item de multorum puerorum nece, de falſis literis, de corruptione monetarum, furtis, & alijs multis, in quibus offendebant Altiſsimi maieſtatem. Facta ſunt hæc, & multa alia de Iudæis, anno Domini M.CCC.XLIX, Dominica ante Valentini.

DE ELECTIONE GUNTHERI DE Schuuartzenburg, ſtrenuiſsimi & animoſiſsimi Comitis, in Romanum regem, contra Carolum quartum, filium Ioannis regis Bohemiæ.

Guntherus Comes de Schuuartzenburg Turingeñ. circa XLV annos, uir robuſtus & ſtrenuus & prudens in bellis, quaſi ſolito Hainrici Moguntini & quondam Ludouici Principis plurimũ laborauit, quiq; in pluribus conflictibus feliciter præualens proprijs, capiendo & uaſtando plurimum eſt ditatus à Principibus + Carolo contra ſe intromiſit, de regno rogatur. qui primò & renuens, tandem Principes ex pacto aiunt, ſi in Franckfurt per Principes & nobiles ſententiatum fuerit, uacare regnum & Imperium: maiorq; pars Principum, qui ſimiliter per ſententiam declarati fuerint, ius habere ipſum abſq; omni Symonia elegerint, propter Deum dicens ſe expoſiturum periculis pro Deo & Imperio corpus ſuum. Hoc facto, cum exercitu ſuo in campo ſe poſuit iuxta Franckfurt, feria ſexta poſt Hilarij, anno M.CCC.XLIX. Conuenientibusq; inibi Principibus 4, & multis alijs Baronibus, & per ſententiam detectam Imperium uacare, & eiſdem quatuor competere ius eligendi, electus eſt in Purificatione per Hainricum archiepiſcopum Moguntinum, Ludouicum Marchionem de Brandenburg, Rudolphum de Bauaria Palatinum Rheni, annuente Ruperto ſuo fratre, capto cum Ruperto fratrueli eorum, & Ericenn. Ducem Saxoniæ. Huic enim Erico tanquam filio fratris ſenioris Rudolphi ducis, electionis Caroli decernebatur ius eligendi habere. Cumq; per ſex hebdomadas potenter iacuiſſent in Franckfurt, more regio eſt receptus. Aliæq; ciuitates imperij eum ſimiliter receperũt. Intelligens autẽ Carolus eum iacere in campo ad Rhenum, ſe transferens, Treuereñ. Colonieñ. Leodoneñ. epiſcopos, ducem Brabantiæ, & alios Principes amicos alloquitur. Scribens etiam Baronibus & ciuitatibus, quæ eum receperunt pro ſubſidio, & quod in uilla Caſtellis ex oppoſito Moguntiæ caſtrametari uellent, Dominica Eſto mihi, ad quem terminum Guntherus quaſi in deriſu tornamentum indixit.

DE CONTRACTIONE MATRIMONII per Carolum regem cum filia Rudolphi Palatini Rheni, ſiue ducis Bauariæ.

Carolus autem unicam filiam Rudolphi Palatini prædicti ex matre de Carinthia duxit uxorem, quòd quaſi duo Carolus & Rudolphus quondam Rudolphi regis ptone-

pronepotes fuerant, ipſeq; Rudolphus & quondam uxor eius mater ſponſæ ſimiliter fuerunt eiuſdem Rudolphi regis pronepotes, pro quo nunquam dicitur diſpenſatum. Cum autem Carolus Guntherum præ potentia ſua & ſibi adhærentium inuadere non poſſet, indixit colloquium Spiræ ad dominicam Lætare. Vbi conuenientibus Treuerenſe, Gerlaco, Moguntineñ. Comite de Vuirtenberg, multiſq; Baronibus, & ciuitatum nuncijs, cum ſperaretur Guntherum in uicino uenturum pro concordia tractanda, ipſe ſpernens, caſtrum Friburg obſedit. Poſthæc in principio ueris infirmante Gunthero in Franckfurt, magiſter Fridaugus, famoſus medicus, ſed comitibus de Naſſouue antiquitùs familiaris, cũ Gunthero potionẽ daret, eamq; tentaret licet inuitus, poſt hoc Guntherus inflatus, quo ad ualentiã inutilis eſt effectus. & creditur famulum medici inieciſſe uenenum.

Eo tempore ad preces Ioannis, filij quondam Bohemi, quem Comitem Tyrolis nominauit, Papa commiſit epiſcopo Curienſi, à captiuitate liberato, ut ſi inueniret cõſanguinitatis uel affinitatis, uel aliud impedimentum inter eum & Margaretham quondam Hainrici ducis Carinthiæ filiam, Ludouico de Bauaria nominanti ſe Marchionem Brandenburgeñ. de facto copulatam, quòd ob maleficium diuortium celebraret. quòd ſi non inuenerit, cum x annis & interim per continuum triennium cohabitauerint, operam copulæ dantes: nec potuerint commiſceri, ſed poſſet ſibi reddi ſine ſtrage & ſcandalo, ipſeq; ſe habilem aſſerat ad alias mulieres, & cupiat eſſe pater, quod iuſtum fuerit decernat. Qui Curieñ. inter eos diuortium propter maleficium celebrauit. Marchio autem cum Maſtino Veronenſi ligam cõtraxit, eiuſq; filio ſuam ex prædicta Margaretha filiam deſponſauit.

DE CONUOCATIONE EXERCITUS IN *Moguntiam, per Carolum regem, contra Guntherum de Schuuartzenburg.*

Conuocauit autem rex Carolus exercitum ad Moguntiam in Maio. Moguntini enim ſibi in odium Hainrici Archiepiſcopi, qui eos læſerat, & Franckfurtenſium, à quibus Rex abſtulerat nundinas, dans Maguntinis, firmiter adhæſerant. Intentio autem Moguntinorum fuit, expugnare oppidum Alteuill, conſtructum per Moguntinum ſuper Rhenum, ad duas leucas à Moguntia. Guntherus autem lethaliter infirmus, cum gente ſua ſe in Alteuill collocauit. Tranſeunte autem Carolo Rhenum, ducenti equites Guntheri impetum facientes, Carolum terruerunt. Accelerantes autem equites Eberhardi de Vuirtenberg, & quidam alij, fugarunt eos: de qua fugatione multi milites ſunt creati. Veniens autem Marchio de Brandenburg ſine gente, habitis tractatibus cum Rege, uidens etiam Guntherum factum inualidum, negocium oportuit expediri. Ita quòd Gunthero data ſunt XXII milia marcarum, & duo oppida Thuringiæ Imperialia, pro tempore uitæ ſuæ. Quod ipſe Guntherus, licet infirmus, difficulter conſenſit, etiam quòd ſanus nullatenus conſenſiſſet, de Principum perfidia conquerendo. Obijt autẽ ipſe Guntherus in Franckfurt, & in eccleſia parrochiali ibidem præſente Rege fuit cum lamentatione ſepultus. Rex enim Franckenfurtenſibus omnia ſua priuilegia confirmauit, & nundinas reſtituit, datis ſibi XX milibus marcarum, quæ recepta ſunt à Iudæis ibidem.

DE REUERSIONE REGIS *in Spiram.*

Reuerſus eſt autem Rex Spiram, uocatiſq; Baronibus & ciuitatibus, tractans de pace generali circa Rhenũ, ſed non perficiens, in Bohemiam eſt reuerſus circa finem Septembris, malè terra regni pacata, Reliquit autem in Sueuia præſidem Eberhardum de Vuirtenberg.

De Eber-

DE EBERHARDO COMITE DE *Vuirtenberg.*

Eberhardus autem de Vuirtemberg, præſes in Sueuia, cum oppida imperialia, Nordlingeñ. quod conſueuit reſpicere Comites de Ottingeñ, & Vuerde, ſuper Danubio, quod in dominio Bauarorũ ab antiquo ſteterat, ad ſuam nomine Regis obedientiam aſſumſiſſet: tunc inter duces Bauariæ, Comitesq́ de Ottingeñ. cõtra ipſum Eberhardum odium eſt ſubortum. Ciuitates autem Sueuiæ ipſi præſidi uicinæ, alijs quantum audebãt fauentes, præſidem, ſicut & patrem & auum, habuerunt exoſum. Ipſe Eberhardus oppidum Lande ſuper Neccaro epiſcopi Vuormaceñ, quod ante Rupertũ ducẽ Bauariæ defenſario epiſcopi nomine reſpexit, ſibi de epiſcopi conſen ſu attraxit. Ex quo inter Ducem & Comitẽ exercitus congregantur & remittuntur. Rupertus autem dux in Bohemia Carolo regi nimis familiaris eſt effectus, qui & uicarius Regis dicebatur: poſtquã fratruelem ſuum Ruperttũ, quem & Arriectum nominant, de captiuitate redemit. Poſtquam in Brandenburg pro pace laborauit plurimum, ciuitates Sueuiæ contra Comites de Vuirtenberg acriter incitauit. ac multi epiſcopi & Comites per Eberhardũ de Vuirtenberg habere credebantur exoſum, propter eius uirtutes: & quia malam timuerunt conſequentiam, ſi aduerſus illa oppida præualerent, ſe mutuò colligarunt, ſicq́ furor uulgi quieuit.

Humbertus uerò Delphini uice quodammodo deſtitutus, terram ſuam retentis aliquot munitionibus, nepoti regis Franciæ ex filio primogenito uendens, frater Prædicatorum eſt effectus.

QUALITER TREUERENS. ARCHIEPIſcopus conſtituit Ioannem de Liechtenberg, tunc temporis præpoſitum Argentinenſ. uicarium epiſcopatus ſui in ſpiritualibus & temporalibus.

Valdeuuinus autem Treuereñ. cum XLII annis eccleſiam ſuam rexiſſet, ac propter ſenium & tenacitatem nil plus proficeret, cum frequenter ſolitarius uitam quaſi carnificum duceret, Ioannem de Lichtenberg, qui & in Argentinenſi eccleſia præpoſituram, decanatum, cantorianatum & pincernatum ſimul tenebat, ualentem & prouidum, in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtratorem & uicarium deputauit.

DE MINISTRATIONE CUNONIS DE *Valckenſtain contra Papam & Gerlacum prouiſum.*

Cuno uerò de Valckenſtain, miniſter Hainrici Moguntini, inuito Papa & Gerlaco prouiſo, & quòd idem Hainricus quondam in Gunthero de Suuartzenburg fideliter egerit, laudatur, Bauari uerò perfidia diffamatur.

DE MORTE QUARUNDAM DOMINArum, filiæ regis Bohemiæ & reginæ Hungariæ, & ſororis regis Hungariæ, uxoris Ioannis Franciæ regis.

Moriuntur quoq́ eodem anno XLIX, filia regis Bohemiæ, regina Hungariæ, & ſoror eiuſdem Regis, uxor Ioannis primogeniti Franci: item primogenitus ducis Brabantiæ, gener prædicti Ioannis: & Domina de Kuiſſa, filia quondam Lupoldi ducis Auſtriæ: Item filia regis Ceciliæ, uxor Stephani ducis Bauariæ. Circa principium anni quinquageſimi, Francus clam uni ſeruitorum regis Angliæ Lomperdo, te-

do, tenenti cuſtodiam unius portæ, pro traditione in Kales pecuniam maximã polli. cetur. at ille breui termino deliberandi recepto, uelociter Anglum alloquitur. Iuſsitq; eum recipere pecuniam, & gentem Franci ucnire iubet. Anglus autem cum filio ſuo & ſuis nocte ueniens per mare, gentem Franci, intromiſſamq; multitudinem uidelicet nobilium, interfecit, & aliquos captiuauit.

QUALITER CLEMENS PAPA SEXTUS perpetuò conſtituit annum Iubileum.

Cum aũt Clemens papa VI, L annũ perpetuò ſtatueret Iubileum, quẽ Bonifacius Octauus 100 ſtatuerat, quaſi nouum inchoans, timoroſus dicens ipſe Clemens 50 magis conuenire: ecce inchoante eodem anno, & per totum quinquageſimũ tanta Romæ Chriſticolarum confluit multitudo, qualis non illic ab urbe condita confluebat.

QUALITER PAPA INHIBUIT PROceſſum Flagellatorum per conſenſum Caroli regis Romanorum.

Requiſitus autem Papa per Carolum regem Romanorũ, proceſſũ quoq; Flagellatorum ſectã deteſtans, eos inhiberi præcepit, & religioſos eis fauentes per epiſcopos captiuari. Caſtigationes tamẽ occultas in hoſpitio bona intẽtione permittere prætendit, quoq; in proceſſu: quòd ſicut manus in necem Iudæorum, quos pietas Chriſtiana defendit, laxarunt, ſimiliter de is contra probos alios ſit timendum.

CVSPINIANVS LECTORI.

MAgiſter Albertus Argentinẽſis in ſuis Chronicis hoc loco prolixum caput de origine & dignitate & patria gentis Sueuorum, ex Gottofredo Viterbienſi recenſet, narrãs quo pacto Sueui à mõte Sueuo, quod Lucanus teſtatur, in ſeptentrione denominati, etiam in exercitu Attilę, quem numeroſsimũ habuit, in campis Catelaunicis fuerint, & qui ipſorum reges extiterint, quas prædas abſtulerint, & uſq; ad Burgundiones perrexerint. Et quomodo eoſdẽ Burgundiones extinxerũt, & terras ſuas tanquam in ſuum proprium dominium cõtraxerunt. Extat & peculiare opuſculum Attilæ, quo hæc cõtinentur: & ego Cuſpinianus in opere meo Conſulum nonnihil, nõ ſine ſumma diligentia, perſcripſi. Præterea ut paulo antẽ teſtatus ſum, antiquũ nactus exemplar magiſtri Alberti, quod prę uetuſtate legi uix poterat, reperi & aliud exemplar eiuſdẽ magiſtri Alberti longẽ diuerſum à priore, feneſtratũ, ac pleriſq; in locis mancum: cui confidere non erat ſecurum. Ob id moneo omnes lectores, ne facile credant his exemplaribus, ſed cauti ſint legendo. Nam facile inconſideratus lector offendet ſeſe, & in errores præcipitabitur: quod admonitionis cauſa præfari uolui. Nam quæ in eodem magiſtro Alberto ſcribuntur de regibus Italiæ, regibus Latinis uſq; ad Aeneam, ex Oroſio notiora ſunt quàm ut de ea re pluribus agamus. Item quę de quatuor regnis tradit, Perſico ſcilicet, Babylonico, Macedonico, & Romano, & Euſebius & pleriq; alij hiſtorici teſtantur. Item quæ tradit de Euandro, & Pallante, cũ eius Epitaphiũ in hiſtoria Martiniana etiam contineatur, & alibi item quæ ſcribit de Seruatore noſtro, quo pacto Imperiũ honorauerit, & natiuitate ſua, & in uita, & poſt mortem, omnibus nota ſunt hæc adeò, ut ſuperfluũ ſit ea toties repetere, & literis inculcare. Itẽ de Gallia triplici, Cæſar in Commentarijs ſatis ſuperq; explicat & docet. Item quæ de regibus Francorum, à Carolo ad Clodoueum, quem S. Remigius baptizauit, & cæteris ſequentibus Regibus hiſtoria complectitur, aptius alibi leguntur: adeò quòd nihil penitus inueniam in præſenti Alberti hiſtoria, quod non alibi cõmodius legatur, & inueniatur. Ob id puto indignum, fruſtra lectorem detineri hac ſua garrulitate. meliora enim ſemper ſunt legenda, & non hæ quiſquiliæ & peripſemata.

Reueren-

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, D. BERNHARDO Præſuli Tridentino, Sereniſs. Regis Hungariæ & Bohemiæ, Archiducis Auſtriæ, &c. FERDINANDI primario à Conſilijs, V. C. atq; opt. Ioannes Cuſpinianus Salutem & felicitatem optat.

Scripſi his diebus, Reuerendißime Præſul, miſerabilem & execrandam Turcorum ſtragem, qua Ludouicus Rex Bohemiæ & Hungariæ miſerè perijt, & regia urbs Buda & Peſtum oppidum à Turco incenſa conflagrarunt, templa deſolata ſunt, muri cõquaſſati corruerunt, quod nemo ſine lachrymis cernere hodiè poßit: Principes ſacri Romani imperij & proceres adhortando, ut poſtpoſita mora ueniant in ſubſidiũ Chriſtianitati, ne hoc idẽ experiãtur. Facilis enim eſt aditus Turcis ex Hungaria in Auſtriam, Bauariam & Sueuiam. Et licet idem Aeneas Syluius in conuentu Mantuano, tanquam Pontifex Romanus: Antonius Campanus epiſcopus Aprutinus, in conuentu Ratiſponenſi Friderico III. Cæſ. Rom. cunctisq; Principibus aſtantibus, ſuaſit & adhortatus eſt, ut arma cõtra crudeles Turcos ſumãt: Franciſcus quoq; Philelphus lõgè lateq; Carolo & Lodouico Francorum regibus, Vladislao regi Hungariæ, Nicolao Pont. Ro. Paulo II. Pont. Max. Sixto IIII. Nicolao Trono, & Chriſtophoro Mauro Ducibus Venetorum, Friderico Vrbinati Duci, Bernardo Iuſtiniano Patricio Veneto, Ludouico Fuſcarino Equiti aurato & Iureconſulto, & paßim alijs de Turcis expugnandis ſcripſit artificioſißimè ſimul & elegantißimè: ego tamen ſimpliciter, ut res geſta eſt in noſtra uicinia, & quæ oculis uidi, & fama ad nos peruenit, rem diſſerui: ut omnes intelligant, ſi modò legerint, crudelis illius tyranni ſæuitiam ab omnibus Chriſtianis Principibus animaduertendam: & citò quàm citißimè ſuccurrendum, ſi Chriſtianitatem tutari ac defendere uolunt. Vale Reuerendiß. & ſimul optime Princeps, boniq; conſule.

ORATIO PROTREPTICA IOANNIS CVSPINIANI AD SACRI RO. IMP. PRINCIPES ET PROCERES, ut bellum ſuſcipiant contra Turcum: cum deſcriptione conflictus nuper in Hungaria facti, quo perijt rex Hungariæ LVDOVICVS, & qua uia Turcus Solemet ad Budam uſq; peruenerit ex Alba Græca: cum enumeratione clara dotium, quibus à natura dotata eſt Hungaria: cum inſertione multarum rerum annotatu dignißimarum.

DIXERINT licet plurimi, multiq; ſint dicturi deinceps, de crudelitate Mahumeticę ſectę, quàm impiè ſęuierint ſemper in Chriſtianũ ſanguinem: quamq; ſint ueluti lupi, qui raptu fiunt indies efferatiores: quũ tamẽ omniũ ſint effeminatiſsimi & imbelles Aſiatici, ut antiquitùs de eis ferebatũ, O' Phryges & uerè Phryges ſinite arma uiris. Nam & Gręci, olim gens ſtrenua, adeò degenerauit, ut originem ſuam neſciat, uoluptatibus omnis generis corruptiſsima. Quandoquidẽ apud Turcos nullum eſt peccatum, quàm non peccare. Si tamen mihi à Deo opt. max. liceret optare quę uellem, in commune Chriſtianitatis commodũ, nil aliud poſcerem, quàm ut oculata fide omnes Chriſtiani Principes cernerent, quæ nuper ſæuus Chriſtiani nominis hoſtis Soleymãnus, Turcorum princeps, dum cõflictum ſtatuiſſet cum pijſſimo Hungarorũ rege Ludouico uictor patrauit & Budæ, & in Hungaria, quam ui occupauit, & incendio, & hominum cæde truculentiſsima. Tum neminem puto ex uobis, ô Principes, & ſacri Romani Imperij proceres, tam ſegnem & oſcitabundum domi torpere, quin hanc cladem pro ſua uirili uindicare, & optimum quemq; manu ſua ſtrenuè ulciſci, relictis domi omnibus rebus, feſtinaret, rupta omni mora: ne crudelis illa & ſanguinolenta beſtia, ſumptis cornibus latius ueluti rabidus canis in Chriſti gregem populabunda ſæuiret, & ſuo rictu aperto uorare quod reſtat Hungariæ conaretũ. Nempe cum ſuperiore anno Zelimus tyrannus, huius progenitor, ut hinc ordiar (nã altius repetere quę ante annos quinquaginta & amplius acta ſunt, Mathia rege & Ioanne Huniade regnantibus, quando Turci uicti & caſtris exuti repulſi ſunt, & Belgradum ab hoſtibus liberatum, licet gentium terror tum paſsim ap-

pellaretur Turcus, iam inutile duco: dicturus, quæ præſens noſtra ætas uidit, & heu
proh dolor experta eſt, quę ſine lachrymis effari uix poſſunt) Cum inquam Sclymus
ſuperiore anno poſt deuictum Sultanum, recepta Palęſtina, Syria & Alexandria, &
poſt ſuperarum Perſarum regem Sophi, cum pleriſq; locis, quæ tributaria fecit, mor
tuus eſſet, relicto filio Solometh: qui efferacior patre, Hungaris malo fato negligen-
Taurunum. tibus ac dormitantibus, clauem regni Nandaralbam, Taurunum ſiue Belgradum ue
Nandaralba. teribus dictum, eripuiſſet: uel, ut loquar uerius, potius Hungari ſua deſidia amiſiſ-
Belgradum. ſent: capta dehinc Rhodo nobiliſsima inſula, pari torpore Chriſtianis principibus
malè uigilantibus, Zelimo extincto, filius Solometh patre ſæuior, multoq; truculen
tior, maiorum ſuôrum ueſtigia ſequutus: ut uoraret cæteras Chriſtiani orbis regi-
ones, ſicut à maioribus fuit inſtitutus, maximam claſſem nauium toto anno fabri-
care nixus, quo contra Danubium irrumperet in Hungariam, quam multo antè
inuadere meditatus fuerat. Cum iam diu Bulgariam, Mœſiam, Illyrici & Croatię par-
tes cũ Græcia inſatiabilis beſtia deuoraſſet, ſic rem aggreſſus eſt, ut ordine omnia ex
plicem. Tria namque maxima flumina Danubio, qui Hiſter poſtremò appella-
tur, in unum alueum prope Nandaralbam coeunt: Sauus, Diauus, & piſculentiſ-
ſimus Tibiſcus, qui noſtra ætate Tiſſa uulgò dicitur, prope Segedunum Danubium
ingrediens, receptis prius in ſuum alueum Keres & Maros fluuijs: maximus illic fit
alueus in Danubio. Qui deinceps per Tranſalpinam Vualachiam, ob montes præ-
cipites, & in cœlum uſq; uergentes, ut ſic dicam, fit arctior: ſed miræ profunditatis, ut
Traianus Cæſar olim debellaturus Decibalum regem in Perſas proficiſcens, occaſi-
Pons Traiani onem ſumens pontem ſupra Danubium mira arte & ingenio ſtrauiſſe feratur: cuius
in Danubio. fragmenta hodie adhuc extant, cum inſcriptione, TRAIANI NERVAE FI-
LII CAESARIS VERE PONTIFICIS, quòd paucis etiam doctiſsi-
Fons ſanctæ ſimis notum eſt. Vbi haud longè fons ſcaturit, qui S. Crucis uulgò dicitur, & ma-
Crucis. gnis miraculis claret. Quoties enim Rex aliquis Hungariæ uel moritur, uel pericu
lum aliquod ſubire cogitur, aqua fontis in cruorem uertitur, ad multos hominum
languores, quibus medetur, haud inutilis. Quod accolis longè lateq; patet, & longa
experientia comprobatum eſt. Vere itaq; proximo huius anni, Hungaris dormi-
tantibus ſomnum Epimenidis, choreiſq; & uino indulgentibus, ſanguinolentus ty-
rannus Solometh, innumeris nauibus paruis & magnis, temporarijs quoque, cele-
ribus tamen, quas antiquitas celoces appellat, onuſtis commeatu & magnis ma-
chinis, cum magno exercitu quoque in Hungariam irrumpit. Fertur autem ducen-
tena milia hominum, præter inutilem turbam calonum & lixarum, habuiſſe in exer-
citu, cum triginta milibus camelorum, qui artalariam ingentem, commeatum ac
cætera impedimenta ferebant: cum ſelectiſsimis equitibus & peditum caterua, qui
Ianizari uulgò dicuntur, ex ſanguine Chriſtiano ferè omnes orti, quos pro decima
parentibus ſurripit, & gladiatoria arte ac militari diſciplina inſtitui facit, quibus
cuſtodiam corporis committit proprij: hos, quoties caſtrametatur, in ſuo taber-
naculo habet cuſtodes, & ſine eius iuſſu ne digitum quidem tranſuerſum agunt ab
Imperatore. Nam de cæteris eius miniſtris, quibus utitur, nunc non eſt differendi
locus, qui copioſe alibi de ijs ſcripſimus. Poſteaquam ergo Solomet ex Nandaral
Salankemen. ba ſoluit, recto itinere primùm arcem munitiſsimam Salankemen peruenit, quam
Varadinum Pe nullo labore cæpit. Hinc adiacentes arces & oppida aggreſſus, donec Varadinum
tri. Petri, ſtrenuis uiris ac militibus egregijs munitum, ac commeatu & bellicis ma-
chinis bene prouiſum peruenit. Vbi ſubſtitit, & aliquot diebus fruſtra conatus, li-
cet ſemper ad ſolitas fraudes, ut pelliceret ad ſe inhabitatores, confugeret: cum illis
perſuadere nequiret, indignatus ueluti frendens bellua acrius inſtare: at illi tan-
quam uiri fortes acrius ſeſe defendere, quoad præcipuos è ſuo exercitu milites amit-
terent. Tum blandiri cœpit militibus: ac libertatem, ſi ſeſe dederent, obtulit. At ij
ſperantes à Rege auxilium, mori prius decreuerant omnes, quàm ſeſe dedere. Cum
uerò nuſquam auxilium ueniret, nec à Rege, nec à Regnicolis, accepta libertate, ul-
trò ſe dediderunt. Turcus caſtro & arce munitiſsima potitus, nullam (ut aſſolet)

ſeruat

ſeruat fidem: ſed captiuos ut pecora abegit, in perpetuam ſeruitutem, ac miſerum exilium. Dehinc arcem hanc munit, & militibus ac neceſſarijs prouidit, pro'que fortalicio firmiſsimo uſque nunc utitur. Paulatim adiacentes uillas & oppida hominibus uacua occupat. Titellum arcem, dehinc Vlack oppidum in ripa Danubij ſitum, ubi quondam Capiſtranus in ſepulchro quieſcens, reſurrectionem communem expectat, flammis ferro'que expugnauit. Tandem exciti Hungarij, epiſcopo Collocienſe, lachrymis ac precibus commixtis adhortante & efflagitante, ne tanquam inertes, uino ſomno'que ſepulti, uniuerſo mundo eſſent fabulæ (uix enim dici poteſt, quantum uir ille, religioſus equidem, & bono zelo motus, cum tamen ab ineunte ætate ſemper fuiſſet bellicoſus, ſæpiſsimè manus conſerens cum Turcis, paſsim cunctos ad aggrediendum cohortatus, ut patriam, uxores & liberos tuerentur, quamuis ſæpe rideretur à pleriſque, qui omnia iniquè interpretantur.) Sic itaque pijſsimus rex Ludouicus, cupiens regnum & ſubditos ſibi commiſſos tutari ac defendere, paucis comitantibus (multi enim ex ſuis immemores iuriſiurandi, fatum ſui Regis expectantes latuerunt) Budam egreſſus xxiiij Iulij, decem & octo milibus paſſuum Tolnam uenit, haud longè ab oppido quod Batha uulgò appellatur, ubi ſanguis Chriſti religioſiſsimè ueneratur, Turco occurrit. At contrà, Turcus à Danubio cum exercitu haud longè diſcedens, omnia longè lateq; deuaſtat: arcem Soclos, quam olim Emericus Deperinn magnis ſumptibus ſtruxerat, regni Hũgariæ Palatinus, uir ſanè haud ignobilis, & Cæſari Maximiliano, dum ambo uiuerent, haud ingratus, oppugnaturus, ſcalas apponit Turcus, credens uno aut altero die in poteſtatem ſuam ui poſſe redigere. Sed omnes illius conatus, uiri fortes, qui hanc arcem cuſtodiebant, eluſerunt: & ter repulſus ab expugnatione arcis, tandem cum ignominia ceſsit belua, frendens præ ira. Idem illi accidit in altera arce haud longè ab hac, cui nomen Vualpo: quam pari furore aggreſſus, irrito labore omni & fruſtrato ridiculè ceſsit, amiſſis pluribus bellicoſiſsimis uiris & militibus. Vtinam omnes alij ſic uires intendiſſent. Non ſunt enim ferrei Turci, ut uulgus opinatur, ut non poſsint uinci: ſed molles & effeminati, omnia furore & impetu agentes, præcipites: mox ſi uires uideant, ab incœpto deſiſtentes, ceu mulieres: quæ primis ſuis conſilijs longè anteuertunt uiros, ſed mox languentes à ſuis decidunt meditationibus, ſi paulo fortius adoriũtur. Cum in Soclos & Vualpo malè ceſſiſſet Turco, conuertit ſe ad Quinqueccleſias, ciuitatem haud fortem: ubi Epiſcopatus nobilis uirum habuit olim noſtra ætate inſignem, & prudentia ac experientia multis regionibus comprobatum, cui nomen erat Georgius Zotmar. Hanc urbem facile igne & ferro expugnauit. Hic ſæuitia uſus crudeliſsima in uiros, quos trucidauit, & mulieres ac uirgines, quas ſtupro in luxum ſuis militibus conceſsit, & poſtremò in ſeruitutem abegit: uolens compenſare ſæua truculentia ignominiam, quã & in Soclos & Vualpo adeptus erat. Sic miſera urbs uiris & mulieribus ſpoliata, tandem cremata eſt: nec preces nec lachrymæ, quas mulieres ac liberi cum parentibus non abſquè magnis ſingultibus ac gemitu emiſerunt, locum ullum apud ſæuum hoſtem habere potuerunt. O' crudeliſsimum ſpectaculum, quod meritò Principes & proceres Romani Imperij cordi ſuſcipere debeant. Erat enim hæc urbs uiris ac feminis ſpecioſis decora, mercimonijs clara, diuitijs inſignis: quę una die ſic miſerè perijt & occidit, cum tot hominibus ac bonis quæ in ſpolium ac prædam Turcorum ceſſere omnia. Rex Ludouicus interim circa oppidum cui nomen Mohatz, exercitum habens, ut fertur, triginta milium equitum, expectauit à ſuis ſubſidium: iuſſitq; ut thezaurum eccleſiæ in tanta rerum neceſſitate diſſoluerent. Maria regina Hungariæ, de nobiliſſimo ſtemmate Regum Hiſpaniarum & Archiducum Auſtriæ orta, & quæ maritum unicè deamauit, nihil obmiſit quod ad ſalutem Domini ſui ſpectare uidebat, rogando, petendo auxilia ab exteris & ſuis regnicolis, opes ſuas omnes dilargita eſt. Bohemos nobiles accerſiuit, nullis parcendo expenſis, ut ſuo Regi ſuppetias ferret. Intendebat omnes neruos Paulus Temeri achiepiſcopus Collocienſis, qui prius aliquoties, priuſquam habitum Sancti Franciſci indueret,

Titellũ, vlack, arces.

Ludouici Regis in campum progreßus cũ exercitu.

Tolna.

Batha.

Soclos.

Vualpo.

Quinq; eccleſiarum expugnatio.

Georgius Zotmar.

Mohatz.

tanquam ſtrenuiſsimus miles à pueritia ſæpe manus cum Turcis conſeruit: & ob id propter præclaras eius res geſtas in archipræſulem electus, ueluti uigilantiſsimus paſtor ſuper gregem Dominicum, omnes angulos circumeundo, adhortando & monendo anxie obiuit, ut ſeſe, liberos, uxores & patriam defenderent. Alijs fletum excuſsit & lachrymas, alijs riſum (qui ſubſanando monachum, tanquam inutilem rei bellicæ putabant, tanquam ſurdis fabulam cecinit. Alij præſules & nobiles regni ſuum regem comitabantur, ſuſquedeque omnem fortunæ aleam æſtimantes. Regem admonere nemo bonus cenſuit, ſuopte ingenio plus ſatis ad quæque pericula ſubeunda promptum, qui nullis calcaribus egebat. Vtinam fuiſſent, qui eius rei rationem habuiſſent, & tam pium Regem tanto periculo non commiſiſſent. Sed cum ex ſuis multi imprudentes Regem hortarentur ut cum Turco congrederetur, impar & uiribus & potentia contra tam ſæuum ac potentem hoſtem, noluit degener apparere & inglorius, ne timidus incuſaretur, propriam uitam contempſit & ſalutem: manuſq; conſerere (licet teſtudineo gradu ad tam arduum opus ſui ſe mouerent) cum hoſte tam potente ſtatuit. Alij cauſabantur, exercitum ſuum non ſatis fore turbæ tantæ. Alij arguere Regem, ſi hoſtem elabi ſineret, arma conuerſuros in ipſum. Pars expectare plura auxilia ex Bohemis ſuadebat, pars ſatis eſſe affirmabat. Sic pijſsimum regem ancipitem ſuis ſuaſionibus, qui tamen minus uirium habuit, quam tantum negotium requirebat, reddebant. Alij ut urgerent Regem ad hoc fatum, alij ſibi magis quàm Regi conſulerent, uarijs argumẽtis inſtabant. Contumelias quas in ipſum Regem iaciebant, ferre non potens Rex: licet careret & Imperatore experto, qui aciem inſtituere ſciret, tormenta iaculari, & exercitum ordinare: pleriſq; reluctantibus & diſſuadentibus aciem educit, non ſatis compoſitam, xxx Auguſti, qua die Eccleſia decollationis S. Iohannis feſtum religioſe colit. Fit clangor tubarum, ſtrepitus armorum, ferit æthera clamor uirorum. Noſtri tormenta bellica & machinas fruſtra iaculantes, ne exercitus Turci ullã quidem partem attigerant. Aliqua diſtantia haud modica Turcus audiens ibi paratam aciem, cũ numeroſa ſua multitudine præmiſsis tormentis ac bellicis machinis, ne ictum quidem ullum fruſtra emiſit: quin recto tramite in exercitum Regis, ueluti repentinus imber & tonitru certis grandinibus uenit. Quo territi noſtri, cum dicto citius Turci exercitum Regis obruerent, à multitudine ſuperati, pauci uertuntur in fugam, ſaluti ſuæ conſulentes fuga. Poſteaquam nec punctim nec cæſim Turci à noſtris poſſent offendi, ita armati corteſinis & loricis, tam copioſum ſanguinem fuderunt, ut campi ſanguinolenti inſtar torrentium fluitarent. Noſtri palantes, territi barbarico clamore frequentato, Dabra Dabra hu, quas uoces crudeliter reiterabant, maximumq; terrorem noſtris iniecerunt, præſentem mortem oculis animaduertunt. Diſſolutus exercitus à noſtris, Regem arripuit malè cuſtoditum à ſuis: qui præter opinionem omnium in lacum, quem Danubius inundatione facit, inſilijt. Et cum non eſſent qui pijſsimum Regem armis exuerent, obrutus aquis in lacu ſubmerſus eſt, & abſorptus: ut olim Imp. Decius Auguſtus pari conflictu perijt. Et pôſt menſe Octobri tandem repertus, in Alba Regali, ubi maiores ſui ſepulti quieſcunt, præſentia multorum regnicolarum terræ mandatus. Ex noſtris cecidiſſe ac captos eſſe tringinta circiter milia feruntur, in quis epiſcopus Tſchinadienſis, Varadienſis, Quinquecleſienſis, Gaurienſis, Strigonienſis, & Archiepiſcopus Collocienſis: cuius caput longæ haſtæ affixum, per exercitum oſtentari fecit, in ſuorum conſolationem: utpote quos crebrò ſua ſtrennua manu occidit, in ludibrium. Id quod olim C. Nero Coſs. poſt cæſum Hannibalis fratrem, qui Haſdrubal dicebatur, ante bellum Punicum ſecundum, ut Silius Italicus prodidit, exclamabat:

Clades cũ rege Ludouico facta xxx Auguſti.

Dabra Dabra hu.

C. Nero. Haſdrubal.

Tum Nero procera ſublimia cuſpide portans
Ora ducis cæſi: Cannas penſauimus, inquit,
Hannibal, & Trebiam, Traſimeni littora tecum,
Fraterno capite, i duplica perfida bella,

Erge-

Et geminas arceſſe acies: hæc præmia reſtant,
Qui tua tranſmiſſus aptauit Alpibus arma?

Sic Turcus oſtenſo capite Archiepiſcopi Colocienſis, magno tympanorum & tubarum præmiſo ſonitu conſolari uoluit ſuos, incommoda multa ab eo paſſos. Quis eſt obſecro tam ferreus, tam durus, tam impius, qui non tam deflendũ caſum miſeretur? tam pij Principis Ludouici indigniſsimam mortem non defleat? tot antiſtitum & præſulum miſerabiles cædes, tot uirorum fortium honeſta pectora, ob patrię ſuæ defenſionem, & liberorum protectionem, conſtanti animo conflictus paſſorum, mortes non ingemiſcat? Fuit occiſus cum multis epiſcopis Rex Vladislaus iuxta Varnam Bulgariæ ciuitatem inclytam, anno Chriſti M.CCCCXLVI, cum ipſe prior irritaſſet Turcos, & iuſiurandum datum & ſcriptum, iuſſu Romani Pontificis, per Cardinalem Iulianum uiolaſſet turpiſsimè, qui & ipſe uiolatæ fidei, qui hoſti etiam ſeruanda eſt, pœnas dedit. Sed Sigiſmundus Imperator cum haud prouidè cũ Turcis manus conſeruiſſet iuxta Nicopiam urbem, eamq; prouocaſſet in campo lato, quem Paniſus fluuius prope Hemos montes præterlabitur, ſtulticiæ ſuæ pœnas luit, anno noſtræ ſalutis M.CCCXCVI. priuſquam Rex Romanorum deſignaret. Sed pôſt in Regem Romanorũ creatus, à nato Ieſu anno M.CCCCIX. prope Galambotz infra Zenderouiam, in ripa Danubij, grauiſsima clade affectus, uix ultra Danubium fuga ſalutem inuenit. At hic innocentiſsimus rex Ludouicus, non ut hoſtem prouocaret, ſed regnum ſuum tutaretur, à tam cruento hoſte, tam miſerandum fatum ſubijt, omnium poſteritate commiſerandum. O' ſacri Romani Imperij Principes & proceres eminentiſsimi, hanc ſtragem cordi recipite, futuro malo occurrite, facite ne Turcus de tanto conflictu lætetur amplius, ne toties ſimus uictimę hoſtibus, quas immolent: ne in conſpectu ueſtro uxores, liberos, uirgines & pueros, uidere cogamini turpiſsima quæque pati, enſibus trucidari, abigi in exilium omni morte crudelius: non expectetis, ne talem aleam iterum atq; iterum ſubire Chriſtiana gens cogatur.

Varnenſis clades.
Sigiſmundi Cæſaris clades.
Nicopia.
Galãbotz.
Zenderouia.

Nam neglecta ſolent incendia ſumere uires:
Et tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Perfecto igitur prælio, cum pars ſeſe fugæ dediſſet, , pars miſerè cæſa occubuiſſet: Turcus uocatis ad ſeſe ſummis ſuis conſiliarijs, qui uulgò Baſſæ dicuntur (quorum duos habet primarios, alterũ qui præeſt Romanię, alterũ Natolię, quib. rerũ ſummã cõmittit. ſic enim omnes ſuas prouincias intra & ultra mare diuidit: hũc Conſtãtinopolitano Imperio, alterũ Orienti præponit, & hinc nomina ſortiũtur: Imerim Baſſa ex ijs primas partes habet, quẽ ut propriã animã charũ habet, quaſi dicas Abraham Baſſa; alter Balibeck Baſſa patria lingua dicitur) ijs cõmittit, cum iam diſsipatus eſſet exercitus, & Rex fuga elapſus miſerè perijſſet, ut Regiam urbem Budam adorirentur. Hi dicto audientes, ut Budam arripiant & ſpolient, ingenti exercitu Turcum præcedunt. Tunc fit miſeranda fuga ciuium. & Maria regina in tanta feſtinatione, ignara adhuc de mariti fato, omnem ſupellectilem in naues aſportat. Sic cæteri ciues cum uxoribus & liberis ac ſupellectili, quam in tanto metu ac trepidatione eripere poterant, Danubio ſeſe committunt, ut Viennam uerſus fugiant. Feruntur ſeptuaginta ſex naues onuſtæ per Danubium aſcendiſſe: pręter illos qui curribus & equis ſatagebãt auferre, quas quiſq; potuit reculas ſuas. hic miſerum cerneres ſpectaculũ. Erãt in nauibus mulieres impregnatæ & partui uicinæ, quæ pariebant, & ob timorẽ aborſum fecerunt. Quædam puerperiũ nuper egreſſæ, infantes lactauerunt: & dũ hos curant, alios præcipites pueros è nauibus præcipitari uident. Hic eiulatus, ſingultus, lachrymæ, fletus die noctuq; audiuntur. Nec enim ſatis in feſtinatione tanta commeatu prouiſæ matres, pueros panem petere non ſine miſeria uociferantes audierunt. Ventum eſt in Danubio ad Strigonium Archiepiſcopalem ſędem. tum Huſſerones incolæ regni, Turcis longè ſæuiores & crudeliores, nulla pietate moti, nulla miſericordia, nauem unam onuſtam regia ſupellectile reginę auferunt, ſpoliãt

Baſſa Romanię, Baſſa Natolię.
Fuga Reginæ & ciuium ex Buda per Danubium.

& diripiunt. Nec tanta feritate ſatiari, niſi ludibrio etiam ſuam Reginam affi- ciant, in tanta anxietate: muliebres ueſtes, & puellarum ſoleas ex Gynæcio aſpor tatas induunt, choreas faciunt, riſus & ſubſannationes in timidum ſexum iaci- unt. O' gens effera, & crudelior omni Turco, omni ſupplicio perdenda, & mil- le mortis generibus caſtiganda: ſoboles ſcelerata, non aere, non terra ferenda. Id tuæ Reginæ facis pijſsimæ, uiro orbatæ, fletu & lachrymis tabeſcenti? O ſcelus. Num ô principes ſacri Romani Imperij, & proceres, eſt hæc gens funditùs è radicibus exterminanda & delenda? Bonos, ſi qui extant, ſemper excipio. Quibuſdam na- uibus funes nauticos ſecuerunt, ut in Danubio fluctuarent errabundæ, & ſubmer- gerentur. Denique nullum genus ſæuitiæ ac crudelitatis, quod in Reginam ſuam & miſeros ciues profugos excogitare poterant, obmiſerunt hi ſtrennui milites. Vt hinc facilè liqueſcere poſsit, quãtum Regem ſuum amarint, quantum illi ſeruierint, quan tum auxilium illi præſtiterint. Animus meminiſſe horret, dictuq; refugit. Quis po- teſt lamenta mulierum, uociferationesq; diurnas nocturnas'que ſatis pro rei indi- gnitate recenſere? Poſtquam appulerunt Poſonium, Regina & miſeri ciues cum u-

Excidium Regiæ urbis Budæ & Peſti oppidi.

xoribus & liberis, ut textum orationis meæ ſeruem, urbs regia à Baſsis, qui Cæſa- rem præuenerunt, incendio horrendo conflagrauit: & Peſtum oppidum, in quin- tum uſque diem: Troiam ardentem tum quiſque imaginari poterat. Corruerunt tecta & turres, templa ſanctorum ſpoliabantur donarijs, reliquię quę ſuperfuerant corripiebantur. Nihil tutum, nihil tranquillum relinquebatur. Serui dominorum profugorum ſcientes repoſitoria, adapariebant, ut furta committerent, quæ uellent, ne nihil tutum bonis uiris remaneret. Iudæi, quorum magnus numerus Budę e- rat, pro uita uſque & libertate ſtrennuè ſeſe defenderunt. Priuſquam Solomet Tur cus urbem Budam intraret, ducenti fortè ex pauperibus, quibus fuga non erat con- ceſſa ob inopiam, regiam arcem occupabant. Et cum Imperator uellet ingredi, tan- to ardore ac impetu tormentorum, ingreſſum eius arcuerunt (licet uix annona in dies paucos ijs ſufficeret) ut uitam ijs ſaluam promitteret, ſi eius ingreſſum haud im pedirent: quod ratum tenuit, quoad occupata arce in ſolio reſedit. Tandem ſuaſio- nibus induxit, ut ſecum in Turciam proficiſcerentur. Cum itaq; regia urbs in cinerem eſſet penè uerſa, nono die aduentus ſui in Budam, Turcus feſtinabundus fugam molitus, pontem temporarium ex inſula ſancti Georgij, ubi moniales habi- tant, ſtrauiſſe fertur: cauſatusq; ualetudinem (ſed reuera, ut occurreret Sophi, A- drianopolim ferro flammisq; euaſtanti, ut ex exploratore, qui Viennæ captus fuerat, didici) pontem traiecit feſtinabundus, multis ſeſe comitantibus ac premen- tibus, rupto in fine ponte ſubmerſis ac pręcipitatis. Rumor inde ſparſus, Turcum mortem oppetijſſe: qui ad eius uſque Locumtenentem dimanauit, qui ſeſe crear Cę- ſarem: & cum falſus eſſet uano illo rumore inuictus Sophi, occaſionem Turcorum Cæſari dedit, ut perhibent, eum uſque hodie in Sophia, inſigni urbe inter Nicopiam & Philippopolim perſeuerare, ancipitem & dubium quò dirigat iter, tum propter diſcordem Locumtenentem, tum propter crudeliſsimam peſtilitatem, quæ homines & iumenta depaſcit, ut ſui non compos, quid agat, planè neſciat. Vtinam ô Princi pes & proceres Romani Imperij, qui prius aliquoties Budæ fuiſtis, unde ueſtri ſub- diti in Bauaria, Sueuia, & Rheno alimenta ſæpe ex tam locuplete emporio ſumſe- runt, cerneretis in eam redactam turpitudinem ac deformitatem, ut non modò uillæ cuipiam, ſed ne pago quidem alicui ſit conferenda, ſine tectis, turribus, muris ſciſ- ſis & ruinam minantibus, planè rudera potius appellanda quàm urbs regia: olim di uitijs affluentem, & uoluptatibus plenam, iam defędatam, & ſuo priſtino aſpectu deformem, lupis & uulpibus quàm hominibus ad inhabitandum aptiorem. Nemo certè ueſtrûm ſibi à lachrymis temperaret, nemo ex uobis non excandeſceret in cru entiſsimam belluam Turcum: nemo ſe cohiberet, ſi poſſet, quin arma ſumeret ad uin dicandũ tam nefariũ opus. Nulla iam tẽpla ſanctorum uidentur ſolito ornatu redimi ta: ſed ſqualida, ſed lacera, ſed ſciſſa, & imaginib. beatorũ uacua, ſtabula uerius porco

rum

rum quàm loca ſacra. Vrbs oppleta cadauerib. hominum & iumentorum. Quis hæc uidens non ingemiſcat, ac doleat tantæ urbis tam citum interitum, & deſolationem? Tanti inquam regni, quod in Europa unicum eſt & ſolum archiregnum, tam citam euerſionem? De cuius bonitate ac fertilitate nunc latius diſſeram, ut omnes intelligant, non abs re antiquitùs Archiregnum dictum & habitum. In primis bonitas terrę, & fertilitas agri conſideretur, quæ uinetis, fructibus omnis generis, montibus, hortis amœniſsimis, agris fertiliſsimis adeò eſt excellens, ut nec Italiæ quidem, quæ flos mundi appellatur, cedere uideatur: ſi eximas mala granata aut punica, quæ alijs ęquè nobilibus fructibus compenſat, & dulcedine, & ſapore. Et ut particularius de ſingulis loquar: nunquid hęc regio Hungariæ uina producit ſimplicia & tenuia, Vacienſa dicta, claritate aquam æquãtia? acriora uerò & fortia Summachia rubea & alba? Sirmienſia excellentiſsima, quæ cum Cretico aut Corſico certare putantur uino, alba item & rubea? Vnde motus Imperator Probus, uetuit uina coli omnia, præterquam in Pannonijs, hoc eſt, Sirmienſia: & Gallijs, quæ excellunt in uniuerſo orbe. De agrorum fertilitate haud longè à Temeſio longa experientia comprobatũ eſt, quòd ſi quis ſiliginem ſerat, tertio quoq; anno in triticum uertatur. Quis in hoc regno colonorum certat cum uicino de tranſgreſſo limite ceſpitis? cum liberum ſit cuique, quot uelit iugera arare, aut ſerere. Timent nobiles ruſtici, ſi plus colligerent frumenti quàm ſibi pro annuo cenſu hero dando, ne præda fiat nobilibus, ſi frumento abundauerint. Ita rapiunt nobiles quicquid colonis abundat, & id facit ſocordes & ignauos ruſticos. Alioqui hæc terra tantum frumenti produceret, ſi coleretur, ut duobus regnis ſat eſſet. omnia enim pauperum alimenta expoſita ſunt prædæ, & ſpolijs nobilium: qui excarnificant ſubditos, ſi uiderint eos abundare annona, & alijs neceſſarijs. Abundantiam piſcium omnis generis quis mihi enarrabit? Tibiſcus, quem noſtra ætas Tiſsam appellat, adeò piſculentus eſt, ut ſi alueum exceſſerit & inundet in paludes, porci inde ſaginentur. Sæpe uiſum eſt, ſcaphis haurire piſces ſeruum uolentem aquarę equos, qui aquatum ducuntur. Capitonum huius fluminis multitudo hinc manifeſtior fit, ſi quis conſideret, quomodo in aere ad ſolem arefacti, & hinc ſaliti, plenis curribus in exteras uſque nationes ferantur. Quotannis Viennam ducuntur currus talium piſcium innumerabiles. Neque eſoces qui uulgo Huſones appellantur, piſces ſine oſsibus, ut Mela ſcribit, ex Euxino in Danubium prodeuntes, in Hungariam uſque, ſunt omittendi. Viennę quandoq; uno die ducenti à me uiſi ſunt, quandoque plures. Vt interim prætercam alia genera piſcium infinita, quæ ex Hungaria Viennam deferuntur, quorum nec numerus, nec nomina inueniri facile poſſunt. Age diſſeramus nunc de iumentis omnis generis, quibus bona pars Europæ paſcitur, tauris, bobus, uaccis, capris, ouibus, uitulis, equis & equabus: quibus celeres currus, qui uulgo Gotſchi ab oppido paſsim nominantur, quibus uno die quindecim millia paſſuum facile ſine labore currere poteſt quiſpiam. Sunt publicæ nundinæ in Auſtria, die Vrbani, S. Viti, S. Vdalrici, S. Crucis & Catharinæ, quibus multa milia boũm inducuntur, qui per Bauariam in Tyrolis ducatum & Sueuiam feruntur. Præter hos, qui hebdomadatim in urbe Vienna per totum circulum anni ueneunt, ſemper ducenti aut trecenti ſimul: ut quiſpiam facile credere poſsit, exhauriri boues ac iumenta omnia Hungariæ. Omitto, quæ per Segniam & Illyricum ac Dalmatiam, in Italiam abiguntur: quæ ſi quis uno anno enumeraret, altero deficere Hungariam arbitraretur. Quid de feris ſylueſtribus omnis generis commemorabo? ceruis, hinnulis, & in altis montibus prope Themeſum capricornis, capris ſylueſtribus, quæ gregatim quando ambulant, timorem incolis noctu iniiciunt ſuo ſtrepitu, ut hoſtem aliquem potentiſsimum ſuſpicari poſsis. Cœpit una uenatione Marchio Georgius centum & uiginti ceruos, me uidente. ut interim minores feras obmittam, quæ liberè poſſunt ſine Principis edicto, quoties libet, quotcunque capi. Idem de uolatilibus dicere poſſum: unum quaſi exteris miraculum recenſebo. Feſto diuæ Virginis, quo eius natiuitas Budæ celebratur, tanta uenit mul

Commendatio Regni Hungariæ, ab omnis generis emolumentis.

Triplex uinum in Hungaria.

Fertilitas agrorum.

Tibiſcus. Abundantia piſcium.

Copia iumentorũ omnis generis ex Hungaria.

De multitudine ferarum.

titudo turturum, quæ ſunt me præſente numeratæ à mercatoribus, uiris fide dignis, ut fidem ſuperet, poſſe tot reperiri uno die turtures, quæ publico foro diſtrahuntur. Supra enim octoginta milia & ſexcenta ſæpius numeratæ ſunt, ut uix tot columbæ poſſent alicubi capi. Veniam nunc ad metalla omnis generis, quæ hæc terra ubertim producit: ut hinc planè diiudicet optimus quiſque, ſolam Hungariam poſsidere abundantiſsimè & locupletiſsimè tot metalla, quot aliæ regiones plures paulatim & parcè producunt. Et ut à minimis ordiar, affluit hæc regio uitriolo, cinnabari, lapide Lazuli, Mercurio uiuo, ferro, plumbo, cupro, tanta abundantia, ut multas regiones alat mercibus uarijs. Argento puriſsimo, mediocri & tenui, quod triplici reperitur forma: ſic & auro, quod effoditur in aurifodinis copioſe, & puriſsimum in ſummo gradu. Item quod ex aquis lauatur ingenioſe, & ex arenis colligitur, & quod in montibus ueluti quædam ramenta copioſe naſcitur. Nec id tacendum puto, in Tranſalpina regione inueniri montes, unde effoditur cera, & inde coquitur miræ aromaticitatis cupreſſum olens, unde fiunt cereæ miri odoris. Montes ſalis lucidi, quod ueteribus Salgemma uocatur, habet adeò longos latosq́, ut rex aliquis ex hoc ſolo prouentu ingentem poſsit alere exercitum: quod ſine labore, non, ut fit in Germania, magnis cum impenſis coquendo, exciditur. Et hæc bona penè omnia habet Tranſyluania, iuxta ciuitatem Claudiopolim, à Claudio Cæſare extructam: ut meritò olim hæc terra produxerit Cæſares & Auguſtos potentiſsimos, qui totum penè orbem rexerint: Decium ſcilicet, è Bubali ortum: Claudium II, qui urbem potentem Coloſuuar condidit, è Dalmatia oriundum: Aurelianum, è Syrmio progenitum: Probum Cæſarem, item è Syrmio: Diocletianum, è Dalmatia, quæ regio huic terræ ſimiliter aſcribitur: Carum Illyricum, cum filijs Carino & Numeriano: Valentinianum ſeniorem, ex Cibala ortum, cum fratre Valente, & Valentiniani filium Gratianum, è Syrmio congenitum, quorum numiſmata & aurea & argentea ſæpe in agris Hungaricis reperiuntur, tantorum Regum ac Principum ueſtigia ac indicia. Et ſi hodie boni Principes hanc terram incolerent, non dubito quin breui Cæſs. & Augg. innumeros procrearent: ut meritò hæc terra alijs bonitate naturæ præferatur, & Archiregnum iure optimo dici poſsit. Habent aliæ regiones ſingulæ ſingulas dotes: unde Maro nos admonet, ut regiones obſeruemus,

Bonitas metallorum, & copia in Hungaria.

Triplex argentum & auri.

Cera, cupreſſum olens.

Salgemma.

Et quid quæque ferat regio, & quid quæq́ recuſet,
Hic ſegetes, illic ueniunt felicius uuæ.
Arborei fœtus alibi, atq́ iniuſſa uireſcunt
Gramina: non'ne uides croceos ut Tmolus odores,
India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi?
At chalybes nudi ferrum, uiroſaq́ Pontus
Caſtorea, Eliadum palmas Epiros equarum?

Sed quæ regio omnia, quæ diximus, tam ubertim? Nulla profectò. Hoc tam felix beatumq́ regnum patiemini, ô Principes, & ſacri Romani Imperij Proceres, eſſe in manibus Turcorum, ut pro ſua libidine tot regias & inclytas urbes depopulentur, & fertiles agros euaſtent? Si nulla uos mouet, ô Principes, pietas humana & dilectio proximi: at ſperate Deos, memores fandi atque nephandi. Ponite ante oculos, qualis rumor uix ueſtris auribus audiendus clementiſsimis, ô uiri Germani, per uniuerſum penè orbem circumfertur: uos reſidere ignauos, uicinos dilacerari: & id quidem apertis oculis cernere, & non ueſtris ſtrenuis manibus malum hoc ulciſci, ſed inultum præterire. Cum tamen id compertum ſit, Turcum neminem plus uereri quàm Germanum loricatum, & ſplendidis ornatum armis, uibrantem cuſpidem & longam lanceam: ſolo uiſu ueſtro terrentur molles hi Aſiatici. Tantæ itaque occaſioni deeſſe, uiri Germani, qua fronte uerecundiaq́ uultis? Nunquid habetis tria nobiliſsima flumina in Hungaria, quæ nullis alijs mundi partibus cedunt, Danubium, Drauum, & Sauum: per quæ non modò exercitus pedeſtris

& terre-

& terreſtris, ſed artalaria omnis generis, annona & commeatus copioſiſsimus, & recto quidem itinere tranſuehi poſſunt? Nunquid Deus optimus maximus hoc anno fertiliſsimo affluenter & abundė nobis annonam, copiam uini, & aliarum rerum cunctarum diuinitùs largitus eſt? apertiſsimo indicio quaſi digito monſtrans, uobis non eſſe ociandum, ſomno, ueneri que indulgendum: ſed durum opus Martis, ad quod nati uidemur, uos præſertim ô uiri Germani, aggrediendum alacri animo, ad Chriſti fidem propagandam: & omnibus uiribus enitendum laborandumq́ꝫ, ut hoſtibus fidei exterminatis, unũ Chriſto ouile tandem conſtituatur. Sed heu proh dolor, quomodo donis à Deo affatim datis abutimur, quaſi ad perdenda tanta dona nati eſſemus? Ingurgitamus nos mero, crapulamur, in noctes uſque medias bibimus. Nullus poteſt conuentus Principum celebrari, niſi ſympoſijs uerius quàm conuiuijs, bonam partem inſumamus. Poſtquam de ſeſsione, uter alteri ſit præferendus, plures dies abſumpſimus, magno Chriſtianitatis detrimento: tum bibitur ad plenos cyathos, & pocula exiccantur, pergræcatur, & precioſiſsimus thezaurus Tempus fruſtra conteritur: ordine talia ſympoſia & per uices celebrantur, quaſi ad hoc unum conuenerint Principes. Vltimò tandem temporis punctulo conſultatur quid agendum, & breuiter quidem & obiter: quia iam ſunt crumenæ exhauſtæ, & pauperum cenſus tributusq́ꝫ conſumptus eſt, ut nouum uectigal inſtituatur cogitandum. Hæ ſunt diętæ Imperiales. Turcus interim uigilat, & Chriſtianorum Principum deſidiam primùm, tum mutua bella, quibus ſeſe inuicem laceſſunt, obſeruat: & unum poſt aliud regnum uorat, irridens digladationes Principum inanes. Cogitate ô Principes, quot regna ab quinquaginta annis citra, poſt orientale Imperium, deuicta Conſtantinopoli, atq; amiſſa, perdita ſunt: de quibus uſq; in hodiernum diem ne pagus quidem ullus recuperatus eſt à uobis, gliſcente indies uoragine beluæ. Vt enim Trapezuntum & regnum Græciæ nobiliſsimum obmittam, quomodo Bulgaria, utraque Mœſia, Dacia, Seruia, Boſnia, nuper Rhodus nobiliſsima inſula, Aſſyria, Babylonia, Memphis, Alexandria, & pridem bona pars Hungariæ conceſsit in ditionem Turci? Ex ijs quas Turcus occupauit terras aut regiones, quas unquam amiſit malė, aut perdidit? Sed ſemper ultrò progreſſus, ſuum dilatauit Imperium. Nunquid hæc uobis Principes ſunt animaduertenda? Erat Belgradum ſuperioribus duobus annis in eum uſque diem quaſi antemurale Chriſtianitatis, & propugnaculum, quod Turcos arcebat ab ingreſſu. Sed anno ſalutis uigeſimo primo, poſt M. D. citius perditum & traditũ eſt in manus Turcorum, quàm Hungari animaduerterent per ſuos, quibus cuſtodia erat demandata. Tanta eſt iam maiorum & nobilium uigilantia & integritas. De bonis non loquor, quos ſemper excipio: ſed de ijs qui auro corrumpunt, & honeſtatem nauci ęſtimant. Si mundi Principes ebrietatem, quę etiam intra cubicula ſua ſerpſit, aliquo ſtrenuo mandato ſequentibus pœnis interdicerent, mala multa uitarentur. Nec enim Princeps aliquis laudem meretur inter ſuos militares, niſi liberalitate ſit adcò prodigus, ut una nocte uas integrum offerat bibulis ebibendum, ut amiſſa ratione tandem ſeſe uulneribus conficiant & digladientur. Sic contrahitur noua amicitia, ſic in alterius amici album accipitur ignotus nobilis: ſic alter alteri X, alter XX equos offert, quoties uult ire prædatum, & ſpoliare inopes. Sic inſtituuntur phratriæ paſsim per plures regiones, quæ ebrietatis dicuntur. Ab ſolo uicio ebrietatis, inter Principes Germanię (ut citra adulationem loquar) libera eſt domus Archiducum Auſtriæ: cuius maiores ab auis & atauis, ſemper exhorruerunt ebrietatem. Licet eorum regio ſit uini fertiliſsima & locupletiſsima. Quòd ſi Principes Imperij unanimi conſenſu poſt edictum ſuis conſiliarijs, primarijs, theſaurario, cancellario, magiſtro Equitum, quem Mareſcalcum uulgò appellamus, & alijs ſenioribus interdicerent, ut in exemplum minorum ebrietatem (ė qua naſcitur blaſphemia, luxus, ſtuprum, & mille mala) interdicerent: & hi dicto non audientes ſurda aure transgrederentur, petituri dehinc à Principe gratiam, & caſtrum aliquod ſeu uillam, non exaudirentur, &

Phratriæ ebrietatis.

Remedium cõ tra ebrietatē.

indignationem Principis ſentirent: cautiores deinceps dubio procul, ne gratiam omnem Principis amitterent, ebrietatem fugerent. Hoc ſingulare cenſerem remedium, quo huic malo mederi poſſet. Si ex Chriſtiano orbe propelleretur ebrietas, cui deditiſunt non tam Principes quàm ſubditi, multis malis eſſemus liberati.

Mahumethes. Mahumethes Turcorum pſeudopropheta, licet omnem illis luxum concederet, uinum, in quo ebrietas eſt, interdixit: omnes iuſsit abſtemios eſſe, & aquam cum zuccaro bibere. quod & ipſe per ſe fecit, ut ſimul comitialem morbum, quo laborauit, tegeret: & ebrietatem uitandam doceret, quum ſuos ſemper in armis eſſe iuberet, & gladium eis præcipuum inſigne daret. Quod ſi ita uigilaremus ad bellum, non ad cyathum: non dormiremus ſomnum Epimenidis, in utramuis aurem ſecuri, admonitiones omnes quaſi anilem fabulam ſurdis auribus excipientes. Sed nunc tempus eſt ut expergiſcamur è ſomno, ſi uolumus patriam, uxores, liberos ſaluari. Tempus eſt, ô Principes Imperij, & proceres, tempus eſt, ſatis eſt ſomno datum. Intendit omnes uires ingenij Pius Pontifex in Mantuano conuentu, dum Principes adhortaretur ad ſumenda arma contra prophanam & imbellem gentem Aſiaticam. Idem fecit Ratisbonæ Antonius Campanus, Epiſcopus Aprutinus, præſente Friderico III Cæſare, & cunctis alijs principibus Romani Imperij: ſed nihil eſt ſequutum. Quum æmuli Friderici palàm aſſererent, ſi contributio per uniuerſum Romanum Imperium indicta fieret, poſſe utrunque Cæſarem, & Turcum & Fridericum ſuperare. O' Chriſtiana reſponſio. Ita ſunt ſemper Principum nonnullorum æmulationes, Chriſtianæ Reipublicæ noxiæ habitæ. Et uires Turci ſunt indies auctiores factæ, quoad iam Hungaria ſubacta, in ueſtibulum uſque peruenit. Iam nulla oratione nec adhortatione opus eſt, ſed armis, ſed gladijs, ſed lanceis.

Nec uos moueat ô Principes, uaniſsima cuiuſdam aſſertio, aſſerentis, pugnare contra Turcum eſſe pugnare contra Deum, ob peccata noſtra. Si hic aſſertor eſſet uicinus noſter, cum ſua inani & ſtulta opinione, ſeſe delirum fateretur ingenuè. Expergiſcimini igitur, expergiſcimini, ô Principes, ſatis iam ſomno datum. Non enim minus celeritate opus eſt, quàm uiribus. Iactabat olim Amurathes Turcorum rex, ſe propediem templo diui Petri pro ſtabulo ganeoq; uſurum, propter Chriſtianos Principes inter ſe mutuò digladiantes. Quod & Solomet poſt deuictum Rhodum inſulam cogitauit, & quoſdam ex cœtu Cardineo auro tentauit: & niſi Pontifex præueniſſet, traditio cœpta fortè ingens malum in Chriſtianitate peperiſſet. Ob id inuictiſsimus Cæſar Carolus V, à ſe reijcit omnes Turcorum oratores & legatos, nec patitur ullũ ad ſe accedere: quod ſapientiſsimũ & conſultiſsimũ regẽ decet. Vtinam Veneti ſic à ſe deijcerent Turcos, & ipſorum legatos, quibus ſe Chriſtianitati faciunt ſuſpectos. Sed fortè idem fatum & Venetos & Turcos agitat. Vtraq; enim natio, niſi fallor, eſt prope interitum: qui circa idem penè tempus emerſerunt, & fortè ſimul occident. Ferdinandus Hungariæ & Bohemiæ Rex, nullam obmittit occaſionem, quin proximo uere coactis ex Bohemis, Morauis, Sleſitis, ex Imperio Principibus & proceribus, immenſis militibus & generoſo exercitu bellum ſuſcipiatur contra Chriſti hoſtes. Deus opt. max. factum fortunet, & cœptis faueat, ne ſuperbi & elati Turci ex Hungarica uictoria in Auſtriam, dehinc Bauariam ac Sueuiam, poſtremò in Gallias ſerpant. Nam plus ſitit, qui ſemel bibendi fines exceſſerit. Vt olim Hunnorum rex Attila in campos uſque Catalaunicos non ſine cæde cruenta multorum migrauit, & tandem poſt Aquileiam deſtructam (unde Venetiæ ex eius ruderibus exædificatæ ſunt) inopinata morte obrutus eſt tandem. Non deerit, ô Principes, inuictiſsimus Cæſar Carolus V, non cæteri Chriſtiani Reges & Principes, quin dubio procul ſuppetias ferant tam pio uoto: ut ſemel occiſo & conculcato Dracone inſatiabili, rictum ſuum uoracem expleant pice & ſulphure, qui totum mundum cupit uorare, inexplebilis belua: pacato'que Chriſtiano orbe, fides Chriſti ſyncera propagetur & dilatetur, quæ iam obruta tot malis fuit languida & ægrota. Mahomet II Turcorum Amyras (ſic enim

Reges

Reges ſuos nominant)filio olim ſuo pomum integrum,cum menſæ aſtaret, uorandum dedit: ſed puer patrem intuens, poſcit cultrum quo in partes ſecet. Quomodo,inquit,ô pater,integrum uorabo pomum diuidendo,& partem poſt partem deglutiendo? Iridem tibi ſuadeo faciẽdum in uoranda Chriſtianitate,ut regna & prouincias unã poſt alias paulatim decerpas , & tandem uores. Sic primùm Conſtantinopolis,Nea Roma dicta,eſt exciſa:tum Trapezuntum, tum Græcia omnis: dehinc Bulgaria, poſt Boſnia, tum Seruia, cum Mœſijs duabus,& Dacia: dehinc Alexandria, Aſsyria, Thebæ, Memphis, Aegyptus, ac Antiochia,tum Rhodus, nunc Hungaria. Adeſte ô Principes,corripite arma,acuite enſes,uibrate gladios, libretis tela, malo futuro occurite. urgeant uos uxores,liberi & propinqui. Cogitate quod Cimbricæ mulieres,poſt defunctos maritos dixerunt: Si,inquiunt, erimus uita ſpoliatæ, non fodiemur, non ſecabimur, non lacerabimur, non arabimus, in ſepulchris maiorum ſepeliemur. Sic ueſtræ idem loquentur & dicent: Ite mariti bonis auibus, & uires oſtendite contra tam imbellem & effeminatam turbam, ne nos uideatis in conſpectu ueſtro ſtuprari,uiolari,peſsima quæque pati, liberos ueſtros trucidari:& quod omni morte crudelius eſt, abigi in perpetuam ſeruitutem. Si nos genuiſtis, facite ut uiuamus,ſicut parentes ueſtri uobis fecerunt. Non expectate ut ſingultus ſingultibus,lachrymæ lachrymis,nos ſimul miſcere uideatis. Heu grauis erit ille aſpectus,& horrendum ſpectaculum , ſuſpiria & lamenta,uociferationes & eiulatus ſimul cernere. Quemadmodum ſæpe fit in Carniola,ubi planctus mulierum,& ululatus liberorum audiuntur,ex ſubita hoſtium irruptione : quando neque trepidatio, neque fuga, neque latebræ proſunt. Tunc enim neque ætati parcitur,neque ſexui,contra ius gentium omnia aguntur,contra humanitatis pacta,contra legem naturæ,contra fœdera hominum, contra conditiones bellorum. Hæc omnia,ô uiri,prius cogitate,quàm experiri uos contingat. Sera eſt nimium illa pœnitentia. Si profectò,ô Principes Romani Imperij,uideretis, quæ nos hic apud uicinos noſtros uidemus,uera me dicere, quiſque ueſtrûm,& plus quàm uerum,fateri cogeremini. Credite me uobis folium recitare Sibyllæ. Voluite animo ardorem bellandi uobis natura eſſe ingenitum,qui uultus habetis quantum pace lętos & hilares,tantũ bello natura hoſtib. terribiliores. Non ab re antiquitas, Martem maiores noſtros coluiſſe tradit: utpote quibus ante alias nationes,cura equorum,& ſtudiũ armorum conceſſum eſt. Nolite à maioribus ueſtris degenerare,ne uobis obijci poſsit: Plus olim feminis Germanicis uirium, quàm nunc uiris, ad communem libertatem defendendam ineſſe. Sexingentis quadraginta amplius annis Germani Imperium habuerunt, à Carolo Magno uſque in Carolum v Cæſarem. Illud uultis, ô Principes ac proceres, nunc rumpi aut deſolari? Simul enim ruet Imperium,& religio Chriſti:nec alterum ſine altero durare diu poteſt. Et quum noſtro ſeculo religio Chriſti propter quorundam peruicaciam, in mille annis amplius fuit adeò ruinoſa: uideatis,ne ſimul imperium,quod etiam lapſum minatur, ruat. Vtinam ſim uanus augur. In una namque concordia Germanorum ſita eſt Chriſtianorum omnium ſalus. Nec eſt,cur uel diſsimuletis inferre bellum, uel arma non quamcitiſsimè ſuſcipiatis. Semper enim Germani fuerunt inuicti,ſi inteſtinas ſimultates depoſuerunt. Has iam,ob Dei opt. max. laudem, deponite quæſo, & unanimi conſenſu in propinquum hoſtem terribilem,truculentum & trucem, ac nunquam dormientem, ite. O' Germani, etymon nominis ueſtri paulo diligentius conſiderate, à quo ſit uobis inditum. Germani, id eſt, toti uiri, non effeminati, qui in ſola multitudine confidunt,ſed in ſua uirilitate ſpem ponunt, eſtis appellati. Conſulendum eſt namque poſteritati:id quod Græci,Illyrici, Bulgari, Boſnæ, qui quotidie uexantur. & miſeram ſeruiunt ſeruitutem, Chriſtiani ferè petunt modis omnibus,& ſupplices in cœlum uſque manus tendentes, anxiè quotidie clamant & uociferantur: O' Germani ſuccurite, ferte ſuppetias miſeris, liberate nos non modò è duris carceribus, quibus affligimur, ſed à miſera ſeruitute & exilio.

lio. Talis clamor indies auditur, ô uiri Germani, qui uos moueat. Euboia olim
amiſſa, liberum iter in Pontum aperuit. Rhodus expugnata, in Tuſcum mare &
Hadriaticum pandit iter. Hungaria deuicta, in Germaniam omnem indicat ui-
am. Sic iam hoſtis & terra & mari, quocunque uelit, niſi iter reſecare feſtinabiius, li-
berè progredi poteſt. Cogitate ô Germani, quàm ſæpe parua manu uiri belli-
coſi, Balduinus, Hugo Magnus, Boemundus, Gothofredus, Tancredus, cru-
ce ſignati, hoſtes Chriſti adorti, uictoriam reportarunt ab hoſte ſanguinolento.
Ioannes Huniades. Mathias olim rex Hungariæ, & eius genitor Iohannes de Huniade, regni Hunga-
riæ gubernator, Belgradum, quod nunc Alba Græca uulgò dicitur, à ſæuiſsimo
Mathias Rex. Turcorum tyranno Mahumete obſeſsum (qui uulgo terror gentium paſsim dice-
batur) non modò ab obſidione liberarunt, ſed uictum & caſtris exutum ridicu-
lè repulerunt, à nato IESV anno M.CCCC.LXIII. Sed tum uixerant Paulus
Paulus Gnyſi. Gnyſi, Stephanus de Bator ſenior, quanti uiri, per Deum immortalem? qui quo-
Stephanus de Bathor ſenior. tidie manus cum Turco conſeruerunt, ſemper uictores: ut & hodie eorum præ-
clara geſta ad citharam decantantur. Non enim amatoriæ cantilenæ, ut apud no-
ſtrates, ſed uirorum fortium geſta, de Iohanne Huniade, de Mathia, de Paulo Gny-
ſi, & Stephano Bathor ſeniore circumferebantur. Nam rege Mathia uiuente,
Nigra legio. ſemper continuus exercitus alebatur, cui nomen erat Nigra legio: quæ ad om-
ne momentum parata erat contra Turcos, in caſtris genita & educata à pueri-
tia: quæ nunquam uel rarò urbes incolebat, quæ ſimul cum uita Mathiæ regis de-
fecit. Adeò ut Hungaria nunquam talem paſſa calamitatem meo iudicio fuiſſet,
ſi & noſtri ita uigilaſſent: nec unquam, ſi talia eſſent à uate aliquo enunciata, cre-
didiſſent. Rectè enim poſſet dici noſtra ætate Hungaris, ſic ſuos Iubaiones ex-
Cæcus Appius coriantibus, & ſoli rapinæ ſtudentibus, id quod Appius Cæcus in bello quod
cum Pyrrho erant geſturi, licet luminibus eſſet priuatus, apud Ennium dixit:

Quò uobis mentes, rectè quæ ſtare ſolebant
Antehac, dementi ſeſe flexere ruina?

Et noſtra ætate in manus Solomethi præſentis tyranni nullo labore uenit, non ſi-
ne ingenti Chriſtianitatis ignominia & clade, clauis hæc Regni, & clypeus, Nan-
daralba, anno primo & uigeſimo ſupra M. D. Ex cuius deditione, uel prodi-
tione potius, ſubſequuta eſt calamitoſa hæc in Hungaria clades. Vtinam illi den-
tibus lacerarentur, qui hodie degunt tanti mali autores, & cæteris nobilitate uolunt
præferri. FERDINANDE, ô Ferdinande Rex clementiſsime, indue arma, ad-
uoca reges & principes Imperij, ut Chriſtianus orbis à tam ſæuo hoſte tandem li-
beretur: ſigna te cruce, Deumq́ optimum maximum precare, ut cœptis aſsiſtat. Et
Conſtantinus Max. quemadmodum olim Conſtantinus Maximus hoſtem Maxentium debellaturus, in
cœlo uidit columnam ardentem, cum oraculo in aere clamante, In hoc uinces: ita tu,
Maxentius. prælato tibi labaro cum imagine crucis, fortiter hoſtem aggredere. Non deerit ti-
bi diues Italia, nobilis Gallia, fortis Hiſpania, bellicoſa & populoſa Germania, qui
te omnes comitabuntur, pæana canentes, & Deum pſallentes, ut tandem te ex ho-
ſte trophęa reportantem, & ſpolijs onuſtum, uictoriam certam cernere ualeamus
miſeri. Ad hoc tam ſanctum opus te iuuabit inuictiſsimus Cæſar, frater tuus, qui
ſua claſſe ex ultimis Hiſpaniæ finibus & gentes fortes adducet, cum numeroſo e-
xercitu, & artalariam cum bellicis machinis copioſam, ut hoſtis crudelis undique
circumuallatus, det ſuæ uoracitatis pœnas aliquando: aut abiectis idolis, incipiat ue-
rum Deum adorare & recognoſcere, & cum omnibus ſuis ſubditis unam nobiſcum
religionem aſſumat. Interitus enim, & calamitoſus ſuæ ſectæ exitus propè eſt: id
quod & ſui aſſerunt, qui paulo ſunt eruditiores, & futura præuident. Quod
ſi in Germania (ut fieri ſolet, & iam rumor incertus, utinam falſus & uanus, aduo-
lat) nouus tumultus ſuboritur: unde ſeditiones & ſimultates nouæ ſunt pertimeſcen
dæ, quibus poſſet tam ſanctum, tamq́ pium opus impediri (ſæpe enim uiſum eſt, cũ
expeditio generalis contra Chriſti hoſtem eſſet ſumenda, nouam quandam zizani-

am

am rebellium eſſe ortam, ut incœpta res impediretur. Calumniator namque Diabolus libenter & promptè intercipit, unde ſperat animarum multarum perditionem: & plerique homines mali, timentes ne bonum opus perficiatur, ad impediendum ſunt promptiores quàm exequendum prius cœptum. plures enim ſunt mali, ut ait unus è ſeptem ſapientibus Bias Prienæus) Hoc ſi FERDINANDE Princeps potentiſſime, malũ inueſtigaueris, tanquam uicarius Imperij, diris hos deuoueas, & Imperiali banno execrare, ac anathemate ita ferias, ut in tertiam uſque generationem iſti mali ſeminatores zizaniæ cum natis natorum, & qui naſcentur ab illis, malè pereant, miſeram'que & calamitoſam uitam perpetuò uiuant. Vt enim paulo antè commemini, in ſola Germanorum concordia, Chriſtianorum omnium ſalus ſita eſt. Non ſinite, ô ſacri Imperij Principes & proceres, tantum malum inter uos oriri: ne ab omnibus exteris nationibus malè audiatis. Reuoluite animo, quoties à maioribus ueſtris tam pia cogitatio bonorum à malis paucis eſt intercepta & impedita. Non uultis aliquando uxores, liberos & patriam ueſtram in portum aliquem tutum collocare? Debet'ne ſemper Chriſtianitas fluctuare? & bellis diſcordibus lacerari? Dij talem auertite peſtem. Aperiatur terra, & ſuo hiatu deglutiat tales gladiatores inſanos, qui ſua libidine alios impediendi, cæteris uolunt fortiores & bellicoſiores uideri. Nec terreamini multitudine imbellis & Aſiatici populi. Nunquam enim ſupra ducenta milia educunt Turci, quos centum milibus facilè poteſtis proſternere, uiri Germani. Sed ſpero in ueſtram fidem, ô uiri Germani, ne in tali articulo totius Chriſtianitatis tam inauditum ſcelus inter uos oriri permittatis: ſed potius tales rebelles, ſi qui forte erunt, malo ſemine orti, compeſcatis, & reſipiſcere perſuadeatis: ut poſsit Chriſtianitas aliquando uniuerſa extinctis omnibus & ſopitis diſcordijs, Chriſto Deo opt. max. unum conſtituere ouile, in quo laudetur nomen eius, glorificetur, & ſyncerè colatur. Id quod uniuerſus populus Chriſtianus, pius expetit, & deſiderat. Ad quod nos iuuet Deus ille trinus immortalis & immenſus: qui ſuam gratiam diuinam nobis cœlitùs ubertim ſubminiſtret & largiatur, Amen. Sed more noſtro, hoc claudamus tetraſticho:

Hæ ſi non moueant rationes, ite repentè
Turco ultrò dantes oppida, regna, lacus.
Accipite inq; domos ueſtras: nati quoq;, & uxor
Seruiat æternùm, hoſte uidente, nephas.

CASP. VRSINVS VELIVS AD GERmaniæ Principes.

Qualia maiorum cineres, Germanaq; uirtus,
Marsq; pater uobis dicere uerba uelint,
Quales credibile eſt nequicquam effundere queſtus,
Plurima Turcaicis oppida capta uiris:
Quæq; fuit facies accenſæ flebilis urbis,
Quæq; fuit fœdæ nuper imago fugæ,
Deſertus caderet cum rex LVDOVICVS *in armis,*
Pannoniaq; ferus uelleret hoſtis opes:
Parua hæc enumerat uobis Oratio: ſanè
Parua, ſed ingenio magna, ſed ampla fide.
Hæc niſi uos docto ſuccendet buccina cantu,
Non aliam ſpes eſt poſſe ciere tubam.

Principibus

PRINCIPIBVS GERMANIS, VT TANDEM PRISTINAE VIRtutis memores, bellum in immaniſs. Turcum, fortiter & prudenter inſtituant: IOANNES Alexander Braſsicanus, Philoſophus ac Iureconſultus.

Pana graui memorant accendere bella tumultu,
Agmina cum ſubitò ſæpe mouere metu.
Pelleum iuuenem erexit concentus ad arma,
Iuſsit & Herculea prælia inire manu.
Tibia uirtutem Spartanam inſigniter auxit,
Per citharam Cretes bella paraſſe ferunt.
At nihil hic uel Pan, ſiue Orthia carmina proſint,
Tibia cum fidibus nil quoq; frugis habet.
Una atq; unica uos moueat παὶ τολμος αἰάγκη
GERMANI tandem, Martia corda, DVCES.
Uerùm hanc hiſtorico præſens oratio cultu
Explicat, ardenti quenq; dolore uocans.
Quod ſi animo ſegni tam fœdum haud pellitis hoſtem,
Credite, qui ueſtras mox erit ante fores:
Credite (uerùm opto patriæ ſim uanus aruſpex)
Credite, & è tripode credite dicta ſacro:
Actum eſt de noſtro collo: Germania quondam
Strennua, uictoris iura ſuperba feret.
Illa igitur quàm ſint horrenda aduertite, & illi
Certam hortatori quæſo adhibite fidem.

C. VRSINI VELII AD eundem Ioannem Cuſpinianum, Elegia.

Inter magna tibi commiſſa negocia diui
Cæſaris, & curas Cuſpiniane graues:
Dum tua Pannonias felix induſtria gentes
Seruat in officio, Principibusq; uacas:
Incumbitq; tibi uis irrequieta laboris
Cæſarei, & magnis rebus habere rates:
Tu genus Aeneadum, & magnæ incunabula Romæ
Sedulus immenſa texis in hiſtoria.
Incipis, & Bruto finis in conſule reges.
Agnoſcit faſces Martia Roma ſuos.
Nomina Cæſaribus, uitasq;, & ſingula reddis
Facta, prius nullis commemorata refers.

Quæq;

BIBLIOTECA R. BONCH

Quæq; aut inuidia, aut uitio negleċta maligni
Temporis, Almani ſanguinis aċta latent.
Promis iò æternis rediuiua laboribus, & iam
Non fraudata ſuo nomine cunċta uigent.
Si quid habent manes ſenſus, lætantur Othones,
Atq; Bauarorum dia propago ducum.
Et quibus à pace eſt nomen noſtrate, ſed ingens
Extat honos forti partus in orbe manu.
Tum quod ſucceßit, tum quod manauit ab illis,
Omne genus debet Cuſpiniane tibi.
Ille autem, cuius nunc munere fungeris, ingens
Cæſar, & Auſtriacæ gloria ſumma domus:
Quiq; extrema tuis accedit gloria libris,
Quas tibi non grates ille referre paret?
Fecerit hoc merito, de quo tu maxima ſcribis
Peruigil, & pro quo magna ſubinde facis.

FINIS.

813,574